

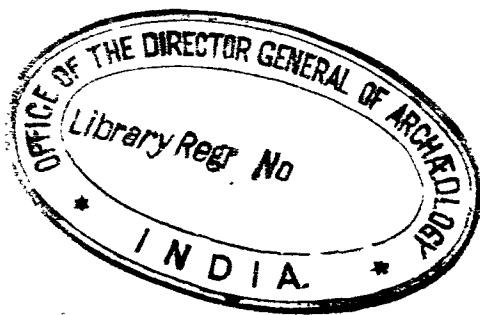
GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 14783

CALL No. 959.61/D.C.B

1. N.
S-142

(382)

Dagh-Register

gehouden int 8/11/15

Casteel Batavia⁸⁰

vant passerende daer ter plaetse als over geheel
Nederlands Indis

Juno 1680.

14783

Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen met
medewerking van de Nederlandsch-Indische Regering en onder toezicht

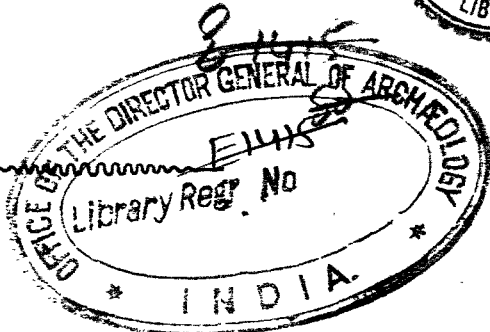
VAN

(276)

Dr. F. DE HAAN.

959.61
D.C.B.

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ

1912.

's HAGE
M. NIJHOFF

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No 14782

Date 31.7.61

Call No. 959.6.1. / C.B.

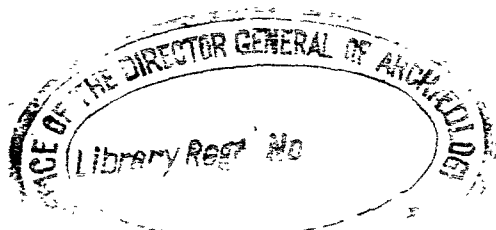
VOORWOORD.

Bij de uitgave van het Dagregister van 1680, welke buiten mijne schuld zeer is vertraagd, zijn dezelfde regels in acht genomen welke ik in het Voorwoord bij de beide voorgaande deelen uiteenzette.

De trage voortgang van dit deel werd geenszins vergoed door de belangrijkheid van den inhoud noch door de zuiverheid van den tekst. Die tekst is zelfs zeer bedenkelijk. De copiïsten, die aan dezen zwaren foliant gepend hebben, schijnen veelal te hebben verkeerd in een toestand tusschen slapen en waken; de fouten zijn zoo talrijk dat ik zeer vele, die niet al te hinderlijk waren, maar liever heb laten staan in plaats van er eene noot aan te wijden. De talrijke varianten in de spelling van namen maakten het opstellen van het Register niet gemakkelijker; en dan openbaren zich ten slotte, wanneer men dit Register vergelijkt met die van de vroeger reeds gedrukte jaargangen, weder nieuwe varianten. Ik kan dan ook in gemoede aanraden, bij het naslaan der registers van verschillende deelen de meeste omzichtigheid te betrachten en vooral na te gaan of de gezochte naam ook op andere wijze heeft kunnen worden gespeld.

BATAVIA 28 October 1912.

F. DE HAAN.

January Anno 1680 ⁽¹⁾.

Primo January. Heden den eersten dagh van dit jaar 1680 zynde, soo komen na alouder gewoonte 's morgens al voor ses uren d'E. Heeren Raden van India Zyn Ed^t. den Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens veel geluck, heyl en zegen toe te wenschen en soomede de respective Collegiën van Justitie, item d'officiëren soo van politie als schutterye en verscheyde gequalificeerde Comp^e. ministers mitsgaders de twee Chineese Tartarische affgesanten, gehaalt of geleyt door den sabandaar Ockersze en den coopman Jacob van der Planken, insgelijx ook Crain Bissee, gewesen Makassaarsen Coningh, met Crain Linques en de verdere Macassaerse grooten en koningskinderen, somede Crain Panaragan, soon des Conings van Bima, ende den Ternaatsen Prins Rotterdam mitsgaders den ouden Majuda in geleyde van den secretaris Joan van Hoorn, en eyndelick meest alle onser inlandse hoofden, in 't bysonder om Syn Ed^t. en de Heeren Raden van India te feliciteren, waarmede dan na 't aanhooren der predicatie en het gelukwenschen onder malkanderen desen dagh met blytschap ten eynde wierde gebragt.

2 d^e. Seker Fransman, hoofd van een chialoup off vaartuygh, toebehorende den Fransen agent tot Bantam, met Javanen bemant, voor weynige dagen van Bantam hier aangekomen, versoek gedaan hebbende om met een passe voor genoemd vaartuygh na de Oostcust van Java ten handel te mogen werden versien, soo is verstaan hetselve op de beleeffste maniere te doen excuseren en gemelte Fransman door den heer Ontfanger Generaal bekend te doen maken de praerogativen en 't octroy, door den Sousouhounangh Aman Courat aan d'E. Comp^e. in alle syne zeehavenen vergunt, en dat wy niet vermogen eenige passen tot ons eygen nadeel

(¹) Het HS. geeft hier den navolgenden titel: *Batavias Dagh-Register, waarin vervat en aengehaelt werden alle de notabelste voorvallen en geschiedenissen aldaar in Comp^e. en gemeene zaken, d'aankomste en 't vertrek van schepen en vaartuygen van en na alomme, item de bysondere nouvelles van alle quartieren en 't principaalste uyt de advisen van en na Bantam, Tanjongpoera, Indermayoe, Cheribon en verders de geheele Oostcust van Java, welkers generalen inhoud soowel als de brieven van alle andere quartieren egter in 't breede ook by 't verbaalboek mede nader zyn naar te lesen.*

aen haar te verleenen, of dat den Sousouhoenangh gehouden soude wezen eenigen respect aen onse passen te dragen, bysonder wanneer deselve werden gegeven aan Bantamse volkeren, die Syn Mayesteyt in soveel occasiën als vyanden hebben beledigt en soveel schaden toegebracht.

3 d^e. Den Makassaarsen en hier aanwesende afgesetten Koningh van Goa Crain Bisse, op den 30^{en} December des voorleden jaers als hooft na Indermayoe met de hier aanwezende Macassaren gestelt geweest zynde, komt heden morgen om syn afscheyt te nemen binnen 't casteel met Crain Panaragan, soone des Coninx van Bima, Crain Linques en desselfs soon Dain Mangemba, item Dain Toedjou en de verdere Macassaerse grooten en coninxkinderen te verschynen ten huysse van den Ed^{len}. Heer Directeur Generael Speelman, die deselve verselt met den E. secretaris van Haer Ed^{es}. Joan van Hoorn by Syn Ed^e. den Heere Gouverneur Generael is brengende, gaande Syn Ed^e. met deselve voorts na de groote vergaderzaal, alwaar d'Heeren Raden van India exepto d'heer Outhoorn reets verschenen waren, wanneer sy regt tegenover Haer Ed^{es}., die alle aan de regterhand der vergadertafel saten, geset wierden, te weten Crain Bisse, Crain Linques en Crain Panaraga op stoelen en vervolgens daaraan op bancken Dain Malleuwa, Dain Toedjou, Dain Manjemba, soon van Linques, Dain Cicila, soon van Crain Cronron, en nog 6 andere Dain en waarby den tolk of juribassa van Syn Hoogheyt Radja Palakka, genaamt Poytotto, nog mede volgde, en waarbezyden doen op een dwarsbank regt tegenover Syn Ed^e. insgelyx geseten waren de capiteynen Jan Fransen en Harman Egbertsz, als wanneer haar altesamen de nodige ordres in en over hun vertrek alsnu naar Indermayoe voorgehouden wierden, en dat men Crain Bisse als de voornaamste tot hooft over haar alle verdere Macassaren onder 't gesagh van onsen capiteyn aangestelt hadde, dat d'andere hoofden alle acquiesceerden, hetgunt dan ampel en duydelik geschiet en daarop tot een goet succes eens een glas wyn rontgedronken wezende, soo stont men tesamen op en gingen Haer Ed^e. met hun allen na een weynig vertoevens weder buyten, alwaar op de puye komende, soo wierd ten ommestaan van veel kykers en de gerangieerde vertrekkende Makassaren etc. door Syn Ed^e. eerst aan Crain Bisse 2 oorlogsvaandels voor syn twee compagniën en aan Dain Mangemba, soone van Linques, als aan Dain Toedjou yder een vaandell benevens eenige curieuse hantgeweeren overhandigt en geschoncken, bestaande in sodanige soorten en quantiteyten als in 't afgelegde dagregister des voorleden jaers onder dato 30^{en} December specificce staan uytgedrukt, onder verder minnelycke aansprake tot opweckinge van dapperheyt, dat door haar met groote vergenoegingh aangenomen zynde, soo quamen sy na hun maniere alle hare trouwe met uytgetogen krissen op de Makassaerse wyse opnieuw nader te betuyghen, namentlyk eerst Crain Bisse en daarop alle de coninxkinderen en volkeren die by hem waren in ordre, daarna Dain Mangemba, item voorts Dain Toedjou en soo alle die vertrocken, 't welk geschiet en daarop een nader afscheyt van d'Heer Gouverneur Generaal op de puye genomen wezende, soo wierde genoemde Bisse en d'andere Macassaren door d'Heeren Directeur Generael Speelman, Blom en Camphuys tot buyten de Waterpoort geconvoyeert en aldaar haar volk in eenige boots, daertoe gereetleggende, en

sylieden in de groote prauw van de Comp^e. geconduiseert, alwaer de voormelte heeren hun afscheyt namen en den secretaris Joan van Hoorn metten capiteyn Harman Egbertszen en coopman Jan van Mechelen gemelte Bisse en andere grooten in 't geselschap van Crain Linques en Dain Malleeuwa aen boort van 't jachje de Smith geleydeden; daar sy hen een uur off twee geselschap gehouden hebbende, quamen ontrent middagh weder aan lant nevens Crain Linques en Dain Maleeuwa, zynde op d'aenboortkomste van Crain Bisse door ider der met hem af te gane chialoupen 3 schoten gedaan, met intentie omme nu wyders sodanig op morgen ten dienste van de Comp^e. na Indermayoe aff te gaan tegen de stroopende Kidollese, Macassarse en andere Javaanse rovers en hunnen aanhangh, die de voorsz. landen des Sousouhounangs en Comp^e. onderdanen nogh al niet nalaten daar alomme allerwegen te infesteren, te beroven en te vermoorden.

Des avonts vertrekt uyt dese rheede direct naar Timor 't fluytschip Wimmenum, medenemende een missive van Haer Ed^{es}. aen den oppercoopman en opperhoofd Jacob van Wyckersloot ende den raat ten casteele Concordia, op gisteren getekent, benevens ook een briefje aen de Coupangse Koningen, onse bondgenooten aldaar, te weten de twee Coepanse Coningen Panokay en Amahoesangh, item Antomonan, veltoverste van de Sonnebayers, en Amatarangh, opperregent van de Amabiers, mitsgaders nog een briefje aen Injey Chily Mocda, Vorstin op Solor, alle van sodanigen inhoud als by 't affgaande briefboek kan werden gesien, hoewel de twee laetste briefjens aan de grooten aldaar mede egter hieronder sullen volgen, hebbende voorts gemelte fluyt Wimmenum aan coopmanschappen en behoeften voor 't comptoir Timor affgevoert het volgende carguasoen:

- 2000 rd^s. aan contanten;
- 320 stux divers guinees lywaat;
- 800 stux salempouris;
- 2500 » roode karikans;
- 2000 » swarte smalle halve baftas;
- 600 » diverse bethilles;
- 320 » rouw zeyldoek;
- 120 » swarte kangonys;
- 240 » diverse dekens;
- 200 » photassen de Bengala;
- 300 » roode chiavonys;
- 560 » hier gemaakte hembden;
- 750 ℥ poeyerzuyker;
- 20 stux fyne geschilderde chitzen;
- 4 » Muscovise jughten;
- 40 » Persiaans leer;
- 10 picols swarte peper;
- 4 platen coper;
- 1430 stux Billitonse byltjens;
- 1000 ℥ buscruyt;

12 stux Bengaalse alcatyven;

1 kas Persiaanse wyn;

12 lasten Bengaalse rys;

3 d°. Suratse tarw;

1 kas roosewater;

1 kist Souratse zeep;

50 stux brantemmers, en voorts verscheide provisiën, schryfgereetschap, schenkagie, paardetuygh, geweer, materialen, equipagiegoederen etc., belopende tesamen een somma van f 37557:14:14.

Volgt nu het briefken aan de Couppanse Koningen, onse bontgenoten op Timor.

Dese brief komt uyt een opregt hert van den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens ende de Raden van India aan de Coningen onse bontgenoten, onder Koepan nedergeseten, die God de Heere in dese werelt voorspoedigh wil maken, over hare vyanden victorie verleen en gesamentlyk een lang leven gunnen.

Daarna soo maakt den Gouverneur Generael en Raden van India de Coningen onse bontgenoten bekend, dat sy met goede genegentheyt door de bestelling van haren capiteyn Jacob van Wyckersloot wel ontfangen hebben 150 ƒ geel wax, die de Coningen gesamentlyk tot een teken en onderhoudingh van vrundschap hebben gesonden, 't geen haar seer aangenaam is geweest, versoeckende in de betuygingh daarvan te willen continueeren, opdat den Gouverneur Generael en Raden van India van hare kant mede sulx mogen doen en wy gesamentlyk onderling vrundschap voeden soolang son en maan schynt. Vorders soo laat den Gouverneur Generael en Raden van India de Coningen weten, dat den capiteyn voornoemt haar geschreven heeft, hoedat den wreveligen Amabessje met 250 weerbare mannen met vele vrouwen en kinderen na Creba, onder de gehoorszaamheyt van den Conink Amarassje staande, is gevlugt, sonder aan synen Konink Ponokoy wegens syn gesantschap de minste rekenschap te willen doen, voorgevende daartoe ongehouden te wezen en dat niet meer onder de Coepanese bondgenoten maar den Conink van Amarassje stont, daarvan ook niet wilde gesepareert wezen, 't gene sulx een vrees onder u gesamentlyk tot Couban had veroorzaakt, dat de Coninghen in verlegentheyt schenen gebragt te wezen, 't geen immers verre van d'oude en vorige couragie affwykt, aleveneens alsof Amabessje met synen quaden aanhangh uw vermeesteren soude en daartoe reets in aantoght was, dat God de Heere niet sal toelaten, vermits Hy, een wreker en straffer van de quade en boose daden zynde en aan de andere kant een helper van die een gerechtige sake bandhaven, u gesamentlyk tegen hunne schelmse vyands aanslagen wel sal beschermen en haar in hun eygen verderff laten vallen, 't gene vaststellende, soo versoeken

den Gouverneur Generaal en Raden van India dat de Coningen onse bontgenoten met couragie en mannelycke moet hun gelieven te versterken om eendrachtighlyk hare vyanden aff te kunnen keeren, ten welken eynde sylieden by den anderen sullen dienen te blyven sonder gedurende d'oneenigheden en schadelycke dreygementen van 't eylant na eenige andere verre gelegene plaatsen aff te gaan, opdat hun onderdanen, als den vyandt eens mogte afkomen, van geen hoofd berooft mogt wezen, sullende van onse kant soveel hulpe van ammonitie van oorloghe laten contribueeren en u toereycken, dat zy onder Godes bystant den vyant wel machtigh sullen wezen 't hoofd te bieden en onder te brengen.

Vorders hebbende den Gouverneur Generaal en Raden van India jegenwoordigh niet meer te seggen, maar senden aan de Coninghen bondgenoten tot een teken van hare genegentheyt ider een carbyn, een pistool en een armosyn.

Geschreven in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java den 2^{en} January 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generaal van Nederlands India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp'. zegel in roden lacke gedrukt en daaronder:)

Ter ordonnantie van Haar Hoogh Ed^e.

(Ende was getekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght nu nogh het briefje aan de Vorstin van Solor Niy Chili Moeda.

Dese brieff werd uyt een opregt hart door den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens mitsgaders de Raden van India aan Niy Chily Moeda, Vorstinne van Solor, geschreven, vergeselschap met een wensch dat den Hemel haar veel geluk en welvaren op dese werelt en een vredige regeeringh onder hare onderdanen wil verleenen.

Vorders laat den Gouverneur Generaal en Raden van India Niy Chily Moeda weten, dat se haren brieff en geschenk wel hebben ontfangen, maar zyn ten hoogsten verwondert dat hun iteratieff versoeck, in voorleden jaer met soo ernstige expressiën nog gedaen, tenderende dat de welbekende Wollereze moordenaars over hun boose daat mogten gestraft off daartoe aen onse resident overgegeven worden, soo weynig in achtingh is genomen, eveneens alsoff het een saak van geen belangh was, daar ter contrarie door sodanige feyten de rechtvaerdige Godt niet alleen grootelyx vertoornt wert, maer ook wel speciaal gelast heeft met de doot die weder te boeten, off dat anders sodanigen lant en volk, daar die misdaders vry van straffe gedooft werden, sal verdelgen en ruineren, waarop dan Niy Chily Moeda

na haer pligt hadt behooren te letten om haar lant en volk, ja eygen persoon, van aanstaande verderf bevryt te houden, maar is dat soo verre daarvandaan geweest dat sy nog deselve onder hare bescherming laat continueeren, ons diets makende dat sy alle gestorven zyn, 't welk soo 't waerachtigh is, soo heeft haer Godt gestraft, anders sal Niey Chili Moeda dat van deselve sekerlyk hebben te verwagten.

Tot een teken van hare opregte genegentheyten en onderhoud van goede oude vrundschap senden den Gouverneur Generael en Raden van India aan Niey Chily Moeda:

twee patolen van 5 asta;

twee bethilles Ternatanes.

Geschreven in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java desen 2^{en} January 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generaal van Nederlants India

(Getekent:)

RYKLOF VAN GOENS.

(Terzyden 's Comp^s. zegel in rooden lakke gedrukt, daaronder:)

Ter ordonnantie van Haar Hoogh Ed^{es}.

(Getekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

4 d^e. 's Morgens vroegh vertrecken vanhier 't jachje de Smith en de chialoupen Griffioen, Granaatappel en Pauw benevens 8 Makassarse vaertuygen met Crain Bissee, Dain Mangemba, soone van Crain Linques, en Dain Toedjou, tesamen 197 Makassarse koppen sterk, na Indermayoe etc., tot sulken eynde als daaraf hiervoor op gisteren staat gesproken en weswegen in de door haer nu medenemende missive van Haar Ed^e. aen den capiteyn Jochum Michielszen ende raat aldaar, op gisteren getekent, breder staat gesproken en kan werden gelesen, behelsende in substantie 't volgende:

dat Haar Ed^{es}. tot versterkinge der militie en versekeringe onser post op Indermayoe tegen de gewelden der Kidolse en andere rovers goetgevonden hebben eenige Makassaren by desen derwaerts aff te schicken, en waartoe 't jachje de Smith, de chialoupen Griffioen, Granaatappel en Pauw zyn aangelegt, met dewelke dan nu overgingen Crain Bissee met 152 coppen, Dain Mangemba, sone van Linques, met 57 en Dain Toedjou met syne resterende 8 koppen, alle volgens de rollen en in drie parthyen verdeelt, voerende altemaal haar apparte vaandels en elk hooft syn eygen volk, opdat alsoo te beter mogt blycken hoedanigh een yder van haar sigh met de syne kome te quytten, dogh dat Crain Bissee als de voornaamste het hooghste gesagh over haar alle alsmede over Dain Matara onder de sorge en autoriteyt van den capiteyn Jochum Michielszen sal hebben te voeren;

dat aangesien Crain Bissee een heer van staat en goet oordeel ende de andere ook van groote geslagten zyn, deshalven gene offensive off defençive actiën tegens

de vyanden dienen ondernomen als met gemeen overlegh en goetvinden, gelyck zy ook niets buyten kennisse ofte toestemminge van den capiteyn Michielszen etc. mogten doen, en dat ook Crain Bissee en Dain Toedjou het daarop sullen aanleggen om de swervende Makassaren overal tot haar te trekken, aengesien Haer Ed^e. toesegginge hebben gedaan om alle die sigh onder haar en tot de Comp^e. begeven maandelyx mede met 3 rd^e. gelyck de nu vertrekkende, soolange sy de Comp^e. dienst doen, te gagieren;

dat den capiteyn Jochum Michielszen Crain Bissee ende de andere grooten met een bequaem logiement op de Javaanse wyse sal versorgen en ook deselve in aansien (onvermindert syn eygen respect) houden en soveel mogelyck accomoderen en gelyck Dain Matara hebben te tracteren, persisterende Haer Ed^e. alsnogh by de vorige gegevene ordres, namentlyck om 't lant van Indermayoe te beveyligen, de stroopende parthyen onder de naam van Kidollesen overal alle afbreuk te doen, sonder nogtans de Bantammers daaronder te noemen nogh ook de Cheribonders vyandelik aan te tasten, tensy sy haar met de Kidolse struykrovers quamen te vermengen ofte eenige hostiliteyten tegens de Comp^e. te plegen, alswanneer den capiteyn Michielszen de Cheribonse Princen aanstonts door een briefje sal laten aanseggen dat se haar volk mosten tehuys roepen, ofte dat deselve mede voor struykrovers aengesien en als vyanden stonden getracteert te werden;

dat de Bantammers volgens 't bericht van Dain Toedjou hare vaartuygen veeltids in seker revier tusschen Indermayo en Cheribon, genaamt Calisapo, souden opleggen, op dewelke hy Toedjoe het ooge hadde om deselve te vernielen, 't welk, ingevalle de Cheribonse Princen na onse goede vermaningen niet wilden luysteren, ook wel soude mogen geschieden onder alle voorsichtigheyt en dat ook 't selve onder de voornaamste hoofden secreet gehouden wiert etc.;

dat de overgaande rollen konden uyt wysen, welke de gequalificeerste Makassaren waren en waarmede een yder is beschonken geworden, en dat Crain Bissee tot een lyfwaght onder syn apart commando thien Nederlandse militaire koppen zyn toegevoeght, dewelke hy na welgevallen soude mogen verwisselen;

dat ingevalle eenige Makassaren van des vyants zyde genegen mogten wezen tot de E. Comp^e. over te komen ende wegens het wegloopen ofte andere voorheen begane misdaden swarigheyt maekten, soo wierd den capiteyn Jochum Michielszen macht gegeven om de sodanige te mogen pardonneren en hare misdryven te remitteren, mits dat die gewesene slaven waren hare lyfheeren het incoops costende mettertydt restitueeren moesten etc;

dat soo wanneer Crain Bissee tot 'et aanlokken eeniger syner landsluyden gelt mogte komen te eysschen, den capiteyn Jochum Michielszen Syn Excellentie ⁽¹⁾ daartoe verstrekkinge sal mogen doen, tot welken eynde als tot affbetalinge der vertrekkende Makassaren etc. ook 2500 realen nu mede gesonden wierden;

dat alle goederen die gemelte Makassaren op den vyandt komen te gewinnen sonder onderscheyt tot buyt mogen werden verclaart;

dat den capiteyn Jochum Michielsze aen Crain Bissee etc. van alle successive

(1) Aldus staat het er, voluit.

gegevene en nog te geveene ordres communicatie sal hebben te doen, evenwel daaronder niet verstaande de sodanige die sy niet en behoeven te weten etc;

dat in 't jacht de Smith en de 3 chialoupen boven de 2500 Spaanse realen voornoemt soo voor 't jachje Mallabaer en de verdere besettinge tot Indermayoe zy gescheept als:

voor 't jacht Mallabaar verscheyde equipagiegoederen
en voor den treyn etc.:

- 10 stux gebleekt guinees;
- 1 kist met poeyersuyker;
- 16 @ gesorteerde speceryen;
- 6 lasten Bengaalse ryst;
- 1 last witte rys;
- $\frac{1}{2}$ last cadjangh;
- 1 aam Spaanse wyn;
- 1000 soute vissen;
- 6 bossen kaarsen;
- 6 potten Siamse clappusoly om te dienen ten behoeve van Crain Bissee ende de verdere Makassarse grooten etc., voorts nog:
- 25 snaphanen;
- 25 patroontassen;
- 100 snaphaansteen;
- 25 @ yserdraat voor Dain Matara;
- 1000 @ kruyt;
- 1 vaatje musquetcogels;
- 1 d°. roerkogels;
- 60 kippen lont;
- 1 kist met medicamenten en
- 6 leggers arack etc.;

dat Haar Ed^{es}. de nu vertrekkende chialoepen Smith, Griffioen, Granaatappel en Pauw ten eersten wederom verwagten om hierontrent in 't vaarwater te werden gebruykt;

dat de gagie van den schipper Jan Mulder sal stilstaen, tot hy nader aanwysinge van de vermiste goederen komt te doen, die door hem verkeerdelyk zyn opgegeven.

Voor de middagh gewerdt ons van Malacca per 't vaartuygh van den Chinees luytenant Litsoeko een missive van den gouverneur Jacob Jorissen Pits mitsgaders den raat aldaer, aen Haar Ed^{es}. geschreven in dato 18 December des voorleden jaers, van inhoud als by 't aankomende briefboek onder dat quartier kan werden nagelesen.

Op de middagh komt alhier van Indramayo te retourneren 't jachje de Tyger, eenlyck met schryven van den capiteyn Jochum Michielszen ende den raat aan Haar Ed^{es}. van den 30^{en} December anno voorleden uyt de vestinge aldaar, genaamt Bantamse Brill, luydende in substantie aldus:

het rapport van den schipper Jan Mulder nevens het testament van den overleden corporaal Pieter Debois wierd Haar Ed^e toegesonden;

de Kidolse stroopers even boven de negory Indermayoe ontrent Troessangh een bequame vastigheyt, met schanskorven wel voorsien, weder opgeworpen hebbende, soo was men te rade geworden, haar geweldelyk vandaar te verdryven en daartoe 'tjachje de Luyptert tusschen onse buytenwaght en des vyandts pagger in de revier op te korten, uyt hetwelke als uyt twee andere door ons opgeworpene batterijen op den vyandt dapper ingeschoten wiert, ondertusschen dat onsen luytenant Dain Matara met ontrent 60 van syn volk, haer voornaamste werk in brant hebbende gestoken, een dapperen aenval daarop hadden gedaan, 't welk ook van so goeden uytgangh was geweest dat denselven, bytyts van onse Nederlandse militie en eenige Javanen ondersteunt zynde, den vyandt gedwongen hadt alle syne werken te verlaten en de belegeringh op te breken, waarop alle haar sterktens gedemoliceert en een stuck canon met nogh 6 bassen veroverd zynde, soo had men die schelmen sedert daar niet meer vernomen, maar stinde te bedugten dat se volgens hun vorigh opgeven haar retraicte naar het Tegaalse district sullen hebben genomen; in dese schermutseling warender behalven de gequetste well 30 van den vyandt dog niet een van d'onse gesneuveld;

'tjachje Mallabaar had men naer Tagal om verversinge gesonden en meteenen die residenten te waarschouwen om voor het overrompelen der vorengeciteerde gevlugte roovers wel op hoede te zyn;

uyt het jachje de Tyger hadt men tot nodigh gebruyk voor den treyn eenige ammonitien gelicht;

derthien sieken en een Balyse weggelopen lyffeygen van Batavia, van Brebes over Tagall naar Indermayoe gesonden, wierden Haar Ed^e. by desen toegestiert;

seker Batavias Chinees ingeseten, genaamt Louan, den voorleden jare met syn vaartuygh van Batavia naar Indermayoe varende om synen handel te dryven, was door de Kidolse rovers aldaar gevat en over Cheribon naar Bantam en tot Turtiassa gevangen gevoert, totdat hy eyndelik met seker Bantams hooft Intje Malille onder 200 koppen soo Maleyers als Makassaren met het jongste ontset van Bantam by den vyandt op Indramayo gebragt en alsnu even voor de voornoemde schermutseling tot de Comp^a. overgelopen wezende, hadt weten te verhalen, dat den verdreven vyant twee paggers voor in Troessangh en een aan de oostkant van de revier tegenover Indermayoe mitsgaders nogh een pagger beneden Bantams Bril om d'onse den pas aff te snyden opgeworpen en drie stucken geschut uyt Samadangh gebracht hadden, waarvan het grootste met den eersten schoot was gesprongen, en waren de voornaamste hoofden deser Bantammers volgens 't bericht van gemelte Chinees geweest de onderstaande:

Key Aria Soura de Martha als eerste gesaghhebber;

Keey Bagus Wangsa Nalla;

Intje Soulongh, Maleyer;

Tchiliwidara, Bantammer;

Intje Boyangh, Maleyer;

Sarmangale, Balyer;
 Contot, Balyer;
 Mangie, Makassar;
 Banghongh, Macassar;
 Intje Bongsongh, Maleyer;
 Intje Radja Malilla, Maleyer;
 Key Angabey Janpatty, Bantammer;
 Kiay Tommagon Turtajassa, Bantammer;

eenen Key, Chineese mesties van Bantam, en soude de intentie van dese bovengenoemde hoofden hebben gelegen, om den Pangerangh van Samadangh in hare handen te krygen, Indermayoe te overweldigen en alle Hollanders in rýstbloeken te stampen, maer dit hun mislukkende, alsdan voort na Brebes en Tagal te gaan om die plaatsen te verdestrueeren.

Des avonts laat werd ons per Javaans vaartuygh een brieffjen toegebracht, door den resident Willem Caaf op gisteren uyt Bantam aen Haar Ed^{ca}. geschreven, van volgenden inhoudt:

het Engels schip de Caesar, groot ontrent 400 lasten, was aldaar over Caabo de Goede Hope uyt Engelant komen te arriveren, zynde den 15^{en} Juny des voorleden jaars uyt Duyns in zee gelopen en van de voornoemde Caap den 15^{en} October t'zeyl gegaan, alwaar 2 Comp^a. schepen met den commandeur Symon van der Stell gekomen waren; uyt Engelant was voor nieuws dat aldaar met het uytroeyen van de Roomsgeinde nog grote beroerten in 't ryk trotteerden; den Hartogh van Jork was uyt het gebiet der Nederlanden naar Spangien vertrokken; de stadt Wezel weder in handen van de France gestelt; de Sweed was met Denemarken en Brandenburg nog niet vereenight, en soude de stadt Hamburg sigh onder de bescherminge van Vranckryek begeben hebben.

5 d^o. Heden nademiddagh ter ordonnarie vergaderingh van Comp^a. saken in Ternaten gesproken zynde, soo is na aandachtige deliberatie alsulx gearresteert en goetgevonden als by het resolutieboek onder huydigen datum kan werden gesien.

6 d^o. Des morgens werden de brieven en schenkagiën, op den 28^{en} December des verleden jaars per de fluyt de Berkmeer uyt Siam van den Coningh en Oya Berquelangh alhier aangebragt, door den E. sabandaar Ocker Ockersze, verselt met den oppercoopman Jan van Leene, de coopluyden Jacob van der Planken en Joannes van Heden, den schipper Claas Vooght, den ondercoopman Joannes Truytman en den capiteyn der Maleyers Intche Bagus na oude gewoonte statieus ingehaalt, gaande gesamentlyk tusschen de gerangieerde compagnie militairen deses casteels door van de hooftwagt aff tot aan de puy van Syn Ed^{ts}. wooningh, en voorts de trappen op na binnen in de groote vergaderzaal, alwaer Syn Ed^t. vooraff metten secretaris Joan van Hoorn verschenen wezende en nadat de brieff overgelevert ware, soo wierden er aanstonts 3 chergies musquettados en van de punt den Diamant seven kanonschooten gedaan, zynde nu wyders de missives van den Coningh van Siam en den Berquelangh na gedane translatie in onse tale van dusdanigen inhoudt bevonden en eerst die van den Conink:

Translaatmissive des Coninghs van Siam aan Haer Ed^{ca}.

Desen brieff van Tsiauw Praya Sirii Darma Rata Dilsit Djadja Matie Intje Papidri Tanrata Koosa Taboedjy Apipirie Berkarma Pahat Tsiauw Parajha Bergalanh comt aen den Gouverneur Generaal Rykloff van Goens en de Raden van India, capiteyn op Jaccatra, opdat den capiteyn tot Jaccatra een suyver harte is tegens den grooten Coningh van Siam, wiens throon van gout, die den witten oliphant heeft en in syn regeringe oprecht is. Den brieff die den Heer Generaal met de Berkmeer heeft gesonden is in de hoofdstadt Siam met het geschenk wel aengekomen, welke aen myn versogt is voor den throon van den grooten Conink van Siam te brengen en in te halen, gelyck deselve ook met groote statie ten hove is gebragt op Saterdagh den 10^{en} dagh van de 11^e maant in 't bokkejaar, en den Koningh heeft uyt deselve brieff verstaen dat den Gouverneur Generael op Jaccatra nog geluckigh woonde en in rust en vrede regeerde, waarover den grooten Conink van Siam seer verblyt is geweest en wil verhoopen hetselve nog lange sal continueeren.

Der is mede in den brieff vermeldt wegens het goude kisse, dat den Konink heeft gesonden om te laten amaljeren, en ook van alle de monsters volgens 's Coninx begeeren, dat hetselve door den Gouverneur Generael naar Hollant was gesonden om te maecken; ook heeft den capiteyn van de logie aen den Konink van Siam bekendgemaekt vanwegen de hoeden, gout camelot ende leere laarsjens met gout en silver volgens 't begeeren van den Conink, welke goederen den Konink, soodra als gekomen sullen zyn, inderhaast tot Siam sal verwagten; den Gouverneur Generael gelieft deselve dan op 't spoedighste over te senden. Nogh hebbe verstaen dat den Gouverneur Generael alle de goederen nogh niet hadde ontfangen, maer soodra hy deselve gekregen sal hebben, sal de goetheyt hebben dat hy alle naar Siam aan den Konink sal senden. Indien den Gouverneur Generaal den Conink van Siam na syn begeeren gelieft te helpen, sal hy syn hartenwensch hebben, waarover den Gouverneur Generael ook een goede naam sal verkrygen. Alschoon den Gouverneur Generael geen geschenk en heeft, daer is niet aen gelegen, als hy maer het begeeren van den Konink gelieft te volbrengen, 't gene by den Konink meer in aensien sal zyn als alle de geschenken.

Nogh staet er in den brieff vermeldt vanwegen de vyanden van Kedah, alsdat se Salangh en Bangkaly hebben aengetast en groote schade aan 't volk gedaan, 't gene ook Comp^s. schepen, die daar komen om te handelen, swarigheyt souden kunnen veroirsaken, hetwelke van voornemen waren om te verbeteren, en indien de Comp^s. schepen sendt om te handelen, dat se den tholl van 't thin niet mogten betalen en datter dan ook geen andere tot die koopmanschappen toegelaten mogten werden, opdat het volk geen verdere swarigheyt mogten overkomen, 't gene dan ook met den goeden raat van den Gouverneur Generaal overeen sal komen. Verders de quade

menschen, die van Salangh en Takoea gevlugt zyn, worden tegenwoordigh van die van Kedah opgerooyt om Salangh en Takoea wederom aan te tasten, maar nu heeft den Coningh. van Siam het volk van Ligoor en Ternaso om bystant te doen afgesonden, 't gene nog niet t'eenemaal verrigt en is; de wille is wel om aan de Comp^s. een brieff te geven om tot Salangh en Takoea te handelen, maer indien dan eenige swarigheyt mogte overkomen, gelyck voorhenen geschiet is, het soude dan voor verraderye kunnen gehouden werden. De geheele sake daarvan is den capiteyn van de logie bekend. Verders alle de goederen volgens het begeeren van den Konink van Siam, dewelke den Gouverneur Generael naar Hollant heeft gesonden om te laten maken, wanneer deselve door Comp^s. schepen uyt Hollant op Jaccatra syn gebragt, soo gelieft den Gouverneur Generael deselve volgens d'overgesondene monsters en begeren van den Conink op 't spoedigste herwaerts te laten brengen, opdat den Gouverneur Generael daarover ook een goede name magh bekomen.

Voor dees tyt send den Conink van Siam aen den Gouverneur Generael 32 bhaar en 2 picols thin tot teken van opregte bontgenoot- en vrientschap tusschen mynheer den Conink van Siam en den Hollandsen Conink, die onveranderlyk sal blyven en niet scheyden soolange de sonne en mane sullen schynen, dogh alles staat in de beradinge van den Gouverneur Generael.

Geschreven op Sondagh den 9^{en} dagh van de 12^e maen in 't bockejaar.

Volght het tweede translaatbriefje, door den Oya Berquelangh aan Haar Ed^e. geschreven.

Desen brief van Tsiauw Praya Darma Rata Disil Djadi Amati Intjet Papidrie Tan Rata Koosa Taboedi Apipiri Berkarina Pakal Tsiauw Para Iha Bergalangh komt aen den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en de Raden van India, capiteyn op Jaccatra, omdat den capiteyn op Jaccatra met de Berkmeer aan myn heeft gesonden een brief nevens een geschenk van:

- 1 p^s. silvermhoira;
- 1 p^s. witte zyde geblomde atlas, met gout doorwerkt;
- 1 p^s. goude geblomde d^e. van roode zyde;
- 1 p^s. roode bafta Brootchia, met silver doorwerkt;
- 1 p^s. muscuscoleure d^e.;
- 1 » roode d^e.;
- 1 p^s. purpere armosyn;
- 1 geblomde alcatyff;

alle 't welke hier behouden aengebragt is en met eere ingehaelt op Saturdagh den 10^{en} dagh van de 11^e maen in 't bokkejaer, uyt welkers inhoud verstaen hebbe dat den Gouverneur Generael Jaccatra nogh in vrede en wel regeerde, waerover ik seer verblyt ben geweest, temeer omdat wy

beyde in vrundtschap leven, en wanneer den Gouverneur Generael welvaart, soo ben ik ook in rust en vrede.

Daer staet in den brieff vermeldt dat de goederen nog niet uyt Hollant waren gekomen, maer indien deselve inderhaast mogte komen, so gelieft se naar Siam over te senden nevens twee verrekyckers, een klokhorologie, 6 brillen en 6 boeken papier in parkement genayt, die mede uyt Hollant sullen komen. Den Gouverneur Generael heeft niet anders geweten off ik hebbe deselve in voorleden tyden al ontfangen, maer den capiteyn Aernout Faa heeft tegens myn gesegt dat deselve nog niet hadde ontfangen; dierhalven moeten deselve door quade menschen gestolen zyn, waerover den Gouverneur Generael ook seer beschaemt was, maer den Gouverneur Generael gelieft over die weynige goederen niet bedugt te zyn, want ik en sie niet op die goederen maer alleen op de oude vrundtschap, die wy over lange tot nu toe met den anderen hebben gehouden.

Nog heeft den Gouverneur Generaal gelieven te schryven dat de geëyschte goederen nog niet uyt Hollant zyn gekomen, 'tgeen al vrywat lange tardeert, maer wanneer de schepen uyt Hollant sullen gekomen zyn, medebrengende de goederen volgens des Koninx begeeren en monsters, so versoeke dat den Gouverneur Generael deselve gelieft herwaerts te senden tot teken van den Gouverneur Generaals opregtigheyt en ware vrientschap tusschen ons beyde, die onveranderlyk duren sal tot in der eeuwigheyt. Nog staet er in den brieff geschreven dat den wille van den Gouverneur Generael is geweest om goede ambagtslieden herwaerts te senden, maer heeft deselve niet kunnen uytkiezen, 'tgene ook niet betamen soude, maer gelieft lieden te senden die ervaren zyn en kennisse van haer ambagt hebben. Nog staat in den brieff alsdat het in Hollant kout en in Siam warm is, dogh den Heer Gouverneur Generael heeft gelieven uyt te kiezen en herwaerts senden een goutsmit, een constabell en een steenhouwer, welke goede ambachtslieden zyn, waarover ook gepresen werden en staan my seer wel aen, maer sy seggen dat het hier warm is, en so wy hier lange mogen blyven sullen 't well gewent en niet siek worden, gelyck de Hollanders die in de logie zyn, en indien de drie Hollanders, die den Gouverneur Generaal gesonden heeft, goet werk connen arbeyden, sullen daarover een deugdelycke name krygen. Wanneer de schepen uyt Hollant komen, soo versoeke dat den Gouverneur Generael een schutgieter en een baas huystimmerman met hetgene in 't voorleden jaar g'eyscht is gelieft over te senden, en soo die ambachtslieden den Conink en syn werk wel dienen, sal den Heer Gouverneur Generael daerover een deugdelycke name verkrygen.

Verder stater in den brieff om op Oudjong Salangh en Banghary te mogen handelen, 'tgene niet wel kan geschieden, alsoo die volkeren haar eygen sin hebben te doen; daer syn vele lieden die versoecken om het thin te coopen, maer des Gouverneurs Generaels begeren is, dat de Hollanders 't selve alleenlyk souden mogen coopen en heeft ook om den brieff versogt

om hetselve te verbieden, te weten omdatter dan geen andere mogen handelen, opdat daardoor gene quade menschen die plaetzen meer moeyelykheden mogen aendoen en dat het alles wel mag toegaen, 't gene wel regt is, maer nu zyn die quade menschen gevlugt, 't volk van Kedah met haer genomen en de plaatsen Salang en Clakoea wederom aengedaen; soo heeft den Coning van Siam 't volck van Ligoor en Tanaso gesonden om bystant te doen, 't gene nog niet in ruste is gebragt. Myn wille is wel om de Comp^a. een brief te geven om aldaer te handelen, maer vreesse voor onheylen gelyck voordesen; het soude myn dan toegeschreven worden, 't gene al de capiteyn van de logie bekend is.

Nog heeft den Gouverneur Generael in de brieff geschreven dat hy myn was toesendende drie cacatouwvogels, maer den capiteyn van 't schip segt datter twee van gestorven zyn, soodatter maar een is overgebleven. Dierhalven versoeke dat den Gouverneur Generael wat vele van die cacatoevogels gelieft te zenden, omdat se over zee moeten gebragt werden. Alle de goederen volgens 's Coninx begeeren, soo 't des Gouverneur Generaels gelieven is, soude door de hulpe van den Gouverneur Generael wel herwaerts konnen gesonden werden, 't gene dan ook sal strekken tot teken van wederzydse bontgenoot- en vrundschap, welk onveranderlyk sal blyven tot in der eeuwigheyt, en volgens myn beradinge sal de bontgenootschap en vrundschap tusschen den Conink van Siam en den Hollandsen Conink onveranderlyk duren, en waarinne ik de Comp^a. geholpen hebbe is de Comp^a. bekend, en 't is oock behoorlyk dat den capiteyn en den coopman van de logie hetselve aan den Gouverneur Generael bekendmaken.

Tegenwoordig send den grooten Conink van Siam aen den Gouverneur Generael 52 bhaar en 2 picoll thin, en ik sende mede aan den Gouverneur Generaal 7 bhaar 1 picol tin, met bede aan Godt dat hy onse bontgenoot- en vrientschap tusschen ons beyde onverbrekelyk tot in der eeuwigheyt wil laten continueeren.

Geschreven op Sondagh den 9^{en} dag van de donkere maan van 't bockejaar.

Even na 't inhalen van de vorengenoemde Siamse brieven verschynt by Syn Ed^t. seker lyfeygen, verhalende dat den Batavias burger Pieter van de Voorde met syn chialoup genaamt Vlissinge, bemant met 2 Nederlandse en 3 inlandse matroosen en nog 2 jongens en 2 slavinnen, van Malacca na herwaarts komende, tusschen d'eylanden de Groote Combuys en de Menscheter eergisteren ontrent 2 uren na de middagh van een groot Bantams vaartuyg schielyk was overvallen, ja sodanigh dat gemelte van de Voorde en 't meeste volk, geen tyt hebbende gehadt om haer te weeren, overboort waren gesprongen, tragtede sigh met swemmen te redden, dogh dat hy aengetogen borger Pieter van de Voorde niet verre van sigh hadde sien verdrincken en van 't ander geselschap niemant vernomen, zynde desen rapporteur eyndelik op 't eylant de Groote Combuys te lande gekomen, alwaar de

chialoup tegens den avont van alles uytgeplundert mede was komen aandryven, na syn seggen beladen zynde geweest met parthye oly, wasch, gelt en andere coopmanschappen, en soude gemelte borger ook een pacquet Comp^s. papieren hebben gehadt van d'Heer Gouverneur Jacob Jorisse Pits en raat tot Malacca, en is dat gemelte vaertuygh desen morgen met gemelde gesalveerde lyfleygen door eenige onser houthackers hier gebragt en de sloep op verscheyde plaetsen met bloet besprengt bevonden, waeruyt wel te vermoeden zy dat dese Bantamse schelmen den verbleven lyfeygen en welligt ook de twee slavinnen en eenige andere van 't volk om 't leven sullen hebben gebragt, gelyck de advysen van de resident Caaff tot Bantam in 't vervolg buyten twyffel nader sullen verklaren, als de gewoonte van dit goddeloos geboefte niet zynde haer eygen schelmstukken te verswygen maer, op Bantam gekomen wezende, deselve so hoogh op te geven en uyt te meten alsof se eenige heldenstukken uytgerigt hadden, gelyck op verscheyde passagiën in 't afgeleyde dagregister van anno 1679 en wel voornamentlyk ontrent het affloopen van de weerlose veerschuyt van Maronda, d'Andragirysse moort etc. in 't brede kan worden gesien.

Voordemiddagh komt binnen 't casteel in geleyde van den capiteyn Jan Françen Holsteyn Crain Panaragan, soone des Coninghs van Bima, met ontrent 90 coppen van syn eygen volk, welkers verootmoedigingh etc. in 't affgelegde dagregister den 28^{en} December des voorleden jaers zy aengehaalt, sig vervoegende na de wooninge van d'Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, door denwelken dan denselven een weynigh tyts daerna aldaer midden op 't pleyn, vermits Syn Ed^e. daertoe niet vacant ware, uyt name van de Comp^s. voor hem en syn volk, die in volle geweer met een trom in compagnie verschenen en gereetstaan om mede ten dienste van de Comp^s. tegen de Kidolse en andere rovers en vyanden naar de landen van Indramayo aff te gaan, onder ernstige vermaninge tot dapperheyt en om die van nu voortaan inderdaat te laten blycken, wierd overhandigt ende met syne voornaamste met eenige kurieuse geweeren beschonken, als te weten:

aen Crain Panaragan:

- 1 oorloghsvaandel, dat aanstonts voor syn compagnie ook opgevoert wiert;
- 1 fine snaphaan;
- 1 pistool en
- 2 patroontassen;

aan Laissa.	}	Bimaneesen en
Lassarivo...		
Amasalehy.		
Carra Canjangh.	}	Makassaren, alle vyff yder:
Pangara.....		

- 1 snaphaan en
- 1 patroontas,

mitsgaders voor elk 6 snaphaansteen, en daarop vervolgens hun trouwe op hare wyse aan d'Comp^e. met uytgetogen krissen gesworen hebbende, soo wierd Crain Panaragan door welgemelde E. Heer Directeur Generael afscheyt verleent en, verselt met de heeren Hurt, Blom en Camphuys nevens den secretaris, tot buyten de Waterpoort geconduiseert en voorts door den E. landrost Vincent van Mook, capiteyn Jan Franszen als den capiteyn der Maleyers met de groote Comp^e. orembay en 't gemeene volk in twee bequame scheepsboots, na boort geleyt, om op morgen met de fluyt de Beemster, als gesegt, tot uytroeyinge der Kidolse, Makassarse en andere rovers almede naar Indermayo aff te gaen, gelyk dan ook ingevolge van dien

7 d^e. Des morgens al vroegh derwaerts vertrekt gemelte fluyt de Beemster met den genoemden Crain Panaragan en syne 90 kloeke inlandse koppen, medenemende een missive, aan den capiteyn Jochum Michielszen en raat aldaer geschreven en op gisteren getekent, luydende in substantie kortelyck aldus:

dat de missive van den 30^{en} December voorleden met het rapport van den schipper Jan Mulder etc. nevens ook de 13 sieken hier wel is teregtgekomen;

dat ook met aengenaemheyde de goede progressen tegens de Kidollse rovers zy verstaan, en dat se genootsaekt waren geworden met geen kleen verlies hare paggers te verlaten, 't welk alle vry buyten de gissinge der Coningen van Bantam sal zyn, die het gaerne anders gesien en daartoe sooseer haar best gedaan hadden; en vermits onsen Makassarse luytenant Dain Matara met syne soldaten haer soo mannelyk gequeten hadden, soo wierd voor welgedaen gehouden de vereeringe, aan haar uytgereykt van 3 rd^e. voor yder der 6 opgebragte coppen, 't welck in sodanige gevaarlycke gelegentheden en by noot in 't toecomende wel weder mogt geschieden;

dat Haar Ed^{es}. alsnog persisterden by de gegeven ordre om alle veroverde goederen sonder onderscheyt tot buyt te verklaren, welken volgende de vyff bassen ook aan de veroveraars eygen bleven, maer indien men se voor de Comp^e. aldaar benodighde, dan mogt men de waardye daervoor betalen;

dat onaangesien dese goede tydinge van den toestant der zaken aldaar, egter goetgevonden zy boven de 197 Macassaren, met Crain Bissee jongst vooraffgegaen, nu alsnog derwaerts te laten volgen Crain Panaragan met 90 coppen, voerende een vaandel alsook een Hollandse trom, en van dewelke ook 20 met schietgeweeren uyt Comp^e. wapenkamer syn versien geworden;

dat gemerkt aan Panaraga's volk yder 3 rd^e. contant alhier zy uytgereykt, derhalven de geordonneerde dry rd^e. aldaer aan dese wel geëxcuseert connen werden;

dat alhoewel de vyanden nu van Indermayoe verdreven waren, soo diende nogthans de aenbevole bootschap aan de Princen van Cheribon voortgank te nemen om haar met een briefken bekend te maken, dat zy nog hare onderdanen met de gevlugte schelmen en rovers hun niet sullen hebben te vermengen, nog toe te laten dat die stroopers onse arme onderdanen hare beroofde vaartuygen en goederen tot Cheribon en in 't Cheribonse district opbrengen en verkopen, off dat men anders integendeel de schade op de Princen en onderdanen van Sirrebon soowel als op de rovers selfs sal moeten verhalen etc.;

dat aangesien er gerugt werd de Cheribonse Princen sikh wel genegen thoonden onder Comp^e. bescherminge te willen begeben, indien se voor 't geweld der Bantammers mogten bevryt blyven en eenige hulpe om haar by overvall te defenderen toegevoegt wierde, soo wierd den capiteyn Jochum Michielszen gerecommandeert na de gestalte dier zake grondigh onder de hant nader te doen vernemen om de mesures daarna te kunnen nemen;

't afsenden van 't jachje Mallabaar naer Tagal was welgedaan, en somede dat den capiteyn Jochum Michielsen etc. tot secours derwaarts te trekken stont, indien het de saken op Dermayoe lyden konnen ofte dat des vyandts komste aldaar vernomen wiert, sullende alsdan gedurende de absentie van den capiteyn Michielsen het gesagh den luytenant Ruysch etc. connen werden bevolen, hoewel te vermoeden staat dat onder sovele Bantamse bevelhebbers, als in de jongste brief van den capiteyn Michielsen werden genoemd, niet veel eenigheyt sal te vinden wezen, waarop gelet diende te werden, terwylen dat verder met goetvinden en raatspleginge met Crain Bissee ende de andere onse grooten getragt diende te werden, den vyant soo te water als te lande alle schade en afbreuk te doen, sullende den capiteyn Jochum Michielszen en Crain Bissee etc. in alle occasiën en aanslagen by malkanderen moeten blyven ende telkens duydelik bericht van hun gedoente en bedryf overbrieven, insonderheyt indien 't goetgevonden mogt werden met het gros der maght naar Tagal te trekken, 't welcke niet als by nootsake diende te geschieden;

dat in de Beemster voor Crain Bissee en Crain Panaraga etc. zyn gescheept vyff goede paarden en verscheide provisiën mitsgaders nogh:

1 aam sek,	} ten behoeve van den capiteyn commandant en de officieren enz. alsook tot tractement der grooten en tot soulagiement der sieken,
1 d ^o . France wyn,	
1 vat mom,	

en ten laatsten dat de fluyt de Beemster ten eersten weder naar Batavia moeste keeren om elders gebruykt te werden etc.

Heden nademiddagh extraordinaire vergaderingh belegt en door d'Heer Ordinary Raad Wilhem van Outhoorn voortgebracht wezende de notulen tot rescriptie naer Banda, soo is dierwegen alsulx geresolveert als in 't resolutieboek deses Casteels onder dato deses omstandigh kan werden nagesien, behelsende onder anderen het beroep van den predikant Carolus Manteau wederom naar die provincie en ook de bevestinge in het predikamt van den proponent Joannes Christoffel Stevens aldaar; voorts oock 't vertrek van Radja Saloman, die men in syn ryck nog niet kan herstellen, ook met dese besendinge naar Banda om aldaar of op Kisser by de syne vooreerst tot nader gelegentheyt te blyven woonen onder syn present alhier genietende tractament van 20 rd^s. ter maant etc.

8 d^e. Even voor de ordinary parade gewerden ons alhier per Javaans vaartuygh van Bantam twee briefijens, door den resident Willem Caaff aen Haar Ed^e. en den sabander Ocker Ockersze geschreven in dato 6^e en 8^{en} deser maant, het eerste aen Haar Ed^{es}. luydende in substantie aldus:

den capiteyn van het Engels schip de Caesar, jongst uyt Engelant aangelant, had derven seggen schriftelykke ordre van den Conink te hebben medegehad, dat byaldien d'E. Comp^e. hem het inkomen voor de bhay of tot Bantam beletten of eenige der medegebragte ammunitiën van oorloge voor den Conink van Bantam, bestaende in 2 metale stukken canon als anders, daeruyt wilde lighten, dat hy sigh dan tot de laaste man daartegen stellen en, niet meerder konnende, 't schip in brant steken soude, en dat de volgende Engelse schepen met deselve ordre mede souden voorsien en gemunieert zyn, 'tgunt egter maar voor een frivole redenkavelinge is aangesien;

den Engelsen heer agent Robbert Parker was den 5^{en} deser des namiddags tusschen 3 en 4 uren door een langdurige koortse vermengt met groote melankolye overleden en des volgenden daags ter aarde gebragt, in welkers plaats den tweeden persoon, m^r. Francisco Bowyear, p^t. was comen te succedeeren;

den ouden Sultan van Bantam, door Key Aria Soera de Martha, hooft syner uytsettingen ontrent Indermayo en Cheribon, bekendgemaekt zynde hunnen slegten toestant derwaertsover en dat se sonder verder adsistentie van een goede parthy volk, canon etc. geen attentaat op Indermayoe of d'onse meer souden kunnen doen, soo had den Conink aanstonts met een verstoort en wraakgierigh gemoet van sigh gegeven; selfs in persoon na Indermayoe te willen gaen om den geleden hoon te wreken, en tot welken eynde ook 6 welgearmeerde vaartuygen na de eylanden en revieren ontrent Batavia afgesonden souden werden met ordre om alle Bataviase vaertuygen, waar deselve ook mogten achterhaelt werden, vyandelik aan te tasten en alles doot te slaan, ja selfs de schepen, jonken en chialoupen, op de rheede en voor de revier van Batavia leggende, niet te verschonen, als sulx maer met voordeel coste geschieden;

den Malacx borger Hendrik Temmer de Jonge, met de chialoup van den borger Pieter van de Voorde jongst van Malakka gekomen en hiervoor onder dato 6^{en} deser van gemelt en onder het affloopen van genoemde chialoup met de rest door verbaastheyd in 't water gesprongen wezende, was na 24 uren swemmens door een Bantamse visser geborgen en by den Conink op Bantam gebragt, uyt welkers handen door middel van seker Portugees genaemt Manuel de Abre, als hem voor syn bloetvriend uytgevende, weder verlost, in Comp^s. logie verschenen wezende, soo had denselven Temmer gerapporteert dat voorgenoemde borgerchialoup, op 20^{en} December voorleden jaars met een pacquet Comp^s. papieren en een parthy gout, contanten en andere coopmanschappen van Malacca gegaan en ontrent 't eyland de Groote Combuys op den 4^{en} deser van den Maleyer Intje Zayt en syn schoonsoon Intje Amat met een vaartuygh met 36 gewapende Makassaren waren overrompelt, de chialoup afgelopen ende de goederen en al naer Bantam gebragt ende aldaar verkogt, en dat sulx mitsgaders het roven van genoemde Malyers met licentie des jongen Coninx tot Bantam geschiede;

de 400 Bantamse Javanen, die onlangs 't dorp Sougy Tiga binnen de jurisdictie van Batavia hadden afgelopen, waren weder op Tangerang terughgekeert en besigh met eenige nieuwe vastigheden op te werpen;

een groot vaartuygh, toebehorende den Batavias burger Anthony Jacobsze, met Comp^e. passe en timmerhout van Trabay komende, was ter rheede van Cheribon door de Bantamse off Kidolse stroopers afgelopen, 't vaartuygh aan de Chineesen vergogt en het hout met vyff Bantamse coninxvaertuygen naar Turtiassa gebraght;

den jongen Conink tot Bantam had ses vaartuygen onder opsigt van eenen Key Deman Singi Wiprana naer Cheribon afgesonden, tot geen ander intentie (gelyk gesustineert wierdt) als om de situatie van Indermayoe aff te speculeeren;

nadat het briefken aan d'E. Ockersz, dat niets in sigh behelst anders als 't gene hiervoren albereyts wegens 't affloopen van de Malaxe chialoup zy gesegt, geschreven lagh, wiert den resident Caaf aengedient, dat den jongen Conink expresselyk om op de vaartuygen, uyt de Straat Malakka komende, te loeren en te passen opnieuw had laten equiperen ses kloeke vaartuygen om, verlekkert zynde op die proye, meer sulke roveryen in 't werck te stellen als sy aan de geciteerde chialoup hebben gedaan, al waren 't ook Comp^e. schepen, als sy er maar kans toe sagen.

's Avonts werd ons alhier per inlants vaartuygh van Indermayoe toegebragt een briefje, van den capiteyn Jochum Michielszen ende den raad aldaar aen Haer Ed^{ca}. geschreven van den 3^{en} deser, behelsende eenlyk in substantie het volgende:

verscheyde Javaanse hoofden van de negoryen Loubinder met nogh eenige inwoonders van Lousarang, Pria, Lilia en Tralonghong, door den roover Tsilividara verjaagt en weghgevoert geweest, waren op haer versoek (met toestemminge van d'onse) hare negoryen onder des Sousouhounangh en Comp^e. bescherminge weder komen bewoonen, relaterende den vyant in de jongste attacque op Indermayo over de 4000 man sterk geweest te zyn en met verlies van ruim 30 man en 15 gequetste de vlugt hadde genomen.

Onder 't affhandelen eeniger nadere saken berakende de provintiën Banda en Ternaten is heden namiddagh ter extraordinary vergaderingh goetgevonden de opcomste van d'heer Cornelis van Quaalberghen uytet gouvernement van Banda op syn E. versoek te accorderen en toe te staan, en in desselfs plaatse weder tot Gouverneur van Banda te eligeren en te verkiesen d'heer Robbertus Padbrugge, althans Gouverneur in Ternaten, sullende syn E. plaats in 't Ternaatse governo door den E. Jacob Lobs weder provisioneel werden bekleet met 'et vertrek van d'heer Padbrugge naer Banda om dat gouvernement (na 't afdoen van de beroerten in Ternaten) te aenvaerden, en ondertusschen by tardance van gemelde Padbrugge in Ternaten den oppercoopman Willem van Zyl uyt Amboina na Banda gaan, om by provisie transport van d'heer Quaelberghen over te nemen en die provincie sodanigh tot de comste van d'heer Padtbrugge te blyven bestieren, gelyck sulx by het resolutieboek deses Casteels omstandigh onder huydigen datum kan werden gesien en gelesen.

9 d^e. Nicolaas Christiaanszen, inlants krankbesoeker, op den 4^{en} April des voorleden jaars 1679 het uytdiepen deses casteelsgragt aan de landzyde op sekere conditiën aangenomen en den 21 November daaraenvolgende 't selve volbragt hebbende, doch desen namiddagh in Rade van India wederom versoek om de

betalinge daervoor en meteenen van syn geleden schade te mogen genieten, waarop na deliberatie verstaan zy, aangesien de uytdiepinge volgens het gedane rapport van de Heeren Raden Anthonio Hurdt en Dirck Blom conform de conditiën, den aannemer terhandt gestelt, behoorlick zy volbraght, hem de bedonge penningen tot 3 rd^s. yder roede ofte tesamen 5592½ rd^s. ten vollen te laten voldoen en affbetalen, dog sonder dat op syn voorgegeven schade eenige verder reflectie kan of sal werden genomen.

Voorts is ook goetgevonden den adsistent Gerrit van Loveren ter adsistentie naar Bantam te senden van den resident Wilhem Caaf, mitsgaders 3000 rd^s. tot nodige guastos aldaar, met recommandatie aen den resident den jongen Conink bekend te maken, dat Haar Ed^{es}. niet en konnen beseffen, waarmede den Coninck die onbehoorlykke moorderyen en roveryen, door syn volk aan Comp^s. arme onderdanen soo dikwils gepleegt, soude connen excuseren, en dat Haar Ed^{es}. ook dierwegen genootsaakt zyn geworden eenige schepen en vaartuygen daartegen wt te setten om haar quaat gedoente te beletten, gelyck 't selve den Sultan selfs door den resident en by syn brieffje aan d'Heer Directeur Generaal Speelman bevorens heeft versogt.

Wyders is nogh verstaan de twee laetste retourschepen, 't Huys te Merwe en Ternaten, te bemannen yder met 100 zeevarende en 20 militaire gesonde koppen, met nogh 25 impotenen.

Gemerkt het ontledigen en naarsien aller Bataviase negotiepakhuyzen sedert den jare 1667 na 't overlyden van d'Heer Directeur Generaal Carel Hartsinck noyt bequamelyk door gebrek van plaats en veelheyt van goederen heeft connen geschieden als nu met de intrede van den presenten Heer Directeur Generaal Cornelis Speelman en 't affgaan van den oppercoopman Gerrit Vreelant alsmede de overdraght, door hem aan de oppercooplyuden Nicolaas Baukes en Jan Parve gedaan, soo heeft welgemelte Heer Directeur Generael heden in vergaderinge voortgebracht twee memoriën ofte bevindingen der voornoemde pakhuyzen met een duydelicke aanwysinge van de daarby over en tecort bevondene coopmanschappen, d'eerste al van vele jaren ontstaande en op ultimo February des voorleden jaars gesloten, bedragende de tekortkomentheyt f 40967 en de overbevonde f 45902, de tweede behelsende de over en tecort komende coopmanschappen, op de ontladinge van verscheyde aangekomene schepen zedert ultimo February tot ultimo Augusty des vergangen jaars 1679 ongetaxeert bevonden, waarop verstaan is die beyde posten by de Bataviase negotieboeken te laten vereffenen, gelyk sulx in 't breede by de generale resolutie van heden omstandigh kan werden nagelesen.

10 d^o. Achtervolgens het besluyt, op eergisteren genomen, soo vertrekken hedenavont 'tjacht den Alexander, 't fregattje de Tyger, de hoeker de Baars en de chialoupen Massanghboom, Kalkoen en Vlieger na de Straat Sunda om de zeeroveryen der Bantammers sooveel mogelyk te weeren en 't vaarwater tusschen de eylanden hierontrent en 't eylant Pandjang, ontrent Bantam gelegen, wel verdeelt te bekruyssen, alle rovers doot te slaan, dogh de handelveartuygen met passen voorsien te laten passeeren, medenemende een instructie voor den schipper Harman de Ruyter, die 't commando daarover sal voeren, ende de verdere hoofden van huydigen dato

en van sodanigen inhoud als by het affgaande briefboek en verbaal op syn plaats kan werden beooght.

In den avontstont komt alhier van Tanjongpoura met de ledige provisie-vaartuygen weder te retourneren den adsistent Daniel van Heusden, op ultimo December des voorleden jaars derwaarts vertrokken, medebrengeende een briefje van den vaandrigh Jan Bervelt, op gisteren uyt Tanjongpoura aan Haar Ed^{es}. geschreven, van geen bysonderen inhoud, nodigh hier aan te halen, en by 't aankoment briefboek en verbaal onder dien datum nader te lesen.

11 d^e. Volgens gedrage licentie, by resolutie van den 8^{en} passado bekend, soo vertrekt op heden in den morgenstont den burger Jan Pietersze d'Groot met zyn chialoup uyt dese rivier, bemant met 12 blancke en ontrent sooveel swarte copen, om op de zeerovers hieromher en elders te cruysen, dogh egter met behoorlycke passe als ten handel na de custen van Java te varen versien, om aen de Bantammers noch geen publycke vyandschap te laten blycken, schoon zy daartoe dagelycx reden enough komen te geven.

12 d^e. Vrydag
13 d^e. Saturdag } niets aenteekenens waardigh voorgevallen.

14 d^e. 's Avonts even na 't gebet wert alhier per Jaavaan van Bantan aengebragt een briefje van den resident Willem Caeff, op heden aan Haar Ed^e. geschreven, behelsende 't volgende:

de togt nae Indermayoe, door den ouden Coninck voorgenoomen, was weder t'eenemael tenietgelopen, maer daertegens hielden de Pangerans Kiedol en Wangsa Patty alsmede Keey Aria Monjaja ernstig by gemelte ouden Coninck aen om in plaats van Indermeye, Battavia met d'gantse Bantamse magt te attacqueren, dogh den ouden buyten kennisse van den jongen Sultan sulcx niet willende toestaan, die daarom na Turtiassa om met zyn vader te raden te gaen was onthouden, waarvan men den uytslagb binnen weynige dagen stont te verwachten; ondertusschen was aldaar 't gemeen gerugt en gevoelen, dat den oorlogh voortgangh soude nemen, aengesien op Bantam alles daertoe geprepareert wiert;

de ses vaertuygen, waarvan hiervooren staat gemelt dat na Battavia stonden te gaan roven, souden haeren cours nu volgens gerugten na Chiribon genomen hebben;

uyt Tonquin was aldaer op den 11^{en} deser 't Engelsch schip Formosa aangelant, beladen met parthy muskus, groote quantiteyt pelangs en allerhande zydestoffen;

onse cruysers, in de Straat Sunda uytgeset, hadden onder de Bantammers groote ontsteltenisse veroorsaecht, als niet wetende tot wat eynde zulcx geschiede, temeer er oock gerugt wiert dat er reets drie vaertuygen door d'onse genomen waeren.

15 d^e. Ingevolge van het geresolveerde onder dato 16^{en} December des voorleden jaars aengehaelt, soo trecken van desen morgen vroegh de geordonneerde militairen, te weten de luytenants Fredrick Pols en Gerrit Maccon pl. item de pl. vaendrighs Nicolaes Christiaans en Pieter Bol met noch 157 mannen door 't casteel naer boort, om met de schepen 't Wapen van Middelburgh ende de Zyp naar Ternaten voort te gaen.

Op den vollen middagh arriveerden alhier uyt het lieve vaderlant over Caep

de Goede Hoop de scheepen Vrye Zee en Poulerun, 't eerste zynde den 21° May des voorleden jaars voor reequeningh van de camer Amsterdam uyt Texel in zee geloopt met 173 zeevarende, 72 militairen en 11 bergwerckers, van dewelcke geduurende de reyse door de doot zyn weghgeruckt 7 zeevarende en 5 militaire en aen de Caap verbleven 25 matroosen en 19 soldaten, ende daerentegen weder van de Caep en andere schepen 11 matroosen en 17 militairen aen boort gecomen, soodat genoemde Vrye Zee hier maer te lande brengt een getal van 228 coppen, te weten 152 zeevarende, 65 militairen en 11 berghwerckers; het tweede, zynde het schip Poulerum, voor reequeningh van de camer Delft den eersten Juny anno passado uyt de Mase geseylt met 118 zeevarende en 91 militairen, van dewelcke op de reyse door de doot verlooren hebbende 9 zeevarende en 9 militairen en aen de Caep 9 zeevarende en 5 militairen geligt synde, waartegens weder vandaar 4 zeevarende en 4 militairen overgecomen waren, soo heeft gemelte bodem Poulerum in 't geheel 185 gesonden koppen hier te lande gebracht, te weten 104 zeevarende en 81 militairen, en bestaen wyders de vaderlantse overgebragte carguasoenen voor India deser twee scheepen uyt de volgende contanten, coopmanschappen en behoeften, te weten:

in 't schip de Vrye Zee voor Amsterdam:

150228	guldens aen contanten;	
5904 ³ / ₄	Ⓔ quicksilver;	
1601	Ⓔ vermilioen;	
100097	Ⓔ groot loot;	
167 ³ / ₄	Ⓔ couchenille;	
10	leggers Spaance wyn;	
4	leggers Rynse wyn;	
208	halve pypen mom;	
100	halve pypen haentyesbier;	
100	vaten vlees;	
150	vaten speck;	
21	halve amen oly;	
6	d ^o . jopenbier;	
15	kelders brandewyn;	
2	halve amen wyntint, en voorts verscheyden crameryen, bergh-gereetschappen, medicamenten, schryftuygh, equipagie en andre goederen, bedragende tsamen	f 294005:17: 8;

item voor de camer Delf:

54003 ⁷ / ₁₀	guldens aen contant.....	54003:14:—;
	sulx het geheele carguasoen, met de Vrye Zee uyt het vaderlant overgebragt, tesamen monteert.....	f 348009:11: 8.

in 't schip Poulerun voor Delft:

87670 guldens aen contant;
 3134½ ℥ quicksilver;
 49994 ℥ loot;
 9 leggers Rynse wyn;
 150 vaten Delfs bier;
 100 vaten mom;
 8 vaten Hollandtse boter;
 75 vaten vlees;
 90 vaten speck;
 20 aemen olyvenoly;
 30 kelders brandewyn;
 1 legger Rynse wyn;

voorts verscheyde crameryen, equipagie en meer andere goederen ter montura van f 111992:1:8.

Per 't schip Poulerun hebben eenlyck opnieuw ontfangen een missive van d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Delft, gedaghtee kent 25 May passado, met eenige bylagen, item noch een briefje van den nieuwen commandeur Symon van der Stel en den raet van Caap de Goede Hoope van dato 27^{en} October ende per het schip de Vrye Zee niet anders dan de truplicato van de generale missive der Ed^e. Heeren 17 uyt Amsterdam de dato 19^e May 1679 en reets op den 2 en 14 December des voorleden jaers per de schepen Z. Zee en 't Huys te Velsen ontfangen, gelyck te dier plaetse staat genootteert, mitsgaders noch een d'plicato der generale missive van de Ed^e. Heeren 17 in dato 18 Maart anno passado, item noch een dubbelde missive van de camer Amsterdam, gedateert den 19^e May, die al met 't schip Couwerve den 19^e November voorleden jaars zy ontfangen, met noch een duplicato missive van den commandeur van der Stell en raet aen de Caep van dato 27 October, daervan de originele hier evenvooren met Poulerun zy aengebragt, alle van soodanige teneur en inhoud als by 't aancomende vaderlands briefboek en oock by 't Indise onder 't Caapse quartier kan werden gelesen.

Omtrent de middagh verschynt oock noch te deser rhede het schip Nieuw Middelburgh direct van Cheylon, en daarmede alhier d'E. Heer Extraordinaris Raet en Out Gouverneur Ryckloff van Goens de Jonge, werdende door d'heer secretaris Joan van Hoorn, d'E. Fredrik Lambertsze Bent, Out Directeur van Persia, d'E. waterfiscael Pieter Pauw en d'E. landrost Lourens Pit de Jonge, verselt met de juffrouwen Bort, Bax, van Hoorn, Boukes en den E. Willem van Dâm met syn gemalinne van boort gehaelt, en ontrent te 4 uren aen lant comende, stont de compagnie militairen in volle wapenen van de Waterpoort af aen wyderzyden des gangs van 't negotiecomptoir tot aen de puye van Syn Ed^{ht}. wooninge gerangieert, door dewelcke geciteerde heeren en juffrouwen tot aen de poort van de voorzaal voortgaende, soo wiert syn E. aldaer op de puye door Zyn Ed^{ht}. de Heeren Gouverneur Generael en de Heeren Ordinaris Raaden Baltuszar Bort, Anthony Hurt

en Willem van Outhoorn verwillkomt en na binnen geleydt, waarop aenstonts vyff canonschooten van de punt den Diamant wierden gedaen en voorts d'vrunden, die d'Heer Gouverneur van Goens van boort hadden gehaelt, des avonts tot Syn Ed^{ht}. getracteert, hebbende syn E. van Cheylon medegebragt en overgelevert drie brieven met eenige bylagen, d'eerste door den eerste commandeur Laurens Pyl en den raet uyt Colombo dato 3^e December, de tweede van den commandant Pieter Vorwer ende raat dato 26 October uyt Nagapatnam en de derde particulier door d'E. Jacob van Houten mede uyt Colombo dato 4 December anno passado, alle aen Haar Ed^{ht}. alhier geschreven en alle van alsulcken inhoudt als in 'taenkomende briefboek onder dat quartier in 'tbrede kan werden beooght, meldende onder anderen de Colombose missive dat het onweer tot Jaffana, Nagapatnam en Madura ende den swaren regen tot Colombo en Gale swaere schaden hadden gedaen; uyt het hof van Candia waren 2 Engelse na een 20 jarige detentie wonderlyck ontkomen en nu met desen bodem na Battavia overkomende, waarvan hieragter nader sal werden gesproocken; d'ladingh van gemelte Nieuw Middelburgh van Cheylon bestaet wyders in dese volgende coopmanschappen etc., als:

2020 stucx diverse gingans;
 596 stucx cambayen;
 300 stucx blauwe ramboutyns;
 812 ellen poudesoy;
 610 ellen rasse de cipre;
 540 ellen farandyn;
 23523 R root en geel coper;
 62329 R yser;
 200 vaten speck;
 50 vaten vlees;
 8 halff amen jopenbier;
 4 halff amen wyntint, en voorts verscheyde equipagie en andere goederen,
 t'samen ten bedrage van / 69795 : 15.

16 d^e. 's Morgens vroegh komt den capetain Willem Hartsinck binnen by Zyn Ed^{ht}. de Heere Gouverneur Generael te raporteren, dat eenige gevlugte onderdanen uyt de Bataviase bovenlanden hem hadden berigt hoedanigh de Bantammers, wel ontrent 800 man sterck, de Maraberis na Pagadin ende de daeromher leggende negoryen om te rooven gepasseert zynde, nu weder in 't affkomen waeren, by haar hebbende een grooten buyt van menschen, vee en andre goederen, die dese schelmen in de Bataviase bovenlanden hadden gerooft.

Des namiddaghs gewert ons per Javaens vaartuygh per den borger Hendrick Temmer een briefje van den resident Willem Caaff tot Bantam aen Haar Ed^{ht}., op gisteren geschreven, meldende dat den jongen Sulthan op 't gerugte, dat drie Bantamse vaartuygen door onse cruysers waeren genoomen en 't volck vermoort, den resident Caeff by sigh had laten ontbieden ende versoght Haer Ed^{ht}. aen te schryven te willen beletten en de Bantamse handelprouwen ongehindert te laten vaaren, oock de genomene goederen weder te doen restitueeren, gemerck hy tot

den oorlogh niet genegen was maar liever de oude contracten soude zoeken te vernieuwen, dogh had hy aen de dispositie van syn vader gelaten den oorlogh te beginnen ofte de vrede te continueren en dierwegen oock na Turtiassa geschreven, waerop den resident hem had gedient niet te connen geloven eenige vaertuygen door onse cruyssers aengetast te -zyn, gemerckt noch 2 Bantamse vaertuygen van Battavia ongemoeyt daer waaren gearriveert, en moste den Coninck sigh over de uytsettinge der cruyssers niet verwonderen, aengesien syne onderdaanen op Comp^s. onderdanen alomme alles wat maar te becoomen was afroofden en op Bantam publyck in 't gesicht van Syn Hoogheyt vergogten, gelyck noch jongst aen de afgelopen Malaxe borgerchialoup was gebleken, doch de schult daervan leyde gemelte jonge Sulham op den Pangeran Jonckje en seyde denselven daertoe van syn vader permissie te hebben gehadt, maer dat hy in 't toecomende alle roveryen naer vermogen soude zoeken te beletten, doch desnietteenstaende soo had den ouden Sulthan eghter weder 6 welgearmeerde vaertuygen van Tanara affgesonden om des mogelyck een van onse cruyssende chialoupen aen te tasten, gelyck se oock noch lustigh besigh waeren het canon tot Bantam op de wallen gereet te maeken.

17 d^e. Heden morgen vroegh vertrekt den oppercoopman Jan van Leene met de schepen de Gecroonde Vrede en 't Wapen van Z. Zee uyt dese rhede na de Straet Sunda, sullende het laeste den Alexander van 't cruyssen in de Straet Sunda omtrent de Bantamse eylanden moeten vervangen en dat jagt dan met de Gecroonde Vrede na de Straet Banca voortseylen om den ryckbeladen hoecker de Croonvogel, die uyt Tonquin hier verwacht wort, veyligh herwaerts te geleyden, gemerckt men bedught is, de Bantamse zeeschuymers wel een aanslag daarop mogten maacken, hebbende syn E. boven de instructie voor de opperhoofden der cruyssende schepen en vaertuygen van den 10 deser, dewelcke in 't affgaende brieffboek en hiervooren onder dien dato kan werden nagelesen, medegenomen een memorie voor de opperhoofden der scheepen Alexander en Gecroonde Vrede tot hun naregt in 't cruyssen voor de Straet Banka op de verwagte Tonquinse vaerder tot uytterlyck ultimo February aenstaende, welcke op eergisteren by Haar Ed^s. al is getekent, en besyden dier noch ontfangen dese mondelinge ordere, ten principalen met den inhoud der memorie accorderende, dan alleen dat men by agtherhalinge eeniger roversvaartuygen om de minste commotie en moeyte deselve alle sal de voeten spoelen en de vaertuygen in de gront hacken off verbranden, en buyten 't gesigt of eygentlyck de bay van Bantam sulcx in 't werck stellen sonder oock vooralsnoch bewesten de hoek van Pontangh of 't eylant Panjang sigh te begeven, als verder uyt de substantie der bovengemelde laeste memorie (die oock meteenen behalven de ordre op 't cruyssen der Tonquinsvaerder insgelycx tot naregt van hem van Leene als commandant over de cruyssers tussen dit en Bantam voor eenigen tyt is dienende) hieronder kortelyck kan blyken:

dat aengesien verscheyde rooffvaartuygen op de naam van Balyse, Maleytse en andere dickwyls onse burgervartuygen berooft en 't volck schandelyck vermoort hadden en daertoe tot weringe van sulcx dese onse uytsettinge waren by de hant genomen, en waertoe d'E. van Leene om op alles goede ordre en toesicht te

houden wiert derwaerts voor een tyt als gesaghebber gecommitteert, so diende eghter sorge gedragen dat by ontmoetinge eeniger inlandtse vaertuygen ⁽¹⁾ onder het aenhalen der zeeroovers geen vissers off soodanige vaertuygen wierden geattacqueert die dagelycx tusschen dit en Bantam met kleyne snuysteryen over en weder varen en met biljetten off pasjes van den resident Caëff off den sabandar Ocker Ockersze versien waren, noch oock immers vooralsnogh met de vissers die langhs de Bantamse wal haar erneerden ende welcke van de piraten ligt te onderscheyden waeren, aengesien deselven veel stercker bemant en sonder onse passe quamen te varen;

in allen gevalle diende reguardt genomen geene dier Bantamse soetelaers als geseght eenig leet wierde aengedaen, noch teekenen gethoont dat wy eygentlyck de Bantammers door voorsz. onse becruyssinge soudén willen offenceeren off beoorloogen, aengesien 't oogmerck alleen daarheen tendeerde om 't vaerwater veyl te houden en onse onderdanen en ⁽²⁾ ingesetenen van schade en roveryen te bevryden ect.;

voorts dat d'E. van Leene op Zierikzee en by syn absentie off vertreck den schipper Dirck Croes tusschen dit en Bantam, en 't jacht d'Alexander in 't nauw van Bancka de vlagge soude hebben te voeren etc., breeder by de memorie geëxpresseert.

Even voor de middagh komt alhier van Palembangh aen te landen de fluyt Ysselsteyn, medebrengende een missive van den coopman en opperhoofd Egbert van Swenne mitsgaders den raet aldaer aen Haar Ed^e, gedaghtekent 8 deser, benevens een brieffje van den Sulthan Ratou, Conink tot Palembangh, waervan translaet op zyn tyt en inhalinge hierna sal volgen, meldende de missive van van Swenne onder anderen dat tot Jamby alles in rustigen standt gebragt was; den Macasser Dain Mangika met zyn aenhangh bleeff alsnoch tot een last des Conincks op Palembangh huyshouden en toonde geen genegentheyt te hebben om herwaerts te vertrecken, maer wel eerder naer Andragiry ofte Sockadana om hem aldaer volgens de gerugten metterwoon terneder te setten en mette rooff te behelpen, gemerckt hy tot dien eynde, na gerught wiert, wel 60 à 70 vaertuygen voll Macassaren en Maleyers onthoden en oock eenige tot Palembangh reets aengecomen waeren ect^e, bestaende wyders carguasoen van de fluyt Ysselsteyn in 't volgende:

282600 cattys swarte peper;

2000 stux cadjanghs matten;

500 bossen bintrottings, en voorts noch 14 kassen en kisten en 105 packen diverse ongewilde terughgesondene cleden etc., bedragende tesamen f 35800: 17: 2.

Aghtervolgens het besluyt van den 9^{en} deser lopende maent soo vertrekt desen avont met Javaans vaertuygh den clerck Gerrit van Loveren na Bantam, medenemende een missive aen den resident Willem Caef, op gisteren getekent, van soodanigen inhoud tot naregt voor den resident Caaff als by 't affgaende brieffboek en verbael comt te blyken.

⁽¹⁾ Dit woord staat in het HS. dubbel, een der vele slordigheden die de copiiist begaat en die wij overigens onveranderd overnemen (*Bantam, Sulham* enz.)

⁽²⁾ Dit en heb ik ingelascht.

Des avonts komt by Zyn Ed^{ht}. seeker Moors ingeseten genaemt Aldad, rapporteerende hoe dat huyden morgen twaelf onser Bataviase steenprauwen, eenige daarvan gemelte Moor toebehorende, aen 't eyland de Groote Combuys met hout te kappen en steen te laden besigh en ses van deselven reets onder zeyl geraeckt zynde, van ses off aght welbemande Bantamse oorlogsvaertuygen schielyk waeren overvallen en na eenigh schermutselen twee van geciteerde steenhaelders in 't gesicht van de andere, die haer met de vlucht gesalveert hadden, verovert, alvorens eenige van de lyffeygen, daerop bescheyden, dootschooten hebbende, en dagten zy dat de resteerende 6 steenprauwen, die doen noch in ladinge lagen, van die schelmen mede te sullen syn aengetast, hetwelcke dan apparent deselve vaertuygen sullen wesen, waarvan hiervooren onder dato 8 deser staat aengeroert door den ouden Sultan uytesonden te zyn om op d'onse te passen en vyandelyk aen te tasten.

Op dese tydinge en bericht dan schryven Haar E^s. aenstonts een briefje per Javaans vaertuygh aen den oppercoopman Jan van Leene als gesaghebber over de uytsettinge in de Straet Sunda, eenlyck tot notificatie van 't bovenverhaelde voorval, met recommendatie om na voorschreven schelmen en de resteerende steenprauwen daar omtrent de Groote Combuys ten spoedigsten nauwkeurigh onderzoek te doen omme deselve des mogelyck te salveren en de roovers in handen te krygen.

18 d^e. Des morgens komen binnen by Zyn Ed^{ht}. de Heeren Gouverneur Generael om afscheyt te nemen de vier Boutonse gesanten verselt met den sabandar Ocker Ockersze, zynde deselven den 15^{en} October des voorleden jaers per de Sampson hier aengecomen. Na een weynigh wagtens na binnen gebragt zynde, soo stelde Zyn Ed^{ht}. deselve terhandt een missive in 't Duyts en Maleyts, aen haeren Coninck van Bouton geschreven, benevens een geschenckje van 4 stux allegias en 10 rd^s. aen contant voor haar gesanten, dewelke dan daarmede, naerdad se haar danckbaerheyt getoont hadden, afscheyt erlangden en, sulcx oock by d'E. Directeur noch al een tyt langh gedaen hebbende, wyders naer boort vertrecken om op morgen met 't schip 't Wapen van Middelburgh naar haer lant en Coninck op Bouton terugge te keeren, luydende gemelte missive van Haer Ed^{ht}. aen den Coninck van Bouton van woorde tot woorde aldus:

Briefje van Haar Ed^s. aen den Coninck van Bouton.

Den Gouverneur Generaal ende Raden van India senden desen brieff uyt een opregte en suyvere genegentheyt aen Paducka Siry Sultan Coninck, den Goegoegoe, den Capiteyn Laut, den Hoecum ende de 30 raedtsheeren van Bouton, deselve toewenschende allerhande voorspoet, ryckdom en een langh leven op deser aerde en dat de vruntschap tusschen d'E. Comp^e., Ternata en Bouton in aller oprechthigheyt mag duuren zoolange son en maan aen den hemel schynen.

Voorts laten den Gouverneur Generaal ende Raden van India aen den Coninck, de Goegoegoe ende verdere Boutonse vrunden weten, dat wy

nu twintigh dagen geleden met twee van onse scheepen, die na Tarnata gingen, een brieff aen haer hebben geschreven, en omdat wy de woorden die daerin staan vervat niet weder souden verhalen, soo gaet de weergaa van die brieff nu weder hierbenevens in de Maleytse tale geschreven, en wy gelooven dat onse Boutonse vrunden en bontgenoten den inhoud van deselve brieff haar wel ter herten zullen laten gaan en dat se voor ons volck, op die scheepen bescheyden, goede verversingh voor haar gelt zullen hebben versorgt, gelyck wy versoecken dat aen dese twee schepen, die mede met een parthy soldaten naar Ternata vertrecken, oock op deselfde manier geschieden magh, 't welck de Gouverneur Generael ende Raeden van India aengenaem sal zyn, en alsoo wy in dieselve brieff oock geschreven hebben dat de affgesondenen van den Coninck, de Goegoegoe en de grooten van Bouton met dese schepen weder naar huys vertrecken zouden ende onse antwoordt op de brieven van onse vrunden medenemen, soo heeft ons goet gedagt hetselve nu zoodanigh te laten geschieden, want de vaartuygen, die de Coninck en de Goegoegoe schryven dat noch volgen zouden, tot desen dagh toe hier niet verscheenen zyn, hebbende voorsz. afgesondenen ons alhier toegebracht thien stux slaven, te weten een out man, 7 oude vrouwen, 1 meysje, 1 jongetje van 4 off 5 jaar out, ende in de eene kist, die zy aen ons hadden overgelevert, daarin is door onse oppercoopluyden in haar bywesen gevonden het naervolgende: 1 Comp^e. cromme houwer, 15 cleyne roode caricams, 1 blauwe smalle baf^a, 1 gebleekte bethillis, 1 took met goude streepen, 2 Zouratze groove chitsen, 1 dito tapechindos, 1 gestreept Patanys cleetje, 1 kleyn cust tapechindos, 1 Bengaelse gingam, 5 oude sarassas, 4 stux guinees lywaat, 1 p^e. cust zeylboek, 2 oude deeckens, dogh daarby is geen 5 realen in contant gevonden, zynde d'andere kist t'eenemael ledigh geweest, soodat dit weynige goet in ver na zooveel niet comt te bedragen als de chialoupen en de coopmanschappen waerdigh zyn geweest, die onse onderdanen boven haar leven daerby verlooren hebben en waardoor haare vrouwen en kinderen nu armoede komen te lyden, connende de Koninck, de Goegoegoe en de grooten van Bouton niet onbekent wesen dat het in de heele weerelt soo boven als benedenswints een reghtvaardigh gebruyk is, 't welck den grooten Godt van hemel en aerde selfs heeft ingestelt, dat alle menschen, die menschen waermede zy vrunden en in vrede zyn om te leven brengen, oock weder moeten sterven, off andersints word dien grooten Godt daardoor vertoornt en Hy en laet 't zy vroegh off laet die menschen niet ongestraft, die Zyn heylige geboden niet naar en volgen in sulcke swaare saaken. Nu is het oock den Coninck, de Goegoegoe en de grooten wel bewust, dat tusschen d'E. Comp^e. en het lant van Bouton een groot getal van jaaren sooveel men geheughen kan altyt een broederlyke vruntschap is onderhouden, en zy weten oock wel hoedanigh d'E. Comp^e. op den eersten dagh en eenige volgende dagen van 't jaar 1667 onder den admiraal Speelman met Godes hulpe 't lant en het volk van Bouton verlost heeft uyt de groote benautheyt, daar zy door de

Macassaren in gebragt waren, en waarom de Coninck en de Boutonse grooten te dier tyt klaarlyck gesien hebben de groote liefde en broederlycke genegentheyt, die d'E. Comp^e. haare vrunden toedraegt en hoe gaarne wy deselve te hulpe comen als zy in noot zyn, sonder eenige oncosten off gelt te ontsien. Daarom is het niet vreemt ⁽¹⁾ dat de Coninck, de Goegoegoe en de grooten zeer verbaest waren, doen zy bevonden dat het volck van Caronni en Wawonny twee chialoupen van Comp^e. onderdanen affgelopen, 't volck vermoort en de goederen gerooft hadden, en daerom heeft het ons oock verwondert dat de Coningh, de Goegoegoe en de grooten van Bouton over sulcken swaren misdaet soo cleyne straffe hebben gedaen, want alschoon Radja Carony verworpen is, soo en syn daarmede de moordenaars die Comp^e. onnosele onderdanen, die als vrunden by haar quamen handelen, soo schandelyck vermoort hebben, immers niet gestraft, en als dat soo passeeren kan, dan sullen sulke boose menschen van die quade daden niet connen ofgeschrickt werden, gelyck als ghylieden selve wel bedencken kunt, en hoe kan dat met 't reght van 't lant van Bouton overeenkomen? Derhalven vermanen uwe vrunden de Gouverneur Generael en de Raden van India de Coninck, de Goegoegoe en de grooten van Bouton dat se haere gedaghten wat nader daerover laten gaan en de reghtveerdigheyt plaetse geven, en dat se meteen oock Sorge dragen dat diergelycke moorderyen door de Boutonders aen Comp^e. volck niet meer en come te gebeuren, want onse Boutonse vrunden weten wel hoe gaerne de Gouverneur Generael ende de Raden van India de oude goede vruntschap tusschen d'E. Comp^e. en 't lant van Bouton onderhouden willen, soolange als de son en de maan aen den hemel schynen zal.

Verders seggen de Coninck, de Goegoegoe en de grooten, dat de schult van 't volck van Carony zoude bedragen 100 rd^s. aen cleden en 5 rd^s. contant, en dat zy in een boete gecondemneert zyn van 25 slaven, waarvan 10 met de Sampson gesonden wierden, en dat de andere 15 met uwe prauwen souden volgen. Daarop antwoorden den Gouverneur Generael ende d'Raden van India dat de cleden die hiervooren aengetekent staan geen hondert realen connen bedragen, en dat de 5 realen contant niet overgesonden zyn, en ghylieden segt selfs dat het geroofde goet volgens de brieven uyt Ambon en Ternaten 400 rd^s. waardigh was, dat al veel verscheelt, en wat aengaet de boete van 25 slaven, daarvan zynder maer 10 ontfangen, 't welck altemaal onbequame en meest affgeleefde menschen waren, die bykans geen gelt waardigh zyn; dan zouden der noch 15 restereen, die wy niet ontfangen hebben, doordien uwe vaertuygen hier niet en syn verscheenen. En dit is voor sooveel de boete van die van Carony raeckt, maer van het volck van Wawony en spreeken onse vrunden in haare brieven niet, en daerom versoecken de Gouverneur Generael ende Raden van India dat se daer mede op gelieven te letten, en alsoo het wel gebeuren conde datter van Macasser een schip op

(1) De goede lezing zal wel zijn: *Daarom is het vreemt dat enz. niet zeer verbaest* (d. i. ontsteld) *waren*.

Bouton aenquam 't welck naar Ambon voort most gaen, soo soude het ons aengenaem wesen dat de Coninck ende de grooten de voorsz. 15 slaven van Carony in cloecke jonge mannen naer Ambon zenden, en in plaets van sulcke oude luyden als wy hier gecregen hebben voor de arme vrouwen en kinderen noch eenige daarby deden, alsmede dat die van Wawony boven de straffe over de moort haer schult meteenen quamen te voldoen, en soo der geen schip om naer Ambon te vertrecken op Bouton mogt aencomen, dat wy niet seker kunnen seggen, soo konden de Coninck en de grooten de slaven met dese schepen wel aen den Gouverneur in Ternaten stuijen, off anders sullen wy deselve met de twee schepen die uyt Ternata terugge komen hier verwagten. Verleden jaar hebben de Gouverneur Generael en de Raaden van India aen haren vrunt den Goegoegoe gesonden twee lange metale stucken, die t'samen gewogen hebben 1230 Hollandtse ponden, en daerentegen hadden wy van de Goegoegoe doen hy hier was ontfangen 5 onbequame bassen en een stuck, die gesmolten synde gewogen hebben 1145 R , soodatter 85 R minder is geweest als de voorschreven stucken wegen, 't welck met de omkosten van smelten en gieten comt te bedragen 155 realen, omdat het voor onsen vrunt den Goegoegoe was, want anders zoude het veel meer gecost hebben, omdat de onkosten inderdaet veel meer komen te belopen, en heeft den admiraal Speelman dat gelt alhier aen de Comp^e. betaelt, daer hy synen vrunt den Goegoegoe nader over schryven zal.

De Gouverneur Generael ende Raden van India en hebben voor dees tyt aen haeren vrunt den Coningh niet bysonders te senden, maar stieren evenwel tot een teeken van haare opreghte en goede vruntschap nevens haare afgesondene onder bewaringh van den capitain Jan Modderman:

- 1 goude en 1 silvere allegie;
- 4 bethillis Ternatanes;
- 4 ellen fyn laken;
- 1 cast met roosewater en een vaetje Spaence wyn;

en voor haeren vrunt den Goegoegoe:

- 1 vaetje Spaance wyn;
- 3 boecken Hollants papier;
- 1 stuck groen phelp;
- 2 bethillis Ternatanes; daarenboven zyn uwe afgesondene hier naer behooren getracteert en yder met een zyde allegie beschoncken, boven noch 10 rd^e. tot siry en pynangh.

Geschreven in 't Casteel Batavia op Jaccatra den 16 dagh van de maant January in het jaar 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was getekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

Heden middigh wort den romp van 't afgeleyde schip 't Wapen van der Gouw ten huysse van den Chinesen capitain Wanjook ten overstaen van den Heer Directeur Generael publycq opgeveylt en verkogt voor de somma van 550 rd^e. aen den Chinees Limsoecko, gelyck dan noch voorts hedenavont uyt deser rheede over Bouton naer Ternaten onder zeyl gaan de schepen Wapen van Middelburgh ende de Zyp, medenemende een largo missive, door Haar Ed^e. aen den Gouverneur Robbertus Padbrugge, d'heeren gecommiteerdens mitsgaders den gewoonlycken raadt ten casteele Orangie aldaar geschreven, van soodanigen inhoud als by het afgaende briefboek onder dato van gisteren omstandigh kan werden gesien, alwaar mede oock te vinden is het briefken bovengemelt, aen den Coninck van Bouton geschreven, 't welck desselfs gesanten, die nu met hun gevolg syn thuyskerende, van Zyn Ed^{ht}. desen morgen is terhandt gestelt om aen hunne Coning overgebracht te werden, hebbende wyders dese twee bodems voor 't gouvernement van Ternaten bezyden een recreut van 157 Nederlandse militairen weghgevoert de ondergenoemde coopmanschappen, contanten en andere behoeften:

't schip 't Wapen van Middelburgh:

- 100 Mexicaense realen voorafgegaen;
- 40 R quicksilver;
- 4 cassen Persiaense wyn;
- 12 lasten zout;
- 15 vaten vlees;
- 15 vaten speck;
- 2 $\frac{1}{2}$ legger Spaanse en Rinse wyn;
- 15 leggers gesneden arack;
- 2 kisten Zuratse zeep;
- 2 lasten Souratse tarwe;

50000 stux grauwe moppen, en voorts verscheyde crameryen, provisiën, schryfftuygh, medicamenten, equipagie en andere goederen, tesamen ten bedrage van..... f 11453:15:10;

in 't jaght de Zyp:

- 70 lasten Bengaelse rys;
 - 50000 stux grauwe moppen;
 - 15 vaten vleesch;
 - 15 d^o. speck;
 - 3 $\frac{1}{2}$ legger Spaanse en Franse wyn;
 - 15 d^o. gesneden arack, en voorts noch eenige andere provisiën, t'samen met den anderen bedragende met de ongelden een somma van..... f 8666:10:4;
- somma monteert het gescheepte in beyde bodens f 20120:5:14.

Des avonts keert alhier van Sumatra's Westcüst terugge de fluyt Saxenburg met een missive van den commandeur Melchior Hurt en raet tot Padangh van dato 8^e deser aen Haar Ed^s., meldende onder anderen dat de Padangse bontgenoten noch dagelyckx tegens de rebelle Pauwers en Cottatengers te velde trocken, komende telckens op haere wyse victorieus terugh ect., en behelst gemelte missive wyders soodanigen inhoud en substantie als in 't aenkomende brieffboek onder dat quartier can werden nagelesen, bestaende wyders 't aengebragte van Saxenburg alhier in de volgende coopmanschappen ect. als:

142402 R swarte peper;

54300 R diverse benjuin;

475 stux halff amen clappusoly, en voorts verscheyde ammonitiën ect., ten bedrage van f 46216:9:13.

19 d^e. 's Morgens ontfangen per Javaens vaertuyg van Bantam een briefje van den resident Willem Caaff, gedaghtee kent op eergisteren, meldende dat de gemeente tot Bantam wegens onse cruyssende schepen weder tot stilte waaren gebragt, gemerckt er drie haerer handelprauwen met passjes van den sabandar Ockersze ongemoeft door onse cruyssers tot Bantam waeren aengecomen, en nu doorgaens weltevreden zynde om met een geleybriefje door den resident Caef na herwaerts te mogen werden versien;

op Turtiasa en langs de zeekant tot aen den Ruygen Hoek wiert doorgaens seer stercke wagt gehouden, en daerenboven kruysten Key Aria Monjaja en Pangeran Wangsa Paty geduurigh met 6 welbemande vaertuygen langs de wal van Pontang af tot voorby de Menscheeter uyt vreesse dat onse daar elders mogten comen te landen; van Tangerangh wierden meest alle dagen 3 à 4 koppen op Turtiassa gebragt, die de Bantamse onderdanen van onse ingesetenen hier en daer hadden gerooft.

Op den middagh komt den Eersten Klerck deser Generale Secretary Pieter van den Hoorn by Syn Ed^{ht}., overleverende in de Spaance tale een versoektschrift uyt name en vanwege de Padres Jesuiten, op den 15^{en} October anno passato met 't jacht de Samson uyt Ternaten herwaerts opgesonden en alsdoen by geciteerde Eerste Clerck op de punt de Robyn ter huysvestinge bestelt, luydende gemelte request na gedane vertalinge uyt het Spaans in onse tale aldus:

Exellente Heer Ryckloff van Goens, Gouverneur en Capiteyn
Generaal wegens de Illustre Compagnie van de heerlycke Staat der
Vereenigde Nederlanden in Oost Indiën etc., benevens de Heeren
desselfs Raaden.

Gelyck wy by onsen brieff in de maent July voorleden uyt de Moluccos UE. Excellentie hebben reden gegeven wegens onse uytsettinge van Ceau en mede van het ongemack, dat ons geduirende den tyt van anderhalf jaar in de Moluccos overgecomen zy, met versoek dat UE. Excellentie als 't uytsteekenste regt ons regtelyck geliefde te handelen agtervolgens de belofte en toesegginge van de heer Gouverneur van de Moluccos, waerop wy

ons in zyne handen overgegeven hebben, soo geloven wy, nu zynde in UE. Excellentie tegenwoordigheyt, ons doende sooveel eere en vruntschap, dat UE. Excellentie ons niet minder sult doen als voorheen, ons geregtelyck handelende in 't geen wy versoecken, ons zendende na de Philippinas en niet na elders anders, en waarom wy ons verplicht gevonden hebben aen U Excellentie kortelyck met alle onderdanigh- en eerbiedigheyt te erinnern⁽¹⁾ de voorname redenen waarin wy vermeynen onse gerechtigheyt in waarheyt te bestaen, dat wy tot duslange toe nagelaten hebben om UE. Excellentie in syne hooghwichtige regeeringe niet te vermoeyelycke.

Ten eersten en wel voornamentlyck dat ons altyt belooft is geweest uyt name van de Illustre Comp^e. door de Heer Gouverneur in Ternaten Robertus Padbrugge, waerop wy ons op Ceau in zyn handen overgaven onder conditie dat hy ons na de Manilhas zoude zenden, en 't welck oock in Ternaten gecomen zynde door den raet op seeker versoekschrift wiert geconfirmiert, dat wy toenmaels presenteerende, gelyck als by het apostil onder ons berustende kan blyken, hoewel wy naderhant, veel moeyten uytgestaan en alles verloren en geconsumeert hebbende, na verloop van anderhalff jaar eerst, onder voorwendinge dat het UE. Excellenties ordre was, op een schip wierde gestelt om na dese stadt te vertrecken en in UE. Excellenties tegenwoordigheyt te verschynen, dat ons egter niet weynigh verheughde als verseekert zynde dat U Excellentie, wesende een genereus Prince en een opregt rigter die ydereen regt doet, ordre zult geven dat de belofte ons gegeven voldaan sullen werden, gelyck de edele en valjanten heeren der Hollantse natie volgens haere goede name, aghtinge en fame altyt gewoon zyn.

Ten tweede dat alle de soldaten en andre vryeluyden na de Manilhas gesonden en wy gehouden zyn, die deselve beloften hadden om mede derwaerts gesonden te werden, zynde wy soowel als zy uyt name van den Coninck onsen Heere van den Raet uyt de Manilhas na Ceauw gesonden, gelyck kan blyken by het dicreet, door deselve op ons gedecerneert om de inwoonders van Ceauw te bedienen en de omleggende plaetse daaronder sorteerende.

Ten derde dat indien wy niet na de Philippinaas⁽²⁾ en elders anders versonden wierden, soude het in den Coninck onsen Heere klagte verwecken, dat men zyne dienaers van het Heylige Evangely uyt haar lant getrocken hebbende na vreemde coninckrycken versondt, nadat Syn Mayesteyt sooveel onkosten heeft gedaen, deselve uyt Europa na India gesonden en doorgaens onderhouden te hebben, niet gecregen wesende in d'landen van de Doorluchige Comp^e. maar onder het district van de Philippinas, namentlyck op Ceauw, waer wy uytgegaen zyn op de belofte hierboven uytgedruckt, en waerom wy ons oock verplicht hebben gevonden te vertoonen dat wy niet gaerne na elders anders als de Philippinas versonden zouden zyn, want indien wy

(¹) Er staat: *ermneeren*.

(²) Er staat: *Philippinaas*.

dit UE. niet te kennen gaven, souden onse superioren reden hebben over ons te klagen, en daarom is 't dat wy dit versoekschrift aen UE. Excellentie met alle eerbiedigheyt presenteeren om te doen blyken dat aen ons niet heeft gehapert alle mogelycke neerstigheyt aangewent te hebben om na de Philippinas te mogen keeren, ons verseekerende dat UE. Excellentie ons die licentie zult vergunnen, 't welck hetgeene is dat wy bidden en versoeken ende in alle danckbaerheyt zullen ontfangen.

(Was geteekent:)

JERONIMO DE CEBREROS,
MANUEL ESPANJEL,
CAROLUS TORCOTY.

Heden ter ordinarie vergaderingh is onder 't offhandelen van verscheyden emportanter saaken raakende de provincie van Amboina goetgevonden den Maleytsen catechismus, in Amboina tesamengesteld, by den kerckenraet alhier eens te laten examineren en alsdan alhier onder de perse te geven om te doen drucken.

Wyders is oock verstaen om voortaan alles, by dese Hooge Regeeringe nodig geoordeelt werdende aen den kerckenraet te comminuceren ofte ordonneren, by extract resolutie ofte notulen onser resolutiën te laten geschieden, ende dat integendeel den kerckenraet mede soodanigh van alle 't gene sy aen dese vergaderingh moghten hebben bekend te maacken ofte versoeken, sullen moeten doen, en 't welck met 't maken van de presente en nu voorgedrage nieuwe ouderlingen en diaconen deser gemeente voor dit jaar een begin sal hebben te neemen, ende dat gemelte Eerwaarde kerckenraet voorts oock sal werden gerecommandeert den Politicquen Commissaris van al het gebesoigneerde in kerckenraade te allen tyden kennisse te geven.

Aengesien de reequeningh der armenmiddelen deser stede van 't jaar 1678 in den voorleden jaare seer defectueus zy bevonden en dat deselve alsdoen op Haar Ed^e. gegeven nader ordre door d'Heer Ordinaris Raet en commissaris in den kerckenraet Willem van Outhoorn met diaconen verbeterd en in debita forma opgebracht zy worden, soo verthoont syn E. deselve op heden in vergaderingh, waerby komt te blyken dattet capitael van dien op ultimo December 1678 in 't geheel heeft belopen een somma van rd^e. 58366.

20 d^e. 's Morgens ten negen uyren werden de brieff en schenckagie van den Sulthan Ratoe, op den 17^{en} deser per de fluyt Ysselsteyn van Palembangh medegebraght, door den E. sabandar en licentmeester Ocker Ockersze, verselt met den coopman Joan van Heden, den schipper Jan Bruyn, nevens de ondercooplyden Jan Heyne en Johannis Truymans, item den capteyn Maleyer, Intje Bagus, van boort ingehaelt en binnen 't casteel gebraght door de gewapende compagnie soldaten, van de lantpoort tot aen de puye gerangieert staende, voor Zyn Ed^{te}. de Heere Gouverneur Generael, in welckers presentie dan de brieff overgelevert wesende, soo wierden daarop na gewoonte aenstonts door de musquetterie drie chergies en van de punt den Diamant 7 canon losgebrant, synde wyders gemelte missive

na gedane vertalinge uyt 't Maleyts bevonden van soodanige inhoud als hieronder uytgedrukt zy.

Translaatmissive van den Sultan Ratoe, ouden Coninck tot Palembang.

Desen brieff uyt een suyvere, opregte, onveranderlycke genegentheyt van Sulthan Ratoe, die Coninck is van Palembangh, comt aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende Raden van India, die 't gebiet hebben uyt den naem van den Hollands Coninck in de stadt Battavia, die seer wys en groot van verstant, wies beraetslagen volmaekt syn en weeten haere gedoente met wys beleyt uyt te voeren, die seer oprecht en goedertieren zyn tegen alle haere vrienden en haere contracten met alle Coningen in vrientschap onderhouden, wies deugden daarover aen alle plaetsen beroemt werden en die sulcx comen te hooren haer vertrouwen daerop stellen.

Verders den brieff van Ryckloff van Goens ende de Raden van India die het schip heeft medegebragt, is behouden aen Sulthan Ratou overgecomen en met verheuginge des harten ingehaelt volgens de gewoonlycke eere van alle grooten Coningen, ende deselve gelesen hebbende, heeft Sulthan Ratou den inhoud daeruyt seer wel verstaen. Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raaden van India zeggen vanwegen het geschut dat in de logie tot Palembangh is, 't geene Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, den capiteyn van Swenne heeft gelast aen Sulthan Ratou te vercoopen 't 100 £ voor 8 rd^a. tot een teeken van vrientschap en opreghtigheyt des harten, 't geen Sulthan Ratou met verheuginge des harten heeft ontfangen tot teeken van opreghtigheyt tusschen ons beyde. 't Geene nu ontfangen is, zyn 6 stucken geschut, 75 cogels en 15 vaten buscruyt, maer indiender waere vrientschap tusschen ons beyde is, soo soude myn begeren wel wesen om alle de stucken die in de logie gebleven syn oock te mogen hebben nevens alle de metale, en wat de pryse is, sal Sulthan Ratou betalen. Verders 't geschenck van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende d'Raaden van India aen Sulthan Ratou, te weten een kas rootwater ⁽¹⁾, een stuck sandelhout, 3 £ nagelen, 3 £ nooten, 2 £ foely en 6 £ canneel, hetgeene Sulthan Ratou alles met vernoeginge des harten wel heeft ontfangen. Ick hebbe nu niet anders aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal, ende de Raaden van India te zenden als twee oliphantstanden en twintigh duysent draden gaarn, 't geene niet gelieft te versmaden maer versoeke hetselve gelieft aan te neemen uyt een suyver opregt harte tot teeken van onse beyde suyvere ende opreghte genegentheyt.

Geschreven op Sondagh den 5 dagh van de maant Haezil in 't jaar 1602.

Tegens den avont komt alhier uyt Hoccieuw te verschynen de hoeker de Brantgans, eenlyck met eenige invendibele restanten en een missive van den

(¹) Bedoeld wordt *rosenwater*.

coopman Joannes Leeuvenson ende den rael uyt Lamthay, zynde de voorstadt van Hoccieuw, aen Haer Ed^e. geschreven den 26 December des verleden jaars, meldende onder anderen dat het ryck van China door de binnen- en buytenlandse oorlogen van den Gohon ofte Ousanquey in de bovenprovinciën Huquam, Suchuen en Quangly en van Kunsia, soone van den overledenen Coxinia, in Fockien omtrent Sinseuw met een leger van 30000 mannen alsmede 170 joncken ter zee gestadigh noch in onrust gehouden wierde, waertegens, soo men d'onse wysmaakte, door den Tartarisen Keyser twee formidabele legers te lande en een vloote ter zee moste onderhouden werden om soo magtige vyanden te stutten, tot welckers onderhoudinge immense sommen gelts wierden vereyscht, die alleenigh uyt de bovenlanden mosten afcomen, aengesien dat de benedenlanden door de geduurige invasiën van Kimsia en de schraapsught der regenten uytgeput wierden, en alhoewel den Keyser van Pekin verscheyde malen groote sommen gelts tottet werven van militaire en 't equipereen van joncken hadden ⁽¹⁾ afgesonden, soo waren, soo men meende, deselve middelen door de benedenregenten doorgaens bedrieghlyck besteed, 't welck eyndelyck den Keyser bemerckt hebbende hem gedwongen hadde alle middelen te soecken om zyn ryck weder in ruste te herstellen, waartoe de aenkomste van den E. commissaris Martinus Caesar anno 1678 ende de dietsmaeckinge der Hoccieuwse regenten hem groote hoope scheen gegeven te hebben, en om dieselve redenen waeren de opgesondene poincten van d'E. Caesar, soo men onse residenten aldaer wysmaekte, geaccordeert en d'E. Comp^e. den vryen handel tot Hoccieuw toegestaen, sonder dat daer egter ietswes van bleeck, en dan noch met die clause om het Chinase ryk met een magt van 20 oorlogsschepen tegens Kimsia (vermits den Keyser een groot vertrouwen op Comp^e. wapenen stelde) te adsisteeren, buyten welcke adsistentie, soo men d'onse al verder wysmaakte, in toekomende geen vrye negotie voor de Comp^e. in China soude te verwaghten staan, gemerckt Kimsia oock door een ambassadeur, naar Hoccieuw gesonden, getragt hadde met den Tinong ofte Onderconingh aldaar een verdragh van negotie op te reghten, 't welck men vermeende, soo ontrent onse opperhoofden eerlyk wiert gesustineert, den Keyser tot Pekin met 't affstaen van de vermaerde stercke Haytingh omtrent Sinseeuw en 't verlaten van de vaste cust van China wel soude willen, ende van Comp^e. adsistentie destituit blyvende oock wel moeten aenneemen, en soo meende men oock dat de Hoccieuwse regenten den Keyser hadden versoght om haere trouwhertigheyt immers in schyn ontrent het ryk te bethoonen een ambassadeur met de affgecomene keyserlycke brieff na Battavia te senden, om des te beter gelegenheyt te mogen hebben haer rol te spelen en den Keyser al weder te bedriegen, alsoo men oordeelde sy den oorlogh met Coxinia maar sogten te voeden, en waarom oock onse messieurs haar inbeelde dat de gedaene besendinge jongst na Battavia teregt moght gesuspecteert werden, soo ten opsichte der regenten self als van de persoonen die gesonden waeren, als streckende, soo Sr. Leeuvenson meende, haar intentie tot geen ander eynde als de negotie door te snuffelen en de monopolisserende regenten te kunnen aanwysen door

(1) Er staat: *handen*.

wat middel sy ons in 't toekomende best in de val conden krygen ect., gelyck daarvan reets in 't affgeleyde daghregister des voorleden jaars onder dato 17 December staat aengehaelt en 't verdere in de voornoemde missive alsnu ontfangen by 't aankomende briefboeck onder dat quartier kan werden nagelesen; bestaande wyders de voormelte invendibele terughgebragte restanten per de Brantgans uyt Hoccieuw in 't volgende:

6208 ƒ benjuin;

18 stux fyne custdeekens;

24 stux barnsteene rariteytjes, bedragende tesamen ƒ 5234: 5: 7.

22 d°. Nademiddagh erlangen per Javaens vaartuyg van Bantam een briefje van den resident Willem Caeff aen Haer Ed^a., gisteren gedateert, meldende dat den ouden Sulthan op het aenschryven van zyn soon off men den oorlogh tegens de Comp^e. zoude beginnen ofte niet, gelyck hiervooren te lesen staat, geantwoort hadde sulcx in de wille synes soon te stellen, met recommandatie, indien denselven tot de vrede genegen was, daarop verdagt mogte wesen een nieuw contract met de Comp^e. aen te gaan en daarby te bedingen dat alle Bataviase ingesetenen, 't zy vrye ofte lyffeygene, naar Bantam vluchtende ende haar onder des Conincx bescherminge met aenneminge van 't Moorsee gelove begevende, noyt van de Comp^e. wedergeëyscht souden mogen werden, waerop den jongen Sulthan de Pangerans ende groote hadde doen vergaderen en haer sulx voorgehouden, die meest tot den oorlogh inclineerden, daertoe den jongen Sultan geensints hadde willen consenteeren maer het gebesoigneerde aen syn vader naar Turtiassa gesonden, met betuyginge geen vermogen noch capitael genoegh te hebben om den oorlogh tegens d'E. Comp^e. ten goeden uyt te voeren; ondertusschen had den jongen Sultan by openbare gommesslagh tot Bantam doen uytroepen dat alle die de Nederlanders eenige overlast 't zy te water ofte te lande quamen aen te doen, als schelmen voor eeuwich naar Lampon verbannen en haere vrouwen en kinderen tot slaven des Conincks zouden verclaert werden, ect^a.

Heden extraordinarye vergaderinge beleght wesende, soo is na deliberatie goetgevonden en vastgesteld, het reglement van den 16^e October 1676 ende de ordres der Heeren Meesters wt vaderlant by de successive ontfangene brieven tot den 19^{en} May des verleden jaars exact te resumeeren en van point tot point de nodige rescriptie daarop te doen, met aenwysinge wat bereets geordonneert en in practyck gebraght zy en noch sal connen geschieden om de Heeren Mayores te doen blyken, hoe op alles soo voorhenen reets als nu nader geleth en hoedanigh het daarmede eygentlyck gelegen zy.

En omme den particulieren handel alsints naar vermogen te weeren, soo is wyders verstaan het biljet, op den 12^{en} Augustus 1678 deswegen geëamaneert en alsnu nader geamplieert, over al de quartieren van India soowel als hier tot Battavia te publiceren en soodanigh te doen drucken als van woorde tot woorde hieronder staat geïnseereert.

Ryckloff van Goens, Gouverneur, ende de Raaden van India allen dengeenen die dese onse ordre sullen sien ofte lesen doen te weten:

Alsoo tot leetwesen bevonden wert, dat den particulieren handel en 't inschepen van particuliere goederen in Comp^e. scheepen niettegenstaende de scherpe ordres en placcaten, daertegens geëmaneert, by eenige stoute ministers egter niet en wert nagelaten maar na de dagelyxe ervarentheyt noch veeltyts ondernomen en in 't werck gestelt, soo is om dat schadelyck quaat na de ernstige en laest gerenoveerde intentie der Heeren Meesters eenmael na vermogen uyt te roeyen en te dempen, jegenwoordig goetgevonden en geresolveert by desen aen een ygelyck bekend te maecken en te doen publicereen, dat in welcke schepen, die vanhier na eenige plaatsen comen te vertrecken off elders van eenige buytenquartieren hier ter rheeде aenkomen off te deser rheeде leggende zyn, eenige perticuliere coopmanschappen buyten die d'E. Comp^e. toebehooren en insonderheyt dese ondergespecificeerde, als: gommelack, rouwe zyde, koper, thin, spialter, schildpadshoorn, sandelhout, sappanhout, benjuyn, amphioen, speceryen, item taffachelas, gingams, alsmede allerhande zoorte van lynwaten, kleeden en doeken, soo geschildert als ongeschildert, item zyde chindos of patholen, wyders alle andere whaaren en coopmanschappen, van wat nature, soorte off conditie die zyn, egeëne van dien uytgesondert, mogten werden bevonden en aghterhaelt, aenstonts boven de confiscatie der goederen de schippers, ondercooplieden, bouckhouders, adsistenten, stierluyden, hooghbootzman, schieman, constabel, zeylmaker, bottelier en cuyper off die derselver plaatsen bedienen off by provisie waarnemen van en op alsulcken bodems, als die de toesigt daarop en tegens ten principalen aengaat en nu oock nader hooghlyck wert aenbevolen, sullen werden gedeporteert en buyten Comp^e. dienst gecasseert en wyders noch daarenboven oock soodanigh arbitralyck gestraft, als men naer bevindinge van saaken sal oordeelen te behoeven, sonder dat in figuur ⁽¹⁾ van eenigh ordinaris proceduren sullen mogen ingelaten werden, tenware sommige van dese haare notoire defentie en onschult ten desen in kas voorsz. den reghter ten genoegen summarie en de plano konden en wisten voor den reghter te doceren, gelyck wy dan mede wel expres en op het aldercragtigste bevelen, jaa oock op lyfstraffe ordonneren, dat alle de bovengenoemde minder officieren sonder kennisse off last van haaren schipper en ondercoopman off boeckhouder, die niet altoos kunnen aen boort, maer oock in haaren dienst insonderheyt onder 't laden van de scheepen somtyts aen lant moeten wesen, buyten Comp^e. eygen cargasoenen, die altyt met ordonnantiën werden aen boort gesonden, geene de alderminste goederen sullen mogen overnemen, hoedanige het souden mogen wesen en onder wat titul die gesonden mogten werden, en waarop de respective fiscaels en verdere hooftofficieren der Justitie, als namentlyck den ballieuw en landdrostten, expresselyck werden geordonneert sonder aansien van persoonen off eenige conniventie ten nauwkeurighsten te letten en te vigileren ende dese onse ordre, gefondeert en gereguleert op en naar de expresse bevelens en intentie der Heeren Meesters, ten rigoureusten

(¹) Er staat: *in figur.*

uyt te voeren, alsoo den dienst en 't welvaren van d'E. Comp^e. daaraan ten hoogsten zy gelegen, waarvan sigh dan een ygelyck en insonderheyt de schipper en verdere bovengenoemde scheepsofficieren hun sullen hebben te houden voor gewaarschout, alsoo het vaststaat dat buyten kennisse van dese officieren geene goederen binnen scheepsboort kunnen gebragt werden.

Een yder zy dan voorsightigh om haarselven en andere voor schade en schande te behoeden, sullende ⁽¹⁾ de aenbrengers van soodanige whaaren niet minder genieten als een derdepart van alle soodanige goederen als in de schepen sal aghterhaelt en noghtans haare namen verswegen werden, en soodanigh daarenboven werden geadvanceert, tot alsulcke bedieningen als zy zullen bequaam geoordeelt werden, gelyck dusdanigh d'expresse ordre der Heeren Meesters insgelycx is dicteerende ende medebrengende.

(Onder stont:)

Aldus gegeven en gerenoveert in 't Casteel Battavia den 22^{en} January 1680 en na voorgaande kloekengeluy, ter plaets daar het behoort, door den Advocaet-fiscael van India aen lant als op schepen te deser rheeде leggende door den Waterfiscael en gecommiteerdens uyt den Achtbaren Raet van Justitie deses Casteels gepubliceert.

23 d^e. Heden voordemiddagh wert het voorenstaande vernieuwde placcaet tegens den particulieren handel gerenoveert binnen desen casteele na voorgaende kloekengeluy ontrent 11 uren van de puye van Syn Ed^{hts}. woninge, item oock voor 't stadhuys door den Fiscael van India Gualter Zeeman ende gecommiteerdens uyt den Aghtbaren Raet van Justitie, d'E. Outhoorn van voorsz. ⁽²⁾ Abraham van Riebeeck en den secretaris Jacob Overtwater, afgelesen en gepubliceert, gelyck oock op overmorgen door den Waterfiscael Pieter Pauw ende gemelte gecommiteerdens op de schepen te deser rheeде staat te geschieden.

Volgens het beslyt, op den 19^{en} deser in Rade van India genomen, soo brengt Syn Ed^{ht}. de Heere Gouverneur Generael in vergaderingh d'eerste schriftelycke acte van 't gebesoigneerde van den Eerwaarde kerckenraet deser stede, 't welck hier soodanigh per notitie wort aengetekent, en zyn daerop en daerover doen wyders oock volgens jaarlyxe gewoonte op de daarby gedane nominatie van de gemelte Eerwaarde kerckenraet in de Cristelycke gemeente deser stede tot ouderlingen en diaconen broederen voor dit loopende jaar verkoren en gecontinueert de volgende personen:

als tot ouderlingen:

Gerrit Vreelant,	} uyt Comp ^e . dienaren;
Gelmer Vosburgh,	

⁽¹⁾ Er staat: *sullen*.

⁽²⁾ Zoo staat het er; vermoedelijk wordt Anthony van Voorst bedoeld, zie Dagr. 1679 p. 103.

Bartel Claesen, }
 David Disponteyn, } uyt de borgeren;

by:

Andries Cleyer doctor;
 Adriaen Strykersbergh m^r.;
 Michiel Dubee m^r.;
 borgeren { Jan Soury;
 { Harman van Klercke en
 { Gabriel Nacken, die continueren;

en tot diaconen:

Abraham van Riebeek, }
 Louys de Keyser, } uyt Comp^s. dienaren;
 Daniel Braems, }
 Jan Lambertsze Radder, }
 Jan Herculessen, } uyt de burgeren;

by:

Christiaan Quickelenburgh;
 Dirck Dirckse Muller;
 borgeren { Pieter de Cock;
 { Willem Dunlopes en
 { Jan Poveret, die continueeren.

Voorts is meteenen oock goetgevonden mits het gebreck van predicanten en dat er jegenwoordigh geen buyten de ordinare hier aen de hand syn, almede op 't voordragen des kerckenraets voortaan een predicatie door een cranckbesoeker des Sondaghs op het admiraelsschip alleen te laten voorlesen.

24 d°. Des morgens komt den capiteyn Willem Hartsinck binnen met eenige Javaanen, rapporteerende dat de Bantammers in de Batavise bovenlanden eenige negoryen hebben afgeloopen en wel 2500 menschen en veel vee weghgevoert, en medebrengeende een briefje of Javaanse lontor door gemelte Javanen te lande van den regent Aria Wira Tanou uyt de negorye Tsitsanjor, gehoorende onder Cheribon of herboven Carwaugh gelegen, en aen geciteerde E. Hartsinck geschreven, luydende na gedane vertalinge aldus:

Translaatbriefje van Aria Wiera Tanou, regent van Tsitsanyor.

Desen brieff komt van Aria Wiera Tanou aan den capiteyn Hartsinck. By desen brieff maack ick uw het verlies van al uw volck bekend. Haere

negorie is Tsitsanjor geheeten en door de Bantemmers vernielt; het hooft der Bantemmers is Kingwey Jaja di Prana en heeft by ⁽¹⁾ sigh 700 gewapende mannen, waeronder 150 zoo Macassaren als Baleyers bennen. Kingwey Santaprana is nevens noch 1 loera van ons door de Bantammers gedoot en het gemeene volck van 't geberghte is ontelbaer. De Bantammers hebben daarentegen 47 verlooren en dit is dat ick bidde: indien den Sousouhounangh Mankourat noch geholpen wert, dat wy met volck oock mogen geholpen werden; 103 soo buffels als coebeesten hebben se van de coopluyden genomen en buyten dese is het getal, dat se de gemeene berghluyden ontroofen hebben, buyten eynde. Waar se deselve vergadert hebben, is in Tsitsanjor en Tsitseroua. Wat buyten dese brieff meer te seggen valt, weet Bagus Soeta Watsiana.

's Avons vertrecken uyt deser rhee de na de provincie van Banda de scheepen 't Wapen van der Goes ende Nieuw Noortwyck met een missive, van Haar Ed^a. aen den Heer Gouverneur Cornelis van Quaelbergh mitsgaders den raet ten casteele Nassauw op Neira geschreven, van soodanigen inhoud als in 't affgaende brieffboeck onder huydigen datum omstandigh zy te lesen, hebbende wyders de gemelte bodems aen contenten, coopmanschappen en andere behoeften voor de provincie Banda medegevoert 't volgende cargesoen, als:

in 't schip 't Wapen van der Goes:

8000 rd^a. contant in payement;
 23 packen diverse kleeden en lywaten;
 225 lasten Bengaelse rys;
 60 stux nieuwmodese chitsen;
 6500 Blitonse parans;
 100 slaven en slavinnen;
 7 leggers seck, Spaance en France wyn;
 12 vaten mom, Delfs en haentyesbier;
 30 vaten speck;
 30 vaten vlees, voorts noch verscheyden andere provisiën en benodigheeden, medicamenten, equipagie en andere goederen en gereetschappen, tesamen met den anderen bedragende een somma van..... / 64183:11: 6;

't jaght Nieuw Noortwyck:

7000 rd^a. aen payement;
 18 packen diverse cleeden en lywaten;
 Transporteere..... / 64183:11: 6;

(1) 'Er staat: en heeft hy.

Per transport..... f 64183: 11: 6;

100 lasten Bengaelse rys;
 50 lasten sout;
 6365 stux Blitonse parangs;
 50 stux slaven en slavinnen;
 8 leggers Rinse, France en Spaence wyn;
 30 vaten vlees;
 12 vaten mom, haentyes en Delfs bier;
 30 vaten speck, en voorts nogh verscheyde andere
 provisiën en nootwendigheden, alsmede diverse crameryen,
 schryfftuygh, Persiaense fruyten, gereetschappen, equipagie en
 andere goederen, tesamen ter montura van..... f 50848: 9: 7:
 somma bedraecht het affgescheepte in beyde bodems voor Banda f 115032: —: 13.

25 d^e. Even na 't ontfangen van een duplicatie van 't jongste briefje van den resident Caaf tot Bantam in dato 21 deser, wert per een ander Javaans vaartuygh alhier desen voormiddagh noch aengebraght een nader missive, van gemelte resident Willem Caaff aen Haar Ed^e. geschreven, van gisteren, behelsende hoe den ouden Coninck van Turtiassa op Bantam was aengecomen om de bruyloft van de dochter des Pangerans Jaja Ingerat by te wonen, en had zyn verblyffplaats in gemelte Pangerans huysinge genomen;

de uytroepinge by gomeslagh om de Bataviase ingesetenen voortaan geen leet en ⁽¹⁾ hostiliteyten meer aen te doen, was de gemeente tot Bantam wel aengenaem geweest, maar by de grooten weynigh geaght, soolange het by den ouden Coninck niet wierde geaprobeert;

door eenige gevluchte Pampangers van Jamby was aldaer tydinge aengebraght dat alle de Macassaren onder Dain Mangika Jamby hadden verlaten en tot Palimbangh waeren aengecomen, met gerugt alsoff den Sulthan Ratoe tot Palembang met adsisentie van geciteerde Macassaren den Jambinees den oorlogh soude willen aendoen;

de Engelse waeren besigh haar scheepje de Cassar met party staaffyser en eenige potten geconfyte gember te onderlagen en van voornemens 't selve in 't laest van toekomende maant naar Engelant off te vaardigen.

Achtervolgens 't besluyt van eergisteren schryven Haar Ed^e. in 't vallen van den avont per Javaans vaartuygh twee briefjens naar Bantam, 'teen aen den resident Willem Caaff en 't ander aen den Deensen agent Jan Joachim Pauly aldaar, waarby gevoeght zy de confessie en 't appointement van den Deensen stuurman Christiaen Christiaense van Norrechits, zynde een van degeene die de chialoup van den Deensen capitain Wilcken Wigbers anno 1678 ontrent de rhede van Paliacatta hebben afgeloopen en dewelcke op den 10 December des voorleden jaars met de fluyt Sparendam geboeyt en gevangen van Siam herwaerts is opgesonden, zynde het briefjen aen S^r. Caëff alleen een bekendmakinge wegens 't gevangenhoude

(¹) Dit en heb ik ingelascht. Het volgende woord leest het HS.: *hostiliteyten*.

van gemelte stuurman en van soodanige verdere inhoud als by 't affgaende briefboek en verbael kan werden gesien, waarby ook te vinden is het tweede briefjen, ten dien eynde aen den Deensen agent Joan Joachim Pauly geschreven, luydende aldus:

Aan de Heer Joan Joachim Pauli, Agent van de
Geoctroyeerde Deense Oost Indische Compagnie.

E. Manhafte en Seer Genereuse Heer.

Ons op den 10 December jongstleden met het schip Sparendam uyt Siam gevangen en geboeyt toegecomen zynde een stierman van UE. natie en onderdaen van Syn Conincklyke Mayesteyt van Dennemercken, zynde een van degeene die op Cormandel de chialoup van den Deensen capitain Wilcken Wigbers hebben afgeloopen, soo hebben wy gemeent nodigh en van onsen plicht te zyn, UEd^e. daarvan by desen kennisse te geven en daerbenevens toe te senden den delinquants eygen confessie, in Siam gepasseert en alhier voor den secretaris van den Aghtbaren Raad van Justitie en getuygen gerecolleert, mitsgaders de notulen van 't geene voor den gemelte Aghtbaren Raad van Justitie nopende denselven deliquant, genaemt Christiaen Christiaense van Norrecht, is voorgevallen en gepasseert, opdat UE. sigh van 't een en 't ander souden connen dienen en ons soo haest als mogelyck zy bekend maacken UEd^e. gevoelen, hoedanigh met denselven, een onderdaen van de croon Dennemarcken en op een plaets daar wy geen jurisdictie hebbende gevath ofte gevangen synde, sal moeten worden gehandelt, zynde denselven door langhduurige gevangenis seer swack en genoegsaam magteloos om sulcx langer te connen uytstaen, en waarom wy oock gaarne hoe eer hoe liever van UEd^e. advys en goetvinden dienaengaende waren gedient.

Desen tot geen andere eynde ect.

(Onder stont:)

UE. dienstbereyde vrunden

(Geleekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS,

CORNELIS SPEELMAN,

BALTHAZAR BORT,

ANTHONY HURT,

DIRCK BLOM,

WILLEM VAN OUTHOORN en

JOAN CAMPHUYS.

(Terzyden:)

In 't Casteel Battavia den 25^e January anno 1680.

26 d^e. Des avonts vertrocken vanhier naar Amboina de schepen Couwerve en Voorsightigheyt, medeneemende een missive, aen den Heer Gouverneur Robert

de Vicq mitsgaders den raad ten Castele Victoria geschreven en van soodanigen inhoud als in 't afgaande briefboeck onder dato deser en by 't verbael omstandigh kan werden nagelesen, hebbende wyders de geciteerde bodems voor de provincie van Amboina medegenoomen de volgende contanten, coopmanschappen en behoeften als:

in 't schip Couwerven:

36000 guldens aen contanten;
 51 packen diverse cleeden en lywaten;
 181³/₄ lasten rys;
 3 leggers seck en France wyn;
 7 vaten mom en haentyesbier;
 10 stux slaven en slavinnen;
 60 vaten vlees;
 50 vaten speck;
 6 leggers arack, voorts noch verscheide andere provisiën, crameryen, schryfstuygh, ammonitiën van oorlogh, equipagie en andere goederen, tesamen belopende een somma van f 83521:11:2;

in de fluyt de Voorsightigheyt:

24000 guldens aen contant;
 1200 guldens aen Tanhoaco Chinees;
 50 packen diverse cleeden ect.;
 100 lasten Bengaalse rys;
 5 leggers seck, France en Rinse wyn;
 7 vaten mom, haentjes en Delfs bier;
 60 vaten vlees;
 50 vaten speck;
 6 leggers arack, voorts nogh verscheide andere provisiën, crameryen, equipagie en andere goederen, monteerende met 't verstrekte aen Lodowyck Gerouw met malkanderen een somma van f 63907:16:12;
 somma monteert 't gescheepte in de 2 geciteerde bodems in 't geheel voor Amboina f 147429:7:14.

In den avontstont komt hier uyt de Straet Sunda de chialoup de Kalcoen met een briefje van den oppercoopman en gesaghebber over de uytsettinge d'E. Jan van Leene mitsgaders de opperhooffden der cruyssende vaertuygen aldaar, op gisteren uyt 't schip 't Wapen Zirckzee aen Haar Ed^s. geschreven, mitsgaders een daghregistertje van den schipper Hermen de Ruyter, van den 11 tot den 18 deser in 't jacht den Alexander gehouden, dicteerende onder anderen de Bantamse zeeroovers, waarvan hiervoren onder dato 17 deser zy gesproken, eenige onser ingesetenen steenpauwen omtrent de Groote Combuys afgelopen hebbende, door onse cruyssers volgens Haar Ed^s. recommandatie ten eersten nagespeurt en vervolgt

waren, doch dewelcke als beter bezeylt de vlucht reets voorby de hoeck van Pontangh na de wal hadden genomen. alwaer se niet geattrappeert condon werden; ondertusschen dat men op genoemde eyland de Groote Combuys gevonden had een steenprauw, de mast affgecapt, hoogh op strant opgehaelt en niets als 't roer en een stuck van 't zeyl terzyden leggen, en van verre sagh men noch ses steenprauwen na Batavia zeylen;

van Bantam wierd er gerught dat den ouden Sultham twee groote bemande oorloghsvaartuygen naar de Straet Banca hadde gesonden om op hun verwaghte scheepje uyt de Manilhas te cruyssen en uyt vrese dat wy se mogten aendoen by rescontre de contanten daeruyt te lighten en naar Bantam te brengen, mitsgaders oock 12 à 13 oorloghsprauwen om iusschen de hoeck van Pontangh en de Menscheeter op d'onse te cruyssen ende des mogelyck eenige te overrompelen.

27 d°. Seeker Portugees scheepje, genaemt Nossa Senhora de Secoura, den 13^{en} deser uyt Macouw hier aengecomen, vertreckt heden nademiddagh uyt deser rheede verder naar Timor, medenemende oock een cleen brieflje van Haar Ed^e. aen den oppercoopman en opperhoofd Jacob van Wykersloot mitsgaders den raad ten casteele Concordia aldaar, van soodanige inhoud als in 't affgaande brieffboek dato deser kan werden nagelesen.

28 d°. Namiddags even voor het aengaen van den godsdienst komt te deser rheede uyt Arrakan te verscheynen 'tjacht Rammekens ende de fluyt Oosterblocker met twee brieflje, 't eerste van den ondercoopman en nieuwen resident Thomas Staal ende den raet aldaer en 't tweede van den Coninck van Arrakan, beyde aen Haar Ed^e. geschreven, waarvan het laaste in translaet op den dagh van de inhalinge hieraghter sal werden geïnsereert, behelsende die van Sr. Staal onder anderen 't volgende, hoe den ondercoopman en 't gewesene opperhoofd Sr. Balthaser Hinlopen aldaer op ⁽¹⁾ verleden jaars na een langdurige sieckte was overleden en de saaken van de Comp^e. daardoor van de verdere suppoosten vrywat slorrich bestiert en opgegeven dat er wel 6 à 8000 ropien van Comp^e. middelen soude tekort komen, dat al vry vreemt schynt; den Coninck van Arrakan had op 't gerugte afkomen eeniger duysenden Mogolse paarden om hem te beoorlogen de gomgom alom laten slaan en in min dan 6 dagen een leger van ruym 20000 militairen byeengebragt en drie à 4 revieren laten stoppen om d'wegen en den toegangh in dat ryck onbruycckbaar te maaken, waardoor alle nelyvelden onderwater gelopen zynde 't incopen van meerder rys op lyfsstraf verboden wierdt, doch was eyndelyck met 't nader onderzoeken dat alles weder in roock verdweenen en de gemeente tot stilstant en in ruste gebragt, gemerckt geen vyandt te vinden was en desen oploop deser verwyffden natie eenlyck door een troep van twintigh Moorse paarden, eenige dagen op de jaght geweest zynde, was veroorsaeckt; in Comp^e. logie was aldaer een schielycken brant ontstaan, waerdoor eenige slavenhuysjes, Comp^e. groote lackelo en een derde van de pagger in de asche wierd geleyt, dogh eghter met de hulpe der inlanderen bytyts gebluscht ect., gelyck alsulcx en 't verdere in 't breede by 't aenkomend brieffboek kan werden gesien, bestaende wyders de ladinge uyt Arrakan:

(¹) Deze stippeltjes staan in het HS. in plaats van den datum.

in de fluyt Oosterblocker:

205 lasten rys, bedragende..... f 4269:—

en in 'tjacht Rammekens:

140 lasten rys, monteerende..... f 2976:12;
 somma 't aangebragte met beyde bodens uyt Arrakan f 7245:12.

29 d°. Nademiddagh werden alhier per Javaan aengebraght twee brieffjens uyt Bantam, 'teerste door onsen resident Willem Caef en 't andere door den Deensen heer agent Joan Joachim Pauly aldaer aen Haer Ed°. geschreven van dato 27 en 'teerste van S°. Caaff van den 28 deser, eenlyck in sijn bevattende een bekendmakinge van den ontfangh der jongste missives van Haar Ed°. ende 't overleveren van 't briefje aen den Deensen agent Pauly, waarop het antwoord me hiernevens wierde gesonden, zynde hetselve briefje van soodanigen inhoud als hieronder van woorde tot woorde staat uytgedrukt.

Edele Manhafte Wyse Voorsienige Seer Genereuse Heeren.

UEd°. Hoogh Aghtbaren missive van den 25 deses is myn door den resident de heer Willem Caaff behandicht, waarby gevonden de confessie van Christiaan Christenson Norklet, onderdaan van Syn Konincklycke Mayesteyt van Deenmarken etc., ende Jan Cornelissen Buyrvelt van Rotterdam, subject van de Hoogh Mogende Heeren Staaten Generael van Hollant, mede in dienst van d'Honorabele Nederlantsche Oost Indische Comp°. synde, als dewelcke twee persoonen oorsaack syn van seeker chialoup dependeerende aen de Honorable Deense Oost Indische Comp°, dat die affgelopen, door haar op vreemde plaetsen aengebragt, daar UEd°. gebiedende deese persoonen gearresteert, naar merite geboeyt, naar Battavia opgesonden en present aldaer in gevanckenis sitten en syn.

Ick hebbe dan de civiliteyt van UEd°. genoten dat my notificatie van het passeerende is gedaan, soude mede seer gaern (ingevalle UEd°. Aghtbaren het soo mogten gelieven) deesen gevangen, een onderdaen van den Coninck in Deenemarcken synde, om herwaerts naar Bantam te senden versoecken, maar UEd°. Aghtbaren (geloove ick) hebben genoegsaame preuve van de vreedtheyt, bekende ende dagelycx genietende inciviliteyt deser Bantamse Javaenen, hoe deselve diergelycke gevangens alhier door den Mahometaansen aenhangh te bevryen tragten, 'twelcke dan my noodigh aendringt ende beweeght UEd°. Aghtbaren vrindelyk te erumer ⁽¹⁾ dat voorsz. Syn Hoogheys gemelte Mayesteyts onderdaen Christiaan Christenson, present op Batavia

(1) Sic.

gevangen sittende, gelieve met de eerste scheepen vandaar naer Cormandel te versenden om op Trankwaar aen den Ed^e. Heer Gouverneur overgegeven te worden, aldaar behoorlycke justitie te ontfangen, waerom dan genodight worde vrundelyck te versoecken.

UEd^e. Hoogh Agthbaren gelieve te gelove dat ick naar seer vrundelycke groetenisse ende UEd^e. in Godes genade beveelende verblyve

(Onder stont:)

UEd^e. Ed. dienstbereyden dienaar .

(Geleekent:)

JOAN JOACHIM PAULI.

(Tersyden:)

Bantam in de Deense logie den 27 January anno 1680.

31 d^e. Volgens het besluit, op gisteren in Rade van India genomen, soo vertreckt van desen morgen de chialoup 't Casteel Battavia naar de Straet Sunda met een briefje aan den oppercoopman Jan van Leene mitsgaders de overheeden der cruyssende scheepen en chialoupen aldaar, met een bekendmakinge dat dese sloep in plaats van de Calcoen aldaar soude blyven cruyssen en wyders van geen besonderen inhoud, nodigh hier aen te teekenen, gelyck by 't affgaende briefboek en verbael kan werden gesien ect.

Heden extraordinare vergaderinge belegt wesende wegens de besoignes van 't reglement van den 16 October 1676, soo is om tyt te winnen en tot ontlastinge van den raadt deser tafel verstaan de Heeren Directeur Generael Cornelis Speelman en Joan Camphuys op haar E^d. aanbiedinge te versoecken en aan te bevelen de verdere rescriptie tot satisfactie der Heeren Meesters op alle die ordres te doen, omme alsdan in vollen raade rypelyk geëxamineert en geapprobeert te worden.

Aengesien d'Heer Extraordinaris Raet van India en Out Gouverneur van Cheylon Ryckloff van Goes de Jonge, op den 15 deser maant met het schip Nieuw Middelburgh hier tot Batavia aengelant en door de Heeren Mayores by missive van primo November 1678 ect. tot Commissaris en ⁽¹⁾ Visitateur Generael over de subalterne comptoiren in India geëligeert is geworden, soo is in Raade van India raakende syn E. sessie, aenneminge ofte weygeringe derselver opgeleyde commissie alsulcx op den 19^e, 22^e, 26, 27, 28, 29, 30 en 31 deser maent January ⁽²⁾ gebesoigneert, geresolveert en vastgesteld als by het resolutieboek deses Casteels met de daarby gevoegde en voortgebragte advysen der Ed^e. Heeren Raaden van India omstandigh staat uytgedrukt ende ternedergesteld.

Desen naarmiddagh verschynt alhier een cloek Chinees jonck ten handel uyt Chincseeuw in China, en hebben wy alhier dees dagen na de tyt des jaars in 't westemouson vry veel regen en travadigh weder gehat.

(¹) Er staat: m.

(²) Dezen maandnaam heeft het HS. dubbel.

In ⁽¹⁾ dese jongst afgeweekene maent January zyn alhier van verscheyden om- en afgelegene plaatsen aengekomen een getal van 121 vaertuygen, gesamentlyck bemant met 549 koppen, dewelcke hier in 't generael hebben aengebragt d'ondergespecificeerde coopmanschappen, leef-
toghten en andere behoeften, namentlyck:

- 13 van Indermayoe met 50 man, $28\frac{3}{4}$ lasten rys, 1050 bossen pady;
- 9 van Paccalonge met 56 man, $13\frac{1}{2}$ lasten rys, 42 potten oly, 100 kistplancken, 100 hoenders, 10 geytebocken;
- 17 van Tegaal 75 man, 54 lasten rys, $4\frac{3}{4}$ lasten zout;
- 13 van Cheribon 52 man, 1 last zout, 73 potten oly, 6500 bossen suyker gadja, 6200 bossen ajuy, 27000 stux aracxpullekens, 600 d^{os}. aerde gurgelets, 100 bossen loock, 7 lasten witte boonjes, $2\frac{1}{2}$ d^o. rys, 500 stux vissen combongh;
- 5 van Terbaya met 11 man, 2 lasten zout, 200 stux plancken, 200 d^{os}. riemen;
- 2 van Sumer met 8 man, 2 lasten rys, 11 stux koebeesten, 20000 d^{os}. oude pienangh;
- 9 van Rambangh met 42 man, 50 potjens zuyker, 150 stux steenbrassen, 600 bossen tamerinde, $2\frac{1}{2}$ lasten zout, 560 stux balcken, 620 stux gesorteerde plancken, 40000 d^{os}. oude pienangh, 22 potten oly, 600 stux zuyker gadja, 50 d^{os}. kromhouten;
- 1 van Banjer met 4 man, 1000 bossen rottans;
- 10 van Toulongbauwa met 40 man, 3000 stux potten en tressellen, 7900 stux oude clappus, 130000 oude pienangh, 800 d^{os}. potten met kalck, 100 d^{os}. fougans, 1 picol groene taback, 2500 gedroegde vissen;
- 1 van Damack met 4 man, $\frac{1}{2}$ last rys, 15 corgie matten, 200 stux planken;
- 5 van Biema met 44 man, 66 lasten rys, 150 picols sapanhout, 8 d^{os}. sandelhout;
- 16 van Samarangh met 62 man, $13\frac{1}{2}$ lasten rys, $1\frac{1}{2}$ lasten swarte zuyker, 182 potten oly, 58 canassers swarte zuyker, 200 stux bamboesen met oly, 3000 bossen tamerinde, 5 picols loock, 1000 stux gedrooghde vis baggers, 5 picols buffelssmeer, 7 corgie matten, 420 stux kistplancken, 1 picol casumba, 2 picols Javaens anys, 500 manokken taback, 150 stux plancken, 900 stux gedrooghde baggers, 25 d^{os}. doodkistplancken;
- 7 van Japara met 50 man, 1 last zout, 9500 bossen tamerinde, 2500 stux vis margozy, 1721 d^{os}. plancken, $22\frac{1}{2}$ lasten rys, 40 stux balcken;
- 5 van Zambar met 12 man, 11 lasten rys;
- 6 van Grisse met 24 man, 22000 stux kneppelzuyker, 500 stux oude clappus, 100 stux riemen, 69 potten oly, 4 lasten rys, 500 stux vis combongh, 1 last cadjangh, 15 picols tamerinde, 2500 stux steenbraessesems;

114 stux vaertuygen, die transporteere.

⁽¹⁾ Er staat: *En*.

115 stux vaertuygen per transport.

1 van Amboina met 10 man, 30 picols wax, 30 picols massoy, $2\frac{1}{2}$ lasten rys, 6 potten oly;

1 van Palembangh met 6 man, 200 bossen rottinghs, 80 picols harpuys, $2\frac{1}{2}$ d^{os}. wax, 4 d^{os}. cattoenen, 250 stux ysere parrangs;

1 van Singnap met 6 man, 1200 bossen zuyker cattoeva, 1000 d^{os}. tamerinde, 3 lasten zout, 6 potten olye;

1 van d'cust van Java met 5 man, 6 picols capok, 100 bossen rottanghs;

1 van Candangauwer met 4 man, 1 last rys;

1 van Sariaka met 4 man, 4 lasten rys.

Somma 121 stux vaartuygen, welckers generalen aenbrenght in 't volgende bestaen heeft, namentlyck:

224 $\frac{1}{4}$ lasten rys;	8400 d ^{os} . oude klappus;
1050 bossen pady;	800 d ^{os} . potten;
400 potten oly;	100 d ^{os} . aerde fougans;
520 kistplancken;	1 picol groene taback;
100 stux hoenders;	32 corgies matten;
10 stux geytebocken;	150 picols sappanhout;
18 $\frac{1}{4}$ lasten zout;	8 d ^{os} . sanderhout;
6500 bossen zuyker gadja;	1 $\frac{1}{2}$ last swarte zuyker;
6200 d ^{os} . ajun;	200 banboesen met olye;
27000 stux aracxpullekens;	3 picols look;
600 d ^{os} . aarde gurgelets;	5 d ^{os} . buffelssmeer;
1000 bossen look;	1 d ^o . cassumba;
7 lasten witte boontjes;	2 picols Javaanse anys;
7000 diverse gedrooghde vissen;	500 manock taback;
2891 stux plancken;	25 Chinese doodkistplancken;
500 d ^{os} . riemen;	22000 stux kneppelsuyker;
11 d ^{os} . koebeesten;	1 last groene cadjangh;
190000 d ^{os} . oude pienanghs;	15 picols tamerinde;
50 potjes zuyker;	52 $\frac{1}{2}$ d ^{os} . wax;
2650 stux steenbrasems;	50 d ^{os} . massoy;
14100 bossen tamerinde;	80 d ^{os} . harpuys;
600 stux balcken;	4 d ^{os} . cattoen;
600 d ^{os} . zuyker gadja;	6 d ^{os} . capock;
50 d ^{os} . kromhouten;	250 stux ysere paranghs;
2650 bossen rottanghs;	1200 bossen suyker cattoeva;
5800 stux potten en tresselen;	38 canassers swarte zuyker.

Daarentegen zyn weder vanhier naar diverse plaatsen vertrocken een getal van 81 stux soo groote als kleene vaertuygen, die tesamen hebben weghgevoert de ondergespecificeerde coopmanschappen en whaaren, als namentlyck:

- 29 naar de cust van Java met 217 rd^s. aan diverse gesorteerde drancken, 2107 aan kleeden, 140 aen zuyker, 85 taback, 7 poetsjok, 13 zoethout, 640 wax, 1525 aen amphioen, 33 out yser, 75 porceleyn, 14 Chinees offerpapier, 30 radix ganty, 12 kopere theeketels, 25 Bengaelse zyde neusdoeken, 37 witte kommen, 20 theepotjens, 10 spykers;
- 1 naar Kayely met 70 rd^s. aen diverse kleeden;
- 4 naar Biema met 60 rd^s. aen out yser, 30 Chinees taback, 10 stocksuyker, 34 porceleyn, 448 gesorteerde kleden, 25 Bilitons yser;
- 8 naar Chirrabon met 250 rd^s. aen verscheyde kleeden, 30 out koper, 10 Chinees papier;
- 1 naar Sumbauwa met 35 rd^s. aen kleeden;
- 16 naar Tegaal met 910 rd^s. aen gesorteerde kleeden;
- 3 naar Samarangh met 150 rd^s. aen amphioen, 50 kleeden, 320 wax;
- 5 naar Dermayoe met 30 rd^s. aen arack, 16 Chinees taback, 180 verscheyden kleeden;
- 1 naar Terbaya met 30 rd^s. aen kleden;
- 1 naar Zombar met 30 rd^s. aen kleeden;
- 1 naar Banjermassingh met 220 rd^s. aen gesorteerde kleeden, 90 wax;
- 2 naar Timor met 20 rd^s. aen poeyerzuyker, 1375 diverse kleeden;
- 2 naar Macassar met 10 rd^s. aen poeyerzuyker, 5 zoethout, 150 contanten, 10 porceleyen, 70 kleeden;
- 1 naar Grisse met 6 rd^s. aen out yser, 40 kleeden;
- 1 naar Caliwonge met 300 rd^s. aen wax;
- 3 naar Pakkelonge met 110 rd^s. aen verscheyden kleeden;
- 1 naar Zarika met 30 rd^s. aen kleeden;
- 1 naar Amboina met 50 rd^s. aen witte anys, 16 zoethout, 16 lancquos, 371 diverse porceleyen, 21 kopere gommen, 50 grove matten, 60 poeyerzuyker, 65 gesorteert Chinees papier, 30 koperdraet, 42 zyde knopen, 40 thin, 50 stockzuyker, 25 thee, 25 kaarsgaarn, 20 swartehegte messen, 12 Chinesen houte kammen, 250 amphioen, 490 verscheyde kleeden, 27 out iser, 15 galnoten.

Somma 81 stux vaartuygen, welkers generale montura der van hier weghgevoerde coopmanschappen en andere goederen bedragen heeft als volgt:

247 rd ^s . aen diverse gesorteerde dranck-	126 rd ^s . aen out yser;
waren;	87 — diverse Chinees papier;
6445 — diverse kleeden;	30 — radix ganty;
390 — zuyker;	12 — kopere theeketels;
131 — toback;	25 — Bengaelse zyde neusdoeken;
7 — poetsiock;	37 — witte kommeyn;
34 — zoethout;	20 — theepotjens;
1350 — wax;	10 — spykkers;
1925 — amphioen;	25 — Bilitons yser;
490 — gezorteerde porceleyen;	30 — out koper;

150 rd^s. aen contanten;
 50 — witte anys;
 16 — lanquas;
 21 — kopere gommen;
 30 — grove matten;
 30 — coperdraet;
 42 — zyde knopen;
 40 — thin;
 25 — kaarsgaren;

25 rd^s. aen thee;
 20 — swarteheghte messen;
 12 — Chinese houte kommen;
 15 — galnoten.

Somma 11897 rd^s. in alles, zynde
 in deese maant oock twee ledige vaar-
 tuygen onder behoorycke passe naar
 diverse plaatsen afgegaen, die volgens
 aengevens niets hebben medegevoert.

Volgens 't⁽¹⁾ opgeven der dootgravers zyn in de maant January na haar
 gehouden notitie binnen deser stede onder de Christenen overleden en op de
 ordinarye begraafplaatsen ter aerde gebraght:

35 Comp^s. dienaren;
 1 burger;
 5 Nederlandse vrouwen;
 6 d^o. kinderen;
 3 Mardykers off inlandtse burgers;
 6 d^o. vrouwen;
 6 d^o. kinderen;
 3 slaven en slavinnen;

tsamen..... 65,

sonder dat hieronder eenige Moorse, Javaanse, Chinesen off andere heydense
 ingesetenen deser stede werden getelt, als waaraff geen notitie wert gehouden.

Daarentegen zyn in deselve tyt in de Christelycke kerckengemeente
 weder gedoopt:

12 Nederlandtse;
 4 inlandtse of Malaytze;
 42 Portugeese;

tesamen..... 98 kinderen, segge 58.

Oock zyn in de gemelte kercken in den huwelycken staat getreden en
 bevestight:

2 Comp^s. dienaars;
 1 Nederlandtse burgers;
 5 Mardyckers;
 4 slaven;

tesamen..... 12 paren.

Den eersten January zyn door de suppoosten van de boom aengehaeld
 2 canassars met amphioen, wegende 246 ^g.

(¹) Er staat: *te*.

February Anno 1680.

Primo February. 's Morgens vroegh vertreckt uyt deser rhee de 't hoeckertye de Brantgans na de cruysers in de Straat Banca off ontrent Lucipara, medeneemende twee missives, 't eerste aen den commandant schipper Harman Ruyter op 't jacht den Alexander mitsgaders de verdere hoofden aldaar, op gisteren geteekent, tweede mede van Haar Ed^s. aen den coopman en resident Egbert van Swenne ende den raat tot Palembangh geschreven, om vandaer uyt de Straat Banca met het schip de Gecroonde Vreede voort naar derwaerts gesonden te werden, beyde van soodanigen inhoud als by het affgaende brieffboeck en verbael onder dato van gisteren komt te blycken.

Desen voormiddagh omtrent ten 9 uren wert het brieffken van den Coninck van Arrakan aen Zyn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael, geschreven in dato 11 December des voorleden jaars en op den 28 voorleden maents per de fluyt Oosterblocker onder Comp^s. papieren alhier aangebraght, door den sabandaer Ocker Ockersze, den schipper van Oosterblocker, neven de coopluyden Jacob van der Plancken, Joan van Mechelen, Joan van Heden, item den ondercoopman Truytmans en den captain Maleyers met de behoorlycke plegtigheden binnen 't casteel aen Zyn Ed^{ht}. verselt metten secretaris gebragt en overgelevert, staande de Comp^s. militairen deses casteels in volle geweer van de hoofwagt af tot aen de puye vanweegen Syn Ed^{hts}. woninge, wanneer in de groote vergaderzaal 't brieffken na gewoonte overgelevert en ontfangen zynde, soo wierden daarop aenstonts door de musquettiers drie chergies en van de punt de Diamant vyff canonschooten gedaen, luydende wyders 't gemelte brieffje na gedaene vertalinge uyt het Arrakans, op een ola en uyt het Portugees, op een vel papier geschreven en met Coninck zegel gesiapt, aldus:

Brieffje des Coninck van Arrakan aan Haar Ed^{les}.

De magtigste en seer beroemde Coninck van Arrakan, Spenda Soldorono Rasa, die onder de Coningen van de werelt is blinckende als de son onder de lichten des hemels, wiens groote maght yder ontsiet, triumperende over syne vyanden en heer van groote landen van 't Oosten

tot het Westen, wiens hof van goud is, Iria Jucapura, den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, groot van oordeel en verstant, maghtigh als een fenynige serpent over zee.

Het is myn lieff geweest uyt uw brieff uwe gesontheit te verstaen, alsmede over de gifte die my per de drie schepen zyn toegesonden, welcke nu weder met haer rysladinge vertrecken. Den captain Hinlopen is overleden en Thomas Stael verblyft in syn plaats. Laat niet na in toekomende mousson uwe schepen hier weder te senden, nevens de bekendmakinge van uwe gesontheit ect.

(Onder stont:)

Den elfden December anno 1679.

Een weynigh later wert alhier per seeker Chinees jonck, komende uyt Japan, aengebraght en door den sabandar Ockersze met den anchoda aen Zyn Ed^{ht}. overgelevert een brieffjen, van den oppercoopman en opperhoofd Albert Brevinck en raat aldaar tot Nangasacky aen Haar Ed^{ht}. geschreven en gedateert den 16 December des voorleden jaars, meldende 't vertreck van 't gewesen en hier verschenen opperhoofd Dirck de Haes, zynde geweest den 24^{en} October anno passado, met een capitael van 15½ tonnen gouts. Voorts bleeff alles nogh daar na den ouden in goeden stant, maar van de beteringe off vrye negotie wiert niet meer gerept, zynde den verderen inhoud van 't geciteerde brieffjen by 't aencomende brieffboeck en oock in 't verbael onder dat quartier te vinden en aldaar te lesen.

Even voor de middagh komen enige Javanen over lant van Tanjongpoera binnen 't casteel met den captain Hartsinck en een brieffjen, van den vaendrig Jan Bervelt uyt de veltschans aldaer geschreven, gedaghtee kent den 27^{en} January, dicteerende dat den Tommagon Natta Jouda de negoryen Toulock Bonnot en Pandocken hadde laten gereetmaecken om na 't afsnyden van de pady sigh aldaar metterwoon neder te setten, hebbende eenige van de syne naar de negory Tsitieroua, even boven Chimapack gelegen, afgesonden, rapporteerde dat Ingebey Santa Prana, hoofd der negoryen Tsitsianjor en Tsitieroua voornoemd, met wel 200 van de zyne jongst in een schermutsel met de Bantammers was comen te sneuvelen, en het hoofd deser Bantamse rovers Jaipa Diprana had met verlies van 160 der zyne de overhandt gecregen en daarop 800 van Santa Prana's volck benevens wel 670 stux beesten van buffels, koeyen en paarden tot buyt gemaect, en bovendien noch wel 2 à 3000 zielen uyt de omleggende dorpen gerooft en met sigh weghgesleept, niemant verschonende die geen gelt wisten op te brengen, nemende voorts ten eersten syn wegh over Tanjoulan weder na Bantam uyt vreese van d'onse aghterhaelt te werden, onderweegs van yder hoofd der passeerende negoryen noch 20 koppen eysschende, dewelcke, als van alle hulpe ontbloot, sulcx goetwilligh hadden moeten volbrengen uyt vreese het anders met de dood te sullen moeten betalen.

2 d^e. Achtervolgens het genomen besluyt op gisteren, soo schryven Haar Ed^{ht}. desen morgen een brieff per 't jacht Rammekens na de Straat Sunda, aen den E. Jan van Leene ende de verdere overheden der cruyssende ⁽¹⁾ vaertuygen aldaar

(1) Er staat: *cruyssenede*.

principael gerigt, en behelsende hoedat men was beright seeker Chinees anachoda genaemt Tsjoujenqua met zyn jonck tegens den inhoud van zyn over 2 jaaren verleende pascedul omme na China te vaaren en vandaar weder herwaarts te keeren alsnu van meeninge soude zyn, uyt Japan comende in plaatse van dien na Bantam te gaan en zyn goederen aldaer te verhandelen, ende dat om sulcx voor te komen de overheden onser cruyssende schepen geordonneert en by desen gerecommandeert wierden op de comste van genoemde jonck ontrent en buyten de bay van Bantam nauwkeurigh uyt te sien ende by ontmoetinge buyten 't gesicht van Bantam hetselve in beslagh te nemen en onbeschadicht herwaarts op te doen brengen.

Wyders op heden door kerckmeesteren van de Nederlantse en inlandse 2 kercken deser stede de reecqueningen derselver kerckenmiddelen ingelevert zynde, soo komt by deselve te blyken dat het capitael van de Nederlandse kerck in den voorleden jaare boven alle gedaene oncosten is vermeerdert 559 rd^s. 24 stuyvers, en dat capitael jegenwoordigh op ultimo December 1679 heeft in 't geheel bedragen een somma van rd^s. 8945 en 22 stuyvers, ende dat van de inlandse kerck, vermeerdert zynde rd^s. 1089: 20 stuyvers, alsnu op ultimo December insgelyx bedroegh een somma van rd^s. 6538: 29 stuyvers, gelyck by het resolutieboek deses casteels breder kan werden gesien.

3 d^e. Des namiddaghs komen binnen 't casteel by Zyn Ed^{ht}. de Heere Gouverneur Generael te verschynen twee Engelse suppoosten van Bantam met een briefje van haeren p^l. agent m^r. Francois Boeyert aen welgemelte Zyn Ed^{ht}. geschreven op eergisteren, van geene inhoud dat de Comp^s. raackt nogte nodigh geoordeelt zy om hier te insereren, als eenlyck tot een begroetinge, verselt met een regalie van een kas wyn ect.

Een weynigh later komt den captain Willem Hartsinck binnen met eenige Baleyers, voor weynige dagen vanhier na de bovenlanden omtrent de rivier Caroang opgegaan geweest om party beesten in te coopen ⁽¹⁾, dewelke mede door de Bantamse stroopers van alles berooft wesende, weder terughgecomen waren met een briefje, van 't opperhoofd der Baleyers Sacra Jouda uyt Goedoegoedoe aen den E. captain Hartsinck voornoemd geschreven en van soodanigen teneur als na vertalinge hieronder blyckt.

Briefje van Sacra Jouda aan den capteyn Hartsinck.

Desen brief met eygen handen geschreven komt van Sacra Jouda aen den capteyn Hartsinck, die Godt by dage en nagten wil bystaan, en nu bid ick mynheer gelieft myn te helpen tegens de Bantamse stroopers. Myn broeder Soura Patty is al vechtende gedood, insgelycx oock Santa Prana, en nu is 't al vernielt door de Bantammers. Zy hebben 3000 mannen, 900 zoo buffels als koebeesten en ontrent 800 realen byeenversamelt en weghgevoert; tegenwoordigh hebben zy het alles t'ondergebracht en daarom bid ick om uwe hulpe, dewyl ghy een man zyt en vermogen hebt in de werelt. Dit is myn handschrift. Sacra Jouda.

(1) Er staat: *in te coopman*.

's Avonts omtrent negen uren komt hier uyt Bengalen te arriveeren 't fluytschip Stryen, medebrengende een missive, van den Heer Directeur Jacob Verburgh ende den raet tot Ougly aen Haar Ed^e. geschreven, van dato 16 December des voorleden jaars met eenige verdere daartoe behoorende documenten als noch een nabrieffje van denselven Heer Directeur Verburgh en raet de dato 22 December 1679, behelsende onder andere kortelyck 't volgende nieuws:

den ouden Nabab Chaestachan, die met veele affronten van Mogolse hoff vertrocken was, stint nu seekerlyck na Bengalen aff te coomen, en was reets tusschen Agra en Pattana genadert om over geheel Bengalen het oppergesagh weder te voeren en zyn resiedentie gelyck voorhenen tot Decca te houden, hebbende ten dien eynde syn soon Bouser Comeetchan al vooraffgesonden om tot desselfs comste aldaar te gebieden, en souden gedaghten Nabab tot de herstellinge van dese syne waardigheyt 300 tonnen gouts in ropias aen den Grooten Mogol uytgeschooten hebben, 't welck buyten twyffel de arme gemeente door zyn aengeboorne schraapsught weder stont te werden afgeperst, en met welkers comste voor de Comp^e. oock niet veel goets in dat ryck na 't scheen te verwaghten stont;

's Coninx Duwan Mier Mokees had uyt Decca aen den gouverneur tot Ougly Melck Cassem een bevelschrift affgesonden, inhoudende dat van alle heydenen voortaan mede hooftgelt soude werden geëyscht ect.;

van Masulipatuam was in Bengale schryvens aengecomen, hoe op den 23 October des voorleden jaars 1679 ende des naghts daaraen tot voorschreven Masulipatuam een seer harde storm ofte orankan met een hooge watervloet was ontstaan, waardoor met een swaere stortingh 't water in Comp^e. logie te dier plaetse wel negen voeten hoogh ingeslagen, de groote vlaggemast in twee stucken en de muragie van de logie door den blixem ende de winden uyt alle vier hoeken wayende onder de voet geraekt was, de packhuysen aen de oostzyde, de benedenkamers der adsistenten ende de woningh van den secunde ect. t'eenemael omgesmeten, de dacken van de pannen ontbloot, ja oock de bemetselde steenen van de platten en de bondels van de aencomende en afgaende papieren en facturen in 't geheel weghgewaeyt, de vensters en deuren aen flenteren; de modder lagh in Comp^e. packhuysen op de solderingh een halve voet hoogh; in somma, alles was seer gedevaliseert en door desen storm de Comp^e. logie en goederen groote schade geleden, dewelcke den Almogenden in andere gelegentheyte wederom gelieve te vergoeden; drie scheepen, toebehoorende den Golcondasen Coninck Surichan Soly Koety nevens 3 tonys met nely, al in den beginne van dien storm van de Masulipatamse rheeде geraackt, waeren in zee verongeluckt; de zantduynen, voor de logie gelegen hebbende, waeren van d'zee weghgespoelt, sulx dat men met alle springhgetyen 't water nu byna Comp^e. logie te verwaghten hadde; alle vaartuygen, daaronder Comp^e. chialoup de Noorse Caper en 6 thonys, in de revier gelegen hebbende, waeren landwaart ingedreven en sommige in stucken geslagen; de drie bruggen, daaronder de vermaerde groote brugh van Masulipatnam, waeren t'eenemael weghgespoelt, mitsgaders de huysen ten meerendeele rontsom de logie ingestort en onder deselve honderden van menschen gesnevelt; de dorpen van de Vinterase

rivier tot voorby 't eylant Dieuw (zynde 10 mylen in de lengte en $1\frac{1}{2}$ mylen landwaart in) waeren meest alle nevens de menschen en beesten weghgespoelt en de dooden over 't lant verspreyt etc.;

d'Engelse logie, van veele andere huysen voor de zee beschut staende, had geen merckelycke schade geleden, dogh van de Zuyd en Noord landstreken had men van geen schaede off soo grooten storm, self niet tot Bimelepatuam in verre na soo hart vernomen;

uyt de Souratse advisen had men aldaar volgens luyt van 't nabrieffje van de heer Verburgh verstaen 't overlyden van den Heer Directeur Daniel Parve op den 6 November des voorleden jaars in Zuratta, nadat denselven alvorens 't bestier van die directie aan den coopman Jan Kel provisioneel hadde opgedragen;

den Mogol resideerde thans met zyn hofhoudingh tot Asmeer, maar het leger onder verscheyde hartogen lagh noch te velde; de Raspoeten, haere plaatsen ⁽¹⁾ verlaten hebbende, waaren na haere onwinbare gebergkens gevlugt, en de wapenen des Mogolsen Coninck wierden allerwegen soodanigh ontsien dat oock den maghtigen Rana sikh onderdanigh toende; 't hooftgelt, door den Mogol de heydenen alomme in syn ryk opgeleght, wiert in Zouratta sonder conniventie strengelyk gevordert, 'tgeene al meer als 200 duysent roepia stont op te brengen, endé sooals de gerughten liepen, soude dit hooftgelt almede de Nederlanders, Engelszen en Francen en alle andere Europeanen werden affgeëyscht, 't welck geschiedende eghter van de onse niet stont ingewillight te werden;

een Frans schip, genaamt den President, was uyt Europa in Zouratta aengecomen met maer een sober ontset van 65 duysent Spaense realen, voorts met yser en loot geballast, gelyck sulx en 't verdere uyt de voorengeciteerde Bengaelse missiven en de bylaagen in 'taencomend brieffboek alsmede by de verbalen omstandigh kan werden nagesien ⁽²⁾, bestaande wyders 't aengebragte carguasoen van de fluyt Stryen in 't volgende:

272000 R salpeter;

30 balen zyde;

51 packen diverse cleden;

10 packen florettegaarn;

11 canassers amphioen;

18 sacken caatchio;

25 potten boter;

113 lasten rys;

96 kippen lont, voorts nogh eenigh touwerck, bedragende tesamen
f 51743:3:3.

4 d^e. Syn de Engelse messieurs, op gisteren met een complimentbrieffje ⁽³⁾ van haar agent Francois Boeyer hier verschenen, by Zyn Ed^{ht}. te gast geweest met

⁽¹⁾ Er staat: *paatsen*.

⁽²⁾ Er staat: *nagesen*.

⁽³⁾ Het HS.: *comoment brieffje*.

den sabandar Ockerse, als staende op morgen met een antwoord en compliment weder na Bantam te keeren.

5 d°. Nademiddagh wert alhier per Javaens vaartuygh van Bantam aengebraght een briefje, door den resident Willem Caaff aen Haar Ed°. geschreven op gisteren, dicteerende dat het gommelaen en omroepen aldaar om aen de Nederlanders geen hostileit te water off te lande meer te doen, niet alleen door last van den jongen, maar oock met communicatie en toestaen van den ouden Sulthan soude zyn geschiet, zedert welcken tyt zy oock geen vaartuygen om te roven meer uytgesonden hadden, en den jongen Coninck voornemens zyn geweest om een gesant met een schenckagie van 100 bharen peper na Batavia aen Haar Ed°. aff te vaardigen, doch dat sulcx door eenige qualyckgeintentioneerde raatspersoonen was wederhouden etc., en dat gemelte jonge Conink oock van voornemens soude wesen, voortaan zyn peper zoowel aen de Comp°. als andere natiën te vercoopen;

den ouden en jongen Sulthan hadden met alle de grooten overlegt off men de Comp°. den oorlogh soude aendoen ofte de vrede soecken, waarvan den uytslagh nogh niet bekend was; eghter wist men dat den ouden nogh jonge heer tot geen openbaeren oorlogh soudon comen, maer dat den ouden van gevoelen ware dat men de roveryen alsnoch op de naem van andere wel conde continueeren; van Palembangh was daar een gesant met een briefje van de Macassaren onder Dain Mangika aen den ouden Sulthan gecomen, versoeckende met syn volck weder als voorheen onder Syn Mayesteyts bescherminge tot Bantam aengenomen ⁽¹⁾ te mogen werden, doch hierop hadden zy noch geen antwoord bekomen, maar men wist voor seker dat den jongen Koninck sulcx niet gaerne soude sien;

uyt Aymuy was 't Engels hoecker d'Advys aengelant met 1000 kisten Japans staalkoper ⁽²⁾, eenige Chinese whaaren mitsgaders parthy goude coubangs; soo was oock mede een Chinees jonck uyt Japan met ruym 2000 kisten koper, parthy goude coubanghs, spialuter, porceleynen ect. aldaar aengecomen etc., gelyck alles breder by 't gemelte briefken in 't aencomend briefboeck en verbael kan werden gesien.

's Avonts komt hier ter rheede direct uyt Bengalen te verschynen de fluyt Soesdyck, zynde tegelyck met de fluyt Stryen, hiervoor op eergisteren gecideert, uyt de Ganges van Ougly herwaerts gestevent, hebbende geen ander schryvens medegebraght als de duplicaten van 't geene hiervooren reets zy genoteert, ende bestaat de medegebragte ladinge van de fluyt Soesdyck in 't volgende:

- 190400 Ɔ zalpeter;
- 32 balen zyde;
- 31 packen diverse cleden;
- 10 packen florettegaarn;
- 10 canassers amphioen;
- 17 sacken caatchia;

⁽¹⁾ Er staat: *aengecomen*.

⁽²⁾ Versta: *staafkoper*.

25 potten boter;

114¹/₂ lasten rys, voorts nogh eenigh Bengaels touwerck etc., monterende ⁽¹⁾ met malkanderen een somma van f 46942:4:15.

6 d°. Den schipper Mourits Jacobse van Eyck, op gisteren uyt Bengalen hier met de fluyt Soesdyck opgekomen, komt desen voormiddagh binnen by Syn Ed^{ht}. de Heere Gouverneur Generael, overleverende seeker relaes wegens het verongelucken van syn ondergehadhebbende fluytschip Westervelt op den 23^{en} September des voorleden jaars op de hoeck Ondegyns in de rivier d'Ganges, daar het vastgeraakt en met 't aflopen van 't water aenstonts geborsten en vergaan was, behelsende 't selve relaasje een verclaringe wegens de vorige slegte gestalte van dien bodem, door gemelte schipper opgesteld en tot zyn verschoningh ingegeven, gelyck sulcx hieronder nader zy te leesen.

Relaas van de bevindinge van de verongeluckte fluyt Westervelt in de maant September 1679 in de rivier van Bengalen, naedat de lootsen in het schip en om hetselve boven te brengen al ... ⁽²⁾ dagen geweest waren.

Alsoo wy op den 23^{en} September zyn vastgeraackt op de hoeck van Oudegyns en de revier de Ganges en nevens ons noch twee andere schepen, namentlyck Sparwouw en Buuren, en dat de twee laestgenoemde bodems sonder schade God loff daar syn van gecomen, en wy God betert seer onverwaght ons schip hebben verlooren, soo is myn plicht geweest om naar d'oorsaeck van 't selve ongeval neerstigh te vernemen ende sulcx bevonden als volght: dat het schip boven van greynehout was en 't bovenschip seer swack, en daarenboven de balcken in 't ruym van buyten (soo 'tscheen) wel goet, maar wanneer 't schip wat op zy begon te leggen, soo slegt gestelt, dat in sulck geval het bovenschip geheel over zy sackte, want de balcken in de wegerings vergaen synde en konden 't bovenschip geen styffte geven of doen hebben, en de kniën, daar de balcken mede gesloten waren, braken tot seven toe van malkanderen aff, want sy sulcken swaarte van 't geheele boovenschip niet konde verdragen, en door dit schielyck overvallen van het geheele boovenschip quam het onderschip nae weynigh vastsittens wel op 8 à meer plaetsen van malkander te bersten, soodat wy met ¹/₂ vallent water ons schip al quyt waren, hoewel de andere twee scheepen al soo periculeus vastsaten als wy: daerom ick soude oordeelen en vaststellen, indien 'teen schip ware geweest dat by d'E. Comp^e. was getimmerd, wy soowel als de twee andere bovengemelte bodems sonder merckelycke schade daar offgecomen en het schip gesalveert souden hebben, 'tgunt is myne opregte eenvoudige verklaringe en gevoelen na myn beste geweten over 't verlies van voornoemde fluyt Westervelt, sonder dat tot behoudenis van dien volgens de kennisse van andere scheepsofficieren, die

⁽¹⁾ Er staat: *montende*.

⁽²⁾ Deze stippeltjes staan in het IIS.

doenmaels ontrent ons zyn present geweest, yets meer als er geschiet sy soude hebben kunnen gedaen off toegebracht geweest zyn.

Actum aldus verclaart en aan Haar Ed^a. tot Battavia overgelevert den 6 Februarius 1680.

(Onder stont en was getekent:)

MOURITS JACOBSE EYCK.

Even over de middagh komt te deser rheede uyt Tonquin te retourneeren 'thoecker de Croonvogel en daarmede het gewesen opperhoofd, den coopman Joannes Besselman, en secunde persoon Dirck Comans, aen Haar Ed^a. overleverende een missive door zyn E. ende den raat uyt Tonquin dato 8 January jongstleden, en daarbenevens noch een rapport van huydigen datum, in sigh behelsende den toestont van Comp^s. saaken en ommeslagh in dat ryk, verselt met verscheyde aencomende documenten, behelsende een verhael vooreerst dat het met den handel daar nogh alsoo sober als tevooren gestelt bleeff en insonderheyt weynigh off geen vertier van coopmanschappen te vinden ware, en voorts hoedat den oorlogh des Tonquinsen Coninx tegens de Cabangers' alsooch bleeff continueeren, hebbende de Tonquinders jongst onder haeren veltheer Ongh Tafoebay een groote victorie bevoghten, doch denselven kort daaraen door sieckte gestorven synde, soo waeren door den Coninck weder 10 duysent man onder thien mandoryns naar Cabangh vooraffgesonden omme aldaar soolange te verblyven, totdat de Tartaarse krygsmagt onder hare 4 respective bevelhebbers met haer quame te conjungeren, omme alsoo gelyckerhand de Junammer Chineesen op 't lyff te vallen etc.;

door den continuelen regen waeren verscheyde dycken en dammen in Tonquin deurgebroken, 't welck een dieren tyt in de provincie Chenua veroorsaect hadde, sulcx den Coninck aen derselver inwoonderen een quantiteyt pady hadde moeten uytheelen om haer van hongersnoot te bevryden;

de France papen aldaar hielden sigh stil, en nu na 't sluyten van de vrede tusschen den Nederlandsen Staat en Vranckryck seer na een haarer scheepen verlangende;

van de twee Portugeese padres was er een genaemt Domingo gevangen, die, soo geseght wierdt, wel elf jaeren langh bedectelyck veele Tonquinders tot het Christengelooff gebraght hadde en nu door den Coninck in swaere ysere ketens geboeyt aen den grootreghter was overgelevert om naar examinatie met het eene off 't ander vaartuygh uyt dat ryk versonden te werden etc., gelyck alles breeder mettet verdere daarin vervat by de voorgeciteerde missive en rapport, in 't aencomend brieffboek en oock in 't korte by 't verbael ingeschreven, kan werden gesien; en syn besyden desen door d'E. Besselman oock medegebraght 2 brieven, door den ouden en jongen Conink sonder eenige bygevoegde geschencken, als voorheen (except oock voorleden jaar) pleeg te geschieden, aen Haar Ed^a. geschreven, die hieragter op zyn tyt, als deselve ingehaelt staen te werden, sullen werden geinsereert.

Bestaande voorts 't medegebragte Tonquins retourcarguasoen in desen hoecker de Croonvogel uyt:

13500 p^e. diverse gesorteerde pelings;

176 cattys swarte muscus;

1000 cattys berghcinaber ⁽¹⁾;

825 cattys radix China;

93³/₄ ^ƥ barnsteen, monteerende met de ongelden een somma van
f 94922 : 5 : 10.

Aangesien 't verwaghte Chinese jonck uyt Japan, waarvan op 2 deser aengehaelt staat, tot Bantam albereyts aangelant en dierhalven oock 't jacht Rammekens, dat daarop was uytgesonden en door 't dagelyx ruwe weder noch niet ver geadvanceert en op gisteren terughonthoden zy, soo komt dien bodem desen namiddagh hier weder te retourneren, hebbende niet verder als omtrent 't eylant Amsterdam connen geraken. Insgelyx is hier oock mede uyt de becruyssinge in de Straat Banca off Lucipara in compagnie van de Tonquinsvaarder weder teruggekeert 't jacht den Alexander mitsgaders de hoeker de Brantgans, dewelcke 't schip de Gecroonde Vreede (dat mede uyt de becruyssinge van de Straet Banca was comende) omtrent de Bataviase eylanden ontmoet ende 't medegegeven brieffjen, van Haar Ed^e. aen den E. Swenne en raat op Palembangh geschreven, overgelevert hebbende, soo is geciteerde Gecroonde Vreede voorts wederomme opgeduw't om zyn reyse naer Palembangh, gelyck hiervoren onder primo deser aengehaelt staat, te vervolgen en een peperladinge vandaar af te haalen.

Het Collegie van den Aghtbaren Raet van Justitie deses Casteels soo door 't vertrecken als anders van veele leeden verswackt ⁽²⁾ zynde, soo is heden na 't afhandelen van diverse andere saken en verscheyde voorgegane deliberatiën derswegen in Raaden van India goetgevonden tot versterkinge van en in gemelte Aghtbaren Raade wederom als permanente leden te verkiesen d'E. Jaques de Buquoy, boeckhouder generael, den E. Francois Tack, jegenwoordigh president van Commissarissen van Huwelyxe en Kleene Saaken en captain aen 't vierkant, den E. Andries Cleyer, present weesmeester en doctor deses casteels, mitsgaders oock den ondercoopman Abraham van Riebeeck, die tot noch zedert anno 1678 als een supernumerair ⁽³⁾ lith in voorschreven collegie gebruyckt geweest en nu mede tot ordinair lith gestelt en bevesticht zy en toegeleght een tractement van 70 guldens ter maent, sullende den E. Buquoy in gemelte rade in naast rangh aen ⁽⁴⁾ den E. Anthony van Vorst, out commandeur van Ternaten, sessie nemen en d'E. Francois Tack en Andries Cleyer naest aen de jegenwoordige ordinairie leden, en waaraen den E. Abraham van Riebeeck nu mede voortaan in ordre permanent sal volgen, gelyck sulcx by 't resolutieboek deses casteels onder dato van heden verder kan werden beooght.

7 d^e. Mevrouw Joanna van Ommeren, gemalinne van Zyn Ed^e. den Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, op heden het eenentwintigste jaar Haeres Wel Ed^e. ouderdom geluckigh volbraght hebbende, soo wert welgemelte Haar

⁽¹⁾ Er staat: *bergh cmober*.

⁽²⁾ Er staat: *verwackt*.

⁽³⁾ De knoeier van een copïist schrijft: *pupernumerair*, en de corrector heeft dat laten staan.

⁽⁴⁾ Men leze: *in rangh naast aen*.

Wel Ed^e. met derselver verjaaringe door d'Ed^e. Heeren Raaden van India en verscheyde andere der gequalificeerste ministers benevens het principale jufferschap gefeliciteert. Den Almogenden gelieve deselve in gewensten welstant met gesontheit, heyl en allerhande zegen een goede ouderdom tot vergenoeginge aller ingeseten alhier te laten bereyken en voor ramp en tegenspoet te beschermen, amen.

In den avontstont komt hier ter rhede uyt Bengalen aen te landen 't fluytschip Swanenburgh, eenlyck medebrengeende een dubbele missive van den Heer Directeur Jacob Verburgh en raat tot Ougly aen Haar Ed^e. de dato 16 December des voorleden jaars, waarvan de originele reets op den 3^o^a deser met Stryen en 5 d^o. met Soesdyck alhier zyn aengebragt, ende bestaat de inladinge, van Swanenburgh uyt Bengale overgebragt, in:

210800 R zalpeter;

30 balen zyde;

51 packen cleden;

1 pack nieuwmodise stoffen;

10 packen florettegaren;

10 canassers amphioen;

17 sacken caatchio;

25 potten boter;

11 potten lynsaatoly;

92 lasten rys, voorts noch eenigh touwerck etc., tesamen ten bedrage van f 48192:19.

Des avonts laat gewert ons per Javaens vaartuygh een briefje, van den resident Willem Caaff tot Bantam op den dagh van heden aen Haar Ed^e. geschreven, bevattende eenlyck dat van den openbaaren oorlogh aldaar nu niet meer gerept wierd, doch soude den ouden Sulthan nae 't doorwayen van 't westermousson party roofvaertuygen weder willen uytzenden en van Bantam weder na Turtiasa vertrocken zyn etc.

8 d^e. 's Morgens komt den E. captain Willem Hartsinck binnen by Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael met 2 onser Javaanen, uyt de Batavise bovenlande afgecomen, affirmeerende in allen deelen 't geene hiervooren op 2 deser wegens 't roven en moorden bedryff der Bantamse struykrovers omtrent en in de bovenlanden van Craoangh staet aengehaelt, self oock hierboven in onse Jaccatrasede landen, doch meteenen dat deselven Bantammers met een groote buyt van gerooffde menschen en vee sich nu weder voorts vandaar al naar huys begeben hadden, en brengen geciteerde Javaanen mede een briefje, door den ouden off eersten Sultan Sopo van Cheribon aen Haar Ed^e. geschreven, zynde hetselve op Tsibuctky ⁽¹⁾ door eenige Cheribonders haar terhand gestelt, die het niet verder hadden derven off willen herwaerts brengen, behelsende dat de Bantammers voor Comp^e. veltschans op Indermayoe waeren gecomen en, van yder der Cheribonse Princen 500 man geëyscht hebbende, hadden de oudsten sulcx geweygert, doch den tweeden Prins, soo zy

⁽¹⁾ Sic. Vermoedelijk verschreven voor: *Tsilintcky*, d. i. *Tjilingsi*, aan den weg naar Krawang en de Preanger.

voorgaven, haar 500 man laten volgen, gelyck sulcx na gedaene vertalinge in 't Nederduyts hieronder staat geïnserieert, luydende aldus:

Brieffje van den ouden Sulthan tot Cheribon aan Haar Ed^e.

Desen brieff is met alle getrouwigheeden verseekert en komt van den Sulthan Cheribon aen den Gouverneur Generael, de heer Ryckloff van Goens, en alle de Heeren Raaden van India binnen de stadt Battavia, die Godt de Heere wil voeden en een langh leven, gesontheyt en rykdommen in dese werelt.

Naar dit, zoo zende ick Kingabey Marta Jouda en Kingabey Marta Patty den lantwegh langhs om mynen brieff over te brengen. Ick soude denselve met een vaartuygh wel hebben afgestuurt, maar wie weet off sulcx den Sulthan van Bantam niet soude aengebragte werden, en wat zoude het alsdan met myn lichaam wesen, terwyl myn stadt geen sterckte is? Buyten dit geeff ick het nieuws aen den Gouverneur Generael te kennen, vooreerst van Dermayoe, alwaar de Bantammers oorlogen, en wat meer is, heeft de Sulthan van Bantam aen myn een brieff affgevaerdicht en versoght om 500 man, insgelycks oock aen myn jongste broeder om 500 man, welck volck ick hem niet hebbe gegeven, maar myn broeder de jonge Sulthan heeft 500 man gegeven. Alle myne volckeren die in myn dorpen woonen, werden door de Bantammers met geweld gevat en naar Indermayoe om te vegten gevoert; bovendien hebben de Bantamse Macassaren, Baleyers in desen tyt myn lant vernielt. Ick wilde met de Bantammers wel vegten, maar myn stadt en is geen fortresse, oock heb ick geen geweer, doch sal ick van myne gedaene beloften aen den Gouverneur Generael niet affwycken alleenlyck om het veelvoudigh goet, dat Gouverneur Generael om Godes wil aen myn doet en myn lant is toewenschende. Myn vertrouwen is seer veel op het casteel van de Comp^e. en op haere stercke hulpe voor myn stadt, niet alleenigh in dese tyden maar oock als de Comp^e. met Batavia tegens Bantam wil veghten, wanneer ick mede myn volck sende en over Tseribon en Batavia een raedt sluyten zal.

Buyten dit hebb ick niets om aen de Gouverneur Generael te schencken, maar ick bid om vergiffenisse aen de Generael en alle de Raaden van India, byaldien ick yets mogte misdaen hebben.

's Voordemiddaghs komt alhier ter rhede uyt Bengalen mede te verschynen de fluyt de Pynacker met een driedobbelde missive, door den Heer Directeur Jacob Verburgh en raat tot Ougly ⁽¹⁾ den 16 December d^o. passado aen Haar Ed^e. geschreven, dewelcke albereyts dees dagen per de fluyt Stryen, Soesdyck en Swanenburgh zy ontfangen, ende bestaat wyders geciteerde Pynackers ladinge tot retour uyt Bengalen in 't volgende:

⁽¹⁾ Er staat: *Oughy*.

204000 ₧ zalpheter;

54 packen diverse kleeden;

33 balen zyde;

10 balen florettegaaren;

1 pack nieuwmodise stoffen;

136 lasten rys;

918 ₧ wax;

10 canassers amphioen;

18 zacken caatchio;

25 potten boter;

11 potten lynsaetoly, voorts noch eenigh touwerck etc., tesamen ter montura van / 51969:10:5.

's Avonts verseylt 't jacht den Alexander na de Straat Sunda om omtrent Bantam op de zeeroovers aldaar nogh eenigen tyt ⁽¹⁾ te cruyssen, doch alvorens Bantam aen te lopen en eenige ingescheepte behoeften voor dat comptoir besyden 't brieffken van Haar Ed^e. aen den resident Caaff over te leveren, en gelyck hetselve in 't affgaende brieffboeck onder huydigen datum staat ingeschreven, bestaande 't weghgevoerde door geciteerde jacht den Alexander voor 't comptoir Bantam in 't volgende:

4000 realen van agten;

3 packen diverse cleeden, voorts nogh eenige provisiën, medicamenten en schryffgereetschap, bedragende met malkanderen een somma van / 11957:7:5.

Een weynigh later vertreckt nogh mede naar de Straat Sunda de chialoup de Calcoen met schryven aen den oppercoopman Jan van Leene ende de verdere overheden der cruyssende vaartuygen aldaar, geteekent op heden, met ordre dat de sloep 't Casteel Battavia in plaats van voornoemde Calcoen (die nu hegt en wel vertimmert is) met den E. van Leene voornoemd sal herwaarts komen, alvorens de vereyste ordre ontrent de cruyssers gestelt ende de vlagge en 't commando aen den schipper Harmen Ruyter op 't jacht den Alexander hiervoor geciteert gedefereert hebbende, gelyck sulcx by 't affgaende brieffbouck breeder kan werden gesien en naergelesen.

Op heden ter extraordinair vergaderingh gelesen wesende ⁽²⁾ seeker proces crimeneel, geïntenteert by den advocaet-fiscael van India m^r. Gualter Zeeman op ende jegens Ariaen van Macassar, slaeff van den stierman Lodewyck Gillisse Henninck, ende geresumeert de sententie des doots, by den Aghtbaren Raat van Justitie deses Casteels tegens denselven gevelt, omme over begaene moort aen een synes meesters slavinne en 't quetsen van voorsz. synen lyffheer op een cruys gebonden, syn reghterhand affgekapt en voorts van onderen op levendigh gerabraackt te werden, soo is goetgevonden deselve sententie te approbeeren.

9 d^e. Seeker Engelsman, genaemt Robbert Knox, in den jaare 1659 door Ragia Singa's volck nevens noch eenige zynder landtsluyden gevangen genoomen en zedert dien tyt soo in de bovendorpen als aen 't Candyse hoff by de Singalesen

⁽¹⁾ Er staat: *nogh eenigen uyt*.

⁽²⁾ Er staat: *wesende*.

onder 't gebied van Ragia Singa in geduurige detentie gehouden geweest zynde, totdat eyndelyck in den voorleden jaare door wonderlycke schickinge uyt haere handen ontkomen, nevens zyn macker Steven Rutlant, mede een Engelsman, tot Aripoe in November anno passado by d'onse aengecomen en op den 15 January jongstleden met den Heer Extraordinaris Raat van India Ryckloff van Goens de Jonge van Cheylon hier gearriveert zy, doet heden ter ordre van Zyn Ed^l. aen den secretaris deser Hoge Regeeringe, d'E. Joan van Hoorn, volgens zyn kennis nader rapport soo door vertalinge in de Engelse als Portugese tale van den toestant en wedervaren in zyn twintighjarige continuatie en detentie aen 't Candyse hof en onder de Singalesen op 't eylant Cheylon etc., gelyck sulcx in 't breede by 'taencomend briefboeck onder 't quartier van Cheylon can werden beooght, alwaar 't selve rapport ingeschreven en te vinden is, dogh eghter niettemin oock noodigh geaght hetselve in syn geheel als een saacke van speculatie en nieuws in desen te insereren, luydende aldus:

Nader relaas van den Engelsman Robbert Knox, hier tot Batavia gedaan op heden den 9^{en} Februarius 1680 ter ordre van Zyn Ed^l. de Heer Gouverneur Generaal wegens syn wedervaren en bevindinge in syn gevanckenis op Cheylon aan het hof van Ragia Singa.

Hy confirmeert vooreerst het relaes, dat hy op Colombo aen d'Heer Gouverneur Ryckloff van Goens de Jonge in dato November ⁽¹⁾ anno passado heeft gedaan.

In den jaare 1660 zy op Cotjar gevangen genomen wesende in de maent Maart met haar 18 mannen, waarvan er twee weder aen boort geraekt, en soo synde met haar 16 op gemelte Cotjar verbleven omtrent twee maenden en doen door den dessave, die haar gevangen hadde, in 't lant gevoert en van malkanderen hier en daar in de dorpen verdeelt, daar se omtrent 4 jaaren hebben huysgehouden, totdat den ambassadeur van de Hollanders Hendrick Draack in Candia gecomen wesende in den jaare 1664 om de gevangen Hollanders te verlossen, oock uyt ordre van de Heer Admirael van Goes om de verlossinge van haar Engelsen omtrent den Coninck mede versoght, omtrent en in welken tyt sy doen uyt des Coninx ordre eerst na Candia syn opgebraght, vindende daar noch 13 andere Engelse, die omtrent 1½ jaar voor haar gevanckenis in den jaare 1658 een Engels schip op de Maldives verlooren hadden en met een vaartuygh op Cheylon aengecomen en omtrent Calpenteyn off Putelan in handen der Singalesen geraakt waren, en om dewelcke aff te halen sy t'hunner verscheyninge met haar schip in de bay van Cotjar een briefje opgesonden hadden, 'tgunt oock aen de Conink bestelt en door hem aen haar Engelse vertoont en doen lesen was, sonder dat eghter daar aght op wiert genomen, maar

⁽¹⁾ Er staat *geber* met een streep er boven om de afkorting aan te duiden; 9ber is November.

quamen twee derselver vorige Engelse in de tyt eer hy Cnox met hun geselschap noch na Candia opgevoert wierden, vandaar by hun in de dorpen om hun te sien, en de rest vonden se daarna noch in Candia;

t'haarder verscheyninge in Candia, off eygentlyck op een plaats Nillimby, daar de Coninck doenmaels hoff hielt, leggende omtrent 6 mylen van Candia, liet desen Coninck alle de Engelse byeenvergaderen op een dagh dat gemelte Draack ten hove in 't palleys ontbooden wiert, synde doen tesamen sterck 29 Engelse; zy sagen gemelte Draack wel passeeren, maar mochten hem niet toespreken;

weynige maenden daarna ontstont de beroerte in 't hoff, wanneer den Coninck met weynigh volck vluchtende, soo wierden sy na de stadt Candia gevoert, doch eenige dagen daaraen de Coninck weder in postuur en 't gesagh komende en d'armoede van hunlieden vernemende, had aen de grooten belast hun wederom als tevooren hier en daar in de dorpen te verdeelen en de cost te geven, zonder dat zy by den Coninck oyt syn ontbooden off hem oyt hebben gesproken, maar gehoord dat de Engelse van 't gebleven schip in de Maldives voor hun comste eens by ofte voor hem geweest waren, als wanneer hy 2 jongelingen uyt deselve uytkoos en eenigen tyt daarna in zyn dienst genomen heeft om hem op te passen in zyn hoff en camer, doch van dewelcke naderhant, soo hem is verhaelt, d'eene door een eliphant sou ⁽¹⁾ wesen gedood en d'ander in gevangenissen na Oeva gesonden, daar hy van honger en ellende soude gestorven zyn, sonder dat zy de reden daarvan hebben kunnen vernemen; naderhand heeft de Coninck noch een Engelsman in syn dienst genomen, die niet lange voor dese syn vlugt is overleden, dewelcke hy doen gesien en ter aarden geholpen heeft, hebbende dese laetste in Coninx dienst niet dagelyx by hem, maar als een hooft van party Singalese zoldaten gestelt en gebruyckt geweest en oock over des Coninx canon en artillerye onder 't hooger gesagh van een Singalees opperhoofd d'opsicht gehadt, sulcx hy den Coninck in al de tyt syner gevangenissen niet meer als een à 2 malen heeft gesien in zyn palleyts staen, doch soo verre dat hy denselven qualyk konde bekenne, dan dat hy hem redelyck bruyn toescheen en in 't swart gecleet was met stock in zyn hand, hebbende selff zyn manier van cleedinge veel min syn postuur off gedaente kunnen bekenne, 'tgunt nu ontrent 10 jaaren is geleden, hebbende anders zedert hem niet gesien als in palinquyns voorbydragen, 't welck laest is geweest in 't jaar 1678;

op zyn vertreckt zyn noch 16 Engelse in 't leven geweest, daarvan 2 in Candia by den Coninck maar d'andere alle by een à 2 persoonen in de lande en dorpen verdeelt ⁽²⁾, werdende zommige van Coninkswegen uyt zyn maguesyn gesustenteert en onderhouden, de andere weder van Coninxwegen

(¹) Er staat: *soo*.

(²) Er staat: *verbeelt*.

in de dorpen de kost gegeven ⁽¹⁾, te weten op de dorpen die op 't geberghte rondson Candia syn gelegen, daar se wel van d'eene plaats na d'ander mogen gaan maar niet beneden, alwaar alleen in de streecke der 4 corles 5 à 6 Nederlandse gevangenen, die mettet overgaan Arandore genomen zyn, huyshouden en den luytenant Molier met weynige andere Nederlanders op 't geberghte van Oeva; de ambassadeurs der Hollanders en die van de Francen werden gehouden in de stadt by den Coninck selve en naauwer bewaert als gemeene volck, die in 't eerst alse gevangen werden off boven comen oock nauw bewaert en nagespeurt werden, uyt vreesse dat se weder weghloopen zullen, maar hy door de langhduyrigheyt des tyts by haar gewoon, taalkundigh en hier en daar by de luyden der dorpen bekendgeraect synde, soo moghten sy naderhand wel na de benedendorpen elders gaan, als meenende de Singalesen dat zy niet meer trachten soudon om wegh te raken, en door welcke gelegentheyt dan oock met syn macker, mede een Engelsman, de vlucht aengenomen heeft door een practycq dat zy, aleenige jaaren met de luyden der dorpen conversatie gehadt hebbende en met cleene crameryen in en uyt te venten al van langhsamerhand omgeloopen en van plaats tot plaats verder geraakt en bekend geworden zynde, en telckens terughgecomen wesende, eyndelyck in een dorp eenige rys hadden opgedaen, voorgevende aen de Singalesen daar se logieerde om die weder na haar bescheyden plaats te willen nemen, die daarop te min achterdocht hebbende, soo hadden zy, als eens uytgegaen synde, de vlucht genomen, hebbende in sommige dorpen daar zy quamen mits haar baart en kledingh op de Singalese wyse juyst niet voor Europeanen bekend geweest en op andere plaatsen sigh voor Portugesen uytgegeven, omdat die natie veel meer vryigheyt daar in 't lant heeft en de Singalesen geen vrees voor deselve hebben dat se zullen vlugten, als zynde al meest daar inboorlingen en met vrouw en kinderen voorsien, gelyck hy meent datter maar 3 à 4 naturele Portugesen in Candia meer overigh syn en geen Portugese papen meer, daarvan de laaste al voor ettelycke jaaren syn overleden;

de France met haar vloot en maght in den jaare 1672 op Cheylon in de bay van Cricoenmale ofte op Cotjar aengelant en de tydinge daarvan aan 't hof gecomen zynde, gaff sulx onder de gemeene Singalesen een groote verwonderingh, en soude den Coninck, naar hem bekend is, altoorens dat de Francen eerst 3 en daarna noch eenige andere Francen met brieven en geschencken aen den Coninck opgesonden hadden, die eghter noyt by Radja ontfangen off, soo gesegt wert, voor hem gebraght soudon zyn maar noch in handen des ambassadeurs berusten, maar wel dat de Francen aen den Coninck zoude geschreven hebben, met die intentie op Ceylon gecomen waren om van Ragie een haven en vaste passessie op 't eylant Ceylon te versoecken, en dat doenmaels door Ragia weder eenige Singalese hoofden met

(1) Er staat: *de kost te geven.*

een goet getal volx (als een gemeene gewoonte onder Ragia's ⁽¹⁾ gebruyck zynde dat sy althoos eenige zyner voorname grooten, 't sy waarheenen het moghte zyn, met 2 à 3000 man quam of te stieren) aen de Francen geschickt, dog off se met brieven en off er yets met haar zoude gehandelt wesen, is hun l'eenemael onbekent, maar wel dat de France gesant met syn gevolgh tot 8 personen in 't getal noch in Candia gevangen zynde, gants niet beter maar vry minder en harder als de Hollanders en andere Europiaenen getracteert wierden, sonder dat oock na haar vertreck van Trinquemale zedert oyt van de France meer heeft hooren reppen, off dat die gesanten, nadat se door een supperbe actie, van na den Coninck niet te willen waghten, eenige tyt in de kettingh geslagen geweest hadden, oock zedert van haar natie gedoente, verlossinge off vertrek meer soudén hebben derven spreecken ⁽²⁾, scheynende Ragia als in geen ommegangh off vruntschap met eenige natiën in zyn lant te soeken of te begeeren, als uyt syn actie quam te blycken;

van Ragia Singa off syn gedoente weet hy niet seekers te zeggen, als noyt met hem off eenige grooten gesproocken hebbende, als alleen voor ... ⁽³⁾ jaaren by den adigaar van 't hof eens om onderhout versoght hebbende, gelyck oock geen Europeanen eenigen toeganck off iets seekers van Ragia off syn regeringe konnen verhalen, omdat hy alles te secreet beschiet en self met syn grooten bestelt, van welcke grooten hy weet te zeggen gehooft te hebben, dat de hoofden der landschappen off provintiën altoos aen 't hof by Ragia moeten resideeren en dat se hun lantschappen door mindere hoofden en officieren bestieren, gelastende oversulcx Radja alles aen haar en zy weder aen hun ⁽⁴⁾ bevelhebbers in de landen om Ragia's ordre uyt te voeren, welcke grooten alle van den anderen independent syn, hebbende d'een aen d'ander niet, maar alleen van 't zyne aen Ragia rekenschap te geven;

Ragia soude, zoo hem geseght is, oock seer voorsightigh, wantrouich en achterdoghtigh syn, alsints syn spions hebbende, zulcx hy hem van een groot verstant acht, hoewel hy van de gemeene man nu en dan wel gehooft heeft dat se door quade tractementen wel na veranderinge van regeringe soudén willen verlangen, en uyt de berigten die se van de Comp^e. onderdanen van hun goet tractement krygen, oock liever onder de Comp^e. zoudén willen staen, want sy met haar tribuyten aen 't hof komende dickwils maenden langh werden aengehouden eer se weder na hun huysen mogen keeren, soodat in allen deele Ragia syn eygen onderdanen niet beter als de Europeanen komt te tracteren en 't ophouden der luyden voor een particuliere sinligheyt scheynt te houden, hebbende een compagnie Portugesen en een compagnie Hollanders, ten deele uyt overlopers en andere bestaende, in synen dienst,

(¹) Het HS.: *raguis*.

(²) Er staat: *sprecken*; meer andere dergelyke slordigheden heb ik maar laten staan.

(³) Deze stippeltjes staan in het HS.

(⁴) Het HS.: *aen hem*.

die zyn lyffwaghten en oppassers in syn palley's syn en hem oock althoos in zyn uytgaan behalven syn groote Singalese staat vergeselschappen, die wel uyt 1000 man na gissinge en 't seggen souden bestaan, doch telcken van andere uyt de omgelege plaetsen verwisselt werden;

van syn successeur off aen wie 't ryck na zyn dood soude vervallen, heeft hy noyt yets gehoord, omdat niemant daarvan off van eenige staatszaken derft reppen, noch sy yets meer als van hun gemeene leven discoureren off yemant vragen derven; alleenlyck was wel geseght, dat alle diegeene die Ragia vermerckte by de gemeente in 't ooge waren om na zyn doot tottet ryck te mogen comen en daartoe sy genegen mochten zyn, door hem souden omgebraght weesen, soodat er van zyn successeur niet te raden was en hy in zyn desseynden altyt anders quam te doen als te seggen, also (¹) althoos wanneer hy dit gelaste dan wat anders dede, gelyck oock noyt syn legers en troepen van zyn voornemen wisten off selfs de hoofden, voordat sy (²) stante pede gecommandeert wierden;

van Ragia's regeringe heeft hy wel gehoord dat se seer wreet was en dat er wel veel menschen door zyn ordre wierden doorgaens om 't leven gebraght, maar in al die tyt dat hy 19 jaaren daar is geweest, heeft hy er maar 4 nu en dan op diverse plaetsen self sien om 't leven brengen, maar oock wel eenige doode lycke en geraamten aen de wegen en dorpen op staken als anders ontmoet, maer off de regeringe onder de Zingalesen altoos zooals nu ware geweest, daarvan heeft hy noyt yets gehoord, maar wel dat Ragia's regeringe self zedert de tyt van zyn 19jarigh aenwesen seer verslimmert was en noch dagelycx verergerde, verstootende en ombrengende seer ligt syn voornaemste regenten en geslaghten en weder andere aenstellende, maar van de groote geslaghten en persoonen waren noch al eenige in wesen en de meeste doorgaens by hem, sulcx hy altyt syn grooten in completen getale hielt, maar van al die op de aencomste op Ceylon daar gesegt waren doenmaels te zyn, wiert nu gerugt geene althoos meer overigh waren, hoewel hy zulcx na 't gemeene zeggen maar kan verhalen;

hy heeft oock noyt gehoord dat Ragia op den heer Admiraal off oock op den laastgewesen heer Gouverneur van Goes op Ceylon eenig misnoegen heeft gehad, maar meent en sustineert dat Ragia over 't vertreck van gemelte heer Gouverneur van Goes van Ceylon, waarvan voor zyn vertreck aen 't hof noch geen kennisse was, vry misnoegt en t'onvreden sal weesen, alsoo althoos des Gouverneurs brieven die aen 't hof gecomen waren met groote eere en statie zyn ingehaelt gewerden, als 't Ragia te pas quam die te ontfangen;

hy segt nog dat hy eene van de 2 Engelse die Ragia hadden opgepast en daarna om 't leven waren geraeckt eens by geval gesproocken en onder andere discoursen na de regeringe der Singalesen en waarmede

(¹) Er staat: *als*.

(²) Het HS.: *hy*.

den Coninck syn tyt doorbragt gevraeght hebbende, van hem hadde gehoort dat op seekere tyt Ragia, met zyn grooten raadt plegende, in zyn presentie haar onder verthoonen van syn rariteyten hadt gevraeght, hoeveel stael wel tot een mes behoorde te gaen dat goet zouw syn en offer wel yemant een roer had, dat verder schieten conde als 't geen hy voor den dagh liet haalen, waarop sy soudén geantwoort hebben van neen, omdat niemant, soo gesegt wiert, yets derffde seggen dat met Ragia's zin niet overeenquam; soo was er te dienselver tyt door een dessave tydinge en gerugt in 't hof gekomen, dat de Hollanders van Colombo in optoght na boven in 't lant waren, als wanneer Radja van haar Engelsén sikh omkerende sonder den dessave yets te antwoorden tegens hem Engelsman soude hebben gesegt: gy behoef niet te vreesen, soolangh ghy by myn zyt, dat u van yemandt eenigh leet sal geschieden, sonder dat yets meer van Ragia's conditie, gedoente off toestant van hem off andere heeft gehoort;

verklarende voorts de reden te syn dat hy niet meer met seekerheyt van den toestont der Singalesen en Raja's gelegentheyt kan verhalen, omdat hy hem geduurigh van 't hof en de kennisse der grooten allesints affgehouden heeft uyt vrees dat hy in 's Coninx dienst sikh soude moeten begeben en getrocken werden en alsdan d'een off d'ander tyt na de voorbeelden die hem van 't ombrengen der hovelingen dagelycx voorquaamen te hooren, mede om 't leven en van kant soude geraeckt hebben, en uyt welcke motiven hy oock niet meer als eens, gelyck voor geseght, by den ouden adigaar om eenigh tractement had derven spreeken, maar sikh doorgaens op de beste maniere in zyn onderhout getragt te reddén, wyders op de affvraginge verclaart hebbende niets van eenige importantie te connen ⁽¹⁾ verhalen.

(Lager stont:)

Wy ondergeschreven verclaren by desen dat het voorstaande relaas soo op de affvraginge als 't eygen verhaal van den Engelsman m^r. Robbert Cnox door ons soo uyt de Portugese als Engelse tale ter ordre van Zyn WelEd^e. de Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens is gevraagt en verstaan na de eenvoudige zincere waarheyt.

In 't Casteel Batavia den 13^{en} Februarij 1680.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN,

FREDRICK ABARTZATT.

(Noch lager stont seeker certificatie, door den Engelsman Robbert Cnox met eygen handen in 't Engels ingestelt, luydende na vertalinge in 't Nederduyts aldus:)

Desen dient om allen en een yegelyck te verseekeren dat het rapport, door my aen den secretaris van den Heere Generael op den 9^{en} February

⁽¹⁾ Er staat: *comen*.

gedaen rakende het gepasseerde in Candia, te accordeeren comt met hetgeene ick geduyrende myn verblyff aldaer gesien ofte gehooft hebbe.

In oirconde hebbe ick dit met myn eygen hand becraghtigt den 13^{en} February 1679/80.

(GeteeKent:)

ROBERT CNOX.

(Noch lager in margine stont:)

Mits desen verclaar ick ondergeschreven present geweest te zyn en gesien te hebben, dat den Engelsman Robbert Cnox dese bovenstaende korte verclaringe met eygen hand geschreven en geteeKent heeft, daarmede bevestigende het voorenstaende verhael wegens zyn wedervaren en ondervindinge op het eylant Ceylon, den 9^{en} deses aen de heer secretaris Joan van Hoorn gedaen in presentie van den ordinairie clerq Fredrick Abartzat.

Batavia in 't Casteel 13^{en} February 1680.

(Was geteeKent:)

PIETER VAN DEN HOORN, Eerste clerq.

Aangesien mettet affgaen van d'E. Francois Tack en d'E. doctor Cleyer de plaetsen van president van Commissarissen van houwelyckxe en cleene saaken alsmede een der Weesmeesteren syn comen open te vallen, soo is op heden ter ordinairie vergaderinge goetgevonden in voorsz. vacante functiën weederom te verkiesen:

d'E. Gerrit Vrelant tot president van Commissarissen van huwelyckxe en cleene saacken ende tot weesmeester:

d'E. Mattheus van Luchtenburgh, coopman en cassier deses casteels.

10 d^e. Desen morgen syn de nieuw geëligeerde leden (waarvan op den 6 deser zy gesproocken) op heden in den Aghtbaren Raade van Justitie deses Casteels door d'Heer Ordinaris Raed Balthasar Bort als president van gemelte collegie geïntroduceert, te weeten d'E. Jaques Bouquoy, boeckhouder generael, d'E. Captain Francois Tack en d'E. doctor Andries Cleyer, doende voorts den E. heer president voornoemd aen Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael des middaghs daarvan rapport.

Voor de middagh wert per een tweede Chinees jonck, komende uyt Japan, ons toegebracht een dubbele missive, door den oppercoopman en opperhoofd Allert Brevinck uyt Nangasacky aen Haar Ed^e. geschreven dato 16^{en} December voorleden jaars, waarvan de originele met seeker ander jonck vandaar albereyts hier op primo deser zy ontfangen, gelyck onder dien datum hiervoren kan werden gesien.

's Namiddaghs gewert ons per fregatje de Tyger een briefje van den oppercoopman Jan van Leene en de overheeden van 't schip Z. Zee, cruyssende voorby de bhay van Bantam, aen Haar Ed^e. geschreven den 9 deser, dicteerende alleenlyck dat de cruyssers alle debvoiren soo omtrent d'eylanden als onder 't vaste lant tusschen dit en Bantam hadden aengewent om eenige zeeschuymers te agtherhalen doch geene konnen attrapperen, en voornoemde Tyger wierd mits leckte opgesonden en in desselfs plaatse weder een anderen bodem met noch eenige

benodighde provisiën voor de ⁽¹⁾ cruyssers geëyscht, gelyck by 't aencomend briefboeck en verhael nader is te lesen.

12 d^r. Heden ter extraordinary vergaderingh onder 't besoeigneeren over de saken der Oosterprovinciën is goetgevonden den E. Heere Ryckloff van Goens de Jonge tot Superintendent, Admiraal, Veltoverste en Commissaris der voorsz. Oosterse provinciën Amboina, Banda, Ternaten, Macassar ect. te verkiesen, gelyck sulcx en 't verdere geresolveerde dierwegen by de aparte resolutiën van 9, 10 en 12 deser, onder huydigen datum in 't generael resolutieboek deses casteels ingeschreven, ampel staat uytgedrukt en aldaar can werden nagelesen.

13 d^r. Ingevolge van het besluyt dato 9^{en} deser vertrecken heden namiddagh uyt dese revier vier gehuurde vaartuygen naar Tanjonghpoura met provisie en behoeften voor die besettinge en dubbel schryven aen den vaendrigh Jan Bervelt in Comp^e. veltschans aldaar, op heden getekent, behelsende dat boven de medegaande 200 realen aen payment en eenige nootwendigheeden voor 't aldaar remorerende guarnisoen wierden gesonden noch 12 lasten rys ommie de Javaanse hoofden op de rivier Craoangh in haare nootdrift pro rato daarvan wat mede te deelen, met voorwaarde 't selve uyt hun aenstaande nelygewasch aen de Comp^e. wederom te vergoeden, gelyk sulcx en ⁽²⁾ 't verdere van geen groot belangh breder by 't affgaande briefboeck kan werden gesien.

Den Engelsman m^r. Hodges op 3^{en} deser met een complimentbriefje van den p^l. Engelsen agent m^r. Francois Bouwyear tot Bantam aen Zyn Ed^l. den Heere Gouverneur Generael alhier aengecomen en tot verscheyde malen ten huysse van welgemelte Zyn Ed^l. beleeffdelyck onthaelt geworden zynde, vertreckt eerst van desen avont per Javaans vaartuygh weder naar Bantam met een antwoordbriefje van d'Heer Generael aen haaren provisionelen ⁽³⁾ agent m^r. Francois Bouwyear tot Bantam, op gisteren geteekent, eenlyck van inhoudt als by 't affgaande briefboek ende oock hieronder staat geëxpresseert, luydende aldus:

Aan de heer Francois Bouwyear, Agent van de Honorable Engelse Royale Oost Indische Comp^e. tot Bantam.

Mynheer.

Ick hebbe met UEd^e. afgesonden S^r. Hodges wel ontfangen zynen zeer aengenenamen brief van dato 22 January 1679/0 en daarnevens een kas met claret en witte wyn, waarvoor UEd^e. bedancke en gaet wederom met denselven UEd^e. affgesondene een paer Japanse schutsels, die ick versoeke UEd^e. tot een teeken van vruntschap in wedergeschenck gelieve te ontfangen. Onse scheepen na Europa leggen gcreet om onse advysen over te voeren.

⁽¹⁾ Er staat: *d^r E.*

⁽²⁾ Er staat: *in.*

⁽³⁾ Er staat: *provisien.*

UEd^e. voor de courtosie van zyn aanbiedinge hertelyck bedanckende, soo ick UEd^e. eenige dienst alhier doen kan, ick sal bereyt syn te blyven

(Onder stont:)

UEd^e. seer bereyden dienaar en vrunt

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(In margine stont:)

Batavia 12 February 1680 St. N^o. (1)

(Noch lager stont:)

Mynheer.

Hiernevens gaan naar Bantam twee van UE. natie met namen Robert Knox en Steven Rutlant, zynde uyt een lanckwylige gevangenisse van Ceylon herwaarts gekomen, die ons hebben verclaert en belooft genegen te zyn sigh met onse schepen vanhier na Europa te transporteren, nadat se sigh op Bantam voor UEd^e. verthoont en 't nodige aldaar verrigt sullen hebben, versoeckende te dien eynde vrundelyck van UE. beleeftheyt dat sulcx magh effect sorteeren en zy door adresse van onsen resident Caaff in korten weder herwaarts mogen komen.

Aghtervolgens de resolutie (2) van heden soo vertrecken met den voorsz. Engelsman m^r. Hodges mede na Bantam den Engelsman Robbert Knox met syn macker Steven Rutlant, van dewelcke hierboven in 't brieffjen aen den Engelsen pl. agent zy gesproocken, medenemende oock noch een brieffjen van Haar UE^s. (2) aen onsen resident Willem Caaff, sooeven geteekent, eenlyck tot bekendmakinge dat de twee van Ceylon opgecomene Engelse hierboven gemelt na hun verrigten aldaar volgens hun eyge gedane toeseeggenge (2) weder herwaarts soudien dienen te keeren, om met onse retourschepen na 't vaderlant en Europa voort te gaen, met recommandatie aen gemelte Caaff om haar daarin de behulpzame hant te bieden, gelyck sulcx by 't affgaande brieffboeck ampel staat uytgedruckt.

15 d^e. 's Morgens wert ons alhier met Bantams Javaans vaartuygh over Bantam toegebracht een briefje van den oppercoopman Jan van Leene uyt 't schip Z. Zee, cruyssende voor Bantam, aen Haar E^s. van dato 13^{en} deser en geen besonderen anderen inhoud als voordesen op den 10 deser in de jongste advysen ontfangen zy aengeroert en oock verder by 't aencoment brieffboeck kan werden beooght.

't Jachje de Brack, toebehoorende den Cantonsen Chinesen coopman Tsiongelauw cum sociis (3), in den voorleden jaare door genoemde Chinees coopman van de burgerie met licentie gecogt en naar Canton in China met hem vertrocken wesende, komt desen avont hier ter rhee de van voorsz. Canton weder te retourneren, dogh geen seeker nieuws van den toestant aldaar noch iets van belangh wetende te verhalen,

(1) Dat is: *Nieuwe Stijl*; de Engelschen volgden nog steeds den ouden stijl.

(2) Zoo staat het er.

(3) Destijds nogal dikwijls aldus voor: *en compagnie*. Het HS. leest: *tum Tocus*, wat door den corrector is veranderd tot: *Cum saicius*.

als dat dat ryck noch in onrusten bleeff smeulen en de rebellen noch niet t'eenemael gedempt waren, hoewel d'provincie van Quantangh sich t'eenemael aen de Tartarische Keyser Conghi was houdende.

16 d°. In den morgenstont gewerdt ons per borgervartuygh een missive van den Heer Gouverneur Jacob Jorisze Pits mitsgaders den raat tot Malacca aen Haar Ed°. geschreven, gedaghtekent den 20^{en} des voorlede maants January, en ⁽¹⁾ daarby onder de bylagen noch een packet Spaanse brieven, aldaar uyt de Manilhas ontfangen omme door ons met de aenstaende naast vertreckende retourscheepen naar Europa voortgesonden te werden, behelsende de missive van d°. Heer Gouverneur Pits en raat onder anderen 't volgende nieuws:

seeker Chinees, van Cambodia op Malacca gecomen, had weten te verhalen dat die plaets door de Siammers te eenemael affgelopen en alle manschap excepto den Coninck met 2 à 300 mannen, die haar met de vlugt over het gebergte na Chiampa gesalveert hadden, gesneuveld en terneergemaackt was;

den affgegaane Portugesen capitain generael van Maccauw, Anthony de Castro de Sandy, zoon van den tegenwoordigen Gouverneur Generael binnen Goa, had in zyn passagie tot Malacca na voorsz. Goa mede voor nieuw uyt Maccauw weten te relateren dat de Portugeese ingezetenen van die plaatse al wederom doór de Chinesen off Tartaren van Canton een schattinge van 47 duysent theylen aen silver affgeëyscht wierd, alvorens eenige negotie te mogen doen, en dit beurde soo dickmaals (sonder dat er yets tegens te spreken viel) dat de Macause inwoonders daardoor in ruïne gebraght wierden; oock hadden daarenboven de Chinese rovers het voorleden jaar van de Portugesen op de eylanden omtrent Maccauw een buyt van ruym 40 duysent theylen waardye aen coopmanschappen gehaelt, 'tgeene die natie daar seer deede declineeren ⁽²⁾;

den Engelsen capteyn m°. Lamthon, oock met eenige Comp°. brieven uyt Siam vertrocken zynde, was aen de Cambodise wal met syn schip komen te verongelucken en 150 duysent ryxdaelders waardye aen mineralen en porceleynwercken navolgens ⁽³⁾ zyn seggen sonder 't geringste daaruyt te brengen, en was denselven dusdanigh nevens de dienaars des Konings van Siam (die met gemelte Engelsman mede over Souratta na Persia stonden te gaen om eenige rariteyten voor haaren Koningh in te coopen) van alles berooft op Malacca aangelant;

den schipper Juriaen Vryhoff van 'tjachje de Hoop op 'tnodigen der Engelse vrunden tot Queda wat onvoorsightygh aen lant gegaan en voor een Nederlander ontdeect synde, was door den Quedasen Coninck in arrest gehouden, totdat ⁽⁴⁾ die Mayesteyt restitutie van seeker door d'onse genomen vaartuygh zoude hebben erlanght; daarentegen gingh het in Pera beter, hebbende dien Coning eenige affgesanten naar Malacca gesonden ende onderhoudinge van goede harmony en vruntschap tusschen Syn Mayesteyt en de Comp°. versoght;

(¹) Er staat: *een*.

(²) Er staat: *de olineeren*.

(³) Er staat: *r°. volgens*.

(⁴) Het HS.: *dat*.

met de Nanningers en Rombouwers was tot Malacca oock verder 't oude contract gerenoveert en geamplieert, daarop de approbatie van Haar Ed^e. van Batavia ten eersten versoght en verwagt wierd;

seeker Portugees capitain van 't scheepje St. Rosa, uyt de Manilhas gecomen, had ⁽¹⁾ voor nieuws gebragt dat Ferdinando de Valenchoise Marquis de Villesera, eertyts gewesen ambassadeur wegens de croon van Spangjen in ⁽²⁾ Vranckryck en Nederlant, over quade directie en misbruykt commando ⁽³⁾ door den Conink van Spangjen voor 10 jaren in de Manilhas gebannen was sonder pen off inck en maar 2 dienaars by hem te mogen hebben, gelyck sulcx en 't verdere in 't aencomende briefboeck omstandigh kan werden nagelesen, en sullen de Spaanse brieven hiervoor gemelt, nu mede becomen, volgens goetvinden van Haar Ed^e. met onse retourschepen na 't vaderlant overgesonden en aan de Heere Meesters geadresseert werden.

Voormiddags omtrent negen uren werden de brieven, nu 10 dagen verleden van den ouden en jongen Koninck van Tonquin per de hoecker de Croonvogel hier aengebragt, van boort gehaelt door den E. sabandar Ocker Ockersze en Johannis Besselman, gewesen opperhoofd in Tonquin, verselt met den coopman Jacob van der Plancken neven d'ondercooplyden ⁽⁴⁾ Dirck Comans en Joannes Melman, den cassier Joannes Truymans ende den captain der Maleyers Abdul Bagus, en binnen 't casteel door de gerangieerde compagnie gewapende militairen van de hooftwagt off aen de woninge van Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael gebragt, en voorts in de groote raatcamer overhandight synde aen Zyn Ed^e. ter presentie van den secretaris Joan van Hoorn, soo wierden door de musquettiers drie chergies en daarop van de punt den Diamant seven canonschoten gedaan, zynde nu wyders de voorsz. brieven volgens de vertalinge in 't Nederduyts bevonden dusdanigh te luyden, en eerst die van den ouden Coninck:

Translaatmissive van den ouden Coninck van Tonquin aan Haar Ed^e.

Ick Anam Kokong, Koninck van Tonquin, sende desen brieff aen den Coninck tot Battavia ende synen raet en maake daarby bekend, hoedat buyten de vruntschappen, die alle vreemdelingen in Tonquin hebben genoten, aen de Hollanders altoos de meeste eer en genegentheyt zy betoont.

In voortyden hebben myn voorouders met de Hollanders vast besproken dat se jaarlycx in dit ryck handelende souden aenbrengen geschut, lakenen, barnsteen en vyffentwintigh ham aen Spaans gelt, maar in 't volbrengen deser coopmanschappen beginnen de Hollanders te manqueeren, en niettegenstaende deselve in oorlogh stonden met hunne vyanden, soo was het egter van des Batavisen Koninx goetheyt verwagt, ons ryck jaarlycx met geschut, kogels, salpeter en swavel uyt haeren overvloed yets mede te deelen ende ons met

⁽¹⁾ Inplaats van *had* staat er: *haar*.

⁽²⁾ Er staat: *en*.

⁽³⁾ Er staat: *misbruyk commanda*.

⁽⁴⁾ Het HS.: *onderluyden*.

dese oorloghsbehoefden te hulpe te coomen, temeer wy met ons ryxgrooten vast beslooten hebben, niemant van alle uytheemsche natiën in dit ryck vast verblyff toe te staan als aen de Hollanders, waarop sigh den Koninck tot Batavia gelieve te verlaten, ende dewyle dit ryck present in ruste en van de vyanden gesuyvert is, soo wil den Coninck hierby vooraff bekendmaken dat de Hollanders voortaan geen geschut, kogels, salpeter en swavel met hunne scheepen herwaartsaen behoeven te senden, ende wanneer wy deselve oorlogsmaterialen wederom mogten comen te benodigen, de Koninck van Tonquin sal by zyn brieff die van den Koninck der Hollanders eerst versoecken, niet twyffelende off alles dat begeert sal ons werden toegesonden.

UE. volkeren die hier by ons resideeren, houden wy als onse eygen ingesetene mede in gelycke agtinge, maar in desen syn uwe volkeren van de onse verschillende, dat se altoos een vaste prys op de coopmanschappen willen onderhouden hebben, daar men noghtans wel weet dat de goederen altemet dier en goetkoop zyn; desniettemin heb ick de Hollanders altyt voor alle andere natiën die hier komen handelen in waarde gehouden.

Den Koninck verzoeckt dat van de Hollanders zyde 't oude Tonquinse contract, met onse voorvaderen gemaect, mag werden onderhouden, en dat den Koninck tot Battavia per naesten my gelieve toe te senden parthye Spaance realen ende andere koopmanschappen aghtervolgens de gemaakte verbonden als voor desen, ende wat de geschencken aengaet, daarin kan den Coninck tot Batavia handelen naar believen, ende wanneer de Hollanders deesen mynen brieff gelieven te agtervolgen ⁽¹⁾, 't zal my aengenaem syn en alles sal naar wensch gaan.

(Tersyden op des Koninx chiap stont geschreven:) In de thiende maent.

Volght nu het tweede brieffje van den jongen Konnik van Tonquin aan Haar Ed^e.

Ick Annam Kock Hoeong, Vicekoningh in 't ryck van Tonquin, sende desen brieff aen den Hollantsen Koninck tot Batavia en geve daarby te kennen, dat ick van een yder soo groot als klein in dit ryck oprechtelyck werde bemint, wes integendeel van mynen pligh is hunnen welvaart wederom te betragten. Alle vremde handelaers die in dit ryck trafficqueren hebben haaren toevlugt tot myn en worden van myn geholpen; de Hollanders gehoorren binnen dit ryck en de andere daarbuyten, en daarom moet men Sorge dragen die binnen 't ryck syn voor andere voor te trecken ende in meerdere aghtinge te houden.

Den brieff die onsen Coninck aen den Conink van Batavia heeft geschreven, daeraen ick myn mede by desen gedrage; versoeke en wil niet twyffelen off sal by den Koninck tot Batavia ingevolgt werden.

(Terzyden op 't chiap stont:) In de thiende maent.

(¹) Er staat: *te agten volgen*.

In den avontstont verzeylt na de kruyssende scheepen in de Straat Sunda 't hoeker de Brantgans met een briefje aen den oppercoopman Jan van Leene en den schipper Harman de Ruyter mitsgaders de verdere hoofden aldaar, op heeden geteekent, dienende ten geleyde van eenige gesondene provisiën en behoeften voor de voorsz. cruyssers, met recommandatie geene der Javaanse vaartuygen in de revieren ofte aen de vaste wal van Java onder 't Bantamse district alsnoch aen te tasten etc., gelyck daarvan verder en nader in 't affgaande briefboek kan werden gelesen.

Heden namiddagh ter ordinary vergaderingh d'Heer Extraordinaris Raat van India Joan Camphuys als president van de Weescamer deser steede overgelevert hebbende seeker extract resolutie, door het voorsz. Eerwaarde collegie op den 24^{en} des voorleden maents January genoomen wegens het maaken der testamenten met uytshuytinge van de Weescamer, en dat sulcx dickwyls geschiede uyt gewoonte en om den sleur te houden, buyten kennisse der testateurs, mitsgaders oock te deser tyt gelesen synde een geschrift, door den curateur ad lites deses casteels Emanuel Bornezee ingedient, behelsende seeker syne diepsinnige consideratiën dat er geen curateurs buyten hem over eenige boedels van Comp^s. dienaren mogten werden gestelt, soo is daarop verstaan de respective collegie van justitie te recommanderen en aen te bevelen, om by voorcomende testamenten op de conditiën der curateurs nauw te letten, om te kunnen oordeelen off deselve dienen aengenomen dan wel aen de Weescamer off curateur ad lites geaddressseert te werden, mitsgaders oock de notarissen aen te bevelen, dat se de seclusie van de Weeskamer in de testamenten niet en sullen hebben te gebruycken als op 't expres begeeren der testateurs, gelyck mede de notarissen andermael ernstigh sal werden door de collegie van justitie aengeseght, geene instrumenten in vreemde talen die sy niet verstaan conform de vorige resolutie van 25 October anno 1675 te mogen passeeren, gelyck dit alles by de resolutiën ende de daarin geïnsererde geschriften onder dato van heden in 't brede kan werden gelesen.

17 d^o. 's Morgens komt alhier de chialoup d'Orangieboom van Passarouan en Sourabaya over Japara, medebrenghende drie briefjens, d'eerste van d'heer commandeur Jacobus Couper ende den raat uyt ons leger in 't verlaten hof van Troenajaya op Antangh van dato 16 December 1679, de tweede van den coopman Willem Bastinck en raet uyt Sourabaya van dato 27 December en de derde van den oppercoopman Cornelis Bartelsze Marchier uyt de Quale voor Damack in dato 8 December anno passado, alle aen Haar Ed^s. geschreven en met vele en diverse bylagen en documenten verselt, onder andere oock die van de heer ⁽¹⁾ Couper met een contract, tusschen den oppercoopman Jeremias van Vliet en de verstroyde rebelle doch nu vernederde Macassaren in dato 19^{en} November 1679 tot Batoe gemaect, behelsende d'eerste missive van d'heer Couper wyder in 't korte 't volgende:

den oppercoopman en treynmeester Jeremias van Vliet had tot Rarata met de volmachten van Crain Glisson en gevlugte Macassaren uyt Cacappar, als boven staat genoteert, een contract geslooten, dat Crain Glisson en alle de Macassaarse

(1) Dit heer heb ik ingelascht.

coninxkinderen binnen 6 dagen met al haar volck hun voor de Comp^e. souden verootmoedigen en voorts na beneden van Passarouan met Comp^e. schepen nevens Radja Palacca naar Macassar vertrecken, sonder onderweegs aen eenige van des Sousouhounangs onderdanen eenigh leet te doen, en wyders haar aen het oude Bonayse contract van 1667 hebben vast te houden en 't selve opnieuws moeten beëedigen, waarop den listigen Troenajaja (van dese onderhandelinge berigt) zyn schoonsoon, den sieken voorsz. Crain Glisson, van Rarata naar Antangh by sich had doen brengen, alwaar hy kort daaraen ellendigh was gestorven, en niettegenstaende de verdere Macassarse koninxkinderen haar noch genegen thoonde te comen submitteren en oock reets over de 100 derselve naar Sourabaya en 900 Touwadjouwers na Batou afgesackt waaren, soo had egther den doortrapten Troenajaja den meesten hoop noch al weten te verleyden, waarop den commandeur Couper benevens Radja Palacca met onse byhebbende magt om Troenajaja te vervolgen naar de negorye Calisstouran aen de voet van den bergh Malangh by den E. captain van Vliet opgetrocken waaren over de negorye Batou naar Rarata, welcken bergh redelyck sterck bevonden dogh sonder tegenstand beklommen wiert, gemerckt den vyandt, onsen grooten sleep siende, des nachts de vlugt naar de hoogste steylte genomen had, zynde noch daar met twee stercke paggers versien en met eenige Maduresen geduurigh beset, die ter eerster aencomste op d'onse vuur gaven, doch naar eenige schermutselingh met haar die vastigheden vermeerst wierden ende den vyandt confuselyck op de vlugt gedreven, aghterlatende eenige voornaame dooden, 5 bassen en partye ammonitiën, werdende door de Bonesen of onse Bougys noch vervolght, alwaar se door de geheele magt van Troenajaja en voor twee stercke paggers gestut wierden, doch daags daaraen waeren d'onse met 't geheele leger opgebrocken en na ⁽¹⁾ 't passeeren van drie paggers eyndelick tot Antangh, zynde het hof van Troenajaja, aengecomen, vindende deselve open en verlaten uytgenomen eenige Macassarse hoofden, die haar met 500 man en ruym sooveel vrouwen en kinderen op genaden aen de Comp^e. overgaven en 't gemaekte contract goetwilligh teekenden; deese wisten d'onse te berigten dat Troenajaja vandaar noch met ruym 2000 soo Macassaren als Maduresen naar een hoogh gebergte omtrent 1½ myl gevlugt was;

den cappeteyn Renesse had ondertusschen omtrent Biara een van Troenajaja's aenhangh, genaemt Mancoujonde, met syne byhebbende 200 Maduresen en ruym sooveel Javanen opgeslagen en was voort naar Blitar vertrocken en hielt die pas aldaar beset om de vyanden het vlugten te beletten, waarom den commandeur Couper den vluchtige Troenajaja nu voorts tot op den bergh Coendjangan vervolgde, dewelcke op eenen veel hooger bergh, genaemt Rubbont Pouwan, daar regtegenover sterck bepaggert lagh en door geen middel te beklimmen off in te nemen was, en dierhalven seer dicht om den vyandt uyt te hongeren beset gehouden wierde, terwylen men uyt verscheyde voorvallen den grooten noot der vyanden konde affmeten, en hadde onder d'hand met de Macassaren, noch by Troenajaja bevonden, sooverre gehandelt datter op den 25^{en} December weder over de 2500 zielen by de

(1) Dit na ontbreekt in het HS.

onse affquaamen en sigh goetwilligh op de voorgestelde conditiën ⁽¹⁾ onder de Comp^e. submitteerden, doch den seer benauwdten Troenajaja, een kleen padt door het bos gekapt hebbende, was van den besetten bergh ontkomen en naar de negorye Pougat gevlugt, daar hem d'onse soo door de onbreekelycke bosschen en steyle bergen als gebreck van leeftogt niet wel langer konden volgen, doch verhoopte men dat hy den capiteyn Renesse omtrent Blitar in handen zoude vallen, en daarom had den commandeur Couper hem met de geheele magt weder naar Antongh begeven en om den vyandt het vlughten naar Madura te beletten oock alle zeeplaetsen laten besetten;

de groote discrepantiën tusschen den Sousouhounangh Aman Courat en Radja Bone off Palacca scheenen dagelycx meer aen te groeyen, daaraf ⁽²⁾ het onophoudelyck rooven en ⁽³⁾ moorden der Bougyssen sonder onderscheyt de grootste oorsaack scheen en waartegens niets te doen viel, gemerckt dien grooten onbendigen hoop (zynde over de 9000 sterck) niet wel getemt ofte onder behoorlyck discipline gehouden konden werden, en derhalven soude het tot groote gerustheyt strecken dat deselve hoe eer hoe liever weder naar haaren lant op Macassar thuys te senden.

De tweede missive van d'E. Bastinck dicteerde hoedat tot Sourabaya twee gesanten van Coninck van Biema aengekomen waren om na zyn soon Crain Panaragan te vernemen, waren dese luyden in compagnie van 't jacht de Flaman al in November verleden met haar vaartuygh vandaar na Batavia offgestoken en omtrent p^o. Mandelique daarvan affgedwaelt zynde, onder Touban in handen der Madureesen rovers vervallen, die haar vaertuygh overweldicht en meest alle 't volck daarop weghgevoert off dootgeslagen ⁽⁴⁾ hadden, uytgenomen de 2 gemelte gesanten met noch 10 van haar volck, die haar met swimmen gesalveert hadden;

soo was mede het vaartuygh van den Macassaarsen burger Pieter Isaaks, van Grisse comende om na Macassar te gaan, omtrent voor Sotia ⁽⁵⁾ door die piraten affgelopen, en van 't eyland Madura wierd door sekere 4 geapprehendeerde Maduresen bericht dat die van de negoryen Sampan en Simanap tegens die van Arosbaya in oorloge waren geraackt, uyt oorsake den gouverneur van Arosbaya Aria ⁽⁶⁾ Singapadoe eenige Maduresen tot adsistentie van Troenajaja had willen presten, waartegens haar de hoofden Wangsadanoe van Sampan en Keey Demangh Soetajaja van Simanap hadden gestelt niet willen naarkomen, maar inclineerden sigh voor den Sousouhounangh te verootmoedigen;

uyt ons leger van d'E. Couper was tot Sourabaya nader bericht dat onsen Ambonesen capiteyn Joncker den gevlughten Troenajaja op eenen hoogen bergh soodanigh beset ⁽⁷⁾ hield dat nootsaakelyck in onse handen moste vallen ofte van hongersnoot vergaen, hebbende al tot verscheyde reyse passagie naar Balitar versoght

(1) Er staat: *contien*.

(2) Het HS.: *daar as*.

(3) Dit *en* laschte ik in.

(4) Er staat: *doorgeslagen*.

(5) Er staat: *voor fotia*.

(6) Het HS.: *Ana*.

(7) Er staat: *besit*.

en moettende sijn reets met syne weynige byhebbende Macassaren en Maduresen van wortelen en wilde boomen by 't leven houden; en de derde missive van den E. Bartelse tot Japara behelst eenlyck den goeden toestand en 't gepasseerde aldaar, gelyck alles breeder uyt de drie voorgeciteerde missives, in 't aencomend briefboek en by 't verbael ingeschreven, in 't brede kan werden gesien en nagelesen.

Nademiddagh gewert ons per Malleyts inlants vaartuygh van Palembangh een briefje, door den coopman en resident Egbert van Swenne en raat aldaar aen Haar Ed^e. den 26 des voorleden maants geschreven, niets behelsende nodigh alhier aen te halen, gelyck by 't aencomend briefboek en verbael kan werden beooght.

18 d^e. 's Morgens vertrekt uyt dese rhee de fluyt de Berckmeer over Amboina naar Banda, medenemende drie missives, d'eerste aen d'E. Heer Gouverneur Robbert de Vicq ende den raat ten castele Victoria in Amboina, de tweede een particulier briefje aen de respective gouverneurs ⁽¹⁾ der provincie Amboina en Banda ende de laaste aen den Heer Gouverneur Cornelis van Quaelbergh ende den raat ten castele Nassau in Banda, alle drie van Haar Ed^e. op gisteren geteekent, gelyck den inhoud daarvan in 't afgaende briefboek ampel staat uytgedrukt en aldaar kan werden geleses, gaande met geciteerde de Berckmeer oock weder terugge na Banda den Radja Amachilly, nu genaemt Salomon (den 22 October 1677 vandaar jongst hier van Japara gecomen) omme met zyn byhebbend volckje op Etter, Kisser off wel anders noch vooreerst in Banda na zyn welgevallen en waar het voor hem veyligst wierde geaght metterwoon sijn tot nader dispositie over hem terneder te setten, gemerckt de tyt en gelegenthey van de Comp^e. alsnoch niet toelaet om hem altoos vooreerst weder in syn ryck van Ade en Mantoeta te herstellen etc., gelyck sulx in de resolutie van den 7 des voorleden maants oock nader staat aengehaelt, en hebbende voorts de genoemde fluyt de Berckmeer aen coopmanschappen en andere behoeften eenlyck voor de provincie Banda weghgevoert:

16 packen swarte brede baftas;

125 lasten Bengaelse rys;

15 kassen met Blitonse parrans, voorts noch verscheide gedruckte boeken, materialen, schryftuygh, equipagie- en andere goederen, monteerende met de ongelden tsamen een somma van / 13273: 16: 9.

19 d^e. Even over de middagh komt hier ter rhee de fluyt Hoccieuw in China te retourneren en aen te landen 't jacht Odyck en daarmede oock de ondercooplyden Adriaen de Man en Juriaen Muninck, aen Haar Ed^e. overleverende een missive, door den coopman Joannes Leeuwenson en den raet uyt Lamthay, de voorstadt van Hoccieuw, van dato 24 des voorleden maants, verselt met twee Chinese brieven van den veltheer en combon in Hoccieuw, d'eene aen de Hoge Regeeringe alhier en de andere aen hunne hier aanwesende ambassadeurs geschreven, dewelcke na desen op de inhalinge hieragter staen te werden geïnserieert, en daarbenevens oock noch een rapport van haar beyde onder huydigen datum, behelsende haere verrichtingen en wedervaren in 't ryck van China en tot Hoccieuw, en onder anderen 't volgende nieuws:

(¹) Er staat: *Gouverneur*.

dat haar aldaar in 't gemeen was verhaelt den Vorst Ousangny, waarvan by de jongst ontfangen advisen des voorleden maants zy gesprooken, zoude door gebreck van levensmiddelen genoodsaak geworden zyn sigh met zyn leger uyt Huquan naar de provincie Queicheuw te retireren en den Tartarsche Keyser een leger van 20000 man onder 't oppergesagh van den Contonsen Onderkoningh Pinglamongh derwaarts gesonden hebben om gemelte provincie Huquan weder onder het Tartarse jock te doen buygen etc.;

de ryxzeearmado, bestaande in 250 capitale joncken, nu eyndelyck zeylgereet geraackt wesende, soo had den heer Thetock Chiancong off ryxadmirael, die dese vloot stont te commandeeren, aen den Keyser om ordre versoght den vyand langs de cust van China te gaan opsoecken, doch waarop Zyn Mayesteyt soude geantwoort hebben dat, aengesien de Hollanders met haere oorloghsscheepen ten dienste van dat ryck binnen den tyt van 8 à 10 maenden aldaar stinden te arriveren, beter te wesen sulcx tot de verscheyninge derselver op te schorten om alsdan gecombineert den vyand aen te tasten en inwylen alles tegens de komste der Hollandse oorlogsscheepen te prepareren, waaruyt klaarlyck blyckt dat den Tartarsen Keyser aen Comp^s. adsistentie geen twyffel schynt te slaan, gelyck sulx in 't breede by de geciteerde missive en rapport, in 'taencomend briefboeck en ook kortelyck in 't verbael ingeschreven, kan werden beooght, bestaande wyders de inladinge van 't jacht Odyck uyt Hoccieuw in de volgende coopmanschappen en eenige ongewilde terughgebraghte restanten als:

265 packen witte zyde;

4 kassen geblomde pansjes;

11 kassen diverse gielams;

4 kassen gerolde pelangs;

34 theylen swaerte wortel nisi;

3 kassen ongewilde stammen en

5 kassen d^o. rouwe barnsteen, belopende met een wissel aen Limlacko en d'ongelden tesamen een somma van f 142657: — : 3.

Een weynigh later tegens den avont gewert ons per expres Javaans vaartuygh van Bantam onder een kleen geleydbriefken, van den resident Caaff aldaar op gisteren aen Haer Ed^s. geschreven, een missive nevens de daartoe gehoorende bylagen, door den commandant Pieter Vorwer mitsgaders den raat uyt de stad Nagapatnam aen Haer Ed^s. geschreven in dato 22^e des voorleden maants January, zynde met het Deens schip Christiaanshaven van Nagapatnam over Tranquebare op Bantam aengebraght en van alsulcken inhoud als by 'taencomend briefboeck en verbael zy te lesen, en onder anderen voor nieuws dicteerende dat de onstaene differentiën noch als voorheenen met den landregent Egosie Ragie bleven trotteeren, zonder dat denselven tot een absoluyt accoort te brengen was, alhoewel hy daartoe wel scheen te willen inclineeren;

de vorige gerugten dat de Francen over het opbouwen van een fortificatie in het zeedorp Calcoeditschery aen de mont van de rivier Carcal met Egosie Ragie een contract aengegaen soudon hebben, scheenen tot niet gelooopen, maar integendeel

wiert alsnu uytgestroeyt de Francen van een heymelyck contract met Egosie Ragie te hebben aengegaan om de stadt Tranquebare gecombineert te water en te lande te besetten ende de Deense vrunden daaruyt te verdryven, 't welck al eenigh gelooff meriteerde, aengesien den Noorder lantregent een opgesoghte questie tegens den grootvisiador Carte off Rammenayck (die binnen Tranquebare onder de bescherminge der Deenen remoreerde) gemoveert had en daarom met 300 paarden en 5 à 600 voetvolck omtrent een uir gaans van Tranquebare gecampeert lagh, waartegens de Deenen en gedagte Carte met het aenneemen van 4 à 500 pions en eenige Toepassen haar in postuur hadden gestelt;

't genomen resentment ⁽¹⁾ van 't spolieeren der logie anno passado Trimelevaas door de onse op Carcal had soo grooten schrick omtrent de inwoonders langs den zoom der zee gebragt, dat de Zuyder lantregenten groote moeyte mosten aanwenden om de gevlugte inwoonderen weder binnen haare woonplaatsen te brengen, maar die van Carcal en Trienelevaas bleven tot noch in 't landt verspreyt, geensints genegen zynde weder te keeren, voordat de Comp^e. met Egosie Ragie een vaste vrede getroffen hadde;

de fluyt de Lantman was op den 19^{en} December 1679 met 1200 sacken salpeter en 800 sacken suyer in de bay van Gale komen te verbranden en gesprongen, doch 't volck op 6 à 8 man naar gesalveert; oock waaren d'heeren Jaques Caulier, gouverneur van Cormandel, op den 5 November passado tot Palliacatta en d'E. commandeur Willem van der Moolen tot Gale den 12 December des voorleden jaars na langduurige siecktens in den Heere gerust;

op Nagapatinam en zuydwaarts tot aen Jaffanapatam was den 5^{en} November oock een groote storm en watervloet geweest, die veel schade soo alomme aen menschen en huysen te lande en oock aen veel vaartuygen aen strant hadde toegebracht.

Heden namiddagh ter extraordinaris vergaderingh over eenige saacken raakende 't comptoir Palembangh etc. is alzulcx geresolveert en goetgevonden als by 't resolutieboek deses casteels kan werden gesien en gelesen.

21 d^e. Agtervolgens het besluyt van eergisteren soo wert heden voormiddagh de brief van den veltheer en Combou tot Hoccieuw, op den 19^{en} deser per 't jacht Odyck aen Haar Ed^e. hier aengebragt, door den E. sabandar Ocker Ockersze, verselt met den coopman Jacob van der Plancken, de ondercooplyden Adriaen de Man, Juriaen Munnick, Joannes Truytmans en den Chinees coopman Tenqua van boort ingehaelt, waarby oock de brief, van gemelte 2 hooftregenten in Hoccieuw aen de keyserlycke gesanten Lio en Lilaui alhier geschreven, bygelegd is geweest, staande de compagnie militairen deses casteels in volle wapenen van de hooftwagt off tot aen de puy van Syn Ed^e. woninge gerangieert, door dewelcke tot in de groote raatcamer gegaen en de brief aen Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael nevens den secretaris aldaar present overgelevert zynde, soo wierden daarop drie musquetados en van de punt den Diamant 7 canonschoten gedaen, luydende de brieven van den

(¹) Er staat: *resentimen*.

voorz. Povi en Combou tot Hoccieuw aen Haar Ed^e. en aen de keyserlycke Chinase gesanten, die zy mede hebben toegestaen en oock verstaan zy alvorens door ons te doen translateeren, beyde na gedaene vertalinge uyt het Chinees in onse tale van woorde tot woorde aldus, en eerst het

Translaet van den brief door den Povy en Combou, veltheer en stadhouder tot Hoccieuw, aen Haar Ed^e.

Sontock (dat is de Poey, veltheer) over de krygsmaghten soo te water als te lande in de provintiën Hockjen, en Combongh (dat is stadhouder) over de ingeseten deser voornoemde provincie, beyde van de Keyser in Pekin gequalificeert, leveren desen brief in alle eerbied en hertelycke toegenegentheit aen den Coninck tot Batavia.

Nademaal het in alle rycken ende staten van een Coninck vereyscht wert woorthoudende te zyn ende dat men op syne woorden moet vertrouwen, dierhalven heeft onse Keyser een groot vernoegen op den Hollantsen Coninck, en hoewel onse landen door de verheyt van de zee affgescheyden zyn, eghter syn wy een landt en volck; dierhalven heeft onsen Keyser om syne genegentheit tot den Coninck van Battavia te bethoonen gesanten neffens u volck en brieven voorheenen na Batavia affgevaardicht om des Conincks aengesicht te sien ende onses Keyzers goede wille aen deselve bekend te maacken. Wy vertrouwen niet anders off den Coninck tot Batavia sal voor den outfanck deses onse rycksgesanten gesien en reets bereytselen tot verdelginge onser vyanden met het toerusten van schepen, volck en ammonitie gemaackt hebben, gelyck voorheenen was besproocken. Onsen Keyser heeft ons bevel gegeven dat wy op het spoedigste alle bereytsels tot het aquipperen der oorlogsjoncken als de toghten onser militie te lande mosten byderhant nemen. Wy hebben alles wat daartoe was vereyschende vervaardicht, en sullen Ayway soo te water als te lande aentasten ende de vyandt soodanigh verdelgen dat se, daarvandaan vlugtende, hun nest wederom zoeken moeten. Wy verwaghten tot dien eynde mede uwe hulpe van schepen en volck om dan tegelyck de vluchtende vyanden te vervolgen ende Tayowan wederom in besit te nemen, ende dit geluckende sullen die landen wederom in u handen gestelt werden. Ick sal my in desen niet schryven niet verder uytbreiden, maar ick gedrage my aen mynen brief, dien ick jongst aen den Coninck tot Battavia hebbe geschreven, ende vermits dit schip present vanhier na Battavia vertreckt, heb ick dese weynige eenlyck aen den Coninck willen bekendmaaken, verwaghtende uwe secoursschepen met het kenteren des moussons.

(Terzyden in 't chiap stont:)

Canhy in 't aghthiende jaar zyner keyserlycker regeringe de twaelfde maant den 19^{en} dagh geschreven.

(*Wat lager stont:*)

Wy ondergeschreven, gecommitteert geweest tottelt oversetten en translateren der bovenstaande missive van den Combon uyt Hoccieuw aen Haar Ed^s. de Hooge Regeeringe tot Batavia, verclaren deselve van woorde te woorde na de vertalinge uyt het Chinees in 't Maleyts, Portugees en Duyts gedaan, d'accorde bevonden te hebben.

(*Daeronder:*)

In 't Casteel Batavia 24 February 1680.

(*Was geteekent:*)

OCKER OCKERSZEN,
JACOB VAN DER PLANCKEN *en*
JOANNES MELMAN.

(*In margine stont:*)

Door ons uyt het Chinees aan de nevenstaande gecommiteerdens vertaalt, datum alsvooren.

(*Was geteekent in Chinese characters en met Duytsche letters:*)

G. THENQUA.

(*Noch lager in 't midden stont:*)

Ten overstaan van my voor de translatie geteekent

(*Was geteekent:*)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volgt nu het tweede translaat van 't briefje, door den Combon in Hoccieuw aen de twee keyserlycke Chinese gesanten Lio en Lilauja alhier geschreven.

Door ordres die UE^s. van onsen Keyser tot verrichtinge van wiglige zaacken in vreemde landen zyn gegeven, die moeten by UE. werden gadegeslagen. Uwe gesontheyt ende het zaysoen het toelatende, kunnen UE^s. tot ons wederkeeren ⁽¹⁾.

In de twaalfde maant den 17^{en} dagh is den Ryxadmirael Tethock buyten dese rivier met onse nieuwe rycksjoncken vertrocken, sullende de herstellde joncken volgens last van den Pouy vooraff, ende na welkers vertreck ick in persoon met het gros der militie over den landwegh na Tongan meene te volgen, om de magten te combineren ende Aymuy aen te tasten en den rover, die alle dagen nieuwe listen bedenckt om ons ryck te benadeelen, t'eenemaal te verdryven; ende soo wanneer hy van Tayoan niet mede wert verdelgt, wy sullen noyt gedaan werck krygen noch van de vyanden ontslagen werden. UE^s. moet niet naelaten de Hollanders genoeghen te geven ende deselve dagelycx te versoecken dat se schepen gelieven te senden tot onse bystandt, ende hoe meerder hoe aengener het ons zyn

(¹) Er staat: *wedekeeren*.

sal, ende byaldien de hulpschepen komen, het sal met Aymuy in 't cort gedaen werck zyn, vanwaar wy na Tayowan sullen vertrecken om de vyanden te verdelgen. Versoeckt aen den Coninck van Batavia, dat de oorlogsbereytselen spoedigh mogen werden vervaardigt. ende alles na wensch verrigtet werdende, twyffelt niet aen de gunstige vergeldingh onses Keyzers, maar vooral laat niet na dit alles te versoecken.

's Avonts komt alhier per de chialoup 't Casteel Batavia van de becruyssinge uyt de Straat Sunda weder te verschynen den oppercoopman Jan van Leene, op 18 des voorleden maants January vanhier met 't schip Zirckzee derwaerts vertrocken, die des anderen daags

22 d°. 's Morgens aen Haar Ed°. overgelevert een rapportje van huydigen datum benevens een daghregistertye, door hem geduyrende syne becruyssinge in de Straat gehouden, behelsende niets anders als wat albereets hiervooren by den ontfangh van syn Ed°. successive brieven aengehaelt staat, eenlyck daarby voegende dat de hoofden der Bantamse zeeroovers (bestaande in 12 à 13 vaartuygen) onder de namen van Keey Aria Monjaja, Pangeran Wangsa Patty, Pangeran Sewe ende noch twee Ratou Bagussen bekend waren en wegens gedaene beloften aen de rebel Troenajaja en Crain Glisson om d'E. Comp°. allen affbreuck te doen door den ouden Sultan gefavoriseert wierden ect., gelyck dat alles by 't aencomend briefboek onder 't quartier van Battavia breder kan werden nagelesen.

Heeden vertrecken uyt deser rheede de fluyten Ysselsteyn en Saxenburgh benevens oock de sloep de Swarte Pot naar Palembang en daarmede den ondercoopman Pieter van der Vesten om den coopman Egbert van Swenne by continueerende sieckte off vertreck in die residentie provisioneelyck te vervangen, medenemende een missive aen gemelte E. van Swenne en den raat aldaar, op heeden geteekent en van inhoudt als by 't affgaande briefboek staat uytgedrukt, alwaar oock te vinden zy 't briefje, daarmede nu oock door den hier aenwesenden Macassaarsen ⁽¹⁾ Crain Linques met twee zyner dienaenen Dayen ⁽²⁾ hooft der verstroyde Macassaren tot Palembang geschreven op 'taenseggen der Hooge Regeringe, om te sien off men daardoor, als aen den anderen vermaegschap en bevrintd zynde, gemelte verstroyde en stropende overige Macassaren daardoor inderminne kan vandaar en na herwaarts trecken en alsoo voort weder na haar lant bestellen, om daardoor te voorkomen dat se niet weder hier off daar uyt en spatten en elders hier off daar by de rebelleyen komen te generen, daar se tot noch al, na 't schynt, hun werck off comen te maken, en van welck briefje den inhoudt hieronder zal volgen, hebbende geciteerde 2 bodems voor 't comptoir Palembang weghgevoert de volgende contanten, coopmanschappen en behoeften ect. als te weten:

de fluyt Ysselsteyn:

8000 Spaanse realen;

⁽¹⁾ Er staat *Macassaasen*.

⁽²⁾ Met leze: *met twee zyner dienaeren aen Dayen Mangika*.

24 packen diverse cleeden, voorts noch verscheide materialen, schryff-
tuygh ect., belopende tsamen en somma van..... f 31981: 10: 14;

de fluyt Saxenburgh:

8000 Spaance realen;
14 diverse cleeden;
12 lasten rys, voorts noch eenige provisiën, materialen,
equipagiegoederen, gereetschappen, ammunitiën ect., monteerende
en somma van..... f 26636: 5: 11;
't welck tesamen bedraght met eenige ammonitiën vooroff-
gesonden » 252: 10: —;
in beyde de bodems een somma van..... f 58850: 6: 9.

Volght nu het briefje van Crain Linques aen ⁽¹⁾ Dain Mangika.

Den 17 dagh van de maant Macharam gaat dese myne brieff
aan Dayn Manhikat.

UE^s. brieff heb ick ontfangen benevens de daarby gesondene 20
maassen swaarte aen gout ende 1 p^s. cleet.

Wyders laat ick ul. altsamen weten en Dayn Nisajoe, 't geene ul^s.
aen myn hebben geschreven, dat ick off van mynentwegen ul^s. soude comen
ontmoeten. Soo is myn door d'Ed^e. Heer Gouverneur Generael ende de
Heeren Raaden van India aenbevolen, dese myne brieff en gesanten aen ul^s.
toe te senden en seggen dat het soude beter zyn dat ghy den goeden raat
ende believen van Haar Hoog Ed^s. promptelyck sullen agtervolgen en hier
op Battavia over te comen, om alsdan op het gevoeglyckste weder naar
Macassar te vertrecken. Crain Bissey is naar Dermayoe met zyn soon
Casin en syn byhebbende volck, 't welck bestaande in omtrent 500 coppen,
alles wel versien met 's Comp^s. wapenen. Wyders maack ick ul^s. bekend
wegens den oorlogh op Capper; is d^e. plaats gantsch door de Comp^e.
vermeestert en Crain Gilleson is onlangs overleden en al de magt van hem
is afgesackt op Sourabaya, wel omtrent 5000 zielen, om daarvandaen met
Comp^s. bodems naar Macassar te vertrecken Mamy is oock op Sourabaya;
oock maake ul. bekend dat Crain Panaraga en Poltsive hier op Battavia
verschenen zyn, maar d^e. Crain is mede naar Crain Bissee toe ⁽²⁾ vertrocken;
syn vrouwen met zyn suster is hier op Battavia gebleven, insgelycx ons Mamy
is van haar man Dain Mangalle gescheiden ende woont by my.

Desen gaat met myn gesanten genaamt Mangediema en Carre Toeloos.

⁽¹⁾ Dit aen voegde ik in.

⁽²⁾ Er staat: *Crain bissetloe*.

Des voormiddags omtrent negen uyren komen de keyserlycke Tartarise Chinase afgesanten binnen by Zyn Ed^{ht}. de Heere Gouverneur Generael, verselt met den sabandaar Ocker Ockerse, den coopman Jacob van der Plancken ende den ondercoopman Adrian de Man, staande de soldaten in de hooftwaght ⁽¹⁾ eenlyck in 't rinquet ⁽²⁾ sonder eenige verder uyterlycke statie meer, werdende door gemelte Syn Ed^l. aen deselve terhand gestelt 't brieffjen, den 19^{en} deser per 't jacht Odyck hier aengebragt en door den Combou uyt Hoccieuw aen haar gesanten Lio en Lilouwa alhier geschreven en op gisteren agter de brieff van genoemde Combou aen Haar Ed^l. hiervoren geïnsereert, waarop deselve gesanten naar den ontfangh van dien en een weynigh vertoevens en eenige complimenten na 't nuttigen van een glaasie wyn soodanigh als deselven gecomen waren weder naar haar logiement ten halff elven geconduyseert werden.

24 d^e. 's Nademiddags komt alhier weder te retourneren den burger vrybyuter Jan Pieterse de Groot, met zyn chialoup off vaartuygh op den 12^{en} des voorleden maants met licentie van Haar Ed^l. vanhier om op de rovers te mogen cruysen vertrocken, hebbende omtrent Pacalongan een Javaans vaartuygh van Quali Wongso verovert en tot Tegael opgebragt, en vandaar alsnu medebrengeende een brieffje, door den captain Jochum Michielse en synen raat uyt die plaats aen Haar Ed^l. nu seven dagen geleden geschreven, dicteerende onder anderen hun aencomste aldaar met Crain Bissie en al onse Macassaren op de gerughten dat de Bantamse off Kidolse rovers Tegael hadden willen aantasten, maar nu was daar alles wel bevonden en scheen egter die beweginge van onse maght sooveel ontsagh te baaren dat den ouden Sulthan en Pangiran Depatty tot Sirrebon derwaarts aen d'onse een gesant hadden gesonden met mondelingh versoeck om door d'E. Comp^e. tegens ⁽³⁾ 't geweld der Bantammers te mogen werden geadsisteert;

omtrent Intsiassem was seeker Maleyts vaartuygh, met hoenders en zuyker van Japara na Batavia zeylende, door twee Bantamse zeerovers afgeloopen, en voorts alsulcx in de togt van Indermayoe na derwaarts gepasseert als by den inhoud van gemelte capteyns schryve soo in 't verbael als 't aencomend brieffboeck nader kan blyken.

25 d^e. Heden heeft den Heer Extraordinaris Raat en Out Gouverneur van Cheylon Ryckloff van Goens de Jonge aen Zyn Ed^{ht}. de Heere Gouverneur Generael overgelevert een vertoogh ofte rapport. door syn E. opgesteld wegens den toestandt van 's Comp^e. grooten ommeslagh op 't eylant Ceylon en desselfs verrigten, waarvan den inhoud, in 't aenkomend brieffboeck ingeschreven, onder huydigen datum en oock by 't verbael omstandigh kan werden nagelesen.

Desen voorleden nagt syn hier uyt de boeyens van Heeren Schepenen uyt hun gevanckenisse uytgebroocken en gevlught 7 inlandse gevangenen, waaronder 3 die op den hals saten, sonder dat men deselve heeft konnen naspeuren off dat haer ⁽⁴⁾ den cippier Bartholomeus van Doornick is gewaar geworden.

(¹) Er staat: *mede hooftwaght*.

(²) Het HS.: *int trinquet*. *Rinquet* is: gelid.

(³) Er staat: *tgens*.

(⁴) Het HS.: *hier*.

26 d°. 's Namiddags retourneren hier eenige terughcomende provisie-vaartuygen van Tanjongpoera en ⁽¹⁾ Carwan met schryven van den vaandrigh Jan Bervelt uyt Comp^s. veltschans aen Haar Ed^a., op gisteren getekent en met eenige bylaagies verselt, behelsende eenlyck dat van den jongst gesondene rys aen de nootlydende Javaanse hoofden Wiera Zaba, Naya Bangza en Wiera Rjusa verstrekinge was gedaan, dewelcke haar daarover seer vergenoegt hadden getoont, gelyck 't selve en de verdere inhoud by 't aankoment briefboek en verbael op zyn plaats staat genoteert.

's Avonts komt hier weder ter rheedden van de cruysers in de Straat Sunda 'thoecker de Brantgans met schryven van den commandant schipper Harmen Ruyter en de verdere overheden der cruysende schepen aen Haar Ed^a. op gisteren geschreven, dienende eenlyck ten geleyde van gemelte bodempie ende de daarin overgescheepte Bantamse rottangs uyt 't jacht den Alexander, gelyck 't selve by 't aencomend briefboek comt te blyken.

27 d°. 's Namiddaghs komt alhier de fluyt Goylant van Indermayoe, niet anders medebrengeende dan alleen twee briefjes van den luytenant Johannes Ruys mitsgaders den raat uyt de pagger Bantams Bril aldaar aen Haar Ed^a., gedagteekent den 16^{en} des voorleden maant en den 14^{en} deser met eenige aenhorende documentjes ⁽²⁾, als hebbende gemelte bodem door de harde westewinden niet eer konnen vandaar geraacken, behelsende eenlyck 't vertreck van den captain Jochum Michielse en Crain Bissie met de byhebbende Macassaren naar Tegael, en dat tot Caniangauwer eenige Bantamse oorlogsvaartuygen waaren aengelant. die de onderdanen grooten overlast waren aendoende, sulx zy dagelycx wenschten onder 's Comp^s. bescherminge liever gerust te mogen leven als van soodanige tyranische beschutters geplaagt te werden, gelyck by 't aencomend briefboek en verbael onder 't Indermayes quartier ampelder staat geëxpresseert.

's Avonts wert alhier per seeker Engelsman van Bantam aengebragt een cleen briefje van den provisioneel Engelsen heer agent Francois Bouwyear aen Zyn Ed^a. de Heere Gouverneur Generael den 14^{en} deser geschreven en na gedane vertalinge uyt 't Engels in onse tale van inhoud bevonden als hier volgt:

Aan Syn Excellentie Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal van de Nederlantsche Oost Indische Comp^s.

Mynheer.

U Excellentie letteren van den 22^{en} January jongstleden benevens een paar schutsels, waarmede U Excellentie my heeft gelieven te vereeren, hebbe ick wel ontfangen, waarvoor ick danckbaar ben. Dese twee persoonen Robbert Knox en Steven Rutlant, dewelcke naar veele jaaren gevanckenisse in Candy door gunst vandaar met UEd^s. schepen tot Battavia en nu door U Excellentie toestaan herwaerts aengecomen syn, hebben ons de behoorlycke

⁽¹⁾ Dit en laschte ik in.

⁽²⁾ Blijkbaar mankeert hier *versonden*.

character gegeven van 't vrundelyck onthael der Nederlantsche natie aen haar gedaen, maar noch veel duydellycker van dese besondere liberaliteyten van U Excellentie edelmoedigheyt ende de goetheyt van U Excellentie edelen soone, den jongen heer van Goens, ontfangen, welckers groot respect, vruntschap en beleeftheyt wy altoos naar uytterste vermogen sullen bevytigen weder in soodaniger voegen te kunnen vergelden, en vermits dese vrundelyckheyt de voornoemde personen heeft verplicht verre boven haar vermogen om eenige vergeldinge te kunnen doen, soo hebben zy ongaarne U Excellentie met eenigh verder versoeck willen ⁽¹⁾ moeyelyck vallen nogte ⁽²⁾ UEd^s. scheepen met de ongelegentheyt wegens haere passagie naar Europa lastigh wesen, en dierhalven haar begeerte aen ons gepresenteert, versoeckende met ons eygen schip de Caesar, 't welck alsnu zeylvaardigh is leggende naar Engellant, naar haar geboorteplaats te mogen overvaeren, 't welk wy gehouden waren aen haar als Engelse en onderdanen van onsen aldergenadigsten Koninck alsmede dienaars van de Honorabile Engelsche Oost Indische Comp^e. toe te staan, versoeckende U Excellentie goetheyt myn onvermogen wegens de dispensatie van U Excellentie begeerte over 't wederkeeren deser persoonen aen te sien, ende versekere U Excellentie dat ick seer ontstelt ben om voorgecomen te zyn te kunnen betuygen hoeveel ick ben

(Onder stont:)

Mynheere,

U Excellentie seer ootmoedigen dienaar

(Was getekent:)

FRANCOIS BOWYEAR.

(Terzyden:)

Bantam den 14^{en} Februarius 1679/80.

28 d^e. Alsoo op den 23 deser, als aldaer zy genoteert, 7 gevangene delinquanten uyt de boeyen van Heeren Schepen door 't doorbreken der muuren syn losgeraecht en weghgevlugt, soo is op heeden op 't voordragen en versoeck van Heeren Schepenen ter ordre van den Heere Gouverneur Generael ende de Raaden van India tot wederbecominge van deselve op de gewoonlycke plaatsen aengeslagen en geaffigeert 't volgende biljet off advertissement.

Op de gedaene notificatie van Heeren Schepenen deser stede dat op den 25^{en} deser maent February des naghts uyt het stadthuys ende de boeyens van gemelte collegie zyn losgebroocken en weghgevlugt seven gevangen persoonen, als 4 hoofddelinquanten en 3 weghgelopen slaven, waarvan 4 eerste genaamt syn Mange van Macassar, Prana van Cheribon, Manga Tsoly van Macassar en Christiaan d'Abreeuw, Mardycker, van welken den tweeden, genaamt Prana van Chirrebon, weder gevat, maar

(1) Er staat: *wellen*.

(2) Er staat: *mogle*; *nogte* is: *noch*.

de andere tot noch niet aghterhaelt zyn, soo is 't dat by desen uyt last en ordre van den Gouverneur Generael en Raaden van India aen een ygelyck wert bekendgemaakt dat alle die de voorschreven losgebrooke gevangenen mogten comen te ontmoeten of weten te attrappeeren, deselve ten eersten wederom in handen van den baillieuw ofte landdrosten respective sullen hebben te leveren en onder belofte dat se voor de twee eerste delinquanten, met naamen Manga van Macassar en Manga Tsoly van Macassar, 't zy levende off doot connende werden gevangen, van Heeren Schepenen zullen genieten een vereeringe ter souma van hondert ryxdaelders en voor d'andere 4 insgelyx na discretie werden beloont.

In 't Casteel Batavia 28^{en} February 1680.

(Onder stont:)

Ter ordonnantie van Haar Ed^e. den Gouverneur Generael en Raaden van India.

(Geleekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Den oppercoopman Dirck Thymonse de Jongh, gewesen opperhoofd van Siam en op den 22^{en} November anno passado met de retourvloot onder d'heer Sybrant Abbema als schout-by-nagt vanhier vertrocken zynde, dogh by een nabrieffje van den 13^{en} December wegens de doenmaals overgecome advisen van suspecte handelinghe ten comptoire Siam geordonneert geworden tot nader ondersoek dier saaken aen Caap de Goede Hoope tot nader ordre te moeten verblyven, soo is op het schriftelyck versoek, deswegen door den fiscael van India m^r. Gualter Zeeman op heden in Raade van India ingedient, goetgevonden, denselven oppercoopman Dirck de Jong van genoemde Caap de Goede Hoope weder te ordonneeren om herwaarts te comen en sigh wegens de suspecte Siamse handelinghe voor den Aghtbaren Raat van Justitie deses Casteels te verantwoorden, blyvende ondertusschen syne hier op wissel getelde penningen ter montura van 18150 rd^s. onder d'E. Comp^e. gesequestreert.

In den avontstont vertoonde sich hier in de stadt ontrent de Middelpunt een Macassaar off Maleyer die amock speelde, die een Nederlands soldaat nevens 1 à 2 inlanders gequest heeft, sonder dat hy voor dees tyt kon geattrappeert werden, maar sich door de rivier mette vlucht retireerde.

29 d^e. Na de middagh wert ons alhier per inlants vaartuygh toegebracht een out brieffjen van den captain Jochum Michielsen en raat tot Indermayoe, aen Haar Ed^s. gecarteert al in dato den 5 des voorleden maants January, behelsende niet noterens waardigh, als by 't aencomend brieffboeck kan werden gesien.

's Avonts wert Haar Ed^s. uyt een particulier brieffje, van den tweede resident Aarnout Grevinck uyt Tegael aen den borger Gabriel Nacken alhier geschreven, gedaghtee kent den 17^{en} February, genoteficeert en gecommuniceert hoe aldaar tydinge was gekomen van Java's Oostcust dat den hooftrebel Troenajaya eyndelyck gevangen gevat en ter ordre van den Sousouhounaagh voort gecrist en alsoo na veel sporlingen eens aen zyn eynde geraeckt was, waarvan erlange d'sekerheyt nader hope te hooren.

Dese affgewekene maant February zyn alhier van diverse plaatsen aengekomen een getal van 80 verscheide vaartuygen, bemandt 430 koppen, die gesamentlyck hier hebben aengebragt de ondergenoemde coopmanschappen en waaren.

- 2 van Sourabaya met 10 mannen, 1000 bossen zuyker Zombar;
 - 9 van Japara met 36 mannen, 350 potjes met zuyker, 5000 diverse gedroogde visjens, 200 tinkans, 18 potten oly, 200 oude clappus, 1 last zout, 5400 bossen tamerinde, 3000 stux oude pinags, 130 balkjens, 325 planken;
 - 6 van Toulonbaua met 24 man, 20000 stux oude pienangh, 2500 d°. clappus, 1100 stux potten en tresselen, 150 potten met kalck;
 - 7 van Paccalonge met 28 man, 1000 stux oude clappus, 12 lasten rys, 23 potten met oly, 400 bossen tamerinde, 2000 stux vis pada;
 - 4 van Zamarangh met 28 man, 41 lasten rys, 100 stux balcken, 20 doodkistplancken, 42 potten oly, 250 bossen goemoetstouw, 500 oude clappers, 50 kistplancken, $\frac{1}{2}$ last zout, 30000 stux oude pienangh;
 - 4 van Tegaal met 16 man, 9 lasten rys, 6 potten oly, 70 stux buffelshuyden, 2 zacken gingilysaat, 80 balkjens, 1000 bossen tamerinde, 200 stux oude clappus, 1600 bossen zuyker Zombar, 800 bossen pady;
 - 4 van Chirrebon met 16 man, 74 canassers swarte zuyker, 900 bossen zuyker gadja, 35 pikols konumikus, 15000 stux aracxpullekens, 35 picols zintock, 800 bossen apuyn;
 - 2 van Tangerangh met 150000 stux oude pienangh, 2 lasten zagou;
 - 1 van Damack met 6 man, 200 stux plancken, 1000 bossen goemoetstouw;
 - 2 van Grisse met 8 man, 32 potten oly, 400 stux oude clappers, 1 last witte boonties;
 - 12 van Indermayoe met 48 man, $51\frac{3}{4}$ lasten rys, 500 bossen pady;
 - 1 van Maccauw met 18 man, 80 canassers met thee, 39 pakken offerpapier, 4 canassers Chinese schoenen, 2 d°. Chinees gaarn, 1 d°. Chinese eetstockjes, 15 canassers bedorven vrugten, 9 d°. houte cammen, 10 stux roode zetelcleeden, 10 cannassers zoethout, 1 cannasser wortel ganty, 21 kasjes Chinese lantharens, 5 kassen Chinese wayers, 25 balys theekopjens en pierings, 1 kas met loode flessen, 3 kassen met Chinese inct, 6 balys met nanierack, 2 balys met roode verwe, 3 cannassers met rysmeel, 8 cannassers met medicinale wortels, 1 bos koopere beckens, 1 kas met offerlight, 400 bossen kleyne theepieringhs, 200 d°. kleyne en groote coppen, 150 stux kleyne hantquitasols, 50 canassers Chinese taback, 1 kas met Chinese naalden, 25 nesten ysere pannen en 576 stux spialtler;
 - 1 van Patany met 4 man, 150 stux dekcadjangs, 200 groote dammers, $\frac{1}{2}$ last zagou;
- 55 stux vaartuygen, transporteere.

85 stux vaartuygen per transport.

- 1 van Kayely met 6 man, 1000 stux oude clappus en 1200 bamboesen met oly;
- 5 van Biema met 56 man, 22½ lasten rys, 1½ picol wax, 427 d^{os}. sappanhout, 25 d^{os}. swavel;
- 4 van Rieauw met 27 man, 1050 deckcadjangs, 200 groote dammers, 3¼ lasten zagou, 2 picols thin, 600 stux gesoute viskuyten;
- 1 van Rabien met 4 man, 1½ last zout, 500 stux gedroogde steenbraasems;
- 1 van Pahang met 12 man, 200 stux deckcadjangs, 12 picols thin, 3 d^{os}. wax, 4 lasten zagou;
- 1 van Pamalangk met 6 man, 2500 stux oude clappus, 6 potten oly;
- 6 van Baly met 33 man, 68 stux slaaven en slaavinnen;
- 1 van Rimbangh met 4 man, 7 stux volwassen koebeesten, 8 kalveren;
- 1 van Aetchin met 12 man, 20 picols wax, 1000 rd^s. aen contant;
- 1 van Sumor met 4 man, 3 lasten rys;
- 1 van Caroan met 8 man, 7 vlotten met bamboesen;
- 1 van Sombar met 4 man, ½ last rys, 1 d^o. zout, 400 bossen padye;
- 1 van Lampon met 4 man, 50000 stux oude pienanghs.

Somma 80 vaartuygen, die hebben in 'tgenerael aengebragt soodanige goederen als hieronder staan gespecificeert, te weeten:

2600 bossen zuyker Zomban;	1½ p ^{is} . swarte boontjes;
350 pottjens met zuyker;	35 d ^{os} . kommukus;
5000 stux diverse gedroogde visjes;	35 d ^{os} . zintock;
127 potten oly;	800 bossen ajuyn;
4 lasten zout;	13000 stux araxpullekens;
4800 bossen temerinde;	5¾ lasten zagou;
280000 stux oude pienangs;	1 d ^o . witte boonties;
310 d ^{os} . balckjens;	18½ picol wax;
200 stux tinkans;	427 picols zappenhout;
325 d ^o . kiateplancken;	25 d ^{os} . swavel;
7900 d ^{os} . oude clappusen;	1400 stux deckcadjangs;
1100 d ^{os} . potten en tressellen;	400 d ^{os} . dammers;
119¾ lasten rys;	1200 d ^{os} . bamboesen met oly;
2000 stux vis pada;	14 picols thin;
20 d ^{os} . dootkistplancken;	600 stux gesoute viskuyten;
1250 bossen goemoetstouw;	500 d ^{os} . gedroogde steenbraasems;
250 stux kistplancken;	68 d ^{os} . slaven en slavinne;
70 d ^{os} . buffelshuyden;	7 d ^{os} . volwassen koebeesten;
2 sacken gingilyzaat;	8 d ^{os} . kalveren;
150 stux potten met kalck;	1000 rd ^s . aen contant;
1700 bossen padja;	7 vlotten met bamboesen;
74 canassers met swarte zuycker;	80 cannassers met thee;
900 bossen zuyker gadja;	59 packen Chinees offerpapier;

4 cannassers d ^o . schoenen;	200 d ^{os} . kleyne en grove koppen;
2 d ^{os} . met d ^o . gaarn;	3 cannassers met rysmeel;
1 d ^o . met d ^o . eetstockjens;	8 d ^{os} . met medicinale wortels;
15 d ^{os} . met bedurven vrughten;	150 stux kleyne hantquitasols;
9 d ^{os} . met Chinese houte kammen;	1 kas met loode flessen;
10 d ^{os} . met zoethout;	3 d ^{os} . met Chineesen inckt;
1 d ^o . met wortel ganty;	6 balys met namrack;
10 stux roode setelcleeden;	2 d ^{os} . met roode verwe;
2 kassen met Chinese lantharens;	25 d ^{os} . met theekopjens en pieringhs;
5 d ^{os} . met d ^o . wayers;	30 canassers Chinese tabacq;
1 bos coopere becken;	1 cas met d ^o . naelden;
1 kas met offerlight;	25 nesten ysere pannen;
400 bossen kleyne theepierings;	576 stux spiaulter.

Daarentegen syn in dese maent vanhier weder na verscheyde plaatsen vertrocken een getal van 36 stux soo groote als kleene vaartuygen, die gesamentlyck afgevoert hebben een somma van 5775 rd^s. in verscheyde coopmanschappen en waaren, namentlyck:

- 3 naar Reauw met 286 rd^s. aen diverse kleeden, 225 aen zyde;
- 1 naar Patany met 20 rd^s. aen cleeden, 3 rd^s. aen out yser;
- 1 naar Biema met 30 rd^s. porceleyn;
- 20 naar de cust Java met 876 gesorteerde cleeden, 1500 amphion, 10 zoethout, 10 commyn, 60 laxa, 385 divers gouddraat, 14 poetsjock, 50 wortel ganty, 73 koopere theeketels, 45 purperlaken, 100 wax, 50 Bengaels neusdoeckgoet, 71 arack, 50 stockzuyker, 27 out yser, 9 Japanse comptoirties, 60 Chinese tabacq, 15 d^{os}. offerpapier, 24 porceleyn, 15 meel;
- 1 naar Langeray met 52 kleeden, 15 ysere parrangs, 15 porceleyn;
- 1 naar Zumbauwa met 92 kleeden, 28 porceleyn;
- 1 naar Passer met 56 koopere pitien, 204 diverse cleeden, 120 kooperdraat, 56 porceleyn;
- 1 naar Macassa met 108 koopere theeketels, 160 gesorteert porceleyn, 45 arak, 50 witte poeyerzuyker, 20 gommelack, 18 Chinees papier, 20 d^{os}. tabak, 500 diverse zyde;
- 1 naar Kaywy met 31 aen cleeden;
- 1 naar Tagal met 60 aen d^{os}.;
- 5 naar Baly met 147 aen out yser, 30 commukus, 85 zintock, 162 diverse porceleyen, 60 aen cleeden.

Somma 36 stux vaartuygen, die in 't generael vanhier hebben vervoert soodanige goederen als hieronder staan gespecificeert, te weeten:

1601 rd ^s . aen diverse gesorteerde cleeden:	10 rd ^s . aen zoethout;
525 " aen d ^o . zyde;	10 " aen konyn;
170 " aen out yser;	60 " aen laxa;
455 " aen gesorteerde porceleyen;	45 " aen purperlaken;
1500 " aen amphion;	100 " aen wax;

50 rd ^e . aen Bengaels neusdoekgoet;	33 rd ^e . aen d ^o . offerpapier;
116 » aen arack;	15 » aen ysere parrangs;
30 » aen stockzuyker;	36 » aen koopere pityens;
15 » aen meel;	120 » aen koopendraat;
385 » aen divers gouldraat;	30 » aen witte poeyerzuyker;
14 » aen poetsjock;	20 » aen gommelack;
50 » aen wortel ganty;	50 » aen kommukus;
181 » aen koopere theeketels;	85 » aen zintok;
9 » aen Japanse comptoirties;	somma rd ^e . 5775 tesamen.
80 » aen Chineese tabacq;	

Conform de opgevinge der dootgravers syn alhier ter stede onder de Christenen met behoorlycke kennisse overleden en in dese maent ter aerde gebragt:

33 Comp ^s . dienaren;
3 borgers;
1 Nederlandtse vrouwe;
7 d ^o . kinders;
3 Mardykers off inlantse burgers;
3 d ^o . vrouwen;
12 d ^o . kinderen;
1 slaeff;
tesamen..... 63 coppen.

Sonder dat hieronder eenige heydense off Mahometanse ingesetenen deser stede daaronder werden getelt, als waaroff geen aenteekeninge wert gehouden. Daarentegen syn weder in de Christelycke gemeente deser stede ende kercken in de voorleden maant gedoopt:

11 Nederlantsche;
3 inlantsche off Maleytse;
19 Portugeesche;
tsamen..... 33 kinderen.

Oock zyn in de geciteerde kercken in den huwelycken staat getreden en bevestight:

8 Comp ^s . dienaren;
3 Nederlandtse burgers;
10 Mardyckers;
5 slaven;
tsamen..... 26 paren.

Op den 10^e deser maent February is by den Aghtbaren Raad van Justitie deses Casteels publyckelyck gestraft den lyfseygen van den opperstierman Lodewyk Gillis Henning, genaemt Ary van Macassar, te weten eerst zyn rechterhandt afgekapt

en voorts van onderen op geradebraakt over begaene moort aen zynes meesters slavinne, genaemt Ursela, en 't quetsen van zyn meester.

Den 7 deser maant February zyn door de heer waterfiscael Pieter Pauw uyt de fluyt Soesdycq, komende van Bengalen, aengehaelt:

3 packen zyde bariga.

Maert Anno 1680.

Primo Maert. Des avonts vertrecken uyt deser rheede naar de Straat Sunda 'tjacht Rammekens en de chialoup Orangie met een brieffje van Haar Ed^s. aen den commandant schipper Harman Ruyter ende de verdere opperhoofden der cruyssende vaartuygen aldaar, op heden geteekent, dienende eenlyck tot bekendmakinge dat dese bodems d'schepen Z. Zee ende den Alexander van 't cruyssen aldaar sullen vervangen en in plaats derselver tot nader ordre blyven posthouden, gelyck by 't affgaande brieffboek onder dato van heden breder komt te blycken.

2 d^o. Voor de middagh wert het affgeleyde jacht Tulpenburgh ten huysse van den Chinesen capteyn Wanjock ten overstaen van d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman vercocht aen den Chinees coopman Tenghlauw voor de somma van 660 rd^s. onder borghtogt van de Chinesen Tosiongh ende syn macker, zynde van 2500 rd^s. affgeslagen.

's Avonts vertreckt vanhier vooraff na Bantam en de Straat Sunda 'tjacht Poulorum met een missive van Haar Ed^s. aen den resident Caaff aldaar, op heeden geteekent, dienende onder anderen meest tot bekendmaakinge dat gemelte bodem de verversinge voor de twee laaste gereetleggende patriase retourschepen aldaar sal hebben in te nemen en dan voorts de gemelte retourbodems tot buyten 't Princeneylant te convoyeeren, gelyck by 't afgaande brieffboek onder huydigen datum kan werden gelesen.

De aangeleyde en nu gereetleggende schepen naar het lieve vaderlant 't Huys te Merwe en Ternaten, ter ordre van Haar Hoogh Ed^s. door den equipagiemeester Jacob Geus en gecommiteerdens schippers en timmerlieden nauwkeurigh besichtig wesende, soo zyn deselve tot die reyse vollencomen bequaam bevonden en geoordeelt, gelyck sulcx by de resolutie onder huydigen datum kan blyken.

3 d^o. Desen dagh is buyten den godsdienst niet bysonders voorgevallen dan dat de verjaardagh van den Ed. Heer Directeur Generaal Cornelis Speelman van zyn 52jarigen ouderdom by meest alle gequalificeerde en principale der gemeente met geen cleene vrolyckheyt en vogt is geviert.

4 d^o. Des nademiddaghs wert ons per den Javaan Paker van Bantam toegebracht een brieffje van den resident Willem Caaff, gisteren geschreven, dicteerende

hoe den Deensen heer agent Pauly danckbaar bleeff voor de bekendmakinge wegens den delinquant Christiaan Christiaensen, ende dat denselven op zyn versoeck met ousen schepen naar Tranquebare stint versonden te werden;

den Maccassaarsen gesant van Dayn Mangika was weder tot syn meester naar Palembangh gekeert en desselfs versoeck om op Bantam te mogen komen t'eenemaal afgeslagen;

de afgesondene Tangerangers door den ouden Coninck om den Baleyer Sacra Jouda boven Silintsin te bevegten en op Bantam gevangen te brengen, waaren weder tot Turtiassa gekeert met een grooten roof van wel 2583 menschen, soo vrouwen als kinderen, en een goet parthye paarden, buffels en ander vee, dogh Sacra Jouda, tydigh ⁽¹⁾ verstandicht, had sigh met de syne bergwaart in na Goelongon op de vlugt begeven en gesalveert, en sistineerden St. Caalf en wy oock dat dit den roof soude zyn waarvan hiervooren albereets gewagh was gemaackt en dewelcke de Bantammers soo hadde verleckert, dat den Coninck noch 5 vaartuygen liet berusten om onder de naam van Indermayoe na ⁽²⁾ Craoan en die omgelegene plaatsen ter contrarie alleen op den roof uyt te zenden;

de tweehondert nieuw geworvene Maccassaren, naar Indermayoe gedestineert, waeren op Turtiassa noch verbleven, vermits 't gerugt dat d'onse door de Bantammers aldaar verslagen souden syn heel anders was comen uyt te vallen, en daarom de voornaemste bevelhebbers aldaar, Keey Aria Soerio de Martha en eenen Widerat, opontboden, met voornemen om die landen in 't geheel te verlaten;

onder de Bantamse grooten was geene kleene oneenigheyt ontstaen, sonder dat men de oorspronck daarvan conde weten, en had den Pangiren Coulong gevaar gelooopen om door den jongen Coninck gekrist te werden, hem affeysschende restitutie aller geroofde goederen van d'E. Comp^e. tot Andragire en hem noemende den voornaemsten belhamel te zyn dat de Hollanders aldaar soo schandelyck waren vermoort, hem voorts ten hove uytstootende, ende des jongen Coninks broeder, den Pangeran Pourbaya, ook by hem onthoden zynde, soo vorderde hem redenen aff, waarom hy sigh beroemt hadde dat Turtiassa hem quam toe te behooren, daar het noghtans aen Zyn Hoogheyt van haar vader, den ouden Coninck, was geschoncken, en off hy oock niet begeerde self Coninck te willen wezen, en soo almede uyt het hof jaegende;

den ouden Coninck aen zyn soon, den jongen Sultan, om eenige duysenden metselsteenen tot 't versterken van Turtiassa versoght hebbende, soo was hem hetselve geweygert met voorgeven om deselve tot 't vastmaacken van de stadt Bantam selve te gebruyken en te benodigen, en dat de oude Mayesteyt syn woonplaats tot Bantam off ⁽³⁾ in 't gebergte wel konde houden;

den jongen Koninck had oock door eenen Keey Ranga Tonkoke (geheymen raadt van Pangeran Ardy) d'onse laten affvragen waarom Comp^e. scheepen soo geruymen tyt aldaar voor Bantam bleven cruysen, 't welck hem beantwoort wiert

(¹) Er staat: *tydingh*.

(²) Dit *na* laschte ik in.

(³) Het HS.: *aff*.

eenlyck te geschieden om te weeren dat de zeerovers en schelmen geen leet aen onse heen en weder varende ⁽¹⁾ weerlose handelvaartuygen en ingesetenen soudén doen en geensints om de Bantamse coopluysen schade toe te brengen, daarop dien bode dan diende dat den Coninck gaarne zoude sien onse vaartuygen tenminsten uyt 't gesigt van de stadt en bhay vertrocken, 't welck naderhandt door den Pangeran Ardy mede wiert voorgedragen, als sullende voor de gemeene rust best zyn, gemerckt den ouden Coninck reets belast hadde om integendeel onse vaartuygen alomme geweldelyck aen te tasten en vandaar te verdryven, en waartoe reets vier vaartuygen toegerust wierden;

gemelte Pangeran Ardy had mede versogt dat de Batavise ingesetenen mogt werden verboden de Bantammers 't moorden, aen d'onse begaan, niet meer te willen verwyten etc., als werdende daardoor onder de Bantammers maar een grooten haat verweckt, en verder belooft tot Comp^e. syn vruntchap, met versoeck dat zyn komste in de logie en zyn reden mogten werden gesecreteert;

het Deens scheepie Christiaanshaven had onder anderen 350 packen geschilderde custleden van Tranquebare op Bantam gebragt, die voor seer civiele prys vercocht wierden;

verder doet de resident een relaes met byvoeginge van een specifice memorie der voornaemste Bantamse grooten, Pangerans en Ratou Bagusen die soo onder den ouden als den jongen Sulthan bescheyden en in wesen en in functie present waren, dewelcke niet onnoodigh geaght syn tot speculatie hierby te insereren, te weten de volgende:

Onder en by den ouden Coninck op Turtiassa,
Pontangh, Tanara en Tangerang.

Keey Aria Monyaja, principaelste raetspersoon;

Pangerangh Kidol

Pangerang Loor

Pangerang Radya

} broeders van den ouden Sulthan;

Pangeran Soeda, zoon van Pangeran Kidol;

Ratoe Bagus Jaya, broeder van den ouden Coninck van een concubine;

Ratoe Mamoet

Ratoe Zaeyt

} swagers van Pangeran Wangsa Patty;

Ratoe Bagus Machmet;

den Macassaarsen priester Chee Isooph heeft onder zich 100 Macassaren;

Pangeran Abdul Aliem, zoon van den ouden Coninck;

Pangeran Singe Radya, dese heeft het gouverno op Pontangh;

Pangeran Soeria commandeert Tanara; dese twee hebben ons volck op 't eylant Rotterdam vermoort;

Pangeran Rakiel heeft boven Turtiassa 't commando;

(1) Dit varende heb ik ingelascht.

Keey Aria Soura die Marta	} op Indermayoe.
Keey Deman Lodra Antak	
Tommagon Lodra Mangala	

De volgende grooten syn onder den jongen Connick op Bantam.

Pangeran Jaya Ingerat, admiraal over de zeemaght;
 Pangerangh Wira Smara;
 Pangerang Soeta;
 Pangerang di Wangsa;
 Pangerang Roma Mangale;
 Pangerangh Wiera Soeta;
 Pangerangh Danoe Wangsa;
 Pangerangh Prabangsa;
 dese voornoemde 7 Pangerans syn alle kinderen van des ouden Conincks
 vaders broeder en zyn oock de principaelste in alle haere vergaderinghe;
 Pangeran Soenjatan;
 Pangeran Ardy, broeder van den ouden Sulthan en secunde van den jongen
 Coninck;
 Pangeran Soeria di Wangsa is, getrout met d'oudste suster van den ouden
 Coninck en is veltheer;
 Pangeran Coelongh, broeder van den ouden Sulthan;
 Pangeran Casoenjata;
 d°. Trangara;
 d°. Singasaria;
 d°. Jouckya }
 d°. Pourbaya } zoons van den ouden Coninck;
 Pangeran Soeria, die Comp^e. logie op Andragury heeft affgelopen;
 Ratoe Bagus Radya Poera }
 d°. Radya Soeta } bastarden van den ouden Coninck;
 Ratoe Bagus Cadier, die d'onse op Andragiry heeft helpen vermoorden en
 is de broeder van Pangeran Soeria;
 Ratoe Bagus Patra met den jongen Conings dochter getrout;
 d°. Wangsa Casoema;
 d°. Wiera Nagara;
 d°. Patma Nagara;
 d°. Padoeraxsa;
 d°. Pityatanda;
 d°. Soela Moemita;
 d°. Tanoeyaya;
 d°. Wira Taroena;
 d°. Soeta;
 Ratoe Singa Wairengon;

Keey Aria Soera die Wangsa;

d°. Wangsa Nata;

Keey Daman Singi Wieprana na Surrebon;

Ratoe Bagus Wierat Macka;

Keey Aria Soera Diprana;

Keey Ranga Tankoke, geheym raatspersoon van Pangerangh Ardy;

d°. Wiera Sasmita, hofmeester in 't hof;

d°. Nata Sadana, cassier en handelaer van Coninx peper;

d°. Parmana na Sirrebon;

Keey Loera Astra Tsiandra, een zeeheld;

Keey Neby Astra Wиейaja;

Keey Tommagon Nara Mangala, hooft van de boom;

sabandhaar Secradana;

Keey Maas Wangsa Doeta;

Keey Deman Nara Packsa;

d°. Wira Packsa;

Tommagon Adie Wiracksa, hooft van de boom op Caranghanttoe.

Dese naarvolgende zyn op Watas en Tangerangh
onder den ouden Connik als:

Keey Depatty Soera Dielaha, hooft van Tangerangh en daarby gelegen velden;

Keey Aria Wangsa Diradya;

Keey Deman Singha Wиейaja;

Keey Deman Sienganagara;

d°. Marta Margala;

Keey Sajagaty;

Keey Nebry Jaya Wienata; dit is 't hooft geweest die Longy Tiega heeft
afgelopen;

Keey Tommagon Jeuda Mangala, de broeder van Keey Depatty Soera Delaga;

Keey Neby Jangh Baya;

d°. Pringa Baya;

d°. Nala Jouda;

d°. Danoel Dara;

d°. Jangh Lapa;

d°. Jangh Rana;

d°. Wiekara;

d°. Jaya Wiepacksa ect.;

boven welcke alle voornoemde grooten er noch veele Keey Nebeys en
Tommagons waren die hier en daar gebruyckt wierden;

uyt Bengalen was tot Bantam verschenen een Engels scheepje, genaemt de
Peerel, met 150 p^{ls}. amphioen, eenige packen fotassen en party potten boter;

en van Kanton het verwagte jonck van den sabandar Sacradana met ruym
900 kisten koper, party spialuter, radix China, thee;

met het Engels schip de Caesar, dat daags tevoren door den Engelsen agent affscheyt gegeven was, waren naa Europa off Engelant mede vertrocken die twee Engelse, jonghst van Ceylon over Batavia aldaar met licentie van ons overgecomen, contrarie haer gedaene beloften aen Zyn Ed^{ht}. alhier, dat se na 't bezoeken hunner ⁽¹⁾ vrunden op Bantam weder herwaarts keeren en met onse retourschepen na Europa vertrecken zouden.

5 d^e.- Even voor de middagh komt alhier van Japara de sloep de Jatyboom met schryven van den oppercoopman Cornelis Bartelszen Marchier en den raat aen Haar Ed^s. van den 21^{en} des voorleden maants, behelsende den goeden gerustigen toestand derwaartsover als op Samarangh etc.; oock had men uyt een briefje van den E. commandeur Jacobus Couper van den 8 January 1680 de volgende goede tydinge bekomen, waarvan hiervoren albereyts op den 17^{en} passado oock iets zy gesproken:

na de veroveringh van Cappar Crayn Glisson na Antangh by Troenejaja gevlucht en aldaar overleden zynde, soo waeren de meeste Macassaren by d'E. commandeur Couper goetwilligh overgecomen, bestaande met vrouwen en kinderen uyt ruym 4000 zielen, die men alle op verscheyde tyden na Sourabaya affgesonden hadde, ondertusschen dat men den hartneckigen rebel Toenejaja vervolgte, die al vlughtende van d'eene plaatse op de andere sigh ten langen lesten op een bergh begaff, dewelcke byna onbeklimmelyck was, omtrent een dagh reysens van Antangh, sulx men voor die tyt niet anders hadde konnen uytreghten als de passagien tot denselven bergh met de Javanen, die ten getale van 4000 mannen onder Aria Sindouradja ter adsistentie van ontrent de Mattaram waeren affgecomen, op het allernauwste te besetten en dan tegelyckerhand te avanceren, 't welck met soo groot succes was geschiet dat hy, van alles sober versien, nadat alvorens aan d'onse en besonder captain Joncker tevergeeffs doortoght hadde versogt, uyt honger genootsaackt was geworden sigh met syne overige byhebbende 174 Maduresen en 68 Macassaren (die alleen van al syn volck tot duslange by hem gebleven waeren) op genade en ongenade in Comp^s. handen over te geven, hopende noch genade by den Sousouhounangh te sullen vinden, dat hem egter doch al weder uyt schelmerye off wel uyt list misluckt ware, want hy door Zyn Hoogheyt eerst wel aengenomen en hooglyck g'eert was, maar kort daaraen door zyn bevel gekrist en van 't leven berooft, en hoedanig mede met de voorgeciteerde Maduresen en schelmse Macassaren, die hem tot 't laaste bygebleven waeren, gehandelt, want d'E. Couper deselve alle over de klingh had laten springen, en over welcke victorie en tydingen men tot Japara vreugdevuuren hadde laten aensteken;

den bekenden en snooden schelm en Maleytsen of Balyzen Abdul, anders nu genaemt Aria Locantara, voor een weynigh tyts tot Soca door den Sousouhounang Aman Courat met dien eertitel verheerlyckt en uyt het leger van ontrent Sourabaya met een party gesubjugeerde aengerotte slaven van Crain Glisson wegh en te lande na de kant van Japara gevlucht, was eyndelyck door den luytenant

(1) Er staat: *hunne*.

Andries Hartman met eenige Nederlantse soldaten op Damack agterhaelt en betrapt, hysselfs om den hals gebragt en noch 10 van zyn gevolgh de voeten gespoelt, sulcx er van die belhamers eenlyck 2 swaarlyck gequeste met de vlucht waren ontkomen etc., gelyck dat en den verderen inhoud breder by 't aencomend briefboek op zyn plaats omstandigh kan werden nagelesen.

Nademiddagh keeren van de becruysinge uyt de Straat Sunda alhier terugge d'schepen den Alexander ende 't Wapen van Z. Zee sonder schryven, hebbende den schipper Harman Ruyter 't gesagh over de cruysende vaartuygen aldaer volgens ordre aen den schipper Cornelis de Zoute op Rammekens overgegeven en onse vaartuygen aldaar in goeden stant gelaten, sonder dat er nu eenige dagen herwaarts ietwes van belangh ware gepasseert.

Seekere Chinese anachodas, in de voorlede maant February met haere joncken uyt China over Japan met een quantiteyt gesamentlyck van 3972 kisten kooper alhier ten handel aengecomen en volgens resolutie van anno 1678 't selve minerael nu weder by de Comp^e. aengeslagen off aengenomen zynde, versoecken op heden ter ordinarie vergaderinge om voor 't picol van 't voorsz. coper te mogen genieten 21 rd^s., en waarop na veel reedencavelinge en om de luyden niet of te schricken en van ons tot andere gebuiren of plaatsen tot groot nadeel van de Comp^e. te doen keeren, eyndelyck om verscheyde redenen verstaan zy de voorgenoemde parthye koper ditmaal weder te betaelen en aen te nemen tegens⁽¹⁾ 20 rd^s. yder picol, temeer self tot die prys geen groot voordeel door haar daarop kan werden behaelt ofte gewonnen.

Wyders is oock op 't nader versoeck van den inlants cranckbesoeker Nicolaes Bastiaense om eenigh genot van zyn geleden schade by 't doorbreken der dammen anno passado in 't uytdiepen deses casteelsgragt aen de lantzyde volgens de opgestelde memorie van den E. fabryck Adriaen de Leeuw ter somma van 218³/₈ rd^s. te mogen erlangen, goetgevonden aen den genoemde Nicolaes Bastiaense de voorsz. 218³/₈ rd^s. te laten rembourseren en te betalen, aengesien hem sulcx na redelyckheyt comt te competeren.

Conform het ingediende advys van den equipagiemeester Jacob Geus nevens eenige ervaren schippers over de reyse der 2 laatste gerede sware retourschepen in dit laate zaysoen na 't patria, soo is jegenwoordigh by Haar Ed^s. verstaen dat de voorsz. schepen om die reyse te spoediger te erlangen de Caap de Goede Hoop voorby en om te ververschen na 't eylant S. Helena sullen lopen off anders wel by nootsaake op de custe van Brasil en voorts de reyse aghter Schot- en Yerland om te nemen, te weten indien sy voor den 10 September de hooghte van 50 graaden noorderbreete komen te bereycken, maar later daar verscheynende, dat zy alsdan de beste cours mogen kiezen die zy tot eygen behoudenisse sullen oordeelen naar zeemanschap te vereyssen.

6 d^e. d'Eerwaarde kerckenraet deser stede versoeck gedaen hebbende dat gedeelte van het Nieuwe Testament, te weten het Evangelium Mattheu en de eerste aght capittels Luca, zynde sooverre het vooreerst van 't gehele Nieuwe Testament,

(¹) Er staat: *tegens*.

door den predicant Joan Fereira uyt de Spaanse in de Portugese tale overgeset, by de Eerwaarde gecommitteerdens des kerkenraets en broederen Cornelis Lindius en Theodorus Sas gerevideert en naargesien zy, op Comp^e. kosten tot dienst der gemeente alhier en elders in India te mogen werden onder d'perse gegeven en gedrukt, soo is na veele redencaveling eyndelyck goetgevonden 't selve toe te staan en soomede oock den catechismus in de Maleytse tale overgeset, jongst uyt Amboina overgesonden en alhier nu oock door 2 gecommitteerde ouderlingen der Eerwaarde kerkenraats, in de Maleytse tale grondigh ervaren, gerevideert en met opmerckinge naargesien.

Soo is mede te deser tyt over de nu afgane 2 retourschepen 't Huys te Merve en Ternaten als commandeur gestelt en verkoren den oppercoopman Volckert van Goens, by resolutie van den 14 November anno passado albereyts om te repatrieeren geordonneert geworden synde.

Voorts is noch goetgevonden het reglement met de nodige antwoorde en rescriptie, volgens resolutie van ultimo January jongstleden door d'E. Heeren Directeur Generael Cornelis Speelman en Joannes Camphuys tot satisfactie der Heeren Mayores en tot naerigt hier alomme in India opgesteld en heden in Raade van India door gemelte Haar E. volslagen beantwoort overgelevert, nadat het met aendaght overwogen en geresumeert sy, soodanigh volcomen te approbeeren, te onderteekenen en agter de nu afgaane generaale missive als daartoe gehorende aen d'Ed^e. Heeren 17 oock sesdubbelde voor de respective cameran in 't patria over te senden omme de confirmatie en 't goetvinden der Ed^e. Heeren Principalen daarop of te wagten.

En is wyders aghtervolgens het voornoemde reglement oock verstaan noch verscheyde placcaten ten tyde al vervolgens te emaneeen en te publiceeren, als tegens den particulieren handel, 't dragen van juweelen buyten de heeren van de Regeeringe, 't genieten van 2 in plaats van 3 maanden gagie in de thuyseyse voor 'taghter Schot- en Yerlant om zeylens etc.

Insgelycx is mede na den teneur van 't geciteerde reglement ende de voorheen genomene resolutien verstaan, eenige Comp^e. dienaren, soo gequalificeerde ⁽¹⁾ als mindere pennisten hunne gagien te doen afschryven, sommige omdat se tegens ordre buyten licentie van haare plaatsen opgecomen, andre omdat se niet seer bequaam, te luy off wel onnut syn, namentlyck:

den oppercoopman Willem van Dam, den coopman Zacharias de Huysser, d'ondercooplyden Andries Poolman, Justus van Wyck en Johannes Schilhoorn en voorts de adsisenten Hendrick van Zeelst, Jacob Pessaart, Coenraat Schouw, Dirck Schorel en Thomas Hugo, zynde mede uyt den hooftde van dickgenoemd reglement goetgevonden de ondergespecificeerde ministers etc. daartegens in haar functien te bevestigen en te verbeteren, als te weten:

d'E. Joan van Hoorn in de qualiteyt van absoluyt secretaris deser vergaderingh te bevestigen met een belooninge van hondert en vyftigh guldens ter maant;

d'E. Nicolaes Baukes nu eerste oppercoopman deses casteels vooreerst tot hondert en dertigh guldens;

(1) Er staat: *gefualificeerde*.

d'E. Jan Parve insgelycx te bevestigen in de q^t. van tweede oppercoopman deses casteels meede vooreerst 130 guldens, en soomede den E. Martinus Pit vooreerst als visitateur generaal verbeterd tot 130 guldens;

Mattheus van Luchtenburgh cassier en coopman tot 70 guldens ter maant;

Joannes Cops soldyboekhouder en coopman tot 60 guldens en

Benjamin Trigale als sieckentrooster hier ten casteele tot 50 guldens ter maant etc., alles breder by 't resolutieboek te beoogen.

7 d^e. 's Morgens vroëgh volgens gewoonte van een à 2 maal des jaars het canon rontom het casteel, de stad Batavia etc. afgeblasen en losgebrant zynde, soo komt kort daaraen den E. capteyn Willem Hartsinck binnen by Zyn ⁽¹⁾ Ed^t. met een briefje off Javaanse lontor, van eenige hoofden omtrent Craoangh geschreven, luydende na translatie aldus:

Translaatbriefje, door Wangsa Naya en Sacra Youda aen Zyn Ed^t. uyt de Cravangse bovenlanden geschreven.

Desen brief is van Wangsa Naja en Sacra Youda, die beyde naar affleggingh van haere onderdanige groete wenschen dat God de Heer Generael in gesontheit voeden en een langh leven geven wil.

Nademaal mynheer my belast heeft alhier wagt te houden, daarom zie ick wel toe en verneem naar alles: capteyn Hartsinck magh oock seckerlyck op ons vertrouwen. Kingabey Santa Prana, ick en Sacra Jouda hebben met de Bantammers gevogten en een van onse medemackers met namen Sourapatty is gedoot. Wy hebben om des Tommagons bystant versogt, die ons niet heeft willen helpen, en op dat uir als wy vogten hebben wy Naja Doeta ontmoet, die ons zeyde dat van den Tommagon gesonden was. Terugh wederkeerende hebben wy opnieuw wederom veele schooten hooren doen, waarop volck afzonden om te verneemen wat dit beduyde, die aldaar ter plaatse comende, zagen dat 196 soo mans als vrouwen ternedergevelt en 3000 zielen weghgevoert waaren, welcke 3000 zielen Naya Doeta is gevolgt.

8 d^e. 's Morgens vroegh komt den sabandaar en licentmeester Ocker Ockersze binnen by Zyn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael, rapporteerende dat eenige onser Batavise ingesetenen, met haare prauwen heden van 't steenhalen terughgekeert, omtrent de eylanden de Menscheeter en Combuys op gisteren 30 Bantamse oorloghsvaartuygen hadden gesien voorbyzeylen, en op de affvraginge van seekere Javaanse vissers vernomen dat se van Sirrebon waeren gecomen en van noch andere 20 vaartuygen stinden gevolgt te werden, waaruyt men soude mogen gissen dat se volgens de advisen van Bantam, hiervooren aengeroert, hun dessayen op en omtrent Indermayoe etc. scheen te willen verlaten.

9 d^e. 's Namiddaghs komt alhier van Tegael en Indermayoe de fluyt de Beemster, medebrengende drie briefjens, d'eerste door de residenten Thomas Grinnel

(¹) Er staat: Zy.

en Aarnout Grevinck van den 25 met noch een byvoegsel van den laesten January deses jaars, en de twee laaste door den captain Jochum Michielsen en raat, d'eerste mede uyt Tegaal ultimo January en d'ander ⁽¹⁾ uyt Indermayoe den 2 Maart anno stanty, alle aen Haar Ed^s. geschreven, behelsende de togt van den captain Jochum Michielsen met 60 Europeanen en eenige scheepies en sloepen item Crayn Bissee en Crain Panaragan etc. met haare byhebbende Macassaren na Tagael om 't geweld der Kidolese rovers derwaarts af te weeren, aengesien deselve voornemens waeren geweest dat district te invaderen en reets daartoe eën goet aental dier roevers op Cheribon versamelt om Tegaal vyandlyck aen te tasten, gemerckt sy oock reets de negorie Paccalongan naar eenige geringen tegenstandt van den sabandaar Miramjaja berooft en verbrandt hadden, waarheenen den captain met de gantse magt sigh oock al meteenen vervoegt hebbende, soo was den vyand voor de aenkomste van d'onse al weghgevlugt en van den Sousouhounangh Aman Courat tot Paccalongan een gesant gecomen om na den toestandt dier landstreeke te vernemen, die d'onse de totale ruine en doot van den rebel Troenajaja had weten te verseecken ect.;

den voorgemelte sabandaar Miramjaja wierd door den captain Jochum Michielsen en de regenten tot Tegaal alsnu naar Batavia gesonden met beschuldiginghe als soude hy het met de Bantammers hebben gehouden, dewyle hy syn sabandaars-plaats verlaten en sigh op de Maleytse vaartuygen geretireert hadde:

tot Tegaal was een gesant van den ouden Coninck van Sirrebon by d'onse gecomen, versoeckende adsistentie tegens die Kidolese rovers, met voorgeven dat alle synes Conincks negoryen door 't onredelyck handelen dier schelmen t'eenemaal wierden geruineert, gelyck alles breeder in 't aencoment briefboek en oock by het verbaal van dat quartier staat aengetekent en geëxpresseert, doch dewyl ons oock noch nevens de papieren van den capiteyn en by de syne is terhande gecomen een briefje van Crain Besse aen Haar Ed^s., daarin hy oock van zyn wedervaren en verrigten etc. aldaar alom mentie maackt, soo wert na ordre en gewoonte 't selve hieronder geïnserieert, luydende na translatie uyt het Maleyts als volgt.

Translaatmissive, van Crain Bissey uyt Indermayoe aan Syn Ed^{ht}. de Heere Gouverneur Generaal geschreven.

De groete uyt een zuivere opregte genegentheyte van Crain Bissey comt aen den Heer Gouverneur Generael, die in grootheyte en staat verheven is; Godt de Heere wil hem en zyn gandsche familie zegenen met een langh leven en veel geluck op deser aarden, amen.

Verders maake aen den Gouverneur Generael bekend dat wy op Sondagh den 7^{en} January ter rheede van Dermayoe syn ten aucker gecomen en op Maandagh daaraenvolgende aen lant gegaen, alwaar ick den captain Jochum Michielse hebbe gevonden, dewelke zeyde dat op Indermayoe geen vyanden meer waren. Op den 9^{en} January is Crayn Panaraga mede

(1) Er schijnt te staan: *en dat die*.

op de rheede van Dermayoe gecomen, dogh is den captain te raade geworden dat wy naar Tegaal soudén gaan, alsoo verstaan hebben dat aldaar vyanden waren; dierhalven zyn wy op Woensdag den 10 January t'scheep gegaan en op Donderdag den 11^{en} d°. voor Tegaal geanckert, den 12 d°. aen lant gecomen, wanneer de Javanen ⁽¹⁾ tegen ons hebben gesegt datter geen vyanden in Tegal waaren. Op den 13 January Maandagh zynder gesanten van Paccalongan tot ons gecomen en om bystant versoght, alsoo de vyanden Paccalongan aen brand hadden gestookt en wederom waren vertrocken, maar den sabandaar zeyde dat se in het vaartuygh van nachoda ⁽²⁾ Hitam waaren ⁽³⁾, maar niet voor den dagh quamen noghte wilden vertrecken; daarom ben ick met den capteyn te raade geworden om na Paccalongan te gaan. Dierhalven is den capteyn op dien eygensten dagh naar derwaarts vertrocken; ick ben hem op Dyngsdagh den 16 January gevolgt en hebbe doen Crain Panaraga en Dayn Matara over lant naar derwaarts gesonden, alwaar wy op Woensdag den 17 d°. syn gecomen. Doen heeft den capteyn tegens myn geseght dat den sabandaar en den nachoda Hitam selfs ons by den vyand soude brengen; dierhalven hebben wy op den 18^{en} d°. alle de Javanen van Paccalongan by den sabandar ontboden en haar gevraagt off sy gesint waren om naar den vyant te gaen ofte niet, daarop zy antwoordende zeyde dat zy liever soudén sien dat wy met haar tesamen den vyand tegengingen, anders soudén sy haar niet maghtigh zyn, weghloopen, haare slaven verlaten en haare huysen met goede oogen moeten sien branden; daarom versoghte den sabandhaer dat wy gesamentlyck met haar naar den vyand soudén gaan, en heeft doen alle coopliden die te vinden waeren byeenvergadert om naar den vyandt te gaan; doen hebben de coopliden tegens myn gesegt dat zy daarop een eed van getrouwigheyt wilden doen; dierhalven heb ick se haar in getuygnisse van den sabandhaer en andere grooten afgenomen en het water van haar geweer laten drincken, en hebben haar voorts tegen den vyant gereet gehouden. Ick en den captain hebben den sabandaar alles aenbevolen en zyn op Saturdag den 27^{en} January wederom tot Tegaal gecomen. Op dien selfden dagh isser mede een brief van den ouden Sulthan van Chirrebón aen de grooten van Tegaal, alsmede een brief van den sabandar aldaar aen den capteyn Jochum Michielsen gecomen; den inhoud van de twee brieven heeft den captain in zynen brief bekéntgemaakt.

Na dit seggen maak ick noch aen den Heer Gouverneur Generaal bekend dat van de tyt aff dat ick den captain Carangh bygestaan hebbe van Dermayoe aff tot Paccalongan toe geen vyanden meer zyn geweest, en ick hebbe sulcx aen de volkeren van Dermayoe, Tegaal en Paccalongan toe ⁽⁴⁾ gevraegt, dewelke myn tot antwoord geven dat zy daar geen vyanden

(1) Er staat: *Vavanen*.

(2) Het HS.: *machoda*.

(3) Versta: *den sabandaar zeyden se dat waare*.

(4) Dit *toe* is door den corrector verkeerd ingevoegd.

meer zyn geweest ⁽¹⁾, maar indien de Comp^e. inderhaast geen oorlogsvolkeren naar Sirrebon send, sullen wy niet in ruste en vrede kunnen leven, want daar en syn anders geen plaatsen daar quade menschen woonen als in Sirrebon, maar nu segge ick: indien de Comp^e. Sirrebon den oorlogh aendoet, sal het by gelyckenisse syn een verlightingh alsoff een swaar pack van myne schouderen wierd genomen, ende dit is myne beradinge met Crayn Panaraga, Dain Matara, Dayn Mangimba en Dain Sitoedjoe, dat soo de Comp^e. Sirrebon den oorlogh niet aen en doet, dat wy hier niet in ruste connen wesen en onnoodigh zyn dat wy langer op dit lant Java woonen, alsoo der geen meer vyanden syn, ende noch versoeke ick, indien de Comp^e. Sirrebon den oorlogh wil aendoen, soo laat het maar op myn aencomen, want na 'tschynt soo is Sirrebon swack, en gelieft te geloven dat ick de Comp^e. trouw sal dienen.

Vorders vanwege de tydinge van Crayn Glissongh heeft den capteyn in synen brieff UEd^h. bekendgemaakt. Myne nedrige groete comt oock aen alle de Raden van India alsmede die van Crayn Panaraga, Dain Matara, Dain Mangimba en Dain Sitoudjoe aen d'Heer Gouverneur Generael ende Raden van India.

Geschreven op Tegaal op Dynsdagh den 30^{en} January anno 1680.

12 d^e. 's Morgens al vroegh vervoeght sigh Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael, verselt met d'heer Willem van Outhoorn en Ryckloff van Gons de Jonge alsmede den secretaris deser vergaderinge, d'E. Joan van Hoorn, na de rheede om den E. Volckerus van Goens, geëligeert commandeur over de twee gereetleggende retourschepen na 't patria, na luyt der commissie denselven voor te stellen en te authoriseeren, 't welck dan op 't schip 't Huys te Merwede met de gewoonlycke plegtigheden volbragt, oock meteenen de notificatie of 't biljet wegens 't genieten van voortaan maar 2 in plaats van 3 maanden gagie voor 't aghter Yer- en Schottlant om zeylen in de thysreyse op beyde de schepen ten overstaan van den equipagiemeester de Geus en de overheden dier schepen door den E. secretaris voornoemd gepubliceert wesende, soo komt welgemelte Zyn Ed^e. omtrent de middagh weder aen lant, luydende gemelte notificatie van woorde tot woorde aldus:

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens ende de Raaden wegens den Nederlantschen staat in India doen te weten:

Dat ingevolge van d'ordre der Heeren Bewinthebberen ter vergaderinge van Seventhienen van den eersten November 1678 by desen een ygelyck die mette retourschepen van de Comp^e. uyt India na 't vaderlant staan te vertrecken wert geadverteert en gewaarschouwt, gelyck op den 22 November voorleden op de jongst vertrocken retourvloot te deser rheede by monde zy geschiet, hoe voortaan by gemelte Heeren Bewinthebberen is goetgevonden en gearresteert, dat alle de thuysvarende dienaren, soo officieren als soldaten,

(¹) Deze twee laatste woorden zijn van den ouden corrector; er stond eerst: *wisten*, wat vermoedelijk goed was; de corrector, die in de war was, heeft vervolgens op den rand nog eens de voorgaande regels (na het voorgaande *zyn geweest*) bijgeschreven, die later weer doorgehaald zijn.

matroosen eet. voor de voorschreven thuysreyse en 't zeylen agter Yer-⁽¹⁾ en Schollant om na de havenen onses lieven vaderlants in plaats van drie maanden, gelyck voorheenen altoos zy in gebruyck geweest, voortaan niet meer en sullen genieten als twee maanden gagie, gelyck sulcx dan by desen aen allen en een ygelyck wert gewaarschouwt tot nareginge, omme namaals in 't patria daarvan geen ignorantie te pretenderen, en ten welcken eynde desen uyt onsen name door den E. waterfiscael en gecommiteerden uytten Aghtbaren Raat van Justitie op de retourschepen den volcke sal werden voorgelesen, gepubliceert en aldaar geaffigeert.

(Onder stont:)

Gegeven in 't casteel Batavia desen 9 Maart 1680.

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Ter zyde stont:)

Ter ordonnantie van Haar hooghgemelte Ed^s.

(En bovendien 's Comp^s. segel in rooden lacke gedrukt, en was ondertekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

(Lager stont:)

Dese bovenstaande acte van notificatie is in conformiteyt van d'ordre der Ed^l. Heeren Bewinthebberen van de Generaale Comp^s. op de retourschepen 't Huys te Merve en Ternaten op dato deser den volcke publyck voorgelesen en geadverteert ende by alle deselve geacquiesseert en aengenomen.

In de scheepen 't Huys te Merve en Ternaten op Batavias rheede den 12 Maart 1680.

(Onder stont:)

't Welck ick getuyge.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

De Heer Extraordinaris Raat van India Joannes Camphuys op heden in Raade van India overgegeven hebbende seeker geschrifte, daarby versoekende vermits de stercke sinckingen op de oogen van syn gesigt, waardoor hem somwylen 't gebruyck daarvan t'eenemaal wierd benomen, van den dienst der E. Comp^s. met stilstant van gagie te mogen werden ontslagen, om soodanigh alhier voor eenigen tyt te verblyven en de veranderingen ten goeden af te waghten oftewel met de schepen in 't laaste van dit jaar te repatrieeren, soo is dierwegen verstaan syn E. om desselfs beproeffde ervarentheyt en nootsaakelyckheyt tot continuatie vrundelyck te versoeken, gelyck sulcx en 't verdere gebesoigneerde dierwegen by d'aparte resolutiën van den 6, 7 en 12 deser lopende maant, onder huydigen datum in 't resolutieboek deses casteels ingeschreven, ampel staat uytgedrukt en aldaar kan werden nagelesen.

⁽¹⁾ Er staat: Yser.

d'E. Jacob Does en Mattheus van Luchtenburgh als crediteuren van den repatrieerende m^r. Jan Bitter heden avont naar 't gebed in Raade schriftelyck versoek gedaan hebbende, dat het versoghte en door den Aghtbaren Raat van Justitie deses Casteels aen de Hooge Regeeringe gerenvoyeerde arrest op den persoon van gemelte m^r. Jan de Bitter voornoemd door Haar Ed^e. mogt werden toegestaan en geaccordeert, totdat se van hun agterstal, d'eerste ter montura van en de andere van (1) rd^e. ten vollen soudén wesen voldaan en afbetaelt, soo is verstaan deselve dat versoghte arrest als tegens de ordres der Heeren Mayores t'eenemaal of te slaan en haar te renvoyeeren daar en soodanigh zy te raade sullen werden.

Op 't versoek van den E. Volkert van Goens, staande gereet te repatrieeren, is denselven toegestaan een slaaff en een slavinne tot dienst van zyn E^e. huysvrouw en sware familje mede te mogen nemen, mits deselve op zyn kosten wederomme uyt 't vaderlant herwaarts sal hebben te bestellen.

Ingelycx is op de instantie van seeker Affricaanse caffer genaamt Symon, anno 1673 aen 't eylant St. Helena van de Engelze in onse hande en anno passado van de Caap herwaarts gecomen, goetgevonden denselven mede naar 't vaderlant te laten overvaeren, omme door Heeren Majores by nader besendinge om slaven naar 't eylant Madagascar, alwaar hy bekend zy, te konnen werden gebruyckt ect.

13 d^e. Desen morgen en namiddaghs werden door Haar Ed^e. de aftegaene generaale brieven aen d'Ed. Heeren Bewinthebberen ter vergaderinge van Seventhiene benevens oock die aen de 6 respective camerén van de Comp^e. mitsgaders de instructiën voor de opperhooffden deser 2 retourscheepen voorts afgelesen ende in den avontstont deselve generale brieven, het geannexeerde opgestelde en beantwoorde reglement, benevens de verdere nodige papieren eysschen al meteenen in 't ronde by Haar Ed^e. ider apart geteekent om op morgen met dè scheepen 't Huys te Merwe en Ternaten afgesonden te werden.

14 d^e. Desen namiddagh gewert ons per Javaan een klein briefje van den resident Caaff tot Bantam, op gisteren aen Haar Ed^e. geschreven, eenlyck dienende tot bekendmakinge dat aldaar 100 bhaaren peper waaren afgewogen en in drie gontangs gescheept, om tot een geschenck aen Haar Ed^e. door den jongen Sultam naar Batavia versonden te werden, en stinden oock nogh 7 koebeesten van den Pangeran Ardy mede te volgen, zynde voorts hier benevens dat advys daarby geweest seeker Spaans briefje met eenige documenties, door den Gouverneur in de Philippines off Manilhas, genaemt Don Vergas Furtado (sonder dat men de voornaam uyt de voorste letteren konde begrypen) aen Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens geschreven, gelaghtteekent den 15 January passado, en daarby almede noch eenige pacquesten Spaance brieven, naar Spangen ect. geadresseert omme met onse retourscheepen vooreerst na 't patria voortgesonden te werden, gelyck oock verstaan zy te laten geschieden onder Comp^e. papieren, zynde deselve per 't scheepien des Pangeran Coulongs uyt de Manilhas den 12^{en} deser op Bantam

(1) Het HS. laat beide getallen open.

aengebragt, en luyd geciteerde brieffjen aen welgemelte Zyn Ed^t. na gedaene vertalinge uyt het Spaans in 't Nederduyts aldus:

Translaatbrieffje, door den Spaansen Gouverneur Vergas Hurtato in de Manilhas aan Zyn Ed^t. de Heere Gouverneur Generaal geschreven.

Met het schip dat anno passado 1679 uyt Bantam in dese eylanden is comen negotieren en in handen desselven stierman heb ick een brieffaen UEd^e. gesonden, UEd^e. daarin communiceerende de bekentmakinge ofte clagten, welcken den Eerwaarden pater Hieronimo de Lebreros van 't Geselschap Jesus en een van de drie missionarissen, in 't ryck Siao resideerende, aen dese stadt hebben gesonden aangaande haar detentie en het gewelt, dan aen deselve religieusen en aen de Spaanse soldaten en Pampanger, die er in guarnisoen laagen, is aengedaen, deselve uyt dat eylant wegneemende, omdat se uyt derselver possessie desselven wettigen Konings, te weten die van Ternaten, hadde weghgestoten, welck het bovengemelte heeft uytgevoert, daartoe geconvoyeert en geholpen van den gouverneur van Maleyo en de soldaten van de Hollantse natie, myselven wel persuadeerende dat myne voorhoudinge by UEd^e. die ten vollen geremedieert souden hebben, waaraff egter geen antwoord ontfangen hebbe, maar wil sulcx niet anders toeschryven dan dat misschien gesegde advys tot aen UEd^e. handen niet gecomen is, ende omdat de tydinge, die ick daaraff bekomen hebbe, nu grondiger en in de copyen die dese versellen begreepen zyn, alsmede uyt een brief van gemelden gouverneur, waaruyt blyckt de communicatie en different, die gemelden gouverneur daarover gehadt heeft met den captain Andreas Serraro, opperhoofd van 't Spaans volk, hoe ernstigh hy hem de saake heeft voorgehouden en ten volle overtuight, zoodat hy daardoor en andere voorgevallene redenen, die onse klagte rechtveerdigen, oock selfs bewogen wiert, soo wiert ick daardoor noch dies te meer aengemoedicht hetselve UEd^e. te openbaren, ende daaruyt sal UEd^e. wel connen bevroeden 't geene gepresumeert kan worden, van dat gemelde gouverneur de Ternataanen met volck, wapenen en vaartuygen gesterkt heeft en deselve met twee jagten geconvoyeert om in dat ryck in te vallen, zynde zyn toorn en klagte t'eenemaal ongefondeert, alleen quanswys ter oorsaacke van het houwelyck van desselven Coningh met een vrouw, van die van Ternaten gerepudieert, een ⁽¹⁾ pretext waarlyck 't welke meer tot breecke dan tot het oogmerk van zyn wraake schynt gekooren te zyn, ende schoon dit in een wederzydige vriendschap tegens die van Ternaten practicabel hadden geweest, soo en weete ick niet wat de reeden geweest mag zyn, dat sulcx niet gepractiseert en is met de Spanjarden welke onbevreesd gemelde Coningh van Siao haar hulpe assisteerte, alsoo UEd^e. natie en de onse met al vrywat nauwer stricken en verplichtigen van vriendschap aen malcanderen verbonden zyn ende dat, den Coningh van Siao

(1) Er staat: *en*.

in de besittinge ⁽¹⁾ van zyn ryck nogh verblyvende, al die vrugt van die factie alleen pal blyven staan souden om de Spanjarden daaruyt te boenen en opdat de Hollanders desselven fortificatiën souden bemagtigen en haarselven daarin verstercken, sonder dat Ternaten daaraen part noch deel hebben souden, welcke voor de eerste bewegende oorsaake gesupponeert zynde geweest, efter als een onderdaan is gebleven.

Daarenboven zoo syn geseyde religieusen, soldaten ende resteerende volck van dese eylanden op Maleyo gedetineert, totdat de Koning van Mindanauw, onsen vrundt, oordre heeft gegeven om deselven derwaarts weder te senden, gelyck hy oock gedaan heeft met die hem overgelevert geweest syn; 't schynt dat dese oorsake geweest is in een conformite van het doenmaals cort volgende effect, te weten om gemelte religieusen daarvandaan te ligten en alle communicatie te benemen. Naadat ick geïnformeert ben, soo heeft oock gemelte gouverneur tot dien eynde haar met verscheyde beschuldigingen belast, 't welck voor een groot nieuws gehouden is geweest, alsoo haere eygene oeffeninge haere deugt uytroept, welcke op onse maniere verstaan synde met veele religieuse daden gequalificeert is, en hierop sent hy haar over aen UEd^e. om deselve naar Hollant te doen versenden en aldaar aen het oordeel van den seer doorlughtigen rigterstoel van UEd^e. Comp^e. en van denselven naar Romen om aldaar oorloff te vercrygen om alsdan keerende van Syn Heyligheyt wederom naar dese besendinge van den Apostolischen Stoel te mogen overkomen, en dat niettegenstaande dat myn Koningh en heer, die Godt bewaare, degeene is die geseyde confessie gesupponeert tot groote kosten van zyn konincklyck patrimonie deselve op dese eylanden stelt, en alsoo doende wil men deselve uyt haeren wegghdryven, 't welck waarlycx grootelycx tot haar naadeel soude strecken. Om welke redenen ick UEd^e. versoeke dat aengaende 'Siao met de herstellinge van dien, alsoo van onse zyde tot de minste beweginge van den gouverneur van Maleyo geen occasie is gegeven en dat hy dienvolgens tot soodanigen buyt niet en hadde behooren toegetreden ⁽²⁾ te hebben, voornamentlyck nu, wanneer den naem en bystant van mynen Konnick en heer in dat ryck soo out is geworden en hy als soodaenigh hem hetselve wel hadde mogen wettelyck toeeygenen, UEd^e. daarvandaan gelieve te gelasten syn guarnisoen te doen vertrecken, gelyck oock dat gemelte religieusen aen dese eylanden wederom gerestitueert mogen werden, my ondertusschen waarschouwende van 'tgeene UEd^e. aengaande het een en het ander voorgenomen heeft te doen, opdat de saacke sooverre niet kome dat, dit regt geventileert en de redenen die ick aen myn zyde hebbe bekend zynde, UEd^e. werde belast met de schade die daaruyt staat te groeyen, waarop UEd^e. my volgens schuldigen pligt altyt bereyt sal vinden tot nacominge van gelycke correspondentie

(¹) Het HS.: *besettinge*.

(²) Er staat: *toe te treden*.

alsmede tot dienste van UEd°. in 't geene UEd°. my gelieven sal te gebieden, wiens persoon de Heere gelucksalige jaare gelieve te bewaren.

(Onder stont:)

Manila (en) Jannachyns (¹) den 15^{en} 1680.

UEd°. dienaar die UEd°. handen kust

(Was getekent:)

VERGAS FURTADO.

Tegens den avont komen alhier aen per eygen vaartuygh van den Maccassaarsen luytenant Dain Matara 27 syner Macassaaren van Indermayoe besettingh en becruyssinge te water, zynde door gebreck en hart weder herwaarts gedreven sonder eenigh schryven van d'onse off ymant medegebragt te hebben, die dan ten eersten sullen gerevictualiceert en al voort weder na derwaarts geordineert werden.

Soo komt oock een weynigh later van Malacca te retourneeren seeker onser Chineesen vaartuygh, hebbende almede geene advisen vandaar aen d'Hooge Regeringe ons toegebragt.

15 d°. 's Morgens met den dageraat vertrecken uyt deser rheede de retourscheepen 't Huys te Merve ende Ternaten na de havenen onses beminde vaderlants, geordineert, als eenige dagen geleden reets zy vastgesteld, om de Caap de Goede Hoop voorby en over 't eylant St. Helena ofstewel by onstentennis van dien by nootsaake over de cust van Brasil (omme de reyse zooveel te spoediger te erlangen) de steven voort te setten. God de Heere gelieve deselve een geluckige en voorspoedigh behouden reyse te verleen, staande gesamentlyck vanhier te vervoeren een capitael van / 555309:18:14, bestaande in soodanige retouren als hieronder in 't breede wert aangewesen.

In 't schip 't Huys te Merve voor Zeelant.

469217 R swarte geharpte peper;
 6215³/₄ R diverse Chinese rouwe zyde;
 540 stux Chinese pansjes;
 454 stux Chinese pelings;
 630 stux Chinese gielams;
 76 cattys muscus;
 217600 R salpeter;
 149127 R thin;
 70765 R sappenhout;
 5477 stux Jappance porceleyne;
 490 cattys berghsinober;
 25 stux Japance zyde rocken;
 2564 stux Japans lackwerck;
 953 cattys radix China en galiga;

(¹) Te lezen zal zijn: Januarii.

146 $\frac{3}{4}$ cattys Chinese thee;

865 stux theepotjens, bedragende met de ongelden nevens 9 vaetjens erts ongetaxeert een somma van / 207267:13:10;

in 't schip Ternaten voor Amsterdam:

550429 cattys swarte peper;

12671 R diverse Chinese rouwe zyde;

660 stux Chinese pansjes;

706 stux Chinese pelings;

6000 stux Tonquinse pelings;

100 catty muscus;

500 catty berghsinober;

699 stux Chinese gielams;

25 stux Japance zyde rocken;

5846 stux Japans lackwerck;

242257 R salpeter;

180503 R thin;

208668 R sappanhout;

5898 stux Japance porceleyne ⁽¹⁾;

951 cattys radix China en galiga;

343 $\frac{1}{4}$ cattys Chinese thee;

1655 stux theepotjens, monteerende met de ongelden en 29 vaatjens mineraalerts ongetaxeert een somma van / 316931:17:11.

Voorts noch in 't schip 't Huys te Merve voor
de camer Delft haar porcie:

2900 stux diverse witte Tonquinse pelings, ten bedrage met d'ongelden van / 15286:11.

En soo oock in 't schip 't Huys te Merve voor de
camer Rotterdam haar porcie:

3000 stux witte Tonquinse pelings, bedragende met d'ongelden een somma van / 15824:6:14.

Waarop dan desen voormiddagh den commandeur der bovenstaende ⁽²⁾ retourschepen, d'E. Volckerus van Goens, naar boort affgaat, werdende door zyn heer vader, Zyn Edl. de Heere Gouverneur Generaal, verselt met de heer Willem van Outhoorn en Ryckloff van Goens de Jonge, tot buyten de Waterpoort deses casteels uytgeleyt en voorts door eenige vrunden aen boort van 't schip 't Huys te Merve geconduiseert, terwylen de schepen reets tot aen 't eylant Onrust affgezeylt waren,

(¹) Er staat: *porceleyne*.

(²) Het HS.: *bevenstaende*.

gaande inmiddens den E. waterfiscael Pieter Pauw met de fluyt de Beemster en zyn zeylsloep de Brack mede uyt dese rheede omme na gewoonte ten bywesen van 2 gecommiteerdens uyt den Aghtbaren Raat deses Casteels, namentlyck d'E. Francois Tak en Abraham van Riebeeck, met den secretaris Jacob Overtwater over de retourschepen de monsteringe der vertreckende menschen na behooren te doen.

De generale brieven, facturen etc. met de daarby gehoorrende respective boeken, stucken en documenten op gisteren in de kassen en paquetten affgepakt en nu heden middagh eyndelyck in 't geheel vaardigh geraackt, geslooten en verzegelt zynde, soo vertreckt den eerste klerck deser Generale Secretary Pieter van den Hoorn met 2 roeychialoupen en den onderequipagiemeester, schipper Harman Lodewyxe, even over middagh naar boort omme de gemelte brieven, kassen en vordere papieren aen de retourschepen te bestellen en behoorlyck te verdeelen, en comt noch desen selven avont weder terugh, hebbende deselve alle behoorlyck op de schepen verdeelt, sooals hieronder uyt de notitie, ten dien eynde opgesteld, nader kan werden gesien.

Aen den commandeur Volckerus van Goens op 't schip 't Huys te Merwe:

een groot toegesloten en versgelt packet papieren met de generale missive en 't reglement, geconsigneert aen d'Ed. Heeren 17, Middelburgh in Zeelant;

een groote kas met boecken en secretariale papieren, geconsigneert aen d'Ed. Heere Bewinthebberen ter camer Zeelant;

een klein geslooten packetje papieren, geconsigneert aen de Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam;

idem een groot toegesloten en besegelt packet papieren met de generale missive en 't reglement, geconsigneert aen d'Ed. Heeren Seventhiene voor de camer Delft;

een geslooten kas met secretariale boecken en papieren voor de camer Delft;

een packetje gesloten papieren, geconsigneert aen d'Ed. Heeren Bewinthebberen ter camer Hoorn;

iden een groot gesloten en besegelt packet papieren met de generale missive en 't reglement, geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren 17 voor de camer Rotterdam;

een kas met secretariale boecken en papieren voor de camer Rotterdam;

een klein packetje papieren, geconsigneert aen d'E. Heeren Bewinthebberen ter camer Enckhuysen.

Voorts losse scheepspapieren:

twee stucx originele instructien, door Haar Ed^e. vervaardigt voor d'E. Volckert van Goens ende den breiden raat der retourschepen 't Huys te Merwe en Ternaten dato 13 Maart, om haar tot naerigt te dienen;

twee gesloten secrete seynen om geopent te werden in 't gesigt van Caab de Bon Esperance, in gevallen men door noot gedwongen wiert deselve aen te doen;

item twee instructien voor de opperhooffden der retourschepen om hun daarna in 't binnenloopen van de Taffelbay ect. te reguleren;

twee placcaten voor de retourbodems wegens 't overnemen van particuliere goederen en wat daaraan verders depeendeert;

item twee placcaten tegens de insolentien van 't gemeene volck op de thuystryse en aen Caab de Bon Esperance.

Aan den schipper Willem Kemp op 't schip Ternaten:

een groote packet gesloten en besegelt papieren met de generale missive en 't reglement, geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren 17 voor de camer Amsterdam;

een groote kas met secretariale boecken en papieren, geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam;

een packetje papieren, geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer van Middelburgh in Zeelant;

item een groot packet, gesloten en besegelt, met een generale missive en 't reglement etc., geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren 17 voor de camer Hoorn;

een kas met secretariale boeken en papieren voor de camer Hoorn;

een klein packetje papieren, geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Delft;

item een groot gesloten en bezegelt packet papieren met de generale missive en 't reglement, geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren 17 voor de camer Enckhuysen;

een klein packetje papieren, geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam;

een kas met secretariale boecken en papieren voor de camer Enckhuysen.

In den avontstont komt insgelycx d'E. waterfiscaal Pieter Pauw en gecommiteerde met de Beemster almede terugh, hebbende de ⁽¹⁾ retourschepen 't Huys te Merve en Ternaten omtrent het eyland Amsterdam gelaten ende deselve naar gedaene exacte monsteringe in 't generaal bevonden bemant te syn met samen 308 personen en ider schip in 't bysonder als volgt:

op 't Huys te Merwede:

1 den commandeur Volckert van Goens;

125 zeevarende;

25 militairen;

1 vrouw;

4 kinderen;

2 slaven;

somma 158 coppen;

(1) Er staa . *er*.

en op Ternaten :

122 zeevaarende;
 29 militairen;
 2 ongegagieerde;
 3 vrouwen;
 1 kint;

somma 157 coppen.

17 d^r. Nademiddagh erlangen per Javaan van Bantam een advys, door den resident Caaff op gisteren aen Haar Ed^e. geschreven tot geleyde van een klein briefje van de opperhooffden van 't schip de Vryheyt, voor reecqueningh van de camer Amsterdam den 2 Augustus uyt het vaderlant geseylt en over de Caap den 11 deser met gesont volck in de Straat Sunda gearriveert.

Een weynigh later wert ons alhier per den tolk en botelier Huygh Boey in geselschap van 2 affgesondene Javanen des jongen Conings van Bantam met twee coninxvaartuygen toegebracht een nader ampele missive van onsen resident Willem Caaff, almede gedaghtekent op gisteren, benevens en in geleyde van een missive van den jongen Sulthan aldaar, beyde aen Haar Ed^e. geschreven, waarvan het translaet hiernamaals op den dagh van de inhalinge staat te volgen, behelsende voorts de missive van S^r. Caaff 't volgende:

dat d'affgesondene des jongen Coninx, Keey Nara de Goena, Keey Nara Dieta en Keey Manta Sraya, drie personen van aensien en 's Coninx peperleveranciers, met een brief en schenckagie van 100 bharen peper aen Haar Ed^e. wierden gesonden om de oude contracten tusschen Bantam en Battavia te vernieuwen en alles in rustigen stande te herstellen;

gemelte jongen Coninck, voor weynige dagen den resident Caaff by sigh ontboden hebbende, had in serieuze termen verclaert niet te connen verstaan noch te lyden dat syner onderdanen vaartuygen met pasjes van de Comp^e. tusschen dit en Bantam soudén moeten wesen versien, gemerckt er dogh geen oorlogh tusschen Syn Hoogheyt en de Comp^e. was, en dat hy dierwegen oock met gommesslagh had doen uytroepen geene Nederlanders op lyffsstraff eenigh leet aen te doen, met versoeck aen gemelte Caaff dat hy dat alles aen Haar Ed^e. wilde overbrieven en geen pasjes voortaan meer verleent, alsoo syner onderdanen vaartuygen in 't toekomende met des Coning chiap zouden werden versien;

van Chirribon en Indermayoe waeren aldaar 14 oorlogsvaartuygen met de oponthodene volckeren en ammunitie gearriveert, benevens een brief van den ouden Cheribonsen Pangeran aen den jongen Sulthan tot Bantam, versoeckende om adsistentie, aengesien hy nu na 't afflyven van Troenajaja bevreesst was dat de Hollanders hem den oorlogh soudén willen aendoen, alhoewel de Bantamse grooten sustineerden dit maar een doeckje voor 't bloeden en by hem niet geëxtimeert te wesen;

de Bantamse roverse Macassaeren en Maleyers, onder den Keey Soera de Marta bescheyden, hadden van Paccalongen, nadat se deselve negorie hadden verbrant, ruym 100 stux Paccalongers inwoonders op Bantam tot buyt gebracht, en stonden

gemelte Keey Aria de Marta mede ten eersten met de rest van syn volck vandaar op te breecken;

vyff onser weghgelopene Nederlanders waaren al wederom met 't Engelse schip de Caesar na Engelant vervoert, 't welcke door onsen resident den jongen Sulthan met ernst aengedient zynde, had Zyn Hoogheyt hem weynigh daaraen gestoort off niet gelegen willen laten.

18 d°. 's Morgens erlangen per de chialoup d'Orangie een briefje van Indermayoe, door den captain Jochum Michielsen en raat aldaar gedaghtee kent den 12^{en} deser, mitsgaders noch een briefje van Radja Goa ofte Crayn Bissee, waarvan het translaet hieragter sal volgen, beyde aen Haar Ed^e. geschreven, vervattende het eerste briefje in 't kort 't volgende:

hoe den captain Jochum Michielsen, op Tegaal en daaromher alles in ruste gebragt hebbende, met Crayn Bissee, Crain Panaragan en haar volck per 't jachje de Smit, 4 chialoupen en andere vaartuygen weder vandaar vertrocken en voor Sirrebou ten ancker gecomen waren, alwaar eyndelyck des volgenden daags naa eenige gedaene seynschooten drie affgesondene van de Pangerans off Princen by d'onse aen boort waeren verscheenen, te weten den Angebey Wiera Sasmita van den ouden Sulthan, Angaby Prana Sadana van den Sulthan Anom en Kentel Zouta Naya van den Pangeran Depatty off derde Prins, van dewelke d'onse soodanigh een stuck canon en 5 ⁽¹⁾ bassen, toebehoorende den Sousouhounangh, hadden afgevordert als by de Bantamse Kidolesen tot Paccalongen was gerooft en op Chirrebou aengebragt, met bedreyginge, in gevalle zy sulcx niet na en quamen, te moeten affwagten 't resentment dat d'E. Comp^e. en den Sousouhounangh daarover te syner tyt souden komen te nemen, waarop tot antwoord van gemelte Princen volgde dat se daarover sigh wilden beraaden, gemerckt de Kidolesen haar hadden bekentgemaakt van meeninge te weesen 't selve naar Bantam aen haeren Koninck te brengen; ondertusschen had Crain Bissee met toestaan van gemelte Cheribonsen afgesondene eenige van syn volck om water naar lant gesonden, dewelke ten eersten door de daar zynde Kidolesen en Macassaren waeren afgeweesen, dogh had den sabandaar Wiera Sasmita des nagts een vaartuygh met water aen Crain Bissee bestelt, ende vermits doen verder daarop van de Chirribonders geen nader bescheyd wierd vernomen, waren d'onse 's daags daaraen tesamen weder van Cheribou vertrocken en primo deser op Indermayoe geretourneert, doch wierden kort daaraen berigt dat ontrent 500 Kidolesen van Chirrebou naar Samadangh waren gevlugt en, soo men sustineerden, den Bantamsen Keey Aria ⁽²⁾ Soera de Marta met de rest der Bantammers na haer vorige woonplaatsen in 't lant boven weder verhuyst;

zeeker Javaans vaartuygh, komende van Battavia, was omtrent Cadangauwer bewesten Paccalongong door 10 Bantamse prauwen overvallen, 7 van de daarop vaerende Chinesen en 2 Javaenen dootgeslagen en 't vaartuygh overweldigt, hebbende maar twee Javanen haar met swimmen gereddet, dewelcke ternauwernoot op

⁽¹⁾ Er staat: 5^{en}.

⁽²⁾ Het HS.: *Keey Ana*.

Indermayoe waeren te landen gecomen; hierop hadden d'onse d'scheepjes ⁽¹⁾ Posthoorn, Griffioen, de Pauw, de Granaatappel en twee oorloghgontings onder den schipper Dominicus van Geyne en luytenant Jan Ruys uytgeset om die zeerovers des mogelyk te agtherhalen, maar tevergeefs, doch hadden die van de chialoup de Granaatapel egter een ander Kiedols roversvaartuygh veroverd, in den brant gestooken en in de gront geboort;

vyffthien Kiedolese vaartuygen waeren volgens berigt van Cheribon naar Bantam weder na huys vertrocken; een derselver, daarvan terughgekeert, had weten te verhalen dat sy omtrent Cadangauwer tegens een Comp^s. chialoup slaags waren geweest, die hem syn mast en zeyl in stukken geschoten soude hebben etc., alles breeder uyt de afschriften der brieven en by de verbalen te sien, doch volgt nu het translaat van de brief, door Crayn Bisse uyt Indermayoe hiernevens weder aan de Heere Gouverneur Generaal geschreven en met syn offgesondene en eygen vaartuygh in compagne van de sloep Orangie nu mede ontfangen, uyt het Maleys:

Desen brief uyt een suivere opregte genegentheyt die t'allen tyden sal duuren van Crayn Bisse, die God wil brengen by den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, die groot en aensienlyck is, God de Heere wil hem seegenen met een lang leven en veel geluck in dese werelt nevens syne kinderen en gemalinne en gantsche familje; alsmede de groete ⁽²⁾ van Crain Bisse aen alle de Raaden van India.

Verders maake ick aen de Heer Gouverneur Generael bekend alsdat op den 28 dagh van de maant January, Sondagh, een brief is gecomen van den Sultan Agongh tot Sirrebon aen Keey Damang Sitia Goena tot Tagaal, alsmede een brief van Wierasmita, sabandaar tot Sirrebon, aen captain Karangh. Dit is nu het seggen van den Sulthan tot Chirrebon:

Desen brief van den Sulthan Agongh tot Cirrebon comt aen Kiey Daman ⁽³⁾ Sitia Goena, waarmede de geheele saake bekendmaake. Kiay Damang heeft myn gewaarschout alsdat de Hollanders en Macassaeren van meyninge waeren om Sirrebon aen te doen, waarover ick seer verblyt ben geweest en bedancke daarover Kiay Damangh Sitia Goena, maar 'tgeene ick aen Kiay Damang versoeke is, dat se myn lant niet gelieven te verdistrueeren. De reeden waarom ick dit versoeke is Kiay Damangh bekend, alsmede dat ick hier myn woonplaetse hebbe: ick ben oock seer bevreest, alsoo die van Bantam en de Macassaeren van voorneemen zyn om vanhier te vertrecken, maar 'tgeene ick aen Godt bidde is, dat Hy myn altyt hier gelieft te laten woonen in de plaatse welcke myne voorouders hebben gebouwt, en ben oock van voorneemen aen niemant die hier mogte komen overlust te doen, want ick geen magt en hebbe. Zy hebben veel van myn dorpen die aen de kant van de revier leggen verdistrueert, myn volck

⁽¹⁾ Er staat: *dscheejes*.

⁽²⁾ Er staat: *de groote*.

⁽³⁾ Er schijnt te staan: *Damamen*.

dootgeslagen en eenige gevangen genomen, waarmede sy myn leet hebben gedaan; daarom maake ick dit aen Kiay Daman bekend, off Kiey Damangh opregte genegentheyt mogte hebben om myn vaders lant te herstellen, waarover God de Heere Kiay Damangh sal zegenen met grootheyt en heerlyckheyt. 't Geene ick verder in myn harte hebbe is Kiay Damangh bekend.

Dit is nu den inhoud van den brieff van Ingabey Wira Smita, sabandaar tot Sirrebon, aen capteyn Carrangh:

Desen brieff uyt een suyvere opreghte genegentheyt van Keay Ingabey Wiera Smita, sabandaar tot Cheribon, comt aen captain Carrangh, die God de Heere wil geven een langh leven en zegenen met veel geluck in dese werelt. Verders hebbe ick tydinge gehoord alsdat den captain van meeninge is om op Sirrebon te komen; dierhalven broeder, versoeke ick om Gods wil dat myn broeder myn een teeken gelieft te senden, opdat de Hollanders en 't volck van den Coningh van Goa myn huys en vrouw en kinderen niet mogen beschadigen, en indien myn broeder genegen is om een teken aen myn te senden, soo gelieft te doen met den brenger van desen brieff, want myne hoope is alleen op myn broeder; eynde.

Op den vierentwintighsten dagh van de maant February, Saterdagh, ben ick na boort en Sondagh 's nagts van Tegaal onderzeyl gegaen en den 26^{en} 's Maendags voor Sirrebon gecoomen; doen heb ick een brieff aen Sulthan Agongh tot Chirrebon met een Chinees gesonden. Den inhoud was dit volgende, alsdat den Sulthan Agongh een brieff aen Keay Damangh Sitia Goena had gesonden, waarover hy seer verblyt is geweest, omdat Keay Damang Sitia Goena den Sulthan heeft gewaarschout; dierhalven heb ick met den capteyn Carrangh Sirrebon aengedaen om den Sulthan bekend te maacken dat wy genegen syn den Sultan en zyn plaatsen t'allen tyden wel te doen, en soo den Sulthan genegen is den Sousouhounangh Amon Courat voor zynen heer te erkennen en vrundschap met d'E. Comp^e. te zoeken, soo gelieft aen myn en den capteyn Karrangh ymant aff te senden om daarvan te sprecken; noch maake ick aen den Sulthan bekend, indien de Macassaren niet van des Sulthans plaatse zyn vertrocken, datter dan veele van gedagte sullen wesen dat den Sulthan de Macassaren en quade menschen de hant biedt en verbergt.

Soo heeft den Sulthan Agongh op den 27^{en} dagh van de maant February aen myn en den captain Karrangh den sabandaar Ingabey Wira Smita, den jongen Sulthan Ingebey Prana Sadana, alsmede Pangeran Depatty Kentol Soeta Naya gesonden, welke gesanten aen myn en capteyn Karangh hebben gevraagd, seggende: wat is de meyninge van mynheer, captain Karang en alle de coningskinderen? Daarop heb ick en den capteyn Karangh geantwoort: De reden waarom wy Cheribon hebben aengedaen is, alsdat wy op Tegaal zynde hebben gehoord 't volck van Pangeran Kiedol de plaatse Paccalongon hebben verdistrueert en de goederen met haar genomen, en dat gemelte goederen tegenwoordigh op Sirrebon zyn, want de goederen

van Paccalongan zyn des Sousouhounangh Amam Kourats en die van den Sousouhounangh Aman Courat syn 's Comp^e., alsoo in dese tyt de Comp^e. den Sousouhounangh Aman Courat hulpe doet; dierhalven versoeke dat de goederen die door 't volck van Pangeran Kidol op Paccalongon zyn gerooft, wederom mogen gegeven werden, doch indien den Sulthan niet genegen is gemelte goederen wederom te geven, soo sullen wy daarover een brieff aen den Heer Gouverneur Generaal en de Raaden van India schryvan, en soo wanneer dan een bevel diesaengaande van gemelte heeren komt, laet het den Sulthan dan morgen off overmorgen niet berouwen, want de Comp^e. sal niet stilsitten nogh 't quaat gedoonte van 't volck van Pangeran Kiedol gedogen. De affgesondene hebben daarop geantwoort: 'tis goet mynheer, wy sullen dit alles aen den Sultan bekendmaacken en morgen wederom voor mynheer en den capteyn verscheynen.

Op den 28^{en} dagh van de maant February hebben wy gesonden aen de Macassaren die op Sirrebon zyn, en laten aenseggen dat sy op haeren heer, lant en woort souden dencken, 'tgeene zy op Indermayoe synde hebben belooft, want ick ben hier nu praesent, waarop alle de Macassaren gesamentlyck hebben geantwoort: wanneer onsen heer alleen syn woort geeft, zyn genegen om te komen, hoeveel temeer nu den Coninck hier selfs praesent is, maar omdat wy de schepen en chialoupen hebben gesien, zyn wy vervaert geworden. En op dienselfden dagh heeft den Sulthan Agong van Sirrebon wederom syn gesanten aen myn en den capteyn Karang genaemt Ingabey Nata en (¹) Anga Prana, den jongen Koninck Kiay Damangh Marta Nagara en Pangeran Depatty Kentool Soeta Naya gesonden, seggende: wy zyn van den Sulthan en desselfs 2 gebroeders tot mynheer den Coninck en den capteyn Karang afgevaardight om U^e. bekend te maken vanwegen alle de goederen die op Pacalongan zyn gerooft, dat sy daarover sullen beraden, doch de Macassaren en 't volck van Pangiran Kiedol hebben geseyt dat sy de goederen die se op Pacolongan hebben gerooft niet willen wedergeven, maar sullen deselve aen den Sulthan van Bantam brengen; wilde de Sulthan die wederomgeven off niet, 't stint in syn welgevallen. Waarop wy aen de gesanten hebben geantwoort: wy connen hier niet lang vertoeven om na den uytslag van de beradinge te wagten, alsoo wy door den Heer Generael en de Raaden van India niet zyn gesonden om lange op Sirrebon te verblyven, maar sullen desen dagh nogh vertoeven om de beradinge aff te wagten, en indien van desen dagh daarover noch niet beraden en is, laet het u dan niet berouwen.

Noch maake ick aen den Gouverneur Generael bekend, wanneer wy voor Sirrebon zyn aengecomen, hebben de gerugten aldaar gelopen alsdat den jongen Koninck ons daar heeft laten roepen, 'tgeene door den ouden Coninck is uytgestroeyt, waarover den jongen Koninck voor den Sulthan Agongh en de groote van Sirrebon seer bevreest is geweest. Dierhalven

(¹) Dit en heb ik ingelascht; denkelyk is ook een eigennaam in de pen gebleven.

heeft den jongen Koninck aen den sabandaar Hongh en Anga Perdana gesegt, dat hy wel genegen was den Koningh en den capteyn te spreekken, maar nu soo vrage ick aen den Heer Gouverneur Generaal, indien ick door die volckeren van Chirrebou geroepen wierde om ⁽¹⁾ haar lant te bewaeren off 't volck van Pangeran Kiedol en desselfs Macassaren aenseggen dat se vandaar souden vertrecken, en versoeke dat de Heer Generael myn gelieft te laten weten off ick sulx doen magh off niet, en indien het den Heer Gouverneur Generaals geliefte niet en is dat ick na Cheribon gaa om de volckeren van Pangeran Kiedol die daar noch zyn te verdryven, wat sal ick dan op 't lant van Java langer doen?

Verders wanneer d'afgesondenen van den Sulthan Chirrebou tot myn waeren gecomen, heb ick haar gevraagt off wy wel water van lant mogten halen, die myn antwoorden: ja mynheer, sulcx moogt ghy wel doen; maar gelyck daarna myn volck aen lant om water te halen hebbe gesonden, noch niet aen lant zynde, zyn de volckeren van Pangiran Kidol en de Macassaren met geweer op haar offgecoomen.

Verders wat mynheers gevoelen nu deesaengaande is, gelieft'et myn met een blaetje geschrift te laten weten; alles wat mynheer myn gelieft te gebieden sal ick nakomen, Crain Panarakan, Dayns ⁽²⁾ Matara, Mengimba en Satoedjoe doen haere groete op 't nedrigste aen den Heer Gouverneur en Directeur Generael, en versoeke dat sy gesamentlyck alle by den anderen mogen blyven en niet gescheyde werden, wanneer wy na een andere plaatse mogten gesonden werden, alsmede off den heer ons gebiet op Indermayoe te blyven. Daarom sende ick Kare Tako en den tolck Kare Gaja om voor mynheer te verschynen en desen brief te brengen; den Gouverneur Generael ende Raden van India gelieven dan over myn zaake in 't corte te beraden, opdat ick myn daarna magh reguleeren.

Geschreven op Dynsdagh den 12 Maart anno 1680 op Indermayoe.

Even voor de middagh komt alhier de chialoup ofte 't jachje de Hoop van Malacca met een missive van den heer gouverneur Jacob Jorisze Pits ende den raat aen Haar Ed^s. in dato den 2 deser geschreven, behelsende den goeden toestant van Comp^s. saacken aldaar, van soodanigen verderen inhoud als in 't aenkomend briefboeck en verbael in 't breede staat ingeschreven en uytgedrukt, hebbende gemelte jachye wyders medegebragt 't volgende in ladinge:

62720 @ thin;

37068³/₄ @ spialuter;

4215 @ camphur;

1565 @ eliphantstanden;

45400 @ sappanhout, bedragende tesamen met d'ongelden / 33615: 14: 5.

Des avonts gaat de boot van Onrust na de Straet Sunda om eenige pacquetten

(¹) Het IIS.: *om om*.

(²) Er staat: *Dagus*.

particuliere brieven en papieren van d'Ed^e. Heeren Raaden van India etc. noch tydigh aen de retourschepen te bestellen.

Heden ter extraordinary vergadering na 't besoigneeren over de inhalinge van de affgesonde briefdragers off peperwegers des Koninx van Bantam doet de heer Directeur Generael in Rade rapport dat de romp van 't affgeleyde schip Outhoorn by openbare opveylinge op 14 deser ten huyse van den Chinesen capteyn Wanjock zy verkogt voor de somma van seshondert en veertig ryxdaelders aen den Chinees Tamsiako.

19 d^o. Des namiddaghs komen alhier uyt Bengalen te arriveeren de fluyscheepen Buuren en Spanbroeck met een dubbele missive en verscheyde aenhoorende bylagen van den Heer Directeur Jacob Verburgh en den raat tot Ougly aen Haar Ed^e. de dato 20 January deses lopende jaars, behelsende onder anderen 't volgende nieuws:

de Pattenase quellingen wegens den Ouglysen thol bleven alsnoch continueeren, werdende oock 't nieuw opgestelde hooftgelt d'onse soowel als de heydenen affgeëyscht, doch was men van meyninge liever alle extremiteyten of te wagten dan hetselve in te willigen, als zynde een ongehoorde ⁽¹⁾ en onredelycke saacke en tegens Comp^s. soo duur gecogte oude verkregen vrye coningsfirmans expres strydende;

den heer Bonser Commetchan was door d'onse oock tot Mierdaatpour verwellekomt, en had dien heer hem over de gedaene schenckagie van 260 realen in den beginne misnoegt getoont, doch egter d'onse noch weder met 2 eerkleederen geregaleert;

tot Decca had men mede des Conings Duwan met een geschenckje begroet, 't welck van soodanigen operatie was geweest dat gemelte heer d'onse den gepretendeerden thol op de lywaaten hadde quytgescholden en 's Comp^s. paycaars, die daarover reets waren vastgesteld, uyt haere detentie ontslagen, sulcx men vertrouwde voortaan daarvan alsmede van 't gepretendeerde hooftgelt wel bevryt te sullen blijven;

den Ouglysen gouverneur Melck Kassum had omtrent den heere Bouser Commetchan tot Decca niet alleen de carory ofte ontfangersplaats over Ougly voor syn soon Melck Sieneddy erlangt, maar oock tweeghgebragt dat gemelte heer Bouser Commetchan uyt eygen motyff een perwanne en eerkleedt naar Ougly aen d'heer directeur Verburgh had gesonden;

't hooftgelt de heydenen tot Ougly affgeperst synde, soo waaren deswegen verscheyde ingeseten en aldaar uyt hun woonplaatsen weghgevlugt en de regenten daardoor genootsaackt de invordering van dien vooreerst weder te staaken;

den Engelschen gouverneur m^r. Strytsjam Meister, van Madraspatnam den voorleden jaere ter visite in Bengale aengecomen, was, naardat zyne saaken tot Cassimabasaar verrigt hadde, in den beginne van de maant January jongstleeden met 2 schepen weder naar Cormandel gekeert, werwaarts een derde haare bodems mede in korte stont te volgen om vandaar dan tegelyck naar Engeland te retourneren;

(1) Er schijnt te staan: *gehoorde*.

den nabab Chaestachan, waarvan voorheen reets zy gesproocken, by de Mogol weder als viceroy van Bengale verkooren, was den 5 January passado met een groote suite reets tot Pattena aengecomen en oock vandaar weder naar Decca op reys geslagen, hebbende tot Pottena syne mildadigheyt in 't uytdeelen van eenigh gelt aen een partheye oude wyven willen doen blyken etc., gelyck dat alles en de verdere saaken van Comp^s. negotie breder in 't aencomend briefboek op syn plaats te sien en te lesen zy, bestaande wyders de aengebragte cargasoenen met gemelte bodems uyt Bengalen in 't volgende als:

in de fluyt Spanbroeck:

272000 R salpeter;
 40 balen floretten gaaren;
 1 canasser amphioen;
 5 packen kleeden;
 51 vaten gezouten speck;
 15 potten boter;
 85 $\frac{1}{4}$ lasten rys;
 200 kippen lont, voorts noch een party touwerken, andere goederen,
 bedragende f 36312:8:6;

in de fluyt Buuren:

201280 R salpeter;
 20 balen florette gaarn;
 95 $\frac{1}{3}$ lasten rys;
 30 potten booter;
 294 kippen lont;
 51 vaten gesouten speck, voorts noch eenigh touwerck en andere
 goederen, monterende f 22927:19:2.

Heden ter ordinary vergaderinge weder gesproocken zynde hoedanigh men de brief en affgesondene des jongen Coninx van Bantam zoude dienen in te haelen, soo is deswegen na de gelegentheyt des tyts en de persoonen verstaan deselve briefdragers door de Heeren Raden Willem van Outhoorn en Joannes Camphuys de brief hares Koninx te laten affeyssen en ten huyse van gemelte heer ontfangen Outhoorn op de werff te ontfangen en in hun presentie te doen lesen, en daarbenevens af te vragen met wat last en commissie zy mogten wesen versien en wat se verder mondelinge te seggen hadden.

20 d^e. 's Namiddags omtrent de ordinaire parade komt hier uyt het lieve vaderlant aen lant de opperhooffden van 't schip de Vryheyt, welcken bodem dan vervolgens op

21 d^e. 's Morgens hier ter rhee de voor reecqueningh van de camer Amsterdam over Caap de Goede Hoop uyt 't patria mede komt te arriveeren, zynde uyt Texel

geloopen den 2 Augustus 1679 met 183 zeevarende, 128 militairen en 1 predicaant, van dewelcke 1 zeevaerende en 7 militairen geduurende de reyse overleden mitsgaders 8 zeevarende en 13 militairen aen de Caap aen lant gegaen en daartegens 6 militairen en 12 zeevarende weder aen boort gecomen zynde, soo brengt deselve bodem hier noch te lande een getal van 306 persoonen, soo zeevarende als militairen en een predicaant nevens 2 à 5 vrouwen en kinderen, bestaande wyders de medegebragte ladinge per de Vryheyd voor India in de ondergenoemde contanten, coopmanschappen, behoeften ect:

202552 guldens aen contanten;

23 kassen met berghgereetschappen;

98 hoet smeeckolen;

15 masten;

50 leggers Spaance, France en Rinse wynen;

2 d°. en 30 kelders brandewyn;

50 vaten booter;

50 vaten zeement;

50 halffamen olyvenoly;

25 kassen met zeyldoek;

1 kasje met rouwe barnsteen, voorts noch eenigh berggereetschap, equipagie- en andere goederen, ter montura... f 271592: 8: 5;

belopende met 100 aemen traen en eenigh

vaatwerck van de Caap..... » 1181: 10: —;

Somma in 't geheel..... f 272573: 18: 5.

Met gemelte bodem de Vryheyd wert ons van d'Caap de Goede Hoop toegebragt een missive, door den commandeur Simon van der Stel aldaar aen Haar Ed^s. geschreven, gedagteekent 15 December 1679, benevens soodanige verdere vaderlantse papieren en documenten als hieronder zy genoteert, te weten een originele generale missive, van d'Ed. 17 tot Amsterdam aen Haer Ed. tot Batavia geschreven in dato 19 May 1679, mitsgaders noch een particuliere missive van de camer Amsterdam gedateert 27 July en diverse bylagen daartoe behoorende, benevens noch een geslote missive, houdende aen Syn Ed^t. d'Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens.

22 d°. Heden nademiddagh wert door de Heeren Raaden Outhoorn en Camphuys in vergaderinge overgelevert de originele translaet en ⁽¹⁾ brief des jongen Sulthans van voor 5 dagen per eenige syner hovelingen aengebragt, hebbende haar Ed^s. volgens resolutie van 19 deser deselve huydenmorgen ten huysse van de heer Outhoorn uyt handen van de briefdragers Kiey Nara di Goena, Marta en Nara Dita overgenoomen en op de gedaene afvraginge van deselve verstaan, dat sy buyten des geen ander last off eenige mondelinge bootschappen medegebragt hadden en allcen verclaert, dat in gevalle de Comp^e. yetwes op den Koning van Bantam off desselfs onderdanen te versoeken ofte pretendeeren hadde, men sulcx haeren Koninck soude bekendmaacken, omme daarover te connen confereren etc., daarnevens

(¹) Dit door den ouden corrector ingevoegde en zal moeten staan na *originele*.

te verstaen gevende dat zy Syn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael ende de Heeren Raaden van India eens gaarne persoonlyck wilden sien en spreeken, waarop verstaen zy de voorsz. brieff en briefdragers met geen uytterlycke ceremoniën te doen inhaelen, aengesien zy sulx aen Comp^s. brieven tot Bantam, nu zedert eenige jaren geschreven, niet gewoon zyn geweest te doen, maar dat egter de briefdragers in geleyde van den E. sabandaar Ocker Ockersze wel eens by Zyn Ed^{ht}. den Heere Gouverneur Generael en Raaden van India sullen mogen verschynen, zynde wyders de geciteerde missive na gedaene translatie uyt de Maleytse in onse tale bevonden te zyn van volgende inhoude:

Translaatmissive des jongen Sulthans tot Bantam aan Haar Ed^s.

Desen brieff van Paducca Siry Sulthan Aboen Nazari Abdul Cahar in 't coninckryck Bantam, die zyn regeeringe en hulpe heeft over alle menschen door de hant Godts met alle opregtigheyt soo 't behoort te water en te lande, die vreedzaam is over alle volckeren die onder zyn gebiedt staen, comt aen den Capteyn Moor Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India, die 't gebiet hebben in de stadt Batavia en seer beroemt syn over haar verstandt en goede regeeringe over haere volckeren met alle kloeckmoedigheyt volgens haere gewontens, die vernuftigh zyn in alle haar gedoentens en verstandigh om alle menschen in 't openbaar nae behooren te regeeren, de vremdelingen vryheyt gevende soo hier als daar, te water en te lande, die oock vermaart syn over haere kloekheyt, stercke stede en goede wetten, welcke gerugten tot haere vrunden overcomen, 'tgeene door UEd^s. vrunt Paducca Siry Sultan tot Bantam t'allen tyden niet vergeeten sal werden.

Dierhalven sende dit blaetje geschrift tot een teeken van een goede, opreghte en suyvere genegentheyt, waarinne uytdrucke de meyninge van vrundschap en vrede met den Gouverneur Generaal ende de Raaden van India, opdat alle de volckeren van beyde de plaatsen, soo Batavia als Bantam, in dese werelt in rust mogen leven en niet oorlogen, ende oock de contracten tusschen den Capteyn Moor en den Sulthan niet verandert werden, opdat alle menschen die quaat doen daarvoor bevreest mogen zyn, soo te water als te lande. Dierhalven schryft Paducca Siry Sulthan tot Bantam dit geschrift aen den Capteyn Moor, opdat de vrede tusschen Bantam en Batavia vast magh blyven. Ick maake aen den Capteyn Moor bekend, hoedat ick met den Sultham Agoeng en de grooten tot Bantam overeengecomen ben en met alle quade menschen en volckeren met gommesslagh verboden hebbe, dat alle degeene, 't zy Bantammers off Maleyers, die onder 't gebiet van den Coninck van Bantam staen, geen ingesetenen van Batavia, 't zy waar het oock soude mogen wesen, sonder onderscheyt ⁽¹⁾ overlast soo te water als te lande sullen vermogen aen te doen. Soo gelieft den Captain Moor daarin niet

(1) Er staat: *mogen wesen onderscheyt*.

bedugt te wesen, want den Sulthan sal deselve quade menschen straffen, verdelgen, beroven en dootslaan, maar nu maacke ick aen den Captain Moor bekend, alsdat Keey Aria Soera Dimarta een van de oproermakers en quaetdoenders is, dewelcke door den Sulthan ontbooden, maar tot noch niet op Bantam gecomen was. De reden waarom den Sulthan Kiay Aria Soera Dimarta geroepen heeft, is omdat den Sulthan met den Captain Moor in vrede is, welcke vrede nu als voordesen by den Sulthan sal gehouden werden, gelyck oock sulcx van den Gouverneur Generael zyde verhope dat deselve tusschen Bantam en Batavia niet zal verandert werden, soo hier ende daar, te water en te lande, alsoock wanneer men naar de Oost vertreckt, 'tzy na wat plaatsen het soude mogen wesen, als Macassar, soo om de Oost als om de West, waar het de Bantammers gelieven sullen te vaeren, dat haar dan door de Hollanders, waar maar (¹) mogten ontmoeten, geen overlast aengedaan magh werden, maar dat integendeel de volckeren van Batavia die van Bantam als vrunden mogen bejegenen, gelyck de Bantammers aen die van Batavia van gelycke zullen doen als voordesen, en den Capteyn Moor gelieft hetselve oock niet te veranderen, opdat alle volckeren hier en daar in gerustheyt haar kost mogen zoeken.

Verders versoeckt den Sulthan van den Captain Moor Gouverneur Generaal om thien stux met gout gecicileerde roers, 'tzy kort ofte langh. Noch versoeckt den Sulthan aen den Captain Moor alsdat den coopman Caaff, die op Bantam woont, geen brieffjens aen eenige Bantammers die hier en daar vertrecken magh geven, want het komt met de gewoonte niet overeen; hy gelykenis soude eenige volckeren van andere plaatsen, die op Batavia woonen, aen de Hollanders wel mogen brieffjens geven; volgens des Sulthans gevoelen is zulcx niet behoorlyck; dierhalven gelieft den Captain Moor aen den coopman Caaff te schryven en verbieden dat hy geen brieffjens meer aen de volckeren van Bantam ofte Maleyers, die in de koopstadt Bantam woonen, en geeft, opdat de vrede tusschen Bantam en Batavia soo te water als te lande in gerustheyt onderhouden magh werden gelyck voordesen. De goederen, die den admirael en Jacob van Dyck hebben gesonden, heeft den Sulthan met genegentheyt ontfangen. Gelieft oock niet op te houden met de besendinge tusschen Batavia en Bantam, opdat alle volckeren bevreest mogen syn om quaat te doen en hier en daar achterklap te brengen, ende dat daardoor alle arme lieden soo te water als te lande haar kost met een gerust harte mogen winnen, over welke goede beradinge alle quade menschen door onse magt t'ondergebragt en verdelgt sullen werden, 'tgeene oock sal strecken tot welvaren van Bantam en Batavia hier en daar ende in alle plaatsen.

Verders soo heeft Paducca Ziry Sulthan Aboen Nazary Abdul Kahar aen den Captain Moor Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, niet anders te senden als 50 bhaar peper en aen den admirael 40, gelyck mede aen

(¹) Het H.S.: *waar naar*.

Jacob van Dyck 10 bharen, 'tgeene versoeke niet gelieft te versmaden, want het is een bloemtje op een steel dogh sonder reuck ⁽¹⁾ tot teeken van opregte en zuivere genegentheyt van den Sulthan om de vrede te onderhouden met den Captain Moor.

(Onder stont:)

Desen brieff is geschreven in de stadt Bantam op Maandagh den 7 dagh van de maant Maart.

(Noch lager stont:)

Noch versoeckt den Sulthan aen den Captain Moor en den admirael dat den Maleyer Bandoel genaemt op Bantam magh komen en niet verbooden werden, alsoo hy singen kan.

In den avontstont gewert ons per de sloep Orangie van Bantam een brieffje, van den resident Willem Caaff aldaar aen Haar Ed^e. op gisteren geschreven, benevens twee brieffjes, een van den Pangeran Ardi Cassoema en een van des Coninx priester aldaar Saiddi Zeeg aen den Heere Generael geschreven, dewelcke hieragter te volgen staan, behelsende de missive van Sr. Caaff 't volgende:

voor eenige dagen was aldaar een Johoorse galey van Andragery aengelant met seekeren Radja Hollanda soogenaemt en in gemelte Andragiry woonaghtigh, welckers verrigtinge anders niet zoude syn als om den Pangeran Koelong uyt vriendschap te comen besoecken, alhoewel men gelooffde datter wel yets anders onder schuylen mogt;

van den ouden Sulthan tot Chirrebon was tot Bantam een gesant aengecomen, maar desselfs bootschap wierd secreet gehouden:

den oppersten priester van den jongen Sulthan, genaamt Saeyt Seach, Arabier, had aen den resident Caaff verhaeld, verstaan te hebben dat twee Mahometaense priesters door onsen gouverneur in Ternaten herwaarts waaren overgesonden, daaronder een geboren Arabier, genaamt Hagie Bema Sahout, met versoeck denselven priester na Bantam mogt werden gesonden etc., gelyck alles breeder by 't aenkomend brieffboeck en verbael zy te lesen, wyders de voorgementioneerde brieffjens na gedaene vertalingen uyt 't Javaans en Maleyts bevonden van volgenden teneur:

Translaatbrieffje des Pangerang Ardy tot Bantam aan Zyn Ed^e.
de Heere Goens, Generaal.

Desen brieff van Pangeran Aria Ardy Cassoema in de stadt Bantam comt aen den Captain Moor, die Koninck is in de stadt Battavia en alhier beneden windt seer vermaart, alsmeede sagtmoedigh en oprecht van harte, gelyck oock groot is en kennisse heeft ende over syne oprechtigheyt in alle plaatsen gepresen werdt, die Godt voor altyt wil zeegenen met een langh leven, voorspoet en veel geluck in dese werelt.

(1) Er staat: *reyck*.

Verders send Pangeran Aria Ardi Cassoema desen brieff nevens een geschenck van seven koebeesten aen den Captain Moor, die by gelyckenis zy, off ick selfs de trappen van mynheers huys, soolange den naame van mynheer in 't leven is, zie, en sal oock myn naam bekendtmaacken soo langh ick leve, en indiender op de stranden van Bantam yets tot mynheers begeeren mogte wesen, want de stranden van Bantam onder myn gebiedt zyn gestelt, en soo mynheer het niet gelieve te geloven, can het aen den fetor doen vragen, want alle myn zeggen weet den fetor. Sooder dan iets by myn van mynheers wille is, gelieft aen den fator bekendt te maacken. Eynde.

Volght nu het translaat van 't briefje, door des Bantamse Konnigs opperste priester Saitdi Zeeg, Arabier, aen Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generaal geschreven.

Desen brieff uyt een suyvere opregte genegentheyt en vriendschap van Zauddi Zeeg, gesprooten uyt het edel geslagte van den grooten Ouzin, waarna volgt Jachia ende naa Jachia Achmat en Zayddi Zeeg, comt aen Ryckloft van Goens, Gouverneur Generael, die de regceringe heeft over alle saacken in de stad Batavia; Godt de Heere wil hem zeegenen met een langh leven, gesontheyt en geluk, alsmede bewaeren voor alle quade aghterklappers in dese werelt.

Verders versoect Zayddi Zeeg dat den Gouverneur Generaal de vriendschap gelieft te doen en zenden den Arabier, Hadja Achmat Iha Maschoet genaamt, herwaarts, omdat hy is gecomen uyt het lant van Zaytdi Zeeg, en indien den Heer Generael na die Zaytdi Zeeg vraagt, hy heeft voor desen tot Bantam gewoont by Pamoeko in 't huys van Sulthan Aboen Nasari.

Voor dees tyt hebbe niet anders aen den Gouverneur Generael te senden als wat dirioens en mangistangissen tot teken van een zuyvere en opreghte genegentheyt.

Daarbenevens wert ons noch per geciteerde chialoup toegebracht een cleen brieffje, van den commandant schipper Cornelis Zouter uyt 't jacht Rammekens, cruyssende in de Straat Sunda, aen Haar Ed^e. op heden geschreven, behelsende niets van belangh, nodigh hier te annoteren, als by brieffboek en verbaal kan blycken.

Tegens den laaten avont komt hier van Sumatra's Westcust aen te landen de fluyt de Geele Beer, medebrengeende een missive door d'heer commandeur Melchior Hurt en raat tot Padangh, gedaghtee kent ultimo February passado, en daarbenevens twee brieffjes, door de meesters bergwerckers Francois Bilandre en Jacob van Agterbergh den 14^{en} February en 4^{en} Maart deses jaars aen Haar Ed^e. geschreven, dewelcke hieronder sullen volgen, behelsende d'eerste van d'E. commandeur Hurt 't volgende nieuws:

den oorlogh tusschen onsen Padangsen Panglima Radja en de rebelle Pauwers wierd alnoch door den gesegde Panglima (hoewel wat onvoorsigtigh begonnen) driftigh voortgeset, alsoo dat hy de negorye Pauw met 4000 man gebloqueert hield, sonder eenigh voordeel maar wel door 't geduurigh te velde trecken den haet van syn eygen volck behaelt te hebben;

den 24^{en} der voorleden maant February waaren tot Padangh van den Manicabousen Keyser, genaamt Jangh de Pertuangh Paducca Siry Sulthan Ardimetchia, aght affesanten met een groote suite volk onverwagt aengecomen ⁽¹⁾, medebrengende een briefjen van ged^e. Keyser aen d'heer commandeur Melchior Hurt met noch een briefje aen Panglima Radja uyt 't oude hof genaamt Negui ⁽²⁾, alwaar hy zyn residentie hielt, geschreven, behelsende in ⁽³⁾ substantie dat hy dese ambassadeurs affgesonden hadde om zyne successie in 't Manicabose keyserryck de onse bekend te maacken, de oude contracten, met syn voorsaat aengegaan, te renoveren en den commandeur Hurt in de eertitul van keyserlycke stadthouder te confirmeeren, versoekende daarbenevens den vryen handel voor syne ondersaten op de Javaanse cust en daarby voorts begeerende dat aen hem de jaarlyxe gerechtigheeden betaelt mogen werden, maar wat maght ofte autoriteyt desen successeur mogte hebben off niet, was d'onse tot noch onbekent, soomeede off hy de Comp^e. eenigh nadeel conde toebrengen off niet etc., gelyck alles breder in 't aencomend briefboeck en verbael kan werden gelesen, waar oock te vinden zyn de twee briefjens van de berghmeesters Bilandre en Agterbergh, dewelcke egter nodig geoordeelt zy alhier van woorde tot woorde te insereren, doch luyt van 'tschryven van den commandeur Hurd en raat stont het met het werck der Sullidase goutmyne nochal sober en gants niet beter als tevooren.

Eerste briefje, van de berghmeesters Francois Bilandre en Jacob van Aghterbergh aan Haar Ed^s. uyt Sillida geschreven.

(Salv. Tit.)

Myne Heeren.

Wy hebben aen UEd^e. Hoogh Aghtbare per het schip 't Wapen van der Goes remonstrantelyck te kennen gegeven, hoedanigh de usurpatien ⁽⁴⁾ toestant mitsgaders dat van UEd^e. Hoogh Aghtbare dienaren was, oock wat voor onthalingh dienaengaende op de Sumatrane Westkust was geschiet, daarinne vertoonende naeckt en klaar, gelyck by het rapport sal comen te consteeren, aen de E. Heer Commandeur gedaan.

⁽¹⁾ Er staat: *aengenomen*.

⁽²⁾ Kan ook gelezen worden *Negin*. De copist van dit Dagregister zet wel eens boven de *i* den krul die boven de *u* hoort.

⁽³⁾ Dit *in* ontbreekt in het HS.

⁽⁴⁾ Denkelijk te lezen: *den presenten*.

Synde aldaar met een opregt gemoet aangewesen hoedanigh wy, UEd°. Hoogh Aghtbare ondergeteekende dienaren, waeren noch niet voorgesteld en in haere offitie gehouden, omme te genieten het subject waarvoor d'Ed°. Heeren Majores ons hadden aengenomen ende volcomen door UEd°. Hoogh Aghtbare geconfirmeert, dierhalven oock in dees welbedroefde Westkust gesonden, waarvan seer demoedigh den uytslag van dien tegemoet wert gesien, niet twyffelende off deselve sal soo billyck en in een opregte maat gestelt syn dat daardoor de regtveerdigheyt en cincere waarheyt is vertoont.

In welke remonstrantie mede vertoont is dat door ⁽¹⁾ het slegt gevolg der mineralen op die tyt en nu noch tegenwoordigh niet anders als op hoop (magh gesegh worden) onse Heeren Mayores dienen te leven, connende den besten berghmeester die in ons lieve vaderlant of 't geheel Europa soude mogen wesen op dese Westcust niet anders als voor een leerlingh in preuve werden aengesien, ten opsichte dat hetselve als een nieuwe veranderinge soo in lught, kost, drank, ongesonde climaat, mitsgaders de groote de meenigvuldige sieckte gedivaliseerde lichamen, die wel getempereert en alhier gedistempereert werden.

Waarby mede comt dat alle soort van spysingh als dranck soo dier is en op soo hooghen maat van somme gecargeert, dat d'Europiaanse lichaemen haar voetsel niet en connen genieten, want omtrent een berghwercker vereyscht volcomen een sterck en gesont lichaam; sonder dat en can niet werden gesegt dat deselve eenigh effect voor d'E. Comp°. sal werden uytgevonden.

Vermits de dagelycx sterfte onder deselve luyden voor d'E. Comp°. onse Heeren Majores slegtelyck vooralsnoch can werden aengesien, alhoewel op diverse plaatsen is besogt en in het gebergte ingeslagen, omme soo het mogelyck was het effect van eenige goudtaaderen (die wel in de diepte connen syn) eenmaal uyt te vinden, omme d'E. Comp°. voor haere sware en dierbaren uytshot eenige versoetinge van winst, was 't ⁽²⁾ mogelyck, uyt te vinden en om tot het uytvinden wel eenige geruyme jaeren van nooden syn en alsdan gelyck voorsz. niet anders als op het geval des tyts soude connen werden geleeft.

Dat immers soude connen werden gerekent tot nadeel van onse haare dienaren, ingeval wy nalatigh waren geweest sulcx specificke te vertoonen, en boven dat meede alle jaeren wel diende versche en nieuwe arbeysluyden te wesen om het getal dat nu dagelycx sterft te vermeederen en in volcomen stant te syn dat d'E. Comp°. voor haar algereets gedaan en noch te doen onkosten mogten eenigh effect of belooning genieten, 't welck door slaven bearbeyt wordende, oock mede door het sware en wel teregt geseyde breuckaghtige arbeyt meede soowel sterffelyck syn als de Europeanen, die

⁽¹⁾ Dit door laschte ik in.

⁽²⁾ Dit 't is in de pen gebleven. Er is echter aan dezen brief geen zelf te strijken.

dagelycx meede sieckelyck en ongesont uyt het werck moeten scheyden, gelyck de ondervindingh ons tot leetwesen daarvan leert.

Willende dierhalven wel wenschen dat den besten en ervarenen bergmeester de tyt die wy algereets hebben alhier ter kuste geweest ons quam comen te vervangen omme te weten oft de reghtvaardige waarheyt niet en was geremonstreert ende nu nochmaals vertoont wert, waaruyt consequentelyck volgt, dat gesegde niet en wert geschreven off het is de cincere en opregte waarheyt.

Wy hebben in onse remonstrantie sulcx eerbiedigh vertoont ende demoedigh aangewesen dat wy op die tyt niet meer als van alles waren onthouden geweest en dat wy alhoewel billiglyck versogt hebben geteykent hetgeene soo d'E. heeren Opdam ende Ten Rheyne seyden geen last te hebben omme door den secretaris ofte ordinaris bergschryver ons te laten voorlesen maar getoont dat hetselve niet tegens ons was, maar welberaemde en geslotene resolutiën, die in berghraaden waren gestatueert geweest, waaruyt volgt dat wy blind syn gehouden ende tot deese uure toegehouden werden.

Wat nu aengaet de soo hoogen geëstimeerden Tambangse goutmyn en can 't maendelyx vooralsnoch niet hooger profiteren voor d'E. Comp^e. als ten hoogsten hondert off hondert en taghentigh guldens, daar integendeel wy niet anders en werden gebruyckt om wat op te soecken, omme d'E. Comp^e. het effect van haere hooge onkosten soo het mogelyck was eenmaal in te brengen, en syn ons niet meer toegevoegt als alleenlyck het getal, dat in de remonstrantie aen Haar Ed^e. Hooghaghtbare is vertoont, waarvan nu veele sieckelyck en onbequaem syn tot soo een swaeren arbeyt, moerende wy bovendien als afsonderlyck ider voor zynselven leven, synde geen collegiale vergaderinge niet meer als eens gehouden, soolange wy alhier geweest zyn, daar nochtans d'E. Pieter Hartsinck wel uytdruckelyck in zyn voorstel, aen onse Heeren Majores gedaen, waarvan wy een copye hebben gecregen soos den E. heere Ten Rheyne is vertroocken ende na Batavia geretourneert, wel expresselyck dicteert dat een collegie off berghraat sal werden gehouden door verstandige en haar des verstaande berghmeesters en met malkanderen rypelyck overwegen hoe het voorschreven effect voor d'E. Comp^e. conde werden voortgeset, 't welcke immers behoorde te wesen omme onse geordonneerde ordinantien van onse Heeren Mayores haar wille en ordre na te comen ende te pareeren.

Waarmede wy dese sullen fineren, God de Heere biddende dat Hy Synen zegen over onsen swaeren arbeyt gelieve te doen stralen en dat UEd^e. Hooghaghtbare moogt continueeren in lanckduurige gesontheyt en sterckte in haar hooghwigtige affairen, ende wy altyt syn en verblyven UE^e. Hooghaghtbare Welwyse Hooggeleerde Generouse en Magnifique Heeren

(Onder stont:)

Myne Heeren

UE. geringste dienaeren

(Was geteekent:)

FRANCOIS BILANDRE en
JACOB VAN ACHTERBERGH.

(Terzyde:)

In myns benedenpagger boven Zilido den 14^{en} February 1680.

Volght nu het tweede ofte nabriefje, van de berghmeesters
Francois Bilandre en Jacob van Aghterbergh uyt Sillida aan Haar
Ed^e. geschreven.

Hooghgebiedende Heeren.

Wy hebben voorleden maant aen UEd^s. Hooghachtbaarhedens
permissie genotificeert de slegte toestant van de Tambangse goudmyne, maar
naderhant ondervonden dat deselve seer advanceert ende toeneemt, soodat
tsedert deselve soodanigh is opgeklommen dat seer demoedigh versoecken
daarvan voor sooveel dat schryven aengaat geëxcuseert te zyn, ende gelieve
UEd^e. Hooghachtbaarhedens 't selve dese als per voorval aen te neemen.
Waarmede etc.

(Onder stont:)

UEd^e. Hooghachtbare obedientie dienaren

(Was geteekent:)

FRANCOIS BILANDRE en
JACOB VAN ACHTERBERGH.

(Terzyden stont:)

In de mynspagger boven Sillida den 4^{en} Maart 1680.

Uyt welck briefje contrarie 't schryven van den commandeur den verbeterden
toestant van de Tambangse goudmyne weder eenigsints schynt te blycken; den
Kenner aller harten verleene d'E. Comp^e. de volle ontdeckinge van de regte hartader
van dit soo hoogbenoodighde minerael, amen.

Hebbende wyders de voorgenoemde fluyt de Geele Beer van Padangh en
Poelo Chinco tot cargasoen alhier medegebragt:

636 teyl 14¹/₄ maas ingecogt gout en

90 halff clappusoly, bedragende tesamen een somma van... / 32146:14.

Des avonts laat komt de boot van Onrust uyt de Straet Sunda van de
retourvloot te retourneren, hebbende deselve omtrent Dwers in de Wegh gelaten
met een goede wint om buyten te geraken.

25 d^e. Heden ter extraordinarye vergaderingh onder 't affhandelen eeniger
saaken berakende de Oostcust van Java en 't nootsakelyck vertrecken van Radya
Palacca met syne rooffgierige Bougyssen wederom van dit eylant Java naar Macassar
gesproken wesende van 's Comp^e. uytsettinge tot en voor Indermayoe etc., is
goetgevonden, aengesien aldaar geen vyand meer wierde vernomen, Crayn Bissee
met alle syne byhebbende Macassaren in geselschap van den captain Jochum
Michielsen en een goede troep Nederlandse militairen te lande over Pagadin off
Samadangh en Tanjongpoera herwaarts te laten retourneren om die ontroerde

landen van de Kidolse stroopers en rebellen te suyveren en ondertussen onse post en becruyssinge te water daar vooreerst ⁽¹⁾ noch te continueeren, doch de Cheribonse Princen eerst op 't ernstigste ⁽²⁾ weder te laten aenseggen, dat se hun lant en gebied van al het quaat geboefte t'eenemaal sullen hebben te suyveren ende de aldaar synde Macassaren in onse handen over te geven en by weygeringe van dien dat men dan met de gansche onse aenwesende Nederlandse en inlandse magt na voorsz. Cheribon te water off te lande sal mogen optrecken, omme 't zy met minne off geweld de Kidolesen en al de rovers vandaar te verdryven ende de Macassaarse stropers daarvandaen te halen etc., soodanigh als by de resolutie onder huydigen datum omstandigh staat aengehaelt.

24 d°. 's Morgens schryven Haar Ed^s. per den burger Hendrick Kalst met zyn chialoup naar Malacca aen d'Heer Gouverneur Jacob Jorisz Pits en raat aldaar, zynde een advysbrieffje van soodanigen inhoud en substantie als by 't affgaande brieffboeck en verbael kan werden nagelesen.

Nademiddagh senden Haar Ed^s. per inlants vaartuygh met den sergiant Malam en de affgesondene van Crayn Bisse een brieffje aen den capteyn Jochum Michielsen en raat tot Indermayoe, op heden geteekent, dienende tot notificatie der ontfange advysen vandaar etc., als by 't affgaande brieffboeck en verbael breder staat aengehaelt.

26 d°. Ingevolge van het besluit van den 22^{en} deser, soo komen de brieffbrengers van den jongen Sultan tot Bantam desen voormiddagh binnen 't casteel te verscheynen omme Syn Ed^s. de Heer Gouverneur Generaal in persoon te sien en te spreekken, werdende sonder eenige statie door den E. sabandaar Ocker Ockersze en den capteyn Maleyers Abdul Bagus by welgemelte Syn Ed^h. gebraght en na 't nuttigen van een glaasje wyn en eenige onderlingen discoursjes voorts ten huys van d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geleyt, daar soowat met haar gediscoureert maar bevonden is dat se nergers toe gequalificeert waren om van te spreekken en self oock niet om, soo men eerst van terzyden was berigt, dat zy derven treden om eenige peper die tot Bantam in voorraet legt met de Comp^e. om te vercoopen te contracteren, etc.

's Avonts keert uyt de Straat Sunda van 't convoyeeren der retourschepen weder terugh 'tschip Poulerun, hebbende deselve op den 21^{en} deses voorby 't Princeneylant de Straat uyt in ruym zee zien lopen, medebrengende brieffje, door den E. commandeur Volckerus van Goens en den coopman N. Koekebacker uyt 't retourschip 't Huys te Merwede in 't uytzeylen der Straat Sunda voorleden Dyngsdagh aen Haar Ed^s. geschreven tot bekendmakinge van den goeden toestand op de 2 retourschepen 't Huys te Merwe en Ternaten, alsmede ten geleyde van voornoemde Poulerun en de by haar opgestelde zeynbrieff. Godt de Heere wil deselve bodems voorspoedigh en behouden met haare inladinge in den schoot onses lieven vaderlants arriveeren.

(¹) Er staat: *daar door eerst*.

(²) Het HS.: *ernstigte*. Het loont eigenlijk de moeite niet al de schrijffouten van dezen knoeier aan te wijzen. Wij zullen er maar weer eenige laten staan.

Den secretaris van de Weescamer deser stede Cornelis Mol heden ter ordinarie vergadering versoek gedaan hebbende omme per de aenstaande retourschepen met syn familie na 't vaderlant te mogen gaan, soo is hem hetselve geaccordeert, en ten opsigte van syne veeljaarige goede diensten vergunt om in ⁽¹⁾ de qualiteyt van coopman en als hooft op eene der retourschepen te repatrieren. Wyders is mede goetgevonden over seeker vonnisse, door den Aghtbaren Raat van Justitie in faveure van Heeren Weesmeesteren deser stede den 8 September 1678 gevelt tegens den ⁽²⁾ borgercoopman Cornelis Berenbergh voor en vanwegens syn huysvrouw Anna Constantia Assenbergh op syn nader instantie als reviseurs tot'et afdoen van gemelte saacke te nomineeren d'E. Heer president Balthasar Bort benevens d'E. Jaques de Buquoy, Daniel van den Bolck, Francois Tack en Andries Cleyer.

Aengesien den slegte aenbrenggh des pepers van Palembangh, de Westcust, Jamby als andere plaatsen soo tot retouren voor 't vaderlant als tot voldoeninge der inlantse eysschen desen jaare al verre staat tecort te schieten, soo is jegenwoordigh verstaan, omme den toevoer en aenbrenggh van dien korf alhier weder te doen wackeren, aen onse borgers, Chinesen en andere ingesetenen te vergunnen omme met hun joncken en vaartuygen naar Bantam, Cheribon, Banjer en elders op Borneo te mogen vaeren om aldaar den peper te negotieeren, mits dat dat grayn dan hier alle aen de Comp^e. tot den gestelden prys werde geleverd, omme door dat middel oock meteenen de toenemende groote vaart en negotie onser Bantamse gebuiren sooveel doenlyck te divertieren.

Wyders syn noch in Raade van India geresumeert drie crimineele processen voor Heeren Schepenen gevallen van verseyden delinquanten, namentlyck:

't eerste geïntenteert door den E. bailluw Jacob Casenbroot op en jegens Paul van Bengalen, lyffeygen van den E. Jacob Does, over begaene schandelycke kinderkracht aen een meysje van 7 jaeren, genaamt Tryntie van Sumbawa, en by den raat van Schepenen deser stede gesententioneert omme daarover mette koorde aen een galge gestraft te werden datter de doot na volght;

tweede by den E. Lourens Pit de Jonge, landdroost der Oostzyde, op en jegens Seranton, vrye Bandanees, en Siliram van Macassar, slave van den Baleyer Bappa Alas, omme over begaene verleydinge ende vervoeringe van twee slavinne insgelycx beyde mette koorde ter doot gebragt te werden;

het darde proces, mede by voorsz. landrost Lourens Pit de Jonge geïntenteert op en tegens Prana van Chirrebon, Tsitra van Cravangh en Marta van Crawangh, alle drie Javanen, om over begaene huysbraecke, dieverye en moort buyten deser stede in 't Javaanse quartier, d'eerste twee, Prana en Tsitra, op een radt gelegd en geledebraackt, mitsgaders Marta almede aen een galge mette koorde ter doot gestraft te werden ende de lighamen der 3 laestgenoemde buyten ten spektakel van andere boosdoenders aen galg en radt opgehangen te werden.

Alle welcke processen en sententien door Heeren Schepenen over voorschreven 6 personen als wel en tenregten gevelt soodaenigh zyn geapprobeert.

⁽¹⁾ Dit in heb ik ingevoegd.

⁽²⁾ Dit lidwoord laschte ik in. Er staat: *tegens borgen Coopman*.

28 d°. Heden vertreckt naar Indermayoe de chialoup Orangie met schryven van Haar Ed°. aen den capteyn Jochum Michielsen en raat, op gisteren geteekent, en daarnevens een briefje aen den Radja Goa ofte Crain Bissee, onder dato van eergisteren in 't Maleyts en Duyts afgegaen, sullende hieronder volgen en beyde van soodanigen inhoud en substantie als by 't affgaande briefboeck en verbael aangewesen kan werden, en volgt nu hier egter het

Briefje van Haar Ed°. aan Zyn Hoogheyt Crayn Bissey tot Indermayoe geschreven.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens ende Raden van India senden desen brief aen Crain Bissee, die sy bidden dat God de Heere in een langh gesont leven gelieve te sparen, opdat hy syne kinderen en kintskinderen magh sien groot werden tot zyn blytschap en vreugde, gelyck oock de Gouverneur Generael ende Raaden van India door desen brief aen Crain Bissey haere hartelycke en genegen groete laten doen en meteen bekentmaacken dat ons de brief, door uw gesanten herwaarts gesonden, wel is terhandt gecomen, alsmede degeene die Crain Bissee aen den admirael Cornelis Speelman heeft believen te schryven, synde alle beyde meest van eenen inhoud, hebbende onsen captain Jochum Michielsen ons mede toegesonden de translaten van de olas off bladeren, die de Sulthan Agongh van Sirrebon aen gouverneur Dammang Tsitsia Goena op Tagaal en die den sabandaar Wiera Sasmita aen den capteyn geschreven hadde, alsoock 't geene den capteyn aen denselven Sasmita met kennisse van Crain Bissey tot antwoordt gedient heeft, soodat ons uyt het schryven van Crain Bissey en van de capitain gebleecken is al watter op de togt naar Tegaal en voorts naar Paccalongan mitsgaders in het terughcomen naar Indermayoe voor de quale van Sirrebon gepasseert is, daar de Gouverneur Generael ende Raden van India haar vergenoegen in genomen hebben, te weten dat onse capiteyn en U Excellentie de drie Princen gebroeders op Sirrebon had laten bekentmaken het schelmagtigh bedryff van de Kidolse en Macassaarse rovers op Paccalongan, en dat deselve naar het afbranden van 't meeste gedeelte der stad en het besteelen der ingesetenen haar niet ontsien hebben vandaar mede te nemen 10 swaere metale camerstukken off grote bassen, daarvan de alderkleynste wel vyff picol weegt, en dan noch twee ysere stukken, den Sousouhouman toebehoorende, en alsoo sy deselve op Sirrebon hadden gebragt, dat de Princen behoorden al die goederen en het canon voor reecqueningh van de Sousouhounang in handen van de Comp°. weder te doen overgeven, want dewyle de Comp°. den Sousouhounang onder haere bescherminge heeft aangenomen, soo hebben Crain Bissey en de capiteyn seer wel gesezt, dat den Sousouhounangs goederen oock voor Comp°. goederen mosten werden aengesien, en soo dan de Princen die niet weder deeden overgeven, dat men niet anders en soude kunnen dencken als dat de Princen het met de rovers hielden en haar in haar schelmstukken behulpsaam waaren en de hand booden, alschoon sy

het contrarie voorgaven, maar het schynt dat de voorschreven Princen, off althoos de twee eerste van deselve, dese bootschap al soo weynigh in agtinge hebben genomen als al de voorgaande, die wy haar nu al verscheyde maalen tot haar eygen beste zeedert den tyt van omtrent twee jaaren soo vanhier als van Indermayoe hebben laten doen, behalven de goede vermaningen die haar vanwege den admirael Speelman, doen hy noch om de Oost was, uyt onse naame mede gedaan syn, haar althoos beroepende op haar onvermogen en dat se haar stadt en plaatse geen meester syn, doordien de Bantammers off de Kidolse en Macassarse rovers tot Sirrebon de magtigste waren en haar alsoo onder hun gewelt hielden, gelyck het oock gebeurt is dat die struyckrovers, doen Crain Bissey zyn volck aen lande sonde om water te haalen, waartoe de affgesondenen van de Princen licentie hadden gegeven, deselve met gewelt aen de wal hielden en haar niet toelaten wilde om aen landt te mogen treden, alhoewel de Macassaren op Crain Bisseys vermaninge dat zy op haar woort, 't welck zy op Indermayoe aen Dain Matara by geschrifte hadden gegeven, behooren te gedencken, hebben laten weten dat zy wel genegen waaren by u over te comen, maar dat se door het gesigte van de Hollandtse chioloupen uyt vreesse terughgehouden wierden, 't welck wy niet anders als voor logenpraatjes connen aanmercken, en soo dunckt ons dat het met schryven en zeggen van de Sirrebonse Princen oock gelegen is, want soo het haar regte meeninge waare, dan souden de Cheribonse Princen met de Macassaren tesamen alle de Kidolesen gemackelyck den hals hebben konnen breecken, wetende dat sy door onse magt, die onder den captain en Crain Bissee doen voor haar stadt lagh, oock kosten geholpen werden, soo sy dat maar hadden versogt; bovendien heeft het de Sirrebonse Princen oock aen geen gelegentheynt ontbroocken, indien sy genegen waaren geweest haar onder Comp^e. bescherminge te begeven, hetselve door haar gesanten op de behoorlycke wyse alhier aen ons te laten versoecken, waartoe haar door den commandeur Couper en naderhand door den capteyn genoegsame aenleydinge is gegeven, en daarom hebben wy goetgevonden onse voorschreven captain en Crain Bissey by desen te laten weten dat zy op den ontfangh van dese onsen brieff twee Nederlantse gecommitteerde aen de Princen naar Chirrebon sullen senden om deselve noch voor de laeste mael aen te seggen alle de Kidolesen en Macassarse rovers uyt haar lant en gebiedt te doen vertrecken off met al haar gestolen goederen in handen van de Comp^e. over te leveren, 't sy dan sooveel off soo weynigh als haar in de lantpalen van Sirrebon noch zyn onthoudende, off dat wy deselve met gewelt selfs daarvandaan haalen en verdryven sullen, 't zy dan met off tegen haar danck, en dat sy haarselven sullen moeten wyten indien de Sirrebonse ingesetenen daardoor schade komen te lyden, tenwaere de Sirrebonse Princen, haarselve te swack kennende om die struyckrovers met het gestoolen goet aen ons over te geven off te doen vertrecken, daartoe Comp^e. magt onder Crain Bissey en de captain tot haar hulp versogten, 't welck haar dan toegestaan

sal werden, mits dat sy meede toonen haar best te doen en de saak opregtelyck te menen om haar landt en onderdanen voor schade te bevryden. Oock sal Crain Bissey benevens de voorsz. gecommitteerde oock wel twee off drie van de zyne mogen voegen om de Macassaren, die op Sirrebon nogh mogte wesen, voor het laaste mede bekend te maacken, soo sy haar niet goetwilligh en sonder uytstel by u comen te vervoegen, dat men haar alsdan niet nalaten sal naar verdiensten te straffen als overtreeders van het verbont dat met de Comp^e. op Macassar gemaackt is en als verraders van haar eygen landt, synde het de meeninge van de Gouverneur Generael ende Raaden van India dat de Sirrebonse Princen in de tyt van 24 uyren op de voorsz. bootschap sullen hebben te antwoorden, sonder dat onse gecommitteerde langer als die tyt daarnae behoefte te waghten, en soo het dan de waarheyt mogt wesen dat de Princen met malkalderen niet eenigh waaren en dat ymant van deselve, 't sy dan de jongste, de middelste off de oudiste off twee van haarlyuden, genegen waaren onse redelycke vermaninge in aghtinge te nemen, die sullen wy onse hulpe en bescherminge, soo se daarom versoecken, niet ontseggen, maar off het nu gebeurde dat de Kidolesen en Maccassaren met haare gerooffden buyt van Sirrebon naar Bantam al vertrocken waaren, gelyck alhier verstaan dat al geschiet soude zyn, en sulcx datter op Sirrebon niets te doen of te verrigten moght wesen, dan sullen evenwel onse gecommitteerde naar Sirrebon aen de Princen gesonden werden om haar van onsentwegen noch andermaal aen te seggen, dat indien sy naar desen weder ymant van die struyckrovers met haeren buyt in haar lantpalen comen te gedoogen sonder deselve als haere publique vyanden vandaar te verjagen, den buyt off te neemen en aen de Comp^e. te restitueren, dat wy het op haar sonder verder waarschouwinge zullen verhaelen en dat sy het haarselven dan moeten wyten, alswanneer voor den capiteyn en onse andere officieren met Crain Bissey, Panaraga, Mangginuba, Matara en Sitoedjou tesamen dienen te overleggen off er in 't lantschap van Indermayoe noch yets gedaan ofte verrigt kan werden, en soo niet (¹), sal den captain op de schepjens die in de besettingh leggen mitsgaders aen lant in de vestingh behoorlycke ordre stellen en dan voorts met een gedeelte van onse zoldaten nevens Crain Bissey en de gantsche Macassarse magt 't sy over Samadangh ofte Pagadeen naar Tanjongpoera mogen trecken, om die landen tusschen beyden van de struyckrovers te suyveren en de goede ingesetenen van al haar overlast te bevryden, vertrouwende dat de wegen daartoe nu al eenigsints bequaam off tenminsten soo goet voor de onse als voor de struyckrovers sullen wesen, maar indien dese tocht voor Crain Bissey en Crain Panaraga het te ongemackelyck quaame geoordeelt te werden, dan soudent sy beyde met een van de scheepjens herwaerts connen keeren en het gesagh over de Macassaaren d'andere koninxkinderen aenbeveelen, sooals dat t'samen best sullen kunnen overleggen, doch het sal dan oock

(¹) Er staat: *en soo men*.

nodig zyn dat Crain Bissey stercke ordre onder het volck stelt dat se niemant van onse off des Sousouhounangs eygen onderdaanen eenige overlast aendoen, want daardoor wert het volck gelyck als van de gehoorsaamheyt offgetrocken, en de Gouverneur Generael ende de Raaden van India zyn genootsaecht Crain Bissey te laten weten tot haar leetwesen verstaan te hebben, dat de Maccassaren op Paccalongan en Tegal seer moetwilligh syn geweest en de luyden aldaar niet beter getracteert te hebben alsoff sy haere vyanden waaren, sonder eenigh respect te draagen aen onse officieren en selfs niet aen den captain, 't welck wy niet gaarne en hooren, alsoo het de Comp^e. een quade naam geeft, en daarom is het seer hoogh noodigh dat door Crayn Bissey en andere onse Macassarse gesaghebbers daarin naar behooren wert versien, straffende degeene die qualyck doen; andersints souden de saaken in disordre vervallen, 't welck in den oorlogh niet geleden magh werden.

Geschreven in 't casteel Batavia op Jaccatra den 26 dagh van de maant Maart in 't jaar 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlandts India

(En was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^e. zegel in roode lacke gedrukt, daaronder:)

Ter ordonnantie van Haar Hoogh Ed^e.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

's Avonts verseylt na de Straat Sunda de hoecker de Croonvogel met schryven aen den schipper commandant Cornelis de Stoute en de verdere cruyssers, op heeden geteekent, eenlyck dienende ten geleyde eeniger provisiën en medicamenten, als by 't affgaande briefboek staet te lesen.

29 d^e. 's Morgens wert hier per Chincees vaartuygh aengebragt een briefje van den Pangeran Macaboeng uyt Palembangh, anders genaamt Diepa Cassoema, sullende translaet van 't selve op den dagh van de inhalinge in de toekomende maant geïnserieert werden.

In dese afgeweekene maant Maart zyn alhier van verscheyde plaatsen aengecomen maar een getal van 21^{en} diverse vaartuygen, bemant samen met 116

coppen, dewelcke in 't generael hier aengebragt hebben

de ondergespecificeerde coopmanschappen en

leeftogten etc., namentlyck:

1 van Kayely met 6 man, 1000 bamboesen met oly, 1600 oude clappus;

1 van Sourabaya met 4 man, 10¹/₄ last rys, 100 stux balcken, 100 stux plancken, 800 bossen pady, 5 potten oly;

4 van Reauw met 27 man, 1550 stux deckcadjangs, 1600 stux dammers,

1¹/₄ lasten sagou, 500 viscuyten;

6 stux vaartuygen transporteere.

6 stuxx vaartuygen.

- 4 van Toulongbauwa met 16 man, 22000 stuxx oude pienangs, 2500 stuxx oude clappus, 2100 potten en tresselen;
- 3 van Palembang met 20 man, 2500 stuxx aerde gurgelets, 1000 stuxx gedrooge vis, 100 bossen rottings, 300 stuxx deckcadjangs;
- 1 van Japara met 10 man, 940 stuxx plancken, 2 lasten rys, 4 d^o. zout, een d^o. boontjes;
- 1 van Indermayoe met 4 man, 2 lasten rys;
- 2 van Tegaal met 7 man, 1 last rys;
- 1 van Paccalongon met 4 man, 2 lasten rys, $\frac{1}{2}$ d^o. boontjes, 25 potten oly;
- 1 van Samarangh met 10 man, 200 stuxx kleyne kistplanckjes, 2 piccols groene toback;
- 1 van Chirrebou met 4 man, 1000 bossen ayuyn, 500 d^o. tamerinde, $\frac{1}{4}$ last rys;
- 1 van Zumbouwa met 4 man, 1 last rys, 5 stuxx slaven.

Somma 21 stuxx vaartuygen, dewelcke alhier in 't generael hebben aengebragt 't volgende als:

1000 stuxx bamboesen;	22000 stuxx oude pinangs;
4100 d ^o . oude clappus;	2100 d ^o . potten en tresselen;
21 $\frac{1}{2}$ last rys;	1000 bossen ayuyn;
100 stuxx balcken;	2500 stuxx aerde gurgelets;
1040 d ^o . plancken;	1000 bossen rottangs;
800 bossen pady;	4 lasten zout;
30 potten oly;	1 $\frac{1}{2}$ last witte boontyes;
1850 stuxx dekcadjangs;	200 stuxx cleyne kistplancken;
1600 stuxx groote dammers;	2 piccols groene taback;
1 last sagou;	500 bossen tamerinde;
500 stuxx viskuyten;	5 stuxx slaven.

Daarentegen zyn in dese maant vanhier weder affgegaan na diverse plaatsen een nomber van 36 soo groote als kleene vaartuygen, die tesamen hebben weggevoert een somma van 2288 rd^s. aen verscheyden coopmanschappen en waaren als:

- 1 naar Paccalongon met 30 rd^s. kleeden;
 - 3 naar Tegaal met 90 rd^s. aen kleeden;
 - 1 naar Amboina met 40 rd^s. aen massoy, 50 mom, 36 witte wyn, 30 Bengaelse boter, 24 tabaxpypen;
 - 14 na de cust van Java met 1280 rd^s. aen diverse kleeden, 22 porceleyn, 59 Chinees papier, 12 quitasols, 30 custcoralen, 27 out yser, 10 nieuwe spykers, 20 vergult offerpapier, 22 kopere theeketels, 15 offerligt, 250 amphioen, 50 laxa, 10 soethout, 4 gingjers, 4 tsjoepoes, 10 Chinese toback, 50 d^o. goudtraat, 20 kommyn, 200 wax, 182 gesorteerde drankwaeren;
 - 3 naar Biema met 314 diverse kleeden, 12 Bengaels neusdoekgoetje, 3 porceleyn, 6 out yser;
- 22 vaartuygen transporteere.

22 stucx vaartuygen per transport.

- 1 naar Baly met 75 rd^s. aen out yser, 120 porceleyn gesorteert, 20 zintock;
- 3 naar Indermayoe met 65 rd^s. aen kleeden;
- 1 naar Japara met 20 dakpannen, 100 wax, 20 porceleyn, 200 gesorteerde kleeden, 20 laxa;
- 1 naar Chirabon met 20 kleeden;
- 1 naar Cottaringen met 12 rd^s. aen porceleyn, 25 Bengaalse neusdoecken, 8 d^o. armosynen, 15 kleden;
- 1 naar Passir met 40 rd^s. aen porceleyn, 27 kleeden;
- 2 naar Palembangh met 40 rd^s. aen kleeden, 9 amphioen;
- 1 naar Malacca met 64 rd^s. aen zout, 154 gesorteerde drackwaaren;
- 1 naar Samarangh 260 wax;
- 2 naar Beauw met 102 rd^s. aen diverse kleeden.

Somma 36 stucx vaartuygen.

Welckers generalen affvoer vanhier bestaat in de ondergenoemde goederen namentlyck:

422 rd ^s . aen diverse drackwaaren;	50 rd ^s . aen laxa;
2183 — » diverse kleeden;	10 — » soethout;
40 — » massoy;	4 — » gindjers;
30 — » Bengaalse booter;	4 — » tsjoepoes;
24 — » tobaxpypen;	10 — » Chinese toback;
217 — » gesorteerde porceleynen;	50 — » d ^o . goudtraat;
59 — » Chinees papier;	560 — » wax;
12 — » hantquitasols;	37 — » Bengaalse neusdoekgoetje;
30 — » kustcoralen;	20 — » zintock;
108 — » out yser;	20 — » dackpannen;
10 — » nieuwe spykers;	8 — » Bengaalse armosynen;
20 — » vergult offerpapier;	259 — » amphioen;
22 — » koopere theeketels;	64 — » zout.
15 — » offerligt;	Somma rd ^s . 4288 in alles.

Volgens de notitie door de dootgravers deser stede zyn in dese maant onder de Christenen alhier overleden en op de ordinary plaatsen ten grave gebragt:

- 32 Comp^s. dienaren;
- 1 burger;
- 3 Nederlandtse vrouwen;
- 2 d^o. kinderen;
- 3 Mardykens off inlandse burgers;
- 2 d^o. vrouwen;
- 5 d^o. kinderen;
- 1 slaaff;

somma 49 coppen.

Zynde onder dit bovenstaande getal geene Moorse, Javaanse, Chinese off andere heydense ingezetenen deser stede gerekent, als van dewelcke geen aenteekeningh wert gehouden.

Daarentegen zynder in dese gepasseerde maant Maart in de Christelycke kercken en gemeente weder gedoopt:

10 Nederlandtse kinderen;	
21 inlandse der Portugese	} gemeente;
5 inlandse der Malleytse	
tsamen	36 kinderen.

Oock zyn in deselve tyt in genoemde kercken in den egten staat getreden en bevestigt:

2 Comp ^s . dienaars:	
1 Nederlandse burger;	
8 Mardyker;	
tsamen	11 paren.

Den 29 Maert zyn door 't Eerwaerde Collegie van Heeren Schepenen over begaene misdryven publyckelyck gestraft de volgende deliquanten, als namentlyck:

Datan van Macassar, lyffeygen van Mahin Ahoe Loeboe, Amboinees, gegeselt, met een gloeyende kris dwers over zyn rugh gestreken en 2 jaaren in de kettingh by syn lyffheer;

Jan, Chinees van Batavia, met een strop om den hals onder de galgh gegeesselt, gebrantmerckt en voor al zyn leven in de kettingh aen de Caap gebannen;

Oeloe van Tangerang, Javaen,

Pieter van Malabaer, slaaff van de stalmeester de Ruyter zal^r., en

Anthony van Malabaer, lyffeygen van den Mardyker Augusty Manuels, alle drie met de strop om den hals onder de galgh gegeesselt, yder op de regte wangh gebrantmerckt en voor 20 jaren gebannen in de kettingh;

Wiera Javaen en

Sapton van Batavia gegeesselt en voor 6 jaren in de kettingh gekloncken.

Paul van Bengale, lyffeygen van d'E. Does, gehangen;

Prana van Chirribon, corporael der Javanen, en

Citra van Craoangh beyde geradebraakt;

Marten van Craoangh, Javaen, opgehangen;

Seranton vry Bandanees en

Siliran van Macassar, slaaff van Bappo Balyer, beyde opgehangen;

Sisa van Bima, lyffeygen van Bappo Boat, met den strop om de hals onder de galgh gegeesselt, gebrantmerckt en 20 jaren in de kettingh,

Baro van Sumbauwa, slavinne van den Chinees Juou, en Jebat, slavinne van den Chinees Gieko, beyde gegeesselt en 2 jaren in de kettingh;

Nange Toujou, vry Macassar, gegeesselt en 6 jaren in de kettingh.

Den 7 Maert zyn door de heer waterfiscael Pieter Pauw uyt de fluyt Sparendam aengehaelt 4 packen met amphioen, wegende 295 \mathfrak{G} .

April Anno 1680.

2 April. Laet in den avontstont vertrecken uyt deser reede de fluytschepen den Hasenbergh ende Sparendam, de laeste over Japara ledigh en sonder schryven naar Sourabaya ende d'eerste over Tegael naar Japara en voorts mede naar Sourabaya, retournerende daarmede oock den Paccalongsen sabandhar Miramjaja, synde den 9 jongstleden per de fluyt de Beemster door de regenten en den capteyn Jochum Michielsen van Tegael over eenige suspecte handelinghe, by 't aflopen van Pacalongen door de Bantammers voorgevallen, en daarby van ontrouwe beschildigt, hem herwarts ⁽¹⁾ opgesonden, dogh weswegen hy sigh alhier in sooverre heeft verschoont en verantwoord, dat die gepresupponeerde beschuldigungen niet valibel zyn geoordeelt, gaende daarmede aff twee missives, door Haar Ed^e. op ultimo des voorleden maants d'eerste aen de residenten Thomas Grinnel en Aernout Grevinck tot Tegael en de laeste aen den oppercoopman Cornelis Bartelsen Marchier en raet tot Japara gecarteert, alle beyde van inhoudte als by 't affgaende brieffboeck en verbael onder huydigen datum kan werden beoogt, bestaende voorts 't weghgevoerde per de fluyt den Haesenbergh voor Japara en Tegael in de volgende coopmanschappen en behoeften:

voor Japara:

46 packen diverse cleeden;	
40 canassers amphioen;	
2 leggers Spaence wyn;	
4 leggers gesneden aracq;	
5 potten Bengaelse boter;	
4 vaten spykers en eenige smeeekolen, bedragende tesamen een somma	
van.....	/ 34003 : 19 : 2 ;
voorts nogh eenige provisien voor Tegael ter montura van	» 689 : 14 : 2 ;
somma bedraagt het gescheepte in den Hasenbergh voor	
Japara en Tagaal.....	/ 34693 : 13 : 4 .

⁽¹⁾ Dit *herwarts* is door den ouden corrector ingevoegd ter vervanging van *hem*, dat hij echter vergat te schrappen.

Den E. Vincent van Moock, landdrost der Westzyde buyten deser stede, op den 26^{en} des voorleden maants voor sigh en verscheyde ingesetenen ⁽¹⁾ deser stede overgelevert hebbende een versoekschrift tot vercryginge van een openinge van een cleen poortie door deses stadts westermuuren tussehen de punten Westvriesland en Groeningen tot comoditeyt van de gemeente en ingelanden aen die kant gehoorende, en heden staende de ordinarie vergaderinge weder daarom geïnsteeert hebbende, soo is om verscheyde goede insigten goetgevonden, 't voorsz. poortie omtrent de punt Greuningen te laten openen en met een behoorlyke wagt vanbinnen besorgen, vermits daartoe oock albereyts voor eenigen tyt door de versoekers een brugge over de stadsbuytengragt begonnen zy te maaken en in voorige tyden mede daar al noghmaals soodanigen openinge volgens uytwysinge der muren heeft geweest, gelyk sulx omstandiger in 't resolutieboek staat uytgedrukt, alwaar oock geïnsereert en te vinden zy 't geciteerde request, dogh egter noodigh geoordeelt 't selve mede hieronder te laten influeren.

Aan den Hoogh Ed^e. Heere en Heeren Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal, ende d'Ed. Heeren Raaden van India.

Vertoonen met alle eerbidigheyt uw Hoogh Ed^e. onderdanige ingesetenen en eyngengeërfde, woonagtigh aen de Westzyde soo binnen als buyten deser stede, hoe sy supplianten nu al een langen tyt geleden met groot verlangen hebben tegemoet gesien datter een kleen portie nevens de punt Groeningen soude werden geopent, terwyl al tot dien eynde nu eenige maenden herwaerts een brugge over de stadsgragt gereet is gemaekt; en alsoo hetselve een saak is waarmede haar supplianten niet alleen, maar de gandsche gemeente een groote commoditeyt en gerieff soude toekomen en niets kan bedagt werden dat dese stadt ofte d'E. Comp^s. daar eenigh hinder door soude lyden, maar ter contrarie door dat middel de erven en landen meerder bebouwt en gecultiveert werdende, excessive penningen van 's heeren geregtigheden in Comp^s. cassa jaarlyx soude toevloeyen, gelyk al in verwagtinge van hetselve by verscheyde ingesetenen is bebouwt en verbetering der erven by de hand genomen, om welke en and're goede redenen meer zy supplianten dienstniedrig versoecken, dat hetselve poortie tot een passagie in dese stadt mogt werden geopent, temeer dewyl hetselve met seer cleyne oncosten, die zy supplianten des noots zynde selfs seer gaarn willen dragen, kan geschieden ect.

(Was geteekent:)

V. van Moock, P. van Leeuwe, Jacob van Dyck, 't merck A: J: Anthony Jacobse, 't merck IIvp ⁽²⁾ van Manuel de Costo, 't merk ctr ⁽²⁾ van Jacob Rodenburgh, 't merck van ESL ⁽²⁾ Toesanbandee, C. F. Swart, Johanna Steenhoff, Oncko Jh ⁽²⁾ Chinees, Pieter Bonstoe ect. en nogh 71 soo Moorse, Chineese als andere ingeseten deser stede.

⁽¹⁾ Er staat: *verscheyde nu gesetenen*.

⁽²⁾ Deze letterteekens zijn eene niet onverdienstelijke poging van den zetter om den krabbel weer te geven die in het H.S. staat.

Den ondercoopman Hendrik Cansius zedert den 20^{en} October anno passato in plaats van den overleden oppercoopman Jan de Coninck provisioneel als winckelier deses casteels dienst gedaen hebbende, soo is denselven jegenwoordigh op zyn gedane versoeck volgens het reglement daarinne toegestaen de qualiteyt van coopman met sestig guldens ter maent voor drie jaren.

Voorts is verstaen den eersten clerck Pieter Ryswyck in plaats van den secretaris van de Weeskamer deser stede Cornelis Mol vermits desselfs versogte en geaccordeerde vertreck na 't vaderlant weder tot secretaris van gemelte Weescamer aen te stellen en te verkiesen.

Wyders is op 't versoeck van Fronika Wys, vrouwe van den weggelopenen borger Hans Jacob de Ryke, die sigh thans by d'Engelsen op Bantam is onthoudende, goetgevonden by missive aen onsen resident Caeff te ordonneeren, om by den Engelsen agent tot de restitutie van geseyden H. J. de Rycke aen te houden en by weygeringe ofte excuse deswegen als over het vervoeren van verscheyde andere Comp^s. onderdanen met hunne schepen te protesteren en den genoemden gevlugten de Rycke te insinueren sigh ten eersten herwaerts weder by syn vrouw te begeven.

Soo is mede op 't voordragen van d'Heer Directeur dienstigh gaegt verscheyden invendibele cleden, lakenen, stoffen, crameryen etc., by de packhuysen alhier lange jaaren gelegen hebbende, volgens de overgeleverde memorie by publyke opveylinge te laten vercoopen voor wat se gelden kunnen.

Aengaende wyders de te doene rescriptie op en met de briefdragers des jongen Sulthans tot Bantam alsmede raakende d'oostcust van Java is nogh verder alsulx ⁽¹⁾ geresolveert als by 't resolutieboek onder dato van heeden staet aengehaelt.

3 d^e. 's Morgens verschynt den E. sabandar Ocker Ockerse by Zyn Ed^{ht}. de Heere Gouverneur Generael met seeker Chinees anachoda, voorleden Saturdagh met eygen vaartuygh van Palembang hier aengekomen, by sigh hebbende de brief en schenckagie van den Pangeran Macoeboemy, anders nu genaemt Diepa Cassoema, aen Haar Ed^e., staende de soldaten in de hooftwagt eenlyck in 't rinquet, sonder eenige ceremonien meer, werdende gemelte Chinees na 't overleveren des briefs met een glaesja seck en pinangs getracteert en voorts soodanigh weder na buyten geleyt, en is de voorsz. missive na gedaene vertalinge uyt 't Maleys in 't Nederduyts bevonden van volgende teneur.

Translaatbriefje door den Pangeran Diepa Cassoema tot
Palembang aan Haar Ed^e. tot Batavia.

Desen brief van Pangeran Diepa Cassoema ten Palembang, waarinne uytdrucke myne suyvere en opregte genegentheyt tot Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India, die in 't koninckryck van Batavia woonen en haar gebiet hebben over alle Hollanders hier beneden wints, die

⁽¹⁾ Er staat: *als sulx*.

seer wyl een groot ⁽¹⁾ van verstant syn in haar gedoentens en groote volmaakte raadslagen en oock in alle plaetsen over haare goetheden beroemt werden en oock aen alle haere vrunden die naby zyn laten blyken, die by gelyckenis zyn als water voor alle drooge lippen, alsmede santvastigh in 't onderhouden van hare contracten en vrundtschappen met alle Koningen, waarmede sy alsoock met alle raatsheeren naar wensch weten om te gaen.

Verders send Pangeran Diepa Cassoema dit geschrift uyt een opregte onverbreekelyke genegentheyt aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India, waariune uytgedrukt wert het suyper opregt herte van Pangeran Diepa Cassoema tot onderhoudinge en vermeerderinge van onse bontgenoot- en vrundtschap, alsoo tusschen Palembang en Battavia nu geen verschil meer is, en oock streckende tot onderhoudinge van kennisse met Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India.

Verders heeft Pangeran Diepa Cassoema aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India tot teeken van een suyper opregte genegentheyt niet anders te senden als een kris met gout ingelegt, een hazegay, een halff picol wasch, twee eliphantstanden van een half picols swaarte, twintighduysent draden met gaarn en vyffentwintigh cattys aguilhout, hetgeen Pangiran Diepa Cassoema versoekt Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal, en de Raden van India alsoon van geen waarde is, niet gelieft te versmaden. Ick soude wel peper hebben gesonden, maar de Hollanders dit tot Palembangh zyn willen sulx niet toestaen als alleenlyck aen Sultan Ratoe.

Desen dient tot geen ander eynde als de opregte en suyper genegentheyt van Pangeran Diepa Cassoema tot Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India.

's Namiddags werden de twee Chinese Tartarische gesanten Lio Lauja en Li Lauja omtrent ten 5^{en} uren met 2 carossen uyt haar woningen door d'E. sabandaer Ockersze en diverse gecommiteerdens alsmede verscheyde onser Chineesen gehaelt en in de thuyt van Zyn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael bloosten ⁽²⁾ dit casteel gebragt, wanneer daarop mede verscheenen d'E. Heeren Outhoorn en Camphuys, die haar dan op een collation van een maalyt ter ordre van Haar Ed^t. daartoe bereyt tracteerden en met wyn en mom als eenigh rooswater tot verkoelinge onthaelden en dese heeren ambassadeurs alsoo wat vermacekten, wesende hunne staetslieden Lappora en Limlakko ⁽³⁾ daar mede present, 't gunt alsoo tot ontrent den avont geduurt hebbende, soo zyn d'heeren weder binnengecomen en de voorsz. Chinese ambassadeurs met haar gevolg door den E. sabandar Ockersze mitsgaders de verdere gecommiteerde en genode vrunden na haar woningen thuytgeleydt.

(1) benkelyk wordt bedoeld: *seer wyt en groot*. Verdere slofheden van dezen copïist laten wij maar als zij zyn.

(2) De man bedoelt: *beoosten*.

(3) Het HS.: *Lapporaer Kinlano*.

In den avontstont komt alhier uyt de Straet Sunda te retourneren de hoeker de Croonvogel met een klein briefken van den commandant schipper Cornelis de Zoute uyt 't jagt Rammekens, cruyssende omtrent 't eyland de Groote Combuys, aen Haar Ed^e, op gisteren gedateert, dienende eenlyck ten geleyde en bekendmakinge dat 't jonck van den capteyn Maleyers Abdul Bagus hun was gepasseert en herwaartsaen gestevent etc.

4 d^e. 's Avonts verzeylt na voorsz. cruyssers weder 't frégatie de Tyger met een briefie aen den schipper Cornelis de Zoute, op heden geteekent, eenlyck tot ⁽¹⁾ bekendmakinge dat gemelte fregatie, van zyn leckagie gerepareert zynde, aldaar weder zoude blyven cruyssen en de lecke chialoup de Vlieger daartegen weder herwaarts komen, breeder by 't afgaende briefboek en verbael onder dato van heden te sien.

5 d^e. 's Nademiddags gewert ons per Javaes vaartuygh van Bantam een briefie van den resident Willem Caaff, op gisteren aen Haar Ed^e. gedateert, verselt met een extract daghregister zedert den 16^{en} Maart tot den 3^{en} deser, behelsende dat den jongen Sultan onder 't gesagh van eenen Keey Deman Singa Wieprana 32 oorlogsprouwen, bemant met ruym 1300 koppen, vandaar naar Cheribon had afgesonden om gesegde plaats in besit te nemen (alhoewel er gerugt en voorgegeven wierd, sulcx maar gesiede om timmerhout te halen), aengesien den Sulthan bevreest was de twee oudste Princen volgens de bekendmakinge van den jongsten Pangeran onder zyn onwettigh gebied haar niet langer wilden buygen maar de Comp^e. te sullen toevallen;

van Palembangh was op Bantam een gesant met een brief van den Manicabosen Coninck aengecomen, die gepresenteert soude hebben dat syn Koninck, wanneer de Hollanders de Bantammers den oorlogh quamen aen te doen, met 70 welbemande vaartuygen de Bantamse Sultan wilde seconderen en de Comp^e. alsdan op de Westcust van Sumatra mede vyandlyck aen te tasten;

den thol op de kleeden die na de Oostcust van Java wierden vervoert, had den jongen Coninck tot Bantam van 5 tot 10 percento verhoogt ende de handelaarties tusschen Bantam en Batavia voor yder prautie $\frac{5}{8}$ in plaats van $\frac{1}{8}$ voor 't visiteeren van yder vaartuygh doen betalen;

seeker lamboy, met Maleyers en 2 à 3 Bantamse Javanen bemant, toebehoorende den sabandaar Secredana, voorleden jare met cleeden en coopmanschappen van Bantam sonder pascedul naar Priaman vertrocken zynde, was voor weynigh dagen vandaar volladen met benjamin, camphur en een quantiteyt gout ect. tot Bantam weder geretourneert;

soo waren mede van Sillebaar en Lampon zedert 16^{en} passado op Bantam aengebragt ontrent 500 bharen peper;

de Bantamse groote verlangden seer na den uytslag en 't verrigten hunner briefdragers na Batavia, oordeelende tot nadeel van 's Coninx respect te wesen dat daartoe syne peperleveranciers gebruyck zyn geworden, gelyck alles breder in 't aenkomend briefboek te lesen zy.

⁽¹⁾ Er staat: *tot tot*.

Seeker Macassar genaemt Dain Mangala, zynde de broeder van den afgesetten Coninck van Goa Crain Bissee, doorgaens en nog jongst in 't attacqueren van Cacapper de wapenen onder de uytgewekene Macassaren en de hartneckige rebellen vyanden op Java's Oostcust tegens de Comp^e. en den Sousouhouanagh gevoert hebbende en nu jongst met 't veroveren van gesegde nest in onse handen gevallen en door den heer commandeur Couper vandaar over Sourabaya met 't schip Japan herwaarts gevangen opgesonden zynde ende alsnogh aen boort van 't schip Courtiene in detentie gehouden werdende, doet op heden door handen van onsen capteyn der Maleyers aen Haar Ed^s. overleveren seeker geschriftie, daarby versoeckende over syn quaat bedryff te mogen werden gepardonneert en weder op vrye voeten gestelt, waarop denselven op zyn iterative instantie en meest ten respecte van zyn broeder Crain Bissee nevens zyne domestiquen by provisie uyt zyne detentie van boort verlost en onder het opsig van Crain Bissee huysvrouw in zyn campon ongewapent is bestelt geworden, omme sigh naar de verschyninge van syn broeder voor de Comp^e. te zyner praesentie nader te verootmoedigen ende den eedt van getrouwigheyt te presteren en dan wyder over hem te disponeeren, luydende gemelte request van woorde tot woorde aldus:

Aan Syn Ed^s. d'Ed. Heer Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders Haar Ed^s. d'Ed^e. Heeren Raaden van Nederlants India.

Geeft andermael met behoorlyke pligt en schuldige eerbiedigheyt te kennen UEd^e. alderonderdanigsten dienaar Dain Mangala, hoe hy suppliant nu al omtrent agt maenden door 's Comp^s. dienaeren off militairen op Sourabaya in de vastigheyt genaamt Cappar zynde gevangen genomen, alwaar hy suppliant tot syner berouw en leetweesen den oorlogh tegens d'E. Comp^e. mede heeft helpen voeren, dogh niet sonder oproy van andere grooten, boven hem commanderende, dewelcke hem suppliant dan vermits zyn onbewuste jonckheyt tot soodanigen fout hebben verleyt en gebragt, maar Groote Aghtbare Heer en Heeren, het hem suppliant (maar ach lacy te laat) berout dat hy sulke vermeete stoutigheyt heeft gepleegt. Des versoekt hy suppliant Zyn Ed^s. nevens Haar Ed^e. de E. Heeren Raaden van India dat Haar Ed^e. die bedreven fout hem suppliant dogh genadelyck gelieft te vergeeven om de wille Godes, belovende hy suppliant nevens de zyne naar desen d'E. Comp^e. met soo grooten trouwe en genegentheyt te dienen als er oyt opregt dienaar zyn heer en meester kan dienen, oversulx hy suppliant sigh seer onderdanigh en demoedigh gedrage aen UEd^e. Groot Aghtbare Heer en Heeren haar gunst tot hemwaarts, die eeuwich en altoos zal tragten UEd^e. goetheyt naar zyn uytterste vermogen te meriteeren; des sal hy capteyn Maleyer, alsoo ick selver niet present ben, myn voorspraak strecken.

(Onder stont:)

't Welk doende ect^a.

(En terzyden:)

UEd^e. onderdanigen en onwaardigen dienaar

(Daaronder het zegel in rooden lacke en daarnevens met Macassaarse letters:)

DAIN MANGALE.

In Raade van India is op heden aen de opperhooffden van 't schip 't Wapen van Z. Zee de volle en aen die van 't schip Poulerun de halve premie voor gedaene uytreyse uyt het vaderlant, d'eerste voor de camer Zeelant en d'ander voor de camer Delft, toegelegd.

Wyders de Heer Ordinaris Raat Willem van Oudthoorn als commissaris in den kerckeraet in Raade overgelevert hebbende de opgemaecte reequeningh door Diaconen van de armenmiddelen deser stede des voorleden jaars 1679, soo komt daarby te blyken dat de uytgiften in dat geheele jaar zyn geweest... rd^s. 17653 : 13 : — ; ende daartegen de incomsten maar..... rd^s. 14157 : 28 : — ;

soodat door de slegte tyden en verarmende gemeente ten agteren is geraekt rd^s. 5495 : 33 : — ;

alsoo dat het gantsche capitael op ultimo December 1679 noch quam te belopen rd^s. 54870 : 47 : — .

Voorts is nogh raakende het nieuwe lasarishuys en 't afgevallene stuck muirs op 't eylant Purmerent mitsgaders de saacken op Java's Oostcust en de te doene rescriptie en schenckagie aen den Sousouhounangh en Radia Palacca ect. alsulex gebesoigneert en vastgesteld als by 't resolutieboek deses casteels in 't breede staat geëxpresseert.

6 d^e. 's Morgens vroegh gewert ons per Chinees vaartuygh van Palembangh een briefie door den coopman en resident Egbert van Swenne en raat aldaar aen Haar Ed^e. van dato 11^e des verstrekenen maants Maart, behelsende kortelyck ten deele 't volgende:

den ouden Sulthan Ratou scheen tot Palembangh met den Macassaarsen Dain Mangika en synen aenhangh seer verlegen, wenschende door Haar Ed^e. toedoen van hem mogt werden ontslagen, want hy denselven om zyn soon den Pangeran Aria's off tweede Prinsens wille syn lant niet derfde ontseggen; oock toonde dien loosen gast sigh geensints genegen die plaets te willen verlaten, temeer sy op 't lant al woningen gemaackt en sigh aldaar volcomen ternedergeslagen hadden, houdende doorgaens 6 à 7 welbemande vaartuygen in zee om te rooven en te stropen, gelyk zy in een maant tyts twee inlandtse vaartuygen affgelopen en 't volk daarop alle dootgeslagen hadde;

den resident van Swenne had diverse malen aen Dain Mangaka gesegde vaartuygen laten affeyschen, gemerckt hy die weder liet toerusten om op den rooff mede uyt te senden, dog telkens tot antwoordt becomen dat de vaartuygen hem toequamen en den Coninck en de Comp^e. daar niets op te pretenderen hadden;

van Jamby was men berigt dat alles aldaar in rust en vrede en 's Comp^e. logie nogh in weesen was, dagelyx veel peper van boven affcomende, die meest na Jehoor vervoerd wiert; den Sulthan soude yorgegeven hebben, de Engelschen op haere wederkomste aldaar op eygen kosten een nieuwe logie in plaats van de

voorige affgebrande soodanigh weder te laten opbouwen, en alhoewel de Nederlanders tegen zyn wil stilswygende vandaar waeren vertrocken, soo verlangde hy egter seer na derselver wedercomste, gelyk alles breeder by 'taenkomend briefboek en verbael kan werden gesien.

's Avont gaat den tolck en bottelier Huygh Boey per Javaans vaartuygh weder terugh na Bantam met schryven aen den resident Caaff, op heden geteekent, en daarbenevens twee briefliens, ter ordre van Haar Ed^e. door den sabandaar Ocker Ockersze in antwoord aen den Pangeran Aria Ardi Cassoema en des Konincks opperste priester Saiddi Zeeg tot Bantam geschreven, van inhoude als hieronder staat te lesen, dienende 't brieflie aen St^e. Caaff eenlyck tot rescripte van de vandaar ontfangen advisen wegens de Bantamse onlusten ende 't vervoeren van 's Comp^e. onderdanen door d'Engelsen etc., gelyk alles by 't affgaende briefboek en verbael te beoogen zy.

Met geciteerde Huygh Boey keeren dan oock weder terugge naar Bantam, nadat se huydenmorgen in geleyde van den sabandaar Ockersze van Zyn Ed^e. en d'Heer Directeur hebben afscheydt becomen, des jongen Coninx drie briefdragers, op 17 Maert hier verscheenen en yder met 2 stux kleden gerelageert⁽¹⁾ zynde, met een missive van Haar Ed^e. aen denselven jongen Sultan, op gisteren in 't Maleyts en Nederduyts geschreven en by Zyn Ed^e. getekent, van inhoude als by 't affgaende briefboek zy te sien en egter hieronder oock staat geïnserieert, luydende aldus:

Missive van Haar Ed^e. aan den jongen Coninck tot Bantam geschreven.

Desen brieff komt van den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en de Raaden van India, die het gebiedt hebben over den Nederlandsen staat in dese landen, en wert gesonden aen Paducca Siry Sultan Aboen Massary Abdul Cahar, dit 't coninckryck tot Bantam regeert, die wyt vermaart is ende by desen wert toegewenst gesontheit en een lang leven.

Met Uwe Hoogheys sourouans Key Nara de Goena, Marta Sara en Mara Dito hebben wy wel ontfangen synen brieff van den 7^{en} der voorleden maant en nevens honder bharen peper, te weten 50 bharen voor den Gouverneur Generael, 40 voor de admiraal en 10 voor den capteyn van Dyck, alle hetwelke by den Gouverneur Generael ende de Raden van India met besondere aengenaemheyt is ontfangen, en den brieff gelesen synde hebben wy daarin gevonden U Hoogheys genegentheyt tot hernieuwinge van de oude vruntschap en het gedaene verbod tot Bantam, dat voortaan geen onderdanen van den Sulthan Agongh noch Uwe Hoogheyt noch alle de Pangerangs en grooten van Bantam ymant van de onderdanen tot Batavia sullen vermogen te beschadigen ofte eenige overlast aendoen, 't welk een seer reghvaardigh en nootsaekelyk verbodt is geweest om te doen ophouden de soo lange gepleegde roveryen, moordenaryen en veelderleye ongelycken,

(¹) Versta: *geregalceert*.

die de Bantamse onderdanen aen de Batavise soowel te water als te lande hebben aengedaen en waaroff U Hoogheyd niet kan onbewust weesen, dewyle alle 't geroofde tot Bantam opentlyck is aengebragt, op de passer omgedragen en verkogt, de gevangen menschen ellendigh en als slaven uyt haar wettige geboortelanden, die immediatelyck in de Jaccatrasede jurusdictie behoorden, uytgejaagt en na Turtiassa en Bantam vervoert en die aldaar als slaven verkogt zyn, hoedanige onregtvaardige handelingen Godt de Heere niet kunnen aengenaem weesen, temeer omdat alle dese wreetheeden niet geschiet syn aen eenige mannen off menschen die haar tegen soo grooten ongelyck en openbaar geweld te water ofte te lande konden verweeren ofte gewapent waren, maar tegen onnosele coopluyden, cramers, arme lantbouwers, vrouwen en kinderen, die, haar niet konnende verweeren, dan oock nootsaakelyck onder soo grooten geweld hebben moeten buygen, en 't welk de eenige regtveerdige Godt verdrieten moet, die sulcke onregtveerdige actien te syner tyt sal teluyssoeken. Daarom hadde hetselve verbodt in den beginne dat ⁽¹⁾ de boose menschen, onder U Hoogheyts gebiedt wonende, so stout wierden, al behooren te geschieden, om voor te comen dat zy het niet meer en deden en om soodanigh te toonen dat Uw Hoogheyd en zyn vader, den ouden Sultan, genegen waren het contract, tusschen Batavia en Bantam gemaekt, niet te laten overtreden maar hetselve onverbreekelyk te houden, gelyck wy van onse zyde altyt heyligh en mal syn deelen ⁽²⁾ getrouwelyck gedaen hebben, waarvan de bewysen klaar en voor de heele werelt openbaar en bekend zyn, daar wy ons alsnogh aen houden en gedragen, sulx het maar aen U Hoogheyd en syn vader den ouden Sultan staat, om daarvan van ⁽³⁾ haere zyde mede te doen blycken, maar off dat met enkele woorden te doen is, dat laten wy U Hoogheyd selfs bedenken, die wel weet hoeveel schade en nadeel de Comp^e. en haare ingesetenen oock haere bontgenooten in goet en bloet alreets geleden hebben, waarvan wy derhalven niet veel meer behoefte te seggen, want wy niet en kunnen twyffelen off U Hoogheyts vader sal soowel als U Hoogheyd selfs, gelyck regtvaardige Princen betaamt, daarover zyn gedagten laten gaan; en dat wy last gegeven hebben de vaartuygen, tusschen Bantam en Batavia varende en met hare kleyne neringe de kost seekende, brieffies van den sabandaar alhier ende onsen resident Caaff tot Bantam te geven, 't selve is geschiet om voor te comen dat geen onnosele menschen van onse cruysende schepen en oorlogsvaartuygen werden verongelykt ofte schaede aengedaen en de roovers die naar Andragiry en andere plaatsen ons geweldelyck verongelyckt hebben niet gelyck te werden, want dese zeebriefkens, die wy soodanigh verleen, is de beste middel om de goede uyt de quade te onderscheyden, ende dese maniere is over de geheele werelt in practyck, opdat de coopluyden, cramers, vissers en andere uyt de roovers

⁽¹⁾ Er staat: *in den beginne, die.*

⁽²⁾ Versta: *en in al syn deelen.*

⁽³⁾ Dit tweede *van* heb ik ingelascht.

en piraten soude konnen gekent werden ende de goede met dese versekeringe haar cost mogen soecken; sulx vaeren oock geene van onse onderdaenen sonder soodanige brieffies, en daarom sal 't nodigh wesen dat de brieffies gecontinueert werden, alsoo het om voorverhaelde goede redenen soodanigh behoort.

Tot teeken van 't goede hart van den Gouverneur Generael soo sent hy aen Sulthan Paducca Siry Sultan Aboen Nasary Abdul Cahar:

twee stux geborduerde Chinese zyde rocken;
 46³/₄ asta carmosynpurpur Hollants phelp aen een stuck;
 3 fyne vergulde snaphaenroers;
 1 blauw Persiaens gestrickt goutlaken;
 1 corgie curieuse fyne moeris.

Alsmede van den admirael:

132 asta goude	}	passementen;
60 » goude en silvere		
66 » silvere		
8 groote goude kant;		
2 stux geborduurde rocken en		
20 dozyn goude knopen in Hollant gemaekt.		

't Welk den Gouverneur Generael en de Raden van India versoeken dat hy den Sultan met een goet hert magh werden ontfangen, God bewaerende den Sultan.

Geschreven in 't hooftcasteel Batavia gelegen in 't coninckryck van Jaccatra desen 5^{en} April 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(En was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(En onder Comp^r. zegel in rode lacke gedrukt stont:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haar Ed^s.

(En was geteekent:)

JOHAN VAN HOORN, zecretaris.

Volgt nu het brieffie, ter ordre van Haar Ed^s. door den sabandaar Ocker Ockerze alhier aan den Pangeran Aria Ardi Cassoema tot Bantam alleenlyck in de Maleyse tale geschreven.

Door last en bevel van den heer Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, die 't gebiedt heeft in de stadt Batavia, zendt den sabandaar Ocker Ockersen desen brieff uyt een suyvere opregte genegentheyt aen Pangeran Aria Ardi Cassoema, die 't gesagh heeft over de stranden van Bantam alsmede in groot aensien is by den Sulthan; Godt de Heere wil hem geven een langh leven en veel geluck in dese werelt.

Verders den brieff met het geschenck van 7 koebbeesten, die Pangeran Aria Ardi Cassoema aen den Gouverneur Generael heeft gesonden, is met genegentheynt ontfangen en blyft Pangeran Aria Ardi Kassoema daarvoor hartelyck danckbaar, gelyck mede voor de goede genegentheynt van Pangeran Aria Ardi Kassoema. Indien der alhier iets tot Pangeran Aria Ardi Kassoemas dienste mogt wesen, gelieft 't maar te laten weten, den Gouverneur Generael sal het na vermogen doen.

Verders heeft den Gouverneur Generaal tot teeken van opregte en suyvere genegentheynt aen Pangeran Aria Ardy Kassoema niet anders te senden als:

2 goude allegias;

6 asta swart phelp.

Geschreven in 't Casteel Batavia den 5^{en} dag van de maant April 1680.

Nogh volgt het brieffjen, door den sabandaar Ocker Ockersze ter ordre van Haar Ed^e. aan dēn oppersten priester des jongen Coninx tot Bantam Zaidi Zeeg mede allenen Malleyts geschreven.

Door last en bevel van den heer Rykloff van Goens, Gouverneur Generael, die 't gebied heeft in de stadt Batavia, werdt desen brieff uyt een zuyvere en opregte genegentheynt geschreven door den sabandaar Ocker Ockersze aen Zaidi Zeegh, die groot in aensien is by den Sulthan tot Bantam; God de Heere wil hem gunnen een langh leven en veel geluck in dese werelt.

Verders den brieff die Zaidi Zeegh heeft gesonden is door den Gouverneur Generael met het geschenck van mangistangissz wel ontfangen, voor welke vrugten den Gouverneur Generael danckbaar blyft.

Wat aengaet den Arabier Hadia Achmat Jha Maschoer, is hier op Batavia niet te vinden, anders zoude den Gouverneur Generael op het versoeck van Zaidi Zeegh hem overgesonden hebben. 't geene nu niet can geschieden, dogh soo Zaidi Zeegh hem weet aen te wysen, den Gouverneur Generael zal hem aen Zaidi Zeegh oversenden. Soo der yets anders tot Saidd Zeeghs dienste mogte wesen, den Gouverneur Generael zal Zaidi Zeeg behulpzaam zyn.

Geschreven in 't Casteel Batavia den 5 dag van de maant April 1680.

7 d^e. 's Middags keert de sloep de Vlieger uyt de Straat Sunda van de becruyssinge weder terugge sonder eenigh schryven van de overheden aldaar te hebben medegebragt.

's Avonts gewert ons een brieffie van Tanjongpoera te lande met eenige Javanen, van den vaendrigh Jan Bervelt uyt 's Comp^s. veltschans aldaar aen Haar Ed^e. op gisteren geschreven, van inhoude dat den Bantamse Pangeram Kidol (volgens berigt van Goedoegoedook) met 5000 man over lant en 1000 ter zee van Bantam

naar Bandon en Goulongan en Keey Aria Monjaja met 2000 Bantammers naar d°. Goulongan en Timbanganting vertrocken soudon weesen en de laetste reets tot Piara Songilis by Bylangon aengecomen zyn om daar allomme te stroopen en de arme Comp°. ingesetenen uyt de Craoangse bovenlande wegh te voeren, waarvan Goulongonsen gouverneur verwittigh wesende, sigh tot tegenweer soude gercetgemaect hebben; onderwylen bleven de rebellen Drappa Jaja en Chilivoidara in hun quaat voornemen nogh als volherdende, rovende in de bovenlanden van Craoan tot aghter Indermayoe toe dagelyx veel volcx en hebbende jongst nogh op Schischiat van Tannouw Kreya wel 40 paren menschen naar Pagagadin weghgevoert, alles nader te leesen by 't aenkomend brieffboeck en verbael onder dat quartier. Voorgeciteerde Javaenen hebben insgelycx noch een kleen Maleyts brieffie van den Baley Wangsa Naja, woonende in de Cawangse bovenlanden, aen Haar Ed°. overgebracht, 't welk na gedaene vertalinge uytter Javaans in onse tale van geen en anderen inhoud is bevonden, als dat gemelte Wangsa Naja hem verclaart de Comp°. in alle gelegentheden met de syne getrouw te willen byblyven.

9 d°. In den avontstond 'erlangen alhier per Javaan onder een geleydbrieffie van den resident Willem Caaff tot Bantam aen Haar Ed°, op gisteren geteekent, een missive van commandant Pieter Vorwer en den raat tot Nagapatnam op Cormandel, dogh onder 't resort van Ceylon aen de Hooge Regeeringe van India den 21^{en} February 1680 geschreven, zynde per Deens scheepie de Gulde Fortuyn op Bantam aengebragt, behelsende onder anderen 't volgende nieuws:

met den lantheer Egosie Ragie bleeff 't nogh als voorheenen, genietende de onse doorgaens te lande een vrye negotie, en was denselven door eenige verwyderinge met den Nayck van Madure genootsaekt geworden de belegeringe van voor Tranckebare op te breken en naar boven weder te trecken, blyvende de differentien tusschen Zyn Hoogheyt en den Madureesen nogh als voorheenen swevende, welke partyen Suwagie Ragie tot zyn voordeel in balance en buyten feytelycke actien wiste te houden; den Teuverheer, daarmede geïntresseert zynde, veynsde den Madureer tegens Egosia Ragie te willen bystaen, en daardoor wierdt het swaerd wedersyds nogh in de schede gehouden;

van Gale had men tot Nagapatnam berigt dat de hoeker de Swemmer, met een ladinge van 52 duysent @ peper en 20 corgie koehuyden van Mallabaar comende, den 3^{en} January voor Colombo met moey weder was comen te stranden, dogh al het volck en de ladinge ten meerendeel geborgen, item dat de Ceylonse retourschepen Terthoolen en Sumatra den 9^{en} January passado uyt Gales bay over Caap de Goede Hoope na 't patria t'zeyl gegaen waren met een carguasoen samen ten bedrage van / 362180:5:4; God verleene deselve bodems mede een voorspoedige en behouden reyse, konnende 't verdere raakende de negotie by 't aencomend brieffboeck en verbael in 't breede werden gesien, en onder anderen mede 't behouden vaaren der kostelycke Noordse scheepen en carguasoenen van Malacca op Cormandel, 't welk vandaar direct eerlange nader staan te ontwaren.

's Avont laet vertrecken uyt deser rheede de scheepen Japan, Flaman en Mauritius Eylant naar Java's Oostcust of den treyn tot Sourabaya en daarmede

den E. capteyn Jan Francen Holsteyn mitsgaders den coopman Jan van Mechelen, gedestineert in plaats van den coopman Bastick tot resident op Zourabaya, versterckt met 106 Nederlandse militairen, zynde gesegde bodems geprojecteert te dienen tot overvoer en ten geleyde van Radia Palacca en syne Bougysen en Macassaren van 'teylant Java naar Macassar, tot welckers geleyde den voorsz. capteyn en de Nederlandse militaire ook medegaen omme, gelyk verhoopt en gemeent wert, op Java's Oostcust niet meer te verrigten en alleen een vertoninge gedaen hebbende, voorts tot recreit van 't guarnisoen op Macassar te dienen, en besyden dien nogh den Jourabassa ofte tolk van Zyn Hoogheyt Palacca, laast in November ⁽¹⁾ passado per 't jagt de Flaman door Zyn Hoogheyt herwaarts gesonden, gaende met dese schepen alf drie brieven van Haar Ed^e., als eene aen d'E. commandeur Jacobus Couper en den raet tot Sourabaya en voorts een aen den Sousouhounang Aman Courat Sumapatty Ingalaga en eene aen den Radia Bone oft Palacca, op vertrouwe hy nogh op Java's Oostcust sal zyn, hoewel egter de duplicata mede na Macassar mette diverse besendinge derwaarts sal gesonden werden, wesende alle op gisteren geteekent en van soodanigen inhoud als 't by 't affgaende briefboek staet geëxpresseert, en waarvan de twee laeste aen den Sousouhounangh en Palaca egther nodig geoordeelt zyn in desen mede te laten influeren, luydende aldus:

Missive van Haar Ed^e. aan den Sousouhounangh Aman Courat
Sinnapatty Ingalaga.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens ende de Raden van India stieren desen brieff uyt een opregte suyver herte aen den grootmaghtigen Aman Courat Sinnepatty Ingalaga, Sousouhonangh van het Mattaramse ryck, 't grootste op 'teylant Java, denwelken een genegen vrunt is van de Nederlandse Comp^e. en bydien cloeckmoedigh en verstandigh; daarom bidden wy den groote Godt van hemel en van aerde, dat Hy hem believe by te staen en te begnadigen met een geluckigh voorspoedigh leven en een dappere couragie, opdat hy alsoo met hulpe van de Comp^e. zyne vyanden, die tegenwoordigh noch al veel zyn, overwinnen en daarna zyn ryk in ruste besitten en reghtveerdigh regeren magh.

Den brieff, die wy den 16^{en} November ⁽²⁾ aen U Hoogheyt geschreven en nevens onse brieven aen den commandeur Couper gesonden hebben om aen Uw Hoogheyt te behandigen, daarin is alles geschreven geweest 't geene wy doenmaels ten dienste van Uwe Hoogheyt te schryven en tot bevorderingh van uw welstandt aen Uw Hoogheyt vaderlyck te vermanen hadden, en alsoo deselve door last van den commandeur Uw Hoogheyt met de daarby gevoegde vereeringe is toegesonden en daarna den inhoud van dien by monde nogh nader en uytdruckelycker is te verstaen gegeven, zoo en sal het niet noodigh

⁽¹⁾ Er staat: *geb.* met een krul er boven, in plaats van *9b.* met de krul. Men vergelijkte Dagr. 1679 p. 541.

⁽²⁾ Alweder op dezelfde verkeerde wijze geschreven als daarnet.

naar Bandon en Goulongan en Keey Aria Monjaja met 2000 Bantammers naar d°. Goulongan en Timbanganting vertrocken soudon weesen en de laetste reets tot Piara Songilis by Bylangon aengecomen zyn om daar allomme te stroopen en de arme Comp°. ingesetenen uyt de Craoangse bovenlande wegh te voeren, waarvan Goulongonsen gouverneur verwittigh wesende, sigh tot tegenweer soude gercetgemaect hebben; onderwylen bleven de rebellen Drappa Jaja en Chilivoidara in hun quaat voornemen nogh als volherdende, rovende in de bovenlanden van Craoan tot aghter Indermayoe toe dagelyx veel volcx en hebbende jongst nogh op Schischiat van Tannouw Kreya wel 40 paren menschen naar Pagagadin weghgevoert, alles nader te leesen by 't aenkomend brieffboeck en verbael onder dat quartier. Voorgeciteerde Javaenen hebben insgelycx noch een klein Malecys brieffie van den Baleyer Wangsa Naja, woonende in de Cawangse bovenlanden, aen Haar Ed°. overgebracht, 't welk na gedaene vertalinge uytter Javaans in onse tale van geen en anderen inhoud is bevonden, als dat gemelte Wangsa Naja hem verclaart de Comp°. in alle gelegentheden met de syne getrouw te willen byblyven.

9 d°. In den avontstond 'erlangen alhier per Javaan onder een geleydbrieffie van den resident Willem Caaff tot Bantam aen Haar Ed°, op gisteren geteekent, een missive van commandant Pieter Vorwer en den raat tot Nagapatnam op Cormandel, dogh onder 't resort van Ceylon aen de Hooge Regeeringe van India den 21^{en} February 1680 geschreven, zynde per Deens scheepie de Gulde Fortuyn op Bantam aengebragt, behelsende onder anderen 't volgende nieuws:

met den lantheer Egosie Ragie bleeff 't nogh als voorheenen, genietende de onse doorgaens te lande een vrye negotie, en was denselven door eenige verwyderinge met den Nayek van Madure genootsaekt geworden de belegeringe van voor Tranckebare op te breken en naar boven weder te trecken, blyvende de differentien tusschen Zyn Hoogheyte en den Madureesen nogh als voorheenen swevende, welke partyen Suwagie Ragie tot zyn voordeel in balance en buyten feytelycke actien wiste te houden; den Teuverheer, daarmede geïntresseert zynde, veynsde den Madureer tegens Egosia Ragie te willen bystaen, en daardoor wierdt het swaerd wedersyds nogh in de schede gehouden;

van Gale had men tot Nagapatnam berigt dat de hoeker de Swemmer, met een ladinge van 52 duysent R peper en 20 corgie koehuyden van Mallabaar comende, den 3^{en} January voor Colombo met moey weder was comen te stranden, dogh al het volck en de ladinge ten meerendeel geborgen, item dat de Ceylonse retourschepen Terthoolen en Sumatra den 9^{en} January passado uyt Gales bay over Caap de Goede Hoop na 't patria t'zeyl gegaen waren met een carguasoen samen ten bedrage van f 362180:5:4; God verleene deselve bodems mede een voorspoedige en behouden reyse, konnende 't verdere raakende de negotie by 't aenkomend brieffboeck en verbael in 't breede werden gesien, en onder anderen mede 't behouden vaaren der kostelycke Noordse scheepen en carguasoenen van Malacca op Cormandel, 't welk vandaar direct eerlange nader staan te ontwaren

's Avont laet vertrecken uyt deser rhee de scheepen Japan, Flaman en Mauritius Eylant naar Java's Oostcust of den treyn tot Sourabaya en daarmede

den E. capteyn Jan Francken Holsteyn mitsgaders den coopman Jan van Mechelen, gedestineert in plaats van den coopman Bastick tot resident op Zourabaya, versterckt met 106 Nederlandse militairen, zynde gesegde bodems geprojecteert te dienen tot overvoer en ten geleyde van Radia Palacca en syne Bougysen en Macassaren van 't eylant Java naar Macassar, tot welckers geleyde den voorsz. capteyn en de Nederlandse militaire ook medegaen omme, gelyk verhoopt en gemeent wert, op Java's Oostcust niet meer te verrigten en alleen een vertoninge gedaen hebbende, voorts tot recreit van 't guarnisoen op Macassar te dienen, en besyden dien nogh den Jourabassa ofte tolk van Zyn Hoogheyt Palacca, laast in November ⁽¹⁾ passado per 't jagt de Flaman door Zyn Hoogheyt herwaarts gesonden, gaende met dese schepen aff drie brieven van Haar Ed^e., als eene aen d'E. commandeur Jacobus Couper en den raet tot Sourabaya en voorts een aen den Sousouhounang Aman Courat Sumapatty Ingalaga en eene aen den Radia Bone off Palacca, op vertrouwe hy nogh op Java's Oostcust sal zyn, hoewel egter de duplicata mede na Macassar mette diverse besendinge derwaarts sal gesonden werden, wesende alle op gisteren geteekent en van soodanigen inhoud als 't by 't affgaende briefboek staet geëxpresseert, en waarvan de twee laeste aen den Sousouhounangh en Palaca egther nodig geoordeelt zyn in desen mede te laten influeren, luydende aldus:

Missive van Haar Ed^e. aan den Sousouhounangh Aman Courat Sinnapatty Ingalaga.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens ende de Raden van India stieren desen brieff uyt een opregte suyver herte aen den grootmaghtigen Aman Courat Sinnepatty Ingalaga, Sousouhounangh van het Mattaramse ryck, 't grootste op 't eylant Java, denwelken een genegen vrunt is van de Nederlandse Comp^e. en bydien cloeckmoedigh en verstandigh; daarom bidden wy den groote Godt van hemel en van aerde, dat Hy hem believe by te staen en te begnadigen met een geluckigh voorspoedigh leven en een dappere couragie, opdat hy alsoo met hulpe van de Comp^e. zyne vyanden, die tegenwoordigh noch al veel zyn, overwinnen en daarna zyn ryk in ruste besitten en regtveerdigh regeren magh.

Den brieff, die wy den 16^{en} November ⁽²⁾ aen U Hoogheyt geschreven en nevens onse brieven aen den commandeur Couper gesonden hebben om aen Uw Hoogheyt te behandigen, daarin is alles geschreven geweest 't geene wy doenmaels ten dienste van Uwe Hoogheyt te schryven en tot bevorderingh van uw welstandt aen Uw Hoogheyt vaderlyck te vermanen hadden, en alsoo deselve door last van den commandeur Uw Hoogheyt met de daarby gevoegde vereeringe is toegesonden en daarna den inhoud van dien by monde nogh nader en uytdruckelycker is te verstaen gegeven, zoo en sal het niet noodigh

⁽¹⁾ Er staat: *geb.* met een krul er boven, in plaats van *9b.* met de krul. Men vergelyke Dagr. 1679 p. 541.

⁽²⁾ Alweder op dezelfde verkeerde wijze geschreven als daarnet.

weesen van hetgeene daarin begrepen is nu weder op 't nieuw te spreeken; oock en heeft den Sousouhounangh tot onse verwonderinge daarop geen antwoord believen te schryven noch te laten weten hoedanigh de zaacken des ⁽¹⁾ tot herstellingh van het Mataramse ryck haar quamen toe te dragen, daar nogtans sooveel in voorgevallen is en waartoe het den Sousouhounangh oock aen geen gelegentheynt ontbrooken heeft, maar evenwel hebben wy uyt de brieven, door den commandeur uyt het leger en de capteynen van de andere plaetsen aen ons geschreven, vervolgens vernomen de groote naarstigheeden die met Comp^s. machten geholpen door haare bontgenoten en insonderheynt den ⁽²⁾ werck ten goeden eynde te brengen zonder haar lyff en leven off eenigen arbeyt dagh noch nagt te ontsien, 't welk Godt de Heere ten laasten sooverre hadde believen te zegenen dat het rooffnest Cacapper niet alleen met cragt en geweld overwonnen, maar oock alle de Macassaren, schoon se tot op de hoogste bergen van uw ryck gevlugt waeren, egter gedwongen zyn haarselven voor de voeten van Comp^s. bevelhebberen te vernederen en om lyffs genade te bidden, onder beloften van alle met den anderen met Comp^s. schepen naar Macassar te vertrecken en haar aldaar onder ⁽³⁾ onse gehoorsaemheynt terneder te stellen, zonder yets ter werelt van Uw Hoogheyt's lant te mogen medevoeren dat Uwe Hoogheyt ofte ymant van syne onderdanen toequam, mits welcken oock weder gerestitueert zyn 2 stucken metael en 5 stucken yser canon, die tevooren door haar van uw geweldigh weghgenomen en tot haar versterckinge naar Cacappar gebragt waren, maar dat noch 't meeste is, heeft Godt de Heere voor Uw Hoogheyt zooveel goedtheyt gehad dat Hy door Zynen regtveerdigen toorn den oorspronck van alle het quaat, den verrader Troenajaja, eerst met de scherpe smerte van hougernoot besogt en daarna in handen van ons doen vervallen heeft, om aen Uw Hoogheyt te mogen overleveren met al de schelmen die hem tot het laeste toe bygebleven waren, zoodat uw daardoor de gelegentheynt is gegeven om hem en alle de andere de straffe des doots te doen gevoelen, die se wel thiendubbelt verdient hadden, verhopende dat den ouden Mancajoda, die altoos en van den beginne aen een van de voornaemste uytvoerders van Troenajadjas schelmstucken geweest en soo dickwyls onse handen ontsnapt is, volgens de tydinge, die den commandeur van den capteyn Thielman uyt Cadiery of Brinsjock ontfangen hadde, met syn aenhangh gelyck als de vliegen in de kaars gevlogen en tot onderdanigheyt of anders om het leven gebragt sal weesen, en zoo het noch al niet geschiet mogte zyn, soo vermeenen wy dat den Sousouhounan niet rusten noch stil magh staen zonder dat onkruyt uyt te roeyen, opdat goede zaat te beter vrugten geven en door geen onkruyt, 't welk altyt weelderigh opgroeeyt ⁽⁴⁾,

(¹) Vermoedelyk aan te vullen: *des oorloghs*.

(²) Denkelijk is hier iets uitgevallen, bijvb.: *Coningh van Bone zyn aangewent om dat*.

(³) Dit *onder* heb ik ingevoegd.

(⁴) Er staat: *opgeroeyt*.

verstickt magh werden, maackende den Gouverneur Generael en de Raden van India in de onderwerpingh van het eylant Madura en al de inwoonderen geen groote swarigheyt, alschoon den verlopen Maleyer Intche Candoer uyt de Madurese provinciën van Simanap en Pamacassangh eenigen aenhangh gecregen en den Pangeran Adepatty Sacra Mingrat uyt de provincie Sampan tot in Balega doen retireren hadde, want wy hebben gelesen in een brieff van den 24^{en} January, door den commandeur Couper naar Japara geschreven, dat hy van meeninge was des anderen daags met den Sousouhoenangh en de Coninck van Bone raad te plegen en al ten eersten met het grootste gedeelte van de magt over te steken om dien schelms ⁽¹⁾ moetwilligheyt in de geboorte te smooren, waardoor dien opstant voorseker ten eynde gebragt sal zyn, alsoo wy niet en twyffelen aen den voortganck van dat goede voornemen, en verwagten derhalven nu alle uiren de goede tydingh van de geluckige uytvoeringe, als wanneer wy naar de maniere der Christenen op een zeekeren dagh in alle onse kercken den grooten Godt van gandscher harten dancken en loven ⁽²⁾ zullen over de onverdiende genade die het Hem gelieft heeft aen 's Comp^s. en haere bontgenooten wapen te verleenen tot herstelling van het Mattaramse ryck en de ruste van het volck die daaronder hooren, en waarvan Uwe Hoogheyt nu eerst magh zeggen in plaetse van zynen ouden vader als den oudsten soone weder Coninck en Sousouhounangh geworden te weesen, daar wy uw mits desen uyt getrouwer herten veel geluck met wenschen, met seeckere verwagtinge dat den Sousouhounangh noch geene van zyne nazaaten soolange zon en maan aen den hemel schyuen vergeten sullen de trouwe hulpe, die wy met Comp^s. magt onder de goddelycke bystand tot coste van sooveel Nederlantsch bloet nu bewesen en toegebragt hebben, want sonder onse adsistentie can Uwe Hoogheyt niet ontkennen dat het gantsche lant verlooren en in vremde handen vervallen zoude zyn geweest, tot een onvergelycklyke schande van des Sousouhounangs geheele geslagte, en alsoo dese geluckige herstellinge niemant zooveel en raackt als den Sousouhamang Aman Courat Zinnepatty Ingalaga, zoo willen wy verhoopen, dat ghy oock in geen gebreecke sult blyven om in 't ⁽³⁾ gantsche lant en voornementlyck in uw eygen herte Godt de Heere daarvoor te dancken en te eeren en vervolgens uw lant en onderdanen zoo vaderlyck en rechtvaardigh te regeeren, dat den Almogende bewogen magh werden uw en uw onderdanen met vordere voorspoet te segenen. Wy verwagten daarom mede uyt de naeste brieven van den commandeur en die van synen raad te verstaen, hoedanigh zy en Uwe Hoogheyt naar verrichter zaacke op Madura en naardat dat eylant onder gehoorsaemheyt en onder goede gouverneurs zal wesen gestelt alsmede de oosterlycxste gouvernementen op 't eylant Java, zullen hebben goetgevonden het werck verder aen te leggen,

(¹) Er staat: *dien schelm*.

(²) Het HS.: *boven*.

(³) Er staat: *door int*.

dat wel meest op Uw Hoogheys eygen goede raat, als hebbende daarvan de beste kennisse ende meeste ervarentheyt, met overlegh van onsen commandeur en de verdere hooftofficiëren zal hebben moeten aencomen om alles met de meeste voorsigtigheyt wel te bestellen en geen quade geesten agter te laten, waarop men eenigh quaat vertrouwen soude connen nemen. Altyt wy verheugen ons uyt de brieven van den capteyn Sloot te lesen dat des Sousouhounangs broeder, den Prince Pengar, en al de Mattaramse grooten zeer genegen waeren den Sousouhounangh als wettige navolger van zyn overleden vader voor haren heere als gehoorsame dienaeren in de Mataram t'ontfangen, en dat haar voornemen was in 't geselschap van den capteyn den Sousouhounangh sooverre tegemoet te comen als het uw selfs soude believeen haar te bevelen, tot een teeken van haar onderdanigheyt, 't welk wy verhoopen oock soodanigh geschieden sal, soo het voor den ontfangh van dese brieff nogh niet geschiet en is, en dat den Sousouhounan alsdan synen broeder weder soodanigh sal beyegenen als des Sousouhounangs belofte en voornemen ten tyde van den admirael Speelman altyt geweest is, opdat alsoo de vrede ende ruste in 't ryck te bestendiger magh weesen, waarvan wy wat breeder tot bevorderingh van des Sousouhounangs welstant genegen zoude weesen te spreekken, maar dan soude desen brieff te langh vallen en wy zouden het door gebreck van bequame schryvers in de Javaanse tale zoowel niet connen oversetten als wel eygentlyck onse trouwe meeninge ten goede van den Sousouhounang is, en daarom hebben wy den commandeur, die de Javaanse taale lesen, schryven en spreekken can, van alles onderrigt, en wy versoecken dat ghy dese onse brieff door denselven uw beliest te laten voorlesen om onse regte meeninge t'uer eygen beste te beter te mogen verstaan, connende den Sousouhounan niet vergeeten weesen de lesse, die uw ouden vader uw op zyn dootbedde gegeven heeft, om in alles den goede raat van den Gouverneur Generael en Raden van India naa te volgen, gelyck den Sousouhounangh soo menighmalen aen den admiraal Speelman, die hy voor zyn vader, ten tyde als hy op Japara was, rekende, verclaart heeft te willen doen.

Daarom soo moeten wy noch seggen en uw vermanen dat het niet onnodigh is voor de gemeene ruste van uw ⁽¹⁾ ryck aght te slaen op de quade bejegeningen, die ons ter ooren gecomen zyn dat Wiera Wiedieda den Prince Pougat in de Mataram aengedaen soude hebben, om daarvan in der billycheyt te connen oordeelen, en dan zal het mede oock nodigh weesen te letten dat den slaaff Namjoet, die wy vernemen dat op Tsilinga een pagger zoude hebben gemaeckt, door des Sousouhounangs volck vervolgt en verdelgt werde, insgelyx dat Carla Nagara, Carty Pada en Carty Nadjé haar voor Uw Hoogheyt comen te verootmoedigen, om alle nieuwe onlusten daardoor voor te comen, welcken goeden raet den Sousouhounangh

(¹) Doordat het oog van den copijst van dit tweede *uw* is afgedwaald naar het eerste, staan de woorden tusschen die beide in het HS. dubbel.

van den Gouverneur Generaal en de Raden van India voor een vaderlycke vermaninge gelieve aen te nemen, alsoo wy ons den welstandt van den Sousouhounang syn lant en volck ter herten laten gaen, en op dese wyse zal het voor de heele werelt blycken dat het 's Comp^e. gedagten noyt geweest zyn om haar door haere getrouwe bystandye meester van des Sousouhounangs landen te maken, gelyck voordesen de gemeene luyden door boose menschen wysgemaect wierd, 't welk egter door uw wel beter begrepen en bevonden is.

Oock en sal het den Sousouhounangh niet vergeten noch onbekent kunnen weesen, hoedanig de Bantammers geduurende den gandschen tyt van Troenadjajas opstant met al haar vermogen getragt en gepooght hebben dien rebel staeude te houden en, indien 't mogelyck waare geweest, denselven op den thron (¹) van uwe voorvaderen te stellen en selfs mede zooveel van uw landen en onderdanen te profiteren en onder haar te trecken als zy maar eenigsints conne tewege brengen, gelyck soo opentlyck gebleeken is in de lande aen dees zyde Sirrebon gelegen, bestellende dagelyx volck derwaarts om de arme luyden te plagen, te beroven en te vermoorden, vrouwen en kinderen wegh te voeren enzoo voort, en zyn souden gewis en seker niet alleen de voorsz. landen, maar oock verder aen geen zyde Sirrebon de meeste zeehavens al onder haar magt hebben gebragt, tenwaare de Comp^e. door de besettingh op Indermayoe en op Tegael hetselve voorgecomen hadde, zynde nogh onlangs door haare uytgesondene rovers de zeestadt Paccalongon uytgeplundert, voor 't meerendeel verbrant en des Sousouhounangs canon weghgenomen, daar het niet by gebleven zoude zyn, indien onse capteyn van Indermayoe met onse Macassaren onder Crain Bissee en Crain Panaraga haar met eenige scheepies, chialoupen en vaartuygen met de hiele (²) gevolgt was, hoewel se tot ons leetweesen het nog ontsnapt zyn en met haar rooff behouden op Cheribon gecomen, daar se egter niet lange hebben derven toeven, maar haar gelegentheyt waargenomen om naar Bantam over te scheepen volgens de tydinge die wy hooren. Dogh onsen capteyn heeft last de Cheribonse Princen aen te seggen dat sy al de roovers, die in haar lant mogten wesen, met haar buyt aen de Comp^e. zullen overgeven off sonder uystel uyt haar gebied doen vertrecken, off dat andersints hy met onse magt deselve tegen haeren danck weghhalen zal, waarop wy 't antwoord nu eerlange tegemoet sien, beginnende de Coninck van Bantam, zedert dat hy gehoort heeft de veroveringe van de Macassaren en het omcomen van Troenajaja, nu wat fynder taal te spreecken en zyne roovers thuys te houden, maar het is een schandelycke bloohertigheyt van de regenten op Paccalongan geweest, dat sy haarselven door niet meer als 150 van die schelmen zoo leelyck als jongens laten weghjagen, die zy andersints

(¹) Er staat: *thoorn*.

(²) Denkelyk te lezen: *niet op de hiele*. De woorden *met* en *niet* worden vaak precies gelijk geschreven.

gemackelyck tot den laesten man toe hadden connen dootslaen, en dewyle de Bantammers altyt gewoon zyn geweest haere vaartuygen, die se gebruycken en in dese laeste jaaren zooveel quaat niet ⁽¹⁾ hebben gedaen, in Uw Hoogheyts lant te laten maken, voornamelyck op Caligauwe, Terbayo, by en omtrent Touban en andere plaetsen meer, zoo dencken de Gouverneur Generael en de Raaden van India niet onnodigh te weesen den Sousouhounangh in bedencken te geven, off hy haar dat gerieff niet behoorde te onthouden en daartoe ter bequamer tyt de behoorlycke ordre te stellen. In allen gevallen menen wy in reden te bestaen en met de billyckheyte overeen te comen, dat den Sousouhounangh de verleende voorreghten aen de Comp^e. met autoriteyt staende houde, en volgens dien in alle zyne zeehavens de bevelhebbers op swaere boete te doen aenbevelen, dat se geenderhande cleeden noch amphioen consenteren binnen te brengen en te vercoopen als alleen die van de Comp^e., en zoude tot uytvoeringh van dien nootsakelyck vereyschen dat Uwe Hoogheyt op alle de maarcktplaetsen door aensienlycke mannen ten bewysen ⁽²⁾ van onse gecommiteerden met gommesslagh liet verbieden dat alle de passersitters geen cleden noch amphioen mogten vercoopen als die tevooren van de Comp^e. gecogt waren, over welke en andere saaken meer, den Sousouhounangh en de Comp^e. aengaende, den commandeur met Uwe Hoogheyt nader spreken zal, om alles ten gemeene beste wel te overleggen, en daarom versoecken de Gouverneur Generael en de Raden van India dat den Sousouhounangh alle hetgeene den commandeur van onsentwegen te zeggen heeft gelieft te houden alsoff het in desen brieff geschreven was, vallende voor ons te verdrietigh dat de Bantamse handelaars met haare vaartuygen en coopmanschappen, voornamentlyck cleden en amphioen, geduirigh tot haar lust en believen in de havens toegelaten werden haar goet te vercoopen en dat de Comp^e. daarmede blyft sitten, 't welk den Sousouhounangh selfs wel begrypen can alsoo niet te behoren en voor ons al te schadelyck te weesen. Daarom twyffelen wy oock niet off den Sousouhounangh zal hierop met aendagt regard nemen en zorg dragen dat wy in ons recht niet verkort werden.

En gelyck wy den Sousouhounangh hiervoeren met zyne herstellinge veel geluck hebben gewenst, soo stieren de Gouverneur Generael en de Raden van India benevens dien wensch tot een teeken van onse trouwhertige opreghte genegentheyt en vruntschap

3 stux seer costelycke koninghlycke geborduerde rocken, die wy verseekert zyn dat Uwe Hoogheyt noyt soodanigh gesien heeft en buyten twyffel seer aengenaem wesen sullen;

1 stuck fyn root schaarlaken;

15 stux heel fyne moerissen;

5 stux vergulde chitsen;

⁽¹⁾ Dit *niet* is blykbaar verkeerd en moet of wegvallen of (wat beter lijkt) veranderd worden in *met*; samen met het voorgaande *die* wordt het dan: *waarmee*.

⁽²⁾ Versta: *ten bijwesen*, d. i. in tegenwoordigheid van.

- 3 stux versilverde chitsen;
- 10 stux heel fyne gobars Mattaram;
- 1 stuck goude en silvere cant, twee kassen roosewater;
- 1 stuck silvere en goude kant, nogh een Souratse cierlycke caros en twee Souratse groota ossen daartoe.

Alle hetwelke den Sousouhounangh van zyne zyde oock met een genegen goede herte gelieve aen te nemen, zynde voor zynen soon, de Prince Adepatty, daar nogh bygedaen:

- 2 stux vergulde pistoolen met haar hulsters;
- 2 fyne carbyns;
- 2 stux vergulde en versilverde chitsen;
- 3 stux gobars Mataran;

item voor den Prince Pougat:

- 4 stux van deselfde chitsen;
- 8 stux fyne moerissen;
- 6 stux gobars Mattaram;
- 2 stux Persiaens fluweel;
- 1 kas roosewater;

't welk wy vertrouwe des Sousouhounangs zoone en broeder mede aengenaem zal weesen.

Geschreven in 't Casteel Batavia op Jacatra den 5^{en} April 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^e. zegel in roode lacke gedrukt, daaronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haar Ed^e.

(Was geetekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght nu den brief, door Haar Ed^e. aan den Radya Bone off Palacca tot Sourabaya of wel op Macassar geschreven.

De Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens en de Heeren Raaden van India senden desen brief uyt een opregt suyver genegentheyt aen haeren getrouwen vrient en bontgenoot Radia Palacca, die oock Coninck is van Bone, Bontem en meer andere landen en in staat verheven boven alle andere Coningen die tegenwoordigh op het groote eyland Celebes wonen, by dewelke hy door zyne cloeckmoedigheyt en dappere oorlogsdaden soowel op het water als op het lant door de getrouwe medehulp van de Comp^e. soowel gevreesst als bemint geworden is. God de Heere vergunne hem

verder een langduirigh, voorspoedigh en geluckigh leven op deser aerde tot meerder verheffingh van zyn eere en hooge name.

Het briefken, dat U Hoogheyt aen ons heeft believen te schryven, hebben de Gouverneur Generaal en de Raaden van India op den 29^{en} dagh van de maant November met Uw Hoogheys tolck Patoto, in 't geselschap van den capteyn Jan Francen hier aengekomen, wel ontfangen en het is ons uytermaten aengenaem geweest, want ons daaruyt met groot vermaekt is gebleeken, hoedanigh den grooten almaghtigen Godt des Comp^s. en haere bontgenoten regtvaardige wapen genadelyck had believen te zeegenen, soodat Cacappar binnen weynige dagen met cragt en geweld en met geen cleen verlies van de vyanden overwonnen is geworden, maar het heeft ons bedroeft dat Uwe Hoogheyt zooveel van zyn beste mannen verlooren heeft, 't welk egter in sulcke heete gevechten als daar dagelyx, en insonderheyt op de posten die Uw Hoogheyt selfs waarnam, voorviele, niet wel anders conde uytvallen, als zynde het lot dat de dapperste carels en beste soldaten aldereerst en aldermeest te beurt valt, waardoor oock haar naam en eere de heele werelt door comt te klinken en bekend te werden, gelyck die van Uw Hoogheyt daardoor onsterfflyck is geworden, want hy sighselve in de aldergrootste gevaaren minder ontsien heeft te wagen als een van zyn alderminste soldaten, zooals ons dat door den commandeur Couper en die van zynen raadt met groote loff en eere voor U Hoogheys persoon is aengeschreven, behalven dat den capteyn Jan Francen, die doorgaens in Radia's geselschap is geweest, mede in 't wyde en breede heeft weten te vertellen, dat de schande voor eenige van Radia's onderdanen, die hem niet getrouwlyck bygestaan maar haar liever met steelen en rooven beholpen hebben tot verdriet van de arme lantluyden, te grooter en te straffbaarder maackt, en wy dancken Godt de Heere met ons geheele hert dat Hy Uw Hoogheyt in alle de periculen, zelfs tot sooverre in 't lant om den chelmsen Troenajaja te vervolgen, soo genadelyck bewaart en dat het Syne almogentheyt belieft heeft dien grooten verrader van zyn heere en Koninck nogh eyndelyck met alle de schelmen die nogh by hem waren in Comp^s. handen te doen vervallen om aen zyn heere te mogen overleveren, van wien met al zyn laeste aenhang de regtvaardige straffe des doots ontfangen heeft, die zy alle wel thiendubbeld verdient hadden, en wy zullen oock niet nalaten dien grooten Godt met de aldereerste gelegentheyt voor syn bewesen hulpe en bystant op de Hollantse wyse in alle kercken van dese stadt te looven en te prysen en dan meteen soodanige teeken en van vreugde aen te regten als wy gewoon zyn te doen over zulcken bevoghten victorie, want wy twyffelen oock niet off het eylant Madura zal al kort daaraen onderdanigh gemaect weesen en dien verlopen Malleyer Intche Candoer, dewelke sighselven uyt de lantschappen Simanap en Pamacassangh met twee à drieduysent Maduresen sterck gemaect hadde, om 't leven geraakt zyn, alsoo hy tegen de magt van de Comp^e en Uw Hoogheyt niet zal hebben connen bestaen, wesende ten hoogsten nootsakelyck

dat zulcke lantbedervers, en die daartoe geen andere redenen hebben als om haare lust en loutere boosheyt te voldoen, ten exempel van andere ten alderswaerste ten werden gestraft, als men die in handen kryght, want de zoodanige met goetheyt te beyegenen, geven voor andere boose menschen maar aenleydingh tot quaetdoen.

En alsoo wy wel bedencken cunnen hoe nootsakelyck het is dat Uw Hoogheyt in persoon weder op Celebes behoorde thys te wesen, soowel om naar sooveel arbeys en gelede ongemacken u eygen ruste te vinden als om Uw Hoogheys landen en onderdanen in behoorycke ordre te kunnen houden, soo heeft ons goetgedagt, boven het schip dat ginder is en uw eygen vaartuygen nogh gereet te maecken de schepen Flaman, Japan en Mouritius, daar Radia vanhier mede vertrocken is en waaruyt, zoo hy op Sourabaya ten ontfangh deses nogh is, zyn keure sal mogen nemen, zynde bovendien daar nogh bygevoegt de fluyten Hasenbergh en Sparrendam, daar groote ruymte in is, want wy uyt het schryven van den commandeur verstaen hebben, dat het volck van Radia Palacca met de menschen die ⁽¹⁾ uwe onderdanen tot buyt gemaect hebben welsesduysent mannen, vrouwen en kinderen sterck sullen wesen en dan nogh wel ruym 3000 Maccassaren, zoo mannen, vrouwen als kinderen, die haar verootmoedigt hebben en derhalven door den commandeur met goetvinden van Radia in genade aengenomen zyn om onder opsight van Comp^e. gecommitteerde en Radia naar Macassar overgevoert te werden, volgens het gemaecte contract, dat door de grooten en conincckinderen neffens het contract van Banaya besworen is, maar wy schryven aen den president op Macassar dat se oock, als se daar gecomen sullen wesen, de nader contracten, in de maant van Maart met Radia Tello en in de maant van July naar de veroveringh van Samboppo met Radia Goa alle beyde in 't jaar 1669 gemaect, besweeren moeten, 't welk Radia neffens den president oock beliest te helpen besorgen, alsmede dat dese uytgewekene en nu overwonnen volkeren naar haare comste op Macassar komen bestelt te werden ter plaetse daer se thys hooren, gelyck als die van Goa op Goa en die van Tello op Tello, die van Toadja op Toadja ensoovoert, of andersints soodanigh als den president en den raadt op Macassar met overlegh van Radja en de verdere Celebese bontgenooten tot bevorderingh van de meeste ruste en eenigheyt op het eylant Celebes bevinden zal te behooren, opdat de landen en steden op dat eylant eenmael in vrede en broederlycke vruntschap onder de bontgenoten tesamengebracht mogen werden, alswanneer God de Heere buyten twyffel Zynen zeegen daar oock byvoegen zal, maar indien dan wederom yemant van deselve sonder consent van den president van het eylant comt te vertrecken, dan moeten se weten datter noeyt meer genade voor haar wesen zal en dat Godt de Heere de Comp^e. altyt sal helpen om haar weder in handen te krygen en haar welverdiende straffe te doen gevoelen, dat den

⁽¹⁾ Dit *die* heb ik ingelascht.

president ten bywesen van Radja en al de bontgenooten haar uyt onsen name met den vereyschten ernst sal waarschouwen, niet twyffelende off Radja Palacca sal van zyne zyde hetselve als onse getrouwste bontgenoot oock altyt van gantscher herten tragten te bevorderen, gelyck hy altyt gedaen heeft, en alsoo het Radja niet onbekent kan weesen, hoe sware lasten de Comp^e. nu al sooveel jaaren op het eylant Celebes gedragen heeft sonder daartegens eenige voordeelen van belangh genooten te hebben, zoo vertrouwen de Gouverneur Generael ende Raden van India dat Radja niet en sal willen naelaten mede zyn best te doen, dat niemant sonder passe van de Comp^e. eenige coopmanschappen aenbrengen die de Comp^e. alleen toecomen aldaar te verhandelen, want andersints zoude de Comp^e. op het eylant Celebes altyt schade doen, daar wy noghtans wel weten dat Radja van herten genegen is om de Comp^e. zoveel profyt te helpen toebrengen als maar eenighsints geschieden can. Oock hebben de Gouverneur Generael ende Raden van India den commandeur nu meteen aenbevoelen en de capteyn op Samarangh en Japara geordonneert dat se al uw volk, die aldaar gelegen hebben en nogh niet vertrocken moghten weesen, mede naar Macassar soudon hebben te sturen tot den laasten man toe, om Uw Hoogheyt daarin vergenoegen te geven, 't welk wy besorgen zullen dat het soodanigh comt te geschieden, en sooder nogh al eenige nu overbleven, die zullen wy daarnaa doen volgen, daar Uw Hoogheyt sigh op verlaten magh, en wat nu aengaet de saake hieromtrent, dat sal den commandeur op Sourabaya of den president op Macassar Uw Hoogheyt in 't brede mondelingh bekendmaecken en laten lesen de brieven, die den jongen Conink van Bantam met kennis van zyn vader aen de Gouverneur Generael en Raden van India alsmede aen den admirael geschreven heeft, want om dat alles in desen te begrypen, dat soude den brieff al te groot maeken en Radja verveelen om te lesen, wesende Crain Panaraga en al de zyne hier wel aengenomen en hebben haar voor de Gouverneur Generael en de Raden van India verootmoedigt, zynde met zyn soldaten nevens Crain Bissee en Dayn Mangjimba, zoone van Crain Linques, en Dain Sitoedjoe, die met eenigh volk van Bantam by ons is overgecomen, den 3^{en} en 6 January naar Indermayoe vertrocken om de vyanden, die daar zeer sterck in verscheyde paggers lagen, te verdryven, dogh onse capteyn en Dain Matara hadden se voor haare comste al opgeslagen en veele om 't leven gebragt, zoodat aldaar niet meer te doen en viel, zulx zy gesamentlyck naar Tagael en Pacalougan de visite gingen doen, zonder dat die schelmse roovers zyn connen agterhaelt werden, die Paccalongan berooft en wel de helfte afgebrant hadden. Nu staan Crayn Bissey en de andere coningskinderen van Indermayoe, zoo de wegen bequaam zyn, over lant herwaarts te comen en de rovers die se vinden moghten aen een cant te helpen, maar deselve beginnen haar schuyt en stil te houden, siende dat Godt de Heere de wapenen van de Comp^e. tegen haere vyanden om der geregtigheys wille allerwegen zegent, 't welk die van Bantam oock wat voorsigtiger schynt te maaken,

dogh soo se tegen de vrede weder comen te vergrypen, dan zal het ons met Godes hulpe aen geen magt ontbreeken, ons over haere trouwloosheyt te wreken, als zouden wy dan oock Uw Hoogheyt en de Celebese bontgenoten herwaarts roepen om haar volck het hert wat te laten ⁽¹⁾ ophaalen en 't Bantams gelt onder malcanderen te laten verdeelen, dogh wy vertrouwen dat se wyser wesen en het soo verre niet sullen laten komen. Dain Mangala en de ostagiers blyven nogh versekert op de schepen te deser rheede, en dewyle Dain Mangala op Sourabaya in 't leven gespaert is, zoo sullen wy hem op zyn versoeck en beede nu eerstdaags aen lant laten comen om sigh te verootmoedigen en te zien hoe dat hy sigh alhier onder ons ooge comorteeren zal, en wat de andere aengaat, die sullen wy haar gedoente nogh wat nader onderzoeken en, soo se aen ontrouw schuldigh zyn, deselve niet ongestraft laten. De Gouverneur Generael ende Raden van India zyn van herten wel genegen om Radja Palacca met eenige moeye ⁽²⁾ geweeren tot een gedenckteeken van syn betoonde coninclycke grootmoedigheyt op het eylant Java en anders meer te beschencken, maar zy hebben tegenwoordigh niets dat zy waardig genoegh daartoe oordeelen en zullen het daarom liever uytstellen tot de comste van de schepen uyt het vaderlant. Evenwel hebben wy uytgesogt en bevonden eenige costelycke rocken, die de grootste Coningen hovenswints in haare grootste heerlykheyt wel zoude mogen dragen, en die wy vertrouwen dat Radja voor hem en syne grootste vrouwen, de Princesse van Zopingsh Dain Talille en Dain Marano, niet onaengenaem wesen sullen, bestaende derhalven in vier stux van verscheyde couleuren, met gout en zyde geborduirt, daar het naavolgende nogh bygevoegt is:

- 1 stuck goude en silvere kant;
- 6 stux goude en silvere chitsen;
- 10 stux fyne witte brotchias;
- 20 stux fyne Tarnatanus;
- 20 stux fyne cassa Bengala;
- 20 stux sarassa Chiauw;
- 2 kassen roosewater,

latende de verdelinge aen Radja Palacca selfs bevolen om daarin na syne sindelyckheyt te handelen, zynde dese brieff tweemaal geschreven, gaande d'eene naar Sourabaya aen den commandeur en de andere, daar de schenckagie by is, aen den president op Macassar. Oock hebben wy aen de president nu bekendgemaekt 'tgeene tusschen den admirael en Radja wegens Radja Tamparang off Arou Vaqua, Radja's swager, versproocken is, om de differentie met Radja en met Radja Sopingh te vereffenen en de voorgaende vruintschap te herstellen, zynde het oock onse meeninge om Crain Panaraga, als hy weder van Indermayoe gecomen zal wesen, met de eerste gelegentheyt naar Bima te bestellen, mits dat hy alvooren met eede sal

(¹) Er staat: *lapeu*.

(²) Het HS.: *moeyte*. Onze copiist schrijft vaak *oe* voor *oo* bijv. *noeyt* onder op p. 161.

moeten sweeren het contract met d'E. Comp^e. noyt meer te overtreden noch buytenslants te vertrecken, ten waare de Compagnie zyne hulpe van nooden had en hem nevens de andere bontgenoten herwaarts quamen te ontbieden. Godt beware Uwe Hoogheyl en zyn gansche huys by geduurige gesontheit.

Geschreven in 't Casteel Batavia off Cota Intangh op Jaccatra den 5^{en} dagh van de maent April in het jaar 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 's Comp^e. zegel in roode lacke gedrukt, daaronder:)

Ter ordonnantie van Haar Hoogh Ed^e.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Hebbende wyders de schepen Flaman en Japan voor Sourabaya en den treyn op Java's Oostcust weghgevoert de volgende coopmanschappen en behoeften als:

in de Flaman:

35 packen cleeden;

6 canassers amphioen;

112 stux vilthoeden, voorts verscheide provisiën, schryfftuygh, ammonitie, schenckagie-, equipagiegoederen, bedragende tesamen met de on-
gelden..... f 28677: 2: 10;

in 't schip Japan:

44 packen diverse kleden;

6 canassers amphioen;

244 R swavel;

167 stux vilthoeden;

272 R salpeter, met noch diverse provisiën, ammonitie,

schenckagie-, equipagiegoederen ect. tesamen ter somma van... f 35260: 6: 1;

Monterende 't afgeschepte in die beyde bodems voor

Soerabaya en den treyn een somma van..... f 63937: 8: 11.

Sonder Mouritius-eylant iets tot inladinge heeft medegevoert.

Een der drie Spaance padres Jesuiter order, genaemt Carlo Torcotti, met 't overgaen van 'teylant Ceauw vandaar naar Ternaten en voorts per 't jagt de Sampson den 18^{en} October anno passato herwaarts opgesonden zynde, heeft aen zeeker soldaet, hier onder de naem van Galeazo Visconte den 20^{en} Maart passato met 't schip de Vryheyt uyt 't vaderlant aengekomen, twee brieffiens in 't Italiaens geschreven, dewelke door geciteerde Galeazo aen een der heere deser vergaderinge op heden overhandigt wesende, soo werden deselve, als zynde van speculatie, naar translatie uyt het Italiaens nodigh geoordeelt hier te laten influeren, luydende aldus:

Eerst translaatbriefje, door den Spaansen pater Carlo Torcotti Societate Jesu aan seeker Italiaan, genaamt Galeazo, alhier geschreven.

Heer Galeazo.

Eenige dagen geleden heeft myn de Neapelitaensche schilder geseyt, dat hy hadde hooren seggen dat UEd^e. waarlyck soowel als hy uyt vreesse van de Inquisitie quam vlugtende. Soo 't alsoo is, soo prickelt my de affectie, die ick soo een landsman van UE. qualiteyt toedrage, UEd^e. te doen weten dat ick hier in India UEd^e. van alderley sonden, selfs van ketterie en hoogste excommunicatie, wel absolveeren ofte vrysprecken sal kunnen, ende hiermede sal UEd^e. sighselve met Godt wel kunnen reconcilieren en alsoo de saligheyt van UEd^e. ziele onder sooveele gevaarlyckheden versekeren ende tegelyck door hetselve middel UEd^e. goede gerugte ende eere wederom verkrygen, want wanneer ick maar als een ooghetuyge naar Italiën UEd^e. bekeringe schryve, soo sullen alle UEd^e. bloetverwanten en vrienden daarmede seer getroost en gesticht worden, en wanneer UEd^e. naderhant wederom in Italiën keert, soo sal genoeg syn dat UEd^e. sighselve maer aen de prelaten (ofte kerckelycke overste) vertoont sonder tot yets meer verplicht te zyn, alsoo UEd^e. soodoende conscientieshalven ten vollen genoeg gedaen sal hebben. Anders, soo UEd^e. in soo een quaden staat volherdert, gelooft my (en Godt gelieve dat ick myselve daaraan bedriege) dat UEd^e. wel huyden off morgen, en misschien sal het soolangh niet aenloopen, 't geene sal moeten seggen dat Hendrick de Aghste, Koningh van Engellant, eerst een uytstekende Catolyck daarnaar een Calvinist, geseyt heeft, te weeten dat hy benevens ons heylich gelooff alles verlooren heeft, eere, leven en ('t geene nogh ergher is) de ziele. UEd^e. vergeve my dese vrymoedigheyt, edogh, soo UEd^e. oordeelt myn waarschouwingen, arbeyt en dienst, die ick in desen UEd^e. opoffere, niet van noden te hebben, tenminsten sal UEd^e. myn goede affectie tegens UEd^e. persoon in danck aenneemen, als desgeenen die in dese onse herberginge heden 3^{en} April 1680 verblyft

(Onder stont:)

UEd^e. aldergeaffectioneersten dienaar in Christi

(Was geteekent:)

CARLO TORCOTTI, van 't Geselschap Jesus.

Volgt nu het tweede translaatbriefje, door gemelte Jesuiter Carlo Torcotti van de punt de Rubyn aan den soldaat Galeazo geschreven.

Heer Galeazzo Visconte.

Eer UEd^e. vertreckt, doet my dogh de gunste van my cortelyck by geschrifte de voornaemste tydingen van Europa te communiceren, insonderhey t

de volgende, welke plaetsen de Koningh van Hispaniën in dese jongste oorlogh in Cataloniën en Vlaenderen ingenomen heeft, welke cardinalen den nieuwen paus gecreëert off ingestelt heeft, wie de viceroy van Ciciliën is ende hoe de Messinesen haar tegens Hispaniën hebben gedraegen, met een woort, doet my de gunste van een uyre tyts tē besteeden om my de alderjongste en weetenswaardige Europische tydinge te comminuceren, want wy hebben brieven van Manila ontfangen, alwaar wy in weynige maenden verhoopen te zyn, en efter en weet men daar nog niet van de tusschen Hispaniën en Vranckryck geslooten vrede, en wilde Godt dan UE. met my naar Manila mogte vertrecken, waar men de geringste ofte elendigste soldaten, die in Vlaenderen gedient hebben, met de plaetse van capitainen versiet, hoeveel meer dan soo een ridder als UEd^e., die in Vlaenderen alreede captain is geweest en een heere van soo goede landen is als daer zyn Oleggio, Castelleno etc. Waarlyck, in Manila kan UE. reeckeningh maken van niets verloren te hebben, daar UEd^e. (ick vreesse 't seer) alhier huyden off morgen met Hendrick d'Aghste wel eens genootsaecht sal syn te seggen: Omnia perdidimus, dat is, wy hebben 't alles verloren.

(Onder stont:)

UEd^e. aldergeaffectioneerste dienaar

CARLO TORCOTTI van 't Geselschap Jesus.

10 d^e. Heden voordemiddagh verzeylen nogh naar Japara 't schip de Vrye Zee en de sloep de Jatyboom met een dubbel missive aen d'E. Commandeur Jacobus Couper ende den raed, omme vandaar ten spoedighsten over lant naar Sourabaya versonden te werden, benevens soodanige bylagen als op gisteren vanhier per de schepen Flaman, Japan en Mauritius-eylant zyn afgegaen, waarby oock nu gevoegt zy een cleen brieffie aen den oppercoopman Cornelis Bartelsen Marchier en raet tot Japara, op heden dubbel geteekent en van inhoude als by 't affgaende briefboeck en verbael staet geëxpresseert, sullende de Vrye Zee om syn houtlast spoedigh af te halen direct naar Rembangh gaen en, voor Japara comende, de geciteerde brieven en papieren aen de sloep de Jatyboom overgeven om door deselve aldaer bestelt te werden.

Een weynigh later komt hier van Indermayo weder terugge de sloep de Graanaetappel met schryven van den capteyn Jochum Michielsen en raet en dato 27^e voorleden aen Haar Ed^e., behelsende dat den Bantamsen Keey Aria Soura de Marta volgens berigt in de negorye Timbanantan omtrent Samadangh een pagger hadt opgeworpen, uyt vreesse door d'onse aldaer geattacqueert te werden;

seeker Bantammer, genaemt Sera Mangale, ingeseten van Tangerang, had uyt destRICT van Indermayoe reets over de 7000 man naar Bantam doen weghvoeren, zynde dagelyx met 't roven en stroopen dier arme ingesetenen nogh besigh; die van de negoryen Tsecundul en Tsianjur hadden tegen de Bantammers slaags geweest en na 't verlies van twee haerer opperhooffden (welkers coppen op Cheribon waren opgebracht) de vlugt moeten nemen; soomede was Sacra Jouda in de

negory Goedoegoedoe door de Bantammers overvallen, zynde volgens d'gerugten naar Tanjongpoura gevlugt etc., alles breeder in 't aenkomend brieffboek en verbael onder 't quartier van Indermayoe te lesen.

Op den middagh gewert ons per Chinees vaartuyg van Malacca een brieffie, waarvan d'originele nogh niet ontfangen zy, door d'Heer Gouverneur Jacob Jorisze Pits en raat den 9^{en} passado aen Haar Ed^e. alhier geschreven, dicterende onder anderen dat den p^l. schipper Juriaen Vryhoff, waarvan op 16 February passado zy aengeroert, door den Quedasen Coninck in arrest over een genomen vaartuygh gehouden zynde, met 't restitueeren van genoemde vaartuygh en 100 rd^s. voor d'vermiste goederen weder was gelargeert en met de chialoup de Winhont op Malacca aengekomen, gelyck sulx in 't aenkomend brieffboek en verbael omstandiger staet aengeteekent, en welk bovenstaende Malacce schryven nog desen avont met een ander Chinees vaartuygh oock dubbel hier zy aengebragt.

11 d^e. Voordemiddagh komt den sabandaar Ocker Ockersen by Zyn Ed^h. de Heere Gouverneur Generael, rapporteerende van Bantam berigt te hebben ontfangen dat aldaar een Engelse scheepie, eygentlyck op die naem door den Sulthan van Bantam geëquipeert zynde, uyt Souratta was gecomen met ongeweer 80 lasten terwe, dewelcke tot Bantam niet vertiert souden kunnen werden, alsmede dat den gevlugten Batavias borger Willem Monray (waarvan in 't affgeleyde daghregister van 't voorleden jaar dickmaels zy gesproocken) met genoemde scheepie tot Bantam weder was geretourneert, op welk berigt om redenen dan op heden in Rade van India goetgevonden zy te ordonneeren geen inkoop van gemelte terwe te laten doen en den borger Monray d'Engelsen off te eysschen en by weygeringe van dien daartegen te protesteeren, hebbende verder ten dien eynde Haar Ed^e. ook op

12 d^e. 's Avonts per seeker Engels vrymans m^r. Dales (zynde van desen morgen van Bantam gecomen) een brieffie aen den resident Caaff laten affgaen van soodanigen inhoude als by 't uytgaende brieffboek en verbael onder dat quartier staat geëxpresseert.

Soo vertrecken oock desen avont d'fluytscheepen Spanbroek en Buuren vanhier over Indermayoe en Tegal naar Japara om houtwerken als parthye zout af te haelen, medenemende drie brieffies, d'eerste aen den captain Jochum Michiels en raat tot Indermayoe, de tweede aen de residenten Thomas Grinnel en Aarnout Grevinck tot Tegaal en 't laeste aen den oppercoopman Cornelis Bartelse Marchier en raat tot Japara, alle drie op gisteren geteekent en van soodanigen inhoud als by 't affgaende brieffboek en verbael op haar plaets staat ingeschreven, hebbende de fluyt Buuren voor Japara en Tegaal aen coopmanschappen en behoeften ingeladen 't volgende als:

151 packen diverse kleden;

20 canassers amphioen;

100 stux hoeden;

2 kassen roosewater, voorts nogh verscheyde provisiën, ammonitie, gereetschappen, equipagie- en andere goederen, bedragende tesamen / 72005:4:8.

Sullende uyt het bovenstaende carguasoen door de residenten tot Tegael sooveel mogen geligt als ten profyte van de Comp^e. aldaar konde vertiert werden.

15 d^e. 's Morgens vroegh komt hier van Java's Oostcust weder terugge de sloep de Zalm en daarmede den captain Abraham Daniel van Renesse van Sourabaya over Japara en Tegael, medebrenghende vyff brieven, waarvan de twee eerste ⁽¹⁾ over lant naar Japara en de derde direct van Sourabaya, alle drie door de Heer Commandeur Jacobus Couper en den raet, twee beyde van de 12^e en de laeste met een appendix van den 19^{en} January item van den 13^{en} Maart 1680, de vierde door den oppercoopman Cornelis Bartelsen Marchier en raet uyt Japara, gedateert 23^{en} Maart, en de laeste van de residenten Grinnel en Grevinck tot Tegael, gedaghteeckent 25^{en} Maart met een appendix van 2^{en} April 1680, alle aen Haar Ed^e. gecarteert, en zynde hierbenevens ons nogh toegebragt twee missives, d'eerste door den Sousouhouanagh Aman Courat Sinnepatty Ingalaga en d'andere door onsen capteyn Joncker Manipa mede aen Haar Ed^e. geschreven, dewelke twee uytheemsche brieven hieragter geinsereert staen te werden, alvorens aengehaelt hebbende ⁽²⁾ 't principaelste nieuws, in geciteerde missives van d'E. Couper vervat ⁽³⁾, zynde ten meerendeele maar een recit van 'tgeene wegens Troenajaja en de gesubjugeerde Macassaren hiervooren in verscheyde passagien al aengeroert staet, namentlyck dat naar 't innemen anno passado van de stadt Cacappar door 's Comp^e. en harer bontgenooten wapenen en 't affsterven van Crain Gillisson, hooft der vyandlycke Macassaren, by den rebel Troenajaja tot Antangh gevlugt, de resterende rebelle Macassaren eerst in partytjes naar eenige nader onderhandelinge en eyndelyck meest alle gesamentlyck, excepto de weynige die hun by Troenajaja bleven ophouden, onder Comp^e. gehoorsaemheyt begeven hadden, als wanneer den E. Couper met 't geheele gros van Sooka opgebrooken en genoemde Troenajaja met syne byhebbende Maduresen naar Antangh, alwaar hy syn hoff alsdoen hield, gevolgt waare, dogh dese voor d'aencomste van d'onse 'tselve verlaten hebbende, was nae veel omswerfens door dicke en woeste bosschagien op 't gebergte Roeboet Pohan gevlugt en aldaar ompaggett d'onse blyven affwagten, alwaar hy seer dicht wierd vervolgt dogh sigh vandaar weder had weten te salveren, aghterlatende eenige ledige paarden, sonder dat men voor die tyt conde ervaeren werwaerts hy sigh mogt begeven hebben, waarop den commandeur Couper goetgevonden had van Antangh op te breeken, sendende de overgecomene Macassaren in geleyde van eenige Nederlantse militie en een goet aental Boegys naar Passourován, opdat sigh geene derselver by de Balanbangse vyanden off over na 't eylant Madura souden begeven, en aengesien in die wilde gewesten, daar sigh onse magt alsdoen bevondt, geen toevoer off leeftogt te become was, soo troock den commandeur met het leger op naar Baya om met den Sousouhaunang te aboucheeren; ondertusschen had Radia Palacca over Wierasaba syn offtoght met 500 Bougysen na Sourabaya genomen, sooals den E. Couper met weynigh geselschap tot Baya in Comp^e. pagger denselven dagh by hem aenquam, alwaar hy verstont dat Troenajaja op den bergh

⁽¹⁾ Er staat: *waarvan de twee d'eerste.*

⁽²⁾ Er staat: *hebben.*

⁽³⁾ Het HS.: *veroot.*

Limbangangh, een dagh reysens van Paya gelegen, gevlugt en door den Ambonsen capteyn Joncker met 120 van zyn volk beset was, waaromme sigh met den Sousouhounangh hebbende beraden, aenstonts alle wegen en toegangen door 2000 Javanen deed besetten en capteyn Joncker met 1000 andere Javanen nevens nogh parthye Amboneesen inderyl verstercken met ordre, om een kort eynde te maacken, den genoemde bergh tegelyck van drie plaetsen te naderen, gelyck oock geschiede, waardoor Troenajaja, uyt hongersnoot gedreven, eyndelyck schier buyten verwagtinge van zyn stylte affgecomen en sigh met een geselschap van 174 Maduresen mans en ruym sooveel vrouwens benevens nogh 68 Macassaren onder den halstarrigen Toctoela op genade en ongenade in onse handen overgegeven hadt, die dan tesamen door capteyn Jonckers voor den commandeur Couper gebragt wierden en Troenajaja op 't versoek van den Sousouhounangh aen Zyn Hoogheyt overgelevert, alswanneer 2 dagen daarna denselven gevangen Troenajaja door den Sousouhounangh niet alleene in genade aengenomen, maar daerenboven nogh met den titul van Adepatty Maleyo vereert en de helft van 't eylant Madura toegesegt wierd, dogh Zyn Hoogheyt den 2^{en} January bekend geworden zynde dat Troenajaja tersluyk een kris had doen kopen en onder zyn hooftkussen verborgen om nae des Sousouhounangs leven opnieuw te staen, soo was gemelte Sousouhounangh in soodanigen gramschap ontstoken dat selfs zyn kris getrocken en Troenajaja daarmede een steek toegebragt had, alswanneer hy doen door de omstaende mantrys voorts om den hals gebragt wierdt, en welcken wegh men d'andere halstarroge Maduresen en Macassaren mede had voortgesonden, en dus was dien rebel, die nu over de vier jaaren langh sooveel sporrelings en spooks op dit eylant Java heeft gemaect en door de syne als Sultan Jutra Prista geïntituleert wierd, aen zyn eynde en ondergangh geholpen, hebbende op syn paresse voor den commandeur in presentie van alle des Sousouhounangs mantrys sigh niet ontsien uyt te barsten dat hy alleen uyt ontsagh van Comp^e. wapenen sigh hadde gevangen gegeven, wetende anders tot syn verschoningh seer weynig in te brengen; alle syne grooten behalven syn schoonvader Aria Anga Cassama, Wiera Drasa en Aria Mugatsary hadden hem in syne extremiteyt verlaten gehadt en den rebelligen Mankoujouda, met omtrent 500 soo Javanen als Maduresen haar in 't lant van Blitar onthouden hebbende, was op 't afsenden eeniger militairen onder den capteyn Thielman sigh mede voor den Sousouhounang comen vernederen en in genade aengenomen;

na dese geluckige progressen was den commandeur Couper, alsoo geen vyand meer te hooren nogh te vinden was, van Baya met de gantsche magt opgebroken en nevens den Sousouhounangh den 6^{en} January passado tot Sourabaya aengecomen om het stropen en weghlopen der nieuw gesubjugeerde Macassaren en Bougys, tot een getal van 6 à 7000 menschen, te beter te beletten en mteenen 't eylant Madura op d'een off d'andere wyse te subjugeeren, alwaar op den 8 daaraenvolgende den capteyn Renesse en Radja Bone met syne vrouwen mede arriveerenden;

ondertusschen hielden haar de t'onder- en medegebragte Capparse Macassaren seer stil, sigh geluckigh agtende dat se in genaden aengenomen en niet gelyck haere halstarrige mackers om 't leven gebragt waaren, verlangende alsnu om weder

naar Macassar te mogen keeren; egter had seeker Macassaarsen Abdul alias Aria Locantara sikh met een goet aental slaven opnieuw tot rebellye weten op te maken en in 't lant westwaart op wegh te packen, daartegen men na Japara en alom de nodige voorsieninge en ordre gestelt had;

den opgeworpen Derma Jouda hield sikh nogh al schuyl op de bergen van Tingar, alwaar gesegt wiert dat wel 500 weghgevlugte en ontslope Macassaren en ⁽¹⁾ by hem soude hebben;

den Coninck van Bona off Radja Palacca nu op dit eylant Java alles in trouw en dapperheyt na zyn vermogen hebbende helpen uytvoeren wat aldaar ten principalen voor den dienst van d'E. Comp^e. en den Sousouhounangh te verrigten scheen, en het weghlopen der overgecomen Macassaren niet wel lange sullende konnende belet worden, soo was hy den 24 ⁽²⁾ February van voor Sourabaya met 't schip 't Goet Begin en de fluyt Marcken nevens een vloot van 207 vaartuygen, behalven de Comp^e. dienaren ophebbende over 9500 zielen, zoo Bougys als Macassaren met haar vrouwen en kinderen, naar genoomen beleeft afscheyt van den commandeur Couper en de voornaemste onse officieren en inlandse hooftten weder naa huys na Macassar vertrocken, begeleyd werdende na derwaarts met de gecommiteerde coopluyden Willem Bastinck en Evan Jonas, om hem oock te syner aencomste aldaar met behoorlyck fatsoen te doen ontfangen, dogh omtrent het eylant Madura waaren reets negen der Macassaarse en Bougyse vaartuygen van de vloot afgeweeken en eerst op Sampangh aangelant en, vandaar door den Javaensen gouverneur afgewesen zynde, de rivier Niaplong een myl vandaar ingelopen, alwaar se met den eersten stonden verdreven te werden;

Pangeran Sampan, alias Tsiakra Ningrat, door den Sousouhounangh na Madura affgesonden om dat eylant met saghte middelen tot gehoorsaemheyt te brengen, soo waaren in 't eerst hem wel veele grooten toevallen, maar hy was egter van de gouverneur van Sumanap en Pamakassan met de wapens tegengestaen en alsoo na Sotia terughgedreven, dogh den capteyn Caspar Altmeyer, met ses compagniën van d'onse tot secours derwaarts gecommandeert zynde, had 1000 Maduresen uyt een vaste pagger opgeslagen en daar postgevat, en was doen onderwylen den gouverneur van Sumanap, Damang Matsiangh Woelonth, sikh naar eenige onderhandlingh voor den E. commandeur en den Sousouhounangh comen verootmoedigen en door Syn Hoogheyt, die hem in genade aengenomen had, met den eertytel van Tommagon Jouda Nagara ⁽³⁾ vereert, en hiermede geloofde men dat nu alles voort oock op dat eylant Madura met seer kleene moeyte tot een gewenscht eynde en ruste te brengen zoude wesen, wanneer de Sousouhoenan zyn eygen conduite maar ten besten voorts gedyde en over alle de landen goede en trouwe bevelhebbers gestelt wierden, wesende den Sousouhounam van meeningh tegen 't laast van April van Sourabaya naar de Mattaram op te trecken en sikh solemnellyck aldaar te doen inhalen en als erfheer van zyn vaders ryck te laten

⁽¹⁾ Denkelijk is hier uitgelaten *Maduresen*.

⁽²⁾ Boven de 4 van dit getal staat eene 8 geschreven, mogelijk als correctie.

⁽³⁾ Het marginaal extract noemt zyn nieuwen titel *Natta Jouda*.

bevestigen, gelyck alles breeder by 't aenkomend brieffboeck en verbael kan werden beoogt, alwaar de brieven van Japara, Tegael mede te vinden zyn, dewelke niets bysonders in sich behelsende dat noodigh geoordeelt zy hier aen te roeren, sullende alsnu de brieven van den Sousouhounangh en captain Joncker volgen, die ⁽¹⁾ na gedaene vertalinge uyt 't Javaans en Maleyts in 't Nederduyts zyn bevonden van volgende teneur, en eerst die van den Sousouhounangh:

Translaatmissive, door den Sousouhounangh Aman Courat
Sinnepatty Ingalaga uyt Sourabaya aan Haar Ed^s. geschreven.

Desen brieff uyt een suyvere oprechte genegentheyt van den Sousouhounang Aman Courat. Sinapatty Ingalagan en komt myn oudste oom den Gouverneur Generael en myn jonger oom den admirael Cornelis Speelman, Raedt Ordinaris van India, die Godt wil zeegenen met een lang leven en dat grooter en aensienlyker mogen werden, alles in oprechthgheyd regeren en weldoen in dese werelt.

Verders maackt den Sousouhounang aen de heeren bekend alsdat mynheer den commandeur Couper, medebrenghende de magt van d'E. Comp^e., nevens Radia Bone heeft gesonden om te helpen alle myne vyanden onder te brengen en te verstrueeren. Die myn overlast aendoen zyn Macassaren en den rebelligen Troenadjaja nevens Dipatty Onrawan, Ingabey Jangrana, die ick alle gecregen en naa behooren mede gehandelt hebbe, 't geene is geweest met mynheers hulpe. Ten tyde wanneer Soka veroverd was op den 12^{en} dagh van de maent Rajas in 't jaar Djim, heb ick ⁽²⁾ den heer commandeur, die zyn krygsvolk monsterde en met Comp^s. werk besigh was, naar Crain Glisson tot Kacappar gesonden capteyn Caspar en zyn luytenant, alwaar sy 3 dagen hebben vertoeft en in 't wederomkomen medegebragt eenige Macassarse affgesondene van Crain Glisson, die genaemt waaren Dain Mangale, Crain Rapotsene, Bambang, Soetama, Dain Mangempat, Care Roepa, Coodia Onzin en Dain Masere, met haar medebrenghende 100 Macassaren, die alle met ysere rockjens gewapent waren en haar geweer aen den commandeur hebben overgegeven en 18^{en} dagen rispit versoeckende, waarna den commandeur niet heeft willen wagten, alsoo het te lange soude aenlopen, dierhalven sulcx niet heeft willen aennemen, maar Soka veroverd en met de geheele maght van de Comp^e. naar Cacappar vertrocken en over de revier Sondaar gecomen zynde een nagt aldaar verbleven, des anderen dags weder gemarcheert en des nagts by de kleene revier gerust, wanneer den commandeur selfs gesien heeft dat de Bougysen onse Javanen hebben komen rooven, 82 in 't getal, maar deselve zyn aen myn wederomgegeven. Daarna zyn wy voor de pagger van Cacappar gecomen en aen de westzyde van de revier gerust, en nadat wy aldaar 3 dagen hadden geweest, heeft den commandeur na Kakappar gesonden den captain Joncker, om van de zaacke met Crain

(¹) Er staat: *de*.

(²) Lees: *ick en*.

Glisson te spreeken, en ick hebbe medegesonden om diesaengaende met hem te spreeken Ingabey Marta Soera, die de Macassaren buyten de pagger ontmoet heeft, alwaar Crain Glisson hem tweer stelden, soodat Ingabey Marta Soera wederom retourneren most, en de Macassaren hebben dan op Comp^e. volck geschooten, waartegens zy haar wederom hebben tweer gestelt en lange tegens den anderen geschermutseert. Alsdoo heeft den commandeur om de west- en Radja Boney om de oostzyde paggers laten maken en geduurigh soowel by naght als by dage tegens den anderen geschooten en veel volck soo van Radia Boney, Javanen, als van de Comp^e. dootgebleven, en daar syn veele lieden die myn die tydinge onderwegen hebben gebragt, soodat ick tegens den commandeur hebbe gesezt, dat wy de Macassaren haeren wegh soudon korten, maar den commandeur wilde sulcx niet doen en zeyde dat hy het aen de oost- en ick aen de westzyde soude waarnemen, alsoo Crain Glisson soude gesezt hebben dat hy uyt die pagger niet wilde gaen, en alsoo de Comp^e. maar weynigh volck hadde, apparent tot uytrichtinge van die saacke niet genoegh soude weesen, soo hebben ick wederom aen den commandeur gesonden en versogt, dat hy de wegen om de Oost wilde sluyten, 't geene hy niet en heeft gedaen, en nadat ick diverse maalen met den commandeur hebbe beraatslaagt, heeft hy 2 stuck geschut tot Sadakary laten brengen en voorts Cacappar aengedaen en veroverd, Crain Glisson op de vlugt gedreven na Kapanagoegan met Troenadjaja, wanneer ick mede na Kakappar ben gegaen, maar geen de minste middelen van gout off silver uyt de Mataram aldaar gevonden, behalve een silvere sadel en drie klene copere en twee ysere stuckjes, 'tgeene den commandeur seght Comp^e. te weesen; dierhalven heb ick het in handen van den commandeur overgegeven. Daarna heb ick met den commandeur en capteyn Caspar tot Wierasaba beraatslaagt om de wegh te stoppen en tot Biara te verblyven, en hebben de capteyns Joncker en Reynes naar Passoeroean gesonden, alwaar om te beraden niemant anders was als Crain Panaragan, in welcken tyt hy nogh niet tot Cappar was verschenen en alschoon hy geroepen was, wilde egter niet komen als na vyff dagen, doen is hy tot Kacappar verschenen. Daarna heb ick met den commandeur beraden dat op Capar niet meer te doen en was, en ben doen met capteyn Caspar naar Wierazaba vertrocken en tot Toeroesan gerust en voorts gegaen, dat des naghts tot Babatack gecomen zyn en vandaar naar Mengantor gegaen, alwaar vernagt hebbe, en soolange ick daar geweest ben heb de landlieden aldaer tevreedengesteld, maar 't volck van Wierasaba die haar huysen hebben verlaten en weghgelopen, syn door de Bougisse gerooft en haar vrouw en kinderen weghgenomen; van desgelycken hebben zy gedaen aen de volckeren van Panagongan en Passaroean, 't welck de reden syn geweest dat die lieden naa 't gebergte syn gevlugt. Den Sousouhounangh heeft gelast en niet verboden, wanneer de Bougysse quamen, dat sy haar rys en pady soudon geven, maar sy coomen en nemen haar

kinderen mede, gelyck sy oock aen de vrouwen en kinderen van de volckeren van Zourabaya hebben gepleegt en niets wederom willen geven, maar ter schuyt gehouden. Ick heb verscheyde maalen tegen den commandeur gesegt vanwegen de vrouw en kinderen, die de Bougisse hebben weghgenomen, maar alschoon den commandeur daarover verscheyde maalen heeft beraden, hebben sy daarna niet willen luisteren, en Dipatty Oerawan heeft vernomen hoeveel volckeren de Bougysse hebben gerooft; is bevonden datter meer zyn dan 3000 coppen, en wanneer het op een veghten soude aengaen warender niet meer dan 400 Bougys, 'tgeene selfs gesien hebbe, alsoock dat Radia Boney selfs nevens dese 400 heeft gearbeyt. Voorwaar van sulcke volckeren waeren de meeste roovers, maar Radja Boney heeft my om de wille van de Comp^e. met een oprecht harte geholpen, dogh d'andere cleene volckeren hebben niet anders gedaen als vrouw en kinderen rooven. Verders ben ick met captain Caspar naar Pajap, leggende bezuyden Wierazaba en bewesten Biara, vertrocken, alwaar verstaen hebben alsdat den commandeur met de cappiteyns Reynes en Joncker hebben beraatslaegt, dat se nae Passaroean soudent vertrecken om haar aldaar by capteyn Caspar te vervoegen, met meyninge om tot Pajapan pagger te maacken; soo heb ick tegens de capiteyns Reynes en Joncker en de verdere capiteyns gesegt, dat Crain Glisson en alle de Macassaren naar Malangh naa Troenajaja zyn gevlugt, welke plaets een dag gaens van Pajap is gelegen, en 't volck van Troenajaja wonen alle op Badong, vanwaar zy westwaarts naar Gadongan syn vertrocken, zynde een dorp onder Cadiery gelegen, waarna ick de capiteyns Caspar en Joncker hebben gesonden en ick ben met capteyn Reynes tesamen gegaen om te oorlogen, alswanneer Mangajoeda is gevlugt en 12 dootgebleven syn, en wanneer den oorlogh geëyndigt was, zyn wy wederom tot Pajap gecomen, ende aldaar gecomen synde heb ick geseght: myns gevoelens is, dat den weghgelopen Troenadjaja niet op Pajap sal komen, omdat die wegh niet goet en is en 't volk van Troenajaja en Macassaren soudent bederven, en omdat zy uyt Blitar wilden trecken heb ick capiteyns Reynes en Caspar gesonden om de wegh van Blitar tot Malangh toe te stoppen, en die in de pagger zyn gebleven ben ick en capteyn Joncker nevens 180 Comp^e. soldaten geweest. De capiteyns Reynes en Caspar, verselt met de Javanen, hebben drie hofjongens van Troenajaja gekregen; nogh heeft den Sousouhounang verstaen, alsdat den commandeur met de Macassaren en de volckeren van Tromedja de Maduresen van Troenadjaja bevoghten hadden, waarvan veele Maduresen syn doot gebleven, 'tgeene Troenajaja is comen te weten, omdat de Macassaren naar 't gebergte Galimboer zyn gevlught in de plaets Kodjangan, alwaar Crain Glisson hem by Troenajaja heeft vervoegt, maar in 't midden van de maent is Glisson gestorven en de Macassaren hebben haar voor den commandeur en Radia Bonee vernedert. Daarnaar is capteyn Caspar tot myn gecomen, door den commandeur en Radia Bonee affgesonden om myn bekend te maacken dat ick wederom naar Sourabaya soude vertrecken, omdat alle de Macassaren

haar hadden vernedert en dat Troenajaja met zyn vrouw en kinderen verspreyt was gevlugt, doch de tydingh liep dat hy noch niet doot en was. Den capteyn Thielman en van Vliet hadden tot Passoeroevan geen lyfslugt meer, alsoo sy die onderwegen hadden geconsumeert, en aen de lieden om spyse versogt hebbende, zeyden volckeren van Balamboengan te weesen. Doen zyn zy vandaar na Soedapaxa en Diriengo vertrocken, alsoo de gemeene man geen spyse en hadden, 't geene onderwegen groote moeylykheden heeft veroorzaakt, en Radja Bonee is van Wierasaba naar Sourabaya vertrocken, maar de middelen nevens de rys en pady van de lieden van Wierasaba waren alle wegh en verloren, dierhalven zyn zy naar 't gebergte gevlugt. Daarna hebben de wagthoudende Javanen drie staetjongens van Troenadjaja becomen, wien ick gevraagd hebbe, waar de plaetse van Troenadjaja was ⁽¹⁾, die my antwoorden dat de plaetse van Troenadjaja was gelegen aen de zuydwestzyde van 't gebergte van Galiemboer en dat de Macassaren en Maduresen, soo groote als kleyne die by hem syn, omtrent een duysent in getal waren; doen heb ick Depatty Ourawan nevens de drie hoffjongens na capteyn Joncker gesonden om hem van alles onderrigtingh te geven, en nadat capteyn Joncker haar ondervraagt heeft, sal ick daarnaar met capteyn Joncker beraden, wanneer hy dan derwaarts sal gaen en ick alhier verblyven om 's Comp^e. middelen te bewaren, gelyck capteyn Joncker oock is vertrocken, medenemende 122 Comp^e. soldaten, en heeft de plaets van Troenadjaja gevonden tot Gadongan b'oosten de bergh door de weghwysingh van de jongens van Troenadjaja. Den capteyn in 't gebergte comende, heeft de Maduresen en Macassaarse volckeren 100 in 't getal ontmoet, tegens haar gevogten en in 't gevegt vyff doot gebleven. Doen is den commandeur siecklyck van Malangh gecomen nevens eenige van myn grooten, die genaemt syn Aria Sindoeradja, Mabey Wira Laxana, Mantri Prana Raga alsmede Maria Wangsa met 5000 Javanen, waarvan de commandeur 1000 heeft genomen en is met Radja Bonee vandaar vertrecken, en Aria Sindoeradja met 1500 mannen naar de bergh Galiemboer en Wiera Laxana met 400 mannen naar capteyn Jonker, die de plaetse van Troenadjaja bekend zyn en deselve nevens Comp^e. volck belegert hebben, maar de wegh is zeer onbequaem geweest, alsoo zy de wegen gestopt hadden, soodat seer ongemackelyck om boven te comen was, gelyck zy haar tegens volck van capteyn Joncker teweer gestelt met steenen gooyde. Doen heb ick Depatty Oerawan na den commandeur gesonden, omdat ick myn by capteyn Joncker wilde vervoegen, en doen seggen: wanneer den commandeur de Maduresen krygt, bindt se en geeft se aen Depatty Oerawan om door hem aen myn overgelevert te werden, dewelcke hebbe vergiffenis gegeven en gesonden om Troenajaja te roepen, en daarna, wanneer ick hebbe offgesonden om capteyn Joncker te

(1) Het HS. heeft de woorden *becomen* tot *Troenadjaja* dubbel, zonder dat de oude corrector, die op de vorige bladzij een paar uitgevallen woorden heeft ingevoegd, deze overvullige heeft geschrapt. De fout is veroorzaakt doordat het oog is afgedwaald van het tweede *Troenadjaja* naar het eerste.

vragen, toen vertoefde ick in 't dorp Cuningh, alsoo de plaetse van Troenadjaja nogh een halff uur verre was, 't geene capteyn Joncker wel wiste en hy gebreck van volck hadde. Doen hebbe ick Adepatty Oeravan en Marrangh Cassoema om by hem te vervoegen gesonden, welke volckeren zyn op wie ick vertrouw, en ick wilde selfs gaen, maar zy begeerden het niet ⁽¹⁾, maar wilde dat ick na Payap zoude vertrecken, 't geene myn swaar viel en hebbe in 't dorp Coningh gewagt, alwaar hoorde alsdat Troenadjaja door capteyn Joncker gevadt was. Hebben doen Adepatty Oerawan, Nebey Narangh Cassoema, Aria Zindouradja, Nebey Wiera Laxana en den Tommagon Matharam terugge ontbooden en dat op Payap soudén comen. Den tyt wanneer Troenadjaja is gevadt, is ⁽²⁾ geweest op Dynsdagh den 22^{en} dagh van de maent Dulchanda in 't jaar Imachier, en Troenadjaja is door capteyn Joncker op Payap gebragt en nevens Adepatty Ourawangh, Nebey Narangh Cassoema en myne grooten Panjangh aen den commandeur overgelevert, en by den commandeur comende, heeft hem nevens zyne volckeren met capteyn Joncker, capteyn Caspar, den secretaris, den tolck Alim naa den Sousouhounangh gesonden. De volckeren van Troenadjaja, bestaende in Maduresen, Macassaren, Matharammers en verderen aenhangh van Troenadjaja, soo mans, vrouwen, cleen en groot, bestaen in 600, welke ick alle vergiffenis hebbe gegeven en de Macassaren aen den commandeur overgelevert, dogh allerhande slagh van geweer als crissen, hazagayen, gemalyde rocken en musquetten hebbe mede alle aen den commandeur gegeven en by myn zyn verbleven drie silvere zadels, twee tomen, 10 musquetten en 4 goude gebroken gordels. Dit is hetgeene ick genomen hebbe, alsmede Citi Poura Entchik genaemt, en hebbe Troenadjaja vereert met de naem van Adipatty Maleya en in gelyk qualiteyt gestelt als Adipatty Zakra Ningrat, dog myns gevoelens is, dat hy 't selve met een ⁽³⁾ goet harte heeft aengenomen, alsoo hy niet opregt tegens myn en een quaad mensch is, en hebbe hem met een cris (die verborgen hadde) gevonden, en weete oock wel dat zyn beradinge by dagh en nagt is ⁽⁴⁾ als 't behoort met twee mantris van Troenadjaja; ick vertrouwe oock, dat hy geen afstandt sal doen om aen myn met syn herte quaet uyt te wercken; soo hebbe ick aen den commandeur gevraagt, waarop den commandeur antwoorde: indien hy den goeden raet van den Sousouhounangh aenneemt ⁽⁵⁾, den Sousouhounangh kan hem straffen; dit was het seggen van den commandeur; soo hebbe op morgen, zynde Dynsdagh den 29^{en} dagh van de maent, Troenadjaja gedoot en naa verdienste gestraft en alle de Macassarse volckeren heeft den capteyn versogt, die aen

⁽¹⁾ Alweder dezelfde vergissing, waardoor de woorden *maar* tot *niet* dubbel staan, en alweder heeft de oude corrector dit zoo gelaten.

⁽²⁾ Dit tweede *is* heb ik ingelascht.

⁽³⁾ Blijkbaar verkeerd voor: *geen*.

⁽⁴⁾ Vermoedelijk te lezen: *niet is*.

⁽⁵⁾ Denkelyk te verstaan: *niet aenneemt*.

hem hebbe gegeven, maar daar was een vrouw van Troenadjaja wiens moeder een Madurese vrouw was, een Macassarse mixtys, die hebbe ick van den commandeur versogt; de reden waarom deselve hebbe versogt is, omdat sy van Javaense afkomst was en een Macassarse gedaente hadde; die myn den commandeur heeft toegestaen, maar alle de Macassaren die in Cappar waren, die heeft captain Joncker alle versogt, en hebbe die in myn huys waren aen hem gegeven en ben daarna op Zourabaya wedergekomen en hebbe Adipatty Sacra Ningrat met de Madurese vrouwen en kinderen over na Madura gesonden en de verblevene sal byeen doen versamelen, maar nu is Adepatty Sacra Mingrat op Paccourangh en drie deelen van de Maduresen hebben ⁽¹⁾ haar voor Sacar Mingrat vernedert en een van de groote raatsheeren, Zinjapo Adoe genaemt, gelyck oock veele van de clene, 't geen ick aen myn oudtse en jonger oom bekendmaacke, alsmede dat alle de plaetsen aen de stranden door het passeeren van de Bougys verdestrueert syn, waardoor alle de Javanen naa 't gebergte zyn gevlugt, en omdat zy weghgelopen waren, hebben zy haar kinderen en goederen medegenoomen. Alsoo zyn de Javanen berooft, 't geene mynheere gelieven te laten onderzoeken, want ick vertrouwe op mynheeren, het gedoente van den commandeur, Radja Bone en de magt van de Comp^e.

Nogh make ick aen mynheeren bekend vanwege het gedoente van de mayor Poleman, ten tyden den commandeur en Radja Bone nogh niet alhier waren verscheenen, alsdat den mayor zyn volk in ordre stelden en van Zourabaya na Zaka is vertrocken, zynde Zondagh den 10 dagh van de maent Rabihulachir in 'tjaar Imachir, en op Dingsdag op Zoka gecomen en aldaar hevig geoorloght, en den 6 dagh van de maent Joumadilauwel de pagger Sepadi verovert en den 9 dagh van de maent is den Tommagon Jaya Lalana nevens Willem ⁽²⁾ gestorven, en hebben doen een pagger op Zoka gemaect; daarna is de mayor Poleman weder op Zourabaya gecomen en 't selve aen den Zousouhounangh bekendgemaect, en is weder op Sondagh van Sourabaya na Zoka vertrocken. Den Zousouhounangh hadde hem geantwoort dat alles wel gedaen was, en den Zousouhounangh is met syn vrouwen in de velden gegaen om padi te snyden, waarmede hy hem niet heeft willen bemoeien, dogh alle zyn gedoente is goet. Verders heeft Francis de rys van 12000 bossen padi na Zourabaya gebragt, en daar staat nogh 20000 bossen te volgen. Daarna is den mayor Poleman sieck geworden en is weder op Zourabaya gebragt en aldaar gestorven; doot zynde, heeft den captain van Vliet een luytenant en Abdul na Cacappar gesonden en hebben onderweegh op Zedecari de gesanten van Grain Glisson ontmoet; genaemt Carre Roepa, Carre Caloran, Codja Onzin, en zyn doen weder vertrocken, hebben op Pattabayan, alwaar de cappteys van Vliet en Caspar vindende, hebben beraetslaaght; daarna is den commandeur, Radja Bone nevens alle de

⁽¹⁾ Dit hebben staat dubbel.

⁽²⁾ De luitenant Willem van Buytegem, Dagreg. 1679 p. 290.

magt van de Comp^e. gecomen. Dit is het gedoente 't geene voor de comste van den commandeur is voorgevallen, wanneer in die tyt oock niet bedugt en misnoegt ben geweest, want het gedoente van den mayor Poleman, dat ick gesien hebbe, heeft hy met kennisse gedaen en oock alles aen myn oudste en jonger oom bekentgemaekt.

Verders maackt den Zousouhounangh aen zyn oudste en jonger oom bekent, alsdat de Keys Demangh Jouda Nagara en Niti Praytja zyn die in een jaar voor de tolln van Damacq tot Tegael willen betalen vierduysent rd^e. Mynheeren gelieven na haar welgevallen diesaengaende te beraden, 't geene dan oock aen de Comp^e. zal betalen, en versoeck 't selve aen mynheeren, want daar zyn alle de volkeren aen de stranden, die d'een veel en d'ander weynigh geven; 't selve alle sal ick mede aen de Comp^e. betalen, dogh versoecke dat die tolln aen myn mogten voldae en dan alle jaaren door myn aen de Comp^e. betaelt werden, want myn en alle de Javaanen haar harte is nu zuiver en opregt, want by gelyckenis ben ick als een plante die uytspuyt, en zal zoolange ick leve off groot werde 't weldoen en 't herstellen van Java niet vergeten, versoecke dierhalve geen sware lasten mogen opgeleyt werden.

Verders alderhande Javaense coopmanschappen als rys, hout, zout, zuyker en andere elene waren, die alhier te becomen zyn, indien de Comp^e. deselve gelieven ⁽¹⁾, de Comp^e. kan se van myne grooten krygen en coopen voor de prys als se op Java vercocht werden, want hebbe in yder zeeplaets een van myne grooten gestelt om de Comp^e. in alles te helpen, dogh indien se van de gemeene volkeren iets gelieven te copen, zullen deselve na de prys aldaar moeten aenneemen, en wanneer Comp^e. middelen ⁽²⁾ alhier tegens coopmanschappen uytgeset zyn, zullen deselve aen geen andere mogen geleverd werden, alschoon daar meer voor boden, en zoodanige grooten die sulcx toelaten, sullen aengesprooken en gestraft werden, en indien ick weet wat de Comp^e. begeerte is, zal 't laten bergen en versoecken dat ik het van de gemeene lieden magh copen, want ik woone alhier door de hulpe van de Comp^e., en 't sal oock niet van nooden wesen dat de grooten van de stranden over de coopmanschappen van de Comp^e. myn aensprecken, want 't selve hebbe aen haar gedefereert, en zal oock over Comp^e. middelen de wagt doen houden en alle coopmanschappen van in- en uytvoeren na het believen van de Comp^e. vry zyn, want door hulpe van de Comp^e. is het lant van Java in heerlyckheyt gestelt, en versoecke dat het magh weesen als voordesen en ben van meeninge selfs by myn oude oom den Heere Gouverneur Generael en myn jonger oom den admirael Cornelis Speelman te comen tot een teeken dat nogh in 't leven ben, dog onderwerpe myn het gelieven en wille van de Comp^e.

Versoecke vergiffenisse dat niet en zende, want mynheeren zyn myn

(¹) Deze vier woorden staan weer dubbel in het HS.

(²) Na *middelen* heeft de oude corrector verkeerdelyk *die* ingelascht.

saaken alle bekend, alsmede dat nogh niet ben herstelt, en al myn seggen is in desen brieff gestelt.

Geschreven in de stadt Zourabaya op Saterdagh den 11^{en} dagh van de maant Dulcayda in 't jaar Jimachir.

Volght nu het brieffje, door den capteyn Joncker aan Haar Ed^s. uyt Sourabaya geschreven.

Desen brieff uyt een suyvere genegentheyt van UEd^s. dienaer Joncker Manipa, waarmede myn vernedere om zyne zaecken bekend te maacken voor de voeten van den Heer Gouverneur Generael, wiens regeeringe alhier beneden wints seer aensienlyck is, alsmede aen alle de Raden van India, die het gebied hebben wegens de Comp^e. en door Godt met veel geluck in alle haare gedoente gesegent werden en dat ter eere van de Comp^e. en den Heer Gouverneur Generael, wiens deugdelycke naem door de geheele werelt geroemt wert.

Verders ten tyde wanneer mynheer synen dienaar gesonden heeft om met den commandeur Couper de vyanden van de Comp^e. te gaen zoeken, namentlyck Radja Glisson en Troenajaja die alhier op 't lant Java waren, heeft UEd^s. dienaar zyn heers last gevolgt, dogh indien er iets mogte wesen dat UEd^s. dienaar in den oorlogh na behooren niet heeft gedaen, bid ick om vergiffenis; maar na het gevoelen van UEd^s. dienaar hebbe gedaen volgens het gebodt van mynheer. Maar dat myn beswaert, is, dat ick de manieren van de grooten in den oorlogh niet versta, omdat nogh een nieuwligh en onwetende ben en gewent met oude lieden om te gaen alsmede lange gehoort en gesien, alsdat de wercken der oude lieden, wanneer zyn veel voor de Comp^e. hebben gedaen, altyt wel onthaelt en geëert werden. Dit hebbe ick lange bespeurt, maar die nu op dit eylant Java weldoet, die behaelt maar schande, dogh egter, omdat ick hebbe gesien dat de Comp^e. tot myn genegen is, hebbe mynheers ordre sooveel mogelyck is naargecomen en aghtervolgt en zal oock het gelieven van mynheer, alsochon bedroeft ben, na vermoogen tragten na te comen.

Verders naa veel moeyte zyn myne wercken en des Comp^s. gedoente nogh geluckigh uytgevallen, waartoe met een oprecht en zuiver harte myn beste hebben gedaen alsmede tot bevorderinge van Comp^s. wercken, waarby ick altoos sal volharden, dogh indien UEd^s. dienaar nogh in mynheers gedagte is, gelieft hem nevens alle de Ambonnesen op dit lant Java niet te laten blyven, maar dat ick inderhaest voor de voeten van mynheer magh verschynen. Nogh indien 't mynheers geliefte is, ons hier op dit lant Java in droeffheyt nogh langer te laten blyven, wat sullen wy doen? Want UEd^s. dienaar gedenckt nogh aen de vrundschap van de Comp^e. Ick klage dit aen mynheer, omdat ick soodanige regeeringe niet gewent ben. Tot teeken van leven heeft UEd^s. dienaar niet anders te senden als myne geluckbede.

's Avonts komen alhier van Indermayoe vyff vaartuygen met 40 van Crain Bissees volck, zynde gelicentieert om eenige behoeften en noodwendigheden voor genoemde Crain Bissees en syne Macassaeren off te haelen.

16 d°. 's Morgens komen hier party vaartuygen van Palembangh met eenige affgesondene des ouden en jongen Coninx, tesamen medegebraght hebbende ontrent een quantiteyt van 4000 picols swarte peper etc., om alhier aen de Comp^e. te leveren en te verkoopen etc.

Heden namiddagh ter ordinarie vergaderingh gebesoigneert wesende over de saken van Sumatra's Westcust en wie men in conformiteyt der gedane beloften by 'tjongst affgegane reglement naar 't patria als commissaris derwaarts diende af te vaerdigen, soo is eyndelyck na verscheyde deliberatiën en nadat altooren d'Heer Ordinaris Raet Willem van Outhoorn, daartoe uyt dese vergaderinge by meerdere stemmen genommineert wesende, sich deswegen geëxcuseert hadde, verstaen daartoe te verkiesen den E. Lourens Pit de Jonge, althans landdrost der oostzyde buyten deser steede, en met eenen t'syner E. adsistentie als secunde der commissiën mede te laten gaen den oppercoopman Jan van Leene, item oock den coopman en eerste clercq onser Generale Secretary Pieter van den Hoorn, nevens de doctors Wilhelm ten Rheyne en Harmanus Nicolai Grim en den ondercoopman Joannes Melman als fiscael nevens den assayeur Bathaser Frey en den boekhouder Adam Hendricx Pen als secretaris, gelyck sulx en 't verdere resolutieboek en de daerin geïnsererde advisen der Heeren Raden over dese besendinge en commissie ampel staet gecoucheert.

Voorts naar 't affhandelen eeniger saaken raakende 't comptoir Siam, item de directiën van Bengale en Cormandel gesproken wesende van de klagte ende tekortkomentheyt van Comp^e. goederen en dat de suspitie daarontrent legt dat het veeltyts in de champans in 't lossen en laden door het daarop vaarende volck wert gepractiseert, onaengesien wat toesigt om 't selve te beletten oock wert gebruykt, soo is op 't voordragen van d'Heer Directeur Generael alsnu best geagt eens een preuve te nemen, omme al het ordinaris volck daarvan off te ligten ende het lossen en laden met de champans door het volck van de schepen selve, die het inneemen off uytleveren moeten, te laten geschieden, sullende de schippers en opperhooffden daartoe mogen stellen alsulcke officieren en mattrosen die se meest vertrouwen en alsdan geen uytvlugten van verschoninge hebben voor te brengen.

17 d°. Voormiddagh zyn de 2 Chinesen Tartarische ambassadeurs in geleyde van den sabandaar Ocker Ockersen en coopman van der Plancken Syn Ed^{ht}. op hun versoeck eens wesen begroeten en bezoeken, werdende met de groote koets van staat van huys gehaelt en eerst binnen de vergadersael en doen na weynigh vertoevens in de camer by Syn Ed^{ht}. gebragt, doende eerst een compliment van danckbaarheid over de beleeftheden en goede tractementen die se van de regeeringh alhier hadden genooten, en daarna versoeckende dat op haere saaken spoedigh mogte werden gedisponeert, dewyle sy seyden dat de tyt tot haar retourvertreck binnen 1½ maant soude aencomen, en wyders alsdoen overleverende een open

pon ⁽¹⁾ off geschrift in de Chinese taale, 't gunt Syn Ed^{ht}. aennam en aen den E. sabandar Ocker Ockersze intrageerde, omme ten overstaen van den E. ontfanger, als zynde d'E. Ockersen nevens syn E. tot die saken gecommitteert, door Tenqua en andere onse Chinesen te laten translateren en alsdan de translaten van 't versoeck in Raden van India voort te brengen, vragende den ambassadeur doen verder off Haar Ed^{ht}. met het jongste schip Odyck uyt China geen brieven van den Chombon off stadthouder uyt Hoccieuw hadden, waarop Zyn Ed^{ht}. antwoorde van ja en dat sy gesanten maar gerust gelieffden te weesen, en dat hetgunt in haar zaken te doen stont niet vertraagt soude werden, en dat sy inwylen soo buyten als binnen de stadt, als 't haar gelegen quam, hier en daar gelieffden te gaen vermaacken, waarvoor sy danckbaar bleven en doen seyden van op morgen den Heer Directeur Generaal ende soo vervolgens de verdere Heeren Raden oock eens te willen gaen begroeten, en waarmede sy dan, nadat er een glaesje op den Keyser van China en door haar wederom op des Heer Generaels gesontheyt met Rinse en door haar Spaence wyn gedronken en eenigh zuykerbanquet en pinangh aen haar gevolgt omgedeeft was, afscheyt genomen en door d'E. Ockersze en van der Plancken met de groote koets van staat weder thuysgeleyd wierden, staande t'huuner binnencomste en uytganck 't volk in de hooftwagt in 't rincket in ordre gerangeert, ende is nu wyders het voorgeciteerde overgeleverde geschrift der ambassadeurs uyt de Chinese in onse tale bevonden van navolgende perfecten teneur en inhoudt.

De gesanten Liolauja en Lilauja presenteeren dit geschrift aen den Coninck der Hollanders, residerende binnen 't casteel Batavia.

Wy gesanten, van onsen magtigen Keyser van China gesonden aen den Hollandsen Coninck om uyt desselfs Mayesteyts name eenige gearmeerde schepen en krygsvolcken te versoecken, zyn hier in onse elffde mane den 15 dagh behouden aengelant, als wanneer wy op onse aencomste groote beleeftheden met statelycke ontfangh, inhalinge, huysvestinge en toevoeginge van maendelyxe tractementen door Uwe Mayesteyt hebben genooten, niet anders in aensien alsoff wy binnen onse eygen landpalen diergelycke onthalen waeren deelaghtigh geworden. Wy sullen volgens onsen plicht oock niet naarlaten van ons wedervaren en de genotene eerbewysen by ons wederkeeren aen onse principalen daarvan omstandigh verslagh off rapport te doen, waaruyt onse Keyserlycke Mayesteyt sal kunnen begrypen, hoe grooten ja tederen toegenegentheyt Uwe Mayesteyt tot hem en syn ryck is toedragende.

Ende gemerckt wy gesanten nu eenige maanden hier vooralsnogh vrugteloos hebben geresideert, sonder te kunnen weten wat Uwe Mayesteyt van resolutie soude mogen geworden om op onses Keyzers versoeck en begeerte te beraatslagen, ende vermits daarvan met Uwe Mayesteyt te mogen sprecken de grote besigheden door 't vertreck der Hollandse scheepen naar Hollant ons als belet hebben, ende deselve nu vertrocken en het mousson in korten

(¹) Het HS.: *een op en pon*. Vergelyk Dagr. 1663 p. 97: *de pon is haest ophanden*.

aen 't kenteren zynde, hebben niet langer verbeyden kunnen om Uwe Mayesteyt door den voorspraack aller vremdelingen, den licentmeester, te laten voordragen dat Uwe Mayesteyt ons uyt dien hoofde audiëntie geliefde te vergunnen om dit ons versoeck te mogen voordragen, gelyck wy dan doen by desen, dat Uwe Mayesteyt syne spoedige gedagten daarover wilde nemen om onses Keyzers begeerte in te willigen.

Uyt den brief van den veltheer, Povy, en stedehouder, den Combon, ons jongst uyt Hoccieuw herwaarts nagesonden, hebben wy duydelyck begrepen dat de meerderheyt der schepen de grootste vergenoeginge soudén kunnen geven, temeer daarby gemeldet zy dat onse ryxjoncken, reets uyt de Hoccieuwse revier onder Tingay geanckert leggende, eenlyck na de komste der Hollandse schepen vertoeven om dan gelyckelyck ende gecombineert de rooffnesten van Ay- en Quemuy aen te tasten ende te verdelgen, invoegen als sulx by de keyserlycke brieff staat uytgedrukt, 't welck wy versoecken dat by Uwe Mayesteyt in ⁽¹⁾ overdenkinge mogte werden genomen, ende wanneer sulx konde werden voltrocken en by Uwe Mayesteyt ingewilligt, onsen Keyser sal desen dienst grootelyx estimeren ende daaruyt besluyten dat de Hollanders het met China ende den Keyser wel meenen, ende desen vyandt met t'samengevoegde magten overwonnen zynde, zouden wy Tayouan mede trachten te herwinnen. Wat Uwe Mayesteyt hierop sal willen resolveeren, dient in haest te geschieden, vermits den tyt reets begint te naderen en de mousson te kenteren, wes hierop een spoedige antwoord en uytslag van Uwe Mayesteyt verwagten.

(Terzyden s'ont op 't sjap geschreven:)

Door d'gesanten aen den Hollandsen Coninck tot Batavia in 't negenthiende jaar onses regeerenden Keyser Canhi, in de derde mane den negenthienden dagh.

Aghtervolgens het besluyt op gisteren, soo senden Haar Ed^s. desen nademiddag per de hoeker de Croonvogel na de Straet Sunda een kleen brieffjen aen den schipper Cornelis de Soute en de verdere kruyssers, op heden geteekent, dienende eenlyck tot advertentie en opontbiedinge van 't jagt Rammekens uyt de becruysingh om naa de Westcust van Sumatra gebruyckt te werden, sullende ondertusschen den stierman Barent Harmensze op 't fregat de Tyger 't gesagh over de resteerende cruysers voor een tyt aenvaarden, gelyck 't selve by 't affgaende brieffhoeck te lesen zy.

19 d^o. Heden morgen komen alhier noch van Palembangh eenige affgesondene met eygen vaartuygen met party peper van den Sultan Ratoo off ouden Koning aldaar.

Desen voormiddagh zyn de 2 Chineesen Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja op hun versoeck binnen 't casteel geweest en den Heer Directeur Generael wesen begroeten sonder van ymant te syn affgehaelt, en alwaar hy daarmede ⁽²⁾ een-

⁽¹⁾ Er staat: *en*.

⁽²⁾ Te lezen zal zijn: *en alwaar zy dan mede*.

compliment van danckbaarheid over 't goede tractement, dat hun wierde van Comp^s. wegen en door Haar Ed^s. aengedaen, hebben afgelegt onder eenige discoursen van weynigh belangh, soodanig meest als op eergisteren omtrent Syn Ed^{ht}. d'Heer Gouverneur Generael ware geschiet, ende syn alsdoen, nadat se met een glas wyn geschoncken en met wat banquet en pinang getracteert waren, omtrent de middagh in hun palinquyns off draagstoelen weder na haar logiement gekeert, gelyk se dan oock nu voorts de verdere heeren sullen gaen besoecken, sonder dat daaroff als niet van belangh zynde eenige aentekeninge staet te werden gehouden.

Aengesien op gisteren door den E fiscaal Gualter Zeeman hier buyten in de revier 17 trossen en 9 lynen, wegende samen 1596 ƒ , by den Engelsman Mr. Jan Smit uyt seeker Javaans vaartuygh, die deselve naar Bantam meende te voeren, zyn agterhaelt, en alsoo hetselve contrabanda goederen zyn en wel te presumeeren dat se Comp^s. ontvreemt sullen wesen, alhoewel den Engelsman niets daarvan wil weeten, soo is jegenwoordig by Haar Ed^s. den gesegten Mr. Jan Smit nader te laten uytvragen en onderwylen soolange in gyseling te doen neemen, terwylen dat men oock alomme na de dieven ten nauwsten inquireren en den baes lyndrayer op presuntie by provisie tot nader exanimatie in hegtensisse doen setten ⁽¹⁾ sal, blyckende sulx breeder by 't resolutieboek onder dato van heden.

20 d^e. 's Nademiddags komt den sabandaar Ocker Ockerse binnen by Syn Ed^{ht}. met een missive van den coopman en resident Egbert van Swenne en raat tot Palembang aen Haar Ed^s. de dato 30 passado, zynde op gisteren door affgesondene des ouden Conings hier aengebragt en daarnevens oock noch twee brieffiens van den ouden Sultan Ratoe en Pangeran Depatty tot Palembangh, die hieragter, wanneer deselve ingehaelt staen te werden, sullen volgen, en vooreerst alsnu aengeroert te werden 't geene uyt de missive van St. van Swenne te noteeren zy, hoe de twee affgesondene van den hier aenwesende Macassaren Crain Linques van Battavia aen Dain Mangika om hem tottet opbreeken van Palembangh te persuaderen, vrugteloos scheenen weder te sullen moeten vertrecken, alsoo Dain Mangika seer frivool voorgaff den ouden Palembangs Sultan hem wegens eenigh t'aghterheyt niet wilde largeeren, daar men nogtans seeker wiste dat den Palembanger hem om syn schult, bedragende maar 4 à 500 rd^s., niet begeerde op te houden, maar veel liever soude sien dat hy syn biesen packten; ondertusschen waren de gesanten, van gemelte Dain Mangika naar Bantam jongst afgevaardigt met versoeck om daar wederom syn verblyff onder haere bescherminge te mogen neemen, onverrigter saake wedergekeert:

den anachoda Bongsoe, macker van Dain Mangika, soo men rugte wel 60 à 70 vaartuygen met Macassaren en Maleyers van Baly (waarvan hiervoren op den 17 January jongstleden zy gesproken) omtrent Suchadana aengebragt hebbende, hadden haar volgens berigt op 't eylandt Karrematta en 't vaste lant van Borneo als onderdanen en ingesetenen met vrouw en kinderen ter woon nedergekaten, van dewelcke mede niet veel goets te verwagten stont, maar wel te dugten dat by 't overlyden van den Sultan Ratou de twee geciteerde gasten, aengesien sy den

(1) Er staat: *doen letten*. De verdere fouten laat ik staan.

tweede Prins van Palembang, Pangeran Aria, seer toegedaen waeren, mogten t'saemenspannen om voor gemelte Prins om de Palembangse croon te veghten en den eersten, Pangeran Depatty, die te ontsetten, gelyck sulcx en 't verdere raakende de negotie in 'taenkomend briefboek en verbael omstandigh staet ingeschreven.

Den heer Balthasar Bort als president van den Aghtbaren Raet van Justitie deses Casteels brengt hedenavont ter extraordinaris vergaderingh in Rade voort een confessie, door den baas van Comp^s. lynbaen Carsten Wiltvank gedaen, hoedat hy de op eergisteren aghterhaelde touwercken op 't versoek en aenraden van seekeren vry stierman Jacob Jacobsen van Veuren uyt 's Comp^s. lynbaen genomen en met behulp van den soldaet Christiaen Christoffelse van Polsdorp aen den Engelsman Mr. Jan Smit voor 65 rd^s. verkogt en geleverd gehadt hadde, waaruyt blyckende dat voorsz. aghterhaelde touwercken van d'E. Comp^s. schandelyck syn ontstolen, soo is goetgevonden den Engels capteyns m^r. Jan Smit uyt syne civile gyselinghe onder handtastinge wederomme te doen ontslaen, onvermindert nogtans de proceduren, die voor de justitie ten dien fine tegens hem souden konnen en mogen werden gehouden ect., gelyck sulcx in 't resolutieboek ampelder staat te beoogen.

21 d^s. Heden synde Paescha soo vertreckt 'smorgens vroegh de fluyt Goylant vanhier naar Japara, sullende en passant Tegael aengieren omme, indien 't nodigh mogt wesen, seeker genomen vaartuygh van Caliwangan van Tegal na Samarangh te geleyden, en voorts medenemende een missive van Haar Ed^s. aen den opperman Cornelis Bartelse Marchier en raet tot Japara, op gisteren geteekent, van inhoude en substantie als by 'taencomend briefboek en verbael staet genotificeert.

's Avonts laet komt alhier uyt de becruyssinge uyt de Straet Sunda te retourneren 't jacht Rammekens, zynde door de hoeker de Croonvogel op den 17^{en} deser opontboden, en welke hoeker de Croonvogel dan oock alsnu weder mede teruggekeert, beyde sonder eenigh schryven en alleen 't mondelingh rapport van den gewezen commandant schipper Cornelis de Zoute dat in de becruyssinge noch alles wel stinde.

Heden is extraordinary vergaderingh op 't nader rapport van den E. fiscael en gecommiteerde uyt den Aghtbaren Raet van Justitie deses Casteels verstaen den Engelsman m^r. Jan Smit noch in soodanige staat als op gisteren vastgesteld zy te houden totdat de saack van het gestoolen touwerck, 't welk den baes lyndrayer reets hebben bekend, nader sal zyn geëxamineert; en alsoo daaruyt komt te blyken, dat de Engelsen het t'eenemael daarop schynen aen te leggen om Comp^s. onderdopen te deboucheren en haar soo kostelycke behoeften te helpen ontvreemden, soo is meteenen gearresteert over soodanige quade saaken met de eerste gelegentheyd tegens den Engelsen agent tot Bantam te doen protesteeren, gelyck by de resolutie daarvan genoomen breeder zy te beoogen.

22 d^s. 's Morgens vroegh gaen de heeren Blom en Camphuys metten secretaris en eenige gequalificeerde vrunden per de sloep 't Casteel Batavia en eenige roeschuyten na de rivieren Maronda en Bacassy tot recreatie en vermaeck en oock om meteenen die landstreeke en posten eens te besichtigen.

23 d^r. In den morgenstont komt alhier van Indermayoe de chialoup Orangie en daarmede den luytenant Joannes Ruys, om eenige particulieren questie door den capteyn Jochum Michielsen vandaar opgesonden, medebrengende een brieffje van geciteerden capteyn Jochum en raat aldaar aen Haar Ed^e, op eergisteren geschreven, mitsgaders een rapport van den schipper Jan Mulder en vaendrigh Benjamin van der Meer wegens hun verrigten omtrent de drie Princen gebroeders tot Chirrebou van dato 17^{en} deser, behelsende in 't kort 't volgende:

den capteyn Jochum Michielsen en Crain Bissee mitsgaders de verdere Macassaeren stinden gereet in korte dagen van Indermayoe naar Chirebon te vertrecken om de Kidolosen vandaar te verdryven en die Princen tot de Comp^e. te disponeren;

den 30^{en} der voorleden maent waeren van Bantam tot Chirebon nogh aengecomen 12 Bantamse oorlogsvaartuygen onder 't gesagh van de Keeys Aria Soura Diwangsa en Keey Demang Singa Wiprana, met voorgeven van den Coningh van Bantam gesonden te zyn om die plaets in possessie te nemen en aldaer post te vatten, en stinde den Pangeran Loor met nogh party vaartuygen te volgen, en soo waeren mede onder 't gesagh van eenen Angabey Wangza Dipria wel 30 à 40 vaartuygen, van den jongen Sultan en Pangiran Kidol afgesonden, aldaar gearriveert onder voorgeven van hout te kopen, alhoewel se soo nu en dan verscheyde rooffgoederen publyck opveylden en te merkt bragten;

den rover Chiliwidara onthielt sigh volgens berigt met 50 Macassaren en Baleyers tot Pagadin, alwaar de begagging door 't hooge water weghgespoelt was, hebbende uytgestroyt, sigh met den verderen ⁽¹⁾ Pangeran van Samadangh Ranga Gompol te willen vereenigen, om reden dat een van desselfs vrouwen ten wyve hadde genomen, ten welcken eynde geciteerde Pangeran op de aenradinge van den capteyn Michielse en Crain Bissee mede voor goet keurde een brieffje aen den Chilowidara te laten affgaen om denselven door dat middel te krygen;

den affgesondene schipper Jan Mulder en vaendrigh van der Meer aen de drie Princen tot Chirebon hadden op hunne wedercomste den 17^{en} deser wegens hun commissie gerapporteert, dat se op haare verschyninge aldaar naar lang vertoevens ter ordre van den oudtsten Sultan Siopo ten huysse van den sabandaar Wiera Sasmita geplaest waeren geworden en des volgende*daags door eenige gecommitteerde affgevraegt off se eenige brieven aen de Princen medegebragt hadden, 't welk met neen beantwoort synde, soo gaven se te verstaen de Princen sonder brieven niet te konnen nogh mogen spreekken, maar ingevalle zy mondeling yets wegens de Comp^e. te seggen hadden, sulcx aen haar maar behoefde bekentgemaect te werden, waarop de onse repliceerden soodanigen ordre niet medegebragt te hebben, dogh dat se gecomen waeren om de Princen ten besten te raaden en, indien zy daarna niet wilden luysteren, te verwagten souden hebben wat daarop stind te volgen, 't welk door drie der gecommitteerde Javanen den Princen bekentgemaect zynde, soo bragten deselve naar weynigh wagtens tot bescheyt, dat de Princen by haar vorige resolutie persisteerde, vermits het by

(¹) Lees: *verdreven*.

haar in geen gebruyk was, eenige affgesondene sonder brieven ter audiëntie te laten komen, met welk bescheyt zy weder terugh mosten keeren, sonder eenige openinge van haere boodschap aen de Princen verder te connen doen;

den Tommagon Raxa Magara en syn schoonsoon, den sabandar Wiera Sasmita, hadden op de afvraginge wegens de genegentheyte en gelegentheyte der drie Princen d'onse 't volgende weten te seggen ⁽¹⁾, dat den oudtsten Prins van Chirrebon, genaemt Sultan Siopo. tot d'E. Comp^e. ten vollen genegen was om sijn onder derselver bescherminge te willen begeven, indien hy voor 't geweld van andere moghte blyven bewaert ⁽²⁾, maar geensints onder den Sousouhounangh nogte andere Princen te willen staen, en, na men conde bemercken, wel tot Coningh van Cheribon door hulpe van d'E. Comp^e. met uytshuytinge van syne broeders vastgesteld woude weesen etc.; den tweede off jongen Sultan wel eenigsints aen d'E. Comp^e. dogh meest aen de Bantamse zyde. maar soude op d'aencomste van onse magt aldaer gewilligt aen onse kant te buygen zyn; den jongsten off derde Prins, Pangeran Depatty Topatty, zynde de schranderste en cloeckmoedigste van driën, inclineerde in 't geheel tot den Sousouhounangh, en als een vyandt der Bantammers ontbrack 't hem maar aen magt en aen geen beleyt om deselve tegen te staen ect.;

in de haven van Cheribon en daarbuyten lagen alsdoen nogh 25 Bantamse prauwen, bemant met 500 copen, daaronder getelt wierden 16 soogenoemde Kidolese vaartuygen en op deselve omtrent 50 Macassaeren verdeelt, dewelcke op de aanspraacke van den Macassar Dain Boeramie om onder Crain Bissee haar te begeven, geantwoort hadden dat se d'E. Comp^e. en Crain Bissee om vergiffnisse baden, maar dat se haere vrouwen en kinderen, die op Bantam woonden, niet konden verlaten ect.

Wyders zyn onder de bylagen met voorgeciteerde missive mede ontfangene een translaetbriefje, door den captain Michielsen uyt name van Haar Ed^e. kort na die besendinge aen de Cheribonse Princen geschreven, 't welk geoordeelt zy hieronder te insereren, luydende als volgt:

Translaet eenes brieffs, door den capteyn Jochum Michielsz
aan de Sulthans naar Cherrebon geschreven den 10^{en} January 1680.

Desen brief comt van capteyn Carrangh en Radja Bissee uyt de naem van d'Ed. Heer Gouverneur Generael en d'Ed. Heeren Raden van India op Batavia en gaat aen den Sultan Sopo en Sulan Annon en Pangeran Depatty op Chirrebon, die Godt een lanck leven wil geven in dese werelt.

Wy maacken UE. bekend, dat gy den Pangeran Kidol off zyn volk geen hulpe meer en zult bewysen, gelyck gyliden voordesen op Indermayoe hebt gedaen, nogh haar op Chirrebon niet meer te laten havenen, gelyck gyliden hebt gedaen, want ons is tevooren gecomen dat zy haaren

⁽¹⁾ Dit seggen heb ik ingelascht.

⁽²⁾ Dit bewaert is door mij ingelascht.

schelmzen roof, die zy de handelaars te water en de arme ingezetenen te lande affnemen, op Chirrebou vercoopen, welk wy aen UE. versoecken dat ghylieden haar daar niet meer toestaat, en oock dat ghy haar niet meer toelaet onder het district van Chirrebou haar op te houden en ook haar geen hulpe bewyst, want alle die geen en opgeraapt hoop hulpe bewyst zyn vyanden van d'E. Comp^e. en de Sousouhouanangh Aman Courat.

Dit zy ul. in vrientschap voor dese maal gewaarschouwt, en byaldien ul. eenige genegentheyt tot d'E. Comp^e. en Sousouhouanangh hebt, soo con ons met een sourowangh een brieff op Indermayoe off na Batavia senden.

(Onder stont:)

Getranslateert, accordeert.

In Bantams Bril op Indermayoe den 20 January 1680.

Vermits op den 16^{en} deser onder 't affhandelen van de saacken van de Westcüst van Sumatra mede verstaen zy 150 Nederlandse militairen met den E. commissaris Lourens Pit de Jonge derwaerts te laten affgaen, soo syn daarover op heden ter ordinarie vergaderinge aengesteld de volgende hooftofficieren, verdeelt in 3 compaguiën ider van 50 koppen, onder den captain Pieter Muller:

tot luytenants:

Hendrick van den Eeden;
Guilliam van der Stappen;
Joannes Ruysch;

item tot vaandrighs:

Jacob de Rycke;
Ulrich Bergh en
David Gerlits p^l. d^o.

24 d^o. 's Morgens werden de affgesondene des ouden Sultans Ratou tot Palembang met de brieven en schenckagie van denselven mitsgaders van syn soon des Pangeran Depatty tot Palimbangh (op den 16 en 19^{en} deser per eygen vaartuygen met peper hier aengecomen) verselt met den E. sabandar Ocker Ockersen, de cooplyden Jan van Leene, Jacob van der Plancken, Joannes van Heden, den ondercoopman Joannes Truytmans en den capteyn Maleyers Abdul Bagus ingehaelt, staende de compagnie militairen deses casteels naar gewoonte in de wapenen van de hooftwagt aff tot aen Syn Ed^{hts}. wooninge geraugieert, tusschen dewelke gepasseert en tot in de groote raatcamer (alwaar Syn Ed^{ht}. benevens den secretaris Joan van Hoorn reets verschenen waeren) begeleyt zynde, soo wierden na overleveringe der brieven aenstonts drie salvos musquetados en aen de punt den Diamant 7 canonschooten gedaen, en zyn na tracteren met een roemer wyn op des Sultans gesontheyt en 't nuttigen van siry pinangh weder afscheyt gegeven, zynde wyders de geciteerde

brieven van den ouden en jongen Koningh na gedane vertalinge uyt 't Maleyts bevonden van volgenden teneur, en eerst die van den ouden Sultan Ratoe:

Translaatmissive door den Sultan Ratou, ouden Coninck tot Palembang, aan Haar Ed^e. geschreven.

Genegentheyt die onverbreekelyck is en opregtigheyt die geen eynde sal hebben, verselt met suyverheyt, van Sultan Ratou, die het coninckryck van Palembangh regeert, komt aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India, die 't gebiet hebben uyt den name van den Hollandsen Conink en woonen in de stadt Batavia, die seer wys en groot van verstant syn in haere volmaecte raatslagen en seer vernuftigh om alle saaken naar wensch te dirigeren, die oock seer opregt en vroom zyn tot alle haere vrunden ende seer standvastigh en getrouw in 't onderhouden van haar vrundschappen met alle Koningen, wiens deugdelycke namen daarover in alle plaetsen, soo verre als naby, seer beroemt wert en die het hooren op haar vertrouwen.

Verders sent Sultan Ratou Ingabey Derpa Mangala, Naya Widjana en Niti Sadana met dit geschrift van opregte genegentheyt die onverbreekelyck is, waarinne Sultan Ratou syn saake bekendmaackt, alsdat goederen ofte gelt van den capteyn heeft willen nemen, maar den capteyn ofte factor die tot Palembangh is heeft den Sultan Ratou deselve niet willen geven, want Sultan Ratou was van meeninge de goederen en gelt na boven te senden om daarvoor inderhaast peper te laten affkomen. Ten tweeden soo wil den capteyn dagelycx peper wegen van de vier kooplieden, maar hy en wil deselve met geen gelt ofte kleeden opstonts sooals 't behoort betalen, zoodat hy nogh veel aen de vier cooplyden schuldigh is, en omdat den handel beter als voorheenen magh gaen, soo maackt Sultan Ratou dit bekend. Ten derden alsmede vanwegen de schult van Pangeran Diepa, die Sultan Ratou heeft betaelt, soodat niet anders resteert als de schult van Ingabey Karti Outama 3050 rd^s. Indien Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raaden van India genegentheyt tot Sultan Ratou draagen, versoeckt hy dat de schult van d'E. Comp^e., die 3000 bedraegt, daartegen magh werden offgerekent, opdat hy 't selve mede mag na boven zenden om peper te koopen, waarmede dan de schult van Karty Outama sal offgedaen werden. Ten vierden maeckt Sultan Ratou de saake van den capteyn Johannes Schilhoorn, die van Palembangh vertrocken is, bekend, hoedat hy aen Sulthan Ratou 2000 rd^s. schuldigh is. Indien Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India goede genegentheyt tot Sultan Ratou hebben, versoeckt hy om de betalinge. * Alle 't geene Sultan Ratou te zeggen heeft is in desen zuyveren brieff vermelt, ende waarom hy 't zelve bekendmaeckt, is omdatter tusschen onse wederzydse bontgenoot- en vrundschappen geen verschil is.

Verder heeft Sultan Ratou niet anders aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India te senden als hondert picols

peper, twee picols eliphantstanden en 50000 draden garen, 't geene versoeke met goeder harten believen aen te neemen tot teeken van opregte en zuivere genegentheyt.

Geschreven in de stadt Palembang op Saturdagh den 21^{en} Maart ⁽¹⁾ in 't jaar 1003 ⁽²⁾.

Volght nu het tweede translaatbriefje van den Pangeran Depatty, jongen Coninck tot Palembangh.

Pangiran Adipatty, die 't gebiet heeft over alle zaacken in de stadt Palembangh, zendt zyne opregte en zuivere genegentheyt aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India, die regeerders zyn over alle Hollanders soo boven als beneden wints en die in de stadt Batavia woonen, die groot, magtigh en heerlyck zyn, oock seer wys en vernuftigh alsmede standvastigh en getrouw in 't onderhouden van haere contracten en vriendschappen met alle Coningen, die oock zeer verstandigh zyn in alle haare volmaakte raadtslagen ende weten met alle Coningen en raadtsheeren naar wensch om te gaen.

Verders maeckt Pangerangh Adepatty zyn zaacke bekend vanwege de duysent rd^s. die hy schuldigh is, dewelke hem door Loera Arsa Widjana zyn terhandt gestelt, en hy heeft deselve met een goet harte ontfangen om de vriendschappen van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India, maar nu heeft Pangeran Adepatty deselve aen den capteyn die tot Palembangh is betaelt volgens 't begeeren van Ryckloff van Goens. Gouverneur Generael, en de Raden van India.

Verders heeft Pangeran Depatty niet anders aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India te zenden als dertigh picols peper, die versoeke met een goede harte tot teeken van vriendschap gelieft aen te nemen.

Geschreven in de stadt Palembangh op Saturdagh den 21^{en} dagh van de maant Maart in 't jaar 1603.

Des middags wert ons per een veroverde gonting over Onrust toegebracht een briefje, door den stierman Barent Harmanse en de verdere hoofden der cruyssende vaartuygen op gisteren aen Haar Ed^s. geschreven, dicteerende dat onse cruyssers nu drie dagen verleden met het fregat de Tyger, de hoecker de Baars en chialoup de Massangboom het baytje van de Groote Combuys willende inzeylen om de lecke sloep de Massangboom wat te repareren, aldaar een Javaanse gonting hadden gevonden, waarop door een welbemande schuyt haar passe wierd afgeëyscht, dogh geen konnende thoonen gaven seer stout en weerbarstigh ten antwoorde, geen passe van noden te hebben, dogh op 't naderen onser vaartuygen vry beter koop, en wierd voorts den anachoda met nogh 6 van zyne byhebbende Javanen aen 't boort van de

⁽¹⁾ Er staat: *maant*.

⁽²⁾ Lees: 1603, het Javaansche jaartal.

Tyger gebragt, die men aenstonts de krissen afnam en, nader ondervraegt zynde, bleven by 't voorige antwoord persisteren, te weten geen pas te hebben noch te behoeven, vermits zy Bantammers en vrunden des Konings waeren ende naar Baly meenden te vaaren, dogh de onse uyt de kleedinge en gedoente bemerkende alsmede uyt eygen getuyghnisse verstaende dat zy ⁽¹⁾ een hoop t'saemgeraapt geboefte en rovers waren, temeer seeker weghgelopen slaaff, op de cruysers van Bantam gebragt, betuygde deselve wel te kennen dat 't schelmen waeren en om de Oost op d'onse voorleden jaar gerooft en een chialoup affgelopen hadden, soo had men se alle 21^{en} aen boort laten komen en voor Kidolse rovers na de andere werelt gesonden, zynde genoemde vaartuygh met 10 metalle bassen, 3 roers, 21 pieken en assagayen en ruym 100 R buscruyt versien geweest, waaruyt wel sekerlyck te presumeren zy dat het rovers en geen handelaars zyn geweest, aengesien dese inlandse natie noyt gewoon zyn soo sterck gearmeert ten handel te vaaren, gelyck sulcx by 't aencomend briefboeck breder zy te lesen.

Heden middagh komen de heeren Blom en Camphuys met de chialoup 't Casteel Batavia weder terugge van de Maronda en Bacassy.

25 *d.* 's Namiddaghs erlangen per Javaans vaertuygh schryven van Bantam van den resident Willem Caaff, op gisteren aen Haar Ed^e. gecarteert, met 't bygevoegde extract daghregister van 't voorgevallene aldaar zedert den 2 deser tot heden toe, behelsende in 't kort ten principale 't volgende:

dat aldaar verscheyde vreemde scheepjens waeren aengekomen, te weten den 7^{en} deser van Madraspatnam over Portonovo een Portugees scheepie, genaemt S^t. Francisco de Asies, met 140 packen diverse kleden en daags daeraen van Tranquebare het Deens scheepie de Gulde Fortuyn met 130 packen kleden, en 't Bantams coninxschip de Bombayn had den 10 deser aldaar aengebragt 2000 sacken tarwe, 500 packen diverse kleden uyt Suratta, welkers opperhooffden hadden gerelateert dat twee Comp^s. schepen vanhier in Suratta voorleden jaar behouden waren gearriveert; item van Chiam een coningsjonck met party thin, clappusoly ten bedrage van omtrent 10 duysent rd^e., alsmede den 12 deser een Portugees scheepie uyt Macauw, genaamt Nosse Sinjera de Piadadi, met 1000 kisten Japans staaffcoper, 2000 picols spialuter, voorts aluyn, porceleyn en zydestoffen, en daarmede nogh 't Engels scheepie S^t. George uyt Macauw mede met een party spialuter, aluyn, coper en porceleyn, synde genoemde bodemtie gedistineert daarmede voorts naâr Souratta te gaen; oock waeren van Sillebaar tot Bantam met 5 vaartuygen 200 bhaar peper aengebragt;

den langhverwagten Keey Aria Soura Dimarta was eyndelyck tot Turtiassa met 300 syner byhebbende volkeren van Chirrebon aengekomen sonder eenige rooff medegebragt te hebben;

den weghgelopen Batavias burger Hans Jacob de Rycke was oock eyndelyck door de onse op 't Engels schip Formosa sieckelyck gevonden, dogh had op de affvraginge verklaert geensints van meeninge te weesen weder naar Batavia te

(¹) Er staat: *dat hy*.

keeren, waarop den p^t. Engelsen agent F. Bouwjear over 't restitueeren van geciteerde Hans Jacob Rycke mitsgaders oock wegens den uyt Souratta aldaar geretourneerden Batavias burger Willem Mouray door S^r. Caaff aengesproocken zynde, soo had geciteerde agent verelaart den eersten wel in onse handen te willen overgeeven; maar den laestgenoemde niet, aengesien zy, een gebooren Engelman en haeres Conings onderdaen zynde, tottet restitueren van den denselven onbevoegt meende te zyn;

den Keey Aria Mongonsadana had den jongen Sultan in plaats van den ouden Secradana (die syn fabryxbedieninge weder soude waarnemen) tot sabandaar gestelt;

gemelte jongen Sultan den Deensen agent Joan Joachum Pauly by sigh ten hove ontboden hebbende, soo had Zyn Hoogheyt de origineele missive, jongst in 't Nederduyts van Haar Ed^s. aen hem geschreven, geciteerde Pauly om te lesen gegeven en daarop syn E^t. goetduncken afgeëyscht, off de meninge van de Regeringe tot Batavia met den inhoude van desen brieff wel zoude accorderen om met hem in goede rust en vrede tot welstant der wedyrsydse ondersaten voortaan te willen leven, en sulcx door den E. Pauli geaffirmeert wesende, soo had Zyn Hoogheyt verclaart, 't selve mede uyt de Maleytse missive, die hy daarnevens ontfangen had, niet anders te connen begrypen, en was doen voorts gemelte Pauly op d'aenradinge van den jongen Coninck naar Turtiassa gegaen om de visite by den ouden Sultan, zyn vader, oock eens aff te leggen, die dan almede syn gevoelen en oordeel over de geciteerde missive van Haar Ed^s. wilde hooren, dogh hem misnoegt toonde datter in deselve van staatssaaken soo weynigh gewagh wierd gemaect;

op de helft der goederen, die jongst met de Bombay uyt Suratta en ter ordre van den jongen Sultan aen land waeren gebragt, hadden de gemagtigde van den overleden Engelsen agent Parcker eenige pretensie willen maacken, dogh waaren van den Sultan afgewesen, met voorgeven hy d^e. bodem alleen op des Engels agents naam had laten vaeren, omdat doenmaels bevreest was geweest met de Comp^e. off de Hollanders in openbaeren oorlogh te geraaken, en dat hy haar alsnu deswegen niets te wille was;

oock had Syn Hoogheyt onsen tolek Huygh Boey by sigh laten komen en voorgehouden, off dat de teekenen van vriendschap tusschen de Comp^e. en hem waeren dat onse cruyssers een syner onderdanen vaartuygh, 't welk naar Baly om te handelen meende te vaeren, omtrent d'eylanden offgelopen hadden, waarop Huygh Boey repliceerde dat men de goede uyt de quade niet konde onderscheyde, wanneer se met geen behoorlycke passe waeren versien;

van Chirrebon waaren tot Turtiassa 7 vaartuygen volladen met hout aengecomen met een brieflie van den Pangeran ofte tweede Prince van Cheribon, waarby denselven van den Bantamse Sultan adsistentie soude hebben versogt om de Hollanders, die aldaar post gevat hadden, te verdryven, en ten dien eynde was door den Keey Deman Singa Wiprana mede om dertigh welbemande oorlogsvaartuygen op de naam van hout te haelen van den Sultan getenteert;

diverse Bantamse grooten als Pangeran Kidol, Keey Aria Monjaja en Pangeran Pourbaya door den ouden Sultan van Turtiassa gesonden zynde omme syn soon, den jongen Sultan, als raatsluyden op desselfs versoeck bygevoegt te werden, soo

had Syn Hoogheyt deselve aenstonts weder aen syn Heer Vader terughgesonden met bedanckinge voor syne goede genegentheyt, sonder meer werckx daarvan te maacken;

daarop had Pangeran Pourbaya, zynde des jonge Sultans broeder en schoonsoon van den ouden Keey Aria, voor zyn vertreck aen onsen resident Caaff klagender wyse verhaelt hoe den jongen Sultan hem een syner bywyven en nogh 200 man syner ondersaten hadde affgenomen, en dat hy Pourbaya oversulcx wel van meeninge soude weesen Bantam eens te verlaten en naar Batavia te vlugten ect., gelyck alles breeder in 't aencomend brieffboeck en verbael staet aangewesen te werden.

In den avontstont gewert ons nogh een brieffje van Indermayoe per inlants vaartuygh, door den capteyn Jochum Michielsen en raet uyt de veltschans de Bantamse Brill aen Haar Ed^e. gedateert op eergisteren, behelsende eenlyck een bekentmaakinge dat hy met de gantsche magt sigh gereet maecte vandaar naar Cheribon op te breecken om de Kidolesen daarvandaen te verdryven, versoeckende ten dien eynde met nog eenige militairen van Batavia gerecreuteert en met party ammonitien etc. versorgt ⁽¹⁾ te werden, gelyck den inhoud en substantie 't aencomend brieffboeck en verbael omstandiger kan uytwysen.

Heden ter extraordinarie vergaderinge onder 't lesen van 't conceptbrieffie naar Malacca, is verstaen voortaan geen Armeenders, Mooren off andere negotianten de vaart door de Straat van Malacca te beletten ofte ook passen te weygeren op plaetsen daar de Comp^e. selve geen handel dryft off schade by lyden kan, en wyders op de ontfange advysen van Indermayoe goetgevonden de hoecker de Croonvogel met den vaendrigh Frans van Eynde en 20 Nederlandse militairen neffens party behoeften derwaarts off te senden in geselschap van 5 vaartuygen met 40 van Crayn Bissée's volck, voor eenige dagen herwaarts om eenigh nootdrufsten gecomen, gelyck 't resolutieboek onder dato van heden sulcx en 't verdere dierwegen dicteert.

26 d^e. 's Voormiddags erlangen per Maleyts vaertuyg van Sumatra's Westcust een missive van den heer commandeur Melchior Hurt ende den raat van dato 4^{en} deser benevens een Maleyts brieffie van onsen Panglima Radja, beyde uyt Padangh aen Haar Ed^e. geschreven, sullende de laetste in translaet hieronder volgen en vooreerst 't vervattende nieuws in de missive van d'E. Hurt kortelyck aangewesen werden:

den Padangsen Panglima Radja tot verscheyde malen om eenige adsistentie van Nederlandse militairen tegens de rebelle Pauwers versogt hebbende en niets konnende obtineeren, soo was denselven (als aen Comp^e. vrundschap wanhoopende) eyndelyck uytgeborsten dat hem al voor ses jaaren een aensienlycke krygsmagt beloofd was, dat tot nogh toe geen effect gesorteert hadde en, nu hy den haat van alle de omleggende gebuuren vanwegens de Comp^e. sigh op den hals had gehaelt, men hem in de peekel scheen te laten steeken, waarop eyndelyck goetgevonden wierd een vertooning van een Nederlandtse troepie militairen, versterckt met Panglima Radia en zyn Maleyers, voor de negorye Pauw te doen om deselve maar een vrees aen te jagen sonder yets hasardeus te beginnen, en ingevolge van 't welke dan den commandeur op den 18^{en} Maart in persoon met 70 Europeaense, daaronder

(1) Er staat: *versogt*.

11 te paart, en 77 Chinesen copen gecombineert met de magt van Panglima Radja, bestaende in ruim 2000 Maleyers, tegens de rebellige Pauwers en den schelmsen Radja Poety te velde getrocken ware, dogh des vyands wercken genadert zynde, wierde d'onse van alle de Maleyers en oock de Chinesen, ja Panglima Radia selfs verlaten; egter bleeff men daar stanhouden; den commandeur met de cavallerie en 7 à 8 Mardyckers mitsgaders eenige slaven tot ontrent des vyants retrenchement om te recognosereren geapprocheert synde, vertoonde sigh alsdoen een klein troepje volcx van verre, met alle soorte van ootmoet op haare wyse om vergiffenis biddende, onderwylen den commandeur al verder avanceerde tot op een bequaame vlakte even buyten schoots van des vyants borstweeringh, alwaar zyn E. met de byhebbende weynige militairen halte hielt en 2 à 3 personen naar den vyand, die geduyrigh nogh sombaeyde, toesond, met ordre, ingevalle zy volgens haere mynen vrede begeerden en hun wilden verootmoedigen, ymand van haere pougelous soudensenden off den commandeur binnen haere pagger en vruntschap laten komen, waarop zy ten antwoorde dienden geensints van meeninge waaren tegens de Comp^e. te oorlogen maar hun voor zyn E. geerne verootmodigen wilden, dogh dat de Padangers daarbuyten soudens moeten blyven, sulx den commandeur met omtrent 50 à 55 Nederlanders de vastigheyt tot op 6 à 7 voeten naderde en haar belaste het geweer neder te leggen, 't welk met alle zoorte van nedrigheyt en ootmoet, soo 'tscheen, geschiede, maar onder dit parlementeren met dese was den vyandt met een groot geraes uyt het omleggende bosschagie (alwaar zy in embuscade gelegen hadde) op d'onse comen uytvallen, dogh wierden na vermogen geresisteert tot in haere vastigheyt, daaruyt sy doen weder even furieus op d'onse chargeerden, sulcx in dese rencontre aen onse zyde 3 Nederlanders en 1 Mardyker doot bleven en aen des vyands kant 6 à 7; hierop resolveerde den commandeur, om voor verder affront bevryt te blyven, met fatsoen te retireeren en terugge naa Padangh te trecken, gelyck geschiet was, en gesegt wiert dit verraet door den rebel Poety gesmeet te syn, vermits denselven door d'onse in des vyandts troepen gesien ware, gelyk sulx en 't verdere deswegen in 't aenkomend brieffboeck op zyn plaets can werden gesien, alsmeede dat het met de goutmyne noch al even sober gestelt ware ect.

Volgt nu het translaatbriefie, van Panglima Radja uyt Padang aan Haar Ed^e. geschreven.

Den eenigen Godt van den Hemel sy gepreessen en alle loff die onverbreekelyck is en genegentheyt die geen eynde heeft, verselt met opregtigheyt, van Orangkaya Panglima Radja, die Godt wil brengen by den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en alle de Raden van India in de stadt Batavia, die met wysheyt en groot verstandt alle vrunden en onderdanen van de Comp^e. soo te water als te lande weten te beschermen, die grootmagtigh zyn van veel duysende scheepen en stene casteelen, ende oock als een versoeckplaetse voor alle naa haar begeren. Godt de Heere wil haar segenen, opdat zy alle vrunden en onderdanen van de Comp^e. soo boven als beneden wints mogen regeeren.

Verders maackt uwen dienaar zyn saake aen den Heer Gouverneur Generael bekend, alsdat hy dese prauw naar Batavia heeft gesonden, waarop nachoda Intja Chatieb om eenige kleenigheden te coopen als pierings, commen, quitasollen, spiegels, pannen, goudtraat, cassumba, Chinese zyde en taffas en verder 'tgeene tot cleedinge der Maleyers is dienende. Nogh maackt UE. dienaar aen den Heer Gouverneur Generael bekendt en versoekt hem gelieft te helpen dat in dese prauw twintigh cojanghs zout magh geladen werden. Nogh versoekt hy dat alle de volkeren van Padang, die op Batavia off op 'tland Java zyn, wederom tot Padangh mogten gesonden werden, omdat het lant van Padangh nu in swarigheyt is, doordien nachoda Poety alhier aen de volkeren van Padangh groot quaet doet en door zyn list veel gestorven zyn, en hy versoeckt met die van Bantam te vereenigen en vruntschap te houden.

Voor dees tyt heeft UE. dienaar niet anders tot een teeken van opregte genegentheyt te zenden als twee groote matten. Eynde etc.

's Avonts senden Haar Ed^e. per Chinees vaartuyg na Malacca een cleen advysbrieffie aen d'Heer Gouverneur Jacob Joorise Pits ende den raat aldaar, op heden geteekent, behelsende soodanige advertentiën als hy 't aencomend brieffboek syn te lesen.

De Chinase Tartarische ambassadeurs seker geschrifte op den 17^{en} deser (alwaar 't translaet in 't Nederduyts geïnserieert te vinden zy) aen Syn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael overgelevert hebbende en hetselve door ⁽¹⁾ welgemelte Syn Ed^e. op heden ter ordinary vergaderinge verthoont zynde, soo is daerop goetgevonden uyt dese vergadering te committeeren de Heeren Raaden Balthasar Bort, Willem van Outhoorn en Joannes Camphuys omme met voorsz. Tartarische gesanten over haar medegebragte brieven des Keysers en de Hoccieuse regenten en hun verdere last en versoeken te spreecken en te confereren, en daaraff metten eersten een begin te maken en te ervaren hoedanigh zy buyten de voorsz. brieff omme met ons over de versogte adsistentie van schepen te handelen mogten gequalificeert en off zy nogh van eenige andere mondelinge last off boodschappen mogten voorsien syn, ende alsdan nader daarinne na vereysch van tyt en saake in te disponeren.

Aghtervolgens 't besluit op den 5° deser omme op bekendmaakinge en 't versoeck der aennemers het ingestorte ende nogh staende gebleven metselwerck van 't nieuw onderhandse lasarushuys op 't eylant Purmerent door gecommiteerde schepenen en ingenieurs te laten besichtigen, soo is, uyt de alsnu overgeleverde schriftelycke verklaringe derselver gecommiteerdens gesien wesende, dat de instortinge van 26 à 28 roeden lengte muurs door de wydte der vacken en dat die met de balken na behooren niet soudens wesen verbonden was veroorsaect, en wel principaellyck door de magerheyt en ondeugentheyt der metzelkalck met te veel sant vermengt, soo is deswegen dan verstaen, de aennemers van 't voorsz. werck na de vorige aenbestede conditiën alles opnieuw weder te laten voltrecken en de toesigt daarover voortaan aen Heeren Scheepenen deser steele t'eenemaal op te dragen en aen te bevelen etc.

(1) Dit door heb ik ingelascht.

Voorts naar 't affhandelen eeniger saacken raakende de kust Cormandel en de te doene besendinge na derwaarts is oock verstaen den geweesen sabandar van Bantam, Key Nebey Secradana, op zyn gedane versoeck door onsen resident Caaff en om diverse goede redenen en insigte met een pascedul voor syn joncke van Bantam naar Canton en de cust van China te accommoderen, mits gemelte joncke in 't terughkeeren van China directe naar Batavia sal moeten komen op poene van aenhaelinge en confiscatie, onder borghtogt van 2000 rd^s. die by overtredinge der passe sonder figure van proces sullen weesen verbeurt.

Soo is mede aen onsen Chinesen sabandar Oeypinco tot Japara een passe voor zyn jonk naar de cust van China toegestaen, mits deselve vanhier sal moeten werden geëquippeert en vertrecken en in 't retourneren op geen andere plaatsen als te deser reede mogen havenen etc.;

zynde voorts mede vastgesteld voortaan de vaart op de custe van China aen de Chinese en andere inwoonderen alhier oock wederom te licentieren, dewyl sulcx tot nut en beste van de Comp^e. en insonderheyt van dese stadt en gemeente komt te strecken ect.

Alsoo door Comp^e. gesegende wapenen nu eyndelyck niet alleene de hertneckige rebellen en stropende Macassaren op Java's oostercusten hunne hoofdplaatse Cacapper zy vermeestert en zylieden zedert gedwongen geworden hun altesamen in Comp^e. handen over te geven, maar oock eyndelyck den hooftrebel en Prince Troenajaja in persoon sigh met al zyn laadsten vyandycken aenhangh op genade en ongenade heeft moeten overgeven en door desselfs wettigen heer, den Sousouhounangh, over syn menighvuldige quaden metter doot is gestraft geworden, gelyck oock de verdere ontroerde rebellen van 't eylant Madura sigh voor den Sousouhounangh, haren Vorst, hebben verootmoedigt en alsoo het lant van Java onder 't Mattaramse gebiet eens wederom van alle vyanden en rebellen schynt te zyn gesuyvert en in ruste herstelt geworden, waarvan ons de nadere bescheyden op 15 deser met de chialoup de Salm zyn overgebracht, soo is op heden in Rade van India gearresteert en verstaen, omme over dien langhgewenschten uytslag van dat emportante werck te deser stede te doen houden en celebreeren een algemeene danck- en bededagh tegens Woensdagh aenstaende, den eersten der maant May, omme Godt de Heere over Zyne verleende zegningen en victorien van herten te loven en te danck ect., sullende meteenen des avonts na gewoonte 't canon van 't casteel en de stadt en eenige schepen losgebrant en matige vreugdevuuren aangesteken werden, waarvan op overmorgen publyck waarschouwinge in de Christelycke kercken deser stede sal werden gedaen ect^a., gelyck sulcx alles by 't resolutieboek onder dato van heden staet geëxpresseert.

27 d^o. 's Avonts naar 't gebedt vertreckt vanhier naar Indermayoe de hoecker de Croonvogel en daarmede den vaendrigh Frans van Eynde met 20 Nederlandse militairen, gaende daarbesyden insgelyx mede derwaarts terugge de 6 Macassaarse vaartuygen van Crain Bissee met 45 van syn volck, te weten 4 gontings van Crin Bissee onder haar hooft Angebandang met 31 coppen, 1 prauw van Dain Mangimba onder Mangemandoe en 1 prauw van Dain Sitoedjou onder Mangenassa yder met 5 coppen, op den 15 deser van Indermayoe alhier gecomen,

medenemende twee eensluydende originele missives van Haar Ed^a. aen den capteyn Jochum Michiels en raat tot Indermayoe, op heden geteekent, van alsulken inhoud als by 't affgaende briefboek en verbael ampel staat aengehaelt, alwaar meede in gemelte missive geïnsereert te vinden zy seeker concept ⁽¹⁾ geschriftie, 't welk aldaar in de Javaense off Maleytse tale overgeseth en op de naem van den capteyn Jochum Michiels vanwegens de Hooge Regeeringe alhier briefsgewyse aen de Princen van Chirrebon sal werden offgesonden, luydende 't selve van woorde tot woorde aldus:

Dit brieftie komt uyt een goet getrouw herte van den capteyn Carangh en Crain Bisse aen haare goede vrunden, de drie Princen van Chirrebon, in handen van onse expressen affgesonden N. N. om haar vrundelyck bekent te maacken uyt de naem en vanwege de Gouverneur Generaal ende Raden van India, die altoos blycken van haere genegentheyt aen de Princen getoont hebben en die oock nogh genegen syn met haar altyt in vruntschap te leven, dat sy haar hebben bedroeft dat de Princen soodanigen vryen toegangh geven in haar stadt en landen aen alderhande slaghe van rovers, van Kidolosen, Maleyers, Baleyers en Macassaren, die Comp^a. en des Sousouhounanghs onderdanen te water en te lande berooven en vermoorden en het gerooffde goet in de stadt Chirebon tot haar lust en believen komen vercoopen, en aldaar voort blyven huyshouden totdat se weer op den rooff uytgaen. Daarenboven hebben de Princen toegelaten, dat haar onderdanen met al die Kidolose rovers Comp^a. volk op Indermayoe hebben beoorlogt en nogh jongst aen die schelmen vergunt het gerooffde canon van den Sousouhounangh op Paccalongan en 't gestoole goet van de ingesetenen tot Chirebon te brengen, sonder dat de Princen hetselve op ons gedaen versoeck, doen wy voor Chirebon lagen, hebben willen wedergeven, ja oock niet toelaten dat ons volk daar aen lant quam om water te halen, 't welk noghtans door uw affgesondenen toegestaen was, daar de Gouverneur Generael en de Raden van India seer over verwondert syn geweest, die sulcke overlasten niet langer komen ⁽²⁾ verdragen en daarom ons belast de Princen door desen brief voor de alderlaatste reyse te doen weten, dat se al die Kidolose en Macassarse rovers uyt haar lant en gebied gelieven te doen vertrecken off met al hare gestoole goederen in handen van de Comp^a. over te leveren, 't zy dan soo veel off soo weynigh als haar in de lantpalen van Chirrebon nogh zyn onthoudende, off dat wy deselve met geweld selfs daarvandaen halen en verdryven sullen, 't sy dan met off tegen danck van de Princen, en dan sullen haar de Princen selfs moeten wyten, indien haere stadt en ingesetenen daardoor schade komen te lyden, maar soo het in uwe magt niet en is om die struyckrovers met haar gestoole goet aen ons over te geven off uyt uw lantpalen te doen vertrecken, dan hebben

⁽¹⁾ Er staat: *concept*. De oude *p* en *x* hebben soms veel van elkaar.

⁽²⁾ Lees *kunnen*, eene zeer gewone vergissing.

wy last van den Gouverneur Generael en de Raden van India om u by te staen, soo gy het op ons versoeckt, mits dat gy dan mede neffens ons uw beste doet en betoont getrouwe vrunden van de Comp^e. te weesen. En boven dit maaken wy door last van den Gouverneur Generael en de Raden van India nogh bekend dat, soo der eenige Bantammers, dienaren van den ouden off den jongen Sultan, op Chirrebon mogten weesen, dat de Princen haar in desen brief laten lesen dat sy haar met de Kidolse en Macassaarse rovers niet en bemoeyen, want de Comp^e. met de Coningen van Bantam geen vyandschap heeft, en daarom hebben die Coningen aen de Gouverneur Generael en Raden van India geschreven, dat se alsulcke rovers maar soudén dootslaen daar se gevonden wierden sonder onderscheyt van plaetse; en soo dan de Bantammers die op Chirrebon syn haar met die schelmen bemoeyen, dan sullen wy se mede als rovers aensien en als rebellen van haar Koningh aentasten.

Hierop verwagten wy sonder uytstel ten eersten uw antwoordt, om te weten wat ons te doen staat, en soo het niet datelyck en komt, tenminsten binnen de tyt van 6 uren, dan sal de Comp^e. onschuldigh wesen aen al het quaat datter uyt voortcomt.

Aangesien by de gevelde sententie hyden morgen over 't gestoolen touwerck tegens 's Comp^e. baes lyndrayer en syn medehulpers alsmede het rapport, door d'E. Heer Balthasar Bort als president van den Aghtbaren Raat van Justitie in Rade gedaen, ten laste van den Engels captain M^r. Jan Smith niets zy uytgevonden, soo is alsnu by Haar Ed^e. verstaen, denselven kost- en schadeloos weder te ontslaen en t'eenemaal uyt syne civile gyselinge op vrye voeten te stellen, gelyck by 't resolutieboek breeder staet aengeroert.

28 d^e. 's Namiddags wert ons per den Engelsman M^r. Jan Dalis met Javaans vaartuygh toegebracht een brieffie, door onsen resident Willem Caaff tot Bantam aen Haar Ed^e. op gisteren geschreven, dicteerende dat 's Comp^e. logie aldaar ter ordre des jongen Sultans door den Keey Aria Mongonsadana nevens de Keeys Nebey's Astrajaja en Natasadana mitsgaders nogh 7 à 8 andere hovelingen met omtrent 400 Javanen, daaronder 250 met piecken, soo van binnen als van buyten beset was geworden, verbiedende in 't geheel d'onse den in- en uytgangh, en sulcx, na men rugte, temeer omdat sy voor seker wisten dat onse cruyssers een Bantams vaartuygh (waarvan hiervooren op 24 en 25 deser staet aengeroert) affgelopen en 't volk daarop dootgeslagen hadden, aengesien seker Pangeran, die uytgesonden was geweest om na de waarheyd daarvan te verneemen, een welbekende Bantamse Javaen teruggebracht, welkers aengesigt aen stucken was gecapt en die hy omtrent de Menscheeter op een klip gevonden hadde; bovendien waren aldaar drie Javaense prauwen van Batavia aengecomen, welkers volk oock becragtigen dat se genoemde vaartuygh in de Bataviase revier ledigh hadden sien leggen, 't welk op Bantam onder de gemeente groote ontsteltenisse hadde gebaart, en daarop zoude den jongen Sultam, soo gesegt wiert, 20 welbemande oorlogsvaartuygen met een aensienlyck hooft om revengie te

neemen in zee gesonden hebben, gelyck sulcx omstandigh in 't aencomend briefffboeck en verbael kan werden aangewesen.

29 d°. Heden nademiddagh gewert ons per Javaens vaartuygh van Bantam weder een brieffie, door den resident Caaff aen Haar Ed°. op gisteren geschreven, met advys dat den jongen Sultan tot Bantam in volle vergaderingh besloten soude hebben, den nieuw gemaecte Keey Aria Mongonsadana als ambassadeur aen Haar Ed°. tot Batavia met 15 vaartuygen aff te senden om de Hooge Regeeringe alhier de reden van 't afflopen van 't vooraengehaelde Bantams vaartuygh off te vragen en meteenen den oorlogh tegen de Comp°. te declareren, en met denwelken, soo men zeyde, den resident Caaff een keer na Battavia zoude mogen doen;

den Pangeran Ardy was van den ouden Sulthan op Turtiassa tot Bantam aengecomen met ordre dat den jongen Sultan met de middelen en goederen van syne drie gebroeders, de Pangerangs Abdul Alim, Joeckja en Pourbaya na believen en welgevallen soude mogen handelen, waarvan Zyn Hoogheyt reets een begin hadde gemaect met hun party af te nemen, en waarover gesegde Princen, soo men zeyde, den desperaten gedagten te speelen.

30 d°. Op 't becomen advys op eergisteren van Bantam dat den jongen Sultan vast voorgenomen hadde nogh 20 rooffvaartuygen opnieuw in zee te senden om d'onse overal aen te tasten, alsmede 't geresolveerde op gisteren dierwegen in Raade van India, soo vertrecken van desen morgen vanhier tot versterckinge onser cruyssers na de Straet Sunda de schepen Odyck en Pynacker nevens de chialoupen Orangieboom en Zalm om alle affronten voor te comen en 't vaarwater hierontrent te beveyligen (sullende de fluyt Swanenburgh noch van desen avont volgen), medenemende een dubbelt cleen brieffie van Haar Ed°. aen den stierman Barent Harmense op 't fregat de Tyger en de verdere hooftden der cruyssers, op gisteren geteekent, behelsende dat gesegde stierman 't gesagh over de cruyssers aen den schipper Reynier Reyniersze op de fluyt Swanenburgh zoude hebben over te geven, met ordre om hun alle na de voorige gegeven bevelen soo ten reguarde van 't becruyssen van vaarwater als omtrent de rovers en Bantamse als andere handelaers te blyven reguleren, gelyck dan ingevolge van 't voornoemde besluit desen avont mede na de Straat noch affgaet de fluyt Swanenburgh met een missive, door Haar Ed°. op heden aen den resident Willem Caaff tot Bantam geteekent, dewelke door 't jagt Odyck voorts uyt de becruyssinge na Bantam en aen onsen resident voornoemd bestelt sal werden, dienende geciteerde missive tot rescriptie van zyne ontfangene advisen, met ordre dat den resident 't vermeesteren van 't roversvaartuygh omtrent de Groote Combuys wel openhartigh aen den Sultan sal mogen te kennen geven en daarby verklaren, hoe zulcx niet alleene zy geschiet uyt cragte van 't algemeene regt der volkeren, maar oock op het vorigh eygen versoeck en begeren van den jongen Sultan selve ten reguarde der rovers aen d'heer Speelman geschreven, dat men alle sulcke rovers vryelyck mogten dootslaen, en dat onse gedaene uytsettinge en becruyssinge alleene geschiede tot beveylinge onser onderdanen voor alsulcke booswigten, ende wyders, ingevalle sy dierwegen ons den oorlogh soudan willen aendoen, wy ons sulcx soudan moeten getroosten en met de hulpe Godes haar

naar vermogen tegenstaen ect., gelyck sulcx in 't affgaende brieffboeck, verbael en resolutieboek onder dato van gisteren en eergisteren ampelder staat gespecificeert.

In dese verstreekene maant April zyn alhier van diverse om- en affgelegene plaetse in dese schaboreuse tyden aengecomen een getal van maar 21 stux vaartuygen, bemant met 119 mannen, die in 't geheel maar hebben aengebragt de ondergespecificeerde coopmanschappen, behoeften en leeftogten ect. als:

- 1 van Zuneor met 4 man en $1\frac{1}{2}$ last rys;
- 3 van Chirrabon met 12 man, 18 picols sintock, 8 lasten zout;
- 1 van Reauw met 8 man, 1600 stux groote dammers, 100 d^{os}. deckcadjangs;
- 1 van Indermayoe met 4 man, $2\frac{1}{2}$ lasten zout;
- 4 van Palembangh met 24 man, 1700 stux aerde gurgelets, 250 bossen rottangs, 100 stux deckcadjangs, 600 stux gedroogde steenbrassem, 300 stux gedroogde stompneusen, 1800 stux gindis;
- 3 van Samarangh met 18 man, $1\frac{1}{2}$ last rys, 350 stux plancken, 56 potten oly, 15 picols boontjes camiry, $21\frac{1}{2}$ lasten zout, $1\frac{1}{2}$ last camiry, 1200 bossen goemoettouw, 500 stux gedroogde vis pampus, 500 stux rysmantjes;
- 1 van Padangh met 12 man, 4000 stux oude cleyne clappus, 20 corgies fyne matten;
- 1 van Tambalangh met 4 man, 2500 stux oude clappus, 12 potten oly;
- 2 van Tegaal met 8 man, 5 lasten rys;
- 1 van Malacca met 8 man, 2 picols anys, 10 d^{os}. geele verwe, 200 stux Tonquinse hockjes;
- 1 van Bantam met 6 man;
- 1 van Linga met 3 man, 3 lasten rys;
- 1 van Paccalongon met 4 man, 1200 stux oude clappus;

tesamen 21 stux vaartuygen, dewelke in 't geheel hier hebben aengebragt soodanige goederen als hieronder staen aengetee kent, te weeten:

10 $\frac{1}{2}$ lasten rys;	15 p ^{is} . boontjes camiry;
18 p ^{is} . sintocq;	1 $\frac{1}{2}$ last d ^o .;
29 $\frac{1}{2}$ lasten zout;	1200 bossen goemoettouw;
1600 stux groote dammers;	500 stux gedroogde vis pampus;
200 stux deckcadjangs;	500 d ^{os} . rysmantjes;
1700 stux aerde gurgelets;	7700 d ^{os} . diverse oude clappus;
250 bossen rottangs;	20 corgies fyne matten;
600 stux gedroogde steenbrassem;	20 p ^{is} . anys;
300 stux gedroogde stompneusen;	10 d ^{os} . geele verwe;
1800 d ^{os} . gindis;	200 stux Tonquinse hockjes;
350 d ^{os} . plancken;	3 lasten zagou.
68 potten oly;	

Waartegens weder naar verscheyde plaatsen vanhier vertrocken zyn insgelyx een getal van 21 soo groote als kleene vaartuygen, namentlyck:

- 1 naar Zombar met 40 rd^s. aen kleeden;
- 1 naar Indermayoe met 4 rd^s. aen zintock, 10 Chinese toback, 16 arack;
- 4 naar Palembangh met 98 rd^s. aen diverse kleeden, 12 Bengaelse neusdoeckgoetje;
- 5 naar de cust van Java met 100 rd^s. aen wax, 24 porceleyn, 12 out yser, 25 benjuyn, 7 geele verwe, 100 gesorteerde kleden, 15 radix ganti, 5 medicinale wortels, 20 Bengaelse neusdoeckgoetie, 7 zyde patolen, 3 swarte Tonquinse stoffjens,
- 2 naar Reauw met 106 rd^s. aen kleeden, 25 zyde patolen;
- 2 naar Malacca met 100 rd^s. aen zout, 780 geele verwe, 20 goemoetstouw, 15 porceleyn, 30 Chinees papier, 15 witte poeyerzuyker, 10 laxa;
- 1 naar Tegael met 60 rd^s. aen kleeden;
- 1 naar Andragiry met 21 rd^s. aen out yser;
- 1 naar Samarangh met 15 rd^s. aen out yser, 40 kleden, 15 porceleyn;
- 3 naar Baly met 174 aen out yser, 122 diverse porceleyen, 10 wierooock, 90 verscheyde kleeden, 9 kommukus, 10 soethout, 66 gesorteerde ysere pannen, 4 zintock, 6 borreborry.

Somma 21 stux vaartuygen, welkers generale affvoer vanhier na verscheyde plaatsen niet meer en bedraegt als volgt:

534 rd ^a . aen diverse gesorteerde kleeden;	100 rd ^a . aen zout;
8 — » zintock;	20 — » goemoetstouw;
10 — » Chinese taback;	30 — » Chinees papier;
16 — » arack;	15 — » witte poeyerzuycker;
32 — » Bengaelse neusdoecken;	10 — » laxa;
100 — » wax;	9 — » kommukus;
176 — » diverse porceleyen;	10 — » zoethout;
207 — » out yser;	66 — » diverse ysere pannen;
25 — » benjuyn;	6 — » borreborry;
787 — » geele verwe;	Somma 2226 rd ^a . in 't geheel,
15 — » radix ganty;	zynde wyders alleen onder behoorlycke
5 — » medicinale wortels;	passe noch drie stux vaartuygen ver-
32 — » zyde patholen;	trocken, welcke volgens opgevinge niets
10 — » wierook;	hebben medegevoert.
3 — » swarte Tonquinse stoffiens;	

Volgens de gehouden notitie der dootgravers zyn in dese maent April onder de Christelycke gemeente deser stede overleden en op de gewoonlycke begraeffplaatsen ter aerde gebragt:

- 41 Comp^s. dienaren;
- 3 burgeren;
- 4 Nederlandse vrouwen;
- 6 d^o. kinderen;

4 inlandse borgers;
 2 inlantse vrouwen;
 14 d°. kinderen;
 3 slaven en slavinnen;
 tsamen..... 77 coppen,

behalven de Heydense off Mahometaense, Chineese en alle andere vreemde ingesetenen, dewelke hieronder noyt werden gereekent en waarvan mede geen aenteekeningh wort gehouden.

Daarentegen zyn weder in die tyt in de Christelycke kercken deser stede gedoopt:

12 Nederlantse kinderen;
 42 inlantse der Portugese gemeente;
 7 inlantse der Malleytse gemeente;
 tesamen..... 61 kinderen.

Wyders syn van dese maant alhier in de eght getreden en in de voorgenoemde Christelycke kercken getrouwt:

13 Comp°. dienaren;
 1 Nederlants borger en
 3 Mardyckers;
 in 't geheel..... 17 paaren.

Mey Anno 1680.

Primo Mey. Des morgens vroegh senden Haar Ed^e. na Bantam per Javaans vaartuygh het dubbel copiebriefie aen den resident Willem Caaff, waarvan d'originele op gisteren met de fluyt Swanenburgh na de cruyssers zy affgegaen om voorts door 't jaght Odyck na Bantam bestelt te werden.

En des namiddags erlangen per Javaens vaartuygh weder een briefie van denselven resident Willem Caaff tot Bantam, op gisteren gedateert, dicteerende dat 't affsenden van den ambassadeur Key Aria Mongosadano naar Batavia noch voor eenige dagen contrarie 't vorigh geadviseerde was opgeschort, omdat den ouden Sultan van Turtiassa belast hadde, alle fortificatiën en het geschut rontom Bantam t'eenemael gereet en in postuir souden moeten wesen voor desselfs vertreck, en dat onsen resident, al was 't schoon dat se den oorlogh tegens de Comp^e. quamen te declareren, daar nochtans in verseekeringe souden moeten blyven, hoewel de meeste grooten sustineerden zy het tot geen openbaren oorlog zouden laten comen, maar wel dat geciteerde ambassadeur gesonden soude werden om 't afflopen vaartuygh en goederen te reclameren ⁽¹⁾ en de Bantamse visschers en handelaartjes van Batavia weder op te roepen;

's Comp^e. logie wierd noch alle nagten door 4 keeys en 60 à 70 Javaenen beset gehouden, alhoewel de resident sustineerde sulcx maar geschiede om d'onse een schrick op den hals ⁽²⁾ te jagen ofte wel 't vlugten te beletten, ondertusschen dat sulcx egter mede diende om voor den overlast van 't gemeene grauw bevryt te blyven.

Ingevolge de resolutie van den 26 des voorleden maants heden voor en naar de middagh de vastgestelde danck- en bededag over de bevogte victoriën op Java's Oostcust soo tegens de uytgeweekene Macassaren tot Cacapper alsmede de geluckige overwinninge van den ontlyffden Prins Troenajaja en synen laasten aenhangh mitsgaders de herstellinge van 't eylant Madura in alle de vier kercken deser stede plegtelyck gecelebreert en voltrocken zynde, soo verschynen in den avontstont omtrent 6 uiren binnen 't casteel ten huysse van Syn Ed^h. verscheyde Comp^e. gequalificeerde dienaren en borgerofficieren, met haere vrouwen na gewoonte

⁽¹⁾ Er staat: *reclanteren*.

⁽²⁾ Er staat: *hans*.

op een collation genoodigt wesende, alwaar nevens de Heeren Raden van India mede present waren de 2 Chinase Tartarische ambassadeurs met haar gevolg met de groote wagen van staat door d'E. sabandar Ocker Ockersze en den coopman van der Plancken gehaelt, item de Ternaetsen Prins Rotterdam met syn vrouw, met de wagen van Syn Ed^{ht}. gehaelt door d'E. captain François Tack en den coopman Mattheus van Lugtenburgh nevens de juffrouwen Ockerse en Tack, alsmede de huysvrouw van den Maccassaarsen Crain Bissee, gehaelt door de huysvrouwen van den E. secretaris Joan van Hoorn en den boeckhouder generael Jaques de Buquoy met de wagen van d'Heer Directeur Generael Speelman nevens Crain Linques en Dain Maleeuwa, voorts de officieren der Chinesen en Maleyers deser stede excepto den capteyn der Maleyers, die boven in 't bosch was, waarby oock waeren offgeroepen de 2 gedetineerde Spaanse padres, in October voorleden uyt Ternaten herwaarts opgesonden en anno 1678 aldaar op 't eylant Ceauw (mettet veroveren van dien door de Tarnatanen) in Comp^s. handen gecomen, zynde hun derde confrater siekelyck, dewelke dan alle tesamen in de groote vergadersaal even naar het ordinarije gebeth wat gegeten en eens gedroncken hebbende, soo gingen de heeren en Hooge Regeringe en verdere gequalificeerde met de juffrouwen diengandschen stoet buyten het casteel, uytgenomen Syn Ed^{ht}. de Heere Gouverneur Generael, wegens eenige onpasselyckheyt binnen blyvende, nevens d'Heer Ordinaire Raat Balthazar Bort, sulcx den Heer Directeur Generael Cornelis Speelman mette Heeren Raaden Hurdt, Blom, Outhoorn, van Goens de Jonge en Camphuys mevrouw Generaels en 't gandtische verdere geselschap met een groot geswier en gewoel van menschen buyten geleyden ontrent half negen onder 't luyden van alle de klokken en 't losbranden van 59 canon, soo van de 4. punten van 't casteel als de hooftpunten in de stadt, werdende de wegh genomen regtuyt van 't casteel tusschen 26 brandende pecktonnen en een groote stapel hout, van Comp^s. wegen op 't groote pleyn voor 't casteel aen wederzyden van het breede padt op staaken in ordre gestelt, en soo voorts over de brugh de Heerestraat deur, alwaar verscheyde borgeren en ingesetenen oock eenige, hoewel na den slegten tyt weynige, vuurwerken en picktonnen voor haar huysen quamen te branden, naar het stadthuys, voor 't welke op 't pleyn almede 28 pecktonnen en een weynigh terzyden nogh 6 groote vaten aen yder zyde, alle met peckkransen en hout gevult, nevens noch 2 groote stapels hout helder brandeden, alwaar men de compagnie van den borgercaptain Abraham Struys ter wederzyden gerangieert vond, opgevoert by den luytenant Pieter Schippers, door 't welke dan na binnen en voorts na boven in de groote raedkamer van Heeren Scheepen gepasseert zynde, sagh men aldaar twee tafels wel opgedischt staen, en wierden alsdoen de heeren en juffrouwen door d'Heer Ordinaris Raadt en president Anthony Hurt nevens de verdere heeren Scheepen aldaar verwillekomt en eens lustigh omgedroncken, terwylen men sigh met het aenschouwen van de groote menigte menschen op het pleyn en 't branden van nogh een party Chinese vuurwercken ende de picktonnen ect^a. quam te vermaacken, waarmede de tyt tot ruym 11 uren in der nagt doorliep, als wanneer welgemelte heeren met 't verder geselschap vandaar na de Tygersgragt hun begaven, slaende de westzyde op tot

over de brugh onder de stadtsbinnegracht en komende de oostzyde weder afl. onderweegs door verscheyde aldaar gehuysveste gequalificeerde vrunden aengehouden en onthaelt werdende, soo liep den tyt met geneugte voorby tot 3 uyren in de nanagt eer men weder langs d'oostzyde der Tygersgragt in 't casteel geraackte, en sommige 't soover niet lusten te brengen, wanneer doen voorts mettet thuysbrengen van mevrouw Generaels als de Heeren Raden van India onder elkanderen den dageraet aenbrack eer yder wederom tot syn rusten geraackte, in welker manieren dan dit vieren over de erlangde victorie tegens de uytgeweekene Macassaren, Maduresen en andere rebellen op d'oostkant van dit eylant Java sonder eenigh voorgevallen ramp off ongeluck onder al dat gewoel van menschen en vuuren een eynde genomen heeft. Godt Heere zy gebeden ten meesten beste van de Comp^e. de saacken op gemelte Java's Oostcust met verdere goede progressen en volle herstellinge te bekroonen en te zegenen, amen.

3 d^e. Voor de middagh bekomt den sabandar Ocker Ockersze per den Javaen Vlamingh een cleen advisbrieffie, door onsen resident Willem Caaff tot Bantam op eergisteren geschreven, met berigt dat den Coninck hem volgens gedrage licentie van Haar Ed^e. geensints wilde largeeren een sprongtoghje naar Batavia te doen, en dat seeker Keey Demang van Carang Antangh naar herwaarts was gegaen om uyt 's Conings ordre alle Bantamse visschers- en andre vaartuygen vanhier op te roepen, met nogh al een gemeen gerugt dat sy ons den oorlogh wilden aenseggen en 't zenden van een affgesant na Batavia weder offgeraecht zoude zyn etc.;

van terzyden was den resident berigt dat seker Batavias Moors ingeseten, genaamt Aly Alidao, met behoorlycke passe aldaar verscheenen en dickwyls op Bantam heen en weder varende, al het passeerende tot Batavia den jongen Sultan aldaar soude bekendmaacken; oock liep er gerugte datter na 2 à 3 dagen geen vaartuygen meer vandaar naar Batavia zouden mogen vertrecken.

Heden ter ordinarie vergaderinge is onder 't besoigneren van verscheyde saacken rakende de negotie in Siam, item 't verleenen van een passe aen Tsieuhenua Chinees, 't pardon aen den baas lyndrayer, 't biljet tegens 't ontvreemden van Comp^s. goederen door haar ontrouwe dienaren geëmaneert, alsulcx geresolveert als by 't resolutieboek in 't breede staat ternedergesteld.

4 d^e. 's Namiddaghs verschynt hier een expres cleen inlants Javaans vaartuygh, door onsen capteyn Jochum Michielsen en synen raat van Chirribon affgesonden met een Nederlants stuurman, een souroan van Crain Bissee en daarnevens oock een affgesonden van den oudtsten Sultan Sopo van Chirebon aen Haar Ed^e., hebbende en passant oock onse besettinge voor Indermayoe aengegiert ⁽¹⁾ en oversulcx generalyck medegebragt 5 brieffiens, als te weten: een van den capteyn Jochum Michielsen en raat als gesezt uyt de stadt Chirrebon van den 2 April met eenige bylaagjes en daaronder een brieffje van den oudsten Prince, Sultan Sopo, item eene van Crain Bissee in 't Maleyts, waarvan de translaten hierna sullen volgen, mitsgaders eene van de residenten Thomas Grinnel en Aernout Grevinck uyt Tegael van den 25^{en} April, zynde de laaste met het jaghje Mallebaar

(1) Er staat: *aengegiert*.

vandaar op Chirrebon ontfangen, en eyndelyck noch een cleen briefje, den 2 deser door den schipper Beyer Visch, voerende in absentie van den captain Jochum Michielse 'tgesagh in de post op Indermayoe, uyt het hoeker de Croonvogel van voor die rivier geschreven, behelsende ten meerendele kortelyck 't volgende in substantie, en eerst die van den captain Jochum Michielsen uyt Chirrebon (welke stadt, Princen en volkeren hun op de verschyninge van onse magt aldaar selfs op eygen versoek onder Comp^e. bescherminge en gebiedt overgegeven hadden) in volgender manieren en wyse, als te weten:

den captain met onse als de Macassarse magt, samen sterck ⁽¹⁾ coppen, van Indermayoe te water den 24^{en} April vertroocken en den 29^{en} daaraenvolgende tot Cheribon aengekomen wesende, was door den sabandar Wiera Sasmita uyt name van den Sultan Sopo off eersten Prins noch aen boort al met blydschap verwelkomt, daerop gemelte Sultan versoght hadde dat men Syn Hoogheys persoon aen lant comende op den alon alon als hooft van Cheribon wilde voorstellen en de wapenen van de twee andere Princen, zyne gebroeders, die met hem, soo 'tscheen, niet heel eens waaren, aen hem te doen overgeven, waartoe men uyt bedugtinge van broedertwist niet conde resolveren; inwylen was men met het gros der magt gelant en aen strant wederom van den sabandar inghaelt, en soo voort op den alon alon by den ouden Sultan gebragt, alwaar de twee jonge Princen mede te voorschyn quamen, wauneer den captain Michielsen haar in ordre liet afvragen hoedanigh sy gesint waaren, waar vooreerst den ouden Sultan antwoorde met de Comp^e. te willen leven en sterven; den tweede repliceerde dat hy het met de sterckste hield; daarop den captain verder vragende wien hy voor sterckste agte, soo antwoorde denselven, indien de Comp^e. haar op Chirrebon vast maackte, dat hy alsdan die de sterckste agte te sullen wesen, maar integendeel meende hy andersints en hy weder vertreck van d'onse vandaar Cheribon bedurven te zyn, waarop men hem berigte daar alleen gecomen te wesen om den welstant en het gemeene beste van Cheribon en haere onderdanen te bevorderen en in 't werck te stellen; doch ten lesten zeyde den jongsten off Pangeran Depatty sigh met het goetvinden van zyne oudere gebroeders te confirmeren, wanneer zy doen alle drie eenparigh resolveerden en verclaarden haar onder Comp^e. bescherminge te willen begeven en deswegen oock een schriftelycke acte passeerden; 't welk verrigt zynde, had den capteyn ter eeren van de Comp^e. en dese Princen op dese nieuwe soo gemackelyke intrede drie carsies musquetados laten doen; doch den oudsten Prins liet kort daaraen den capteyn aendien en dat, hoewel zyne broeders de acte ende 't verbont tot de Comp^e. mede hadden geteykent, nogtans tot de Bantammers meer als de Comp^e. gegeven waaren, ende dat d'selven jongsten nogh wel 50 Kidolesen in zyn huys verborgen hadde, en hoe hy oordeelde best te zyn dat geheel Cheribon maar van een hooft geregeert wierde; inwylen waren de Kidolesen en Bantammers al stilletjens vooraf van Cheribon te lande en ter zee weghgevlugt, en onsen capteyn nu voornemens aldaar met 's Comp^e. magt post te blyven vatten en aff te wagten, watter ten meesten nutte van dit prinsdom te verrigten souden wesen tot nadre ordre;

⁽¹⁾ Het HS. laat het cijfer open.

den ouden Sultan versogt by een Javaans brieffie en een affgesondene nevens desen uyt synen name aen Haar Ed^e. om nogh eenige magt, alsoo hy voor 't nader overcomen der Bantammers bedugt was, 't welk door des capteyns voorstellinge mede verselt wierd, aengesien de negorye en omtreck van Cheribon in tyt van attacque off ontroerte met de byhebbende magt al vry groot om te beschermen soude weesen en daartoe nogh wel 10 à 12 stucx lang kanon benoodigt;

het tweede brieffie door den schipper Visch uyt 't hoecker de Croonvogel van voor Indermayoe dicteerde ⁽¹⁾ eenlyck, dat men met 't vertreck der Bantammers uyt 't Cheribonse district bedugt was nu aldaar door deselve te sullen werden gemolesteert, hoewel er tot nogh geene vernomen wierden, ende de derde missive van de residenten tot Tegael behelst niets nodig hier aen te roeren, gelyck uyt den inhoud van de geciteerde missives by 't affcomend ⁽²⁾ briefffboeck en verbael omstandigh staet te lesen.

Volght nu het translaat van het Maleyts brieffie, door den ouden Sultan tot Cheribon aen Haar Ed^e. geschreven.

Desen brieff uyt een zuivere opregte genegentheyt van den ouden Sultan die komt aen den Gouverneur Generael en alle de Raden van India in de stad Battavia.

Verders maacke ick aen den Gouverneur Generael bekend vanwege het gedoente tot Seribon. Indien de Comp^e. het niet regt met myn gemeent hadde, wat soude het met myn tegens de volckeren van Bantam geweest hebben? Want den jongen Sultan en Pangeran Adepatty zyn voorwaar in oprechthgheyd tot de Comp^e. niet genegen, alsoo ick gesien hebbe dat den jongen Sultan en Pangeran Adepatty de Bantamse volckeren, wiens vaartuygen tot Zeribon door de Macassaren genomen waren, aengehouden hebben. Dierhalven versoeke aen de Comp^e. alsdat de plaetse van Cheribon alleen onder myn gebied magh staen, wanneer myn dan oock onder het gesagh van de Comp^e. sal begeven, en versoecke om thien hoofden nevens volckeren tegen die van Bantam, alsmede dat se inderhaast mogen coomen, alsoo den jongen Sultan en Pangeran Adipatty maar wagten op de komste van de Bantammers om myn te verdelgen. Myn versoeck is alleen aen de Comp^e. om Gods wille, dat se aen myn en Cheribon gelieven wel te doen en dat er maar een regeerder magh weesen, want indiender veele zyn, kan 'k de Bantammers niet tegenstaen, dogh soo ick inderhaast de regeeringe van Cheribon kryge, soo kan ick myn tegen de Seribonders en Bantammers defenderen, en die haar onder de Comp^e. niet willen begeven, sal ick verdistrueren, want ick ben altyt tot nu toe (soo lange de Bantammers hebben gesien) tot de Comp^e. genegen geweest, gelyck de Comp^e. volckeren oock wel weten het goet dat ick aen de Comp^e. hebbe gedaen, en die het

(¹) Er staat: *dicteerende*.

(²) Versta: *aencomend*.

landt aen de Comp^e. heeft gegeven, Radja Bissee en captain Carrangh aen lant laten komen en het seggen van de Comp^e. aghtervolgt, ben ick alleen, en segge ook nevens myn versoeck dat ick alleen onder de Comp^e. magh staen.

Volght nu noch tweede translaatbrieffie door Crain Bissee uyt Indermayoe aan de Heere Gouverneur Generaal.

Desen brieff uyt een suyvere oprechte genegentheyt, verselt met veele deughdelycke groetenisse en vreugde, van Crain Bissee en comt aen den Heer Gouverneur Generael, die groot en heerlyck is; Godt de Heere wil hem een langh leven in dese werelt geven. Oock komt myn nedrige groete aen alle de Raden van India.

Verder maacke ick aen den Heer Gouverneur Generael bekend, dat ik op den 25 April Donderdagh 's naghts van Indermayoe naar Sirrebon ben vertrocken en op den 29 dito Maendaghs aldaar ter rheedegearriveert, en op den 30 d^o. is den sabandar van den ouden Zultan van Sirrebon by ons verscheenen. Doen ben ick gesamentlyck met den captain Karangh na landt gevaren en by de 3 broeders, de Sulthans van Chirrebon, verscheenen, en wanneer ick en den capteyn tegens haar geseyt hebben dat wy nu de magt en 't volk van de Comp^e. alhier aengebragt hadden en om in alle goede meyninge met de 3 gebroeders, de Zultans van Cheribon, en desselfs grooten te spreeken, en dat het goet soude zyn dat zy haar onder 't gebiedt van de Comp^e. begaven, en dat alle diegeene, dewelke onder desselfs regeringe niet wilde staen, onse vyanden soudens wesen, maar degeene die haar onder 't gesagh van de Comp^e. wilden buygen zoude het goet wesen dat zy sulcx met eede voor Crain Bissee en den captain Carangh in alle oprechtheyt bevestigden; waarop de drie gebroeders, de Sulthans van Sirrebon, hebben geantwoort: die de magt heeft, can onse plaetse regeeren; waarop wy wederom hebben geantwoort, dat alle degeene die haar onder de Comp^e. niet wilde buygen, vyanden van ons zouden zyn, en alle degeene dewelke haar daaronder wilden begeven, sullen groot geagt werden. Soo hebben de drie gebroeders, de Zulthans van Chirrebon, geantwoort: al wat den heer Coningh en den capteyn tot onsen beste goetvinden, dat sullen wy nacomen. Daarop hebben wy wederom gerepliceert dat alle 'tgeene de drie gebroeders, de Zulthans van Sirrebon, hebben gesegt, sal goet voor de Comp^e. syn, gelyk oock de drie gebroeders dat seggen hebben aengenomen en nagecomen, en daarop wederom gevraagd: is dit het zeggen van de drie gebroeders den Sultan van Sirrebon? sult ghyliedens dat stantvastigh onderhouden, soo geeft ul^e. handteekeninghen daarvan, tot teeken dat ghyliedens u zeggen zult nacomen en aghtervolgen, gelyk sulcx oock in 't midden van de passebaen is geschiet, welke hantteekeninge ick nu sende aen den Gouverneur Generael en de Raden van India, en de Macassaren die tot Sirrebon waren syn alle tot myn en den capteyn gecomen en haar

voor de grootheyt van de Comp^e. geboogen en om vergiffenis gebeden, gelyk wy het haar oock hebben vergeven, waaronder 8 voorname personen waaren, die door den Bantamse Sulthan vereert syn met de name van Narapatty, maar nu hebben wy een vastigheyt aen de mont van de revier van Sirrebon gemaekt, en den ouden Sultan van Sirrebon heeft versogt dat de regeringe maar door een persoon magh werden uytevoert, daarop ick en captain Karangh hebben geantwoort dat wy ons daarover niet regt condon beraden sonder voorweten van den Gouverneur Generael en de Raden van India, dierhalven gaatter een afgesondene om hem voor den Heer Gouverneur Generael en de Raaden van India te verschynen ⁽¹⁾.

Datum den eersten dagh van de maant May op Woensdagh anno 1680.

Des avonts senden Haar Ed^s. de sloep de Granaatappel naar de Straat Sunda met een klein briefje aen den commandant schipper Reynier Reynierse op Swanenburg en de verder cruyssers, op heden geteekent, dienende ten principalen tot opontbiedinge van 't fregat de Tyger en de sloep de Salm, om nevens gemelte Granaatappel naar Indermayoe en Chirrebon tot beveylinge dier landstreeke voor de Kidolese en andere rovers versonden te werden, als by 't affgaende briefboek kan werden gesien.

In den avontstont erlangen per Javaans vaartuyg van Bantam een klein advisje doór den resident Caaff aen den sabandar Ockerse, op gisteren gedateert, meldende dat den Keey Deman Adie Winata, denwelken voorleden maant met 30 vaartuygen naar Chirrebon vertrocken zynde, vandaar weder was geretourneert met berigt dat d'onse die ⁽²⁾ plaats in possessie hadden genomen en dat zy Bantammers als vlugtelingen haar vandaar hadden moeten wegpacken, waarop heden ter extraordinarie vergadering raekende Cirebon alsulcx gebesoigneert en gearresteert zy als by 't resolutieboek onder huydigen datum en oock met 't affgaen der rescriptie en ordres naar derwaarts staat en sal werden geëxprimeert.

6 d^e. Alsoo heden voormiddagh ons alhier wert berigt, dat seeker Maleyts vaartuygh hier buyten by d'eylanden (willende na Bantam zeylen) een onser cruyssers sloepen affgelopen, ons volk gemassacreert en door het snedigh zeylen daarmede ontkomen en de ledige sloep op Bantam opgebragt zoude syn, soo senden Haar Ed^s. daarop desen avont de fluyt Oosterblocker na de Straat ⁽³⁾ om ontrent 't eylant de Groote Combuys en daaromher ⁽⁴⁾ tot beveylinge der Batavise hout- en steenprouwen te kruysen, medenemende een instructie voor den schipper van gemelte fluyt, behelsende in substantie hoe op het versoeck verscheyder onser ingesetenen, die haar met het halen van hout als anders aen de eylanden hieromher enneren, dat er een schip tot bescherminge derselver omtrent het eylant de Groote Combuys tegens het overvallen van alle roovers en booswigten voor een tyt mogte

⁽¹⁾ Lees: *te vertoonen*.

⁽²⁾ Dit *die* heb ik ingelascht.

⁽³⁾ Lees: *na derwaarts*.

⁽⁴⁾ Er staat: *en daarom het*.

werden gesonden, Haar Ed^e. op eergisteren goetgevonden hebben, dese fluyt Oosterbloeker daartoe voor een tyt te gebruycken, dewelke met de medegaende steenpauwen derwaerts zal zeylen en sigh op sodanigen plaats als door de steenhaelders sal werden aangewesen, onthouden, en telkens alse volladen sullen wesen, haar weder tot binnen Onrust convoyeeren en hem dan daar soolange blyven wagten, tot se vanhier weder comen, en inwylen alle vreemde vaartuygen van haar te weeren en by voorval en noot alle hulpe tegens de zeerovers te bewysen, dog dat den schipper egter by verschyninge ontrent onse andere cruysers de ordres van derselver commandant ten gemeenen beste mede sal observeren en nakomen, en alle voorsichtigheyt gebruycken dat geen van ons volk ect^e. buyten de magt der schepen off 't canon van dien werde gesonden off vertrouwt, om voor affronten bevryt te blyven, gelyk alles breder by 't affgaende briefboek zy te lesen.

7 d^e. Heden voormiddagh zynde de tyt, by den Aghtbaren Raet van Justitie vastgesteld omme het gewysde uyt te voeren over de personen Carsten Wiltvanck van Lubeek, baes van Comp^s. lyndrayerye, item Jacob Jacobse, vry stierman, ende Christiaen Christoffelse, soldaat, soo werden deselve na de vooraffgegaene formaliteyten ter plaatse gebragt, daar men gewoonlyk de criminele justitie van Comp^s. wegen administreert op 't groote pleyn voor 't casteel, alswanneer zy, hunne sententie hebbende horen lesen en gereetstaende omme haere verdiende straffe te ontfangen, op d'ernstige voorbode hunner vrouwen en verdere redenen van eenige mitigatie in sooverre door Haar Ed^e. gepardonneert en de gecondemneerde straffe gemitigeert syn als het besluyt, desweegen in Raade van India op 3^{en} deser genomen, dicteert, 'tgunt by extract resolutie even voor de executie der justitie en sententie door den secretaris Joan van Hoorn gesloten aen een helmbardier van Zyn Ed^{ht}. behandigt en daarmede na 'tschavot gesonden is, gesuperscribeert aen d'heer president Balthasar Bort, 'twelk dan by zyn Ed. en den Aghtbaren Raet van Justitie ontfangen en gelesen zynde, naar de pronunciatie der sententiën door den secretaris van den Aghtbaren Raet van Justitie insgelycx publiquelyck affgelesen zy, luydende van woorde tot woorde aldus:

Extract uyt de Generale Resolutie des Casteels Batavia, genomen op Vrydag den 3^{en} May 1680.

Te deser vergaderinge verschynende Mensje Vastricks als moeder van Christina Verkuyt, ende gemelte Christina Verkuyt als huysvrouw, nu veerthien dagen geleden getrouwt met Carsten Wiltvanck van Lubeck, baes van Comp^s. lyndrayerye, item Grietje Menon, huysvrouw Jacob Jacobse, vry stierman, en Anna Pieterse, huysvrouw van den soldaet Christiaen Christoffelse, alle drie tegenwoordigh 's heeren gevangen wegens hun schandeleuse begaene dieveryen en faulsen, als te weten: den baes lyndrayer Karsten Wiltvanck over dat hy op de aanleydinge en in presentie van Jacob Jacobse en Christiaen Christoffelse seventhien trossen en negen lynen van de 's Comp^s. goederen uyt de lynbaen, die hem was aenbetrouwt, dieffagligh gestoolen en aen seskeren

Engelsman m^r. Jan Smit voor de somme van vyffentsestig rd^s. verkogt heeft, ende Jacob Jacobse en Christiaen Christoffelse over dat zy den baes lyndrayer tot die dieverye aanleydinge gegeven, by den verkoopt der gestoole goederen present geweest en yder van der lyndrayer zyn ontfangen loon der gestoole touwercken ses rd^s. voor hare portie genoten hebben, weswegen deselve personen ofte delinquanten by den Aghtbaren Raad van Justitie wel en ten reghten gecondemneert zyn alle drie gebragt te werden ter plaetse waar men gewoon is crimnele sententie te executeren om, aldaer de scherpreghter overgelevert zynde, eerstelyck den gemelte lyndrayer Carsten Wiltvanck met roeden strengelyck gegeesselt te worden en voor ses jaeren in de kettingh na Sumatra's Westcust gebannen te blyven, mitsgaders Jacob Jacobsze en Christiaen Christoffelse beyde met roede in de armen aen de kaeck te staen en de justitie aen te sien en dan voort oock den eenen drie en den anderen 2 jaeren in de ketting naar Sumatra's Westcust gebannen te werden,

Soo is 't dat wy op de ernstige voorbede van gemelte vrouwen en om goede redenen en insigten ons daartoe moverende by meerderheyt van stemmen zyn bewogen geworden voor ditmaal in desen gratie voor rigeur te gebruycken en de regtvaerdige vonnissen en executie van gemelte Achtbare Raed van Justitie tegen de voorschreven drie delinquanten Carsten Wiltvanck, Jacob Jacobsz en Christiaen Christoffelse by forma van pardon sooverre te altereren ende te mitigeren, dat zy alle naar het hooren voorlesen hunner sententie van de verdere publique straffe op het schavot en soomede van de kettinghbanden zullen zyn en blyven bevryt, ende den eersten in plaets van ses drie jaren, den tweden in plaets van 3 een en een halff, en den laesten in plaets van 2 een jaar op Sumatras Westcust in de goutmynen sonder loon voor de Comp^e. ⁽¹⁾ sullen moeten dienen, sonder dat eghter dese onse gratie en mitigatie naar desen by imant in eenige consequentien sal mogen werden getrocken.

(Onder stont:)

Gecollationeert, accordeert.

In 't Casteel Batavia den 7^{en} May 1680.

(En was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Synde wyders tenselven eynde tot uytroyinge en afschrick van alsulcke en ⁽²⁾ alle andere frauden en dieveryen van 's Comp^e. goederen alsmede op 't versoeck en voorstel van d'Heer President van Heemraaden Dirck Blom tegens 't schenden van boomen op heerenwegen ect., omtrent de middagh na 't volbrengen der justitie van de puye van Zyn Ed^{ht}. woninge binnen den castele en daarna oock van 't stadthuys door den advocaet fiscael Gualter Zeeman en gecommiteerdens uytte

⁽¹⁾ Denkelijk is te lezen: *voor de cost*.

⁽²⁾ Er staat: *in*.

Raat van Justitie gepubliceert en wyders al meteenen ter plaetse daar 't behoort geaffigeert het naevolgende placcaet, omme niet alleene alhier tot Batavia maar oock in ander quartieren van India onder 's Comp^s. jurisdictie insgelycx gepubliceert en nagecomen te werden, van inhoud en substantie als volgt:

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders de Raaden wegens de Generale Nederlandsche Geoctroyeerde Oost-Indische Comp^e. in India allen dengeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, saluyt, doen te weten:

Alsoo niettegenstaende de veele geëmaneerde goede ordres en placcaten tegens alle frauden en dieveryen van Comp^s. coopmanschappen, provisien, equipagiegoederen en andere materialen en behoeften bevonden wert dat eenige eer- en eetvergetene hare dienaren en andere, die met haere trouwe aen d'E. Comp^e. verpligt zyn, hem niet en ontsien om de Comp^e. in haere aenvertroude administratie te benadeelen en te besteelen, jae selfs eenige goederen, die se van haeren wettig heer komen te ontvreemden, noch aen vreemde in prejuditie van Compagnies welvaren te veralieneren, schelmagtigh te verkopen en alsoo sigh als dieven van hun eygen aenbetroude administratie komen aen te stellen en de Comp^e. alsoo op 't alderhoogste en kragtigste in haar noodwendigste nootsaekelyckheyt, die deselve niet missen kan, te verkorten, hoedanighe vuyle dieverye synde van te pernitiouse gevolgen en waardoor de E. Comp^e. van de soo nodige behoeften niet alleen ontroofd en selfs soude moeten tot gebreck vervallen, maar oock in handen van vreemde en vyanden tot Comp^s. diepste prejuditie comen te geraken, waarvan de exempelen noch vers syn, en hoedanige groote fouten en hoosheden dan oock na alle welgereguleerde ordres met de swaerste straffe dienen en moeten werden gecorrigeert, agtervolgt en uytgeroeyt;

Soo is 't dat wy, omme na desen daarinne op 't alderernstigste te voorsien en alle morseryen, frauden en dieveryen van Comp^s. middelen en dierbaere goederen voor te comen en te verhinderen, navolgens de goede intentie en ordre onser Heeren en Meesters goetgevonden, geresolveert en beslooten hebben, by dit expresse placcaet op 't alderscherpste te interdiceren en te verbieden, dat alle die na desen aen eenige fraude off dieverye van eenige Comp^s. coopmanschappen, equipagiegereetschappen, provisien, materialen off andere volimineuse waaren, hoe die oock genaemt off waar die oock verborgen mogten wesen, egene uytgesondert die onder haar gestelt en yder in syne administratie aenbetrouwt zyn, aen het trouwloos veralieneren werden schuldigh bevonden, gelyk mede die hun aen eenige goederen in 's Comp^s. schepen, jachten, chialoupen, chianpans, waaronder expres haar ingeladen goederen mede verstaen werden, off andere vaartuygen van d'E. Comp^e. komen te misgrypen en daarin agterhaelt werden, sonder aensien van personen ofte eenige dissimulatie rigourecuselyck sullen werden gestraft met de dood ofte tenminsten met openbaare geesselinghe, brantmerck als bannissement, naar

exigentie en bevindinge van saacken, opdat alsoo die snoode vuyligheden mogen uytgeroeyt en gemortificeert werden.

Ende dewyle in dese dagen ook gebleecken is, dat brootdroncken quade menschen haar niet ontsien jae oock dagelyx moedwilligh te schenden de nieuw aengestelde plantagie op 's Heeren wegen, de stadscingels ect^e., die tot merckelycke kosten en met geen minder moeyte wert bevordert, soo heeft ons tot weeringe en voorkominge van dien nu al meteene mede goetgedagt daarinne te voorsien en door dit placckaet bekend te maken, dat degeene die daaraen schuldigh bevonden, aghterhaelt en geattrappeert werden, sonder eenige conniventie off uytsonderinge van persoonen aen den lyve sullen werden gestraft naar de inportantie van haere insolentie en misdryff, en waaromtrent de respectieve officieren van de justitie en oock alle andere ministers en dienaren ten hooghsten werdt aenbevoelen, met sooveel ernst als eenighsints mogelyck en practicabel zy, op privatie van haere respective ampten, soo daarontrent komen te nonchialeren ⁽¹⁾, boven verder correctie naar gelegentheyt van de verschuymenissen, te letten.

En sal dit placcaet niet alleen hier op Batavia, maar oock alomme in de respective quartieren van India onder des Comp^s. gebiet door de fiscaels en gecommitteerden werden gepubliceert en geaffigeert daar het behoort, opdat een ygelyck sigh voor schande en schade magh hoeden en niemant eenige ignorantie, onder wat pretext het oock mogte wesen, sal hebben te pretenderen.

Gegeven in 't casteel Batavia op 't eylant Groot Java, den 3^{en} May, en door den Advocaet-fiscael van India hier aen lant alsmede door den E. waterfiscael op de schepen ter rheeде gepubliceert en geaffigeert den 7^{en} en 8 der voorsz. maant Mey in 't jaar seshienhondert tagtigh.

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 's Comp^s. zegel in roode lacke en daaronder:)

Ter ordinantie van hooghgamelte Haar Ed^e.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Na de middagh erlangen per den Javaan Wiera Tsuva een briefie van Tanjonpoera, door den vaendrig Jan Bervelt uyt 's Comp^s. pagger aldaar aen Haar Ed^e. den 4^{en} deser gedateert, benevens eenige bylaagjes, daaronder 3 Javaens oles off briefjens daar uyt het lant, die hieronder sullen volgen, en vooreerst 't geene noterenswaardigh uyt geciteerde briefie van St. Bervelt aengemerckt zy:

den Tommagon Natta Jouda, present tot Goedoegoedoe, die alles sonder communicatie verrigte, met de hooftten van Patimoang, Wiera Baya en Zinga Derpa, oneens geworden zynde, soo waren die laeste stilswygens vandaer vertrocken

(¹) Er staat: *nonchialeren*.

en tot Tanjongpoera aengecomen, klagende seer over de straffe ⁽¹⁾ handeling van Tommagon en dat hy de inwoonderen in de bovenlanden meer als oyt onder den Sousouhounangh met schattingen beswaarde, en hebben deselve, soo men voorgaff, over de 1000 rd^s. affgeperst; oock had den vaandrigh Bervelt tot diverse maalen eenige brieffies off oles ⁽²⁾ die, soo men rugte, door den Bantamsen Pangeran Kidol en Naya Doeta aen den Tommagon zouden syn geschreven, van hem laten affleyschen, wanneer, eerst doorgaens genegeert hebbende desulcke ontfangen te hebben, eyndelyk twee derselver met de hoofden Warga Jouda en Tambackbaya had overgesonden, waardoor hy sig al vry suspect maackte, temeer hy na geen vermaninge begeerde te luysteren;

Zinga Derpa had hem na de negerye Intche Carangh begeven om sigh aldaar metterwoon volgens licentie neder te zetten; den rover Schilividara bleeff ondertusschen omtrent Pagadyn in zyn roveryen noch continueeren, hebbende alweder van de negorye Tsisisarab eenige wyven en 50 coppen van Keey Damang Soera Dikarra weghgevoert.

Volgt nu het translaat van 't briefje, door den Pangeran Kidol uyt de Wattas aan den Tommagon Natta Jouda item Wiera Zaba en de verdere hoofden omtrent de revier Craoangh geschreven.

Desen brieff gaat aen Depatty Goelongangh, aen de hoofden van Galoe en Kiay Soeta Anga en Kiay Badagara en aen alle andere grooten.

Tommagon Natta Jouda en Kingebay Wiera Saba, dit is de brieff van myn, Pangeran Aria Kidol. Ick roep uw naar Bantam, om voor den Sultan uw te verootmoedigen. Soodrae als ghy dese myne brieff maar ontfangen zult hebben, moet ghy opstont offcomen, en als ghy niet en doet gelyk ick uw segge, soo maackt uw sterckte klaar en uw gragten breet en diep genoegh; ik sal niet naarlatten uw by te comen. Ik ben tegenwoordigh in de Wattas.

Volgt nu het tweede briefje, door Napa Doeta aen den Tommagon Natta Jouda tot Goedoegoedoe en de verdere ⁽³⁾ Craoanghse hoofden geschreven.

Desen brieff gaet aen den Tommangon Natta Jouda, Kingabey Wiera Saba, de hoofden van Galoe en alle andere regenten en aen Keey Depatty Goelongongh. Ick sal niet na Bantam gaen, terwyl Djaja Diprana en Pangiran Kidol aen alle de grooten die in het oosten wonen brieven hebben gesonden. Ick ben oock verseekert, dat den Sultan van het weste tot het ooste zyn wagten heeft doen uytsetten en dat hy maar naar droogen

⁽¹⁾ Er staat: *staffe*.

⁽²⁾ Het HS.: *oles door die*.

⁽³⁾ Er staat: *verdede*.

tyt wagt, wanneer voornemens is op te trekken, en daerom weest wel op uw hoede en laet het metterhaest aen de Heer Gouverneur Generael weeten. Dit is myn teeken, Naja Doeta.

Volght nu het derde brieffie, door den Kingabey Wangsa Tanoe, opperhoofft op Pagagadingh, aen den vandrig Jan Bervelt tot Tanjongpoera geschreven.

Desen brieff compt van Kingebey Wangsa Tanoe en gaet met myn neeff de zerg^t. Wangsa Soeta aen mynheer op Tanjongpoera. Gelieft my niet qualyck af te nemen 't geen ick gedaen hebbe, te weeten dat ick naar het volk van Bantam ben wesen kyken. Ik maaek vooralsnogh geen pagger, omdat Chiliwidara hieromtrent nogh besig is met stroopen en vernielen van 't gemeene volk; wat myn aenbelangt, ik sal noeyt veranderen en den Sousouhounangh Mankourat, mynen heer, getrouw blyven.

Even voor de ordinarie parade komen alhier uyt de Straet Sunda weder van 't kruysen terugge 't jaghje de Tyger en de chialoupen Granaatappel en Zalm, medebrengende een brieffie, door den commandant schipper Reynier Reyniersze op gisteren aen ⁽¹⁾ Haar Ed^s. geschreven uyt de fluyt Swanenburgh, behelsende 't volgende nieuws:

op den 3 deser had men seeker Javaans jonckje aghterhaelt en eerst 2 derselver hoofden aen de fluyt Swanenburg gebragt, die op de afvraag verclaarde geen passe te hebben, maar onderdanen des Konings van Bantam en van Succadana gecoomen te syn, dogh op 't visiteeren van 't vaartuyg bevonden zynde, dat se met 18 à 20 man en ryckelyck geweer versien waren en oversulx tot geen goede intentie affgerigt, temeer sy weygerden haar geweer over te geven, soo had men daarop weder eenige bemande schuytjes daarnaetoe gesonden om de resteerende Javanen te ontwapenen en aff te halen, dogh inmiddels de chialoup de Orangieboom 't selve vaartuygh onvoorsightigh aen boort klampende, terwylen de helft van ons volk dier chialoup na de fluyt Swanenburgh om ordre van den commandant te haalen waren gevaren, soo waaren dese rovers alle in een furie in chialoup d'Orangieboom overgesprongen, vermoordende den stierman Isaack de Rycke en drie matroosen en de rest van 't volk door verbaestheyd buyten boort haar met swimmen salveerden, alswanneer dese schelmen met ons eygen stuckjens uyt de Orangieboom 2 schooten op de fluyt Swanenburgh deden, daardoor en 2 man, daaronder den ondercoopman Arent Suyck, quetsten en doen voort al snedigh met de veroverde Orangieboom voor de wint na de kant van Bantam affseylden, doch wierden van 't fregat de Tyger en chialoup de Zalm aenstonts vervolgt en omtrent 't riff van Pontangh soo de sloep als 't vaartuygh weder aghterhaelt, alwaar doen de Javanen buyten boort sprongen en haar met swimmen naa de wal begaven, wanneer men in 't geciteerde Javaans jonckje niets als geweer en vond en daarop gemelte vaartuyg in de gront boorde;

(¹) Er staat: *op gisteren en aen*.

den gequesten ondercoopman Suyck met nogh 11 matroosen, in de rencontre getroffen, benevens den jongen genaamt Pieter, die de Bantammers op de veroverde gontingh, waarvan op den 24 April staat aengeroert, voor schelmen erkent hadde, wierden alsnu opgesonden, gelyck sulcx tesamen in 't aencomend brieffboek breeder wert geperticulariseert.

Aengesien den E. Dirck de Haes, jongst gewesen opperhoofft in 't ryck van Japan, op desselfs gedaen versoeck den 3 deser alsnu ter ordinarie vergaderingh van die functie voor dit jaar is goetgevonden geëxcuseert, soo is nu daarop heden nademiddagh meteenen verstaen wederom tot opperhoofft van den emportanten handel in 't ryck van Japan tegens het aenstaende jaar 1681 uyt die haar daertoe reets hebben aangebooden te verkiesen den coopman Isaack van Schinne, die zedert 4 jaaren herwaarts de secunde plaets aldaar ten genoegen heeft waargenomen, en welkers plaets van secunde wederom dan meteenen gesuppleert zy met den ondercoopman Constantyn Ranst de Jonge, hebbende mede zedert eenige jaeren herwaarts in Japan geverseert en jongst de plaets van negotieboekhouder aldaar bekleet, en uyt dien hooffde verders dan oock den eersten is geadvanceert ⁽¹⁾ van coopman met 60 tot oppercoopman met 100 guldens voor drie jaeren, en de laaste van ondercoopman met 40 tot coopman met 50 guldens by halveringe, om syn tyt uyt te dienen, gelyk sulx by 't resolutieboek onder huydigen datum zy terneergesteld.

8 d°. Den Chinees coopman Tengelauw uyt name van den Chinesen anachoda Tsieuhenua op den 3 deser versoeck gedaen hebbende om met syn joncke, groot omtrent 100 lasten, van Bantam, daar deselve nu is leggende, na China en Japan te mogen vaeren, mits conditie dat in 't aenstaende zaeysoen met coopmanschappen en goederen weder herwaarts en in plaets van Bantam te deser rheede sal moeten keeren, soo is hem sulx om verscheyde redenen toegestaan en op heden een pascedul ofte zeebrieff diervwegen verleent, als by 't miscellaneaboek ⁽²⁾ staat ingeschreven, onder borgtogt van een somma van 2000 rd^s., die voor de Comp^e. verbeurt sullen syn byaldien hy sich op syn retour naar elders anders als Batavia komt te begeven, en verdere boete van nogh 500 rd^s., alsnu vooraff hier in cassa te voldoen, over dat dit jongste saysoen in February verleden op syn retour uyt Japan in plaets van hier na Bantam is gelopen en gehavent.

Na de middagh ontrent de klock 4 uren komt alhier van Bantam met Javaens vaertuyg onverwagt te verschynen den resident Willem Caaff, en al soo onverwagt in compagnie van denselven oock te deser rheede twee expresse aensienlycke ambassadeurs van den jongen en nu regeerenden Connick van Bantam, genaemt Keey Aria Mongonsadana en Keey Nebey Astradjaja, met 10 haerer Javaense vaartuygen off contings en een gevolg daarop van ontrent 400 coppen, daaronder tot statie van haar ambassadeurs 10 mantrys off edellieden, 10 langharige Javanen off hovelingen en 50 pieckdragers des Coninx, behalven de swite van haer dienaren en

⁽¹⁾ Er staat: *geadceert*. Verdere slotheden van onzen scribent, die niet al te hinderlijk zijn, laten wij onveranderd.

⁽²⁾ Het HS.: *missellamaboek*.

verder gevolgh, en waarmede en in compagnie van dewelke hy Sr. Caaff⁽¹⁾ op gisteren van Bantam ware vertrocken met mondelingh preallabel berigt, dat deselve ambassadeurs door den jongen Sultan expres herwaarts gesonden wierden om het oude vredecontract, in den jaare 1659 tusschen de Comp^e. ofte de Hooge Regeeringe alhier en het ryck van Bantam ofte met desen jongen Connix vader, den ouden en nogh in weesen synde Sultan Agou, gemaackt ende geslooten, te vernieuwen en een nieuwe alliantie van goede vruntschap op te regten ect^a., en dat den Sultan hem Sr. Caaff⁽²⁾ ten dien eynde oock mede herwaarts gestiert en alsulx aengesegt hadt als hieragter volgen sal. Op welke becomen kundschap en berigt van gemelte Caaff dan omtrent 5 uren den E. sabandar Ocker Ockersze nevens voorsz. Sr. Caaff naa voorsz. heeren Bantamse ambassadeurs, leggende met hun vaertuygen even buyten en bewesten de revier, zyn gedimitteert om deselve uyt name der Hooge Regeeringe vrundelyck te verwillekomen en meteenen aen te seggen dat men haar ter eerster gelegener tyt en soodra mogelyck soude met behoorlyck fatsoen doen inhaelen en ontfangen en de reden van haar komste ende intentie van haere meeninge en verrigten verwagten te verstaen, en inwylen het nodige tot haere inhalinge prepareren, 't welk dan soodanigh geschiet wesende, soo hebben zy haar sulx wel laten gevallen en Haer Ed^s. doen bedancken, zynde meteenen door gemelte E. Ockersze met wat sirypinang en eenige vrugten geregaleert, en waarvan denselven met den resident Caaff des avonts in 't gebet behoorlyk rapport gedaen heeft, alswanneer tegens morgen al ordre gestelt zy om de nodige preparatien tot die inhalinge te maacken, weswegen op morgen nader staet te werden geresolveert, inmiddens dat oock al ten eersten zy verstaen, soo tot bewaringe der voorschreve ambassadeurs, dat hun van niemant eenige overlast mogte aengedaen werden, als om een wakent oogh op en over deselve te houden, opdat zy insgelyx (hoewel tegen vermoeden) niet ytwes quaets mogten ondernemen, omtrent en ter wederzyden haerer vaartuygen vooreerst te doen posthouden en ter wagt leggen de chialoupen de Zalm, Orangieboom en Granaatappel, totdat men van hun intentie en verrigten nader sal wesen verclaart en oock verder in gedisponeert, en dient nu wyders tot het mondelingh rapport van den resident Willem Caaff hiervoor geciteert van de hoedanigheyt zynes vertrecks en afscheyt des Connix van Bantam de onderstaende notitie, door denselven aen den secretaris van Haar Ed^s. volgens zyn berigt gedaen, als:

den Coninck heeft hem daags bevorens 's avonts ten agt uren, nadat zy tot die tyt in de logie waaren beset geweest, laten roepen en toegestaan met een vaartuygh, schip off sloep off met zyn gesanten naar Batavia te mogen vertrecken;

en daags daaraen heeft hy thien vaartuygen doen claarmaacken en Keey Aria Mongonsadano en Keey Nebey Atradjaja zyn brieff aen Haar Ed^s. overgegeven in presentie van de Bantamse presente grooten en met groot gjuyg van gommen en ander gespel de revier off doen brengen, gaande den Coninck doen met syn grooten te voet na zyn Coninxpunt, alwaar de vaartuygen voorby passeerende, had

(¹) Er staat: *hy pr. Caaff.*

(²) Er staat weer: *hem pr. Caaff.*

hy 't canon van die punct en oock van zyne twee aldaar ter rheede leggende scheepjes driemaal doen losbranden, en 't welk gedaen zynde, is hy weder na zyn hof gefgaen, ontbiedende alsdoen den resident Caaff, hem bekend maakende dat hy Keey Aria Mongonsadana als zyn principaelste ambassadeur naar Batavia was sendende om de saacken off oneenigheden, tusschen Batavia en Bantam althans fluctueerende, te vereffenen, en 'tgeene dat bevorens met roven als anders van wederzyden was voorgevallen, dat men sulx niet geliefde te gedencken, maar alles wyderzydts te vergeven en te vergeten en de oude contracten te vernieuwen, gelyck het hy tyden van zyn voorvaderen hadt geweest en waartoe hy van syne zyde verklaarde t'eenemaal genegen te weesen, en dat hy oock derhalven reets even tevooren by openbaare gommesslagh op Bantam hadde doen uytroepen, dat niemant van syn onderdanen op de onderdanen van de Comp^e. en Batavia eenige moleste ofte roveryen meer soude mogen doen, op poene des doots off tenminsten banissement naa Lampon, gelyck hy dan versogt dat hier op Batavia van onse zyde in gelycker voeger meede by openbaare clockegeluy ofte bekendmakinge mede mogte geschieden tot welstant van wederzydse onderdanen, coopluysen en arme menschen; ende verder dat hy dese zyne ambassadeurs was afsendende tegens het goetvinden en de intentien van alle zyn Pangerans en grooten tot Bantam, en dat hy verhoopten deselve ambassadeurs met alle eer en respect by den Heer Generael en den admiraal Speelman souden werden ontfangen en aengenoomen, gelyck hy ⁽¹⁾ den resident Caaff nader recommandeerde sulx uyt zynen naame oocq aen Haar Ed^e. te willen versoecken, alsoo 't hem anders by contrarie ontmoetinge van herten leet soude weesen; versoeckende doen wyders door ons met twee passen voor twee syner schepen, hem toebehorende, 'teene naar Manilha en 't ander naar Suratta te mogen werden gerieft en daarmede op 't spoedigste te werden voorsien en geaccommodeert, beveelende hem resident vorders van den toestant op Bantam aen Haar Ed^e. opregt rapport te doen, voorts op het afscheytnemen met een Souratse stoffe beschoencke ⁽²⁾, waarmede doen voorts gemelte resident Caaff met een apart vaartuygh herwaarts vertrocken en tegelyck met de ambassadeurs hier ter rheede verschenen is.

Op heden naardemiddagh zyn de twee Tartarische gesanten binnen 't casteel ter audientie en conferentie geweest, voor d'eerste maal gehaelt zynde door den E. sabandar Ocker Ockerse, den coopman van der Plancken, nevens de ondercoopluysen Spanbroek en Melman met de koets van staat, verselt met de raatsluysen Lappora en Lacco en onser Chinesen schryver Ganthenqua. Het volk in de hooftwagt stont buyten met volle geweer, en wierden sy naar een weynig wagtens binnen de groote raadkamer gebragt, daar de gecommitteerde Heeren Raaden Bort, Outhoorn en Camphuys nevens den secretaris Joan van Hoorn present waaren. aen de linckerhand van d'ordinary raadttafel op 2 stoelen, daar de drie heeren tegenover saten, geset en den secretaris op 't eynde, zynde de verdere ordinary stoelen van Haar Ed^e. weggenomen. Lappora, Lacca en Tenqua saten agter de gesanten tegen de muir

⁽¹⁾ Er staat: *gelyck hy*

⁽²⁾ Dit fraaie woord heeft de oude corrector ingevoegd.

aen op een banck, en de S^r. Ockersze, van der Plancken, Spanbroek en Melman op een andere banck, die dwers beneden voor de vergadertafel stondt. Geseten zynde, wierd de conferentie voor d'eerste maal begonnen en deselve gesanten vooreerst voorgehouden den inhoud van des Keyzers brieff, en haar daarop gevraegt off onse gedane translatie met de eygentlycke sin van den Keyser overeenquam, daar zy op verclaarden van ja, dogh dewyle in deselve brieff stont uytgedrukt dat de versogte adsistentie soude moeten geschieden het aenstaende saysoen, soo wiert daarop gevraegt off sulcx eygentlyk van de meeninge des Keyzers was, daar sy op verclaarden van ja, hoe eer hoe liever, alsoo des Keyzers vloot reets gereet lagh, wagtende na onse hulp en adsistentie; wesende doen verders haar gesanten mede voorgehouden den inhoud van haer overgeleverde versoekschrift in de Chinese tale op den 17^{en} voorleden maants aen Zyn Ed^{ht}. de Heer Gouverneur Generael, namentlyck off de gedane translatie met den sin van haere meeninge overeenquam, daar sy dan mede van jaa op verclaert hebbende, soo is haar wyders affgevraegt off zy buyten de voornoemde brieff des Keyzers oock last hadden met ons yets te handelen ofte te contracteeren, daar zy weder op antwoorden, het versoeck en begeeren des Keyzers in syn brieff begrepen te syn en dat zy niet anders en hadden te versoecken als dat op die saeken ter spoedigsten mogte werden gelet. Hiermede de heeren gecommiteerde verclaert hebbende voor dese mael geen vordere last te hebben om met haar gesanten yetwes anders te besoigeeren, soo zynder wyders voorgevallen eenige perticuliere discoursen, die haar alvorens wierden gesegt dat oock soodanigh mosten werden aengesien off ⁽¹⁾ aengenomen, namentlyck vooreerst off zy wel wisten dat wy hier althoos van geen meer schepen en volcq versien waeren als men voor Comp^s. dienst en handel alomme in India nodig hadde, en dat men, eenige mächten van doen hebbende, die eerst uyt Hollant moesten ontbieden; dat daartoe dan oocq tyt quam te vereyschen om deselve te maeken, te coopen of te huuren, 'tgunt zy zeyden soo mede wel conden begrypen, maar by den Keyser noch by haarlieden noyt tevooren bekend geweest en gemeent te zyn dat Hollant en Batavia een lant en plaetse en dat oocq den commandeur Martinus Colser ⁽²⁾ in Hocksieuw by zyn aanwesen by monde en geschrifte de Hocksieuse regenten hadde verklaerdt dat hier altoos schepen genoegh, jaa tot 40, 50 à 60 toe by de hant waren, en als den Keyser sulx mochte versoecken, die door de Regeringe tot Batavia haar genoegsaam conde bestelt worden, 'tgunt sy egter nu eerst na haare aencomste en verscheyninge alhier wel anders hadden gesien en vernomen en dat het daar anders mede gelegen was, dewyle wy onse schepen en volk van soo verre uyt Hollant moesten overcrygen, daar er veel van sterven en alomme ten dienste van Comp^{es}. staet selfs benodigden. Waarop haar dan wyders gedient wiert dat het voornoemde zeggen van den E. Caesar wel waar was, dat hier somwylen een cloecke partye schepen op Batavia waeren, maar dat men die allomme tot Comp^s. handel en groote ommeslag selve quam te benodigen, waarop zy weder repliceerden dat in voortyden, in den jare 1662, 63 en 64 ten tyde van de Heer Admirael Bort,

(1) Er staat: *aff*.

(2) Versta: *Caesar*.

op de versoecken van den Keyser door de Hocksieuse regenten ten eersten wel soo cloecke vlooten en magten waeren derwaerts bestelt, 't welck weder wiert beantwoort, dat men doenmaels al bevoorens na 't vaderlant van de oorlogh met de Coxinders kennisse gegeven en daarop soo grooten magt erlangt en buytendes met de Portugeesen en elders meer oorlogen gevoert en daaromme soo groote vlooten ten eersten by de handt gehadt hadden, en tot veragteringe van die en andere saacke den Keyser en het Tartarisch ryck bereytwilligh hadden ten dienste gestaen, waarop gemelte Tartarische ambassadeurs niet anders en antwoorden als dat se conde volstaen met des Keysers last en beveelen ontrent dese Regeringe volbragt en tot het obtineeren van de versogte adsistentie haere devoiren gedaen te hebben, versoeckende dat wy in onse brieff aen haeren Keyser en Hoccieuse regenten wilde bekent maken de redenen, waarom het in Comp^s. vermogen niet en was, den Keyser soo tydigh met de g'eyste vloot schepen t'haren adsistentie te connen byspringen, maar dat het eghter Syn Mayesteyt aengenaem souden zyn indien wy om schrick onder de Coxinse vyanden te baaren een ⁽¹⁾ minder getal, al was het maar tot 6 à 7 schepen, quamen derwaerts off te stieren; daar hun weder op gedient wiert dat sulx onse gewoonte niet en was, maar wel om de saack met ernst en eyste inacht by de hant te nemen ende uyt te voeren, om geen schande te behaelen, en dat wy dan alleen met onse schepen sonder hulpe off adsistentie van de Tartarische magt siffisant genoeg waeren om de vyanden te verdryven van de eylanden Ay- en Quemuy ect., gelyk syn wisten dat wy bevoorens oock hadden gedaen, onder welck discours haar dan oock meteenen wierde gevraegt, hoe het was bygecomen dat sy de doenmaels vandaar verdreven vyanden op voorsz. plaetsen weder hadden laten nestelen; en gaaven sy hierop ten antwoord dat sulx waere geschiet en bygecomen ten tyde van den grooten Onderkoninck Usangeuy in de bovenprovinciën en de zoone van den Viceroy Huglamongh in Hoccieuw voor 5 à 6 jaaren door puur verraat, als dewelke den Keyser in het Tartarische ryck doenmael waeren offgefallen en t'hunner adsistentie dese rovers en vyanden ingeroepen en versogt en alsoo weder op voorsz. Ay- en Quemuy en ontrent off in de provincie van Fockjen doen nestelen hadden.

De Tartarische ambassadeurs hiermede volgens haar verklaringe genoegsaem onderrigt zynde van de tyt, die er quame te vereyschen om een suffisante macht tot verdelginge van de gemeene Coxinder vyant by malkander te krygen, soo wiert haar wyders almede by discours en onder verclaringe dat men egter daartoe geen speciale ordre had, afgevraegt of sy ⁽²⁾ wel en wisten, dat tot het uytrusten en equiperen van soodanigen costelycke vloot oock veel gelt quamen te vereyschen, 't welk sy verclaerden mede wel te connen begrypen, en naar eenige discoursen onderlinge met malkanderen ende haar bygevoegdens Lappora en Limlacco gehadt te hebben, soo scheen het alsoff sy wilden te kennen geven ordre te hebben om met ons dierwegen te spreecken en te contracteeren, maar dit geschiede vry wat

⁽¹⁾ Er staat: *den*.

⁽²⁾ Deze laatste vier woorden heb ik ingelascht.

flauw en niet resoluut. Ondertusschen den avont gevallen en de ambassadeurs geïnclineert synder om weder nae huys te keeren, is dit hier voorts soo by gebleven, gevende op het nemen van haar afscheyt een request over om haar origineele credentiebrief, die zy op hun eerste inhalinge in onse vergaderinge overgelevert hadden, wederom te mogen hebben, alsoo se anders niet voor haar Keyser sonder dien derfsden verschynen, welk request, als aen de vergaderinge in 't generael hoorende, aen hun wedergegeven is om aen Syn Edelh^l. off ⁽¹⁾ de vergaderinge self te doen præsenteren, en daarmede is dese eerste conferentie dus ten eynde gelopen en syn sy gesanten, nadat sy een copie tee en een pienangh genuttigt hadden, in 't vallen van den avont weder na huys gegaen met de caros van staet en weder begeleyt door d'E. van der Plancken, Spanbroeck en Melman, dewyle den E. sabandaer Ockerse middelerwylen tot de aengecome ambassadeurs van Bantam was gecommitteert moeten werden.

's Avonts na 't gebet komt den E. sabandaar Ocker Ockerse binnen, rapporteerende een vaartuygh, geladen met 400 picols peper, met een affgesant en brief van den Pangeran Aria, tweede soon en Prins van Palembang, aen Haar Ed^e. gecomen te zyn, waarvan 't nader op den dagh van de inhalinge dies briefte aengeteeckt staat te werden.

Van desen avont senden Haar Ed^e. per Maleyts vaartuygh van Intche Soloon, Pattanees, woonagtigh tot Andragiry, nogh een origineel briefte in 't Maleyts en Duyts aen den Connick tot Andragiry Jang de Pertuaen benevens een notitie in 't Maleyts van de verblevene 's Comp^s. goederen in onse logie aldaar, luydende gemelte briefte van woorde tot woorde dusdanigh:

Briefte aan Jang de Pertuaan en syne broeder, Koningen tot Andragiry.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens en Raden van India tot Batavia zenden desen haeren vrundelycken briefte nevens haare groetenisse en veel geluckwensching aen Jangh de Pertuan ende zyn broeder, Koningen tot Andragiry.

Den brenger deses, Intje Soloon, Pattanees en woonagtigh tot Andragiry, onlangs met zyn vaartuygie hier op Batavia verschenen, heeft ons mondelingh weten te berigten, dat Uwe Hoogheden in haar bewaring hebben gelieven te nemen des E. Comp^s. logie nevens de coopmanschappen en goederen. daarinne verbleven volgens de hier bygevoeghde inventaris als ons volk daaruyt vertrocken zyn en die verlaten hebben, uyt vreesse, soo se voorgeven ⁽²⁾, als onse chialoup vandaar terugh naar Batavia zoude gesonden zyn ende zy dan tot Andragiry verbleven, haar wel eenigh groot quaet overcomen mogt, 't zy door de onderdanen van Uwe Hooghedens selfs die quaatwillig en

⁽¹⁾ Er staat: *om aen syn off.*

⁽²⁾ Er staat: *verlaten hebbende uyt vreesse loose voorgeven.*

ongehoorsaem zyn oftewel door de Bantammers, indien se wederom tot Andragary quamen te verschynen, gelyk er gerugt wiert, om andermael 's Comp^s. logie te overvallen, ons volk te vermoorden ende de goederen te roven, gelyck zy jongst zeer trouwlooslyck hebben gedaen, sonder dat UE. Hoogheden d'onse zyn te hulpe gecomen, als Uwe Hoogheden voor desen omstandig aengescreven is, om welk gevaer dan te myden de onse in 't geheel opgebroocken ende hier op Batavia gecomen zyn tot onse groote verwonderingh, niet willende verhoopen dat Uwe Hoogheden van soodanige intentie zouden zyn geweest, maar veeleer dat d'onse door d'een off d'ander qualyck sullen zyn onderrigt geworden, misschien op hoope van eenige proffyt daarmede te doen, 't welk wy des te eerder zoude connen gelooven, zoo het waar is dat Uwe Hoogheden als gesegt Comp^s. logie en goederen in hun bewaringh genomen hebben, en 't welk ons aengenaem om te verstaen is geweest en oocq bewogen heeft Uwe Hoogheden dit vooroff by desen onsen brieff bekent te maecken, niet twyffelende off Uwe Hoogheden, indien desen man ons de waarheyt gesegt heeft, sullen op den ontfang van dit brieffien ymant van de haere off herwaarts off naar Malacca sende, daar het Uwe Hoogheden best gelegen comt, om 't rendement van de goederen, soo se verkocht zyn, off anders de goederen selfs ons toe te brengen off wel om reeckening daarvan te doen, 't welk ons dan zoude connen bewegen onse dienaren weder naar Andragiry te stieren en aldaar gelyck tevooren onder de bescherminge van Uwe Hoogheden onsen handel te dryven, zoo ons een bequamer en zeeckerder plaatse wierde aangewesen om te woonen en daar wy beter van overlasten ende roveryen dergeene die van buyten komen bevryt en beschermt condon zyn.

In 't Casteel Batavia ady 7^{en} Mey 80.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generaal van Nederlants India

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 's Comp^s. zegel in roode lacke gedrukt.)

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

's Avons vertreckt uyt deser rheede 't schip de Veluwe vanhier na Siam en Japan, medenemende twee missives, d'eerste aen den oppercoopman Aernout Faa en den raat in Siam en de laesten, zynde een cleen preadvisie, aen Albert Brevinck, opperhoofd in Japan, beyde op heden geteekent en van inhoude en substantie als by 't affgaende brieffboek en verbael omstandigh staat aengehaelt, hebbende genoemt schip de Veluwe wyders aen contanten, coopmanschappen en behoeften vanhier medegevoert 't volgende, als voor Siam:

102500 guldens aen contanten; *

976 ~~ƒ~~ rompen;

3 kassen met rosewater, voorts nogh verscheyde provisiën, materialen, gereetschappen, schryftuygh, equipagie- en andere goederen, bedragende tesamen een somma van..... f 104004: 8: 3;

en voor Japan:

100 balen Bengaalse zyde gesorteert en

60 balen florette gaarn, bedragende met d'ongelden f 55395: 4: 15;

somma monteert 't afgescheepte in desen bodem voor

Siam en Japan samen..... f 159399: 15: 2.

Staende de brieven aen den Siamsen Coninck en Oya Berquelang mette naeste besendinge apparent eerst in Augustus en de principale rescriptie na Japan met de directe schepen en 't nieu verkoren opperhoofd in 't lest van Juny te volgen.

9 d°. 's Morgens ontrent ten seven uren is den E. sabandar Ocker Ockerse met den resident Caaff uyt name en ordre van Haar Ed°. de heeren Bantamse ambassadeurs, Keey Aria Mongonsadana en Keey Nebey Astra Djaja, in haar vaartuygen andermael wesen begroeten en hun aendienende dat se sich gelieffden gereet te houden om volgens 't nader genome besluit op syn gedane rapport van gisterenavond tegens morgenvroegh aen lant en binnen 't casteel voor Haar Ed°. Hooge Regeeringe ter audientie geleyt te werden, en dat se met statie uyt hun vaertuygen stonden te werden afgehaelt, dat sy sich oock wel lieten gevallen en aennamen als 't Haar Ed°. geliefde te sullen paraat zyn om te verschynen.

Heden en gisteren ter extraordinary vergadering wegens de inhalingh van de 2 Bantamse ambassadeurs gebesoigneert wesende, soo is alsulx geresolveert als by 't project daarvan, in 't resolutieboek onder die datums ingeschreven, omstandigh staat gespecificeert.

10 d°. De Bantamse gesanten Keey Aria Mangesadana en Keey Nebey Astra Jaja op eergisteren in de namiddagh hier verscheenen ende alsdoen verstaen wesende deselve op heden te laten inhaalen ende met het overleveren van de brief hares Coninx ter hoger vergaderinge van Haar Ed°. ter audientie te verscheynen, soo is daarover op gisterenavondt geresolveert na de presente constitutie des tyts en om aen geene beleeftheden aen onsen zeyde te laten gebreeken, de voorsz. inhalinge met behoorlyke cermonien te laten geschieden in navolgende maniere.

Memorie wegens het inhaalen van de Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mangesadana en Keey Nebey Astrajaja.

d'E. Ockersze nevens den Bantamse resident Caaff en onsen captain der Maleyers sullen des morgens ten seven uren van de werff afvaren om de gesanten van boort off uyt hun vaartuygen te haelen met 2 groote Comp°. orembayen nevens agt roeschuyten;

een hondert man van hun volcq sal met hem aen lant mogen comen en niet meer, maer sooveel minder als 't haar goetdunckt;

de 2 chialoupen, omtrent hun vaartuygen leggende, sullen op 't instappen van de gesanten uyt haar in onse vaartuygen rondom haar stuckjes losschieten; 't volk van de boom en de hooftwagt van 't Viercant sullen op 't incomen en aen lant treden van de gesanten in 't geweer staen en ⁽¹⁾ aldaar van militie voor die tyt verdubbelt werden;

aen 't Viercant sullen sy ambassadeurs voor de hooftwagt uyt de vaertuygen ontfangen worden door d'Heer Ordinary Raed en Ontfanger Generael Willem van Outhoorn, verselt met:

2. d'heer fiscaal Zeeman;
3. d'heer fiscaal Pauw;
5. den landdrost Pit;
4. den landdrost van Mooek;
7. d'E. Isaacq Loosmans ⁽²⁾;
8. d'E. Jacob van Dyck;
9. d'E. Abraham Struys;
12. d'E. Pieter van Leeuwen;
13. d'E. Joan Wynans;
6. d'E. Buquoy;
11. d'E. Luctenburg;
14. d'E. Canzias;
10. d'E. Jacob Does,

alle als gecommiteerden staatluyden, dewelke daartoe sullen werden onthoden tegen 7 uren te comen bey de heer ontfanger Willem van Outhoorn in zyn E. gewesen woonhuys op de werff, en geordonneert by gebreck van Comp^e. paarden elcq een gemonteert paert selve mede te moeten brengen;

en by 't genoteerde gebrek van paarden van de Comp^e. soo sal men tot het inhalen van d'ambassadeurs gebruyken:

de groote wagen van staet;

de wagen van Zyn Ed^t. de Heer Generael en

de wagen van de Heer Balthazar Bort,

nevens 2 à 3 van de beste reypaarden van stal, zoeder zyn, met den stalmeester en hun met de koetsen tegen uren ⁽³⁾ aen 't Viercant voor de werff te laten comen;

de connixbrief sal van den ambassadeur eerst worden overgenomen voor deses casteels poort, door een helmbardier van Zyn Ed^t. in een silvere schotel met de gewone gele quitasol daarover;

den ambassadeur sal door d'heer Outhoorn de hogerhant werden gegeven;

de wegh van 't Viercant te reyden na 't casteel, sal men nemen door de Jonckersstraet en gragt na de Middelpunt en voort na de Diestpoort voorby 't zieckenhuys en de Nieuwepoort langs de oostzyde der Tygersgragt weder na 't stadtshuys en over dat peleyen voort door de Princestraat regt nae 't casteel;

⁽¹⁾ Dit en laschte ik in.

⁽²⁾ Lees: *Soolmans*, en sub 11 en 14: *Luchtenburgh* en *Cansius*.

⁽³⁾ Sic.

de compagnie ⁽¹⁾ des casteels sal in de wapenen zyn na gewoonte, en sullen op het overleveren des brieffs drie chergies musquettados en op de twee eerste chergies yder eene ende dan vervolgens op de laeste chergie noch negen, off tesamen elff schooten gedaen worden van des casteels punten;

de gesanten sullen door d'heer Outhoorn voort binnengebragt en door Zyn Ed^e. in de groote vergaderzael ontfangen werden, ter presentie van alle de Heeren Raaden;

en sullen de gesanten nevens onse gecommiteerde geset werden op stoelen sonder leuninghen, maar d'heer Outhoorn sal in de sael van hun oftreden en op syn E. plaets in ordre cessie nemen;

men sal de ambassadeurs in keur geven naar de audientie omme weder na hun vaartuygen te gaen off wel aen lant elders gedefroyeert te blyven, en aen lant gelievende ⁽²⁾ te blyven, sal men de ambassadeurs logieren met haar suyte buyten de westzyde deser stadt over de punt Groeningen in de pedacken van d'Heer Directeur Generael Speelman;

en sullen sy (des begerende) haar vaertuygen mede mogen binnen doen schieten en in de stadsgragt voor de pedacken off in 't dock ⁽³⁾ mogen leggen;

zullende de gesanten uyt het casteel weder werden afgeleyt, 't zy na de bestelde logimenten ofte na haar vaartuygen, door d'E. Ockersze, Caeff en den capteyn der Maleyers;

d'E. Heer Directeur Generael sal door onsen capteyn Maleyers hem van sirypinangh en eenige andere behoeften doen versorgen en defroyeeren;

de 30 ruyters deses casteels sullen met haer wapenrustinge en carabyns staen ter wederzyde in de corte galdery voor de vergaderzael van Haar Ed^e.;

de 12 oppassers van d'Heeren Raden sullen hun in de groote voorzael aen wederzyden rangieren en haar geweer presenteren;

daar sal een zergiant en een corporael nevens 20 soldaten uyt het casteel na 't Viercant gaen om ter wederzyden van de carossen by de ambassadeurs en gecommiteerden hun te vervoegen en te voet te geleyden tot binnen 't casteel, wanneer se sullen voorgaen en zigh voor de peuye rangieren, en welke soldaten dan voort met de gesanten weder sullen afgaen en hun nae huys geleyden, om voor een guarde van staat voor deselve gedurende haar aenwesen te blyven dienen.

Ingevolge van welk arrest en project dan 's morgens ten seven uren den E. sabandar Ocker Ockersze, geadsisteert met onsen Bantamse resident Willem Caaff, in geselschap van d'2 ambassadeurs herwaarts gecomen, benevens onsen captain der Maleyers Abdul Bagus sikh met de geordonneerde 3 orengbayen en 8 roeychialoupen nae boort van de Bantamse vaartuygen, alsnoch even buyten dese revier leggende, begeven en aldaar de voornoemde ambassadeurs uyt Haar Ed^e. name gecomplimenteert hebbende, soo zyn gemelte ambassadeurs met hem in onse prauwen en roeychialoupen overgetreden en met een gevolg van ontrent 100

(¹) Er staat: *d'E. Comp^e.*

(²) Het HS.: *gelieven.*

(³) Het HS.: *dack.*

coppen, soodanigh het hiervooren by Haar Ed^e. oock was geprojecteert, bestaende in de 2 gesanten, 10 mantrys off edelluyden des Coninx, 10 souranagaras off langhairige Javaanen en hovelingen, benevens 60 à 70 pieckdragers ende nogh 10 Javaensche musquetiers, in 't geel gecleet, en voorts eenige domestiquen, toebacq-en sirypinangdragers, met welke stoet men naer binnen is gevaren, wanneer van de 2 zeylchialoupen 't Casteel Batavia en Zalm, die buyten en binnen de Bantamse vaartuygen op de wagt hebben gelegen, met haar stuckjes rondsom losgeschooten wiert, te weten van de chialoup 't Casteel Batavia 6 en van de Zalm 6 schoten, komende alsoo ontrent ten halffnegen uren binnen de wagt van 't Viercant (die voor dees tyt ⁽¹⁾ verdubbelt en alle, gelycq oock de soldaten op de boom, in 't volle geweer daar gerangieert waeren), alwaar men doen uyt de prauwen en sloepen aen landt gestapt wesende, soo wierden de gesanten door d'Heer Ordinaris Raad en Ontfanger Generael Willem van Outhoorn, geadsisteert met de hiervooren geordonneerde heeren gecommitteerdens (dewelke middelerwyle sigh op de werff by gemelte heer Outhoorn hadden laten vinden en yder volgens ordre zyn eygen paart medegebragt), andermael vrendelyck verwellecomt en na weynige complimenten na de bestelde carosse, die voor 't pleyn van 't Viercant gereetstonden, geleyd ⁽²⁾, gevende gemelte heer Outhoorn den eersten ambassadeur zyn hogerhandt, tredende alsoo in de groote carosse van staet:

den eersten gesant Key Aria Mongasadana;
 d'E. Heer Ordinaris Raet Willem van Outhoorn;
 d'heer fiscaal Gualter Zeeman;
 d'heer waterfiscael Pieter Pauw;
 d'E. landdrost Lourens Pit de Jonge;
 d'E. sabandar Ocker Ockersze;

waarop in de coets van Syn Ed^e. volgden

den tweeden gesant Keey Angabey Astrajaja;
 den borgercaptain Abraham Struys;
 den weesmeester d'E. Jacob Does;
 den coopman Hendrick Cansius;
 den captain der Maleyers Abdul Bagus;

wyders:

den coopman d'E. Jacob van Dyck;
 den borgercaptain Pieter van Leeuwen;
 den borgerritmeester Jan Winans en
 den Bantamse resident Willem Caaff;
 deze vier ⁽³⁾ alle te paert, zynde de overige vier genomineerde gecommitteerdens,

⁽¹⁾ Er staat: *door dees tyt*.

⁽²⁾ Het HS.: *geleyden*.

⁽³⁾ Er staat: *de vier*.

als d'E. landrost Vincent van Moock, de boeckhouder generael Jaques de Bouquoy, den vicepreces van Schepenen, d'E. Isaacq Soolmans, en den coopman Mattheus Luchtenburgh niet bey de hand noch in desen present geweest.

Hierna quam de derde koets (zynde die van d'heer Balthazar Bort), in dewelke zich volgepropt begaven een deel der Javaense mantrys en zouranagara's en de overige derselve stapten tot omtrent ... ⁽¹⁾ in 't getal te paarde, van die onse gecommiteerdens als gesegt volgens ordre yder voor sigh medegebragt hadden, en de rest te voet tot omtrent 60 à 70 man alle met piecken, rydende soo volgens 't project de stadt in door de Jonckerstraet en gracht tot aen de inlantse kerck en langs de Middelpunt na de Diestpoort en vandaar voorby 't sieckenhuys en de Nieuwepoort tegenover de stadtsvesten langs de oostzyde der Tygersgragt en soo over 't pley n voor het stadshuys door de Princestraet regt toe nae het casteel, gaende een zergiant met 21 Nederlandse soldaten ter wederzyde van de wagens daer de ambassadeurs inne saeten en voor deselve 10 Javanen van de ambassadeurs, mede met musquetyes voorsien en in 't geel gecleet, en voorts oock by en ter wederzyde van deselve de Javaensche pieckeniers tot 60 à 70 in 't getal, nevens de toebacq- en sirypinanghdraggers als andere dommestiquen.

Voor 't casteel incomende traden sy aen de poort uyt de wagens en wiert aldaar de brieff des Coninx van Bantam, dewelke den eersten gesant Key Aria Mongasadana tot hiertoe in een kleen silver schoteltye, met geel damast overdeekt, by sigh gehadt hadde, door een helbaerdier van Zyn Ed^t. in een groot silvere schotel overgenomen en alsoo agter een corporaelschap van Nederlandse soldaten uyt het Vierkant onder de gewoone geele schenckagiequitasol vooruyt na binnen gebragt, waerop in ordre volghden d'Heer Ordinary Raed Willem van Outhoorn, hebbende den eersten gesant aen zyn rechterhand en wel thien à 20 van syn Javaanse domestiquen, als toebacq-, lantern-, siry en pinanghdraagers voor sigh heenen, daarop den tweeden gesant Keey Nebey Astrajaja met de heer fiscael Zeeman en d'heer waterfiscael Pauw, alsdoen den E. landrost Pit, den E. sabandaer Ocker Ockersen en doen den coopman van Dyck met den resident Willem Caaff, nevens de E. borgercapiteyns Abraham Struys en Pieter van Leeuwen, d'E. Jacob Does, den coopman Hendrick Cansius en den borgerritmeester Joan Wynas en onsen capiteyn der Maleyers, waarnevens en achter doen quamen de Javaense suite alle door malcanderen, die sigh binnen de hooftwagt aen de linckerzyde voor de wooningen van d'heer Bort en Camphuys met hun corte en lange piecken, musquetten en ander geweer in drie à vier apparte troepjes verdeelden en aldaar staen bleven, maar den sergiant ende 21 man van ons volck bleven buyten de poort staen, gaende de gesanten met hun domestiquengesleep nevens onse heeren gecommiteerdens door de gewapende compagnie soldaten des casteels (die na gewoonte van de poort ende hooftwagt tot Zyn Ed^t. woninge wedersyts gerangieert stont) alsoo de peuye op tot in ⁽²⁾ de groote voorzael, in dewelke door ordinary passagie 12 oppassers van de Heeren Raaden in volle geweer gestelt waeren en waerby een weynigh mosten

⁽¹⁾ Het HS. laat het getal open.

⁽²⁾ Er staat: *de peuye tot op in*.

vertoeven, doordien hun vroege binnencomste, die men in plaets van negen met thien uren had tegemoetgesien, veroorsaecte dat de Heeren Raaden ten huysse van Zyn Ed^l. noch niet waeren overgecomen, doch dewelke niet lange daarna verscheynende en in ⁽¹⁾ ordre aen de gewoone vergadertaefel, dogh alle ter rechterzyde van den Heer Generael geseten zynde, soo liet men alsdoen de gesanten met hun gevolg en onse gecommiteerdens binnenkomen, alwaar oocq in de corte galderye na de vergaderzael de 30 ruyters deses casteels te voet met haar carrabyns en pistoolen ter wederzyden gerangieert waeren. Binnen de raadcamer tredende quam de helmbaerdier met des Coninx brieff in een silvere schootel, die hy op tafel voor Zyn Ed^l. nederzette, vooruyt en daarop gevolgde d'heer Outhoorn met Keey Aria Mongasadana aen zyn syde, tredende nu d'een in de zael ⁽²⁾ van hem aff na zyn E. stoel en plaetse, wanneer d'E. sabandar Ockersze de beyde gesanten voorts opleyde en, nadat se d'Heer Generael begroet hadden, op haar plaets wees, zynde op roode stoelen sonder leeningen, ontrent $\frac{1}{2}$ roede aen de zlinckerzyde van de vergadertafel en wat beneden die van de Heeren Raden, die daartegenover aen deselve tafel en den secretaris op 't eynde van dien geseten waeren, wanneer nae de 2 gesanten hun zitplaats vervolgens op de stoelen namen: d'E. fiscael Zeeman en Pauw, den landrost Lourens Pit de Jonge, de sabandaer Ockersze, den Bantamse resident Willem Caaff (aengesien alsmede van des Coninx van Bantams wegen gecommiteert), den E. Jacob van Dyck, d'E. Abraham Struys, d'E. Pieter van Leeuwen, d'E. Jacob Does, d'E. Hendrik Canzius en den E. Jan Wynas, alle na malkanderen en achter welkers stoelen tegen de vensters aen stonden 2 bancken, daer de Javaense edellieden en suite wierden gewesen en op gingen sitten, maar waeren soo sterck van volk, dat sy hun dadelyck aen d'overzyde agter de Heeren Raden op de stoelen en bancken, die daar stonden en egter voor haar niet gedestineert waeren, mede sonder vraegen begaven en voegden, behalven de resterende dienaren en beteldragers, die omtrent de deur doch mede binnen de zael bleven staen. Sooals se dan geseten waeren, wierden er 3 chergies van de compagnie des casteels met musquetten en daaronder vervolgens 11 canonschooten met scharp volgens de gestelde ordre van de punt Diamant gedaen, na welkers ophouden d'Heer Gouverneur Generael de brieff des Sulthans uyt de schotel nam en die opende (zynde d'selve in een couvert op de Europaense wyse toegemaect en met lack verzegelt, doch sonder opschrift), wanneer Syn Ed^l. deselve aen onsen capteyn der Maleyers (die nevens off terzyden agter Zyn Ed^l. stond) overgaff, dewelke die doen na gewoonte publycq in de Maleytse taele, daar se in geschreven was, overluyt las en weder aen Syn Ed^l. overhandigde, wesende van alsulcken inhoud als hier even achter uyt de translatie sal cunnen blycken, en dewyle uyt het hooren lesen derselver brieff aangemerckt wiert, dat daarinne de name des ouden Sulthans van Bantam nergens wierde gemelt off yts van hem vermaent, soo was daarop d'eerste vraage door de mont van onsen capiteyn der Maleyers aen de gesanten, hoe sulcx by- en waaruyt dat voortquam dat de brieff niet soowel uyt den ouden als jongen

⁽¹⁾ Er staat: *verscheynt ende en in.*

⁽²⁾ Denkelijk te lezen: *nu binnen de zael.*

Sulthans name waere geschreven, waarop Keey Aria Mangasadana doen verklaerden en ten antwoord diende, dat nu 7 dagen ⁽¹⁾ voorleden den gemelten ouden Sulthan Agon de gantsche regeringe en bestieringe van Bantamse ryck aen zyn soone, den jongen en present regerende Sulthan Aboen Nassar Abdul Cahar, hadde overgegeven en t'eenemael opgedragen, en dat den ouden nu niet meer als regerende Sulthan by alle Bantamse onderdanen wierde erkent; waarop hem nader gevraegt zynde hoedanigh en in wat maniere, ordre en wyse sulx waere geschiet en toegegaen, soo verclaerde hy, dat den ouden Keey Aria Monjaja en Pangiran Kiedol ect^a. door last des ouden Sulthans op Bantam alle de rycxgrooten hebbende doen byeenkomen, de regeringe aen den tegenwoordigen jongen Sulthan uyt zyns vaders name t'eenemael in 't openbaer opgedragen en alle outhoriteyt hem overgegeven hadden. Wanneer hem doen verders wiert voorgehouden, off dan den ouden Sulthan en Keey Aria Manjaja als Pangeran Kiedol evenwel niet in staet en magt bleven om over 't afsenden van eenige krygsmachten, volckeren off vaartuygen hier off daer en elders te disponeren en bevelens te geven, en off d'regeringe van Turtiassa, daar den ouden Sulthan resideerde ⁽²⁾ met syn grooten van die tot Bantam van den jongen Sulthan afgescheyden ofte gedeelt waren, doch verclaerde hy daarop gantschelyck van neen, maar dat alles nu een ⁽³⁾ en onder 't Bantamse ryck als volkeren begrepen was, 't gunt nu alle onder 't absolute gebiet van den jongen en regerenden Sulthan Aboen Nassar Abdul Cahar sorteerde ⁽⁴⁾, en dat Key Aria Monjaja als Pangirangh Kiedol mede alle haere gesagh en regeringe t'eenemael affgelegd hadden en van haere diensten gelicentieert en ontslagen waeren, sulcx dat noch den ouden Sulthan, noch Key Aria Monjaja, noch Pangiran Kiedol, noch niemant het vermogen hadden om selfs een prauw off vaartuygh off eenigh volcq na elders te mogen versenden ofte ytwes te doen off by der hand te nemen sonder ordre, licentie en toestaen des jongen Coninx, maar ter contrarie, dat den ouden Sulthan, Keey Aria Monjaja, Pangiran Kiedol en andere die by dien Sultan op Turtiassa resideerden nu niet anders als private personen wierden erkent en aengesien, die op hun landen en lusthoven woonden sonder in de saecken van de regeringe des ryx te werden gekent en gemoeyt, ende gevolgelyk ⁽⁵⁾ nu alles uyt de naem en bevelen des jongen regerenden Coninx voortquam en geschiede door hem Keey Aria Mongasadana, die de Koning tot minister van staat in plaetse en in 't bewint van den ouden Keey Aria Monjaja gestelt hadde en sulx alles besorgen en beschicken moste, wat ⁽⁶⁾ binnen en buyten 't rycq alsmede te water en te lande voorviel; waarop gevraegt wesende de hoedanigheyt en staet dan van den Pangiran Ardy, soo antwoorde hy daarop dat denselven wel de tweede off naeste aen den Konincq was, doch egter niet als in de saecken der gemeente en die binnen 's lants onder

(¹) Er staat: *dat in 7 dagen.*

(²) Het HS: *residerende.*

(³) Het HS: *alles in een.*

(⁴) Er staat: *sorterende.*

(⁵) Het HS: *gevoeglyk.*

(⁶) Er staat: *want.*

de Bantamse Pangirangs en grooten voorvielen 't gesagh en de directie voerde, alle hetwelke van onsen resident Willem Caaff (door Zyn Ed^t. geroepen en gevraegt wesende off hy daar ook van wiste) wiert geconfermeert en geaffirmeert soodanigh geschiet en oocq waer te zyn, wanneer doen verders den ambassadeur wierde gevraegt off zy oocq eenige brieven van credentie medebragten, 't welk hy antwoorden dat de brief des Coninx zyne credentie was, maar dat hy volcomen last en autoriteyt hadde om met d'Comp^e. van een vaste vrundschap en vrede te mogen contracteren, versoeckende verder alleen dat hy spoediglycken mochte werden gedepecheert en over zyne saken gedisponeert, waarop hem wierde geantwoort dat men de brief synes Coninx eerst prefect soude laten translateren en alsdan van de verdere conferentie in de aenstaende weeck na de Sondagh spreekken, alswanneer haer door den capiteyn der Maleyers uyt Zyn Ed^e. name sirypinangh, op de Javaense off Maleytse wyse toegemaeckt, wiert gepresenteert en ondertusschen na de gesontheyt des Coninx van Bantam gevraegt, die zy zeyden wel te wesen, en doen eyndelyck off sy gesanten gelieffden hier aen landt in een bequaem logiement ofte liever in haar vaartuygen gedurende hun aenwesen gedefroyeert te blyven; soo zeyden hy Kiay Aria (die alleen het woort dede) sulx te stellen in Haar Ed^e. believe, maar dat hy al soo gaarne syn defroyement in zyne vaartuygen soude houden, en waarop dan oocq op hun voorslagh ordre gestelt en toegestaen zy, deselve alle te laten binnenschieten en leggen in het dock even buyten den boom aen de westzyde tusschen de puncten Kuylenburgh ⁽¹⁾ en Zeelant, tegen aen de stadtsbuytengracht, wanneer hiermede dese audientie wiert beslooten, nemende de gesanten en insonderheyt Keey Aria Mangasadana van Zyn Ed^t. de Heer Generael als d'heer directeur Speelman en alle de heeren met handtgevinge een beleeft en vrundelyck afscheyt, en keerden alsoo weder nae buyten in geleyde van den E. sabandar Ockerse, den resident Willem Caaff en den capiteyn der Maleyers, daartoe genomineert en geordonneert, gaende de verdere heeren gecommitteerdens voorts yder naar zyn huys, en wanneer cort daarop oocq de vergaderinge van den anderen zy gescheyden. De compagnie des casteels was inwylen soolange in de wapenen gebleven, maar hadde sigh middelerwyle, buyten 't volq die in 't rinket der hooftwagt en in de poort stonden gerangieert, in volle front herstelt aen de oostzyde voor de woninge van d'Heer Ordinaris Raad Anthonio Hurdt en trock, nadat de gesanten buyten waeren, doen voort weder aff. In 't uytgaen gingen de suite van de ambassadeurs, soowel de 10 Javaense musquettiers als de 60 à 70 pieckeniers, voor haar heenen na de Javaense mode soo in coppelen, en traden buyten de poort den eersten gesant Keey Aria Mongasadana met den sabandar Ockerse en onsen capiteyn der Maleyers weder in de caros van staet en den hygevoegden tweede gesant Key Neby Astradjaja in de koets van Syn Ed^t. met den resident Willem Caaff en voorts eenige der Javaense hovelingen te paerde en de rest te voet, rydende en gaende alsoo na het huys van onsen capiteyn der Maleyers Abdul Bagus, op de Jonkersgragt staende, die volgens ordre voor hun op de Javaense wyse een tractement hadde

(1) Er staat: *Zuylenburgh*. De andere punt heet *Zeeburg*, niet *Zeelant*.

opgedischt en alwaer se dan ten bywesen van den E. sabandar Ockersze en den resident Caaff werden onthaelt en met een glaesje wyn soo voor haar als haer suite beschoncken, wanneer se doen wel getracteert ten 3 à 4 uren weder in haar vaartuygen, die al in 't dock geschooten waeren, door gemelte sabandar, St. Caëff en den capiteyn der Maleyers geconduiseert wierden, en daarmede nam dese statie van inhalinge een eynde. God geve dat er maar voor d'E. Comp^e. en dese stadt Batavia een gewenst eynde van die Bantamse moettwillen en soo schadelyken quellingen mach volgen tot Syns heyligen naems eere en ons gemeene besten, amen. Zynde nu verders de voorgementioneerde missive des Bantamsen Coninx naar translatie in onse tale in substantie van woorde tot woorde bevonden te luyden als volgt:

Desen brieff van Paducca Siry Sulthan Aboen Nassar Abdul Cahar, die Coningh is van Bantam en alles datter onder sorteert en die alles verrigt door de hulpe des Heeren, die genaemt is den barmhertigen ende alles door syn wysheyt soo uytdruckelyck weet te bestieren en regeeren na raedtspleginge met alle de grooten van Bantam; en om te bethoonen onse oprechte en suyvere wedyrsydse genegentheyt gelyck voor desen en die oocq onveranderlyck blyven zal, wert desen tegenwoordigen aen den Capitain Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raden van India gesonden, die gebieders zyn over Batavia en aencleven van dien, die rechtvaerdiglyck alle haar onderdanen soo te water als te lande met verstandt regeeren en voorsichtich ⁽¹⁾ zyn in al haer gedoenten, wiens kloeckmoedigheyt in alle stede welbekent is, daerom zyn sy oocq in alle steden en plaatsen soo hier als daer seer heroemt vanwege haere standvastigheyt in 't onderhouden van haere contracten, gelyck sulx is tusschen Bantam en Batavia; dierhalven is het tusschen ons beyde soo helder en klaer.

Verders soo geeft Paducca Siry Sultan Aboen Nassar Abdul Cahaer aen den Capitain Moor Gouverneur Generael en de Raden van India te kennen, alsdat de schepen en de chialoupen van Batavia een Bantams vaartuygh hebben verdestrueert, 't volcq vermoort en de goederen gerooft, welck vaartuygh naar Baly wilde vertrecken, maar is by Poelo Lantjang off de Groote Combuys aengetast, waarop syn geweest 20 mannen. Dierhalven sendt ick tegenwoordigh een ambassadeur Key Aria Mangonsadana en Key Nabay Astrajaja ⁽²⁾ aen den Capiteyn Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raden van India om bekend te maken vanwege alle de Bantamse vaartuygen die door 't volcq van Batavia zyn verdestrueert, als by exempel de prauwen die op Chirribon syn genomen, dat waeren alle Bantamse vaertuygen. Wat is nu de beradinge van den Capiteyn Moor daerover? Want den Sulthan en heeft tot noch toe en op geene tyden de

⁽¹⁾ De oude corrector, die deze zinsnede heeft bijgevoegd, schrijft *voorschtich* en het volgende *haer* dubbel.

⁽²⁾ Er staat: *key nabaya istrajaja*.

vreede niet gebroocken, maer is genegen om in eenigheyt te blyven soolange hy in de werelt leeft, en den Capteyn Moor gelieft desgelyck omtrent myn mede te doen ende niet te veranderen. Indien den Capitain Moor Gouverneur Generael genegen is om in vreede met myn te continueeren, soo gelieft den Captain Moor Gouverneur Generael myn daarvan een bewys off teecken te geven, waaruyt ick sal connen sien dat den Captain Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raden van India met myn vrundtschap willen houden ende dat Batavia en Bantam lange mogen eens zyn, opdat alsdan alle de volckeren hier op dit eylant Java in rust en vreede haer kost mogen soecken.

Geschreven in de stadt Bantam op Maendagh den 5^{en} May.

11 d°. Agtervolgens 't geresolveerde op 4^{en} en 7 deser soo vertrecken desen voormiddagh 'tjaghje de Hoop, 'tfregat de Tyger, nevens de chialoup Granaetappel en Brack vanhier naar Indermayoe en Cheribon, samen bemant boven de 105 zeeluyden met 55 fluxe Nederlandse militairen en medenemende een missive van Haer Ed°. aen den captain Jochum Michielse en raat, op heden geteekent, met ordre omme Cheribon noch vooreerst eenigen tyt in besit te houden en dat men de Bantammers off andere, met eenige magt daar off daaromher verschynende, niet sal gedogen, maar by aencomste insinueren vandaer te blyven, omdat die plaetsen op 't versoeck der Princen wegens den Sousouhounangh nu onder des Comp°. bescherminge zy aengenomen, off dat men integendeel tegens deselve vyandelyk sal ageren, gelyk sulcx breeder by de geciteerde missive staet geëxtendeert.

En keeren met de voorgenoemde bodems alsnu oock weder mede terugge derwaarts de affgesondene briefbrengers van den oudtsten Sultan van Cheribon, genaemt Angabey Natangaprana, mitsgaders oock Crain Bissee's souroan, doch sonder eenig schryven aen haer principalen medegenomen te hebben en alleen met mondelinge boodschap dat de nodige antwoord aen haer heeren en meesters by de overgaende brieven aen den capitain Jochum Michielse uyt Haer Ed°. name stonden vervat ect°.

12 d°. Heden avont komt hier ter rheede uyt Zouratta over Mallabaar en Ceylon te verscheynen 'tschip Coevorden en daarmede de weduwe van d'heer directeur Daniel Parve Z., met welker bodem ons dan uyt die quantieren zyn toegebracht vier missiven met haare aenhorende bylagen, d'eerste door den oppercoopman de E. Joan Kel en verdere raat uyt Zouratta van dato 23^{en} February, de tweede door den commissaris Marten Huysman de dato 11^e Mart particulier over zyn commissarisschap, benevens nogh een derde van geciteert commandeur Marten Huysman mitsgaders den raet dato 12 Mart uyt Conchin en de laeste door den eerste commandeur en Ceylon pl. gesaghebber Lourens Pyl en den raat uyt 't casteel Colombo van dato 23^{en} Maart deses jaars 1680, alle aen Haer Ed°. gecarteert en verselt met soodanige documenten als by de respective registers yder op zyn plaets en den inhoud daarvan in 'taencomend briefboek en verbael in 't brede genoteert en geparticulariseert staen te beooghen, behelsende d'eerste missive van

d'E. Joan Kel en raet in Zouratta onder anderen 't gevolgde nieuws, 't gunt ons goetgedagt heeft in desen tot speculatie aen te roeren:

naar 't overlyden van den E. Daniel Parve op den 6^{en} November anno passado had den E. Joan Kel die directie (volgens de laeste dispositie van d'heer Parw Z.) aengevaerdigt en 't bewint op sikh genomen tot nader ordre;

de fluyt Grootenbroek, in May anno passado van Couchin seer leck en onbequaem in Zouratta gecomen, was met groote moeyte gelost en op een sagte modderyge gront om vertimmerd te werden gehaelt, zynde t'eenemael vergaen en verrot bevonden, sulx dat men genootsaecht ware geworden deselve te laten sloopen en 't gereetschap daaroff te gebruyken en te verorberen;

met de welgeslaagde negotie van de Comp^e. desen jaare in Zuratta was men maghtigh geweest met 't geëyste contant voor Ceylon en Mallabaar off te schepen in 't schip Coevorden een capitael van f 708802;

het Zouratse ryck was t'eenemael in allarm en den Koning selfs in persoon tegens de Raspoeten tussen Agra en Amadabath te velde getrocken om haer weder tot gehoorsaemheyt te brengen, spruytende haar muytinatie ten principale daaruyt, dat gemelte Mogol by 't overlyden van den Jessousing desselfs broeders soon tot een Vorst der Raspoeten hadde aengesteld, die zy daarvoor niet, maar wel d'eygene soone van Jessousing wilden erkennen en aennemen, dogh durffden geen veltslagh met den Koninck wagen, want wanneer den Coninck op haar aenquam schuylden se in 't geberghte en wanneer hy terughkeerde quamen zy weder op de baen, waardoor de wegen tusschen Agra en Amadabath voor den coopman seer onveyligh gehouden wierden, waarby noch quam de stroperyen van den vermaarden rover Suwagie Ragie, die op den Brampoursen wegh met branden en roven van verscheyde steden en dorpen niet weynigh ageerde, en vreesde men hy zyn cours om een goede buyt te halen oock wel eens weder na Zouratta moght nemen;

den Hartogh Mameth Amynchan, al eenigen tyt met den Koning te velde gelegen hebbende, was na 'tscheen by de Mogolse Mayesteyt in groote agtinge geraackt, zynde met een kostelyck hooftcieraat beschoncken en syn incomsten merckelyck vermeerderd, alhoewel de gerugten oock weder liepen dat den Mogol hem met een vergiftigh eerkleedt had begiftigt om hem van kant te helpen, dogh de operatie van dien door den opperchirurgyn Dupre gestut synde, soo was denselven Dupre door den Mogol dierwegen met een ceerpau geregaleert, met voorgeven sulx geschiede omdat hy den Hertogh by 't leven had gehouden, dogh soude hy Dupre kort naar 'taentrecken van die ceerpau doen selve overleden wesen;

wegens 't weygeren van passen aen d'Moorse schepen hadden d'onse in Zuratte veel moeyten en verdriet ontmoet en waren eyndelyck door den gouverneur op 'thart aendringen der Moorse coopluysen tottet verleenen derselver na de Manilhas, Atchin en Siam geconstringeert geworden, welke handelinge die natie seer tegens ons verbitterde, daar de Engelse en France integendeel met 't goetwillig verleenen van hun passen haer voordeel wisten te zoeken en hun credit te vergroeten;

de Francen hadden 't voorleden jaar uyt Vranckryk in Zuratta 2 schepen becomen, te weten de President en Le Soleil ⁽¹⁾ d'Orient met een ontset van 300 duysent roepia aen gout en silver, party coper, meny, aluyn, loot en yser tot ballast, waardoor se in den handel weder wat begonden te leven, maar aen haere crediteuren wierdt seer weynigh betaelt; haar schip de Vailtour ⁽²⁾, nu al vier jaeren staende den oorlogh in de Zuratse revier beset gelegen hebbende en omtrent 50 duysent roepia daeraen vertimmerd geworden zynde, hadden se na de Malabaarse cust versonden met maar weynigh amphioen, cattoen en eenige Benjaense vragtgoederen, en stinde dien bodem dan voorts over Zuratta naar Cormandel versonden te werden; hun schip de President hadden zy in December anno passado weder naar Vranckryck ⁽³⁾ offgedepescheert met party cleeden, salpeter en segellack, zynde goederen die in Zuratta al langen tyt verpant hadden gestaen, en 't schip Le Soleil d'Orient (in de maent January deses jaars naar Persia met eenige vragtgoederen gestevent synde) waeren zy van voornemen in 't eynde van Maart met haeren commissaris Mr. Bureau wyders naar Bantam off te senden;

de Engelse hadden desen jaere drie rykgeladene schepen, namentlyck het Gulde Vlies ⁽⁴⁾, George Landres en de Succes uyt Engelant in Zuratta gecregen met een capitael van 1300 duysent roepia, bestaende hunne ladinge boven de contanten in party lakenen, sergiën, coper, thin, quicksilver, vermilioen, barnsteen, couchenille, tackorael, loot, ect^a, en waren dese drie schepen, nadat soo een togt nae Mallabaer om peper hadden affgelegt, op den 4^{en} February passado weder naar Engelant vertrocken met een groote quantiteyt allerhande cleden, item indigo, lack, aloë, toetsia, kaliander, mirabolanen, tarbentyn, wierook, benjuyn, cauwa, ect^a;

met voorgeciterde schepen hadden d'Engelse geen militairen becomen, alhoewel haere stadt Bombain seer sober van guarnisoen versien en eenlyck met de lyffschutten van den Engelschen president eenlyck was verstreckt geworden;

den befaemden Suwagie had seker eylandtje tusschen Chaul en Bombain in possessie genomen en een sterck casteel daar opgeworpen, met 800 man beset, tot groote praejuditie der Engelschen, die sulx vergeeffs getragt hadden te beletten, en in twee schermutsels 6 blanke en 7 Ierlandse ⁽⁵⁾ coppen verloren hebbende, waren met schand moeten retireren, en Suwagie soodanigh daerdoor vergramt dat hy in 't Ragiapourse ryck alle Engelse ministers in arrest hadde doen nemen en hunne effecten versegelt, leggende 't selve casteel op sodanigen bequamen plaets datter uyt off in Bombain niets konde gebragt werden off 't moeste ⁽⁶⁾ onder zyn geschut passeeren, en tegens 't welke nu den Mogol zyn admiraal Zydy Cassem belast hadde eenige schepen aff te senden om 't selve te water te blocqueren;

(¹) Er staat: *lesoleyk*.

(²) In margine: *Vaultour*.

(³) Het HS.: *Vryckryck*. Andere minder hinderlijke fouten laten wij maar weer staan.

(⁴) Er staat: *olies*.

(⁵) Zoo schijnt er te staan; misschien is te lezen: *hierlantse*, evenals Dagreg. 1625 p. 173: „Europische ofte *hierlandtsche* natien”; 1661 p. 47: „kinderen, zoo Duytse als *hierlandse*”.

(⁶) Het HS.: *moole*.

van Bantam waeren in Zuratta drie Engelse scheeppiens verscheenen, als de Salamita en noch 2 particuliere d^{oe}., hebbende party coper, spialter, thee, peper, quicksilver, porceleyn, aguilhout, vermilioen, sandelhout, eliphantstanden, schilpadtshoorn, camphur, suyker en rottangs aengebragt, en soo was mede noch een Engels scheepie aldaar in February passado uyt China (¹) gearriveert met party coper, quicksilver, aluyn, zuyker, thee ect^e.;

het lighten van 't nieuw hooftgelt aller inwoonderen in 't Mogolse ryck buyten de Mahometanen, waarvan op 13^e February hiervooren zy gesproocken, was door 't geheele ryck al in gebruyk en met sulcken gestrenghet ter executie gebragt, dat yder manspersoon boven de 16 jaaren out, jaarlyx geen 13 ropia konnende opbrengen, na de Mahometaanse wet moste besneden werden, welke schattingen de Armenische Christenen almede hadden moeten betalen, doch wiert gerugt dat de Europeanen daarvan souden bevryt blyven maar daartegens voortaan een verhooghden tol van 3½ per cento van alle aenkomende en uytgaende goederen moeten uytkeeren ect^e.

Uyt de Ceylonse missive hiervoren geciteert wort 't volgende aengetekent:

den Koning Ragia Zinga in Candia hield sigh thans vry stilder als wel voorheenen, doch egter, soo men zeyde, noch al verscheyde grooten om 't leven latende brengen, van dewelke men de volgende wist te noemen, als:

Oedegampay Hoeloe Waddene Rale, gewesen camerdiener van den Coninck;

Battoene Rale, tafeldiener;

Oldewelle Appohamy, dessave van Oewa;

Oedegamme Appohamy, dessave van Matule;

Pajagelle Rale, dessave van de 7 corles;

Toedegolle Appohamy, opsiender van de eliphanten;

den gesant Jan de Bucquoy, anno 1677 den 18^{en} January door d'Heer Gouverneur van Goens de Jonge van Colombo met een missive en een leeuw naar Candia aen Ragia Singa opgesonden, was met licentie des Conincks gelargeert en den 20^{en} Maart deses jaars tot Colombo teruggegecomen, rapporteerende onder anderen dat den leeuw uyt manquement van genoegsaem versorgde noiriture niet verre van 't hoff was komen te sterven en ter ordre van den Koninck de huyl afgestroopt en nevens den gesant voorts tot op een halff quartier uirs van 't hoff den 22^{en} November 1677 geplacet, alwaar tot den 11^{en} May 1679 hadde moeten verbeyden, als wanneer eerst voor den Koning gebragt wierd, staende Syn Mayesteyt op een verheven plaats, throonsgewyse van wit linnen gemaakt, hebbende een stock van massieff gout in zyn handen, zynde geheel in 't wit gekleedt met een witte vierkantige muts op 't hoofd, latende na gedaene eerbewysingh den gesant Buquoy aenseggen dat de veele besoignes van Zyn Mayesteyt oorsaek waeren geweest dat niet eerder voor hem hadden konnen verschynen, doch wel voornamentlyck dat den gesant op een quade ure van Colombo vertrocken was, en daerom had den leeuw oock in 't leven niet konnen blyven; daarop den gesant repliceerden dat manquement van genoegsaeme spyse d'oorsaek van des leeuws doot was, doch ingevalle Syn Mayesteyt eenigh faveur aen hem

(¹) In margine: *van China of Tayoan.*

geliefde te toonen, sulx mettet afsenden der Nederlanders aldaar in geselschap van eenige syner gesanten gevoeglyxst soude konnen geschieden om met de Comp^e. te tracteren, dewelke niet soude nalaten Syn Mayesteyt alle satisfactie te geven, gelyck sulx uyt soo menigte brieven aen hem geschreven quam te blycken en ook hem gesant belast was Syne Mayesteyt voor te draegen, daarop den Koningh liet seggen dat 't hem aengenaem was den gesant goet Zingalees sprack, doch wel bysonder dat hy om sulx aen hem te seggen last hadde, met byvoeginge 't selve van tevoren niet te hebben geweten, doch dat hy den gesant des volgenden daags breder daarvan soude spreekken en oock den medegebragten brieff alsdan leesen; daarop egter niets voor den 22^{en} Juny daaraen was gevolgt, alswanneer den gesant voor Ragia weder gebragt wierde, hem vindende voor den genoemde gemaekten thron ('¹) in de open lugt met een partisaentje in de hand en een goude houwer op zy, den gesant in presentie van Jan Baptista de Rees, die anno 1671 mede na boven was opgesonden, en den dessave van Mature Cornelis Blicklant affvragende off hy wel oyt eliphanten hadde sien vangen, waerop met neen geantwoort zynde, soo vervolgde den Coninck dat den gesant sulx nu konde sien, alsoo men besigh was om eenen wilden eliphant te vangen, hem meteenen belastende voorteen tegens gewoonte met gedeckten hoofde en met syn zydtgeweer by hem te verschynen, en alsoo wierd dien dagh met 't vangen van dien eliphant deurgebragt. 's Avonts liet den Koningh den gesant weder voor hem comen, seggende datter dien dagh geen tyt was geweest om met den gesant yets van de saacken van d'E. Comp^e. te verhandelen, doch dat hy hem des anderen daags weder soude doen roepen en den brieff by hem laten brengen, en alsdan den gesant met brieven en een schoonen getanden eliphant, die hy met de vingeren wees, aen d'heer gouverneur na Colombo soude afsenden en aen hem mede een wyffieseliphant geven en veele andere geschencken en eerteken en meer, dat daarover verwondert soude staen, waarop den Coninck den gesant Bucquoy voor 't laast noch vragde off ('²) de heer gouverneur van Colombo ryck en off hy een soon van den admirael was ect^e., wanneer hy voort naar zyn logiement wiert gebragt; en alsoo sedert dien tyt niets verders daarop was gevolgt, soo had hy eyndelyck na 't sterck aenhouden om na beneden keeren permissie van den Koningh erlangt, met die excuse dat, aengesien den gesant van syn indispositie aldaar niet conde gecureert werden en niet gesint was langer te vertoeven, soo wierd hem van Zyn Mayesteyt toegestaen te vertrecken, hoewel Zyn Mayesteyt gesint was de andere Nederlanders met brieven en zyn eygen gesanten aen d'E. Heer Gouverneur met een eliphant na Colombo aff te senden, waarop den gesant Bucquoy eyndelyck weder van 't Candise hoff vertrocken en den 20 Maart passado tot Colombo behouden aengecomen was;

Egosie Ragie, lantheer op Nagapatam, had de Comp^e. over 't schendigh afflopen der Trumlewaese en Carcalse logie nogh geen satisfactie gegeven, maar prepareerde sigh om den Madureer den oorlogh aen te doen;

het affpersen van gelt en andere plagen gingen daar noch als van outs in

(¹) Er staat: *thoorn*.

(²) Er staat: *aff*.

swang en soomede 't ligten van hooftgelden en lantrenten na de nieuwe beschryvinge, waardoor dat lant van Tansiouwer soodanigh uytgeput wierd, dat het soo voortgaende in lange tot geen verhael soude geraaken;

voorts stinden 's Comp^s. saacken op 't geheele eyland Ceylon in goede welstande, 't welk Godt geve lange magh duuren, hebbende voorts geciteert schip Coevorden alhier aan contanten, coopmanschappen en verscheyde behoeften aangebragt 't volgende, te weten:

van Souratta:

7000 guldens aen contant ropien;

677 diverse packen kleeden;

2528 sacken tarwe;

60 packen poetsjock;

5 kisten met medicinale droguen;

1 pack zyde patholen, voorts noch eenige andere nootwendigheden,
bedragende tesamen een somma van..... f 249580:16: 7;

van Ceylon:

5 kisten met medicamenten, belopende een somma van 566: 2: — ;
somma bedraegt het cargasoen, met het schip Couvorden
van Zouratta en Ceylon aangebragt..... f 250146:18: 7.

Met voorgemelte bodem is ons nogh mede toegecomen een kleen advysbriefje van den schipper commandeur Reynier Reyniersze uyt de fluyt Swanenburgh, cruyssende in de Straet Sunda, op eergisteren aen Haar Ed^s. gecarteert, dicteerende dat 2 roversvaartuygen, bemant met 16 coppen gemengelt geboefte, van Chirrebon comende sonder passe en met 6 bassen en ⁽¹⁾ goet party handgeweer versien, door haar achterhaelt, 't volk de voeten gespoelt en d'vaartuygen in de gront geboort waeren ect^a., gelyck sulx by 't aencomend briefboeck zy te lesen.

In den avontstont erlangen per den Chinees Linko met eygen vaartuygh een missive van Macassar, door den heer president Cops en den raet uyt 't casteel Rotterdam aen Haar Ed^s. gedateert den 2 deser, behelsende 't volgende nieuws:

hoe Radja Palacca den 15 Maart passato ten casteele Rotterdam op Macassar met zyn geheel geselschap van Zourabaya was verschenen in geleyde van de coopliden Bastick en Evan Jonas, hebbende de medegebragte verootmoedigde Cacapparse groten, te weten Crain Ratoetchiny, Crain Mamampang, Dain Matadjam, Crain Manjewoy, Dain Massoere, Dain Macassie en Tocammo met Dain Marannoe, suster van Radja Tello en weduwe van Crain Glisson, nevens 't soontjen van Crain Panaragan, in 't geheel met slaven en slavinnen maar 216 coppen, aen den heer president Cops overgelevert ende verclaert zyn last van d'E. commandeur Couper daarmede voldaan te hebben, welk volcq daarop verstaen wierdt weder onder haere vorige en wettige hoofden yder te laten sorteren;

(¹) Dit en laschte ik in.

de belhamels van Maros onder den rebelligen Mangetany onaengesien het jongst geslotene contract met haar, waeren weder 't gebergte Kaloeko ingetrocken en, daar hun sterck bepaggert hebbende, quamen de omleggende negoryen met roven en stroopen seer te becommerden, daartegens eenige hulpe byeengebragt zynde, soo was den capiteyn Ploen met eenige Nederlanders benevens den Arou Manipa met parthye Touadjers, geadsisteert van die van Maros, te velde getrocken en had die rebellen belegert en de opgeworpene paggers stormenderhant veroverd en den gevlugten belhamels Mangatany nevens den Galarang Malewangh met al heuren aenhangh aghterhaelt en gevangen genomen en tot noch in hegtenis gehouden om hunne verdiende straffen te ontfangen, en waeren nu de inwoonders op Maros door 't verstooren van dat nest weder tot ruste gebragt;

de naeste aen de croon van Goa, genaemt Crain Ballo, was op Macassar nevens Dain Sara, dochter van Crain Songo, op Bontuale en den ouden Crain Poppo op Biema overleden, gelyk sulx alles breeder in 't aencomend brieffboecq kan werden gelesen, zynde ons onder de Macassarse bylagen mede geworden een missive, door den Coninck van Boeten met 2 syner grooten off koninkie van Wawangy en een mantrys, genaemt Canichjonda, aen d'E. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman alhier geschreven, die na gedaene translatie uyt 't Maleyts in onse tale bevonden is van volgende teneur.

Translaatmissive, door den Coninck van Boeton aan d'Ed. Heer
Directeur Generaal Cornelis Speelman geschreven en den 3 November
anno passato met den Coning van Wawangy en den mantary
Canekjouda op Macassar aangebragt:

Naar menighvuldige complimenten was geschreven als volgt:

By desen maack ick aan myn vrunt de heer Speelman bekend, hoedat den tolck Lahamby met zyn Ed^e. beveelen aen myn alhier behouden aengecomen is, en segh ick daarop dat ick van tevooren daarvan geheel onbewust ben geweest, als eenlyck dat myn van de Heer Gouverneur van Tarnaten Robertus een missive toegecomen is, waarby hy my liet weten hoedat het volk van Wawany en Caroony 2 chialoupen affgelopen en hun volk vermoort hebben, en ick hebbe daarover ten hoogsten verwondert geweest en hebbe daarom aldaar ter plaetse laten vernemen, en alsdan ondervonden waar te zyn dat het volk van Caroony een chialoup volk dootgeslagen hadden, doch het volk van Caroony hebben verklaert dat zy geen witte menschen gedoot hadden maar wel 8 personen, zynde Boegies en Baleyers, en ben ick na nauw ondersoeck ontwaar geworden, hoedat het goet, dat zy uyt die chialoup gerooft hebben, omtrent de 400 rd^s. waardig is geweest, en hebbe ick volgens ons lantsgewoonte dierhalven gevonnist dat zy de waarde van dien alsmede van de vermoorde menschen weder souden restitueeren, en sende dierhalve tot voldoeningh van het gerooffde goet 10 stux slaven voor 400 rd^s. en tot voldoeningh van de

8 vermoorde menschen 8 andere en tot een boete 7, en maken alsoo tesamen 25 slaven.

Doch wat die van Wawany aengaet, die ontkennen absoluyt dat zy een chialoup affgelopen off eenigh volk vermoort zouden hebben, maar ick hebbe verstaen dat het volk van Ceram, eenen Orenkaay Juma gesterckt met eenen Laynewy, een chialoup volk vermoort hebben, en hebbe ick op Wawony voorsz. niet het meeste daarvan cunnen vernemen noch eenigh teecken daarvan ontwaar werden, en daarom hebben wy Radia Carony oock alleen dierwegen tereght cunnen stellen en in een amende gecondemneert en hem oock daarenboven van zyn ampt en waardigheyt afgeset, doch byaldien hy eenige witte menschen vermoort hadde, zoo zouden wy hem dan oock met de doot gestraft hebben.

Het volk waar de heer Speelman my door Celebes van laeten weten heeft, gaen tegenwoordigh mede en zyn omtrent 150 sterck onder het beleyt van 2 van myne lantsgrooten, zynde den eenen den Koning van Wawangy en den anderen den mantary ⁽¹⁾ genaemt Canchjouda, die ordre hebben om de heer Speelman te gaen ontmoeten. Oock soo sende ick den tolk Lahamby om het restant van myn schult, daar 45 slaven op voldaan heb en noch 5 op ten achteren staen, te betaelen, doch ick ken der ⁽²⁾ present niet meer magtigh worden dan eenelyck vier, doordien ick door het verbranden van myn huys en het affsterven van myn vrou en kint in groote swarigheyt ben, en versoecke daarom hetselve my gelieft ten besten te houden. Noch maack ick aen myn vrundt den heer Speelman bekend, hoedat ick aen myn tolck Lahamby ordre hebbe gegeven om naar Bantam te gaen om myn zoon Dain Manoopo vandaar te gaen haelen, gelyck ick dan oock versoecke dat de heer Speelman aen den gesegde tolck daarin behulpsaem gelieft te weesen, teneynde Dain Manoopo voorsz. op Bantam niet en blyve woonen maar dat hy zigh liever op Batavia onthoude off, byaldien hy ⁽³⁾ tot het laeste niet en mochte inclineeren, dat hy dan weder naar Boeton retourneren.

Noch maeckt Padoeka aen de heer Speelman bekend en versoeckt daarbenevens dat hy gelieve myn zoon, genaemt Ladato, en Dain Mamopo met den tolk Lahamby met een schip, dat off naar Ternaten off naar Ambon te gaen staet, naar herwaerts gelieve te senden, opdat ick daardoor oock van dit westermousson met hun tydigh van Batavia becomen mach.

'k Hebbe voor present niets waerdiges om te senden dan eenlyck een jongen tot een teecken van myn oprechte genegentheyt.

Voorgenoemde Chinees Lincho heeft ons nogh van Macassar toegebracht een cleen brieffie, in 't Macassaars door de Macassaren, aldaer omtrent 't casteel Rotterdam remorerende, aen haren gewesene Coninck van Goa, genaemt Crain Bissee,

⁽¹⁾ Er staat: *matary*.

⁽²⁾ Er staat: *dir*.

⁽³⁾ Het H.S.: *het*.

alhier geschreven, 't welk vermits desselfs absentie door den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman in bewaringe genomen zynde, alwaar en oock ter Generale Secretary den inhoud, wanneer het nodigh mogt komen geoordeelt te werden, by zyn Ed^e. kan werden vernomen.

13 d^e. 's Morgens komt hier weder van Japara terugge de fluyt den Hasenbergh benevens een op Rambang nieuw gemaecte chialoup genaemt d'Orangiespruyt off nu den Arent, medebrengende een missive, door den oppercoopman Cornelis Bartelse 'Marchier van voor ⁽¹⁾ Damack aen Haar Ed^e. op den 7 deser gedateert, dicteerende kortelyck 't volgende:

tot Japara waeren onlangs eenige Javanen met een party volck aengekomen, voorgevende door den Sousouhounang afgesonden te syn met ordre om de Javaense hoofden Damangh Tsitsia Nala, Nara Paxa en Tsitsia Jouda (dewelke alle de Comp^e. toegedaen waeren) naar Lagonder te vervoeren om aldaer eenige woningen voor den Sousouhounangh op te reghten, dogh hadden eenige derselver ontdeckt, die ordre voornamentlyck lagh om Narra Paxa buyten Japara off uyt 't gesicht van de onse te doen kritsen, omdat hy de Comp^e. aenwysinge hadde gedaen waar de meeste en beste houtwercken te become waeren, doch de weete van hun quaet voornemen gecregen hebbende, was hy 't bytyts ontweeken, en omdat hy niet te vinden was, hadden zy zyn woninge in de assche gelegt en daarop oock Sitsia Nala met vrouwen en kinderen vermoort. De waarom van dat stuck, gaven zy seer frivoool voor, was, dat hy zeeker aenbevolen doghtertje des Sousouhounanghs door toverye om 't leven hadde gebragt, doch dit quaat soude, soo men rugte, door eenige der Javaense regenten en de weduwe van den sabandar Intie Japara, item Souranata's wyff omtrent den Sousouhounang gebrouwt zyn geweest, en waardoor de Comp^e. overal daaromtrent de voet dwars geset en de Calangers op lyffsstraffe verboden wierd eenigh hout aen de Comp^e. te leveren, werdende oock daardoor de houtcappers afgeschrikt, 't welk niet te beteren stont soolange dat Souranatse gebroedsel daar yets te seggen hadde, gelyck sulx en 't verdere aengaende de negotie by 't aencomende brieffboeck en verbael onder 't quartier van Japara staat geparticulariseert, hebbende wyders gemelte fluyt den Hasenbergh en de nieuwe sloep d'Orangiespruyt van Damack medegebragt de volgende houtwercken:

In den Hasenbergh:

600 stux swalpen;

150 stux anckerstocken;

500 p^e. tinhans;

80 stux huysbalcken;

400 stux riemhouten, bedragende tesamen met noch 200 stux riemhouten
ongetaxeert een somma van... .. f 1067: 5:—;

Transportere..... f 1067: 5:—;

(¹) Er staat: *van door*.

Per transport..... f 1067: 5: —;

en in de chialoup d'Orangiespruyt:

481½ picols swarte zuycker;

3050 stucx gedroogde cabosvissen;

400 p^s. tinchans;

241 p^s. kistplancken, beloopende tesamen..... f 2132: 12: 8;

Somma monteert 't aangebrachte met den Hasenbergh en

d'Orangiespruyt..... f 3199: 17: 8.

Naar de middagh gewert ons per Javaens vaartuygh van Bantam een brieffie, door den adsistent Gerrit van Loveren aen den resident Willem Caaff, alhier voor tegenwoordigh hem noch onthoudende, geschreven, gedateert op gisteren, hoe den jongen Sulthan, naar Turtiassa vertrocken zynde, den tolck Huyg Boey door een syner hoveligen met expres vaartuygh daar by sigh ontboden had en beleeffdelyck onthaelt, hem bekendmakende uyt de brieff van zynen ambassadeur Aria Mongasodana met verheuginge verstaen te hebben desselfs heerlycke inhalinge tot Batavia, wel wenschende mede die eere aen een onser ambassadeurs tot Bantam te mogen en kunnen doen, gelyck hy oock verhoopte volgens out gebruyck dat zoude geschieden, wyders verhaellende Haar Ed^e. synen ambassadeur te hebben affgevraegt off denselven oock met toestaen des ouden Coninx ende de verdere raatslieden gesonden en gevolmagtigt ware om alle saacken tusschen Bantam en d'E. Comp^e. te vereffenen, waarop Zyn Hoogheyt verders vervolgde, dat alhoewel den fettoor of onsen resident Caaf niet onbekent was, dat alles wat zynen ambassadeur tot Batavia mogte komen te verhandelen by hem voor welgedaen soude werden aengenomen, soo versogt hy nogtans Haar Ed^e. sulx uyt zynen naeme door den tolk Huygh Boey andermael mogt werden aengedient, met versekeringe dat hy niet tot den oorlogh maar wel om met de Nederlanders in vrede en goet verstant te leven genegen ware, wenschende te mogen weten off de intentie van Haer Ed^e. oock soodanigh lagh, en zoude hy met aengenaemheyt tegemoetsien wat versoeck Haar Ed^e. aen hem gelieffden te doen, alswanneer zigh bereyt soude thoonen alle Macassaren onder hem remorerende in handen van de Comp^e. over te leveren, de Maleyers uyt syn lant te bannen en syn koninkryck van alle soodanige vreemdelingen, daar hy dogh maar van bedrogen wierd, te zuyveren, en aengesien zyn heer vader alle magt en autoriteyt behalven noch 500 man aen hem overgegeven hadde, soo squde hy die Pangerangs en raatspersoonen die altyt tegens hem geweest en zyn heer vader tot den oorlogh aengeport hadden tegenwoordigh een anderen dans doen speelen, 't welke waaren de volgende, als: Pangeran Kidol, Pangerangh Loor, Ratoe Bagus Jaja, den hoogenpriester Chee en Keey Aria Monjaja etc.;

den Pangerangh Soera Diwangsa hadde den Connick om 100 vaartuygen met ontrent 3000 man versogt, waarmede hy versekering wilde doen, Cheribon in Syn Mayesteyt handen leveren, dogh sulx was hem affgeslagen, vermits den jongen Sultan hem met Chirrebon, Samadangh en de andere plaetsen om de oost niet meer

wilde bemoeyen en ⁽¹⁾ verheugt scheen van die moeyelykheyt ontslagen te weesen; oock had Zyn Hoogheyt een kris met aght diamanten van 2500 rd^s. waerdye met noch veele andere gesteentens meer laten verciereren, omme den Sousouhounangh Aman Courat daarmede te beschencken; voorts verclaarde den jongen Sultan alsnu na Turtiassa was vertrocken om syn heer vader voor 't ryxtransport aen hem gedaen te bedancken en denselven voort vandaer naer Bantam te brengen, om aldaar buyten regeeringe in stilligheyt en gerustheyt te leven, en daarom moghten Haar Ed^s. vry verseekert wesen van zyne opregte genegentheyt, ende dat se met zyn gesonden ambassadeur maar alles gelieffden te bemiddelen datter te verrigten mogt wesen, versoekkende meteenen dat den resident Caaff Haar Ed^s. zyn inclinatie tot de Comp^e., die hem noyt onbekent was geweest, naar waarheyt wilde openbaren, en wyders op 't affscheytnemen van Huygh Boey verhalende dat al weder een vaertuygh door onse cruysers omtrent Poelo Baby genomen, aght daarop zynde Javanen verduystert en de negende alleen, die den Coninck sulx bekend hadde gemaackt, door een vissertje geborgen was geworden, en voorts hem in 't oor luysterende zeyde: Jeroetelus off tolk Huygh, wat dunck uw, indien de Hollanders myn den oorlogh aendeeden, hoe zoude het met myn vergaen? waarop Huygh gerepliceert hadde: Sultan, ick gelooff dat ghy uw lant daardoor quyt zoud geraacken, waarop den Zultan vervolgde: ja, soo ben ick mede van becommeringe; daerom zal ick my met d'E. Comp^e. tragten in vrede te houden en bethonen dat ick sal zyn dien ick altyt heb gesegt te wesen, insonderheyt nu ick de geheele magt en zorge des ryx op myne schouderen geladen hebbe ect^a., zynde voorts Huyg Boey met eere van den Sultan vertrocken, die hem een zyner hovelingen hadde medegegeven om te zien dat al het voorverhaelde op 't papier gebragt en Haar Ed^s. dienselven avont noch bekentgemaackt wiert, gelyk sulx in 't aenkomend briefboek omstandiger staet te lesen.

14 d^e. Naar de middagh ter ordinarie vergaderinge is door den Chinesen tolck of ⁽²⁾ staets- en raatsman der hier aanwesende Chinese Tartarische ambassadeurs in Raade van India uyt name ende vanwegen deselve ambassadeurs ingedient en overgelevert seeker geschriftie ofte versoeck in de Chinese ende daarbezyden oock van eenen inhout requestsewyse in de Duytse tale geschreven, tenderende om haere originele credentiebrief, die zy nevens de andere brief, haeres Keyzers t'hunner inhalinge den 28 December voorleden jaars op de affvordering van Haar Ed^s. aen deselve hebben overgelevert, wederomme te mogen hebben, gelyck zy deswegen soo selve als door andere meermalen al diverse reysen by monde instantie hebben doen doen, luydende voorsz. versoekschrift van woorde tot woorde aldus:

Aan den Hoogh Ed. Heer Ryckloff van Goens, Gouverneur
Generaal, sampt de presente Ed^{le}. Heeren Raaden van Nederlants India.

Verthoont met schuldige eerbiedigheyt Lieulauja en Lilauja, gesanten
van Zyn Keyserlycke Mayesteyt van China, hoedat zyluyden supplianten op

⁽¹⁾ Dit en heb ik ingelascht.

⁽²⁾ Er staat: op.

hunne aenlandinge ⁽¹⁾ en intrede alhier UEd^s. hebben overgegeven en geleverd hunne credentiaelbrief, welke apparent alsnoch onder UEd^s. berustende is. En dewyle de supplianten sonder deselve wederom mede te hebben niet en durven thuyskeeren, veel min voor Zyn Keyserlycke Mayesteyt verschynen, oversulcx hoogh nodigh deselve wederom dienen te hebben, soo keeren zy haar reverentelyck tot UEd^s., serieuselyk versoeckende UEd^s. (ten opsiene van 't geene voorsz. is) hunne voorsz. overgeleverde credentiaelbrief aen haar wederom gelieven te overhandigen, opdat zyluyden alsdan onbeschroomt daarmede weder thuyskeeren mogen; hierop verwagtede UEd^s. favorable dispositie.

't Welck doende ect^a.

Waarop dan gelet wesende, by Haar Ed^{le}. verstaen zy de bovenstaende versogte originele credentiebrief de ambassadeurs voor derselver vertreck wederomme te doen terhand stellen, omdat zy sich daar sooveel aen schynen gelegen te laten, mits gemelte credentiebrief alvorens benevens dit voorstaende request, daartoe tenderende, alhier in de Chinese tale beyde van woorde tot woorde sullen werden gecopieert en soo by een notaris als eenige onser voornaemste Chinesen geteekent en alsoo door haar ambassadeurs daarenboven by 't selve oock niet alleen mondelingh maar schriftelyck verclaert, dat den inhoud een en deselve zy en daarmede volcomen komt te accorderen, om dan de authentique copie, soo in 't Duyts als Chinees by den anderen geschreven ect^a., alhier ter Generale Secretarie bewaert te werden.

Ingevolge van 't beslyt, op heden genomen, soo gaet desen avont de chialoup de Vlieger met een briefje naar den commandant schipper Reynier Reyniersze op de fluyt Swanenburgh en de verdere hoofden der cruyssende vaartuygen in de Straat Sunda, behelsende behalven de rescriptie op de ontfangene advisen vandaar 't volgende:

dat dewyle den jongen Coninck van Bantam op den 8^{en} deser twee ambassadeurs met een groote statie naar Batavia hadde gesonden om met de Comp^e. van nader vruntchap en een vaste vrede te spreeken en te versoecken, derhalven by desen wiert geordonneert tot nader ordre (staende de handeling van geciteerde ambassadeurs) in 't agtherhalen en aenhalen der passeerende vaartuygen alle omsichtigheyt te gebruycken en de handelaars met passen versien in geen en deele te beschadigen, en andere, die sich met haar geweer gewillig overgaven, alleen in goede verseekeringe te houden, doch alle publike rovers ofte die de onse soud en tragten te laederen ⁽²⁾ sooveel mogelyck alsnoch te ruineren, gelyck sulcx in 't afgaende briefboeck en verbael wyders zy te beoogen.

Wyders is ter vergaderinge op heden onder 't besoigneren van verscheyde saacken alsulx raakende den omneslagh in de presidie op en omher Macassar gearresteert en vastgesteld als by 't resolutieboeck staet genoteert.

15 d^o. Des morgens werden de affesanten met de brief en schenckagie voor eenige dagen per eygen vaartuygh van den Pangeran Aria, tweede Prins off

⁽¹⁾ Er staat: *aenlandige*.

⁽²⁾ Het HS.: *laderen*.

soon des Coninx tot Palembangh, by indispositie van den sabandar Ocker Ockersze alleen door den capteyn Maleyers ingehaelt en by Zyn Ed^h. geconduiseert, staende eenlyck de soldaten in de hooftwagt in 't rinquet sonder verder ceremonien, werdende de ⁽¹⁾ gesanten met een glaesje Spaence wyn en pynang na 't overleveren des brieffs getracteert, die na gedaene vertalinge uyt 't Maleyts in 't Nederduyts bevonden zy van volgenden teneur.

Translaatmissive door den Pangeran Aria ofte tweede Prins tot Palembangh aan Haar Ed^h. tot Batavia.

De oprechte en suyvere genegentheyt van Pangeran Aria in de straet ⁽²⁾ Palembangh comt aen den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende alle de Raaden van India, die het gebiedt hebben uyt den name van den Hollandsen Konincq in de stadt Batavia, die seer verstandigh ende wiens beraadinge volmaeckt zyn in alle haar gedoente, die met alle Koningen en grooten naar wensch weten om te gaen en haere contracten en vrundschappen onveranderlyck te onderhouden.

Verders zendt Pangeran Aria Naya Derpa en Raga Wangsa om desen brief van opreghte en suyvere genegentheyt aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India te brengen, waarinne bekend maacke dat alle de peper die aen haar overgelevert is, den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en de Raden van India daarmede gelieven te doen na haar eygen welgevallen, en dat tot teeken van bontgenoot- en vrientschap, omdat Palembangh en Batavia als een lant syn sonder onderscheydt.

Verders heeft Pangeran Aria geen ander geschenck aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India te zenden als twee hazegayen, die tot Palembangh gemaackt zyn, vier groote matten, een ⁽³⁾ picol wax en thienduysent stux gatigamber, 'tgeene versoeke met een goedt herte tot teeken van een opreghte genegentheyt gelieft aen te nemen.

Geschreven in de stadt Palenbangh in 't jaar 1003 op den 2^{en} dagh van de maant April.

's Namiddags komen alhier te verschynen per eygen ofte Coninx ionckie twee ambassadeurs ofte affgesondene, genaemt Poeranja Mantri en Intche Noman, van den Koningh van Siampa, gelegen benoorden 't ryk van Combodia, medebrengende een brief, een stuck calembac, wegende 39½ reaal swaarte, tot schenckagie aen Haar Ed^h., sullende translaet van gemelte briefte hierna op den dagh van de inhalinge volgen.

's Avonts wert ons per Jávaen van Bantam toegebracht een cleen briefte, door den adsistent Gerrit van Loveren aen den resident Willem Caaff alhier op

⁽¹⁾ Dit *de* heb ik ingelascht.

⁽²⁾ Lees: *stadt*.

⁽³⁾ Er staat: *en*.

eergisteren gedateert, dicterende dat den ouden Keey Aria Monjaja ende den Pangeran Loor door den jongen Coninck den 12^{en} deser naar Lampon op een plaets genaemt Siampa gebannen en al vervoert geworden waren, en stinde den Pangeran Kidol, soo 't scheen, mede te volgen; oock zoude de ordre desselven Coninck reets leggen dat den hoogenpriester Chee met al syn Maccassaarsen aen haer ⁽¹⁾, bestaende wel in 300 coppen, insgelyx almede van Turtiassa na elders uyt 't Bantamse ryck hem zoude hebben moeten begeben, doch dit was onseker;

den jongen Coninck had mede zynen hofmeester Keey Demangh Depanga Aria ⁽²⁾ gedeporteert, alles affgenomen en na Lampon gebannen, soodat 't nu scheen alsoff den ouden Sultan niet veel meer te seggen hadde;

door de Engelschen waaren alweder 5 Nederlanders gedebaucheert, die haar op 't schip van den Engelschen capitain Tellaert onthielden, gelyck 't voorverhaelde in 't aencomend briefboeck en verbael breder werdt aengewesen.

16 d^e. Heden morgen erlangen weder een briefie van eergisteren per Javaen, door den adsistent Gerrit van Loveren tot Bantam aen den resident Willem Caaff geschreven, dienende ten principale ten geleyde van een missive, door den p^l. gesaghebber d'E. Joan Kel en den verderen raat in Zouratta aen Haer Ed^e. op den 13^{en} Maart passato gedateert, zynde tot Bantam met 't Franse scheepje Tayoan uyt Zouratta aengebragt en niets bysonders in sich behelsende dat noodigh zy gaegt alhier te laten influeeren, dicteerende wyders 't Bantams briefie van den adsistent van Loveren 't volgende:

den jongen Sultan, eenige Bantamse groten naar Lampon gecondemneert hebbende (waervan op gisteren aengehaelt staet) continueerde ⁽³⁾ alsoech in dat voornemen, na men bericht was en dat de volgende noch mede derwaerts stinden gebannen te werden, als: Keey Aria Soeri de Marta, Keey Nebey Janghpatty, Keey Nebey Lodra Antaca en Tommagon Lodra Mangala, en zoude den jongen Coninck hem soo verbittert hebben getoont, dat in presentie van zyn vader zyn kris hadde getrocken om den ouden Keey Aria en Pangiran Loor te doorboren, doch hadde noch ten respecte ende beede van den ouden Sultam sulcx nagelaten, als die ernstelyck om derselver pardon hadde versogt, en werdende nu naar den uytslag maar gewagt, off hy se pardonneren wilde off niet, met verder berigt dat den Pangeran Kidol hem met een groote somma gelts zoude hebben affgecogt, alhoewel geseg^t wiert dat het egter almede zyn beurt zoude vallen;

tot Bantam wiert de gantsche stadt door scherpe wagt gehouden tegens de brantstigtige Macassaren, die op 13^{en} deser te veldwaart in omtrent Bantam een geheele negorye in de assche hadden gelegt, willende, nu deselve aengeseg^t waren 't lant te moeten ruymen, voor haar vertreck nogh schade doen, gelyck den verderen inhoud van beyde geciteerde brieven by 't aencomend briefboeck en verbael kan blyken.

's Namiddaghs komt alhier uyt de Straat Sunda terugge de chialoup de Vlieger met een briefie, van den commandant schipper Reynier Reyniersze gisteren

(¹) Lees: *aenhang*.

(²) Lees: *Dipa Nagara*.

(³) Er staat: *continuerende*.

aen Haar Ed^e. gedateert, ten principalen ten geleyde en tot overbrenginge van 6 stucx Malleytse vrouwluyden, dewelke met 't wederbecomen van onse affgelopene chialoup de Orangieboom daerinne gevonden waren, die tot nader ordre nu aen 't schip 't Wapen van Alckmaar gebragt zyn.

Een weynigh later verschynt te deser rheede van de cust Cormandel de fluyt Cronenburgh, medebrengeende twee brieven, d'eerste door den E. Willem Hartsinck en raat uyt Palleacatta van dato 28 February passado en de tweede door de Masulipatuamse opperhooffden Hendrick van Outhoorn en Pieter Moutmaaker in dato 16 Maart voorleden, beyde aen Haer Ed^e. alhier geschreven, waarby onder de verdere bylagen gevoegt zy geweest een copiemissive van de residenten Abraham Lefeber en Alexander Wigmans tot Wingurla, in dato 17^{en} February aen den genoemt p^l. gesaghebber Willem Carel Hartsinck tot Palleacatte geschreven, behelsende de eerste van voorgeciteerde Cormandelse missives 't volgende nieuws in 't kort onder veel andere materien:

tot Palleacatta was den 3^{en} January passado met groote statie affgecomen den groot gouverneur der Carnatikase landen, genaemt Lingosie Sangrase, die d'onse ofte den E. Hartsinck komen besoecken en om (¹) zyn groote vermogentheyte op desselfs intrede in de logie met een schenckagie van 880 guldens geregaleert was;

tot de vrede tusschen den Grooten Mogol en Visiapourder verthoonden sigh goede apparentien, gemerckt ten dien eynde den Prins Sultan Moasem, stadhouder in Orangabath, van zyn heer vader, den Mogol Onrangsieeph, ordre had ontfangen om by den Golcondasen Coninck te versoeken dat den Nabab Chalielulachan tot middelaar tusschen beyden mogte werden gebruykt, en waartoe verscheyden grooten hun niet ongenegen lieten mercken, om alsdan den Suwagie, die men zeyde veel van ammonitie en victualie ontbloot (²) was, tegelyck op 't lyff te vallen, doch daar wert doorgaens meer van gerugt als gedaen;

't Portugees scheepie van St. Emaniël Tsixero, genaemt St. Anthony, en 't Deens scheepie Christiaenshaven waeren tot Paliacatta uyt Atchin, mitsgaders 't Deens inlants jaghie de Noordse Leeuw uyt Bengale tot Portonovo aengecomen, en stinden de twee laeste gereet om met 't scheepie van den Engelsman Mr. William Jearsey, 't welk hy jongst van den Zouratsen Moor gecoft had, de reyse naar Bantam volladen met cleeden aen te nemen;

met de 3 jongst vertrocken Engelse scheepen 't Goude Vlies, George Londres en de Succes van de cust na Engeland waeren alweder 7 à 8 onser Nederlandsche weghgelopene matroosen, daaronder een schieman, vervoert, en waartegens geprotesteert zynde, had men dogh geen restitutie derselver kunnen erlangen.

By de Masulipatnamse missive wert genoteert dat in den grooten storm off orankan, waarvan hiervooren op den 3^{en} February reets gesproocken zy, tot Masulipatnam in October anno passado voorgevallen, by nader ondersoek was

(¹) Dit om laschte ik in.

• (²) Er staat: *ontloot*.

bevonden datter omtrent sestienduysent menschen het leven en de Comp^e. f 48161 aen coopmanschappen by verlooren en schade geleden hadden ect^e.;

de fluyt Swartsluys, uyt Arrakan over Bimelapatnam naar Palleacatta versonden gestevent, was op den 21^{en} January passado door een abusive aanwysing van de kaert op de klip voor Cannara, leggende 3 1/2 mylen buyten de wal, op de cust van Orexa verseyt en met 176 lasten rys verongeluckt, zynde al het volck en rondhout, alsoo het moy weer was, geborgen en tot Bimelepatnam opgebracht, wesende dierwegen door den schipper Willem Krygsman en de andere opperhooffden een verklaringh belegt, waaruyt de hoedanigheyt van 't blyven van dien bodem omstandigh kan werden beoogt, luydende aldus:

Compareerde voor my Juriaan Heere, boeckhouder in dienst der E. Comp^e., jegenwoordigh bescheyden op het fluytschip Swartsluys, de ondergenoemde getuygen, dewelke ten versoeke van den schipper Willem Isbrantsen Krygsman en opperstierman Pieter Heemskerck en onderd^e. Hendrick van Staden en derdewaeck Pieter Pieterse, altesamen bescheyden op de voornoemde bodem, verklaarde:

dat op den 20^{en} January 1680 peylden met sonne-onderganch de hoeck van Harlingapatnam Noorde ten Westen by gissinge 2 1/2 myl van ons op de diepte van 25 vadem steckgront; hadden het luchje oostelyck en quamen nae verloop van 2 glaasen in de eerste wagt ten ancker op 22 vadem steckgront, vermits het stil wiert en niet meer conden avanceren; hadden de wint 's nags noordelyck met labberkoelte.

Den 21e d^e. 'smorgens met sonnenopgank peylden de hoeck van Carlingapatnam Noord à 5 myl en 't hooge land van Coenare West ten Zuyden 8 myl by gissinge van ons, hadden d'wint noorderlyck met een kleen luchje, lichten ons ancker en gingen onderzeyl, stelden onse koers Westzuydwest, waarop omtrent drie mylen zeylden en als wanneer op 15 vaden sandgrond quamen, stelden alsdoen de coers Z. Z. West om versekert te weesen buyten het riff om te loopen, en gebruyckten sonder eenigsints te vertoeven het dieplood, doch een halff glas by de Z. Z. Weste coers gezeylt zynde, wert het loot op 15 vadem opgehaeld; zaten terstond op het riff vast met vallend water, waarop wy alle behulpzame middelen aanwenden om met het schip vlot te raken. Aengesien wy dan sagen hoe dit werck geschapen was, bragten alle de anckers en werps voor en agter om alsoo het schip van het droge aff te wenden, doch alsoo de wint uyt den Zuydoosten verheffen hand over hand, soodat er verscheyde anckers aen stucken braken. Hierop niet vertoeft, bragten een swaar ancker agteruyt, maar alsoo de zee hol aenschoot konde deselve geen voordeel bybrengen. Bevonden alsdan met het laagste water 15 voet zand met vlacke klippen, maar ter contrarie met het wassende water begon het schip seer swaarlyck te stooten en wies drie voet boven het onderste dek op zyn hoogste. Peylden alsdoen de hoeck van Sikakol Noorden ten Oosten en het hooge land van

Canare West wel soo zuydelyck van ons, en waren alsdoen by gissinge 4 myl buyten de wal. Den 22 deser de wind alsvooren vielen de groote masten overboord en scheyden het schip van malcanderen; waeren alsdoen genootsaecht op dusdanige wyse God beter 't namiddagh het schip te verlaaten.

Alle 't welcke zy voorsz. attestanten verklaren de opregte en einsere waarheyte te syn, willende hetselve des nodig en daartoe versogt zynde met eede bevestigen.

Aldus gedaen in 't fluytschip Swartsluys ady 22 January 1680.

(Was geteekent:)

Jan Willemse hoogbootsman, Andries Danielsen constapel, 't merck van Dirck Huyberthen van der Goes schieman, 't merck van Hendrick Vermeeren quartiermeester, Jan van Hecke bottelier, Pieter Lourensze constapelsmaet.

(Terzyde stont:)

My present

JURRIAEN HEERE.

(Lager:)

Accordeert.

Masulipatnam den 16 Maart anno 1680.

(En was geteekent:)

THEUNIS CARSTENSE, Eerste clercq.

Uyt Golconde had men tot Paleacatta berigt, dat het Mogolse leger voor 't casteel van Visiapour noch te velde lagh en soo nu en dan in eenige voorgevallene schermutselingen doorgaens de meeste klop hadden gecregen, lydende groot gebreck van levensmiddelen;

Suwagie had met een vliegend leger van omtrent 6000 ruyters daaromher veele steden en dorpen uytgeplundert en verbrant, en ondertusschen den Mogel zyn leger van voor Visiapour weder opontboden en tot vergoedinge off restauratie van de gedaene oorloghsomkosten een groote somma gelts van zyne onderdanen laten affeysschen, die zynen veltheer Dillichan tot 300 duysent ropia toe in de landen Carnatica meende te vinden, maar dien landheer zeyde hem liever zooveel kogels te willen schencken en sond denselven meteenen toe een snoer van 500 affgesneden neusen, met bedreyginge dat hy by aennaderinge noch meerder getal van de zyne sodanigh zoude te verwagten hebben ect^e, gelyk sulcx en 't verdere de negotie raakende by 't aencomend brieffboeck en verbael ten vollen staet uytgedrukt.

Hebbende wyders de fluyt Croonenburgh tot inladinge alleen direct van Masulipatnam hier aengebragt de volgende coopmanschappen en goederen, als:

1026 packen diverse cleeden;

2 packen roggevellen;

2413 stucx goenysacken;

42000 R spykers in 700 kisjens;

3432 R hoepyser in 434 staven;

1200 R claverstael in 132 martavaenpottjens;

900 R artal;

2000 stucx roode leere velletjes in 4 packen;

27 heele martavaenpotten;

75 lasten rys, bedragende tesamen met de ongelden een somma van
/ 427613:10:13.

's Avonts erlangen per Javaans vaertuygh weder een nader briefie van Bantam, door den adsistent Gerrit van Loveren aen den resident Caaff alhier op heden gecarteert, vervattende dat men door seekeren Keey, genaamt Wangsa Praya, van terzyde was berigt, dat ten tyde wanneer den jongen Koning in een vergramt gemoet den Pangerang Loor en den ouden Keey Aria Monjaja meende te krissen met 't uytwerpen van dese woorden: jou honden en schelmen, die myn vader en broeder oprockenen en de ooren geduurigh duslange hebt volgeblasen, ick heb uw schelmstukken nu bespeurt, hy jongen Sultan selfs alsdoen bycans door den Pangerang Pourbaya, zyn broeder en schoonsoon van Keey Aria, doorsteeken was geworden, indien hy door den Pangerang Joegja niet was verhindert, denwelke, Pourbaya om den hals vliegende, had gesegt: wat wil je ⁽¹⁾ doen? verschoont den Connick, totter tyt wy sullen zien hoedanigh het sigh wil toedragen met diegeene die hy verbannen wil ect., waarop Pourbaya bedaert was en, soo men d'onse wysmaackte, besloten hadde met syne noch twee gebroeders een goude brieff aen Haar Ed^e. op Batavia te willen zenden, en tegens syn schoonvader, den ouden Keey Aria, en syn oom Pangeran Loor gesegt, dat zy maar naar haar gebannen plaats zouden gaen, hy wilde hem onder de bescherminge van de Comp^e. begeven en dan zoude hy deselve wel weder van Lampon verlossen; in somma, de saeken stinden althans in 't Bantamse ryk en regeringe mede in 't generaal seer verwart, den jongen Connick tegens de grooten en de grooten weer tegens den Coninck, en daerom wierd den jongen Sultan seer sterck bewaard, alsoo men bevreesst was dat hy in desen tweespalt wel eens mogt werden vermoort en dat uyt dit werckje wel verder een binnenlantsen oorlogh te verwagten mogte zyn;

den ouden Coninck bleeff alsoch by zyn voornemen om na 't vertreck van zyn soon den jongen Sultan na Bantam alsdan van Turtiassa naar 't gebergte te willen gaen, om aldaar zyn leven als een cluyssenaar te eyndigen, en zoude den Pangerang Ardië in desselfs disgratie vervallen zyn, 't welck hy weynigh agtende, verheugt was dat den jongen Sultan het nest Turtiassa sodanigh begon te zuiveren, en met den Pangerang Kidol, die sigh thans stilhield, stond het nogh aen 't wanckelen, niet wetende wat zyde te kiezen, gelyck sulcx by 't aencomend briefboeck mede verder staet gemelt.

's Avonts laet senden Haar Ed^e. na Tanjongpoura off onse post op de rivier van Carwangh met 2 vaartuygen, volladen met behoeften voor dat guarnisoen, onder den ondercoopman Jan Reeps om de nodige verstreckinge aldaar behoorlyck te doen,

(1) Er staat: *wat wilse*.

een briefje aen den vaendrigh Jan Bervelt, op heden geteekent, dienende ten principale tot rescriptie van de ontfangene advisen vandaar en met ⁽¹⁾ advertentie dat alsnu niet nodigh geagt wiert de besettinge aldaar met eenigh meer volk als er bereets waren vooreerst te verstercken, en soomede niet alsnoch weder eenigen landtoght te laten geschieden, alsoo gemeent wiert dat mettet subjugeren van Chirrebon als anders en de hoope van de vrede met Bantam de rovers in de Craoangse bovenlanden nu vanselfs wel sullen verdwynen en het meest op een goede intelligentie en directie onder de Javaense hooftden aldaar sal aenkomen, 't welck den vaendrigh Bervelt belast wert te behertigen.

Wyders is heden in Raade van India goetgevonden de conferentien met de hier aanwesende Bantamse gesanten door d'Ed. Heer Directeur Generael Speelman en d'E. Joannis Camphuys in de groote vergadersael te doen houden en op morgen daarmede een begin te doen maacken, gelyck by 't resolutieboek breder te beooghen zy.

17 d^e. Ingevolge van 'tgenoomen besluyt onder dato 10 deser en op gisteren d'E. Heeren Directeur Generael Cornelis Speelman en Joannes Camphuys versogt en uyt de vergaderingh van Haar Ed^e. gecommitteert synde tot de onderhandelinge en conferentien met de hier gecome Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mongonsadana en Keey Nebey Astrajaja en Haar E. E. buyten andere occupatien jegenwoordigh daartoe vacant wesende, soo syn deselve Bantamse ambassadeurs tegens gisteren namiddagh geappointeert, doch vermits het weder wat regenagtigh was en oversulx de tyt wat laet viel, zoo wiert hun in keure gelaten om alsdoen ofte op heden morgen te verschynen, en gemerckt zy (onder verclaringe evenwel van t'allen tyden, al was 't oock ter middernagt, gereet en beryt ⁽²⁾ te zyn als 't Haer Ed^{le}. belieffde te compareren) inclineerden van liever desen morgen te ⁽³⁾ komen, zoo syn deselve dan voormiddagh ter eerster audientie geweest voor de bovengemelte heeren Speelman en Camphuys, geadsisteert met den secretaris Joan van Hoorn, namentlyck in deser voege.

Zy wierden door den E. captain Francois Tack, lidt in den Aghtbaren Raad van Justitie, om de indispositie van den sabandaar Ocker Ockerse nevens den resident Willem Caaff en den captain der Maleyers uyt hun vaartuygen omtrent 8 uren gehaelt met 2 carossen die aen 't Viercant gereet stonden, hebbende by hun een gevolg van omtrent 150 coppen, daaronder 50 piecken. In 't casteel komende, stonden de soldaten der hooftwagt, die van de puncten verdubbelt waren, met hun staende geweer in 't rincket, en gingen zy soo tot in de voorzael, die met de 30 ruyters ter wederzyde was beset, wanneer de heeren gecommitteerdens bovengenaemt, die alvorens binnengegaen waren, haar door den secretaris lieten binnenhaelen nevens d'E. Tak, Sr. Caaff, captain Maleyo die haar hadden geconduiseert, alwaar zy dan in ordre saten als jongst de Chinese ambassadeurs, doch in 't regard der gecommitteerdens anders en nu sodanigh, als te weten: d'heeren Speelman en

(¹) Er staat: *men*.

(²) Er staat: *beveryt*.

(³) Dit *te* heb ik ingelascht.

Camphuys zaaten ter regterzyde van de ordinary vergadersael op 2 Chinese verlackte stoelen en wat beneden Haar Ed^e. den secretaris, zynde Zyn Ed^e. en de verdere stoelen der Heeren Raaden weder. aen een cant en tegens de muyren aen geset, en waartegen aen de linckerhandt des tafels tegenover de heer Speelman stinden 5 vaderlantse stoele met root bekleet zonder leuninghen, daar eerst de 2 ambassadeurs en vervolgens d'E. captain Tack, Sr. Caaff en captain der Maleyers nevens haar vervolgens zaeten, sonder datter ymant meer in de zael was ofte quam, en nadatter een complimentteus discours naar vereysch van zaecken bygebracht en voor 't eerste de ambassadeurs naar haar welstant en off sy oock ietswes nieuws van Bantam hadden nader gehoord gevraegt was, soo gingen onse drie gecommitteerdens een weynigh buyten, en wiert hun alsdoen voorgehouden den inboud van de translatie des brieffs van den jongen Coninck, hiervooren op 10 deser geïnserieert en door haar medegebragt, met verdere affvraginge off zy buytendes oocq, gelyck onder ons en andere volkeren gebruyckelyck waere, met een credentiebrieff waeren voorsien met qualificatie omme met ons in alles te mogen tracteren, gelyck zy jongst op haere introductie volcomen hadden verclaert, want wy tevooren 2 Sulthans, als den ouden Sulthan Agon en den presenten jongen Sulthan Anom, hadden gekent en in alle voorvallen gemelt en genoemt gesien, en dat men van de ⁽¹⁾ ambassadeurs op haar inhalinge wel mondelinge hadt gehoord, den ouden Sulthan Agon 7 dagen bevoorens de gantsche regeringe aen zyn soon, den presenten jongen Sulthan, hadde overgegeven, maar dat sulcx echter by des laestens ontfangene brieven geensints quame te blycken, hoewel wy haar gesanten in haar respective aensienelycke qualiteyten genoegsaem aensaagen en erkenden en oock ten vollen gelooffden; daarop zy dienden dat de voorsz. medegebragte brieff des Sulthans haar tot een credentie en in plaets van dien was dienende en oock na haar wyse genoegsaem goet en valibil, waarop gerepliceert wesende dat sulcx wel soo waere, maar dat het niet quaet ware sulcx expresser by geschrifte ware verclaert, dewyl er op Bantam veel Pangerangs en grooten waere die men haar intentie en inclinatie soo niet in een begrip konde smelten off weten, tenzy men daarvan versekert waere, en off het oversulcx tot haar gesantens eygen gerustheyt en ontlastinge niet beter zoude wesen dat zy sich van den volcomen credentie off volmagt des Coninck en alle de ryxgrooten quamen te voorsien, om naderhant, als zy met ons hier in onderhandelinge quamen te treden en te sluyten, geen ondanc by haar eygen meesters en volcq te behaelen, want zonder hun volle credentie off volmagt de conferentien en onderhandelinge wederseyts maar voor nodeloos en onnut zouden wesen te aghten en hun selven te schade connen comen te strecken ⁽²⁾, met ondervraginge wat zy selve daarvan quamen te oordeelen; waarop zy repliceerde sulcx mede wel te connen begrypen, dat een aparte en volcomen credentiebrieff tot hun genoegsaame mondelinge last en ordre voor ⁽³⁾ haarzelver beter en geruster waere, en dat zy de heeren gecommitteerde voor de zorge, die se tot haere persoonen als anders

(¹) Er staat: *van het*.

(²) Er staat: *te stercken*.

(³) Er staat: *van*.

droegen, wel hoogelyck bedanckten; wanneer de 2 gesanten wat onder den anderen gediscoureert hebbende, soo zeyde d'eerste, Keey Aria Mangasadana, dat hy zyn dienst presenteerde, aennam selve terugge naar Bantam te gaen om sodanigen vollen credentie te haelen en dat hy den Sulthan daaraff tot Haar Ed^e. genougen wel zoude induceeren, waarop hem door de Heer Directeur gesegt wiert, sulx voor en onder sodanigen groote personagien ⁽¹⁾ in soodanigen commissie als hy nu was geen gebruycq noch fatsoen hadde, maar dat de gesanten onder ons en andere in sulcken geval ymant van haar naeste en vertrouwste weder naar haer principalen om nader ordre committeerde ect^e., en dat syn vertreck onafgedaene saecken en ⁽²⁾ gantsch geen respect geven noch passen zouden, daarop zy niet haar beyden weder wat in 't Javaens gediscoureert hebbende, soo zeyde Keey Aria Mangasadana dat syn confrater Keey Neby Astradjaja met Haar Ed^e. gelieven weder naar Bantam zoude keeren om sodanigen vereyste nader credentie van den Koninck en Bantamse regeringe te haelen, 't welk sodanigh geapplandeert en aengenomen wiert, met aensegginge dat wy hun die woorden tot die text en de noodsaecke tot een credentie en volmagt wel zouden doen opgeven en dat zy die zodanigh in de brief, deswegen door haer aen den Sulthan te schryven, konden laeten influeeren, 't welk zy aennaemen te sullen doen en ten eersten daarmede te spoeden, wanneer noch een weynigh gediscoureert en gevraegt wiert off sy oock iets nieuws van Bantam en van de troubelen onder de grooten hadden, gelyck ons was gerucht, waarop zy antwoorden van neen, anders als oock uyt geruchten, maar dat haar gewoonte was soodanige off andere gerugten, daer se geen sekerheyt van wisten, niet te achten ofte voort te verhaelen ect^e., waarnaese onse dry gecommiteerde weder binnengeroepen wierden en doen weynigh meer gediscoureert en hun gesegt zynde dat het de gewoonte onder ons niet en was in conferentien van saecken van belangh en staetssaacken malkanderen ergens mede te tracteren, maar dat men daartoe aparte gelege tyden zoude gebruycken, soo excuseerden en approbeerden sulx beleeffdelyck en namen daarmede een vriendelyck afscheyt, werdende door gemelte E. Tack, St. Caaff en den capteyn der Maleyers met de wagens weder thuys en voorts in hun vaartuygen gebragt, zynde doen de heeren Speelman en Camphuys by Zyn Ed^e. gegaen om 't voorenstaende te communicereen en aldaarop Zyn Ed^h. welgevallen te verstaen, dewelke sigh daarmede geconformeert hebbende, is daarop ten eersten het naervolgende opgesteld:

Wy syn van daegh meteenen ⁽³⁾ binnengehaelt en verscheenen in de groote zaal, daar wy de eerste mael ontfangen wierden door den admiraal Cornelis Speelman en d'heer Joannes Camphuys, die met ons seer vrundelyck en openhertigh hebben gesproocken, zeggende dat zy den Coninck en ons, volcomen gelooff gaeven en aen onse woorden geen twyffel sloegen, maar omdat het in de geheele werelt gebruyck is dat ambassadeurs verzegelde

⁽¹⁾ Onze copist schrijft hier zoowaar: *sodanigen groene personagien*.

⁽²⁾ Dit en laschte 'k in.

⁽³⁾ Misschien te lezen: *met eeren*.

brieven vertoonen tot teeken van haar volmagt, soo zeyden se dat zy hetselve in den brief van den Coninck niet conde vinden, en hebben ons daarom voorgeslagen off het niet beter waere dat wy ymant aen onsen Coninck oversonden om te versoecken dat hy ons soodanigen volmagt geliefde te stieren, waarin dient gesegt en uytgedrukt te werden dat den Coninck door zyn heer vader de geheele regeeringe van het gantsche coninckryck is opgedragen en dat hy zynselven daar niet mede bemoeyt en daarom den Coninck ons herwaerts hadt gesonden, en dat al hetgeene wy met den Gouverneur Generael en Raaden van India quamen te besluyten, vast en bondig zoude wesen, even alsoff het door den Konink selfs nevens al de grooten van Bantam met d'E. Comp^e. beslooten was, en dat oocq de Conings ambassadeurs. in 't jaar 1659 soodanigen volmagt met die eygen woorden gehad hebben, 't welk ons docht in reden te bestaen, en daerom zoude Keey Aria Mangasdana selfs bey den Koninck verscheenen zyn ⁽¹⁾, maar die heeren zeyden dat niet en paste voor de grootste ambassadeur. Daarom hebben wy tesaemen verstaen dat ick Keey Neby Astradjaja noch van desen avont zouden vertrecken om dit den Koninck bekend te maecken.

't Welk zoodanigh eerst aen Zyn Ed^{te}. en daernae in Raade van India verthoont en voor goet aengesien wesende, van woort tot woort in 't Maleyts overgeset mitsgaders door St. Caaff en den captain der Maleyers uyt Haar Ed^{te}. name de gesanten toegebracht is, die het haar oocq wel lieten gevallen om in haere missive te insereren, bedanckende de heeren gecommiteerde voor haere gedrage zorge in haar reguardt, zynde noch desen avont per Keey Nebey Astradjaja met een hunner vaartuygen aen Haar Coninck naar Bantam affgesonden.

's Voormiddags erlangen per Javaens vaartuyg een briefje van Bantam door den adsistent Gerrit van Loveren aen den resident Willem Caaff alhier van gisteren, dicteerende dat de gebannene Bantamse grooten, Pangeran Loor en Keey Aria, waarvan hiervooren staet aengehaelt, seer armelyck met een bloot kleetje om haar lichamen en zonder crissen na Lampon waren versonden, en wilde de jongen Koninck alsnu weten wie den Engelsen agent Arnold With anno 1677 hadde vermoort, 't welk ligt gesustineert wierd op Kidols kop ⁽²⁾ zoude aendrayen. Pangeran Pourbaya had self aen d'onse klagenderwyse verhaelt, dat het thans op Turtiassa soodanig gelegen was, dat de grooten niet wisten off zy 't leven hadden off niet, en scheen den ouden Coninck over al dit werck als in de hersenen geslagen en voornemens te zyn na 't gebergte te gaen en ⁽³⁾ als een kluyse naar zyn leven eyndigen;

den jongen Koninck hadde oock na den Pangeran Coelong laten vernemen, doch hield hem verborgen uyt vreesse hem 't selfde als d'andere mogt te bourt vallen, gelyck dat alles by 't aenkomend briefboek verder te lesen zy ect^e.

⁽¹⁾ Er staat: *zy*.

⁽²⁾ Er staat: *kap*.

⁽³⁾ Dit *en* laschte ik in.

Des avonts verzeylen de chialoupen Orangie en Vlieger na de Straat met provisien voor onse cruyssers en een briefje aen den schipper Reynier Reyniersze op de fluyt Swanenburgh, op heeden geteekent, dienende eenlyck ten geleyde der overgesondene provisien, met recommandatie om de geciteerde chialoupen ten eersten weder herwaarts te laten komen, gelyck by 't affgaende briefboeck verder kan werden beoogt.

De heer Joannes Camphuys heden ter ordinarye vergadering voortgebragt hebbende eenige notulen, dienende tot rescriptie en ordres na Bengalen, soo is alsulx dierwegen affgehandelt en vastgesteld als by de resolutie, onder dato van heden daaraff ingeschreven, werd aangewesen.

18 d^e. Den resident Willem Caaff door Syn Ed^{ht}. de Heere Gouverneur Generael gecommitteert geweest zynde na 't boort van 't schip 't Wapen van Alckmaar omme seekeren ses slavinnen, te weten een oude vrouw, 4 jonge d^e. van 20 jaaren en een meysie van 12 jaaren, jongst met 't veroveren van een roversvaartuyg door onse cruyssers op den 3 deser in onse handen gecomen en herwaarts opgesonden, eens nauwkeurigh te ondervragen met wat vaartuygh, wat voor natie en waarvandaen zy gecomen, en off deselve geen Bantammers off rovers waren en off zy onse logie tot Andragiry niet mede helpen afflopen hadden ect^a., soo rapporteert gemelte Caaff op heden deswegen dat de genoemde vrouwens niet anders hadden weten te berigten, als dat de daarop varende Javanen Bantammers waaren, van Succadana op Borneo gecomen en die hunluyden als slavinnen aldaar gecogt en vervoert hadden, sonder eenigh verder naright van derselver gedoente te kunnen geven, en waarop doen verder gearresteert zy dese vrouwen, als selven verklarende slavinne te wesen, tot taxatie te doen vercoopen en de penningen van dien aen de veroveraars van 't vaartuygh te laten goetdoen.

Omtrent negen uren voor de middagh werden de gesanten en de brief en schenckagie van den Coninck van Tsiampa, op den 15 deser per eygen gorab ⁽¹⁾, groot omtrent 40 lasten, hier gecomen, ingehaelt en binnen by Zyn Ed^{ht}. gebragt door den E. sabandar Ockerse, verselt met de coopluyden Jacob van der Plancken en Joannes van Heden, item den ondercoopman Truytman en den captain Maleyer, staende de compagnie militairen deses casteels in volle wapenen van de hooftwagt tot aen Zyn Ed^{ht}. woninge naar gewoonte, tusschen dewelke gepasseert en de puye op tot in de vergaderzaal, alwaar Zyn Ed^{ht}. nevens den secretaris Joan van Hoorn reets waaren verscheenen, gecomen zynde, zoo wierden der naa 't overleveren en oplesen des briefs onder 't nuttigen van een glaasie seck en pinangh door de musquetiers 3 salvos en van de punt den Diamant 5 canonschoten gedaen, waarna kort daarop zy gesanten weder door d'E. Ockerse uytgeleyt wierden na 't Vierkant, alsoo se in hun vaartuygh meest hebben huysgehouden, luydende voorts de missive des Konings van Siampa na gedaene vertalinge uyt 't Maleyts in onse taale van woorde tot woorde aldus:

(1) Er staat: *goras*.

Translaatmissive door den Coninck van Siampa aan Zyn Ed.
de Heere Gouverneur Generaal.

Desen brieff uyt een suyvere oprechte genegenthey, die onveranderlyck ⁽¹⁾ sal blyven, van Paducca Siry Sulthan tot Siampa, die Oranghkaya Poeranja Mantri en Intie Noman sendt om desen brieff van Siry Sultan te brengen aen den Captain Moor Gouverneur Generael, die Godt de Heere wil gunnen een lang en voorspoedigh leven in dese werelt.

Verders omdat Paducca Siry Sultan zyn vertrouwen op den Captain Gouverneur Generael stelt en aen syn genegenthey en goetheyt niet en twyffelt, sendt Paducca Siry Sultan zyn vaartuygen en volckeren om op Batavia te handelen en eenige goederen na myn behagen met geliefte van den Captain Gouverneur Generael, soo aldaar te becomen zyn, te coopen, namelyck goede metale stucken, goet laken, goet phelp, goede robeynen en saphiersteen, indien Paducca Siry Sulthan hetselve na zyn sin can becomen, alsoo het niet wesen sal om te negotieren maar alleen tot Paducca Siry Sulthans eygen gebruyck, waardoor sal comen te blycken de genegenthey van ⁽²⁾ den Captain Gouverneur Generael tot Paducca Siry Sulthan. Paducca Siry Sulthan heeft ⁽³⁾ aen den Captain Gouverneur Generael tot geschenck niet anders te senden als een catty en thien thaylen calembacq, 't geene niet en gelieft te versmiden maar aennemen als een bloempie op een steeltie, en indien den Gouverneur Generael genegenthey tot Paducca Siry Sultan draagt, soo gelieft zyn affgesondene in der spoet wederom herwaerts te senden, opdat hy magh hooren het goet en quaat dat op Batavia is. Eynde.

Desen nademiddagh vertreckt na langh wagten eyndelyck na Macassar door de Straet van Madura de fluyt Delfshaven met een seer ampel schryven van Haar Ed^s. aen den Heer President Jacob Cops en raat ten casteele Rotterdam, op heden geteekent en van alsulcken extensie als 't affgaende brieffboek omstandigh kan uyt wysen, en keeren daarmede nu oock weder derwaerts na huys de Macassaren Crain Linques en Dain Maleeuwa met een gevolg van omtrent 50 haerer dienaren en dienaressen, en senden Haar Ed^s. bezyden veele nodige bylagen en schriftuuren noch buyten 't pacquet hiernevens mede aff 4 brieven aen de Koningen van Sumbauwa, Tambora, Dompou en Bima, alle in de Duytse en Malleytse tale geschreven en by Zyn Ed^{ht}. en de secretaris onderteekent, omme in passant, ingevallē het op de reyse mogte te passe comen, aen deselve overhandigt oftewel anders door den Heer President op Macassar derwaerts geschickt en bestelt te werden, behelsende de voorgeciteerde vier koningsbrieven, die geoordeelt zyn hieronder te laten insereren, het volgende en vooreerst die aen den Coninck van Sumbauwa.

⁽¹⁾ Er staat: *veranderlyck*.

⁽²⁾ Er staat: *aen*.

⁽³⁾ Deze vier woorden heb ik ingelascht.

Brieffie van Haar Ed^e. aan den Koningh van Sumbauwa.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens en de Raaden van India op Batavia senden desen brieff aen den Coninck en de grooten van Sumbauwa, deselve groetende met genegentheyt, haer toewenschende van goeder herte langduurige gesontheit, rust en voorspoet in haere regeringe.

Voorts maacken den Gouverneur Generael ende de Raaden van India bekend aen de Koningen ende grooten, dat wy uwen brieff met Intche Boelangh mede voorleden maant November wel hebben ontfangen en daarin gesien, dat ghy het gecontracteerde sappanhout tegen Maart en April op de Straat van Lambauwa ⁽¹⁾ gereet zoude hebben, en daarom isser ordre gestelt om hetselve van ginder aff te haelen, in ⁽²⁾ dat vertrouwen dat wy niet weder geabuseert werden en de schepen tevergeeffs komen zullen, want dat zoude verdrietigh vallen en ons niet aengenaem kunnen wesen; en wat aengaet het verzoek van de Coningh en de drie grooten om weder opnieuw noch 10000 picol sappanhout tegen de voorige prys van $\frac{7}{8}$ rd. 't picol met de Comp^e. te contracteeren, daartoe en hebben wy geen genegentheyt, want de Comp^e. vooreerst geen hout meer van nooden heeft, en 't is de Coningh soowel als de drie grooten op Zambauwa bekend dat de Comp^e. behalven 't geene alhier en op Japara aen Radeen Ingaby ⁽³⁾ Goerongh Palassangh en Codja ⁽⁴⁾ Derwis verstreckt is, en waarop noch niet meer als 2000 picol volgens u eygen schryven betaelt zyn, van outs, off sedert dat den capteyn Jan Francen daar geweest heeft, oock hebben moet 800 rd^e. en dan noch 15000 picol sappanhout van de Salapparangers, daar een afgesetten Coningh borge voor staet, zulx het redelyck en billick is, dat de tegenwoordige Coninck en de drie grooten van Sumbauwa zorge dragen om de Comp^e. aen 't haere te helpen, en als dat comt te geschieden, dan zouden wy wat meer vertrouwen op de vrintschap connen nemen en daarnae met u weder opnieuw te vrymoedigh negotieren, doch niet tegens $\frac{7}{8}$ rd. 't picol maar tot zulcke prys als men hetselve aldaar van ydereen coopen can, want wy en zyn niet ongenegen het volck van Sumbauwa, als zynde mede Comp^e. bontgenooten, in haar verlegentheyt ⁽⁵⁾ te hulp te komen, als wy maar van ons gelt verseekert mogen wesen en daarna zoo lang niet behoeven te wachten als nu alreede geschiet is. Bovendien zoo syn de Gouverneur Generael en de Raaden van India zeer verwondert dat de Sumbauwers toelaten dat de Maccassaren, die door haar lant verspreyt woonen, haer volk tot slaven maken, de buffels rooven en 't een en 't ander vercoopen, dat gyluyden behooren te connen voorcomen, gelyk

(¹) Denkelijk te lezen: *op de strant van Sumbauwa*; vergelyk Dagreg. 1679 p. 512.

(²) Er staat: *en*.

(³) Er staat: *Radeen in gabu*. Vergel. Dagr. 1679 pag. 511, waar hij *Jouror Palasan* en *Jourou Palasan* heet.

(⁴) Er staat: *Godja*.

(⁵) Het HS.: *vergelegentheyt*.

het oock al voorgecomen zoude syn, indien gy naar onsen raet geluystert en de Macassaren in u landt niet gedooft maer van u ⁽¹⁾ aff en naar huys gewesen hadde, daertoe het u aen de macht niet en ontbrack, als het maar anders van herten wel gemeent wiert. Nu verstaen wy mede uyt een brieff van onsen coopman op Bima dat den onrustigen Bomissorra hem begeven hadde in de negorye Hampan en deselve tot zyn hulpe genomen, bedryvende niet anders als alles quaets tegen Radja Tambora daar hy een onderdaen van is, en alsoo dese negorie Hampan onder Sambauwa staet, soo behoort de Coningh en de drie grooten niet te verdragen dat zy soodanigh boosheden tot behulp van Bomissorra aenregten, want gylieden met die van Tambora, Dampo en Bima op een lant wonen, tesamen bontgenooten en onder Comp^s. bescherminge syn, zulx gy malcanderen in zulcke en andere gelegentheyt getrouwelyck behoorde by te staen tot voorstant van u eygen vryheyt, en dan zoude het gantsche eylant van Sambauwa wel zuiver konnen gehouden werden, dat er geen weghgeloopde Macassaren en andere geboesten huys quamen houden om anders niet als quaat en aen u onderdanen alle overlast te doen. Het sal dan goet wesen, soo Bomissarra noch in de negorye Hampan is, dat de Coningh ende grooten hem by de kop laten vatten en aen den president op Macassar oversenden om hem aldaar te verantwoorden.

Meer hebben wy tegenwoordigh niet te schryven en laten desen brieff meteen dienen tot een teeken van onse oprechte en zuivere genegentheyt.

Geschreven in 't Casteel Batavia op Jaccatra den 14 dach van de maent Mey in het jaar 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 't Comp^s. zegel in roode lacke gedrukt; daaronder:)

Ter ordinantie van Haar Hoogh Ed^e.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght nu de missive van Haar Ed^e. aan den Coninck van Tambora ect^e.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens ende de Raaden van India hier op Batavia senden desen brieff aen den Coninck van Tambora en zyne grooten, deselve groetende met genegentheyt, haar toewenshende van goeder herten langduirrige gesontheyt, rust en vrede en voorspoet in haere regeeringe.

Vorders na dit maacken de Gouverneur Generael en de Raaden van India aen Radja Tambora en zyne grooten bekend, dat ons twee brieven over den wegh van Macassar op diverse tyden van u zyn toegecomen, en

(¹) Dit * heb ik ingelascht.

daarbenevens noch een die door u tesamen aen den admirael Speelman geschreven was, en hebben wy soo daaruyt als uyt het schryvens van den president op Macassar in 't brede verstaen de moetwilligheden die Bomisorra tegens u gepleecht heeft, sighselfs sterck makende in de negorye Kaloekon op een bergh dicht aen zee gelegen, soodat den coopman van Dalen met 2 chialoupen en eenigh volck van Macassar tot uw hulpe is moeten toegesonden werden, waarmede het sooverre gebragt wierd dat de saecke voorts door de Coningen van Bima en Dempo vereffent zoude werden, maar nu onlangs hebben wy uyt een brief van den resident op Bima verstaen dat hy het al weder in de wint geslagen en de negrie Hampan aen zyn syde gekregen hadt, daar wy ons over verwonderen, want het behoorde wel in u vermogen te wesen om zoo eenen Boemi als desen Bomisorra is te dwingen en tot zyn plicht te houden, als het maar ernstigh gemeent en by der hand genomen wierden, gelyck wy aen de Koningen van Biema, Dempo en Sambauwa tegenwoordigh daarover oock soodanigh hebben geschreven en den Coninck van Sambauwa noch bovendien gerecommandeert, indien hy zigh noch in de negrye Kampon onthielt, denselven by de kop te doen vatten en naar Macassar te stieren om hem aldaar te verantwoorden. In allen gevalle behooren de Koningh ende grooten van Tamboera selfs daertoe den meesten ernst te gebruycken, alsoo het u voor de ruste van u lant en onderdanen meest aengaet, en volgens het schryven van den resident op Biema soo zouden Radja Dampo hebben laeten vragen wat ⁽¹⁾ hy met Bomisarra doen zoude, daaruyt wy ⁽²⁾ besluyten dat hy geen swarigheyt maeckt om hem in handen te krygen en dat hy derhalven voor den ontfangh deses ⁽³⁾ zal by de kop gevat en met kennisse van den president op Macassar nae verdienste gestraft sal wesen, want dit is het seggen van de Gouverneur Generael ende de Raaden van India in haere brieven aen de Coningen op Sambauwa, dat het in reden en billickheyt bestaat dat zulcke moetwilligheden en ongehoorsaemheden als Bomisorra gepleegt heeft niet ongestraft en blyven om andere boose menschen te doen vreesen en van diergelycke misdaden af te schrieken, en hebben wy noch aen alle dieselve Coningen van Biema, Dampo en Sambauwa geschreven, gelyck wy nu mede doen aen de Coning en grooten van Tambora, dat gyluyden wolkanderen in diergelycke en andere gelegentheden gelyck als trouwe bontgenooten behoorden te hulp te coomen, alswanneer gyluyden niet en zouden behoeven te lyden sooveel moetwilligheden en overlasten als de Macassaren welke van haar lant verlopen waeren op het lant van Sambauwa soowel tot Biema als elders wel hebben aengeregt, en gelyck uw gebuuren nu noch al verdragen moeten, dat zeecker voor de Coningen van Biema, Dampo, Tambora en Sambauwa geen eere maar een groote schande is, dat zy niet tesamenspannen en

(1) Er staat: *want*.

(2) Het HS.: *by*.

(3) Er staat: *desse*.

met haar gesamentlycke machten, die groot genoch zyn, die rooffgierige Maccassaren niet en verdryven en haar lant daarvan zuiveren, maar het scheynt dat men het altemael op de Comp^e. wil laten aencomen, dat zoo niet en betaemt, want gy behoorden altemael te gedencken dat wy u naest Godt op vrye voeten geset en alsoo van dienstbaerheyt bevryt hebben, die gy derhalven behoort voor te staen ⁽¹⁾ en te bewaren als de appelen in uwe oogen. Voorts is ons aengenaem geweest in u eerste brieff te lesen de betuyginge van uwe genegentheyt, en dat Radja Tambora ten aensien van zyn ouderdom met bewillegingh en vergenoegen van al zyn grooten alsmede van onsen fiscael en resident op Biema als gecommiteerde vanwegens de president op Macassar zynen soon in plaetse gestelt en tot Coninck verkooren hadde, 't welk wy, omdat het soodanigh geschiet is, volgens de maniere van contract oock approberen en wenschen daarom den jongen Konincq veel gelux in zyne regeringe, waarin hem Godt de Heere lange jaren met gesontheyt gelieft te laten continueeren, in vertrouwen dat hy zyne onderdane rechtmatigh regeeren ende het contract van de Comp^e. zonder daarvan off te wycken getrouwelyck onderhouden zal en dat hy hem onsen goeden raet en die van den president op Macassar nu en naar desen altyt zal laeten ter herten gaen; en alhoewel wy mede niet ongenegen zouden wesen Radja Tambora te zien, soo dunckt ons echter best dat hy niet herwaarts kome, want dat zoude maar ⁽²⁾ moeyte en ongemack bybrengen, alsoo hy de zee niet gewent is, en het is oocq veel dienstiger en nodiger tot ruste van zyn lant en onderdanen dat hy daar blyft, sonder dat het oocq nodigh is moeyte te doen tot inkoop van vaartuygen om ymant van zynentwege herwaarts te stieren ⁽³⁾, want de brieven, die hy aen ons gelieft te schryven, connen met Comp^e. schepen die daar passeeren off andersints over Macassar wel bestelt wierden, en dient Radja Tambora dan oock niet te vergeten de betalinge van de vierhondert picols sappenhout die de Comp^e. noch hebben moet; maar zoo het evenwel de genegentheyt van Radja Tambora is nu off dan herwaarts te stieren, dat wert hem niet verboden, want het wort maar gesegt om de moeyte ende kosten te spaaren.

Voorts bedancke de Gouverneur Generael ende de Raaden van India Radja Tambora voor de twee paarden, aen ons gesonden, nevens noch twee paarden aen den admirael Cornelis Speelman, en zenden tegenwoordigh wederomme tot teecken van onse genegentheyt en tot vergeldingh van deselve:

- 2 goede snaphanen, een voor de vader en een voor de zoon;
- 3 ellen fyn laacken;
- 2 fyne cassa Bengale;
- 1 goude alegie.

(¹) Het HS.: *voorstaen*.

(²) Er staat: *naar*.

(³) Er staat: *stieren en*.

Geschreven in 't Casteel Batavia op Jaaccatra den 14^{en} dagh van de maent May in 't jaar 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(En was getekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 's Comp^e. zegel in roode lacke gedrukt en daaronder:)

Ter ordinantie van Haar Hoogh Ed^e.

(Was onderteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght nu noch het brieflie van Haar Ed^e. aan den Coningh van Dempo.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens en de Raaden van India hier tot Battavia senden desen brieff aen den Coninck van Dempo, deselve als bontgenoot van de Comp^e. groetende met genegentheyt, hem toewenschende van goeder herten langduurige gesontheyt, ruste en voorspoet in syne regeringe.

Vorders maecken de Gouverneur Generael en de Raaden van India Radja Dempo bekend, dat ons zynen brieff op den 12^{en} dagh van de maent November in het jaar 1679 door handen van Godja Roeboe en uwe verdere afgesonden wel is toegebracht, ons verheugt hebbende over uwen welstant en uwe goede genegentheyt die gy ons toedraecht, en het was oock de Gouverneur Generael aengenaem dat Radja Dempo hem in dese zyn hooge bedieninge bezoeken en groeten liet. Daarom willen wy oocq niet naarlaten de goede vrintschap tusschen ons en Radja Dempo als onsen bontgenoot door een brieffjen te onderhouden. Evenwel moeten wy bekend maacken, dat het ons leet is en dat wy ons verwondert hebben te hooren de moetwilligheyt ende hertneckkigheyt van Bomisorna tegens Radja Tamparang, daar hy nochtans een onderdaen van is, en dat Radja Dempo, zynde de naeste gebuur van Radja Tambora, met een minder yder ⁽¹⁾ en ernst denselven heeft tragten te vernederen, zoodat de president op Macassar noch genootsaackt is geweest den fiscael met 2 chialoupen en enigh volk tot hulpe van Radja Tambora te zenden, 't welk niet zoude behoeven als de Coningen op het eylant Sambauwa, die naest Godt door de Comp^e. op vrye voeten gestelt en van dienstbaerheyt bevryt zyn, malcanderen in dien gelycke ⁽²⁾ en andere gelegentheden gelyck als trouwe bontgenoten te hulpe quamen, alswanneer zy oock niet en zouden behoeven te lyden zooveel moetwilligheden en overlasten als de Macassaren, welke van haar lant verloopen waren, daar

(1) Lees: met geen minder yver; vergelyk hierbeneden p. 260.

(2) Lees: in diergelycke.

wel hebben aangebragt ⁽¹⁾ en die het volck op Zambauwa van deselve noch al verdragen moeten, en het is zeker geen eere maar wel een groote schande voor de Coningen, dat zoo een enkelen Bomisorra zooveel kromme sprongen maect en dat het gelyck als met goede ogen noch wert aengesien, daar nochtans u niet onbekent is, dat al in 't jaar 1677 op Macassar door den raed geordonneert is geworden dat hy op Biema met zyn vrouw en kinderen soude blyven wonen sonder het lant van Tambora meer te moeyen, dat hy niet gedaen heeft, en nu jongst op het vertreck van den fiscael van Dalen hadde Radja Dempo en Radja Biema aengenomen denselven onder devotie te stellen en te besorgen dat Radja Tambora door hem in vrede gelaten wiert, maar nu hooren wy weer opnieuw uyt de brieff van onsen coopman op Biema dat dien onrustigen gast hem in de negorye Hampan begeven en deselve tot zyn hulpe genomen hadde, bedryvende niet als alles quaets. En alsoo dese negorye onder de Koning ende grooten van Sambauwa staet, hebben wy in onsen brieff aen deselve daarover oock vermaen gedaen en gerecommandeert denselven, zoo hy daar noch was, by de kop te doen vatten en naar Macassar te stieren om hem aldaar te verantwoorden, 't welck wy de Koninck van Dempo mede vermanen te doen, zoo het voor den ontfangh van dese onse brieff niet al gedaen mocht wesen, gelyck wy vertrouwen van yae, zoo andersints Radja Dempo syn best heeft willen doen, want dan kan het hem aen de macht niet ontbreken om Biemasorra in handen te krygen en 't lant van Tambora van overlast te bevryden. Het bestaet oocq in reden en billickheyd dat sulcke moetwillicheeden en ongehoorsaemheden als Biemazorra gepleeght heeft niet ongestraft en blyven, om andere boose menschen te doen vreesen en van diergelycke misdaden aff te schricken.

De Gouverneur Generael en de Raaden van India bedancken de Coningh van Dempo voor het last cadjangh, tot vereeringe gesonden, en stieren nu weder tot vergeldinge:

1 moye snaphaen;

1 goude alegie;

2 fyne cassa Bengale, 't welk Radja Dempo mede tot onderhoudinge van vrientschap gelieft aen te nemen.

Geschreven in 't Casteel Batavia op Jaccatra den 14^{en} dag van de maent May in het jaer 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont Comp^r. zegel in rooden lacke gedrukt, daaronder:)

Ter ordonnantie van Haar Hoogh Ed^e.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

⁽¹⁾ Versta: aengerecht.

Noch volgt het vierde briefje door Haar Ed^e. aan den Coninck van Biema.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens ende Raaden van India hier tot Battavia stieren desen brieff aen den Coninck van Biema, deselve als bontgenoot van de Comp^e. groetende met genegenthey, hem toewenschende van goeder herten langdurige gesontheit, ruste en voorspoet in zyne regeeringe en insgelycx aen Turilia Gampo.

Verders maacken den Gouverneur Generael ende Raaden van India aen Radja Biema en Turilia Gampo bekend, dat wy tot leetwesen verstaen en met geen minder verwonderinge gehoord hebben de moetwilligheyt van Bomisorra tegens Radja Tambora, daar hy nochtans een onderdaen van is, en dat de Koningen van Biema en Dempo en oock Radja Tambora selfs met geen minder yver en ernst denselven hebben helpen tragten te vernederen, zoodat de president op Maccassar nogh genootsaackt is geweest den fiscael met 2 chialoupen en eenigh volck tot hulpe aen Radja Tambora te senden, 't welck niet zoude behoeven, als de Coningen op het eylant Sambauwa, die naest Godt door de Comp^e. op vrye voeten gestelt en van dienstbaarheid bevryt zyn, malcanderen in diergelycke en andere gelegentheden gelyck als trouwe bontgenooten te hulpe quamen, alswanneer zy oock niet en zouden behoeven te lyden zooveel moetwilligheeden en overlasten als de Maccassaren, welcke van haer lant verlopen waren, daar wel hebben aengerecht en die het volck op Sambauwa van deselve noch al verdragen moeten, en het is zeeker geen eere maar wel een groote schande voor de Koningen, dat soo een enckelen Bomisorra sooveel kromme sprongen maect en dat het gelyck als met goede oogen noch werdt aengesien, daar nochtans u niet onbekent is, dat al in 't jaar 1677 op Maccassar door den raad geordonneert is geworden dat hy op Biema met zyn vrouw en kinderen zoude blyven wonen, zonder het lant van Tambora meer te moeyen, dat hy niet gedaen en nu jongst op het vertreck van den fiscael van Dalen hadde Radja Bima en Radja Dampo aengenomen denselven onder devotie te stellen en te besorgen dat Radja Tambora door hem in vrede gelaten wierden, maar nu hooren wy weer opnieuws uyt de brieff van onsen coopman op Biema, dat dien onrustigen gast hem in de negorye Hampan begeven en dezelve tot zyn hulpe genoomen hadde, bedryvende niet als alles quaets, en alsoo dese negorye onder de Coningh ende grooten van Sambauwa staet, hebben wy in onse brieff aen deselve daerover oock vermaen gedaen en gerecommandeert denselven, zoo hy daar noch was, hy de kop te doen vatten en naar Macassar te stieren om hem aldaar te verantwoorden, 't welck wy de Coningh van Biema en Turilia Gampo mede vermanen te doen, zoo het voor den ontfangh van dese onse brieff niet al gedaen mogt wesen, gelyck wy vertrouwen van jae, zoo andersints Radja Bima en Turilia Gampo haar best hebben willen doen, want dan kan het haar aen de macht niet ontbreecken om Bomisorra

in handen te krygen en 't land van Tambora van overlast te bevryden. Het bestaat oock in reeden en billickheyt dat zulcke moetwilligheden en ongehoorsaemheden als Bomisorra gepleeght heeft, niet ongestraft en blyven, om andere boose menschen te doen vreesen en van diergelycke misdaden aff te schricken.

Het zal de Coningh van Bima en Turilia Gampo oock wel bekend geworden wesen, hoedat eydelinge de uytgeweecke Macassaren, die tot Cacapper op de cust van Java tesamengerot waren, voor de wapenen van d'Comp^e. en haere bontgenoten hebben moeten buygen, alwaar Radja Bone groote daden gedaan heeft zonder zyn leven voor het gemeene best te ontsien, hebbende ⁽¹⁾ Radjas zoone Crain Panaraga na de veroveringe van Cacapper sigh van Passouroean op Zourabaya voor de commandeur Couper komen verthoonen om genade te versoecken, die hem tevooren zoo dickwils gepresenteert was, maar hy heeft het altoos dan door dese dan door geene uytvlugten tot op het laatste laten aencomen; evenwel om uwentwil heeft hem de commandeur aengenomen en herwaarts met zyn volck aen ons gesonden, daar wy hem oock als Radjas soone ontfangen en aengenoomen hebben, naardat hy hem verootmoedicht hadde, versorgende voor hem en voor zyn volck van al 't gene haar tot onderhoud benodigt waere, dat al een goede zomme gelts monteert, gelyck wy de Coningh naar desen met reeckeningh zullen laten weten, ende nu is hy met eenige van de zyne ontrent 80 coppen sterck nevens onsen captain op Chirribon, alsoo hy zyn dienst gepresenteert hadde om mede teecken en van zyn getrouweyde te toonen, zynde syn vrouw en syn zuster en dan noch verscheyde andere hier verbleven, maar wy ⁽²⁾ vertrouwen dat hy eerlange herwaarts komen zal, daartoe wy voornemens zyn ordre te geven, om hem alsdan met al de zyne met een van Comp^e. schepen den Coningh en Turilia Gampo toe te zenden, waarbenevens wy dan nader aen u zullen schryven. En alsoo wy dese genade aen uwen zoonen bewesen hebben, zoo twyffelen wy oock niet off den Coningh en Turilia Gampo zullen mede betoonen van haere zyde, dat se genegen zyn het contract, met de Comp^e. gemaect, heylig te onderhouden. Den Gouverneur Generael ende de Raaden van India achten onnodigh, den inhoud van 't contract nu weder te verhalen, alsoo het in de handen van de Coningh en Turilia Gampo mede berust, zoodat hy het alle dagen en alle uren connen lesen om niet te vergeten, en daarom geloven den Gouverneur Generael ende de Raaden van India dat de Coningh en Turilia Gampo al 't geene dat daarin vervat staat tot onderhoudingh van vrundschap getrouwlyck in agt nemen zullen.

Radja Bone is al in February van Sourabaya vertrocken met 2 van Comp^e. schepen en 207 inlandse vaartuygen, maar hy is wel met de 2 schepen in de maent van Maart op Macassar aengecomen en nevens

⁽¹⁾ Er staat: *hebben*.

⁽²⁾ Er staat: *my*.

hem niet veel meer als ontrent 70 off 80 vaartuygen, zoodat een groote parthye achtergebleven zyn met meest al de uytgeweke Maccassaren, zonder dat wy noch weten kunnen waarheen deselve haar begeven hebben, en daarom werdt de Coning en Turilia Gampo by desen vermaent, alle die daar verscheynen zullen niet aen te houden, maar deselve ten eersten naar Macassar te stieren, daer se thuyt hooren en volgens gedanen eed in handen van den commandeur Couper gehouden zyn naar toe te vertrecken, maar off zy daartoe ongewilligh mogten wesen, dan zal het goet zyn dat den ⁽¹⁾ Koningh hetselve aen den president op Macassar bekend maeckt en daarbenevens een memorie stiert van al de namen dergeene ⁽²⁾ die niet vertrekken willen, en vermanen ⁽³⁾ de Coningen van Dempo, Tambora en Sambauwa van onsentwegen dat se mede zoo doen, opdat dan de onwillige daertoe gedwongen werde, waartoe de Coningen Comp^e. bondgenoten op 't eylant Sambauwa alle met malkanderen dan mede gehouden zyn haar hulpe te bewysen, gelyck wy vertrouwen dat zy in sulcken gelegentheynt niet en sullen naarlafen. Oock hebben den Gouverneur Generael ende de Raaden van India verstaen met verwonderinge dat Crain Bontesongo en Crain Lecquobodo en dan noch verscheyde andere luyden van Macassar op Biema haar onthouden, dat immers soo niet wesen mach, gelyck hetselve in het 4 articul van 't contract zoo duydelyck uytgedrukt staet; daarenboven heeft den ondercoopman Prins in 't jaar 1677, doen hy op Biema was, en den fiscael van Dalen noch het verleden jaar den Coningh en Turilia Gampo die saecke, in het 4 articul vervat, nog helpen indachtigh maecken, als wanneer door u tesamen belooft wierde op Biema niemant te sullen ontfangen als de soodanige, die passe van de Comp^e., 't zy dan van de president op Macassar off van ons op Battavia, quamen te verthoonen, 't welck op die wyse tot u eygen meesten gerustheyt zal strekken, en omdat den Gouverneur Generael en de Raaden van India de landen en bondgenooten zoowel op Celebes als op het eylant Sambauwa gaerne in vrede en eenigheyt sagen, daarom hadden oock te liever dat yder by de zyne was, in plaetse van overal te swerven en anders niet als quaet te doen, 't welck de Coningh en Turilia Gampo voor zooveel het haar aengaet derhalven oock in achting dienen te nemen.

Noch moeten den Gouverneur Generael en de Raaden van India zeggen, dat het haar seer vreemt en buyten verwagtinge is ter kennisse gecomen, hoe de Koningh op Biema besigh was een steene fort te maecken, daar hy nochtans wel weet volgens het 14 articul van 't contract dat hetselve geensints wesen magh, tenzy daartoe van onsentwegen consent gegeven werde, 't zy dan door de president op Macassar off wel door onsen off zynen last door den resident op Biema, als ons off hem gebleecken zal weesen dat het nootsaackelyck tot uwe bescherminge tegens eenige vyanden vereyscht, en soo is het oock

(1) Het HS.: *dat een.*

(2) Er staat: *dan al de namen dengeene.*

(3) Er staat: *willen, vernamen.*

gelegen met het derde en het vyfde articul van het voorsz. contract, waarin bedongen is dat geenige ⁽¹⁾ natien van boven off benedenswints op Biema eenige negotie mogen dryven als alleen d'Comp^e., ten waere ymant door 's Comp^e. passe daartoe licentie vergunt was, zoodat de Koningh en Turilia Gampo mitsgaders al d'andere grooten volgens den inhoud van die articulen verplicht en verbonden zyn, alle zulcke luyden, die geen passe van ons off van den president op Macassar kunnen vertoonen, af te wysen en in haere havenen niet te laten ankeren, en voornamentlyck diegeene welke eenige cleden off andere voorname coopmanschappen en ammonitien van oorloge aenbrengen, daartoe wy geen passe verleenen, en als de Coningh en de grooten niettegenstaende de aenmaninge van den resident in gebreke en onwilligh blyven die luyden buyten haer havens te houden, soo werd de Comp^e. daarmede ongelyck gedaen, en dan heeft onsen resident last en ordre dat hy na vermogen selfs moet tragten te doen met de vertoninge van ons contract, om te bewysen dat het de Comp^e. alleen is toegelaeten. Dan het scheynt dat de resident by u zooveel macht en vrygheyt niet moet vergunt werden, want wy zien en 't blyckt ons dat er niet alleen Portugesen in u lant op Biema wonen, maar dat deselve daar oock haere vrye negotie dryven, hebbende den Koningh noch onlangs aen den admirael Speelman versogt om voor zyn reequening 304 rd^s. aen den Portugees Marthino Anthonio te betaelen, en dat noch voor kleeden die hy van Bantham aldaar had aengebragt, 't welk immers gansch niet en betaemt, en alle welke dingen die hiervooren verhaelt staen t'eenemael strydigh zyn tegen het verbondt dat d'Comp^e. met Bima gemaect heeft, en insgelyx oock met de Coningen van Dempo, Tambora en Sambauwa, gelykende daarom geensints naar eenige tekenen van genegentheyt om de vrindschap met d'E. Comp^e. onverbreeckelyck te onderhouden, daar wy nochtans vanwege d'Comp^e. alles getrouwelyck achtervolgen en bovendien in alle voorvallende zaecken, daar het ons tot nogh toe maar versogt is, alle hulpe en bystant bewysen, verwachtende van de Coningh en Turilia Gampo dat se het voortaan van haere zyde oock betrachten zullen en dese onse vrundelycke en ernstige aenwysinge en vermaninge haar ter harten laten gaen, alswanneer de vrede en vrundschap zoolange staet te duuren als son en maen ⁽²⁾ aen den hemel schynen, zynde de president noyt in gebreecke gebleven naar Biema zoodanige cleden te stieren, als daar van nooden waeren off ordonnarie getrocken worden, en zoo men andere begeert ⁽³⁾ hadde, die zoude hy oocq wel gesonden hebben, maar men heeft 'et niet geseght en altyt de kleden gecocht van andere vremde coopluyden, die daar niet comen mogten, en alhoewel in het 7 articul mede bedongen is dat het Hollants gelt op Bima zoude gangbaar wesen, zoo werd dat almede niet achtervolght,

(1) Het HS.: *eenige*.

(2) Er staat: *als sonen maer*.

(3) Er staat: *regeert*.

en men zoude wel gaerne hebben dat d'Comp^e. alles met Spaens gelt betaelden, 'tgeene almede in geen reden bestaet, hebbende den admirael Speelman noch evenwel om d'eere des Coninx niet te verminderen de voorsz. penningen belooft te voldoen, gelyck hy selfs daarover aen de Coningh nader sal schryven, nu, zoo hy tyt heeft, off anders met de naeste gelegentheyd, zoodat de Coningh daarin wel gerust magh weesen, en wat aengaet nu hetgeene waarover den Coningh en Turilia Gampo met 2 brieven in 't voorgaende jaar 1678 aen ons hebben geschreven, te weeten de prys vanwegen het sappanhout, 't is waar dat wy altoos uyt goede genegentheyd aen de Coningen een reael voor het picol betaelt hebben, maar die prys en is by het contract niet vastgesteld, gelyck in het 6 articul kan werden nagesien, en alsoo het sappanhout zoo slecht is en noch hoe langer hoe slechter word, zoo hebben onse Hooge Heeren uyt 'et vaderlant geschreven dat se daarvan niet meer begeeren, en hier in India is het oock niet meer getrocken, om zyn slechtheyts wille, en dat is de oorsaack dat wy niet graegh zyn om hetselve te coopen, anders zouden wy het nevens andere van de gemeene luyden op Biema, Dempo, Tambora en Sambauwa voor veel minder gelt connen crygen, doch wy mogen wel lyden dat het aen andere coopluyden, die aldaar met onse passe komen, vercocht ⁽¹⁾ wert, mits dat zy het herwaarts brengen en niet elders heenen. De cassilingua gebruyckt d'Comp^e. niet, en die laten wy oock niet toe alhier te vercoopen, zynde oock een goet dat weynigh belangt en op het lant van Bima selfs niet en valt, en daarom zagen wy liefst dat in dien handel niet gedaen en dat het door u volck van Mangray niet gehaelt en wierde, want het is de moeyte en den arbeyt niet waardigh en het can oocq tegen 't verderff niet bewaart werden.

Wegens den annachoda van Pedro Alvis, daar hebben wy na vernoomen, maar hy was doen uwe brieven hier quamen hier niet present, en het is Pedro Alvis verboden denzelven derwaarts niet meer te gebruycken, off dat wy hem daarover straffen zouden, doch evenwel is het de Coningh en Turilia Gampo bekend dat wy wel passen naar dat eylant geven mogen, en oocq is het nu ⁽²⁾ niet vergeeten, wat dienaengaende alhier op Batavia al eenige jaeren geleden met Godja Roeboe, die van uwentwegen hier was, versproocken is, en als dan de Koningh en Turilia Gampo selfs geen sorge dragen om dat eylant onder gehoorsaemheyd te brengen, soo kan men juyst altyt de coopluyden daar niet vandaen houden, hoewel wy, om de Koningh en Turilia Gampo vrundschap te doen, onse ingesetenen nu en dan passe geweygert hebben.

Voorts weten wy te dees tyt boven het voorstaende niet andersints te schryven, als alleen dat wy de Coningh en Turilia Gampo tot een besluyt andermael vermanen dat se haar dit alles tot onderhoudinge van vriendschap ter herten believen te laten gaen.

(¹) Er staat: *versoght*.

(²) Lees: *u*.

Geschreven in 't Casteel Batavia op Jaccatra den 14^{en} dagh van de maant May in het jaar 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(En was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 's Comp^e. zegel in rooden lacke gedrukt en daaronder:)

Ter ordinantie van Haar Hoogh Ed^s.

(Was ondertekent by:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Hebbende wyders de voorgeciteerde fluyt Delfshaven voor de presidie van Macassar vanhier op den eysch affgevoert de volgende contanten, coopmanschappen, behoeften en andere goederen na de presente sobere voorraet alhier, als te weten:

84000 guldens aen contanten, te weten met eenige gelden die door Polacca en andere Bougyse Coningen aldaar aen de Comp^e. zullen moeten betaelt en alhier aen haar geleent syn;

121 packen diverse kleeden;

3 kassen met crameryen;

500 ƒ swarte peper;

100 ƒ nagelen, 80 ƒ canneel;

12 lasten zout;

4 lasten tarwe;

3 $\frac{1}{2}$ legger Rinse, Franse, Spaence en brandewynen;

5 vaten mom en haentjesbier;

2 kassen Persiaense wynen;

20 leggers arack;

6 kassen rosewater, voors noch verscheyde provisien, materialen, ammunitie, yserwerck, medicamenten, schryftuygh, schenckagie- en andere goederen, bedragende tesamen een somma van..... / 141192: 8: 5;

Item voor Banda, zoo dien bodem noch de vorige
geprojecteerde reyse konde doen, daar
't nu al te laat toe is:

50000 stuxx klinckertsteen;en;

10 vaten sement en voorts noch eenige andere goederen,

ter montura..... / 1244: 13: 2:

Somma beloopt het ingeschepte in de fluyt Delfshaven
voor Macassar en Banda..... / 142447: 1: 7.

Den Chinees anachoda Nio Boncko, inwoonder tot Bantam, anno passato van ons een passe erlangt hebbende omme daarvan met syn joncke naar China te vaeren, mits weder direct herwaerts soude komen, doch doenmaels 't gemelte

vaartuygh door den Sultan van Bantam aengeslagen en daarvan gefrustreert gebleven synde, syn beloften niet had kunnen volbrengen, sulx op den 14^{en} deser in Baaden van India syn versoeck gerenoveert hebbende, soo is alsdoen verstaen, hem nu opnieuw met een andere pascdulle te voorsien, gelyck hem dan op heden eene wert verleent, doch mits dat alvorens borge sal stellen voor een somma van 2000 rd^r. tot verseekeringe dat hy met syn jonck in 't retourneren van China nergens als tot Batavia off Malacca sal mogen havenen, op poene van confiscatie dier penningen sonder figure van proces.

19 d^r. 's Morgens vroegh vertrecken vanhier voor de eerste besendinge naar Bengale de costelyck geladene schepen 't Huys te Cleeff, Soesdyck, Stryen en de Beemster, medeneemende een vierdobbelde missive van Haar Ed^e. aen den Heer Directeur Jacob Verburgh en den raat tot Ougly, op gisteren geteekent, synde de vlagge over dese vier bodems gedefireert aen den schipper Adriaen Hubregtse Steutel op de fluyt Soesdyck, hebbende wyders gemelte schepen vanhier aen contanten, coopmanschappen en andere goederen weghgesleept 't volgende, als te weten:

in 't schip 't Huys te Cleeff:

137446 guldens aen contanten;
 625 kisten staaffcoper;
 100 picols spiaulter;
 15250 R sappanhout, voorts noch verscheyde provisien en andere goederen,
 bedragende een somma van..... / 183808: 5: 15;

in de fluyt Soesdyck:

138531 guldens aen payment;
 2949 $\frac{3}{4}$ R quicksilver;
 625 kisten Japans staaffcoper;
 100 p^l. spiaulter;
 6000 R inlants harpuys, voorts noch verscheyde
 provisien, equipagiegoederen ect^e. ter montura van..... / 184813: 15: 14;

in de fluyt Stryen:

140909 guldens aen contant;
 126 kisten Japans staaffcoper;
 100 picols spiaulter;
 2951 R quicksilver, voorts noch eenigh houtwercken,
 belopende met de ongelden..... / 187524: 3: 1;

in de fluyt de Beemster:

138769 guldens aen gelt;
 625 kisten Japans staaffcoper;
 Transportere..... / 556146: 4: 14;

Per transport..... f 556146 : 4 : 14;

100 picols spialutter;

15250 c sandelhout, voorts noch eenige medicamenten,
schryfftuylgh, materialen en andere goederen ter somma van f 184169 : 3 : 5;
monterende 't gescheepte in d'vier bodems voor Bengale
in 't geheel een somma van..... f 740315 : 8 : 3.

Namiddags omtrent de ordinary parade ⁽¹⁾ komt den resident Willem Caaff binnen by Syn Ed^e. met een briefje, door den adsistent Gerrit van Loveren uyt Bantam op gisteren gecarteert, welckers inhoud hieragter in de volgende te houde conferentie in syn geheel geïnserceert staet te volgen:

Den tweeden ambassadeur Keey Nebey Astradjaja, op eergisterenavont met de nader bootschap van Haar Ed^e. en om ⁽²⁾ een nader last en pouvoir tot het ⁽³⁾ contracteren van vrede met de Comp^e. van den Sultan ⁽⁴⁾ en alle de grooten van Bantam te haelen op eergisterenavont conform en na luyt der gehoude hiervorenstaende conferentie op dien dato met een hunner eygen vaartuygen naar derwaarts vertrocken synde, komt desen avont seer spoedigh wederom binnen dese revier te verschynen met berigt en bekendmakinge aen den sabandaar Ockerse, hoedat hy van den jongen Sultan een nader briefje, behoorende ⁽⁵⁾ aen den eersten en voornaemsten ambassadeur Keey Aria Mangonsadana, hadde medegebragt, daarinne het nodige op 't gerequireerde van de Hooge Regeeringe alhier stont geschreven en gemelt, en dat den Sultan daarby expres hadde begeert en versogt deselve briefje soo geslooten door haar beyde ambassadeurs in volle vergaderinge van Raade van India uyt desselfs name mogte werden overgegeven en geopent, en van welke terughcomste en bootschap den sabandaar Ockerse dan oock ten eersten na 't ordinaire gebedt aen Haar Ed^e. berigt en rapport gedaen heeft.

20 d^e. 's Morgens keeren de chialoupen Orangie en Vlieger weder terugge uyt de Straat Sunda van onse cruyssers met een briefje, door den commandant schipper Reynier Reyniersze uyt de fluyt Swanenburgh aen Haar Ed^e. op gisteren geschreven, eenlyck ten geleyde van gemelte sloepen, gelyck by 't briefjeboek kan werden aangewesen.

Gemerckt gisteren omtrent het vallen van den avont rapport gedaen is van de wederkomst van Keey Angabey Astrajaja van Bantam, werwaerts hy volgens de gehouden notitie jongstleden Vrydaghavont vertrocken was, medebrengende de gerequireerde nader credentie, gelyck dat door den adsistent Gerrit van Loveren, present op Bantam residerende, aen den resident Caaff omstandigh wert geadviseert, soo zyn de heeren gecommiteerde nu tesamen by Syn Ed^e. gegaen om te mogen weten hoedanigh de voorsz. nader credentiebriefje zoude werden overgenomen ⁽⁶⁾ en

(¹) Het was een Zondag.

(²) Er staat: *op*.

(³) Dit *tot het* is door mij ingevoegd.

(⁴) Dit *Sultan* laschte ik in.

(⁵) Beter zou wezen: *houdende*, d. i. geadresseerd.

(⁶) Er staat: *overgecomen*.

ontfangen, 't zy in volle vergaderinge off wel door hun E. als uyt den hoofde derselve gecommiteert en volgens dien de Hooge Regeringe representerende, sustineerende besyden dien dat het laeste sufficeerde, ten aensien oock door hun E. qualitate qua de nader qualificatie off credentie gerequireert was, 't welck Zyn Ed^e. oocq evensoo begrypende, soo is ordre gestelt om de heeren ambassadeurs noch heden desen naarmiddagh te ontfangen, gelyck deselve ten halffvier uren op de voorgaende maniere met ⁽¹⁾ 2 carossen gehaelt en door den E. sabandar Ockersze, Sr. Caaff mitsgaders den captain van de Maleyers binnengebragt zyn, hebbende by hun een gevolg van wel 170 Javanen, daaronder omtrent 70 met piecken, en waeren de Heer Directeur Generael Cornelis Speelman en Joannes Camphuys besyden den secretaris Joan van Hoorn weder altoorens hun komste in de vergadersaele geseten, en de soldaten van de hoofdwagt verdubbelt met staende geweer in 't rincket en 12 ruyters met haar carbys in de voorzael, in gelycker voegen als voorleden Vrydagh, daar oock den Javaensen aadel wel tot 50 in getalle bleeff zitten, doch de staathouders en pieckdraggers in hun ordre voor op het pleyn, hebbende Keey Neby Astradjaja in zyn slinckerhand een zilvere schotel met goutlaacken overdeekt en nader missive des Conings van Bantam, verzegelt in geel slegt versilvert Zurats papier en voorts op wit Hollants papier geschreven, van alsulcke opschrift en inhoud als het translaet hieronder kan vertoonen, die gemelte Keey Neby in handen van den Heer Directeur Generael overgaff, alswanneer de heeren door den sabandar Ockersze in de Maleytse taele lieten seggen, dat op 't ontfangen rapport van de wedercomste van hem Keey Neby met nader last en qualificatie des Conings voor hem gesanten om met de Comp^e. uyt de naam der Bantamse Coningh en Regeringe met volle magt te mogen handelen, de Hooge Regeringe haar E. hadde gequalificeert en volmagt om de voorsz. nader missive en volmagt des Konings uyt handen van haar gesanten te mogen ontfangen en openen, 't welck sy seyden wel en haar aengenaem te wesen, en alswanneer de voorsz. missive door de Heer Directeur Speelman wierde geopent en voorts door onsen captain der Maleyers overlyude gelesen, 't welck geschiet zynde, soo wiert weder door den sabandaer Ockerse haar gesanten gesecht, dat men de voorsz. coninghsbrieff aenstonts soude doen translateren en alsdan deselve op morgen ter ordinarie volle vergaderingh van Haar Ed^e. te sullen overleveren om die aldaar te lesen, alswanneer men dan zonder eenig uytstel soo haest doenlyck met de conferenties met haar ambassadeurs zoude voortgaen, 't welk zy haar wel lieten gevallen, waarnaen doen voorts discoursge wyse aen den Keey Neby wiert gevraegt off den Zulthan van Bantam noch gesont was, 't welck zy seyden van jae, en hoe den Zulthan zyn wedercomste en commissie aldaar hadde bevallen en wat nieuws sy daar hadde gehoord, waarop denselven antwoorde dat den Sulthan aenstonts voorleden Saturdaghmorgen op zyn verschyninge aldaar alle de Pangerangs en grooten van Bantam by den anderen hadde doen vergaderen, daaronder oock Pangerangh Pourbaya en de verdere broeders des Sulthans, niemant uytgesondert, en die hy de bootschap van

(1) Dit met laschte ik in.

hem en de overgebrachte brieff van Keey Aria Mangansadana hadt voorgehouden, en naar genomen deliberatie verstaen daarop zoodanigh te rescriberen en sonder uytstel te expedieren als den inhoud hieragter zal aenwysen, 't welck opentlyck voorgelesen en alle in 't bysonder zoowel als in 't generael affgevraegt wesende, off zy daar oock yets tegen hadden en off zy hem niet voor haren absoluyten en eenigen Koninck en kenden, was hetselve eenparingh toegestemt, geconfermeert en geaprobeert.

En doen wyders gevraegt zynde wat grooten off heeren datter naar Lampon gesonden waeren, zyde hy zulcx te syn den ouden Keey Aria Monjaja en des Conings oom Pangerangh Loor, die in zyne voornemens in 't reguard van de ryxsaecken niet hadde willen bewilligen en hem waeren tegengewest, en dat den ouden Zulthan, zyn vader, den Koninck hadde gelast om met al die sigh tegen hem stelden nae zyn wille te mogen handelen, ja met de doot te straffen; waarna noch gevraegt wiert na den Macassaersen priester Chee Issoph, en off die, na de tydinge die men hier hadde, nevens alle de Macassaren door den Coningh uyt het ryck van Bantam uytgesegt waren, daarop zy zyden van neen, maar dat gemelte priester Chee alsnoch omtrent Pontangh op zyn landt met planten van pady en piesang ect^e. sigh was onthoudende. Waarnaes andermael gerepeteert wesende, dat men des Konings brieff ten eersten zouden doen translateren ect^e., soo wiert de gesanten naar omtrent een half uur zittens een vrundelyck afschyt gegeven en zy door de E. Ockerse, Caaff en den captain der Maleyers weder met de coetsen naar 't Viercant en voorts in hun vaartuygen geleyt, wanneer de Heeren oock meteenen scheyden, wesende ditmael d'E. Ockerse, St. Caaff en captain der Maleyers doorgaens binnen nevens de gesanten geseten en present gebleven, en voorts de missive off credentie des Conings van Bantam aen en voor zynen ambassadeur Keey Aria ⁽¹⁾ Mangonsadana noch desen avont in onse tale uyt het Maleys getranslateert, wesende bevonden van volgende inhoud:

Desen brieff van Paducca Ziry Sultan Aboen Nassaar Abdul Cahaer, die het gehele gebiet heeft over het gantsche ryck van Bantam, en comt aan Keey Aria Mangonsadana, die Godt in alle zyn gedoente in dese werelt en toecomende eeuwen wil bewaaren.

Vorders laet ick aen Keey Aria Mangonsadana weten vanwege de saecken van den Captain Moor Gouverneur Generael en den admirael Cornelis Speelman, die Keey Aria gelast hebben een finael antwoord van my te eyschen. Dit is dan het finale antwoord, welck Keey Aria aen den Capteyn Moor en den admirael zal geven, te weten dat Paducca Ziry Sultan Agongh de stad Bantam tot Tangerang toe en alles watter onder is en dependeert, steden en volck, my volcomentlyck heeft overgegeven, alsmede dat hy onder myn magt heeft gestelt Keey Aria Mangonjaja, Pangerang Kidol, Pangerangh Joegsja, Pangerang Abdul Aliem, Pangerang Loor,

(¹) Er staat: *Keey aria*.

Pangerang Aria Soura Diwangsa, Pangerang Perbangsa, alle de Pangerangs en grooten alsmede 't gemene volk, niet een uytgesondert. Oock heeft den Sultan Agongh sigh verbonden myn goetduncken te volgen aengaende de vrede tusschen Bantam en Batavia zonder ymants tegenspreken, en zy hebben alle belooft en sigh verbonden myn te volgen, en indien ⁽¹⁾ er iemand mochte wesen die ten contrarie dede, als by exempel eenige Nederlanders ofte ymant van de inwoonders van Batavia eenigh leet ofte geweld aendeden, zal ick haar straffen. Voor tegenwoordigh heb ick alle rechtszaacken in de stad Bantam en Batavia en alle diergelycke t'eenmael Pangerangh Aria Ardy Cassoema en Keey Aria Mangonsadana haar welgevallen aenbevolen, en 't geene zy daarin zullen doen zal naar myn zin zyn, soodat tegenwoordig den Captain Moor Gouverneur Generael en den admiraal zullen gelieven met Keey Aria Mangonsadana vanwege de saeken tusschen Bantam en Batavia volgens den inhoud van 't oude gemaecte verbond te contracteeren, alsoo icq de vrede tussen Bantam en Batavia Keey Aria t'eenmael hebbe aenbevolen gelaten, en alle de verdere saecken Bantam raackende, tot een gracie en santcorrelltie incluys, is alles in dispositie van Keey Aria. Ick heb hem in alles volmagt gegeven, want dat Keey Aria op Batavia is gecomen, is off ick selfs aldaar present waeren. Den Captain Moor gelieft over Keey Aria niet bedugt te weesen. Verders heb icq alle dese myne woorden in presentie van den schryver Gerrit van Looveren en den schryver Huyg Boy geschreven, opdat zy getuygenis zouden dragen van desen myne woorden' aen den Captain Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens.

Desen brieff is geschreven in de stad Bantam op den 16^{en} dagh van de maant May op Saturdaghamiddagh.

Het buytenopschrift op de brieff luyde als volgt:

Desen brieff van Paducca Siry Sultan Aboen Nasar Abdul Cahar aen Keey Aria Mangonsadana om over te geven aen den Gouverneur Generael en aen den admiraal.

Comende het voorsz. soo ten principalen te accordeeren met 't geene den adsistent Gerrit van Looveren in voorgeciteerde zyn brieff uyt de mont ende last des jongen Sultans door vertalinge van Huyg Boy had aengetekent, 't welck wy derhalven hieronder geëxtraheert hier mede laten volgen.

Copiebrieff, door den adsistent Gerrit van Loveren uyt Bantam aan den resident Caaff tot Battavia geschreven in dato 18 Mey anno 1680.

Den Koninck heeft Huygh en my desen namiddagh by hem doen roepen en zeyde, zyn ambassadeur Mangonsadana hem per den Keey Neby

(1) Er staat: *en dien*.

Astrajaja desen morgen geschreven te hebben, waarby hem bleeck alsdat Haar Ed^{le}. niet condon geloven dat geseyde Mangensadana soodanigh was geauthoriseert, om alle questien die tussen Batavia en Bantam stonden te comen offmaecken en te beslissen, maar dat zy een bewys en chiap des Conings begeerde; zoo heeft hy dan ons versogt dat wy doch aen Haar Ed^{le}. geliefden te schryven den inhoud van zynen brieff, die hy desen nacht van sins is met geseyde Keey Neby naar derwaarts te senden, dewelcke hy ons opleesde, en moeste oock deselve in zyn presentie opstonts, voor zooveel Huygh my kon vertolcken, uytchryven, welckers inhoud is alsdat Haar Ed^{le}. hem dog geliefden te gelooven dat hy nu de eenigste Coninck is, die het geheele ryck van Bantam regeert, alsoo hem den vader alle zyn vermogentheyt overgegeven heeft, ja tot de landen van Tanara, Tanagerangh en Pontangh met alle de oude Conings broeders en zoons, welckers name alle in zyn brieff gespecificeert staen, somma alles datter is nu t'eenemaal voor hem moet buygen, en niet anders is genegen als met een zuivere oprechte genegentheyt met de Compe. te continueeren, en dat Haar Ed^{le}. vry mogen gelooven dat hy syn ambassadeur Mangonsadana zoodanigh heeft gemachtigt, dat alles dat hy doet om de geseyde questien die er mogten zyn tussehen Bantam en Batavia t'eenemaal met behieve van Haar Ed^{le}. te beslegte, en sal wesen gedaen, alsoff den Koninck er selfs in presentie waar, en dat hy oock versogt, nadat alles bygelegd zou zyn, dat zyn ondersaten weder over en weer op de kust van Java ten handel mogten vaeren als vanouts, en seyde mede dat hy geseyde Mangonsadana nu naest Pangerangh Ardy in regeringe voor alle raatspersoonen hadde geprefereert, en zoo hy Koninck er agter con comen, 't zy niemant uytgesondert ⁽¹⁾, die de Hollanders weder eenigh molest aen quamen te doen, dat hy se metter doot, off tenminsten als hy zyn oom en den ouden Keey Aria nu gedaan heeft, zoude straffen.

Hy zeyde noch op ons afscheyt dat zyn meeste raatspersoonen vandaagh hem in vergaderinge hadden gesecht: Zultan, wy gelooven dat de Hollanders, die uwen ambassadeur nu soo wel hebben ingehaelt en tracteeren, het niet anders en geschiet als met een geveynstheyt om uw maar met goede woorden zoolangh te payen, totdat het noch met ons zal gaen als met Cherribon, daar hy dan op diende, sulx niet te connen gelooven, maar wel, als de Hollanders eenigh quaet met hem in 't zin hadde, dat se sulx niet en zoude verswygen maar veel eerder openbaaren.

Hiermede ect^a.

(Onder stont:)

UE. onderdanigen dienaar

(Was geteekent:)

GERRIT VAN LOOVEREN.

(In margine stont:)

Bantam in de Nederlandtse logie ady 18 May anno 1680.

(1) Lees: 't zy wie 't zy, niemant uytgesondert.

21 d°. 's Namiddags schryven Haar Ed^e. per Chinees vaartuygh naar Malacca een cleen advysbrieffie aen d'Heer Gouverneur Jacob Jorisse Pits en den raat aldaar, op heden geteeckent, van inhoude als by 't affgaende brieffboeck en verbael staat uytgedrukt.

Heden ter ordinarie vergaderingh naar het affhandelen van eenige saacken raakende China en Bantam en wegens de gehouden conferentien met derselver Coningen ambassadeurs, door d'Heer Extraordinaris Raat Joannes Camphuys overgegeven zynde een cleen versoeckschriffie wegens zeecker stuckje landts, toebehorende de d'E. Comp^e. aen 't uytterste noordoosteynde der voorstad, daar de vervallen redout Maaslant op staat, om 't selve in volle gebruyck en possessie te mogen nemen, soo is zyn E. sulx toegestaen, mits de gront ofte het lant egter aen de Comp^e. sal eygen moeten verblyven, gelyck by 't resolutieboek en 't daarin geïnserieerde request onder huydigen datum te beoogen zy.

22 d°. 's Voormiddags zyn de 2 Chinase Tartarische ambassadeurs wederom binnen ter audientie gehaelt en gebragt nevens haar bygevoegde raatsluyden Lappora en Limlacco, met 2 carossen door d'E. Ockerse met de ondercooplieden Cornelis Spranbroeck en Joannes Melman nevens onsen Chinesen vaendrigh Tenglauw en den schryver Gantenqua, staande 't volck in de hooftwagt met haar gewe in 't rincquet buyten, blyvende d'ordinarie Chinese suite op de voorzale sitten, en wierden de gesanten weder in de vergadersael geleyt, daar de gecommiteerde Heeren Raaden Bort, Outhoorn en Camphuys nevens den secretaris Joan van Hoorn hun bevonden, en geplaast in gelycker maniere als op den 8 deser sy geschiet en hiervoor omstandigh staat genoteert.

't Eerste dat de ambassadeurs dan door heeren gecommiteerdens door de mondt van den ondercoopman Melman en den Chinees Limlacca wiert voorgehouden was, naar 't affleggen der ordinary complimenten en van wedersyts door de heeren als de gesanten naar alcanders gesontheyt gevraegt zynde, dat de heeren gecommiteerdens van het gebesoigneerde met haar gesanten op den 8^{en} deser behoorlyck rapport aen den Heer Generael ende de verdere Raden hadden gedaen, en dat men nu van onse syde volcomen gereet waeren om vanwegen haere saecken en des Keyzers versoeck ten principalen te spreekken en te handelen; dat wy oock genegen en bereytwilligh waaren den Keyser en het Tartarische ryck met de versogte schepen en magt ten spoedigsten te assisteeren, en waarvan wy in de verledene jaeren van 62, 63 en 64 met dry machtige scheepsvlooten onder den heer admiraal Bort zoo voornaeme preuven en blycken, en dat met soo sware lasten en costen, hadden gegeven, en van welke oncosten dier dryjarige adsistentie, belopende omtrent de 36 tonnen gouts ofte ongeveer thienmaal hondertduysent theylen, de doenmaels gewese Hoccieuse regenten, namentlyck den ouden Conink Singlamongh en den veltheer Lipovy, oock hadden verclaringe en beloften gedaen dat d'Comp^e. van den Keyser satisfactie en vergoedinge soude erlangen, met dese woorden: wy en connen de Hollanders de dienst, die zy ons ryck hebben gedaen tegen de Coxinse vyanden, niet vergelden, maar onsen Keyser zal zulcx niet nalaten te doen, en welcke gedane beloften en vergeldinge wy dan oock alsnoch van de genereusheyt des Keyzers

bleven verwagten, zonder 'tzelve evenwel alsnu van haar gesanten eygentlyck te pretenderen, maar dat men alsnu over de middelen van de versogte nader assistentie zoude moeten spreekken en beraden. Waarop zy ambassadeurs ten antwoord diende, van die gepasseerde zaacken en beloften geen kennisse te hebben, maar wel dat den Keyser, doenmaels noch jonck ende een kint geweest zynde, door voorsz. Hoccieuse regenten en andere groten niet ter goeder trouwe gedient maar bedrogen was geworden, en dat hem zulx echter gelts genoeg gekost en voor in reeckeningh gebracht was, en dat zy echter aennamen den Keyser deswegen openinge en rapport te zullen doen, gelyck oock door ons by geschrifte conde geschieden; daarop men hun diende, dat wy absoluyt zulx oock gelooffde en althoos gehoopt hadden dat den Keyser die saacken, en wat diensten wy aen hem en zyn ryk gedaen hadden, eens zoude ten kennisse gecomen zyn, maar tot noch tevergeefs daarna hadden gewagt; waartegen zy ambassadeurs doen verclaerden last ende macht te hebben omme met de Comp^e. over de oncosten, die men voor de adsistentie, dewelcke zy nu waren comen versoecken, mogte pretenderen, te handelen; op 't welcke haar wiert gesegt, sulx een goede sake te wesen, omme geen tyt te verliesen en hoe eer hoe liever de gerequireerde macht uyt het vaderlant te connen ontbieden, en daartoe alsdan te beschicken ofte besorgen zoodanige middelen als ser van nooden waren en souden comen te vereysschen. Op welke reden van de adsistentie uyt Hollandt te ontbieden, de gesanten zeyden en verclaerden, dat de door haar versogte hulpe en schepen voor den Keyser noch desen jaere zoude moeten geschieden en in 't werck gestelt werden, en dat dat de eygentlycke meninge des Keysers waere, dat den E. Martinus Caesar in Hockzieu aen de regenten aldaar hadde gesegt, wanneer den Keyser onse hulpe mochte comen te versoecken, wy die hem niet en zouden weygeren en datter somwylen wel 40, 50 à 60 schepen althoos op Batavia gereet waeren leggende, mitsgaders dat op die hoope en verwagtinge des Keysers vloot, bestaande uyt 550 joncken, onder Tinhay en oocq een magtigh leger te lande gereet waeren gemaect, en die dan echter, 't zy dat onse schepen en adsistentie quamen ofte niet, den vyant zouden moeten aentasten en trachten te verdryven en oversulcx onse hulpe, indien het niet wesen conde, oock mogelyck in aenstaande onnodigh soude zyn.

Waarop haar gesanten wederom wierde voorgehouden onse bereytwilligheyt om den Keyser te dienen en dat het voorgeciteerde seggen van d'E. Caesar en onse opperhooffden aen den Hoccieuse regenten met de waarheyt en onse intentie overeenquame, en het verschil deswegen maar alleen in den tyt bestont, want dat somwylen hier wel een groot getal schepen ter rheede waren maar echter geen meer als men tot vervolg van Comp^e. handel nodigh en van doen hadde, en dat zy selve wel conden zien en begrypen dat wy buyten nootsaackelyckheyt geen oorlogsvloot conden gereethouden, en ⁽¹⁾ zonder eenigh nut daaraff te trecken zoo swaere oncosten te doen, en dat deselve scheepen en volck gevolgelyck alvorens expres daartoe uyt het vaderlant moesten ontboden werden en overcomen, en dat het de nauwste verbonden en grootste blycken van trouwe vrintschappen waeren,

(1) Dit en laschte k in.

als den eenen vorst den anderen met zyn macht te hulpe quame, maar dat sulx oocq tydigh moeste werden versorgt en de vereyschte middelen daartoe versogt, om waarvan te spreken men dan, als hiervoor reets staat gesegt, nu principael by den anderen gecomen waren.

Doch op dit propoost songen sy ambassadeurs haar ouden sangh, van dat den Keyser onse adsistentie dit jaar was verwagtede en dat zy geen last ofte macht hadden om van de toecomende tyd en een macht die noch uyt Hollant moeste werden onthouden te connen handelen, maar dattet bevolen bleeff aen de wille en het welgevalle des Keysers, wanneer hy uyt ons of te senden schryven ('t gunt zy gesanten versogten wat duydeluyck en omstandigh mochte werden geëxprimeert, en dat zy in haar devoiren niet hadden gemancqueert) zoude comen te verstaen en te ontwaaren, waaromme wy Syn Mayesteyt desen jaare met de versogte macht niet en hadden connen assisteeren, als 't welk alleen en eygentlyck de bootschap hadde geweest waarom zy gesanten expres herwaarts waren gesonden geworden, en dat den Keyser off Hoccieuse regenten bevoorens niet beter geweten hadden off de adsistentie, als se versogt wiert, zoude desen jare genoegsaem hebben connen gereet syn en voortgaen, en dat de onse in Hoccieuw haarlieden daar anders en niet soodanigh van mosten hebben berigt; waarop haar wederom wiert tegemoet gevoert dat de Hoccieuse regenten sulx inderdaet wel anders en beter wisten, als zy wilden, en dat, soo onse opperhooffden haar daaromtrent mochten hebben willen misleyden off bedriegen, 't gunt evenwel geen schyn van waarheyt en conde hebben, dat het dan van de Chinese en insonderheyt de messieurs Limlacco en Lappora (te dier tyt geweest zynde tolcken der regenten en nu als staats- off raatspersoonen in de commissie met haar gesanten herwaarts gecomen, en dewelcke in allen gevalle van lange jaaren wel beter waren gejudiceert, als hebbende den eersten, Limlacco, selfs in voortyden in de stadt lange jaaren gewoont en genegotieert) hunnen plicht hadde behooren geweest te zyn, om den Keyser en bysonder de Hoccieuse regenten en grooten, zoo die al onkundigh mochte hebben geweest, bekend te maecken hoe het eygentlyck met dese zake en onsen toestant gelegen waere, om hun meesters niet te bedriegen. 't Welck de ambassadeurs meest met stilswygen lieten voorbygaan en daarop weder voorstelden, byaldien geen 20 schepen conde zenden, dat men er dan maar 10, al was 't maar 6 à 7 zoude zenden om de vyanden een schrick aen te jagen, ende dat hy last hadde omme met ons te tracteren, hoeveel sy voor yder schip dat beschadigt, verongeluckt off verbrant wiert, zouden moeten betalen en dat hy, soo zonder eenige assistentie van schepen altoos thuyscomende, niet veel danck off eer by synen Keyser zoude behaalen en ligt aengesien werden alsoff hy zyn devoiren in 't procureren van de versogte adsistentie niet genoegsaem en hadde gecontribueert, waarop men hem antwoorde dat hy syn plicht en devoir allesints ten besten hadde betracht en dat men oocq te synen versoecke zulx geerne in onse brieven aen den Keyser en Hoccieuse regenten onder anderen zoude uytdrukken, maar dat onse gewoonte ware een saack, als men se begonde, met ernst aen te vatten en sodanigh dat men die oocq conde uytvoeren, daar wy nu, met 6 à 7 schepen comende en van alles niet behoorlyck

ten oorlogh gemonteert zynde, misschien maar schande zoude comen te behalen, doch dat het ons noch aen wil noch aen magt quame te ontbreeken om, als vooren meer genoteert, den Keyser te adsisteeren, als men maar tydigh gewaarschouwt en van het daartoe nodigh gelt versorgt wierde om deselve te connen ontbieden, en dat zy gesanten geliefden voor haar te sien en te weten, byaldien nu onse adsistentie, dewyl men se haar dit jaar niet conde beschaffen, wierde gedeclineert, en dan daarna den Keyser (wanneer de vyanden zoo ten eersten niet verdreven en uytgeroeyt werde) andermael onse assistentie mochte doen solliciteeren, dat hy dan wederom zooveel langer zoude moete wachten totdat men die uyt Hollant quame te eysschen, daar tenminsten $1\frac{1}{2}$ à 2 jaren mede heenliep, en 't welk alsdan de schult van de Regeringe alhier niet zoude wesen maar van haerlieden selve, en wierde haar alsdoen verclaert onse eygentlycke meninge te syn om, met den anderen alhier over 't point der versochte schepen in accoort en handelinge getreden zynde, dan tot ratificatie van dien een bequaem Nederlander, die van onse intentie wel was onderrigt, met weynige suite nevens haar naar Petkin op te senden om de ratificatie van die handelinge en adsistentie en de penningen daartoe van den Keyser selve te erlangen en, die tydinge noch voor 't vertreck der aenstaende retourschepen hier comende, gelyck gemackelyck geschieden conde, dat men daarop dan de vereyschte magt van schepen en volcq ten spoedigsten uyt het vaderlant zoude ontbieden en seeckerlyck binnen den tyt van $1\frac{1}{2}$ à 2 jaaren verwagten.

Hierop begonden zy te spreken dat den Keyser de Hollanders zooveel genegentheyd reets hadde getoont omtrent het stuck van den gepermitteerde en verleenden vryen handel in Hoccieuw en dat hy nu daarentegen, in de versoghte adsistentie door haar ambassadeurs t'eenemaal afgewesen werdende, sulx misschien wel quallyck mogte opnemen, en wiert hun daarop gedient dat het point des handels een andere zaacke waere, en als zy gesanten daarvan wilde spreeken, dat zy geliefden te weten hoe de negotie, die wy successive en doorgaans tot noch toe altoos in Hoccieuw hadden gedaen en genooten, zeer weynigh hadde beschooten, en dat wy daarmede altyt sodanig waren gehandelt en beteugelt, ja bedrogen, dat wy in al die tyt met die negotie eer schade als voordeel hadden bevaeren en dat, schoon wy al meerder off volcomen vryheyt quamen te genieten, den vertier tot Hoccieuw zoo geringh was, dat wy jaarlyx met negotieren niet conden overwinnen de intresten van de hiervoor gemelte capitale somme van omtrent 56 tonnen gouts, die den Keyser wegens de voorheen gedaene adsistentie onder den Heer Admiraal Bort anno 1662, '63 en '64 aen de Comp^e. noch schuldigh stont en derwegen zoude behooren te vergoeden; bovendien, dat wy oock noyt geen vryen handel, als men ons wel wilde wysmaacken, hadden genooten, maar altoos alleen met de factours der regenten moeten negotiëren, die alleen de goederen aennamen welcke hun aenstonden en daarvoor niet meer betaelden als hun goetdachte, wanneer de Comp^e. de resteerende die hun niet aenstonden tot haer overgroote schade moest teruggevoeren en oversulx, als gesegt, by den Chinasen handel vry meer schade als proffyt hadde gedaen, ende dat wy oversulx alleen daar hadden gecontinueert

om de vruntschap van den Keyser ⁽¹⁾ en 't Tartarise ryck te cultiveren op hoope dat hy, eenmael van onse goede intentie kennisse crygende, daarin de behoorlycke ordre zouden stellen, doch alles tevergeeffs. Waarop den eersten ambassadeur volmondigh verclaarde dat sulx waar was en den Keyser in 't reguard van onse negotie wierde bedrogen, en indien hy wiste hoedanigh het omtrent ons daarmede toeging, dat hy de sodanige zoude met de doot straffen, 't gunt dan versogt wiert zy in gedachten geliefden te houden en, als se boven in Peckin quamen, daarvan kennisse aen de Mayesteyt te willen doen. Hierentussen saten de messieurs Liulacca en Lapora, die in dit spelletie van den Hoccieusen morshandel niet weynigh geintresseert zyn, zeer stil en keecken; en zeyden de ambassadeurs doen verder dat wy alles in onse brieven, aen den Keyser te schryven, conden voordragen en wat omstandigh te kennen geven om daarop dan zyn believe aff te wachten, en dat het in ons belagen stond om die brieven, 't zy door een van de onse, die men met hun naar Peckin wilde opzenden, ofte aen haar conde ter hant stellen off wel oocq door onse opperhooffden aen de Hoccieuse regenten doen bestellen, zoo 't ons belieffde, want zy by een Chinese gelyckenisse verhaelden op 't propoost dat men haar de adsistentie dit jaar niet conde bestellen, dat zy wel wisten wy hier alomme present selve met oorlogen geobruceert waeren en oocq met den Bantammer in geen goede intelligentie stonden, en dat het daarom oock niet passen zoude off wesen conden als ymant op een stoel zadt, dat hy op een anders versook om een anders wille daarvan zoude opreysen en die laten zitten en dan zelve staen kycken, en dat zy verder eyndelyck maar versochten, dewyl de winden en 't mousson tot haar retour begonden aen te comen, dat se doch tydich naar huys mochten werden bestelt, en meteenen vragende off er oock al een schip off schepen daartoe waren aengelegt.

Waarop gedient wiert, dat het aen die sorge om haar fatzoen en zoo haest mogelyck naar huys te bestellen niet zoude haperen, maar dat daartoe noch geen schepen waren geprojecteert en die noch uyt het vaderlant en van elders wierden verwacht, en dat alle schepen tot het vaarwater naar China niet even bequaem waeren, alsoo die nieuw en sterck moesten zyn. Waarop de ambassadeurs, terwyl zy al van haar stoelen opgestaen waeren, diende dat de beste en sterckste schepen hun 'taengenaemste zouden zyn en dat zy de heeren voor die goede voorsorge voor haar hartelyck bedanckten en verder al lachende, indien er geen schepen toe waeren om derwaarts te gaen, dat zy dan oocq hier bleven ensoovoorts, wanneer zy wyders onder elcanderen wat gediscoureert hebbende, zoo wiert haar gesegt, dat dewyle zy tot en wegen de adsistentie voor 't aenstaende geen macht off ordre hadden, wy dan niet meer met haar hebbende te beraaden, van het gepasseerde aen Zyn Ed^t. en de Raaden van India zouden rapport doen, en versogten zy eyndelyck weder spoedige depesche naar huys mochten erlangen en meteenen beleefdelijck haar afscheyt nemende, wiert haar gesegt, dat se inwylen hun alomme wat geliefden te vermaecken, 't gunt met een compliment haarentwegen beslooten wesende, zoo syn se daarmede omtrent haelf elf uuren wederom naar huys gekeert, en in

(1) Er staat: *kerser*.

gelycker voege als se gehaelt waren door d'E. sabandaar Ockersze nevens de ondercooplieden Spanbroek en Melman en de Chinesen Tenglau en Thenqua met 2 coetsen daar gebragt.

De Heeren Directeur Generael Cornelis Speelman en Joannes Camphuys op gisteren naarmiddagh in vergaderingh rapport gedaen hebbende van het gepasseerde in de 2 gehoude conferentiën met de Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Neby Astrajaja met exhibitie van het translaet der nader credentie des Bantamse Coninx voor genoemde Keey Neby Astrajaja, overgelevert in zulcker voege als de gehoude notitie onder dato 17 en 20 deser omstandigh ⁽¹⁾ aenwysen, en daarop alsdoen in Raade van India verstaen wesende de voorsz. nader credentie en volmagt des Bantamsen Coninx voor volcomen van waarde aen te sien en aan te neemen, en dat sulx oock de bovengemelte twee gecommitteerde heeren mette onderhandelinge omtrent en met de voorsz. Bantamse gesanten soudē gelieven voort te vaaren, ende beseyden dien sorge te dragen datter wat tyt gewonnen wierde, off misschien uyt 't vaderlant tusschenbeyde een ⁽²⁾ off meer schepen, die noch dagelyx op handen staan, te voorschyn comen mogten, die yets medebragten dat ons in desen te staede conde comen, soo zyn daarop al ten eersten deselve tegens heden nademiddagh ten 4 uren geappointeert en weder in voorige maniere met 2 carassen uyt hun vaartuygen affgehaelt en binnen in de groote raatcamer gebracht door d'E. sabandaar Ockerse, den resident Caaff en onsen captain der Maleyers Abdul Bagus, staande het volck der hooftwacht verdubbelt als tevooren met volle geweer in 't rincket van dat se binnenquamen totdat se weder buytengingen, en 12 ruyters met haar colders en carrabyns in de passagie der groote voorzael, alswanneer sy op haar voorige wyse en plaetse gelyck op 17 en 20 deser geseten synde, naedat in beleeffde termen ⁽³⁾ complimenten van wederzytse welvarentheyt waaren offgeleyt, soo wiert haar vooreerst door de Heer Directeur Generael in 't Malleyts gesecht, dat het nader becomen schryven ofte de credentie van den Sultan door haar Heeren Gecommitteerdens in Raade van India was vertoont en aldaar oock gehouden en aengenomen voor een genoegsaem blyck en bewys van des Sultans vercrege macht en autoriteyt, en dat hem door zyn vader de geheele regeringe van het Bantamse ryck t'cenemael waere opgedragen en overgegeven ⁽³⁾, alsmede dat zy gesanten Keey Aria Mangonsadana en Keey Neby Astrajaja daarby genoegsaem gequalificeert waren omme met ons alhier te handelen en tracteeren van alsulcke zaacken als waartoe den Zultan haarlieden last gegeven hadde etc., alswanneer een weynigh stilgeswegen synde, gingen d'E. Ockersze, Sr. Caaff en captain Maleyers een weynigh buyten en wiert doen verder de gesanten voorgehouden, dat dewyl hy Keey Aria noch nieuws in de regeringe tot Bantam gestelt en door den Conineck vercooren was, het noodig soude zyn dat hy kennisse hadde van 't gemaecte contract tusschen Batavia en Bantam in den jaere 1659, 't welck gevraegt wiert off zy het oock meegebragt en by hun hadden, syden se neen maar dat het op Bantam was, alswanneer door

(1) Er staat: *standigh*.

(2) Er staat: *den*.

(3) Het HS.: *vergegen*.

(3) Er staat: *termen en*.

den Heer Directeur Generael haar hetselve oude Bantamse contract uyt het originele resolutieboek deses Casteels van 1659 van point tot point in de Maleytse taele wiert voorgehouden, 't gunt zy met aendacht aenhoorden en seyden wel te begrypen, en oock te weten dat zulx met het contract 't geen sy op Bantam hadde quame te accordeeren, waarnaer haar oock wiert gesecht dat zy den inhoud van 't selve wilde ter herte nemen en oock wel onthouden, omdat het omtrent de saecke daar verder van gesproocken stonde te werden, zoude te passe comen, zynde doen verders hun oock andermael voorgehouden den inhoud van des Coninx brieff, door haarlieden medegebragt, en hoe denselven daarin was mentie makende en syn gravamina tegens ons inbragte over seker vaartuygh dat, van Bantam naar Baly willende, door onse cruyssers aen 't eyland de Groote Combuys was affgelopen, en insgelycx wegens de vaartuygen die, van Cheribon naar Bantam comende, mede door onse cruyssers zoude wesen aengetast, met brede verclaringe hoedanigh het sich met de zaecken van 't veroverde vaartuygh omtrent de Groote Combuys naar waarheyt hadde toegedragen, besyden omstandige aenwysinge hoe wy nooyt tegens de Bantammers off Chiribonders eenige hostiliteyten hadde gebruyckt off doen gebruyken, maar deselve doorgaens en alomme als vrinden aengesien en alleen getracht onse ingesetenen ende onderdanen voor de geweldenaryen ⁽¹⁾ van de zeerovers en stroopers, die door Pangeran Kiedol en andere grooten van Bantam daartoe doorgaens waeren uytgesonden, te schermen, en voor hoedanige wy altoos hadde aengesien ende naem gegeven van Kidolse roovers desulcke vaartuygen off lanttroepe die bemant waeren en bestonden uyt Javanen, Maccassaren, Malleyers, Baleyers en andere ⁽²⁾ gemengde volckeren, dewelcke uyt de Bantamse handelpraauwen seer licht te onderscheyden waeren en dewelcke den jongen Sultan al voor desen in zyn brieff aen den admirael Speelman selfs geschreven ende den resident aen de Heer Generael en Raaden van India gelast hadde te schryven dat maer vryelyck aentasten, wechnemen en dootslaen zoude, sonder aensien van personen, al was 't oocq zyn eyge broeder, oom off anders, 't gunt met hooftcinckinge door de ⁽³⁾ gesanten genoechsaem geacquiesceert wierde; voorts dat wy nu oock eens souden naesien en opstellen en haar gesanten dan voorhouden wat ongelycken, schaaden en moorderyen door die Kidolse en andere rovers, onder Bantam sorteerende en daar woonachtigh synde, successive schelmachtigh aen de Comp^e en haar onderdanen waeren geschiet, en wat gravamias wy dientwegens oock weder hadde in te brengen. Dogh hierop antwoorden de gesanten dat het wel geschieden con, maar dat het genoteerde in des Coninx brieff van 't vaartuygh omtrent de Combuys en de vaartuygen omtrent Cherribon maar geallegeert was om daarmee te kennen te geven dat het gepasseerde ter wedyrsyde most vergeten en vergeven syn, en dat men voortaan de vrede te kragtiger en getrouwer maecken en onderhoude conde, synde doen voorts door d'E. Heeren Gecommitteerde aengenomen ten allen overvloede het oude contract tusschen ons en Bantam door den zabandar ten eersten in de Malleytse taele te doen translateren, om haar alsoo in de naeste

⁽¹⁾ Het HS.: *geweldenairen*.

⁽²⁾ Er staat: *ande*.

⁽³⁾ Dit de laschte ik in. Voor *hooftcinckinge* zal *hooftcnickinge* wel beter zijn.

t'samencomste tot versterckinge van de memorie noch andermael te doen voorlesen, omdat se des te bequamer en duydelycker begrypen mochten 'tgeene wy soudē aenwysen waar en in welke punten het contract aen de zyde van Bantam niet naar behooren onderhouden maar verbroocken en overtreden was, sonder dat de oude noch jongen Coningh daarvan onbewust conde wesen, en is doen oock meteenen discoursgewyse van 'tongelyck dat de Comp^e. door de Franceen, Deenen, insonderheyt door de Engelse natie, tot Bantam residerende, oock onder haar publicque ministers off bevelhebbers door het vervoeren onser dienaren selfs in grooter getale wierde aengedaen, 't welck gesustineert wierde dat den Sultan gehouden was te verhinderen al soowel als die vrinden met onse residentie onder zyn bescherminge daar woonden en sulx daarin behooren met autoriteyt geprotegeert te werden, gelyck zy beyde even resoluyt en rond verklaarden in reeden en billickheyt te bestaan, en dat den Koninck oock niet nalaten zoude daarin te voorsien. Maar wanneer doe almede by vervolg van discours vertoond wierde dat niet alleen dat weghvoeren onser dienaren door de Europische natien voorschreven voet en vrymoedigheyt gaff aen alle moetwilligers, die hier misdaden bedreven, om haarselven naar Bantam te begeven en alsoo haar verdiende straffe te ontlopen, doch dat daartoe oock veel hielp dat sulcke misdadige by den Koninck selve aengenomen en somwylen oock tegen haar danck besneden wierden, dat tegens het contract was, soo was daarop het antwoord der gesanten soo vlodt niet, maar zouden 'teger t'hunnen comste op Bantam haeren heer mede bekend maecken, versoeckende wyders (¹) dat doch ten spoedigsten met de saecken mogt werden voortgevaeren en deselve tot een goet eynde gebraght, temeer en principael dewyle den Coninck hem in syn nieuw begonne absolute regering des ryx, daarvan hy nu nevens Pangeran Ardy de naeste was, ten hoogste benodigde en dat de Zulthan hem oock de sorge en opvoedinge over zyn 2 jonge kinderen aenbevolen hadt, die dagelyx na hem verlangde, waarop hem eyndelingh wiert tegemoet gevoert dat wy haar selfs niet begeerde op te houden, maar de saecken sooveel spoeyden zouden als mogelyck waere, want met de veele besoignes van de Comp^e. en de depesches der scheepen en saacken van Comp^e. ommeslagh naar alle quartieren de Hooge Regeeringe alhier oock niet weynigh de handen vol werex hadden, 't gunt zy seyden mede wel te weeten; ende hiermede een vriendelyck afscheyt nemende, syn alsoo omtrent 5 uren weder naar haar vaartuygen gekeert en door d'E. Ockerse, St. Caaff en captain Maleys mette 2 carossen, daar se mede gecomen waeren, weder derwaarts geconduiseert etc., mitsgaders de E. Ockersze gerecommandeert de articulen van 't oude contract ten eersten in de Maleytse tale naar de letteren met behoortlycke circumspectie over te setten, alsoo het originele Maleytse contract, in den jaere 1659 geschreven ende vice versa soo tot Bantam door den Coninck als hier door de Hooge Regeeringe onderteekent, niet te vinden is en nevens veel anderen importanten originele papieren vermist wiert.

's Avonts komt alhier van Palembang te retourneren 't schip de Gecroonde Vreede met een missive van den coopman en resident Egbert van Swenne en raat aen Haar Ed^e., den 5. deser gedaghtee kent, bevattende onder anderen dat den

(¹) Er staat: *de wyders*.

Macassaarsen Dain Mangeka onaengesien ⁽¹⁾ aen hem gedaen (welckers affgesondene Margejyne ende Carre Toulus nu weder terugh herwaarts keerden, sonder dat men had connen ervaren wat bescheyt zy van dien hooghdravenden gast hadden ontfangen) even hertneckigh bleeff continueeren, sonder de minste genegentheyt om Palembangh te verlaten, maar ter contrarie d'E. Comp^e. met scherpe dreygwoorden vergeldende en onder de handt tusschen Palembangh en Jamby niet veel goets ⁽²⁾ en niet als roven ter zee, welke hem en zynen aenhangh tot onderhout verstreecten, leggende voorts, soo men meende, op zyne luymen, om by gelegentheyt verder uyt te spatten: de Maccassaren en Maleyers, door desselfs confrater den anachoda Boncksoe, die, soo men rugte, van Baly met 60 à 70 vaartuygen naar Succadana waren gebragt, waarvan hiervooren onder 20 der voorleden maant aengeroert staat, hadden hun soo nu en dan met parhyties naar 't eylant Karrematta onder der inwoonderen ⁽³⁾ bescherminge metterwoon begeven en in korten soo sterck aengegroeyt dat se sonder eenigh bewys van vyandschap meester van 't selve eylant waeren geworden, en hun alsnogh daar onthielden:

tot Jamby wat alles in rust en stinde den adsistent Sibrand Sybrantse binnen weynige dagen van Palembangh na derwaarts te vertrecken om 's Comp^e. verlatene logie tot Jamby weder in besit te nemen, gelyk sulx by 't aencomend briefboek en verbael breeder komt te blycken, hebbende 't schip de Gecroonde Vreede voorts van Palimbangh alhier aengebragt de volgende coopmanschappen als:

500000 off 5000 picols swarte geharpte peper en

760 stux cadjansmatten, bedragende met de ongelden een somma van f 63875:10:9.

25 d^e. Nademiddagh wert ons per Javaen van Bantam een briefie toegebragt, door den adsistent Gerrit van Loveren aen den hier aanwezende resident Caaff op gisteren gecarteert, dicteerende dat de oneenigheden onder de Bantamse grooten en den jongen Sultan noch al verder scheenen in te wortelen, aengesien Syn Hoogheyt de jonge Sultan in zyne proceduren voortginck, willende syn broeder den Pangeran ⁽⁴⁾ Abdul Alim mede naar Lampon bannen, en den ouden Sultan als mistroostigh bereyde sigh naar 't gebergte te gaen en was door geene redenen te persuaderen syn verblyffplaats tot Bantam te neemen, waarop den jongen Coninck verclaerd hadde, zoo doende zyn ampt te willen nederleggen en sigh gereet te maacken om naar Mocha te vertrecken, sullenden den uytslag van dit werckie wyders door den tyt ontdeckt moeten werden.

's Avonts komt alhier van de cust Cormandel off Paliacatta aen te landen 't schip 't Huys te Spyck, en daarmede oock over de weduwe van den Heer Gouverneur Jaques Coulier nevens den predicant Nathanael de Pape, zynde ons daarmede gewerde een missive door E. president Willem Carel Hartsinck en den verderen

⁽¹⁾ Hier is blijkbaar het een en ander uitgevallen betreffende de zending aan hem, zie hierboven blz. 84 en 182.

⁽²⁾ Alweder is iets uitgelaten.

⁽³⁾ Het HS.: *der inwoonders en*.

⁽⁴⁾ Het woord *Pangeran* laschte ik in.

raat tot Paleacatta aen Haar Ed^s., gedaghtee kent den 23^{en} der voorleden maants Maart, verselt met verscheyde aenhorende documenten en bylagen en behelsende onder andere 't volgende nieuws:

de konincklycke hoofstadt Visiapour door een heyr van 30000 Mogolders seer nauw gebloqueert en de belegeraars tot de uytterste hongersnoot en overgave gebragt zynde, soo had den Coningh van Golconda tot derselver spoedigh ontset den Vorst Suwagie door groote somma gelts getragt te bewegen om de nootlydende bytyts te hulpe te comen, en aengesien (gelyck geoordeeld ⁽¹⁾ wierd) 't behout van het Golcondase ryck en 't welvaren van den Vorst Suwagie daaraen dependeerde, soo wierden alle crachten op hoope van goet succes daartoe ingespannen, temeer den Vorst van Maysiour omtrent groot Bellapoer tegens de principaelste Visiavoerse troepen op zyn luymen te velde lagh en na den uytslagh van genoemde belegeringh wagt; soo was mede de affkomste des veltheers Ragoenade Pandito naar Tegenapatnam gestut door een inval van een tweede krygsmagt des Maysjours in 't harttogdom van Madure, wiens Vorst, daardoor in noot gebragt zynde, door belofte van emportanten penningen dien veltheer bewogen had met zyn byhebbende magt weder na boven te trecken en hem te hulp te comen, gelyck sulx en oock wat vreemde schepen van Masulipatnam en Madraspatnam vertrocken en aengecomen en 't verdere raackende de negotie in 'taenkomend brieffboeck en verbael in 'tbrede staat te lesen, hebbende gemelte fluytschip 't Huys te Spyck wyders aengebragt de volgende kleeden en coopmanschappen, als:

1148 packen diverse cleeden;

20400 rouwe arduine vloersteen;

5 packen roggevellen;

3 packen guinees lywaet tot monster bedragende tesamen een somma van f 338454:19:8.

24 d^e. 's Morgens heel vroegh hebben de hier aanwesende Chinese Tartarische ambassadeurs door eenige haerer dienaren aen den E. sabandar Ockerse doen behandigen ⁽²⁾ een gesloten Chinees geschrift om uyt haare naame en van hunnentwegen aen Haar Ed^s. de Hooge Regeringe overgelevert te werden, gelyck dan gemelte E. Ockerse daarmede terstont binnen 't casteel is gecomen en, nadat het door Zyn Ed^e. was geopent, ordre gestelt om 't selve geschrift met eenige onser bequaemste Chinesen in onse tale te doen translateren, 't welck dan oock ten eersten geschiet en noch desen naarmiddagh in translaat in Raade van India overgelevert en gelesen is, waar dan geresolveert en verstaen zy, haar ambassadeurs op morgen voor de gecommiteerde Heeren Raaden Bort, Outhoorn en Camphuys wederom te laten ter conferentie comen om deselve nader daarover als anders te hooren, luydende voorsz. geschrift van woorde tot woorde als volgt, en 't geen hier in margine staat, zynde, dat haar door de Heeren Commissarissen daarop tegengeworpen en aengetekent is.

⁽¹⁾ Er staat: *gelyck se oordeeld.*

⁽²⁾ Er staat: *behandandigen.*

Nader vertooghschrift, overgegeven door den Tartarische ambassadeurs Lio en Lilauja aan den sabandaar Ockersze, om voorts ingelevert te werden aan den Ed^e. Heer Gouverneur Generaal tot Batavia.

Soolange ⁽¹⁾ den Tartarischen Keyser in 't ryk van China heeft geheerscht, *is noyt eenige hulpe van crygsbenden van uytheemsche volckeren versogt geweest*, maar als jegenwoordigh daartoe werden bewogen vermits onse ryxvyanden, die niet alleen Tayoan maar oock andere nabygelegen eylanden tot haar schuytplaats gehouden ende deselve van jaar tot jaar blijven besitten, aleer deselve vandaar gedreven werden, en alsoo wanneer hun die verblyfplaatsen ontrocken wierden, souden sy geen landen hebben om daarin haar stoel van regeringe te vesten, en zouden voorts geen overlast kunnen toebrengen aen onse strandtvolckeren, en dewyle dese *ryxvyanden mede uwe vyanden zyn*, die voor eenige jaaren door hulpe van uwe schepen verdreven en van dese strandlanden gejaegt zyn, soo is daarop gevolgt, dat uwen commissaris Martinus Caesar aen onsen Keyser heeft laten weten, byaldien den Keyser eenige hulpe off bystant van schepen van de Hollanders quame te begeeren, dat hetselve in syn brieff aen d'Ed. Heer Gouverneur Generael most werden geschreven. Op dese aenschryvinge ende gedaene toesegginge is onsen Keyser bewogen geweest, om hulpe *van schepen en volck te versoecken*, opdat niet alleen de bygelegen eylanden verovert, maar de vyanden geheelyck mogten werden uytgeroeyt, ende den seerover t'ondergebraght synde ⁽²⁾, zal 't eylant Tayoan de *eyfenaars wederom toevallen*, waarby de Hollanders groote voordeelen kunnen vercrygen ende die by den Koningh ende syne raden behoorden betragt ende in agt genomen te worden. Voorleden jaar in de sevende maant den 25 dagh zyn uwe schepen met uwe bevelhebbers onder Tinhay verscheenen, die onse regenten niet alleen den goeden welstant van den Coninck tot Batavia hebben aengedient maar oock versekert, dat soodrae de keyserlycke brieff op Battavia zoude zyn aengebragt, dat de hulpschepen *aenstonts souden werden affgevaardigt en dat in de negende mane den 25 dagh een der aenwesende schepen na Batavia moste werden affgesonden*

(¹) In margine staat hier het volgende bijgeschreven:

Nota. In het tweede veranderde geschrift, door de ambassadeurs overgelevert, is anders geen veranderinge van sin off woorden, dan alleen dese onderstaande, die daar op de gehoude conferentie van den 25^{en} May door voorsz. ambassadeurs tot ampliatie nader zyn bygevoegt en op den 4^{en} Juny voor de tweede maal in handen van den heer Bort doen overleveren, namentlyck: Soolange den Tartarischen Keyser in 't ryk van China heeft geheerscht, is noyt eenige hulpe van crygsbenden van uytheemsche volckeren versogt geweest dan alleen van d'Hollanders.

Wat in den tekst verder cursief gedrukt is, geeft het HS. onderstreept.

(²) De copiiist verdeelt deze woorden aldus: *ende den seer overt onder gebraght synde*. Dit is een sterk voorbeeld van eene voortdurend blykende gewoonte, die het onmogelyk maakt dergelyke archiefstukken *letterlyk* zoo te drukken als zij geschreven zyn.

om den keyserlycken brieff tot dien eynde over te brengen. Den stedehouder in Hoccieuw heeft *dit rapport, van de uwe ontfangen*, aen den Keyser bekend gemaackt, maar noyt is hem onderrigt gedaen dat de *scheepen eerst uyt Hollant* mosten gesonden ende dat die ten oorlogh uytgerustet vandaar moste versogt ende verwagt werden. Dierhalven versoecken de gesanten voornoemt dat den Coninck en zyne raden haar daarover gelieven te beraden off se 't versoeck van Zyn Keyserlycke Mayesteyt gelieven toe te staen met hulpschepen te senden, ende byaldien men wagten moste op de sendinge derselver uyt Hollant, daartoe werden ten langsten noch twee jaaren tyts vereyscht, in welcken tyt alles moet en dient affgedaen te zyn. Onse oorlogsjoncken en soldaten zyn in een groot getal tot onder Tinhan versamelt, gelyck uwe scheepsvolckeren, jongst vandaar vertrocken, konnen getuygen: wy twyffelen off deselve niet alreets vandaar naar Ay- en Quemuy zyn vertrocken, dat de plaatsen van de vyanden reets sullen gesuyvert zyn, mitsgaders dat men in 't aenstaende jaar geen hulp benodigen. Ende overmits de Hollanders hieromtrent noch eenige vyanden hebben, tegens dewelcke zy haere schepen moeten gebruycken, versoecken ⁽¹⁾ zy gesanten dat den Coninck met die van zynen raade op 't versoeck van den Keyser gelieven te beraatslagen en voor dit jaar eenige hulpschepen af te zenden, al waar 't schoon *dat den geheelen eysch van Zyn Keyserlycke Mayesteyt* in Peckin in dese gelegentheynt des tyts niet voldaan wierde. De vyanden ende haere joncken zyn present soo formidabel niet als wel voorhenen, ende als deselve de gecombineerde ⁽²⁾ magten comen te vernemen, zy ⁽³⁾ moeten veltvlugtig werden, ende dan zouden de *Hollanders haar connen revengeeren van de geledene* smaet en schaede van deselve ontfangen, 't welck onsen Keyser een aengenaeme tydinge zyn soude om te hooren, doch wat aengaet *de ongelden en costen*, die tot het uytrusten der schepen mogte komen te benodigen, die moet nae alle billigheyt onsen Keyser betaelen, ende wanneer Uwe Mayesteyt in staat syn onsen Keyser eenige hulpschepen te senden, hy sal niet alleen de voorsz. ongelden geerne dragen maar oock de onderdanen van Uwe Mayesteyt meerder gunste bewysen, waarvoor wy ons durven als borge stellen, ende in Hoccieuw wederom in gesontheyt verschenen zynde, *sal den veltheer en stedehouder dit alles den Keyser aenschryven* en bekendmaacken, waarop zigh Uwe Mayesteyt vast mag verlaten. Alle hier omleggende volckeren, verstaen hebbende dat onsen Keyser van den Koninck tot Battavia hulp en bystant van volck en schepen versoeckt, sullen daaruyt meerder ontsagh en vreesse voor haere wapenen hebben, als siende dat deselve andere volckeren in magt verre overtreffen, *en dese bystant onsen Keyser onstaende, sullen oordeelen dat de Hollanders geen magt van schepen en volckeren hebben om*

(1) Er staat: *gebruycken en versoecken*.

(2) Er staat: *gecomoineerde*.

(3) Het HS.: *zyn*.

dese bystandt te doen. Zyn Mayesteyt gelieven sigh met die van zynen raade daerover te beraden en ons versoeck te behartigen.

Geschreven aen den Hollantsen Connick tot Batavia in 't 19^{en} jaar onser keyserlycke regeringe (¹) in de vierde mane den 25^{en} dagh.

Heden voordemiddagh komt den sabandar Ockersen met zeecker Chinees anachoda, op den 29^{en} Maart passato met eygen vaartuygh van Palembangh gecomen, binnen by Zyn Ed^{ht}. de Heere Gouverneur Generael, werdende denselven terhandt gestelt een brieffie in 't Maleyts en Duyts aen den Pangeran Diepa Cassoema, van Haar Ed^e. in antwoord van 't medegebragte van denselven te dier tyt van Palembangh geschreven en op heden geteekent, beyde in de Duytse en Maleytse tale geschreven, luydende van woorde tot woorde aldus:

Brieffie van Haar Ed^e. aan den Pangeran Diepa Cassoema tot Palembangh.

Desen brieff comt van den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens ende alle de Raden van India, die 't gebiet voeren over den staat der Vereenighde Nederlanden in dese landen, neffens haere zeer genegen groete en gaet aen den Pangeran Diepa Cassoema, die in 't lant van Palembangh woont, met toewensing van alle heyl, voorspoet en prosperiteyt op aarden.

Den brieff, die Pangeran Diepa Cassoema aen den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en alle de Raaden van India geschreven heeft, hebben zy voor 54 daagen met groote genegentheyt ontfangen en gaerne gesien de inclinatie tot vriendschap, die den Gouverneur Generael en Raaden van India van haar zyde noyt zullen breken, en waarop Pangeran Diepa Cassoema vryelyck magh vertrouwen ende hem verlaten en dat de contracten oock oprechtelyck zullen onderhouden werden, 't welck dan van den Pangeran Diepa Cassoema mede sooveel in zyn vermogen is verwagt werden.

Het overgesonden geschenk, bestaende in een cris, de bovenste randt met gout ingeleyt, een hassegay, een halff picol wasch, een halff picol eliphantstanden, 20 duysent draden gaeren en 25 catty aguilhout, hebben den Gouverneur Generael en Raaden van India met eere en aengenaemheyt ontfangen en zenden nu weder:

5 elle groen phelp;

2½ elle scharlaecken;

3 p^s. fyne bithilles en

2 p^s. Bengaelse armesyntyens;

't welk den Gouverneur Generael en Raaden van India versoecken dat Pangerangh Diepa Cassoema als een teecken van oprechte vruntchap en

(¹) De sukkel schrijft weer: *regereeringe*.

als een blom gelieft te ontfangen. God bewaere Pangeran Diepa Cassoema en alle heyl en voorspoet.

In 't Casteel Batavia 24^{en} Mey 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 's Comp^e. zegel in roode lacke gedrukt, daaronder:)

Ter ordinantie van Haar Hoogh Ed^e.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Desen voormiddagh is de weduwe van d'heer Gouverneur op Cormandel Jaques Caulier zaliger, op gisteren mettet fluytschip 't Huys te Spyck vandaar alhier overgecomen, door ordre van Haar Ed^e. met de groote roey-orembay van boort gehaelt en aen lant gebragt ten huysse van Zyn Ed^e. d'Heer Gouverneur Generael door de juffrouwen van Hoorn, de Jonge, Baukes, Tack en Vosburgh nevens den secretaris Joan van Hoorn en den oppercoopman Gulmer Vosburgh, werdende door Zyn Ed^e. en mevrouw Generaels vrundelyck verwellecomt en wyders die vrunden met haar E. des avonts door Syn Ed^e. ter maaltyt getracteert.

Op den middagh komt alhier van Japara ofte directe van Rimbangh terugge 't schip de Vrye Zee, volladen met hout, eenlyck medebrengeende een kleen advysie van den resident Sebald Eyckbergen aen Haar Ed^e., op den 13 deser gedateert, dienende eenlyck ten geleyde van gemelte bodem, als by 't aenkomend brieffboeck en verbael te lesen zy, bestaende wyders de medegebragte houtwercken in de volgende sorteeringe:

343 p^s. gesorteerde swalpen;

9190 p^s. 1¹/₂ duyms gesaagde plancken;

187 p^s. kleene knies en kromhoutjens, bedragende tesamen f 7524.

's Avonts keeren hier van Tanjongpoera weder terugge twee ledige provisievaartuygen met den ondercoopman Jan Reeps, medebrengeende een brieffie, door den vaendrigh Jan Bervelt uyt 's Comp^e. veltschans aldaar aen Haar Ed^e. op gisteren gedateert, behelsende niets van belangh, nodig hier aen te roeren, als dat Singa Derpa sigh metterwoon tot Schekarangh had nedergelaten en was 't hooft van Godonkoli, genaemt Naya Bangsa off Wiera Baja, op 22^{en} deser overleden, gelyck by 't aenkomend brieffboeck nader is te lesen.

Heden ter ordinarie vergaderinghe naar 't affhandelen eeniger saacken raackende de conferentiën met de Chinase en Bantamse ambassadeurs en 't geresolveerde dierwegen is goetgevonden de scheepsoverheden van de verongeluckte fluyt Swartsluys door den fiscaal van India over 't verlies van dien bodem te laten aanspreeken en sigh verantwoorden, gelyck alles breder by 't resolutieboeck onder huydigen datum wel geëxtendeert staat te lesen.

25 d^e. Desen naarmiddagh zyn de 2 Chinese Tartarise ambassadeurs omtrent

de klokke halffvier uyren voor de derde mael binnen 't casteel ter audientie en conferentie gebracht in de groote vergadersaal, verselt met hun staatslieden Limlacca en Lappora besyden onse Chinesen Tengelauw en Gantenqua, ende in gelycker voegen gehaelt en geconduiseert als op 8 en 22 deser door d'E. sabandaar Ockerse, den coopman Jacob van der Plancken nevens de ondercooplyden Spanbroeck en Melman, alwaar te dier tyt sigh weder lieten vinden d'heeren Bort, Outhoorn en Camphuys benevens den secretaris Joan van Hoorn, dewelcke gesanten dan met behoorlycke beleeftheyt als bevorens ontfangen hebbende en geseten synde eenige wederzytse complimenten affgeleght wesende, zoo was d'eerste aanspraacke der Heeren Gecommitteerdens tot de ambassadeurs door vertalinge van den ondercoopman Melman en Chinees Limlacco dat men het geschrift, van haar op gisterenmorgen aen den sabandaar Ocker Ockerse behandicht, hadde ontfangen en na translatie noch denselven naarmiddagh in Raade van India gelesen, en dat men het translaet desselfs nu oock alhier present hadde omme hun gesanten voor te houden, om te sien off sulx met haar eygentlycke meeninge en intentie daarin vervadt quame te accordeeren, waarop zy antwoorden dat se daarby bleven persisteren en verder verwagteden te verstaen, wat de Heeren Gecommitteerdens daarop zouden gelieven te antwoorden en hun verder uyt de name der Regeeringe voor te draegen, als wanneer hun vooreerst wiert voorgesteld, hoe in den aenvangh van voornoemde geschrift stonde genoteert, dat de Tartarische Keyser, soolange denselven het ryck van China hadde beseten, noyt om hulpe off adsistentie van eenige buytenlandsche volckeren en hadde versoght, en dat sulx met de waarheyd niet overeenquame, dewyle daartoe in voortyden van de jaaren 1662, 63 en 64 door de doenmaels gewese Hoccieuse regenten Singlamongh en Lipovy uyt name des tegenwoordigen Keyzers Conghy nochmaals aen ons versoeck en door ons oock zoo crachtige dadelycke adsistentie aen 't ryck van China waare gedaen en geschiet, en dewyle wy genegen waaren den Keyser de ronde waarheyd van onse saacken te notificeren en bekent te maacken en oock aen te schryven, dat wy derhalven met hun gesanten daarinne niet en dienden te discreperen, op 't welck zy wederom verhaelden den Keyser nooyt eenige buytenlandse hulpe als aen ons Hollanderen hadde versoght ofte begeert, ende dat van ons bovengementioneerde voorheen gedaene adsistentie in hun geschrift, op gisteren overgelevert, mede stont vermaant, 't gunt dan op dat seggen nogmaal nagelesen zynde, wiert sulx daar niet in bevonden, maar alleenlyck dat haare Coxinse vyanden bevorens met de hulpe van onse schepen oock waren verslagen geweest, tegens hetwelck zy weder inbragten van het voorige versoeck in 't reguard onser gedaene adsistentie geen kennisse te hebben, maar wel dat men haar sulx inderdaat betoont had, doch off het met off sonder weten des Keyzers ware geweest, conden zy niet raden, en off het den ouden Koningh Singlamongh en veltheer Lipovi, zoo 'tal moght versoght zyn, niet alles op hun eygen autoriteyt hadden gedaan, dewyle den Keyser, te dier tyt nogh een kint geweest zynde, de regeringe niet hadde in handen off zyn eygen bestier gehadt, en oversulx en hadden zy ambassadeurs dat point in 't geschrift niet anders connen stellen, maar naemen aen, dat point onser voorlede adsistentie aen den Keyser l'hunner retour te sullen

rapporteeren, met verders discours dat haeren Keyser desbegerende van andere vreemde natien, als onder anderen de Portugesen van Maccauw etc., oock wel hulpe zoude hebben connen erlangen, maar dat om het groot betrouwen dat denselven op de Hollanders hadde, derhalven sulx alleen aen ons hadde gedaen. Op 't welck dan van onse zyde weder gedient wesende, onder andere wederleggingen, dat zy dan in hun geschrift niet positive en t'eenemaal als negerenderwyse hadden moeten stellen, datter tot noch by 't gebiet van den Tartarische Keyser over 't ryck van China geen hulpe van eenige buytenlanders was versoght, zoo was weder des ambassadeurs antwoordt, dat hy van alles 'tgunt hem wiert voorgehouden, en onder anderen oock insonderheyt dit point, goede en pertinente notitie zoude houden en den Keyser sulcx voordragen, die hy nu nader seyde dat voor desen van onse hulpe en gedoente in zyn minderjaargheyt niet geweten hadde en derhalven oocq naderhant, als hy selve in zyn regeeringe en 't bestier van saacken quam, veele en verscheyde ryxraaden en grooten om hunne bedriegeryen en valscheden hadde doen ombrengen en dooden, en persisterden noghmaals dat al 'tgeene den ouden Singlamongh en Lipovy voor desen hadden in 't werk gestelt, den Keyser onbewust gebleven en van al 't selve hen ambassadeurs in Peekin off elders nooyt iets geseght geweest te zyn, seggende verder den Keyser wel iets hadde geweten, dat wy syn volck off die van Hoccieuw in 't verdryven en ruineren der Coxinders doenmaals hadden geholpen, maar niet hoedanigh wy daartoe gecomen en off het met veel off weynige schepen geschiet waere, en dat deswegen den Keyser te dier tyt voor die bewesen dienst en hulpe by een brieff als anders de Comp^e. hadde doen bedancken en den heer admirael Balthasar Bort daarvoor oocq doen beschencken, en dat men wyders alles deswegen alsnu in de brieff, door ons aen den Keyser aff te senden, conde voordragen. Op 't welcke dan weder van onse zyde gerepliceert zynde, off den Keyser ofte by zyn minderjarigheyt de regenten in Pekin te dier tyt onbewust souden geweest syn, hoe de Tatarise zeemagt met onse vloot geconjungeert geweest en self in zee gegaen was, zoo hielt hy sigh daaraff niets te weten en dat hem verders, als zynde om adsistentie door den Keyser herwaarts gesonden, van de oude tyden en voorvallen niets bewust was, dogh dat den Keyser in Pekin door 't schryven van d'E. Caesar als andere onderrigtingen nu van onse gelegentheyt, toestant en gedoente beter berigt waere. Waarop hun weder wiert tegengeworpen, dat de Hoccieuse regenten in de voortyden volgens de daaroff zynde blycken onse assistentie uyt name des Keyzers hadden versoght, en byaldien men die niet ⁽¹⁾ conde off mogte geloven, dat men dan niet wiste wie men geloven zoude, en dat zy dan na desen oock wel weder zouden mogen en connen negeren haar ambassadeurs aen ons naar herwaarts gesonden off door hun eenige adsistentie weder alsnu versoght te hebben etc.

Op welcke redenen en motiven zy weder dienden, dat hunne medegebragte brieff en 't daarby gedaene versoeck eygentlyck aff- en voorquam van den Keyser selve, 't welck niet en conde genegeert werden, maar dat sulcx in 't reguard van 't voorheen gepasseerde soo niet en ware geweest. Hierna vroegen de ambassadeurs

(1) Dit *niet* heb ik ingelascht.

off de Heeren Gecommitteerde noch yetwes meer te seggen hadden, daarop men hun zeyde dat het voorverhaalde van onse vorige adsistentie een point van groot belangh waare en dat, indien zy Tartaren onse hulpe voor desen niet zouden versoght hebben, de Hooge Regeeringe alhier in sulck geval onse Heeren Meesters in 't vaderlant derwegen dan met schryven te hebben bedrogen, op 't gunt sy wederom alsvooren verklaerden niet te connen weten off de Comp^s. tot de voorheen gedaene adsistentie van de Tartarise regenten versoght waere off niet, maar dat zy alleen wisten dat sulx in effecte was geschiet, en daarom in soodanige termen by geschrift door haar gestelt geworden, dogh dat zy gelooffden den Keyser in vorige tyden van 't versoeck om onse hulpe geen kennisse hadde gehadt. Wanneer men hun antwoorde het een andere saack was, als zy seyden sulx niet te weten, en weder een andere saack 't geene zy by geschrifte ⁽¹⁾ positive stelden, dat sulx noyt van ymant versoght nochte geschiedt was, op 't welke het origineel geschrift, by hun overgelevert, door den secretaris nochmaals gehaelt en by haar gesanten met onse Chinesen na- en overlesen zynde, soo seyde op die aengewese getranslateerde periode van voor desen noyt van ymant hulpe versoght te hebben, sulx te meenen dat het van geen andere natie waere geschiet als van de Hollanders alleen en dat zy dat na die uytlegginge in 't voorsz. originele geschrift oock geerne wilde veranderen, met versoeck dat wy sulx in het translaat desselfs oock wilden doen ect^e., 't welck soo wat bleeff steecken en met eenige over en weder redenen wiert gedebatteert, terwylen dat de Heeren Gecommitteerdens haar doen daarop verder lieten voorhouden dat hetgeene zy voorstelden wegens het schryven van d'E. Martinus Caesar zaliger aen den Keyser, dat wanneer hy Comp^s. hulpe van noden hadt, die maar conde versoecken, wel waere geschiet in soodanige termen by 't versoeck van diverse pointen over de Comp^s. langh gedesidereerde negotie in China, doenmaals weder voorgedragen en versorcht ⁽²⁾, en daarby gesecht, dat, sulx toegestaan werdende, hy oock niet en twyffelde, als den Keyser onse hulpe van Batavia versocht tegen de Coxinders, off die souden hem beschickt werden, sonder te beloven off seggen dat hetselve aenstonts soude geschieden, als zy maar spraacken, waarin de ambassadeurs wat beset synde en sulx debatterende, cregen voor den dagh een Chinees geschrift, waarby zeyden te blycken dat de heer Caesar zaliger de voorsz. adsistentie hadde beloofd en dat buytendes oock noch den coopman en 't present opperhooft in Hoccieuw, d'E. Joannes Leeuwenson, de regenten en grooten insgelyx naar dato had beloofd, als de ambassadeurs op Batavia verschenen, zy aldaar wel 100 schepen gereet zouden vinden en genoegsame adsistentie connen vercrygen.

Daartegen hun weder wierde gedient dat byaldien sy uyt het schryven van d'E. Caesar sulx al anders als het was mochten hebben begrepen en oock door d'E. Leeuwenson geabuseert zyn van onse aenstonts gerede hulpe, dat dan desniettemin de messieurs Limlacco, Lappora en sooveel andere ervaren Chinesen en grooten van Hoccieuw sulx echter wel beter hadden geweten en oock van haar plicht

⁽¹⁾ Er staat: *by geschrift te*.

⁽²⁾ Versta: *versoght*.

geweest waar sulx nader te ondervragen, en voor haar niet min om den Keyser en Hoccieuse regenten deswegen naar waarheyt te onderrigten, want Lacco en veel andere ⁽¹⁾ Hoccieuse ingesetenen, bevorens hier selfs gewoont en lange gefrequentieert hebbende, des Comp^e. gelegentheyt en dat onse schepen en volckeren uyt Hollandt mosten overcomen ten vollen mosten bewust geweest zyn, en meteenen dat hier in India op verscheyde plaatsen verspreyt wel ongeveer 100 soo grooten als kleene schepen waeren, doch alle niet bequaem, en dat het in Hollant daar niet aen gebrack, maar daar most, als voor gemelt, eerst tyt syn die te eyschen en te doen gereet maecken.

't Welk sy beantwoorden met te seggen dat sulx maar buyten redenen en discours waere, maar dat sy sich deswegen gedroegen en hielden aen de schriftelycke beloften, door den E. Caesar zaliger in Hoccieuw gedaen geweest, dat den Keyser off het rycq binnen den tyt van 5 maanden nadat het versoeck daartoe uyt China of Hoccieuw affgingh, ten eersten met de vereyste macht en adsistentie genoeghsaem zoude connen worden bygesprongen en geholpen.

Wanneer hun weder wiert gedient dat sulx niet en conde wesen en dat d'E. Caesar in allen gevalle wel van spoedige adsistentie hadde connen spreecken, maar geensints soo corten tyt daartoe stipuleren, behalven dat het oocq in syn macht niet waere om sulx te connen beloven, doch hielden sy gesanten hun hierop al weder aen d'E. Caesars beloften en seyden by gelyckenisse dat den Keyser deselve beloften met de versoecken van d'E. Caesar door de Hoccieuse regenten waaren voorgedragen en daarop soo favorable beveelen des Keyzers in ons reguard van den handel als anders gegeven, en dat, byaldien gemelte E. Caesars beloften nu niet aengenomen off nagecomen wierden, sy ons in toecomende niet zoude mogen geloven off sulx maar discoursen off saecken om na te comen waaren. Waarop gealligeert wiert dat d'E. Caesar wel eenige versoeckpoincten tot versoeck van den Keyser voor de Comp^e. aen de Hoccieuse regenten had opgegeven, maar niet connen weten off en hoe deselve door gemelte Hoccieuse regenten verandert en off se wel eens naar Peckin gesonden waren, want volgens desselfs gedaane rapport hy maar eens terloops had gehoord gehadt datter maar eenige van de poincten van syn gedaene versoeck aen den Keyser voortgeschickt waare. Waarop sy dienden dat ten belange van d'E. Caesar gedaane versoecken anno 1678 in Hoccieuw de regenten aldaar voorsz. versoeckpoincten om de veelheyt van dien en omdatter sommige en eenige van te geringen en cleenen belang onder waren om den Keyser voor te dragen, alleen wat hadden verkort en vermindert, als onder anderen die sy noemden van 't poinct van den godtsdienst, van 't gebruyck der coelys en van 'taennemen en afsetten van tolcken tot gebruyck van ousen dienst en saacken aldaar. Hierop wiert haar van onse zyde weder gedient dattet onder ons en by andere vorsten in geen gebruyck en waare eenige versoecken off schriftelyke voorstellinge van ymant te veranderen ofte te vercorten, maar dat sodanige schriftuuren daar en aen wien geadresseert mochten zyn, oocq soodanigh als se waeren mosten

(1) Er staat: *anders*.

voorgeschiedt en voorgedragen werden, omdat degeene aen wien de versoecken hoorden van des anders intentie onbewust noch onbequaem mochte zyn, sich daarop naar vereysch te connen beraden en verclaren, 't gunt den ambassadeur betuygde en zeyde een goede maniere en usantie te wesen; en doen wyders hem ambassadeurs noch nader verclaringh gedaen zynde van het misverstant off de abuysen, die den Keyser in 't reguard van onse saacken en de belooffde adsistentie waeren wysgemaackt, soo zeyden sy van niemant in China beter te zyn onderricht geweest, maar dat sy, nu alhier beter ervaren en gesien hebbende, sulx den Keyser oocq zouden rapporteeren, en 't sy dan dat zy de versochte adsistentie van een vloot schepen en volck quamen te erlangen ofte niet, dat sy evenwel in allen gevallen haaren Keyser van alle hetgeene haar was voorgedragen en by haar self gesien, gehoord en oocq ondervonden, getrouwe openinge en kennisse zouden geven.

Na dit wiert noch uyt haar geschrift voorgehouden hoe sy in hetselve oocq mentie hadden gemaect, dat met de te doene adsistentie van een vloot schepen aen den Keyser van China de Comp^e. in die gelegentheynt sich meteenen souden connen wreken aen de Coxinse vyanden en het lant van Tayoan haar weder comen offhandigh te maken en in ons besit nemen, maar dat sy beliefsden te weten dat gemelte Tayoan ons tegenwoordig niet en benodigde en oocq niet con te nut comen, als wy geen handel en negotie op de custe van China konde verkrygen en frequenteren, en dat wy andersints, indien het soo noodigh waere geweest, 't voorsz. landt van Formosa wel zouden hebben connen recupereren, en derhalven, indien men Tayoan 't zy tesamen en met hulpe der Tartaren ~~off alleen niet~~ onse magt quam aen te tasten en te vermeesteren, dat sulx eenelyck zoude zyn en geschieden op het versoeck en tot dienste van den Keyser van China, nadien er noch andere landen genoegh in de werelt te vinden waeren, daar het ons, als men die quam te benodigen, niet aen soude manqueren deselve te cunnen in besith nemen.

Op welk voorstaande de ambassadeurs wederom zeyden dat Tayoan, ja oocq Ay- en Quemuy, landen en plaatsen waeren van de cust van China afgelegen en gescheyden ⁽¹⁾, maar evenwel soodanigh dat het ten alderhoogsten vereyste en nodigh waere dat de Coxinse rovers vandaar alomme wierden verdreven en t'eenemaal uygeroeyt, doch dat het by sulcken gevalle dan altyt evenwel aen het goedvinden en behaegen van d'Comp^e. stinde om het meergenoemde lant van Tayoan en Formosa wederom in besith te nemen ofte niet, mitsgaders dat syluyden onse intentie deswegen, en dat wy ons aen Formosa niet gelegen lieten, niet waere bekend geweest en dat sy andersints dat voorstel en 't gene daaroff in haar geschrift genoteert stont, wel zouden hebben nagelaten, doch dat zy haar tegenwoordigh alhier van de Comp^e. intentie en gedoente vry beter onderrecht hielden.

Na dit wiert haar vervolgens gesecht dat op het nader versoeck, by haar jongste geschrift ternedergesteld teneynde dat, indien geen twintich, tenminsten maar thien off acht schepen tot adsistentie van haaren Keyser noch desen jaare mochten gesonden worden, in Raaden van India rypelyck gedelibereert en vervolgens eyndelyck op gisteren geresolveert was, aengesien het Comp^e. staat en gelegentheynt

(1) Er staat: *geseyden*.

present niet toeliet om haar soodanige adsistentie te doen, evenwel twee groote en een klein schip desen jaare naar Hoccieuw te demitteren om haar gesanten met behoorlyck fatzoen wederom thuyt te geleyden, en dattet oock verder de intentie deser Regeringe waere om met en nevens haar een fatsoenlyck persoon van Comp^s. wegen met een cleene suite van maar ⁽¹⁾ 4 à 5 man daarbesyden te laten medegaan om met en nevens haar en met onse te sendene brieff aen den Keyser na Peckin op te reyse en dieselve aen Zyn Mayesteyt te bestellen, zonder dat denselven van onsentwegen ietwes met de Hoccieuse regenten zoude mogen doen off aan haar yet te seggen hebben; wanneer de ambassadeurs (off den eersten, die doorgaens het woort meest alleen dede) daarop repliceerde dat sulcke maniere van doen met de wetten van 't Chinese rycq niet overeen en quame off daar in gebruyck waare, en dat het oversulx sodanigh niet wel zoude connen in 't werck gestelt werden, want by haar de mode en 'slants maniere was dat, ymant een brieff aen den Keyser willende opzenden, deselve alvorens aen de Hoccieuse regenten most werden gecommuniceert, en die den inhoud ende intentie daaroff wetende en verstaande, 't selve dan altoorens aen den Keyser in Peckin mosten overschryven om Syn Mayesteyts goetvinden over off te wachten, off soodanige persoon off afgesondene met de brieff zoude mogen naar boven reysen ofte niet, en dat het andersints buyten die ordre en kennisse der Hoccieuse regenten niet soude connen wesen off ymant van de onse naar boven reysen mogen, gelyck zy vermeynden wel eenige van d'onse, die in China en Peckin geweest hadden, zoude bewust wesen, en dat hy sulx nu alhier vooraff Haar Ed^{le}. bekend maackte en notificeerde dat op soodanige wyse niemant van d'onse toegelaten worden in Peckin te comen, opdat men hen naderhant niet mochte beschuldigen by soodanigen ondervindingen dat hy ons van de coustumie in China niet hadden gewaarschouwt off elders in verabuseert.

Daartegens hem dan weder gedient wierde dat wy dan omtrent off aen den Keyser om onse bereytwilligheyt tot zynen dienst te betonen niet meer en conden doen, en nootsaekelyck zoude gelooven moeten dat dan den Keyser niet nae behooren wierde gedient en het met de regeringe ten reguarde van Syn Mayesteyt seer qualyck gestelt was en oocq ten reguarde van ons selve ofte d'E. Comp^e., want wy absoluyt mosten verklaren en nader uytten met de Hoccieuse regenten niet meer te connen te doen hebben off langer daar met haar te handelen, maar altoos van deselve, gelyck bevorens en tot noch zy geschiet, weder te sullen misleyt en bedrogen worden ⁽²⁾. Wanneer den ambassadeurs, siende dat door de Heeren Gecommitteerdens wat ernst wierde gebruyckt, onder dese en gene discoursen zyde dat hy, om het desseyne der Regeringe alhier mettet opzenden van een persoon en brieff aen den Keyser te doen voortgaan, best achte en voorsloeg dat men dan aen hem alhier maar een afschrift van de brieff aen den Keyser wilde terhandt stellen, wanneer hy zyn best daarontrent allesints soude helpen betrachten; daar men op liet antwoorden dat den gantschen inhoud van onsen brieff aen den Keyser hem wel zoude

⁽¹⁾ Er staat: *maan*.

⁽²⁾ Het HS.: *geworden*.

werden bekendgemaackt, maar dat onse meninge waare de Hoccieuse regenten sulcx niet behoefden noch diende te weten, dewyle wy, soo menigmael door deselve misleyt en bedrogen zynde met pretexten van Keyzers ordres en veel quellingen, derhalven genootsaackt zoude wesen deswegen aen den Keyser te clagen en onse saacken naar waarheyt te verthonen; wanneer den ambassadeur weder met yver ⁽¹⁾ antwoorde dat de jegenwoordige regenten in Hoccieuw de Comp^e. en Hollanders alle soo genegen en toegedaen waaren dat men geen redenen behoorden te hebben over haar te clagen, omdat sy ons in de negotie als anders naar vermogen quamen te favoriseren, gelyck onse vandaar gecome opperhooffden en suppoosten selfs connen en soudn moeten getuygen, en dat derhalven sulcke klagte ongereymt zouden wesen en wellicht een quade nadruckt veroorsaacken. Waartegen hem weder wiert tegemoetgevoert, dat het wel mochte zyn zy ambassadeurs sulx van die heeren regenten geloofden, maar dat wy nu soo lange en alsnoch sulx anders en contrarie quamen te bevinden, en dat wy in onse saecken openhertigh en resoluyt wilden gaan en met den Keyser selve te doen hebben en onse saecken en intentie aldaar aen 't hof doen voordragen. Waarop dan verders vielen eenige redencavelingen hoe 't voorstel om onse brieven geslooten en direct aen den Keyser op te senden tegen de Chinese en Tartarische maniere conde strydigh zyn, nadien de brieven van desen selven regerenden Keyser en ryxraaden anno 1667 d'heer ambassadeur Pieter van Hoorn in Peckin geslooten terhandt gestelt zynde, wel expres op den hals verboden wierde deselve onderwegen noch nergens te mogen openen, maar die sonder yets van den inhoud te weten aen den Generael op Batavia te moeten overleveren, gelyck Limlacco, die de ambassadeur doenmaals selfs als tolcq hadt bygewoont, gants niet onbewust waare. Waarin sy haar wat bedrayt bevindende, zeyde daarop tot een blauw excuys dat de brieven des Keyzers doenmaals maar waeren geweest van weynigh belangh en alleen in antwoord van die aen d'Heer Generael en wegens de ambassade, maar dat het nu andere saecken en tyden waaren ect^e., als wanneer verder in de discoursen de ambassadeurs wiert gesecht dat de intentie der Regeringe evenwel lagh en bleeff om ymant van Comp^e. wegen expres mede te senden om onsen brieff selve in Peckin aen den Keyser te bestellen, en niet connende sulcx effectueren ofte na de intentie naar boven reysen, dat denselven alsdan met de brieff ter eerster gelegentheyt weder zoude hebben herwaarts te comen, dat wy dan van onse zyde niet meer en conden toebrengen off wisten wat te doen, en verseeckert waren voor den Keyser, d'E. Comp^e. en onse eygen gerustheyt voor ons selven ons beste te hebben gedaen, dat dienvolgende alle verdere aen te wenden middelen tot dat goede ooghmerck tevergeefs zouden moeten achten en aensien, doordien wy, als gesecht, soo menigmalen in Hoccieuw in alle zaacken schandigh waaren misleyt, den Keyser, als voor gesecht, onse goede intentie en genegentheyt om hem in zyn ryx ten dienst te zyn en hoe het daarmede eygentlyck en nae waarheyt gelegen was niet connende bekendmaacken, en dat het by weygeringh van direct aen den Keyser een brieff te mogen opzenden altyt aen 't behagen en de humeuren der Hoccieuse regenten stinden om onse saacken en billicke versoecken voor Zyn Mayesteyt te verbergen ofte niet.

(1) Er staat: yder.

Op welk den ambassadeur weder 't woort opvattende, zeyde hoe de Hoccieuse hooge regenten, indiender een persoon met een brieff aen den Keyser gesonden wiert, d'selve brieff en den inhoud doch per force altoorens zoude begeeren te sien en te weten, aleer se daarvan aen den Keyser zouden advertentie geven off oocq de opreyse van onse gedeputeerde connen geschieden, en wanneer men haar van die kennisse wilde onthouden en zy sulx niet mogende weten en die lesen, dat zy dan oocq gansch niet zouden gedoogen, deselve brieff en persoon naar boven naar Peckin quaeme op te gaen, maar by soodanigen weygeringh van lectura sekerlyck meenen datter eenigh bedrogh mogte achter schuylen. Verder verhaelde off zeyden gemelte ambassadeurs hoedat sy jegenwoordigh vyff maanden geleden met een brieff des Keyzers hier aengecomen waren en dat, byaldien den Keyser met de daarby versogte schepen ter adsistentie wierde geholpen en gedient, in zulcken gevalle het opzenden van imant van Comp^e. wegen met een brieff aen den Keyser naar hun oordeel zoude goet wesen, maar jegenwoordigh (nu gansch geen adsistentie van schepen op haare versoeken souden werden bestelt) ter contrarie gansch niet passen en misschien apparentelyck by den Keyser off tot de reyse naar boven niet eens geadmitteert werden. Waaromtrent weder over 't belangh en onse goede meninge van die na boven besendinge en te schryvene brieff soowat over en weder gesproocken werdende, soo zeyden de ambassadeur nader, dat het zenden van dien ende van iemant ⁽¹⁾ van onsentwegen persoonlyck naar Peckin wel goet zoude connen wesen, maar dat alsdan meteenen de voorige beloften van adsistentie, door den E. Caesar zaliger gedaan, wederom door de Regeringe alhier en onse opperhooffden zouden moeten tegengesproocken en t'eenemael geannulleert werden, willende ons meteenen na 't scheen ten besten raden, hoe het niet ⁽²⁾ senden der versochte adsistentie schepen en volck desen jaare by de brieven aen den Keyser als anders op andere manieren in der bester voegen zoude connen werden geëxcuseert en verschoont, namentlyck datter nu juyst alhier by de Comp^e. geen schepen ten oorlog aen de handt ofte overigh waare, dan die men alomme tot Comp^e. groote onmeslach en negotie selve quame te benodigen en datter veele schepen om te vechten en tot het vaeren naar China te out en onbequaem waaren en alsoovoorts.

Op welk propoost en redenen haar tot naricht ten antwoord wiert toegepast hoe onse meyninge was hetgeene d'E. Caesar ⁽³⁾ zaliger voor desen in Hoccieuw hadde beloofd alsnu oocq vanhier selve nader aen den Keyser naar waarheyt bekend te maecken, zonder ⁽⁴⁾ om eenige redenen te willen liegen; alswanneer den ambassadeur opnieuw verder verclarende dat hy, hier ter stede nu soo lange geweest en geresideert hebbende, selve wel hadde connen sien en bemercken dat het de Comp^e. aen volck noch schepen niet gelegen quame om den Keyser van China met de versoghte adsistentie nu ten eersten by te springen off te helpen, mitsgaders dat hy niet zoude mancqueren sulx alles en wesmeer getrouwelyck aen syn Keyser te

⁽¹⁾ Er staat: *het zenden van dien eynde van niemant.*

⁽²⁾ Het HS.: *met.*

⁽³⁾ Het HS.: *d' Caesar.*

⁽⁴⁾ Er staat: *zonde.*

rapporteeren en kennisse van te geven, waarop hun geantwoort zynde dat wy sulx van haar ambassadeurs bescheydentheyt wel en geerne wilden geloven en verwachten, maar dat wy egter buytendes dat alles oock daarneven geerne selve in geschrift aen den Keyser souden willen doen vertoonen en te kennen geven, daarop sy verclaarden oock alles nae haare waere bevindinge en 't gunt hun waere voorgecomen nae onse intentie als den inhoud van de te ⁽¹⁾ schryvene brieff te zullen rapporteeren.

Hierentusschen weder ietwes gesproocken zynde van dat, ingevalle onse meninge met het opzenden van een brieff en persoon direct aen den Keyser en 't Peckinse hoff niet con werden bereyckt, dat men alsdan voort sigh souw moeten geruststellen en alle verder vergeeffse moeyte en oncosten laeten steecken, zoo vroegen de gesanten wel expres en een weynigh ernstigh, off wy dan op en in Hoccieuw niet meer en zouden vaaren, en waarop hun toegepast wiert, dat zulx het seggen en de meninge vooralsnoch niet en waere, maar dat wy dan gelyck bevoorens patientie zouden moeten nemen, tot soolange de tyden eens ten besten quamen te veranderen en den Keyser onse saacken en goede intentie vandegen en recht moeten bekend werden; wanneer wederom door de ambassadeurs gerepeteert zynde 't geene hiervoor staat geseght van haar lants manieren, byaldien er ymant van onsentwegen aen den Keyser mochte comen mede te gaen, stellende hy ambassadeur vast dat hy in allen gevallen d'selve optezenden brieff des Keysers alvorens hier zoude dienen te lesen en een pertinent offschrift van te hebben, met verder vrage off de Hoccieuwse regenten den inhoud daarvan oock niet zouden mogen weten off bekendgemaackt werden, waarop hem de Heeren Gecommitteerdens lieten vragen in wiens handen de brieff die wy mochten zenden soude mogen verblyven, daarop zy dienden in handen van de Nederlanders, onse ministers, daar de Heeren Gecommitteerde wederom als tevooren ⁽²⁾ op diende dat die besendingh alleen zoude geschieden, gelyck hiervooren reets verhaelt en uytgelecht zy, om den Keyser van onse goede en oprechte intentie en inclinatie duydelyck keunisse te doen.

Waarop nochmaals door den ambassadeurs wiert verhaelt, dat hy van al 't geene hem was voorgecomen oprecht en getrouw rapport soude doen naar onse intentie, wanneer hem maar den inhoud der afftesendene missive aen den Keyser mochte werden medegedeelt, en wyders dat men hem een brieff met de excusen van en over niet senden der versoghte adsistentie van schepen aen den Keyser zoude connen medegeven tot antwoord van desselfs gedane versoeck, en dat men dan wyders noch een andere brieff met de versoecken en voorstellen, die alsnu bey de Hooge Regeringe alhier van Comp^s. wegen mochten werden nodig geacht voor te stellen, in handen van onse gecommiteerde die wy naar Peckin aen den Keyser wilden schicken conden offstieren.

Daarjegens haar weder wierde genotificeert dat het onse maniere off fatzoen noyt en ware 2 brieven tegelycq aen eenen Vorst off Keyser te schryven, maar alles 't geen men nodich ⁽³⁾ oordeelde in eenen brieff te begrypen, doch wel dat eenige

⁽¹⁾ Dit te laschte ik in.

⁽²⁾ Er staat: *alsse vooren*.

⁽³⁾ Het HS.: *men noch*.

gesanten off gecommitteerde, elders heenen gecommitteert werdende, met een apart credentiael wierden voorsien tot betuyginge van haere commissie en afssendinge, ende verder dat de Hoccieuse regenten in hare brieven aen den Keyser en self den Keyser aen de regenten en oocq aen de Regeringe alhier, in een brieff wel van diverse saacken als van 't versoeck om adsistentie en oock voor onsen handel en negotie hadde geschreven, en dat wy overzulex oocq wederom alles tot antwoordt en 't geene men voor te dragen hadden in eenen brieff vermeynden te begrypen en op te stellen, als niet connende sien dat het strydigh ware tegen de reden nochte de gewoonte in China.

De ambassadeurs dienden hierop weder dat sy als gesanten met haeres Keyzers brieff en versoeck aen den Gouverneur Generael mitsgaders de Regeringe waaren offgesonden en oocq hier aengenomen, en byaldien er nu ymant van onsentwegen mede naar China en naar Peekin opgingh die het antwoordt daarop medenam, dat sy dan als sonder eenigh bescheyt off verrigten en met ledige handen voor haaren Keyser zouden moeten verscheynen, en dat zy derhalven om die redenen bovenverhaelt nochmaals vermeenden onse zaacken in twee brieven dienden begrepen en opgesteld te worden, namentlyck in d'eene brieff, die in haare handen zoude gaen, het antwoordt op des Keyzers versoeck om adsistentie, als raackende haar commissie, en in d'andere brieff, die met d'onse soude gaen, hetgeene wy mochten voor te dragen en te versoecken hebben, en van welke laesten sy meenden dat haar oocq kennisse gedaen en lectura verleent behoorden te worden; over welke twee poincten en voorwerpen de Heeren Gecommitteerdens dan aennamen onder het doen van rapport met de Hooge Regeringe nader te sullen spreecken, dat zy seyden soo goet te zyn en dat sy oock voor al 't gebesigneerde en gepasseerde met de Regeringe en de gecommitteerde alhier pertinente notitie en aenteeckeninge mosten houden.

Wanneer zy ten laesten andermael met het Chinees geschrift, hiervooren aengeroert, wegens de beloften die door d'E. Caesar ⁽¹⁾ in Hoccieuw zouden gedaen syn voor den dagh quamen en versochten dat hetselve tegen de papieren van den E. Caesar eens mochten nagesien en geconfronteert werden, vragende off die Chinese minuten niet overgesonden en by ons berustende waeren, daarop eerst door d'E. van der Plancken en self oocq Limlacco verclaart wesende dat die minuten off cladden in 't Chinees van de versoecken, die door d'E. Caesar ect^a. in Hoccieuw aen de regenten waaren gedaen en voorgedragen, althoos onder de Chinese schryvers en tolcken aldaar waaren blyven berusten, soo wiert haar ambassadeurs sulx oocq toegedient, maar dat wy Duytse minuten van alle de overgegeven geschriften van d'E. Caesar wel pertinent hadde, dogh dat by ons de Chinese cladden niet conden te passe comen ofte gelesen worden, 't welck haar vreemt scheen tevooren te comen, menende dat de waarheyte van de beloften, door de Heer Caesar gedaen, daarby zoude en moste blyken, 't welck d'Heeren Gecommitteerden tegenspraacken, vaststellende dat het Nederlants geschrift getuyge van de waarheyte ende de intentie van gemelte heer Caesar moste zyn, met verdere vrage off sy van haar overgeleverde

(1) Er staat: d' Caesar.

Chinese geschriften oocq hadden en behielden de translaten in 't Nederduyts, daar se op antwoorden van neen en dat die oocq niet en konden lezen; soo en connen d'onse (seyden de Heeren Gecommitteerden) oocq niet lezen de translaten uyt het Duyts in Chinees, maar om malcanderen wel te verstaen en geen abuysen te begaen, is het de gewoonte der Nederlanders de saacken van belangh, daar duysterheyt en twyffelingh onder mochte comen te schuylen, nader te examineren, gelyck sy ambassadeurs bevonden en gelesen hadden dat geduurende de conferentie met haar niet alleen ten reguarde van hunne eygen overgeleverde geschriften maar oocq selve van des Keyzers brieff waare geschiet, daar meergemelte Chinese Tartarische ambassadeurs niets op wisten te antwoorden, oocq na 'tscheen haar al wat in bedrayt vonden. Ende nadien het met omstandich en breed over 't voorverhaelde te discoureren al laet, duyster en omtrent halff acht uren geworden was, soo namen sy gesanten haar afscheyt en wierden met de carossen soosals se gehaelt waaren door d'E. Ockersze, van der Plancken, Spanbroeck, Meelman ect^e. wederom naar haar logiment geleyt.

's Avonts vertreckt de chialoup d'Orangie na Indermayoe met een brieffie van Haar Ed^e. aen den capteyn Jochum Michielse en raat aldaar, op heden geteekent, dienende ten principale tot opontbiedinge van de hoecker de Croonvogel en de chialoup de Brack, gelyck by 't affgaande brieffboek en verbaal staat geëxtendeert.

Synde verder desen namiddagh staande de conferentie met de Chinese ambassadeurs door d'Heer Directeur Generael Speelman op de groote binnenplaats ten huysse van Zyn Ed^e. naar aloude gewoonte uytgedeelt cleeden aen alle des Comp^e. slaven ten overstaen van de oppercoopliden deses casteels en den fabryck Adriaen de Leeuw, onder wien alle deselve sorteren.

26 d^e. 's Morgens al vroege treckt de militie naar de Westcust van Sumatra naar boort, bestaande in 3 comp^e. Nederlanders, sterck 170 coppen, onder den capteyn Pieter Muller met de luytenants Guiliam Libout, Guiliam van der Stappen en Joannes Ruys, item de vaandrigh Ulrigh Bergh, Jacob Jacobse de Rycke en Davidt Gerlits, en bovendien noch 60 inlantse Mardykers en andere gemengelde soldaten onder den inlants p^t. lieutenant Adriaen Soubre, omme op overmorgen de Europeanen met 't Huys te Velsen en de inlanders op 't jacht Rammekens naar Padang met d'E. Commissaris Lourens Pit d'Longe aff te gaen.

27 d^e. Heden morgen ontrent 8 uren gaat Syn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael verselt met d'E. Heer Blom, Outhoorn, Ryckloff van Goens de Jonge en den E. secretaris deser vergaderinge neffens verscheyde andere vrunden naar 't boort van 't schip 't Huys te Velsen omme den E. Lourens Pit de Jonge als geëligeert Commissaris naar de Westcust van Sumatra te autoriseeren en voor te stellen, nadat men tot Syn Ed^e. op een collation wat ontbeten en een glas van afscheyt en behouden reyse gedroncken hadde, komende Syn welgemelte Ed^e. met 't verdere respectie geselschap omtrent de middagh weder terugge aen lant, nadat se aldaar wat gegeten en sich vervrolyckt hadden.

Een weynigh later erlangen per Javaans vaartuyg een brieffie van Bantam, door den adsistent Gerrit van Looveren aen den hier aanwesenden resident Willem

Caaff geaddressseert en op eergisteren gedagteekent, niets van belangh inhoudende als dat men door seeker vaartuygh van Palembangh komende had verstaen, hoe den aldaar zynden Macassaar Dain Mangeca met 1000 man van syne volkeren op vertreck stont naar Succadana op 't eylant Borneo om den regeerder aldaar te adsisteren;

tot Bantam was mede een vaartuygh van Succadana gecomen met party gout, pedro de porcos en pedro boesieuws, toebehoorende den overleden Engelschen agent Robbert Parcker, hebbende hunne heengebragte coopmanschappen, bestaande in amphioen, kleeden en buscruyt, tot een goeden prys vertiert;

den Pangeran Ardy had van den ouden Coninck ordre ontfangen om al het geschut gereet te houden en te syner aencomste los te branden, doch waaraen hy sigh weynigh hadde laten gelegen zyn; voorts en hoorde men thans niets naemwaardighs passeren, aengesien des ouden Coninck voornemen tot noch onbekent bleeff ect^a.

Even voor de middagh komt den capteyn Willem Hartsinck binnen by Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael met een brieffie, door den Tommagon Natta Jouda uyt de Craoangse bovenlanden per eenige Javaanen over lant aen geciteerden capteyn Hartsinck gesonden, dienende ten geleyde van drie brieffiens, door den rover Chilividara aen den Tommagon voornoemd en de hooft den omtrent de rivier Craoange geschreven, dewelke na gedaene translatie uyt 't Maleys in onse tale zyn bevonden van volgende teneur ende tot speculatie nodigh geaght hieronder te insereren.

Eerste translaatbriefie van Chilividara aen den Tommagon Natta Jouda.

Dit is myn brieff, Depatty Sacradilaga (alias Chilividara) aen den Tommagon.

Tommagon, de boode van den Sultan begeert dat ghy naar Bantam komt soodraa als ghy de pady sult gesneden hebben en oock soo sult ghy Tommagon niet vermogen een gesant of te senden, en indien ghy selfs niet naar Bantam kunt gaan, zoo komt met al het volck van Tommagon Soura Dikara by my, en begeeft uw niet onder de Hollanders.

Tweede translaatbriefie van Chilividara aen de grooten van Galoe ect^a.

Desen brieff gaat aen Depatty Goelongongh en aen alle de grooten van Galoe, Kiay Badagara, Kiay Soeta Nanga, oock aen Neb^e. Zoura Dikara, Kiay Tommagon Natta Jouda, Kingebey Wierasaba. Dese is myne brieff Depatty Sacradilaga (alias Chilividara) en den desen sult ghy alle ontfangen. Ick segge datter een bode van den Sultan Bantam is gecomen, die uw^e. belast naar Bantam te gaan, en hyaldien ghy niet en gaat, zoo maackt uw vastigheden vry sterck en uw gragten diep genoegh en uw wapenen klaar, ick sal niet nalaten selfs UEd^e. by te coomen. Dit is myn teeken.

Volgt nu het derde translaatbriefje door Chilividara aan Wangsa Naya.

Dit is myn briefje Depatty Sacradilaga (alias Chilividara) aen Singa Jouda (is Wangsa Naja).

Daar is een bode van den Sultan Bantam, die uw belast naar Bantam te gaen, soodraa ghy de pady sult gesneden hebben, en als ghy nevens Sara Prana (off Saran Tacka) en al uw^s. onderdanen my niet gehoorsamen en ghy uw onder de Hollanders begeven wilt, so siet wel toe.

's Avonts gewert ons noch een nader briefje per Javaans vaartuygh van Bantam, door den adsistent Gerrit van Loveren aen den resident Willem Caaff op gisteren gedateert, van geen bysonderen inhoud, als dat den ouden Coninck voornemens was op Bantam te komen wonen en een nieuw logiement een weynighje boven 't presente paleys te laten oprichten en inwylen zyn nieuwgemaakte Turtiassa door eenen Ratos Bagos off Radingh Mandaraka te laten gouverneeren.

Desen dagh ⁽¹⁾ is hier voor Zyn Ed^{ht}. binnen- en tentoongebragt een seer grooten tyger, den voorleden nagt door eenige ingesetenen hier niet seer verre vandaan gevangen, en waarvoor die luytjes na ouder gewoonte met een cleen vereeringtie zyn voorsien.

28 d^e. Na de middagh erlangen per Javaans vaartuygh een briefje van Bantam, door den adsistent Gerrit van Loveren aen den resident Willem Caaff alhier gedateert op gisteren, dicteerende niet sonderling anders als 't vorige, dan dat men daar seer na de terughkomste harer ambassadeurs alnoch was verlangende, want daar divers van gesproocken en door de Europese vrunden al niet veel goets onsentwegen onder gesmeet wiert.

Hedenavont begeven hun den E. Commissaris Laurens Pit de Jonge, den oppercoopman Jan van Leene, den coopman Pieter van den Hoorn, de doctors Willem ten Rheyne en Nicolaes Grim, mitsgaders den ondercoopman Joannes Melman, nadat den E. Commissaris alle syn schrifturen en papieren even voor middagh uyt handen van Zyn Ed^t. hadde ontfangen, na boort en gaan oock voorts na de Westcust van Sumatra met de scheepen 't Huys te Velsen en Rammekens onderzeyl, zynde boven het ordinarie en extraordinary daarop gestelde zeevolck bemant met 170 Nederlandtse militairen om ter Westcust daar 't nodigh komt geoordeelt te werden tegen de rebellen gebruyckt, en medenemende een ampele memorie tot syn E^s. en desselfs raats naregt over de generale Comp^s. saken en 't werck der goutmyne, mitsgaders een missive aen den commandeur Melchior Hurt en den gewoonlyken raat tot Padangh, alle op heden geteekent, benevens noch een geslooten secrete ordre off resolutie van Haar Ed^t. om by overlyden van den E. Commissaris Pit door den raat geopent te werden, en bovendien verscheyde andere bylagen, daaronder mede seecker origineel Maleys briefje van den Radja Jamby, soon des Indrapourisen Keysers, ons per Chinees vaartuygh in 't lest des voorleden jaars van Malacca

⁽¹⁾ Er staat: den dagh.

toegecomen, behelsende d'instructie voor d'E. Pit en de missive aen d'E. commandeur Hurt soodanige ordres en consideratien als by 't affgaande briefboek en verbaal onder dato van gisteren omstandigh staat geëxtendeert, en hebbende wyders gemelte bodems voor de commanderye van de Westcust affgevoert de navolgende contanten, coopmanschappen, ammunitien, behoeften en nootlyckheden, berghgereetschappen en andere goederen, namentlyck:

In 't Huys te Velsen:

36000 guldens aen contanten;
 348 packen diverse cleden;
 810 R diverse koper;
 12 lasten Zouratse tarwe;
 49 kassen met bergwerckers- en ambaghtsgereetschappen, voorts noch verscheide provision, ammonitien, materialen, yserwerck, schryfftuygh, medicamenten, equipagie- en andere goederen, bedragende een somma van..... f 183031: 8: 1;

in 't jaght Rammekens:

61 packen cleeden;
 80 balen cattoen;
 60 stux lighte swalpen, voorts party paardetuygh en
 noch andere goederen ter montura van..... f 25691: 18: —:
 somma beloopt 't afgescheepte in 't Huys te Velsen en
 Rammekens voor de Westcust van Sumatra samen..... f 208723: 6: 1.

Heden morgen hebben de Chinese Tartarische ambassadeurs wederom aen den sabandar Ocker Ockersze, die se by hun hadden versoght te komen, terhanden gestelt een ⁽¹⁾ nader geschrift, in de Chinese tale geschreven en naa haare gewoonte toegemaackt, met versoeck dat hy hetselve aen Syn Ed^{te}. d'Heer Gouverneur Generael en de Heeren Raden van India geliefde te overhandigen, gelyck sulx door denselven dan oock gedaen zy, maar op 't goetvinden van Haar Hoogh Ed^{te}. dat dit en soodanige geschriften der voorsz. ambassadeurs dusdanigh oneygentlyck en buyten ordre aen voorsz. E. sabandaar Ockerse waaren doen terhant stellen en haar adressen en versoecken directe eerst aen de Heeren Gecommitteerde Raden, die genomineert en gestelt waaren om met haar te handelen en te confereren en bereets oock sooverre in de gehoude conferentien besigh geweest zynde, soo is hetselve geschrift soodanigh als het ontfangen en gebragt zy den voornoemde E. sabandaar Ockerse wederom overgelevert en gelast soodanigh aen de Chinese ambassadeurs oock insgelycx wederom toe te brengen en daarby aen te seggen, dat zy hetgeene se voor te dragen en te versoecken hadden, in ordre eerst aen de gestelde Heeren Commissarissen off Gecommitteerde Raden van India moesten voordragen, overleveren

(¹) Er staat: *en*.

en bekendmaacken en die alsdan, als daartoe gestelt, daarop haar 't nodigh berigt en bescheyt souden geven ende laten toecomen, mitsgaders daarvan aen de vergaderinge rapport doen, 't welk door meergenoomde E. Ockerse oock soodanigh volbragt en haar ambassadeurs aengesegt wesende, zoo hebben zy daarop niet veel geantwoort, maar des anderen daags op

29 d°. Namiddags het voorengeciteerde geschrift van gisteren alsnu door hunnen staatsman, den gewesen tolck Limlacco, doen binnenbrengen en aen de Heer Ordinary Raat Balthasar Bort als eerste der gecommiteerdens t'synen E. huyse doen presenteeren en overleveren, om wyders door syn E. en de verdere Heeren Commissarissen haare adresse verder te erlangen en ter vergaderinge van Haar Hoogh Ed°. ingedient te werden, gelyck dan oock na voorgaande translatie uyt het Chinees geschiet en datselve bevonden is van inhoud van woorde tot woorde als volgt, daarby oock is gevoeght 't geen dan daarop en over in de volgende met haar gehoude conferentie door de Heeren Commissarissen gedebatteert, beantwoort en aangemerckt is, als te weten:

Geschrift overgegeven door den tolck Limlacco uyt de naam van de Tartarische ambassadeur Lou en Lilouja op 29^{en} May anno 1680 aan den Ed°. Heer Balthazar Bort, Raadt Ordinaris is India.

De ambassadeurs van den Tartarische Keyser Loulauja en Lilouja verthoonen dit geschrift aen den Coninck van Batavia. 't Geene te seggen en versoecken hebben gehadt, is voordesen by request al verthoont, dierhalven onnoodigh agten daarvan weder te verhaalen.

1. Dit siet op het voorgaande abuys dat de Keyser van niemant hulp zoude versogt hebben.
 2. Versoecken dat wy 't geen geseght hebben aen den Keyser sullen schryven,
- Op seekeren avont by de Heeren Gecommitteerde verscheenen en in conferentie gecomen zynde *vertrouwen wedersyts den anderen niet wel zullen verstaan hebben* ⁽¹⁾, derhalven zyn bedugt dat Zyn Keyserlycke Mayesteyt met onse wedercomste geen behoorlyck en regt rapport zullen kunnen doen; daerom remonsteeren dese letteren om alles bekend te maacken, opdat hierna geen foute begaan, door Haar Ed°. nagesien en daarover beraden mogte werden, *gelyck dan oock versoecken een schriftelyck antwoord hierop te mogen erlangen.*

(1) De hier en verderop gecursiveerde woorden zijn in het HS onderstreept.

en dat haar daarvan kennisse magh werden gedaan om met malcander d'accorde te gaan.

3. Dit hebben wy aen de heeren ambassadeurs doen blycken met het 15 articul van de poincten, primo September 1678 aen de Hoccieuse regenten overgelevert, en oock met het daghregister onder dato 5 derselve maant, dat het absolute logens waeren en Caesar noyt absolute beloften van adsistentie hadde gedaen, maar dat het soude staan aen de dispositie van de Hooge Regeringe alhier, en sonder dat zyn E. heeft connen worden gedisponeert om eenige vaste toeseegginge te doen, protesterende de Heeren Gecommitteerde dat de Comp^e. oneer en schande wierde aengedaan met sulx te schryven, alsoo noyt gebleecken was dat wy in onse beloften oyt hadde gemanqueert; dat se wel conde seggen gehoort en in 't Chinecs geschrift gesien te hebben dat de heer Caesar sulx zoude hebben beloofd, maar niet positive te seggen dat hy het hadde beloofd. Zy hadden, seyden sy, dit geschreven in voldoeningh van haar pligt en om ons te bewegen tot de versogte adsistentie; wy daarop dat se dat met geen onwaarheden mosten behelpen. Hierop kon men geen woorden van haar krygen; sy bleven by haar voorige seggen, dat geschreven was most geschreven blyven, sy condon haar geschrift niet veranderen; wy condon aen den Keyser daarover schryven dat ons goetdaght.

4. De gewesene Coninck van Batavia was doot, dat en raackt de saack niet; d'heer Caesar is afgesonden van den tegenwoordigen Generaal. Sy zeyden niet beter geweten te hebben.

't Is nu eenige jaaren geleden, als dat de Comp^e. diverse scheepen heeft gesonden, welcke Que- en Aymoy hebben t'ondergebracht en verdestrueert, 't geene een groot werck is geweest, gelyck oock alle de volkeren soo binnen als buyten het ryck van China wel weten het een verrigtinge van den Hollandsen Coninck is geweest. Den commissaris Martinus Caesar, in Hoccieuw komende, heeft by geschrifte hetselve alsmede zyn versoeck aen de regenten aldaar bekentgemaackt, waarop zy doen oock een brieff diesaengaande aen den Keyser hebben geschreven. Zyn Mayesteyt, de groote hulpe van de Comp^e. daaruyt lesende, heeft het versoeck van Martinus Caesar in alles toegestaan. d'Ambassadeurs, medebrengende een brieff van den Tartarischen Keyser, zyn alhier verscheenen, versoeckende van de Comp^e. hulpe van schepen en volck, niet twyffelende off zouden door den Hollantsen Coninck daarmede geadsisteert werden, *maar nu bespeuren wy de Comp^e. de belofte van Caesar niet gelieft na te coomen en antwoorden dat Martinus Caesar soodanigen toeseegginge niet heeft gedaan, dierhalven vertrouwen, indien de Comp^e. eenige gesanten na 't ryck van China nu ofte hierna wilden afsenden en aldaar yets te versoeken hebben, dat haar geen gelooff sal gegeven werden, maar nu is Martinus Caesar en de gewesene Coninck van Batavia doot.*

Wy hebben mede van de Heeren Commissarissen verstaan dat de Comp^e. aen Tayoan haar niet gelegen lieten, *maar hoe is 't nu met Hoccieuw, alwaar den Keyser het versoeck van M^r. Caesar heeft ingewilligt te negotieren, een logie te maken en naa welgevallen te comen en te vertrecken sonder daarvan verhindert te werden, waarvan 2 brieven zyn gemaackt, d'eene is na Batavia gesonden en d'ander*

5. Wegens de negotie die den Keyser ons heeft toegestaan hebben wy haar gesegt, dat wy se niet en genieten. Limlacca hout het contrarie staande; de ambassadeurs seggen daar niet veel op, apparent merckende dat het schelmerye is.

6. Dit slaat op het 3 point.

7. Wy sullen daarvan in Raade van India spreekken en de heeren ambassadeurs bescheyt laten weten.

in Hoccieuw verbleven om altyt te betoonen hetgeene den Keyser aen M^r. Caesar heeft toegestaan. In de verdere cleene saacken, die Caesar heeft ingelevert en niet noodigh waren den Keyser te adviseren, hebben de Hoccieuse regenten de Comp^e. de behulp-same hand geboden, en alsoo nu den vryen handel in Hoccieuw is toegestaan, doch niet gelyck die van Maccoua, welcke met groote moeyte en swarigheyt moeten handelen, vertrouwen wy dat Hoccieuw een groote negotieplaatse voor de Comp^e. sal wesen.

Wy hebben oock van de Heeren Commissarissen verstaan alsdat Martinus Caesar soodanigen toeseegginge niet heeft gedaen; dierhalven versoecken wanneer vertrecken een brieff diesaengaende te mogen bekomen, want indien ons geene daarvan medegegeven wert, hy onsen Keyser weder verscheynende, wat sullen wy dan seggen? want hy sal ons geen geloof geven en vertoornt wesen. Dierhalven versoecken wy dat den Batavisen Coninck hierop gelieft te letten en beraden.

Geschreven aan den Hollantsen Coninck tot Batavia in 't 19^e jaar de vierde maan de 29^e dagh van de keyserlycke regeeringe.

(Lager stont:)

Getranslateert uyt het Chi-nees door den sabandaar Ockerse () in 't bywesen van Limlacco, Tinghlauw en Tenqua.*

Heden namiddagh de Bantamse heeren ambassadeurs Keey Aria Mongonsadana en Keey Nebey Astradjaja wederom in maniere alsvooren opgehaelt uyt hun vaartuygen en met 2 carossen binnengebragt ter audientie en conferentie door d'E. sabandar Ocker Ockersze nevens onsen resident van Bantam Willem Caaff en den Capteyn der Maleyers Abdul Bagus, omtrent de klokke $\frac{1}{2}$ vier uren ter groote vergadersaal voor de Heeren Directeur Generael Cornelis Speelman en Joannes Camphuys, verselt metten secretaris Joan van Hoorn, alwaar haar E. geseten

(*) Vergelyk hierboven pag. 83.

en de wederzytse ordinarie complimenten afgelegd wesende, soo syn deselve ambassadeurs articulariter voorgehouden alle de pointen van 't oude gemaakte contract tusschen ons en Bantam in den jaare 1659, en waarinne hetselve al van den beginne aen van haere zyde niet en was nagekomen ofte aghtervolgt, en wat vergoedinge, satisfactie en reparatie de Comp^e. voor haar en haeren onderdanen derhalven deswegen quame te pretenderen en wat verdere pointen en versoecken zy alsnu oock wyders noch opnieuw van den Sultan van Bantam quamen te requireren conform de resolutie en 't arrest, op gisteren daarover op de voorstellingen van de heeren Speelman en Camphuys genomen, en vanwelcke resolutie als dese conferentie mette antwoorden van de voorschreven ambassadeurs daarop en 't geen noch wyder daarin als van onse voorgestelde contra-ambassade van 2 aensienlycke personen aen den Sultan van Bantam by Haar Ed^e. goetgevonden wesende een generale resolutaire ampele aenteekeninge te nemen en die oock als een formele resolutie om verscheyde redenen in 't resolutieboek te insereren, soo sullen wy het gebesoigneerde van heden mette vooraff genomen resolutie en 't geen er noch verder in gedisponeert en gebesoigneert sal werden hieragter altesamen byeen op zyn tyt insereren en ons daartoe by desen refereren.

Voorts is in Raaden van India op 't voordragen van d'E. Heer Ordinaris Raat Anthony Hurt als President van Schepenen verstaan, dat gedurende de absentie van den na de Westcust vertrockenen landdrost ⁽¹⁾ der oostzyde Laurens Pit de Jonge die functie tot syn E^d. wedercomste sal waargenomen en bekledet werden by en door den landdrost der westzyde Vincent van Mooock, als voorhenen door hem in vorige tyden oock was gedaan geweest.

Sekere twee Javaanen, genaamt Ragel en Caloerhan, in den voorleden jaare door den Pangeran Pougat off eenige grooten uyt de Mattaran afgesonden zynde na Batavia om voor Zyn Hoogheyt parthye diamanten en om andere goederties op te copen met last om in passant tot Wanacarta een pascedul van den E. capteyn Sloot mede te nemen, soo hebben gesegde afgesondene sulx niet in agt genomen maar hun direct naar Paccalongan begeven en vandaar naar Pamanoekan, alwaar se onderweegs door onse Indermayoese cruyssende vaartuygen als sonder passe aghterhaelt en deselve als gevangen opgebracht zyn geworden, waarvan den Pangeran Pougat off zyne groote kundschap gecregen hebbende eerst den E. capteyn Sloot door een brieflie hadden versoght Haar Ed^e. sulx voor te dragen en om vergiffenis en restitutie syner diénaren en goederen te insteren, dogh gemelte Ragil naderhand in de Mattaram teruggegecomen maar geen goederen medegebracht noch geen behoorlyck rapport konnen doen hebbende, soo presumeerde Syn Hoogheyt dat zyn afgesondene t'hunner aenwesen tot Battavia sulx aan Haar Hoogh Ed^e. niet hadden bekendgemaackt, sulx dierwegen nu andermaal den voornoemden Ragil nevens noch 4 andere Javaanen, genaamt Timba, Key Boeko, Naya Soeta en Loor, met een schenkagie van een kris en pieck door Zyn Hoogheyt of uyt desselfs naame door eenige der grooten nyt de Mattaram naar Batavia afgevaardicht wierden om de

(1) Er staat: *vertrockenen en landdrost*.

restitutie dier verlorene goederen te versoeken, welke afgesondene dan op heden alhier binnen 't casteel by Zyn Ed^{ht}. de Heere Gouverneur Generael syn komen te verschynen sonder eenige ceremonien in geleyde van den sabandar Ockersze, overleverende met een Javaans brieffie, als boven gesegt uyt de naam van den geciteert Pangeran Pougat in geleyde van haar aen Haar Ed^{ht}. geschreven, 't welck naar gedaane vertalinge uyt het Javaans in 't Duyts is bevonden van volgende inhoud.

Translaatbriefje, uyt de naam van Pangeran Pougat uyt de Mattaran aan Haar Ed^{ht}. geschreven.

Desen brief van Kiey Ingabey Diajawieria, waarmede myn vernedere voor den Heer Gouverneur Generael tot Batavia, die Godt wil geven een goe religie tot in de ewigheyt ende zegenen met een langh leven, getrouwigheyt en magh in dese werelt om dit lant Java te herstellen. Verders de lieden van Jaccatra brengen dese afgesondene, om voor den Heer Generael met desen brief te verschynen, die genaemt zyn Imba en Boekou, om bekent te maacken dat mynheers broeder den Sousouhounang Ingalaga om te handelen gesonden heeft Ragil, Caloeraban, Loor en Naya Soeta, die medegenomen hebben 1500 rd^l. om daarvoor diamanten te eyschen, en nu zende ick deese lieden om voor mynheer te verschynen en stelle alles in zyn believen. De lieden, die dat capitaal hebben gebragt, zyn nu sieck, en 't staat in mynheers believen wanneer hy zyne dienaars metgesellen de coopliden wederom gelieft te zenden, ende die nu naar Batavia gaan, is Loor en Naya Soeta. De reeden waarom den Sousouhounangh geen grooten heeft gesonden, is omdat het maar een kleene saack is, doch egter werden dese lieden door de grooten veel vertrout, en dit staat oock in de beliefte van mynheer, maar uwen dienaar versoekt seer demoedelyck om vergiffnisse, alsoo hy niet anders te senden heeft als een cris, genaamt patipati, en een pieck. Gelieft uwen dienaar dit ten besten te houden, alsoo het geringh is, en 't geene uwen dienaar verder in zyn harte heeft is Imba en Boekou bekent.

Synde verders met geciteerde afgesondene Javanen des Pangeran Pougars ons noch mede toebragt een missive off brieffie, door den capteyn Joan Albert Sloot en luytenant Taalbeeck uyt ons leger op Wanacarta aen Haar Ed^{ht}. alhier gecarteert in dato den 6 deser, ten principale tot geleyde van de voornoemde afgesondene en met advys, dat alles in en omtrent de Matteram in gerustigen stande continueerde (¹), verlangende den Pangeran Pougat en de andere Mataramse grooten seer na de comste des Sousouhounangs Aman Courat, zyn broeder, om denselven tegemoet te mogen trecken en te verwillecomen;

den Pangeran Pourbaya was door Pougat in plaats van den na Balaleen gebannenen Aria Mandalika gestelt, en had Zyn Hoogheyt op 't gerugte dat den rebel Namroet met een partye tsaemgeraep geboefte sigh tot Selinga zoude onthouden

(¹) Er staat: *continuerende*.

om de negorye Bagaleen te overrompelen, vyff sourouangs derwaarts gesonden om na de waarheyt en gelegentheyt nader te vernemen en den E. Sloot kennisse daarvan te geven ect^a, gelyck sulx en 't verdere narree by 't aencomend briefffboeck en verbael onder 't quartier Japara of Java's Oostcust breder staat geëxpresseert.

Desen avont ter extraordinarie vergaderinge door Zyn Ed^h. de Heere Gouverneur Generaal voortgebragt zynde de nominatie, by 't Collegie van Schepenen deser stede op eergisteren naar ⁽¹⁾ oude jaarlyxe gewoonte gedaen, van een dobbel getal Comp^a. dienaren als borgeren, omme tegens morgen, zynde den dagh van Batavia's veroveringe, uyt te continueren ofte opnieuw te verkiesen een getal van 9 bequaame mannen tot Schepenen deser stede, soo is daarop en over vooraff gedelibereert, hoe het getal van Schepenen den voorleden jaare 1679 by resolutie van 26 May in plaats van 7, gelyck het bevorens altoos en doorgaens zy sterk geweest, met noch 2 leden ware vergroot, uyt redenen en insigte, dat de processen ect^a. dagelycx onder de gemeente te deser stede almede door verval en armoede vermeerderden en oock dat het ⁽²⁾ besorgen der begonnen ringsloote en de opsight over Batavias ommelanden was gemeent Haar Eerwaarde aen te bevelen, doch dat sulx tegens vermoeden doemaals door Haar Eerwaarde was geëxcuseert en gevolgelyck ⁽³⁾ by resolutie van 15 October passado dat werck aen een apart collegie van Heeren Heemraden aanbevolen geworden; sulcx dan dat voornemen agtergebleven en niet voortgegaen wesende, soo is derhalven alsnu goetgevonden en vastgesteld het Eerwaarde Collegie van Heeren Scheepenen tegenwoordigh met dese verkiesinge vooraff wederom op den alouden voet en ordre van 7 personen te reduceren, ende waardoor dan voor tegenwoordigh naa de ordinarie methode geen nieuwe zyn verkooren, maar uyt de oude naar 't affgaan alleen van d'E. Isaacq Solimans, gewesene vice-preses, voorts gecontinueert d'ondergenoemde personen als:

d'E. Heer Ordinaris Raat Anthony Hurt als president;

d'E. Cornelis Swart als vice-preses by optredinge ⁽⁴⁾;

d'E. Jacob van Dyck;

d'E. Abraham Struys;

d'E. Albert van Brengel;

d'E. Jan Soury en

d'E. Adriaen van Beekom nevens

d'E. Jacob van Dam, continuerende secretaris.

30 d^e. Heden zynde Hemelvaartsdagh en oock meteenen de gewone gedagtenisse van de overwinninge deser plaatse, soo werden na oude usantie 's morgens met het aenbreecken van den dageraat de vaandels, vlaggen en standaarden soo van de bolwerken der stadt en het casteel, item de borgers en inlandse comp^{en}. en ingesetenen alsmede van de hier ter rheede leggende schepen uytgestooken en de heughelycke gedagtenisse van de veroveringe van het coninckryck Jaccatra

⁽¹⁾ Er staat: *naal*.

⁽²⁾ Dit *het* laschte ik in.

⁽³⁾ Er staat: *gevoegelyck*.

⁽⁴⁾ Het HS.: *opredinge*.

en dese stadt Battavia geviert, zynde nu 61 jaaren geleden dat God almagtigh de Vereenigde Oost-Indische Nederlandsche Comp^e. met die overwinninge heeft gelieven te segenen om een vaste colonie in dese gewesten te planten en stigten, en die in de voorsz. tyd na de afgelegentheyd van plaats en de constitutie en toevallen van zaacken door Godes genadigen zegen al tot seer verre zy geaccresseert, dogh nu zeedert een tyt herwaarts door toevallige incidenten vrywat gedeclineert geweest; God de Heere bevestigte haaren staat in dese hoofststadt meer en meer, en kroone deselve met gedesidereerden successen en voorspoet ten besten van 't algemeen intrest van de Comp^e. en harer onderdanen ruste en welstant, amen.

Voor de middagh komt de sloep de Brack van Chirrebon weder terugge met een brieffie, door den capteyn Jochum Michielse en raat uyt 's Comp^e. vestingh de Beschermingh aldaar aen Haar Ed^e. geschreven den 25 deser, behelsende niet van belangh waardigh hier aen te tekenen, als dat den Sousouhounangh den Pangeran van Samadangh opontboden hadde, dogh wilde denselven niet vertrecken buyten licentie en ordre van Haar Ed^e. alhier; voorts was alles tot Chirebon in gerustigen stande, gelyck by 't aencomend brieffboeck en verbael nader zy te beooghen, wesende met voornoemde sloep de Brack hier oock overgecomen eenige Macassaren en dienaren van onsen Macassaarsen Crain Bissee met een cleen complement-brieffie van denselven aen d'Heer Directeur Generael Cornelis Speelman tot bekendmakinge van zyn toestant, verrigten en gedoente aldaar, sonder verdere notabele saacken en daarom oock niet nodigh geaght hierin te melden.

's Namiddaghs verschynt oock te deser rhede van Japara de fluyt Spanbroek met den coopman Jan de Harde en 4 comp^e. Batavise Mardykers en Javanen, ten deele in haar eygen vaartuygen geëmbarqueert onder de capitains Cago, pl. d^o. Mambal, luytenant Nanda, sterck 258 koppen, medebrenghende twee missives, d'eerste van den oppercoopman Cornelis Bartelse Marchier en raat tot Japara aen Haar Ed^e., gedateert den 19^{en} deser, en de tweede door de residenten Thomas Grinnel en Aarnout Grevinck uyt Tegaal van dato 25 deser, zynde de Tegaalse van geen bysonderen inhonde en behelsende d'eerste Japaarse 't volgende nieuws:

dat den Panambahan Maas Giery, ten tyde van den overleden Sousouhounangh en successive tot nu toe door de Javaanen voor een grooten heyligen geagt en zedert de troubelen op dit eylant van 't jaar 1676 aff en staande de rebellye van Troenajaja en andere syn rol en personagie al vry lang en breed onder den schyn van heylige heerschappye gespeelt en niet veel goets voor 't gemeene beste en voor de Comp^e. gebrouwen hebbende, gelyck daarvan by de ondervindingen van d'E. Mayor Poleman anno 1676 en van d'Heer Directeur Generael Cornelis Speelman anno 1677 is gebleecken, sigh op de ontbiedinge voor den tegenwoordigen Sousouhounangh Amen Kourat niet hebbende willen vernederen, met voorgeven sulcx noyt voor syn heer vader gedaan te hebben, Zyn Hoogheyd den Sousouhounangh soo verre in gramschap had verweckt dat hy eyndelyck deed resolveeren hem met zynen geestelycke aanhangh met geweld en behulp van Comp^e. wapenen aen te tasten en t'eenemaal t'onder te brengen, gelyck oock door onse magt ter adsistentie van den Sousouhounangh was geschiet en al dien oproerigen hoop, die sigh

dapper te weer stelden, in de pan gehackt met verlies van onsen capteyn Casper Altmeyer en noch 16 Europeanen, in dese attacque, die al wat scherpies was gevallen, gesneuveld;

de t'saemgerotte Macassaren, Maleyers en parthye Chambanders in de negorye Balanbangangh waaren insgelycx door den oppercoopman en capteyn Jeremias van Vliet nevens den Amboinesen capteyn Joncker tot 500 in getalle uyt dese werelt affgedepescheert, soodatter nu bynaa in 't Mattaramse ryck off op 't land van Java noch Madura geen vyanden aen die oostcant meer te vinden waren, doch hier niet ver vandaen tusschen Sombar en Paccalongan onthielden sigh noch soo eenige vyandelycke roofsprouwen met een parthy t'saemgeraep geboefte van 't overgeblêve Kidols gespuys, als tot Chirebon, Indermayoe noch daar elders geen schuytplaats off herbergh meer hebbende, en soo waren mede tot Marabaya even beoosten Tegaal noch ettelycke Macassarse off Bougyse vaartuygen, dewelke 't alle dapper op roven en steelen aenleyden en eenige Javaanse vaartuygen affgelopen en 't volck als gevangen weghgevoert hadden;

omtrent de negorye Bantangh hadden eenige Macassaeren, Baleyers en Bantammers een nieuwe negorie ⁽¹⁾ opgebout, die noch dagelyx vergroot wierde, uyt dewelcke zy de inwoonders tot Bantangh en daaromher met rooven en stelen niet weynigh becommerden, waartegens by de Paccalongers wel yetwes was geattenteert om die stroopers ⁽²⁾ te doen verhuysen, doch niets uytgeregt en oversulx door eenige hoofden dier geroofde inwoonderen versoght, om onder de bescherminge van de E. Comp^e. te mogen werden op- en aengenomen, en ten welcken eynde dan evenwel, schoon men daartoe soo gereet niet kon treden, de fluyt Gooylant inpassant aldaar eens soude aengieren om die rovers te helpen verdryven;

den capteyn Joan Albert Sloot onthielt sigh nogh met een kleen legertie op Wannacarta niet verre van de Matteram om aldaar den Sousouhounangh Amen Courat off te wagten en alsdan na de Mattaram verder te helpen conduiseren, gelyck men op Japara oock alles prepareerde om Zyn Hoogheyt met de vereyschte eere in te halen, ten welcken eynde oock den vooraffgesondenen gouverneur van Japara, Tsitsia Napoera reets aldaar was aengecomen;

den E. Couper was noch tot Sourabaya en besigh om de inlantse militie die op Batavia thys hoorde en in den treyn nu al een geruymen tyt van 2 en 3, 4 jaar gesworven ⁽³⁾ hadden, op haar ernstige beden weder herwaarts te demitteeren ect., gelyck sulx in 't aencomend brieffboeck en verbaal onder 't quartier Japara omstandigh staat geparticulariseert, hebbende wyders de ⁽⁴⁾ fluyt Spanbroek tot inladinge aengebragt de volgende contanten en andere goederen als:

24000 Spaanse realen;

226 $\frac{7}{8}$ rd^e. aen gout;

1498 stucx diverse soorten houtwercken, bedragende tesamen / 73434 : 7 : 8.

(¹) Er staat: *een in nieuwe negorie.*

(²) Het HS.: *sproopers.*

(³) Er staat: *gestwooren.*

(⁴) Dit de laschte ik in.

Even naa 't eyndigen van d'aghtermiddaghpredicatie komen de aenwesende heeren Schepenen binnen 't casteel, waarvan dan, nadat se alle eerst voor haare gedaene diensten zyn bedanckt en den eet van purge hadden affgeleght en daarmede eenlyck den affgaande E. vice-president Isaacq Solemans syn depesche becomen, soo zyn de andere overige 7 alle gesamentlyck in tegenwoordigheyt van Haar Ed^e. in de groote vergadersaal onder den vorigen eedt gecontinueert en bevestight en gelucktgewenscht, na hetwelcke deselve alle nevens oock den affgaanden E. Soolmans volgens oud gewoonte dan voorts op de groote binnenplaats van Zyn Ed^h. woninge onder de tamerindenboomen op een collation werden onthaelt, gaande alsoo na haar wat ververscht hebbende metet vallen van den avont ider weder na huys en zyn logiement.

31 d^e. 's Namiddagh komt alhier ter reede weder van Timoor off Larentique en passant aengieren een Portugees scheepie, Nosse Siynhora de Secoura, den 27 January vanhier met een na-advisbriefie aen Comp^s. opperhoofd en raat op Coepan derwaarts affgegaen, sonder noghtans 't minste antwoord van d'E. Wyckkersloot medegebragt te hebben.

Heden ter ordinarye vergaderinge is in Raade van India gelesen seeker extract resolutie, by d'Eerwaarde Kerckenraat deser stede 27 April passado genomen tot weeringe der Moorsee tempels en Chinesen duyvelsdiensten, alsmede tegen het speelen van comedien onder de Christenen deser stede, daarop verstaan gemelte Kerckenraat mondelinge te laten antwoorden dat men in de voorsz. saake de nodige voorsienige doen en de behoorlycke ordre stellen sal ect^e.

Dese verstreekene maant May zyn alhier van verscheydene om- en affgelegene plaatsen aengecomen een getal van 108 stux vaartuygen, tesamen bemant met 480 koppen, hebbende aengebragt soodanige coopmanschappen, behoeften, provisiën en kleenigheden als hieronder staet gespecificeert, als namentlyck:

- 6 van Toulongbauwa met 24 man en 30000 stux oude pienangs, 2800 d^{os}. oude clappus, 1500 d^{os}. potten en tresselen, 35 picols gedroogden areecq, 1600 potten kalck;
- 7 van Cheribon met 28 man en 1400 bossen diverse zuyker, 900 d^{os}. ajuyn, 36 canassar swarte zuyker, 26 p^{ls}. commukus, 5 potten oly en 3½ last rys, 2½ lasten boontjes, 16000 stux aracqpullekens;
- 2 van Damack met 8 man en 220 stux plancken, 30 d^o. riemen;
- 29 van Tegael, 79 man en 4500 bossen zuyker Somber, 600 d^{os}. pady, 8 potten oly en 56¾ lasten rys;
- 4 van Grisse met 24 man en 150 stux buffelsvellen, 7 p^{ls}. harte vleesch, 92 potten oly, 847 stux buffelshuyden, 1½ last rys, 11 p^{ls}. oude pienangh, 400 stux buffelshoorn, 4¾ lasten zout, 125 stux harte vellen, 500 stux clappus en 600 stux rysmantjens;
- 48 vaartuygen transportere.

48 vaartuygen per transport.

- 1 van Canton met 30 man en 240 packen medicinale cruyden, 60 roode cassen met thee, 182 strootjes theepierings, 15 cassen theepotjes, 22 packen Chinees papier, 12 canassers met thee, 20 bossen groote en kleyne quitasollen, 252 stux spialuter, 330 packen aluyn, 131 canassers radix China en 5 d^{os}. lanckquas;
- 2 van Padangh met 28 man en 100 corgies matten, 20 p^{ls}. swarte benjuyn en 300 bossen rottangs;
- 3 van Rambangh met 12 man en 460 stux plancken, 2¹/₂ lasten zout, 60 stux buffelshuyden;
- 10 van Samarangh met 40 man en 122 potten oly, 2000 bossen goemoets, 28 canassers swarte zuyker, 9³/₄ lasten rys, ³/₄ last vrugten camiry, 3300 stux tammerinda, 50 d^{os}. kleyne kistplancken, 90000 stux oude pienangs, 2 p^{ls}. buffelssmeer, 2 d^{os}. zintok, d^{os}. 30 swarte zuyker;
- 3 van Palembangh met 24 man en 600 bossen rottangs, 1400 stux aarde gurgelets, 2 p^{ls}. 2 p^{ls}. cattoen, 200 stux deckcadjangs, 6 p^{ls}. swarte benjuyn en d^{os}. harpuys;
- 11 van Zombar met 44 man en 17¹/₄ lasten rys, 3800 bossen zuyker Sombar en 15 lasten zout;
- 1 van Packelonge met 4 man en 1¹/₂ last rys, 50 stux plancken en 50 stux buffelshuyden;
- 1 van Japara met 6 man en 700 stux plancken, 100 d^{os}. balken, 100 d^{os}. buffelshuyden;
- 2 van Malacca met 28 man, 47 p^{ls}. wax, 12 d^{os}. anys, 500 bossen rattangs, 10 cattys camphuur, 1 p^l. vogelnesjes (¹), 30 d^{os}. gattaganber en 40 d^{os}. benjuyn;
- 1 van Ziam met 8 man en 90 p^{ls}. swarte zuycker, 60 potten oly en 3 lasten zout;
- 2 van Indermayo met 7 man en 2¹/₂ lasten zout;
- 6 van Bantam met 24 man en 25 p^{ls}. radix China, 4 d^{os}. tobacq, 800 potten kalk, 500 stux oude clappus, 40000 d^{os}. oude pienangs, 8 p^{ls}. wax en 1 d^o. thee;
- 12 van Tangaran met 36 man en 3 lasten gingilyzaat, 485 bossen pisangh, 215 stux hoenders, 400 stux oubis, 2³/₄ p^{ls}. groene tabacq, 25 stux pampoer (²), 1 p^l. aartkers, 7 stux gytebocken, 24 zakken gingilyzaat, 1 p^l. gember, 30 mantjens groene tabac en 1 p^o. saffraan;
- 2 van Catauwen met 14 man en 509¹/₂ p^{ls}. peper;
- 1 van Zingnap met 4 man en 300 stux hartevelen en 12000 stux gezoute vis bantam;

106 vaartuygen transportere.

(¹) Er staat: *vogel resjes*. Andere fouten van onzen lobbes laten wij maar weer zooals ze zijn.

(²) Boven de laatste lettergreep van dit woord staat eene horizontale streep, die de afkorting aanduidt; uit de beneden volgende lijst blijkt dat pompoenen bedoeld worden.

106 vaartuygen per transport.

1 van Tanara met 4 man en 2000 bossens zwarte zuycker;

1 van Reauw met 4 man en 2300 stux gesoute vischkuyten;

somma 108 vaartuygen, dewelke in 't generael soodanige coopmanschappen en behoeften hier ter marckt aengebragt hebbe als hieronder in 't largo gespecificeert wert, namentlyck:

160000 stux oude pienangs;
 3300 d^{oe}. d^{oe}. clappus;
 1500 d^{oe}. potten en tresellen;
 35 p^{ie}. gedroogde areeck;
 2400 potten kalck;
 1400 bossen diverse zuycker;
 900 d^{oe}. ajuyn;
 114 canassars swarte zuyker;
 26 p^{ie}. commukus;
 287 potten oly;
 72³/₄ lasten rys;
 1430 stux plancken;
 30 d^{oe}. riemen;
 130 d^{oe}. diverse balcken;
 8300 bossen suycker Sombar;
 600 d^{oe}. pady;
 150 stux buffelsvellen;
 7 p^{ie}. hartevelesch;
 1057 buffelshuyden;
 11 p^{ie}. oude pienangh;
 600 stux rysmantjens;
 23¹/₄ last zout;
 240 packen medicinale kruyden;
 60 roode cassen met thee;
 182 strooties theepierings;
 15 cassen theepotjens;
 22 packen Chinese papier;
 12 canassers met thee;
 252 stux spialter;
 330 packen alluyn;
 2000 bossen goemoetstouw;
³/₄ last vrugten camiry;
 3300 stux tamarinde;
 50 d^{oe}. kleyne kistplancken;
 2¹/₂ lasten zagouw;
 500 stux dekcadjangs;

2 p^{ie}. buffelssmeer;
 2 d^{oe}. zintock;
 1400 bossen rattangs;
 1400 stux aarde gurgelets;
 2 p^{ie}. cattoen;
 66 d^{oe}. swarte benjuyn;
 12 d^{oe}. harpuys;
 2¹/₂ lasten Chinese boontjens;
 16000 stux arracxpullekens;
 55 p^{ie}. wax;
 12 d^{oe}. anys;
 10 cattys camphuur;
 1 picol vogelnesiens;
 30 d^{oe}. gattaganber;
 90 d^{oe}. swarte zuyker;
 6³/₄ p^{ie}. tabacq;
 1 picol thee;
¹/₂ last gingilyzaet;
 24 zakken d^{oe}. d^{oe}.;
 485 bossen pisangh;
 215 stux hoenders;
 400 d^{oe}. obisen;
 25 d^{oe}. pampoenen;
 1 picol aartkers;
 7 stux geytebocken;
 1 picol gember;
 1 d^{oe}. saffraen;
 509 d^{oe}. peper;
 425 stux hartevelen;
 12000 stux gezoute vis bantam;
 2000 bossjens swarte zuycker;
 2300 stux viskuyten gezoute;
 400 buffelshoorns;
 100 corgies matten;
 154 canassers radix China;
 5 d^{oe}. lancquas.

Daarentegens zyn weder na verscheyde om- en offgelegene plaatsen vertrocken een getal van 75 soo groote als cleene vaartuygen, dewelcke dese voorleden maant tesamen vanhier hebben affgevoert aen verscheyde coopmanschappen en andere goederen een somma van 17438 rd^s., gelyck hieronder staat gespecificeert, te weten:

3 naar Cheribon met 140 rd^s. aen kleeden en 15 out yser;

41 naar de cust van Java met 100 rd^s. aen wax, 116 benjuyn, 80 out yser, 45 commyn, 60 galnoten, 26 radix ganty, 775 amphioen, 2647 diverse cleeden, 30 witte zyde, 15 out thin, 170 contant, 32 aracq, 77 poetsjock, 12 radix China, 10 Chinees papier, 37 copere theeketels, 3 lancquas, 10 Chinese cammen;

1 naar Indermayoe met 34 rd^s. arack;

1 naar Kanton met 348 rd^s. loot, 3551 gesorteerde laeckenen, 2240 barnsteen, 3000 kaliatourenhout;

1 naar Damack met 60 rd^s. kleeden;

1 naar Reauw met 70 rd^s. diverse kleeden;

2 naar Rimbangh met 40 rd^s. kleeden;

4 naar Zamarangh met 205 rd^s. verscheyde kleden, 6 out iser, 10 tarwemeel, 10 radix ganty, 30 benjuyn, 6 harpuys;

2 naar Palembangh met 40 rd^s. kleden, 140 gesorteerde porceleyn, 10 radix China, 20 lacxa, 20 kandyzuyker, 5 witte poeyerzuyker, 40 thee, 25 copere theeketels, 5 zoethout;

1 naar Johoor met 40 rd^s. aen diverse cleeden;

1 naar Ziantangh met 4 rd^s. aen cleeden;

8 naar Tegael met 310 rd^s. gesorteerde cleden, 10 contant, 6 out yser, 10 porzeleyn;

4 naar Zombar met 310 rd^s. verscheyde kleeden;

2 naar Malacca met 90 rd^s. zout, 262 copere theeketels, 330 thee, 285 out isar, 40 Chinees papier, 40 candyzuyker, 444 gesorteerde porceleynen, 10 Chinees offerligt, 20 d^o. offerpapier, 18 kommukus, 40 lacxa, 17 arack, 10 Chinese tabacq;

1 naar Ziam met 200 rd^s. contanten;

2 naar Katauwen met 455 rd^s. aen diverse kleeden, 50 zout;

somma 75 vaartuygen, hebbe gesamentlyck vanhier vervoert soodanige coopmanschappen en leeftochten ect^s. als hieronder in 't brede staat uytgedrukt, namentlyck:

4397 rd^s. aen diverse gesorteerde cleeden;

392 d^o. aen out yser;

100 d^o. wax;

146 d^o. benjuyn;

45 d^o. kommyyn;

60 d^o. galnoten;

36 d^o. radix ganty;

775 d^o. amphioen;

30 d^o. witte zyde;

15 d^o. out thin;

83 d^o. arack;

10 d^o. tarvemel;

380 d^o. contanten;

77 d^o. poetsjok;

22 d^o. radix China;

70 d^o. gesorteerde Chinees papier;

324 d^o. koopere theeketels;

3 d^o. lancquas;

10 d°. Chinese kammen;
 3551 d°. gesorteerde lakenen;
 348 d°. loot;
 2240 d°. barsteen;
 3000 d°. kaliatourenhout;
 60 d°. harpuys;
 594 d°. gesorteert porceleyn;
 60 d°. laxa;
 60 d°. kandyzuycker;

5 d°. witte poeyer d°;
 370 d°. thee;
 5 d°. zoethout;
 10 d°. Chinees offerlight;
 10 d°. kommukus;
 140 d°. zout;
 10 d°. Chinese taback;
 17438 rd°. in 't generael.

Conform 't opbrengen der dootgravers deser stede syn alhier in dese maant onder de Christenen overleden en met behoorlycke kennisse ten grave gebragt:

26 Comp°. dienaren;
 3 borgers;
 4 Nederlantse vrouwen;
 13 d°. kinderen;
 4 inlandse burgers;
 2 d°. vrouwen;
 16 d°. kinderen;
 9 slaeven en slavinnen;
 tsamen..... 77 coppen.

Sonder dat onder de voorenstaande eenige Heydense off Mahometaanse ect°. ingesetenen deser stede daaronder werden gestelt, als waaraff noyt aenteekeninge wert gehouden.

Daartegens zyn in de Christelycke gemeente hier ter stede en de kercken in deselve tyt weder gedoopt:

13 Nederlantse;
 22 inlandse
 1 inlantse der Maleytse } gemeenten;
 in 't geheel..... 36 kinderen.

Oock zyn in de voornoemde kercken in dese maant in den houwelyxen staat getreden en met de gewoonlycke ceremonien daartoe bevestight:

8 Comp°. dienaaren;
 5 Nederlandtse burgers;
 4 Mardyckers;
 3 slaven;
 tsaamen..... 20 paaren.

By den Agtbaren Raat van Justitie syn op den 7 deser maant over begaene misdryven opentlyck gestraft de volgende delinquanten, namentlyck:

Carsten Wiltvanck van Femeren, baas lyndrayer, over 't stelen van Comp°. touwwerck;

Christiaen Christoffelse van Polsdorp, soldaet, en

Jacob Jacobsen ven Veuren, vry stierman, over dat se genoemde baas lyndrayer in 't stelen behulpzaam zyn geweest, zynde deselve naer 't aenhooren hunner sententien van de publicke straffe op 't schavot in de kettingh gepardonneert en na de Westcust gebannen;

Pieter Reeman van Stockholm, soldaat, en

Enoch Goltwater van Amsterdam, bosschieter, over bedreve moetwil in 't uytroeyen van jonge geplante boomtjens op 's Heeren wegen met roeden in de armen een groen tack boven 't hoofd en een jaer in de kettingh gekloncken.

Door den heer waterfiscael Pieter Pauw zyn op den laasten deser maent Mey uyt het fluytschip 't Huys te Spyk aangehaelt de volgende perticuliere goederen, namentlyck:

een kist gemerckt lett^r $\frac{B}{AC}$ daerin:

18 corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{W}{AC}$ daerin:

10 corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{X}{AC}$ met

4 $\frac{1}{2}$ corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{G}{AC}$ met:

11 $\frac{1}{2}$ corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{N}{AC}$ daerin:

12 corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{Y}{AC}$ met:

6 $\frac{1}{4}$ corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{H}{AC}$ met:

8 $\frac{1}{2}$ corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{B\&}{AC}$ (1) met

8 $\frac{3}{5}$ corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{M}{AC}$ met:

13 corgies taffachelas gingams;

(1) De zetter heeft geprobeerd hier en verder de merken die in het HS. staan weer te geven met drukletters.

een d°. gemerckt n°. P& daerin:

4 corgies taffachelas gingams;

een d°. gemerckt L^{tra} $\frac{X}{DJ}$ met:

8 corgies taffachelas gingams;

een d°. gemerckt op de gonje NP en op 't dekzel CR met:

6 corgies taffachelas gingams;

een kist gemerckt $\frac{AC}{X}$ n°. AX met:

16 corgies en 19 stux taffachelas gingams;

een d°. gemerckt op de gonje L^a WDJ en op 't dekzel MX9 met:

12 corgies taffachelas gingams;

een kist gemerckt n°. $\frac{DX}{AC}$ met:

3 corgies taffachelas gingams;

5 corgies geruytte en gestreepte chelassen;

1 $\frac{3}{4}$ corgies bethilles Ternatanes;

een d°. gemerckt $\frac{QR}{AC}$ met:

2 corgies taffachelas gingams;

2 corgies groote cambayen en

3 corgies cleene d^{aa}.;

een d°. gemerckt A. C. daerin:

2 corgies taffachelas gingams;

een d°. ongemerckt daerin:

2 corgies taffachelas gingams;

een d°. gemerckt $\frac{S\&}{AC}$ met:

15 corgies groote taepjes en

10 corgies en 16 stux cleene d^{aa}.;

een d°. gemerckt $\frac{Q}{AC}$ met:

12 corgies betthillies Ternatanes en 1 versilverd chits;

een d°. gemerckt $\frac{IX}{AC}$ met:

8 $\frac{1}{2}$ corgies diverse bethilles;

een d°. gemerckt $\frac{V\&}{AC}$ met:

6 corgies bethillis;

een d°. gemerckt $\frac{Q\&}{AC}$ met:

16 corgies cambayen en

1 corgie geruyte chelas;

een d°. gemerckt n°. $\frac{0}{CAC}$ met:

10 corgies moerissen;

een d°. gemerckt n°. $\frac{K}{AC}$ met:

12 corgies en 17 stucx bethilles Ternatanes;

een d°. gemerckt n°. $\frac{L}{AC}$ met:

11 $\frac{1}{2}$ corgies bethilles Ternatanes;

een d°. gemerckt $\frac{E}{AC}$ met:

9 corgies en 12 stucx moerissen;

een d°. gemerckt $\frac{C}{AC}$ met:

5 corgies moerissen;

een d°. gemerckt $\frac{S}{AC}$ met:

5 corgies en 15 stucx cambayen en

2 corgies allegias;

een kist gemerckt n°. $\frac{Y\&}{AC}$ daerin:

3 corgies mourissen;

een kist gemerckt N met:

14 corgies en 5 stucx sarassa gobars;

een d°. gemerckt n°. $\frac{B\&}{AC}$ met:

1 $\frac{1}{2}$ corgie moerissen;

$\frac{1}{2}$ corgie bethillis Ternatanes;

een d°. gemerckt n°. $\frac{X\&}{AC}$ met:

4 corgies bethilles;

6 corgies taepjes;

een d°. gemerckt n°. $\frac{C\&}{X}$ met:

10 corgies taepjes;

een d°. gemerckt n°. $\frac{T\&}{AC}$ daerin:

15 corgies taepjes;

een d°. gemerckt L°. $\frac{F}{DJ}$ met:

5 $\frac{1}{2}$ corgies bethilles;

1 corgies sarassa en

10 corgies taepjes;

een d°. gemerckt $\frac{K\&}{AC}$ met:

32 corgies en 18 stucx cambayen;

een d°. gemerckt L°. $\frac{G}{DJ}$ met:

4 corgies taepjes;

een d°. gemerckt AC daerin:

4 corgies en 4 stucx taepjes;

een d°. gemerckt AC met:

4 corgies en 15 stucx taepjes;

een kist gemerckt n°. $\frac{D}{AC}$ daerin:

7 corgies en 17 stucx diverse Masulipatnamse allegias,

een d°. gemerckt n°. $\frac{A}{AC}$ met:

1 corgie en 11 stucx bethilles;

een d°. gemerckt n°. $\frac{N\&}{AC}$ met:

2 corgies moerissen;

2 corgies parcallen;

een d°. gemerckt n°. $\frac{B}{AC}$ met:

1 corgie en 7 stucx salempoerissen;

een d°. gemerckt l°. 1 met:

$5\frac{1}{2}$ corgie bethilles Ternatanes;

een kist gemerckt n°. $\frac{F \times}{AC}$ met:

7 corgies en 17 stucx taepjes;

een d°. gemerckt $\frac{v}{NP}$ met:

10 corgies cambayen;

3 corgies sarassa gobaers en

7 stucx taepjes;

een d°. gemerckt $\frac{2}{NP}$ met:

10 corgie taepjes;

een d°. canassartie gemerckt NP. met:

5 corgies en 18 stucx taepjes;

een kas gemerckt $\frac{CX}{AC}$ met:

10 corgies taepjes;

$11\frac{1}{2}$ corgie cambayen;

een kist gemerckt n°. $\frac{G}{AC}$ met:

31 corgie en 18 stucx cambayen;

een d°. gemerckt n°. $\frac{BX}{AC}$ met:

8 corgies cambayen en

6 corgies diverse bethilles;

een d°. gemerckt n°. $\frac{EX}{AC}$ met:

$4\frac{1}{4}$ corgie bethilles Tarnatanes;

een d°. gemerckt n°. $\frac{AX}{AC}$ met:

4 corgies cambayen;

22 corgies en 19 stucx diverse bethilles.

Juny Anno 1680.

Primo Juny. 's Morgens gaat na de Straat Sunda de chialoup de Vlieger sonder schryven en eenlyck met mondelinge ordre om 't cruyssende jacht Odyck vandaer omtrent Bantam op te roepen, om tot de besendinge naer de cust van China gebruyckt te werden.

's Namiddags verschynt alhier onverwacht van uyt de besettinge tot Indermayoe de chialoup de Pauw sonder schryven, zynde het hoofd off den stierman daerop, genaamt Dirck Helt, buyten ordre en kennisse van zyne gesaghebbers opgebroken en herwaerts geseylt, voorgevende daertoe door de harde, quaataerdige en tyrannique boose proceduuren en tractementen van den commandant schipper aldaer Beyert Visch genootsaect te zyn geworden, gelyck hy met zyn sloepsvolcq oock seyde te kunnen doceren, 'tgunt evenwel als een saecke van quaden gevolge, gelyck zy, ingesien wesende, soo is by provisie tot nader ondersoeck van saecken daerop verstaen denselven levens zyn quartiermeester aenstonts door den E. fiscael van India by provisie in gyselinge te doen nemen, omme dan wyders over 't verlaten van zyn post etc. na bevindinge van saecken voor den Achtbaren Raat van Justitie tegens hun beyde geprocedeert te werden.

's Avonts gewert ons een brieffje van Bantam per Javaans vaertuygh, door den adsistent Gerrit van Loveren aldaer aen den resident Caeff present hier tot Batavia geschreven, den 29^e Mayus gecarteert, bevattende 't volgende:

28 Macassaren, daeronder 6 gequeste, met een roversvaertuygh van Intchiassem op Bantam aengelant en door den jongen Zulthan ten hooff ontboden en geëxamineert en wyders op de afvraginge verclaart hebbende met een onser chialoupen omtrent Chirrebou slaegs geweest te zyn en voort sonder passe bevonden wesende by den Konincq, soo had Syn Hoogheyt deselve alle voor schelmen verclaart en op poene des doots uyt zyn landt gebannen;

den tolck Huygh Boy was door den jongen Sulthan ten hooff ontboden en op verscheyninge door Zyn Hoogheyt gevraecht na de oorsaecke van de lange tardance zyner ambassadeurs tot Batavia en waerom de saecken niet spoediger wierden affgedaen, versoeckende de Hooge Regeringe tot Batavia te notificeren om een kort eynde daarvan te maecken en zyne ambassadeurs weder naer huys te

depescheren, en vermits er oocq party Maccassaren van Dain Mangika's volck op Lampon etc. seer begonden te rooven en te steelen, soo versocht hy verder Haer Hoogh Ed^{le}. daerin oocq geliefden te voorsien ende hem van die belhamels te helpen ontlasten, met belofte dat hy die alle op 't affeysschen aen haaren Konincq Crain Bissee wilde doen intrageren;

de Engelse en andere Europeaense vrunden alle devoiren bestedende om by den jongen Sulthan een mistrouwen tegens d'E. Comp^e. te verwecken en onder anderen dat 't goet tractement der Bantamse ambassadeurs en derselver statieuse inhalinge tot Batavia maer uytterlycke blycken en ten geenen anderen eynde streckende waren als om de Bantammers in den slaap te wiegen, terwylen dat de Hollanders tyt konden winnen om den Sousouhoenangh op te hitzen en oocq selfs machtigh worden om tegens de Bantammers offencive te ageren, en 't welck door Zyn Mayesteyt onsen tolcq Huygh Boey voorgehouden zynde, had denselven daerop vrymoedigh gedient off Zyn Mayesteyt soodanigen leugenpraatjens nochal voor de waerheyt begeerde op en aen te nemen, daer hy nochtans soo dickwils van die natie by de neus gevoert en bedrogen was, doch dat Zyn Hoogheyt sich maer geliefde gerust te stellen en te verseeckeren dat alle 't geen door Haer Ed^e. tot Batavia gehandelt en besloten wierde vast en ongekreuckt soudon werden onderhouden;

de landen van Tanara, Pontangh en Tangerangh waeren (soo men van terzyden was berigt) door den ouden Sulthan weder in besit genomen, en begeerde dien ouden heer niet dat die landen buyten syne kennisse en autoriteyt soudon werden gegouverneert noch oocq niet dat den Pangeran Joughja ofte eenige van des jongen Sulthans grooten eenigh gebiet over Turtiassa soude voeren;

den jongen Prins tot Chirrebon, Pangeran Depatty, had volgens 't aenbrengen van den hofspion door een brieffjen aen den jongen Konincq tot Bantam bekentgemaect, dewyle hy niet genegen was onder 's Comp^e. gebiet te staen en uyt de Mattaram oock advis hadden ontfangen dat vandaer na Chirribon een groote macht stinde af te komen om 't selve t'onder te brengen en hun alle van 't leven te beroven, dat om sulx te verhoeden door den Bantamsen Koninck als hunnen wettigen broeder met een goet aental volcx moghte werden geadsisteert om soodanigen macht te connen tegenstaen, doch daerop was noch geen antwoord gevolgt, alsoo het scheen den jongen Sultan sich met de plaetzen om de oost van Java voortaan niet meer begeerde te bemoeyen;

soo wiert mede gerucht dat er 150 vaertuygen des Sousouhoenangs tot Samarangh zeylreet lagen, sonder dat men wist waerheenen;

den na Lampon gebannen Keey Aria Soura de Marta, die hem t'soeck hadde gemaect, was alsnu weder uyt het gebergte op Bantam verscheenen om voortaan maer als een slaeff den Koninck te mogen dienen;

het Frans scheepje genaemt Tonkin was uyt Souratta verschenen, en stinde haren Soleil ⁽¹⁾ d'Orient eerstdaags met hunnen commissaris m^r. Bonreau mede te

(1) Er staat: *lololol*.

volgen en op Bantam te verwagten, en soo was mede een Portugees scheepje genaemt S^t. Joan van Timor gearriveert;

den ouden Sulthan had hem seer misnoecht getoont dat zyn zoon geene der Pangerans off grooten als ambassadeurs na Batavia hadde gesonden, vermeenende de slechte kennisse van Keey Aria Mangonsadana in staatssaecken de oorsaecke te wesen syner lange tardance tot Batavia etc.

Heden ter extraordinaris vergadering door de Heer Ordinaris Raat en president Anthonio Hurt overgegeven zynde de nominatie, by Heeren Scheepen desen voormiddagh gedaen en opgesteld van een dubbel getal soo Comp^s. dienaren als burgers, omme uyt deselve na jaerlyx gebruyck te verkiesen off van de oude te continueeren de borgercollegien van Weesmeesteren, Commissarissen van houwelyxe en cleene saecken, Boedelmeesters van Chinese en andere vreemde sterffhuysen, item Regenten van 't vrouwentughthuys mitsgaders oocq van het Lasarishuys hier ter stede, soo zyn in ordre tot alle deselve uyt de oude ten meerendeele gecontinueert en oocq opnieuw verkooren de volgende personen, als vooreerst:

tot Weesmeesteren:

d'E. Heer Extraordinaris Raat Johannes Camphuys als president by continuatie;

d'E. Dionys Kelek als vice-preses by optredinge;

d'E. Roeloff Witwout.....

d'E. Pieter van Leeuwen.....

d'E. Mattheus van Lugtenburgh.

d'E. Jan Lambertze Radder....

} mede alle by continuatie;

en d'E. Gabriel Nacken alleen nieuw verkooren in plaats van den afgeganen vice-praesces d'E. Jacob Does;

tot Commissarissen van houwelyckze en cleene saecken:

d'E Gerrit Vrelant als president

Pieter Schippers vice-praesces...

Robbert Lindzay.....

Cornelis Berenbergh.....

Jan Vrouwlingh.....

} alle by continuatie;

tot Boedelmeesteren van Chinase en andere
vreemde sterffhuysen:

d'E. Ocker Ockersze als president

Adriaen Adriaense.....

En uyt de Chinesen:

Koecko.....

Quedsieuqua.....

} alle by continuatie

tot Buytenregenten van 't vrouwentughthuys:

Capteyn Dideloff van der Beecq }
Bartel Claassen } by continuatie;

en tot Buytenregenten van 't lazarus huys:

baas Albert de Reus }
en Harmanus Harkmans } almede by continuatie;

alle welke collegien dan op morgen na d'agtermiddagspredicatie naer gewoonte in de groote vergaderzaele sullen werden geciteert, d'oude affgedanckt en de gecontinueerde en ⁽¹⁾ nieuwe wederom aengenomen en bevestigd etc.

Gemerckt den dootgraver der Nederlantze kercke Adriaen de Heger door 't niet opbrengen der dooden en 't meerder genot van penningen der graven als hy aen de kerck quaeme goet te doen, daerdoor de kerckenmiddelen merckelyck schynt verkort te hebben, soo is heden op gedaene notificatie deswegen van de E. Heer Willem van Outhoorn uyt name van kerkmeesteren verstaen, den gemelte de Heger van 't voornoemde ampt aff te setten en te deporteren en over zyne quade gangen door d'E. Bailluw in regten te doen betrecken, ende meteenen tot dootgraver der Nederlantse kercke weder in syn plaas aen te stellen den borger Lubbertus Indyck.

2 d°. 's Morgens vroeck ten 7 uyren de Bantamse heeren ambassadeurs Keey Aria Mongonsadana en Keey Nebey Astradjaja wederom na gewoonte uyt hun vaertuygen opgehaelt en door de E. sabandaer Ockersze en capteyn der Maleyers in de groote vergaderzael voor de Heeren Gecommitteerdens Speelman en Camphuys verselt met den E. secretaris Joan van Hoorn gebragt synde, soo syn deselve ambassadeurs na affgelegde wederzydse complimenten bekendgemaect het besluyt, van Haer Ed°. op gisteren genomen, om een aensienlycke ambassade aen haeren Koninck aff te vaerdigen en meteenen in keure gegeven, off zy vooraff naer huys wilden keeren dan off zy liever zoolange belieffden te wagten, om teffens met onse ambassadeurs te vertrecken, en off 't haer goet dachte imant uyt haer gevolg aen den Sulthan haeren heere te stieren om daerop zyne ordre aff te wachten, waerover de gesanten haer wel vergenougt toonende versochten vooraff naer huys te mogen vertrecken ect°. gelyck 't verdere largo gebesogneerde, in dese tsamenkomste voorgevallen, hieragter in de geïnserceerde formele resolutie gecompencieert op zyn tyt breder staat te werden aengehaelt.

's Namiddags naer het eyndigen van den gewoonlycken godtsdienst de op gisteren gecontinueerde en verkorene burgercollegien in de groote raatcamer binnen 't casteel verschenen wesende, soo zyn deselve alle in ordre, te weten Weesmeesteren, Commissarissen van houwelycxen en cleene saecken, Boedelmeesteren en Regenten van 't vrouwentucht- en van 't lazarus huys, nadat se eerst voor haere diensten waeren bedanckt, op den voorledenjaerzse eet wederom aengenomen en bevestigd, uytgenomen den borgerweesmeester Gabriel Nacken, die den eedt alleen

⁽¹⁾ Dit en laschte ik in.

opnieuw in handen van Zyn Ed^e. den Heere Gouverneur Generael heeft gepresteert, 't welcq volbragt en gedaen wesende, soo zyn Haer Ed^e. alsdoen na oude gewoonte met dese nieuwe collegianten onder de groote tammarindeboomen gegaen, alwaer een collationnetie vervaerdigt stont en men sich tot den avont soo tamelycq wat vervrolykte en als wanneer doen ider weder na syn huys keerde.

Namiddags wat later komt uyt de bekruysinge in de Straet Sunda hier terugge ter rhee de 't oponthode jacht Odyck nevens oocq de chialoupen Calcoen en Vlieger met een cleen advisbriefje, door den ⁽¹⁾ schipper Reynier Reynierse uyt de fluyt Swanenburgh aen Haer Ed^e. op heden gecarteert, eenlycq tot bekendmakinge dat 3 Javaense vaertuygen, van de oostcust komende met passen van onse residenten tot Tegaal en 2 tot Samarangh om naer Batavia te gaen, voornemens geweest waeren in plaetze van dien Bantam aen te doen, waerom deselve dan door onse cruysers omtrent de riviere ⁽²⁾ Pontangh agterhaelt synde, alsnu Bataviawaarts opgesonden wierden, sonder dat haer egter eenigh overlast van d'onse aengedaen was.

In den avontont komt alhier van Sourabaya ofte den treyn op Java's Oostcust over Japara te arriveeren 't jachje de Javaense Bode met drie missives en verscheyde stucken en bylaegen, d'eerste van den E. commandeur Jacobus Couper en den raat tot Sourabaya van dato 14^e May passado, de tweede door den Sousouhounangh Aman Courat Sinnepatty Ingalaga mede uyt Soerabaya in 't Javaans, waervan translaet in zyn geheel hieragter staat te werden ingeschreven, de laaste door den opperkoopman Cornelis Bartelse en raat uyt Japara in dato 28 desselven voorleden maants, alle aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende d'eerste van d'E. Couper onder anderen de volgende novos, zynde ten deele een geëxteendeert verhael van 't geene ons over Japara in corte reets is geadviseert geworden, namentlyck dat de saecken op 't eyland Madura zedert eenigen tyt ten besten geschickt en alle de grooten voor den Sousouhoenangh verootmoedigh en gewilligh onder de regeringe van den Pangerangh Tsacra Ningrat tot gehoorsaemheyt gebragt zynde, soo had den E. commandeur Couper de militie onder den capteyn Altmeyer van Coanjer weder terugge naer Sourabaya onthoden;

van de vertrockene vloot Maccassaren en Baugysen met Radja Palacca op den 25^e January passado van Sourabaya naer Macassar waeren 20 der Maccassaerse vaertuygen van de rest moetwilligh afgegiert en op eyland Madura aengelant, dewelcke na gedaene insinuatie ronduyt hadden verklaert liever te willen sterven als weder na Macassar te retourneren, sulx den E. Couper ten dien eynde onder de capitainen Jeremias van Vliet en Joncker 12 gontings en 2 chialoupen met 79 Europaense en 115 Amboinese militairen derwaerts hadde afgezonden om die meeneydige gasten te agterhaelen en van kant te helpen, dewelcke dan oocq sulx volbragt en 332 dier schelmen geattrappeert hebbende, deselve alle sonder rumoor na de andere wereldt hadden affgevaerdigt, soodat die geen spoox meer souden maecken etc.;

⁽¹⁾ Er staat: *dooden*.

⁽²⁾ Er staat: *ripiere*.

den Sousouhoenangh Aman Courat had zigh naer vele frivole voorgevens ⁽¹⁾ om naer Camal over te scheppen, eyndelyck met zyn geheele suite naer Grissee begeven om den geestelycken Mahometaensen Panambahan Mas Giry (waervan op den 30^e jongstleden maant rees vermaan zy gedaen) van de negory Giery by zich te ontbieden omme met denselven Panambahan (alsoo hy wegens zynen hoogen ouderdom naer de Mattaram niet soude kunnen medegaen) innerlyck wegens de gemeene ruste des ryx en de vruntchap met zynen broeder den Pangeran Pougarte beraden, hoedanigh Zyn Hoogheyt voortaan best met denselven in broederlycke vrede soude kunnen leven etc., dogh geciteerde paap den Ponombahaan tot drie reysen toe seer minnelycq met betuyginge van geen het minste leet over zyn vorige tellequelle en veranderlycke conduïtes te sullen werden aengedaen, onthoden zynde, soo had denselven egter niet alleen geweygert af te comen, maer bovendien noch laten weten, dat indien den Sousouhounang hem tot affkomste soude willen dwingen, hy ten besten mogelycq sich met de zyne terweer wilde stellen en leeren vegten, wanneer over dese trotze woorden den Sousouhounang gantsch was vertoornt en van Grisse niet te krygen geweest, waerom dan den E. Couper met den coopman van Mechelen van Sourabaya oocq naer derwaerts met onse magt overscheepten, die dan alsdoen nochmaalen vier voorname mantris na Giery affdepecheerden om dien heyligen Javaense priester uyt naam van de E. Comp^e. en den Sousouhoenang tot 't affcomen te persuaderen, gemerckt Zyn Hoogheyt denselven als syn vader erkende en zyn sentiment over verscheyde emportante ryxsaecken gaerne begeerde te hooren, terwyl het hem nochte aen kennisse noch ervarentheyt ontbreken konde om Zyn Hoogheyt ten besten te raaden, doch dien hooghmoedigen paap liet d'onse soowel als den Sousouhoenangh ten antwoorde weder brengen, dat den ouden Sousouhoenang in zyn leven hem hadde belast naer desselfs doot geen ander Koningh meer te mogen erkennen, en dat oocq by den heer admirael Cornelis Speelman hem was opgelecht, dat zy van Giery niet te wycken maer zyn gelooff aldaer voorstaen moste, 't welcq hy oocq vermeende te doen, temeer den Sousouhounangh Ratou (wiens graff hy bewaerde) sulx niet en begeerde; hy hadde geen Koninck; wat hy dan by den Sousouhounangh doen zoude, en veele andere frivole praatjens meer; op welck wreveligh bescheyt om de quade consequentie en 't aenhouden des Sousouhounangs den E. Coeper met den raat (aengezien den Zousouhounang sonder dien halsterrigen Panambahan onder zyn magt gebragt te hebben, naer ⁽²⁾ Sourabaya met reputatie niet konde teruggekeeren) geresolveert hadden den Sousouhounang daerinne met onse aldaer presente macht van 430 Europeanen, vermits hy hem geensints op zyne eygene Javanen conde verlaten, te adsissteeren en dat weerbarstige paapsgesinde gespuys en aenhangh, die 't nu al soo menigmael verkorven en reets Damang Sidajou en noch een mantrys om 't leven gebragt hadden, t'eenemael onder te brengen; sulx men ingevolge van dien voorts met onse troupes, onder negen vaendels verdeelt, met noch 1100 des Sousouhounangs Javanen tot digt by zyn schuyelhoek aen de voet van een bergh opgetrocken en

(1) Het HS.: *voorgevers*.

(2) Er staat: *maer*.

genadert synde, soo had den Panambahan met zyn geheele geslagte, die wegens zynen hoogen ouderdom, als zynde reets 80 jaaren out, al vry veele waeren, nevens alle de Gieryse ingesetenen een furieusen uytval op d'onse gedaen, nadat hy deselve alvorens op een vreemde maniere hadde aangemoedigt, stekende vooreerst een becken met benjuwin opgevult in den brant en onder 't roocken binnentsmots een tytlangh gepreutelt hebbende, eyndelyck met dese woorden uytberstende: ick hebbe den Konincq der vrye geesten in d'roock gesproocken, die myn belooft heeft datter op ider van myne zoons 1000 geesten sullen passen, soodat geen vyant deselve sal connen deeren; daerom meugt ghy vrymoedigh en sonder eenige vreesse de vyanden tegens en tekeer gaen, want uyt myn geslagte sullen de Koningen van Mattaram spruyten, 't welcq dese blinde Javanen, als nemende ⁽¹⁾ dese voorsegginge voor heyligh aen, tot sodanigen yverige defentie en offentie aengeport hadde als er noch oyt om de Oost in desen Javaensen oorlogh, soo d'E. Couper zeyde, was voorgevallen, aengezien sy in dese actie geen schieten off stooten agteden maer als desperate op 't roepen geduurig van amoekan (steek se doot) door den ouden Panambahan, die op alles overal persoonlyck ordre stelde, op de onse met sulcken furie aen alle kanten aenvielen, dat met 't verlies van 6 Europeaense en 10 Javaense coppen met noch party gequesten des Sousouhoenangs Maduresen en Javanen in sodanigen confusie op malcanderen gedrongen de vlugt genomen, dat se meteenen oocq twee onser blancke compagnien t'eenemaal in disordre ende de derde aan ⁽²⁾ 't vlugten brachten, waerop den E. commandeur, d'onse in de pekelsiende, met eenige in reservo gehoudende compagnien insgelycx ordentlyck op en den vyant tegemoet marcheerden en soo deftig daerop inbrack en brandede ⁽³⁾, datter partye harer hoofden en mindere in de kaars vlogen en zy wel soo geswind als se aengecomen waeren weder de retret ende vlucht namen en van de onse tot in een enge passagie vervolgt wierden, en hoewel zy die attacque niet lange daernaer nochmaels hervatteden, soo waeren deselve nochtans alweder naer weynigh chargerens terugge en boschwaert in gedreven, hoewel in desen heeten aenval den manhaften capteyn Caspar Altemeyer met noch 16 Europiaenen gesneuveld en al veele onser Europeanen waren gequest geworden; niettemin wiert den heyligen Panambahan, die twee swaere wonden in 't rechterbeen gecregen hadde, opnieuw ten uyttersten op de vlugt vervolgt en des volgenden nachts by hun heyligh genoemde graff met zyne byhebbende bloetverwanten (als zynde meest van al 't verder gemeene volcq, nu se gesien hadden dat se niet onsterfelyck gemaakt waere, verlaten geweest) door parthye Maduresen beset gehouden om deselve alle van kant te helpen off gevangen te nemen, gelyck dit laaste oocq welhaest geschiede en hy met 25 zynen zoons, schoonzoons en neven en byna 't geheele geestelycke geslacht buyten noch vry veele gemeene en 50 gequesten voorts ter ordre des Sousouhounangs alle sonder onderscheyt om den hals gebracht zyn, uytgenomen d'oudste zoon, Radeen Winata, die op de goede getuygenisse veeler mantrys wegens zyne onschult door den Sousouhounangh

(¹) Er staat: *nemen*.

(²) Er staat: *van*.

(³) Het HS.: *brandende*.

gepardonneert waere geworden, en waarmede die paapse regeersucht tot de wortel besnoeyt en haer vermogen gekrenckt zynde, soo was men alsdoen met de gantsch macht weder na Sourabaya affgesackt en op primo May passado nevens den Sousouhounangh aengecomen etc.; inwylen kreeg men daer doen weder berigt dat party Maduresen op dat eylant Suminap en Sampan uyt last des verdelgden Panambahans weder gerevolteert en in de wapenen vergadert waeren, daertegens dan den Maduresen gouverneur Jouda Nagara op die verwittiging met zyn volck ⁽¹⁾ derwaerts wierde gesonden om die rebellen te dempen en dat eylant tot volcomen ruste weder te brengen ect*;

de laatste missive en 't geschenck, van Haer Ed^e. op den 9^e April passado aen den Sousouhounangh Aman Courat afgevaerdigt en ondertusschen aldaer aengecomen ⁽²⁾ zynde, was corts na Zyn Hoogheyts wederkomste tot Sourabaya seer statieus aen lant gebragt en op de Javaense wyse met een seer nedrige beleeftheit door hem selfs ontfangen, die seer goet genougen in 't geschenck schepte en den brieff vervolgens in presentie van alle zyne grooten publycq liet lesen en op 't point raeckende de voorrechten, aen d'E. Comp^e. verleent en daerinne vervat, oocq een goet genougen liet blycken, volmondigh en publycq verclarende dat hy die verleende voorrechten aen d'E. Comp^e. overal op dit eylant Java soude mainctineren en deselve in alle zyne zeehavens ect^e. met openbaere gommesslagh ten overstaen van wederzyts gecommiteerde laten proclameren, betuygende daerby dat hy hem eerst alsdan geluckigh soude agten, wanneer hy gelegentheit gevonden hadde, die genotene weldaden aen d'E. Comp^e. te verschulden, met veele tedere expressien meer, maer aengaende den Pangerang Pougat was hy seer bekommerd dat alle de schoone beloften, door hem aen de Comp^e. gedaen, niet uyt hertensgront gemeent waren, hem seeckerlycq inbeeldende dat hy sonder aenstoot in de Mattaram niet soude werden aengenomen, doch van zyn vorigh voornemen om na Mocha syn leven te gaen eyndigen repte hy nu niet meer, noch oocq niet dat zyn thron verder als tot Wanacarta soude werden verplaast, alwaer alles tegens syn komste vaerdigh gemaectt wierde en reets een menigte wyven met Ratou Zingasarie voorafgesonden hadde;

aengaende den overlast, door Wiera Widigda in de Mattaram gepleegd, daertoe meende Syn Hoogheyd de Mataramse grooten selfs oorsaecke waere geweest, alsoo se op desselfs aencomste aldaer 't groot geschut, Gountour Gumie genaemt, hadden doen losbranden, 't welck na de oude Mataramse gewoonte noyt plach te geschieden als om drierhande redenen: 1 om de gemeente op de been te brengen, 2 des Sousouhounangs toorn wanneer hy eenige syner grooten liet ombrengen te kennen te geven en 3 hy groote sterfte syner onderdanen; voorts thoonde den Sousouhounangh oocq bevreesd te zyn dat den E. capteyn Sloot sich door schoone woorden der Matarammers en grote eerbewysinge soude laten verleyden, gemerckt hy niet en wiste hoe vals en geveynst de Javanen haer conden aenstellen, geen sonde naer haer oude seggen maakende om de Christenen te bedriegen; daerentegen spraken de Hollanders haer hert rontuyt, en daerom wierden zy oocq in al haer

(1) Er staat: na 't zyn volck.

(2) Er staat: aengenomen.

doen van God de Heere gesegent en keurde Zyn Hoogheyt (zyn gelooff als aen een zyde stellende, soo dit voor een verhael geschreven wert) alsnu die methode voor de beste etc.;

den rebel Derma Jouda agter boven Bilitar onthielt sich alsnoch in het gebergte, begerende niet af te comen maer zyn leven als een cluysenaer aldaer te eyndigen, waarmede den Sousouhounang niet tevreden zynde, hem andermael onder drygementen van zyn ongenade door zyn eygen broeder hadt laeten ontbieden om af te comen;

den Maccassaersen rover Namroet, in desen laesten Javaensen oorlogh op dit eyland hier bewesten, Japara mede omtrent de gemeene ruste als een quaat instrument al vry veel geravagiert hebbende en zich, nu 't werck tot een gewenst eynde begon te raecken, in de klem vindende, had den Pangeran Pongar in de Mattaram met een paerdetoom, pieck en een kisjen vereert, met versoeck om onder zyn bescherminge aengenomen te werden, 't welcke hem volgens de gerugte toegesecht soude zyn, met intentie egter om dien opgeworpen rover van kant te helpen, 't welcke, gelycq het seer apparent was, misluckende, soo was den E. Couper oocq van voornemen denselven evenwel ten uyttersten te vervolgen;

den Sousouhounang had soo nu en dan verscheyde gouvernementen met zyne getrouwste en bequaemste grooten versien, als namentlyck:

Pangeran Tsacra Ningrat als grootgouverneur van 't eyland Madura;

Angebekie Jan Grana tot grootgouverneur van Sourabaya;

Angabekie Angadjaja, desselfs broeder, tot gouverneur van Passouroan;

Adipatty Toemappel grootgouverneur van d'Ziepangh met den titul van Adepatty;

Nalladyka gouverneur tot Grisse met de titul van Demang Jouda Prana;

Damangh Zidajou, soon van Soeta Mangala, in zyn overleden vaders plaas gouverneur van Zidajou;

Aria Touban bleeff in 't gouvernement van Tonban continueeren;

Adypatty Oerawan bekleede de plaets van eerste ministers van staat omtrent den Sousouhounangh,

en Zoura Wicrana was zyn secretaris van staat etc.

Volght nu de translatmissive, door den Sousouhounangh Aman Courat Sinnepatty Ingalaga uyt Sourabaya aen Haer Ed^e. tot Batavia geschreven en nu mede als vooren gesecht ontfangen.

Desen brief, waerinne uytgedrukt wert d'opregte en suyvere genegentheyt van den Sousouhounangh Amang Courat Sinnepatty Ingalaga, komt aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende alle de Raaden van India, die oprecht in haere regeringe en seer beroemt zyn over haere hulpe aen alle die overlast werden aengedaen, voor wien haere vyanden soo boven als benedenwints bevreest zyn, die mede zyn gelyck de sonne en maene, welke deuchden van de Comp^e. gelycq als broeders icq

noyt sal vergeten, en oocq de deuchden aen mynen vader bewesen zyn nu oocq tot zyne kinderen gecomen, 'tgeene icq de Comp^e. sal soecken te vergelden. God de Heere wil den Heer Gouverneur Generael en de Raden van India segenen met veel gelucq en een langh leven in dese wereldt.

Verders den brieff, die aen my is gesonden en door den capteyn Jan Fransen gebragt, heb icq wel ontfangen nevens het geschenck van 3 vergulde Japanse rocken, een stuck rood laecken, 15 p^s. witte fyne moerissen, 3 vergulde en 3 versilverde chitsen, 10 p^s. gobaars Mataram, een bondel goude en een d^o. silvere kanten, een Suratse caros, desselfs toebehorende nevens 2 ossen en 2 kisten rooswater, alsmede voor Pangiran Dipatty een paer met gout gecisilieerde pistoolen en haere holsters, twee pees snaphaenen, 2 p^s. vergulde chitsen en 3 pees gobaars Mataram, voor welcke genegentheyt tot Pangiran Dipatty icq mynheeren grootelycx bedancken, en het gesondene aen myn jongste broeder Mas Pongar off den Sousouhounangh Ingalaga, namentlyck 4 p^s. goude en silvere chitsen, 8 p^s. fyne mourissen, 6 p^s. gobaars Mataram, twee stux Persiaens phelp en een kas rooswater, hebbe icq nevens een brieff van myn na de Mataram gesonden, 't geene hy seer eerbiediglyck heeft ontfangen, en die icq met het geschencq hebbe gesonden is geweest Sindoe Radja, doch met voorweten van den commandeur Couper.

Verders soo hebbe icq den inhoud des brieffs van den Gouverneur Generael wel verstaen en hebbe daerover met myn raatsheeren in presentie van den commandeur om hetselve beter te begrypen beraden, waerinne mynheeren my hebben gelieven indagtigh te maecken vanwegen dat icq niet haer geschreven en 't nieuws van hier hebbe bekentgemaect. De redenen daervan syn geweest dat icq doen in swarigheyt was; twyffele niet off mynheeren sullen het my vergeven. Alle het wercq datter tot noch toe gedaen is, hebbe ick geschreven. Eerstelyck ten tyde wanneer den majoor na Soocka vertrock is Willem ⁽¹⁾ en Djaja Lalana gestorven, waervan mynheeren raadslieden den commandeur Couper, Radja Boney, capteyn Joncker nevens alle de crygsvolckeren van de Comp^e. kennisse hebben, alsmede hoedat Crain Glisson in 't veroveren van Cappar gevlucht en Troenadjaja met zyne macht van boven het gebergte affgecomen; siende het volck van de Comp^e. is hy bevreest geworden en heeft vergiffenis gebeden, doch hebbe hem laten dooden, 'tgeene icq in den grooten brieff hebbe aengeteeckent en deselve aen den commandeur Couper ter hant gestelt. De reden dat icq sulx in der spoet niet aen mynheeren hebben laten weten, is, omdat het doen ter tyt een westewint was. Daerna heeft den commandeur my met een briefken ontboden en icq ben op 't eylant Madura by hem verscheenen. Dit maecke icq aen mynheeren bekend, omdat het eylant Madura noch niet recht voor my hadde gebogen; dierhalven hebbe icq met den commandeur, Radja Boney en alle de raadsheeren van de Comp^e. beraetslaecht en goetgevonden om Madura met de macht van de Comp^e. voor my te doen buygen, maer die van Madura

(1) Er staat: *willer*. Vergelijk hierboven blz. 172, 176.

syn nu tot Sourabaya in presentie van veele verscheenen; dierhalve hebbe geen besendinge meer derwaerts gedaen, maer hebbe haer op ⁽¹⁾ Sammanap en Pamangcasang gestelt onder 't hooft van den Tommagon Joeda Nagara, maer die van Pangerangh hebbe haer noch niet recht onder my vernedert, daeromme hebbe icq het aen Dipatty Sacar Ningrat noch niet overgegeven.

Verders heeft den commandeur beraatslaecht en gesonden om te sien wat Maccassaren hier noch om d'Oost waeren, welcke Maccassaren dat horende hebben aengenomen deselve alle met Radja Boney naer Macassar te sullen doen vertrecken. Daerna zyn der veele Macassaren tot Poulo Cangian wederom gecomen, waerop capteyn van Vliet en capteyn Joncker syn gesonden en hebben becomen 332 Macassaren, dewelcke alle dootgeslagen zyn, en vandaer zyn de capteyns van Vliet en Joncker naer Balambangan overgesteken om aen den Tauwang Alon te waerschouwen dat hy op zynen heer den Konincq soude gedagtigt zyn en van denselven een brieff eysschen. Doentertyt syn de volckeren van Balambangan tot Padjaracan gaen wonen, doch die van Taempa Moncki en Toncki zyn tot Djiliango gecomen, wanneer doen oocq de capiteyns van Vliet en Joncker aldaer zyn verscheenen; daeromme zyn de volckeren van Balambangan die tot Padjaracan waeren alle gevlucht. Daerna heeft Tauwang Alon een brieff aen my geschreven om vruntschap te soecken en haerselven aen my over te geven, welcq seggen van Tauwangh Alon tot my wel goet maer ontstaet alleen dat hy voor de Comp^e. bevreest is, want hy en heeft tot noch niet opgehouden met rooven en steelen der dorpen en desselfs volckeren.

Verders hebben mynheeren aen my bekentgemaect vanwegen Ingabey Wiera Diddaha, die in de Mattaram heeft quaet gedaen; dierhalven hebbe icq nu gesonden en na zyn goet en quaet laten vernemen. Noch heeft myn broeder Mas Pougat en de raatsheeren in de Mattaram tegens capiteyn Sloot gesecht dat den Heer Generael goet was en dat sy alle seer genegen waren haer onder de bescherminge van my te begeven, 't geene my seer aengenaem was dat wy eens souden wesen, maer daarvan is noch geen bewys, want ten tyde doen icq op Soka was, heeft hy brieven aen andere geschreven, waerinne hy volgens myn bevelen qualyck heeft gedaen; daarna heeft hy laten weten dat hy sieck was en sterven wilde. Hoedanigh soude icq dan zyn genegentheyt cunnen aennemen, d'wyl er geen teecken van broederlycke liefde is? En ick hebbe tegens hem gesecht: broeder Pougat, gy zyt niet dwaes, gy conde uwen broeder wel eenige goede tydinge laten weten, want broeder Mas Pougat, gy zyt een goet man, en behoorde gy aen u broeder niet te gedencken? gelyck gy hadde laten weten aen de volckeren van den dienaar Namrut om een pagger tot Tzelenga te maecken, 't geene icq hebbe gehoord, alsmede dat gy seeckerlycq aen de raatsheeren die tot Tselenga woonden gesonden hebt, 't geene my noch niet bekend is. Verders

(1) Er staat: *over*.

heb icq hem bekendgemaect datter noch volckeren van Cajoran in de Mattaram zyn, met namen Carty Nagara, Carty Nady en Carty Pada. en wanneer het lant in vrede is en icq met gesontheyt weder in myn ryck come, dat zy by gelyckenis alsdan haerselven ter dootd voor u quaeme vernederen en by u aengenomen wierden, sal u seggen niet naecomen, doch ick kan niet doen als Radja Bony, die seeckerlyck de Comp^e. wel gedient en geholpen heeft, alsmede aen my, geen nacht noch dagh alsoocq geen swaer wercq ontsiende, en die oocq onveranderlyck blyft tot vreugde van my in 't sien hoe kloecqmoedigh zyn volcq hem navolgt, gelycq oock de myne altoos by hem hebben gedaen, soolange hy gevochten heeft, en die hem volgden noch geen duysent waren; d'andere syn maer gegaen om te rooven en hebben veele van myn dorpen ledigh gemaect, 'tgeene door de goede hulpe van den commandeur Coupar, die wel het werck van de Comp^e. doet maer tot mynen beste, is gestut en my en myn volckeren geholpen, dat zy de goederen die de Bouginesen hebben gerooft wederom hebben gecregen, sooveele als den commandeur heeft connen becomen, en heeft deselve alle aen my overgelecht.

Noch (¹) hebben mynheeren my gelieven bekend te maecten vanwegens de Bantamse roovers met haere vaertuygen tot Packalongan, die brant gesticht en myn schietgeweer hebben genomen, en myn gelt dat by 't volcq van Packalongan was nevens haere vrouwen en kinderen wilden zy oocq nemen, maer d'selve zyn door de spoedige hulpe van de Comp^e. door de wacht tot Indermayoe als door Crain Bissey en Krain Panaragan (die Packalongan hebben geholpen) behouden en de schelmen syn met haren rooffbuyt naer Bantam gevluucht. Soo heeft den Conincq van Chirribon gevraecht, offer oocq eenige quade menschen tot Chirribon waeren, dat men deselve soude laten vatten en voor den Heere Generael brengen, gelycx zy zulx oocq aengenomen heeft te doen, 'tgeene icq oocq geloove dat hy na myns oordeels oocq volgens het begeerte van de E. Comp^e. sal verrigten; ende vanwegen de vyanden van de West, Oost en Zuyden zyn nu al wech, maer die van de Z. west sullen sonder Comp^e. hulpe niet kunnen affgekeert werden, want soo de Comp^e. Packalongan en de andere plaetzen hier om de West niet hadde geholpen, zy soude al verlooren en door de Bantammers genomen syn geweest, en wat aengaet het maecten van d'oorlogsprouwen tot Kalibenar en Kallibelletom, soo icq gehoort hebbe, sal uyt laten roepen en myn raadtsheeren seggen dat zy zulx een iegelycq alomme verbieden, met aenseggen, indien imandt van de grooten eenige prauwen aen Bantammers mogte vercopen, dat icq die zal straffen na behooren, en indien eenige geringe lieden sulx mochte doen, dat icq haer met de doot sal doen straffen.

Verders op het gelieven van mynheeren vanwegen de Fransen die hier met haere kleeden, amphioen als andere coopmanschappen op de

(¹) Het HS. leest: *doch* en laat dit doorloopen aan den voorgaanden zin.

stranden komen om te handelen, soo hebben tot Samarangh en Japara aen alle de grooten en raatsheeren doen aenzeggen, dat zy geen kleden, amphioen off andere coopmanschappen van de Françen mogen copen, als alleenlycq van de Comp^e., want al hetgeene icq met de Comp^e. hebbe gecontracteert, heb icq met verheuginge myns herte gedaen, maer icq vraege nu, indien de Françen in de Mattaram, Samarangh ofte tot Japara komen en myn begeerten willen agtervolgen, betalende 12 percento voor thol, want de Comp^e. haere coopmanschappen kopen, wat dencken myne heeren daeraff? Dierhalve durve icq nu soo stoutelyck van dat gedoente spreken, gelycq voordesen mynen vader den admirael Speelman, wanneer hy tot Japara was, tegens my heeft gesecht, en noch is myn versoek dat alle de volckeren van d'overseyde geene amphioen en kleden sullen mogen verkopen als alleenigh de Comp^e. ofte die desselfs passe medebrengen; sulx hebbe icq mede aen alle de hoofden op de stranden uyt de name van den commandeur Couper bekentgemaect, maer dat alle myne eygen volckeren soo in haer eygen plaetse als andere na behooren mogen handelen, te weten met Javaense coopmanschappen, en wat coopmanschappen zy dan mogten wederom brengen, 'tzy kleden off amphioen als anders, dat de Comp^e. haer dan in geen swarigheyt en helpt. De reden waerom icq soo stout spreke is, opdat dit lant Java niet verderven mach blyven maer als voordesen floreren, opdat icq in corten de macht mach hebben om het wercq van de Comp^e. te doen, en na myns oordeels syn de coopmanschappen der Javanen van een groot belangh, waerdoor de coopmanschappen van de Comp^e., gelyck den amphioen en kleden, echter niet sullen blyven leggen. Maer nu verhaele icq vanwegen de saecke van myn oom Mas Girey, die icq nevens zyne kinderen door de geliefte Godes in de Mattaram hebbe laten roepen, omdat hy de gelegentheyt van Java bekend is, en wanneer ymant tot Coninck wert gemaect, soo werden alle grooten en geestelyke personen in de Mattaram geroepen om te bidden, maer hy heeft tot my niet willen comen, alshoon icq aen hem noch hebbe geschreven, en daer zyn veele lieden soo van Grisse, Sidayoe, Sourabaya en Calangh die noch onderdanen zyn van Giry, en die van Madura maecken oock veele sribbelingen en drygementen. Icq hebbe de gesant van Giry gesproocken, maer die en was niet vast in zyne woorden. Daernae hebbe icq tot Pangeran Giry met veel volcx gesonden, namentlyck Paman Dipatty Sourabaya, Damangh Sidayoe, Tommagon Wienarongh en 't volcq van Kalangh, en 't geene icq versocht hebbe daer zyn de Princen van Giry tegen geweest, en doen syn se Paman Dipatty Sourabaya, Tammagon Wienarong en Damang Sidayoe haer geweer medenemende gevolght, soodat de gemeene lieden zyn verstroyt geworden en wechgelopen, en Damang Sidayoe is mede gevolght van zyn volcq met een pieck dootgesteecken alsmede een Loera en een van Zourabaya dootgebleven; soo heb icq op Sondags 's morgens den 27^e April in 't jaer aliff met den commandeur en 't volcq van de Comp^e. beraatslaecht, seggende dat icq genegen was na Giry te gaen,

maer indien icq na Giry was vertrocken, souden sy gesecht hebben dat icq volgens die saecke met den commandeur en zyn volcq overeen was gecomen. Dierhalven hebben wy goetgevonden dat icq en den capteyn Jan Francen uyt de syde van Patoekangan souden comen, nevens myne raadsheeren Dipatty Oerawang, Ingabey Naracassoema, Tommagon Soera Nata en Ingabey Diajang Rana, en dat den commandeur en Capiteyn Caspar van de groote wech souden komen nevens myne raadsheeren Aria Sindoe Radja, Tommagon Wanga, Ingabey Marta Wangsa en Tommagon Joeda Nagara van Sammanap. Soo is myn oom Mas Giery nevens syne kinderen uytgecomen en op het volcq van Samanap en Pamangcassan gevallen, die gevlucht en verstrooyt syn. Daerop is het volcq van de Comp^e. maer alle de soldaten noch niet gecomen en hebben die van Giery verdestrueert en haer op de vlucht geslagen, die haer in de wildernissen hebben verschuylt, maer den commandeur en Capteyn Caspar hebben wederom soldaten na haer gesonden, alwaer den Capteyn Caspar door de vyanden die in de wildernissen schuylden met een piek wiert doorstoocken en veele soldaten syn gestorven, oock is Mas Giery nevens syne kinderen door schietgeweer van de Comp^e. swaerlyck gequest en 't volcq van Giery syn alle gevlucht, maer veele zynder gequest en gestorven, maer icq nevens den Capteyn Jan Francen waeren besigh tegens Singasarie, Prince van Giery, die op capteyn Jan Francen is ingevallen en gevochten, alwaer hy met een pieck is gestooten, maer doen is Singasarie nevens zyn soons gestorven, oock synder veele van syne volckeren gequest en gestorven. Daerna isser op Dingsdach een affgesondene van den oudsten soon van Mas Giery met kennisse van den commandeur by my verscheenen, en hebbe hem zyn cris, genaemt Calamoenjagh, door den Tommagon Joeda Nagara en myn staatjongen laten affeysschen; daeromme is hy wechgelopen en heeft niet syn kris, maer zynen sone overgegeven, om hem aen den Sousouhounang t'overhandigen, die icq hebbe laten visiteren off hy oock een cris by hem hadde, en hebbe hem wederom laeten gaen, om met zynen vader tot Grisse te comen, alwaer hy met 8 mannen is verscheenen, die icq alle met hem hebbe laten crissen, en Tommagon Joeda Nagara heeft Mas Giery nevens alle zyne gequeste kinderen, behalven 7 die'r in den stryt gebleven zyn, mede gedoot; daerna isser noch een Prince met 11 mannen als gesant gecomen, die almede gedoodt zyn, 't welcq de straffe Godts is over Giery, die nu t'eenemael ondergebracht syn en niet meer dan een oude Prince van overgebleven is die icq het leven hebbe geschoncken, en hebbe daervan niet anders te seggen als 't geene myne heeren weten, en omdat de stadt Batavia verre vanhier is gelegen, can icq UEd^e. niet meer laten weten, want alles is mynheeren bekend.

Noch heeft den commandeur my te kennen gegeven, datter volcq van myn vader den admiraal is gecomen om een duysent rd^e. voor den croon te eysschen, die myn voorouders heeft toegecomen, en wanneer Cadiry veroverd is heeft den admiraal my deselve gegeven. Hierop sal

icq het antwoord alleen van mynheeren verwagten, en ingevalle dat icq sooveel niet en hebbe, sal icq het echter soecken om de croon te betalen. Degeene die UEd^e. dienaer hetselve op zyn versoeck heeft gegeven, is den admirael Anthony, die my sulx oocq belooffde te doen wanneer Cadiry verovert soude zyn, en icq heb niet anders van Cadiry gecregen als partye wyven, schietgeweer en 2 kleene gommen, die icq gecocht hebbe van de lieden die deselve nevens de kroon tot buyt hebben gekregen, en my wiert door de man die de croon hadde gekregen gevraecht off icq deselve voor duysent rd^e. wilde hebben off niet; icq hebbe deselve genomen, en indien icq gemelte penningen can soecken, sal ick se betaalen.

Verders is myn seggen niet anders als 'tgeene in desen brieff vermeld staet.

d'Verdere derde off laaste missive van den E. Bartelse en raadt tot Japara, met voorgeciteerde jachje de Javaense Bode ontfangen, behelst boven 'tgeene de negotie raakt niets nodigh hier aen te haelen, hebbende voorts alleen gemelte bodempje uyt den tryn alhier terughgebracht de naervolgende ammonitien en instrumenten van oorloge, soo goet als ontramponeert, te weten:

- 16375 E buscruyt;
- 191850 stux diverse musquets- en andere cogels;
- 1075 kippen londt;
- 509 musquets;
- 76 snaphaens;
- 18 ruyterwapens;
- 2 donderbossen;
- 22 carbyns;
- 22 pistolen;
- 2 hellebarden;
- 1 slagswaart;
- 381 houwerklingen;
- 21 patroontassen;
- 3 lange parrings;
- 30 draegbanden;
- 1 trompet;
- 1 hantlantaarn;
- 5 trommels;
- 5 paar stocken en
- 164 bandeliers, alles ongetacxeert.

In den avontstont comt hier ter reede van Banda over Bima aen te landen de fluyt de Berckmeer ledigh en zonder schryven van d'Heer Gouverneur en raad in Banda, omdat zy over Bima om sappanhout waeren gesonden en 't jacht 't Wapen van der Goes in korte dagen direct derwaerts stont te volgen, en eenlycq een klein advysje van den resident Willem Eyckmans tot Biema overbrengende aen Haer

Ed^e. van dato 21° May, alleen tot bekendmakinge dat aldaer geen sappanhout in voorraet noch oocq geen seeckere tydinge van den Moor Codja derwaerts van Sombauwa aengebracht was, en oversulx gemelte fluyt ledigh naer Batavia moeste vertrecken, gelyk by 'taencomend briefboecq onder 't quartier van Macassar zy te beoogen.

3 d^e. Heden morgen werden alhier binnen 't casteel voor Haer Ed^{le}. tentoongebracht 2 levendige kaymans off crocodillen, door eenige ingesetenen gevangen, d'ene maer cleen en gemeen, maer d'andere van meerder groote en ruym 15 voeten langh.

4 d^e. 's Morgens speelt seecker Javaen van 't gevolg der Bantamse ambassadeurs hier even buyten de boom onder hun vaertuygen, daer zy mede in 't dock leggen en hun residentie op houden, den desperaten off amock, die dan, alvorens 2 à 3 syner medemackers gequest hebbende, door deselve Bantammers onder toeloop en omcingelinge oocq van party van ons volcq voorts gekrist en aenstonts gedoot is geworden, waeromtrent de heeren ambassadeurs sigh redelycq en na behooren quamen te dragen.

Op primo deser by Haer Ed^e. goetgevonden wesende, de heeren Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Aria Nebey Astradjaja met haer gevolg voor derselver vertreck uyt name van de Comp^e. eens te tracteeren en alsoo alle genougen toe te brengen wat met fatzoen en sonder krenckinge van Comp^e. achtbaerheyt en respect can geschieden, soo syn ingeolge van dien deselve heeren ambassadeurs, by haer hebbende een gevolg van omtrent 100 man, heden middagh omtrent de clocke elf uyren door den E. sabandaer Ocker Ockersze en onsen Bantamsen resident Willem Caeff als onsen capiteyn der Maleyers Wan Abdul Bagus uyt haere vaertuygen gehaelt en met 2 koetsen door de stadt gebraght in de thuyt van Syn Ed^e. de Heer Gouverneur Generael even beoosten 't casteel, alwaer dan mede genodight en verschenen waren de heeren fiscaels Gualter Zeeman en Pieter Pauw, de oppercooplyden des casteels Nicolaes Bankes en Jan Parvee, d'E. Daniel van den Bolck, lit in den Achtbaren Raat van Justitie, de cooplyden Jacob van Dyck, Mattheus van Luchtenburg en Hendric Cansius, item de messeurs Jacob Does, Joannes Cops, Steven Schorer, Martinus van Ingen, Hendricq Boulan en David de Vicq, dese laaste alle genomineert omme met de heeren Zeeman en Ockersze, welcke, als hieragter op morgen uyt de samengestelde conferentien zedert 29 passado in 't brede sal blycken, tot ambassadeurs zyn genomineert en verkooren omme van Comp^e. wegen weder aen den Konincq en regeringe van Bantam aff te gaen en onse saecken en pretentien aldaer voor te dragen en daerop, zoo deselve daerinne quamen condescenderen, de vrede te vernieuwen etc., mede als raat- en staatslieden na derwaerts zyn geprojecteert, vertoevende de heeren ambassadeurs mettet geselschap van voorsz. heeren en vrunden in 't groote huys van Zyn Ed^e. aldaer tot omtrent de clocke 12 uyren, alswanneer de Heeren Directeur Generael Cornelis Speelman, Willem van Outhoorn en Joannes Camphuys, tot dit tractement gecommiteert, met den secretaris der vergaderinge Joan van Hoorn sich uyt het casteel te voet mede na voorsz. thuyt begaven en aldaer de heeren Bantamse

ambassadeurs uyt name van de Hooge Regeringe vrundelyck verwillecomen, en wiert alsdoen na weynigh vertoevens opgeschact in een grote bamboese loots, even agter het huys daertoe geprojecteert, te weten op onse maniere, hoewel voor de heeren ambassadeurs en haren adel oocq op de Javaense wyze met buffelsvlees als anders op 't beste door onsen capteyn der Malyers was opgedischt, gaende men niet lange daarna omtrent ten een uyren aen de taefel, en sat den Heer Directeur Generael bovenaen en ter wederzyden nevens hem de heeren Outhoorn en Camphuys en aen haer Ed^e. wedersyts de 2 Bantamse heeren ambassadeuren en daeraen voorts wederzyts den secretaris en onsen gequalificeerde vrunden en doen voorts vervolgens daeraen den Bantamsen Javaensen adel der ambassadeurs tot omtrent 50 à 60 personen, soodat de taefel ter wedersyts vol, doch voor desen adel (als gesecht) op hunne wyze opgedischt was, werdende gedurende de maeltyt verselt met 't geluyt van een goet getal violisten en daer somwylen eenige trompetters en trommels tot recreatie sich mede onder lieten hooren, gelyck oock al vry eenige glaasjes met Rinse wyn, seck en mom omgingen, daer de heeren Bantamse ambassadeurs bysonder in de Rinse wyn al vry goede smaecq begonden te krygen, meest onder een chergie van musquetten door een troepe van 40 man, die tot statie van dit tractement onder den vaandrig deses casteels Jacob Gast aldaer bestelt was en zich even buyten die loots gerangieert hadt, en nadatter 2 off 3 binnen waeren hun glaasjes voort uyttroncken gelyck oock hunnen adel, doch welcke alleen met Spaance wyn en mom beschoncken wierden, maer die waeren vry gretigh en lieten soowel van 't eeten als 't bancquet en vrugten niets overigh, selfs dat voor onse heeren en messieurs stont almede packende en alles dat se niet eeten konden aen haer dienaers die agter haer stonden toeryckende.

Gedurende de maeltyt saten het gevolg der ambassadeurs van staat met hun piecken etc. in troepjes voor en rontsom agter de loots in de thuyt, alwaer zy oocq op 't gras neder op pisangblaederen na haere wyse opgedischt en met een glaasje wyn beschoncken wierden. Nadat men dan dus tot omtrent 4 uyren aen taefel geseten en sich vry vervrolyckt hadde, stelden den Heere Directeur Generael in, eerst de gesontheyt van den Conincq van Bantam en daarna van onse Heeren Souverainen als Zyn Hoogheyd den Heere Prince van Orangi, die beyde al staende soowel van d'onse als de heeren ambassadeurs en haeren adel, die zeer net op haer wencken pasten, gedroncken wierden, en op d'welcke dan telkens op een geordonneert zeyn van een musquetschoot 9 canonschooten met scherp van de punten des casteels de Robyn en Zaphyr gedaen wierden, na welckers volbrenginge men noch een weynigh geseten en wat gediscoureert hebbende, soo stont men omtrent ten 5 uyren van de taefel op, en wierden de heeren ambassadeurs doen met praten en vrolycq zyn in de thuyt noch wat vermaeck en doen eyndelyck al staende in 't ronde in de thuyt door d'Heer Directeur Generael Speelman nochmael ingestelt voor 't laeste de goede vruntchap tusschen Batavia en Bantam en 't welvaren van de Comp^e. en van Bantam tesamen in een, op welck glas dan wederom noch 11 canonschoten van de punten Robyn en Zaphyr volgden, waarmede dan de tyt al tot omtrent 6 uyren verlopen zynde, soo wierden de voorsz. heeren ambassadeurs,

om gelycq doorgaens voor den doncker en tydigh met haer volcq in hun vaertuygen te zyn, op haer dancksegginge een vrundelyk afscheyt gegeven en zy door de heeren en al de vrunden tot aen de carossen buyten de thuyne geleyt, daer zy nevens den E. Ockersen, Caëff en den capiteyn der Maleyers weder instapten en na 't Vierkant reden en alsoo door deselve weder in hunne vaertuygen geconduiseert wierden, gevolcht van al hun adel en byhebbende dienaren te voet en wesende de ambassadeurs al vry wel getracteert en bestoven, terwyle dat se verscheide betuygingen van haere genegentheyt hadden geuyttet tot een goede vrede en vruntchap tusschen de Comp^e. en Bantam en hun over dit heerlyck onthael en de eere, die haer daerby aengedaen was, ongemeen danckbaer en vernoecht sich betoonden, waernaer de heeren met onse genode gasten noch een glaesjen genuttigt hebbende, soo gincq men gesamentlyck van daer uyt de thuyne wederom metten donckeren naer het casteel de Waterpoort in, en bragten alsoo de Heer Directeur Generael Speelman met alle man van d'onse t'huys en namen doen voorts ider afscheyt na syn huys, zynde oocq alle meest wel getracteert en tamelyck ruym ververscht, als wanneer d'Heer Directeur mette heeren Outhoorn en Camphuys van dit tractement aen Zyn Ed^t. rapport hebben gedaen, sonder datter onder de maeltyt off dit tractement eenige discoursen syn voorgevallen en verhandelt, nodigh in desen te insereren, alsoo al 't aenmerckenswaardige bey de hiervoor staende en noch te volgen conferentien omstandigh staat uytgedrukt en genoteert.

De Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja bey de jongst gehoude conferentie met de 3 Heeren Commissarissen der Hooge Regeringe volgens den inhoud van dien op de redenen en motiven, die haer ten reguarde van hun overgeleverde geschrift op 24^e der voorlede maent May door haer E. waeren voorgehouden en tegengeworpen, onder anderen belooft hebbende zeecker notoir en voornaem abuys daerin en by vermelt (bestaende in dese woorden der inleydinge ofte in het beginsel: *zoolange den Tartarischen Keyser het ryck van China heeft beheerscht is noyt hulpe van crysbenden van eenige uytheemsche volckeren versocht geweest*) te sullen veranderen, omdat men hun 't contrarie wegens onse bewese adsistentien in de voorige jaeren van 1662, 1663 en 1664 ter ernstigen versoecken van de doenmaels gewesene Hoccieuwse hoofregenten Singlamong en Lipovi uyt naeme des Keyzers hadde voorgedragen en aangewesen, zoodanigh het onder dien dato in 't brede staet aengeteeckent, zoo hebben gemelte heeren ambassadeurs ingevolge van dien desen middagh uyt haeren name door haaren staatsman, den tolcq Limlacco, het voorsz. geschrift, zooals het doen den 24^e is overgelevert, andermael na haere weyze geschreven en toegemaect ten huys van de Heer Ordinaris Raad Balthasar Bort aen gemelte zyn E. doen brengen en terhand stellen, die 't zelve dan oocq aengenomen en voorts des namiddags in Raade van India gebracht en verthoont heeft, 't welcke dan geopent en al voort aen den sabandaer Ockersze overgelevert en door denselven met eenige onser ervarenste en bequaemste Chinesen tegen het eerste ingeleverde geschrift van den 24 passato naegesien en geconfronteert wesende, bevonden is met deselve inhoud van het gesechde voorige t'eenemael te accordeeren en alleen by dese hiervoor gespecificeerde woorden,

over 't versoeck des Keyzers om eenige uytheemse hulpe en crygsbenden, in dit nu ingediende geschrift daerby gestelt: *dan alleen van de Hollanders*, 't welck soodanigh aengenomen en voor notitie hier aengeteeckent en oocq in margine van 't selve ingeleverde geschrift onder dato van den 24^e May genoteert zy geworden, als aldaer mede zy te lezen.

D'aengecome Javaense brieffbrengers van eenen Ingabey Djaja Wiera, uyt naeme van den Pangiran Pougat uyt de Mattaram herwaerts afgesonden en op 29 passada alhier verschenen en hiervoor onder dien dato aengeroert dat se doenmaels oocq by Zyn Ed^l. ter audientie waren geweest, hebben haren brief, die hiervooren alsdoen mede zy geinsereert, niet voor heden voormiddach in geleyde van den sabandar Ockerse nevens een geschenck van een pieck en een cris in de groote vergaderzaale aen Zyn Ed^l. overgelevert ten bywesen van den secretaris Joan van Hoorn en zyn sonder eenige uytterlycke statie, nadat se met een glas wyn beschoncken waeren, weder na buyten geleyt en den inhoude des briefs hiervooren als gesecht te lesen.

5 d^e. Even voor de middagh gewert ons per inlants vaertuygh van den inlants luytenant Aly met 2 soldaten een briefje, door den vaendrigh Jan Bervelt uyt 's Comp^e. veltschans tot Tanjongpoura aen Haer Ed^e. op heden geschreven met eenige bylaagjens verselt, waeronder seecker Javaense ole door de afgesanten des Sousouhounangs uyt Tanjonghpoura mede aen Haer Ed^e. alhier, waervan 't translaet hieronder staat te volgen, dicterende wyders de missive van den vaendrigh Bervelt dat aldaer aengecome waeren 3 afgesondene mantrys des Sousouhounangs Aman Courants, met namen Mantra Cassoema, Soura Dieta en Mas Praya de Wangsa met 15 vaertuygen en een swite van ruym 500 man om Zyn Hoogheys schoonmoeder, die haer daeromtrent soude onthouden, op te soecken, zynde deselve ten dien eynde met een vrygeleytsbriefje van d'E. commandeur Coupar van dato 28 Maert passado versien geweest en voorgevende vorders ordre van den Sousouhounangh te hebben om alle de hooftden der Craoangse landen byeen te doen comen en tot schuldige ⁽¹⁾ gehoorsaemheyt aen te manen en om 's Comp^e. besettinge met alle nootdrift te versorgen, 't welck den vaendrigh dan hadde doen naecomen en dieselve in Compagnies pagger verschenen wesende sulx voorgehouden, waerop zy gesamentlyck opnieuws wederom getrouwigheyt aen d'E. Comp^e. en den Sousouhounang Aman Courat belooft hadden, gelyck sulx breder in 't aencomend briefboecq staet te lesen.

Volght nu het translaatbriefje, door de gemelte afgesondene des Sousouhounangs uyt Tanjongpoura aen Haer Ed^e. geschreven.

Desen brief comt van myn die het werck van de groten doe nevens Radin Marta Cassoema, Radin Paria di Wangsa, Mas Soura Dita en alle de grooten, die myn gelast hebben om met den admiraal tot Carrawang te beraatslagen, omdat die van Carrawang haer noch niet voor den Sousouhounang hebben gebogen, want zy en zyn niet gelycq die van Samadangh en Tegal,

(1) Er staat: *suldige*.

die haer seeckerlyck onder de Comp^e. hebben vernedert. Dit was myn beradinge met den admiraal tot Carrawangh, die myn als hoofd over de grooten heeft gestelt en hebbe vyffthien volckeren om te beraden gesonden.

Desen voormiddagh zyn de 2 Bantamse heeren ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Nebey Astradjaja, naedat deselve op gister in de thuyn van Zyn Ed^e. wel feestelycq zyn getracteert, gelycq hiervooren in 't brede en specifice staet vermelt, en alsnu op haer versoeck gereet staen omme vooraff wederom terugge naer huys te keeren, omtrent acht uyren binnen 't casteel verschenen in geleyde van den E. sabandar Ocker Ockersze en hebbende alsnu maer een cleen gevolg van haren adel en suite van maer 20 à 25 man by zigh, gaende eerst by Zyn Ed^e. en vervolgens by den Heer Directeur Generael en de verdere Heeren Raaden van India een vrundelycq afscheyt versoecken en nemen om Haer Ed^e. altesamen en ider in 't particulier voor de genoten beleeftheden en goede tractamenten geduurende hun aanwesen alhier vrundelycken te bedancken, 't welcq dan omtrent de middagh in 't ronde geeyndigt wesende, zyn se ⁽¹⁾ na de stadt en na de heer Willem van Outhoorn zyn wooninge gegaen, daer dan oock wat onthaelt en wyders door de sabandaer wat vermaeckt wesende, zyn se na een weynigh rustens conform het gearresteerde en 't besprek met hun van huydenmorgen des naermiddags over de klokke 4 uyren voor 't laaste nochmael binnengeweest en aldaer gebragt door den meergemelte E. Ocker Ockersze en onsen Bantamsen resident Willem Caelf en capteyn der Malleyers Abdul Bagus, welcken hun meest doorgaens ter audiëntie hebben geleydt, omme nu haer afscheyt finalycq te nemen en te erlangen, werdende eerst gebracht in de middelcamer van Zyn Ed^e. woninge, terwylen de Heeren Raden noch alle niet over in de raadcamer en by Zyn Ed^e. verschenen waeren; 't welcq nae verloop van ruym een half uur geschiet en de heeren compleet by den anderen in ordre aen de groote raattaefel geseten zynde, soo wierden voorsz. gesanten met onse gecommiteerdens, die hun geleyden, alsdoen door den secretaris versocht binnen te comen en aldaer oock gebragt en geset in sulcker voegen en met dat fatzoen en ordre invoegen als tevooren en doorgaens onder en staande de gehoude conferentien met haer ware geschiet, waerna een roemer wyn in 't ronde tot afscheyt wierde gedroncken, bedanckende de ambassadeurs nu andermael de heeren in 't generael hooglycq voor het lofflyck tractement, 't gunt hun geduurende haer aanwesen alhier was aengedaen; alswanneer doen verder na een weynigh sittens eenige reden over en weder van weynigh belangh voorvielen, en op hun vrage in hoeveel daegen onse gecommiteerde ambassadeurs aen haeren Sulthan wel stonden te volgen, wierde gesecht in 8 à 10 dagen apparent ten langsten sulx stont te geschieden, 't gunt zy zeyden gaerne te willen weten, opdat haren Konincq tegens die tyt alle apparentie tot de inhalinge en ontfangh derselve met alle fatsoen dan oock mochte prepareren etc., ende doen wiert aen haer gesanten door Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael overhandigt twee geschriften ⁽²⁾, op

⁽¹⁾ Er staat: *zynde*.

⁽²⁾ Het HS.: *geschriften*.

Hollants papier in de Maleytze taele geschreven en getranslateert, waarvan het eene waeren de copien oude vredensarticulen, den 10 July des jaers 1659 tusschen de Compangie en 't ryck van Bantam gemaect en geslooten mette illucidation en nadere verclaringe van 'tgeene tot nacominge en voldoeninge derselver de Comp^e. alsnoch gerechtelyck quaeme te competeren en oocq alsnu wierde gepretendeert. en het andere zynde een memorie van de nieuwe eyschen en pretentien, die de Comp^e. op den Coningh en regeringe van Bantam boven en behalven de effective renovatie en genoegdoeninge van 't voorstaende oude contract van anno 1659 alsnu nader quaeme te versoecken en te vereysschen, omme tesamen alsoo in de vernieuwinge van een vredeverbont bedongen te werden, beyde van alsulcke inhoud als haer ambassadeurs op 29^e passado articulauter en in 't breede duydeleyc en omstandigh door de Heeren Commissarissen Speelman en Camphuys waere voorgehouden en sooals die onder en in de lopende conferentie tzedert 28 May tot dato deser hieragter omstandigh staat gedeclareert, en oocq 'tgunt dese ambassadeurs doenmaels op 'teen en 'tander tot antwoord hebben gediend, en daeruyt klaer magh blyken dat se met geen alsulcken macht nochte pouvoir van haeren Konincq en verdere grooten zyn voorsien off gevolmachtigt als zy op haere aencomste wel hebben voorgegeven en wy oocq volgens het nader ontfange schryvens des Coninx aen den eersten gesant Keey Aria Mangonsadana hebben vertrouwt en gemeent gehadt, welke twee schriftuyren hun dan overhandicht en daerby gesecht zynde, dat zy die haeren Koninck gelieffden over te leveren en dat ons antwoortschryven aen denselven na 't ordinaire gebruyck in de werelt met onse ambassadeurs soude werden gesonden, soo namen zy die zoodanigh aen en beloofden deselve den Sulthan en verdere grooten te sullen overleveren en van alles 'tgeene hun door Haer Ed^e. alhier was aengesecht, voorgehouden en voorgecomen getrouwe openinge en rapport te sullen doen, met verdere verclaringe oocq haer best en devoir te sullen toebrengen, dat alles in der minne mogte vereffent en tot een goet accoort en nieuwe vaste vruntchap metten jongen Sulthan gebragt werden, waerna doen (den avont al beginnende aen te comen) de ambassadeurs opstinden en na weder met sirypinang vereert te zyn met beleeftheyt en modestie, gelyck sy in al hun gedoentens sich doorgaens al verre boven de ordinaire Javaense wyze hebben bethoont, een vrundelyck afscheyt met hantgevinge van alle de heeren namen en alsoo naer buyten gingen, werdende door d'E. Ockersze en capiteyn der Maleyers tot in haer vaertuygen geleyt en daer oocq afscheyt en een behouden reyse na huys toegewenscht; inwyl en dat doen onsen resident Caëff door Haer Ed^e. verder mondelinge 't nodige zy geordonneert en de geschriften, die de gesanten in 't Maleyts zyn behandigt, oock in de Duytze taele medegegeven, om den Sulthan daeruyt van 'tgeene met de gesanten hier was gebesoigneert te connen berigten etc., en wanneer hy dan op morgen met de chialoup de Vliger in geselschap der Bantamse ambassadeurs met haer 10 vaertuygen naer Bantam onder zeyl staet te gaen, medenemende tot guastus van dat comptoir en verversinge voor de schepen als tot inkoop van rottang etc. een somma van 6000 stux contante Spaence realen. Wat nu hierop volgen sal en hoedanigh dese schriftuyren de Bantamse regeringe sullen

voorecomen, moet ons de tyt leeren, en sal nu hieragter noch per notitie werden genoteert, wanneer onse genomineerde ambassadeurs, d'E. Zeeman en Ockersze, de reyse volgens 't project na Bantam komen aen te nemen mettot geene daeromtrent dan nodigh sal requireren gesecht en aengeteeckent te werden etc.; God de Heere bestiere dese saecken ten meesten beste van de Comp^e. en tot ruste en welvaren van haer en haere goede ingesetenen, amen.

Nademiddag wert ons van Crain Bissey tot Chirribon per syn ordinary souroan met eygen vaertuygh toegebracht een brieffje, door zyn Ex^e. in 't Macassaers vandaer aen Haer Ed^e. op den 27 des voorleden maants May geschreven, dat na gedaene oversettinge in onse taele bevonden van inhoute als volcht.

Translaathrieffje, door Crain Bissee uyt Chirrabon aen Haer Ed^e. tot Batavia geschreven.

Desen brieff van Crain Bissee verselt met veele groetenissen die onverbreeckelycq zy, soo by nagte als by daege, comt aen den Gouverneur Generael, die groot van heerlyckheyt en in staat verheven is. Godt de Heere wil zyn persoon bewaren tot in der eeuwigheyt, opdat alle Coningen hier beneden wints een plaese mogen hebben om haere saecken aen deselve bekent te maecken, die oocq aen alle plaetsen over zyn goet- en vromigheyt beroemt is, alsmede over zyne raadtslagen zoo te water als te lande, wiens deuchden Godt de Heere wil vermeerderen en hem gunnen een lang leven in dese werelt. Oocq comt myne groetenisse aen alle de Raaden van India.

Verders maecke icq aen den Heer Gouverneur Generael bekent en versoecke aen den Heer Generael en alle de Raden van India om weder op Batavia te mogen comen, omdat alle de vyanden van dit lant Java wech zyn, en nu de Hollanders op Cherabon wonen is alles wel. Noch maecke icq aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekent 't hartseer van alle de coninxkinderen. De reden vanwegen het gedoente van den capteyn eerstelyck is waerom alle de coninxkinderen hartseer hebben en by myn komen klagen, dat zy de wercken van den capteyn niet langer kunnen verdragen, want alschoon zy geen schult hebben werden echter uytgescholden, en wanneer zy niet quaets en doen wert haer echter de schult gegeven. Noch hebben alle de koninxkinderen tegens myn gesecht, indien het niet om mynentwille en waer geweest zy soudn alle zyn vertrocken en den capteyn hebben verlaten, en waeren oock bevreest voor de Comp^e. dat op haer vergramt zoude zyn, want zy alle vol hartseer waeren, en icq, dat siende, was mede nevens de coninxkinderen zeer bedroeft over het gedoente van den capteyn. En noch maecke icq aen den Heer Gouverneur Generael en de Raden van India bekent, alsdat een slaeff van Crain Panaraga een Javaen heeft dootgeslagen op den eersten dagh van de maent Mey, zynde een dienaar van den jongen Koninck van Chirribon, die myn hetselve heeft laten aenseggen en bekentmaecken, die alsdoen mede hebbe laten

dooden. Noch maecke ick den Heer Gouverneur Generael ende de Raden van India bekend, alsdat op den 3 May seven Maleyers, die tot Bantam woonagtigh waeren, in den dienst van de Kidollesen zyn getreden; daerom heb icq sulx den capteyn laten bekendmaecken, die gesecht heeft: 't is wel, laet se vatten en binden, gelycq icq oocq hebbe laten doen, en den capiteyn heeft doen de seven Maleyers nevens haere goederen genomen. Verder isser een Chinees op Bantam woonagtigh, die den capteyn heeft laeten binden en op de punt in 't block geseth op den 23 dagh van de maent Mey Donderdagh 's nachts, maer ten 2 uren daeraen is hy losgeraect. Noch maecke icq aen den Gouverneur Generael en de Raden van India bekend, alsdat op den 18 dagh van deselve maent Zaturdagh hier een schip en chialoup is gecomen, en den 20^e daeraenvolgende is de brief van de Comp^e. op de pacabaen in presentie van de drie gebroeders de Coningen van Chirribon gelesen: sulx gedaen zynde, hebben de drie gebroeders de Coningen van Cherabon gesecht: wy nemen dit zeggen van de Comp^e. aen, en Pangiran Dipatty heeft doen tegens ons gesecht dat zynen oudsten broeder tweehondert volckeren van 1000 mannen na hem heeft genomen, 't geene wy den ouden Pangiran van Cherabon hebben laten vragen, die gesecht heeft dat de 200 volckeren onder niemant stonden noch bescheyden waeren, en dat ten tyde wanneer hy na de Mattaram alsmede naer Bantam is vertrocken zyn zy uyt haer eygen vryen wille met myn medegegaen, doch alsoo den capteyn en Tuan Radja alhier zyn gekomen, wil icq gaerne 't gebiet van de Comp^e. myn onderwerpen en de 200 mannen zyn doen by myn verschenen, 't geene alle de volckeren van Cherabon genoech bekend zyn, dat se uyt haer eygen wille tot myn zyn gecomen. Dierhalven hebben wy aen den jongen Conincq van Cherabon gevraecht off het waer was dat zyn oudste broeder het volcq van Pangeran Dipatty heeft genomen, die antwoorde dat dese 200 volckeren onder niemant stonden, maer dat over de 1000 mannen thien hoofden gestelt waren, en doen icq naer de Mattaram en Bantam ben vertrocken, zyn zy uyt eygen wille my gevolcht en door den Bantamsen Sulthan aen Pangiran Dipatthey gegeven. Ondertusschen naerdad lange daerna dese 1000 mannen by Pangiran Dipatty waren geweest, zyn van die 1000, 200 affgescheyden en by den Sulthan van Bantam verscheenen; doen heeft Pangiran Dipatty daerover aen den Sulthan van Bantam geschreven, maer hy hadde daerop geen antwoordt gegeven. Soo hebben wy wederom aen den jongen Conincq van Chirribon gevraecht hoeveel slaven Pangiran Dipatty altyt heeft gehat, daerop hy antwoorden: maer vyfthien, die myn vader aen hem heeft gegeven en gelast my t'agtervolgen. Van gelycken hebben wy oocq aen den ouden Konincq van Chirribon gevraecht hoeveel slaven zyn broeder Pangiran Dipatty altyt heeft gehadt, die antwoorde: maer 50, die myn vader aen hem heeft gegeven en heeft hem gelast my t'agtervolgen. 't Zelve hebben wy oocq aen Pangeran Dipatty gevraecht, dewelcke zeyde van 500, die zyn vader hem hadde gegeven, en nadat zy lange

by hem waren geweest, hadde zyn broeder daervan een 300 en andermael 100 genomen, soodatter maer 100 waeren overgebleven, en dese 100 sogte hy mede tot hem te trecken. Soo heb icq en den capiteyn tegens de 3 gebroeders gesecht dat wy haer nu hadde hooren spreeken en dat het goet zoude wesen dat zy vooreerst met den anderen te vreden waeren, totdat wy een brieff aen de grooten op Batavia schreven en verwagten 'tgeene zy ons gelieven te gebieden dat wy sullen nacomen. Dit is ons seggen geweest. Indien den Heer Gouverneur Generael inderhaest dese sake van de drie gebroeders de Coningen van Cheraban wil laeten afdoen, zoo gelieft hier imant te senden die kennisse heeft om sodanige saecken te verrigten, maer geene die de oogen blind zyn off de ooren dooff gemaect kunnen werden met eenige middelen; den Gouverneur Generael gelieft dan ymant tot Cheribon te senden om dese saecke af te doen.

(Was geteeckent:)

CRAIN BISSEY.

CRAIN PANARAGA.

DAIN MENGIMBA *en*

DAIN SITOLDJOE.

(*Agter op de brieff stont:*) Op den 27 dagh van de maent May 's Maendags heb icq desen brieff gegeven in handen van Mangehoerou.

Hiervooren tot verscheyde maelen en onder diverse datums ons gedragen hebbende aen 't gebesoigneerde tusschen de Heeren Gecommitteerdens Speelman en Camphuys en de Bantamse ambassadeurs wegens 't oude contract van anno 1659 en 't verdre gepretendeerde, deselve ambassadeurs articulswyse voorgehouden, mitsgaders de antwoorden van haerluyden daerop, soo zyn deselve conferentien en poincten van besolingies der heeren Speelman en Camphuys ingevolge van het besluit van de vergaderinge door den E. secretaris Joan van Hoorn in een generaele resolutie tesamengesteld, geformeert en in Raade van India onder huydigen datum voortgebracht, dewelcke oocq alhier nodigh geordonneert ⁽¹⁾ zy van woorde tot woorde soodanigh te laten influeeren, luydende als volcht.

Aparte resolutien, genomen op Dynsdagh den 28^{en} May, Woonstdagh den 29, Donderdag den 30 May, Saturdach primo, Sondach den 2 en Woonstdagh den 5 Juny 1680 successive.

Hebben de Heeren Gecommitteerdens Speelman en Camphuys tot voldoeninge van Haer E. commissie in de saecken van Bantam ingevolge van haer gedaene beloften op Vrydach jongstleden overgebracht de articulen van het laaste contract, tusschen de Comp^e. en Bantam in den jaere 1659 gemaect en gesloten, sustinerende by dien dat het tot te beter verklaringe van saecken in desen requireerde geinsereert te werden, gelycq volgens dien hieronder geschiet.

(¹) Lees: *geoordeelt*.

In den name van den enigen, eeuwigen, almachtigen en barmhertigen Godt.

Articulen op welcke de Gouverneur Generael ende Raden van India tot Batavia ter eenre ende Paducca Siry Sulthan ende de grooten tot Bantam ter andere zyde door meditatie en tusschenspreken van de heeren Kiay Damang Dira Dawangsa en Kiay Ingaby Marta Sidana, gesanten van Zyn Hoogheyt de Pangeran de Jamby, met malcander overeengekomen zyn ende een eeuwige vaste vrede besloten hebben.

1. Eerstelycq is overeengekomen en besloten dat alle de onderdanen van Batavia die tot Bantam ofte elders onder het gebiet van de Sulthan zyn, soo vrye luyden als lyffeygenen, van wat natie ofte geslacht die oocq sullen mogen wesen, soo die geduurende dese laeste oorlogh als daer tevooren gevangen ofte overgelopen zyn, door de Sulthan sullen losgelaten, wederomgegeven en gerestitueert werden, gelyck mede door de Gouverneur Generael ende de Raden van India van haere syde alle de Bantammers die tot Batavia gevonden worden, uytgesondert alleen dat de Sulthan degeene die haer tot Bantam tot het Moorse gelooff begeben hebben en besneden zyn niet gehouden en sal zyn te dwingen weder na Batavia te keeren, maer sullen alleen op haere vrye voeten gestelt worden om te verrecken ofte te blyven nadat haer sal goet duncken sonder imants verhinderinge, te weten diegeene die al geruymen tyt, tenminsten voor drie maenden herwaerts, sullen bevonden worden besneden geweest te zyn, maer die na deselve tyt ofte binnen drie maenden herwaerts besneden zyn, sal den Sulthan wederomgeven ofte doen betaelen aen de eygenaers tot

soedanige somme als se sullen getacxeert worden tot Batavia waerdigh geweest te zyn, en degeene die staende dese onderhandelinge ofte na de tyt dat de heeren mediateurs van Jamby d'eerste mael van hier tot Bantam zyn aengecomen Moors geworden en besneden zyn, sullen in alle manieren en sonder eenige exceptie worden wedergegeven, hetzy met off tegen haer danck sonder onderscheyt, gelycq mede alle de lyffeygenen die tot Batavia Moorse ingeseten syn toebehorende.

Op de twee eerste articulen is de heeren gesanten omstandigh aangewesen dat genoegsaem geene off immer geen naemwaerdige satisfactie was gedaen, doch dewyle

dit derde articul denoteert dat van de 2 eerste contentement genomen moet zyn geweest, doen de besettinge voor Bantam opgelicht wierde, soo en hebben de Gecommitteerde daer verder niet op gestaen en haer E. E. vergenoucht met de voorsz. gedaene aanweysinge hoedanig die van Bantam van haere syde in dien deele almede in gebreecke gebleven waere.

Nota: anno 1664 heeft den Conincq ten tyde van de resident Ockersze de Comp^e. de gront gegeven en meteen in keure off de Comp^e. self bouwen wilde off dat hy daer een logie setten soude, 't welcq doen verstaen is op Coninx costen te doen en dat den Koninck maendelyx 40 rd^s. voor huylr genieten soude, zynde doenmaels te eerder geamplectert, omdat men door de naem van Coninxwoninge vry en onbekommerder conde woonen; te urgeren op de voorige vryheyt van huysuur ofte tenminsten tot behoorlycke reparatie van de presente woning, als zynde bouvalligh en sonder eenige commoditeyten, mits dat den Conink dan

3. Dat voorts de Sulthan van Bantam sal doen restitueeren en wederomgeven alle de koebesten en buffels, die zyn volcq van den bodem van Batavia wechgevoert hebben en nu voorhanden zyn.

3. Dat wanneer dese satisfactie gedaen zal zyn, de schepen die tot besetting van Bantams rhee de gehouden werden door den Gouverneur Generael en Raden van India sullen opgeroepen en deselve rhee de vry en opengesteld sal werden en dat voorts soo te water als te lande wederseyts van alle hostile acten affgehouden en voortaan een eeuwige en onverbrekelycke vrede tusschen Bantam en Batavia g'observeert en onderhouden sal worden.

4. Dat den Gouverneur Generael ende de Raaden van India weder als voordesen tot Bantam sullen mogen houden een continueele residentie om haere saecken waer te nemen, en dat daertoe weder ingeruyt sal werden de plaas die zy jongst voor 't ontstaen van de onlusten hebben beseten, sonder dat den Gouverneur Generael ende de Raaden van India daervoor eenige gront- ofte huysuur sullen betaalen ofte schuldigh zyn, maer sal deselve haer eens voor al quytgescholden en geremitteert zyn.

oocq het vacq ⁽¹⁾, tegenwoordig met een bamboese pagger besloten, mede met een muur werde vastgemaakt tot meerder bevrydinge.

Op 't 4 en 5^e articul. Hierop hebben de Heeren Gecommitteerdens gemeent dat aen de Comp^e. behoorde restitutie gedaen te werden van de uytgeschoote huypenningen, maer de ambassadeurs zeyden daertoe niet gequalificeert te wesen om sulcke beloften te doen; namen aen hetselve haaren Conincq bekent te maecken, alsmede dat voortaan de Comp^e. pretendeerde geen huur meer te betalen, doch wat de reparatie aengaet, die heeft Keey Aria beloofd naer behooren te besorgen ende het vacq dat met een bamboese pagger besloten is met een muir op te haelen.

Tegenwoordigh en wert door de Conink geen wacht ontrent de logie gehouden maer door ons volcq selfs bewaecht.

Dit pointc wert beloofd te besorgen, doch 'tis genoegsaem in 't voorige 4e en de notitie daerop gedaen begrepen.

Anno 1666 zyn eens eenige tusschen de 60 à 70 meest afgeleeffde menschen gerestitueert van 't volcq die al voor 't contract daer huysgehouden hadden.

Anno 1672 by tyde van de resident Caeff noch eens 10 stucx van den Marylander Louys de May etc., nadat se daer 3 à 4 maenden waeren geweest, waertegen van hier gelargeert wierden 2 langhairige Javanen, 's Conincx dienaren; anno 1674 zyn oocq de slaven die de fiscael Snoeck om 't leven gebracht off gequest hadden overgegeven en hier gerecht.

Volgens de kennisse van S^r. Caeff onthouden haer de wechgelopen slaven meest op Turtiassa, Tannara, Tangerang, Bantam, Anjer, Seringen ensoovoort door 't heele lant, werdende oocq wel nae Lampon gebracht off aen de Lamponders verkogt; de gemelte ⁽²⁾ op Bantam soude willigh genoeg wesen de slaven vanhier verlopen voor den dagh te brengen om de overlast die se van haer lyden ⁽³⁾.

Geene besnedene zyn oyt overgelevert gedurende de residentie van de S^{rs}. Ockersze en Caeff, als alleen een diamantslyper die daer misdaen hadde.

Present zynder noch drie besnedene op Bantam volgens de kennisse van Caeff, te weten: een metselaer, die nu Keey Loera gemaect is en heeft daer nu

⁽¹⁾ Er staat: *het volcq*.

⁽²⁾ Lees: *de gemeente*, d. i. de bevolking.

⁽³⁾ Er staat: *van haer luyden*.

5. Ende sal den Sulthan desniettemin last geven en t'zynen coste versorgen dat deselve plaats off woninge soodanigh van buyten versekert werde dat de residents daer veyligh in mogen wonen en by nacht ofte ontyden van geen quaade menschen beledigt te werden.

6. Eenige onderdanen van Batavia naer Bantam overlopende, sal den Sulthan die onder geenigh pretext, hetzy van gelooff off wat het oocq mochte wesen, mogen onder zyn bescherminge nemen ofte aenhouden, maer gehouden zyn terstont wederom te senden, soo vrye als lyffeygenen sonder onderscheyt van personen ofte natie, gelyck den Gouverneur Generael ende de Raaden van India van haere zyde van gelycken sullen doen.

vyff à ses jaeren geweest; een Mexrice, de zoon van Warnerus Nys, onlangs daer gecomen; een matroos, Hans Christoffel, uyt Comp^e logie overgelopen ongeveer 7 à 8 maanden geleden.

Nota: te pretenderen dat ons niet alleen de lyffeygenen en besnedene maer oocq alle de debiteuren, vanhier sedert anno 1659 verlopen, sullen gerestitueert en dit articul in dier voegen gestant gedaen werden. in zyn geheel, gelycq wy hetselve altoos van onse kant religieus onderhouden hebben.

Op dit point hebben de gesanten en insonderheyt Keey Aria gesecht dat zy wel gequalificeert en geïnstrueert zyn om vanwegens haren Coninck verseeckering te doen en te beloven dat alle articulen, in dit contract begrepen, voortaan getrouwelyck en volgens haer inhonde sullen nagecomen en achtervolcht werden, doch wat het gepasseerde belanght, dat zy daerin niet anders konnen doen als haeren Coninck te rapporteeren 'tgeene door den Gouverneur Generael ende Raaden van India vanwegens de Comp^e. gepretendeert wert, namentlycq de restitutie van alle de wechgevoerde, wechgeloope en gestolen slaven en vryluyden, 't zy waer deselve in 't Bantamse gebiet haer souden mogen onthouden, item alle besnedene Europeanen en Indianen, onder Comp^e. gebiet thuyshoorende, voorts alle debiteuren, successive na Bantam en onder dat gebiet uyt Batavia derwaerts verlopen, soo Europeanen, Chinesen, Mooren off wat natie het zyn mach. sonder onderscheyt van personen, mitsgaders alle buffels, coebeesten etc., van onsen bodem successive gestolen en wechgevoert, en hebben de heeren gesanten oocq aengenomen en beloofd vanwegens de E. Comp^e. haren Conincq voor te dragen en bekend te maecken dat hy gehoorde sorge te dragen en voor te komen dat de Europise natie, in zyn gebiet remorerende onder haere respective bevelhebbers, voortaan geene van 's Comp^e dienaren, die hier van Batavia off elders en oocq van de schepen successive nae Bantam komen te lopen, niet meer aengehouden, verborgen, beschermt en veel minder de Comp^e. ontvoert comen te werden, want het noyt van onse zyde in 't reguard van haere dienaaren geschiet; en verders dat oocq den Conincq volgens de uytgedruckte woorden in dit articul geene van 's Comp^e. dienaren off onderdanen, 't zy Europeanen off Indianen, om geene reden sal mogen aennemen off besnyden, onder wat pretext het oock wesen mochte.

Anno 1665 off 1666 heeft de E. Ockersze aengehaelt 2 sacken nagelen en 1 sak nooten, die hem met gewelt weder ont-nomen en by den Conincq gebracht zyn door 60 à 70 gewapende Javanen, op welcken tyt den Conincq Ockersze liet weten dat hy sich niet meer en soude verstouten eenige vaertuygen, van Batavia off elders comende, te visiteren, veel min eenigh goet daeruyt te haelen, zedert welcke tyt onse residenten sulx oocq niet hebben derven onderstaen, soodatter nu

7. Omdat voor desen van tyt tot tyt is bevonden dat veele gestoole en verbode goederen ende coopmanschappen van Batavia tot Bantam worden aengebracht, streckende tot zeer groote schaade en nadeel van de Nederlandse Comp^e. en ingesetenen van Batavia, soo sal om hetselve voor te comen de voorsz. residenten tot Bantam geoorloft wesen alle vaertuygen, van Batavia tot Bantam comende, te visiteeren ende te besoecken, en eenige gestoole off verbode goederen ofte whaaren

geen vaertuygen meer werden gevisiteert.

Dat dit pointc insgelyx allenthalven weder in pratyq gebracht en door den Koninck gemainteneert sal werden, hebbende de ambassadeurs en insonderheyt Keey Aria Mangonsadana, als zynde van zyn administratie, aengenomen en belooft te observeeren en te maintineren.

By tyde van S^r. Ockersze tot het jaer 1669 is betaelt $\frac{3}{4}$ rd^s. voor ider prauw en $\frac{1}{4}$ rd. voor de staert van ider beest; sedert by S^r. Caeff in anno 1675 is 't prauwgelt gestelt op $\frac{3}{8}$ rd^s. en een rd. voor ider beest: 't laeste continueert noch en is door Kiedol ingevoert en 't prauwgelt is weder van $\frac{3}{8}$ op $\frac{5}{8}$ rd^s. gestelt.

Dat de Comp^e. volgens den text van dit articul van de voorsz. betalinge vry en onbeschroomt sal blyven en dat den Conincq wederom behoort te restitueren, 't geene tegens den inhoud van dit articul tot noch toe uytgeschoten en betaelt is.

De ambassadeurs, insonderheyt Keey Aria, zeyden daer niet tegens te hebben, ingevalle dit articul oecq soodanig in 't contract dat op Bantam is uytgedrukt staet, 't welcq hy aldaer soude nasien, immers voor de nakominge (*) in 't aenstaende gaff hy verseeckeringe, latende de restitutie van 't gene reets uytgeschooten was niettemin aen de dispositie van zynen heer en Koninck.

Dese limiten zyn te verstaen van de eene zee tot de andere (*), 't welck te kennen gegeven wert hiernevens in den text met de woorden: *van de zeekant aff tot in en over het gebergte*, dat is: van de mont der rivier Ontong Java tot sooverre als se loopt met haer bochten en cromheden en van de oorsprongh van deselve aff, off daer se haer begin neemt, voort op de rechte streecq van Zuyden en Noorden tot in de Zuyder zee toe, mits welken ons in der billicqheyt moeten geresitueert werden alle menschen en beesten, uyt ons district, soodanigh als voorsz. gedistingueert, naer 't gemaecte contract

in deselve vindende, die mogen aenhouden ende na hem nemen sonder imants oppositie, maer sullen de dienaren van den Sulthan gehouden wesen haer daerin te bieden de behulpsaeme hant, en sullen voor gestoole off verbode goederen gehouden worden alle 't gene dat tot Batavia niet behoorlyck vertolt ofte aangegeven sal wesen.

8. Voor de verversinge, die de gemelte residenten sullen willen bestellen aen de passeerende schepen, en sal geen thol ofte gerechticheyt betaalt werden, gelycq van outs is in gebruyck geweest.

9. Voorts is verdragen ende beslooten dat de scheydinge der limiten tusschen Bantam ende Batavia sal wesen de rivier Ontang Java van de zeekant aff tot in ende over het gebergte.

(*) Er staat: *nakominge*.

(*) Er staat: *van de eene soo tot andere*; boven *soo* heeft de corrector geschreven: *zee*.

geslooten ⁽¹⁾ en vervoert, insonderheyt zedert 3 jaeren herwaerts, mitsgaders dat oocq den Conincq onse limiten en landen sal moeten suyveren van zyne onderdaenen, deselve thuysroepende op poene van de doot, sonder eenigh onderscheyt van personen te maecken, opdat alsoo 's Comp^{es}. landen van de Bantammers ongemoeyt mogen blyven en 's Comp^{es}. onderdanen daerin woonagtig haer ruste beleven; en om te bewysen hoedånige overlasten onse onderdanen komen te lyden, soowel in 't gebergte als elders binnen de voorsz. onse limiten, soo zyn aen de gesanten verthoont 4 Javaense orginele lontoirs, die volgens den inhoud door Pangiran Kidol en Adepaty Sacradilaga aen onse bevelhebbers geschreven soude zyn, om haer te ordonneren dat se hun van de Hollanders onttrocken en de Bantammers onderdanig wesen soude, onder groote drygementen soo zy het niet en deden, gelycq dat in de voorsz. lontors, die de gesanten hierbenevens mede zyn terhant gestelt, claerlyck blyckt.

Wat de limytscheydinge aengaet van d'eene zee tot d'andere, dat wert door de gesanten soodanigh bekend en buyten dispuyt gestelt, en derhalven oocq aengenomen voortaan te besorgen dat Comp^{es}. bodem en onderdaenen door de Bantammers onbekommert sal blyven, dat oocq de Bantamse onderdanen sonder uytstel en sonder onderscheyt van personen thuysgeroepen sullen werden op poene van de dood, maer ten belange van de begeerde restitutie zeyden zy almede niets te connen besluyten en niet verder gequalificeert te wesen als om daarvan te rapporteeren en den Conincq haren heer dienaengaende kennisse te geven.

Dat dit articul volgens den inhoud, dewelcken duydelyck en omstandigh genoeg is uytgedrukt, getrouwelycq onderhouden ende gemainctineert sal werden en dat oocq dienvolgende geene Bantamse vaertuygen herwaerts sullen comen, als degeene die het siap van den Koninck en daeronder de aenteeckeninge van den

10. Ende opdat de ingesetenen weder- syts te geruster mogen wesen van alle moorderyen en strooperyen die in de bosschen en ruygten door quade menschen soude kunnen geschieden, soo sullen die van ⁽²⁾ Bantam niet vermogen te comen op den bodem van Batavia nochte in cenige rivieren ofte kreecken van deselve, anders

⁽¹⁾ Lees: *gestoolen*.

⁽²⁾ Er staat: *ban*.

resident alsmede vanhier gaende een bewys van onsen sabandaer, gelyc nu in gebruyck is om de goede van de quade te connen onderscheyden, welcq point door de heeren gesanten soodanigh belooft is voortaan te sullen onderhouden werden, en insgelyx dat alle de prauwen die over en weder vandaer ⁽²⁾ gelyck boven gesecht met sulcken siap en kenteecken sullen moeten voorzien wesen.

dan tot Batavia selfs ofte ten ware uyt eenige noot, nocte ⁽¹⁾ oocq van de andere zyde die van Batavia op den bodem van Bantam ofte in eenige rivieren ofte kreken van deselve anders dan tot Bantam selfs off ten waere insgelycx uyt noot, off dat als vyanden sullen mogen werden aengetast, gevangen genomen, off, soo haer ter weer stellen, dootgeslagen, sonder dat dese vrede daerdoor gevioleert ofte verbroocken sal werden; doch aengaende de rivier van Ontongh Java is verstaen ende beslooten, dat deselve sal mogen bevaaren ende gebruykt worden soowel by de inwoonderen van Batavia ⁽³⁾, mits dat zy altyt sullen moeten by haer hebben een teecken, te weten die van Batavia van de Gouverneur Generael en Raden van India en die van Bantam van den Sulthan mitsgaders oocq van den Nederlantschen resident die den Gouverneur Generael ende Raden van India tot Bantam sullen houden, om daerby gekent en de goede van de quade onderscheyden te werden.

11. Ende opdat dese articulen te religieuser mogen onderhouden werden, soo sullen deselve by den Gouverneur Generael ende Raden van India ter eenre ende by Paducca Siry Sulthan ende zyne naeste raden tot Bantam ter andere zyde ondertekent werden.

Op articul 11 en 12 is niet anders te seggen off te verclaaren als dat ze zyn en blyven in haer geheel, daer se door d'heeren gesanten van Bantam oocq voor gehouden werden.

12. En sal dese vrede onderhouden en naergecomen werden niet alleen by den tegenwoordigen Gouverneur Generael ende Raden van India ende de tegenwoordige Paducca Siry Sulthan ende groten tot Bantam maer oocq by haere respective seccesseurs en nakomers.

(¹) Het HS.: *mochte*.

(²) In plaats van *vandaer* schijnt te lezen: *vaeren*.

(³) Te lezen: *van Bantam als van Batavia*.

Waerop by hun E. E. gemaect zyn soodanige notulen als in margine van ider articul aengeteeckent staet, en waerbenevens noch meteenen zyn voortgebracht soodanige poincten als ⁽¹⁾ hun E. E. meynden tot voorstant van de Comp^e., van de gemeente en van Comp^e., bontgenooten tot ampliatio van het voorstaende contract (opdat het in aenstaende tyden te bondiger, te vaster en te duydelycker mochte wesen) te behooren, namentlyck:

Eerst dat aen de Comp^e. door den Conincq en regeringe van Bantam sal moeten vergoet en gerestitueert werden een somma van 8254 rycxdaelders voor de goederen en effecten, die den Pangiran Aria Souria en zyn broeder Ratou Bagus Souria met haere complices in 't affloopen van Comp^e. logie te Andragiry op den 21 en 22 April des voorleden jaers 1679 soo van de Comp^e. als haere dienaren by nachte en ontyde niet alleen schelmagtigh gerooft en gestoolen, maer oocq daerenboven de naervolgende persoonen grouwelyck vermoort hebben, te weten Jan van Assendelft, gewesen opperhoofd aldaer, en Matthys Lucassen van Amsterdam, matroos, buyten het questen van verscheyde andere, die hun door de duysterheyt des nachts in de naestbygelege ruygtens ⁽²⁾ etc. noch hebben weten te verbergen, mits welcken boven vergoedinge der effecten oocq met recht gepretendeert wert, dat de hoofden der moordenaers hiervoren genoemt en oock de moordenaers selfs tot affschrick van andere over soo grooten schelmstuck door den Conincq met de doot gestraft off anders in handen van de Comp^e. om haere straffe te ontfangen overgelevert sullen werden;

item de vergoedinge van de borgerchialoup, komende van Malacca, door het volcq van Intche Zayt onder zyn schoonsoon Intche Amat, tot Bantam remorerende, op den 4^e January laastleden ontrent het eyland d'Groote Combuys affgelopen, 't volcq vermoort en de ingelade goederen gerooft, die door de eygenaers volgens het berigt van een geëschiapeerde mextis ten alderminsten bedroegen de somma van 24000 realen, soo aen gout als goederen, gelycq de moordenaers omme daarmede te proncken op Bantam oocq selfs niet minder hebben voorgegeven, en boven de restitutie van dien de straffe die de moordenaers over hunne begaene moort aen soodanige weerloose menschen, die soowel als Comp^e. dienaren op Andragiry van geenigh quaet en wisten, volgens alle goddelycke en wereltlycke wetten hebben verdient, 't zy dat den Conincq die sefs ter doot verwyse off aen de Comp^e. ten dien eynde overgeven;

alsmede de dootstraffe in eygener maniere als voorsz. aen de 2 broeders Ratou Bagussen van Pontang met haere complices, die des Comp^e. hoecker de Swaertvisch aen 't eyland Rotterdam, by de Bantammers genaemt Poulo Ramboc, onverhoets overvallen en sooveel Nederlanders, die t'eenemaal ongewapent en besigh waeren om zant ⁽³⁾ te halen, seer schendigh hebben vermoort, boven de vergoedinge van de schaade, aen het voorsz. hoecker door het aen brant steecken derselve geleden,

(¹) Er staat: *als by*.

(²) Er staat: *ruyters*.

(³) Het HS.: *zan*.

en die de Comp^e. alvorens hetselve is konnen gerepareert werden tenminsten 1000 ryxdaelders gecost heeft;

noch een chialoup, •die ontrent Pamanoekan in de maent July voorleden jaers affgelopen, in de gront gehackt en daerenboven 2 dienaren van de Comp^e. daerop vermoort zyn door Tomagon ⁽¹⁾ Ardiwinata, nu genaemt Keey Aria Souria Dimarta, die daerover door den ouden Konincq openbaerlyck met een quitazol vereert en meteen gelast is, voortaan geen Hollanders bloet te spaaren, behalven dat oocq den ouden Konincq opentlyck hadde laten vercondigen in de maent December laastleden, dat een igelycq die een Nederlants hooft opbragte 20 rd^s. en dat voor een inlants Comp^e. onderdaen 10 rd^s. tot een vereeringe genieten soude;

voorts noch de straffe over de moort, aen 7 Comp^e. dienaren door den Pangiran Jaja Ingerat in 't affloopen van het vaertuyg, 't welcq van Bacassie na Batavia en van Batavia weder na de Maronde en Bacassy vaert, gepleecht, almede aen menschen die om geen quaet en dachten en gewoon waren ongewapent dagelycx dat vaerwater te gebruycken;

noch vyffthien karren met haere buffels en partye slaven, door het volcq van Tangerang van onsen bodem in de maent September voorleden jaers uyt de suyckervelden van Batavia gerooft;

item over het affbranden van het dorp Santiga en 't vervoeren van 20 vrouwen en kinderen met 40 buffels, in December des gepasseerde jaers 1679 door het volcq van Turtiassen gedaen;

van alle welcke poincten geen ignorantie gepretendeert werden, ten aensien alle de saecken op Bantam voor de oogen des Conincx en alle de grooten opentlyck gebleecken zyn, en de misdadigers haer niet ontsien hebben, door gansch Bantam openbaerlyck haer over die faicten te beroemen en met den gerooffden buyt te pronck te loopen, deselve onbeschroomt te coop veylende ⁽²⁾ aen degeene die daerinne gadinge hadde mochte;

en alhoewel noch seer veele vaertuygen, Comp^{es}. ingesetenen en onderdaenen toebehorende, in 't gaen en comen na en van de Oosteust van Java affgelopen, 't volcq vermoort, de goederen gerooft en soo tot Bantam als elders vercocht zyn, soo door de Bantamse als de Kidolse rovers, soo en wert daervan in desen geen specificatie gedaen, soo ten opsigte dat ons de namen van degeene die het bedreven hebben soo eygentlyck als de voorenstaende niet bekend zyn, als om meteene daarmede ten allen overvloede voor de geheele werelt te doen blycken, dat de Compangie allenthalven tot de continuatie der vrede met Bantam genegen is gebleven, en geen oorsaecken althoos van haere zyde heeft willen geven tot het verbreken van deselve, waertoe tot een onwederspreeckelyck getuygenis can dienen dat de Comp^e. noch noyt over al de voorsz. ende noch sooveel meer geleden ongelycken als in desen kortheytshalven overgeslagen worden, sich niet heeft willen bewegen, maer integendeel door haere lytsaemheyte getracht haere gebuuren, de Coningen van

(1) Er staat: *tonnagan*.

(2) Er staat: *veylen*.

Bantam, te overtuigen van al het quaet dat door haere onderdanen de Comp^e. en insgelycx haere bontgenoten, die haer onder des Comp^e. bescherminge begeven hadde, in spetie den Sousouhounang Mattaram, was aengedaen, latende oversulx de straffe over soodanige onrustige en quade menschen, die by den Konincq niet onbekent konnen zyn, tot voorcominge van diergelycke boose quade daden in 't aenstaende hun aenbevolen, gelyck van haere billycke rechtveerdigheyt dan oocq niet anders verwacht en werdt.

Ten tweeden, dewyle de Princen van Chirribon haer met haere landen en onderdaenen onder des Comp^e. bescherminge begeven en wy deselve op haer versoeck onder onse bescherminge oocq aengenomen hebben, dat derhalven den Conincq en grooten van Bantam voortaan die Princen, landen en volckeren ongemoeyt laeten en haerluyden mede in de vruntschap als bontgenoten erkennen sullen, sonder haerluyden in eenigen deelen te verongelycken ofte ergens mede te beswaaren, en indien hetselve ter contrarie door eenige van de Bantamse onderdanen quamen te geschieden, dat se daerover door den Koninck ende de grooten sullen werden gestraft, alsmede dat de Princen en de Comp^e. als haeren beschermheer vry sal staen, de soodanige als vyanden aen te tasten, te vernielen en te dooden, sonder dat de Bantammers hetselve haer sullen mogen aentrecken, off oocq dat de vrede en vruntschap tusschen de Comp^e. Bantam en Chirribon daerdoor in 't alderminste vermindert en verbroocken sal werden.

Ten derden, dat oocq de Coningen en grooten van Bantam sullen Sorge dragen, dat geene van haere onderdanen, 't zy Bantammers ofte andere die onder haere gehoorsaemheyt woonen, de landen des Sousouhounangs en alle degeene die daerinne woonen (als staende mede onder des Comp^e. bescherminge) geen de minste overlast, ongelyck off schade komen aen te doen, 't zy dan op wat wyse het oocq wesen mach, directelyck noch indirectelyck, ende dat bovendien de schade die de Bantamse en Kiedolse rovers, 't zy met off buyten kennisse van den Conincq, soo door 't wechvoeren van menschen als vee in de gewesten tusschen Crawang en Sirribon tot aen de Zuydzee en b'oosten Chirribon op Pacalongan en elders reets toegebracht hebben, sullen werden vergoet ende gerestitueert, immers althoos sonder uytstel de menschen, geene uytgesondert, die haer tegenwoordig onder 't gebiet van Bantam noch mochten bevinden, insgelyx 't canon, soo van Pacalongan als van Samadang vervoert, ende dat onvermindert de lyffstraffe aen de soodanige, insonderheyt de hoofden ofte bevelhebbers, die de landen tegens den vrede ontriest, berooft ende bestoolen hebben, selfs met publycke en openbare besettinge van onse pagger op Indermayoe, mitsgaders dat de Konincq ende groten van Bantam sonder uytstel alle degeene die hun van harentwegen noch in die landen bevinden off met haer vaertuygen langs de custen swerven, sullen doen thuyscomen, op poene van de dood, en dat het den Sousouhounang en de Comp^e. sal vrystaen de soodanige doot te slaen daer se achterhaelt werden, sonder daarmede tegens de vrede te misdoen;

item dat evenwel de pretensien, die den Sousouhounang tegens Bantam soo over de gedaene adsistentie aen den rebel Troenadjaja als anders noch boven het

voorsz. mochte hebben in te brengen, tegenwoordigh open blyven, om dewelcke te vereffenen de Comp^e. als beschermheer des Sousouhounangs haer gaerne tot onpartydige tusschensprake sal laten gebruycken, en soo het daernaer noch quaeme te gebeuren dat eenige der Bantamse onderdaenen, 't zy met off buyten kennisse van den Konincq en de grooten, den Sousouhounang, syn landen off onderdaenen eenigh ongelyck off schade quamen aen te doen, sal het de Comp^e. vrystaen als beschermheer den Sousouhounang en zyn onderdaenen te adsisteren, sonder almede daerdoor tegens den vrede te misdoen;

ende opdat de vrede en vrintschap tusschen de Comp^e. en bontgenoten die onder haere bescherminge staen en Bantam des te bestendiger en onverbrekelycker mogte wesen, soo beloven den Conincq en de grooten van Bantam naer desen aen geene Coningen off Princen, die met de Comp^e. off haere bontgenoten in oorlogh zyn, insonderheyt aen geene rebellen, die gelyck Troenadjaja tegen haeren wettigen heer opstaen, eenige besendinge, veelmin de aldergeringste adsistentie te doen, op wat wyse het oocq wesen mach, ten waere zyluyden (des versocht zynde) tot besligtinge der opgerese verschillen haere mediatie employeerden en oocq anders niet;

en om voort alle soorten van verschillen naer uytterste vermogen te vermyden, soo hebben den Gouverneur Generael ende Raaden van India oock niet willen naerlaeten den Conincq ende de grooten van Bantam kennisse te geven, dat den Sousouhounang de Comp^e. alleen vergunt ende toegestaen heeft, met uytsluytinge van alle andere natien soo boven als benedenwints, den vercoop van alderhande cleden en amphioen in de landen onder zyn gebiet sorterende, 't gunt de Comp^e. dienvolgende uyt den hoofde van dat verkregen recht gaerne soude genieten en maintineren, in vertrouwe dat derhalven den Conincq en de groote van Bantam daerontrent de Comp^e. geen nadeel sullen willen toebrengen en ten dien eynde haere onderdaenen verbieden in de landen des Sousouhounangs eenige van die coopmanschappen aen te brengen, en soo het evenwel quaeme te geschieden en deselve uyt kragte van Comp^{es}. recht afgewesen wierden, dat hetselve niet en sal gedyen tot verminderinge van de vrede en vruntchap tusschen de Comp^e. en Bantam off oocq niet tusschen den Sousouhounangh en Bantam, want het alle Vorsten in de werelt vrystaat in haere landen aen imant die het haer goetdunckt soodanige privilegien te vergunnen als het haerselve belieft, sonder dat sigh een ander dat can off mach aentrecken.

Ten vierden soo en sullen de Coningen noch de grooten van Bantam geene Macassaren, Bougies, Bimanesen, Sumbauwers etc., als eygentlyck onder de Comp^e. gehorende, op Bantam mogen inlaten 't zy ter negotie of om te woonen off oock andersints, tenzy deselve daertoe met Comp^{es}. pascedullen toonen gelicentieert te wesen, alsmede dat alle de Maccassaren, Bougys etc. die tegenwoordigh noch op Bantam woonagtigh zyn, onder Comp^{es}. macht sullen werden gestelt omme naer Macassar off Sumbauwa overgebracht te werden, daer se thuyshooren.

Ten vyffden, dewyle de Sumatrane Westcust van Sillebaer aff tot Sinkal toe eygentlycq mede onder de Comp^e. sorteert, soo sullen de Coningen en de groten van Bantam oocq geene van haere onderdanen permissie vergunnen de plaetsen

tusschen beyde gelegen te bevaaren, en soo het egter quame te geschieden, sal de Comp^e. vrystaen de sodanige als vyanden te tracteren sonder den vrede daarmede te vercorten, latende Sillebaer en Banckoela aen de Bantammers, die daer zedert veele jaeren den handel gedreven hebben, tot haere dispositie, sonder dat oocq de Comp^e. haer daerinne wil verhinderen.

Alle 't welcke in Raade geresumeert wesende, soo is hetselve wel voor genoegsaem aengesien en gemeeynt dat er niet meer behoeffden gepretendeert te werden, maer nam Syn E^d. desniettemin aen, zyne gedachten daerover wat nader te sullen laten gaen en de Heeren Gecommitteerdens morgens alvorens de nader te houdene conferentie met de gesanten van zyn bevindinge kennisse te geven.

Woonsdach den 29^e May 1680 voormiddags en namiddags hebben de Heeren Gecommitteerdens Speelman en Camphuys den secretaris Joan van Hoorn ontrent ten $\frac{1}{2}$ elf uyren aen Zyn Ed^t. gesonden om te versoecken off Zyn Ed^t. haer geliefde kennisse te geven van zyne bevindinge op de voorgestelde poincten, ten eynde de (1) conferentie met de Bantamse gesanten ten naermiddag syn voortganck hebben mogten, en geliefde Zyn Ed^t. tot antwoord te laten weten, dat hy de poincten bevonden hadde opgesteld te zyn met goede opmerckinge, doch dat naerdemiddagh Syn Ed^t. de Heeren Gecommitteerdens syne genome remarques soude communiceren.

's Naermiddags de Heeren Gecommitteerdens ter generaele vergaderzael gecompareert wesende om de gesanten van Bantam te ontfangen, heeft Zyn Ed^t. hun E. E. by zich laten comen en terhand gestelt de remarques, by Syn Ed^t. genomen, van den naervolgenden inhoud:

dat de autheurs van de voorsz. moorden en zeeroveryen, op den voorsz. gepleecht, aen ons sullen werden overgelevert ofte by haerselfs met de doodt sullen gestraft werden;

dat de Bantammers niet dan over zee te water en geensints te lande na Chirribon off andere plaetzen om de oost sullen mogen reysen ofte vandaer wederkeeren volgens 't voorige articul;

dat geen schepen, jachten, joncken, chialoupen off andere vaertuygen buyten Lampon, in de Straat Sunda en Sillebaer op de Westcust gelegen over zee sullen vermogen te vaeren sonder daertoe alvorens paspoorten van Batavia te obtineren;

dat geen vaertuygen van Bantam na Batavia ofte van Batavia naer Bantam sullen vermogen te vaeren sonder een licentiebriefje alhier van den ontfanger en licentmeester en vandaer van den resident Caëff en den sabandaer.

Welcke opstellinge door de Heeren Gecommitteerdens geresumeert en geconfronteert wesende, soo hebben hun E. E. gemeent 'teene en 't ander in de ampliatio van de oude articulen ende de nieuw opgestelde poincten ten overvloede begrepen te wesen, behalvens dat het genoegsaem in practycq is dat de Bantammers voor haere vaertuygen die buyten de Straat Zunda etc. vertrecken (except naer Sillebar) passen van de Comp^e. versoecken, en sustineerden mitsdien (2) dat dat point niet verder behoeffde aengeroert te werden.

(1) Dit de laschte ik in.

(2) Er staat: *mis dien*. Andere fouten laten wy maar staan.

Omtrent de clocke halffvier uyren dan de Bantamse affgezanten op de ordinari voorige wyse door den sabandar Ockersze, den resident Caelf en den capteyn der Malleyers opgehaelt en in de raadtcamer verscheenen en geseten wesende, soo zyn na verwisselinghe der gewoone complimenten de vertaelde articulen van 't oude contract den capteyn der Maleyers in handen gestelt en met distinctie articulatum de gesanten nader voorgelesen en vervolgens duydelycq en omstandigh op ider point aangewesen hoedaenigh deselve al van den beginne naer het sluyten van den vrede in den jaere 1659 successive waren gevioleert en van de zyde van Bantam in geen en deelen onderhouden, beseyden ernstige verthoninghe dat de Comp^e. van haere kant nooyt en hadde gemancqueert, en hebben de gesanten, 't een en 't ander volgens haere eyge verclaringe wel begrepen en verstaen zynde, daerop gesecht 't geene hiervoor op elcq point uyt haere mont aengeteeckent staet, wesende haere generaële verclaringe dat de qualificatie, door haren Heer en Coninck haer herwaerts medegegeven en zedert toegesonden, eygentlycq niet verder g'extendeert conde werden als om te beloven, dat de geciteerde oude articulen by forma van renovatie voortaan getrouwelyck na den inhoud van deselve broederlyck naergecomen en achtervolcht soude werden, dat de intentie van den Coninc haren meester voorts was, om al hetgeene voorheenen tot nu toe gepasseert waere vergeven en vergeten soude wesen, sonder daeraen meer te gedencken, sulx dat zy door haeren Heere noch geïnstrueert noch gequalificeert waeren om te tracteren en noch minder om te beloven van eenige restitutie, die de Heeren Gecommitteerdens vanwegen de Comp^e. quamen te pretendeeren, maer dat zy niettemin hetselve gaerne wilden overnemen om aen haren Heere den Sulthan ende de grooten vanwegen de Comp^e. te verthoonen, voegende insonderheyt Keey Aria Mangonsadana daerby, dat hy tot bevordering van den gemeenen welstant ontrent zyn Heere meer doen soude en wilde als hy nu dorste seggen en belooven, omdat het hem niet en paste hem te engagieren, doch dat hy danckelyck accepteerde de onderrigtinge die hem de Heeren Gecommitteerdens in de saecke hadde gedaen, want hy zich daervan ontrent den Sulthan te bequamer soude connen dienen, voornementlyck indien hem 't een en 't ander by geschrifte in de Maleytze taele wierde terhandt gestelt, om te verstrecken tot zyn speculatie en versterckinge van de memorie, 't welcq hun E. E. geen swarigheyt maeckten absoluyt toe te seggen, onnodigh oordelende verder te urgeren teneynde de gesanten tot voldoeninge van de opgestelde saecken enige nader beloften soudon doen, en temeer naerdien het doch buyten haer vermogen was, gelycq zy selfs zeyden, schoon zy al ietwes deden, hetselve te presteren, daer het derhalven by gelaten is; en deden vervolgens de gesanten ernstigh versoeck omme te mogen geëxpédieert werden, en vroegen meteenen off het oocq van de intentie was om wederomme 'tzy tevens met haer off na hun vertreck ambassade aen haeren Konink te dimitteren, en indien jae, dat zè daervan kennisse mogten hebben, om dienaengaende in voldoeninge van haere ordre den Sulthan preadvertentie te geven, waarop geantwoort wierde dat daerover noch niet gedisponeert en was en dat hetselve nu eerst soude konnen geschieden, als de Heeren Gecommitteerdens aen de Hooge Regeringe rapport van 't gepasseerde in dese conferentie quamen te

doen, 't welcq niet voor aenstaende Vrydag ter ordinary vergaderinge konde geschieden, ten aensien den dagh van morgen jaerlyx by ons geviert most werden, en dat men dan 't zy op Saturdach off Sondach aenstaende haer van het besluyt der Hooge Regeringe berigt soude kunnen doen, waermet zy haer wel vergenougt hielden en naer het affleggen van de ordinaire complimenten 's avonts ten halff agten weder na haer vaertuygen keerden en als bevoorens in voegen als zy gehaelt waeren geconduiseert wierden.

Donderdach den 30^e May 1680 namiddags naer het creëren van Schepenen ⁽¹⁾ hebben de Heeren Gecommitteerdens Speelman en Camphuys het bovenstaende gepasseerde in de conferentie met de Bantamse gesanten by monde kortelyck gerapporteert, en heeft voorts Syn Ed^t. den Raadt in bedencken gegeven, off oocq ambassade gedimiteert en indien jae, wie daertoe verkoren ende gecommitteert soude werden, omme op morgen ter ordinaire vergaderinge met te mēder omsigtigheyt daerop besluyt te mogen nemen.

Saturdach den eersten Junius anno 1680 naermiddags hebben de Heeren Gecommitteerdens cortelyck gerepeteert haer gerapporteerde op eergisteren, alswanneer doen voorts nae verscheyde deliberatien is gearresteert van onse zyde wederom een aensienlycke ambassade aen den Coninck van Bantām te expediëren in gelycker voege als zy met 2 ambassadeurs aen ons hebben affgeschickt, wanneer alvorens in serieux overlech zy gebragt, omme de saecken met temeer luyster en ontsach voor te setten, imant van de leden deser taffel tot eerste derselver commissie te versoecken en te employeren, doch eyndelycken eenparigh geoordeelt wesende, dat men alhier jegenwoordigh niet genouchsaem voorsien zyn, om buyten andere nootsaecken van volcq als anders soodanigen aensienlycken swite en omslagh van toestel byeen te brengen en uyt te maecken als by het aensien en de presentie van een lith uyt dese hooge vergaderinge in sulcken geval wel soude comen te vereysschen, omme die met het behoorlycke volle fatsoen en statie nae vereysch van saecken en gelegentheyt der presente tyden te connen depecheren; sulx dan wyders gemediteert synde wie men dan uyt de aenwesende gequalificeerde ministers daertoe soude connen gebruyken, soo zyn eyndelyck tot die voorsz. commissie als onse ambassadeurs naer Bantam jegenwoordigh vastgesteld en daertoe vercoren d'E. Mr. Gualter Zeeman, advocaet-fiscael van India, en den E. sabandaer Ocker Ockersze, dewelcke met soodanigen behoorlycke swite en statie sullen werden geaccompagneert als men na de presente gelegentheyt sal kunnen bybrengen en nodigh agten en nader sal komen goet te vinden, en is meteenen verstaen dat de geseyde Heeren Gecommitteerdens ter eerster gelegentheyt hoe eer hoe liever van dit ons besluyt aen de Bantamse gesanten kennisse souden doen, om haer in keure te geven off zy vooraff naer huys keeren wilden dan off zy liever soolange geliefden te wachten, om tevens met onse bovengenomineerde ambassadeurs te vertrecken, dan off het haer goetdachte imant uyt haer gevolg aen den Sulthan haren Heere te stieren, om daerop zyne ordre af te wachten, hebbende na het scheyden van de vergaderinge de Heeren

(1) Er staat: *van schepen.*

Gecommitteerdens voorts die ordre gestelt om tegens morgenvroech ten seven uren de heeren gesanten op d'ordinarie wyse op te haelen, gelyck ingevolge van dien op Sondach 's morgens den 2 Juny geschiet is, als wanneer het vorenstaende haer gesanten bekendgemaect zynde, toonden zy daerover zeer vergenought te wesen en versochten, terwyl 't haer in keure gestelt was, ten eersten vooraff te mogen vertrecken, ten aensien zy wisten dat het haeren Conincq sodanigh best bevallen soude, 't welcq haer mitsdien ⁽¹⁾ volgens de intentie van de Hooge Regeringe is gepermitteert, met toeseegginge dat den resident Caëff met een Comp^e. chialoup hun naer huys geleyden soude, waertoe is geprojecteert de sloep de Vlieger, en in gevallen zy oock tot haer transport van een bequaem schip geliefden gedient te zyn, dat men er alsdan daertoe een soude doen prepareren, 't welcq door haer beleeffdelyck gedeclineert ende geëxcuseert is, zeggende Keey Aria dat hy te liever ten spoedigsten vooraff ginck om zyn Konincq middelerwylen tot bevorderinge der saecken ten gemenen beste tegen de komste onser ambassadeurs te bequamer (immer naer syn uytterste vermogen) te disponeren en ondertusschen de saecke te prepareren, om onse voorsz. ambassadeurs naer behooren te mogen ontfangen en te logieren, versoeckende mitsdien ⁽¹⁾ op morgen zyn afscheyt te erlangen, 't gunt de Heeren Gecommitteerdens hun E. beleeffdelyck aenwesen niet wel te connen geschieden, ten aensien het onse mode was gesanten van haer qualiteyt altoorens eens te tracteeren, en dat zy derhalve hun dat mede wel geliefden te laten gevallen, omme volgens het besluyt, dat deswegen te deser tyt eenparigh zy vastgesteld, tegens overmorgen off Dynsdach den 4 deser op een afscheytmaeltyt in Zyn Ed^e. thuyt hier beoosten 't casteel uyt name van de Comp^e. te verscheynen, en om welcq tractement hy te wonen dan zyn versocht de Heeren Commissarissen Speelman en Camphuys voornoemt, die de besoignes met de ambassadeurs hebben gehouden, nevens de Heer Ordinaris Raad en ontfanger generael Willem van Outhoorn en den secretaris Joan van Hoorn, nevens eenige andere der gequalificeerste ministers, en dat men dan om de gesanten evenwel niet op te houden al meteenen sal aenseggen dat zy voorts geliefden gereet te syn daegs daeraen ofte op Woonsdach haere demissie te ontfangen.

Ende dewyle de ambassadeurs naer Bantam vastgest zy ⁽²⁾, soo hebben de Heeren Gecommitteerdens in 't vervolg van haer gebesoingneerde tot besluyt van dit haer rapport mede opgesteld het onderstaende project tot een suite voor de ambassadeurs hiervooren van gesproocken met de vereyschte statie te sullen doen versellen, menende daertoe te vereyschen:

twee welgemande en gemonteerde schepen, die dan zyn genomen op Coevorden en Nieuw Middelburgh, item 2 zeylchialoupen 't Casteel Batavia en d'Orangieboom, nevens een roey-orembaey en een groote roeyschuyt met roode tenten, en voorts op haer E. voorstel oocq tot swite der ambassadeuren onsen capiteyn der Maleyers Wan Abdul Bagus;

⁽¹⁾ Er staat weer: *mitsdien*.

⁽²⁾ Te lezen zal zijn: *Ende dewyle de ambassade naer Bantam vastgesteld zy.*

den E. Jacob Does;
 den coopman Johannes Cops, en in ordre:
 den coopman en resident Willem Caeff;
 den coopman Steven Schorer;
 den luytenant Martinus van Ingen;
 m^r. Hendrick Boulan

en den ondercoopman David de Vick tot secretaris, beseiden noch 2 à 3 schribenten tot vollentaire en edelluyden, 1 vaendrigh met 30 uytgelese kloeecke soldaten, 2 sergianten en 2 corporaels, nevens een tamboer en 2 trompetters, alle in 't rood laecken gekleet en voorts wel gehabitueert, welke voorstaende opgestelde conceptbesoingies over de Bantamse saecken, mitsgaders de resolutaire positiën deswegen dan soodanigh ter ordre van de E. Heeren Commissarissen Cornelis Speelman en Joannes Camphuys by den secretaris deser vergaderinge Joan van Hoorn uyt haer E. naeme en ter generaele vergaderzael ingedient en overgegeven synde, soo is naer nadere aendagtige resumptie der voorenaengehaelde en geciteerde gevallen deliberation met eenparige stemmen verstaen, hetzelve in zyn geheel soodanigh te approberen ende te laten voortganck nemen, 't welcq is geschiet en geresolveert

op Woonsdach den 5^e Junius anno 1680 naermiddags, als wanneer niet lange daernae terselver tyt de heeren Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Nebey Astradjaja, nadat se op gisteren in de thuyn van Zyn Ed^l. de Heer Gouverneur Generael door de heeren Speelman, Outhoorn en Camphuys tot een afscheyt uyt name van de Comp^e. wel hoffelycq en wel vergenoucht waeren getracteert en onthaelt, als voorheen opgehaelt door d'E. sabandaer Ockersze, den Bantamsen resident Willem Caeff en onsen capteyn der Maleyers, ontrent de clocke halfses uyren in dese raadkamer syn gebracht om een vrindelyck afscheyt van dese Hooge Regeringe te nemen en alsoo noch desen aenstaenden nacht in geselschap van S^r. Caeff wederom terugge naer Bantam te keeren, als wanneer deselve na eenige complimenten van danckbaerheyt door den Heer Gouverneur Generael wierden inhandight 2 geschriften, op Hollants papier in de Maleytze taele geschreven, en daerby hun aengesecht dat sulx waeren het eene d'articulen van 't oude vreedcontract, in Juny anno 1659 tusschen de Comp^e. en den tegenwoordigen ouden Sulthan Agon van Bantam gemaect ende gesloten, mette elucidation en nader verclaringen van hetgeene tot voldoeninge van hetselve de Comp^e. gerechtelyck alsnoch competeerde en oocq ingevolge van dien tegenwoordigh van den Koninck en grooten van Banthan uyt naeme van de Generaele Comp^e. wierde gepretendeert, ende voorts het andere een memorie van de verdere nieuwgeformeerde pretensien, bestaende in 5 pointen, op den Koninck en regeringe van Bantam wegens de restitutie van des Comp^e. gelede ongelycken ⁽¹⁾ als verdere nodige saecken en advertentie boven ende behalven de renovatie als de effective genoeg- en voldoeninge van 't voorgementioneerde contract des jaers 1659, 't gunt dan deselve heeren

(1) Er staat: gelede en ongelycken.

ambassadeurs aennamen en belooffden haer Koninck en verdere ryxgrooten te sullen overleveren en verder oocq van alle hetgeene hun was voorgehouden en verklaert getrouw rapport te doen etc., naer 't welcke zy dan sodanigh syn gescheyden en vertrocken, en tenselver tyt wyders geresolveert dat de missive, die met onse te volgende heeren gesanten aen den jongen Conincq van Bantam sal affgaen, alsmede de instructie en ordres voor deselve tot verder volvoeringe van dat wercq insgelyx mede by de E. Heeren Directeur Generael Speelman en Camphuys sullen werden opgesteld en gecopieert ⁽¹⁾ na 't belang en den toedragt der reets voorgevallene besoeingnes in dat wercq en de verdere intentie deser vergaderinge, omme dan naer absolvatie by deselve nochmalen geresumeert en met onse approbatie bekrachtigt te werden etc.

6 d°. 's Morgens al vroeck vertrecken de Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Nebey Astradjaja met haer vaertuygen en gevolg (op den 8^{en} des voorleden maents May hier aengecomen) weder na haeren Koninck tot Bantam, zynde al dickwyls met de Heeren Gecommitteerdens Speelman en Camphuys in conferentie geweest en onse pretentien voorgehouden en op gisteren hoffelyck in Zyn Ed^{de}. thuyt ter presentie van gemelte heeren en diverse andere gequalificeerde getracteert, gelyck hetselve seer omstandigh en door de E. secretaris wel geëxtendeert opgesteld hiervooren onder diverse datums can werden gelesen, en gaet daarmede in compagnie van gemelte ambassadeurs met de chialoup de Vliger oocq weder derwaerts onsen Bantamsen resident Willem Caëff al schietende uyt dese revier, staende de heeren Gualter Zeeman, advocaet-fiscael van India, en den sabandhaer en licentmeester Ocker Ockersze als ambassadeur van onse zyde nevens noch eenige messieurs als raat- en staatspersonen, item een vaendrich met 50 fluxe soldaten en 2 trompetters omtrent over 12 à 14 dagen met de scheepen Coevorden en Middelburgh en 2 à 3 mindere vaertuygen derwaerts te volgen.

Achternvolgens het besluit en gegeven licentie op gisteren in Raade van India op 't versoecq van eene der 3 hier aanwezende Spaanse papen, in 't voorleden jaer mettet jacht de Sampson uyt Ternaten herwaers gesonden, soo vertreckt denselven gemelte Jeronimo de Cebros van Mexico desen morgen nevens 4 van zyne dienaeren met een Portugees scheepje, voorleden weeck van Timor hier verschenen, alsnu na Macauw om alsoo wederom naer de Manilhas, daer se thuyt hooren, te mogen geraecken, vermits sy de Comp^e. hier maer tot een last en oocq niet nodig off raadsaem geoordeelt zy deselve na 't vaderlant te senden.

Jegens den avont comt alhier uyt Banda te arriveeren 't schip 't Wapen van der Goes en daarmede alhier over de huysvrouw en familie van d'Heer Gouverneur Cornelis van Quaalbergh met een missive, door gemelte heer Gouverneur Quaalbergh en den raadt ten castele Nassou, mitsgaders noch een particulier briellje, door d'heer Gouverneur voornoemt aen Haer Ed^{de}. op den 18 May passado geschreven en ⁽²⁾ gedachteekent, benevens verscheyde andere bylaegen daertoe specteerende, behelsende onder anderen 't volgende nieuws:

(¹) Versta: *geconcipiert*.

(²) Dit *en* laschte ik in.

't notengewasch was dit jaer door verscheyde toevallen al wederom maer tamelyck geslaagt.

den Radja Amuchilly off Salamon, op den 18^{en} February passado met de fluyt de Berckmeer van Batavia over Amboina naer Banda vertrocken, was aldaer behouden aengecomen en had na dickwyls gehoude conferentien, aengezien hy alsnoch in zyn rycq niet conde weder herstelt werden, eyndelycq geresolveert, soo lange op 't eylant Etter te blyven resideren totdat de tyt off gelegentheynt het anders ofte beter soude comen toe te laten; op 't eylant Kisser begeerde hy niet voor den Radja Backer, die aldaer als op zyn eygen lant domicilium hout, in rangh te cederen, menende op Etter met de 6 toegevoechde Comp^{en}. inlandse militairen tot zyn sauvegarde sich tegens de attentaten der Portugesen wel te sullen kunnen beschermen etc.;

seecker Bandanees perckenier, genaemt David Bartelsze, met 2 syner en verselt met noch 5 andere vaertuygjens, ider maer met 2 man bemant, ongewapent en tegens ordre te verre in zee daeromher om te vissen hun begeven hebbende, waeren van een cleene Papoese rooffcorcorre, met 30 coppen bemant, sonder de minste tegenweer affgelopen en nevens 12 Mardyckers en slaven gevangen en den geciteerde perckenier alleen weder gelargeert, met voorgeven dat se geen Hollonders begeerden leet aen te doen, doch de rest wechgevoert, waerop den heer Gouverneur onder opsicht van den E. Keyts 't jachje de Roch ende de chialoupen Hamburg en Rosingyn welbemant na Keffingh affgezonden hebbende, waren de onse met 8 der gewese gevangens weder geretourneert, doch de rovers, de komste van ons volcq gewaer gewarden synde, hadden haer inderhaest wechgepackt;

de inwoonders van de negorie Toewory, leggende omtrent de zuydkant van Arou, met een corcor aen 't vaertuygh van seecker Mixties burger, genaemt Carsten Jansze, gecomen en hem met noch eenige andere borgers ter maeltijt genodigt hebbende, waren deselve uyt bedugtinge van eenigh onheyl bedanckt, doch 2 derselver burgers, met naame Joost Bartelsze Poolman en Etienne Marchier, tegens alle goede vermaninge stapten met een pistool en kris voorzien onder voorgeven voor die schelmen niet bevreest te syn in de corcorre en voeren daarmede naer lant, maer om de hoecq van seecker berg en uyt 't gesicht van d'onse gecomen synde, hadde men 2 schooten hooren doen, waeruyt gepresumeert wierde gemelte borgers gemassacreert te wesen, temeer daerop aenstonts 3 corcorren volpropt van gewapent volcq van de wal naer 't borgervaertuyg toequamen, die hen in 't naderen al roepende weder aen lant nodigden, doch merckende dat se niet begeerden te comen, begonden die schelmen seer vinnigh met pylen en hasegaeyen te schieten, die doch alle in de combaersen, waarmede 't vaertuygh vooraff intyts behangen was, bleven steecken, waerop zy door d'onse weder met een chergie van scherp geladene musquetten begroet zynde, namen die fielten de vlucht etc., gelyck sulx en 't verdere raekende de toestant van dat gouvernement by 'taencomend briefflboeck en verbael geëxtendeert staet te lesen, hebbende voorts gemelte schip 't Wapen van der Goes hier aengebracht de volgende speceryen als:

50315 cattys Banda nootenmuscaten;

10934 cattys Banda foely off macis, nevens

8 p^a. halve leggers gepeeckelde notenmuscaten, bedragende ⁽¹⁾ samen met d'ongelden een somma van..... f 51985:15:13.

7 d^a. 's Morgens verschynt alhier mede noch uyt Banda 't jachje de Spieringh eenlycq ⁽²⁾ medegebracht hebbende 45 lasten swavelaerde ter waerdye van 330 guldens nevens een dubbelde missive, door d'Heer Gouverneur Cornelis van Quaalbergh en den raadt ten casteele Nassau gedateert den 18 May passado, waarvan reets d'originele op gisteren per 't schip 't Wapen van der Goes aengebracht en oocq 't nieuws daarmede onder dien datum aengeteeckent en te vinden zy.

Desen voormiddagh is juffrouw Quaelberg, op gisteren met 't schip 't Wapen van der Goes van Banda alhier overgecomen, ter ordre van Haer Ed^e. van boort gehaelt en aen lant ten huys van Zyn Ed^e. de Heer Gouverneur Generael gebracht door d'heer Hurt, d'E. Bolcq en docter Cleyer, item de juffrouw Hurt, van Hoorn de Jonge, Baukes, van den Bolcq en Cleyer, werdende door Zyn Ed^e. en mevrouw Generael vrundelyck ontfangen.

's Avonts comen alhier eenige affgesondene met eeygen Javaens vaartuygh met een briefje van den jongen Sultan tot Chirribon, waarvan het translaat op hier namaels op zyn tyt staet te volgen.

Wyders is heden ter ordinarie vergaderinge goetgevonden de gagien der officieren en matrosen van de verongeluckte fluyt Swartsluys in 't begin deses jaers, komende uyt Arrakan, op een klip omtrent Masulipatnam, van de tyt dat se hier verscheenen syn wederom te laeten ingaen, uytgenomen den schipper en stuurlyuden, welckers maentgelden alsnoch sullen blyven gesurcheert tot affdoen dier saecke by de Justitie wegens 't blyven van 't schip by moy weder en heldere daege.

Wyders is door d'heer Anthony Hurt als president van Schepenen in Raade voortgebracht de nominatie van een dubbelgetal persoonen omme daeruyt te verkiesen en ⁽³⁾ van d'oude te continueeren de borgerkrygsofficieren der borgerschutterye ende de cavallerye deser stede, bestaende in 2 comp^a. te voet en een te paart, en zyn uyt deselve na deliberatie gecontinueert en nieuw genomineert en verkoren de volgende persoonen, als te weten:

voor de compagnie van de Oostzyde:

Pieter van Leeuwen tot capiteyn .	} alle by continuatie;
Adriaen van Hosten luytenant....	
David Disponteyn vaendrigh.....	

tot sergeanten:

Carel Krab by continuatie;

⁽¹⁾ Er staat: *bededragende*.

⁽²⁾ Het HS.: *eelycq*.

⁽³⁾ Dit en laschte ik in.

Cornelis de Jager	} nieu verkooren;
David Aldertsen van der Mey	
Hendricq Damman	

voor de compagnie van de Westzyde:

Pieter Schippers tot capiteyn in	} by optredinge nieuw vercoren;
plaes van d'E. Abraham Struys die afgaet	
Willem Moubach lieutenant in plaes	

van d'E. Pieter Schippers

Cornelis Knol vaendrigh nieuw vercoren in plaes van Willem Moubagh;

tot sergeanten:

Hendrick Labey	} by continuatie;
Franck Bernardus	
Pieter Bruynzeels	

en Jan de Vry nieuw vercoren;

voor de borgercavallery:

Jan Wynasse ritmeester	} alle by continuatie;
Eduard Pittavin luytenant	
Jan Thyse van Fleßbagh cornet.	

tot quartiermeesters:

Gerrit Kroon	} mede by continuatie.
Francois Penneman	

Dewelcke dan alle op overmorgen na de achtermiddaghpredicatie in de groote raatcamer deses Casteels sullen werden onthoden, de oude voor haere diensten bedanckt en de nieuwe onder den daertoe staenden eedt opnieuw weder aengenomen en bevestigt.

8 d°. Voor de middagh keert alhier uyt de Straat Sunda van 't kruysen weder terugge de chialoup Orangieboom sonder schryven, zynde maer mondeling opontboden om in compagnie en met onse aff te sendene ambassadeurs naer Bantam te verzeylen en tot statie en gebruyck derselver te dienen.

In den avontstont retourneert hier van Sirrebon en Indermayoe 't hoecker de Kroonvogel en geworden ons daarmede twee briefjes, 't eene door den capitain Jochum Michielsen en raat tot Chirribon van dato 4^e en 't ander van den schipper Bayert Visch en den raat tot Indermayoe van dato 7 deser, beyde aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende het laaste van Indermayoe niets aennoteerens waerdigh ende 't eerste van Chirrabon eenlyck dat de onse aldaer de schoon- en opgemaecte

punt off schanse gedoopt hadden en vereert met de naeme van de Bescherminge, als op de aanmaninghe en bevorderinghe der drie Chirribonse Princen gebroeders die plaetse op den 4 May passado voor de Comp^e. in posessie genomen hebbende, en eenig canon daerop geplant met volle genougen en behaegen dier Princen en ingesetenen des lants, die sich nu hierdoor van de Bantamse stroperyen en prang ontslagen vonden;

den Pangeran Aria Natta Mangala en den Angebey Soetjock, opperhoofd van de negorye Mayne Bayo, hadden hun oocq onder Comp^e. bescherminge aldaer begeben;

uyt 't rapport der twee wechgelopene slaven, door den Tommagon Raxanagara aen d'onse gerestitueert, had men ervaeren wat voor Batavise wechgelopene slaven tot Chiribon sich alsoech onthielden, gelycq dat en 't verdere in 't aencomend briefboeck onder 't quartier van Indermayoe en Sirribon breder staet gespecificeert, zynde onder de bylaegjes van voorgeciteerde missives ons mede onder anderen toegebracht een Javaens lonthoor ofte ole, door Depatty Sacra Ingalaga, anders genaemt den rover Chiliwidara, uyt de bovenlanden aen den verdreven Pangeran Sammadangh tot Sirribon geschreven, 't welcq na de vertalinge uyt 't Javaens in 't Duyts van volgenden teneur zy bevonden.

Translaatbriefje, door Dipatty Sacra Ingalaga alias Chilividara aen den Pangeran Samadangh geschreven.

Desen brieff met geluckwensingh comt van uwen jongsten broeder Sacra Ingalaga, waarmede my vernedere voor myn oudsten broeder Dipatti Samadangh.

Verders heeft myn broeder een brieff aen myn gesonden, waerin hy versocht heeft om te beraden, 'tgeene icq sekerlyck sal doen, want icq bidde vooreerst Godt, ten tweden synen propheet en ten derden om de zegen van de waere engelen dat zy daervan getuygen mogen zyn. Indien myn broeder in den beginne zyn saecke seeckerlyck hadde g'openbaert, soo zoude icq Niay Mas wel hebben connen versoecken, want Singa Mangala heeft myn ontmoet en icq soude niet beschaemt zyn geweest hem de saecke te openbaren. Daernae is myn suster Niay Maes selfs myn ontmoet en icq hebbe met haer weynigh tyts gesproocken. 't Geene icq te seggen hebbe staet in desen brieff vermelt. Eynde.

Wesende in geselschap van de hoecker de Croonvogel oocq van Chirribon hier verschenen een vaertuygh met eenige afgezondene van de jongen Sulthan off tweden Prince aldaer en een brieff van denselven aen Haer Ed^s., die hieragter, wanneer die van d'andere broeders volgens d'advisen vandaer hier mede verscheenen en ontfangen zyn ⁽¹⁾, in desen geïnserieert staet te te werden.

9 d^o. Heden den dach van Pinxteren, soo zyn na de agtermiddagspredicatie de Nederlandse borgerlycke krygsofficieren deser stede, op eergisteren gecontinueert

(1) Er staat: *hier mede verscheenen ontfangen en.*

en vercooren, binnengecomen en nadat de oude en d'affgaende door Haer Ed^e. de Gouverneur Generael en Raden van India in de groote raatcamer eerst van hunnen diensten waren bedanckt, alsdoen bevestigt, doende die van de Oost- en Westzyde opnieuw weder den gebruykelycken eedt aen handen van Zyn Ed^e., doch die van de cavallerye syn op den voorledenjaers en eedt gecontinueert geworden, na hetwelcke dan het geheele geselschap op de groote binnenplaats van Zyn Ed^e. woninge onder de tamarindenboomen op een collation wierdt onthaelt, gaende voorts ider in 't vallen van den avondt weder naer huys.

's Namiddags comt hier te verschynen seecker Chincees met zyn jachje uyt Amboina sonder schryven en eenlycq met mondelinge tydinge dat hy op den 23^e der voorleden maent May met 3 Comp^{en}. schepen volladen met nagelen vandaer tegelycq was affgeseylt, die Godt geve in corte dagen hier mogen verschynen.

In den avontstont comt alhier van Japara te retourneren de fluyt Sparendam met een brieffje van den oppercoopman Cornelis Bartelsze Marchier en raad aldaer, aen Haer Ed^e. op 3 deser gecarteert, behelsende niets nodigh hier aen te teecken als alleen dat alles daeromher. in ruste was, gelyck by 't aencomend brieffboeck onder 't quartier van Japara zy te lesen, zynde door genoemde fluyt maer aengebracht :

200 coyangs sout en

450 p^s. riemhouten ter montura van f 2268 : 15;

en waren daer met een Mindanauws vaertuyg mondelinge gerugten uyt Ternaten dat de saecken en onlusten met den Conick aldaer door onse vanhier gegaene gecommitteerdens souden vereffent zyn, dat Godt geve waer mogte wesen en ons daeraff eerlange een goede tydinge toecomen.

10 d^e. 's Morgens gewert ons per Javaen een cleen advisbrieffje van Bantam, door onsen resident Willem Caess aldaer aen den sabandar Ockersze op eergisteren geschreven, eyndelyck ⁽¹⁾ tot bekendmaekingh dat hy resident nevens de vanhier geretourneerde Bantamse ambassadeurs aldaer aengelant waren en hun wedervaren tot Batavia haren Heere den jongen Sulthan bekendgemaect hadden, item dat in 't hoff aldaer alles wierd gereetgemaect om onse aff te sendene ambassadeurs met eere en respect te ontfangen etc.

Even over de middagh komen hier ter rheede Gode loff uyt Amboina aen te landen de ryckgelade nagelschepen Couwerve en de Voorsigtigheyt mitsgaders de fluyt Westeramstel, medebrenghende een dubbelde missive, door d'Heer Gouverneur Robbert de Vicq ende den raad ten casteele Victoria aen Haer Ed^e. gedagteeckent den 22^e des voorleden maents May, verselt met diverse bylagen, mitsgaders noch een particulier brieffje, door gemelte Heer Gouverneur de Vick des daags daeraen mede aen Haer Ed^e. gecarteert, bevattende onder andere Comp^{en}. saecken en belangen aldaer 't volgende nieuws:

't nagelgewasch was desen jaere noch rycker als men gegist hadde door Godes segen bevonden en de boomen noch met veele vrugten beladen, sulx boven een quantiteyt van 941304 \mathfrak{R} , die met de schepen Couwerve, Voorsigtigheyt en

(1) Lees: eenlyck.

Westeramstel alsnu vooraffgevoert wierde noch wel 2 à 300000 ₧ met de laeste besendinge na gissinge te volgen stonden, dat seecker geen kleen renfort voor Comp^{es}. staat in dese beswaarde tyden comt te geven etc.;

de Papoese zeeroovers langs de cust van Ceram in 4 corcorren haere piraterien weder geoeffent, party menschen gerooft en alomme geravagieert hebbende, waren door de Oost-Ceramers nagejaecht en op de noordcust van Ceram geëscapeert, doch wederom oostwaert aen tot aen de negorye Quaus geadvanceert zynde, wierden door desselfs Orangkaey (van haer schelms bedryff bewust) met het affcopen van eenige slaeven voor 't merendeel aen lant getroont, ondertusschen dat de noch najagende Keffingers, hiervan verwitticht zynde, met eenige gearmeerde vaertuygen op die roovers aenvielen en met de assistentie van die van de negorye Quaus 67 derselver gemassacreet, twee corcorren veroverf en 14 der fielten gevangen, genomen (en bovendien noch 24 gerooffde menschen gelost wierden), dewelcke bekenden van den Tidoresen Prince Ceram ordre te hebben gehadt, om alles wat haer maer voorquam te rooven sonder de Comp^{es}. off imant te ontsien, en vermeende men dat dese 4 corcorren d'eenigste waren die zedert eenige jaeren herwaerts sooveel spuls daer ⁽¹⁾ alomme in 't roven hadden gemaect, sulx men tegen de resterende rovers allomme belast hadde scherpe wacht te houden en de burgers etc. geanimeert op die rovers te equipperen, doch zedert eenigen tyt van haer gedoente niet veel meer gehooft;

de Sepaense ⁽²⁾ rebellen hielden haer tot noch ⁽³⁾ gansch stil en binnen hun schulp, met groote jalousie over 's Comp^{es}. macht en mogentheyf, werdende gerelateert dat den hooft-orangkaey Owenno Patti en den belhamel Sapoe overleden soudén zyn ect^e.;

van de Ternataense troublen had men uyt de Moluccos wel eenigh advys ontfangen, doch soude tot noch toe weynigh noterenswaerdigs aldaer gepasseert etc. en verrigt wesen etc.;

den aertsverrader en apostaeft Jan Pattylima, waervan anno passado in 't breede zy gesproocken, had eyndelyc in Amboina zyn verdiende loon door 't ledebraken en 't vierendeelen synes lichaems ontfangen etc., gelyck 't verdere narre en de belangen van Comp^{es}. saecken etc. by 'taencomend brieffboeck en verbael geparticuliseert breder te beoogen zy, hebbende voormelte bodems wyder aengebracht de volgende rycke nagelspeceryen etc., als namentlyck:

in 't schip Couwerven:

330000 ₧ garioffelnagelen, bedragende met de ongeldén een somma	
van.....	/ 106848:—:—;
Transportere.....	/ 106848:—:—;

⁽¹⁾ Er staat: *der*.

⁽²⁾ In margine: *Sepanose*.

⁽³⁾ Er staat: *tot het noch*.

Per transport..... f 106848:—:—;

in de fluyt de Voorsigtigheyt:

336304 @ garioffelnagelen;

275 @ coelit lawan, belopende met d'ongelden..... » 108906: 5:14;

en in de fluyt Westeramstel:

275000 @ garioffelnagelen, monterende met d'ongelden » 89040:—:4:

Somma bedraagt 'taengebragte nagelcarguazoën in de
voornoemde drie bodems van Amboina in 't geheel..... f 304794: 6: 2.

's Avonts comt alhier uyt de Straat Sunda van onse cruyssers terugge 't hoecker de Baers met een advysbrieffje, door den commandant schipper Reynier Reyniersze uyt de fluyt Swanenburg aen Haer Ed^e. op eergisteren gedateert, daerby eenlycq versoeckende mits hun gebreck met provisien en medicamenten opnieuws versorgt te mogen werden.

11 d^e. Heden morgen komen 3 onser Chinese ingesetenen binnen by Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael, rapporterende dat seecker door haer uytgerust vaertuygh van de Bantammers niet verre van hier was affgelopen, 't volcq daerop vermoort en 't vaertuygh naer Bantam opgebracht.

Heden ter ordinary vergadering naer het lesen eeniger translaetbrieven van Sourabaya en Chirribon etc. is op de instantie des jongen en regerenden Sulthans tot Bantam en omdat wy met denselven tot vernieuwinge van contract staen te treden goetgevonden gemelte Koninck met een passe voor zyn scheepje de ⁽¹⁾ Bonavontura (groot 100 lasten onder 2 Moorsee anachodas, genaemt Tadjia Moedeljaer en Oese Marita) naer de Manilhas te gerieven en hem die door onsen resident Caëff te laten behandigen etc., gelyck zulx by 't resolutieboek onder dato van heden staat gespecificeert.

12 d^e. 's Morgens comt alhier van Bengala over Pegu en Malacca te arriveeren de fluyt Aerdenburg met 2 brieffjens, d'eerste door den Heer Directeur Jacob Verburgh en den raad tot Ougly in Bengala van dato 21^e February en d'andere door de Heer Gouverneur Jacob Jorisse Pits mitsgaders den raad tot Malacca in dato 13^e May passado gedagteeckent, beyde aen Haer Ed^e. alhier geschreven en verselt met verscheyde andere bylaagjens, behelsende 't eerste brieffje van d'E. Verburgh niets van belangh nodigh hier te annoteren, als dat den coopman Geleyn van der Schepen den 10 February passado tot Pattana was overleden en de onverdragelycke geweldē aen d'onse aldaer mits de absentie van den Nabab noch bleven continueeren, dewelcken door een antwoordbrieffje d'onse wegens 't betalen van 't hooftegeld drie maenden tyt had vergunt om inmiddens een bewys van den Coninck te erlangen dat wy daervan vrygekent waeren, en wegens den op- en affvoer der coopmanschappen

(1) Er staat: *scheepje en*.

gelast dat d'onse telckens een briefje van Ougly mosten brengen den thol daarvan tot Ougely betaelt was, etc.

De tweede missive van den heer Pits en raat tot Malacca melt onder anderen 't volgende:

den 20^e April passado waren van boven de rivier tot d'onse voor Pera affgecomen eenige Perase gesanten met een conincklycke acte, waerby 't opperhoofd Adriaen Wylant, in de mont van de Perase rivier leggende, geauthoriseert wierd alle Maleytze vaertuygen onvoorsien van chiap off die op de ontbiedinge van d'onse aen boort weygerden te comen, vyandelyck te mogen aentasten etc., dewelcke acte niet onnodigh geoordeelt zy hieronder te insereren, zynde bevonden van volgenden teneur:

In 't jaer 1092 op Sondagh ten een uure, zynde den 11^e dagh der maent Rabul Awel off April, heb icq van Paducca Siry Sulthan Mahometza Lilulla Filalem, Coningh in 't lant van Perach, myn bandara Paducca Siry Mahoradja en de verdere grooten als 't hooft der coopliden des Coninx, Orancaya Paducca Radja, den fiscael Orancaya Tommagon Siry Mahoradja, Lilla Orancaya mantry, Siry Pordana mantery, 't hooft van de Sitterja Orancaya Radja Bandara, Radja Manawarsa, 't hooft van des Coninx palleys Orangeaya Paducca Siry Truan, Mahoradja Lilla hooft der militaire, Orancaya Laxamana, 't hooft der secretaris Abintara Mahoradja Dary Oudana en 't hooft der raadpriesters off Facky Maly Keleyer, 't versoecq van de Heer Gouverneur voorgehouden, 't welcq door ons met waerheyt is bevestigd en daarvan aen 't opperhoofd die in ⁽¹⁾ de mont van de Perase rivier leyt een gesegelt contract verleent, waerin wy hem volcomen authoriseren om alle diegeene, die uyt Perach vertrecken willen sonder eenigh teecken van den ontfangh te cunnen thoonen, hy deselve vryelyck mach aentasten en gevangen houden, edoch soo 't quaeme te gebeuren sy hunselve wilden tweer stellen, mach hy ze vryelyck doen dooden, en desen zegel is in der waerheyt van my, des lants Coninck. Oocq hebbe ik aen den Dato Bandara Paducca Siry Nara, den secretaris Siry Lilla Wangsa en alle myne grooten ordre gegeven om 't bovengenoemde na te doen comen.

(Was geteeckent:)

RADDJA SITTA MOEDA.

(En boven aen 't hooft stont het zegel van den Koningh met swarten inck gedruckt).

Van Atchin was tot Malacca eenen Intche Kaja, dienaer van Radja Ameth in Siaka, met 47 corgie diverse cleden etc. aengecomen, relaterende dat alle de Moorse, Deense, Engelse en Portugese scheepjes aldaer ten handel gelegen met groot verlies haere kleden hadden moeten affstaen en dat alles binnen Atchin

⁽¹⁾ Dit in ontbreekt in het HS.

weder in ruste was, hebbende de bovenlanders sigh gehoorsaem weder onder de Coninginne en de ryxgrooten gesubmitteert;

den Engelsman m^r. Valentyn Peyn was met 'tscheepje des Coninx van Bantam, genaemt Salameth, van Maccauw den 2 April passado tot Malacca aengelant, aengegeven hebbende 1000 picols spialuter, 500 p^r. koper en 500 picols aluyn, en weder vandaer den 6 daeraenvolgende over Madraspatnam naer Bengale vertrocken;

den 9^e April passado was mede den Engelsman Guiljam Biswyck met 'tscheepje de Phenix van Masulipatnam met 500 packen gesorteerde kleeden op Malacca comen te arriveren en den 11^e d^o. weder na Siam vertrocken ect^e., gelyck alles breder en 't verdere rakende de negotie in 'taenkomend briefboeck en verbael geëxteendeert en in substantie te lesen zy, hebbende gemelte fluyt Aerdenburgh wyders van beyde die quartieren medegebracht de ondergenoemde coopmanschappen als:

van Bengalen:

122 lasten rys à 5000 ₹ , bedragende met de ongelden / 2842:3:8;

van Malacca:

302467 $\frac{1}{2}$ ₹ Malacx thin;

156081 $\frac{1}{4}$ ₹ spialuter;

10687 $\frac{1}{2}$ ₹ Japans staefcoper, belopende met de ongelden

een somma van..... / 136758:5:14:

somma bedraegt het aengebrachte carguasoen met de fluyt

Aerdenburg van Malacca en Bengalen..... / 159580:9:6.

Met vooraengetogen fluyt Aerdenburgh is ons noch mede onder de Malacxe bylagen toegecomen een briefje, door de adsistent Antonio Cramer etc. tot Arrakan aen Haer Ed^e. op 10^e Maert passado gecarteert, nevens een missive van den Coninck in Arrakan mede aen Haer Ed^e. alhier in de Arrakanse en Portugeese taele, waervan het translaet op den dach van de inhalinge hierachter staet te volgen, zynde dese 2 geciteerde brieven per een Malax burgerchialoup van Reynier Bronke, de Pelikaen genaemt, den 10^e April van Arrakan tot Malacca aengebragt, bevattende onder anderen dat het nieuw opperhooft S^r. Thomas Stael op 10 February passado dese werelt mede was overleden en zyn voorsaet S^r. Balthasar Hinlopen zaliger gevolcht, hebbende 't bestier aldaer maer 5/m waergenomen etc., gelyck sulx en 't verdere by 'taenkomend briefboeck en verbael onder dat quartier te beoogen zy;

dienende hier verder noch tot notificatie, dat de fluyt Aerdenburgh, uyt Bengalen geordonneert naer Pegu om aldaer party restanten van Comp^e. effecten te helpen affvoeren, aldaer oocq in 't begin der maant was verscheenen, doch bevonden alle Comp^e. suppoosten en ommeslach al eenigen tyt bevorens vandaer opgekraemt en nae Cormandel vertrocken waeren, zulx sy daer met de onbesuyste Peguwers veel spuls hadden en met schip en al bynae in arrest genomen waren

geweest, doch met behulp van een aldaer aenwesent Deens schipper Wilken Wigbers noch sonder veel umbragien ⁽¹⁾ eyndelyk weder vandaer weghgeraeckt en nae Mallacca voortgestevent.

13 d^e. Des namiddags heeft den tweden Tartarischen Chinesen ambassadeur Lilauja mits indispositie van zyn eerste confrater Liolauja na voorgaende bekendmakinge ten clocke drie uyren binnen 't casteel zigh vervoecht in geselschap van haaren staetman, den tolck Limlacco, en zyne ordinary suite by den Heere Ordinaris Raad Balthazar Bort, hebbende met zyn E. onder 't drincken van een copje thee ect^e. eenige discoursen, streckende al tot nader instantie en versoeck, datter doch eenige meer schepen op 't versoeck en ter adsistentie van den Keyser van China met haer mochten naer Hoccieuw desen jaere werden gesonden, al was het oock maer tot 3 à 4 à 5 toe, en dat zy ambassadeurs voor de betalinge derselver te doene oncosten wel borge en 1 van hun beyde te dien eynde alhier in ostagie blyven wilden ensoovoort, en leverende eyndelyck wederom aen gemelte heer Bort over een noch nader geschrift in de Chinese taele om ter Hooge Regeringe (als daer gehorende) ingelevert te werden, en als wanneer gemelte Lilauja tegens den avandt wederom naer zyn logiement keerde, zynde, mits van zynselven gecomen was, niet door imant opgehaelt en alsoo weder met zyn palemquin ofte draaghstoel nae huys vertrocken, ende wyders hetselve geschrift naer translatie door den secretaris deser vergaderinge Joan van Hoorn mette Chinesen Tenglauw, Bonsiqua en Gantencqua bevonden van eygentlycke substantie en inhoude als hieronder staet uytgedrukt:

Translaatgeschrift der 2 Chinese Tartarische ambassadeurs Lautoja en Litongtie aen de Heer Gouverneur Generael en Raaden van India en door den tweden gesant aen de Heer Ordinaris Raad Balthazar Bort overgelevert op den 13^e Juny 1680.

Dit seggen wy mede onse manier te zyn, maer dat het met haer contrarie heeft gebleeken.

Dat bekennen wy.

Wanneer de Hollanders, die in Hoccieuw comen en aldaer zyn ⁽²⁾, iets te versoecken hadden, 't zy van cleen off groot belangh, al was het oock driemaal op een dach, soo cregen zy daerop ten eersten bescheyt.

Zy ambassadeurs waren nu hier op Batavia gecomen om een groote zaecke en bootschap van den Keyser voor te dragen en te versoecken, dat anders, indien zy niets te verrigten hadden, niet soude geschiet noch nodigh geweest zyn.

⁽¹⁾ Er staat: *minbragien*.

⁽²⁾ Er staat: *zy*.

't Is soo, wy willen al doen wat wy kunnen.

Dit seggen de ambassadeurs qualyck te zyn getranslateert en dat het moet verstaen worden van de jongst voorgaende brieff.

Dit zeggen wy sodanig te zyn.

Dit is qualyk getranslateert en moet zyn: wie weet het off de Comp^e. ons sal connen helpen off niet.

Soo is 't.

Sullen haer laten vertrecken soo haest als 't mogelyck zy.

Den E. Martinus Caesar hadt in Hoccieuw verclaert, wanneer er een brieff van den Keyser naer Batavia wierde gesonden, dat daarmede veel soude connen werden uytgewerckt en verkregen.

Sy waeren nu hier soolange geweest en hadden verscheyde geschriften en versoeken aen den Generael en Raden overgegeven, 't welcq nu ruym $\frac{1}{2}$ maent was geleden en waerop zy tot noch geen bescheyt hadden gecregen en waerom zy de intentie van de Regeringe alhier niet en conden weten.

Met het laeste Comp^e. schip dat nu jongst desen jaere uyt Hockzieuw hier op Batavia was aengecomen, hadden zy ambassadeurs brieven van den Povy en Combou aldaer bekomen, daerby zy haer aenschreven datter veel schepen, hoe meer hoe liever en dat haestigh, naer Hoccieuw mosten gesonden werden, en was nu al een halff jaer geleden dat zy ambassadeurs hier op Batavia waeren aengelant, sonder dat zy alsnoch wisten off de Comp^e. haer met de versogte assistentie van schepen desen jaere zoude connen off willen helpen ofte niet.

Wanneer den Heer Generael haer off den Keyser met de versochte schepen en soldaten soude willen adsisteren, al was 't dan oocq noch een maent laeter, soo zoude daer niet veel aen gelegen zyn en zy daer wel na connen wachten, maer byaldien de Comp^e. den Keyser met de versogte schepen alsnu niet conde helpen en haere schepen selve tot eygen saken mochten comen te benodigen, soo versochten zy spoedigh te mogen naer huys vertrecken.

Want indien zy de versochte hulpe van schepen en volcq niet en quame te verkrygen en duslange alhier zonder iets te obtineren of te verwachten te vertoeven,

Hebben haer bescheyt wech op dit geschrift.

Wert gevraegt off se yets meer te seggen hebben.

Seggen voor alsnu niet, maer 't geene se mochten te versoecken hebben dat se dat by geschrifte zoude doen, opdat het altyt mach blycken.

Zy versoecken nu dat se mogten hebben lectura van 't geene wy aen den Keyser en Hoccieuwse regenten sullen schryven, en soo de brieff wat sacht en met discretie was ingestelt, soo zoude zy ons helpen, maer enige harde en aestotelycke termen gebruyckt werdende, genootsaecht syn haer gravaminas daertegen in te brengen, daer haer op geantwoort is dat wy sulx aen de vergaderinge sullen voordragen en bekendmaecken.

's Avonts komt alhier van Cheribon en Indermayoe uyt de besettingen aldaer te retourneren 't jachje Mallebaer met 2 brieffjes, 't eerste door den capteyn Jochem Michielsze en raat uyt Cheribon van dato 8 deser en 't laeste door den commandant schipper Bayert Visch en raet gedagteeckent 11^e deser uyt Indermayoe, beyde aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende niets besonders nodigh hier aen te teecken, als by 't aankomend brieffboeck zy te ontwaeren, komende in compagnie van geciteerde jachje alhier mede met enige eygen inlandse vaertuygen te verschynen enige afgesondene gesanten van den ouden Sulthan off eersten item van den derden Prince tot Cheribon, genaemt Sulthan Sopo en Pangiran Depatty Tepatty, met schryven van beyde die gebroeders aen de Hooge Regeringe alhier, dewelcke hiernaer, wanneer deselve getranslateert en binnengebragt syn, geinsereert sullen werden.

14 d^e. 's Morgens vroeck erlangen per den inlants corporael Gabriel Cardosa met een jockon te water een briefje van Tanjongpoura, door den vendrig Jan Bervelt uyt Comp^e. veltschans aldaer aen Haer Ed^e. op gisteren gecarteert, dicterende dat de affgesanten des Sousoubounangs aldaer weder uyt de bovenlanden verscheenen waeren met ⁽¹⁾ Zyn Hoogheys schoonmoeder Ratus genaemt, die se tot Patimoangh gevonden hadden, doende de gesanten, op voorgeven ordre daertoe te hebben, alle Craoangse hoofden byeencomen en affvragen onder wiens gebiet zy stinden, daerop door ⁽²⁾ alle

soo soudent zy deswegen by den Keyser en grooten in China beschuldicht en sulx haer te laste gebracht werden.

Op alle welcke voorstaende saken de ambassadeurs dan een spoedigh antwoord en bescheyt by dit geschrift zyn versoeckende.

Dit geschrift is geschreven aen den Gouverneur Generael ofte den Hollandsen Coninck in het 19 jaer de 5^e maane den 16 dagh van de regeringe des Keyzers Conchi.

(Onder stont:)

Getranslateert door den secretaris Joan van Hoorn door vertaalinge van de Chinesen Tengelauw, Bon-siqua en Gantencqua op den vyffthiende en nochmaels oversien ten overstaen van de heeren Speelman en Camphuys den 16 Juny 1680.

(¹) Dit ontbrekende *met* is ingevoegd overeenkomstig het marginaal extract.

(²) Dit *door* heb ik ingelascht.

de hoofden volmondigh gerepeteert was onder de Comp^e. ende den Sousouhounangh te staen en derselver bevel en ordre altoos wilden gehoorsamen, belastende voorts de gesanten aen gemelte hoofden dat se Comp^e. besettinge aldaer met alle nootdruft gelycq op Japara geschiede souden moeten versien, en dat yder umbol umbol na advenant 5, 6, 8 ofte meer man onder de schans te wonen souden senden om doorgaens by de wercken te blyven en 't voorvallende te verrigten, hebbende doen wyders den vaendrig Bervelt bekendgemaect, de ordre van haren Keyser volbragt te hebben en alsnu maer te verwagten Haer Ed^e. bevelens ofte zy naer Batavia souden komen ofte maer weder na haren heere tot Sourabaya keeren, gelyck sulx breder in 't aenkomend briefboek staet gespecificeert.

Desen voormiddagh werden de twee affgesondene, te weten den sabandar Wira Sasmita en Ingabey Nidapa, met hunne brieven van den oudsten Sulthan Sopo tot Chirribon met eygen vaertuygh op gisteren hier aengecomen, door den E. sabandaer Ocker Ockersze en den capiteyn der Maleyers Abdul Bagus binnen 't casteel gebracht en vermits indispositie van Zyn Ed^e. door d'Heer Directeur Generael verselt metten secretaris Joan van Hoorn in Zyn Ed^e. camer ontfangen en de brieven van den Sulthan aen Zyn Ed^e. mitsgaders den Heere Directeur Generael affgenomen en na een weynigh discourerens, dat men haer ter gelegener tyt nader soude hooren en sprecken, en 't nuttigen van sirypinangh sonder eenige verdere ceremonien weder soodanigh naer buyten geleyt en in een huys in de Jonckersstraat van des Comp^e. wegen gedefroyeert, zynde de geciteerde missives nae gedaene oversettinge uyt 't Javaens in onse taele bevonden van volgenden inhoude.

Translaetmissive des ouden Sulthans tot Chirribon aen Haer Ed^e. geschreven.

Desen brieff uyt een suyvere oprechte genegentheyt van den ouden Sulthan Zeribon komt aan ⁽¹⁾ den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en alle de Raden van India in de stadt Batavia, die God de Heere wil gunnen een langh leven en veel gelucq in dese werelt, opdat hy alle arme en nootdruftige mogen helpen.

Verders sende icq Ingabey Wiera Smita en Ingaby Nidapa om de saecken van de affgesondene van den Generael, den capiteyn Jochem Michielsze en Crain Bissey, die de macht en 't volcq met haer geweer van de Comp^e. hier hebben aengebracht tot hulpe van Ceribon, ruste en vryheyt van myn woonplaetse, bekend te maecken. Icq ben seer verblyd geweest doen icq den inhoude van Comp^e. brieff hebbe verstaen, waervoor icq den grooten Godt duysentfout bedancke, alsoo icq de deuchden van de Comp^e. niet can vergoeden, maer Godt de Heere sal sulx voor my aen de Comp^e. doen, doch indien het can wesen, soo versoecke icq om Godts wille aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India dat hy het landt van

(1) Er staat: *van*.

Chirribon met de macht van de Comp^e. wederom gelieven te herstellen, gelyck het myn vader en voorouders voor desen hebben bewoont, en datter maer een regeerder in 't koninckrycq van Sirribon mach wesen, 't geene oock met Godts wet overeencomt, maer soude oock behoorlyck wesen dat de Comp^e. myne broederen mede wat volcq en onderhoud gaff, en wat my aengaet hebbe geen andere daer myn vertrouwe soo by daege als by nachte op stelle als op den Generael en alle de Raaden van India, want Godt is als myn vader en de Comp^e. als myn moeder. Daerom bidde icq om Godts wille dat de Comp^e. al het volcq van Sirribon mach beschermen. 't Geene icq verder te segge hebbe is Ingabey Wiera Smita en Ingabey Nidapa aenbevoolen alsoff icq selfs by de Comp^e. quaeme, en tegenwoordigh hebbe niet anders aen den Heer Generael te senden als 3 coeyangs rys en 2 roode paerden, dat een teecken is van myne vriendschap met de Compagnie.

De missive van den ouden Sulthan voornoemt aen de Heer Directeur Generael Cornelis Speelman is van een en denselven inhoude als 't voorenstaende aen Zyn Ed^e. bevonde, behalven dat tot schenckagie aen gemelte zyn Ed^e. wert gesonden 2 lasten rys en een paert.

's Avons komt alhier van Bantam te retourneren de chialoup de Vliager met een briefje, door den resident Willem Caeff aen Haer Ed^e. op gisteren gedagtekent, dicteerende dat de Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Nebey Istradjaja aldaer den 6 deser thuysgekeert en met over de 80 eerschooten van de ter rheeде leggende schepen ingehaelt waeren en den Conincq hun wedervaren gerapporteert en de Maleytze geschriften van Haer Ed^e. overgegeven hadden, die voor de grooten excepto Pangiran Ardi en Keey Aria Tanckoke secreet gehouden wierden; den Coninck had hem verheugt en vergenoucht getoont te zyn over haer heerlycke inhalinge tot Batavia en was verlangende na de comste onser belooffde ambassadeurs aldaer; op de verschyninge van onsen resident Caeff ten hove had den jongen Sulthan hem afgevraecht off Haer Ed^e. (aengesien hy geen antwoord met zyne ambassadeurs hadde ontfangen) zyne missive wel soude willen beantwoorden etc., begerende voorts te weten de namen en qualiteyten der verwagt werdende gecommiteerdens, tegens welckers comste 't huys van den sabandaer Mangonsadana tot haer logiment en de straaten om met karos en paerden te connen ryden bequaem gemaekt wierden, en den ouden Conincq wilde oock voor derselver komste naer Turtiassa niet weder vertrecken;

de gebannene ouden Keey Aria Monjaja en Pangerangh Loor op Lampon wierden vry hart getracteert, hebbende den jongen Conincq deselve van alles onthloot, jae oock hun woninckjes op Lampon onder hun voeten aff doen breecken met verdere last dat wie van de Lamponders haer eenige adsistentie quamen toe te brengen aen den lyve soude werden gestraft;

den jongen Conincq insteerde alsnoch seer ernstigh om de versochte passe voor zyn scheepje de Bon Avontuyra nae de Manilhas; de twee Chinese joncken, de eene van den gewesen sabandaer Secredana en het ander jongst uyt Japan aldaer

aengekomen, waren met verscheyde coopmanschappen na Canton en na Japan weder vertrocken, en soo was mede 't Portugees scheepje S^t. Joan, jongst van Timor gecomen, weder nae Macauw affgeseylt, hebbende boven zyn ladingh noch party sandelhout en peper ingenomen;

het Engels schip de Retourneer, uyt Souratta den 29^e April vertrocken, was den 12 deser ter rheede Bantam aengekomen, gelyck sulx en 't verdere in 't aenkomend briefboeck zy te lezen.

Hedenmorgen extraordinaire vergaderingh belecht zynde, soo is naer het affhandelen eeniger saecken raakende Cormandel en Japan item na de resumptie der verklaringen van de bequaemheyt der schepen 't Huys te Spÿcq, 't Wapen van der Goes, Couwerve, 't Huys te Cronenburgh en Courtjeene, alsmede de onbequaemheyt van 't hoeckerboot de Baars, 'tgunt daerop oock verstaen zy af te leggen, wyders des namiddaghs ter ordinary vergaderingh op 't versoeck verscheyde onser ingesetenen (soo Nederlandse als inlandse) aen deselve toegestaen in geselschap onser ambassadeurs een tochtje mede naer Bantam te mogen doen tot wederbecominge hunner wechgelopene slaven vanhier als andere verrigtinge hunner saecken, doch met die precautie dat se buyten kennisse en ⁽¹⁾ toestaen der voornoemde ambassadeurs Zeeman en Ocker Ockersze aldaer aen lant niets sullen mogen verrigten ofte byderhandt nemen.

Seven Kidolese Maleyers, door de Cheribonders aen onsen capteyn Jochum Michielsze overgegeven en mettet jachje Mallebaer op gisteren gedetineert hier aengebracht, syn jegenwoordigh vooreerst in handen van den Achbaren Raat van Justitie gestelt omme geëxamineert en alsdan nader over haere personen en gesequesteerde goederen gedisponeert te werden.

Zynde wyders wegens 't eylant Ceylon en de valuatie der pagoden tot Nagapatnam alsmede 't aftesendene carguasoen naer Hoccieuw in China desen jaere oocq noch alsulx gearresteert en gebesoigneert als by 't resolutieboecq van huydigen datum staet aengeroert.

15 d^e. 's Morgens vertreckt de fluyt Oosterblocker (zynde op eergisteren van 't convoyeren der hout- en steenprauwen alhier teruggekeert) weder na de Straat Sunda met oocq party provisien, medicamenten en water voor onse scheepen Swanenburg en Pynacker, item de sloep de Massangboom, kruyssende alsnoch tusschen Batavia en Bantam, medenemende een briefje van Haer Ed^e. aen den commandant schipper Reynier Reyniersze op de gemelte fluyt Swanenburg, op heden geteeckent, dienende ten principale ten geleyde van dien bodem en 't ingescheepte. sullende Oosterblocker op zyn wedercomste 't convoyeren der steenhaelders ect^e. weder waernemen, gelycq dat by 't affgaende briefboeck oock te beogen zy.

Insgelyx keert den inlants corporael Gabriel Cardosa weder, met zyn joekon op gisteren hier gecomen, naer Tanjongpoura met een briefjen van Haer Ed^e., op heden aen den vaendrigh Jan Bervelt aldaer geschreven, dienende tot rescriptie van zyn jongst ontfangene advisen met ordre (ingevolge 't geresolveerde ⁽²⁾ op gisteren)

(¹) In plaats van *en* staat er: *te*.

(²) Er staat: *gersolveerde*.

om de affgesondene des Sousouhounangs aldaer aen te seggen, gernerckt zy onse onderdanen scheenen wetten te willen voorschryven en te veel autoriteyt gebruykten, dat se haer met de Craoangse landen selfs tot Pamanoekan, Intchiassem en Indermayoe toe niet en soudén hebben te bemoeien, maer de sorge en 't bestier derselver aen de Hooge Regeringe alhier bevoolen laten, ende dat voorts wert geapprobeert dat 't volcq van den overleden Naya Bangsa op Godenkoly mach blyven wonen, om de landen daeromher te cultiveren en desselfs soone in de vaders plaatze te doen succederen etc., gelyck sulx en 't verdere by 't affgaende briefboecq en de resolutie oock breder staet ternedergesteld.

Heden voormiddagh komen de affgesondene des jongen Sulthans off tweede Prince van Cheribon, genaemt Ingabey Warga Cartica en Wadjangapatty, op 8 deser met eygen vaertuygh hier gearriveert, binnen 't casteel met den sabandhaer Ocker Ockersze en den capiteyn Maleyers by indispositie van Zyn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael voor de Heer Directeur Generael ten bywesen van den secretaris Joan van Hoorn in de groote raatkamer te verschynen met de missives van haeren m^r. aen Syn Ed^l. en de Heer Directeur Generael, die hunluyden dan naer verwelkekinge affgenomen en voorts geopent en gelesen is, en nadat zy met wat siry en pienangh getracteert waeren, soo werden deselve sonder statie soodanigh als zy binnengecomen syn weder na buyten en na haer vaertuygen gebracht, luydende desselfs medegebragte missives naer gedaene vertalinge uyt 't Javaens in 't Duyts als volgt.

Translaatmissive des jongen Sulthans off tweede Prince tot Chirribon, aen Zyn Ed^l. de Heer Gouverneur Generael geschreven.

Desen brief uyt een suvere oprechte genegentheyt verselt met veele groete van den jongen Konincq van Cheribon, die zynselven overlevert aen den almagtigen Godt en de Comp^e., comt aen den Heer Gouverneur Generael Rykloff van Goens, die altyt in grootheyt en heerlyckheyt verheven is, seer wys en vernuftigh in alle zyne gedoente soo te water als te lande, wiens deuchde seer beroemt syn en die oocq cloeck is in 't oorlogsvelt, makende door zyne stoutmoedigheyt dat alle zyne vyanden na haer asem snicken; Godt de Heere wil hem tot in der eeuwigheyt bewaeren, opdat alle grote en cleene Koningen hier benedenwints een schaduwplaatse mogen hebben, en die in noot en swarigheyt zyn een trooster. Oocq comt myne veele groete aen alle de Raden van India.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend dat de affgesondene van den Gouverneur Generael, Radja Goa en capiteyn Carrangh, op den eersten dag van de maent May Dingsdagh hier wel zyn aengecomen, medebrengende veel volx van de Comp^e., waerover icq seer verblyt ben geweest, alsoo bespeurt hebbe den zegen van Godt en d'hulpe van de Comp^e. over Cheribon.

Verders is Radja Goa, capiteyn Carrangh en andere grooten nevens haere volckeren aen 't lant gecomen en wy drie gebroeders zyn voor haer

verscheenen, wanneer Radja Goa en capteyn Carrang tegen ons hebben gesecht: wy zyn hier met de macht en 't volcq van de Comp^e. verscheenen om in alle vruntchap met de 3 gebroeders de Sulthans van Chirribon te spreken, namentlyck dat het goet zoude syn wanneer sy ⁽¹⁾ haer onder het gebiet van de Comp^e. wilden begeven en haer volgen, en dat alle degeene die onder 't gebiet van de Comp^e. niet wilde buygen vyanden van haer soudē syn, maer die sulx ampleteerden soudē groot geacht werden. Daerop hebben wy drie gebroeders geantwoort dat diegeene dewelcke macht hadde, ons daeronder soudē begeven, en indien dat hetselve seggen van de Comp^e. was sullen wy het agtervolgen, doch hetgeene wy aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India versoecken is, dat zy ons geen swaare saecke off wercken gelieven op te leggen, alsoo wy swacq zyn, en geven onsselve over aen Godt en de Compangie.

Noch maecken wy aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend, dat ten tyden wanneer den ouden Sousouhounangh Mattaram noch leefde hy goede genegentheyt en medelyden met ons heeft gehadt, omdat hy gezien heeft dat wy verlate menschen waeren; daerom heeft hy het gehele lant Zeribon als weeskinderen geschoncken op den 10 dach van de maent Safir, Dingsdag in 't jaer Bâ, en degeene die hy heeft gesonden om hetselve aen ons te geven is den Sousouhounangh Amang Courat, doenmaels genaemt Pangiran Dipatty. Lange daernaer is den Sousouhounangh Mattaram gestorven, maer nu is de Comp^e. in zyne plaetze gesuccedeert als een vader en moeder over ons en onse landen. Daerom sende wy dit blaetje geschrifts nevens Ingabey Warga Cartika en Wadjanga Patty, twee van onse beste raatsheeren en trouwe lieden, die wy gesonden hebben om voor den Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India te verschynen. 't Geene verder ootmoedelyck versoecken is, dat myne heeren op desen brieff gelieven te antwoorden, opdat mynselfen daernae mach reguleren.

Na dit seggen hebben niet anders aen den Heer Gouverneur Generael te senden als een last rys, twee coebeesten, wat loock en ajuyn, 't gene niet gelieve te versmaden, want het is een bloempje op een steeltje tot teecken van oprechte zuivere genegentheyt en erkenisse van myn vader en moeder.

Heden voormiddag vertrecken uyt deser rhede na Cormandel de ryckgeladene schepen Hollandse Thuyt en Poulerun vooreerst langs de zoom van d'oostcant van Ceylon direct naer Nagapatnam, sullende 't eerste voorts alleen naer 't overleveren onser papieren aen den commandant Pieter Verwer en raat aldaer (om wyders door denselven ten spoedigsten te lande aen den Heer Commandeur Laurens Pyl en raat op Colombo, aen wien se eygentlyck gehoren, gedepecheert te werden, mitsgaders het dubbelde pacquet voor Paliacatta, 't welcq almede ten spoedigsten

(1) Er staat: *hy*.

over lant sal werden voortgeschikt) de stevenen over de zuydercomptoiren Tegene- en Zadrangapatnam ⁽¹⁾ hebben te wenden naer Palleacatta en vandaer wyder tydigh na Masulipatnam, item de Thuyn van Nagapatnam, nae 't nodige aldaer gelost en geladen te hebben, direct naer Palleacatta, waarmede zyn affgevaerdigt twee dubbelde missives met de daertoe gehoorende bylagen, d'eerste een preadvis van de heer Eerste Commandeur Laurens Pyl en den raat op Colombo over Nagapatnam, en de tweede en principaele aen den E. President Willem Carel Hartsinck mitsgaders den raat tot Palleacatta, beyde op heden geteekent en van soodanigen inhoude en substantie als hy 't uytgaende briefboek en verbael in 't brede staet gespecificeert en aengehaelt, hebbende gemelte bodems vanhier voor de cust Cormandel en Nagapatnam wechgesleept de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, namentlyck:

In 't schip de Hollandze Thuyn voor Cormandel:

211384 guldens aen divers gemunt en ongemunt gout;
 247750 ₤ Japans staeffcoper;
 22650 ₤ benjuwyn;
 20000 ₤ garioffelnagelen;
 5080 ₤ foely;
 14675 ₤ rompen;
 353 bossen Japans goutdraat;
 763½ ₤ quicksilver;
 501 ₤ vermiljoen;
 6 stucx laeckenen;
 20 stucx deurspiegels;
 13731 ₤ aluyn;
 1656 cattys camphur;
 2 leggers seck en voorts noch verscheyde provisien, schryfftuygh, gereetschappen en andere goederen, bedragende een somma van / 345571: 5: 2.

En in 't jaght Poulerun voor Cormandel:

211809 guldens aen gemunt en ongemunt gout;
 250000 ₤ Japans staeffcoper;
 22350 ₤ benjuwin;
 30000 ₤ garioffelnagelen;
 5082 ₤ foely;
 24195 ₤ rompen;
 766¼ ₤ quicksilver;
 537 ₤ vermiljoen;

Transportere..... / 345571: 5: 2.

(1) Er staat: *Zadranganam*.

Per transport / 345571: 5: 2.

9 stux diverse laeckenen;

13372 R aluyn;

1716 cattys Japance camphur;

2 leggers seck en voorts noch verscheyde provisien,

schryfftuug, equipagie- en andere goederen ter somma belopende / 535824: 6: 4

Noch in 't schip de Hollandtse Thuyn
voor Nagapatnam:

124250 R Japans staeffcoper;

6000 R garioffelnagelen;

1232 R foely, bedragende met de ongelden een somma

van. / 51719: 6: 1.

somma monteert 't geheele cargasoen in de beyde voormelt

bodems voor Cormandel en Nagapatnam / 733114: 17: 7.

In conformiteyt van het geresolveerde in Rade van India op 11^e deser verstaen zynde omme den jongen Conineq tot Bantam met een passe te versien voor zyn scheepje genaemt Bonavontura, groot ontrent 100 lasten, jegenwoordigh met de anachodas Tadjia Moedeljaar en Oese Marica, beyde Mooren, ter reede Bantam zeylreet leggende om na de Manilhas te stevenen ende vandaer weder direct na Bantam te retourneren, soo is Zyn Hoogheyt op heden deswegen soodanigen passe off vrygeleydsbrieffe verleent als hieronder van woorde tot woorde staet geïnserieert.

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders de Raaden wegens den Staat der Vereenighde Nederlanden in India, allen dengeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen saluyt, doen te weten, alsoo den jegenwoordigen regerenden Konink van Bantam Paducca Siry Sulthan Aboen Nasser Abdul Cahar aen ons versocht heeft om een pas voor Zyn Mayesteyts scheepje genaemt Bonavontura, groot ontrent 100 lasten, daerop anachodas zyn Tadie Moldeljar en Oese Marica, beyde Mooren, jegenwoordigh ter rheede Bantam volladen en zylvaerdig leggende, vandaer na de Manilhas te mogen vaeren om aldaer handel te dryven en vandaer met de genegotieerde goederen weder direct na Bantam te retourneren, soo is 't dat wy om goede redenen sulx gaerne hebben geaccordeert en daertoe Zyn Mayesteyt dese onse passe hebben verleent, versoeckende derhalven alle Coningen, Vorsten en Heeren met dewelcke onsen Staet in alliantie, verbont en vrintschappen is staende, mitsgaders haere respective onderdanen en subjecten en ordonneren en beveelen alle gouverneurs, commandeurs en alle hooge en laege officieren, item soldaten, matrosen, borgers, ingesetenen en onderdanen in (¹) het gebiet van d'Edele Hoog Mogende Heeren Staten Generael der Vrye Vereenigde

(¹) Dit ~~in~~ ontbreekt in het HS.

Nederlanden etc. ofte die het mogten bejegenen ofte ontmoeten, 't voorsz. scheepje met desselfs volck en ingeladen goederen vry en onbeschadigt te laten passeeren en repasseren en desnoots zynde alle hulpe en faveur te bewysen.

(Onder stont:)

Gegeven in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java
desen 15 Juny 1680.

(Was geteeckent:)

R. v. GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^{te}. zegel in roden lack gedrukt en daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^e.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Heden extraordinary vergaderingh belecht zynde wegens de saecken en belangen in en ontrent 't ryck van China ende vooreerst alle de gehoude conferentien onser Heeren Gecommitteerdens met haer ambassadeurs en verdere Chinese geschriften doorgelesen wesende, soo is verstaen de Chinese ambassadeurs door de voormelte Heeren Commissarissen eenige abuysen en verkeerde pointen, in sommige hunner ingegeven geschriften aengehaelt, voor te houden en aen te wysen ende deselve hun daerop nader te doen verantwoorden, en voorts dat men oocq nevens haer twee bequaeme personen met een propere swite onsentwegen naer China expres sal affsenden om naer Peckin op te reysen om onse brieff aen den Keyser en ryxraaden aldaer persoonlycq te bestellen etc., en waertoe dan al meteenen vercooren zyn de capitainen Abraham Daniel van Renesse en p^r. d^e. Hendricq van den Eeden, gelyck sulx en 't verdere raeckende de gesantschap etc. naer China by 't resolutieboek onder huydigen dato welgeëxteendeert kan werden beoogt.

16 d^e. 's Morgens segge 's middaghs senden Haer Ed^e. per den jurabassa ofte tolck van Crain Bisse met hun eygen inlants vaertuygh een advisbriefje aen den capteyn Jochum Michielse en den raat tot Chirribon, op heden geteeckent, dienende ten principaele ten geleyde van gemelte tolck en notificatie der ontfangene advisen vandaer, gelyck by 't uytgaende briefsboek kan werden gelesen.

17 d^e. 's Morgens zyn de afgesanten des Pangeran Depatty off derde Prins tot Cheribon met een gevolg van 40 à 50 Javanen, op den 12 deser met eygen vaertuygen hier aengecomen, door den sabandar Ocker Ockersze binnen 't casteel en in de groote vergaderzael gebragt, overleverende mits ⁽¹⁾ d'indispositie van Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael haer meesters brieff aen handen van den Heere Directeur Generael Speelman, geadsisteert met den E. secretaris deser vergaderinge Joan van Hoorn, synde de voormelte missive aen Haer Ed^e. naer-gedaene vertalinge bevonden van volgenden teneur.

(1) Er staat: *niets*.

Translaatmissive des Pangeran Depatty off derden Prince tot Cheribon aen Haer Ed^{le}.

Desen brieff uyt een suyver oprechte genegentheyt nevens veele groete van Pangiran Depatty comt aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en alle de Raaden van India, die altyt in grootheyt en staat verheven syn, seer wys en verstandig in alle haere gedoente soo te water als te lande, die over haere goetheden aen alle plaatsen beroemt zyn, alsmede over haere stoutmoedigheyt in den velde des oorlogs, dat alle haere vyanden uyt vreesse na haeren asem snacken. Godt de Heere wil haer daerby laeten continueeren, opdatter een schaduwplaetse mach wesen, daer alle armen en noodtdruftige haren toevlucht mogen nemen; die mede oprecht zyn om alle saecken der swacke en onmachtigen te beraden, daerover Godt de Heere haer en haere familien sal zegenen en gunnen een lang leven in dese wereldt.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend, dat Radja Goa en den capiteyn Carangh op 29 dagh van de maent April 's Maendags voor Cirribon zyn gearriveert en Dingsdach daeraen aen lant gecomen, medebrenghende de macht en 't volcq van de Comp^e., waerover wy drie broeders seer verblyt syn geweest, alsoo gezien hebbe de genade Godts en d'oprechte hulpe van d'Comp^e. over Chirribon en temeer de Comp^e. ons soeckt wel te doen.

Noch maecke icq aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend, dat den brieff van de Comp^e., die den capiteyn van 't schip heeft gebracht, op den 20 dag van de maent May in 't midden van de passabaen is gelesen, hoelst de Comp^e. genegen was om Sirribon te herstellen en wel te laten regeren tot ons eygen ruste. Dit hoorende zyn wy over den inhoud van de Comp^e. brieff seer verheught geweest, by gelyckenis als een mensche sieck synde medicine verkrygt; dierhalven sal het begeren van de Comp^e. doen en naevolgen, alsoo de Comp^e. oprecht en goet is, daerom sal icq daervoor seeckerlyk danckbaer zyn. Verders 't geen icq aen de Comp^e. versoecke is, dat de Comp^e. haere genegentheyt aen myne nakomelingen mede gelieven te thoonen en dat de Comp^e. het lant Zirribon altyt tot welstant wil beschermen. Oock maecke aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekend, dat ten tyden wanneer myne twee broeders onderdanen van Troenadjaja zyn geworden, doen heeft den Sousouhounang Aman Courat aen myn gesonden den Tommagongh Soera Nata, Tommagongh Bivoerongh en Ingaby Nitagara om myn het geheele lant van Chirribon in presentie van alle de grooten die by den Sousouhounang waeren over te geven, en myn vereert met de naeme van Pangiran Dipatty Taka Paty nevens een bosset, een matje en een quitasol van staet. Daerna zyn myne twee broeders wederom van Candiry gecomen en den Sulthan van Bantam heeft 7540 van de Chirribonse volckeren, die tevooren onder

myn hebben gestaen, van myn genomen en aen haer gegeven, soodat by my noch 2800 zyn gebleven; lange daernaer heeft den Sulthan noch 800 coppen tot zyne eygen dienaers van Gambia genomen; naderhant heeft hy noch 1000 van myn volckeren genomen en aen myne twee gebroeders gegeven, soodat die, by de andere 800 gerecekt zynde, maecten 1800 coppen die den Bantamsen Sulthan aen myn heeft genomen, dewelcke den Sousouhounangh Aman Courat aen myn gegeven hadde. Daerom versoeck icq nu aen den Heer Generael en alle de Raaden van India, dat icq in vrede magh wederom hebben degeene die my den Sousouhounangh Aman Courat heeft gegeven, want daer icq myn vertrouwen nu op stelle, is de Comp^e. alleen, die sulx om Godes wille gelieven te beraden, alsoo een weeskint ben die onmachtigh is.

Noch heeft myn oudsten broeder 200 van myn volckeren genomen, wanneer Radja Goa en den capteyn Carang hier zyn gecomen, welcke slaven vyfduysent ⁽¹⁾ zyn genomen, soodat het getal van duysent, soveel myn gedeelte was, nu vermindert is. Oock waren der 500 slaven die myn vader selfs aen myn heeft gegeven, waervan myne twee broeders 400 hebben genomen, soodat by myn noch maer een hondert zyn gebleven; daarvan hebben zy oock door hulpe van de Bantammers ettelycke genomen. Daerom versoecke icq dat de Comp^e. daerover in alle deucht en oprechtigheyt gelieft te helpen beraden. Nu sende icq Nity Pradia en Prana Soeta om met dit blaetje geschrift voor den Heer Gouverneur te verscheynen. Verders heb icq tegenwoordigh niet anders aen den Heer Gouverneur Generael te senden als 2 hartebeesten, die niet en gelieft te versmaden, want het is een blomtje op een steel tot teecken van oprechte zuivere genegentheyt en erkennisse van myn vader en moeder in dese werelt, want al myn gedoente goet en quaet maecte in dese den Heer Generael bekend.

's Avonts senden Haer Ed^s. een briefje per burgerchialoup van Hendrick Timmer naer Malacca, item met een inlants vaertuygh de duplicata van dien, beyde aen de Heer Gouverneur Jacob Jorisze Pits ende den raat aldaer, op heden geteeckent en van soodanigen inhoude als by 't affgaende briefboeck en verbael staat aengeroert.

18 d^e. 's Namiddags komt hier weder uyt de Straat Sunda te retourneren de fluyt Oosterblocker met twee inlandse vaertuygen en een cleen briefje, door den schipper Reynier Reyniersze etc. uyt de fluyt Swanenburgh, cruyssende aldaer, aen Haer Ed^s. op gisteren gedateert, dienende eenlycq ten geleyde van gemelte fluyt en 2 achterhaelde vaertuygen, waervan d'eene met een passe van den E. Bartelse tot Japara en d'andere sonder pascedul comende van Sambas, doch beyde redelycq met geweer verzien zyn geweest etc., die zy, als naer Bantam willende, hadden achterhaelt en ter dispositie van Haer Ed^s. herwaerts opsonden.

(1) Misschien te lezen: *uyt duysent*.

Heden ter ordinary vergaderingh is goetgevonden op 't versoeck van den notaris Joannes Mauris mits zyne veelmaelen indispositie synen soone, genaemt Joannes Mauris de Jonge, als publyck notaris alhier te mogen admitteren, doch mits dat de vader en soon niet meer als een comptoir sullen mogen houden en waernemen en nadat gemelte Joannes Mauris de Jonge by den Achtbaren Raat van Justitie sal wesen geëxamineert en daertoe bequaem bevonden.

En alhoewel de vyff in wesen zynde notarissen deser stede by requeste hebben versocht dat aengesien dese presente slechte constitutie der tyden geen meer van die functie en mogten werden gemaect, soo is nochtans om goede reden en insigten en om ider derselve temeer tot naerstigheyt op te wecken verstaen, wederom in plaats van den overleden Reynoldus Brouwerius na vooraf te doene examinatie van bequaemheyt voor den Raat van Justitie oock noch tot notaris op zyn versoeck te promoveren den bouckhouder Christoffel van Outers, sullende zyn gagie dan daarmede van heden aff cessereren.

Wyders onder 't affhandelen eeniger saecken raeckende 't affsenden onser ambassadeurs ende de mede te gevene ordres naer Bantam mitsgaders de te doene rescriptie naer Japan, gesproken wesende van de aengehaelde goederen uyt 't fluytschip 't Huys te Spyck, comende van Cormandel, door den E. waterfiscael Pieter Pauw, soo is eyndelyck om verscheyde goede redenen verstaen eenige weynige dier aengehaelde en gereclameerde goederen aen de eygenaren supplianten, juffrouw Caulier en D^r. Nathanael de Pape, te releveren en te restitueren, gelyck by 't resolutieboek en de geinsereerde inventarissen van dien omstandig kan werden affgespeculeert, blyvende 't verdere buyten des aen de despositie van den Achtbaren Raadt van Justitie bevolen.

19 d^r. 's Morgens erlangen per Javaens vaertuygh met den burger Jan Bruyn een kleen briefje, door den resident Willem Caëff tot Bantam aen den sabandaer Ocker Ockersze op eergisteren gecarteert, dicterende dat hy de verleende passe voor 's Coninex scheepje na de Manilhas Zyn Hoogheyt geintrageert en cort aenstaende vertreck onser ambassadeurs van Batavia bekentgemaect hebbende, was sulx dien Vorst seer aengenaem geweest en liet voorts alles tegens derselver inhalinge gereetmaken etc.

20 d^r. 's Morgens komen de Bantamse genomineerde heeren ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze met haer staatsluyden, de capteyn Maleyers, d'E. Jacob Does, de coopluyden Jan Cops en Steven Schorer, den luytenant Martinus van Ingen, S^r. Hendricq Boulan mitsgaders den ondercoopman David de Vicq gesamentlycq binnen 't casteel met haere geordonneerde swite van 2 trompetters en daerop den vaendrigh Gast met een tamboer en 2 gelederen off 8 soldaeten en 1 sergeant daeragter vooruyt, daerop de voornoemde heeren ambassadeurs met haer swite by paaren, hebbende ter wederzyden 6 lyffwagten, en doen voort agter noch twee gelederen ider van 4 soldaten en daerby een sergeant die de troep sloot, komende alsoo ten huys van Zyn Ed^t., maer bleeff de voorsz. militie en trompetters voor de puye gerangeert staen, wanneer doen de Heeren Raden niet lange daerna mede overquaamen except de heeren Blom en Camphuys, en doen een weynigh by

Zyn Ed^e. genuttigt en ontbeten en daerop eens op 't goet succes der Bantamse saecken gedroncken wesende, soo gingen eerst voorsz. heeren ambassadeurs met de brieff des Coninx vooraff na boort in dusdanige manieren: de brieff lach in een groote silvere schotel met een geel cleet overdeekt, en gingen de Heeren Ordinaris Raden Hurt, Outhoorn tot geleyde van dien uyt Zyn Ed^e. galderye vooraff tot convoy derselve tot buyten de Waterpoort mede, en insgelyx den secretaris Joan van Hoorn terzyden de brieff, die door den helmbardier Jan Pieterse de Vries, mede na Bantam gaende om de overleveringe aldaer oocq aen den Conincq te doen. gedragen wiert onder het geel zyde schenckagiequitasolletje en waeragter de heeren ambassadeurs Zeeman en Ockersze en voorts haere raets- en staetsluyden volgden met haer swite in ordre, dewelcke aen de Waterpoort in de groote roey-orembay embarcqueerden en vooraff naer boort voeren, terwylen de heeren Hurt en Outhoorn doen wederom na binnen by Zyn Ed^e. gingen, alwaer een weynigh vertoeft hebbende, soo ginck denselven Syn Ed^e. omtrent een groot halff ure daernae in persoon nevens de Heeren Raaden Bort, Hurt en Outhoorn, besyden den secretaris en d'E. Bouquoy met de roeyschuyt van den equipagiemeester mede na boort, alwaer doen even tevooren in 't schip Coevorden overstapten de heeren ambassadeurs Zeeman en Ockersze met haer swite, alswanneer ter eeren van de brieff aen den Bantamsen Conincq onder 't geklanck van trommelen en trompetten van gemelte bodem en van 't schip Nieuw Middelburgh 32 canonschooten gedaen wierden, wanneer de medegaende sloepen 't Casteel Batavia en d'Orangieboom, item 't vaertuygh, dat den capiteyn onser Maleyers met omtrent 40 à 50 van zyn volcq is medenemende, oocq met haer stuckjes en basjes losbranden en daerop van 't admiraelschip ter rheede de Burgh van Leyden met 3 schooten geantwoort wiert, 't welcq volbragt wesende, soo quamen Zyn Ed^e. en de byhebbende heeren met de roeyschuyt, die 't soolange een weynigh op de riemen hadden laeten dryven, mede op 't schip Coevorden over, alwaer van de ambassadeurs Zeeman en Ockersze verwillekomt synde, soo liet Zyn Ed^e. cort daernae de klokke luyden om de voorsz. ambassadeurs publyck den volcke voor te stellen, gelycq dan geschiede, en nadat de commissie, daertoe op voorsz. heeren Zeeman en Ockersze gedecerneert, door den secretaris van Haer Ed^e. waere voorgelesen, soo wierden sy daarmede veel gelucx en een goet succes van saecken toegewenst, na 't welcke men weder agter gincq, alwaer men doen een weynigh nuttigde en een dronck van afscheyt deede, waarmede de tyt tot omtrent de middag doorgelopen synde, soo nam Zyn Ed^e. en de heeren van onse ambassadeurs een ⁽¹⁾ vrundelyck afscheyt en voeren ⁽²⁾ wederom naer landt, blyvende de ambassadeurs voorts met hun swite en gevolg aen boort.

En vertrecken 's avonts met de scheepen Coeverden en Nieuw Middelburgh mitsgaders de sloepen 't Casteel Batavia en Orangieboom nevens de groote roeyschuyt van de Heer Directeur Generael en een groote roeyprauw vanhier nae Bantam nevens noch een inlants vaertuygh van den capteyn der Maleyers, als hiervooren

(¹) Er staat: *en*.

(²) Het HS.: *voerdoen*.

staet genoteert, werdende ⁽¹⁾ deselve onse ambassadeurs ter handt gestelt een secrete instructie ofte ordre voor haer, door Haer Ed^e. op heden geteeckent, dienende tot narecht van hetgeene Haer E^s. omtrent den Coninck van Bantam, genaemt Paducca Siry Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahar, sullen hebben te verrigten, specterende ten principalen op het gebesoingneerde en genoteerde van 't geene by de t'samengestelde resolutie van den 28, 29 en 30 May, item primo, 2 en 5 Juny passado, hiervoren geinsereert, ampel staet aengehaelt en vervat, en gelyck nader en breder by 't affgaende briefboeck onder dato deser can werden ontwaert, en eyndelyck volgens Haer Ed^e. intentie en besluyt daerop uytcomende, dat dickgeciteerde onse ambassadeurs, hoedanig de saecken oocq komen uyt te vallen, van geene der opgestelde pretensien het minste uyt hunselves en sullen vermogen te dispenceren, maer liever vrymoedigh te kennen te geven, niet anders gequalificeert te zyn als huune antwoorden en aanbiedingen daerop aen te hooren en ons die alsdan communiceren ende 't nader goetvinden daerop te verwagten, doch evenwel dat zy het oude contract van anno 1659, indien het den Koningh in 'teen en 't ander sodanig als het zyne ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Nebey Astradjaja pertinent is opgegeven (en hiervooren in de geciteerde resolutie van den 28 May tot 5 Juny geinsereert) mochte komen goet te vinden in effecte oocq sodanig te voldoen, sullen vermogen te vernieuwen etc. Godt geve dat zy ten beste en dienste van de Generaele Comp^e. wat goets mogen uytwercken en dat de Bantammers de Comp^e. van alle haer geledene schaden en ongelycken de vereyste satisfactie mogen comen te geven, amen.

De missive, van Haer Ed^e. aen den jongen Sulthan van Bantam in 't Maleyts en Duyts op geel Surats papier geschreven en van Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael en den E. secretaris deser vergaderinge onderteeckent en aen de voorgeciteerde onse ambassadeurs nevens verscheyde andere papieren terhandt gestelt en nu mede affgaende, luydt van woorde tot woorde als volgt.

Briefje van Haer Ed^e. aen den jongen Sulthan tot Bantam geschreven.

Desen brieff komt uyt een suyver en oprecht herte van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raaden van India aen Paducca Siry Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahar, die Koninck is van Bantam en alles datter onder sorteert en zyne onderdanen regeert met groot verstant en wysheyt, ende dewelcke den almachtigen Godt daerby wil laten continueeren ende hem zegenen met gesontheyt, voorspoet ende een lanck leven op deser aerden.

Voorts maken den Gouverneur Generael ende de Raaden van India den Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahar bekend, dat ons synen brieff, met de ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Nebey Astradjaja herwaerts gesonden, niet alleen wel toegebracht maer oock seer aengenaem is geweest,

(¹) Er staat: *werden*.

gelyck wy dan oocq deselve op den 10^e dagh van de voorleden maent May tot een bewys van onse genegentheyt tottet onderhouden van een onverbreeckelycke vrede en vrientschap met sooveel eere en statie hebben overgenomen en ontfangen, als den Sulthan buyten twyffel door zyne ambassadeurs omständig bekendgemaect sal wesen, alsmede hoedanigh zyluyden gedurende haer aenwesen alhier door ons onthaelt en getracteert syn geworden, mitsgaders dat den Gouverneur Generael ende de Raden van India al ten eersten naer de komste van de ambassadeurs expres gecommiteert hebben den admirael Cornelis Speelman en de heer Joannes Camphuys, Raat van India, omme met deselve tot continuatie van den vrede, in den jaere 1659 gemaect, te handelen, ten welcken eynde in de groote vergaderzaele verscheyde byeenkomsten gehouden zyn, waerinne door onse Heeren Gecommitteerden de ambassadeurs van den Sulthan duydelyck en klaer is aangewesen hetgeene waerover de Comp^e. met recht en billickheyt te klagen hadden, dat tegens den inhoud van 't contract doorgaens en van den beginne aen dat het gesloten is geworden door die van Bantam tot nadeel en schade van de Comp^e. soowel als van haere ingesetenen en onderdanen toegebracht en gedaen is, van al hetwelcke de ambassadeurs mede schriftelycke aenteekeninge in de Maleytze taele is terhandt gestelt, opdat zy het aen Paducca Siry Sulthan Aboen Nasar Abdul Cahar t'hunner wedercomste op Bantam te perfecten souden mogen verthoonen, en 't welcq wy t'nodiger hebben geoordeelt, omdat deselve ambassadeurs verclaerden door den Sulthan niet verder volmachticht te wesen als om het oude verbont sooals het lach te vernieuwen, en geensints om buyten dat eenige beloften tot vergoedinge van Comp^e. geleden schade off die van haere onderdanen en ingesetenen te mogen doen, maer alleen om den Gouverneur Generael ende de Raden van India te verseecken dat den Sulthan en alle de grooten genegen waren van nu voortaan al hetgeene in de oude articulen begrepen stont getrouwelycq te doen naerkomen en agtervolgen, 't welck den Gouverneur Generael ende de Raden van India al wat vreemt voorquam, ten aensien den Sulthan in zynen brief, met Keey Nebey Astradjaja en Keey Aria Mangonsadana geschreven, uytdruckelyck gesecht heeft dat alle hetgeene zy ambassadeurs met ons alhier quamen te verhandelen en te contracteren, van even gelycke kragt soude wesen alsoff het tusschen Paducca Siry Sulthan en den Gouverneur Generael ende de Raaden van India selfs beslooten en overeengekomen waere, gelyck dat oocq soodanige door den Sulthan op Bantam aen onsen adsistent Gerrit van Looveren en den tolcq Huygh Boey mondelinge gesecht en gelast was aen den Gouverneur Generael ende de Raaden van India over te schryven en bekend te maken. Evenwel vermits de ambassadeurs, gelyck hierboven gesecht, verclaerden buyten de articulen van 't oude contract niet te derven treden, soo hebben den Gouverneur Generael ende de Raaden van India haer oocq niet verder willen beswaaren en liever tevreden willen zyn met de beloften die zy

deden omme onse pretentien Paducca Siry Sulthan volgens den inhoude van de schriftelycke aenteeckeninge getrouwelyck bekend te maecken en de aenteeckeninge selfs aen den Sulthan over te leveren, ende om den Gouverneur Generael ende de Raaden van India vanwegen de Comp^e. noch te meerder en te claerder mogten doen blycken de oprechte genegentheyt, die wy altoos hebben gehadt en noch hebben om de vrede met Bantam altyt en onverbreeckelyck te onderhouden soolange son en maene aen den hemel schynen sullen, soo is de ambassadeurs in de laeste byeencomste oocq bekendgemaect dat den Gouverneur Generael en Raden van India vastgesteld hadden wederomme een aensienlyke ambassade aen Paducca Siry Sulthan Aboen Azar Abdul Cahar naer Bantam te doen, en deselve soo haest gereet te maecken als geschiede conde. Daerom wierde de ambassadeurs in keure gegeven off zy gelieffden soolange alhier te vertoeven om met onse ambassadeurs tevens te vertrecken, dan off zy liever vooraff wilden gaen; doch alsoo zy seyden last te hebben om ten spoedigsten wederom naer huys te keeren, soo en hebbe wy deselve oocq niet willen ophouden, maer met eere en fatzoen op den 5^e van dese maent haer afscheyt gegeven en door onsen resident Willem Caeff laten vergeselschappen, gelycq denselven Paducca Siry Sulthan al bekendgemaect heeft. Ende alsoo onse ambassadeurs nu mede gereet geworden syn, soo heeft ons goetgedacht haer sonder uytstel te laten vertrecken, met namen Gualter Zeeman, synde den eersten en hoogsten fiscael van India, en Ocker Ockersze, sabandaer en voorspraak der vremdelingen, luyden van verstant en vertrouwen en by ons in groot aensien, geadsisteert met onsen capteyn der Maleyers Wan Abdul Bagus en noch verscheyde andere aensienelycke persoonen, gaende met 2 schepen, 2 chialoupen en 2 groote roeyvaertuygen tot haer gebruyck. Wy willen niet twyffelen off Paducca Siry Sulthan sal deselve oocq voor soodanig ontfangen en aensien als ambassadeurs, door den Gouverneur Generael ende de Raaden van India vanwegens de Comp^e. aen Paducca Siry Sulthan affgesonden, zynde onsen last die wy haer hebben gegeven, om Paducca Siry Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahar uyt onsen naeme van goeder herten te begroeten en geluck te wenschen met het absolute gebiet over het gansche Coninckrycq van Bantam, alsoo ons gebleecken is uyt de brieff die Keey Nebey Astradjaja, doen hy om nader last naer Bantam vertroocken was, van den Sulthan aen Keey Aria Mangonsadana alhier overgebracht en aen ons verthoont heeft, alsmede uyt haer mondeling berigt en oocq uyt het seggen van onsen resident Willem Caeff, hoe den ouden Konincq van Bantam, des Sulthans vader, het gebiet ende de regeringe van Bantam affgelecht en om voortaan syn ruste te believen t'eenemael aen Paducca Siry Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahar overgegeven ⁽¹⁾ hadde, waerinne wy wenschen dat Paducca Siry Sulthan altyt gelukkig en voorspoedigh wesen, alsmede dat den ouden Sulthan

(1) Er staat: *overgegeven*. Voor *believen* is *beleeven* misschien beter.

syn vader volgens syn begeeren en wenschen noch langen tyt gerustelyck leven mach; en dan voorts syn onse ambassadeurs gevolmagtigt het oude contract, waertegens van Comp^e. wegen noyt yets gedaen is 't welcke tot nadeel van Bantam ofte de Bantamse onderdanen soude hebben konnen gedyen, te vernieuwen met vermeerderinge van soodanige pointen als aen de ambassadeuren van den Sulthan schriftelycq syn opgegeven, benevens de vergoedinge van de schade die ons is aengedaen en de restitutie van menschen en vee die ons ontnomen zyn, en sulx meer als de ambassadeurs by geschrifte, gelyck boven noch eens gesecht, is bekendgemaect, 't welck wy daerom in desen brieff in 't breede niet nader en verhaelen. En dewyle alle die saecken niet alleen billicq maer oock redelyck en rechtvaardigh zyn, soo en twyffelen wy niet off den Sulthan Aboen Nazar Abdul Cabar sal oock als een voorstaender van de rechtveerdigheyt de Comp^e., haere onderdaenen en bontgenoten daerinne een billyck en redelyck vergenougen laeten toecomen en insonderheyt in geen gebreken blyven de openbaere moordenaers die onder uwe macht zyn naer verdiensten te laeten straffen, om alsoo mede te bethoonen, gelyck als wy doen, dat den Sulthan soo genegen is als den Gouverneur Generael ende de Raaden van India omme de vrede en vruntschap tusschen Bantam en de Comp^e. ten jongsten dage toe heyligh en getrouwelycq te onderhouden. En versoecken voorts den Gouverneur Generael ende de Raaden van India dat Paducca Siry Sulthan Aboen Nazar onse ambassadeurs soo spoedigh als geschieden kan weder gelieft te laten herwaerts koomen.

Geschreven in 't Casteel tot Batavia, hoofvestinge van 't coninckryck van Jaccatra op 't eylant Groot Java den 20 dagh van de maent Juny in 't jaer 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^e. zegel in roode lacke gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Edeles

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

21 d^e. Heden ter ordinary vergadering naer 't afhandelen eeniger saecken raeckende de pryseringe van 31 packen aengehaelde taffachelas gingams uyt 't fluytschip 't Huys te Spyck (om des fiscaels Pauws portie daeruyt te vinden), mitsgaders 't versoghte en geaccordeerde appel van den capteyn Christiaen Govertse Bulck, soo is wyders op 't voordragen van de Heer Ordinary Raat Dirck Blom als president van Heemraden goetgevonden de begonnen ringslote aen de westzyde boven off agter Anckee en Vyffhoeck in de hooge landen, daer se nu met graven doende zyn, mits de swaare moeyte en kosten voor een gedeelte in plaats van de vorige vastgestelde 3 roeden nu maer twee roeden wyt te laten graven, doordien

sulx met de hoogte van de op te werpene aerde aldaer al even soo dienstigh en defentyff by Haer E. wert geoordeelt. En alsoo seeckere 6 inlandse vrouwlieden (waervan hiervooren onder dato 18 May passado staet aengeroert) uyt een Kidols off Malleyts roversvaertuygh, door onse kruyssters in de Straat Sunda veroveret, naer examinatie bevonden zyn eygentlycke slavinnen te wesen, die de rovers op 't eylant Borneo hebben genegotieert, soo is op heden goetgevonden deselve voor de Comp^e. tot buyt te verklaren en de waerde daervan na taxatie aen de veroveraars te laten goetdoen, gelyck sulx omstandiger in 't resolutieboek staat te beoogen.

22 d^e. Heden middagh is ten huysse van den Chinesen capteyn Wanjoek alhier ten overstaen van de Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, verselt met den oppercoopman Jan Parvee, by opveylinge vercocht de romp van 't affgeleyde hoecker de Baers voor de somma van veertigh ryxdaelders aen den Chinees Tsiongwancko.

In den avontstont komt alhier van Palembang te retourneren de fluyt Saxenburgh en daarmede den coopman en gewesen resident Egbert van Swenne, overleverende een rapport wegens den toestant van Comp^e. saecken aldaer, op heden geteekent, mitsgaders een missive, door hem ende den raat uyt Palimbangh den 5 deser aen Haer Ed^e. gecarteert, benevens noch eenige verdere papieren daertoe gehorende, behelsende behalven 'tgeene de negotie is raakende niets nodich hier aen te roeren, als dat den Macassaersen Dain Mangika alsnoch met zyn roven daeromher bleeff continueren sonder sigh te willen removeren, hebbende jongst weder syne gesondene roofprauwen onder 't brantstigten omtrent Banjermassingh, Succadana en elders 70 stux slaven gecaapt en hem tehuysgebracht, en vermeenden d'onse syn verblyff aldaer ten principalen soude tendereen om den jongsten Palembangse Prince Pangeran Aria by overlyden van zyn vader, den ouden Sulthan Ratouw, de kroon op 't hooft te setten, zynde dien ouden Sulthan met gesegden Mangika en Maccassaren seer geëmbarasseert en egter deselve om de onlusten tusschen zyne beyde soons te weeren niet vyandelyck dervende aentasten etc.;

naer Jamby hadden de Palembangse residenten op de nodiginge des Coninx den adsistent Sybrand Sybrandse affgesonden om 's Comp^e. logie aldaer, die noch in redelycken stande soude zyn, weder in possessie te nemen, gelyck sulx en 't verdere in 't aencomend briefboecq en verbael staet aangewesen te werden, hebbende wyders gemelte fluyt Saxenburgh van Palimbangh hier overgebracht een ladinge van:

310300 cattys swarte geharpte peper, bedragende met de ongelden een somma van f 39129:2:8.

Namiddags keert hier van 't convoyeren en cruysen op de hout- en steenprauwen weder ter rheede de fluyt Oosterblocker, die nu soo om de 10 à 14 dagen met haer na 't eylant de Combuys en de Menscheter over en weder vaart.

24 d^e. Des morgens vroeck wert Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens eerst door de Heeren Raaden van India Speelman, Bort, Hurt, Blom, Outhoorn, Ryckeloff van Goens de Jonge, Camphuys als oocq de oude heeren

Laurens Pit en Pieter van Hoorn nevens ⁽¹⁾ den secretaris Joan van Hoorn en daerna oock door de respective collegien deser stede en meest alle de voornaemste gequalificeerde, mitsgaders oock door de heeren haere gemalinnen en verdere voornaemste juffrouwen etc. gefeliciteert met Zyn WelEd^{ts}. geluckige verjaringe, tredende in het twee en 'tsestigste jaer synes ouderdoms; den Almogenden gelieve Zyn Ed^l. in voorspoet noch een reeckx van jaeren met gesontheit te zegenen ende syne schouderen in de regeringe van Comp^{te}. staat in dese landen te ondersteunen tot vermeerdering Synes heyligen naems eere en 'tbeste van d'E. Comp^{te}. en dese verarmende gemeente, amen, werdende 't geheele geselschap 's middags en des avonts met een gastmael door Zyn Ed^l. off mits desselfs indispositie door Mevrouw en d'Heer van Goens de Jonge zynentwegen bedanckt en getracteert.

Tegens de middagh komt hier uyt de besetting van Cheribon over Indermayoe terugge 't fregatje de Luypert, 't welcq vermits leckte aenstonts aen 's Comp^{tes}. timmerwerff alhier wert opgekort, medebrengeende twee briefjes, d'eerste door den capteyn Jochum Michielsz en raat tot Cheribon op den 18 en 't laaste van den schipper Beyert Visch en raat uyt Indermayoe op den 21 deser maent beyde aen Haer Ed^{ts}. gedagteeckent, behelsende 't laeste van Indermayoe niets noterens waerdich en 't briefje van d'E. capiteyn Jochum uyt Chirribon eenlyck 't volgende:

dat partye onser Macassaren aldaer met gemalyde rockjens den jongsten der 5 Cheribonse Princen Pangeran Depatty geweldige overlast aengedaen en zyn huys beset hebbende, soo had den capiteyn Jochum Michielse op desselfs Princen instantigh versoeck den vendrigh Benjamin van der Meer met 1 sergeant en 10 soldaten daernaetoe gesonden, ter welckers aencomste die aldaer t'samengerotte Maccassaren ten eersten de vlucht namen, uytgenomen een die met een kris in de hant amock speelde en nae 't quetzen van den sergeant door denselven met een pistool dootgeschoten en des anderen daags eene van Crain Panaragans volck bevonden wiert, en soude, na men rugte, Panaraga selfs onder die belhamels mede geweest en in 't weglugten wel driemaal gevallen syn, daerop den capteyn Jochum Michielse denselven ernstigh hadden gereprocheert en Panaraga, sulx niet konnende ontkennen, beterschap belooft;

Sacra Jouda was aldaer op Sirribon over lant van Goedoegoedock by d'onse gecomen, versoeckende een vrygeleydbriefje en enig ammonitie, aengesien hy volgens syn voorgeven voornemens ⁽²⁾ was, syne wyven en kinderen van de bovenlanden te haelen om naer Chirribon te brengen en daer te comen wonen, 't welcq hem egter, vermits het eenigh suspitie baerde, tot nader ordre niet soude werden ingewillight;

de 5 Princen gebroeders tot Chirribon scheenen nu beter overeen te connen komen als wel voorheenen, doch wiert alsoch aen de oprechtigheyt van dien seer getwyffelt etc., gelyck sulx breder by 't aencomend briefboeck onder 't quartier van Indermayoe en Sirribon staet uytgedrukt;

(¹) Er staat: *nevens*.

(²) Er staat: *voornemen*.

zynde onder de bylaagjens van Cheribon mede aengebracht 2 translaetbriefjens, door den rover Chiliwidara aen den ouden Sulthan tot Cheribon mitsgaders door Crain Bissey uyt gemelt Cheribon in antwoord aen de Maccassaren onder Chiliwidara geschreven, dewelcke als van geen belang niet nodigh geoordeelt zyn hier te insereren.

's Avonts komen alhier van Sourabaya met 6 prauwen te verscheynen den inlants Maleyts luytenant Intche Zeleman en 2 vaendrighs, beyde genaemt Intje Mara, met noch 109 inlantze soldaten, zynde van onse Batavise Maleyers, nu een tyt langh in den tryn en beroerten aen d'oost op dit eylant ten dienste van d'E. Comp^e. gesworven hebbende, die weten te verhaelen dat d'E. commandeur Couper op haer vertreck noch tot Sourabaya ende den Sousouhounang op Grissee was en dat deselve in korten t'samen naer Japara stonden voort te gaen, soo wanneer en soo haest maer den Sousouhounang, die vry traagh en langsaem in zyn eygen saken bleeff continueeren, sigh vaerdigh bevinden soude.

25 d^e. Heden ter ordinary vergaderinge naer 't affhandelen eeniger besoinnes concernerende de Westcust van Sumatra alsmede 't comptoir Palembangh etc. is verders verstaen de Heeren Directeur Cornelis Speelman en Anthonio Hurt te committeeren omme de saecken raakende de drie Prinçen gebroeders tot Cheribon, die naer onse genomen possessie met haer eygen bewilliging te dier plaatse eenige haerder affgesondene met brieven aen ons hebben affgeschickt met verscheydene versoecken wegens hun lant en regeringe, met voorsz. gesanten en 't verder nodige daerontrent te verhandelen ten meesten beste van de Comp^e. en tot ruste dier lantstreecke etc., gelycq hy 't resolutieboek deses casteels onder huydigen dato omstandiger staat gespecificeert.

26 d^e. 's Namiddags erlangen per Javaens vaertuygh van Bantam een advisbriefje, door den resident Willem Caeff aldaer den 23 deser aen Haer Ed^s. gecarteert, dienende ten principaelen ten geleyde van een missive, door den prov^l. gesachhebber d'E. Joan Kel en verderen raat in Souratte aen Haer Ed^s. geschreven van dato 6 April passado, zynde per 't Françe schip Le Solil d'Orient van Souratta over Goa en Mallabaer op Bantam aengebracht, behelsende in sich niets dat nodigh zy hier aen te roeren, ende verders 't briefje van Sr Caeff wyders eenlyck dat den lang verwagten Françen commissaris monsieur Bourauw op den 21 deser op Bantam met het schip Le Soleyl d'Orient was comen te arriveren, mitsgaders dat 't France scheepje Tonquin, mede jongst uyt Souratta aengelant, binnen 5 à 6 dagen direct naer Toncquin stinde te vertrecken, gelyck in 't aenkomend briefboek breder kan werden gelesen.

's Avonts wert ons door de jongste soon van den resident Willem Caeff, die met onse ambassadeurs Zeeman en Ockersze mede van hier op den 20 deser met 't schip Couwerden naer Bantam zy vertrocken en mits sieckte weder herwaerts opgecomen, nader mondelinge bericht vandaer toegebracht, dat onse geciteerde ambassadeurs voorleden Maendach nademiddagh met de gantsche swite behouden aldaer aengecomen en door den Keeys Nebeey Astradjaja en Natta Sadana uyt naeme des Konings verwellecomt en beleeffdelyck afgevraecht waren door wiens ordre sy ambassadeurs gedepecheert en ten welcken eynde daer gecomen waeren en off zy van den Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael en d'Ed^{le}. Heeren Raaden van India

eenige brieven hadden medegebracht en aen wien deselve waren luydende, mitsgaders hoe sterck onse schepen en vaertuygen gemant en met hoeveel geschut versien en hoe sterck de swite onser ambassadeurs aen lant verschynen souden etc., 't welck door d'onse beleeffdelyck na waerheyt beantwoort synde, soo waeren die Javaense gecommiteerdens 's avonts weder naer landt gevaeren en daerop gerught dat onse ambassadeurs den 27 deser statieus ten hove by den jongen Konincq stinden ontfangen te werden.

27 d°. 's Voormiddags wert de brieff des Konings van Arrakan, op den 12 deser per de fluyt Aerdenburg van Malacca alhier en aldaer per borgervaertuygh van Ryntje Broncke ontfangen, ingehaelt door de coopluyden Jacob van der Plancken, Joannes Besselman en Joannes van Heden, item den cassier Joannes Truytmans metten schipper van Aerdenburgh, staende de compagnie militaires deses casteels na gewoonte gerangieert van de hooftwacht aff tot aen Zyn Ed^{de}. woninge, tusschen dewelcke tot aen de puye gepasseert en in de groote vergaderzael (alwaer Zyn Ed^{de}. geadsisteert met den E. secretaris Joan van Hoorn verschenen waren) begeleydet, ende de missive des Coninckx aen Zyn Ed^{de}. de Heere Gouverneur Generael overgelevert zynde, soo wierden daerop aenstonts van de compagnie militaires drie musquetados en van de punt den Diamant 5 canonnados gedaen, alswanneer doen voorts de missive na voorgaende vertalinge uyt 't Portugees, synde in die en oocq de Arrakanse off Moogse taele geschreven, in onse taele bevonden is van volgenden teneur.

Translaetmissivie des Conincks van Arrakan aen Haer Ed^{de}.

De grootmogende en seer beroemde Koning van Arrakan, welcke onder de wereltse Koningen blincken gelyck de son onder de lighten des hemels, wiens groote macht by alle ontzien, altyt victorieux over zyne vyanden, heer van den gouden hof ende van Seriause Pure ⁽¹⁾, Seuda Sudorma Raza aen den grooten, vernuftigen, verstandigen ende als de vinnige serpente cloeckmoedigen over zee, den Gouverneur Generael van India, op het Casteel Batavia residerende, Ryckloff van Goens.

By dese occasie van 'taencomen en vertreck van een vrymansschip en hebbe icq niet willen nalaten dese regulen te schryven om UEd^{de}. daarmede te verpligten my met de aenstaende mousson tydinge te laten weten van UEd^{de}. gesontheyt, welcke naer wensch zynde ⁽²⁾. De capteyn Thomas Stael is alhier overleden ende in zyn plaetze blyft den coopman Anthony Cramer, alsoo hy dese verleden jaere alhier in dienst van de Comp^{de}. geresideert heeft, en icq verstae oocq dat hy deselve plaetze sal comen te becleden.

Den 22 February anno 1680.

28 d°. 's Morgens komt den Maleytsen luytenant Intje Zelman, op den 24^e deser met 6 prauwen uyt den treyn van Sourabaya opgecomen, alhier binnen

(1) In het Dagr. van 1677 p. 129 heet dit: *Siria Jusa Poura*. Misschien: *Seri Ajoeta Poera*.

(2) Hier is denkelijk iets weggelaten.

't casteel met zyne medegebragte 109 Maleyers, bestaende in 2 vaendrighs, 2 sergeants, 35 musquettiers, 42 met piecken en hasegayen, en de rest met gomgommen en ander speeltuygh, treckende met zyn compagnie het pleyn ront, Syn Ed^{le} en de heeren haer woningen voorby en soodanigh in ordre weder daerna nae buyten en ider na zyn woninge, sullende ten tyde van haere verdiende maentgelden op Java's Oostcust tot nu toe voldaan werden.

Desen naermiddag omtrent de clocke 3 uyren hebben de Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja met haere gewoone swite en byhebbende staatslieden Lappora en Limlacco naer voorgaende bekendmaeckinge hun verwoecht binnen 't casteel ter visite by den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman en aldaer na eenige onderlinge complimenten en gedaene onthalinge aen syn E. voorgehouden de volgende versoeckpointjes:

dat zy ambassadeuren ider met zyne swite apardt op een der aengeleyde schepen mochten werden geplaatst en wederom naer Hoczieuw vertrecken;

dat zy een quantiteyt van 300 picols peper tot de ordinary prys voor haer selven van de Comp^e. alhier mogten copen en met onse schepen naer Hocksieuw medevoeren;

dat sy uyt Comp^e. slavenkwartier alhier mogten coopen 2 Papoese slaefjes ende die medenemen om tot een rariteyt voor haeren Keyser te dienen;

en eyndelycq oock dat zy het eylant Onrust en des Comp^e. scheepstimmerwerff alsmede de groten wapencamer deses casteels eens mogten besigtigen.

Welck een en ander dan door de Heer Directeur Generael ter vergaderinge bekendgemaect en voorgedragen wesende, soo is om verscheyde redenen en insigten (en op de verwagtinge en hoope, die men noch mochte hebben, dat zy in China wederom de saecken van de Comp^e. volgens haere beloften sullen favoriseren en onse nu mede te gaene gesanten oocq van gelycken aldaer alomme sullen trachten de behulpsaeme hant te bieden en in haer saecken daer zy connen voort te helpen, als om haer in alle beleeftheden sooveel 't in ons vermogen en redelyck is te voldoen en te vergenougen) naer deliberatie by Haer Ed^{le}. goetgevonden gemelte Chinese Tartarische ambassadeurs de voorsz. versoeckpointjes toe te staen en te accorderen en haer de twee versochte Papoese slaefjes in plaetse van verkopen aen yder eene te doen vereeren, met welck besluyt den gemelte Heer Directeur Generael dan wederom by voorsz. ambassadeurs (die hun inwylen ten zynen E. huyse met een collation wat vermaeckten) is gegaen en haer oocq doen al voort op de wapencamer heeft geleyt, die se dan besigtigt en daerinne genoegen genomen hebbende, soo zyn se, nadat door den Heere Directeur Generael ten byzyn van eenige gequalificeerde ministers met wat fruyten, rooswater en een roemer wyn wel waeren getracteert, in den avontstont alsoo weder met de carosse van gemelte Ed^{le}. Heer Directeur wederom na haer logimenten gebragt, hebbende na de Chinese mode zyn E. oocq al voort des anderen daags morgens met een complimentbrieffje doen bedancken en begroeten.

Even over de middagh erlangen per Javaens vaertuygh een brieffje van Bantam, door onse heeren ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze uyt

't schip Couvorden, leggende ter rheede aldaer, op eergisteren aen Haer Ed^e. gecarteert, meldende dat zy ambassadeurs den 24^e deser ter rheede Bantam aengecomen en hunne paresse met 17 canonschooten van 't schip Coeverden en van Middelburgh met 15 schoten behalven de chialoupen die rontsom losbranden beteeckent hadden en daarop door de 11 aldaer ter rheede leggende soo France, Engelse, Deense als andere vreemde scheepen bedanckt waeren;

den resident Willem Caeff was ter eerster aencomste aen boort by de ambassadeurs verscheenen en soomede de Keey Nebey Astradjaja en Nattasadana met hun gevolg in 4 groote vaertuygen des avonts om d'onse op 's Coninx rheede ter ordre van Zyn Hoogheyt te comen begroeten en verwellicomen, varende deselve nae alleggen eeniger complimenteuse discoursen en 't drincken eeniger gesontheden des avonts weder naer lant;

op 't berigt dat de fluyt de Pynacker een party particuliere peper soude hebben ingenomen, soo hadden de heeren ambassadeurs eenige uyt haere swite derwaerts gecommitteert, dewelcke het soodanig inderdaat oock hadden uytbevonden, waerop de Pynacker ter rheede Bantam was ontboden en deselve tot de quantiteyt van ruym 100 piclos uyt de gemelte Pynacker in 't schip Coevorden overgescheept, sonder dat men noch wiste door wiens toedoen sulx in absentie van den schipper was geschiet off toegelaten;

aen het France schip de Le Soleyl Orient, op den 22^e deser uyt Souratte gecomen, waeren 20 stux konincksvaertuygen aan boort gevaeren om de brieven, daermee voor den Sulthan overgebracht, af te haelen, wanneer korts daeraen aen Couvorden by de ambassadeurs weder verscheen den resident Willem Caeff met de Keeys Nebey Astradjaja en Natta Sadana, bekendmakende dat de heeren ambassadeurs hun in gereetheyt soudon moeten houden om op morgen by hunnen Koningh ter audientie gebracht te werden etc., gelyck sulx in 't aenkomend brieffboeck geëxtendeert nader staat te beogen.

Den Chinesen tolck Limlacco, den voorleden jaere in December met de Tartarse keyserlycke gesanten van Hoccieuw in derselver swite als tolck en staatsman herwaerts weder overgecomen synde, dient op heden ter vergaderingh in seecker request om eenige beloninge voor syne voorhene gedaene diensten in Hocksieu aen des Comp^{es}. dienaren zedert eenige jaren als tolck te mogen genieten, luydende 't zelve request ('t welck geoordeelt zy alhier te insereren) als volcht:

Aen de Ed^e. Hoogh Aghtbare Heeren Ryckloff van Goens,
Gouverneur Generael, en Raden van India.

Met behoorlyck respect en reverentie geeft te kennen Limlacco Chinees, hoedat hy de Comp^e. als maeckelaer en tolcq in de provintie Hocksieuw in China vier jaeren achter den anderen trouwelyck gediend en geholpen heeft in alle haere verhandelungen, koopen en verkoopen van coopmanschappen, inmanen van penningen ende voort in alle gelegentheden van het minste tot het meeste dat aldaer te verrigten ende te doen stont voor de E. Comp^e.

en haere dienaren, soodat hy daermede sonder ophouden geoccupeert ende met alle yver en trouwe omgegaen ende besich is geweest met sonderlinge omsigtigheyt tot nootsaekelycke nut van de E. Comp^e. en goet genougen van derselver opperhooffden ende administrateurs in China ten tyde van zaliger S^r. Gillis van Breen, item S^r. van Schagen en mede zaliger d'Heer Martinus Caesar en voorts ten tyde van d'E. S^{rs}. Louis de Keyser, Adriaen de Man, Juriaen Munnick, Cornelis Spanbroeck mitsgaders noch den E. Jacob van der Plancken, die oocq de directie aldaer hebben gehad en alhier loco present synde souden connen en moeten getuygen wat onvermoeyde en vigelante dienste den suppliant in den tyt van vier vervolgende jaeren continuelycken gedaen heeft met haer aller belofte en toeseeggingh dat d'E. Comp^e. hem suppliant (op Batavia comende) daervoor wel soude beloonen, ende heeft hy suppliant van zaliger d'heer Caesar maer genoten en ontfangen twe stucken root laecken sonder van alle de andere iets genoten te hebben, ende want hy suppliant jegenwoordigh met de heeren Tartarise ambassadeurs alhier in Batavia is gearriveert, soo comt hy eerbiedigh UEd^{le}. 't voorige remonstreren, dienvolgens bidden en versoecken dat believen hem suppliant voor zyne voorige vierjaarigen dienst naer derselver goede discretie de beloninghe toe te voegen.

't Welck doende etc.

Waerop voor jegenwoordich by Haer Ed^e. niets en zy gedisponeert, 't gunt egter ten tyde hieragter staet te werden genoteert etc.

Aengesien by 't jongst opgestelde reglement in Maart voorleden wegen de vaste gagien van meest alle de permanente subalterne ministers en dienaeren hier tot Batavia en alomme van den baas lyndrayer alhier niets zy gesproocken, soo is op heden ter ordinary vergaderingh op 't versoeck van den jegenwoordigen baas Pieter de Lange van Maeslantsluys goetgevonden denselven vooreerst van 10 tot 20 guldens te verbeteren en voor dien baas voortaan tot een vast tractement toe te leggen 20 off uytterlyck 25 guldens ter maent met adsistentencostgelt.

Wyders is verstaen den predican^t Fredericus Guenjer van Orangie, de Maleytze gemeente alhier bedienende, op zyn nader ingedient versoekschrift het ordinaris predicantentractement te laeten goetdoen zedert 30 November 1671 tot 4^e Augusto 1674, in welcken tyt hem niet meer als 60 guldens goetgedaen zyn geworden; voorts is op 't versoeck van den E. capteyn Abraham Daniel van Renesse, den 15 deser tot eerste affgesant nevens den capteyn Hendrick van den Eeden naer den Tartarischen Keyser in China genomineert, goetgevonden syn E. wegens desselfs continuerende swaare indispositie en onvermogen van die commissie te excuseren en daarop dan wyders vastgesteld dat gesantschap naer China alleen aen den capiteyn Hendrick van den Eeden te defereren en te laten uytvoeren en hem tot desselfs adsistentie tot secretaris en tweede der commissie by te¹voegen den ordinaris clercq onser Generaele Secretar^ye Jan Jacob van Merwede, die dan meteenen om hem wat temeer aensien te geven geadvanceert zy tot ondercoopman

met 40 guldens ter maent voor vyff jaeren, met intentie om denselven by overlyden van den capiteyn van den Eeden de commissie in zyn plaetse op te doen nemen en uytvoeren en daertoe een acte van survivance te verleen, en voorts den capiteyn Hendricq van den Eeden 300 en den secretaris Jan van Merwede 150 rd. voor haer uytrusting derwaerts uyt Comp^e. cassa toe te leggen, mitsgaders hunne verdere swite oocq te monteeren yder met een dubbel pack laeckene kleeren en verder toebehooren, latende haer wyders oocq noch buytendes van Comp^e. wegen mette nodige behoeften voorsien, gelyck sulx en 't verdere gebesoigneerde rakende de saecken van China en de keyserlycke ambassadeurs etc. by 't resolutieboek geëxtendeert te lesen zy.

29 d^e. 's Morgens komen de affgesanten des Koninks van Siampa (op den 18^e jongstleden maants met eygen vaertuygh, een briefje en een geschenck van een stuck calembac van een catty en 10 teylen swaerte, getaxeert op 120 rd., uyt name hares Coninx hier verschenen wesende) binnen 't Casteel om hun afscheyt te nemen in geleyde van den cassier Truytmans en werdende deselve door Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael alsdoen terhand gestelt een missive, in 't Maleyts en Duyts op geel Surats papier aen haren Heere en Koninck in antwoord geschreven, mitsgaders oock overhandigt een wedergeschenck in recompens van het genoemde stuck calembac aen denselven, 't welcq zy ontfangen en eens op desselfs gesontheit gedroncken hebbende, syn daarmede vertroocken met eygen vaertuygh gelyck se gecomen zyn, luydende de missive als hieronder volgt.

Missive van Haer Ed^e. aen den Koninck van Siampa.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en alle de Raaden van India zenden desen brief aen Paducca Siry Sulthan tot Siampa, die Godt wil geven een langh, gesont en voorspoedigh leven en victorie over zyne vyanden.

U Hoogheyt's gesanten, Orangcaya Poeranja mantri en Intchie Noman, hebben den Gouverneur Generael en Raden van India wel overgelevert synen brief, daerin zy gezien en gaerne gelesen hebben U Hoogheyt's genegentheyt tot onderhoudingh van oprechte vrintschap, dewelcke de Gouverneur Generael en Raden van India van haere zyde met alle Coningen en Princen en besonderlyk mede met Uwe Hoogheyt onderhouden, als die den vrede en vruntschap met alle Vorsten beminnen, opdat daerdoor de kooplyden en wedersytze onderdanen door traffycke en handelinge wel mogen vaeren. Wy hebben voorsz. uwe gesanten gaerne toegestaan sulx te koopen en voorsz. U Hoogheyt met zyn vaertuygh over te brengen als tot Batavia by haer conde gevonden werden U Hoogheyt aengenaem te wesen, en daeronder mede twee metaele stucken, die wy willen vertrouwen U Hoogheyt aengenaem sullen wesen en tot zyn gebruyck dienstigh zyn. Het stucq coelambacq, een catty thien theyl, hebben den Gouverneur Generael en Raaden van India met genegentheyt ontfangen, en senden nu wederom aen Paducca Siry Sulthan:

16 ellen root scharlaken;

2 rollen groen phelp;

10 Ɔ nagelen;

2 Ɔ foely;

8 Ɔ notenmuscaet, 't welcq den Gouverneur Generael en Raaden van India versoecken dat door U Hoogheyt met soo goeden hert mach ontfangen werden, als hetselve door haer tot onderhoudinge van vrintschap gesonden wert. Wat tydingen alhier van alle plaetsen zyn, sullen Uwe Hoogheyts gesanten wel rapporteren, die wy hoopen een spoedige reyse na Chiampa sullen gewinnen.

(Onder stont:)

In 't Casteel Batavia 29^e Juny 1680.

(Lager:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^{te}. zegel in roden lacke gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^e.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Des naermiddags omtrent halffvier uyren syn de 2 Tartarise Chinese ambassadeurs wederomme ter audientie geweest nevens haere raatslieden, de messieurs Lappora en Limlacco beseyden onsen Chinesen vaendrigh Tenglauw, gehaelt met de carossen in manieren als tevooren en geleyt door de messieurs van der Plancken, Cornelis Spanbroeck, den cassier van den ontfangh Johannes Truytmans by absentie van den E. sabandhar Ockersze, werdende in vorige wyse en ordre binnen de groote vergaderzael gebragt en geset, daer de Gecommitteerde Heeren Bort, Outhoorn en Camphuys nevens den secretaris Joan van Hoorn present waeren, als wanneer naer voorafgegaene ordinary complimenten met naer elcanders gesontheyt te vragen volgens het genomen besluit in Raade van India van den 15 deser een aenvang wierde gemaect om articulariter te beantwoorden haere overgegeve geschriften op 29^e May en 15 deser, mitsgaders haer aen te wysen hunne abuysen en verkeerde stellingen in deselve, indien het anders aen de gedaene translatie niet en quaeme te haperen. En was het eerste, dat haer op het geschrift van den 29 May gevraecht wierde off zy de Heeren Gecommitteerdens in de jongste conferentie van den 25^e May verleden niet wel en hadden verstaen, gelyck in 't selve geschrift stont aengehaelt ofte uytgedrukt, waerop zy gesanten tot antwoord dienden, dat dit alleene sach en specteerden op het voorgaende abuys, hetgeen door haer naderhant verandert en geredresseert was, namentlyck dat den Keyser van China niemant oyt eenige hulpe soude hebben versocht, sulx dit point na haer eygentlycke meninge en intentie niet en was overgeseth ofte getranslateert.

Ten tweden wiert haer gesanten voorgehouden en gevraecht off zy op het voornoemde eerste geschrift van 29^e May een schriftelyck antwoord van Heeren

Commissarissen begeerden, daer se almede op antwoorden: indien het soodanigh getranslateert mochte zyn dat sulx met haere meninge niet overeen en quame, maer dat se versochten dat de Regeringe aen haren Keyser wilde schryven de redenen waerom de versochte adsistentie niet soo gereet en was ofte nu desen jaere conde gesonden werden, ende dat haer van 't gene wy aen haeren Keyser souden schryven lectura gegeven ende kennisse gedaen mochte werden, omme in saaken van soo grooten belang niet te differeren maer d'accorde te gaen, 't welcq hun gesecht wiert dat aen de vergaderingh soodanigh soude voorgedragen ende haer daarop nader bescheyt gegeven werden.

Waerna het derde en oocq wel het gewigtigste poinct wierde by de hant gevat en haer gevraegt off de woorden, by het gemelte hun geschrift aengehaelt en uytgedrukt, met haere meninge en intentie overeenquamen, te weten:

dat zy ambassadeurs hier gecomen waren, medebrenghende een brieff van den Tartarise Keyser, versoeckende van de Comp^e. hulpe van schepen en oocq niet twyffelende off se souden door den Hollandsen Koninck daermede geadsisteert werden, maer dat se nu bespeurden dat de Comp^e. de beloften van d'E. Martinus Caesar zaliger niet gelieffde nae te comen met te antwoorden dat d'E. Caesar zaliger sodanige toesegginge niet en hadde gedaen etc., daer se rondtuyt op verclaerden dat desen sin wel getranslateert ende sulx haere intentie was, absoluyt seggende en daerby blyvende dat de Heer Caesar zaliger soodanige beloften niet alleen hadde gedaen maer oocq wel uytdruckelyck daerby gevoecht dat deselve adsistentie, wanneer den Keyser die maer quaeme te versoecken, noch datselve jaer en gevolgelyck, dewyle zy nu ten dien eynde hier verschenen waeren, noch desen jaere als buyten disput soude syn en hebben connen volgen mitsgaders hem toegeschickt werden, waerop de Heeren Gecommitteerdens van de Generaele Secretarye lieten haelen de poincten en articulen, door meergemelten E. Caesar opgesteld ende den eersten September des jaers 1678 aen de regenten der provintie van Fockien ofte Hockziewu overgegeven omme daarop te versoecken de approbatie van den Keyser in Peckin ⁽¹⁾, haer ambassadeurs daeruyt voorlesende het 15 articul van deselve poincten, luydende van woorde tot woorde als volgt:

Eyndelyck dan dit alles voor althoos verkrygende, sullen wy in alle getrouwigheyt als oprechte vrunden den Keyser en deses ryex welstant tragten te bevorderen en ten dienste zyn, gelyck meermaelen op het versoeck van den overleden Viceroy Singlamong, Lipovy Betetock en Hayticon tot drie distincte reysen gebleken en bekend is, waertoe altoos sooveel sullen tragten te contribuieren als in ons vermogen zyn sal, mits dat sulx naerder become ratificatie van Zyn Keyserlycke Mayesteyt uyt Peckin, byaldien Zyn Mayesteyt hetselve van onse Hooge Regeringe moghte comen te begeren ⁽²⁾, alswanneer de wyse en maniere van dese begerende dienst altyt blyven

⁽¹⁾ Er staat: *Fockin*.

⁽²⁾ In het HS.: staan de woorden *naerder* (in plaats van hetwelk aldaar gelezen wordt: *naer de*) tot en met *begeren* tusschen haakjes.

soude ter dispositie van d'Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael en d'Ed^{le}. Heeren Raaden van India.

't Welcq van haer seggen en voorgeven veel quame te verschillen, nadien daerby gesecht wort dat, den Keyser adsistentie van ons begerende, de wyse en maniere van deselve begeerde dienst altyt blyven soude ter dispositie van den Gouverneur Generael en de Raaden van India, ende welcq articul, by haer mede in 't Chinees getranslateert en door d'E. Caesar ons benevens het Duytze soodanig toegebracht, gelesen zynde, soo verclaerden zy ambassadeurs dat hetselve poinct nopende de adsistentie soodanigh door de Hocksieuse regenten aen den Keyser niet en was overgeschreven, noch oock dat haer ambassadeurs op hun vertrecq nae herwaerts van dat gemelte poinct door deselve regenten geensints sodanigen kennisse waere gedaen, maer wel ter contrarie voorgehouden de absolute beloften hiervooren geciteert en daer zy gevolgelyck telckens weder vast op bleven staen.

Hierop wiert haer ambassadeurs door onse Heeren Gecommitteerdens weder voorgehouden het gepasseerde tusschen d'E. Caesar zaliger en de tolcken Koko, Limlacco, Tjerco ende Hoko mitsgaders een Chinees schryver op 5 der voornoemde maent September 1678 en sulx vier dagen na het overgeven van de bovengemelte pointen en articulen aen de Hocksieuse regenten, op welcken tyt zy tolcken door den siancon en combon afgesonden waeren om den E. Caesar te disponeren off liever te persuaderen om belofte van absolute adsistentie te doen, dat na haere intentie doenmaels niet en was comen uyt te vallen, gelyck by het onderstaende extract (dat haer, daer het ter materie conde dienen, voorgehouden wiert) comt te blycken:

's Avonts ten acht uyren compareerden in Comp^{te}. logie de tolcken Kako, Lacco, Tjonco en Hocco, by haer hebbende een Chinese schryver, expres ter ordre van den siancon en combon medegebracht omme by syn E. niet alleen te onderstaen 't geene hieronder in 't largo influeert, maer 't selve opgeschreven zynde te laeten onderteekenen, waerom dan een begin van haere commissie makende, stelden zy voor dat, ingevalle den Keyser in Peckin mogte comen toe te staen en onder syn zegel onse versochte en opgegevene pointen te ratificeren, off d'heer commandeur sich by geschrifte wel wilde verplichten aenstaende jaer op 't versoeck van den Keyser sodanigh navale crygsmacht alhier te doen overcomen als tot vernielinge en verjaginge van de Coxinders van de eylanden Ay- en Kemuy nodich hadden, gelyck ten tyde van den overleden Singlamon, Lipovy Betetock en Heyticon geschiet was, waerop zyn E. antwoorden daertoe niet gequalificeert te zyn en dat de dispositie van de oorlogssaecken althoos gereserveert bleeff aen 't goetvinden van d'Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael en d'Ed^{le}. Heeren Raaden van India, waeraen wy 't selve in ons 15 articul oock mede renvoyeren. Hierop voegden zy ons tegemoet (onder verscheyde debatten ter materie dienende) dat de regenten onse saecken ten hoove op de bovenbegeerde

verseeckeringe zouden uytwercken en den Keyser door de beloofde adsistentie tot het teekenen onser articulen bewilligen; dat zyn E. voor de tweede mael ons onmogelyck zynde declineerde, haer nader onderrechtende over zyn E. nonqualificatie van dit hooghwigtige point, met byvoeginge dat sulx naer bestemminge van onse pointen door den Keyser versocht werdende, van Haer Ed^{le}. Hoogh Aghtbare tot Batavia most werden affgewacht, aen wien dit versoeck diende gedaen, als wanneer zyn E. geensints twyffelde off onse hooge gebieders (door geen bysondere toevallen daervan belet werdende) zouden gaerne 't geene in haer vermogen is tot des Keyzers ryck welstant contribueren, doch dat dese verseekeringe door zyn E. absoluyt niet conde geschieden.

Dit quam de heeren ambassadeurs naer 't scheen al vrywat vreemt tevooren en Limlacco, aldoen tolck geweest en nu staats- en raatsman van de ambassadeurs zynde, vont sich hierinne wel het meeste verlegen en wist niet wat hy soude antwoorden, onderwylen dat de Heeren Gecommitteerdens aen de ambassadeurs lieten presenteren om het voornoemde 15 articul van de voorenaengeroerde E. Caesar overgeleverde pointen mitsgaders het bovenstaende ⁽¹⁾ extract uyt de E. Caesars daghregister alhier perfect uyt de Nederlandse in de Chinese taele te laten translateren ende haer sodanig te behandigen, opdat ze duydelyck souden connen zien wat van de waarheyt was en hoedaenige beloften den E. Caesar eygentlyck hadde gedaen, daer de ambassadeurs niet veel op antwoorden en oock door Limlacco niet op gesecht wiert (ongetwyffelt om de verkeerde translatie van deselve tolcken niet claerlyck ontdeckt te sien); en wiert doen al voorts door de Heeren Commissarissen tegen de ambassadeurs geprotesteert over het ongelyck en de schande die se d'E. Comp^e. soo onverdient en buyten alle reden aendeden met in haer geschrift en oock by monde te seggen dat de adsistentie absoluyt door de heer Caesar saliger was toegesecht ende dat wy die alsnu niet en wilden off belieffden naer te comen, 't welck zy wel condon seggen in Hockzieuw van de regenten soodanigh gehoort en verstaen te hebben, maer niet positive dat het de heer Caesar hadde beloofd, daer zy ambassadeurs weder op dienden dat dit sodanigh en wat ernstigh geschreven was in voldoeninge van hunne pligt ende om ons tot de versochte adsistentie te eerder te bewegen, ende wanneer de Heeren Gecommitteerdens haer daarop antwoorden dat se zich dan met geene onwaerheden mosten behelpen noch de Comp^e., die noyt in haere gedaene belofte hadde gemancqueert, onschuldigh beschuldigen ende een vuyle schantvleck aenvryven, soo en conde men geen andere woorden van haer crygen als die se tevooren gesecht hadden, eenelyck daer byvoegende: dat geschreven was most geschreven blyven en dat zy haer geschrift niet weder condon veranderen, daer haer weder op wierde tegemoetgevoert dat wy alsdan genootsaecht souden zyn, sodanigen notoiren onwaerheyt by ons schryven aen haeren Keyser selve bekent te maecken om te toonen, dat wy dienaengaende

(¹) Er staat: *bovenstaen*.

buyten redenen en waerheyt belast jae gelastert wierden, daer zy weder op zeyden dat wy aen haeren Keyser schryven mochten wat ons geraden en goet dachte, haer in dese saecken naer het bleecq al vrywat verwart en verlegen vindende, niet wetende over wat boech zy het best souden wenden, onderwylen dat door de gecommiteerdens al gedurigh geprotesteert wierde van het ongelyk, dat zy de Comp^e. by dese hunne verkeerde stelling en met te seggen dat de Comp^e. haere gedane beloften door de E. Caesar niet en geliefde naer te comen, quamen aen te doen.

Ende dewyle de Heeren Gecommitteerdens geen andere redenen off bescheyt van de ambassadeurs conden crygen als telckens het oude en 't selfde, waarmede het al diep in den avont en doncker geworden was, soo wiert

het vierde point by der hant genomen, te weten haer seggen off schryven dat den gewesene Konincq van Batavia (denoterende daarmede de Heer Generael Joan Maatzuycker L. M.) nu doot was, 't welcq de Heeren Gecommitteerde seyden dat in dese saecke niet te pas quaeme, alsoo den E. Caesar zaliger (die zy met onwaerheyt voorgaven dat de adsistentie soude hebben belooft) niet en waere afgesonden door ofte ten tyde van den overleden Heer Gouverneur Generael Joan Maatsuycker, H. L. M., maer wel ruym 6 maenden naer Zyn Ed^{ts}. overlyden en staende de regeringe van den tegenwoordigen Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, 't welcq de ambassadeuren zeyden niet te weten en boven-genoemde Limlacco wel expresselyck sochte te ontkennen, maer als hem niet alleen door den coopman Jacob van der Plancken wierde gesecht, dat sulx de Hockzieuwse regenten door vertolckinge van hem Limlacco wel duydelick ter eerster aencomste van d'Heer Caesar aldaer waere bekendgemaect en aengedient, en dat oocq de Heeren Gecommitteerdens hem overtuynghen met de brieven, door dese Regeringe alsdoen met d'E. Caesar aen de voormelte Hockzieuse regenten geschreven, in dewelcke de naem van genoemde Zyn Ed^l. den Heere Ryckloff van Goens wel duydelick stont uytgedrukt en die deselve oocq hadde onderteeckent, soo zeyde hy Limlacco sulx niet te connen verbeteren, omdat hem sulx doenmaels door de regenten noyt en waere gevraegt; dat oocq den Keyser in Peckin noch van 't overlyden van den voorigen Heer Generael Maatsuycker H. L. M. noch van de successie van den tegenwoordigen regerenden Heer R. v. Goens geen kennisse en hadde gehad, en hiermede mosten d'Heeren Gecommitteerdens haer vergenougt houden, die alsdoen weder een aenvangh maeckten met:

het vyffde aenmerckenswaardige point, vervat in het voorgeciteerde geschrift, in dato 29^e May door gesechde Tartarise gesanten overgegeven, waerin zy handelen van den vryen handel die ons door den Keyser was toegestaen, daarvan seggende aldus:

maer hoe is 't nu met Hockzieuw, alwaer den Keyser het versoeck van m^s. Caesar heeft ingewillight, te negotieren, een logie te maecken, naer welgevallen te comen en te vertrecken sonder daarvan verhindert te werden, waarvan 2 brieven zyn gemaect; de eene is naer Batavia gesonden en d'andere in Hocksieuw verbleven om altyt te betoonen hetgeene den Keyser aen m^s. Caesar heeft toegestaen; in de verdere cleene saecken die Caesar heeft ingelevert en niet nodigh waren den Keyser te adviseren hebben d'Hocksieuse regenten de Comp^e. de behulpsaeme handt geboden,

en alsoo nu den vryen handel in Hockzieuw is toegestaen, doch niet gelyck die van Maccauw, welcke met groote moeyte en swarigheyt moeten handelen, vertrouwen wy dat Hoccieuw een groote negotieplaats voor d'E. Comp^e. sal wesen.

Om hetwelcke te beantwoorden niet veel woorden zyn gemaect en eenlycq maer is gesecht, dat dienaengaende by vorige conferentien met de heeren ambassadeurs omstandigh gesproken en gehandelt was, en dat wy tot Hockzieuw niet en genoten soodanigen handel als wy vaststelden dat ons door d'Keyser was vergunt en toegestaen, maer dat wy de goederen mosten affstaen aen weynige personen, die het scheen en genoegsaem bleeck dat daertoe van de regenten om haer eygen gewins wille alleene waeren gepriviligeert off uytgemaect, mitsgaders dat andere cooplieden, die wel gaerne met ons en wy met haer souden handelen, daerinne wierden verhindert en van onse logie afgeweert, 't gunt Limlacco meermaelen genoemt wel expresselyck en onbeschaemt in presentie van het aldaer gewesen opperhoofd d'E. Jacob van der Plancken dorst ontkennen, seggende dat de onse tot Hocksieuw met geen gemeene off cleene cooplieden, die om 10 picols peper off cleene quantiteyt goederen quaemen, wilden te doen hebben, 'tgeene door gemelte van der Plancken alsmede den ondercoopman Spanbroek ontkent ende tegengesproocken wiert met te seggen dat zy aen hem Limlacco selve wel minder quantiteyt peper hadden moeten leveren en toewegen, 't gunt de ambassadeurs (die by vorige conferentie bekend en verclaart hadden dat sulx geschiede buyten kennisse van Zyn Maiyesteyt haren Keyser ende dat denselven, sulx te weten comende, de schuldige soude doen dooden) alsnu met stilswygen lieten voorbygaen, aparent door gemelte Limlacco onderricht zynde om daarvan soo ruym niet te mogen spreken indien zy vrunden van de Hockzieuse regenten wilden zyn; waermede dan het gemelte vyfde point affgehandelt most blyven.

Van het sesde point, dat mede van opmerckinge sy ende waarby deselve ambassadeurs zeggen:

wy hebben oocq van de Heeren Commissarissen verstaen alsdat M^s. Caesar zodanigen toeseegginge niet en heeft gedaen,

is onnodigh geacht te spreken, omdat het een herhalingh is van dat derde point, daermede t'eenemael overeenlaende en daerop geen ander antwoord als op hetselve wierde verwacht ofte door haer stonde gedaen te werden.

Zynde haer ambassadeurs door de Heeren Gecommitteerdens op het sevende point, waarby zy versoecken om, wanneer zy comen te vertrecken, een brieff diesaengaende, te weten wegens de toeseegginge die door den E. Caesar zoude syn gedaen en de oorsaek van ons onvermogens om deselve jegenwoordigh na te comen, eenelyck ofte niet anders geantwoort ofte haer ambassadeurs toegepast, als dat sulx door Heeren Gecommitteerde in Raade van India soude werden bekendgemaect, gelyck hiervoor op het twede point mede staat genoteert en aengeteeckent.

Ende hiermede dan affgehandelt zynde de 7 poincten die in het meergerepeteerde geschrift van den 29^e May, door de heeren ambassadeurs overgelevert, waren ternedergesteld en geoordeelt zyn van emportantie en belang te wesen, zoo wierde weder een aenvangh gemaect met het door haar nader overgelevert geschrift op

13^e deser maent, in hetwelcke vooraff ende als tot een inleydinge door de heeren ambassadeurs wort gesecht, wanneer de Hollanders die in Hockzieuw quamen en aldaer yets te versoecken hadden, 't zy van cleen off groot belangh, al was het oocq driemaal op eenen dach, zy daerop ten eersten bescheyt kregen, 't welcq dan by de Heeren Gecommitteerdens opgenomen zynde voor een beschuldigenge en verwyt alsoff haer gehoor geweygert wierde, zoo is haer gevraecht off zy dienaengaende oock hadden te clagen, daer se op antwoorden van neen, als alleen ten reguarde van het jongst voorgaende overgegevene geschrift van den 29 May meergeciteert. dewyle zy daerop tot noch geen antwoord hadden becomen, alswanneer de Heeren Gecommitteerdens haer daerop diende, dat het de gewoonte van de Hollanders was alle persoonen, hoe geringh dat se oock mogten wesen, te woort te staen, jae selve tot slaven incluyt, gelyck zy ambassadeurs dan oock altyt de vryheyt hadden gehadt om by Zyn Ed^t. en de Heeren Raaden in 't particulier soo diemaal te comen als zy het souden comen goet te vinden en van haere saecken te spreken, gelyck mede by andere persoonen van minder qualiteyt, maer dat zy oocq belieffden te weten dat op saecken van sulcken grooten belangh als daer zyn degeene die sy te versoecken en voor te draegen hadden, soo terstont als zy het wel begeerden niet en conde werden geantwoort, zoo omdat daer tyt van beraet op quaeme te vereyschen als omdat de Regeringe veeltyts met andere besoignes geoccupeert waere, 't geen zy oocq wel condon begrypen soodanigh te wesen en wat aengingh hun voorgeven dat de Hocksieuse regenten de Hollanders zoowel in saecken van groot als cleen belangh al was 'toocq driemaal op eenen dach bescheyt souden geven, dat het daermede soo breet niet gelegen was, alsoo ons de ondervindinge diemaal en maer al te veel ⁽¹⁾ het contrarie hadde geleert, specialyck in 't reguarde van de heer ambassadeur Pieter van Hoorn, by wiens aanwesen door de tolcken eenige daegen agter den anderen audientie omtrent den Povy off veltheer versocht zynde, daertoe niet alleen geen antwoord off licentie waere erlanght, maer selfs door die tolcken ect^a. de coelys verboden om de palenquins van niemant der opperhooffden te mogen dragen, met voorgeven daerenboven dat door de regenten oocq verboden was d'onse niet binnen de stadt te laeten comen, hoewel den Povy sigh daernae (wanneer gemelte ambassadeur hem te voet sonder gestut te werden naer desselfs hoff begaff om de redenen daarvan te weten) t'eenemael daarvan oncundig hielt en sulx op de messieurs tolquen quam te schuyven, en hoedaenige en diergelycke passagies niet alleen doenmaels maer oocq d'E. Caesar by zyn aanwesen anno 1678 meermaelen waeren ontmoet en voorgecomen, en dat noch meer is, selve aen den heer Balthazar Bort in den jaere 1665, alsdoen zynde admirael over een aensienelycke scheeps- en crygsmacht, tot hulpe ende adsistentie van den Keyser vanhier afgesonden, dewelcke alsdoen door den Viceroy Singlamong in Comp^{es}. woninge twee daegen in arrest gehouden en met eenige gewapende ruyters en voetvolck is bewaect geworden sonder te mogen uytgaen voor en aleer hem sulx door denselven Viceroy wederom wierde toegestaen en vergunt, daerop by de ambassadeurs niets

(1) Er staat: en meer meer alteveel.

geantwoort en mogelycq sulx haer door de tolcken niet eens, na het scheen, bekentgemaect wiert.

Voorts wiert het seggen van gemelte ambassadeurs by voorschreven haer laeste geschrift dat se hier op Batavia gecomen waeren om een groote saecke en een bootschap van den Keyser voor te dragen en te versoecken, mitsgaders dat anders, indien zy nyets te verrigten hadden, sulx niet zoude geschiet nochte nodigh geweest zyn, beantwoort met te seggen dat sulx de waarheyt was en by de Heeren Gecommitteerde oocq soodanigh begrepen wiert.

En alsoo zy ambassadeurs daerop vervolgens in haer voornoemde geschrift oocq zeyden dat den E. Martinus Caesar in Hocksieuw hadde verklaart. wanneer er een brief van den Keyser naer Batavia wierde gesonden, dat daarmede veel soude connen werden uytgewerckt en vercregen, zoo is door de Heeren Gecommitteerdens daerop geantwoort dat dit veel beter met de waarheyt overeenquaeme als 't geene zy in haer jongstvoorgaende geschrift hadden ternedergesteld, namentlyck dat den E. Caesar absoluyte toesegginge van adsistentie, en dat zoo spoedig, soude hebben gedaen en dat de Comp^e. genegen, bereytwilligh en oocq machtigh genoeg was om den Keyser te dienen en de versochte hulpe van schepen en crygsvolcq toe te senden, wanneer daertoe van Zyne Mayesteyt de nodige en vereyste middelen wierde bestelt ofte besorght, waarmede wy deselve schepen en crygslieden in Hollant soudon connen laten besorgen en aennemen, daer weder eenige discoursen op vielen nopende de tyt die daertoe soudon werden gerequireert, die haer oocq meteenen wierde bekentgemaect, te weten van nu aff aen noch omtrent de 28 à 30 maenden, daer sy seyden niet na te connen wachten, en haer weder op tegemoet wiert gevoert dat zy wel condon beseffen hoe onmogelycq en oocq hoe onnodigh het was dat de Comp^e. hier in India buyten employ soudon houden soo grooten macht van schepen en 't volcq als by haeren Keyser wierde geëyscht, en dat in een tyt van vrede off immer ⁽¹⁾ dat wy geen swaere en emportante oorlogssaecken hadden uyt te voeren; dat oocq, schoon de macht van den Keyser van China de Coxinse vyanden nu al dit jaer van haere custen quamen te verdryven en op de vlucht te slaen, deselve verstroeyde vyanden daerom echter niet en soudon nalaten by malcanderen te rotten ende niet alleen het jaer daeraen maer oocq vervolgens weder te comen en alsoo 't rycq van China in gedurige becommeringe te houden, ende dat daerom Comp^e. macht, schoon se wat later quam als den Keyser sich mochte hebben ingebeelt, echter niet te onpasse soude comen om den gemelte vyant t'eenemael te verdelgen en te verslaen, dat zy ambassadeurs mede soodanig wel condon begrypen, maer verclaerden ronduyt niet gequalificeert te syn omme dierwegen met ons in onderhandeling te treden; ende wiert haer ambassadeurs alsdoen gevraegt off zy op haer ingediende geschriften geen antwoord hadden becomen, nadien se sulx by haer jongste geschrift scheenen te kennen te geven,

(¹) Het HS. leest: *ymant*, dat, naar het schijnt, door den ouden corrector veranderd is als boven. Vergelijk Dagr. 1644 p. 147: „gesien deselve aldaer *immer* soo stercq ... als hier ... te become ware”; 1676 p. 169: „En *immer* soo slecht was het mettet lantleger insgelijx afgelopen”. Toch dunkt *immers* mij beter.

ende wiert dit by haer beantwoort met te seggen dat sulx qualyck getranslateert was en zy niet en hadden gesproocken van verscheyde geschriften maer alleen van het jongste voorgaende geschrift. hiervooren verhandelt en in dato 29^e May ingedient, daer hun (gelyck het waer zy) tot noch toe geen antwoord op waere gegeven.

Voorts seyden sy ambassadeurs dat den Povy en Combou haer met het jongste gecome Comp^{es}. schip uyt Hocksieuw, namentlyck het jacht Odycq, aengescreven hadde hoe dat er meer schepen en hoe haestiger zy quaemen haer het aengenaemste soude zyn, soodat die sin, dewelcke haer uyt het gemelte geschrift voorgehouden wiert, met haer ambassadeurs intentie en vorige gedaene instantien overeenquam.

Wyders in haer gemelte laaste geschrift aengemerckt zynde hoe daerby gesecht wert dat zy nu al een halff jaer geleden hier op Batavia waeren aengelant sonder alsnoch te weten off de Comp^e. haer met de versochte adsistentie van schepen desen jaere soude connen helpen ofte willen helpen off niet, soo is haer gevraegt off haer wel niet duydelick en was aengesecht dat het niet en was in Comp^{es}. vermogen haer met de versochte scheeps- en crygsmacht desen jaere te adsisteren noch oocq niet voor en aleer deselve uyt het vaderlant ontboden ende alhier gecomen soude syn, daer se rondtuyt op verclaarden van jae en dat haer sulx aengesecht was, dat se oocq by haer geschrift in dier voegen niet en hadden gesproken off geschreven, soodat het qualyck overgeset waere en eygentlyck ⁽¹⁾ dusdanigh moste zyn:

wie weet het off de Comp^e. ons sal connen helpen off niet? ende al was 't dan oocq een maent later, soo sullen wy ons aen een maent daernae te wachten niet veel laten gelegen zyn, maer als de Comp^e. den Keyser niet en conde helpen, soo versoecken wy spoedigh te mogen naer huys vertrecken.

't Welc by de Heeren Gecommitteerdens soodanig en als qualyck getranslateert aengenomen zynde, is haer aengesecht, dat men haer vertreck soo haest zoude laten geschieden als het eenigsints mogelyck waere en de besoiingnes der Regeringe alhier het souden connen toelaeten, daer zy dan oocq mede tevreeden waeren, onder verclaringe van nu op gemelte haer 2 geschriften antwoord becomen te hebben en dat se vooreerst niet meer te versoecken hadden, doch hetgeen se naemaels noch mochten goetvinden en nodigh ⁽²⁾ achten voor te dragen, dat se dat souden doen by geschrifte, opdat het altyt conde blycken, waerop haer door de Heeren Gecommitteerdens geantwoort wierde, dat se dat dan spoedigh en hoe eer hoe liever wilden doen, om daerop intyts te connen delibereren en disponneren, 't gunt zy oock aennamen te sullen achtervolgen ⁽³⁾, versoeckende eyndelyck en ten laesten met bysonderen ernst dat se mochten hebben lecture van de brieven en 't geene wy daerinne met haer en onse gesanten aen den Keyser in Peckin alsmede aen de Hockzieuse regenten sullen schryven, daerby voegende, indien wy de saecken wat sacht en met discretie handelden en instelden sonder de regenten van Hoccieuw in

⁽¹⁾ Er staat: *eygent*.

⁽²⁾ Het HS.: *onnodigh*.

⁽³⁾ Er staat: *achthvolgen*.

't een off 't ander te beschuldigen, als van welckers goede inclinatie tot de Comp^e. en haeren handel zy ons alweder opnieuw wilden verseecken, dat zy ambassadeurs ons alsdan in alles de behulpsaeme hant soudén bieden, maer ter contrarie eenige aenstotelycke termen in onse brieven influerende ⁽¹⁾ en gebruyckt werdende, dat zy dan oocq genootsaeckt soudén wesen haer daertegens te wapenen en haer gravaminas in te brengen en die oocq aen ons te sullen vertoonen; waerop haer niet anders en is geantwoort als dat sulx door de Heeren Gecommitteerdens harentwegen in vergaderinge van Raade van India soude werden voorgedragen en bekendgemaect, hebbende zy altoorens en onder het bediscoreren van de voornoemde saecken ten laesten toe noch al getracht ons te informeren ofte te induceren hoedaenigh en op wat wyse wy de Hocksieuse regenten by den brieff aen den Keyser over het niet senden van de meergemelte versochte hulpe en macht soudén connen en behoorden te excuseren en buyten suspitie te houden dat zy Zyn Mayesteyt daarvan niet behoorlyck en hadden geïnformeert. namentlyck dat wy ons presente onvermogen daertoe soudén schryven ⁽²⁾; op de ontsaene onlusten en revolten in Tarnaten als andere umbragien van de Comp^e. hier alomme, die zy seyden haer bekend te syn en dat daertoe al een goede quantiteyt schepen waeren moeten geëmployeert werden, mitsgaders dat zy gesauten andersints tottet procureren van deselve onse adsistentie geeue debvoiren hadden gespaert en omtrent de Regeringe alhier alles hadden toegebracht wat van hunne plicht en vermogen waere geweest, gelyck dat laeste oocq van harentwegen wierde beloofd en geacquiesceert. En hiermede den tyt tot om omtrent by thien uyren in den avond doorgebracht wesende. soo syn deselve ambassadeurs zoodanigh als zy gecomen waere door de S^{rs}. van der Plancken, Spanbroek en Truymans wederom naer haer logiment geleyt.

Comende by het bovenverhaelde ende oocq het voorige gebesoinneerde genoechsaem blycken dat deselve ambassadeurs gelyck alle andere Chinesen geen swarigheyt te ⁽³⁾ maecken haer publycque geschriften te verdrayen en een anderen sin te geven, als het met haer intrest en voornemen overeencomt, en oocq bevonden dat zy ambassadeurs l'eenemaal scheynen af te hangen van de meergementioneerde Hocksieuse hooftregenten. liever de waarheyt voor haeren Keyser willende verborgen houden als te sien, dat deselve regenten in de Mayesteyts ongunst soudén comen te geraecken. 't welcq soo heel vreemt niet is te agten, dewyl den tegenwoordigen Viceroy in Fockin, genaemt Sinongh, is een eygen oom van den tegenwoordigen Keyser en derhalven te meer by haer ontsien, het zy dan dat gemelte Sinongh zyn personagie self omtrent ons ofte de Comp^e. mede comt te speelen, off dat hy sich door den Povy. Combon en andere Hockzieuse Chinesen daertoe laet verleyden en ten reguarde van onse saecken (als een Tartar een oorlogsmán en juist geen loos Chinees coopman zynde) nae haere inclinatie en machinatien hem comt te voegen en te reguleeren.

(¹) Het HS.: *influencerende*.

(²) Denkelyk te lezen: *schryven*.

(³) Dit te moet geplaatst vóór *blycken*.

's Avonts vertreckt vanhier na Sumatra's Westcüst de fluyt de Geele Beer met een cleen briefje aen de heeren Laurens Pith. commissaris en Melchior Hurdt, commandeur mitsgaders den raat aldaer, op heden geteeckent, dienende eenlycq ten geleyde van gemelte bodem ende de daerin geladene 217 lasten Javaens zout ten bedraege van *f* 1785: —: — totten handel aldaer ter custe, gelycq by 't uytgaende briefboeck staat ingeschreven.

Noch senden Haer Eds. een weynigh later een cleen briefje met 't jachje de Kat aen den commandant schipper Reynier Reyniersze ect^a. op de fluyt Swanenburgh, cruysende ⁽¹⁾ tusschen dit en ⁽²⁾ Bantam in de Straat Sunda, dienende ten principaelen omme onse cruysers aldaer van eenige nootwendigheden te versien, alsmede de lecke chialoup de Massangboom te vervangen en meteenen den opperstierman van de fluyt de Pynacker over 't innemen van 100 picols peper van particuliere, die door den E. fiscael Zeeman voor Bantam daeruyt syn aengehaelt, te laten herwaerts opcomen om sich voor den Achtbaren Raet van Justitie des-wegen te verantwoorden ect^a., blyckende omstandiger by 't uytgaende briefboeck onder huydigen datum.

50 d^o. Heden ter extraordinary vergaderingh onder 't afhandelen eeniger ⁽³⁾ saecken raeckende 't vertreck der schepen naer Japan en de verwagte Bengaelse schepen mitsgaders 't affsenden ten dien eynde van ⁽⁴⁾ de fluyt Westeramstel in compagnie der Japansvaerders naer de Straat Banca, soo is oocq geaprobeert 't proces crimineel, by den E. waterfiscael Pieter Paauw geïntenteert op en jegens Anthony Fonteyn van Maestrigt, tamboer in dienst der E. Comp^e., over begaene manslach aen den soldaet Jan Bartelse uyt het stift Bremen, en de sententie van den Achtbaren Raet van Justitie daerop gevolgt omme metten swaerde gestraft te werden datter de doot na volcht.

Dese verlopene maent Juny zyn alhier van verscheyde om- en afgelegene plaetsen aengecomen een getal van 103 stux inlandse groot en cleene vaertuygen,

tesamen bemant met 577 coppen en gesamentlyck hebbende aengebragt

soodaenige coopmanschappen, behoeften, leeftochten en andere

kleenheden als hieronder gespecificeert

staet en te sien, namentlyck:

30 stux vaertuygen van Tegael met 120 mannen, met 66½ lasten rys, 200 bossen pady, 4 picols buffelssmeer, 500 bossen suycker Zombar en 50 stux hoenders;

1 d^o. van Beauw met 6 man, 100 stux dekcadjangs, 1000 d^o. dammers, 2 lasten zagou en 2 picols thin;

51 stux vaertuygen transporteere.

(¹) Er staat: *cruysen*.

(²) Het HS.: *in*.

(³) Er staat: *eenige*.

(⁴) Dit *van* laschte ik in.

51 stux vaertuygen per transport.

2 d°. van Indermayoe met 8 man en $3\frac{1}{2}$ last rys;

1 d°. van Banjar met 4 man, 5 picols wasch en ditos 47 en 22 cattys peper;

1 d°. van Grisse met 4 man, 3 lasten zout, 4 p°. oude pinangs, 400 stux buffelshuyden;

2 d°. van Sombar met 8 mann en $2\frac{1}{2}$ lasten rys;

17 d°. van Touloughauw met 65 man, 4 picols wasch, 1 d°. lym, 4 d°. groene tabacq, 9 d°. swarte zuycker, 5 sacken met gedroogde visch, 2 d°. met suycker, 18 canassars met thee, 4 picols groene gembar, 3230 stux potten en pannen, $1\frac{1}{2}$ picol rosynen, 200 stux hantrattangs, 400 d°. potten met calck, 20 corfen met lancen, 3700 stux oude clappus, 6000 stux Tonckinsen copjens, 2 picols poetsiock, 1 d°. soethout, 6 canassars papier, 10 sacken zeekroos, 6 d°. gingilizaet, 7 canassars oude pinangs, 1 picol copere loyans;

6 d°. van Packelonge met 24 man en 14 lasten rys;

3 d°. van Rambangh met 12 man, 250 stux plancken en 70 stux balckjes;

2 d°. van Tanjongpoura met 4 man en $\frac{1}{2}$ last rys;

14 d°. van Zerribon met 56 man, $7\frac{5}{8}$ lasten rys, 105 canassers suycker, 5550 gesorteert suycker, 135 potten oly, 12 picols zappanhout, 700 potten en tresellen, 6 stux hartevellen, 2600 bossen ajuyn, acht corgies grauw leer, 30 stux huyden zoolleer en 5000 stux aracxpullekens;

2 d°. van Japan met 155 man, 5972 kisten Japans staefcoper, 5354 bossen gesorteerde porceleynen, 506 kisten met lacxa, 263 d°. met theeketels en kandelaers, 155 p°. groote ysere pannen, 32 packen met papier, 54 sacken tarwe, 11 packen met medicine, 23 p°. groote Japanse comptoiren, 35 d°. kleene, 2 canassars met Chinese tabacq, 1116 baleys met konnemon, pruymen, vis, soya en sackje ect., 3 balys met verscheyde porcelynen, 7 d°. met offerlight, 1 paer schutsels, 8 stux stoelen, 3 d°. taefels en 143 kassen met keyssersackje;

2 d°. van Pamanockan met 8 man, 280 stux balckjes en 50 d°. kistplanckjes;

8 d°. van Samarangh met 52 man, $5\frac{3}{4}$ lasten rys, $1\frac{1}{2}$ last sout, 22 potten oly, ... (1) stux buffelshuyden, 1 canassar ajuyn, 2 d°. Javaense toeback, 15 stux kleene kistplanckjes, 1200 bossen suycker jatty, 57000 stux visch pada, 5 corgien matten en 5 picols kapock;

2 d°. van Caliwonge met 8 man, $1\frac{1}{2}$ lasten rys, 2800 bossen ajuyn, 2000 stux gesorteert gesoute eyeren, 800 bossen tamarinde en drie sacken capock;

1 d°. van Malacca met 20 man, 80 picols wax en 200 bossen rottangs;

1 d°. van de cust Java met 4 man, $2\frac{1}{4}$ lasten rys;

95 stux vaertuygen transporteere.

(1) Ongevuld.

95 stux vaertuygen per transport.

1 d°. van Damack met 6 man, 180 stux kistplancken en 50 balckjes;

1 d°. van Sampit met 6 man, 750 bossen rottangs met 12 picols harpuys;

6 d°. van Japara met 51 man, 400 rottangs, 400 bamboesen met klappusoly, 750 stux plancken, 7 lasten rys, 50 kanassars swarte suycker, 20 lasten zout, 1000 bossen goemoetstouw, 150 stux buffelshuyden en 35 picols harpuys:

1 d°. van Tarbaya met 4 man, 10800 stux p°. pada;

1 d°. van Canton met 12 man, 184 canassars met thee, 35 balys met d°. , 13 d°. met theepotjes, 45 balys copjes, 4 canassars met theepotjes, 5 cassen met d°. , 2 balys met porceleyne kelckjes, 39 packen Chinees silver offerpapier, 15 losse bossen met d°. , 1707 strootjens gesorteert porcelynen, 17 pakken zoethout, 2 balys met spiegels, 1 stroo commyn, 2 d°. bintgaren, 9 d°. Chinees toeback, 2 d°. met d°. zaet, 4 potten met dito, 2 balys met d°. , 6 d°. met Chinees inck, 7 canassars met offerlicht, 2 d°. verlacte en tinne gefigureerde doosjes, 52 picols alluyn, 109 nesten ysere pannen, 1 canassar radix China, 5 d°. houte Chinese cammen, 140 paren Chinese clompen, 3 canassars met tratee, 4 d°. met wayers en schoenen etc., 1 d°. met drooge dadels, 2 packjes met roode zitcleeden, 150 stux hantquitasollen, 5 canassars Chinese drogus, 8 porcelynen potten, 2 bossen coperdraat, 5 stroyen gesoute radix, 5 potten soutevisch, 4 potten aracq, 4 balys lynquins, 10 manden d°. , 2 potten met confituuren, 2 baalen meel en 15 kissjes met plunderagien etc. van de matroosen.

Somma 105 stux vaertuygen, dewelcke in 't generael soodanige coopmanschappen en behoeften hier ter marckt aengebracht hebben als hieronder in 't largo gespecificeert wert, namentlyck:

106 $\frac{1}{8}$. lasten rys;	5 zacken met gedroogde visch;
200 bossen pady;	2 d°. met suycker;
4 picols buffelssmeer;	4 picols groene gembar;
500 bossen suycker Sombar;	3930 stux potten en pannen;
50 stux hoenders;	1 $\frac{1}{2}$ picol rosynen;
100 d°. dekadjangs;	200 stux hantrottangs;
1000 d°. dammers;	400 d°. potten met kalek;
2 lasten sagoe;	20 corfjes met lançen;
2 picols thin;	3700 stux oude clappussen;
86 d°. wax;	6000 d°. Toncquins copjens;
47 lasten zout;	2 picols poetsiock;
11 picols oude pienangs;	1 d°. soethout;
1 d°. lym;	6 canassers papier;
6 d°. groene taback;	10 sacken zeekroos;
144 picols swarte suycker;	6 d°. gingilyzaet;
18 canassars met thee;	1 picol copere loyangs;

- 980 stux plancken;
 500 d^{os}. balckjens;
 5550 bossen gesorteert suycker gadjae;
 157 potten oly;
 12 picols sappanhout;
 5400 bossen ajuyn;
 8 corgie grau leer;
 6 stux hartevelen;
 50 d^{os}. huyden zoolleer;
 5000 stux aracxpulckens;
 5972 kisten Japans staefcooper;
 5559 bossen gesorteerde porcelynen;
 506 kisten met lacksa;
 265 d^{os}. met theeketels en kandelaers;
 155 p^s. groote isere pannen;
 52 packen met papier;
 54 sacken taruw;
 11 packen met medicine;
 25 p^s. groote Japanse comptoiren;
 55 d^{os}. cleene ⁽¹⁾ d^{os}.;
 2 canassars met Chinese taback;
 1116 balys met konnemon, pruymen,
 visch, zoya en sackje etc.;
 5 balys met verscheyde provisiën;
 7 d^{os}. met offerlicht;
 1 paer schutsels;
 8 stux Chinese stoelen;
 5 d^{os}. tafels;
 145 kassen met keysserssackje;
 550 stux buffelshuyden;
 1 canassar ajuyn;
 245 stux kistplancken;
 1200 bossen suycker zaty;
 67800 stux gesorteerde visch pada;
 5 corgien matten;
 5 picols kapock;
 2000 stux gesoute eyeren;
 800 bossen tamarinde;
 51 sacken kapock;
 1550 bossen rottangs;
 47 picols harpuys;
 400 bamboesen met clappusoly;
 1000 bossen goemoetstouw;
 184 canassers met thee;
 55 balys met d^o.;
 15 d^{os} met d^o. potjens;
 45 d^{os}. met copjes;
 4 canassars met theepotjes;
 5 cassen met d^{os}.;
 2 balys met porcelynen kelckjes;
 59 pakken Chinees versilvert offer-
 papier;
 15 losse bosse met d^o.;
 1707 strootjes gesorteerde porcelynen;
 17 sacken soethout;
 2 balys met spiegels;
 1 stroo commyn;
 2 d^{os}. met bintgaern;
 9 d^{os}. Chinees toeback;
 2 d^{os}. met Chinese saet;
 4 potten met d^o.;
 2 balys met d^o.;
 6 d^{os}. met Chinese inck;
 7 casjes met offerlight;
 2 d^{os}. verlacte en tinne gefigureert
 doosjes.
 52 picols alluyn;
 109 nesten ysere pannen;
 1 canassar radix China;
 5 d^{os}. houte Chinese cammen;
 140 paren Chinese clompen;
 5 canassars met tratee;
 4 d^{os}. met wayers en schoenen etc.;
 1 d^o. met drooge dadels;
 2 pakken met roode sitkleeden;
 150 stux hantquitasollen;
 5 canassars met Chinees drogus;
 8 porcelyne potten;
 2 bossen coperdraat;
 5 stroyen gesoute radix;
 4 potten arack;
 5 d^{os}. soutevisch;
 4 balys linqyns;
 10 manden d^o.;

⁽¹⁾ Er staat: *cleele*.

2 potten met confituren;
2 baalen meel;

13 kisjens met plunderagien etc. van
de matrosen.

Daerentegen zyn in dese maent vanhier weder nae verscheyde plaetzen allgegaen 92 soo groote als kleene vaertuygen, die tesamen hebben weghgevoert een somma van 44558 rd^s. waerde aen verscheyde coopmanschappen, provisien en andere waeren als te weten:

- 45 stux naer de eust Java met 81 rd^s. aen arrack, 4566 aen gesorteerde kleden, 17 d^{os}. offerpapier, 20 porcelyn, 90 out thin, 13 out loot, 113 benjuyn, 1512 amphioen, 14 poetsiock, 105 out yser, 50 meel, 3 p^s. suycker, 1 touakasy, 56 copere theekeetels, 60 contant, 40 Chinese toebacq, 200 Bengaelse zyde neusdoucken, 10 zoethout, 8 Zuratse zeep, 8 radix China, 5 d^{os}. Bengaelse boter, 10 lacxa en 60 massoy:
- 1 d^o. naer Indermayoe met 40 rd^s. aen kleden;
- 2 d^o. Packelonga met 60 rd^s. aen kleden:
- 1 d^o. naer Reauw met ⁽¹⁾ 13 rd^s. aen Blitonse byltjens, 12 sandelhout en 70 kleden;
- 2 d^o. naer Caliwonge met 6 rd^s. aen kleden;
- 1 d^o. naer Sombar met 5 rd^s. aen out silver en 60 kleden;
- 15 d^o. naer Tegal met 750 rd^s. aen diverse kleden;
- 1 d^o. naer Rimbangh met 20 rd^s. aen diverse kleden:
- 10 d^o. naer Chirribon met 490 rd^s. aen verscheyde kleden, 57 Chinees papier, 10 candysuycker en 50 out yser;
- 5 d^o. naer Malacca met 80 rd^s. aen kleden, 120 Spaense wyn, 54 olyvenoly, 50 zoolleer, 50 kiateplancken, 20 candysuycker, 25 kopere theekeetels, 160 zout, 6 tabacxpypen en 50 porcelynen;
- 1 d^o. naer Siassem met 20 rd^s. aen kleden;
- 1 d^o. naer Sampit met 80 rd^s. aen kleden:
- 5 d^o. naer Samarangh met 90 rd^s. aen kleden, 250 amphioen, 50 witte komyn en 16 arrack;
- 2 d^o. naer Tzinzieuw met 460 rd^s. aen sagou, 550 rd^s. ⁽²⁾ 664 oude pinangs, 168 out yser, 560 thin, 240 buffelssmeer, 50 zeekroos, 6 cattoen, 65 aguilhout, 510 Javanse bintrottangs, 156 gesorteerde fyne matten, 75 Chinese medicynen, 72 kapock, 24 zandelhout, 700 zappand^o., 20 gimitters, 550 wax, 260 gingilizaet, 265 peper, 276 zintock, 16 lancquas, 2815 gesorteerde suycker, 295 buffelshuyden, 16 d^o. hoorns, 296 hartevellen, 10 vischblasen, 75 Javaense kardimom, 75 oude pinangsschellen, 4 bereyt zoolleer, 68 goemoetstou, 120 swart leer, 4960 gesorteerde kleden, 600 gielangs, 880 pelangs, 12 komyn, 50 gemaecte waxkaarsen en 5550 garioffelnagelen;
- 86 stucx vaertuygen transporteere.

⁽¹⁾ Er staat: *men*.

⁽²⁾ Denkelyk is hier overgeslagen: *rys*.

86 stux vaertuygen per transport

2 d°. naer Canton met 1568 rd°. aen gesorteerde kleeden, 97 buffelshuyden, 81 hartevellen, 18 rogged°, 62 Javaense bintrottangs, 620 zappanhout, 80 goemoetstouw, 30 zintock, 30 fyne matten, 20 buffelshoorns, 220 medicinale bladen, 290 gommelack, 3 bast van pienangs, 27 kapock, 5200 diverse kleeden, 70 sagou, 120 rys, 10 gingilyzaet, 900 loot, 600 kalialtourenehout, 972 zandelhout, 72 oude pienangs, 80 zeekroos en 6450 garioffelnagelen;

1 d°. naer Aatchin met 64 rd°. aen radix China, 200 Chinees gouddraat, 250 gommelack, 500 garioffelnagelen, 65 notenmuscaten, 60 bruyne poeyerzuycker, 60 out yser, 60 fyne matten, 126 kopere theeketels, 100 zout en 20 porcelyn;

1 naer Terbaya met 50 rd°. aen kleeden;

2 naer Pamanoekean met 80 rd°. aen kleeden;

somma 92 stux vaertuygen, hebbende gesamentlyck vanhier vervoert soodanige coopmanschappen en leeftochten ect°. als hieronder in 't breede staat uytgedrukt, namentlyck:

14456 rd°. aen diverse gesorteerde kleeden;	60 d°. massoy;
217 d°. (1) d°. dranckwaaren;	13 d°. Blitonse byltjes;
54 d°. Chinees papier;	1008 d°. sandelhout;
70 d°. porcelyn;	550 d°. zagouw;
450 d°. nieu en out thin (2);	450 d°. rys;
913 d°. — en out loot;	756 d°. oude pienangs;
113 d°. benjuyn;	6 d°. kattoen;
1762 d°. amphioen;	240 d°. buffelssmeer;
14 d°. poetsiock;	110 d°. zeekroos;
236 d°. out yser;	65 d°. aguilhout.
50 d°. meel;	572 d°. Javaense bintrottangs;
1788 d°. gesorteerde suycker;	246 d°. gesorteerde fyne matten;
3 d°. Bengaelse boter;	295 d°. Chinese medicamenten;
1 d°. touakasyn;	99 d°. kappock;
207 d°. kopere theeketels;	1520 d°. zappanhout;
60 d°. contant;	20 d°. gimitters;
200 d°. Bengaelse zyde neusdoucken;	550 d°. wax;
40 d°. Chinese toeback;	270 d°. gingilisaet;
10 d°. soethout;	263 peper;
72 d°. Suratse zeep;	326 sintock;
8 d°. radix China;	16 lancquas;
10 d°. lacxa;	590 buffelshuyden;
	56 d°. hoorns;

(1) Deze stippeltjes aldus in het HS.

(2) Er heeft gestaan: *out yser*. Dit laatste is doorgehaald en *thin* daarachter gezet, hetgeen overeenkomt met de opgaven hierboven.

377 hartevelen;	50 kiateplancken;
10 vischblasen;	260 zout;
75 Javaense cardumon;	600 kalialtourhout;
76 oude pinangschellen;	200 Chinees gouddraat;
4 bereyt zoolleer;	540 gommelack;
148 goemoetstouw;	18 roggevelen;
120 swart leer;	6 tabaxpypen;
600 gielangs;	somma 44558 ryxdaelders in
880 Chinese pelangs;	't generael, zynde buytendes maer een
50 gemaecte waxcaersen;	ledigh vaertuygh met behooriycke passe
42 komyn;	naer de oostcust van Java affgegaen
12500 garioffelnagelen;	dat volgens aengevens niets met allen
65 notenmuscaten;	heeft medegevoert.
54 olyvenoly;	

Volgens 't opgeven der dootgravers zyn in dese afgeweeckene maent Juny na haer gehouden notitie binnen deser stede onder de Christenen overleden en op de ordinary begraffplaatsen ter aerde bestelt:

40 Comp ^s . dienaeren;
2 burgers;
4 Nederlantze vrouwen;
12 d ^o . kinderen;
5 Mardyckers off inlandse burgers;
6 d ^o . vrouwen;
22 d ^o . kinderen;
3 slaven en slavinnen;
somma 94 coppen.

Sonder dat onder dit getal eenige Moorse, Javaense, Sineese offte andere heydense inhabitanten werden gereeckent, als waeraff geen notitie wert gehouden.

Daerentegen zyn in deselve tyt in de Christelycke kercke en gemeente alhier weder gedoopt:

14 Nederlandse kinderen;
22 inlantse d ^o . der Portugese gemeente;
5 inlantse d ^o . der Malleytze gemeente;
somma 39 kinderen.

Oock zyn in de gemelte kercken in dien tyt in den echten staat getreden en bevestight:

4 Comp ^{es} . dienaren;
4 Nederlandse borgers;
7 Mardyckers;
3 slaven;
in 't geheel 15 paaren.

Den 2 deser maent Juny zijn door den advocaet fiscael van India Gualter Zeeman uyt de sloep de Zalm aengehaelt de volgende particuliere goederen, als namentlyck:

10 stuex lansols;

42 — rambotyns en een parthye galnooten

Bij den advocaet fiscael van India Gualter Zeeman en Ocker Ockersze syn uyt de fluyt de Pynacker in 't gesigt van Bantam aengehaelt:

ontrent 100 picols peper.

July Anno 1680

Primo July. Den 28e den voorleden maent May door den Chinees Limlacco, tolcq en staatsman der hier noch aenwesende Chinese Tartarische ambassadeurs, seecker versoeckschrift om vergoedinge syner gedaene diensten aen onse opperhooffden en volkeren in Hocksieuw als tolcq zedert 5 à 4 jaeren herwaerts, dewyl van zyn diensten in oude tyden al voor die tyt redelycq is gebeneficeert, in Raade van India ingedient hebbende en 't selve request alsdoen door Zyn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael aen de messieurs Jacob van der Plancken. Cornelis Spanbroeck, Adriaen de Man en Juuriaen Munnick, die successive aldaer geresideert hebben, ter hant gestelt zynde omme daerop in geschrifte te antwoorden 't geene haer dienaengaende mochte bekend zyn, soo hebben deselve desen morgen aen welgemelte Syn Ed^t. overhandigt seecker vertoochje deswegen, 't welcq geoordeelt zy hier te laten influeeren van volgende inhoude.

Vertoogh off antwoordt op 't request, door den Chinesen tolck Limlacco aen Haer Hoog Ed^{lens} overgelevert.

d'Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ons ondergeschreven ter hant gestelt hebbende bovengemelte request om daerop schriftelyck te antwoorden, dewyle gemelte Lacco sich daerin op onse getuygenis beroept, soo sullen UEd^t. Hooch Aghtbare in antwoord dienen, dat voornoemde tolcq Linlacco geduyrende ons en zyn aenwesen tot Hocksieuw sich heeft laten gebruycken als taelman soo van de hooftse als negotiesaken, voor welke diensten sedert de comst van den E. van Breen tot de heer Martinus Caesar beyde saliger hem door gemelte heer Caesar ende raat tot Hocksieuw op zyne clagte en om hem ten dienste van d'E. Comp^e. te animeren den 9 February anno 1679 is toegeleecht geworden 2 stucken schair stametten, t'samen langh 83³/₄ asta, en aen zyn soon 1 stucq bastart schair d^o., lanck 24 asta, waarmede voornoemde Lacco doenmaels, soo wy niet anders weten, tevreden is geweest. Aengaende zyn comportedement in Comp^{es}. negotie, daarvan hebben wy genouchsaem preuve gehadt alsdat hy

sich met dien lantaerts baetsucht soodanigh heeft weten te voegen, dat buyten dat op verscheyde manieren zyne voordelen wist te bejagen. Het is evenwel seker dat meergemelten Lacco ons wel meest van alle ten dienste heeft gestaen en jegenwoordigh den bequaemste (by gebreck van beter) die wy aldaer hebben is om Comp^s. saken te verrigten. Dit is 't geene wy Ed^{le}. Hoogagtbare Heeren van hem connen getuygen.

(Onder stont:)

Ed^{le}. Erntfeste, Welwyse, Voorzienige, Hoogh Agtbare Gebiedende Heeren, UEd^{le}. Hoogh Agtbare schuldige dienaren

(Was geteeckent:)

JACOB VAN DER PLANCKEN.

CORNELIS SPANBROEK.

ADRIAEN DE MAN.

JUURJAEN MUNNICK.

(In margine) Batavia den 1^e July anno 1680.

2 d^e. 's Voormiddags wert den oppercoopman Isaacq van Schinne volgens resolutie van den 7 der voorleden maent Mey en desselfs op heden verleende commissie door d'E. secretaris Joan van Hoorn in geselschap van verscheyde andere vrunden op 't schip Courtjeene hier ter rheede als opperhoofd van 's Comp^{es}. emportanten handel en ommeslach in 't ryck van Japan voor 't toekomende jaer 1681 in plaetze en als vervanger van den E. Albert Brevinck behoorlyck den volcke voorgesteld en geauthoriseert, komende doen des middags weder aen lant om haer afscheyt en papieren van Haer Ed^s. te ontfangen.

's Namiddags erlangen per Crain Bissees perticulier vaertuygh met zyn ordinairen jourabassa een briefje, door den capiteyn Jochum Michielse en raat uyt Comp^{es}. vestinge de Beschermingh tot Chirribon aen Haer Ed^s. den 30^e Juny passado geschreven, behelsende eenlyck dat de soon van den gouverneur Wiera Loddera tot Indermayoe. genaemt Centol Wierantacka, van Cheribon over lant na derwaerts was vertrocken om de gevlugte en wechgevoerde Indramayoese ingesetenen daeromher op te soecken en weder tehuis te brengen etc.;

den gouverneur van Brebes, genaemt Carta ⁽¹⁾ Martalaja had een gesant aen d'onse tot Cheribon gesonden, versoeckende t'syner adsistentie met 60 blancke coppen te ⁽²⁾ mogen werden ondersteunt, alsoo den rover Namroet zyne negorye boven in 't lant geheel uyt te plunderen en 't volcq wechgevoert hadde ect^a., en gemerckt onder geciteerden rover veele Maccassaren hun onthielden, soo had Zyn Exc^t. Crain Bisse een briefje in 't Maccasaers derwaerts afgevaerdicht om zyne lantsluyden van hem te ontrecken en tot 't affcomen na Chirribon onder hem te bewegen, waervan 't translaat onder de overgesonde bylaagjes bevonden zy van volgenden inhoud.

(¹) Dit *Carta* is eene niet doorgeschrapte fout voor 't volgende *Marta*.

(²) Er staat: *te te*.

Translaatmissive, door Crain Bissee uyt Cheribon aen de Maccassaren van Namroet geschreven.

Ghy alle Macassaren die myn tot uwen heere willen aennemen en om haer lant dencken, come herwaerts tot my en bid de Comp^e. om vergiffenis voor den capiteyn Karang en my, waarvan dan alle Princen die by myn zyn getuygenisse sullen geven, opdat gylieden alsoo vergiffenis van de Comp^e. mooght hebben: en off gylieden niet resolveren condt om hier te comen, daer is geen peryckel, en indien gylieden desen brieff sult hebben gelesen sult gy immers voor u leven zorge draagen. Daerom comt in der spoet tot my, en indien gylieden nu op myn ontbiedinge niet wilt comen, soo sult gylieden geen vergiffenisse van de Comp^e. meer connen krygen: doch uliedens wille is, om die twee plaetzen in 't gebergte te bewaren: dat sal soolange zyn als ghy macht sult hebben, maer die tot ulieden sullen comen ben icq en den capiteyn Karangh om ulieden te verderven en doot te slaen ofte andere penetentie aendoen, ende indien uw woorden stout syn, sal het uw eynde wesen, maer indien gylieden bevreesst syt om herwaerts tot my te comen, vertrouwt op ons, het sal u vergeven werden, soo gylieden tot my comt. Eynde.

(Onder stont:)

Op den 25 dag van de maent Juny heeft Crain Bissee desen sendbrieff den Javaen Nata Soeta geïntrageert

Voorts syn noch drie translaathrieffjens overgebracht onder de bylaachjens, als een door Ingabey Wangsa Tanoe aen den capiteyn Jochim Michielse tot Cheribon, twee door Pangiran Maas Toppa uyt Tegal aen den jongen Sulthan en 5 van Radinayoe ⁽¹⁾ aen den voornoemden jongen Sulthan tot Cheribon geschreven, alle drie van geen bysonderen inhoude en daerom onnodigh geoordeelt hier te insereren.

's Avonts vertreckt uyt deser rhee de d'E. Isaack van Schinne met de kostelycke kloecke schepen Courtgeene, Couwerve en 't Huys te Croonenburgh als gedestineert opperhoofd na Japan en den coopman Constantin Ranst de Jonge als secunde, alsnu tesamen medevoerende behalven 't schip de Veluwe, den 8 May passado vooraff over Ziam vertrocken met een cargasoen van / 105395 : 4 : 15, een capitael van / 618226 : 15 : 15, verdeelt in maniere als hieronder staet gespecificeert, zynde de missive, door Haer Ed^e. daermede aen het tegenwoordige opperhoofd de E. Albert Brevinck en den raadt tot Nangasacky driedubbelt op eergisteren geteeckent, en soomede het drievoudigh apart secreet briefje wegens den inkoop van 't cooper alleen aen de 2 opperhooffden, d'E. Brevincq en van Schinne geadresseert, beyde van soodanigen inhoude als by 't uytgaende briefboeck en verbaal kan werden beooght, hebbende wyders gemelte bodems voor Japan ingeladen de volgende coopmanschappen en goederen als:

(1) Er staat: *Radmayoe*.

in 't schip Courtgeene:

6536 $\frac{1}{4}$ @ Chinese witte rouwe zeyde:
 25058 $\frac{3}{4}$ @ Bengaelse zeyde:
 5186 $\frac{3}{4}$ @ florettegaren;
 292 packen diverse cleden en lynwaten:
 2 packen Bengaelse armosynen:
 9 kassen Chinese pelangs en gielams etc.
 2 kassen Tonckinse pelangs:
 23 packen roggevellen;
 12 packen met laeckenen en rassen ect'el.
 17 packen poetsiock:
 1667 @ garioffelnagelen:
 1667 @ rompen;
 5553 @ caatchia:
 45000 @ Bimas sappanhout;
 542 @ mummie:
 2 kassen met rosewater:
 2 kisten Suratse seep:
 4 $\frac{1}{2}$ leggers Spaanse en France wyn:
 6 aemen brandewynen;
 1 vat mom;
 3 vaten haantjesbier en voorts noch verscheyde provisien, spece-
 ryen, medicamenten, schryfftuygh en andere goederen. belopende een somma
 van..... / 224504: 4: 4;

Couwerve:

6240 $\frac{3}{4}$ @ witte Chinese rouwe zyde:
 24585 $\frac{1}{2}$ @ Bengaelse d°;
 5186 $\frac{3}{4}$ @ Bengaelse florettegaren;
 276 packen diverse cleden en lynwaten:
 27 packen roggevellen:
 9 kassen Chinese gielangs en pelangs:
 1 d°. Tonckinse pelangs:
 2 packen Bengaelse armosynen.
 568 @ momie:
 12 packen laeckenen en rassen etc.;
 17 packen poetsiock.
 1667 @ garioffelnagelen;
 1667 @ rompen;
 5553 @ caatchia;
 45000 @ sappanhout

transportere. / 224504: 4: 4;

per transport..... f 224304: 4: 4;
 12235¹/₂ ₤ namrack, bedragende met de ongelden een
 somma van..... f 199576: 16: 14;

Croonenburgh:

6170¹/₂ ₤ witte Chinese rouwe zyde;
 25038³/₄ ₤ Bengaelse d°.;
 5186³/₄ ₤ florettegaarn;
 261 packen diverse cleden en lynwaten;
 1 kas Bengaelse armosynen;
 27 packen roggevellen;
 11 kassen laeckenen en rassen;
 548 ₤ mommie;
 4 packen Chinese gielams en pans;
 2 packen Tonkinse pelangs;
 16 packen poetsiock;
 1666 ₤ garioffelnagelen;
 1666 ₤ rompen;
 5335 ₤ caatchia;
 45000 ₤ sappanhout, belopende met de ongelden..... f 194345: 14: 11;
 Soodat het cargasoen met geciteerde drie bodems voor

Japan monteert een somma van..... f 618226: 15: 13.
 En 't geheele cargasoen, desen jaere nae Japan afgaende, als de Veluwe
 over Siam daarby gerekent wert met het gecalculeerde Siamse vellecapitaal
 ontrent..... f 775622: —: 12.

Soo vertreckt mede 's nachs uyt dese rheede de fluyt Westeramstel met
 den E. Abraham van Riebeeck, lith in den Achtbaren Raat van Justitie deses Casteels,
 en den coopman Joannes Besselman, jongst geweest opperhoofd in Tonckin, als expresse
 gecommiteerde in geselschap en geleyde van de Japansvaerders naer de Straat
 Banca tot aen 't eynde derselver om by ontmoetinge van de langhverwagte fluyten
 S^t. Janskercke en de Stadt Graeve uyt Bengala, off zy misschien de reyse over
 Malacca hadden genomen, daeruyt te lighten en aen de voornoemde Japanse schepen
 tot verryckinge van 't capitael derwaerts over te geven soodanige goederen en
 coopmanschappen in zyde, florettegaren en eenige cleeden als tot den Japansen
 handel dienstigh en by de medegegeve instructie van Haer Ed^s. onder huydigen
 datum voor gemelte gecommiteerden, d'E. Riebeeck en Besselman, nevens 't verdere
 nodige gespecificeert zyn en almede in 't breede by 't affgaende briefboeck te lesen,
 sullende andersints by missinge der voornoemde Bengaelse schepen ten eynde van
 de Straat Banca van de Japansvaerders afscheyden en ten spoedigsten terugge
 herwaerts keeren, etc.

3 d°. 's Avonts gaet de chialoup de Vliger vanhier naer de Straat Sunda
 met een briefje van Haer Ed^s. aen den schipper Steven Claerbout en de verdere

opperhoofden van 't schip de Betuwe, comende uyt Suratta, daarvan men particulier berigt over Bantam heeft gekregen, eenlyck tot bekendmaeckinge dat se Comp^{te}. brieven en papieren mits hunne tardance in de Straat per de geciteerde chialoup ten eersten herwaerts sullen hebben te bestellen en met 't schip soo haest mogelyck oocq dese rheede tragten te bereycken etc.

Aengesien 's Comp^{te}. groote geltcassa alhier present wat sobar van harde silvere spetien zy voorsien, soo is heden ter extraordinaire vergaderingh goetgevonden de voorhandse nodige besendinge na de comptoiren Palimbaugh, Siam en Toncquin tot medio off den 20 Augusto aenstaende te dilayeeren en de comste eeniger vaderlandse schepen ofte wel ten minsten van 't schip de Betuwe uyt Souratta op te schorten, off daer party silver ropias mochten in wesen, gelyck by 't resolutieboecq breder wert aengehaelt.

4 d^o. 's Namiddags erlangen per Javaens vaertuygh een missive, door de heeren ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze uyt 't schip Coevorden ter rheede Bantam aen Haer Ed^l. op eergisteren geschreven, verselt met eenige aenhoorende bylaagjes, kortelyck behelsende 't volgende:

hoe den 27 des voorleden maents des Sulthans gecommiteerdens Key Deman Nagara Mangala met 25 koninxvaertuygen, alle met roode tenten opgepronckt, de roeyers met verscheyde coleuren en gemalyde rocken versien, 's naermiddags by haer E. aen 't schip Coeverden verscheenen waeren, omme onse ambassadeurs nevens derselver staatsluyden en verder gevolg mitsgaders de missive aen haeren heere den jongen Sulthan af te haelen en naer lant ter intrede en audientie te brengen, daarop deselve ambassadeurs nae eenige onderlinge complimenten op 't versoek der gecommiteerdens in een der daertoe geordineerde coninxvaertuygen, welckers mast met clatergout beslagen en daarvan een coningsvlagh wayende was, ingetreden zynde in geleyde van onse zeylchialoupen en mindere vaertuygen onder 't geduurigh cannonneren soowel van onse als d'andere ter rheede leggende vreemde schepen mitsgaders oocq van 's Coninx vestingen naer lant voeren tot binnen de boom voor het Deens packhuys, alwaer op een nieuwgemaekte steyger de ambassadeurs door den Key Tommagon Raxanala uyt name des jongen Sulthans verwellekomt en nevens de voornoemde Keeys aen een kleen karosje geleyt wierden, waerin de ambassadeurs met Zyn Ed^l. helmbardier, die de missive aen den Sulthan in een silver schotel met een geel zyde kleet overdeekt op zyn handen droegh, getreden zynde door 25 Javanen voortgetrocken wierden, vermits de daertoe geordonneerde paerden, die sulcken geswier en geluyt van trommel en trompetten niet gewent waeren, aen 't hollen raackten, daarop doen volgden een Suratse kar met de gecommiteerde Keeys, den E. Jacob Does en onsen capiteyn der Maleyers, 't welcq almede door Javanen moesten werden voortgetrocken, voorts noch den Tommagon met verscheyde Keeys en onse gansche swite, alle t'paert, en vooraen marcheerden 100 Javaense mussquettiers en agteraen onse troep militairen, passerende alsoo de straten, doorgaens met gewapende Javaanen aen wederzeyden gerangieert, onder een grooten toeloop en confluentie van aenschouwers tot aen 't groote pleyn voor 's Coninx paleys, op 't welke onse ambassadeurs alweder door verscheyde Javaanse

grooten gecomplimenteert en verwellecomt en onder een daertoe gemaecte ⁽¹⁾ roode tent, met alcativen belecht, geconduiseert en voor den Coninck op d'aerde te sitten belast wierden; den Sulthan sat ontrent 10 treeden van de ambassadeurs op een verheve en met zyde alcatyven overdeekte plaats, verselt met een groot getal Javaense adel en grooten en verdere swier etc.; daerop dan nedergeseten zynde, quam den Keey Aria Mangonsadana de missive uyt naam des Koninck d'onse affeysschen, die dan uyt handen van Syn Ed^{ts}. helmbardier door d'heer Zeeman aen voornoemde Keey Aria overgereyckt en soodanigh met schotel en al door denselven aenstonts aen den Sulthan gepresenteert wierde en door hem geopent en gelesen en doen voorts aen synen present zynden Maleytsen schryver overhandigt; de wedersytze complimenten daerop afgelecht zynde, wierden de ambassadeurs met sirypinang, clappus, orangieappelen ect^e getracteert en op de gesontheyt van den Sulthan alsmede op Zyn Hoogheys versoeck van Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael en d'Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman onder 't geduurigh losbranden van 't canon en 't klackebussen der Javaense musquetten door de ambassadeurs al staende gedroneken, alswanneer men nae verloop van een uytje tyts daarmede afscheyt van den Coninck becomen hadden en naer het huys van den gewesenen sabandaer wierde gebragt, alwaer d'onse uyt name des Coninx met thee getracteert en aldaer gedurende hun aenwesen tot Bantam om te verblyven gecomplimenteert en versocht wierden, 't welck met beleeftheyt geëxcuseert zynde, begaven zich de ambassadeurs met de geheele stoet 's avonts weder naer hun boort, werdende het getal der Javaense wapendragers, in die actie en statie gesien, nae gissinge begroot op 500 musquettiers en 4000 pieckeniers, daarvan 't meer getal der musquettiers met hun geweer al behendicht wisten om te gaen etc.;

den 29^e daeraenvolgende, zynde Saturdagh, wierden de ambassadeurs door Keey Nebey Astradjaja met 2 vaertuygen weder van boort gehaelt en naer 't pleyn voor 's Coninx paleys onder een tent gebracht ende op 2 stoelen neder te sitten genodigt, zynde de Engelse en Deense vrunden ter rechterhant in een andere tent geplaatst, waerop den Konincq in een rosbaer van Javaanen gedragen ten voorscheyn quam, passerende de ambassadeurs en voorts het geheele pleyn tot twemaelen toe rontom onder 't chargeeren van musquetten, blyvende alsdoen in 't midden met zyn gevolg staen en van zyne musquettiers omringht, belastende aen zyne voornaemste Pangirangs dat se te paart ⁽²⁾ souden sitten en op haer maniere tournoyen, seggende meteenen dat sulx geschiede ter eeren en ten respecte van den Ed^e. Heer Gouverneur Generael en Raaden van India. 't Spel ten eynde zynde, vertrock den Sulthan onder 't losbranden van eenige princestuckjens weder naer zyn paleys en kort daeraen wierden de ambassadeurs door Keey Aria Mangonsadana naer onse logie geconduiseert en also dien dach met vergenougingh ten eynde gebragt, en alhoewel de ambassadeurs des volgenden daegs daeraen hun debvoir hadden gedaen om ter conferentie te mogen komen, soo had sulx niet connen geschieden voor primo deser, alswanneer den Keey Nebey Natta Sadana Haer E. 's morgens

(1) Het HS.: *een der toegemaecte*.

(2) Er staat: *te paat*.

van hoort quam haelen, brengende deselve ten huysen van den ouden overleden sabandaer Caytsoe, alwaer se na wedersyts gepleegde eerbewysingen met Keey Aria Mongonsadana en Keey Nebey Natta Sadana voornoemt in conferentie syn getreden, werdende naer eenige wedersytze discoursen door Keey Aria Mongonsadana een Javaens geschrift vertoont, 't welcq zy verklaerden te wesen d'antwoorde van hunnen Coninck op de gedaene pretentien van Haer Hoogh Ed^e. en waervan hy in geenderhande maniere vermeende af te wycken, noch dat noyt tot overleveringe der wechgelopenen en Moors gewordene soo Europeanen als slaven soude connen verstaen, off veel min condescenderen tot eenige vergoedinge der geleedene schade door de Bantamse rovers etc., met byvoeginge dat alle die gepleegde roveryen en moorderyen etc. tegens malcanderen gecompenseert souden moeten zyn en blyven, waerop onse ambassadeurs de ongerymtheyt deser poincten in 't breede wederleyt en verthoont hebbende, sonder dat de Javaense gecommitteerdens yets ten laste van de Comp^e. integendeel wisten in te brengen, soo dienden se evenwel daerop dat den jongen Coninck onmachtigh was yets anders toe te staen noch oock niet souden gedoogen, als strydende tegens den Alcoran off hun Mahomethaans wetboek, met verder verseeckeringe dat, byaldien al door den jongen Sulthan yets anders wierde gecondescendeert off geaprobeert, dat sulx by de Bantamse grooten etc. wel belet en tegengehouden soude werden, vervolgende voorts noch van den jongen Sulthan ordre te hebben d'heeren ambassadeurs in 't corte bekend te maeken van geen andere saecken te willen noch te connen spreeken voor en aleer de twee voornoemde poincten wegens de weglopers en vergoedinge van geleden schade wierden afgestaen en haer ingewilligt, onder andermael hooge betuyginge dat buyten dien in de opnieuw te makene tractaten niet anders te doen was, maer deselve 2 saecken toegestaen werdende, soude den Sulthan ende de grooten tot de verdere poincten hun gemackelyck bethoonen, en daarmede hadde die conferentie een eynde genomen. Hierop wierden des volgenden daegs 's morgens onse ambassadeurs door den jonge Sulthan weder schielyck ten hof onthoden, doch eerst 's naermiddags laat binnen 't paleys ter audientie gelaeten, vindende den Coninck verselt met veele Pangerangs en grooten op een balleye sitten, en de ambassadeurs op 't nodigen des Coninx hun oocq nedergeseth hebbende, soo repeteerde den Sulthan ten meerendele 't gebesoigneerde met zyne gecommitteerdens daags tevooren, met een nader explicatie dat volgens hunnen wethboek geen tractaten onder de Javanen langer als thien jaeren konden stantgrypen off gemaect werden, ten waere deselve inmiddens wederom vernieuwt wierden, en dierhalven vermeende hy sedert 't expireren van dien tyt onses vorige contractx met Bantam van 1659 niet gehouden te zyn eenige vergoedinge wegens de gepretendeerde aengedaene ongeluckyen aen ons te doen; waerop door de ambassadeurs Syn Hoogheyt tegemoet wiert gevoert dat den Turcksen Keyser, die na 't selfde wetboek luysterde en leefde en van een en 't selfde gelooff met haer was, egter syne oprechte ⁽¹⁾ contracten met diverse Christen potentaten wel voor lange tyden en oock heylyglyck observeerde

(¹) Denkelyk te lezen: *opgerichte*, evenals Dagr. 1679 p. 388: *het verbondt, tusschen onsen staet en beyde die kroonen opgericht*.

sonder in 't minste daarvan te wycken, en wederom by de Mayesteyt ⁽¹⁾ gerepliceert dat een Coninck syn wethoecq wel konde overtreden, maer dat hy egter geensints genegen was sulx te doen etc., en op de afvraag der ambassadeurs wegens 't restitueeren der weghgelopene Europeanen en slaeven verclaarden den Sulthan wel te inclineren om naer 't vernieuwen van 't oude contract alle fugativen die maer condon werden aangewesen en noch niet Moors geworden zynde te doen restitueeren, gevende voorts duydelyck genoeg te kennen, sich niet verder te willen inlaten als maer 't oude contract simplyck te vernieuwen, en 't welcke dan oocq telckens na 't verloop van thien jaeren weder soude moeten werden gerenoveert, en als wanneer 't selve by hem ende de syne in alle poincten en deelen punctueel soude werden naergecomen en achtervolcht etc. Inwylen wiert doen voorts door den Keey Aria Mangonsadana in presentie des Sulthans en alle Bantamse grooten voorgelesen en aen onse ambassadeurs inhandigt seecker geschrifte van de substantie als gemelte Keey Aria etc. d'onse eergisteren in de conferentie hadden voorgehouden, 't welck naderhant naer gedaene oversettinge uyt 't Javaens in onse taele bevonden zy te luyden van woorde tot woorde in substantie als volgt.

Translaat van een Javaens briefje, door Keey Aria Mongonsadana de gesanten op 2^e July 1680 in presentie van den Sulthan en alle zyne grooten voorgelesen en overgelevert, waerop den Sulthan verclaerde 't selve te wesen zyn wille en begeeren, te weten:

Desen brief is het begeerte van den Sulthan, waarmede den fiscael, sabandaer en ten derden aen capiteyn Maleyers bekend maect dat voor desen het quaat, door de Bantamse volckeren gedaen, als tot Andragiry, aen de hoecker chialoup, de chialoup die van Malacca is gecomen ende het verdere door de Bantammers gepleecht is buyten weten en kennisse van den Sultan, ten anderen ⁽²⁾ soo te water als te lande doodende, en vanwegen alle de wechgelopene volckeren van Batavia van allerhande soorte, alsmede van de Bantamse volckeren die buffels, bocken, paerden, ossen en andere goederen hebben gestoolen, daernaer hebbe ick in 't Mahometaense wetboek gesocht en bevonden dat het niet betamelyck was wedergegeven wierde, waeraen my oocq gedraege, want hetgeene gedaen is gepasseert ende voorby, en de Conincq als medeparty, synde de regeerder van een plaetse, is verwisselt. Myn genegentheyt is wel, indien tot accoord gelieft te comen, dat het goet sal wesen het contract vernieuwt wiert.

Naer alle 't welcke de ambassadeurs, op zyn Javaans door den Sulthan wat onthaelt en getraceert zynde en haer afscheyt erlangt hebbende, weder naer boort voeren etc., gelyck alles omstandiger in 't aencomend briefboeck onder dato van heden by de Bantamse advisen staet gespecificeert en te lesen.

⁽¹⁾ Er staat: *by de Maleytze*.

⁽²⁾ Misschien te lezen: *den anderen*, d. i. elkander.

Gemerckt Syn Excellentie Crain Bisse door zyn vertroude souroans den Heer Directeur Generael Speelman by monde uyt Sirribon heeft laten aendien en waerschouwen dat syn halve broeder Dain Mangala (den 5 April passado hiervooren aengeroert en alsdoen op zyn iterative smeeckinge etc. van zyn detentie, daerin hy als een oorlogsgevangen van Java's Oostcust is opgesonden, ontslagen) niet veel diende vertrouwt te werden, alsoo hy gelegentheynt vindende wel ietwes quaats mochte beginnen off oocq wel na Bantam off elders vlugten, soo is (ingevolge van het besluit, deswegen op gisteren genomen) denselven Dain Mangala hedenmorgen sonder veel gerugt door den capteyn Francois Tacq wederom in verseeckeringe genomen en andermael aen boort van eene der schepen bestelt tot nader dispositie, doende syn E. desen namiddagh daervan aen Syn Ed^l. behoorlyck rapport.

5 d^o. 's Morgens comt uyt de Straat Sunda te retourneren de chialoup de Massanghoom met een briefje van den commandant schipper Reynier Reyniersze uyt de fluyt Swanenburzh aen Haer Ed^l. van primo deser, dienende eenlyck ten geleyde van gemelte chialoup en dat daarmede den opperstierman Sievert (¹) de Jongh van de fluyt de Pyracker wiert opgesonden om sich wegens de ingelade particuliere peper, door d'E. fiscaci Zeeman op Bantam aengehaelt, te verantwoorden. gelyck by 't aencomend briefboeck nader is te beoogen.

's Avonts keert alhier oocq uyt de Straat weder de sloep de Vliager met de briven van 't schip de Betuwe, uyt Souratta overgebracht, die dan in vergaderinge geopent wesende bevonden syn twee missives, beyde door den pl. gesachhebber Joan Kel en den raat in Souratta aen Haer Ed^l. geschreven van dato 15 April en 5 May deses jaers. verselt met diverse bylagen, zynde de eerste maer een copie. waervan d'originele met 't schip China (dat noch over Ceylon verwacht wert) staen te ontfangen, behelsende gemelte advisen het volgende nieuws:

de inlandse handelaers wierden door de Chindische roovers, Arabiren en Portugeesen veel overlast en schaade in hunne vaert ter zee aengedaen, als synde door deselve verscheyde scheepjes afgeloopen en de goederen met geweld daeruyt gehaelt. en daarom hadden de coopluyden oock ernstigh om een Comp^{te}. bodem tot overvoer hunner coopmanschappen versocht:

den oorlogh tusschen den Mogol en de Raespoeten begon hoe langer en meer in hevicheyt toe te nemen en de Ragiapoeten, soo machtigen Konincq niet connende tegenstaen. hadden haer met list soecken te behelpen, waerdoor se den Mogol soumyts groote schaade toebragten, want op seeckeren tyt besloten zynde omme malcanderen een openbaere slag te leveren en ten dien eynde te velde gecampeert leggende hadden de Raespoeten (om geen agterdocht van haeren aanslaghe te geven. des nachts een groote menigte brandende sackels in de aerde geplant, waertegens den Coninc met zyn gansche leger opbrack. doch de Mogolders geavanceert zynde. soo waren de voornoemde Raagiepoeten met sulcken furie uyt hun embuscado van achteren aengevallen dat het geheele Mogolse leger door verbaestheynt ter vlucht geraeckte, doch den Konincq naderhant de Ragiapoeten

(¹) Er staat: *Silvert*.

vervolght hebbende en zy hun door den Konincq genadert siende, hadden al het verlatene wechgevoert en haer nae 't gebergte begeven, waardoor 't Mogolse leger, zynde wel 200 duysent man sterck, in hongersnoot gebragt was, soodat se genootsaecht wierden op te breken en de stadt Oudegaer vooreerst maer in besettinge te houden om die Rasipoeten naderhant weder te connen vervolgen ⁽¹⁾ ect^a.;

den bemaenden rover Suwagie was met een leger van 2000 ruyters en 3000 voetknechten de stadt Souratta wederom tot op 40 cos off omtrent 30 myl genadert geweest, 't welcq onder de inwoonderen aldaer soo grooten vreesse hadde veroorsaecht dat er een groot gedeelte sich op de vlugt begaven en veele der principaelste gereet stinden om op 't nader approcheren ten eersten die stadt te verlaten, en de Engelsze, desen grypvogel niet veel goets toetrouwende, hadden hun met sack en pack, vrouwen en kinderen nae Soualys strandt geretireert, waardoor d'onse almede in becommeringe geraakt waeren, doch desen alarm duurde niet langh, vermits cort daeraen gemelte Souagie met zyn leger weder afgeweken was, hoewel desselfs groote progressen ⁽²⁾ in 't aenstaende weynigh beterschap deswegen belooffden:

de Francen woelden noch even stercq, hebbende ⁽³⁾ hun schip de Le Soleil d'Orient met den commissaris Boureau naer Bantam affgevaardicht en noch een ander scheepje bevragt om over Bantam naer Toncquin te versenden en soomede hun scheepje de Voultoir nevens noch een gehuurt bodempje naer Cormandel, vanwaer 't eerste naer Siam stont voort te gaen; oocq stoften ⁽⁴⁾ zy seer van een groot capitael dat hun in September uyt Vranckrycq soude werden toegebragt, maer daer was op haer voorgeven â uso soo weynich staet te maecken als op de veranderlycke Moorse en andere gerugten etc.;

de Engelse vrunden hielden sich present stil en stonden in korten een scheepje naer Bantam aff te depecheeren, doch waren hun vry bemoeyende om naer Cormandel, Bantam, Bengale, Aetchin, Siam etc. in 't perticulier te equipperen, 't welcq voor hunne Comp^e. niet als tot nadeel moeste strecken ect^a.;

op den 10 April jongstleden was neffens 's Compangies alphantigo aen Soualy strant een schielycken brant ontstaen, waardoor over de 12 huysen in de asche gelecht doch noch door de onse bytyts weder geblust waeren, alsoo dat 's Comp^e. packhuysen aen 't dack maer alleen eenigsints beschadigt waren etc.

Uyt de tweede missive van den E. Kel en raat van dato 3 May bevinden maer 't volgende om aen te haelen:

't gerugte hooftgelt (waervan hiervooren dickwyls zy gewach gemaect) dat den Mogol van d'Europeer soowel als alle de Heydenen in syn ryk soude willen pretenderen, was door een bevelschrift, uyt 's Coninx naem van den Ryxcancelier Assetchan opgesteld, alsnu aen den stadtvooft in Souratta gelast de Europeanen t'eenemael quyt te schelden, maer daerentegen weder ingevoert den verhoogden thol van 2 tot 3½ percento aller incomende en uytgaende coopmanschappen,

(¹) Het HS.: *vervolgen*.

(²) Er staat: *proressen*.

(³) Het HS.: *hebben*.

(⁴) Er staat: *stosten*.

sullende sulx aenvank nemen met primo November 1679, en had oocq dien verhoogden thol reets van eenige Comp^e. coopmanschappen moeten werden goetgedaen, doch stinde men ten naesten daeraff 't verder gevolg nader te ontwaeren;

van Queda was in Souratta een Engelsch vry scheepje met thin, coper en spialter aengelant, 't welc wel eenige dalinge in die coopmanschappen soude veroorsaecken etc., gelyck sulx en 't verdere raackende de negotie by 't aencomend briefboek geëxtendeert en by 't verbael in substantie kan werden aangewesen.

Des avonts omtrent seven uyren gewert ons per Javaens vaertuygh van Bantam een briefje onser ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze, uyt 't schip Couvorden aldaer op gisteren aen Haer Ed^e. gecarteert, behelsende ten principaelen 't volgende:

onse ambassadeurs tot verscheyde malen naer lant gevaeren synde omme by ontmoetinge ofte andere gelegentheyten eenige der Javaense grooten 's Comp^e. rechtvaardige pretentien voor te kunnen houden, soo had sulx doch niet willen lucken, temeer men seecker berigt waere dat den Conincq liever den oorlogh soude willen affwagten als tot eenige restitutie der weghloopers ofte vergoedinge der geledene schade verstaen, en schoon Zyn Hoogheyt oocq al daertoe soude mogen inclineren, dat evenwel syne grooten sich daertegens wilden kanten, want de saecken stinden tot Bantam ten hoove al vry seltsaem en vol intrigues, ja soodanig dat men de waere geschapentheyten derselver niet had kunnen ervaren, sommige voorgevende dat alles door de directie des ouden Sulthaus geschiede. daer integendeel de soodanige die met onse ambassadeurs uyt naeme van den jongen regerenden Vorst quamen te spreecken verseeckerden dat den ouden met geene saecken des ryx meer te doen hadde; voorts konde men wel bemercken datter al vry eenige diffrentie tusschen den jongen Coninc en sommige zynen grooten in swangh ginck, en daerom hadde Zyn Hoogheyt oocq om by deselve niet suspect te zyn onse ambassadeurs ten hove laten roepen en in volle vergaderinghe zyne grandes laten hooren al 't geene wat daegs tevooren tusschen zyne gecommitteerden en onse ambassadeurs in de gehouden conferentie was voorgevallen: echter scheen den jongen Sulthan een Vorst van minsamen ommegang, hem altyt omtrent d'onse vrundelyck verthoont hebbende, maer datter aen 't Bantamse hoff veele vermogende quaat geintentioneerde tot en tegen 's Comp^e. welvaren waren, conde men niet als al te wel in veele dingen bespeuren, en daeronder wel voor de voornaemste scheenen te zyn d'Pangerangs Pourbaya, Zouria de Wangsa, Probangsa en Kidol, waervan de laaste voor een rechte stockebrant van al het quaat omtrent de E. Comp^e. wel mogte gehouden werden, wetende seer den geveynsden te speelen; den jongen Sulthan had mede door openbaer gommesslagh aen alle ingesetenen van Bantam laeten waerschouwen wel op hoede te syn en een goede wacht te houden op peene van 50 rd^s., onder voorgeven de aanwesende Hollanders voorgenomen hadden brantstigtinge aldaer aen te rigten; oocq waere onse ambassadeurs door den jongen Conincq op de varkensjacht om haer te vermaecken genodigt, dogh sulx telckens beleefdelyck affgeslagen, aengesien men voor eenigh quaat attentaat, en dat

na scheen niet sonder reden, by soo een occagie bedugt was, als zynde d'onse daervoor gewaerschout geworden;

de aldaer residerende Europaense vrunden bragten oocq nogh al alles by om den Sulthan van alle tractabele met ons middelen ⁽¹⁾ af te houden, gelyck oock de apparentien sich seer slecht verthoonden om dien Vorst tot eenige redelykheyt te brengen, vermenende evenwel onse ambassadeurs dat de Bantammers geensints den oorlogh tegens d'E. Comp^e. soude willen beginnen, maer liever soecken de saecken dus sloerende te houden omme ondertusschen onder den duym hunne roveryen en moorderyen noch te mogen plegen ect^e., gelyck sulx in 't aencomend briefboeck nader staat gespecificeert.

Hedenmorgen ter extraordinary vergaderinge onder 't affhandelen eeniger saecken raeckende den toestant en onse commissie tot Bantam verstaen zynde by de voorige opgestelde en aen onse ambassadeurs overgegeven wettige pretentien te persisteren sonder daarvan in 't minste af te wyken, doch ondertusschen de saecken wat te temporiseren, totdat ons volgens hoope inwylen de nader ordres der Heeren Mayores uyt het vaderlant sullen toecomen, gelycx sulx en 't verdere van dit wercq in de te doene rescriptie naer Bantam sal werden geëxtendeert en waertoe de Heeren Directeur Generael Speelman en Camphuys syn versocht geworden etc.; weyders is noch goetgevonden tegenwoordigh onder anderen de belooffde placcaten, in 't reglement tegens de pracht en kostelykheyt als 't houden van carossen ect^e. na den teneur van de beveelen der Heeren Meesters belooft, alsmede dat tegens den particulieren handel, soodanigh het van de aengecomene vaderlandse schepen gedrukt is in handen gecomen, alhier te laten drucken en affigeren, gelyck sulx by 't resolutieboeck en 't geïnseereerde staat te beogen en welckers inhoude hiernamaels mede op zyn plaats staet te volgen, sullende meteenen oocq ingevolge der ordre van de Meesters en 't geciteerde by 't reglement werden onderstaen het verpachten van alle aencomende sterckedrancken en eetwaaren onder de swaar poene, by d'Ed^{le}. Heeren Meesters daertoe gestatueert, om te sien off daer iets van sal willen vallen en van te proffiteren zyn.

's Nachts comt alhier uyt Souratta ter rhee de aen te landen 't schip de Betuwe, medebrenkende de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen als hieronder volgt, synde 's Comp^es. papieren reets op gisteren met derselver opperhooffden per de sloep de Vlieger hier aengebragt, gelyck aldaer aengeteekent staet te beoogen.

In de Betuwe uyt Souratta:

302461 guldens aen contante silvere ropyen;

296 packen diverse Suratse cleeden;

29260 R indigo Bima ⁽²⁾;

1750 sacken taruw;

966 R zegellack;

⁽¹⁾ Denkelyk te lezen: *met alle practicabele middelen van ons.*

⁽²⁾ Lees: *Biana.*

93 pakken gecattoennerde deeckens;

6 p^s. groen laecken;

25 korven ajuyn, party onbequaem equipagiegoet ongetacxeert, bedragende te samen een somma van / 491012 : 18 : 11.

6 d^e. Agtervolgens het geresolveerde in Raade van India op gisteren, soo senden Haer Ed^e. van desen avont de sloep de Vliger naer de Straat Sunda met twee brieffjens. 't eene aen den cruyssenden commandant schipper Reynier Reyniersze op de fluyt Swanenburgh, dienende eenlyck ten geleyde van de twee missive aen onse heeren ambassadeurs Zeeman en Ockersze ter rhaede Bantam op 't schip Coevorden, sullende 't selve door de fluyt de Pynaacker uyt de becruyssinge voorts naer Bantam gebragt en aen de voornoemde ambassadeurs gestelt werden, behelsende ten principale 't volgende:

dat den opgesonden opperstierman van de Pynaacker Siewert de Jongh wegens 't innemen van ontrent 100 piecols particuliere peper tot zyn verschoninge had weten in te brengen, dat sulx maer was geschiet tot accomodatie van een burger-vaertuyg, 't welck tot sinckens toe leek soude geworden zyn, weswegen den E. fiscael Zeeman gerecommandeert wierd nader nauwkeurigh ondersoeck te doen, om de rechte waarheyte te ontdekken;

voorts had men uyt d'ontfange missives gezien de aencomste en introductie ter audientie by den Sulthan onser ambassadeurs, 't welck statieus genoeg scheen, konnende het excuseren van stoelen tot sitplaatsen voor de ambassadeurs niet wel misduyt werden, ten aensien het aldaer en der Javanen gebruyk zy op matten off alcatyven te sitten, vallende verders op de introductie ten hoove niet veel te seggen, maer de verklaringe des Koninx, door de gecommiteerdens eerst in geschrift met Javaense letters gethoont en naderhant in presentie des Koninx aen onse ambassadeurs overhandigt, was seer onredelyck en sonder fundament jae bespottelyck bevonden, vermits tot hunne verschoninge het geallegueerde uyt den alcoran niet soude connen dienen, gemerckt in 't oude contract van anno 1659 tusschen ons en Bantam wel duydellyck stont uytgedrukt dat het voor eeuwig gemaect en gesloten waere, temeer daerby door het laeste articul wierd bekrachtigt dat het verbont niet alleen syn kracht behouden soude onder den alsdoen regerenden Conink van Bantam en den Gouverneur Generael tot Batavia. maer oock onder het gebiet van haere naervolgers, behalven dat onder alle Mahometaensche vorsten hier in India soodanige ongerymtheden noyt waeren te berde gebracht, sulx onse ambassadeurs den Koninck en grooten daerop ten antwoorde konden dienen, dat wy alsooch by de voorige opgestelde poincten in 't geheel bleven persisteren sonder in 't minste daarvan te connen affwycken, tenzy de ambassadeurs quamen goet te vinden. datter in 't point van de restitutie der fugativen die het Mahometaense gelooff bevorens hadden aengenomen eenige mitigatie te vinden soude wesen, als wy dan maer in de reste vergenougen konden erlangen, streckende 't oochmerck daerheenen om de saecken noch wat trainerende te houden tot de comste der vaderlantse schepen en daarmede verwagte nader ordres der Heeren Meesters, moetende ondertusschen in de Bantamse secreten van staat sooveel doenlyck gepenetreert werden etc., gelyck sulx en de

verdere kragtige reden en motiven dienaengaende tot ordre en naerigt in 't affgaende brieffbboek wel uytgedrukt breder te beoogen zy.

Heden ter extraordinary vergaderingh is raeckende de rescriptie en saecken van Bantam noch soodanigh gesproocken als by 't resolutieboek onder huydigen datum te ontwaeren.

7 d°. Na de middagh comt te deser rheede van Timor te verschynen seecker Portugees scheepje, genaemt Nosse Signora de Segoura, zynde den 27 January passado vanhier nae derwaerts gestevent, sonder eenig schryven van onse residenten aldaer en niet als wondeling bericht van den toestant van Comp^{ea}. saaken en ommeslagh mede te brengen.

's Avonts omtrent het gebeth keert uyt de Straat Sunda terugge de sloep de Vliager met een klein advisbrieffje, door den commandant schipper Reynier Reyniersze op de fluyt Swanenburgh aen Haer E. op heden geschreven, eenlyk ten geleyde van gemelte sloep en bekendmakinge dat 't paquet aen onse ambassadeurs per de fluyt de Pynacker aenstonts naer Bantam gedepecheert was geworden.

Heden ter extraordinary vergaderinge Haer Ed^a. gebesoingneert (1) hebbende over de saecken en 't werck van China en wegens eenige resterende pointjens waerop by de gehouden conferentien van 29 Juny passado nadere dispositie was vereysshende, soo is daerop jegenwoordigh onder anderen verstaen dat onse originele brieven aen den Keyser in Peekin als aen de 3 hooftregenten in Hoccieuw door onsen affgesant, den capiteyn Hendricq van den Eeden, persoonlyck sullen werden bestelt, om onse genegentheyt en antwoorde daerby wegens de versochte adsistentie als anders na de waerheyt te beter alsoo te connen bekendmaken, ende dat men de hier aanwesende Chinase ambassadeurs lectura oftewel afschriften dier brieven desbegeerende sal verleenen, om met haer niet bedekt maer open en ront te gaen etc., gelyck sulcx in 't brede by 't resolutieboek deses casteels alsmede de gehouden Chinase conferentien seer duydelick en wel geëxteendeert staat aengehaelt en te lesen.

Wyders is mede in 't brede by het resolutieboek te beoogen 't gebesoingneerde en gearresterde onder huydigen dato wegens de te doene besendingen nae Toncquin en Palembang en 't nodige ten dien eynde op heden in Raade van India voortgebracht.

8 d°. 's Morgens gewert ons per een Javaens jockum met den inlants corporael Gabriel Cardosa een brieffje van Tanjongpoura, door den vaendrig Jan Bervelt uyt Comp^{ea}. veltschans aen Haer Ed^a. op gisteren gedateert, dieterende dat de Javaanse affgesanten nevens de schoonmoeder des Sousouhounangs op den 24^e des voorleden maants vandaer weder naer Sourabaya naer haaren heere geretourneert waeren, en hadden deselve nae de bekendmakinge van Haer Ed^a. ordre haar met de Craoangse ingelanden (2) doen verder niet meer bemoeyt;

de Craoangse hooftden, Haer Ed^a. ordre bekendgemaect zynde om 's Comp^{ea}. munte in die landen gangbaer te moeten maecken, soo hadden se nu nader beloofd hun devoir daertoe te contribueeren;

(1) Er staat: *geboingneert*.

(2) Het HS.: *ingeluden*. Evenzo Dagr. 1625 p. 145: „*de ingelande*” van Formosa.

den Keeys Mas Ponger had den vaendrig versocht dat een hooft van des Tommagons volcq met hun naer de bovenlanden mochte gaen om de Preangers off dorphooffden tot haer gehoorsaemheyt te brengen, aengesien zy onder malcanderen seer oneenigh waeren, waerop oock den Tommagon een syner hooffden derwaerts gesonden hadde, en ten dien fine is ons nu oocq noch mede terhant gecomen een Javaense ola, door den voornoemde Mas Pongar wegens de Preangers aen Haer Ed^e. geschreven, 't welcke uyt 't Javaens in onse taele bevonden zy van volgenden teneur.

Translaathrieffje, door den Tommagon Mas Pongar uyt de Craoangze bovenlanden aen Haer Ed^e. geschreven.

Desen brieff van uwen dienaer Mas Pongar Carti Deria Badra Casar tot Onkor, waermede my vernedere voor mynheer den Gouverneur Generael. Verders soo het mynheers geliefte is om de stadt Craoangh tot zich te nemen, hy kan zyn wille daermede doen, maer gelieft alle volckeren van Prayangan tot Tanjongpoura te doen vergaderen, omdat alle het volck van Prayangan by den anderen zyn, en myn versoek is dat zy de plaatze gelieve te bewaecken daer de Bantammers zyn en de wegen stoppen daer deselve door soude connen komen, dat is de plaatze Sedasi, opdat 't selve niet verdestrueert en werde: daerom gelieft mynheer daervoor goede sorge te draegen en die plaatse te laten stoppen. Dit is myn versoeck, en 't volck van Pryaman zeggen dat zy de plaatze Soelamaya wel connen bewaacken. Eynde.

Voordemiddagh comt alhier uyt den treyn op Java's Oostcust van Sourabaya over Japara, Tegaal etc. met eygen vaertuygen te retourneren een compagnie Batavise Balyers onder den capteyn Tyben, sterck 86 weerbaere en van de Comp^e. gegagieerde coppen, hebbende al een geruymen tyts met het leger op de Oostcust van Java onder onse troepes gesworven, sonder eenigh schryven van de heer commandeur Coupar off eenige andere residenten van de Comp^e. mede te brengen.

9 d^e. 's Naermiddags erlangen per eenige nader off tweede affgesondene des jongen Sulthans off tweden Prince tot Cheribon met eygen vaertuygen oocq een brieffje, door den capiteyn Jochum Michielse en den raat aldaer aen Haer Ed^e. op den 6 deser gecarteert, behelsende niets nodigh in desen aen te haelen, gelyck by 't aencomend briefboeck en verbael can werden gesien, sullende de translaet van de medegebragte Javaense brieff des jongen Sulthans hieragter volgen, doch 't tweede van den Pangeran Maas Tappa aen den ouden ⁽¹⁾ Sulthan Sopo geschreven en onder de bylaagjes overgesonden, is niet nodigh geagt hier te insereren als zynde van geen belangh.

Een weynigh later gewert ons mede per 2 inlandse vaertuygen met den Batavisen Balyzen vaendrig Bielal Padadakan, by hem hebbende 19 man, zynde van Sourabaya uyt den treyn affgesonden, besyden het dubbel bovenstaende schryven van den capiteyn Jochum Michielsze uyt Cheribon een brieffje van den commandant

(1) Er staat: ouden ouden.

schipper Bayert Visch en den raat tot Indermayoe, daer hy empassant onder andere plaatsen mede heeft aangeweest, op gisteren aen Haer Ed^s. geschreven, dicterende eenlyk dat de afgesondene des Sousouhounangs met desselfs schoonmoeder Ratouw Ibo van Tanjongpoura op Indermayoe waeren aengecomen en voor yder der ambassadeurs vyff Spaense realen van den Javaensen gouverneur Wiera Loddera affgeëyscht hadden, doch niet connende obtineren hadden zy wyders hun reyse te lande over Cheribon naer Sourabaya voortgeset, gelyck by 't aencomend briefboecq in 't breede staet gespecificeert.

Heden ter extraordinarie vergaderinge onder 't lesen der brieffjens, van de Princen van Cheribon ontfangen, is aen den Chinees inwoonder en boedelman deses stede Djieuwko toegestaen een chialoup off joncke ten handel naer Siam te mogen senden.

's Nachts comt hier noch van Sourabaya met eygen inlandse vaertuygen te retourneren den Batavischen Balysen luytenant Pangokirangh, by hem hebbende een compagnie Batavise Baleyers sterck 78 gegagieerde coppen, alsmede een tyt lang in den treyn op Java's Oostcust gebruyckt geweest zynde.

10 d^o. 's Namiddags werden de afgesanten en 't briefje des tweeden Prince off jongen Sulthan tot Cheribon, op gisteren hier aengecomen, in geleyde van den ondercoopman en cassier van den ontfangh Joannes Truytmans, staende de soldaten eenlyck in volle wapenen in 't rinquet, en binnen in de groote vergaderzael by Zyn Ed^t. reets verscheenen zynde overleverden de brieffjens van haer meester en na een weynigh discourerens met een glaesje seck en pienangh getracteert zynde en eens op de gesontheyt van haeren Prince gedroncken hebbende, gingen zy weder na buyten en wierden aen haer vaertuygen gebragt, ende zyn de voorsz. Javaense brieffjens aen Zyn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael en d'Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman naer gedaene vertalinge in 't Duyts bevonden van eenen inhoudende en luydende aldus.

Translaatbriefje des jongen Sulthan off tweden Prince tot Cheribon, aen Zyn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael geschreven.

Desen brief van den jongen Sulthan van Cheribon, die zynselven overgeeft aen Godt en de Comp^e. en uytdrukt hiermede zyne suyvere en oprechte genegentheyd tot den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, die in grootheyd en staet verheven is, seer wys en verstandigh in alle zyne gedoenten soo te water als te lande en wiens deuchden seer beroemt zyn, die mede stout en kloekmoedigh is in den velde des oorlogs en maeckt dat alle zyne vyanden bevreest werden en na haeren asem snicken; Godt de Heere wil hem daerinne stercken tot in der eeuwigheyt, opdatter altyt een schaduwplaetse mach zyn voor alle Koningen en grooten hier benedenwints; die oocq zyn goedertierentheyd aen alle arme en nootdruftige laat blyken. Godt de Heere wil hem en zyn gansche huysgesinde gunnen een langh leven in dese wereldt. Oocq comt myne veele groete aen alle de Raden van India.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur Generael bekend vanwege de saecke des oprechten brieffs van de Comp^e., die voor ons drie gebroeders den 20 May Maendags op de passabaen tot Cheribon is gelesen, en wy drie gebroeders hebben tesaeme met vreugde het seggen en de leringe van de Comp^e. daeruyt verstaen en zyn daerover welgemoet en 't lant Cheribon in ruste. De leeringe van den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India is, dat de drie gebroeders Koningen van Cheribon niets tegens anderen souden misdoen, maer in alle saecken eens zyn, 't geene van tevooren tot nu toe noyt myn wille is geweest om het lant Sirribon eenigh quaet aen te doen, maer integendeel althoos alle deucht, om een vrund van de Comp^e. te mogen blyven.

Noch heeft den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India gesecht dat wy drie gebroeders Koningen van Cheribon elcq zyn regeringe selfs in het lant Seribon souden hebben. Icq hebbe niets in myn herte waermede icq de Comp^e. daerover soude konnen bedancken als myne oprechte en suyvere genegenthey, met bekendmakingh dat wy drie gebroeders vrunden van den Sousouhounang Aman Kourat, waerover icq mede seer verblyt ben, alsoo den Sousouhounangh Amang Courat van outs aff tot nu toe als onsen oudsten broeder en ons altyts toegenegen is geweest.

Noch hebben den Gouverneur Generael en Raaden van India gesecht dat wy tegens de Comp^e. en den Sousouhounangh Aman Courat niets souden misdoen, 't geene Godt ons niet in het herte sal geven om ons tegens de Comp^e. off den Sousouhounang yets te misdoen, alsoo wy in dese tyt geen andere hebben daer wy ons vertrouwen op stelle en die ons in noot can helpen als de Comp^e. en den Sousouhounang Aman Courat. Daerom sende icq dit blaetje geschrift met Damang Marta Nagara en den jongsten sabandaer tot Cheribon Ingabey Wiera Prayo. Verders hebb icq tegenwoordig niet anders te senden als 2 coeyangs rys, 2 koe- en 2 hartebeesten, 't geene niet en gelieft te versmaden, want het is een bloemptje op een steel, tot teecken van myne oprechte suyvere genegenthey en erkenisse van myn vader en moeder.

Vermits de 2 noch hier aenwesende Spaanse padres Manuel de Espanjol en Charles Torcotti, na de veroveringh van Ceauw anno passado van Tarnaten herwaerts opgesonden, heden ter extraordinary vergaderingh onder 't affhandelen eeniger saecken wegens de Chinase ambassadeurs versocht hebben om met hun gevolg, bestaende uyt noch 16 coppen, met 't Portugees scheepje Nosse Sinjora de Souroura vanhier naer Maccauw te mogen vertrecken, soo is goetgevonden haer sulx toe te staen, aengesien deselve de Comp^e. hier maer tot een last syn en oocq om redenen niet raedtsaem geaght zy haer naer 't vaderlant te senden, zynde hun confrater Jeronimo de Cebros reets op den 5 Juny jongstleden vanhier met 't Portugees scheepje St. Pedro en St. Poulo vooraff mede naer Macauw gegaen, gelyck alles breder in 't resolutieboek deses Casteels geëxtendeert zy te ontwaren.

11 d°. Agtervolgens de gedaene beloften by 'tjongst in Maert opgestelde reglement en 'tgeresolveerde in Raade van India op den 3° deser is heden voormiddag een preuve genomen mettel publyck verpachten van alle gepermitteerde aencomende Europese sterckedrancken en eetwaeren etc., en ten welcken eynde tot die te doene pacht mede op den 3° deser ter gewone en behoorycker plaetsen geaffigeert zy het ondervolgende biljet, en dat op alsulcke voorwaerden en conditien als agter geciteert biljet geïnserieert te beoogen zy, luydende als volcht:

BILJET.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India maecken by desen aen een igelyck bekend dat ingevolge van de intentie ende expresse ordres der Heeren Bewinthebberen ter vergaderinge van de XVII in Raade van India voorgenomen en gearresteert zy omme aen de meestbiedende op te veylen en te verpachten den aenbreng van allerhande Europese drancken van wynen, bieren, mommen, montkosten van haringh, backingh, salm, olyven, kappers, ansioves etc. en wat dies meer mochte wesen, welckers inbreng alvorens niet mochte zyn ofte werden verboden en die van Bantam off elders van de Françen, Engelsze, Deenen off andre vrunden gekocht en hier aengebracht werden, en dat op alsulcke voorwaerden en conditien als van dese nieuw aen te nemen pacht sullen werden opgesteld en te vinden ende te lesen zyn ten huysen van den heer Ontfanger Generael, item tot den Zabandhar en oocq ten huysen van den Chinesen capteyn Wanjocq.

Dengeenen die daerin gadinge mochten hebbèn, die come aenstaende Donderdach den 11° deser lopende maent voormiddags ten clocke 10 uyren op de groote voorzaele deses Casteels, alwaer de opveylinge sal geschiede en nae 't voorlesen der conditien yder zyn proffyt kan behartigen.

In 't Casteel Batavia desen 4° July 1680.

(*Onder stont:*)

Secht het malkanderen voort.

Conditien waerop door den Gouverneur Generael ende de Raaden van India ter ordre van de Heeren Principalen in 't vaderlant op aenstaende Donderdach den 11 deser maent July aen de meestbiedende verpacht sullen werden alle Europise eet- en drinckwhaaren dier hieronder genoemd ende uytgedruckt staen.

1. Om alle fraudatien van thollen en licenten der Europise eet- en drinckwhaaren in alle maniere voor te comen en te verhoeden, is op ordre der Heeren Mayores in Raade van India goetgevonden en gearresteert, op 11° deser maent July 1680 deselve aen de meestbiedende in 't openbaer te verpachten en sulx by de maent, ingaende primo Augusty aenstaende en eyndigende ultimo December daeraenvolgende.

2. De pachtpenningen sullen opgebracht en betaelt werden twee maenden gereet off op de hant voor den aenvanck van de pacht en dan voort alle maenden precys sonder eenigh uytstel.

3. De pachter sal gehouden wesen terstont en alleer hy buyten 't Casteel sal mogen gaen te stellen 2 sufficiente borge, elck in solidum verbonden onder renunciatie der beneficiën divisionus et excusionus, tot genoeg van den ontfanger en licentmeester.

4. Die eenigh bodt na voorsz. pacht doet off desselfs verhooght, sal gehouden wesen 't gestant te doen tot en soo lange dat deselve tot contentement van den voorsz. ontfanger en licentmeester aen ymant anders sal gelaten zyn, niettegenstaende die hy een ander noch verhoogt ofte tot meerder prys in 't affslaen gemeynt mochte wesen.

5. Byaldien de pachter in gebreecken blyft behoorlycke borge te stellen off de pachtpenningen op de geconditioneerde termynen op te brengen, 't zy in 't begin van de pacht off daernae, soo sal deselve weder opgehangen en andermael aen de meestbiedende verpacht werden tot laste van den voorsz. eerster pachter voor sooveel minder sal comen te gelden, sonder dat hy echter, soo se hooger comt te lopen, daarvan yets te eysschen sal hebben.

6. En sal tegen voorsz. pachter mitsgaders oocq zyne borgen voorts geprocedeert werden met gereede en dadelycke executien soo op haer goederen als persoonen, sonder eenige vorder sommatie off rechtspleginge en niettegenstaende eenige provocatie en onvermindert deselve.

7. En opdat de sluyckeryen te beter geweert mogen werden, is de pachter toegestaan den geheelen dagh van dat de boom open- tot deselve toegaet op de tholplaats zyselfs off ymant anders zynentwegen te verblyven om acht te nemen op alle incomende soo Comp^{te}. als burger- en andere particuliere vaertuygen geene uytgesondert.

8. Deselve nevens een der Comp^{te}. boomwagters exactelyck te visiteren sonder daerin door imant verhindert te werden op arbitrale correctie van die zigh daertegen in eenige maniere sal gestelt hebben.

9. Eenige der voorsz. Europese eet- off drinckwaeren daerin vindende, sal 't selve den ontfanger en licentmeester aenstonts bekendgemaect werden, die dan een biljet daarvan sullen verleenen met expressie daerin van den thol off gerechtigheyt op ider soort gestelt, om deselve daerop te mogen invoeren, alvorens voorsz. gerechtigheyt aen den pachter betaelt wesende.

10. Als namentlyck:

voor een pyp off vat met Engels bier à 60 stuyvers.....	rd ^e 60;
een vat met mom.	» 30;
een vat Deens bier	» 30;
een d ^o . met haantjesbier	't vat » 15;
een d ^o . met Serpster d ^o .	
een d ^o . met Delfs.... d ^o .	
een d ^o . met Luyks... d ^o .	

en voorts andere Europise bieren, namentlyck drinckbaer zynde, maer versuurt off eenigermaten onbequaem ter taxatie van den ontfanger en licentmeester; voor een aem van 90 kannen met Rynse wyn..... rd^a. 50 ;
 met Spaense wyn off Kanarise seck..... » 50 ;
 met claret..... » 30 ;
 met foutinjack..... » 30 ;
 met muscate off muscadel..... » 20 ;

en voort andere wynen en vaetwerck van meerder off minder begrip en inhoud na advonant, drinckbaer zynde, maer versuurt off eenigermate bedorven yder ter taxatie alsvooren;

voor een aem van 90 kannen met Keulse off Nantise brandewyn..... » 30 ;
 een kelder met 15 flessen met voorsz. drank..... » 4 ;
 een d^o. met Hollandse gedistilleerde waateren..... » 4 ;

ensoovoorts, meerder en minder fustagie der kannen en bottels gereeckent na advonant 't voorsz. aem;

voor een vat Deense, Engelse off andere boter van 100 R Hollandts... » 8 ;

die van cleender off minder gewicht pro rato gerekent;

een vierendeel Leytze, Delfse off diergelycke Hollandse boter..... » 4 ;

kleender off grooter fustagie naer advonandt;

voor een Engelse kaes groot off klein..... » $1\frac{1}{2}$;

een Parmesaense..... » 6 ;

een Stolckse kaas..... » $-\frac{1}{2}$;

een gecomynde d^o..... » $-\frac{1}{2}$;

een groene d^o..... » $-\frac{1}{2}$;

een petersely..... » $-\frac{1}{8}$;

een saffraen..... » $-\frac{1}{8}$;

een Edamse groot off cleen..... » $-\frac{1}{8}$;

voor een groote boereham..... » $-\frac{3}{4}$;

een ordinary Westphaelse d^o..... » $-\frac{3}{8}$;

een geroockte tongh..... » $-\frac{1}{24}$;

een stuck geroockt vlees..... » $-\frac{1}{4}$;

een d^o. paterstuck genaemt..... » $-\frac{3}{8}$;

een sousys de bolonje..... » $-\frac{1}{24}$;

voor een vaetje met ansiovis van gewoonlycke groote..... » $-\frac{1}{4}$;

een kenneken met pekelharingh..... » 4 ;

een met d^o. salm..... » 4 ;

grooter en kleender vaetwerck naer advonand gereeckent;

een geroockte salm..... » $-\frac{1}{2}$;

een loode busse off porceleyne flesse met caveaer..... » 4 ;

een vaetje met 100 buckings off geroockte haringh..... » 1 ;

een d^o. met sooveel sprot..... » 1 ;

de vaatjes van meerder off minder getal naer advonant gereeckent;

voor een groote loode busse met olyven..... » 5 ;

een d°. cleene..... rd^s 1½ ;
 een kelder met 15 flessen met deselve..... » 3 ;
 van minder na advonand de flesse gereeckent;
 voor een groote loode busse met kappars. » 3 ;
 een cleene d°..... » 1½ ;
 een kelder van 15 flessen met deselve..... » 3 ;
 van minder na advonant de flesse gereeckent;
 een kelder van 15 flessen met braamkappars..... » 3 ;
 van minder na advonand de flesse gereeckent;
 yets anders van voorsz. waaren dat hier niet gespecificeert is ingevoerd
 werdende, blyft alsvoren ter taxatie van den ontfanger en licentmeester.

11. In 't verderen van welckers thol en gerechtigheyt den ontfanger en licentmeester mitsgaders de suppoosten van den boom voorsz. pachter de vereyste adsistentie sullen bieden en hun daerin behulpsaem wesen.

12. En byaldien de pachter eenige der voorsz. whaaren uyt de scheepen off vaertuygen, daarmede op dese rheeде aengebracht zyn, in een ander gelost in eenige kreecken, rivieren off oecq in 't overlant draegen buyten de groote rivier en gewoonlycke tholplaats gepasseert te wesen mochte achterhaelt hebben, soo sal hy 't selve aenstonts den ontfanger en licentmeester bekendmaecken, om door ons de facto sonder forme van procederen de confiscatie daarvan gedeceerneert te werden.

13. Ingevolge van 't welcke dan de voorsz. goederen met den aldereersten op voorengedagte tholplaats ten overstaen van den ontfanger en licentmeester mitsgaders de pachter in openbaer aen de meestbiedende (alvorens door beekenslag een yder daarvan verwittight zynde) voor contant sullen verkocht werden.

14. Te verdeelen een darde van die van den ontfanger en 2 derde voor den pachter.

15. En sal de pachter niet vermogen de voorsz. sluyckerye te verswygen noch eenige der waaren achter de hant te houden off met de contraventeurs en fraudeurs dierwegen te composeren, op soodanige poene als met de volgende woorden door de Heeren onse Principalen in het 30 articul van Haer E. reglement daarop gestelt zy, namentlyck: sullen (te weten de pachters off die by haer als opsienders zyn gestelt) gestraft worden met de doot, en over negligentie en versuym met openbaere geesselingh en andere swaere straffe nae vereysch van saecken.

16. Maar van voorenopgestelde thol- en gerechtigheytbetalingh sal excemt en vry blyven alle hetgeene van de gespecificeerde waaren d'overcomende vrunden uyt het vaderlant by billiet van de Heeren Meesters off Haer Ed^{he}. gecommitteerens doceren sullen hun geconsenteert te zyn om met haer derwaerts over te voeren, en welck billiet den ontfanger en licentmeester sal moeten overhandight werden om telekens van den invoer daarop aenteekeningh te doen etc.

Op welcq voorstaende biljet en voorstaende conditien dan desen voormiddagh op de grote voorsaele deses casteels ten overstaen van Zyn Ed^{he}. de Heere Gouverneur Generael, den Heere Directeur Generael Cornelis Speelman, nevens de heeren Bort,

Hurt, Blom, Outhoorn en Camphuys, item den secretaris deser vergaderinge Joan van Hoorn nevens den baillu, den landrost en 2 gecommiteerdens metten secretaris van Schepenen als de hoofden onser Chinesen die nieuwe verpagtinge publick opgeveylt en affgeslagen zy van 1000 ryxdaelders ter maent, doch tegens hoope maer egter niet buyten verwagtinge deselve tot twee en vyftich rd^r. affgeloopen zynde sonder dat ymant nog eenige genegentheyd daertoe bethoonde, soo is verstaen die gemeynde verpachtinge verder om de cleenen afloop te staaken ende die saecke en aenbrengh van drancken en clenigheden te laten, gelyck se tevooren en tot noch geweest en oocq by de Regeringe alhier niet qualyck na de constitutie van tyden en saecken geoordeelt is.

Na de opveylinge van de bovengeciteerde misgiste pacht der vreemde drancken en eetwaeren etc. zyn oocq ingevolge van het geresolveerde op 5^e deser mede de gedaene beloften in 't reglement alsmede na de intentie der Ed^{le}. Heeren Mayores tegens den pracht en kostelyckheyt alsmede tegens het houden van carossen en overdeckte calessen mitsgaders oocq daerbysden de extracten uyt het reglement der Ed^{le}. Heeren XVII van den 16 October anno 1676, in verscheyde opsigten by forma van placcaet in 't vaderlant gedrukt en mette gearriveerde scheepen in December en January jongstleden vandaer onder de scheepspapieren by geval de Regeringe alhier in handen gecomen en door Haer Ed^{le}. nader geresumeert en in 2 placcaten tesamengesteld en doen drucken, wesende deselve beyde placcaten getekent en gesegelt noch desen middag omtrent elf uyren nae voorgaende kloekengeluy van de puye van Zyn Ed^{le}. woninge, item oocq van voor 't stadts huys door den fiscael van India Gualter Zeeman en gecommiteerdens uyt den Achtbaren Raadt van Justitie afgelesen en gepubliceert, gelyck sulx op overmorgen door den fiscael Pieter Pauw en gemelte gecommiteerde op de rleede en voorts naderhant oocq op alle comptoiren van India insgelyx staat te geschieden, luydende deselve van woorde tot woorde als volgt, en eerstelyck dat tegens de pracht en kostelyckheyt.

PLACCAAT.

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders de Raaden wegens de Generaele Nederlandse Geotroyeerde Oost Indische Comp^e. in India allen dengeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen saluyt; doen te weten:

Alsoo de Heeren Bewinthebberen der Generaele Vereenigde Nederlandse Geotroyeerde Oost Indische Comp^e. gecommiteert ter vergaderinge van XVII tot Amsterdam by Haer Ed^{le}. ordre en reglement van den 16^e October 1676, mitsgaders Haer Ed^{le}. brieven van den 21^e October derselver jaers, item primo November 1678 ons serieus belast en aenbevoelen, mitsgaders seer expres en ernstelyck gerenvoeyert hebben tot den inhoude van Hun Ed^{le}. generaele missive van den 23^e November des jaers 1651, sprekende om de pracht en overdaet in te binden ende te besnoeyen, het houden van carossen ofte overdeckte kalessen af te schaffen, gelyck mede het draegen van eenige peerlen, diamanten ect^e. te verbieden, soo is daerop in Raade van India serieus

geleth zynde, in naerkominge van Haer Ed^{le}. ordres goetgevonden te doen publiceren en affigeeren de naervolgende extracten uyt gemelte reglement en Haer Ed^{le}. brieven, om agtervolgt en naergekomen te werden op soodanige poene als by deselve staen uytgedrukt, luydende van woorde tot woorde als volgt:

Uyt het reglement van den 16 October 1676 articul 52.

Ende gemerekt tot Batavia en eenige andere plaetsen van de Comp^e. de pracht en kostelyckheyt seer de overhant heeft genomen, sullen den Generael en Raed een serieuze besoeigne hebben aen te stellen op hoedaenigen weyse en door wat middelen deselve sal connen werden ingebonden en besnoeyt, ende sal tot dien eynde vooraff werden verboden, eerstelyck het houden van karossen ofte overdeckte calessen, verstaende buyten den Gouverneur Generael mitsgaders de Raaden Ordinaris, aen dewelcke sulx alleen by desen wert gepermitteert.

Uyt de generaele missive der Ed^{le}. Heeren XVII van primo November 1678.

Het houden van carossen off overdeckte calessen hebben wy by onse voorsz. missive van den 21 October 1676 en 't bygevoegde reglement, buyten degeene die sulx daerby specialycken wert toegelaeten, mede verboden en sonder dat wy eenige de minste reden vinden om daarvan eenigermaten te dispenceren; ter contrarie verstaen wy alsnoch dat sulx praesize sal moeten werden geëxecuteert en naergekomen.

Uyt het reglement van den 16^e October 1676 articul 54.

Ten tweden, by renovatie van 't geene by missive van de vergaderinge in November 1651 na India is geschreven en geordonneert, het dragen van eenige peerlen, diamanten off andere kostelycke gesteentens, voorts silver en goude kanten, item knopen ofte andere geïnventeerde wercken off dragten van gout off silver, welcken aengaende in de gemelte missive van den 23^e November 1651 aldus geschreven en geordonneert wert:

Uyt de generale missive der Ed^{le}. Heeren 17 van den 23^e November 1651.

En alsoo wy van verscheyde personen onderricht werden, is de pracht onder een igelyk aldaer (te weten in India) soo groot, dat zy daer al haer welvaren aen hangen, sulx dat wy verstaen 't selve als een pest in Batavia en over geheel India voorgekomen moet werden met een reglement en ordre tot voorkominge sooveel mogelyck van alle excessen en hovaerdyen,

't welc^q ons heeft doen resolveren UE. te ordonneeren op groote straffe te verbieden, dat geene dienaers off andere vryluyden van Batavia, uyt dese landen met schepen van de Comp^e. overgecomen, vermogen sullen te draegen juwelen, diamanten, goude kettings, gout off zilver passement, op de verbeurte van deselve en daerenboven naer gelegenthey^t van saecken daerover gestraft te werden.

Uyt de brief^f van de Ed^{le}. Heeren 17 van den 21^e October anno 1676.

By de voorsz. brief^f (te weten van den 23 November anno 1651) wert seer geklaecht over de groote pracht en kostelykheyt die toenmaels op Batavia en andere plaetsen van ons gebied was dominerende, en 't welke wy van dese tegenwoordige ⁽¹⁾ tyden mede wel mogen seggen, jae houden deselve noch vry hoger als doen gesteygert te wesen. Wat wy in opvolginge van de goede ordres, doenmaels daertegens beraemt, tot gelycke inbindinge en besnoeyinge van dien hebben ternedergesteld, wort in 't voorsz. reglement mede nader gedeclareert.

Zynde alle de bovenstaende de eygentlycke woorden en inhoud van 't voornoemde reglement ende brieven der Heeren XVII, ingevolge van dewelcke wy by desen verstaen dat niemant eenige carossen ofte overdeckte calessen sal mogen houden als alleen den Gouverneur Generael ende de Ordinaris Raaden van India; dat ooc^q niemant uytgesondert den Gouverneur Generael ende de Raaden van India, soo Ordinaire als Extraordinaire, mitsgaders haere vrouwen, kinderen en weduwen, die wy verstaen dat dienaengaende uytgesondert sullen zyn en blyven, sal moogen dragen eenige juweelen ofte soodanige andere kostelyckheden als hierboven staen gespecificeert, ende dat mede op deselve poenen als Hun Ed^{le}. Hoog Agtbare daerby hebben doen uytdrucken.

(Onder stont:)

In 't Casteel Batavia den 5 July anno 1680, mitsgaders gepubliceert en geaiffigeert den 11 daeraenvolgenden.

(Lager stont:)

Gedruckt tot Batavia by Abraham van den Eeden, Comp^{es}. en stadtsdrucker.

(En was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^{es}. zegel in roode lacke gedrukt en daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^s.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

(1) Er staat: *tenwoordige*.

Volgt het tweede placcaat tegens den particulieren handel, sooals het uyt het vaderlant is overgekomen.

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders de Raaden wegens de Generaele Nederlandse Oost Indische Comp^e. in India allen dengeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen saluyt; doen te weten:

Alsoo ons uyt het vaderlant uyt de scheepsdoosen is toe- en in handen gecomen een gedruckt extract uyt de ordre en 't reglement, ter vergadering van de XVII, representerende de Generaele Vereenigde Nederlandse Geoctroyeerde Oost Indische Comp^e., opgesteld ende gearresteert op den inlandsen handel in India etc., item tot weringe van den particulieren handel van 's E. Comp^{es}. ministers etc., soo is in Raade van India goetgevonden en vastgesteld hetselve alhier mede te laten publiceren en aenslaen, mitsgaders naer alle comptoiren van India af te senden om achtervolgt en naergecomen te werden op soodanige poene als daerby staat geëxpresseert en uytgedruckt, luydende van woorde tot woorde als volght.

Extract uyt de ordre en reglement, ter vergaderinge van de XVII, de Generaele Nederlandse Geoctroyeerde Oost Indische Comp^e. representerende, opgesteld en gearresteert op den inlandsen handel in India etc., item tot weringe van den particulieren handel van Compagnies ministers etc.

16. Voort sal op poene des doots, tenminsten van publicque geesselingh en bannissement werden verboden aen de scheepen, uyt het vaderlant in de Straat Zunda off omtrent Batavia comende, eenige vaertuygen te admitteeren anders als die met speciale ordre off consent van de Regeringe zyn affgesonden, veel min aen deselve over te geven eenige kassen, packen, vaten, bieren, brieven off wat des meer soude mogen wesen.

18. By arrivement van eenige schepen 't zy tot Batavia off in eenige andere landen, plaatsen off steden van Comp^{es}. gebiet, sullen (¹) de fiscaels haer exatelyck hebben te informeren soo by de officieren als gemene volck off in deselve, 't zy ter plaetse daer zy haere ladinge hebben ontfangen off onderwegen, oocq eenige goederen, waeren off coopmanschappen buyten die van de Comp^e. zyn geladen off overgenomen, om in cas van jae tot confiscatie van die whaaren en stralle tegens d'overtreders van de placcaten naer alle rigeur te procederen.

25. Oock wort den gouverneur, commandeur off opperhoofd aen de Cabo de Bona Esperance by desen mede gelast zich nauwkeurigh te informeren by visite der scheepen en examinatie der officieren en gemeene maets, uyt het vaderlant daer aencomende, off oock eenige waaren, coopmanschappen off provisien in de voorsz. schepen zyn ingenomen off

(¹) Er staat: *suliende*.

aen boort gebragt, 'tzy gedurende derselver leggen in de havenen van 't vaderlant, buyten soodanige waervan speciael consent sal moeten werden verthoont, off oocq wel buytengaats, in Engellant off onderwegen.

26. De voorsz. ingelade particuliere goederen in de schepen van de Comp^e. buyten ordre off consent, 'tzy van de Bewinthebberen in 't vaderlant off van den Generael ende Raden tot Batavia off van den gouverneur, commandeur off opperhoofd van de plaets van derselver ladinge, die alsvooren sullen komen achterhaelt te werden, sullen alle werden geconfisqueert en een derde daarvan genoten by den aanbrengrer, een derde by den fiscael en een derde by de Comp^e., des dat den naem van den voorsz. aanbrengrer sooveel doenelyck sal werden gesecreteert en daerenboven op desselfs advancement vavorablyck geleth.

27. Gelycq als sulx mede sal werden genoten by alle diegeene die eenige particuliere handeligh, by dienaers van de Comp^e. gepleecht, sullen comen aen den dag te brengen, hoe groot de somme by verkopinge van die aengehaelde off ontdeckte goederen na voorgaende confiscatie te porcederen oocq souden mogen wesen.

28. Byaldien de voorsz. particuliere goederen, buyten ordre off consent alsvooren in de schepen van de Comp^e. geladen, souden mogen aengaen en ingenomen zyn by een officier van 't selve schip off ymant daarmede overvarende, sal deselve werden gestraft met de doot, tenminsten met openbaere geesselingh naer exigentie van saecken.

29. En voor sooveel belangt de officieren, die ordre tot de inladinge off overneminghe van de voorsz. particuliere goederen hebben gegeven off d'inladinge of ⁽¹⁾ overneminghe derselver niet en hebben geweert, getracht te weeren off ter plaetze van haer eerster aencomste sulx in maniere als hierna breder wert gesecht niet aengegeven, sullen deselve mede werden gecorrigeert en gestraft, 'tzy by deportement off anders naer bevindinge van saecken.

30. Tot welcken eynde alle officieren, matroosen en soldaten gehouden sullen wesen, ingevalle ende wanneer zy kennisse sullen hebben becomen dat eenige particuliere goederen buyten ordre off consent alsvooren in de schepen van de Comp^e. zyn geladen off buytengaats en onderwegen overgenomen, soo in 't gaen nae Indien als in 't wederkeeren vandaer, mitsgaders in Indien selfs off oocq buytengaats off onderwegen uyt de schepen van de Comp^e. gelost ⁽²⁾ en aen andere overgegeven, sulx te openbaren en aen te geven, verstaende onder genietinge van soodanigen premie als hiervooren staet vermelt, te weten in 't vaderlant aen den Bewinthebber off Bewinthebberen die tot het ontlossen van deselve aen boort sullen koomen, tot Batavia aen den Generael ende Raaden, op Cheylon aen den gouverneur off 't opperhoofd van de plaats daer zy souden mogen arriveeren, aen de Cabo de Bonna Esperance aen den gouverneur, commandeur off 't opperhoofd

⁽¹⁾ In plaats van *of* staat er: *over*.

⁽²⁾ Er staat: *gelast*.

aldaer, en voort in India aen den gouverneur, commandeur, directeur off ander opperhoofd op de plaats van haer eerste aencomste, en dat alles op poene van deportement op de uytreyse off ginder in 't lant in 't reguarde van de officieren, en ten aensien van de gemeene maats soo in 't gaen derwaerts als keeren naer 't vaderlant mitsgaders de thuyscomende officieren op de verbeurte van 6 maenden gagie en voort arbitraele correctie nae exigentie van saecken.

51. Oock sal niemant, in dienst alsvooren naer Indien gaende, vermogen te weygeren getuygenisse der waarheyt te geven, des versocht off daertoe aengemaent zynde, van alle 't geene hy wegen de voorsz. sluyckeryen en verboden handel gesien off verstaen heeft, op poene van deportement in 't reguarde van de officieren die sulx in Indien souden mogen comen voorgehouden te werden en haer daerin weygerigh thoonde, en voort ten aensien van alle anderen als wederspaninge op poene van arbitrale correctie en dat se egter na steyl van rechten daertoe sullen werden geconstringeert etc.

(Onder stont:)

Aldus gedaen en gearresteert ter vergaderingh van de XVII in Amsterdam den 16^e October 1676.

My present

(Was geteeckent:)

WILLEM VAN DAM.

(Lager stont:)

Gedruckt tot Batavia by Abraham van den Eeden, Comp^{re}. en stadtsdrucker, mitsgaders aldaer gepubliceert en geaffigeert den 11^e July 1680 soodanigh hetselve (gelyck hiervooren gesecht) ons uyt het vaderlant is toegecomen.

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^{re}. segel in rooden lacke gedrukt en daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^{le}.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

's Avouts gewert ons van Bantam een briefje, door den resident Willem Caelf aldaer aen den secretaris deser vergaderinge d'E. Joan van Hoorn op 8 deser uyt naeme van Haer Ed^{le}. gecarteert, dicterende dat den 22 der jongstleden maent van Bantam naer Tonquin was gestevent 't Engels scheepje genaemt Tonquin met

520 picols geraffineerde zalpeter;

50 á 60 packen met wit lynwaten;

50 duysent Spaence realen en noch eenige stucken lakenen etc.;

item den 26 daeraen 't Engels hoeckertje d'Advis mede naer Tonckin met 100 picols swarte peper;

55 duysent Spaense realen aen contanten en noch party laeckenen, croonrassen en perpetuanen;

zynde met dit hoeckertje als passagier mede vertrocken den bekenden Samuel Baron, eenlyck met een paer duysent rd^s. aen capitael.

Heden ter extraordinary vergaderingh is wegens het verpachten der Europische drancken en eetwaeren etc., alssulx gearresteert als by 't resolutieboek deses casteels staet te beogen, waarvan de substantie hier door de insertie ⁽¹⁾ der placcaten al staat aengeroert, namentlyck dat men het mits de slechten uytvall van die gemeente verpachtinge daerontrent by de tot noch gewoone costumie sal laten continueren.

12 d^o. Omtrent de middagh komen hier binnen 't Casteel hen ⁽²⁾ verthoonen den Balyen Capiteyn Tyben met syn comp^s. Batavise Balyers sterck 86 coppen, den 8 deser van Sourabaya uyt ons leger met eygen vaertuygen herwaerts opgecomen, mitsgaders noch een comp^s. onser Balyers onder den Capiteyn luytenant Pangokiragh, sterck 78 coppen, mede daegs daeraen van Java's Oostcust gearreveert, treckende alsoo beyde in ordre het groote binnenpleyn ront Haer Ed^s. wooninge voorby en doen voorts weder naer buyten ider na syn huys en woninge.

Des middags gaet de chialoup 't Casteel Batavia nevens noch 1 à 2 zeylsloepen met de twee Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja naer 't eyland Onrust om een speelreysje te doen en meteenen Comp^s. timmerwerff aldaer uyt curieusheyt te besigtigen, in geleyde en geselschap van den coopman Jacob van der Planken en ondercoopliden Cornelis Spanbroecq en Adriaen de Man, kerende 's avonts weder wel vergenougt terugge.

Voorts is den Capiteyn Christiaen Bulck heden op syn versoeck in Raade van India geaccordeert 't ligten eeniger extracten van de Generaele Secretarie ten synen behoefte, en soo oocq aen Heeren Scheepenen toegestaen 't dragen van haer ordinaire voorige zydgeweer met goude en silvere vercierselen alsoo die mogten wesen, onvermindert 't g'emaneeerde placcaet dato 11 deser gepubliceert tegens de pracht en kostelykheyt, en heeft noch wyders d'Heer Ordinaris Raadt Willem van Outhoorn als opperkerckmeester ⁽³⁾ ingedient eenige consideratien, by den borger kerckmeester deser stede Dionys Kelck op 't papier gebragt tot aenwysinge van de incomsten der middelen van de Nederlandse groote kerk en de nodige reparatien van dien, luydende deselve notitie als volgt:

Verscheyde consideratien wegens eenige diverse poincten der Nederlandse kercke, die door kerckmeesters aen de Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael en d'Ed^{le}. Heeren Raaden van India werden voorgedragen omme Haer Hoogh Ed^s. Achtbare goetvinden daerop te ⁽⁴⁾ erlangen, als namentlyck:

de dootkleeden werden verhuurt in dese volgende pryzen:

N°. 1 lang 9 ellen realen 7½ ofte nu..... rd^s 6 ;

⁽¹⁾ Er staat: *insetie*.

⁽²⁾ Er staat: *en*.

⁽³⁾ Het HS.: *als opperkercken*.

⁽⁴⁾ Het HS.: *ter*.

N ^o . 2 lang 7 ellen realen 6	rd ^s 5;
5 » 6 ⁵ / ₈ » » 5	» 4;
4 » 5 ³ / ₄ » » 4	» 3;
5 » 4 ³ / ₄ » » 5 ¹ / ₂	» 2 ¹ / ₂ ;
6 » 5 ¹ / ₂ synde	

een slecht kleet voor geringe burgerlycke personen

» 1	» — ⁷ / ₈ ;
-----	-----------------------------------

NB. de huurgraven ofte kelders in de kerck realen 25	» 20;
de dootgraver syn salaris	» 1 ¹ / ₂ » 1 ¹ / ₄ ;

in de kerck, de graven ofte kelders diverse personen toebehoorende:

voor de kerck.....	realen 2	off nu rd ^s .	1 ³ / ₄ ;
voor het lighten en toeleggen van de sark.....	» 4	» »	5 ¹ / ₄ ;
de dootgraver alsvooren.....	» 1 ¹ / ₂	» »	1 ¹ / ₄ ;

de huurgraven ofte kelders:

voor het kerckhoff.....	» 20	» »	16;
de dootgravers salaris.....	» 1 ¹ / ₂	» »	1 ¹ / ₄ ;

op het kerckhoff voor bejaarde personen, jongeluyden als kinderen:

aen de kerck voor een aerde graff.....	» 1	» »	— ⁷ / ₈ ;
aen de dootgraver.....	» — ⁷ / ₈	» »	— ³ / ₄ ;

die in 't hospitaal komen te overlyden:

aen de kerk voor het kleet en 't graff.....	» 1 ¹ / ₆	» »	1;
aen de dootgraver alsvooren....	» — ⁷ / ₈	» »	— ³ / ₄ .

Ofte het verwulff naer het model UEd^{le}. Hoogh Agtbare verthoont syn voortgank sal nemen;

wert mede versocht het slagthuys agter de kerck ten aensien het vergaen is mocht werden wechgenomen om alsdan de wal te beschoeyen;

ende alsoo kerckmeesters genegen zyn een nieuwe kaert van de graven (diverse personen in de kerck toebehoorende) te laeten maecken, off niet die personen haer graeven met sufficante getuygen ofte bewysen sullen hebben aen te weysen, alsoo kerckmeesters die niet wel weten uyt te vinden, ende daer geen erffgenamen van zyn onseecker ⁽¹⁾ termyn van tyt, naer het goetvinden van UEd^{le}. Achtbare op het aenslaen van placcaten behoorlyck bekend gemaect zynde, die graven niet sullen zyn en blyven vervallen aen de kerck;

off de dootgraver voor het Agtbare Collegie van Heeren Schepenen niet sal hebben den eet van getrouwigheyt aff te leggen, soo in het opbrengen van de overledene als van de inkomsten der penningen voor de kerck, mitsgaders de reekeningen onder de ingesetene niet meer op te brengen als daertoe staet, alsoo dese drie poincten de fugativen dootgraver Adriaen de Heger van hem Deonys Kelk voorgehouden synde (die niet alleen de kerck soo merckelyck heeft vercort,

(1) Misschien te lezen: *op seecker*, en verderop: *door het aenslaen*.

maer oocq met het verswygen van sooveel overledene persoonen in kas van erffnisse heeft ontvreemt en van de ingesetenen swaer voor light gelt heeft ontfangen) hem Deonys Kelck tot antwoordt gaff: icq hebbe daer myn eedt niet voor gedaen.

Ende alsoo de gemeente noch dagelyx staet meer ende meer toe te nemen en dienvolgende de kerck te kleen sal worden, stellen kerckmeesters voor, boven den inganck van yder deur van de kerck een galdery voor het manvolcq te maecken, 't welcq Haer Hoog Ed^{le}. Achtbare in deliberatie gelieven te nemen.

(Onder stont:)

Batavia ady 8 July 1680.

(Was getekent:)

DEONYS KELCK.

Over welck voorstel van kerckmeesteren dan ter deser tyt by Haer Ed^e. vooreerst het volgende zy gedisponeert, als te weten:

1. Dat men het beschieten der kercke van buyten sal defereren en bevolen laeten aen het goet overleech van kerckmeesteren.

2. Dat men in plaetze van de graven onder de gestoeltens in de kercq, dewelcke door het versetten geschonden en gebroocken werden, de eygenaers dier graven in plaetze derselver andere sal geven en aenwysen, dewelcke bereets door den tyt aen de kercke zyn vervallen.

3. Dat men de eygdommen der graven door de luyden sal doen bewysen binnen den tyt van drie jaeren, van primo January aenstaende aff, op poene andersints de eygendom daarvan te verliesen; ende sullen de kerckmeesters werden gequalificeert biljetten dierwegen te mogen aenslaen.

4. Dat men de dootgravers na desen den eedt van getrouwigheyt voor Heeren Schepenen sal laten doen.

5. Dat men kerckmeesters sal qualificeren omme mits het aengroeyen der gemeente 2 galderyen boven de 2 kerckdeuren te mogen laten maecken en

6. Wyders dat het salaris der dootgravers item dat van het verhuuren der graven en rouwmantels voortaan sal werden genomen en gestelt op swaer in plaetze van light gelt. gelyck het tot noch zy geweest.

7. Item dat de varkenshal agter de kerk agtervolgens de reets genomen resolutie by dese Hooge Regeringe deswegen in dato 16 December 1672 sal werden weghgenomen en ter geordonneerde plaatze omtrent de vleeshal weder opgetimmert, om dan de wal agter de kerck oocq te connen beschoeyen en ophaelen, en welcke verplaatsinge dan nu maer ten eersten ter executie sal moeten werden gebraght.

Gelyck sulx dusdanigh by 't resolutieboek deses Casteels onder huydigen datum ternedergesteld komt te blyken, en soomede 't gebesogneerde rakende de officieren en matroosen van de verongeluckte fluyt de Lantman in de bhaay van Gale op 19^e December anno passato, mitsgaders wegens de rescriptien naer Palembangh en Tonquin, item dat de geëxamineerde 2 nieuwgemaecte notarissen Joannes Maurus de Jonge en Christoffel van Outers voor de Raat van Justitie sullen werden beëdicht etc.

15 d°. Volgens 't arrest van den 7 deser mits het kort aenstaende teruggekeeren der Tartarische Chinese gesanten Liolauja en Lilauja naer Hocksieuw zyn op heden deselve met haere swite uyt naeme van de Comp^e. op een afscheytmael getracteert in de thuyt van Zyn Ed^l. den Heere Gouverneur Generael, alwaer zy dan omtrent elf uuren met 2 carossen uyt haer woningen wierden gehaelt door den cassier van den ontfangh Jan Truymans en boomwagter Jacob Oldenvliet besyden de geleyde van den coopman Jacob van der Plancken en d'ondercooplieden Cornelis Spanbroeck, Adriaen de Man en Juriaen Munnick nevens onse hoofden der Chinese natie deser stede. Capteyn Wanjok, Luytenant Litsoecko, Vaendrich Tengelauw etc. en gebracht, wanneer cort daerop oocq aldaer verscheenen de genodigde gasten, als d'E. fiscael Pauw en oppercooplieden des Casteels, den boeckhouder en visitateur generael, eenige leden uyt den Raadt van Justitie ende verdere heeren en vrunden die by de inhalinge op 28 December voorleden jaers zyn present geweest en eenige andere, tot omtrent 25 personen, nevens oocq de bovengenoemde officieren der Chinese natie deser stede en de verdere voornaemste inhabitanten uyt deselve, mede tot een getal van 20 à 25 personen, gaende de ⁽¹⁾ heeren Bort, Outhoorn en Camphuys omtrent ten halff twaelf uuren mede derwaerts, terwyl en dat alles tot de maeltijt bereyt wierde in een opgeslaege bamboese ruyme loots, met cadjanghai gedeckt en met plancken gevloert en met groente na de mode deses lants aen alle kanten behangen (zynde deselve plaetse daer op 4^e der voorlede maent Juny de Bantamse ambassadeurs doenmaels oocq zyn onthaelt geworden), waerna omtrent 12 uuren Zyn Ed^l. de Heer Gouverneur Generael verselt met de Heer Ordinary Raat Anthonio Hurt en den secretaris Joan van Hoorn sich daer mede liet vinden, en nadat de ordinary complimenten door de affgesanten en wedyrsyts affgelecht ende de maeltijt vaerdigh waere, zoo ging men ten eersten in de voorsz. loots aen taefel zitten, Zyn Ed^l. bovenaen na de cant van de stadt en aen zyn rechterkant een stoel open blyvende voor de Heer Directeur Generaal, die noch niet wel conde comen; zoo sat voort aen syn linckerzyde de Heer Ordinaris Raad Balthazar Bort en daerop ter wederzyden over malcanderen de 2 heeren Chinese off Tartarise ambassadeurs en vervolgens de Heeren Raaden Hurt, Outhoorn en Camphuys en verdere gequalificeerde ter wederzyden vervolgens in ordre, en ⁽²⁾ wierde onsen gecommitteerden gesant, den Capteyn Hendricq van den Eeden, in dese gelegentheyte in qualiteyt van onsen eersten affgesant geplaest naast den E. visitateur generael, ende desselfs genomineert secretaris en tweede, den ondercoopman Jan van Merwede, almede ten dien eynde naest aen de leden uyt den Achtbaren Raad van Justitie, en voort na de Nederlandtse heeren en gasten saaten doen wyders aen deselve taefel mede al vervolgens de staatslieden Lappora en Limlacco en onse Chinese officieren Wanjock, Soeco en Tengelauw en voort de verdere van de gequalificeerde uyt haere natie te deser stede, vallende de ambassadeurs lustigh aen 't eten en somwyl en daerby een glaesje voegende met Rynse wyn, die zy naer 't scheen zedert hun aenwesen alhier al seer wel hebben leeren drincken

(¹) Er staat: *gaende door de*.

(²) Dit en laschte ik in.

en nu liever als eenige sacky off yets anders te meugen, hoewel zy van ons bier, mom etc^a. oocq gansch niet vies vallen en die by de Chinesen beneden aen de taefel meest geincorporeert wiert onder 't snarenspeel en oocq eenige trompetters en tamboers, die gedurende de maelyt by beurten en door malcanderen lustigh opspeelden, bliesen en trommelden, sulx onse vreugde al redelycker wyse voortgingh, en omtrent 5 uyren begon Zyn Ed^t. in te stellen de gesontheyt des Keyzers van China, die al staende van alle de gasten en oocq Zyn Ed^t. selfs als de ambassadeurs gedroncken wiert en daerop ter eeren van denselven op 't zeyn van een musquetschoot 15 cannonnados van de punten Robyn en Saphyr deses Casteels wierden gedaen, gelycq dat zoodanigh van de middagh voor 't begin der maelyt by de heeren was verstaen en beslooten, wanneer cort daerop den Heer Directeur Generael Cornelis Speelman daer mede verscheen en zich aen taeffel settede en door de gesanten verwellecomt wiert. Doen wiert er niet langh daernaer weder gedroncken de gesontheyt onser Heeren Souveraynen en Syn Konincklycke (¹) Hoogheyd den Heere Prince van Orangien onder 't losbranden wederom van 15 gelycke canonschooten, en cort daerop vervolgens eerst op de gesontheyt van den Koninck Sinongh en verdere hooftregenten in Hocksieuw en doen weder op die van Zyn Ed^t. de Heer Gouverneur Generael yder mael 11 cannonnados van de voornoemde casteelspunten Robyn en Zaphyr, naer welckers volbrenginge men voor de eerste mael van de taeffel opstindt en Zyn Ed^t. zich doen voort weder binnen naer 't Casteel begaff, terwyle dat den Directeur Generael en de andere heeren de heeren ambassadeurs in den thuyt en met discoursen als anders gelyck mede de verdere vrunden hun wat vermaeckten en naer 't vallen van den avont weder aen taeffel sich begaeven en daer oocq van alle bancquet doen opgedist stont, 't geen tot omtrent $\frac{1}{2}$ negen uyren geduurt hebbende, wierden er oocq eenige Chinese vurwercken tot recreatie der ambassadeurs en gasten onder een redelycken toeloop van kykers aengesteken en verbrant, 't welck gedaen en daerop noch een frissen roemer à 2 gedroncken zynde, bedancken de ambassadeurs wel hertelyck den Directeur en verdere heeren voor soo grooten eere en onthael, en keerden met de koetsen die haer 's morgens gehaelt hadden omtrent halff thien buyten om de Rotterdammer poort in weder welvernoucht na haere logiementen, en hebbende de hofmeester van Zyn Ed^t. en de dienaers die op de taeffel gepast hadden na de Chinese wyse doen vereeren voor haere moeyte 100 rd^s. in roode Chinese briefjes toegemaek, gelyck dat in hun landt de mode en methode is, alswanneer den Heer Directeur Generael Speelman met de verdere heeren en gequalificeerde ministers en present gewesene gasten d'Waterpoort in binnen 't Casteel quaemen en zich naer gedaene rapport zyn Ed^e. doen voorts noch t'zynen E. huysen wat vermaeckten; en daarmede nam de statelycke maelyt van afscheyt der Chinese Tartarische ambassadeurs een eynde.

15 d^e. De Chinese Tartarische ambassadeurs op eergisteren off Saturdach voorleden in de thuyt van Zyn Ed^t. door denselven ende de Heeren Raaden van India als verscheyde gequalificeerde ministers en borgeren getracteert en onthaelt zynde geworden, gelyck hier even te vooren aengehaelt zy, soo heeft den Heere

(¹) Er staat: *Konincklycke*.

Directeur Generael Cornelis Speelman deselve tegens hedenmiddagh oocq tot een aensienlycke afscheytmaelyt doen nodigen en versoecken in de thuyt van den E. landdrost Vincent van Mook even aen de westzyde buyten dese stadt omtrent de poort Uytrecht, alwaer zy ambassadeurs omtrent 11 uyren uyt haer woningen met 2 carossen van gemelte Heer Directeur wierden affgehaelt en gebraght door de ondercooplieden Cornelis Spanbroeck en Johannes Truymans met haer staatsluyden, de messieurs Lappora en Limlacco, en verselt met haere ordinary swite van staat, en alwaer dan nevens hun in geselschap waeren versocht behalven de Heeren Raaden van India omtrent een getal van noch 40 der gequalificeerste ministers en borgeren nevens oocq omtrent 50 stucx van de oudste en aensienlyckste onser Chinese inhabitanten en ingesetenen deser stede, daeronder oocq alle die voorleden Saturdach in de thuyt van Zyn Ed^t. 't geselschap doenmaels mede hadden bygewoont, doch bleeff Zyn Ed^t. de Heer Gouverneur Generael thuys. Daer gecomen zynde, was de thuyt rontsom vol menschen en eenige Javaense en Balyse gespelen en dansers tot recreatie aldaer bestelt, gaende men omtrent een uyre aen taefel sitten in de groote voorgaldery off zael, te weten aen de rechterhant aen een taefel alle de heeren en Nederlandse vrunden besyden de 2 Chinese heeren ambassadeurs, die wederzydts als jongst geplaatst wierden naest de Heeren Raaden Bort en Hurt, dewyle de Heer Directeur Generael hier 't hoger eynde van de taefel becleede, en ter linckerzyde van gemelte zael saeten aen een evengelycke taefel alle de Chinese messieurs en onsen ouden Capteyn Wanjock boven, en ter wederzyden van hem de staatslieden der heeren ambassadeurs Lappora en Limlacco en soo voorts onse voornaemste ingeseten Chinesen na haer graden en wyse.

Naer de maelteyt omtrent vier uyren namen de heeren ambassadeurs in geselschap van d'Ed^e. Heere Directeur Generael en andere hun vermaeck zoo wat in de thuyt, dat wel een van de beste en aensienlyckste is die om dese stadt Batavia jegenwoordigh zyn gelegen, en wyders oocq met eenige Javaense vrouwlieden en Balyers te sien dansen en zagelillen, waermede den avont gevallen zynde, terwyle datter oocq met 4 à 5 violen doorgaens wiert opgespeelt, soo wierden omtrent 8 uyren eenige Chinese en Hollandse vurwercken aangesteken en verbrant, 't welcq gedaen wesende gingh men wederom ter maelteyt op wat avondtspyse en oesters, crabben, garnalen en vrugten als caes en broot. inwylen dat oocq zoo des middags het drincken der gesontheden van den Keyser van China, onse Heeren Souveraynen als Zyn Hoogheyd den Heere Prince van Orangien, de Hoccieuse regenten, de Heer Generael en andere conditien ter materie dienende niet wierden vergeten, en soo quam dit geselschap verder des nachts omtrent ten twaelf uyren welvernought te scheyden en yder naer zyn logiement te keeren, en wierden de heeren Chinese ambassadeurs weder gelyck se gehaelt waeren met de coetsen van de Heer Directeur en door deselve messieurs thuysgeleydet, hebbende zy hier al wederom een present off geschenck van eenigh gelt naer 't afflopen der maelteyt voor de dienaers door een van haere dienaers doen terhant stellen, 't welcq oocq aengenomen wiert, omdat het soo de Chinese costumen schynen te wesen en om hun alsoo deswegen geen aenstoot te geven.

's Middags comt alhier van Tanjongpoura aen te landen met eygen vaertuygh den inlants Luytenant Aly sonder schryven van den vaendrigh Bervelt mede te brengen en alleen omdat hy heeft voorgegeven een wyle tyts onpasselyck te zyn geweest en daerom licentie tot zyn opcomste van Zyn Ed^l. vergunt geworden, mondelinge eenlyck relaterende daer alles noch in goeden stant was etc.

Nademiddagh verschynt wederom alhier van Bantam met Javaens vaertuygh onsen resident Willem Caeff en in zyn geselschap oocq de staatmessieurs Hendrick Bollan en Arnoldus Blom besyden den helmbardier van Zyn Ed^l., met de ambassadeurs alle derwaerts vertrocken, medebrengeende een missive, door onse heeren ambassadeurs Zeeman en Ockersze uyt 't schip Coevorden van voor Bantam aen Haer Ed^l. op gisteren gecarteert, dicterende 't volgende:

de heeren ambassadeurs tot verscheyde maelen door den jongen Sulthan terleurgesteld zynde, waaren eyndelyck den 10 deser 's morgens van denselven Sulthan al wat inciviel ten hooft ontboden en by Keey Aria Mangonsadana in 't achterpaleys door verscheyde duystere straatjens in seecker vertreckje gebraght, alwaer den Conincq op een stoel aen een taefel met een wit ammelaecken overdeekt geseten was, werdende de ambassadeurs van Zyn Hoogheyt ontfangen en mede op stoelen aen de taefel genodight, als wanneer 't compliment van congratulatie wegens de geboorte van den jongen Prins, synen soone, door onse ambassadeurs afgelecht wesende, soo had hy Sulthan onse finale oft uytterste resolutie raeckende de gepretendeerde twee poincten, soo om de restitutie onser wechgelopene slaven als vergoedinge der geleden schade begeert te mogen weten en te ervaeren, waerop door onse ambassadeurs gerepliceert wierde dat Haer Ed^l. op Batavia by het geproponeerde volcomentlyk bleven persisteren sonder daervan af te kunnen wycken; soo had Zyn Hoogheyt seer ernstigh hervat dat het contract van den jaere 1659 al voor lange geëxpireert en hy dierwegen ongehouden waere het gepasseerde ten tyde van zyne predecesseurs te verantwoorden, als oock dat het tegens hun religie was strydende en dat men opnieuws moste tracteren; datter niets soude noch conde gehandelt werden, ten waere men van onse zyde geheelyck van de twee voorsz. by haer gerejecteerde en noghtans voornaemste poincten desisteerde, en dat sulx hun laaste resolutie waere, betuygende onder hooge protestatien noyt daervan te sullen affwycken: en alhoewel onse ambassadeurs de ongerymtheden van die redenen Syn Hoogheyt hadden aangewesen, soo was den Sulthan echter by die slotreden blyven voortvaren, van dat het niet anders wesen kon etc^a.; waerop dan den E. Ockersze eyndelyck Syn Hoogheyt sonderende affvraegde off hy Sulthan dan wel genegen was het oude contract van anno 1659 in de g'extendeerde termen te ampteeren, daerop den Sulthan aennam sich met zyne ryxraaden daerover te willen bedencken en hun meyninge alsdan by geschrifte aen ons nader te sullen declareren; waerna dan 2 dagen daeraen seecker Maleyts geschrift, by den Conincq opgesteld, aen d'onse aen lant wierd inhandight, inhoudende elff articulen van Zyn Hoogheys intentie, met syn coninclycke cachet versegelt, met versoeck aen onse ambassadeurs sulx ten eersten Haer Ed^l. tot Batavia te willen toesenden en byvoeginge daerinne soodanige poincten te hebben opgesteld als hy en zyne grooten

oordeelden in de opnieu te maecken tractaten soudē moeten influeren en geobserveert werden, zynde voornoemde geschrift nae gedaene accurate vertalinge aldaer op Bantam uyt Maleyts in onse taele, soodanigh het van beyds ⁽¹⁾ ons overgesonden zy, bevonden van volgenden teneur.

Translaat van de 11 articulen in 't Maleyts geschreven en door den Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahaer aen de heeren ambassadeurs Gualter Zeeman ende Ocker Ockersze op den 12 July anno 1680 overgelevert.

(Bovenaen stont 's Conincx zegel in rooden lacke gedrukt en daeronder voorts:)

Desen brieff is een contract van vrede en overeencominge opnieuws van den jongen Conincq aen den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens alsoocq de Raaden van India in 't jaer 1091, genaemt Ghiem, op den 15^e dagh van de maent Joemadie Achier ofte den 11^e July, zynde Donderdagh, des 's morgens in 't opgaen van de zon geschreven, aenvanck nemende met het jaer Ghiem, welcq contract met 10 jaeren ⁽²⁾ sal comen te eyndigen, wanneer weder moet werden vernieuwt ende dat vervolgens van 10 tot 10 jaeren. Dit is den inhoud van het eerste articul.

2 Articul. Wanneer eenige volkeren van Batavia naer Bantam comen wech te loopen, byaldien d'selve 't Moors gelooff noch niet hebben aengenomen is 't behoorlyck dat den Paducca Siry Sulthan d'selve ofte de waerde van dien aen den Gouverneur Generael wederom geve, ende insgelyx oocq de volkeren die van Bantam naer Batavia comen over te lopen en het Christengelooff niet hebben aengenomen is 't betamelyck dat den Gouverneur Generael deselve ofte de waerde van dien aen den Paducca Siry Sulthan wederom overgeeft. Dit is begrepen in 't vredecontract tusschen Bantam en Batavia.

5 Articul. Indien eenige Bantammers en alle andere coopluyden die binnen de stadt Bantam woonagtigh zyn hier en daer naer alle andere plaetzen vertrecken om haeren handel te dryven, soo sullen de ingesetenen van Batavia aen d'selve geen overlast vermogen te doen, wanneer sy een rechte Sulthanspas comen te verthoonen, waerby de goede van de quaade moeten gekent worden; dit is het contract van den Paducca Siry Sulthan en den Heer Gouverneur Generael tusschen Bantam en Batavia.

4 Articul. Indien eenige volkeren van alle andere plaetsen op Bantam comen haren handel dryven, sullen de volkeren van Batavia aen deselve geen overlast vermogen te doen. Dit is begrepen in 't vredecontract tusschen Bantam en Batavia.

(1) Misschien: *van ginds*.

(2) Hierna moet blijkbaar volgen wat voorafgaat: *aenvanck nemende met het jaer Ghiem*.

5 Articul. Dat het niet sal verboden werden, byaldien eenige Hollandse schepen uyt het vaderlant mogte comen, dat den Paducca Siry Sulthan van dese soude vermogen te copen buscruyt, geschut ofte eenige andere waren, dewelcke den Sulthan soude comen aen te staen ofte gevallen, omdat hy getreden is in vredecontract tusschen Bantam en Batavia.

6 Articul. Alle joncken die uyt China tot Bantam comen ofte weder na derwaerts keeren, alsoocq schepen die van haer plaetzen 't zy op Bantam comen ofte wederom vertrecken, dat d'selve geen overlast mogen aengedaen worden, omdat een vredecontract is geslooten tusschen Bantam en Batavia.

7 Articul. Byaldien der eenige ingesetenen van Bantam schuldigh mogte zyn aen andere ingesetene (¹) van Bantam ofte eenige vreemde coopluyden binnen Bantam woonagtigh, dewelcke schuldig waere aen de ingesetene van Bantam en naer Batavia mogte comen te vlugten, ende bewesen wert de schult rechtvaerdigh te wesen, dat alsdan de Gouverneur Generael gehouden zyn d'zelve schult te laten voldoen ofte de personen aen derselver crediteur ofte credituren over te geven; van gelycke mede byaldien eenige ingesetenen van Batavia mogte schuldigh syn aen andere ingesetenen van Batavia ofte alle vreemde coopluyden binnen Batavia woonagtigh, ende naer Bantam comende te vlugten, bewesen werdende de schult rechtveerdigh te zyn, den Sulthan sal gehouden wesen de voorsz. schult te doen betaelen ofte den perzoon over te geven in handen van den schulteysser. Dit is begrepen in 't contract van vrede tusschen Bantam en Batavia.

8 Articul. Byaldien eenige Bantamse volckeren comen te steelen buffels en coebeesten, dewelcke noch in wesen bevonden werden en claerlyck blyct by twee getuygen, dewelcke het gezien en uyt dien hooftde daarvan goede kennisse hebben, mitsgaders genegen zyn met eeden te verclaaren d'selve gestolen te zyn, is het behoorlyck dat den Sulthan die doet wedergeven aen den Gouverneur Generael, en op gelycke wyse wederom den Gouverneur Generael aen den Sulthan. Dit is 't contract van vrede tusschen Bantam en Batavia.

9 Articul. Byaldien eenige volckeren goederen, door den Sulthan verboden, tot Bantam steelswyse gecocht en naer Batavia vervoert hebben, dat deselve, in de mont van de Batavisze rivier gecomen zynde, t'eenemael verlooren en daerop niet verder te pretendeeren sal wesen; insgelyx mede van de verboden goederen op Batavia gecocht en tot Bantam gebracht. Dit is het vredecontract.

10 Articul. Wegens de lantscheydinge tusschen Bantam en Batavia strect die van Bantam tot aen de rivier van Anckee, doch sal den Sulthan verbieden dat geene van zyn volckeren over de rivier van Ontangh Java sullen vermogen pady te planten, thuynen te maken ofte haer woonplaets te nemen, en insgelyx sullen die van Batavia in geenderley manieren vermogen over de rivier van Anckee eenige huysen te maken, pady te planten veelmin

(¹) Er staat: *ingesene*.

haer woonplaats te nemen, doch sal het echter betamelyck zyn dat die van Bantam, medebrengeende een behoorlyck teken van den Sulthan, vermogen in die velden voor quade menschen de ronde te doen, ende insgelyx sullen die van Batavia, medebrengeende een diergelycq teecken van den Gouverneur Generael, op gelycker wyse deselve vermogen te doorcruysen, doch in geenderley manier van wederzyde woonplaats te nemen, pady te planten ofte thuyt te maecten. Dit is begrepen in 't vredecontract tusschen Bantam en Batavia.

11 Articul. Dat de volkeren dewelcke van Bantam naer Batavia en van Batavia naer Bantam comen te vertrecken sullen moeten versien zyn die van Batavia met een teecken van de E. Compangie ende die van Bantam met een d^o. van Keey Aria Mangonzadana om de goede uyt de quade menschen dusdanigh te connen onderscheyden. Dit is begrepen in 't vredecontract tusschen Bantam en Batavia.

Dit contract van vrede is geschreven in de vestingh van den Sulthan genaemt Soero Soean.

Wyders is het seggen van den jongen Paducca Siry Sulthan aen den Gouverneur Generael dat dit de meninghe van het contract, ende verdere hetgene de goede en quade Bantams volkeren als oock de goede en quade Batavias volkeren den een den anderen voordesen hebben aengedaen, moet blyven gepasseert, als willende den Sulthan dierwegen niet meer gedencken, veel minder hem beraden, alzoo het volgens de wet zyns gelooffs soude sonden syn. Dierhalven moet 't geene voordesen tusschen Batavia en Bantam gepasseert is verwerpen, temeer dewyle het met ons Mahometaens gelooff niet overeencomt, en volgens hetwelcke het betamelyck is dat icq opnieuws contractere met Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India, ende dat tot een teecken van een oprechte suyvere vrintschap en genegentheyt van vrede tusschen Bantam en Batavia.

(Onder stont:)

't Voorenstaende is door ons ondergeschreven ⁽¹⁾ uyt de Maleytze taele aldus in 't Nederduyts getranslateert.

Bantam in 's Comp^{es}. logie den 13 July anno 1680.

(En was geteeckent:)

OCKER OCKERSZE.

ABDUL BAGUS, Capteyn der Malleyers (in
Maleytse letteren).

JOANNES COPS en

WILLEM CAEFF.

Dese voorstaende articulen dan dusdanigh na de gesegde gehoude conferentie met den jongen Conincq onse ambassadeurs terhand gestelt zynde, soo had men

(1) Er staat: onder der gez.

geobserveert, dat dien Konincq en zyne grooten voor en naer de conferentien, met onse ambassadeurs gehouden, telckens daerop langwyligh met de Françe, Engelse en Deense vrunden gebesoigneert hadden, en gelyck men van verscheyde voor de waerheyt van ter zyden was berigt, soo soudē de Françen door brieven uyt Souratta den Coninck hooge belofte van adsistentie hebben gedaen, ingevallē hy met de Comp^e. in oorlogh mochte comen te geraecken, en werdende door de twee laetste natien insgelycx groote moeyten aangewent om dese onse handelinge te beletten, en soude den ouden Conink volgens 't aenbrengen van den hofspion selff wel voorgeslagen hebben, onse ambassadeurs daer aen lant te doen massacreren. Inwylē had nu den jongen Sulthan niet alleen den toegangh in Comp^e. logie verboden, maer oocq dat niemant van de Bantammers met 't volcq van onsen Capiteyn Maleyer Abdul Bagus, denwelcken van de Javanen oock dickwyls in 't uytvaeren van de rivier met scheltwoorden en 't werpen van steenen geaffronteert en gemoeyt ware, mogten spreken;

de Engelse inlandse bodems, de Kings Jaffler ende Bon Avontura, waeren beyde naer de Manilhas vertrocken, d'eerste voor reequeningh van de Mooren en d'andere voor den Bantammer;

soo was mede 't Deens scheepje de Gulde Fortuyn voor haer eygen reeckeningh naer Trancquebaere op Cormandel vertrocken, gelyck sulx en 't verdere in 't aencomend brieffboeck onder 't quartier Bantam breder staat gespecificeert.

16 d^o. 's Morgens erlangen per 't vaertuygh van den Chinees Houko van Macassar een brieffje, door den heer president Jacob Cops en raat ten ⁽¹⁾ casteele Rotterdam aldaer aen Haer Ed^e. gecarteert den 2 deser, dicterende dat de uytgewekene ⁽²⁾ Bougys van Radja Palaccas swite en eenige der Princen op Biema aengecomen synde, het aldaer soodanigh hadden gemaect dat dien Konincq hem genootsaecht vout daerover aen Haer Ed^e. klagtigh te vallen, temeer Arou Teko al diverse vaertuygen berooft en 't volcq daerop vermoort hadden;

den wreveligen Boumisoro bleeff hem noch even hartneckigh tegens den Koning van Tambora opposeren, hebbende eenige negoryen aen zyn zyde weten te krygen;

de gevangene hoofden der Marosse rebellen waren alle mette doot gestraft;

Radja Palacca was den 6 may naer Bony vertrocken, geïncommodeert met een accident in de neus, 't gunt hem den adem seer beswaerde en dat men vreesde wel een kancker te wesen, sulx hem yets menschlyck overcomende, dat misschien op Macassar wel groote veranderingh mogte veroorsaecken etc., gelyck by 't aencomend brieffboeck breder wert geparticulariseert.

Met voorgeciteerde Chinees Houko gewert ons mede van Japara, daer hy oocq heeft aangeweest, een brieffje, door den oppercoopman Cornelis Bartelsze en raat aldaer aen Haer Ed^e. op 11^e deser geschreven, verselt met verscheyde bylaagjens, waeronder twee brieffjes, van den E. captain Joan Albert Sloot en raat tot Wannacarta na Japara geschreven dato 25 Juny en 3 July 1680, behelsende 't volgende nieuws:

den veltoverste Sindouradja, van Sourabaya nevens drie gesanten des

(¹) In plaats van *ten* staat er: *en*.

(²) Er staat: *uytgeekene*. Vóór *Biema* laschte ik *op in*.

Sousouhounangs op Wannacarta gecomen synde, was aldaer by den E. Sloot verbleven en had die gesanten na de Mattaram by den Pangeran Pougat, daer se aen gesonden waeren, alleen laeten vertrecken, welcke gesanten t'hunner terughkomste met een brief van Pangeran Pougat aen den Sousouhounang rapporteerden dat se geen reden hadden gevonden om den Pangeran Pougat te mistrouwen, vermits hy alles goets tot de gemeene ruste des Mattaramsen ryxs beloofd hadden te sullen contribueeren, en dat de oorsaek van 't wederzyts misnougen niets anders waere geweest als de valsche rapporten waardoor se beyde misleyt en bedrogen zyn geworden;

de Padjangers onder den rebel Cartipada hadden de hoofden en 't gemeene volck van Caddoe doen vlugten, hebbende zyn woninge in 't hof des Sousouhounangs genomen, en alhoewel men eenige onser Javaenen met party Macassaren en Bougys daertegens had heengesonden, soo waren se niet magtigh genoeg geweest den vyand te verdryven, maer door de Padjangers terughgeslagen met verlies van 30 man; om die bloothartige Javaanen nu te seconderen, stont den E. captain Sloat ten eersten derwaerts op te trecken, begerende ten dien eynde noch eenigh adssistentie van volck etc.;

de heer commandeur Couper was reets tot Rimbangh aengecomen, alwaer men den Sousouhounang, die noch seer sieck op Touban lagh, soude afwagten om met hem dan voort na de Mattaram op te reysen om den Prince Pougat te ontmoeten en den Sousouhounangh Aman Courat aldaer als wettigh Keyser en erfheer van zyn vaders ryk te bevestigen, dat den Almogenden geve soo ten goede sonder meer sporrelingh magh uytvallen etc.;

het octroy, door den Sousouhounang Aman Courat wegens de prerogativen in den handel op Java's Oosteust aen de Comp^e. verleent, was tot Sourabaya, Grisse, Touban, Damack, Japara en Samarangh op de basaers door den Sousouhounangs afgesanten ten overstaen oocq van 2 onser gecommiteerdens behoerlyck gepubliceert met bygevoegde dreygementen dat, wie daertegens quaeme te pexeeren, de rechterhant soude worden affgekapt; gelyck sulx in 't aencomend briefboek onder 't quartier Japara geëxtendeert staat te leesen;

den capiteyn Jan Francen was van Sourabaya even voor 't vertrecq van den commandeur Couper mettet jacht de Flaman en een troep van 100 Nederlandse militairen over Bima etc. na Macassar voortgegaen.

Volgt nu seecker translaet bonshoir ⁽¹⁾, in 't Javaens uyt de Mattaram naer Japara geschreven en onder voorgeciteerde bylaegjens van Japara ontfangen.

Van den tyt aff dat uwe dienaeren Soeta Carti en Soeta Gatty by onsen heer zyn verscheenen hebben wy het swaert, daer hy tevooren recht mede heeft gedaen, tot syn gedagtenis geborgen even off onsen heer persoonlyck by ons waere. Godt de Heere wil uw helpen en segenen met een lang leven en veel geluck op deser aerden.

(1) Denkelijk te lezen: *lonthoir*; hierboven pag. 347: *lontoir*, pag. 362: *lonthoor ofte ole*.

Verders den brief, die onsen heer met de Maccassaren aen ons heeft gelieven te senden, hebben uwe dienaers wel ontfangen, waerinne UE. ons gebiet dat wy nae alle de getroude lieden soudē verneemen. Wy maken nu bekend dat wy haer al lange tot Sourabaya hebben gevonden, die haerselven aen ons hebben overgegeven, maer wy maecken noch bekend dat den Sousouhounang over dat gebiet van onsen heer niet wel vergenougt is en dat den commandeur hem gesecht heeft, dat hy niet misnought soude zyn en Keey Nara Paxa wederom conde krygen, alsmede dat hy den Sousouhounangh dierhalven op den Tommagon Narang Paxa niet quaet soude zyn en hem niet laeten dooden, want dat was het versoeck van den commandeur; waerop den Sousouhounang hem heeft beloofd niet te sullen laten dooden maer wechsenden. Dit is het seggen van den commandeur geweest en wy senden dese tydinge mede over aen onsen heer, te weten hetgeene in desen brief geschreven is. Eynde.

's Avonts vertreckt vanhier direct naer Tonquin de hoecker de Croonvogel, medenemende drie briefjens, de eerste aen den ondercoopman en resident Leendert de Mooy en den adsistent Joannes Sibens, mitsgaders de tweede aen den ouden en de laeste aen den jongen Conincq in Tonquin, door Haer Ed^{le}. op heden geteeckent, gelyck den inhoud en substantie daervan by 't affgaende briefboeck en verbael omstandigh can werden aangewesen, doch sullen de 2 coninxbrieven echter hieronder van woorde te woorde mede volgen, hebbende gemelte bodem totten handel en presenten cleenen ommeslagh voor dat comptoir wechgevoert de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, als:

103976 guldens aen contante realen, ropias en out silver;

3000 stux Japançe porcelynen;

100 kopere keetels;

84 stux copere hantbeckens;

40 stux gebleekte guinees lynwaet;

20 stux goude laeckenen, voorts noch party provisien, schenckagie-goederen, schryftuygh, medicamenten, equipagie- en andere goederen, bedragende tesaemen een somma van..... f 115318:—:—.

Volght nu de missive, door Haer Ed^{le}. den ouden Coninck van Tonckin geschreven.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India senden desen brief uyt een oprechte genegentheyt en tot onderhoudinge van vrundtschap aen Annam Kockon, den vermaerden Konincq van Tonckin, denselve nae hertelycke groete toewenschende gesontheyt, voorspoet en een langh leven hier op der aerden, mitsgaders victory over zyne vyanden.

De jongste brief, die Uwe Mayesteyt in handen van den gewesē capitain Johannes Besselman aen ons heeft gelieven te senden, hebben wy

wel ontfangen ende met soodanigen eer ingehaelt als wy gewoon zyn groote Koningen aen te doen. Voordesen, doen wy met 't zenden van coopmanschappen na Toncquin eenigh voordeel behaelen ende de oncosten goetmaecken konden, hebben wy noyt in gebreeke gebleven te besorgen en te voldoen de goederen die by onse capitainen successive wierden geëyscht, maer dewyle ons nu zedert eenige jaeren gebleken zy dat daermede tot Toncquin schade in plaets van winst behaelden en 'tgeene wy gesonden hebben lange onvercoft in de packhuysen is blyven leggen, gelyck daer oocq tegenwoordigh noch berustende zyn verscheyde coopmanschappen die op andere plaetzen met goet en behoorlyck voordeel souden connen vertiert ende tegens andere wharen omgeseth zyn geworden, soo sal Uwe Mayesteyt na zyne hooge wysheyt wel kunnen beseffen dat het onmogelyck is in dese tyt ende soolange wy geen behoorlyck voordeel connen behaelen, sooveel ende soodaenige coopmanschappen te senden als wy voordesen plagten te doen, wanneer den aftreck groter en de winst noch eenigermaten passabel was, mitsgaders doen wy het procedido ofte 't bedragen van deselve konde besteden in dienstige retouren, daer nu geen aparentie toe en is en niet wesen zal, soolange den handel niet en betert en wy op de aen te brengen coopmanschap geen behoorlyck voordeel connen doen, zynde Uwe Mayesteyt het voorleden jaer bekentgemaect de redenen waerom wy genootsaect syn geweest te staecken den incoop van de rouwe zyde, in Uwe Mayesteyts landen vallende, namentlyck omdat den Japansen Gouverneur tot Nangasacky, daer wy die zyde weder moeten vercoopen en alleen connen vertieren, ons nu tzedert eenige jaeren daervoor sulcken geringen prys heeft betaelt, dat daerop de risico ter zee niet dragen ofte mede bestaen kunnen, 't welcq wy wel anders wensten en hoopen mogen dat in corten veranderen en beteren zal, opdat wy weder als voordesen soowel verkoop als incoop in Uwe Mayesteyts ryk mogen doen, werwaerts wy nu weder eenelyck afsenden een klein scheepje met de nodige behoeften voor ons volck, die onder Uwe Mayesteyts gebiet resideren en woonagligh zyn, en dan oocq eenigh silvergelt tot incoop van weynige zyde stoffen, die wy van doen hebben ende tot ons gebruyck connen dienstigh zyn. Volgens Uwe Mayesteyts voornoemde jongsten schryven, soo sullen wy geen geschut, cogels, zalpeter, swavel en andere oorlogsgereetschappen nae Toncquin senden voor en aeler die door Uwe Mayesteyt worden g'eyscht, doch believe Uwe Mayesteyts oock verdacht te zyn, dat wy alsdan het geschut ende cogels niet sullen connen stieren dan omtrent 30 maenden na die tyt, omdat se uyt het vaderlant moeten comen en vandaer ontboden worden. Voorts is het ons uyt UE. Mayesteyts schryven aengenaem geweest te lesen de verclaringh van Uwe Mayesteyts dat de Hollanders boven alle andere vreemdelingen in Uwe Mayesteyt gunste staen, meerder eere genieten, als eygen ingesetenen werden geëstimeert, waerdoor wy ons verplicht aghten niet alleen ⁽¹⁾ Uwe Mayesteyts seer eerbiedigh en genegentlyk te bedancken,

(1) Er staat: *niet alle*.

maer oocq Uwe Mayesteyts onderdanen in hooge agting te houden mitsgaders allesints daer wy connen en gelegentheyte vinden behulpsaam te wesen, daer Uwe Mayesteyt ten volle van gelieft verseeckert te syn. Jegenwoordigh hebben wy niets om aen Uwe Mayesteyts tot vereeringh te senden dan de naervolgende cleenigheden, die wy versoecken dat Uwe Mayesteyts niet en gelieft te estimeeren na de waerde, die kleen en geringh is, maer na de genegentheyte van den Gouverneur Generaal en Raaden van India, die groot en oprecht is, te weten :

5 stucken carmosynroot laecken;

15 stucx fyne salemvoeris;

15 stucx bitthillis;

15 stucx fyne moerissen.

(Onder stont:)

Batavia in 't Casteel 16^e July anno 1680.

Den Gouverneur Generael van Nederlandts India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden Comp^e. zegel in roode lakke gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Ed^e.

(Getekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght nu de missive, door Haer Ed^e. aen den jongen Koninck in Tonquin geschreven.

Den Gouverneur Generael Ryckeloff van Goens ende de Raden van India senden desen brieff aen den jongen Konincq ende mederegeerder van het Tonckinse rycq, denselven toewenschende lanck leven, gesontheit en voorspoet hier op der aerden, mitsgaders victorie over zyne vyanden tot welstant van het Tonquinse rycq en dat hetselve van vader op zoon voorterven en Batavia daermede in vrindechap en vrede als van outs leven mach zoo langh als son en maen haer schynsel sullen geven.

De jongste brieff die Uwe Hoogheys heer vader Annam Kockon, de Koninck van Tonkin, ende Uwe Hoogheys in handen van den gewesene captain Johannes Besselman aen ons hebben gelieven te senden, hebben wy wel ontfangen en met soodanigen eer ingehaelt als wy gewoon syn brieven van groote Koningen aen te doen. Voor desen, doen wy met het senden van coopmanschappen na Tonkin eenigh voordeel behaelen en de onkosten goetmaecken konden, hebben wy noyt in gebreecken gebleven te besorgen en te voldoen de goederen die by onse capitainen successive wierde g'eyscht, maer dewyle ons nu tzedert eenige jaeren gebleecken zy dat daermede tot Tonkin schade in plaets van winst behaelden, en 't geene wy gesonden hebben lange onverkogt in de packhuysen is blyven leggen, gelyck daer oocq jegenwoordigh nogh berustende zyn verscheyde coopmanschappen, die op andere plaetsen met goet en behoorlyck voordeel soude connen vertiert

en tegens andere whaaren omgeseth zyn geworden, soo sal Uwe Hoogheyt na zyne hooge wysheyt wel kunnen beseffen dat het ons onmogelyck is in dese tyt en soolange wy geen behoorlyck voordeel kunnen behaelen, sooveel en soodanige coopmanschappen te senden, als wy voor desen plagten te doen, wanneer den aftreck grooter ende de winst noch eenigermaten passabel was, mitsgaders doen wy het procedido ofte bedragen van deselve condon besteden in dienstige retouren, daer nu geen apparentie toe is en niet wesen sal, soolange den handel niet betert en wy op de aen te brengen coopmanschappen geen behoorlyck voordeel connen doen, zynde Uwe Hoogheyt het voorleden jaer bekendgemaect de reden waerom wy genootsaeckt zyn geweest te staaken den inkoop van de roude zyde, in Tonckin vallende, namentlyck omdat den Japanzen Gouverneur tot Nangasacky, daer wy die zyde weder moeten vercoopen en alleen kunnen vertieren, ons nu tzedert eenige jaeren daervoor sulcken geringen prys heeft betaelt, dat daerop de risico ter zee niet dragen ofte mede bestaen kunnen, 't welcq wy wel anders wenschten en hopen mogen dat in corten veranderen en beteren zal, opdat wy weder als voordesen soowel vercoop als inkoop in Tonckin mogen doen, werwaerts wy nu weder eenelyck afssenden een kleen scheepje met de nodige behoeften voor ons volcq, die onder het Tonquinse gebiet resideren en woonagligh zyn, en dan oocq eenigh zilvergelt tot inkoop van weynige zydestoffen, die wy van doen hebben ende tot ons gebruyk connen dienstigh zyn. Voorts is het ons uyt UEd^{le}. Hoogheys schryven aengenaem geweest te lesen de verklaringh van Uwe Hoogheyt dat de Hollanders boven alle ander vremdelingen in Uwe Hoogheys gunst staen, meerder eere genieten en als eygen ingesetenen werden g'estimeert, waerdoor wy ons verplicht agten niet alleen Uwe Hoogheyt seer eerbiedigh en genegentlyck te bedancken maer oocq de onderdanen van Tonckin in hooge agtingh te houden, mitsgaders allesints daer wy connen en gelegentheyt vinden behulpsaem te wesen, daer Uwe Hoogheyt ten vollen van gelieft verseeckert te syn. Jegenwoordigh hebben wy niets om aen Uwe Hoogheyt tot vereeringh te senden dan de naervolgende kleynigheden, die wy versoecken dat Uwe Hoogheyt niet en gelieft te estimeren naer de waerde, die kleen en geringh is, maer na de genegentheyt van den Gouverneur Generael en de Raaden van India, die groot ende oprecht is, te weten:

- 2 stucken carmosynroot laecken;
 - 10 d°. fyne salempoerissen;
 - 10 d°. bethillis en
 - 10 d°. moerissen.
- (Onder stont:)

Batavia in 't Casteel 16 July 1680.
 Den Gouverneur Generael van 't Nederlants India
 (Was geleecken:)

R. V. GOENS.

(*Terzyde stont Comp^{te}. zegel in rooden lacke gedrukt, daeronder:*)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Ed^e.

(*Geteeckent:*)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

's Avonts vertreckt van hier naer Palimbang tot affhael van peper 't schip den Eendragt, medenemende een missive van Haer Ed^e. aen de residenten Pieter van der Vesten en Willem Sabelaer, op heden getekent, alsmede eene in antwoord aen den ouden Sulthan Ratou, beyde van soodanigen inhoud als by 't affgaende briefboeck staet te lesen, sullende egter die aen den Sulthan hieronder mede volgen, hebbende gemelte bodem voor dat comptoir ingelaaden de volgende contanten en coopmanschappen, als:

26000 stucx Spaense realen;

79 packen diverse kleeden;

1 cas roosewater, voorts noch verscheyde schenckagiegoederen voor den ouden Koninck, provisien, schryftuygh en noch andere goederen, belopende tesaemen een somma van f 93478:13:8.

Volgt nu de missive, door Haer Ed^e. aen den ouden Koninck Ratou tot Palimbang geschreven.

Desen brieff comt uyt een goede ende oprechte genegentheyte van den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende Raaden van India op Batavia aen Sulthan Ratoe tot Palembang, die wys, verstandigh en voorsigtigh is, welke God Almagtigh gelieve te bewaaren by goede gesontheyte, welstant ende voorspoet, mitsgaders een geluckige ende vreedige regeringh in zyn coninckryk te verleenen, gelyck Sulthan Ratoe van den Gouverneur Generael en Raden van India van herten toegewent ende voorts bekendgemaect wordt:

dat den brieff nevens het geschenck van 2 oliphantstanden, 20000 draden garen, aen den Gouverneur Generael ende Raaden van India nu ses maenden geleden met een van Comp^{te}. scheepen gesonden, met behoorlyck respect, eere en aengenaemheyte ontfangen is, hebbende uyt denselven brieff met genoegen verstaen dat Sulthan Ratoe den inhoud van ons jongste schryven seer wel begrepen en aangewaert had het geschut, gelast aen Sulthan Ratouw te vercoopen, namentlyck 6 stucken en daernevens 75 kogels en 15 vaten buskruyt, waerby Sulthan Ratou gelieft te laeten berusten, sonder uyt Comp^{te}. logie meerder geschut te begeeren, dewyle den oorlogh tusschen Jamby en Johoor door Godes beschickingh nu al eenige tyt geleden in een goede vrede verandert is, en gevolgelyck Palembang vandaer voor geen quaet te vreesen heeft, blyvende den Gouverneur Generael ende Raaden van India danckbaer voor de goede onveranderlycke genegentheyte, die Sulthan Ratou haer is toedragende, die oocq van haere zeyde noyt sullen in gebreecken blyven sulx aen Sulthan Ratoe te bethoonen. Den Gouverneur Generael ende

Raden van India hebben oocq alsvooren met aengenaemheyt ontfangen den brief, die Sulthan Ratoe met Ingabey Derpa Mangala, Naya Widiana en Niti Sadana per eygen vaertuygh na Batavia gesonden heeft, welckers inhoude in de Hollandse taele overgeseth synde bevonden is te bestaen in 4 saecken, die Sulthan Ratou goetgedacht had aen den Gouverneur Generael en Raden van India bekend te maken, welcke daerop met een goede gelegentheyt tot antwoord dienen, dat den Hollandsen capiteyn ofte coopman, die als hooft vanwege de Comp^s. tot Palimbang resideert, bywyle aen Sulthan Ratou noch goederen noch gelt vooraff om na de bovenlanden te senden en daervoor peper te doen affeomen, gelyck van hem begeert had, verstrecken can, omdat hy daarvan niet althoos ruym versien is ende maer eenelyck sooveel heeft om de peper die dagelyx geleverd werd te cunnen voldoen, 't welck Sultan Ratou oocq genoeg by syn brief te kennen geeft, seggende dat den capiteyn van de 4 bestelde coopluynen dagelyx peper ontfangen maer deselve met geen cleeden ofte gelt betaelen wilde opstondt, sooals 't behoort, soodat hy noch veel aen de coopluynen schuldigh was. Aen zyn goede wille om deselve te voldoen als hy het vermogen heeft, moet het niet gebreecken, ofte hy soude tegen de uytdruckelycke ordre van den Gouverneur Generael ende Raaden van India misdoen en daerover niet ongestraft blyven, welckers begeerte altoos is, dat hy de peperleveranciers datelyck prompt voldoen sal, als hy daertoe de middelen aen de hant heeft, maer die niet hebbende, soo behoorde hem 't selve ten besten affgenomen ende evenwel met het peper leveren niet opgehouden te werden, als wetende dat haer daernae met de komste van een schip van Batavia geen betaling ontstaen sal, welck schip somtyts wel soo tydigh als nodigh is met de vereyschte contanten en kleeden voor Palembangh van Batavia niet can werden versonden, overmits deselve op verscheyde andere plaetsen mede te bestellen ende mitsdien althoos daarvan geen genougsaeme voorraet hebben, insonderheyt de Spaence realen van 8^e, die, soo se goet sullen zyn, eerst uyt Hollandt moeten coomen, zynde onderdanen van Sulthan Ratouw op deselve al wat te curieus en precys, uytsonderende soodanigen slagh die niet na hun zin en nochthans deugtsaem van silver en wigtigh syn, daerinne Sulthan Ratouw gelieft te voorsien ende de nodige ordre te stellen, ten eynde alle soort, goet ende swaer genoeg synde, mogen ontfangen werden ende oock gangbaer gemaect de Hollandse rd^s., wanneer Palimbang des te ruymmer van contanten sal connen besorght en buyten clagte gehouden worden, hebbende den Gouverneur Generael ende Raden van India al enigsints reeden om te twyfelen off se tot degene die by hun gedaen zyn, al wettige oorsaecken hebben gehad, nadien onsen capitain Egbert van Swenne, jongst van Palembangh door zyn sieckte hier weder op Batavia gecomen, claegt dat de 4 bestelde hooftleveranciers doorgaens gelt en goederen vooraff willen hebben eer se eenige peper begeeren te leveren, niettegenstaende sy weten dat het aen contanten en goederen in Comp^s. logie niet en ontbreekt, en dat se nae gedaene leverantie oocq

aenstonts voldaan werden, dat met de gegeve ordre van den Gouverneur Generael ende Raden van India overeenkomende is, maer niet om aen haer verstreckingh vooruyt, gelyck se begeeren, te doen, alsoo de Comp^e. voor desen zoo tot Palimbang als op andere plaetzen daerby te veel schaden geleden heeft, als Sulthan Ratou niet onbewust kan zyn, en daerom niet qualyck gelieft te nemen dat het uytborgten met goede insigten verboden is, werdende in 't bysonder groote klagten gedaen over den Chinees Intie Damar Paya, een van de 4 hooftleveranciers, teweechbrengende datter somtyts door andere geen peper in Comp^{es}. logie gebracht noch gewogen mach werden, en dat op een tyt als de schepen tot Palimbangh zyn en daernaer leggen wachten, voorts oock hem doorgaens tegens de Hollanders quaatwilligh aenstellende, ja gepoocht hebbende onsen capitain van Swenne het leven te benemen, dat onlydelyck is, en daerom Sulthan Ratou by dese ernstigh versocht werd, dat hy van syne voorsz. dienst magh afgestelt ende een ander bequamer en beter gehumeert man in syn plaas geseth, en hem geordonneert werden sich met de saecken der Hollanders niet meer te bemoeien, om verdere onlusten die daeruyt souden connen reysen voor te comen. Aengaende de schult van Pangeran Dipa, die Sulthan Ratou betaelt heeft, daerover houden den Gouverneur Generael en Raden van India hun vergenougt, en wegen de resterende debet van Ingabey Karty Outema, bedragende 5050 rd^s., hebben ordre gegeven dat tegens de 3000 rd^s. peperthol sal werden vereffent volgens de goede meningh van Sulthan Ratouw, aen dewelcke Johannes Schilhoorn, gewesen capitain tot Palembang, 2000 rd^s. soude schuldigh zyn, gelyck den brieff van Sulthan Ratou daervan mede gewagh maakt, waerop denselven Schilhoorn in de tegenwoordigheyt van de affgesondene van Sulthan Ratou hier ondervraagt en gehooft zynde, doen blycken heeft aenwysinge te hebben gedaen van soodanige middelen daeruyt Sulthan Ratou volcomen konde voldaan zyn geworden en noch betaelt worden can, indien het reets niet geschiet is, waervan de affgesanten van Sulthan Ratou naeder opening ende verhael sullen connen doen, gelyck oock het misnouden dat den Gouverneur Generael ende Raaden van India gegeven wert over het vervoeren van den peper in merckelycke meerder quantiteyt als by het contract bedongen is, en waerover den Gouverneur Generael ende Raden van India by haere brieven meermaels hun clagten serieuselyck ⁽¹⁾ aen Sulthan Ratou gedaen hebben en nog onlangs by die van den 28 Augusto 1679, dat nu 11 maenden geleden is, welcke klagten by desen brieff vernieuwt werden, als synde hier in de verlede maenden April ende May 8 Palimbangse vaertuygen verscheenen, die ruym 5½ duysent picols peper aengebragt hebben, behalven noch een vaertuygh dat voornoemde Intie Derma Paja volladen met peper na Bantam gesonden heeft, dat geensints magh gedooft worden, noch oock niet dat eenige peper door de Palimbangse ingesetenen ofte andere naer

(1) Er staat: *seruenselyck*. Andere fouten. die niet zoo hinderlyk zijn, laten wij maar staan.

Aetchin wert vervoert, gelyck den Gouverneur Generael ende Raaden van India vernemen dat mede geschiet, ende daervoor cleeden ende amphioen tot Palimbangh gebracht wert, regelrecht streydende tegens het contract, sulx den Gouverneur Generael ende Raden van India voortaan van mening zyn op alsulcke vaertuygen, met peper na Aetchin en Bantam vertreckende, te laten passen ende, 't zy in 't gaen off keeren deselve aentreffende, die alsdan te laeten bemagtigen, herwaerts te brengen ende met de geheele ladingh te confisqueren, daervan Sulthan Ratou syn volck gelieft te waerschouwen ende haer de vaert na derwaerts te verbieden, opdat se, het contrarie doende ende schade komende te leyden, daerover met geen recht noch reden soude connen klagen, comende oocq met het contract geensints overeen datter sooveel peper, 't zy dan voor reeckeningh van Sulthan Ratou, de Pangerangs ende grooten des lants ofte de Palembanghe onderdanen op Batavia gebracht wert, ende het gedyd oocq tot schade van de Comp^e., omdat se een costelycke logie tot Palimbang doorgaens houden eenelyck om peper te negotieeren en die dan met schepen vandaer te haelen, welcke daerdoor geen genoegsaeme ladinge soude cunnen becomen en oversulx ledig ofte wanladen moeten terughkeeren, invoege Sultan Ratou sorge gelieft te dragen dat sulx voortaan niet meer geschiede maer het contract volcomen onderhouden en naergecomen wert, zynde by desen 2^e brief van Sulthan Ratouw oock tot schenckagie geweest 100 picols peper, 2 picols eliphantstanden en 500 draden gaaren, die by den Gouverneur Generael met aengenaemheyt geaccepteert en waervoor se oocq danckbaer zyn, versoeckende hetgeene by desen haren brief oocq uyt een goede genegentheyt gevoecht is, mede soodanig magh aenvaert werden, bestaende in:

2 p ^s . groene	} phelpen;
2 p ^s . carmosyne	
13 @ root scharlaecken;	
10 @ groen laecken;	
5 p ^s . goude Souratse allegias;	
3 p ^s . silvere Souratse d ^{os} .;	
10 p ^s . fyne moerissen gebl ^t .;	
10 p ^s . salempoeris gebleeckt;	
5 @ garioffelnagelen;	
5 @ foely;	
10 @ rompen;	
2 cassen met roosewater;	
1 picol sandelhout.	

(Onder stont:)

In 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java desen 16^e

July 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^e. zegel in rode lacke gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Ed^{le}.

(Was getekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Heden ter ordinary vergaderinge is den onderkoster der Nederlandse kercq Jan Cavin op zyne aanbiedinge tot coster van de inlandse off Portugeese kercke aengesteld, vermits den tegenwoordigen koster der voorsz. inlandse kerk Jan de Bomeny door ouderdom versocht heeft daarvan te werden ontslagen.

18 d^e. Voormiddagh zyn de twee Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja op hun versoeck binnen 't Casteel geweest ter audientie by Zyn Ed^e. de Heer Gouverneur Generael ende oock vervolgens in 't particulier by d'Heer Directeur Generael als by de Heer Ordinaris Raat Anthonio Hurdt, synde de Heer Bort niet binnen 't Casteel, in geleyde van den ondercoopman Cornelis Spanbroeck, principael hunne bootschap zoowel by Syn Ed^e. als d'andere heeren wesende tot een geyereert en meermaels voorgesteld versoeck datter doch 2 brieven aen haeren Keyser mogten werden geschreven en zy met eene derselver tot antwoord op die zy van Zyn Mayesteyt hadden medegebraght werden voorsien, alsoo se anders niet en souden derven weder by Syn Mayesteyt verscheynen, jae veel liever wilden hier blyven en sterven, schynende hun daeraen alsoo ten uyttersten gelegen te laten, met verder supplicatie men wilde daerop achtnemen en oocq over de hooge Hoccieuse regenten niet clagtig vallen, opdat onse saecken in China, waervan zy alsnoch veel voorgaeven, daerdoor niet mogten veragteren en verhindert werden, want die regenten waeren daer meester en souden andersints na haer gevoelen geensints gedogen dat onsen nu mede te gaenen affgesant mette brieff aen den Keyser naer 't hof van Peckin quamen op te reysen etc. Daerop haer gedient wiert dat men daerop soude letten en haer ambassadeurs communicatie van de te schryven brieven geven door de Heeren Gecommitteerden over haere saecken en met wien zy dan verder condon spreken, mitsgaders dat hun vertreck na Hoccieu nu eersdaags stinde voort te gaen, daermede men dan van dit propoost affbrack, en naerdad ze met wat banquet en een glas wyn waeren onthaelt zyn se alsoo op den middagh met de caros van Zyn Ed^e. weder naer hun logiement gekeert.

's Namiddags keert uyt de Straat van onse kruysers terugge de fluyt Oosterblocker met een kleen advisje, door den commandant schipper Reynier Reyniersze etc. uyt de fluyt Swanenburgh aen Haer Ed^e. op gisteren gecarteert, dienende eenlyck ten geleyde van gemelte bodem.

19 d^e. Laat in den namiddag erlangen per Javaens vaertuygh van Bantam een brieffjen, door de heren ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze uyt 't schip Coevorden aen Haer Ed^e. op gisteren geteeckent, bevattende kortelyck 't volgende:

dat de jongste Bantamse gedaene ambassade in de persoonen van Keey

Aria Mongonsadana en Keey Nebey Astradjaja naer Batavia volgens become berigt tot geen ander eynde door den Sulthan soude geschiet zyn als om tyt te gewinnen, totdat se hunne verwagte schepen en vaertuygen van diverse quartieren onbecommert tehuys hadden mitsgaders haer in volcomen postuir van voor- en tegenweer te connen brengen;

den Pangeran Inningorat en veele andere grooten hadden hun misnoegen getoont over dat den jongen Sulthan noch sooveel wercx van de Hollanders scheen te maecken, daerop den ouden Konincq hun verseeckert soude hebben sulx alleen geschiede om d'onse in slaap te wiegen en dat men by den uytslag wel soude bevinden wat van de saacken waere etc.; en wist men nu, na 't scheen, al wat seecker dat soowel al 't gedoente van den regerenden Sulthan als de importantste affaires van 't rycq alle noch door 't bestier des ouden Conings beschickt wierden, en gelyck men van alle kanten wiert berigt soo soudon den Koninck en meeste grooten soo weynig inclinatie tot den vrede hebben, dat, schoon men all van de bewuste twee pointen, als de restitutie der wechgelopene slaven mitsgaders vergoedinge der geledene schaden, desisteerde, zy al egter nu geensints genegen soudon wesen het oude tractaat bij vernieuwinge te ampecteeren; den ouden Sulthan had mede opentlyck verclaart onse ambassadeurs noyt eenigen toegang tot hem te sullen vergunnen voordat zy de Engelse vrunden hadden wesen begroeten, 't gunt belachelyck scheen, etc.;

na de antwoorde die met onsen resident Caeff van Batavia wierde verwacht op de overgesondene onredelycke articulen verlangden de Bantammers seer, als hebbende den Sulthan dierwegen aen d'onse belast op 't arrivement van gemelte resident Caeff 't zy by dagh ofte nacht ten eersten ten hove te moeten verscheynen om hem van alles openinge te doen etc.;

door de geheyme aenbrengers was ervaeren dat den ouden Conincq ter aencomste onser ambassadeurs voornemens soude zyn geweest deselve schelmagtigh te laeten vermoorden, doch dat dit heyloos voornemen door den jongen Sulthan tegengesproocken waere geweest, als reeckenende sulx voor te grooten schande, doch was evenwel met al de rest niet seer veel te betrouwen;

de quaade stoockeryen der Europeesche vrunden tegens ons verminderden geensints, hebbende, soo men rugte, by tyde van oorlooge tegens de Comp^e. den Koninck belooft haere hulpe in geenem deele te sullen ontrecken;

oock hadde den jongen Sulthan onsen Capiteyn Maleyer Abdul Bagus soecken te debaucher en hem eyndelyck voorhoudende dan maer alleene naer 't vertreck onser ambassadeurs sich op Bantam noch wat te vermaecken, 't welck door hem was afgeslagen en gesecht dat hy, onder Comp^e. gebiet staende, sich oocq met en nae onse ambassadeurs moste rigten en gehoorsaemen;

van Lampon was eenige daegen herwaerts een goede quantiteyt peper op Bantam aegebragt, gelyck sulx en 't verdere breder in 't aencomend brieffboeck onder de Bantamse papieren te beoogen zy.

's Avonts gaet de fluyt Oosterblocker met een brieffje en party provisien voor de cruyssers aen den commandant schipper Reynier Reyniersze weder na de

Straat Sunda, 't voorsz. brieffje eenlyck dienende ten geleyde van gemelte bodem ⁽¹⁾, gelyck by 't affgaende brieffboeck is te sien.

Heden ter ordinarie vergaderinge onder 't affhandelen eeniger Chinese saecken ende wegens de te doene rescriptie na derwaerts, is verstaen op 't request van den Chinesen tolcq Limlacco, den 28 des voorleden maants ingedient, om vergoedinge voor zyn gedaene diensten aen d'onse in Hocksieuw zedert 3 à 4 jaeren herwaerts, hem alsnu met die pretentie aff te wysen, doch met toesegginge dat men by goet succes onser saecken en negotie en nu voorgenome commissie in China hem na billickheyt sal bedencken, omme te ervaren off hy alsoo, hoewel van weynigh verwagtinge, noch wel yets ten besten van ons soude komen te doen en toe te brengen.

Wyders is mede goetgevonden de schenckagie, jongst door de Hoccieuse regenten aen den coopman Jacob van der Plancken, de ondercoopliden Adriaen de Man en Jurjaen Munnick mitsgaders den schipper Harmen Ruyter op hun vertreck uyt Hoccieuw gedaen, haer in eygendom te laten behouden als van weynigh belang en in consideratien van zyn oncosten gecompenseert, gelyck sulx by 't resolutieboeck in 't brede staat te beoogen.

20 d°. Achtervolgens het geresolveerde op 16 deser verzeylen desen ogtent in geleyde van de sloep de Pauw naer Tanjongpoura off de rivier van Craoangh tot affhalinge der gereede pady etc. 3 inlantse vaertuygen tot vermydinge van oncosten, met eenige matrosen van de schepen te deser rheede voorsien, medenemende een brieffje aen den vaendrig Jan Bervelt in Comp^e. veltschans aldaer, op heden geteeckent, behelsende kortelyck:

aengesien de affgesondene des Sousouhounangs de Carwangse ingelanden eenige wetten hadden willen stellen, doch nu vertrocken waeren, dat men na desen alle de inwoonderen daeromtrent soude moeten gewinnen naer niemant als de Comp^e. te luysteren en alleen onse beveelen te gehoorsaemen, en daerom soudent de hooftden oock moeten versorgen de Nederlandse munte by haer daer overal gangbaer wiert gemaekt, en verder die van boven Tanjongpoura genodigt en by verscheyninge tot gehoorsaemheyt en trouwe aen de Comp^e. en onderlinge ruste en vrede aangemaent, en dat se alle soorte van rovers vryelyck mogten afwysen en dootslaen en geen vreemt geboefte in haere lantpaelen gedoogen, onder belofte wy haer dan oock tot een goeden schermheer sullen strecken, en dat zy wyders alles aen den bevelhebber op Tanjongpoura mosten voordragen, sonder dat zy sich na Cheribon off elders buyten onse expresse ordre behoeven te begeven, gelycq sulx en 't verdere raakende 't maecken van londt aldaer etc. in 't affgaende brieffboeck breder is te lesen.

De Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja, op eergisteren voormiddag by den Heer Gouverneur Generael als oock by de Heer Directeur Generael etc. op hun versoeck ter audientie geweest zynde en alsulcke redencavelingen gevoert hebbende als onder dien dato staen aengeteeckent, hebben desen morgen wederomme by den Heer Directeur Generael hun vervoecht en cort daerop

(1) Er staat: boden.

oock by den Heer Balthazar Bordt, zynde ditmael sonder ymants geleyde en met hun eygen draagstoelen binnen verscheenen, versoeckende om mits haer cort aenstaende vertreck over eenige saecken en ten reguarde van de brieven, die door de Hooge Regeringe alhier aen den Keyser in Peckin als aen de hooftregenten in Hocksieuw, namentlyck den Sinong, Povy en Combou stonden te werden geschreven, yets te mogen spreeken en voordragen. En dewyle de voorsz. conceptbrieven na resumptie en approbatie van Haer Ed^{le}. reets onder de sorge van d'Heer Ordinaris Raadt Willem van Outhoorn door onse Chinese ingesetenen Tengelaue en Bonsiqua in minut off kladde uyt onse in de Chinese taele zyn overgeseth en getranslateert, soo is daerop (mits de laatheyde des saysoens gansch geen uytstel meer vereyscht om hun reyse naer China te doen tardeeren) met communicatie en goetvinden van Zyn Ed^t. en d'Heer Directeur Generael verstaen, de Heeren Raaden Bort, Outhoorn en Camphuys, die als commissarissen de saecken en conferentien met de voorsz. Chinese ambassadeurs doorgaens hebben bygewoont en uytgevoert, te versoecken omme alsnu de facto deselve gesanten nochmael voor het laaste te hooren ende haerlieden dan oock meteenen volgens resolutie van 7 deser communicatie te geven van de voorsz. getranslateerde conceptbrieven, aen den Keyser en regenten van Hockieuw alsnu in handen van onsen af te gaenen gesant, den capiteyn Hendrik van den Eeden, in comp^e. van haer Chinese ambassadeurs te schryven, en te vernemen wat gravaminas off redencavelingen sy daertegens mogten in te brengen en te seggen hebben. Ingevolge van 't welcke dan voornoemde heeren ten huysse van de Heer Ordinaris Raad Balthasar Bort by den anderen gecomen zynde, daer inwylen de voorsz. Tartarise gesanten met haer raatslieden Lappora en Limlacco reets verscheenen en oock onderentusschen de Chinese Tengelaue, Bonsiqua, Tencqua en Tesiong met de kladt- off minut- Chinese translaten der af te senden brieven aen den Keyser en regenten van China mede onthoden waere, soo wiert naer eenige weynige preallable complimenten en discoursen ⁽¹⁾ dese conferentie begonnen met aen de gesanten te laeten lesen, vooreerst de conceptmissive aen den Sinongh in Hockieuw 't welcq soo terloops door haer volbragt wesende, zeyden zy ten eersten daerop, den inhoud van die brieff soodanigh als se geschreven waere niet te connen verstaen noch te begrypen, alsoo er van sommige saecken en onder anderen oock van d'E. Caesars gedaene beloften wegens de te doene adsistentie van schepen en crygsvolcq aen den Keyser wel drie à vier maelen en voor en agter in de voorsz. brieff van gesproocken wiert, en dat zy oversulx veel liever soudens sien dat men van ider saeck en belang apart en bysonder handelde, gelyck de Chinese maniere van schryven medebrengh; waerop haer door de Heeren Commissarissen wierde gedient dat sulx wel haere maer dit soodanigh onse maniere, methode en gewoonte van schryven waere om van de dingen en saecken te spreeken en te schryven, daer en soo se te passe quamen; naer 't welcke in 't overlesen en discoureren onder malcanderen over sommige perioden in de brieven vervat, soo scheenen sy ambassadeurs hun daerover al vrywat te ontsetten, en begonden

(1) Er staat: *discoursen*.

soo eenige swarigheden voor te werpen, met ernstigh versoeck datter doch 2 brieven mogten geschreven werden en zy doch maer met eene aen haeren Keyser mogten werden voorsien, die alleen diende tot antwoord op zyne gedaene versoeck ten reguarde onser adsistentie van schepen etc^a. en waerom die alsnu niet was connen gesonden werden etc., 't welcq dan beantwoort zynde, als in de voorige conferentien mede wytlopigh genoech staet genoteert, dat sulx tegens onse maxime van doen en oock de reden was stryden, dat men op een tyt over een ende deselve saecken en aen den Keyser twederhande brieven souden schryven, maer dat wy tot antwoord op de ontfange keyzersbrieff op alle de saecken, daarvan in deselve gemelt stonde, oock weder de nodige antwoord by desen eene brieff begrepen en laten souden, op welke antwoorde zy dan, als uyt de voorige gehoude besoignes onderrecht zynde dat de door ons te schryven brieff oock in handen van de door ons af te sende gesanten soude werden bestelt en medegegeven en zyluyden alsoo sonder brieven vanhier vertrecken, soo verclaerden daerop rondtuyt dat se sonder ⁽¹⁾ een brieff off eenigh schriftelyck bescheyt van hun aencomste en verrigten van den last hares Keyzers te desen plaatse niet weder voor denselven haere heere souden derven verscheynen en dat zy, die met een brieff gecomen waeren, oock weder met een antwoordt daerop behoorden te werden gedient, men conde dan in de brieff, door onsen gesant te senden, sooveele saecken wegen den handel als andere versoecken stellen als men geliefde. Hierop zeyden de heeren commissarissen dat sulx in alle landen van de werelt de gewoonte waere dat, wanneer der imant als een affgesant off ambassadeur gesonden wierde, dat die oock de brieven, schriften en versoecken van haere meesters quamen mede te nemen, en dat wy derhalven nu oock onse antwoordbrieven, zoo aen den Keyser als Hoccieuse regenten te schryven, in handen van den persoon die wy geresolveert hadden tot aanbiedinge van onse dienst en te versoeckene saecken aen de Keyserlycke Mayesteyt naer Peckin op te senden, te intrageren en mede te geven, sonder dat sulx by haer qualyck conde werden geduyt, temeer dewyle de keyzersbrieff, door haer gesanten hier gebragt, al in 't begin van 't jaer 1679 even naer 't vertreck van d'E. Martinus Caesar zaliger, uyt Hoccieuw aldaer affgecomen zynde, doenmaels maer simpelyck aen den coopman Jacob van der Plancken was behandigt om aen Haer Ed^a. tot Batavia te bestellen, doch denselven door de laatheyt en 't verloop des noordersaisoens doenmaels met de hoecker de Brantgans weder terugh nae de rivier en stadt Hoccieuw hebbende moeten keeren, soo hadden de Hoccieuse regenten daerna eerst aen den Keyser voorgedragen om tot bestellinge van de brieff selfs 2 personen als ambassadeurs na herwaerts te senden, en 't welcq in Peckinse hof oock geaprobeert zynde, dat men doen eerst daerna ons gemelte opperhoofd d'E. van der Planken de voormelte keyzersbrieff weder affgeeycht en affgenomen hadde; waerop en over weder eenige discoursen en redenkavelingen wederzyts gevallen zynde, soo is by haer in de voorgeworpe swarigheden wegens haere personen gepersisteert, sonder oock selfs in de van terzyde gedaene vraege off zy dan met een duplicata van onsen aff te senden brieff aen den Keyser souden gedient en tevreden zyn, sich te genougen

(¹) Er staat: *souden*.

maer absoluyt sulx te declineren uyt redenen, naer 'tscheen, en voor haer niet sonder oorsaeck, datter in de brief, welckers principaale substantie hun buyten twyffel (soo uyt die aen den Zinongh als de verklaringen onser Chinesen die de translatie hebben gedaen) al voor 't meerendeel zal bewust en bekend zyn, verscheyde redenen en poincten stinden, daervan haren Keyser ignorant gehouden en geblinchoot zynde en eens de rechte kennisse krygende, sulx wel groote ontroerten mochte veroorsaecken en wel coppen kosten, daerin dat zy vaststelden dan almede niet te sullen misdobbelen en de schult veel op haere schouderen gelecht werden, en derhalven door hun eyndelyck niet sonder ontsteltenisse volhert te uytten dat se sonder eenige brief offte schriftelyck bewys deser Hooge Regeringe van haer aencomste en verrigten ten dienste haares Keysers alhier geensints dorsten terugge naer huys keeren ofte van hier gaen, al wilde men hun oocq geboeyt na boort brengen, want zy doch in sulcq geval naer Chinese wetten absoluyt haere hoofden soude quyt syn, en derhalven al soo lieff hier als daer sterven wilden, met nader reyteratie dat doch d'Heeren en Regeringe der stadt van haer saecken en personen gelieffden te considereren en haer tot betoninge van hun debvoir en verrigten alhier met eenigh geschrift tot antwoord en verantwoordinge voor den Keyser te voorsien, al was het oocq maer op 't satzoen van een credentie, soodanigh zy er van hunnen Keyser een medegebragt hadden, sonder dat daerinne iets behoefde geschreven off gemelt dan alleen waeromme de versochte adsistentie van schepen ditmael niet was connen gedaen en gesonden werden, thonende sich allesints zeer verlegen en alsoff zy vaststelden haer leven al half quyt te wesen, en niet min de messieurs Lappora en Limlacco, die eyndelyck (en bysonder den laasten) klagende wyse begonden te seggen, dat in de brieven aen den Keyser stont aengehaelt van de tolcken en off zy Syn Mayesteyt en de Compe. ter quader trouwe gedient off ten minsten quade vertalingen gedaen hadden, en dat sulx voor den Keyser komende ten eersten haer coppen soude kosten, sulx men wel conde zien zy in 'tgantsche wercq nu geheel verseth stinden, seggende alsnoch zy dorsten by de regenten in Hoccieuw sooveel niet spreecken dan men hier wel meynde dat zy conden en mogten doen, en insgelycx de ambassadeurs dat in Hoccieu de regenten meester waeren en zy daer oocq niet te seggen hadden, twyffelende off dat by voortganck onser brieven en clagten over de Hoccieuse regenten onsen af te senden ambassadeur ons ooghwit al stonde te berycken om naer boven naer Peckin op te reysen ofte oyt voor den Keyser daarmede te sullen verscheynen. Naer welcke redenen en discoursen over en weder dan eyndelyck by de heeren commissarissen in overlech genomen zynde (mits de ernstige instantie en 'turgeren der ambassadeurs op 't point van een brief mede te mogen hebben en dat zy oocq al vrywat verbaest scheenen te wesen) omme dan ietwes tot een middelwech daeromtrent uyt te vinden sonder evenwel van de voorige intentie der Hooge Regeringe af te wycken, soo is daerop gemeent dat men tot derselver gerustheyt en eenigermaten voldoeninge een geschriftje by forma van een acte soude kunnen opstellen van 't betoonde debvoir en verrigten der heeren Tartarische ambassadeurs gedurende hun aenwesen alhier, zoodanigh men meende dat men aen haer met communicatie en approbatie

der Regeringe soude connen medegeven, en hetwelcke ingevolge van dien dan oocq aenstonts by de heer Joannes Camphuys is geschiet en geconcipteert, van inhoudt als volgt:

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende Raaden van India geven dese acte van betoont devoir aen de heeren ambassadeurs Liolauja en Lilauja, door den wytberoemden en grootmagtigen Keyser van Tartarien en China affgesonden aen deselve Haer Hoogh Ed^{le}. tot Batavia.

De keyserlycke ambassadeurs hierboven genoemt tot Batavia aengecomen zynde, hebben den brief van Zyn Keyserlycke Mayesteyt aen den Gouverneur Generael ende Raaden van India behoorlyck overgelevert en oocq gedurende haer aanwesen tot Batavia naer haer vermogen beherligt ten dienste van denselven hunnen Heer den Keyser, en dewyle den Gouverneur Generael en Raden van India naer 't lesen van gemelte Zyn Mayesteyts brief goetgevonden hebben 2 van haere gesanten aen Zyn Mayesteyt naer China af te senden, soo is oocq met eenen verstaen de brief, die tot antwoord sal dienen op gemelte Zyn Mayesteyts brief, ter handt te stellen aen deselve Hollandse ambassadeurs om tot Peekin aen Zyn Keyserlycke Mayesteyt overgelevert te werden, in dewelcke dan oocq alles is begrepen en vervat 't geen den Gouverneur Generael ende Raaden van India aen den wytberoemden en grootmachtigen Keyser van China hebben goetgevonden by hetselve hun antwoord bekend te maken, te versoecken en aen te bieden, en specialyck om wat reden de schepen en het krygsvolcq, dat Zyn Mayesteyt van den Gouverneur Generael en de Raden van India geeyscht en versocht heeft, soo spoedigh niet en connen gesonden worden als Syn Mayesteyt sich schynt in te beelden dat soude connen geschieden, waervan oocq met deselve Zyn Mayesteyts ambassadeur omstandigh is gesproken en gehandelt, daer zy oocq Zyn Keyserlycke Mayesteyt uyt eygen ondervindinge mondeling soodanig bericht en rapport van sullen connen doen als in deselve brief, die de Hollandse gesanten aen Zyn Mayesteyt sullen overleveren, omstandigh staat uytgedrukt.

Gegeven tot Batavia in 't Casteel den 20 July anno 1680.

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont Comp^r. zegel in roden lacke gedrukt en daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^s.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

't Welck soodanigh op de beste maniere aen de Chinesen Tengelauw, Bonsika en Thencqua door vertalinge uyt het Portugees gesecht ende by haer in de Chinese taele opgeschreven zynde, soo wiert het doen voorts soo in clade de ambassadeurs

voorgehouden, onder dese verclaringe en precautie dat de heeren commissarissen op de door haer voortgebrachte redenen en verdere gewisselde discoursen sulx nu t'hunner satisfactie en genougen soodanigh hadden opgesteld en gemeent tot een acte van debvoir off soodanigh men het dan noemen mochte de ambassadeurs te sullen connen medegeven en terhandt stellen, doch dat haer E. echter daer noch niet seeckers van conden belooven ⁽¹⁾, tenzy het alvorens by Syn Ed^t. en de verdere leden van de Hooge Regeringe oock soodanigh wierde geaprobeert ende voor goet gekeurt, 'tgunt zy wel conden begrypen, waerinne dan gemeent zy dat het voornemen (om den Keyser de waerheyt van alles wegens onse intentie tot zyn dienst en 't point van den handel en hoedanigh wy daeromtrent in Hoccieuw wierden getracteert door den brief, met onsen gesant den capiteyn van den Eeden aen den Keyser aff te schicken, bekend te maecken en voor oogen te stellen) geensints sal werden gehindert, ende waarmede dan naer genome lectuura de voorsz. Chinese off Tartarise ambassadeurs sich hebben vergenoucht en tevreden gehouden en verclaart het soo dan te sullen wel wesen, inwylen dat zy doen, mits het al wat laat over middagh was geworden, het hert wat sterckte en aeten, als wanneer het omtrent vier uyren geworden zynde, is den secretaris Joan van Hoorn over by Syn Ed^t. de Heer Gouverneur Generael gesonden om 't gepasseerde met de gesanten en oock den inhoud van 't bovenstaende geformeerde geschrift Zyn Ed^t. bekend te maecken en desselfs goetvinden daerover te vragen en te hooren, die daerop sulx geaprobeert en t'eenemael voor goet aengesien hebbende, gelyck Zyn Ed^t. seyde dat reets gisteren ten vergaderinge by discourse mede wel hadden gedaen en dat men die ambassadeurs inderdaet niet wel sulx con weygeren off sonder eenigh schriftelyck bewys off teecken van de Regeringe alhier weghstieren, soo is den secretaris al voort oocq doen meteenen gesonden by den Heere Directeur Generael Cornelis Speelman, denwelcke dan insgelycx het gepasseerde met de ambassadeurs gehoord hebbende, seyde dat het ten principalen accordeerde en overeensloech met hetgeene zylieden op eergisteren in het besoeck omtrent zyn E. by discoursen oocq all hadden geallegeert, en dat zyn E. sich wyders met de voorstaende forma van acte ofte geschrift tot contemplatie van haer ambassadeurs oocq wel volkomen conde confirmeeren, met meninge dat zy sich daarmede nu oocq gansch wel tevreden souden houden, naer 't welcke dan, mits de vorder Heeren Raaden Hurt en Blom niet binnen 't casteel waeren, dese approbatie en confirmatie van 't meergenoemde geinsereerde geschrift ofte acte voor haer ambassadeurs haerlieden is aengesecht en bekendgemaect, deswegen zy dan de heeren commissarissen bedanckte, en zyn alsoo jegens den avont even nae vyff uyren met een beleeft afscheyt wederom naer huys gekeert in hun draegstoelen, gelyck zy van de voormiddagh gecomen waeren.

's Avonts komt alhier van Malacca te verschynen de sloep Duyvenburgh met een briefje door de Heer Gouverneur Jacob Joris Pits en raat aldaer aen Haer Ed^e., onder dato ultimo May passado gedagteeckent, van geen en inhoude nodich

(¹) Er staat: *gelooven*.

in desen aen te haelen, invoegen tottet aencomend briefboecq onder 't quartier Mallacca wert gerefereert, spreekende ten merendele van 't aengehaelt Armeens Sourats scheepje van den Armeender Gosia de la Croux, weswegen hieragter ten tyde 't nodige wel sal werden genoteert.

21 d°. Heden voordemiddagh is alhier ter stede na omtrent 8 daegen sieck geweest te zyn in den Heere ontslapen juffrouw Louysa Brassar, huysvrouwe van de heer Ryckloff van Goens de jonge, Extraordinaris Raad van India en out Gouverneur van Ceylon, en weswegen dan 's namiddags na de predicatie de gesamentlycke tegenwoordige Heeren Raden van India nevens de oude Heeren Laurens Pit en Pieter van Hoorn collegialiter ⁽¹⁾ de condoleance van Zyn Edl. de Heere Gouverneur Generael hebben affgelecht, alsmede uyt name van d'Edl. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, als die door seecker accident sulx in persoon niet heeft connen doen.

22 d°. Tegens den avont wert de huysvrouw van de Heer Extraordinaris Raat van India Ryckloff van Goens de jonge statieus in de Nederlandse kercq deser stede ter aerde besteeft, werdende 't gevolg door de hier noch aenwesende heeren Chinese Tartarische ambassadeurs, die naest aen de Heeren Raaden van India en in geleyde van den secretaris Joan van Hoorn gingen, nevens veele der gequalificeerde deser stede verselschap etc.

23 d°. Op gisteren in Rade van India gearresteert en verstaen zynde, omme de Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja heden morgen haer afscheyt te geven en haere medegebragte credentie op hun ernstige instantie benevens de acte van hun betoont devoir (almede t'haren versoecke opgesteld ende hiervooren in de gehoude conferentie onder dato 13 deser geinsereert) in volle vergadering te overhandigen en insgelyx alsdan voorts onse brieven aen den Keyser in Peckin en de hooftregenten in Hoccieuw aen onsen g'eligeerden affesant, den capiteyn Hendrik van den Eeden, meteenen ter hant te stellen en dan voorts tesaemen alsoo haer afscheyt naer boort te geven, soo is haer sulx noch desen middagh door den coopman Jacob van der Plancken nevens de ondercooplieden Cornelis Spanbroeck en Johannes Truytmans als onse Chinesen Soeko, Coeko en Ganthenqua aengedient en bekentgemaect dat se zich daertegens gelieffden te prepareren en gereet te houden omme met statie affgehaelt en alsoo door gecommiteerde met eenige carossen binnengeleyt te werden, op welcke gedaene bootschap zy dan soodanigen versoeck van uytstel etc. hebben gedaen als uyt het onderstaende schriftelyck gerapporteerde der voorsz. gecommiteerdens can blycken.

Wy ondergeschreven syn ter ordre van de Edele Heer Gouverneur Generael en d'E. Heeren Raaden van India geordineert nevens de Chinesen Litsoeko, Koeko en Toysion te gaen ter logiementen van den ambassadeurs Liolauja etc. hun aen te dienen dat se haer in alles hadden vaerdig te maken, de bagagie etc. aen boort te senden, omme op morgenogtent door gecommiteerdens affgehaelt, in 't casteel en by Haer HoogEdl. in de

(1) Er staat: *collegialert*.

vergaderzael gebragt, daer de brieven off geschriften te ontfangen, afscheyt te nemen en dan naer boort geleyt te werden.

Waerop haer E^a. ons in antwoord diende, dat se welgenoecht waeren op morgenogtent omtrent Haer HoogEd^{le}. te verscheynen, versoeckende de brieff off geschriften, die voor haer soude dienen, open te ontfangen en deselve t'haren huysse te brengen, aldaer een dagh over te houden om op overmorgen uyt haer logiement met deselve aen boort gebracht te werden.

De reden dat haer E^a. een dagh uytstel versoecken is, omdat se hun behooryck afscheyt van dese en geene vrienden etc. gaerne soude willen nemen.

(*Onder stont:*)

Batavia 25 July 1680.

(*Lager:*)

UEd^{le}. gansch nedrige en gehoorsaeme dienaeren

(*Was geteeckent:*)

JACOB VAN DER PLANCKEN.

JOHANNES TRUYTMANS *en*

CORNELIS SPANBROEK.

Welck rapport en versoecq dan door Syn Ed^t. in Rade des namiddags gecommuniceert wesende, soo is daerop goetgevonden genoemde Chinese ambassadeurs haer versoek in soo verre te accordeeren, dat men hun het begeerde uytstel tot overmorgen oghtent sal toestaen en in keure geven om de acte van hun betoont devoir, die zy sullen medenemen, op morgenogtent uyt handen van Zyn Ed^t. de Heer Gouverneur Generael als uyt haer selven te mogen komen ⁽¹⁾ ontfangen, ofte wel dat men anders hun deselve t'haren huysse door handen van den secretaris deser vergaderinge sal doen toebrengen, omme dan echter voor overmorgen naer 't voorige arrest door gecommiteerdens binnengehaelt en, nadat se de overleveringe der brieven des Keyzers en Hoccieuse regenten aen onsen gecommiteerden affgesant, den capiteyn Hendrik van den Eeden, in behoorycke maniere sullen hebben bygewoont, verder afscheyt gegeven en tesamen wyders door de gecommiteerdens naer boort geconduiseert te werden; met welcq bescheyt de voorsz. E. van der Plancken en Spanbroek nevens de Chinesen weder naer voorsz. Chinese Tartarische ambassadeurs hun hebben vervoegt, die daermede nu alsoo wel vergenoucht en tevreden waeren en versochten dat haer de acte van betoont devoir ofte de geschriften die zy soudens medenemen op morgen vroeck mogten werden t'haren huysse toegebracht en by haer ontfangen, en dat zy dan tegen overmorgen soudens connen gereet syn, om als het Haer HoogEd^{le}. belieffde voort te connen vertrecken.

's Avonts erlangen per Javaens vaertuygh een brieffje, door onse ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze uyt 't schip Coevorden voor Bantam aen den resident Willem Caeff alhier op gisteren geschreven, behelsende eenlyck dat 't hoeckertje de Boode van 't eylant Mauritius in de Straat Sunda was verscheenen

(1) Er staat: *konnen*.

en ten hoove op Bantam alles noch op den ouden voet heenen liep en den Konincq noch weynigh onderscheyt scheen te maecken off het oorlogh ofte vrede met de Comp^e. wierde, doch al het wagten ten hoove was maer na des resident Caeffs terughcomste mette antwoorde van Haer Ed^s. op hun overgesonden geschrift ect^a.;

't Engels schip de Falcon was uyt Engelant in de Straat Sunda gepareseeert met tydinge en passant dat de saecken tusschen onsen staat en Engelant alsmede Vranckryk noch wel gestelt waeren, doch de 2 laaste op hun vertrek uyt Engelant eerstdaegs met den anderen stinden te breecken, en hoe den capiteyn Wildy van Bantam in Engelant had tydinge overgebracht datet reets oorlogh tusschen ons en die van Bantam was geweest ect^a.

Heden is ter ordinary vergadering by Haer Ed^s. raeckende de saecken van China ende de verleende acte van betoont devoir aen die ambassadeurs mitsgaders 't terughsenden der Palimbangse gesanten alsmede de geconcipieerde instructie voor 't collegie van Heeren Heemraaden en hunnen geformeerden eedt etc. alsulx gebesoigneert en geresolveert als by 't resolutieboecq onder huydigen dato omstandigh staat te lesen.

24 d^e. Ingevolge van het hiervooren genoteerde en gepasseerde met en ontrent de Chinese Tartarische ambassadeurs, soo zyn heden voormiddagh ontrent 11 uyren den secretaris deser vergaderinge Joan van Hoorn terhandt gestelt de acte van betoont debvoir, voor gemelte Chinese Tartarische ambassadeur (om door haer medegenomen te werden) opgesteld en op gisteren door Zyn Ed^t. en den secretaris uyt naeme van de Regeringh geteeckent en in de Duytse en Chinese taele geschreven, besyden oocq de originele credentiebrief van haeren Keyser voor haer ambassadeurs, op 28 December voorleden jaers op gedaene affvordering te deser vergaderinge overgelevert en op diverse harer iterative sollicitationen goetgedacht, naerdats autenticq gecopieert en ten overstaen van den notaris Jan Keyzers tot verscheyde onser voorneemste Chinesen, die voorsz. credentie hebben gecopieert en getranslateert, door haer selve voor de waerheyt van de gelycke inhoud geteeckent zy, die dan in een silvere schotel, met een geel zattyne cleet met zilvere canten overdeekt, wierden gelecht en door een helmbardier van Zyn Ed^t. gedragen, en waermede dan gemelte secretaris, in geselschap van onse hooftden der Chinesen, Wanjocq, Litsoeko, Tengelauw, Koeko en Ganthencqua, die alle met haer staatclederen waeren toegetakelt, met de carosse van de Heer Ordinary Raadt Balthazar Bort na de woninge van den eersten ambassadeur Liolauja is gereden, alwaer gecomen zynde naer een weynich wachters binnentraden en agter op de plaats door de 2 voorsz. ambassadeurs Liolauja en Lilauja ontfangen wierden onder 't gespel van haere pypers en blasers, werdende achter in de zael de acte van devoir door den helmbardier met de schotel op de taefel geseth en cort daeraen deselve door den secretaris daeruyt genomen en aen den eersten ambassadeur Liolauja uyt Haer Ed^{le}. naeme nevens Haer HooghEd^{le}. gebiedenisse overhandigt en door de mont van de Chinesen Tengelauw en Tencqua wyders gesecht dat deselve was het geschrift 't gunt voorleden Saturdag opgesteld en ten huys van d'Heer Ordinaire Raadt Balthazar Bort by haer al gelesen was, om voor haer te dienen en medegenomen

te werden, als wanneer voorsz. eerste ambassadeur versocht en begeerde dat den secretaris 't selve geschrift uyt de lap geel damast, daer het in gebonden was, zoude losdoen en dat hy het open mocht ontfangen, sien en lesen, gelyck dan voort geschiede, en naedat hy het doen terloops eens overlesen en oock aen zyn tweede confrater Liolauja verthoont hadt, zoo verclaerde het daarmede wel en hy nu gerust te wesen om te connen vertrecken, leggende doen 't gemelte geschrift weder in het geel damast op een cleen verheven schutseltje, als wanneer zy ambassadeurs en onse Chinesen eenige redenen onder malcanderen voerden, en wierden doen voort in de zael eenige lappen Chinees root pylaeken gespreyt, als wanneer de ambassadeurs sich ter wedersyden van de taeffel daer de brieff op stont in een Chinees compliment-postuur setteden, terwylen dat onse Chinesen Wanjock, Soeko, Tenglauw, Koeko en Thencqua op de roode laeckense lappen doen na de Chinese wyse sich recht voor de brieff stelden en sich tot negenmael na de Chinese wyse ter aerde bogen en oocq sooveel maelen knielden in 5 reysen, telckens drymael, 't gunt door de ambassadeurs statigh al staende aengesien en met een compliment van hoofd- en handenbuyginge soo staend beantwoort wiert, terwyl den secretaris in 't midden bleeff staen sulx aensien, en naer welckers volbrenginge de Chinesen Tenglauw en Thencqua seyden dat sulx geschiede ten respecte van Zyn Ed^l. d'Heer Gouverneur Generael, van wien als haeren Koningh de brieff affgingh, en sulx de Chinese zeden medebragten. Doen nam den 2den ambassadeur Lilauja het geschrift van voorsz. schabelletje op taeffel staende in beyde zyne handen en bracht die soo boven op zyn hoofd houdende onder 't gespel van haere toeters en de 2 quitasollen der beyde ambassadeurs, die midden op de plaats geopent stonden, naer boven naer haer camer en quam doen ten eersten wederom aff, terwylen dat door den secretaris doen oocq de credentiebrieff der ambassadeurs van haeren Keyser uyt de schotel genomen en insgelycx mede aen den eersten ambassadeur Liolauja overryckt wiert, die hy aennam en aenstonts liet bergen, en versoeckende doen den secretaris en onse Chinesen om wat te sitten, plaatsende onse Chinesen nevens malcanderen aen de lincker- en haerselven metten secretaris aen de rechtersyde, van achteren te reecken, en voor den helmbardier oock een stoel settende even buyten off voor die zael, wanneer inwylen den tolcq Limlacco daer mede verscheen en sich naest Thencqua op een stoel sette, als wanneer een copje thee wiert geschoncken, en doen begonden de ambassadeurs onse Chinesen te verhaelen zeeckere questie off voorval van een hunner dienaeren, die gesecht soud en hebben dat zy ambassadeurs de penningen, die door de Comp^e. voor haer en haer volck maendelycx gegeven waeren, hadden opgestoocken en hun niet van medegedeelt, daerin zy seer gegraveert scheenen en veel woorden in 't Chinees over en weder maeckten, versoeckende en seggende dat zy versochten onse Chinesen en den secretaris daarvan kennis wilden dragen dat soo een fielt dat hadden derven voorgeven en nu ontkende, en dat zy als haer eer ⁽¹⁾ daerby vercort meenden te zyn, 't welcq wat lang durende, seyde den secretaris dat sulx een saeck was die ons niet en raacte en dat zy van de haere

(1) Misschien beter: *als (d. i. en) haer Heer.*

die quaat deden condon straffen en dat hy weder moeste gaen, wanneer die historie begon op te houden en zy hem noch wat tot sitten versochten, laetende doen Chinese dranck voor den dagh comen en bragten doen soo in haeste de gesontheden van de Heer Gouverneur Generael als de Heer Directeur en de verdere Heeren Raaden van India, waernaer, mits het op de middag was, den secretaris zyn afscheyt nam en haer andermael liet seggen off haer nu noch yets manqueeerde off haperde ⁽¹⁾ om morgen te connen vertrecken, daerop zy van neen antwoorden en alleen zeyden ofte vroegen dat zy desen naermiddag tegen 3 à 4 uyren gaerne afscheyt in 't perticulier en als voor haerselven van Zyn Ed^e. en de Heeren Raaden van India wilden nemen, 't welck beantwoort wiert dat zy dat op de ordinary wyse wel conde doen en dat men sulx Zyn Ed^e. soude bekend maecken, wanneer noch eens gedroncken wiert, en nadat de helmbardier de schotel en 't kleet daer de brieffe in gelegen hadt weder genomen hadde, soo nam den secretaris van de ambassadeurs een beleeft afscheyt en deden zy Haer Ed^e. bedancken en stapten doen met onse Chinesen, sooals men gecomen was, nevens den helmbardier weder in de koets van de heer Bort en reden wederom naer 't casteel, doende aen Zyn Edelheyt d'Heer Gouverneur Generael omtrent halff een uyren van dit gepasseerde rapport, en gingen gemelte Chinesen doen ider weder naer zyn huys, hebbenden op de licentie en 't bescheyt van Zyn E^d. aengenomen de voorsz. Chinese ambassadeurs te laeten weten dat zy als 'thaer geliefde na de middagh tegen vier uyren condon en mochten binnencomen, gelyck zy dan oocq omtrent de clocke vier uyren gedaen hebben, sonder datter eenige discoursen van merite zyn gepasseert, als hebbende niemant veel om te vertolcken by hun als de messieurs Lappora en Limlacco en de soon van onsen Chinesen capitain Wanjock, Toesiong, sulx sy dan, nadat met wat banquet en een glas wyn getracteert waeren, sich in geleyde van den secretaris, die hier mede present was, naa' de Heer Directeur Generael begaeven, van daer se mede naer eenigh onthael sich na de heer Bort en d'andere heeren die binuen waeren begaeven en alsoo eyndelyck omtrent ruym 6 uyren sich weder na de stadt na haer woninge transporteerden.

's Avonts erlangen per Javaens vaertuygh een briefje van onse ambassadeurs uyt 't schip Coevorden van voor Bantam, op gisteren aen Haer Ed^e. gecarteert, behelsende nogmaels gelyck dat van gisteren aen S^r. Caeff dat 't Engels ⁽²⁾ schip de Falcon uyt Engellant in de Straat Sunda verscheenen was etc.;

de saecken ten hove tot Bantam ten reguarde van de vreedenstractaten met onse ambassadeurs hadden zich noch geensints verbeterd, werdende van d'E. Comp^e. en haer gedoentens allenthalven onder 't Bantamse graauw en grooten seer onwaerdigh gesproocken, jae ⁽³⁾ wilde men daer ten hooft reellen dat ingevallen op de Bantammers hunne onredelycke voorgestelde pointen geen behaegelycke antwoorde van Batavia en volgde, dat zy alsdan onsen resident ofte wel de ambassadeurs in

(¹) Er staat: *haperde*.

(²) Er staat: *Engens*.

(³) In plaats van: *jae* staat er: *icq*.

verseeckeringe souden willen nemen, gelyck sulx by 't aencomend brieffboeck nader staat geparticulariseert.

Besyden en met bovengeciteerde Bantamse brieff is ons mede geworden een kleen advisje, door de opperhooffden van 't schip China, comende uyt Souratta, in de Straat Sunda op eergisteren aen den resident Caeff tot Bantam geschreven, dienende eenlyck tot bekendmaeckinge van hun arrivement uyt Persia en Souratta over Tutucoryn in goede gestalte etc.

25 d°. Ingevolge van 't gedaene versoeck en 'tdaerop gearresteerde en 't gelicentieerde van eergisteren aen en in 't reguarde der Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja, naerdatt se op gisteren namiddagh aen den Heer Generael en Raden etc^a. in 't particulier haer afscheyt hadden genomen, zoo zyn zy ingevolge van het doenmaels genomen beslyt en opgestelde project om deselve op heden haer ⁽¹⁾ finael afscheyt omtrent met soodanigen fatsoen en statie, als zy op 28 December anno passato zyn ingehaelt, te geven en hun alsoo totten eynde toe met alle eer en respect, gelyck doorgaens geduurende hun aenwesen alhier zy geschiet, te onthaelen ende te bejegenen, soo hebben desen morgen vroeck de ondergenoemde heeren en messieurs, nadat se ten huysse van den heer Frederick Lamberts Bent volgens ordre by den anderen gecomen waeren, omtrent de clocke half seven off seven uyren sich vervoecht naer de woninge van den eersten Chinesen Tartarischen ambassadeur Liolauja, daer zyn macker en twede Lilauja nevens hunne raats- en staetslieden Lappora en Limlacco sich mede lieten vinden, naementlyck:

d'E. Heer Frederick Bent voornoemt, Out Directeur van Persia;

d'E. fiscael Pieter Pauw;

d'E. oppercooplieden deses casteels Nicolaes Baukes en Jan Parvee;

d'E. Marten Pit, visitateur generael;

d'E. Dircq de Haes, out opperhoofd van Japan;

d'E. Francois Tacq, capteyn en lit in den Achtbaren Raad van Justitie;

den coopman Jacob van der Plancken, geweest opperhoofd in Hoccieuw;

den ondercoopman Cornelis Spanbroek

en den ondercoopman Joannes Truytman, verselt met onse hooffden der Chinese natie alhier remorerende, als te weten:

den capteyn Wanjock;

den vaendrigh Tengelauw;

Koeko;

d'Jenco;

Ganthencqua en

Tosiongh, hebbende ⁽²⁾ den luytenant Litsoeko om eenigh verschil en quaat vertrouwen dat de Chinese ambassadeurs op hem scheenen genomen te hebben over 't wechloopen en fugatiëff stellen ⁽³⁾ van een harer dienaeren, hoewel sich daerall t'eenemaal onschuldigh verclaerde, versocht en licentie gecregen om sigh van dese

⁽¹⁾ In plaats van *haer* staat er: *naer*.

⁽²⁾ Er staat: *hebben*.

⁽³⁾ Er staat: *stelen*.

affhalinge en statie om bestwille te excuseren, zynde voorsz. Heeren Gecommitteerdens tesaemen van huys van de heer Bent naer voorsz. ambassadeurs gereden met 5 carossen, als te weten:

d'grootte wagen van staat;
de carosse van de heer Directeur;
de carosse van de heer Bordt;
de carosse van de heer Hurt
en de carosse van de heer Outhoorn,

die daertoe al vroeck naer derwaerts waren bestelt, en soomede voor de woninge van de Chinese ambassadeurs de 30 ruyters deses casteels te paerde benevens de comp^e. soldates garde ⁽¹⁾ van de Diespoort sterck . . . ⁽²⁾ coppen onder den capiteyn Harman Egbertsz.

By voorsz. ambassadeurs de gecommiteerde dan statelyck gecomen zynde, soo traden zy uyt de koetze en vervoechden sich gesamentlyck naer binnen agter de zael, alwaer zy sich wat te neder setten en d'messieurs ambassadeurs bleven affwagten, die naer ontrent een halff quartier uyr wagtens van boven quaemen en haer E. altesaemen verwellecomden, wanneer haer van de heeren Bent en Pauw door de mont van de Chinesen Tengelauw en Thencqua nochmael wiert aengesecht dat zy gesamentlyck daer nu gecomen waeren om haer ambassadeurs respective af te haelen en alsoo binnen 't casteel ende dan verders oocq naer becomeen afscheyt der Hooge Regeringe al meteenen wyders naer boort te geleyden, alswanneer zy de voorsz. heeren en vrunden noch tot een weynigh sittens en het drincken van een copje thee versochten, 'twelcq volbragt wesende en inwylen de stoet en dienaeren der ambassadeurs sich al t'eenemaal vaerdigh en 't huys leech gemaect hebbende, wyl al haer goet en ommeslagh al vooraff en 't laeste desen morgen met prauwen naer boort bestelt was, soo traden de ambassadeurs vooruyt met de gecommiteerdens uyt haer huysen in de coetsen, voegende zich vooreerst in de groote waegen van staet de twee Tartarische Chinese ambassadeurs en daerby de heeren Bent en Pieter Pauw;

daerna in de wagen van de Heer Directeur d'E. Nicolaes Baukes en Marten Pit, item in de wagen van de heer Bort, d'E. Dirck de Haes, Francois Tack en ondercoopman Joannes Truymans;

en in de wagen van de heer Hurt den ondercoopman Spanbroek met de messieurs staatslieden Lappora en Limlacco, onsen capiteyn Wanjock en den vaendrig Tengelauw;

en eyndelyck in de wagen van de heer Outhoorn de Chinesen ⁽³⁾ Tencqua, Koeko, d'Jeuko, Tosiong en de soon van Limlacco, die dan alle dusdanigh geseten zynde, reed eerst de ruytery des casteels met opgesteken trompet vooruyt, gevolcht van den capiteyn Harman Egbertsz met zyne comp^e. soldaten en wyders de 12 Nederlandse oppassers der ⁽⁴⁾ Tartarise ambassadeurs onder hun sergeant ten wederzyde

⁽¹⁾ Misschien te lezen: *de compagnie soldatesque*.

⁽²⁾ Het HS. laat het getal open.

⁽³⁾ Het HS.: *Chianesen*.

⁽⁴⁾ Er staat: *de*.

van de groote caros, die soo in ordre malcanderen volgden en daer tusschenbeyde en agter de overige swite der voorsz. ambassadeurs mede te voet, en dat onder een toeloop van een groot getal kyckers. De wech wiert dan volgens ordre van Zyn Ed^t. genomen van haer wooninge aff voerby de Diestpoort en door de straat van Comp^s. zieckenhuys de Heerestraat in naer het pleyn van 't stadthuys, dat men schuyns oversloech en alsoo de Princestraet in, recht door na 't Casteel, alwaer zy omtrent de clocke acht uyren verscheenen zynde, soo traden de ruyters voor de lantpoort van haer paerden en vervoecheden zich aenstonts met haer carbyns en pistoolen binnen ter wederzyde in de corte galdery voor de groote vergadersael, en bleeff de comp^s. soldaten met capteyn Egberts staen ter slinckersyde voor de brugh van het Casteel, totdat de ambassadeurs met de koetsen gepasseert en binnen waeren, alswanneer hy wederom aff en naer syn post marcheerde.

De Heeren Raden van India dan tydigh door een ruyter van de aencomste der ambassadeurs met dese statie gewaerschout zynde, vervoegden zig daerop even te vooren alle tesaemen nevens den secretaris in de groote vergaderzael by den Heer Generael (behalven de Heer Directeur Speelman, die sigh een weynig beseert hebbende niet conde overcomen) alwaer alles in gelycker maniere als ter inhalinge deser ambassadeurs op 28 December voorleden jaers zy geschiet, in ordre geschickt ⁽¹⁾ en geseth was, en aen het westeynde van de zael stont nu oocq een taeffel gedeckt met een collation van wat broot, koeckjes en boter, voorts oesters, krabben, garnalen en een stuck Hollants gesoute vlees en speck. De ambassadeurs dan voor de poort uyt de waegens tredende, quamen alsoo omtrent ten halff negen uyren met onse gecommiteerde en al haer gevolgh en eenige Chinese pypers vooruyt binnen, staende de soldaten in de hooftwacht, die verdubbelt waeren, in 't rincket ter wedersyde met haer geweer gepresenteert, en quaemen alsoo zy ambassadeurs met de gecommiteerdens en eenige van haer dienaaren tot aen de grote voorzael en op 't aendien van een helmbardier dat zy daer waeren oocq al ten eersten binnen, inwyl en dat de Heeren Raden Willem van Outhoorn en Joannes Camphuys doen naer buyten traden en haer op de puye van Zyn Ed^t. ontfangen en alsoo yder by de hant tot binnen de vergaderzael geleyden en haer plaats aenwesen en doen weder in ordre gingen zitten, blyvende hun verdere swite en oocq haer Nederlandse lyffwacht voor op de stoep en 't pleyn haer onthouden. Onse genomineerde gesanten aen den Keyser van China, den capiteyn Hendrick van den Eeden en ondercoopman Jan Jacob van Merwede, waren ondertusschen mede al voor een wyl binnengecomen en hun in de galdery van Syn Ed^s. huys opgehouden hebbende, traden met het binnencomen der Chinese ambassadeurs volgens ordre tegelyc off even achter haer en voor onse heeren gecommiteerde tesamen mede na de raatcamer, daer zy dan in ordre, als gesecht, gelyck in December voorleden recht tegenover de Heeren Raaden van India aen Zyn Ed^s. linckerzyde (waeraghter rontsom aen de oostzyde van de zael na ordinary gewoonte de 8 helmbardijs van Zyn Ed^t. met hun helmbaerden stonden en terzeyde achter de stoelen der Heeren Raaden Zyn Ed^s.

(1) Er staat: *geschiet*.

hoffmeester) een weynigh van de taeffel aff plaats namen. De Chinese Tartarische ambassadeurs werden ⁽¹⁾ geseth in 2 groote Hollandse leuningstoelen en naest haer onse genoemde genomineerde gesanten van den Eeden en van Merwede, en daeraen vervolgens de heeren Nederlantze gecommitteerde hiervooren genomineert, alle op roode phelpen stoelen. Den secretaris Joan van Hoorn sat weder aen een apart tafeltje met een alcatyff en pen en inkkoocker voor hem, even beneden en wat achterwaerts de ⁽²⁾ taefel van de Regeringe, en wat beneden denselven op bancken dwers over de sael onse Chinese messieurs en staatslieden Lapparo en Limlacco. Geseten zynde, wiert de ambassadeurs gevraecht off zy nu geheel klaer waeren om te vertrecken en off haer oocq yetwes mancqueerde, daerop zy seyden van jae, sonder veel andere aenmerckelycke discoursen off redenen, des Syn Ed^t. al ten eersten den secretaris by hem riep en eerst de keyserlycke brieff, die in een goutlaeckens sackje, met goude litskoort en quasten aerdigh toegemaect, en in de Duytze en Chinese taele geschreven, mitsgaders de Duytsche door den Heer Generael als oocq uyt name der Regeringe onder 't segel van de Comp^e. door den secretaris geteeckent en niet cleen van inhoud was, mitsgaders in een groote silvere schotel, met een geel sattyn cleet met silvere kant omboort gedeckt, achter Zyn Ed^t. op een taefel tegen de muur van de oostzyde der zael stont, eyschte, denwelcke den secretaris dan in zyne handen met ontdeckten hoofde overbragt aen Zyn Edelheyt en die door ⁽³⁾ denselven op de taeffel terneder zettede, latende door den Chinees Tengelauw aen de Chinese ambassadeurs seggen dat hetselve de brieff was, die de Hooge Regeringe alhier alsnu met onse medegaende gesant aen haeren Keyser was schryvende, en daerop den capiteyn Hendrick van den Eeden by zich roepende, nam Syn Ed^t. de voorsz. brieff over endt uyt de schotel en seyde dat hem van den Eeden als expres affgesant van Comp^{es}. wegen die brieff aen den Grootmachtigen Keyser van China wiert medegegeven om ⁽⁴⁾ volgens Haer Ed^{le}. ordre en intentie deselve persoonlyck in Peekin aen Zyne Mayesteyt off desselfs gecommitteerde te gaen bestellen, leggende die doen weder in de schotel en soo deselve aen gemelte van den Eeden met schotel en 't cleet daerover gedeckt inhandigende, die deselve dan al staende en met eerbiedigheyt ontfingh en volgens ordre voorts weder op de vergadertaefel recht voor de plaets daer hy sat nedersettende, en doen weder nevens oocq den ondercoopman en secunde Jan van Merwede, die mede opgestaen en voor Zyn Ed^t. geweest was, op hun plaetsen gingen sitten.

Alswanneer cort daerop Zyn Ed^t. in gelycker voege als des Keyzers brieff van den secretaris eyschte de brieven der 5 Hocksieuse hoofregenten, namentlyck: den Sinong, Povy en Combon, alle mede in 't Duyts en Chinees evenals des Keyzers brieff geschreven en oocq by Syn Ed^t. en den secretaris onderteeckent, die tesaemen insgelycx in een silvere schotel, met een geel damast ongeboort cleet overdeckt, achter op de taeffel stonden en voor Zyn Ed^t. gebragt en nedergeseth

(1) Het HS.: *weder*.

(2) Er staat: *te*.

(3) Misschien beter: *voor*.

(4) Er staat: *en*.

zynde, soo riep Zyn Ed^t. andermael den capitain van den Eeden en den ondercoopman van Merwede by sich en nam de 3 brieven in zyn handen, seggende daer beseiden, gelyck oocq vooraff aen de Chinese ambassadeurs wiert vertaelt: dat zyn onse brieven aen de regenten in Hoccieuw, die UE. uyt onsen naeme aen haer nevens onse groete sult bestellen, en gaff se, nadat ze weder in de schotel gelecht en overdeekt waeren, al sittende aen den capiteyn van den Eeden en die weder deselve aen syn secunde Jan van Merwede over, dewelcke se dan mede op de vergadertaeffel tegenover zyn plaats wat beneden en achter des Keyzers brieff nedersette en doen weder met den capiteyn van den Eeden andermael op hun plaatsen gingen sitten, waerna niet veel discoursen meer met de Chinese ambassadeurs voorvielen, dan alleen dat Zyn Ed^t. haer liet seggen dat voornoemde onse medegaende gesant Henric van den Eeden en zyn secunde Jan van Merwede waeren 2 mannen van verstant en van de aensienlyckste geslagten in Hollandt, en dat den capiteyn van den Eeden 't verlies van zyn vingers aen zyn rechterhant door ongeluck in den oorlogh hadde gecregen, en dat hem sulx daerom niet conde deeren off in China eenige aenstoot mochte geven, gelyck alhier door sommige was gerucht dat sulx volgens 'tvoorgeven van haer ambassadeurs andersints by den Keyser wel mochte geven; en naer dit discours en eenige reden door sommige der Heeren Raaden daeromtrent over en weder gevoert werdende, soo stont Zyn Ed^t. en meteenen 't geheele geselschap op en gingen na de taeffel aen 't westeynde der zael, die met een collation gedeckt stont, daer men doen wat begonde te eeten en de ambassadeurs wat voordien, die nevens haer twee staatslieden vooral niet vies daarvan vielen, doch wanneer zy Chinese ambassadeurs inwylen begonnen te spreekken, hoedatter vier van hun gemene swite wierden gemist en, soo zy meenden, sich socckt gemaect in meninge om hier te blyven en niet weder met haer naer China te gaen, en datter daeronder een soude wesen die onsen Chinesen luytenant Litsoecko op desselfs lant naer haer seggen soude hebben versteecken, en dat Soecko daeraen seer qualyck gedaen hadt en dat men Soecko daerover behoorde aen te spreekken en te straffen, en aenstonts ordre te stellen dat zy de voorsz. 4 wechgelopene van haer volcq wederkregen en dat zy anders liever niet wilden vertrecken, want haer de voorsz. swite door den veltheer in Hoccieuw pertinent waeren medegegeven en aen wie zy deselve dan oocq, sonder imant daarvan te mogen missen, t'hunner retour verscheyninge aldaer alle weder moesten overleveren; en hoewel hun door Zyn Ed^t. en d'Heeren hieromtrent wierde tegemoetgevoert dat men al ordre hadt gegeven en souden stellen om de voorsz. haer vier wechloopers zoo haest mogelyck op te soecken, maer dat het gansch niet en conde passen noch voegen dat zy, nu tot vertreck gereet staende en de tyt des moussons al vry laat ten eynde gelopen zynde om de reyse naer Hoccieuw te gewinnen, nu om soo geringe saccken souden langer toeven off enig uytstel nemen, en dat men onsen Chinesen luytenant Litsoecko op haer seggen niet en conde bewysen dat hy imant op zyn lant hadde versteecken, temeer hy deswegen albereyts sichselven van de morgen vroegh ten hoogsten hadt wesen ontschuldigen en sich over soodanigen blame t'onvreden getoont, zoo bleven zy Tartarische ambassadeurs geduurende de maeltyt al gestadigh

by dien ouden teem, hun wechgelope 4 man en dat men die haer behoorde ten eersten weder te bestellen, gelycq zy, hoewel seer leugenachtig, dorsten voorgeven dat in Hoccieuw iemant ⁽¹⁾ van onse Hollanders off slaven wechlopende en sulx aen de regenten bekend gemaect werdende, de soodanige aenstonts wierden opgesocht en aen de onse weder gerestitueert, zoodat dit geteem soo al durende ⁽²⁾ (terwylen dat op haer behouden rys een glaasje seck off twee gedroncken wierde) Zyn Ed^t. eyndelyck begonde te verdrieten, en haer andermael belooft hebbende dat men alle devoir soude aanwenden om de wechlopers weder te becomen en dan, 't zy nu off aenstaende jaer, geboeyt na Hocksieuw te sullen oversenden ect^a., soo gingh Zyn Ed^t. weder naer de vergadertaeffel en liet het eeten wechnemen en meenden haer soo voort na boort te depecheren, latende de brieff des Keyzers en die der drie Hoccieuse regenten ten dien eynde in de schotels door twee helmbardijs van de taeffel opnemen, om door haer tot in de vaertuygen en voorts aen boort gedragen en dan aldaer by den capiteyn van den Eeden weder overgenomen en geborgen te werden, maer als men daertoe gereet stont, zeyden de Chinese ambassadeurs oocq eerst afscheyt van den Heer Directeur Generael, die in zyn E. huys was, wilden gaen nemen, 't welcq het voornemen om soo voort met de statie na de Waterpoort te gaen, wat versette, en in corte om 't eynde goet al goet te maecken, haer ingewilligt en verstaen wiert hun door de Heeren Raden Outhoorn en Camphuys derwaerts te laten geleyden, gelyck aenstonts geschiede, terwyl Syn Ed^t. d'Heer Gouverneur Generael met de verder Heeren Raden en de Gecommitteerdens als onse Chinese soolange bleven wagten, wanneer zy doen naer verloop van omtrent een quartier uys by de Heer Directeur Generael haer afscheyt genomen en een roemer wyn gedroncken hebbende, weder in de vergaderzael verscheenen, en doen menende hun voort naer boort te geleyden begonde den eersten ambassadeur Liolauja al weder een gebaer te maecken dat zyn lyffjongen, die op hem paste, verniste en meende dat hier in 't casteel door d'een off d'ander weghestoolen was, met soo vrywat onfatsoenlycke actien en voorwendinge hoe hy nu vertrecken souw, en soo rontsom lopende, hoewel men by navraginge bevont dat hy gemelte zyn jongen, die oocq datelyck weder te voorschyn quam, selve naer de stadt noch voor 't laest by eenige Chinesen om een bootschap gesonden, 't welcq by de heeren met reden soo wat euvel opgenomen wiert, alsdat zy ambassadeurs om een jongen soo hooge personagien daer dorsten op en te wachten houden, en soo viel doen voorts het afscheyt cort, gevende Zyn Ed^t. d'Heer Gouverneur Generael haer Tartarische ambassadeurs gelyck oocq onse medegaende gesant den capiteyn van den Eeden aen de deur van de vergaderzael de hant van afscheyt en oock de Heeren Raaden Bort, Hurt en Blom, en daarmede ging men voort op wech en van de puye van Zyn Ed^a. woninge aff tot de Waterpoort, alsnu ter wederzyden door de comp^e. soldates garde deses casteels met vaendel en slaende trommen, als dewelcke zigh, terwyle de ambassadeurs boven in de vergaderzael waeren, volgens ordre aldaer gestelt en gerangieert hadde.

(¹) Er staat: *niemant*.

(²) Het H.S.: *duurde*.

De ambassadeurs des Keyzers van China gingen vooruyt, by de hant geleyt door de heeren Outhoorn en Camphuys en gevolgt van onse gesanten van den Eeden en van Merwede, en daerop achter elcanderen 2 helmbardiërs van Zyn Edt., de eerste dragende de keyzersbrieff en de anderen de drie van de Hoccieuse hoofregenten in 2 silvere schotels met geele cleden overdeekt, als voor reets zy gesecht, en de keyzersbrieff onder een geele zyde doch d'andere onder een regenquitasol, en ter zyden van dewelcke gingh den secretaris Joan van Hoorn en daerop vervolgens de Heeren Gecommitteerdens en onse Chinesen, die haer hadden gehaelt, alsmede de staatslieden, de messieurs Lappora en Liulacco, onder 't gecriël van een groot aental menschen, tredende de heeren Outhoorn en Camphuys nevens den secretaris met de twee Chinese ambassadeurs en onse gesanten, den capiteyn van den Eeden en ondercoopman Jan van Merwede, mitsgaders de twee helmbardiërs mette brieven aen den Keyser als de Hoccieuse regenten in de grote roeyprauw en voorts de andere gecomitteerdens en Chinesen in de andere prauwen en chialoupen, die daertoe een goet getal vervaerdigt en gereet laegen, item oocq de militaire lyffwagt der Chinese ambassadeurs, die haer gedurende hun aenwesen alhier in haer woninge zyn bygevoecht geweest.

Alswanneer men affgesteken zynde, soo wierden van de casteelspunten de Peerl en Saphyr 15 canonschoten met scherp gedaen en soo roeyde men met een heele karremelcxvloot van sloepen en vaertuygen, daer onse Chinesen oocq al eenige van de haere met vaantjes en gespellen om de ambassadeurs mede met eenen uyt te lyden nevens noch een groot getal Chinesen selve bygevoecht hadden, de rivier uyt naer de rhee, en voer eerst na 't jacht de Alexander, die nevens Odyk en de Brantgans all wat affgedreven waeren, alwaer men gecomen wesende, traden eerst ⁽¹⁾ de ambassadeurs en alsoo de heeren vervolgens over, gelyck mede de andere gecomitteerdens en vrunden, die al omtrent tegelyck aen boort verscheenen, gaende gesamentlyck ten eersten na de cayuyt, daer de bagagie van den tweden Chinesen ambassadeur Lilauja, die op desen bodem geordonneert is en zyn residentie sal houden, in stont en een taefel door den schaffmeester Jan de Vlamingh op Comp^e. kosten gedekt was met wat boter, broot, koeckjes, oesters, crabben, garnaat en een varcken als anders, doch een weynigh daer geseten zynde en daerop volgens ordre van de Alexander 15, van 't jacht Odyk 15 en van de hoecker de Brantgans 5 canonschoten gedaen, mitsgaders oocq van 't admiraelsschip ter rhee de Burgh van Leyden met vyff gelycke schooten geantwoort synde, soo seyden d'heeren tegen de ambassadeurs off zy mede geliefden boven te gaen en te sien voorlesen de commissie voor onsen capiteyn Henric van den Eeden als onsen gesant naer den Keyser van China en hoofd deser schepen, als die mede op dit jacht d'Alexander nevens zyn secunde Jan van Merwede geordonneert en de vlagge te voeren by instructie aenbevolen zy, 't welcq dan ten overstaen van haer Chinese ambassadeurs volbragt en daerop de commissie door den secretaris Joan van Hoorn publyck ⁽²⁾ voorgelesen en voorts gemelte E. van den Eeden daarmede veel gelux en een goet

⁽¹⁾ Er staat: *cert*.

⁽²⁾ Er staat: *Joan van Hoorn dewelcke publyck*.

succes toegewenst wiert. Doen vervoegden sich de heeren met de ambassadeurs en onse gesanten alsoocq de gecommiteerdens en onse Chinesen wederom beneden nae de cayuyt en gingen zoo al staende en sittende wat aen 't eeten, daerby ondertusschen somwylen een glaesje mom en Spaençe wyn naer de schaersheyt van dien in den jegenwoordigen soberen tyt gevoecht wiert, wesende de Chinesen ambassadeurs gansch niet traagh in 't toetasten, maer vulden hun maeg wel zodanigh niet off ze van den morgen tot Zyn Edt. al eens gegeten maer off se wel dry dagen gevast hadden, 't welcq omtrent een uyrtje geduurt hebbende, lieten de heeren aen de Chinese ambassadeurs seggen off zy nu mede naer 't jacht Odyk gelieffden te vaeren en alsoo den eersten ambassadeur Liolauja aldaer op zyn schip te bestellen, 't welcq dan nae noch een glaesje van afscheyt gedroncken te hebben geschiede, gaende den tweden Lilauja weder mede, en voer men in gelycke ordre als tevooren, alwaer aen boort en in de cayuyt gecomen wesende, men mede evenals op de Alexander een taeffel gedeet vont, en nadat doen wederom van Odyk 15, van de Alexander 13 en van de Brantgans 3 canonschoten gedaen, mitsgaders weder 5 van 't admiraalsschip ter rheede g'antwoort waeren, soo wierden zy voor 't laeste hier al wederom wat getracteert en namen noch al een redelycke maeltyt binnen, dat met een glaesje van afscheyt besloten en cort afgemaekt wiert, alsoo desen eersten ambassadeur Liolauja hier de cayuyt met vry wat meer bagagie als zyn confrater op de Alexander opgevult en belemmert hadt, soodat het hier al vrywat benauwt en warmtjes viel, alsmede dan weder omtrent een uyrtje doorgebracht hebbende, zoo namen de heeren Outhoorn en Camphuys aen de valreep van de Chinese Tartarische ambassadeurs als oocq van onsen gesant d'E. Hendrick van den Eeden een cort en vrundelyck afscheyt, en latende hun seggen dat onse gecommiteerdens zyn tweden confrater Lilauja weder aen desselfs schip de Alexander soudon geleyden, 't welcq zy excuserende en voorgevende met den anderen aldaer noch wat te beraeden en te seggen hadden, soo traden de heeren met den secretaris alsoocq onse gecommiteerden en Chinesen wederom in de vaertuygen en voeren soo gesamentlyck van 't jacht Odyck direct wederom naer lant, alswanneer tot een laeste adieu nochmael van 't jacht Odyck 15, van de Alexander 13 en van de Brantgans 3 canonschoten volgden en van 't admiraalsschip ter rhede weder met 5 gelycke schooten beantwoort wiert, comende alsoo namiddags ten 2 uyren gesamentlyck wederom aen lant, en gingen de heeren omtrent 3 uyren dit affleggen van haer laeste commissie in de saecken deser Chinese Tartarische ambassadeurs Zyn Edt. d'Heer Gouverneur Generael rapporteren. En hiermede heeft dit gedoente en den ommeslagh met deselve, die ons hier sedert een tyt herwaerts al niet weynich moeyte heeft bygebracht, een eynde genomen en het defroyement derselver met haere swite gedurende haer aanwesen den tyt van 7 maenden alhier in 't geheel de Comp^e. gecost noch al een mooye stuyver, t'samen tot f 11634:9:—: als te weten:

in contant:

7 maenden defroyement in gelt, haer by resolutie in Rade van India toegeleecht,
DAGH-REGISTER ANNO 1680.

beginnende met den eersten February tot nu toe à 500 rd ^s . ter maent,	rd ^s . 2100 : —
aen Joannes Vlamingh voor tweemaal defrojeren van de ambassadeurs van China, op haer aencomste alsmede wanneer ter audientie zyn gebracht.....	» 90 : 12
aen Petit Seiljeer over sooveel in 't tracteren van de Chinese gesanten aen wyn is geguastert.....	» 12 : 24
aen de speellieden die op de aencomste van voorsz. ambassadeurs gespeelt hebben.....	» 8 : —
aen Jan de Vlamingh voor zyne gedaene verstreckingh tot het afscheytmael in de Heer Generaels thuyt volgens reeckeningh voor het collation zoo aen lant als aen boort op haer laeste afscheyt aen denselven betaelt als anders.....	» 202 : 12 » 100 : —

uyt Compagnies maguasyu verstreckt gedurende
haer aenwesen alhier:

444 kannen Spaense wyn à $\frac{5}{8}$ rd ^s . de can, comt	rd ^s . 277 : 50
21 d ^{os} . rynse wyn à 1 rd.....	» 21 : —
12 d ^{os} . mom » » $\frac{1}{2}$ »	» 6 : —
20 d ^{os} . haantjesbier à $\frac{1}{2}$ rd.....	» 10 : —
14 potten 9 kannen lampoly à $\frac{1}{6}$ rd. de can	» 24 : 50
150 cattys caersen à $\frac{1}{3}$ rd. d'catty.....	» 50 : —
100 steenbraessesms.....	» 5 : 50
25 fl Hollandse boter à 1 quart rd. 't fl ...	» 6 : 15
2 waterleggers à 10 rd ^s . yder.....	» 20 : —
	» 421 : 5

item tot provisie voor de reyse ten behoeve van
den eersten ambassadeur:

op het jacht Odyck:

1 last goede witte Javaense rys hier ingecocht	rd ^s . 58 : —
1 cas rooswater.....	» 20 : —
2 stux guinees lynwaet à $4\frac{1}{2}$ rd ^s	» 9 : —
2 fl foely à 64 stuyvers 't fl	» 2 : 8
2 fl noten à 24 stuyvers 't fl	» — : 48
2 fl nagelen à 56 stuyvers 't fl	» 1 : 52
1 vat speck.....	» 50 : —
1 aem aracq apy.....	» 7 : 50
1 d ^o . Spaense wyn.....	» 52 : —
50 kannen Hollandse azyn.....	» 10 : —
Transportere.....	rd ^s . 2955 : 55

	Per transport.....	rd ^s . 2953:55
21 cattys waxcaersen.....	rd ^s . 7:—	
voor 8 stux levendige varckens, eenige hoenders, eenden, gansen en groente....	» 93:59	
		» 291:57

voor de tweede ambassadeur per
den Alexander:

1 last goede Javaense rys, hier ingecocht...	rd ^s . 38:—	
1 cas roosewater.....	» 20:—	
2 stux guinees lynwaet als boven.....	» 9:—	
2 R foely ad idem.....	» 2: 8	
2 R nagelen idem.....	» 1:52	
2 R noten idem.....	» —: 48	
1 vat speck idem.....	» 50:—	
1 aem aracq apy.....	» 7:50	
1 d ^o . Spaense wyn.....	» 52:—	
50 kannen Hollandse azyn.....	» 10:—	
21 cattys waxcaersen.....	» 7:—	
voor 8 stux levendige varckens, enige hoenders, eenden, gansen etc.....	» 87:15	
		» 285:49
7 maenden en 10 daegen huur voor het huys daer de eerste ambassadeur in gelogieert heeft, toebehorende de huysvrouw van Intche Lanang Cambodja, à 30 rd ^s . ter maent, comt.....	rd ^s . 220:—	
7 maenden en 10 dagen huur voor het huys daer den 2 ^{en} ambassadeur in gelogieert heeft, toebehoorende juffrouw de Meer, à 20 rd ^s . ter maent.....	» 146:50	
		» 366:50
het buscruyt etc. op haer tractement en afscheyt geconsumeert ongereeckent.....	» —:—	
	Somma.....	rd ^s . 5878: 9.

Compt à 60 stuyvers per rd. / 11654:9. Godt de Heere zy gebeden dese en sooveel swaere voorheen gedaene oncosten tot verkryginge van den langh gewensten handel in 't groote ryck van China d'E. Comp^s. eenmael ten tyde wederom met een gewenschte eynde in die negotie sevenvoudig te doen overwinnen en scouysseren ⁽¹⁾, amen.

En hoewel hiermede al de passagien van 't voorgevallene met de Chinese ambassadeurs en de gehoude conferentjes en besoignes met deselve alhier een eynde comen te nemen, soo heeft dese taemelyck onbeschofte messieurs ambassadeurs

(1) Misschien bedoeld als: *jouisseeren*.

echter noch beliest over de saecke van haer 4 wechgelopen dienaeren alhier (weswegen zy reets van de morgen op tipje van hun vertreck ten huysse van Zyn Ed^e. vry wat spooock en spuls hebben gemaect, onaengesien alle gedaene beloften aen haerlieden dat men alle devoiren tot het wederkrygen derselver fugativen soude aanwenden en die, na hun vertreck te voorscheyn comende, 't aenstaende jaer wel verseeckert naer Hoccieuw aen de regenten doen oversenden) desen avont door handen een onser Chinese ingesetenen aan Syn Ed^e. noch te doen bestellen een geschrift in de Chinese taele uyt haere naeme, in gelycker voegen als hun voorige geschriften toegemaect, 'twelcq al vrywat absurt zynde en niet nodigh geacht werdende, present yets verder op te antwoorden, na translatie in onse taele bevonden is van inhoudt als volcht:

Copie translaatbrief, door de Chinese ambassadeurs aen
Haer Ed^e. geschreven.

Liolauija en Lilauja senden desen brief aen den Ed^e. Heer Gouverneur Generael en d'E. Heeren Raden van 't Nederlants India.

Wy als ambassadeurs van Syn Keyserlycke Mayesteyt van China naer Batavia vertreckende, is ons door Zyn Mayesteyts crygsoverste in handen gestelt alle de soldaten en 't volcq die met ons op Batavia zyn gecomen; dierhalven durven oocq geene van haer ergens laeten blyven, maer op onse wedercomste aldaer aen gemelte veltoverste wederom intrageren. En vermits wy alhier op Batavia ses maenden lang hebben vertoeft en nadien alhier veel Chinesen zyn remorerende, hebben zy 4 persoonen van ons volck met soete woorden als andersints aengelockt en geraeden haer fugatieff en absent te houden, die zylieden oocq hebben verborgen, onder welcke 4 persoonen een is, genaemt Lingiock, die nu omtrent 1 maent voorleden door den Chinees Litsoeko in Ancke is gebragt, alvaer de vader van voornoemde Lingiock is wonende, wanneer oocq voornoemde Litsoeko ons heeft versocht dat wy hem soudon licentieren om alhier by zyn vader te mogen blyven, 'twelcq redelyck is dat een soon daernae tracht. Maer vermits wy op 'taenvaerden derselve soldaten haere namen aldaer hebben moeten laeten aenteecken, soo hebben wy 't niet durven bestaen, doch hy heeft sich echter op ons vertreck t'soek gemaect, 't geene wy UEd^e. oock hebben bekendgemaect en versocht deselve te laten opsoecken. Het doet ons groot wonder dat UEd^e. Litsoecko sooveel toelaet en tot het overleveren der voorsz. zoldaet niet eens gelieve te constringeren, maer wat aengaet in Hoccieuw, zoo wanneer maer een boodtschap van 't opperhoofd wegens de Comp^e. aldaer met clagten mogten comen, datter ymant van haer volck ofte lyffeygenen waeren weggelopen, deselve datelyck wiert opgesocht, gevat en overgelevert. Den genoemden Litsoecko en heeft sich gansch niet ontsien ons volck (die mede als Comp^e. eygen volcq moeten gereeckent worden) te verbergen, 't geen seer onbehoorlyck van hem is gedaen, en als UEd^ele de vader van

genoemde Limgiock gelieven te ondervragen, die is het wel bekend waer zyn soon is; de namen van de andere drie persoonen zyn Thetsiau, Theoeyhock en Tiokay, waeromme UEd^e. by desen seer reverentelyck werden versocht en gebeden, dat UEd^e. deselve gelieven te laeten opsoecken en, gevonden zynde, soo lange in de kettingh te laten sluyten totdat de schepen naer Hocksieuw vertrecken, en haer daarmede geboeyt oversenden. Dit doende sullen wy connen bemercken dat UEdele tot Zyn Mayesteyt genegen zyn.

En hiermede sullen wy andermael dese saecken der hier geweest zynde Chinese Tartarische ambassadeurs Lio en Lilauja mitsgaders de besoignes en conferentien, met deselve gehouden en gevallen, besluyten en haer met onse schepen en volck een voorspoedige reyse en de Comp^e. een goet succes in onse voorgenomen desseynen, mitsgaders een beter negotie dan tot noch toe toewenschen.

's Namiddags gewert ons per Javaens vaertuygh van Bantam een briefje, door onse ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze uyt schip Coevorden aen Haer Ed^e. op gisteren geschreven en gedateert, behelsende 't volgende in substantie:

de saecken onser ambassadeurs omtrent de Bantammers stinden noch in voorige terminis sonder naemwaerdige veranderinge, en was ten hoove alsnoch groot verlangen na de antwoorde van Haer Ed^e. op de geproponneerde articulen der Bantammers;

't Engelsze schip de Falcon was uyt Engelant daer ter rhee de gearriveert, zynde den 25 November anno passado van Londen en eerst den 13 February deses jaers uyt Duyns zeyl gegaen, relaterende uyt Europa voor nieuws dat hun Indiaens retourscheepje de Phenix in 't Canael was gesneuveld, doch de meeste goederen geborgen;

in January jongstleden hadden se een grooten storm in 't Canael vernomen, waardoor veele schepen verongeluckt waeren en by die van 't voorsz. schip kort na dien tyt wel 80 wracken in zee sien dryven etc.;

de saecken tusschen onsen staet en Engelant als Vrancryck bleven noch in vrede berusten, doch scheen 't dat de croon Engelant wellight eersdaegs met Vrancryk mogte comen te breecken, werdende wederzyts schepen ten oorlooge uytgerust;

tot Londen had men gerugt datter tusschen Batavia en Bantam een openbaren rupture was gecomen;

de Engelse equipagie naer India soude bestaen in noch 8 schepen, waarvan er 2 naer Souratta, vier naer de cust Cormandel en 2 naer Bantam gedestineert waeren;

den Koninck van Engelant had eenige millioenen ponden sterling van 't Parlement geeycht, doch sulx hem geweygert zynde, soo had Zyn Mayesteyt 100 duysent ponden sterlings interun ⁽¹⁾ van de Engelse Comp^e. gevordert, die 't selve sonder borch van 't Parlement niet begeerden te stellen, en waerom de gemeente den Koninck sooveel contanten hadden aengepresenteert als Syn Mayesteyt moght van noden hebben, mits dat dan het Parlement soude werden affgeschaft;

(1) Lees: *interim*.

Zyn Mayesteyt van Engellant soude mede aen eenige particuliere cooplyden hebben toegestaan naer Oost India te mogen equiperen, en ten welcken eynde by haer 'tbekende schip de Expectaion was ingecoht; oocq gaven dese messieurs voor dat den Coninck aen d'Oost Indische Comp^e. soude belast hebben doorgaens een hunner schepen ter rheede Bantam met Zyn Mayesteyt vlagge van boven te moeten laeten leggen etc., maer gemerckt de Engelse tydingen ordinaire en veelmaelen na haer mode ten merendeele verciert komen uyt te vallen, soo sal op 't meeste van al 'tvoorenstaende weynigh seeckeren staat te maecken syn;

in Nederlant stont 't alles wel, doch wiert noch van eenige oude corruptie gemompelt; de Hooghmogende Staaten nevens Syn Hoogheyt den Prince van Orangie hadden gesanten naer Engellant gesonden om die Mayesteyt voor 't bestieren van de gemaecte generaele vrede te bedancken, dat dien Konincq en 't Parlement wel scheen te bevallen;

de Nederlandse van hier gegaene Oost Indische retourschepen in February 1679 waeren behouden alle gearriveert en hun cargo bekend, dat seer hoogh getacxeert wiert;

Spangie begeerde de stadt Mastricht wederom, en sustineerden Vranckryk dat 't soo behoorde te wesen, doch Hollant, daerdoor gedrongen, was tot de restitutie gereet, mits dat Spanjen eerst vergoede de vorige oncosten, aen de vlooten naer Cicilien verschoten etc. en daerby dan oock noch 'tgeene de stadt Maastricht de Nederlandsen staat gecost hadde ect^e.;

oocq was den Spaensen Monarch met de France Madamoisse d'Orleans getrouwt, kort naer welck gehouden bylager den Conincq van Vranckryck ordre hadde gegeven om alle Spaense schepen voor de France te doen strycken, doch was sulx echter op 'tversoek der pairs van Vranckryk tot noch voor eenigen tyt opgeschort;

den Prins van Beyeren soude de Infanten van Portugael trouwen en Italien soolange bewoonen totdatter veranderingh in de regeringh voerviel en alsdan de croon van Portugael aenvaerden;

den Dauphyn van Vranckryk en de Princesse van Beyeren hadden hun huwelycxcontract ten overstaen van den groot Frans ambassadeur monsieur Colbert gesloten:

den Don Joan van Oostenrycq. een bastaartsoon van den ouden overleden Conincq van Spangjen, was schielyck gestorven en hadde zyne nagelatene middelen, die seer groot waeren, vermaeckt $\frac{1}{3}$ aen den Conincq. $\frac{1}{3}$ aen de Coninginne Regente en $\frac{1}{3}$ aen d'ouden Coninginne;

de noorder cronen van Deenmarcken en Sweeden waren nu oocq eyndelyck door bemiddeling van Vranckryk vereenight etc.;

de onlusten tusschen den Coninck van Deenemarcken en de stadt Hamburg waren mede bygelecht en de stadt Hamburg 200 duysent rd^s. aen den Deense Mayesteyt moeten uytkeeren;

den Groot Czaar van Muscouw versocht adsistentie van alle Christen potentaten tegens den Turck, maer sulx was affgeslagen, doch de croon Polen mede in actie geweest en 2000 Turcken door derselver hulpe gesnevelt etc.;

dit hiervooren geannoteerde was onse heeren ambassadeurs tot Bantam dusdanigh wel gecommuniceert, doch sal den tyt en onse vaderlandse schepen t'hunner aencomste alhier ontdekken off het Engelsche off Duytsche en waere tydingen zyn geweest off niet, waervan erlange hoopen gedient te zyn.

Een weynigh later na de middag komt alhier van Caap de Goede Hoop over 't eylant Mauritius ter rheede te verscheynen 't hoecker de Boode met twee missives, d'eerste door den E. commandeur Symon van der Stel en raat aen de Caep van dato 29 January, dienende ten principaele ten geleyde van gemelte bodemtje, en de laaste van 't opperhoofd Isaacus Joannes Lamotius en raat op 't eylant Mauritius van dato 30 April passado, beyde aen Haer Ed^{de}. alhier gecarteert met weynige aenhorende bylaechjes, behelsende die van S^r. Lamotius 't volgende in 't corte ter notificatie:

met de nieuwe en soo lange onderhandse gewese ebbenhoute saagmoolen ginck het noch even traag voort, maer met de plantagie van Turcx boontjes, taback, suyckerriet en het branden van arrack etc. vry redelyck;

de groote brant, den 15 Augusto anno passado aldaer des middernaghs schielycq ontstaen, had alle huysinge met de effecten in de assche gelecht, in welcken brand des opperhoofs beswangerde huyschvrouw nevens noch een dogtertje was comen te sneuvelen, hebbende deselve de Comp^e. f 4845:19:4: schade toegebracht; wat nu noch eyndelyck van dese onlangs weder gestabuleerde sobere colonie werden sal, moet den tyt nader doen ervaren, dogh wort aen een goet succes al wat getwyffelt, om veele redenen en inconvenjenten ende 't cleen belang; 't verdere in geciteerde missive aengehaelt staet by 't aencomend brieffboeck onder 't quartier van Cabo de Boa Esperance gespecificeert.

's Avonts komt alhier uyt Amboina met eygen chialoup aen te landen den borger Marinus Gabrielsz, medebrengende een missive, door de heer Gouverneur Robbert de Vick en den raad aen 't castele Victoria aen Haer Ed^{de}. alhier nu 13 dagen geleden gecarteert nevens diverse aenhorende bylaegjens, behelsende onder anderen kortelyck 't volgende nieuws soo uyt de missive als de daerby ontfangene documenten, principael raeckende eenigh bericht van den toestant in 't onroerende ⁽¹⁾ Ternaten;

na 't voelen van 3 à 4 aertbevinge was in die proventie van Amboina een nieuwe sieckte ontstaen, waarmede de menschen beyangen werdende aenstonts buyten verstant raakten en in 2 à 3 daegen met schudden en beven en treckingen in groote passien quamen te overlyden, sonder dat de chirurgyns veel kennisse van die sieckte hadden en veel min raat om te genesen wisten etc.;

op de custe Hietoe was eenigen tyt oocq de sieckte en gevolgghycke sterfte onder de Europeanen geweest, doch die met 't dempen van seeckere quaataerdige waeterput en 't verbieden van 't waeter uyt de rivier te genieten weder merckelyck opgehouden had ect^e.;

de questie over het barotgelt op gemelte cust Hietoe was tot vergenouginge

(1) Lees: *ontroerde*.

van beyde partyen bygeleyt, sullende de hoofdorangkayen uyt gemelte recognitie $\frac{1}{2}$ van haer part en de kleene na advenant werden afgetrocken, de rest voor de negorys marinjes blyven;

den oppercoopman Willem van Zyl was van Amboina naer Banda vertrocken om 't provisioneel gesach naer 't vertrek van den Heer Gouverneur Quaalbergh aldaer in die provincie volgens ordre, van hier gegeven, aen te vaerden;

uyt Tarnaten had men advys becomeen onder dato 8 Juny dat den Konincq Amsterdam en syn Ternaatsen aenhangh in haer hartneckigheyt in de bocht van Jelolo, alwaer onse macht reets onder den E. Mayoor St. Martin geposteert lagh, bleven volharden en oversulx apparent niet als met de wapenen die onlusten te redresseren souden wesen, soodat men voornemens was den Prince Ceram, oudste soone des Tidorsen Conincx Layfoedin, te syner derwaerts komste na den fugativen Conincq en grooten van Ternaten aff te senden om hun voor 't laeste nog te tragten te bewegen by d'onse aff te comen om de ontroerde saecken in der minne by te leggen en alzoo met deser Comp^{es}. oudsten en getrousten bontgenoot weder in vreedige harmonye te geraecken, maer sulx niet willende gelucken, lag de intentie by den Gouverneur Padbrugge, daer zy haer seer aen schenen te stoten, die hartneckige met onse en de gesamentlycke Tidorese en verdere bontgenoten macht hun eerst tot Jelolo vyandlyck aen te tasten en voorts ten uyttersten te vervolgen ect^e., gelyck sulx in de geciteerde missive en bylaegjens geëxtendeert in 't aenkomend briefflboeck onder de quartieren van Amboina en Ternaten staat te lesen. Godt geve ontrent dat verwarde en losse begonne emportanten werck een kort en heylsaem eynde en behoeve de Comp^e. genadelyck voor die en meerder onheylen.

Des naghts vertrecken uyt deser rheede de schepen Alexander, Odyck en 't hoecker de Brantgans naer Hoccieuw in China met onsen gesant, den E. capteyn Hendrick van den Eeden, benevens den ondercoopman Joan Jacob van Merwede als secretaris etc., item de hier aangewese Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja met alle haere verdere swite, nemende onsen gesant behalven de keyserlycke missive item die aen de Hoccieuse regenten noch mede een instructie benevens veele andere documenten en geschriften om hun tot narigt te dienen, mitsgaders dan noch een drydubbelde missive aen den coopman en opperhoofd Joannes Leeuwenson en den raad aldaer present in Hoccieuw, alle van Haer Ed^e. op eergisteren geteeckent en soodanigen inhoude en substantie als by 't affgaende generael Indiesch briefflboeck en verbael in 't brede staat te ontwaeren, hoewel echter nodigh geoordeelt zy de brieven aen den Tartarischen Keyser tot Peekin item aen de drie Hoccieuse hooftregenten hiervoor geciteert hieragter van woorde tot woorde te laten influeren, hebbende wyders gemelte drie bodems voor 't comptoir Hoccieuw en totten handel aldaer, soo der wat van mogte vallen, eenlyck afgevoert de volgende coopmanschappen en goederen, als te weten:

in 't jacht den Alexander:

1098 $\frac{7}{10}$ picols swarte peper;

81792 ₤ groot loot;
 9150 ₤ zandelhout;
 3262¹/₂ ₤ poetsiock, voorts noch eenige provisien en medicamenten en
 247 picol loot en 150 picols peper voor de Chinese ambassadeurs,
 bedragende te samen met de ongelden..... f 26988:18:11;

in 't jacht Odyck:

1107¹⁹/₂₀ picols swarte peper;
 82420 ₤ groot loot;
 9150 ₤ zandelhout;
 3081¹/₄ ₤ poetsiock;
 156¹/₄ ₤ tacqcorael;
 3 packen kleeden, voorts noch party speceryen,
 seep, rosewater, schryfftuygh en 150 picols
 peper voor de Chinase ambassadeurs en andere
 goederen, bedragende met den anderen..... f 28706:14:2;

en in de hoecker de Brantgans:

250 picols peper;
 18500 ₤ loot, bedragende met de schenckagiegoederen
 etc. tesaemen..... f 5858:9:2;
 Somma monteert 't gehele cargasoen in de drie bodems
 voor Hockzieuw maer alleen.... f 61554:1:15,
 omdatter soo slechte negotie doorgaens nu eenige jaeren sy geweest, en
 alleen om te sien off er noch enige beterschap mogte te hoopen off verwachten zyn.

Volght nu de missive, van Haer Ed^s. aen den Groten Chinesen
 Tartarischen Keyser tot Peekin geschreven.

Aen den Doorlugtigen Hoogeboren ende Wytberoemden Keyser van
 China en Tartarien werd desen brieff geschreven door den Gouverneur Generael
 Ryckloff van Goens en de Raaden over de Nederlandsen staat in Indien,
 dewelcke Zyn Mayesteyt met alle eerbiedigheyt toewenschen gesontheyt,
 voorspoet, lang leven, een gerust en vreedige regeringe, mitsgaders victorie
 over zyne vyanden.

Het voorleden jaer hebben wy naer Hoccieuw, een provincie
 sorterende onder Uwe Mayesteyts gebiet, affgesonden 2 schepen met weynige
 coopmanschappen om door onse dienaeren, die aldaer onder Uwe Mayesteyts
 gebiet overgebleven waeren, verhandelt en tegens andere waeren in 't Chinase
 ryk vallende omgeseth te werden, met een van welke schepen in 't laeste van
 't selve jaer alhier tot ons zyn overgecomen 2 affgesanten ofte ambassadeurs
 van Uwe Mayesteyt, d'eene genaemt Liolauja en d'andere Lilauja, uyt wiens

handen wy wel ontfangen hebben de brieff, die Uwe Keyserlycke Mayesteyt aen ons hebt gelieven te schryven, en dat met soodanigen respect en betoning van eere als deselve Uwe Mayesteyts gesanten, die sulx hebben gesien ende bygewoont, sullen connen getuygen, en oock mede dat zy sedert haer aenwesen alhier hebben genoten vry woninge, 500 ryxdaelders ter maent benevens meer andere goederen tot haer behoef en gebruyck, en dat sy allenthalven door ons zyn gehouden in soodanigen aensien en respect als men gesanten van sodanigen magtigh en vermaerden Keyser soude connen bewysen en bethonen. Ende is ons uyt deselve Uwe Mayesteyts brieff seer aengenaem gebleecken dat van de 16 articulen ofte poincten, die onsen commandeur Martinus Caesar nu twee jaeren verleden ten belange van Comp^{te}. handel in China aen de Heeren Regenten tot Hocksieuw hadde overgelevert om Uwe Mayesteyts toestemminge en approbatie te versoecken, enige door Uwe Mayesteyt aen de Comp^{te}. gunstelyck waeren toegestaen, namentlyk:

dat wy onse coopmanschappen in Uwe Mayesteyts ryck tot Hocksieuw souden mogen aenbrengen en vercopen na ons welgevallen, sonder daertoe telckens uyt Peckin ordre te versoecken ofte affwagten;

dat wy weder souden mogen incopen alle soort van goederen en coopmanschappen uytgesondert diegeene, die door Uwe Mayesteyt verboden waren;

dat wy met onse schepen weder souden mogen vertrecken naer ons welgevallen ende als de tyt en het saeysoen sulx quamen toe te laeten;

ende eyndelyck dat ons oocq wierde toegestaen een stuck lants om een logie op te bouwen tot bergingh van onse aen te brengen en in te copen coopmanschappen, ten eynde deselve voor brant mochte bevryt blyven.

En voor welke bewesene gunste wy niet en connen nalaeten Uwe Keyserlycke Mayesteyt by desen seer eerbiedelyck te bedancken, wel wenschende dat wy deselve vergunde vryheden naer Uwe Mayesteyts goede intentie quamen te genieten ende niet genootsaecht waren te verklaaren ende Uwe Mayesteyt te kennen te geven hoe wy tot noch toe met onsen handel op China in plaats van voordeel te behaelen merckelycke schade hebben geleden, nadien altyt en oocq selve nog het voorleden jaer, nadat Uwe Mayesteyts brieff, aen ons geschreven, al tot Hocksieuw was affgecomen, onse coopmanschappen hebben moeten affstaen tot een seer slechten en geringen prys, sonder dat ons is toegelaten met andere coopluysden te mogen handelen als alleen eenige weynige, die tot dien eynde licentie hadden in onse logie te mogen comen, en na 't scheen alleen tot den incoop van onse beste en meestgewilde goederen waeren geprivilegeert, en voor dewelcke zy, als gesecht, een geringen prys hebben betaelt, ons latende behouden degeen die haer niet aen en stonden ofte soowel als d'andere niet conde worden vertiert, en die wy dan noch met schade hebben moeten affstaen off weder terughvoeren, gelyck met veele al verscheyde reysen is geschiet en ongetwyffelt niet en soude hebben behoeven te geschieden, indien ons in nakomingh van Uwe Mayesteyts gunstige

beveelen ten reguarde van onsen handel waere toegelaten geworden met alle coopluyden sonder onderscheyt te mogen negotieeren na ons welgevallen en sonder dienaengaende aen eenige uytgesonderde personen gebonden te zyn, gelyck wy verhoopen dat ons noch eyndelyck eens sal werden toegelaten en dat Uwe Mayesteyt, kennisse krygende dat wy de vergunde vryheyt niet en comen te genieten, ondersoeck sal laeten doen naer degeene die ons daerin hinderlyck zyn, en voorts soodanigen ordre stellen als tot de naecominge van zyne bevelen sal komen te vereysschen, gelyck wy sulx dan oocq by desen seer gedienslyck syn versoeckende, ons verseeckert houdende van Uwe Mayesteyts goede wille en genegentheyt, en die wy oocq altyt met danckbaerheyt naer ons vermogen sullen tragten te erkennen en te beantwoorden, ons leet zynde dat wy Uwe Mayesteyt niet en connen toesenden de adsistentie van 20 cloecke oorlogsscheepen, door Uwe Mayesteyt van ons geeyscht, om, gevoecht zynde by Uwe Mayesteyts zeemacht, den vyandt gelyckerhant aen te tasten ende, waere 't mogelyck, t'eenemaal te verdelgen. En dewyle deselve Uwe Mayesteyts ambassadeurs ons hebben te kennen gegeven, dat Uwe Mayesteyt geen andere staat en maecten als dat noch desen jaere door ons soodanigen scheeps- en crygsmacht soude by malcanderen gebracht en tot Uwe Mayesteyts dienst affgesonden konnen werden, gelyck sulx oocq by Uwe Mayesteyts brieff, aen ons geschreven, schynt te blycken Uwe Mayesteyts intentie te syn, soo vinden wy ons genootsaecht te verklaeren ende te kennen te geven, dat Uwe Mayesteyts van onse gelegentheyt in dese landen geen behoorlycq ofte duydelick berigt en zy gedaen, en dat, indien sulx geschiet waere, Uwe Mayesteyt de versochte adsistentie soo spoedig niet en soude hebben verwacht, en hoewel Uwe Mayesteyts ambassadeurs nu selve ondervonden hebben en oocq genoechsam onderricht zyn, hoedanigh het met onsen staet alhier in India gelegen is, soo hebben wy het echter nodigh geoordeelt Uwe Mayesteyt daarvan by desen mede waere en oprechte openinge te doen ende daarvan vooreerst te seggen, dat wy hier in India wel zyn voorsien van een goet getal soo groote als cleene schepen, maer evenwel van geen meerder als wy nootsaekelyck tot het dryven van onsen handel en negotie op soo veele en soo verre van malcander gelegene plaetsen van doen hebben, en sal Uwe Mayesteyt oocq wel connen beseffen dat het onnodig soude zyn in tyde van vrede en buyten hooge nootsaekelyckheyt veele oorlogsschepen aen te houden, behalven dat het ons te lastigh ende swaer soude vallen om te dragen de oncosten die daertoe werden vereyscht, soodat wy, oorlogsschepen en crygsluyden van noden hebbende, deselve moeten ontbieden uyt Hollandt, ongeveer 3600 mylen gelegen van Batavia, zynde de hooftplaetse die wy alhier in India besitten, en uyt hetselve Hollandt connen wy dan oocq volcomen voldaeu krygen soodanigen vloot en getal van schepen als by ons werd geeyscht, en mits dat daertoe de tyt dat deselve op Batavia connen wesen, werdende ordinair gereeckent op 20 maenden, moeten affwachten, alvorens besorcht en benevens den eysch daertoe

affgesonden hebbende sooveel gelt off coopmanschappen als tot het bouwen off huyren der schepen comt te vereyschen, en op soodanigen wyse hebben wy mede gehandelt met de vlooten, die wy tot dienst van Uwe Mayesteyt in den jaere 1662, 3 en 1664 vanhier hebben affgestiert, te weten het eerste jaer 12, het tweede jaer 16 ende het derde jaer 15 schepen, tot welckers uytrustingh wy dan oocq (op verwagtinge van restitutie en vergoedingh, volgens gedaene belofte van Uwe Mayesteyts dienaaren, de alsdoen regerende regenten tot Hoccieuw) voor reeckeningh van Uwe Mayesteyt hebben verschoten en uytgegeven een somma van over de 56 tonnen gouts ofte ongeveer thienmael hondert duysent teyl silver, waarvan wy de restitutie tot nu toe hebben verwacht en alsnoch van Uwe Mayesteyts genereusheyte verwagten sullen, gelyck wy van deselve ofte gedaene dienst aen Uwe Mayesteyt en het ryk van China dan oocq kennisse hebben gegeven aen bovengenoemde Uwe Mayesteyts ambassadeurs, die ongetwyfelt daervan oocq aen Uwe Mayesteyt behoortlyck rapport sullen doen. Deselve Uwe Mayesteyts gesanten, met onse gecommiteerde aengaende de adsistentie van schepen en volck, die Uwe Mayesteyt nu weder opnieuws heeft versocht en begeert, in conferentie getreden zynde, hebben wel duydelyck verclaert en gesecht dat se niet en waeren gequalificeert om te handelen van een macht die noch uyt Hollant moeste werden geeyscht, maer wel van soodanig een, die gereet was en terstont conde affgesonden werden, gelyck sy seyden dat wy in den jaere anno 1662 hadden gedaen, welckenaengaende wy hier nae waarheyt hebben doen berigten, namentlyck dat wy alsdoen met de Portugesen in oorlogh waren ende de schepen, die wy alsdoen tegens haer soude gebruycken, naer China tot Uwe Mayesteyts dienst syn geëmployeert geworden, tot veragteringh van 't geene wy op die vyanden meenden te ondernemen, ende dat wy, het jaer daeraen meerder macht bekomen hebbende, weder besendingh na China tot Uwe Mayesteyts dienst hebben gedaen, en soo vervolgens oock het derde jaer, sulx wy het vermogen alsdoen niet en soudon hebben gehadt om Uwe Mayesteyt soo spoedig te adsisteren, indien wy daertoe niet en hadden gebruyckt de schepen, die ons om tegens onse vyanden de Portugesen te oorlogen bevorens uyt Hollandt waeren toegecomen, ende dat wy oock te raede geworden waere alsdoen ons eygen belangh terug te setten en 't geene tot Uwe Mayesteyts dienst quam te vereysschen te laeten voorgaen, gelyck dan oock met deselve onse vlooten van adsistentie te dier tyt sooveel is uytgewerckt ⁽¹⁾, dat de vyanden de eylanden Ay- en Kemay hebben moeten verlaaten mitsgaders t'eenemael uyt der zee en op de vlucht geslagen syn. Voorts hebben Uwe Mayesteyts gesanten aen ons verklaart hoe tot Hoccieuw bericht waeren en niet beter en wisten als dat den commandeur Martinus Caesar op zyn aenwesen aldaer nu ongeveer ⁽²⁾ twee jaeren voorleden absolute toeseggingh en belofte soude hebben gedaen, wanneer Uwe Mayesteyt van

(1) Er staat: *uytgeweeckt*.

(2) Er staat: *ongevre*.

ons quamen te versoecken oft te eysschen een macht van schepen en krygsvolck tot verdelgingh der vyanden, dat wy alsdan terstont magtigh en gereet souden kunnen zyn om deselve af te senden, ende dat Uwe Mayesteyt oocq op die gedaene beloften vast staat hadde gemaect; waerop wy Uwe Mayesteyts gesanten almede naer waerheyt tot antwoord hebben gedient, dat soodanigen toeseggingh niet alleen strydich soude zyn geweest tegens de last, die hem Caesar van ons gegeven was, maer oock tegen zyn beter weten ende de mogelyckheyt, en dat sulx genoechsaem bekend was by veele van Uwe Mayesteyts onderdanen tot Hocksieuw, die aldaer met de Hollanders omgaen, en wel specialyck degene die hier tot Batavia geweest en oocq eenigen tyt gewoont hebben, die wel wisten dat onse schepen hier in India tot de negotie nodigh en oocq degeene die wy by voorvallende gelegentheyt tot den oorlog quamen te gebruycken alle in Hollandt gemaect en vandaer nae Batavia gesonden mosten werden, sulx, ingevalle den commandeur Caesar al moghte belooft hebben meer als hy wel wist dat wy vermogens waeren te voldoen ('t welcq geensints te dencken oft te gelooven is), de voornoemde Uwe Mayesteyts onderdaenen tot Hocksieuw, en wel besonderlyck degeene die de heeren Hocksieuwse regenten en den commandeur Caesar als tolcken hebben gedient, verplicht en gehouden souden zyn geweest de waerheyt te connen geven, om also voor te komen dat Uwe Mayesteyt door abusive berigten geen onnodige onkosten mogten comen ⁽¹⁾ te doen, en offschoon wy voor ons selven genoechsaem verseeckert zyn van niemant ter werelddt met de waerheyt beschuldigh te connen werden, daer wy noyt in gebreecken gebleven zyn onse gedaene beloften op het spoedigste dat ons doenelyck zy geweest na te comen en te volbrengen, soo hebben wy echter niet connen nalaeten ons het seggen van Uwe Mayesteyts gesanten aen te trecken en ter herten te laten gaen, onder protestatie dat ons met sulx voorgeven van gedaene beloften door den E. Saesar ende dat wy die niet nae en quaemen ongelyck ende oneere wiert aengedaen, ende verklaren wy by desen in oprechtigheyt aen Uwe Mayesteyt dat, indien het in ons vermogen waere geweest by malcander te brengen soodanigen magt, waarmede wy den vyandt mannellyck hadden connen onder de oogen sien en kloeckmoedigh vervolgen ('t welcq met een cleen getal schepen en weynigh krygsluyden niet en cangeschieden en waarmede wy den vyandt te stouter maken, Uwen Mayesteyt ondiens doen en selve schaade behaelen souden) wy niet souden zyn in gebreke gebleven, soodanige suffisante macht tot dienst van Uwe Mayesteyt af te senden, onder vast vertrouwen dat Uwe Mayesteyt ons de gedaene onkosten soude hebben laten restitueren en voldoen, gelyck in alle landen van de werelt gebruyckelyck is, te weten dat bontgenoten en vrunden malcander wel helpen en bystaen, doch dat degeene die de hulpe eyscht ofte versoeckt oock met eenen moet besorgen de middelen, die tot het verkrygen van

(1) Er staat: *com.*

deselve werden vereyscht, konnende wy niet twyffelen off Uwe Mayesteyt sal met alle Keyzers, Coningen, Princen en Vorsten dienaengaende van een gevoelen zyn en niet anders kunnen oordeelen als dat sulcx met de reden en billicheyt overeencomt, maer nadien wy op verre na niet vermogens zyn geweest soodanigh een magt als tot het beoorloogen van de vyanden comt te eysschen by malcanderen te brengen, soo versoecken wy dat Uwe Mayesteyt ons onvermogen ten besten en na de waerheyt belieft te duyden en op te nemen, en waeraen wy te minder sullen twyffelen, wanneer Uwe Mayesteyt sich gelieft te erinneren dat het afschaffen van onse oorlogslasten en ongelden eygentlyck zyn de vrugten van een langgewenste vrede, die wy nu in dese tyt allhier in India beleven, geen andere onlusten ofte oorlogen hebbende als seer geringe ende die onder het dryven van negotie oock met onse coopvaerdyschepen enoughsaem kunnen worden beslight en vereffent, sulx wy als gesecht vaststellen en verseeckert zyn, dat Uwe Mayesteyt na zyne hooge wysheyt en kennisse in oorlogssaecken wel sal kunnen beseffen en begrypen dat wy het vermogen niet en hebben Uwe Mayesteyt te besorgen soodanigen macht van scheepen en volck, als tot verdelgingh van den rover Kimsia en synen aenhang wert vereyscht, en dat wy oversulx genootsaecht sullen zyn daervan eysch uyt Hollandt te doen, indien het soodanigh met Uwe Mayesteyts goetvinden en behagen mochte overeenkomen, maeckende wy geen staat dat deselve vyanden, schoon al op de vlucht gedreven zynde, soo ten eersten sullen achterblyven, maer wel dat se tesamenrotten en wederkomen sullen om Uwe Mayesteyts onderdanen aen de stranden alle mogelycke schade en affbreuck aen te doen, soodat se uyt haer schuyelhoecken gejaecht en tot het uytterste vervolg sullen moeten werden, om waervan met Uwe Mayesteyts te spreecken en meteenen versekeringh te doen, dat het ons noch aen de wil noch aen het vermogen zal ontbreecken om Uwe Mayesteyt en het ryck van China te dienen, soo wanneer Uwe Mayesteyt daertoe op het spoedigste belieft te laten besorgen, hetgeene tot uytrusten van soodanigen scheeps- en krygsmacht comt te vereysschen, wy goetgevonden hebben aen Uwe Mayesteyt af te senden 2 personen van de hoogste, oudste en aensienlyckste geslagten uyt onse landen, genaemt Henric van den Eeden en Joan Jacob van Merwede, d'eerste zynde een oorlogsmann van beroep, die daervan de blycken kan bethoonen en het sich oock niet en sal ontsien by voorvallende gelegentheyt zyn lyff en leven te waegen om Uwe Mayesteyt te dienen; den anderen gaet als secuude om by overlyden van den eerstgenoemde dese besendingh aen Uwe Mayesteyt te voltrecken en uyt te voeren, 't geene anders door hun beyde soude moeten werden verricht, ende hebben wy hem gestelt ofte verkooren tot secretaris, als zynde een persoon die van zyn jeucht aen tot het beschryven van politycque oft staatsaecken onder ons ooch en op de Generaele Secrétarye is gebruyckt, ende welcke voornoemde onse affgesanten wy versoecken dat Uwe Mayesteyt in soodanigen qualiteyt en voor soodanige personen als se inderdaat zyn believen aen te nemen,

gaende eenelyck verselt met een kleene suite van 8 Nederlandse en 2 inlandse dienaren, omdat se te spoediger tot Uwe Mayesteyt souden connen opreysen en onder het overleveren van dese onse brieff Uwe Mayesteyt verseeckeringh te doen van onse genegen^hteyht en bereytwilligheyt om alles tot dienst en welstant van Uwe Mayesteyt en desselfs ryk te verrigten, 't geen in ons vermogen sal syn, tot welken eynde wy dan oocq versoecken dat Uwe Mayesteyt haer gehoor en gelooff gelieft te geven, mitsgaders metten eersten benevens 't geene tot besorgingh van een scheeps- en krygsmacht wert vereyscht weder tot ons af te senden om noch, waere 't mogelyck, binnen de 7 maenden weder hier op Batavia te connen zyn, om ons van Uwe Mayesteyts welstant en eygentlycke intentie rapport te doen, alswanneer noch dat saysoen daervan berigt en kennisse na Hollandt soude konnen werden gegeven met de schepen, die omtrent die tyt na derwaerts staen af te gaen.

Uwe Mayesteyts gesanten Liolauja en Lilauja hebben oock met ons gesproocken van het eylant Formoza ofte Tayoan, alwaer de vyanden hun met haer meeste macht hebben terneder gestelt, en dat, wanneer zy door de Hollandse schepen ende Uwe Mayesteyts joncken vandaer gedreven waren, Uwe Mayesteyt ons hetselve eylant Formoza wederom doen in besit nemen, 't welck Uwe Mayesteyts dienaren de regenten tot Hoccieuw ons mede in dier voegen hebben aengeschreven en bekentgemaectt, schynende dienvolgende met voornoemde Uwe Mayesteyts gesanten van opinie en gevoelen te wesen dat wy ons aen hetselve eylant ten hoogsten gelegen laten zyn, waerop wy haer tot antwoord hebben gediend dat, wanneer de macht gesamentlyck gereet zy om de vyanden aen te tasten, en Uwe Mayesteyt alsdan oock comt goet te vinden sulx mede op Tayoan ofte Formoza te doen, dat wy ons ⁽¹⁾ alsdan daertoe al soo gewillig sullen laeten gebruycken als tot het verdryven derselver vyanden van Ay- en Kemuy, mitsgaders de verdere plaetsen daer se haer mochten comen te onthouden en te verschuylen, doch 't een soowel als 't ander op het begeren ende tot dienst van Uwe Keyserlycke Mayesteyt, en geensints opdat wy ons weder op Formosa souden ternedersetten mitsgaders hetselve in besit nemen, gelyck wy voor eenige jaeren hebben gedaen gehat, ende 't welcq dan oock alleen geschiet zy niet om het eylant in sich selven, dewyl het ons aen geen landen en comt te ontbreecken, maer eenlyck omdat wy aldaer den handel genoten uyt het ryck van China, buyten dewelcke ons dat eylant t'eenemael onnut en tot last zoude zyn geweest, gelyck het nu oocq voortaan soude doen, connende veel beter en gereder met onse schepen in 't ryk van China ende onder Uwe Mayesteyts gebiet comen handelen, wanneer wy maer mogen genieten sodanigen vryheyt als Uwe Mayesteyt ons heeft believen te vergunnen en toe te staen, en 't welck wy hoopen en vertrouwen dat in naekoming van Uwe Mayesteyts beveelen voortaan geschieden

(1) Dit ons laschte ik in.

sal en dat onse coopluyden geen meer oorsaeq sal gegeven worden daerover te klagen, believende Uwe Mayesteyt desen aengaende oocq te weten, dat wy geen genegentheyt noch voornemen hebben cenige landen in besith te nemen, maer alleen tragten naer een vryen en onbedwongen handel in alle landen en plaetsen, voornamentlyck in 't vermaerden ryck van China, opdat wy de inwoonders van hetselve souden mogen dienen van de goederen en coopmanschappen, die se van nooden hebben en uyt andere landen moeten werden aangebracht, en dat wy daerentegen van Uwe Mayesteyts onderdanen mogten werden gerieft met soodanige die onder Uwe Mayesteyts gebiet vallen en te becomen zyn, om onsselve daervan te dienen en andere te connen mededeelen, en op soodanigen wyse wort met den overvloed van hetgeen het eene lant uytgeeft vervult 't geene 't andere lant comt te ontbreecken, tot onderhoudingh van vrientschap en bevestigingh ⁽¹⁾ van de gemaecte verbonden, nadien den Schepper des hemels ende aerde de menschen niet en heeft geschapen om op haerselve te bestaen maer om malcanderen na vermogen behulpsaem te zyn.

Van de voornoemde Uwe Mayesteyts ambassadeurs ofte gesanten Liolauja en Lilauja konnen en moeten wy by desen getuygen dat se tot het becomen van de meergemelte scheeps- en krygsmacht tot dienst van Uwe Mayesteyt en het ryk van China omtrent ons alles hebben gedaen en aengewent wat in haer vermogen is geweest, zynde dienvolgens daerin buyten haer schult ongelukkig dat se met het g'eyschte en begeerde van Uwe Mayesteyt niet en connen terughkeeren, gelyck ons dat selve ongeluck daerin allmede comt te treffen, omdat Uwe Mayesteyt, van onse gelegentheyt niet wel berigt zynde, deselve adsistentie veel eerder heeft verwagt als het in onse macht zy deselve te senden, waertoe wy nochmael verklaren seer genegen en bereydwilling te zyn, indien Uwe Mayesteyt daertoe spoedigh ordre belieft te geven, mitsgaders af te wachten de tyt, die daertoe nodigh zy, en te besorgen de middelen die tot deselver werden vereyscht, waarvan ende van andere saecken de voornoemde adsistentie aengaende onse gesanten Uwe Mayesteyt openinge doen ende volcomen genougen geven sullen.

Geschreven in 't Casteel Batavia op 't eyland Groot Java den 23^e dagh van de maent July des jaers onses Heeren 1680.

(Lager stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Geteeckent:)

R. V. GOENS.

(Terzyden op 't spatium was gedrukt Comp^r. zegel in roden lacke. Daeronder stont:)

Ter ordonnantie van opgamelte Haer Hoogh Ed^{le}.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

⁽¹⁾ Er staat: *bevestight*.

Volght noch de missive, van Haer Ed^s. aen den Kon Cenongh, Viceroy, tot Hoccieuw geschreven.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India senden desen brieff uyt een oprechte genegentheyt aen Kon Cenongh, gebiedier ende Onderconingh over de vermaerde provintie Hoccieuw in 't groote ryck van China, denselven toewenshende een gesont langh leven en overwinninge tegen des Keyzers en zyne vyanden.

Met de aencomste van het eerste schip uyt Hoccieuw alhier tot Batavia hebben wy wel ontfangen de brieff, die Uwe Hoogheyt daarmede aen ons hebt gelieven te schryven, en daeruyt geerne gelesen van 't geen de ⁽¹⁾ Keyser tot Peekin ons ten belange van den handel hadde believen toe te staen, daer wy van harten danckbaer voor blyven en noch kragtiger betuyginge van soudén kunnen doen, indien wy van Syn Mayesteyts gunst tot Hoccieuw de vrugten mogten genieten, ons leet zynde dat wy het contrary uyt het schryven van onse opperhooffden aldaer moeten verstaen, en dat zy niet alleen in voorige jaeren, maer oock selfs het jongst gepasseerde jaer en na het affcomen van des Keyzers brieff hadden moeten lyden veele vexatien en ongelycken, die haer aldaer in den handel wierde aengedaen, geen coopmanschappen van belang konnende vercoopen nochte incoopen als van weynige persooene, die tot dien eynde alleen by haer te comen wierden toegelaten, sulx zy de goederen verre beneden de eygentlycke waerde in China moesten afstaen en overlaten, en oocq weder aennemen tot hooger prys soodanige Chinese wharen als zy daervoor weder na herwaerts soudén sendén, 't welcq wy verseeckert zyn dat gansch niet overeen en compt met de intentie van Zyne Keyserlycke Mayesteyt, tot wiens dienst wy ons altyt hebben getoont genegen en bereydwillich te zyn, gelyck wy dan oocq nu, om Zyn Mayesteyt daarvan noch nader verseeckering te geven, goetgevonden hebben af te sendén twee persooenen, geboren uyt de aensienlyckste, hoogste en oudste familien van ons lant, die haer met de saecken tot Hoccieuw niet en sullen hebben te bemoeyen, maer belast zyn op het alderspoedigste na Peekin op te reysen omme aen Zyn Mayesteyt t'overhandigen onsen brieff, die haer medegegeven is, en oocq om meteenen bekend te maecken om wat reden wy zoo spoedigh niet en kunnen affsendén soodanigen scheeps- en crygsmacht, als Syn Mayesteyt van ons g'eyscht en zich ingebeelt heeft dat terstont soude kunnen gereet zyn, ende waervan Uwe Hoogheyt oock believe te weten dat den commandeur Martinus Caesar noyt last van ons heeft gehadt soodanigen toesegginge te doen, en die hy oocq niet gedaen heeft, als wel geweten hebbende dat wy sodanigen macht niet by de hant en hadden, en als se den Keyser quam te versoecken eerst uyt Hollandt moesten werden geëyscht, zynde wel waer dat denselven E. Caesar gesecht en te kennen gegeven heeft niet te connen ofte te willen twyffelen off wy soudén alsdan Zyn

(¹) Er staat: *vant geende de*.

Mayesteyt op het alderspoedigste doenelyck adsisteren ende ten dienste syn, gelyck wy alsnoch verklaaren ons daertoe seer genegen ende bereytwillig te sullen laeten vinden, wanneer het Zyne Mayesteyt belijft daertoe te laten besorgen 'tgeene tot uytrusting van soodanigen aensienlycken scheeps- en krygsmacht ⁽¹⁾ sal comen te vereysschen, maer soodanigen toesegging van spoedige adsistentie en kunnen ons niet verpligten tot onmogelycke dingen en tot het senden van schepen die wy niet aen de hant en hebben en, als gesecht, eerst uyt Hollandt moeten ontbieden, sullende Uwe Hoogheyd, die van oorlogssaecken genoegsaeme kennis heeft, wel kunnen besessen dat het aen- ofte gereethouden van sulcken macht veel soude comen te costen, behalven dat se oocq in tyde van vrede, off datter geen importante crygssaecken te verrigten zyn, t'eenemael onnut en onnodig soude wesen. Oock weten Uwe Hoogheyd dat het afschaffen van alle oorlogslasten de vrugten zyn van een langgewenste vrede, soodat wy, jegenwoordigh soodanige tyden belevende, geen meer schepen hier in India aenhouden als nootsaekelyck werden vereyscht tot het vervolgen van onsen handel door geheel India, en met welcke schepen wy dan oock genoegsaem machtig zyn te dempen ende te besligten de vyanden en geschillen die ons soo nu en dan op verscheyde plaetzen van ons gebiet connen over- en voorcoomen, en dit hebben wy nodigh geacht Uwe Hoogheyd bekend te maecten, temeer omdat de keyserlycke gesanten alhier verklaert hebben tot Hoccieuw onderricht te zyn, dat den E. Caesar voornoemt absoluyte belofte soude hebben gedaen dat wy noch van dit jaer souden kunnen afsenden soodanigen macht als den Keyser tot verdelgingh der vyanden mochte goetvinden te versoecken ofte te ontbieden, 't welcq niet alleen soude strydich zyn tegens zyn E. beter weten maer oocq tegen den last, die hem dienaengaende gegeven zy, en oocq mede tegen de mogelyckheyd, waarvan veele van Uwe Hoogheys onderdaenen niet onbewust kunnen zyn, en wel specialyck niet degeene die hier tot Batavia geweest ende gewoont hebben, ende wien het niet onbekent kan wesen dat alle de schepen die wy gebruycken in Hollandt gemaect en vandaer herwaerts gesonden moeten werden, sulx, schoon den E. Caesar al meer mochte toegesecht hebben als ons mogelycq zy te besorgen ('t welck niet te geloven is), soo zouden veel van Uwe Hoogheys onderdanen en oocq selve de tolcken, die dagelycx in de logie verkeerden, gehouden zyn geweest de waerheyd aen Uwe Hoogheyd bekend te maken, om alsoo voor te comen dat den Keyser dienaengaende niet en wierde geabuseert, gelyck wy nu bemercken en oock verstaen hebben dat zy geschiet, ende 't welck wel anders te wenschen waer, hoewel wy onsselve daervan verseeckert houden en volcomen geruststellen ⁽²⁾ dat niemant ter werelt ons met onwaerheyd ⁽³⁾ sal connen beschuldigen, dat wy oyt gemancqueert hebben off in gebreecke gebleven zy van na te comen 'tgeene door ons is toegestaen en beloofd geworden.

⁽¹⁾ Er staat: *scheeps en krygs krygs macht*.

⁽²⁾ Het HS.: *gerust instellen*. ⁽³⁾ Lees: *met wuerheyd*.

Uwe Hoogheyt heeft oocq in zyn gemelte brief, aen ons geschreven, believen gewag te maecken van het eylant Formoza ofte Tayoan, namentlyck om hetselve weder met gecombineerde macht te helpen winnen en ons in besit te doen nemen, waerop Uwe Hoogheyt by desen tot antwoord believen te weten dat, wanneer den Keyser sal comen goet te vinden een macht van schepen en volck uyt Hollandt te doen eysschen, wy alsdan oock bereyt sullen zyn om daarmede benevens de ryxjoncken over te steecken na hetselve eylant Formoza om de vyanden weder vandaer te dryven, soowel als van de eylanden Ay- en Kemuy en meer andere plaetsen daer se haer konnen onthouden en verschuylen, doch alles op de ordre ende ten dienste van de Keyser en geensints dat wy soudentragten om hetselve eylant Formoza ofte Tayoan in besit te nemen en ons daer weder op te vesten, gelyck bevoorens hebben gedaen, ende dat alleen om de frequentatie ende den handel met ende uyt het rycq van China, sonder dewelcke ons dat eylandt onnut soude zyn geweest en nu voortaan oock maer tot een last soude strecken, als konnende veel beter en gereder in China selve comen en handelen, wanneer ons aldaer maer wert gegeven en toegelaten de vryheyt, die ons den Keyser heeft believen toe te staen, gelyck wy hoopen dat voortaan sal comen te geschieden, en onse opperhooffden geen meer reden sullen ontmoeten om ons het contrarie bekend te maecken en daerover te klagen, en waertoe wy versoecken dat Uwe Hoogheyt het aen zyn vermogende hulpe en gunste t'onswaerts niet en gelieft te laten ontbreecken.

De gesanten van den Keyser hierboven genoemt hebben het niet laeten manqueren aen haere debvoiren om ons by alle gelegentheden aen te manen en te versoecken tot het senden van een scheeps- en krygsmagt ten dienste van Zyn Mayesteyt en het Chinese ryc, sulx het soowel haer als ons ongeluck is, dat se van 's Comp^{te}. gelegentheyt hier in India bevoorens niet beter en zyn geïnformeert geworden, ende dat oocq den Keyser in een gevoelen is gebragt dat wy terstont gereet en vaerdigh soudent zyn, hem toesendende schepen en krygsluyden, die zy ambassadeurs nu wel weten dat eerst uyt Hollandt moeten worden geeytscht, en waer zy Uwe Hoogheyt speciale verseeckeringe sullen connen doen, gelyck mede dat wy niet in gebreken soudent zyn gebleven Zyn Mayesteyt te adsisteren en by te staen, indien ⁽¹⁾ wy vermogens waeren geweest sooveel schepen en volck by malcanderen te brengen, waarmede wy buyten gevaer van het rycq meer nadeel als voordeel te doen en selve meer schande als eere te sullen behaelen den vyandt mannelyck hadden mogen onder d'oogen sien en kloeckmoedig vervolgen, om welcke macht te besorgen en uyt het vaderlandt te ontbieden wy alnoch verclaeren gereet ende bereytwillig te zyn, wanneer het Zyn Keyserlycke Mayesteyt sal behaegen daertoe last te geven en oock meteenen te beschicken de vereyschte middelen, gelyck in alle landen van de geheele wereldt gebruyckelyck is, dat vrunden malcanderen nae vermogen alle hulpe

(1) Er staat: *indie*.

en adsistentie bewysen, mits dat door degeene die deselve van noden heeft de betaeling geschiede, gelyck wy ons dan oocq van Zyn Mayesteyts genereusheyt niet anders en konnen inbeelden off hy sal 't selve benevens alle Keyseren, Koningen, Princen en Vorsten oordeelen billicq en redelyck te syn, en sulx geensints in gebreecken blyven van aen ons mede te betaelen hetgeene wy in de jaeren 2, 5 en 1664 aen het equiperen van soo groote vlooten te costen gelecht, geguasteert ende voor Zyn Mayesteyts reeckening uytgeschoten hebben, 't welcq, hoewel geschiet zynde ten tyde dat Zyn Mayesteyt noch geheel jongh was, nu by denselven nader ondersocht en seeckerlyck geweten kan worde, soo 't waer is dat ons d'ambassadeurs verklaart hebben, namentlyck dat hy daervan onkundigh zoude zyn, 't welcq ons te meer verwondert, omdat zy naderhant betuygden dat onse gedaene adsistentie allomme door 't Chinese ryck rugtbaer en bekend was. In allen gevalle, d'onwetentheyte des Keysers dienaengaende tot noch toe en kan geensints vrugteloos maecken onse bethoonde genegentheyte, noch oocq vercorten ons recht om met alle beleeftheyte weder te eysschen de penningen die wy daertoe uytgeschoten hebben, en waerin wy mede versoecken dat Uwe Hoogheyt ons belieft gunstigh en behulpsaem te zyn, 't welck wy niet en soudén begeeren, indien wy ons niet en dorsten verseeckeren dat Uwe Hoogheyt sullen verstaen ende bevragen konnen onsen eysch niet buyten reden maer gefondeert en rechtmatig te zyn. Met dese schepen vertrecken dan weder terugh Zyn Keyserlykke Mayesteyts gesanten Liolauja en Lilauja mitsgaders tegelyck met haer twee van d'onse, die maer een kleene swite medenemen, bestaende buyten haer in niet meer als 8 Nederlandse en 2 inlandse dienaeren, om niet alleen te spoediger nae Peckin op te connen reysen en aldaer Zyn Mayesteyt onsen brieffe te overhandigen, maer oocq met het bescheyt op deselve te eerder vandaer tot Hocksieuw en vervolgens oock alhier tot Batavia te connen wesen, mitsgaders alsoo te belooopen de schepen, die niet later als van nu aff over 7 maenden naer Hollant konnen wedergesonden worden, aengaende welcke ons gesanten wy dan oock aen Uwe Hoogheyt hebben te versoecken, dat se deelagtigh mogen zyn aen Uwe Hoogheyt's goede genegentheyte en gunste, soo ten reguarde van haere commissie en de spoedige vultreckingh derselver als van haere persoonen in 't bysonder, gelyck wy dan oocq voor 't laest aen Uwe Hoogheyt recommandeeren ons opperhoofd over de negotie tot Hockzieuw ende de verdere dienaeren, die aldaer met en benevens hen overgebleven zyn.

(Onder stont:)

Geschreven in 't Casteel tot Batavia op 't eyland Groot Java den 25^e dach van de maent July in 't jaer onses Heeren 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(In margine stont Comp^{te}. zegel in rooden lacke gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^{le}.

(Geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght nu de missive, van Haer Ed^e. mutatus mutandis aen den Povi off veltheer mitsgaders den Combou off stedehouder in Hockzieu geschreven.

Desen brieff wort gesonden van den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India aen Haere Syn Exellentie den veltheer en den stedehouder ⁽¹⁾ tot Hockzieu in de provintie van Fockin, deselve naer hertelycke groete toewenschende gesontheit, voorspoet en een langh leven hier op der aerden.

Met 2 schepen, het voorleden saysoen alhier uyt Hockzieu behouden gearriveert, hebben wy ontfangen soodanige twee brieven als Uwe Exellenties daarmede aen ons hebben gelieven te schryven, en is ons daeruyt tot genougen gebleecken de gunste, die den Keyser tot Peekin ons heeft gelieven te bewysen ten aensien der belangen ⁽²⁾ van 's Comp^{tes}. handel in syn ryck, daer wy hertelyck danckbaer voor moeten zyn, en omtrent Uwe Exellenties noch kragtiger betuygingh soudon konnen doen, indien wy tot Hockzieu mochten genieten de vrugten van de vryheyt, die Zyne Mayesteyt aen ons heeft vergunt, ons leet zynde dat wy het contrarye van onse opperhooffden aldaer moeten verstaen, schryvende deselve dat ze niet alleen in voorige tyden, maer oock het jongst gepasseerde jaer, ja selve na het affcomen van den keyserlycken brieff, hadden moeten lyden en verdragen vele vexatien, onredelyckheden ende ongelycken, die haer daer in den handel wierden aengedaen, verclarende dat se geen coopmanschappen van belang condon verkopen noch incopen, als alleen van weynige persoonen, die toegelaten wierden tot dien eynde by haer te mogen comen, ende dat alle andere coopliden van onse wooningh soo affgeweert als tot yets te kopen beschroomt gemaackt wierden, sulx sy ⁽³⁾ de goederen verre beneden de eygentlycke waerde moesten affstaen en oocq weder tot hoger prys aennemen soodanige Chinese waeren als se om herwaerts te senden weder moesten incoopen, 't welcq waerlyck verdrietigh valt, en wy verseeckert syu dat t'eenemael strydt tegens de meninge en goede intentie van Syn Keyserlycke Mayesteyt, tot wiens en des ryx dienst wy ons altyt en van over vele jaeren seer genegen en bereytwilligh hebben betoont, gelyck wy dan oock nu, om Zyn Mayesteyt daarvan noch nader verseeckeringe te geven, goetgevonden hebben aff te senden twee persoonen van hooge geboorte

(¹) De woorden *Haere en den stedehouder* staan in het HS. binnen rechte strepen.

(²) Er staat: *te bewysen te belangen*.

(³) Er staat: *by*.

mitsgaders uyt de oudste en aensienlyckste familien van ons landt, die haer met de saecken tot Hoccieuw nochte de negotie aldaer niet en sullen hebben te bemoeien, maer belast zyn op het spoedigste nae Perkin op te reysen, om onsen medegaende brieff aen den Keyser te overhandigen en Zyn Mayesteyt oocq meteenen bekend te maecken om wat reden wy soo spoedig niet en kunnen afsenden soodanigen scheeps- en crygsmacht als Zyn Mayesteyt van ons geeyscht en sich ingebeelt heeft dat terstont soude kunnen gereet zyn, en waervan Uwe Exellentie oocq believe te weten dat den commandeur Martinus Caesar van ons noyt last gehadt heeft sodanigen toeseggingh te doen, 't welcq hy oocq niet gedaen en heeft, als wel geweten hebbende dat wy sulcken macht niet by de handt en hadden en, als se den Keyser quam te versoecken, eerst uyt Hollandt moeste werden geeyscht, synde wel waer dat gemelte E. Caesar gesecht en te kennen gegeven heeft, niet te willen twyffelen off we souden Syn Mayesteyt op het spoedigste doenelyck adsisteren ende ten dienste zyn, daertoe wy ons alsnoch verklaren seer genegen ende bereytwillig te sullen laten vinden, wanneer het Zyne Mayesteyt belieft daertoe te laten besorgen 't geene tot uytrustingh van soodanigen groote macht sal comen te vereysschen, maer kunnen ons niet verpligten tot onmogelycke dingen en tot het senden van schepen, die wy niet aen de handt en hebben en, als gesecht, eerst uyt Hollandt moeten ontbieden, sullende Uwe Exellentie, die van oorlogssaecken genoechsaeme kennisse hebben, wel connen beseffen dat het aen- ofte altyt gereethouden van soo een macht veel soude comen te costen en dat se oocq in tyden van vrede, off als er geen emportante crygssaecken te verrigten zyn, t'eenemael onnut en onnodigh soude wesen. Oocq weten Uwe Exellenties dat het afschaffen van alle oorlogslasten de vrugten van een langgewenste vrede zyn, soodat wy, jegenwoordigh soodanige tyden belevende, geen meer schepen hier in India aenhouden, als tot onsen handel door geheel India werden vereyscht, en met welcke schepen wy dan oock magtig genoech syn onse vyanden te dempem, die ons soo nu en dan op verscheyde plaatsen van ons gebiet connen over- en voorcomen; ende dit hebben wy nodigh geacht Uwe Exellentie bekend te maecken, temeer omdat de keyserlycke gesanten alhier verclaart hebben tot Hoccieuw onderrigt te syn, dat den E. Caesar voormelt absolute belofte soude hebben gedaen, dat wy noch van dit jaer souden connen afsenden soodanigen macht als den Keyser tot verdelginge der vyanden mochte goetvinden te versoecken ofte te ontbieden, 't welck niet alleen soude strydigh zyn tegens zyn E. beter weten, maer oock tegen den last, die hem dienaengaende gegeven zy, en oock mede tegen de mogelyckhey, waervan veele van Uwe Exellenties onderdanen niet onbewust kunnen zyn, en wel specialyck niet degeene die hier tot Batavia geweest ende gewoont hebben, en wien het niet onbekent kan wesen dat alle onse schepen in Hollandt gemaect en ons vandaer toegesonden moeten werden, sulx, schoon den E. Caesar al meer mochte hebben toegesecht als ons mogelyck zy te besorgen ('t welcq niet te geloven is),

soo souden de tolcken, die dagelyx in de logie verkeerden, gehouden zyn geweest, de waerheyt aen Uwe Exellenties bekend te maecken, om soo voor te comen dat den Keyser dienaengaende niet en wierde geabuseert, en 't welck wel anders te wenschen waere, gelyck wy nu bemercken en oocq verstaen hebben dat zy geschiet, hoewel wy onsselve volcomen verseeckert houden en geruststellen, dat niemant ter werelt ons niet waerheyt sal connen beschuldigen dat wy oocq gemancqueert hebben ofte in gebreke gebleven zyn van niet na te comen 't geene door ons is toegesecht en geloofft geworden.

Uwe Exellenties hebben oocq in hunnen brief, aen ons geschreven, believeu gewach te maecken van het eylant Formosa ofte Tayoan, namentlyck om ons hetselve weder in besit te doen geven, waerop Uwe Exellentie by desen tot antwoord believeu te weten dat, wanneer den Keyser sal komen goet te vinden een macht van schepen en volck uyt Hollandt te doen eysschen, wy alsdan oock bereyt sullen zyn om daarmede benevens de ryckjoncken na Formosa over te steecken om de vyanden vandaer soowel als van d'eylanden Ay- en Kemuy en meer andere plaatzen, daer se haer connen onthouden en verschuylen, te dryven, doch alles op de ordre ende ten dienste van den Keyser en geensints dat wy souden tragten om hetselve eylant Formosa oft Tayoan in besit te nemen en ons daer weder op te vesten, gelyck bevooren hebben gedaen, en dat alleen om de frequentatie ende den handel met ende uyt het ryck van China, sonder hetwelcke ons dat eylant onnut soude zyn geweest ende nu voortaan oocq maer tot een last soude strecken, als konnende veel beter en gereder in China selve komen en handelen, wanneer ons aldaer maer wert gegeven ende toegelaten de vryheyt, die ons den Keyser heeft believeu toe te staen, gelyck wy hoopen dat voortaan sal comen te geschieden en onse opperhooffden geen meer reden sullen ontmoeten om ons het contrarie bekend te maecken ende daerover te claagen, en waertoe wy versoecken dat Uwe Exellenties ons ⁽¹⁾ hunne vermogende hulpe en gunste gelieven te bewysen. De gesanten van den Keyser hierboven genoemt hebben het niet laten manqueren aen haer debvoiren, om ons by alle gelegentheden aen te manen en te versoecken tot het sende van de versochte scheeps- en crygsmacht ten dienste van Zyn Mayesteyt en het Chinese ryck, sulx het soowel haer als ons ongeluck is, dat se van 's Comp^{te}. gelegentheyt hier in India bevoorens niet beter en zyn geïnformeert geworden en dat oock den Keyser in een gevoelen is gebracht, dat wy terstont gereet en vaerdigh zouden zyn, hem toe te senden de schepen en krygsluyden, die zy ambassadeurs nu wel weten dat eerst uyt Hollandt moeten werden gecyscht, en waervan zy Uwe Hoogheyt speciale verseeckeringe sullen connen doen, gelyck mede dat wy niet in gebreke souden zyn gebleven Zyn Mayesteyt te adsisteren en by te staen, indien wy vermogens waren geweest sooveel schepen en volck by malcanderen te brengen, waarmede wy buyten gevaer

(1) Er staat: *om*.

van het rycq meer nadeel als voordeel te doen en selve meer schade als eere te sullen behaalen, den vyand mannelyck hadden mogen onder d'oogen zien en kloeckmoedig vervolgen, om welcke macht te besorgen en uyt het vaderlant te ontbieden wy alsnoch verklaren gereet en bereytwillig te zyn, wanneer het Zyn Keyserlycke Mayesteyt sal behaagen daertoe last te geven en oock meteenen te beschicken de vereyste middelen, gelyck in alle lande van de wereldt gebruyckelyck is dat vrunden malcanderen na vermogen bystaen, mits dat de betaelinghe geschiede door degeene die de adsistentie comt te vereysschen, gelyck wy ons dan oocq van Zyn Mayesteyts genereusheyt niet anders en connen inbeelden off hy sal 't selve benevens alle Keyseren, Koningen, Priucen en Vorsten oordeelen billicq en redelyck te syn, en oversulx geensints in gebreecken blyven van aen ons mede te betaalen hetgene wy in de jaaren 2, 5 en 1664 aen het equiperen van soo groote vlooten voor Syn Mayesteyt hebben te kosten gelecht ende geguasteert, 't welck, hoewel geschiet synde ten teyde dat Zyn Mayesteyt noch geheel jongh was, nu by denselven nader ondersocht en sekerlyck geweten kan worden, soo 't waer is dat ons d'ambassadeurs verklaert hebben, namentlyck dat hy daervan onkundig soude zyn, 't welcq ons te meer verwondert, omdat sy naderhant betuygden dat onse gedaene adsistentie alomme door 't geheele Chinese ryck rugtbaer en bekend was. In allen gevalle, de onwetentheyte des Keyzers dienaengaende tot noch toe en can geensints vrugteloos maaken onse bethoonde genegentheyte noch oock vercorten ons recht om met alle beleeftheyte weder te eysschen de penningen, die wy daertoe uytgeschooten hebben, en waerin wy mede versoecken dat Uwe Exellenties ons gelieven gunstig en behulpsaem te zyn, 't welcq wy niet en souden begeeren, indien wy ons niet en dorsten verseeckeren dat Uwe Exellenties sullen connen verstaen, onsen eysch niet buyten reden maer gefondeert ende rechtmatigh te zyn.

Met dese schepen vertrecken dan weder terugh Zyn Keyserlycke Mayesteyts gesanten Liolauja en Lilauija mitsgaders tegelyck met haer twee van d'onse, die maer een cleene suite medenemen, bestaende buyten haer in niet meer als 8 Nederlanders en 2 inlanders dienaeren, om niet alleen te spoediger na Peekin op te kunnen reysen en aldaer Zyn Mayesteyt onsen brieff te overhandigen, maer oock met het bescheyt op deselve te eerder vandaer tot Hoccieuw en vervolgens oock alhier tot Batavia te kunnen wesen en alzoo te belooopen de schepen, die van nu over 7 maenden nae Hollandt staen gesonden te werden. Ondertusschen hebben wy Uwe Exellenties oock te versoecken, dat dese onse gesanten delachtigh mogen zyn aen Uwe Exellentie gunste en genegentheyte, soo ten reguarde van haere commissie en de spoedige voltreckingh derselver als van haere persoonen in 't besonder, gelyck wy dan oocq voor 't laeste aen Uwe Exellentie recommanderen ons opperhoofd over de negotie tot Hoccieuw ende de vordere Hollanders die aldaer met en benevens hen overgebleven zyn.

Geschreven in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java den 23 dagh van de maent July anno 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlandts India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(In margine stont Comp^e. zegel in roden lacke gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^{le}.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secrêtaris.

Aengesien volgens resolutie van 13 October des voorleden jaers een nieuw gereformeert collegie van Heemraden over Batavias ommeslagh wederomme de novo zy aengesteld geworden, en naderhant goetgevonden hetselve collegie met een instructie tot narigtinge, wat hun te doen en te laten staet, te muniëren en te voorsien, opdat de saaken der landeryen naer behooren mogten werden versorgt en behertigt, soo hebben de Heeren Raaden Anthonio Hurt en Dirck Blom, als presidenten van Heeren Schepenen en Heemraaden daertoe genomineert geweest, nu op eergisteren in Raden van India overgelevert een conceptinstructie voor hetselve collegie van Heemraden, by haer E. op 't papier gebragt, dewelcke dan geresumeert wesende wyders soodanig verstaen zy te approberen om ten tyde oock te werden onderteeckent, doch met die praecautie dat deselve in tyt en wylen soodanigh sal werden verandert, geamplieert off verbeterd, als na bevindinge van saaken en gelegentheyt der tyden ten besten van 't algemeen geoordeelt sal werden te behooren, luydende deselve ampele instructie van woorde tot woorde als volgt.

Instructie voor de Heemraden.

Aengesien door merckelycken aenwas deser stadts en lants colonie veele verre en afgelege landeryen dagelyx meer en meer onder culture werden gebragt en by ervaringe ondervonden is, dat sommige eygenaers van dien, onder pretext de erffbrieven van deselve te hebben geobtineert, hun besit en beslagh merckelyck wyder hebben uytgebreyt als by inhouden van gemelte brieven hun wert vergunt en toegestaen, waerdoor niet alleen de E. Comp^e. van haere gronden ontset, de Hooge Regeringe in 't verleenen van nieuwe grontbrieven aen andere meermaalen geabuseert, maer onder nabuurige ende aengrensende lantbesitters veeltyts hevige differenten en confusie over een yders eygendom is geresulteert; dat oock tot een veyliger en gereeder toegangh der wyd en zyd omher gelege bebouwde landen als om meer andere nodige en nutte insigten verscheyde bequaeme wegen, bruggen, slooten en gragten dienen gemaectt en reets begonnen voltrocken, mitsgaders de opgemaecte verbeterd en met noodige reparatie onderhouden en versorgt moeten werden, en wyders hoognodig zy tot weringe van gedagte usurpatie der landeryen, conservatie en behoudt van des E. Comp^{es}. recht en eygendom van haere noch

onuytgegeve gronden, affdoeninge en besligtinge van de differenten, onderlinge tusschen de ingelanden over de linietscheydinge geresen, en wel insonderheyt tot den voortgangh der te maacken nodige wegen, dycken, slooten, dammen, bruggen met de onderhoudinge derselver als anders.

Zoo is 't dat den Gouverneur Generael en Raaden van India tot voortsettinge en bevorderinge van desen allen dienstig en nodigh hebben geacht op te rigten en aen te stellen een collegie van praesident en Heemraaden, aen welckers trouwe, vigelantie ende expeditie de besorginge van dit geheele werck met de appendentien desselven gerustelyck mogte werden opgedragen ende aenbevoelen, ende ingevolge van dien goetgevonden 't gemelte collegie tot mainctenue van desselvs respect als eygen ontlastinge te munieren met de navolgende instructie ⁽¹⁾, waernae gemelte president en Heemraaden aen d'een zyde en de goede ingesetenen ten platten lande aen de andere zyde hun respective zullen hebben te reguleren, namentlyck:

In den eersten sal dit collegie bestaen uyt een praesident, die een Raad van India sal zyn, en vier leden, onder den titul van president en Heemraden, en sullen dese vier leden gehooren ⁽²⁾ werden, te weten een uyt Comp^{es}. dienaeren en dry uyt de borgery, welcke tot meerder acquisitie van kennis jaerlycx niet en sullen verwisselen maer permanent zyn, ten waere de burgerleden tot Schepen deser stede, waertoe altyt nominabel blyven, en de dienaeren tot hooger bedieningen g'employeert wierden, in welcken geval zy ⁽³⁾ van hun heemraatschap zullen mogen werden ontslagen.

Het collegie van president en Heemraaden sal syn rangh hebben naast dat van ⁽⁴⁾ en sal in hunne vergaderinge onder de leden soodanigen ordre werden gehouden, dat naast aen den praesident altyt een burger sal sitten, daernae een Comp^s. dienaar en na hem de twee resterende burgerleden volgen, doch alsoo den E. Jacob van Dyck met het affsterven van den dyckgraaff Hans Helt zaliger in July des voorleden jaers de besorginge van den voortganck der onderhandse wercken is aenbevoelen geweest en nu alsnogh onder hooger opsigt van den president deselve is waernemende, soo zal hy gedurende zyne jegenwoordige bedieninge als Heemraad zyne sessie naast den president blyven behouden.

Ende dewyle met het aenstellen van dit collegie 't ampt van dyckgraaff verstaen is te mortificeren, soo werd aen den persoon van den president deselve macht, autoriteyt en expeditie gedefereert, die voordesen aen gemelte dyckgraaff tot voortsettinge van de gearresteerde wercken en anders was staende, doch met sooveel hoger respect als desselvs character in eminentie die van opgamelte dyckgraaff surpasseert.

De leden van dit collegie zullen malcanderen in maag- off swagerschap niet nader mogen verstaen als in 't reguard van Schepenen soo hier als in 't vaderlandt wert geobserveert.

(¹) De woorden: *met de navolgende instructie* ontbreken in het HS.

(²) Lees: *gehooren*.

(³) Er staat: *zyn*.

(⁴) Hier vertoont het HS. eene open ruimte.

Zullen oocq geen aennemers off medestanders mogen zyn van wercken die by haer collegie werden opgeveylt off aenbesteedt.

De praesident en Heemraden sullen eenmael ter weecke, namentlyck den Dingsdags, vergaderingh houden, om alsdan audientie te geven aen een igelyck die voor haer collegie te doen heeft, waertoe het uur en bequaeme plaats by hun sal werden beraamt en uytgesien.

Doch sal den praesident autoriteyt hebben om buyten dien gestelden dagh oock extraordinaire vergaderinge te beleggen, 'tzy op de ordinaire aengestelde plaetse oftewel om de haest die saecke mogte hebben in zyn eygen huys.

In 't affdoen van geschillen, die tusschen ingesetenen en ingesetenen over saecken (hieronder nader te specificeren) voor dit collegie syn hangende, sullen Heemraden niet minder als met vier leden mogen besoeigneeren ofte concludeeren, en sal by gelyckheyt van stemmen den praesident 'tgeschil met een dubbelde stemme overhaalen en beslegten.

De landdrosten respective zullen, des versocht werdende, gehouden wesen op de ordinaris vergaderdagen van praesident en Heemraden hun in derselver raatsvergaderinge te laten vinden ⁽¹⁾, de besoeignes bywoonen, van haere kennisse in voorvallende zaecken dienen, sonder nogtans als een stemment lith te concluderen.

President en Heemraden sullen op de intrede van haer ampt den eedt aen de Hooge Regeringe doen en deselve voorts alle jaaren in cas van purge wegens giften en geschencken vernieuwen, conform het formelier dat daertoe opgesteld sal werden.

Tot dienst van hun collegie sullen Heemraden hebben een secretaris en een camerdienaar, den laastgenoemden onder den titul van Heemradenboode.

Het offitie van den secretaris sal zyn, alle placcaten, ordonnantien, keuren en resolutien, die voor desen by den Generael en Raden van India op 't subject der Ommelanden zyn gemaeckt en noch staen gearresteert te werden, en waervan den president en Heemraden zullen oordeelen hun collegie de kennisse nodich te zyn, op te soecken, byeen te trecken en in een parmanent boeck onder een register te insereren; item alle vergaderingen, soo ordinaris als extraordinaris, naerstigh by te woonen, de resolutien van president en Heemraden op te stellen, en die nae resumptie in te schryven om onderteekent te werden.

Desgelyx mede de rolle van dinghtalen tusschen partyen proces hebbende klaar, kort en beknopt in margine nevens de presentatien te houden, de appointementen als andere judiciele acten van parthyen desbegerende onder gelycke zalaris, als de secretarissen der respective gerechtshancken alhier genieten, uyt te geven en voorts in alle verdere poincten van zyn offitie zich te reguleren nae inhouden van 't geene de Batavise ordonnantien op 't stuck der secretarissen der respective bancken van justitie is dicterende, voor sooveel op dese bedieninge applicabel zy. Denselven sal oocq op de aenvaardinge van zyn ampt den eedt van getrouwigheyt en secretesse doen.

Den boode sal telkens als den president vergaderinge laat beleggen de leden waerschouwen en oocq alle andere luyden citeren, welcke off door praesident en

(1) Het HS.: *te laten doen*.

raaden 'off door haere partyen ⁽¹⁾ op de rolle staende uytroepen, voorts alle gerechtlycke exploicten en executien in saecken, voor president en Heemraden hangende, doen en sal in alles zyn ampt aengaende wel ⁽²⁾ een gerechtsboode gelooff gegeven werden en zalaris van zyne dagementen en exploicten genieten, gelyck als de bodems ⁽³⁾ van de gerechtsbanck is toegeleyt, waeromme oocq op 't aenvaerden van zyn offitie den eedt van getrouwigheyt in handen van president en Heemraaden doen mitsgaders borge ter somme van ⁽⁴⁾ stellen tot verhael van degeene die by zyn versuym beschadigt mogte werden.

In 't doen van zyn gerechtelycke exploicten off dagementen (doch daerbuyten niet) sal den boode soowel als andere gerechtsboden een executiostockje in de handt hebben, oock altyt een silvere plaat ofte schildt aen zyn linckerborst dragen, waerop tot onderscheyt der andere bodems gesneden sal staen een klappusboom, van een opgaende son bescheenen, als sullende wesen 't wapen van 't collegie van praesident en Heemraaden.

Het district, waerover haer bewint en jurisdictie zich uytstreckt, is het gantsche plattelant, zooverre hetselve onder 't gebiet der E. Comp^e. buyten dese stadt is staende en gelegen, doch sal de zuydervoorstadt, zooals d'selve door de stadtsgracht en groote rivier omloopen werd, hierin niet werden begrepen, maer onder haer voorige jurisdictie blyven sorteeren.

Praesident en Heemraaden zullen van alle de landeryen, onder haer jurisdictie staende, by eerste gelegentheynt doen maaken een generaale pertinente caarte, waerin de landen met derselver gemaecte en noch te maacken wegen, sloten en graghten klaar en onderscheyden leggen affgeset ende ontworpen in haere belendinge en groote, met aanwysinge van yder eygenaar syn naem, streckende van de stat soo hooge zuydwaerts op en ten wederzyden soo breet oost- en westwaert uyt als gevoegelyck zal connen geschieden, welcke caarte oocq seer dienstig sal zyn om daeruyt perfectelyck te connen vinden hoeveel een yder ingelande tot den opheff, reets geprojecteert ende die nochmaels in Raade van India soude mogen werden geconsenteert, voor zyn quota sal moeten dragen, alsmede om alle questien ende geschillen der ingelanden, zoo onder malcanderen als tegens d'E. Comp^e., over stuck van limitscheydinge te verevenen, waertoe oock, des begeert werdende, yder ten allen tyden gehouden blyft aen Heemraaden zyn kaarte, erff- ofte coopbrieff te verthoonen.

Wyders sullen praesident en Heemraaden goede sorge dragen dat de wegen, bruggen, grachten, dycken, dammen, slooten, die er reets soo in 't geheel als ten deele opgemaakt zyn en noch opgemaect staan te werden, behoorlyck onderhouden, de onderhandtse sooveel doenelyck voltrocken ⁽⁵⁾ zyn, nae vermogen en tytsegelegentheynt

(¹) Blykens N.-I. Plakaatboek III. 55, 13 is hier uitgevallen: *in vergadering geroepen werden, de partyen.*

(²) Lees: *als.*

(³) Versta: *bodens.*

(⁴) Het IIS. heeft hier eene open ruimte.

(⁵) Blykens het Plakaatboek is hier uitgevallen: *en de geprojecteerde welke nog niet begonnen.*

metten eersten tot bequaeme passagie zoo te paart als te voet by der handt genomen werden, doch in cas van merckelycke voorvallen, die in de onderhantse wercken onverwacht endè tot schaade ofte verachteringe mochten voorkomen, alsoocq van nieuwe aen te vangene wercken die van importantie zyn, sullen praesident en Heemraden tydige kennisse aen onse vergaderinge doen, om derselver goetvinden en dispositie daerop aff te wachten, mitsgaders tot hun ontlastinge en verantwoordinge resolutie approbatoir off disapprobatoir daervan te lichten.

De lantmeeters, opsienders, werck- en timmerluyden, slaven, houtwercken ende alle andere materialen, tot dit importante wercq gerequireert, zullen by praesident en Heemraaden geloont, gehuurt, gekocht ende by ondiensten ofte quaaide comportementen wederom gecasseert werden, soodanigh als haren goeden raadt ten minsten kosten en meesten nutte van 't gemeene besten gedragen zal.

De penningen, die tot het onderhouden ende maken van bruggen, wegen, grachten en wat dies meer is werden vereyscht, zullen uyt heffingen ende ommeslagen, te doen over de landeryen, moeten werden gefourneert, welcke heffinge ende een yders quota by ons pro rato de situatie en waerdye mitsgaders incomsten der landen sal werden begroot ende gemodereert.

Welcke penningen in handen van Heemraaden tot bekostinge van de dagelycx wercken zynde gestelt, sullen gehouden zyn van den ontfangh en uytgave derselver eenmael des jaers ten overstaen van twee off meer by ons daertoe te nomineren gecommiteerdens publycke reeckening, bewys en reliqua te doen.

Oock sullen president en Heemraden goede agtinge nemen op de gemeene affwateringen en rivieren, zoo van Jaccatra (als anders de groote rivier), Crocot, Grogol en alle andere publicque stroomen, vaerten en wateren, dat deselve met geen riolen, affleydinge, timmeragie, plantagie ofte andersints verhindert, belet ofte verstopt werden, alsmede dat 's heeren wegen en slooten met het inspringen van opstallen niet becommert, nochte door buffels ofte ander viervoetich vee vertreden en bedorven werden, maer sullen alles 'tgeene bevinden dat reets aen deselve eenige becommeringe toebrengh ofte na evidente apparentie toe te brengen staat, door den eygenaer doen wechnemen, opruymen en intrecken, ende by onwilligheyt sulx t'zynen kosten laten doen.

Ende opdat hierinne dies te beter in toecomende mochte werden versien, als zynde een saecke waeraen den welstant der buytenlanden ten hoogsten is gelegen, soo sullen praesident en Heemraden daertegens werden gemunieert met placcaten, by welcke den ingesetenen allomme op seeckere ⁽¹⁾ peene sodanige belemmeringe ende becommeringe van publycke wateren en wegen sal werden geinterdiceert, en sullen praesident en Heemraden de overtreders van voornoemde en andere placcaten, tot praeservatie van de gemeene wegen en wateren etc. geëmaneert, inhoudende eenelyck interdictie onder seekere geltboete sonder corporele straffe, door een der landtdrosten, wien de calangie competeert, doen betrecken en tegens deselve tot condemnatie in voorseyde geldboete concluderen, mitsgaders cort en de plano by

(¹) Er staat: *seecke*.

arrest recht doen, sonder dat van 't gewysde eenige provacatie tot hooger rechter sal vallen.

Doch alle dilicten van bossenderyen ⁽¹⁾, moorderyen, spolie, vee- off slavendieveryen, brantstigten, fuge off verleydinge der slaven en voorts generalycken en specialycken alle soodanigen trangressien, ten platten lande voorvallende, tegens welcke by de gemeene rechten, statuiten en placcaten eenige lyff- off dootstraffe wert gestatueert, sullen staen en blyven ter judicature van den ordinaris competenten rechter, niettegenstaande de delinquanten door Heemraaden by presentie al waren geapprehendeert, in welcken gevalle zoodanige misdaders sullen werden overgegeven aen den officier der justitie daar 't behoort, die deselve sonder eenige contradictie in verseeckeringe nemen en voor haer competente vierschare te rechten stellen sal.

By voorcominge van eenige trangressien, mesusen ende contraventien, ten platten lande grasserende, waertegens wel een scherpe inbindinge ende bepalinge soude werden vereyscht, sullen president en Heemraden hun adresseren aen onse vergaderinge en by remonstrantie van de schadelycke gevolgen, die door lange continuatie van het grasserend quaat staen te resulteren, versoecken soodanige ordonnantie als ten gemeynen beste der buytenlanden werdt gerequireert.

Doch om te praevenieren alle misverstant, welcke tusschen die van de stadtsgerichten en Heemraden over 't stuck van jurisdictie en judicature respective soude kunnen ontstaan, soo wert alhier tot narigtinge dit volgende gestatueert, waernae hun sullen hebben te gedragen.

Verschil ontstaende tusschen ingesetenen en ingesetenen over de breete, lengte en belendinge eeniger landeryen, sal de judicature van dien verblyven aen praesident en Heemraaden, als bestaende de decisie daerover ten principalen in een nametinge van 't lant in questie, waertoe vooral inspectie oculair van gecommiteerde Heemraden werdt vereyscht.

Doch alsoo somtyts de wedersydse grontbrieven der landeryen in questie niet te vinden en zyn en de decisie van dien uyt getuygen ofte by hooger navorsinge moet werden gehaelt, soo sal in sulck geval niet de plana werden geprocedeert, maer wel soo beknopt en sommierlyck als sonder krenckinge van 't recht en defentie van partyen can geschieden, en sullen partyen haere eygen saecke waernemen, sonder dat door procureur off bedienaer der gerechtsbancken sullen mogen werden bedient, alles om de geringe waerdie der ⁽²⁾ landen in questie, welcke soo langen treyn noch kosten van een ordinaire rechtsbancke niet soude kunnen lyden.

Om welcke redenen oocq van Heemradenvonnissen, inhoudende condemnatie ofte ontsegginge beneden de waerdye van 80 rd^s, geen appel off andere soort van provacatie plaatse hebben sal, maer met de executie voortgegaen werden, als van een vonnis by arrest gewesen ⁽³⁾, doch boven de 80 rd^s. bedragende, sal het partye die sich daerby beswaert vint vrystaen binnen 10 dagen na de pronunciatie ofte dat het vonnis t'zyner kennisse gecomen sal syn, voor den Raat van Justitie mogen

⁽¹⁾ Versta: *boschschenderyen*.

⁽²⁾ Dit *der* laschte ik in.

⁽³⁾ Er staat: *wesen*.

appelleren off binnen een jaer in reformatie comen, mits namptiserende een boete van 20 rd. voor 't vol appel.

Maer van sententies, gevallen in materie possessor, niettegenstaende boven de 80 rycxdaelders bedragende, sal geen appel off eenige andere soort van justitie toegestaan werden, doch den succumbant in cas voornoemt zyn recht voor praesident en Heemraden mogen vervolgen in juditie petioir, soo 't hem goetdunckt.

Sententien van president en Heemraden sullen executabel wesen den tyt van een jaer, na welckers expiratie deselve sonder renovatie niet sullen mogen ter executie werden gestelt.

Wat verders de maniere van executie van praesident en Heemradenvonnisse belangt, daerin sal gevolgt werden, 't geene in 't reguard van Schepenvonnissen by de Batavise ordonnantie op 't stuck van executie is gestatueert.

Geene saecken off processen, waerover voor het oprichten deser ordonnantie bereyts een gewysde van den Raadt van Justitie off Scheepenen is gegaen, sullen voor praesident en Heemraden mogen werden verheft off rouwelyx geintenteert vermits deselve litis finitie.

Gelyck oocq niet die reets voor gemelte bancken litis pendent zyn, welcke aldaer sullen moeten werden gedefineert.

Questie ontstaende over coop, vercoop, huire, gebruyk, eygendom, erffenisse, verpandinge van landeryen ende generalycken over alle 't geene de mate en belendinge derselver niet concerneerd, sal door partyen ter eerster instantie sonder bekreuninge van praesident en Heemraaden voor den dagelycxen rechter daer 't behoort werden gebracht.

Voor elcke oculaire inspectie, die Heemraden ter requisitie van partyen comen te doen, zal yder gecommiteerde voor syn salaris genieten, indien de visite binnen de fortien geschiet, dry, en indien boven de fortien ses ryxdaelders, te weten voor elcke visite die binnen een dach affgedaen can werden, andersints, meer dagen toe requirerende, tot arbitragie van den praesident, welcke penningen by partyen die de inspectie versoeckt op costen van ongelyck voor off onder den secretaris sullen moeten werden geconsingueert.

Imant bevonden werdende meer lants van d'E. Comp^e. onder sich geslagen en in besit genomen te hebben als syn donatie off coopbrieff inhoud, sullen Heemraden by oculaire inspectie en nametinge als anders hun exactelyck informeren en van haere bevindinge by rapport in Raade van India kennisse geven en onse dispositie daerop verwagten, sonder inmiddens provisie van ontruyminge off eenigerhande beswaarnisse tegens de besitters van dien te verleenen.

Diegeene welcke voortaan eenigh landt, d'E. Comp^e. toecomende, by wege van donatie van d'selve sal willen versoecken, sal sich eerst hebben te adresseren aen president en Heemraaden en pertinente aenwysinge van 't begeerde landt doen, welcke dan, door gecommiteerdens inspectie oculair van 't geseyde landt hebbende genomen, sullen van desselfs situatie en waardye aen ons perfecte kennisse en informatie doen.

De regeringe en bemoeyinge over de Javanen en alle andere inlantse natien,

onder deser stede jurisdictie remorerende, sal blyven gelyck se van outs is geweest, te weten onder hun expres daertoe gestelt opperhoofd ende de landdrosten respective, mits dat deselve officieren gehouden sullen wesen in cas van noodt, 't zy by schielycke en heftige opwateringe uyt de rivieren en bovenlanden om openinge elders te maecken, off wel eenige andere onvermydelycke vereyste behulpsaemheden, op de begeerte van den praesident de naast aen de handt zynde Javanen opstonts te ontbieden ende deselve tot het requireerde noodige werck ordonneeren, mitsgaders daarmede spoedelyck doen voortvaaren, doch voor welcken dienst gemelte lieden dan oock na discretie en goetvinden van praesident en Heemraaden sullen geloont werden.

Doch sullen by de landdrosten specialyck en voorts generalycken alle andere officieren van justitie alsoock by voorvallende occagie die van de militie gehouden zyn den president ende Heemraden alle mogelycke adsistentie en kragtdadige behulpsaemheyte in cas van hun officie toe te brengen en ⁽¹⁾ hunne personen tegen alle quade ontmoetinge en moetwillige menschen te protegeren.

Wyders sullen alle ingesetenen, welcke van praesident en Heemraden in haer vergaderingh werden geroepen, ten allen tyden gehoude zyn te compareren, op verbeurte van d'eerste rys dat absent blyven van een quart rd., voor de tweede mael een halve rd. ende de derde niet comparerende sullen deselve gemulcteert werden na discretie van den persoon en saake, doch in cas van proceduyren ymandt door zyn partye ter rolle geciteert zynde en niet comparerende, sal vervolgens in cas van defaulten tegens deselve geprocedeert werden volgens ordonnantie deser stede, by de respective rechtbanken gebruyckelyk.

Eyndelyck wert den president en Heemraden by desen specialycken geauthoriseert en gequalificeert om getuygen, die in saecken, voor ⁽²⁾ haere vergaderinge in proces hangende, hebben gedeposeert, den eedt te mogen afnemen, mitsgaders, de saeck intricat zynde, deselve partyen te imponeren.

Welcke bovenstaende instructie en ordonnantie wy verstaen dat soodanigh achtervolgt en nagecomen sal werden, behoudende nochtans aen ons de nader amplicatie ofte alteratie van dien, daer het by ervarentheyt sal werden bevonden te vereysschen.

Aldus geresolveert en geapprobeert in Raade van India op den 25 July deses jaers 1680.

Eedt voor praesident en Heemraden.

Ik beloove en sweere den Staat ⁽³⁾ der Vrye Verenigde Nederlanden ende wegens deselve den Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India hier te lande gehouw en getrouw te wesen, dit ampt van Heemraatschap over Batavias ommelanden oprechtelyck te bedienen, het recht en de gerechtigheden van d'E. Comp^e. getrouwelyck voor te staen, de secreten van dese camer aen niemant te openbaaren, van niemant

(1) Dit en laschte ik in.

(2) Er staat: *door*.

(3) Het H.S.: *stadt*.

die voor dit collegie processe heeft ofte apparent hebben zal eenige giften ofte geschencken directelyck noch indirectelyck te ontfangen, ofte onses wetens door ymant van onse onderhoorige te laten ontfangen, het welvaaren deses republieque in 't gemeyn en ten platten lande in 't bysonder te helpen bevorderen, mitsgaders goet cort recht aen een ider die voor desen raadt te doen heeft te administreren en expiditie te verleenen, gelyck vroomre rechters en getrouwe regeerders toestaat en betaemt, alles achtervolgens den generalen articulbrieff en placcaten, mitsgaders de instructien en ordres, van de Heeren XVII, onse Principalen, als oock den Gouverneur Generael en Raden van India g'emaneeert en noch te emaneren.

Soo waerlyk helpe my Godt Almagtich.

Eedt voor den secretaris van Heemraaden.

Ik beloove en sweere den Staat der Vrye Verenigde Nederlanden en wegens d'selve den Ed^e. Heer Gouverneur Generael en Raden van India hier te lande gehouw en getrouw te wesen, dit ampt van secretaris oprechtelyck te bedienen, de secreten van dese camer aen niemant te openbaeren, den president en Heemraaden en een igelyck met welck icq in myn ampt te doen hebbe vroomelyck te dienen, voorts my in alles volgens de ordonnantie, op dit ampt beraamt en noch te beraamen, te gedragen, als een neerstigh en getrouw secretaris toestaet en betaemt. Dit sal icq niet nalaten om eenige gonst, haat, proffyt en schade.

Soo waerlyk helpe my Godt Almagtich.

26 d^e. 's Morgens komt den capiteyn Willem Hartsingh binnen by Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael met de Crawingse hooftiden der Javanen Singa Derpa en Wangsa Naja, medebrengeende een brieffjen, van onsen Tommagon Natta Jouda tot Goedoegoedoe aen Haer Ed^e. geschreven, 't welck uyt de Javaense in onse taele bevonden zy van volgenden teneur.

Translaatbrieffje, door den Keey Tommagon Natta Jouda uyt Goedoegoedoe aen Haer Ed^{es}. geschreven.

Desen brieff van Keey Tommagon Nata Jouda, waermede my vernedere voor den Heer Generael en make bekend datter dry gesanten van den Sousouhounang Aman Courat, genaemt Radin Marta Cassoema, Radin Pera Diwangsa en Radin Sera Dita tot myn zyn gecomen, maer een isser onderwech gestorven, die genaemt was Radin Wiera Soeta, dewelcke dan zyn gesonden om uwen dienaers lant Carrawangh te eysschen, waerop uwen dienaar alle zyne grooten en volckeren op Tanjongpoura byeen heeft doen vergaderen en dat landt aen mynheer gegeven, maer nu staat het in de geliefte van den Heer Generael off icq onder hem ofte onder den Sousouhounangh sal staen, alsoo het myn al eens is, gelyck icq tegenwoordigh segge, sooder iets tot mynheers dienste is, dat icq het nevens 't volck van Parayaman⁽¹⁾

(¹) Versta: *Parayangan*.

gaerne sal doen, dewyl icq op Tanjongpoura met mynheers vendrigh vrunt geworden ben.

De 50 duysent bossen pady en buffels, die mynheer Generael heeft geeyscht, can ick hem niet accomodeeren, alsoo der niet veel buffels zyn die dat werck doen, en schade door brant hebbe geleden; dierhalve versoecke excuys. Eynde.

Des morgens keert de fluyt Oosterblocker van 't convoyeren onser ingesetenen steenprauwen na de eylanden weder hier ter rheede sonder eenigh schryven off iets nieuws mede te brengen.

Soo wert ons oock desen morgen toegebracht met den borger Theunis Claesze Soet met zyu chialoup uyt Banda een brieffje, door de Heer Gouverneur Cornelis van Quaalbergh mitsgaders den raat ten casteele Nassouw aen Haer Ed^e. alhier in dato den 12 deser gedateert, dicterende voor 't principaelste dat den oppercoopman Willem van Zeyl op den 5 deser aldaer uyt Ambon was aengecomen omme na 't vertreck van d'Heer Gouverneur Cornelis van Quaalbergh dat gouvernement ende 't bestier der saecken volgens Haer Ed^e. ordre by provisie waer te nemen totdat het verwarde werck in Ternaten ten eynde gebracht en den nieuwen en geëligeerden Heer Gouverneur Robbertus Padbrugge van daer in Banda gearriveert sal wesen etc., gelyck sulx by 't aencomend brieffboeck en verbael breder staet geperticulariseert.

Nademiddagh komt alhier uyt Persia over Souratta, Mallabaer en Tutucoryn behouden aen te landen 't schip China, medebrengende vier brieven met haere respective aenhoorende documenten, d'eerste door de Heer Directeur Reynier Casembroot mitsgaders den raat tot Gamron in Persia van dato 4 Meert, de tweede, zynde maer een dubbelde, uyt Souratta de dato 5 May, waervan de weergae op 5 deser met 't schip de Betuwe reets aengebracht zy, de derde een largo missive door den heer commandeur en commissaris Marten Huysman ende den raadt tot Couchin van den 28 April, ende de laeste door den oppercoopman Thomas van Rhee etc. uyt Tutucoryn van den 10^e May jongstleden, alle aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende d'eerste van den Heer Directeur in Persia onder anderen dat den Gamronsen Hartoch, sich ruym 2 jaeren geabsenteert en door groote schenckagien ten hoove zyne beschuldigers de voet dwers geseth hebbende, in December anno passado in Gamron weder was ten voorscheyn gecomen omme 't bestier der saecken gelyck voorheenen waer te nemen, hoewel d'ingesetenen op de tydinge van zyn terughkomste uyt vrese voor zyne tyrannige regeringe van de omleggende dorpen 8 à 900 mannen by malcanderen hadden versamelt om hem het hoofd te bieden en het incomen te beletten; doch dien onrustigen hoop door zyne schone beloften van minsamer regeringe bevredigt en gerustgesteld zynde, soo had hy ondertusschen getragt de hoofden ofte voornaemste aenvoerders van 't grauw by de kop te vatten, en ten welcken eynde hy oocq 4 à 500 soldaten uyt de fortresse geligt en deselve besett hadde, als wanneer zyne tegenstrevers, haer omcingelt en hun nakend gevaer siende, dapper waren ingevallen, alsoo dat aen wederzyden eenige doot en gequest en des Hartoghs

volck aen 't retireren raackte, waerdoor doen d'andere ruymte kregen om zyne vrede handt te ontvlugten, en waarmede dan dien inlandsen oorlogh sonder verder gevolch soodanigh was blijven berusten; zedert hadt gemelte gouverneur sich echter tegens de gemeene man vry reckelycker en vreedamer aengesteld als voorheen, soodat maer te wenschen waere het Persiaense ryck (door de wreede tyrannye en quade gedebaucheerde regeringe des Koninxs duslange verdruckt geweest) weder eens tot voorige ruste, luyster en florisante negotie mochte herstelt werden;

voor de Europaense natien was ten hoove in Spahan niets te obtineren, gelyck by de Engelse vrunden noch jongst quam te blycken, dewelcke in October 1679 een aensienelyck geschenck ⁽¹⁾ aen den Koninck hadden gedaen en evenwel daerdoor op haer versoeckpoincten niet alleen geen apostil verkregen, maer ⁽²⁾ noch seer verachtelyck onthaalt waeren;

't France schip Le Soleil d'Orient was uyt Souratta aldaer met party vragtgoederen, Bantamse peper en Souratse kleeden etc., alles van weynigh belangh, aengecomen;

d'Engelsen hielden haer stil, sonder dat se eenige scheepen tot noch in Persia verwagtede waeren; een rycqgeladen cassila met 40 duysent thoman aen contanten was omtrent Irrewaen al weder gespoljeert, 't welck de wegen seer onveyl en de coopluyden bevreest maackte eenige capitalen te lande meer te hasardeeren, spruytende dit almede uyt de quade regeringe des Coninx, waerdoor dat verwart en soo out gerenomeerde ryck light in corte jaeren tot zyn ondergangh stont gebracht te werden etc., gelyck sulx en 't verdere raackende de negotie en 't zydecontract by 'taencomend brieffboeck in 't brede kan werden aangewesen, en soomede den inhoudt van de derde missive van de Heer Commissaris Marten Huysman etc., dewelcke boven 't geene de negotie als anders raect in sich behelst 't volgende nieuws:

de Engelse vrunden al diverse reysen geattenteert hebbende om in 't lantschap van Atingen een logie te bouwen, soo had die Coninginne eyndelyck haer ten antwoorde verleent, dat ingevalle d'Engelse machtiger waaren als d'E. Comp^e. en haer lant voor derselver macht condon beschermen, dat zy sulx alsdan soude willen toestaen;

tusschen die van Teckenkour en Berckenkour, beyde landen waer wel een gedeelte van den eersten Mallabaersen peper valt, waeren eenige onlusten reets tot feytelyckheyt geraeckt, en vermits men presumeerde sulx geschiet te wesen door de instigatie des Couchinsen Koninx, soo had men denselven door redenen soo verre gebracht dat hy belooffde alle middelen te sullen aanwenden om die verschillen by te leggen, alhoewel 't met zyne regeringh en incomsten slecht beschapen stont, zynde de Princen en hovelingen onder malcanderen mede seer oneenigh, en waerdoor alles sonder veel sorge off opsicht van des Conings gunstelingen gedirigeert wierde ect^a.;

door seecker Maldives-vaerder Malun Hassem was den E. Commandeur Huysman bekentgemaect dat zyn heer off Coninck van Malative, genaemt Sulthan

⁽¹⁾ Er staat: *gescheck*. Of de lezing *October* goed is, durf ik niet zeggen.

⁽²⁾ Het HS.: *maech*.

Iscander Ebrahiem Hazÿ, liet seggen wel genegen te wesen met d'E. Comp^e. een nader vruntschap off verbondt aen te gaen, indien hy tegens den Moorsen Cananoorsen regent Adersia, die overal de meester wilde speelen, conde werden beschermt, 't welck gelyck hy vermeende door 's Compangies ontsach licht te verrigten soude syn, verhalende gemelte Hassen verder dat aen Malative jaerlycx soo uyt Maccau als Aetchin, Bengale en Souratta wel vyffthien schepen etc. met een goede quantiteyt areeck en rys van Ceylon en Mallabaer aenquaemen, welcken handel zy met de Comp^e. selfs liever begeerde te doen, ect^a.;

de oorlogen in de bovenlanden omtrent Wingurla en Canara etc. bleven noch al continueeren, zynde de soon van Suwagie, die een wyle tyts van hem by 't Mogolse leger was ontweecken, weder by zyn vader onder goede beloften gecomen, en soude den Mogol die van Visiapour (den jongen Koninck overleden zynde) alsnu tegens Suagie willen adsisteren; doch dien snoden roofvogel, diep in des Mogols lant gedrongen zynde, hadde uyt een vermaerden stadt een ongeloofflycken schat by provisie gerooft en wechgevoert;

de chialoup Baypin, versien met 8 stuckjens en 20 mannen, was den 12 April passado omtrent Cananoor van 2 groote rooffvaertuygen, yder met 500 koppen bemant, aengetast en naer een dappere tegenweer vermeestert en tot Bargara opgebracht, alwaer den gevangenen p^l. ondercoopman Schoors met noch eenige van ons volck meer door 't belooffde gelt aen de wachters uyt hun handen waren geraeckt en behouden weder by d'onse gecomen; op de rhee de voor Basseloor was mede onse boot de Lastdrager van 6 rooffvaertuygen vyandelyck aengetast, doch hadden die schelmen met schande moeten affwycken, ect^a.

Uyt de laaste missive van den E. Thomas van Rhee tot Tutocoryn valt eenelyck te noteren dat alle de Marruas door den Teuverheer op poene van ongenade terugge waeren opontboden, seggende geen ordre tot het conquisteren van eenige landen besuyden Baypaer gegeven te hebben, en daerdoor waren de buytenlanden van een deel schuymers en rovers gesuyvert en te wenschen dat dese ongenadige gasten, die de inwoonders sooveel quaats aengedaen hadden, voortaan⁽¹⁾ mogten achterblyven etc., invoegen alles breder in 't aenkomend brieffboeck te lesen zy, hebbende wyders de inladinge van gemelte schip China aen contanten, coopmanschappen en andere goederen, alhier medegebracht, bestaen in 't volgende, als te weten:

uyt Persia:

7085 stux Spaense realen;

634 baalen Persiaense zyde;

38 p^a. gecouleurde fluwelen;

622 stux Kirmans porceleyne schotels⁽²⁾;

24953 & diverse drooge tafelfruyten;

⁽¹⁾ Er staat: *verstaen*.

⁽²⁾ Het HS.: *schotes*.

150 R thuyenzaaden, voorts noch party fruyten etc. en medicamenten voor Dr. Cleyer en de banquetbacker, bedragende tesaemen een somma van..... f 587082:19:10;

uyt Souratta:

64 packen diverse kleden;
 32 p^r. gecattoeneerde deeckens;
 3036 R root zegellack;
 9062½ R poetsiock;
 1750 sacken tarrew;
 125 R camphur Baros;
 476 corven diverse verruwen;
 25 corven uyen, monterende met de ongelden.... f 48082:17:8;
 somma 't gescheepte uyt Souratta en Persia voor Batavia

in gemelte bodem bedraagt in 't geheel..... f 655165:17:2.

Wesende met dat schip van Mallabaer oocq herwaerts overgecomen de ondercooplyden Abraham Bonden en Dirck Joncker, den laasten ter verantwoordinge eeniger saecken en den eersten om te dienen in de saecken en processen van d'heer Lobs, waerin hy in en ontrent de commissie van den commissaris Marten Huysman jegens gemelte heer Lobs als fiscael heeft geageert.

Heden ter ordinaire vergaderinge is wegens de saecken van Cormandel, Bengale en Mallabaar en de derwaerts aangeleyde schepen etc. alsulx by Haer Ed^e. gebesoigneert en gearresteert als by 't resolutieboek ampel staet gespecificeert.

27 d^e. 's Morgens komen de gesanten van den Sulthan Ratou, item de Pangerans Patty en Aria, den 20 April en 15^e May passado met eygen vaertuygen van Palimbang hier aengecomen, by Syn Ed^e. de Heere Gouverneur Generaell in geleyde van den ondercoopman en cassier Joannes Truytman, werdende deselve eerste gesanten terhand gestelt een originele missive aen haeren heer den ouden Sulthan Ratou, zynde reets nochmaels per 't schip den Eendragt den 10 deser (alwaer deselve hiervooren geinsereert te vinden zy) onder en met Comp^{es}. papieren besyden oock de schenckagie voor denselven vooraff derwaerts geschickt, ende is oocq aen de andere 2 gesanten ider een antwoordbriefje mede aen hunne meesters de Pangerans Patty en Aria, alle in geel damast benaeyt, overhandight, dese twee laaste op gisteren geteeckent en van inhoude als hieronder staet te volgen, welcke gesanten dan van Zyn welgemelte Ed^e. affgedepecheert en eens beschoncken zynde, soo gaen deselve mede by den Ed^e. Heer Directeur Generael Speelman om van zyn Ed^e. in gelycker voegen haer afscheyt te nemen en alsoo op morgen tesamen met hun eygen vaertuygen weder naer huys te connen keeren.

Volgt nu het briefje, door Haer Ed^e. aen den Pangeran Depatty tot Palimbang geschreven.

Desen brieff sendt Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende Raaden van India tot Batavia aen Pangeran Depatty tot Palembang, die aldaer

over alle saecken 't gebiet heeft ende met wysheyt, verstandt en voorsigtigheyt begaeft is, houdende met zyne bontgenoten goede eenigheyt en vruntchap, welke Godt geeve dat altoos duuren en Zyn Hoogheyt daerbenevens in goede gesontheyt en voorspoet leven mach, dat hem van den Gouverneur Generael en Raaden van India uyt een goede genegentheyt toegewenscht ende oock vrundelyk gegroet,

mitsgaders voorts bekendgemaect wert dat se den brieff, die Pangeran Depatty jongst aen haer heeft gelieven te schryven, met alle respect en eere ontfangen en daerby met aengenaemheyt gesien hebben de goede affectie, die Zyn Hoogheyt den Gouverneur Generael en Raaden van India toedraecht, waervoor se danckbaer zyn, alsmede voor 't geschenck van 50 picols peper, by den brieff gevoecht, hoewel die niet hier gebracht zyn, als wesende het vaertuygh daerin se gescheept waeren in 't herwaerts comen met de verdere peperladingh verongeluckt, dat den Gouverneur Generael en Raaden van India van herten leet is om de schade, die Pangerangh Depatty daerby misschien sal comen te lyden. Wyders schryft Zyn Hoogheyt dat hem de 1000 ryxdaelders, hier 't voorleden jaer door d'E. Comp^e. aen Loera Arra Widjana verstreckt, wel waren overhandight en oock betaelt aen den Hollantsen capiteyn tot Palimbangh, 't welck geensints met zyn schryven en oock mondelingh verhael, hier in de tegenwoordigheyt van Pangeran Depattys volck gedaen, overeencomt, betuygende deselve dat die noch onvoldaen zyn en apparent hier voldaeen souden syn geworden, ingevalle Zyn Hoogheys vaertuygh met peper behouden was overgecomen, maer dat nu niet geschiet wesende, soo gelieft Zyn Hoogheyt te versorgen dat de betalingh niet langer uytgesteld maer nu aen de Hollandse hooftresidenten tot Palimbangh gedaen werde, waerop den Gouverneur Generael haer blyven verlaten, ende tegenwoordich eenelyck tot nader bewys van haere goede genegentheyt tot Pangeran Depatty by desen brieff gevoecht hebben, gelievende Zyn Hoogheyt 't selve met soodanige goede effectie aen te nemen als 't gesonden wert:

- 1 p^s. Persiaens groen fluweel;
- 10 p^s. neusdouck patholen;
- 2 stux sarasse gobaers;
- 6 R gesorteerde speceryen.

Geschreven in 't Casteel tot Batavia op 't eylant Groot Java den 26 dach van de maent July deses jaers 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India
(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^e. zegel in rooden lacke gedruckt, daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghemelte Haer Ed^s.

(Was getekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght nu noch 't brieffje, door Haer Ed^{le}. aen den Pangeran Aria tot Palimbangh geschreven.

Ryckloff van Goens Gouverneur Generael van India senden desen brieff uyt een goede genegentheyt en vruntschap met veel geluckwensingh en groetenisse aen Pangeran Aria tot Palimbangh, die Godt Almagtigh een langh, geluckigh en voorspoedigh leven op deser aerden gelieve te verleenen.

Den brieff van Uwe Hoogheyt, jongst met Naya Derpa en Ranga Wangsa gesonden, nevens 2 hazagayen, 4 groote matten, 1 picol wasch en 10 stux gatty gambar, hebben den Gouverneur Generael en Raden van India nae gewoonte met eere en respect ontfangen, zynde den inhoude van de brieff haer bysonder aengenaem geweest, dewyle Uwe Hoogheyt daerby heeft doen blycken syn oprecht hert en goede genegentheyt tot den Gouverneur Generael en Raaden van India om de vruntschap en alliantie tusschen Batavia en Palembangh althoos onverbreeckelyck te onderhouden, waertoe den Gouverneur Generael en Raaden van India oock van ganscher herten genegen syn, en 't welck zy geduurigh bethoonen sullen, mits dat van de jongste contracten niet affgetreden ende geen meer peper van Palimbangh vervoert wert dan daerby toegelaten is, waerover den Gouverneur Generael en Raden van India jongst oocq aen Ratou Sulthan omstandig geschreven hebben, ende nu aen Pangeran Aria versoecken dat het goet recht ende privilegie, by de contracten in 't stuck van coophandel aen de E. Comp^e. vergunt en bedongen, mach voorgestaen en nagecomen werden, synde dese mael noch toegelaten dat den peper van Uwe Hoogheyt, door Naya Derpa en Ranga Wangsa hier aengebracht, aen d'E. Comp^e. ⁽¹⁾ geleverd en tegens den Batavisen prys à 5 rd^s. 't picol betaelt is geworden, 't welck versoecken Uwe Hoogheyt hem wel gelieft te laten bevallen, gelyck oock de cleenigheden, by desen brieff uyt een goede genegentheyt gevoecht, bestaende in:

1 p^s. Persiaens groen fluweel;

6 neusdouck patholen;

2 sarassa gobars;

6 gesorteerde speceryen.

In 't Casteel Batavia den 26 July anno 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^e. zegel in roden lacke gedruckt, daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Ed^s.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

(1) Er staan: aen d'ECompt.

Desen avont verseylt 't fregat de Kater van hier na de becruyssinge in de Straat Sunda met een brieflje aen den commandant schipper Reynier Reyniersze etc. op de fluyt Swanenburgh, dienende eenlyck om de fluyten Swanenburgh en ⁽¹⁾ de Pynacker vandaer herwaerts op te roepen, als die onder meer andere schepen tot de besendinge naer Bengalen syn genomineert, sullende den schipper Reynier van Swanenburg 't commando over de cruyssers aen den stierman Jan Nooteboom op de Kater overgeven, als die nevens de Kat de becruyssinge volgens de voorheene successive gegevene ordres vooreerst sal hebben waer te nemen, gelyck sulx by 't affgaende briefboeck nader te lezen zy.

28 d°. Agtervolgens 't geresolveerde van den 25 deser het collegie van Heemraden op de alsdoen geaprobeerde en hiervooren geinsereerde instructie geciteert en heden nademiddag na de predicatie en parade in de groote raatcamer binnen 't Casteel verscheenen wesende, soo hebben den heer president Dirck Blom nevens de verdere leden van 't selve collegie, namentlyck Jacob van Dyck, Pieter van Leeuwen en Jan Wynasse den eedt (volgens 't formulier, op den 25 deser achter de instructie in desen geinsereert) behoorlyck aen handen van Zyn Edl. gepresteert en affgelecht, en terselvertyt den E. Jan Lambertse Radder om geallegueerde redenen van zyn heemraadschap versocht g'excuseert en ontslagen te mogen zyn, gelyck dan na deliberatie hem sulx oock zy toegestaen, temeer hy noch in de weescamer oocq is verseerende, en is vervolgens van zyn heemraadschap ontslagen en bedanckt geworden.

29 d°. 's Namiddach erlangen per Javaens vaertuygh van Bantam een brieflje, door onse ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze uyt 't schip Coevorden op gisteren aen Haer Edl. geschreven, meldende dat den regerenden Sulthan van Bantam op den 27 deser aen 't boort van 't jongst aengecomene Engelsch schip de Falcon sich vervoecht hebbende, onse ambassadeurs Zyn Hoogheyt te dier tyt mede aen ons schip Coevorden hadden genodigt, alwaer hy buyten verwagtinge oock verscheen, besiente het gantsche schip van onderen tot boven en nemende groot behaegen in 't cannonneren, versocht oock dickwils eenige schoten met scherp mogten werden gedaen, 't welcq geschiet zynde, had Zyn Mayesteyt besonder acht op 't toedragen van de cogels genomen, en zigh dan daarmede een paer uren tyts vermaeckt hebbende, was voorsz Sulthan wel vergenougt weder naer 't Engelsch schip gekeert en de meeste tyt van de nacht aldaer verbleven, 't welck men zeyde noch noyt van eenigh Bantams Koningh soude zyn geschiet etc., gelyck sulx en 't verdere by 't aencomend briefboeck staat te beoogen.

Onder couvert van geciteerde Bantamse missive gewert ons mede een brieflje door de opperhooffden van 't schip den Blauwen Hulck, comende van Cabo de Boa Esperance, werwaerts het van hier over Ceylon in 't lest des voorleden jaers is vertrocken, van dato 21 deser, dienende eenlyck tot bekendmaeckinge hunner behouden aencomsten in de Straat Sunda en dat op hun vertreck van de Caep na herwaerts den 4 Juny passado aldaer noch geen schepen uyt het vaderlant tot verwonderinge waeren verscheenen etc.

(¹) Dit en laschte ik in.

30 d^e. Heden ter ordinary vergaderinge is in plaats van den E. Jan Lambertsze Radder, die op eergisteren t'synen versoecke van 't heemraatschap zy ontslagen, daertoe weder aengesteld den borgercoopman Jurgen Schults, ende meteenen alsnu verstaen, dat de nominatie by defect ofte veranderinge van eenige leeden van Heemraaden verstaen ⁽¹⁾ by gemelte collegie selve op haer E. voorstel en versoeck sal geschieden, en hetselve oocq geen jaerlyckse verkiesinge gelyk alle andere burgercollegien subject sal wesen, en aengesien voorsz. Heemradencollegie tot noch van geen secretaris syn voorsien geweest, soo is daertoe meteenen te deser tyt uyt verscheyde versoeckers genomineert en verkooren den borger Cornelis Berenberch, althans commissaris van huwelycxen en cleene saecken, mitsgaders oock noch tot bode van Heemraden den borger Meyndert Maas, die al een wyle tyts by haer E. p^l. zy gebruyckt.

Wyders is verstaen in plaats van den E. Anthony van Voorst, op den 20 deser overleden, weder tot een ordinaire lith in den Achtbaren Raat van Justitie verkoren den E. Jacob van Dyck, tegenwoordigh schepen en heemraat deser stede.

Soo zyn oocq te deser tyt behalven de schepen Burg van Leyden, Alekmaer, Prins Willem Hendrick en Oostenburgh, op den 26 Maert en 30 Juny passato aengelecht, op heden mede noch daerbeyden totte besendinge voor 't patria geprojecteert en genomineert de schepen China, Mauritius Eylant en den Blauwen Hulck.

Eyndelingh is noch wegens den Armeniesch coopman Albertus de la Croux zyn aengehaelt scheepje Jerusalem tot Malacca, mitsgaders wegens de tedoene rescriptie naer Cormandel en de noch fluctueerende verschillen over de limietscheydinge tusschen die van Nagapatnam en die van Cormandel alsmede de tedoene rescriptie aen onse ambassadeurs tot Bantam etc^a. in 't een en 't ander by Haer Ed^e. alsulx gebesoigneert en gearresteert als by 't generaele resolutieboek ende de daerin geinsereerde advisen in 't largo en welgeëxteert staat te ontwaaren.

31 d^e. 's Morgens komen de opontbode fluytschepen Swanenburgh en Pynacker uyt de becruyssinge in de Straat Sunda te deser rhee omme nevens diverse andere bequaeme bodems tot de besendinge naer Bengalen te werden geëmployeert, zynde ons daarmede niet nieuws tevooren gecomen en eenlyck van den gewesen commandant schipper Reynier mondelinge berigt gedaen dat hy de becruyssinge in goeden doen gelaten en 't commando volgens ordre aen den stierman Noteboom overgegeven hadde.

's Namiddags gewert ons per de sloep de Pauw en vier inlantse vaertuygen met pady een briefje van Taujong ⁽²⁾, door den vaendrigh Jan Bervelt uyt Comp^e. veltschans aldaer aen Haer Ed^e. op heden geschreven en geteeckent, dienende ten principaele ten geleyde van gemelte vaertuygen en pady, bestaende uyt 5400 bossen, ter somma van 50 rd^e. komende te costen, met advys dat den Balier Sacra Jouda van Chirribon aldaer te lande weder terugge was comen te arriveeren, verhaelende dat hy, den capiteyn Jochum Michielsze aldaer om adsistentie tegens den rover Chilividara versocht hebbende, door denselven aen ⁽³⁾ ons opperhoofd tot Tanjongpoura

⁽¹⁾ Lees: *voortaen*.

⁽²⁾ Versta: *Tanjongpoura*.

⁽³⁾ Dit *aen* laschte ik in.

gerenvoyeert was geworden, en dat oocq eenige affgesondene van gemelte Chiliwidara tot Chirribon waeren geweest om vruntschap te versoecken, dewelcke echter in hunne terughreyse vandaer na haer meester onderwegens alles weder berooft en wechgevoert hadden etc., gelyck dat breeder in 't aencomend brieffboeck onder 't quartier van Batavia staat te beoogen.

's Namiddags laat comen alhier van Samarangh en uyt den treyn op Java's Oostcust aen te landen 't schip Mauritius Eylant, de hoecker de Goutvink en 't fluytje de Vliegende Swaen, mitsgaders de sloepen Mangusboom en Nachtegael, en daarmede 100 onser Nederlandse en 7 inlandse impotente militairen, item den Ambonsen capteyn Joncker met 143 syner in dienst zynde Ambonesen alsmede 44 Mardyckers onder den luytenant Anthony Anthonysze, mitsgaders 66 Balyers onder den luytenant Mambal, monterende in 't geheel 480 coppen met de siecken en impotenten, alle een geruyme wyle tyts in den Javaensen oorlogh op dit eylant gesworven hebbende, zynde ons daarmede toegebracht een dubbelde missive, door den heer commandeur Jacobus Couper en den raat uyt Samarangh den 27 deser aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende onder meer anderen saaken en rescriptien cortelyck 't volgende nieuws in substantie:

des Sousouhounangs trouwe mantry genaemd Adepatty Maes Toemappel door toedoen van zyn schoonvader, den gedooden Maas Giery, vergift hygebracht zynde, was na een lanckwylige sieckte op Dziejepangh overleden, hebbende den Sousouhounang in erkenenisse van zyne getrouwe diensten de weduwe in 't gouvernement van Ziepangh bevesticht en belooft haer aen soodanigh een persoon uyt te huwelycken die dat gouvernement te bestieren waerdig geacht wierde;

door de spade affcomste des Sousouhounangs en andere toevallen waeren op 't eylant Madura weder eenige nieuwe onlusten ontstaen, veroorsaect door het noch overbleven gebroedersel van den gedooden Panambahaan Maas Giery, welcken wederspannigen hoop door den Tommagon Jouda Nagara met sodanigen succes tegengegaen en 't hooft geboden was geworden, datter na een scherpe rencontre 23 van de voornaemste belhamels om 't leven geraecken en alsoo alle de troubelen aen d'Oostcant van dit eylant nu meest scheenen gedaen te zyn; des had men de militie van Passarouan doen intrecken en was 't ⁽¹⁾ wachten der onse nu eenelyck na de komste van Jouda Nagara, om dan verders met den Sousouhounangh, die op Toeban aen een vehemente koortze lach, als hy wat beterde na de Mattaram op te trecken en middelerwyle te overleggen hoedanigh men desselfs broeder, den Prince Pugar, aldaer 't zy vooreerst met een brieff off wel persoonlyck soude ontmoeten;

dat het prinsdom Cheribon door d'E. Comp^e. in besit genomen was om alle verdere roveryen der Bantamse piraten te verhoeden, scheen den Sousouhounangh seer aengenaem, en alhoewel den sabandaer Wirasasmita door een brieffje om 't souverain gebiet over dat prinsdom voor den ouden Sulthan Sopo tot Cheribon had versocht, soo wilde Zyn Hoogheyd den Sousouhounang egter daerover noch niet disponeren, hoewel men denselven evenwel van sentiment bevond en oordeelde

(¹) Het HS: *en vast*.

te wesen, dat ingevalle Cheribon van 't Mattaramse ryck soude werden afgesondert, die plaats alsdan alleen tot een aenloop off schuyelhoek van struyckrovers en ontrustinge van 't Mattaramse ryck soude strecken, en vermits deselve Seribonse Princen in verscheyde occasien hun als vyanden van den Sousouhounangh en de Comp^e. hadden getoont, soo meriteerden zy geene verschoninge, doch ingevalle Haer Ed^{le}. het soo verstonden, was hy Sousouhounang bereyt de Cheribonders alle weder in genade aen te nemen, mits dat se haer quamen voor hem te verdemoedigen en van haere trouwe in 't toecomende verseeckeringe deden, versoeckende oocq de Hooge Regeringe tot Batavia hem dieswegen in zyn recht te willen mainetineren etc^a., konnende verder daerop en ontrent echter al wederom syne malle grillen niet laten, met te uytten, dat hy omtrent Samarangh naer een bequaeme plaats hadde doen uytzien om zyn leven aldaer als een heremit te eyndigen sonder sich meer met de wereldt te willen bemoeien, vermits het hem toescheen het Mattaramse ryck noyt in volle ruste te sullen besitten, en diergelycke superstitieuse phrenesien meer, daarvan den E. Couper echter hem na vermogen hadt getragt te diverteren, doch 'tschynt ons toe datter de beste harmonie en vruntschap tusschen den commandeur Couper en gemelte Sousouhounangh niet en moet wesen, dat echter wel anders te wenschen was; de verscheyde rapporten op de aencomste van d'onse tot Samarangh uyt de Mattaram waren soo veranderlyck datter geen seeckeren staat op te maecken was, de eene verklarende dat den Pangeran Pougar bereyt was den Sousouhounangh voor zyn wettigen heer en Keyser goetwilligh te erkennen, daerentegen andere weder dat Pougar de soete naem van Sousouhounangh en 't bewint, sulcken geruymen tyt selve soo vreedsaem genoten, niet soude willen quiteeren etc.;

voorts was den E. Coupar van voornemens met d'aencomste des Sousouhounangs aenstonts van Samarangh na de Mattaram met 't gros van 't presente volck, bestaende in 159 Europeanen en 171 inlanders, op te trekken, en waarmede men oordeelde alles onder Godes zegen met force wel te sullen kunnen uytvoeren etc., gelyck dat en 't verdere by 't aencomend briefboek en verbael omstandig gedeclareert zy te beoogen, hebbende wyders dese bodems uyt den tryn en Japara op Java's Oostcust aengebracht de volgende goederen en onnodige als beschadigde en onbruyckbaere behoeften en ammonitien ect^a. als te weten:

't schip 't Eylant Mauritius:

1	pack gestreepte gingams;	
9	packen zeyldoeck;	
80	gecatoeneerde deeckens;	
4	cassen grauwe vilthoeden;	
1500	Ⓔ swarte peper;	
605	Ⓔ swavel;	
272	Ⓔ zalpeter, voorts noch eenige provisien, ammonitie van oorloge, medicamenten, gereetschappen, equipagie- en andere goederen, bedragende tesamen.....	f 9797 : 10 : 9 ;
	Transporteere.....	f 9797 : 10 : 9 ;

Per transport..... f 9797:10:9;

in de hoecker de Goutvinck:

141 p^s. cromhouten;

225 p^s. riemhouten, monterende een somma van..... » 162: 2:8;

Somma in 't geheel..... f 9959:13:1.

's Avonts naer 't gebeth vertreckt vanhier weder terugge naer Mallacca de sloep Duyvenburgh met een missive van Haer Ed^s aen de Heer Gouverneur Jacob Pits en raat tot Malacca, op heden geteeckent, behelsende ten principalen een rescriptie wegens de ontslaginge van 't gearresteerde scheepje Jerusalem, toebehorende den Armenier Albertus de la Croux, welckers anachoda Salamon nu oock mede weder na Mallacca keerde, gelyck sulx en 't verdere by 't affgaende brieffboeck ampel te lesen zy.

Heden ter extraordinary vergaderinge rakende de rescriptie naer Malacca en 't scheepje van den Armeens coopman Albertus la Croux is alsulx gebesoigneert als by 't resolutieboeck etc. is te ontwaren.

Dese verlede maent July syn te deser stede van verscheydene om- en affgelegene plaetsen aengecomen een getal van 126 stux groot en cleene vaertuygen,
bemant tesamen met 870 coppen, hebbende aengebracht
soodanige coopmanschappen, behoeften, provisien,
klenigheden etc., gelyck hieronder staen
gespecificeert, als te weten:

- 15 van Packelongan met 60 mannen en 29½ lasten rys en 5000 stux visch pada;
 - 6 van Terbaya met 24 mannen en 59000 stux pees pada, 3 lasten zout, 50 stux kistplancken en 1 last rys;
 - 1 van Tangarangh met 3 mannen en 1 picol groene taback, 200 bossen pady en 15 mantjes cranjanghvrught;
 - 1 van Sambas met 6 mannen en 500 bossen rottangs en 1½ picols wax;
 - 6 van Somar met 24 mannen en 9 lasten rys en 2500 stux visch pada;
 - 2 van Derimayo met 7 mannen en 4 lasten rys;
 - 4 van Tanara met 14 mannen en 70 bossen swarte suycker, 20 sacken gedroogde visch sapsap, 150 stux kuyckens, 1200 d^{os}. oude klappers, 12 picols swarte suycker, 2 d^{os}. gedroogde buffelsvlees en 20000 stux oude pienangs;
 - 14 van Samarangh met 62 mannen en 22200 stux vis pada, 10 lasten zout, 26¼ d^o. rys, 6 picols zintock, 550 bossen rottangs, 72 potten oly, 1 picol coperdraat, 1 d^o. copere beckens, 2 d^{os}. oude gommen, 250 stux plancken, 1¾ last groene cadjangh, 50 stux balcken, 56 canassars swarte suycker, 4000 stux gesoute visch d^{os}. 15 dootkistplancken;
- 49 stux vaertuygen transporteere.

49 stucx vaertuygen per transport.

19 van Zirribon met 94 mannen en 5400 bossen ayujn, 5400 d^{os}. zuycker gadja, 30 picols sintock, 200 stucx aerde tresellen, 53 lasten zout, 8¹/₄ lasten rys, 126 canassers swarte suyker en 150 stucx hoenders;

1 van Damack met 4 mannen en 1 last rys en 200 stux plancken;

18 van Tegal met 82 mannen en 34⁷/₈ lasten rys, 100 stucx suyker Zombar en 100 d^{os}. hoenders;

2 van Grisse met 8 mannen en 2100 stucx gesoute herders, 600 stucx hertevellen, 12 potten oly en 1000 stucx steenbraessesms;

1 van Zingenap met 4 mannen en 600 stucx hertevellen, 1¹/₂ lasten groene cadjagh, 1 d^o. sout en 7 potten oly;

10 van Toulongbauwa met 40 mannen en 10400 stucx oude clappus, 2200 potten kalck, 53 picols swarte suyker, 2400 potten en tresellen en 10500 stucx oude pinangs;

5 van Japara met 20 mannen en 20000 stucx cabelyntjes, 750 d^{os}. plancken, 150 d^{os}. musquetsladen, 3 lasten rys, 800 stucx vis pampus en 8 potten oly;

1 van Maccauw met 50 mannen en 2916 stucx spialuter, 50 canassers radix China, 27 d^{os}. thee, 25 sakken alluyn, 8 d^{os}. lancquas, 520 stucx roode gefigureerde theepotjes, 200 d^{os}. groene pottjens, 460 d^{os}. swarte koutjens ⁽¹⁾, 6 paaren papiere poppetjes schutsels, 24 stucx groote quitasols, 540 d^{os}. heele cleene handtd^{os}., 9400 d^{os}. gesorteerde coppen, 550 d^{os}. pierings, 6600 d^{os}. theed^{os}., 26800 d^{os}. copjens, 150 d^{os}. swarte verlaecte theebackjens, 38 potjens confituren en 4 vergulde stoelen;

8 van Palimbangh met 195 mannen en 5617 picols 81 cattys peper;

3 van Pamalangh met 12 mannen en 7 lasten rys;

1 van Malacca met 6 mannen en 400 bossen rottangs en ses lasten zout;

2 van Baly met 16 mannen en 22 stucx slaven en slavinnen;

1 van Rimbangh met 10 mannen en 1 last ryst, 5 d^{os}. zout, 850 stucx plancken en 12 picols oude pienangs;

1 van Amboina met 17 mannen en 5 picols massoy en 1000 bossen gedroogde sagoe;

3 van Bantam met 12 mannen en 22 stucx volwassene koebeesten en 5 d^{os}. geytebocken;

1 van Tzinziuw met 100 mannen en 259 canassers Chinees taback, 11 d^{os}. candyzuyker, 30 cassen Chinees goudtraat, 151 canassars vergult Chinees offerpapier, 27 d^{os}. met thee, 270 bossen slechte Chinees offerpapier, 23 canassars met gefigureert porcelaynen, 6 d^{os}. met schoenen, 2 d^{os}. met gedroogde visch, 2 d^{os}. met vischsnaren, 1 paer verniste comptoiren, 1 d^o. vergult schutsel op papier, 130 stroyen Japanse schootels, 40 porcelaynen potten met decksels, 28 packen soo groot

126 stucx vaertuygen transporteere.

(¹) Lees: *hontjens*.

126 stux vaertuygen per transport.

als cleene quitasollen, 12 bossen copere ringen, 4 d^{os}. coperdraat,
30 d^{os}. copere becken, 6 balys geconfyte appeltjes, 2 d^{os}. met radissaet
en 255 potten met aetsiaer;

Somma 126 stux vaertuygen, dewelcke in 't generael soodanige coopmanschappen
en behoeften hier ter marct aengebracht hebben als hieronder kortelyck
wert aengewesen:

124³/₈ lasten rys;
95600 stux gesorteerde gesoute vissen;
58 lasten zout;
50 stux kistplancken;
1 picols groene taback;
200 bossen pady;
15 mantjens cranjansvrucht;
1250 bossen rottangs;
1¹/₂ picol wax;
70 bossen suycker;
209 picols swarte suycker;
26 sakken gedroogde sapsap;
150 stux kuyckens;
11600 d^{os}. oude clappus;
2 picols gedroogde buffelssmeer;
50500 stux oude pinangs;
56 picols sintock;
99 potten oly;
1 picol coperdraat;
1 d^o. copere becken;
2 d^{os}. oude gommen;
5¹/₄ lasten groene cadjanghai;
50 stux balcken;
15 d^{os}. dootkistenplancken;
5400 bossen ayuyn;
5400 d^{os}. suycker gadja;
2600 stux aerde tresellen;
250 d^{os}. hoenders;
1800 d^{os}. plancken;
100 stux suycker Zomber;
1200 d^{os}. hartevellen;
1000 d^{os}. steenbrasems;
2200 potten kalck;
150 stux musquetsladen;
2916 d^{os}. spialuter;
50 canassars radix China;
27 d^{os}. thee;

25 d^{os}. sacken aluyn;
8 d^{os}. lancquas;
520 stux gefigureert cleene roode
theepotjens;
200 d^{os}. groene potjens;
460 d^{os}. swarte hontjens;
6 paren papiere poppetjes schut-
sels;
24 stux groote quitasollen;
540 d^{os}. heele cleene hantd^{os}.;
9400 d^{os}. gesorteerde coppen;
550 d^{os}. grove pierings;
6600 d^{os}. theed^{os}.;
26800 d^{os}. copjens;
150 d^{os}. swarte verlacke theebackjens;
5617 picols en 81 cattys peper;
22 stux slaven en slavinnen;
5 picols massoy;
1000 bossen gedroogde sagoe;
12 picols oude pinangs;
22 volwassene koebeesten;
5 stux geytebocken;
239 canassars Chinees taback;
11 d^{os}. candysuycker;
50 kassen Chinees goutdraat;
151 canassars vergult Chinees offer-
licht;
27 d^{os}. met thee;
270 bossen slechte offerpapier;
55 canassars gefigureert wit por-
celyn;
6 d^{os}. met Chinese schoenen;
2 d^{os}. met gedroogde visch;
2 d^{os}. met snaaren;
1 paer verniste comptoiren;
1 d^o. vergult schutsels op papier;
150 stroyen Japans schootels;

40 porceleyne potten met decksels;
 28 packen soo groot als cleene quitasollen;
 12 bossen kopere ringen;
 4 d^{os}. coperdraat;

50 d^{os}. d^o. bekkens;
 6 balys geconfyte appeltjes;
 2 d^o. met radix China;
 255 potten met aetziaer.

Waertegen wederom van hier in dese selve maent na diversche quartieren zyn vertrocken 121 stucx soo groote als cleene vaertuygen met soodanige coopmanschappen en provisien, samen geschat ter monture van 27559 rd^s., als hieronder vervolgens aangewesen wert, namentlyck:

- 7 naer Pakkelonge met 250 rd^s. aen gesorteerde kleden, 50 porcelyn;
 - 1 naer Zambas met 70 rd^s. aen gesorteerde kleeden;
 - 1 naer Bantam met 150 rd^s. verlacte Japanse comptoiren, 150 mom en 50 kiaten plancken;
 - 15 naer Tegal met 550 rd^s. aen verscheyde kleeden;
 - 57 naer de cust Java met 4285 rd^s. aen verscheyde kleeden, 25 Tonckinse anys, 28 poetsiock, 15 ged^t. hartevlees, 10 galnoten, 50 Blitons yzer, 75 benjuyn, 18 radix China, 150 out yser, 10 Chinees papier, 25 zamzoepotjes, 8 aracq, 8 porcelyn, 500 amphioen, 50 out coper en 20 Bengaelse armozynen;
 - 5 naer Terbaya met 85 rd^s. aen cleden;
 - 1 naer Benkalis met 40 rd^s. aen zout;
 - 1 naer Pamalang met 20 rd^s. aen kleeden;
 - 1 naer Indermayoe met 50 rd^s. aen kleeden;
 - 6 naer Cheribon met 155 rd^s. aen diverse kleden en 18 out yser;
 - 1 naer Japara met 50 d^{os}. aen contant;
 - 2 naer Zamarangh met 100 rd^s. aen verscheyde cleden;
 - 1 naer Macassar met 100 rd^s. aen haantjesbier, 105 aracq, 40 manocken taback en 45 aen huyden zoolleer;
 - 1 naer Maccauw met 160 rd^s. aen zappanhout, 7200 sandelhout en 290 Javaense bintrottangs;
 - 1 naer Canton met 1140 rd^s. aen loot, 15 buffelshuyden, 27 zeekroos, 1200 kalialtourhout, 500 zandelhout, 8 oude pinangs, 90 Javaense bintrottangs en 40 fyne matten;
 - 8 naer Palimbang met 6905 rd^s. aen gesorteerde kleeden, 60 goutdraat, 500 Bengaelse zyde armozynen, 40 zyde allegias en 50 Bengaelse neusdoucken;
 - 4 naer Zombar met 140 rd^s. aen diverse kleeden;
 - 1 naer Bliton met 20 rd^s. aen sout en 55 kleden;
 - 7 naer Padangh met 585 rd^s. aen sout, 250 ongetwernde zyde, 70 kopere loyangs, 40 koperdraat, 18 alluyn, 60 gommelack, 10 kopere kopjens, 25 out kopar, 15 cassumba, 4 radix China, 56 copere theeketels, 15 isere pannen, 28 kandysuycker en 105 diverse porcelynen;
- 119 stucx vaertuygen transporteere.

119 stucx vaertuygen per transport.

1 naer Siam met 20 rd^s. aen Javaes bintrottangs, 600 garioffelnagelen en 525 notenmuscaten;

1 naer Malacca met 60 rd^s. aen sout.

Somma 121 stucx vaertuygen, hebben gesamentlyck van hier vervoert soodanige coopmanschappen en leeftochten ect^a. als hieronder in 't brede staat uytgedrukt, namentlyck:

12625 rd^s. aen diverse gesorteerde cleden;
 141 — aen diverse gesorteerde porcelynen;
 150 — aen verlackte Japanse comptoire;
 150 — aen mom;
 50 — aen kiathe plancken;
 25 — aen Tonckinse anys;
 75 — aen benjuyn;
 22 — aen radix China;
 168 — aen out yser;
 115 — aen arrack;
 500 — aen amphioen;
 55 — aen out coper;
 28 — aen poetsiock;
 15 — aen gedroogt hartevlees;
 10 — aen Chinees papier;
 25 — aen samsoepotjens;
 10 — aen galnoten;
 520 — aen Bengaelse armosynen;
 50 — aen Blitons eyser;
 505 — aen sout;
 50 — aen contant;
 100 — aen haantjesbier;
 40 — aen monocken taback;
 45 — aen huyden zoolleer;
 160 — aen sappanhout;

7500 rd^s. aen zandelhout;
 400 — aen Javaense bintrottang;
 1140 — aen loot;
 15 — aen buffelshuyden;
 1200 — aen kaliatourenhout;
 27 — aen zeekroos;
 8 — aen oude pienang;
 40 — aen fyne matten;
 60 — aen goutdraat;
 40 — aen zyde alegias;
 50 — aen Bengaelse neusdoucken;
 250 — aen ongetwernde zyde;
 70 — aen copere loyans;
 40 — aen d^o. draat;
 18 — aen aluyn;
 60 — aen gommelack;
 10 — aen copere kopjens;
 15 — aen kassumba;
 56 — aen kopere theeketels;
 15 — aen ysere pannen;
 28 — aen kandysuycker;
 600 — aen garioffelnagelen;
 525 — aen notenmuscaten.

Somma 27359 rd^s. in 't geheel, zynde wyders noch onder behoorycke passe oocq vier vaertuygen vertrocken welcke volgens opgevinge niets hebben wechgevoert.

Conform de gehouden notitie door den doodtgraver deser stede, soo zyn alhier in dese maent onder de Christenen overleden en met behoorycke kennisse ter aerden bestee:

56 Comp^{te}. dienaaren;
 4 borgers;
 5 Nederlandse vrouwen;
 12 d^o. kinderen;

4 inlandse borgers off Mardyckers;
 5 d°. vrouwen;
 20 d°. kinderen;
 4 slaven en slavinnen;
 t'samen.... 90 coppen.

Sonder dat onder de voorenstaende eenige heydense, Mahometaense off andere vrunden etc. ⁽¹⁾ ingesetenen werden gereeckent, als van dewelcke geen aenteeckeninge wert gehouden.

Daertegens zyn in de Christelycke gemeente hier ter stede in deselve tyt in de kercken weder gedoopt:

10 Nederlantse kinderen;
 49 inlantse der Portugeese gemeente;
 4 inlantse der Maleytze gemeente;
 te samen... 65 kinderen, maer wat vremde, Moorse, Javaense, Chinese, swarte en andere inlandse en slaven-kinderen wel werden geboren, is niet te seggen, maer moet in 't gros aen de jaerlycx opneminge van wykmeesters gedefereert blyven.

Wyders zyn oocq noch alhier in dese maent in den huwelycken staat getreden en in de voornoemde Christelycke kercke getrout:

11 Comp^{es}. dienaren;
 1 Nederlantse borgers en
 7 Mardyckers;
 2 slaven;
 in 't geheel..... 21 paaren.

Op den 2 deser maent July is door den Agtbaren Raat van Justitie Anthony Forteyn van Maastrigt, tamboer, opentlyck onthalst over begaene manslagh.

Door den E. waterfiscael Pieter Pauw syn uyt de sloep de Salm aengehaelt den 22 deser 4 packen off 280 R amphioen.

⁽¹⁾ Lees: *off andere vremde*, evenals hierboven blz. 200.

Augustus Anno 1680

Primo Augustus. 's Morgens komen alhier binnen 't casteel hun te verthoonen een comp^e. onser Batavise Mardyckers onder den luytenant Anthonys Anthonyssze, op gisteren met onse schepen uyt ons leger op Java's Oostcust van Sourabaya aengekomen, sterck 40 weerbare coppen, dewelcke dan, 't groote plein van 't casteel rontgevoert zynde, weder naer buyten vertrecken.

2 d^e. 's Middags gewert ons per inlants vaertuygh een brieffje, door den capteyn Jochum Michielse en raat tot Cheribon aen Haer Ed^e. op den 28 der voorleden maant gecarteert, behelsende eenlyck dat de mantrys, met des Sousouhounangs moeder van Carwangh gecomen, daer aengeweeest en weder na Tegaal vertrocken waeren;

de onderlinge twist en nydigheyt onder de drie Princen gebroeders tot Cheribon vermeerderde noch dagelycx, alsoo dat men vreesde 't wel tot yets quaats mochte uytbarsten, en vermits den jongen Sulthan Annom (soo men rugte) twee hondert paerden met gedroogde poelut ofte vette rys landwaert in had gesonden ⁽¹⁾, praesumeerde men dat hy misschien wel van voornemen soude wesen na elders te vlughen, sonder te weten waarheenen, gelyck dat en wesmeer breder in 't aencomend brieffboeck onder 't quartier van Indermayoe en Sirribon staat gespecificeert.

Wyders is heden by Haer Ed^{le} ter ordinaris vergaderingh wegens de tedoene rescriptie naer Cormandel en Nagapatnam alsulx geresolveert als by 't resolutieboek deses Casteels staat te beoogen.

5 d^e. 's Morgens komen alhier van Java's Oostcust off Zourabaya met drie eygen inlantse vaertuygen terugge den Batavisen lieutenant Catut Mambal met zyne onderhebbende comp^e., sterck 66 Baleyers, hebbende nevens andere een wyle tyts in ons leger aldaer mede gesworven.

Over de middach retourneert van de Straat Banca hier ter rheede de fluyt Westeramstel met de gecommitteerde, d'E. Abraham van Riebeeck, ordinaris lidt van den Aghtbaren Raat van Justitie, en den coopman Joannes Besselman, gewesen opperhooft in Tonckin, hebbende de Japanse vertrocke schepen tot daertoe geconvoyeert en medebrengeende een klein advisbrieffje, door 't gedestineert opperhooft Isaacq van Schinne uyt 't schip Couwerven aen Haer Ed^e. den 7 July gecarteert, en

(1) Er staat: *gesonden en*.

daerbenevens noch overleverende een haarer rapportje onder huydigen datum, beyde van geen en anderen inhoud als dat se de verwagtene Bengaelse schepen tusschen dit en de Straat Banca niet hadden ontmoet en alzoo hun commissie en gedaene devoiren vrugteloos waere uytgevallen, gelyck by 't aencomend briefboek onder 't quartier van Japan en Batavia nader staat te lesen.

Nademiddagh comt alhier van Cabo de Boa Esperance te verschynen 't schip den Blauwen Hulck, medebrengeende twee missives, d'eerste door d'Heer Extraordinaris Raat en Admiraal der retourvloot Sybrant Abbema van dato 27 Maert en de laeste door den commandeur Simon van der Stell en raat van de Caap, gedateert ultimo May 1680, beyde aen Haer Ed^e. alhier geschreven en 't volgende cortelyck behelsende:

de retourvloot, bestaende in 6 capitale schepen onder de vlagge van den heer Sibrand Abbema, in November verleden van hier gestevent en 23 December buyten de Straat geraeckt, waren den 20 en ⁽¹⁾ 21 February daeraenvolgende en soomede de schepen Tertholen en Sumatra (den 9 January van Ceylon affgezeylt) den 6 Maert passado behouden sonder eenig rampen in de Taefelbay verscheenen en den 26^e Maert gecombineert naer 't vaderlant voortgegaen; den Almogende ⁽²⁾ geleyde deselve voorts salvo in de havenen onses vaderlants, en soomede de schepen 't Huys te Merwede en Ternaten, voor de laeste besendinge den 16 Maert jongstleden onder de vlagge van den E. Volckert van Goens derwaerts gestevent, en dewelcke, soo men presumeerde, van de Caapse uytkyckers op den 23 Mey waeren sien voorbyzeylen;

het France fregat den Praesident, den 25 December anno passado uyt Souratta vertrocken, was 21 February aen de Caap oocq aangeweest en den 26^e daeraen na genotene verversingh voorts naer Vrankryk gestevent;

't fluytscheepje de Juffrouw Cornelia was bevoorens mede na een driemaendige reys van Ceylon aen de Caap gearriveert en den 10 February passado na 't patria voortgezeylt;

met den landbouw aldaer ginck 't noch redelyck, manquerende alsnu maer aen de neerstigheyt der coloniers, waertoe men al goede hoope begon te scheppen, aengesien de ingesetene nu ryckelyck met treckbeesten versien waeren, en bovendien had men in de maent November jongstleden thien à 11 uyren gaens landwaerts in ontdeckt een groot stuck landts van ettelycke 1000 morgen groot, seer bequaem tot den landbouw en met een versche rivier versien, werwaerts haer reets eenige der Caapse vryluyden metterwoon begeven hadden om den landbouw aldaer yverigh voort te setten;

met de Hottentots leefde men tegenwoordig in goet verstant, die veele onser wechgelopene slaven aen 't fort quamen weder te brengen etc., invoegen als dat en 't verdere by 't aencomend briefboek omstandiger affgespeculeert kan werden, hebbende de Blauwen Hulck eenlyck tot inladinge van de Caap hier overgebracht:

2 leggers Caapse wyn;

105 halffaemen traen;

20 lasten zout;

⁽¹⁾ Er staat: *etc.*

⁽²⁾ Het HS.: *den almogen.*

4 mudde nieuwe rogge;

22 sackjens thuynsaden;

15 vaten vlees en 30 vaten speck, samen ter somma van f 6789:10:—.

5 d°. 's Morgens komt den capiteyn der Oostzyde buytenforten en Javanen Willem Hartzinck binnen by Syn Ed^e. de Heere Generael met eenige Javanen, uyt de Craoangse bovenlanden door Depatty Galongong affgesonden met een Javaens ⁽¹⁾ brieffje, 't welcq na gedaene vertalinge in 't Duyts bevonden zy van volgende inhoud.

Translaatbrieffje, door Depatty Galongong uyt de Craoangse bovenlanden aen Haer Ed^e. geschreven.

Met desen brieff vernedert Dipatty Galongong hem voor den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, die seer beroemt is en in de stadt Batavia resideert, wien icq nevens den Sousouhounang Aman Coerat voor mynen heer erkenne. Verders make bekend dat Kiay Maas Miba Nagara en Kiay Soeta Nanga, die tot Koesin woonen, na 't schynt voor den Sousouhounang Amang Courat niet willen verschynen, gelyck mede de volckeren van Siawoer, Timbanghantan, Menambong en Silalayangh Meroeyangh. Nu can mynheer daerover beraeden, en die met desen brieff voor mynheer comen verschynen syn twee persoonen, die genaemt syn Kiay Ingabey Deria en Kiay Ingabey Wangsa Tanoe; voorts is alle myn seggen in desen brieff geschreven. Eynde.

Een weynigh later voor de middagh erlangen per mardyckervaertuygh een brieffje van onse residenten Thomas Grinnel en Aernout Grevinck tot Tegaal aen Haer Ed^e. van dato ultimo July met een appendixje van primo Augusto 1680, dicterende ten principalen dat den Keey Angabey Tsacra Jouda aldaer was aengecomen om 't Tegaelse gouvernement aen te vaerden, wesende door den Sousouhounangh Aman Courat daertoe gestelt in plaats van den ouden Daman Tsitsia Goena, die by den Sousouhounangh sigh onthielt: desen nieuwen gouverneur thoonde sich daer tot de Comp^e. seer genegen, en wiste tot syner onderdanen genoeg in zyne regeringh tot noch toe beter ontsach als syn voorsaet te voeren;

't octroy van 's Comp^{es}. verleende voorrechten door den Sousouhounangh in alle syne havenen was tot Tegaal door zyne gesanten nevens Comp^{es}. gecommiteerdens den 7^e Juny naer voorgaende gommesslagh op de basaer publicq affgecondight, gelyck sulx en 't verdere by 't aencomend briefboecq onder quartier van Japara staat geparticulariseert eet^a.

Den Amboinsen capiteyn Joncker Manipa, zedert voorleden July 1679 in den treyn op Java's Oostcust tegens den hooftrebel Troenadjaja en de uytgeweeckene Maccassaren tot Cacappar en elders overal onder Comp^{es} troepes gesworven en manhaft gequeten hebbende en na het dempen van dien rebel ⁽²⁾, die hy oocq selve levendigh gevangen genomen heeft, uyt het leger van Sourabaya op ultimo July passato met zyne onderhebbende comp^e. Amboinesen alhier terugge per 't schip

(1) Er staat: *javaes*.

(2) Het H.S.: *van dier rebellen*.

Mouritius Eylant gecomen wesende, comt heden voor de middag binnen 't casteel met zyne Amboinese krygers, sterck 145 weerbare coppen, voerende deselve 't groote pley n Haer Ed^{la}. woningen voorby in ordre rontom en voorts weder naer buyten, ider na hun bescheyden plaats.

6 d^e. 's Morgens vroeg comt alhier van Chirribon en Indermayoe terugge 't fregatje de Tyger en daarmede oocq geboeyt over den gedetineerden rover Zermangala, en zyn ons daerbesyden toegebracht 4 brieffjens, d'eerste door den capteyn Jochum Michielse en raat uyt Comp^{es}. veltschans de Bescherminge tot Chirribon van dato 3 deser, verselt met eenige aenhoorende stuckjes, de tweede door den commandant schipper Beyert Visch en raat tot Indermayoe van den 4 deser, de derde door Crain Bissee uyt Cheribon dato 2 deser en de laeste door den Macassaersen lieutenant Dain Matara, alle vier aen Haer Ed^{la}. geschreven, sullende de twee laeste op zyn tyt na gedaene translatie uyt 't Maccassaers hieronder volgen, alvorens maer aengemerckt hebbende 't weynige voornaemste uyt de missive van den capteyn Jochum Michielse te noteren;

den Tommagon Poerba Nagara en Deman Angessassa de onse geadverteert hebbende dat den Maccassaersen rover Zara Mangala op de Cheribonsen passar door haer was gesien, soo had men Syn Excellentie Crain Bissee daarvan advertentie gedaen, die wel van meninge was dat men dien fielt behoorde te pardonneeren om de andere rovers temeer tot sich te trecken, doch had men desnietjegenstaende echter goetgevonden denselven te laten verseecken, dewyle d'onse van terzyden bericht wiert dat dien schelm des nagts met de Maleyers raat gepleecht en geuyttet hadde dat, alhoewel hy van Crain Bissee pardon verkregen en van den capteyn mede om vergiffenisse meende te gaen versoecken, hy nogtans van sints was al de Baleyers en Maleyers van zynen aenhanck uyt de bovenlanden allengskens te ontbieden ende, zyn slagh waernemende, d'een off d'ander tyt amock te willen komen speelen, op welcq bericht dan dien stouten gast op t'syner verscheyninge in Comp^{es}. vestinge met zyn byhebbende Maccassaren, van d'welcke drie (die sich ter weer stelden) sneuvelden, waere gevangen genomen en soodanigh nu na Batavia allgesonden wiert ect^a.

't Tweede brieffjen van schipper Visch ect^a. tot Indermayoe is van geen en inhoude nodigh hier aen te teecken en, gelyck sulx hy 't aencomend brieffboek onder 't quartier van Sirribon en Indermayoe staat te lesen.

Volgt nu het translaetbrieffje, door den Maccassaersen Crain Bissee uyt Chirribon aen Haer Ed^{la}. tot Batavia geschreven.

Desen brieff comt van Crain Bissee, verselt met zyne nedrige groete, die onveranderlyck sal blyven soolange de sonne, de mane, de dagen, de nachten den anderen sullen volgen, aen den Heer Gouverneur Generael, die in hoogheyt en staat verheven is; Godt de Heere wil hem daerby laten continueeren en een langh leven in dese werelt gunnen, opdat hy steeds een hulper en als een schaduwplaetse mach zyn voor alle arme, swacke en noodtdruftige.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur Generael bekend datter een Balayer is, genaemt Sermangala, die den heer capiteyn secht een van de volckeren van Chiliwidara en Siboliling te wesen en dat het goet soude zyn dat icq hem liet binden; daerop icq den capiteyn antwoorde dat icq gehoort hadde hy van meninge was de Comp^e. om vergiffenisse te bidden; voorts hebbe ick gesecht dat het goet zoude zyn, soo wy hem vergiffenisse gaven, indien wy door hem alle de quade volckeren konden krygen, daerop den capiteyn zeyde: 't is wel: al wat den Touwan Radja goetvint dat kan hy doen. Dierhalven heb icq gesecht dat icq hem soude laten roepen, daerop den capiteyn wederom seyde: 't is goet. Soo heb icq hem, te weten panghoelo Sermangala, die genaemt was Keey Damangh Wanghsa Jouda, laeten roepen, en by myn verscheenen synde heb icq hem gesecht, indien syn voornemen seecker was om vergiffenisse van de Comp^e. te versoecken, dat het goet soude zyn dat hy Kiay Damangh inderspoet met zyn voornemen voortginge, en hebbe hem doen by den capiteyn laeten brengen, by wien Kiay Damangh vergiffenis heeft gebeden en gesecht: al wat mynheer myn gelieft te gebieden sal icq nacomen, doch soo mynheer myn niet en gelieft te geloven, sal icq een eed sweren, en soo den capiteyn myn vergiffenis geeft, daer syn 30 persoonen die nevens myn te rade syn geworden om het werck van de Comp^e. te doen, 't geene ons maer gelast sal werden. Daerop heb icq geantwoort: 't sal goet voor Keey Damang wesen, soo hy daertoe genegen is. Maer des anderen daags ochtens is Dain Matara tot myn gecomen, die affgesonden was door den capiteyn, met aenseggen dat den capiteyn de verleden nacht gehoort hadde, dat Radja de Balineesen, mackers van Sermangala, heeft laten roepen en zyn volcq doen versamelen en datter gerucht wert, wanneer Kiay Damangh en de verdere Balineesen vertrouwt wierden, sy amock soudens spelen en den capiteyn en Crain Bisse den hals breecken. Daerom heb ick ordre gegeven om haer te vatten, alsoo de Javaen die ons sulx had gewaerschout een vertrouwt man was. Daernae heb icq tegens den capiteyn gesecht: icq ben genegen om haer eerst te doen vergaderen en tot ons laeten comen, om te sien wat quaat sy sullen doen, opdat wy haer met recht mogen dooden, maer den capiteyn seyde bevreest te syn om haer te doen versamelen, alsoo hy daertoe geen ordre hadde en, wanneer het haer vergeven en sy aengenomen wierde, naderhant seeckerlyck amock over ons soudens speelen en soodanig den eenen Prins ofte den anderen ofte eenige blancken vermoorden, en dan soude het ons omtrent den Heer Generael berouwen. Dierhalven hebbe ordre gegeven om die van Sarmangala te binden, maer Kiay Damang is gevlucht; 3 synder door ons volcq dootgeslagen en vier gevangen gekregen op den eersten dach van de maent Augusto Donderdaegs. Verders versoeck icq aen den Heer Generael, dat hy gedagtigh gelieft te wesen om myn wederom tot Batavia te roepen in dese maent Augusto, want dat icq hier langer tot Sirribon blyve is onnodich, want het sal maer 't verderff van de Maccassaren zyn, want dese Jaevanen syn groote leugenaers en de Maccassaren

konnen hier de kost niet genoeg krygen; by gelyckenis als ons volck iets eyschen, soo hebben se de naem van rovers, en de Javanen hebben eenige blancken gebonden gelyck mede 2 van myn lyffschutten, die maer wat hoenders geeyscht hebben; daerom bid icq hertelyck om naer Batavia te mogen gaen, want soo wy hier langer blyven, sullen sy de blancken al soowel als de Macassaren quellen, want myns gevoelen is dat de Hollanders nochte de Macassaren geen schult en hebben en hier maer geplaecht werden.

Nae dit seggen heb icq voor dees aen den Heer Gouverneur Generael niets anders te senden als een jongen, 't geene niet en gelieft te veragten maer tot teecken van een suyvere oprechte genegentheyte aennemen als een bloempje op een steel.

Geschreven op Zirribon den 2^e dagh van de maent Augustus anno 1680.

Nota. De brief van den Macassaersen lieutenant Dain Matara, op heden met de voorsz. papieren ontfangen, wert alhier niet geinsereert, vermits deselve niet getranslateert sy.

's Avonts senden Haer Ed^e. per 't hoecker de Goutvinck naer Bantam met en in handen van den resident Willem Caaff een missive aen onse heeren ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze, op heden geteeckent, behelsende ten principaelen dat de N. redeloose en door den Koninck opgestelde en aen onse ambassadeurs overgeleverde poincten niets van waerdye in sich bevatten, daer nodigh geoordeelt wiert nader over te delibereren, mits welcken Haer Ed^e. alsoch by den inhoud der medegegevene instructie en het nader geordonneerde persisterden, en in gevalle op soodanigen voet niet verders konde werden verhandelt, soo wierden onse ambassadeurs gelicentieert in der beste voegen vandaer op te mogen breecken en weder herwaerts te keeren, gelyck sulx en 't verdere die materien rakende in 't breede geextendeert by 't affgaende briefboeck onder huydigen datum is te ontwaeren.

Heden ter ordinarye vergaderingh onder 't affhandelen eeniger saecken raeckende Malacca en de rescriptie na derwaerts, soo is onder anderen vastgesteld, het jongste opnieuw geslotene contract tusschen d'heer Jacob Jorisse Pits en raat aldaer vanwegens de Comp^e. ter eenre ⁽¹⁾ ende de hoofden en volckeren van Nanningh ⁽²⁾ en Rombouw met de dependentien van dien ter andere zyde, onder dato 25 January en 13 February deses jaers 1680 aldaer beeedigt en bevestigt, na aendagtige resumptie in zyn geheel sooals 't lecht te approberen en voor goet te keuren, en tot bekragtinge van dien de volgende acte van ratificatie agter 't voorsz. overgesonde originele contract in 't Maleys en Duyts te voegen en dan alsoo weder terugge na voorsz. Malacca te senden, gelyck dat dan op heden onderteeckent zy en luydende van woorde tot woorde aldus.

(¹) Er staat: *ter eere*.

(²) Het HS.: *manningh*.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende Raden van India tot Batavia residerende doen te weten, dat by ons met aendagt geresumeert wesende het contract van vrede ofte de voorstaende articulen en conditien, by renovatie geaccordeert en besloten tusschen den Heer Extraordinaris Raat van India en Gouverneur Jacob Jorissze Pits en den raat tot Malacca ter eenre, mitsgaders Siry Maradja Beginda Molana, soonen van Radja Mhera en gemagtigde van haer vader, Sittia Ouloubalangk, hooft van de volcken in 't lant Tiga Batur, Radja Bagagar, hooft van de volckeren uyt Somma Lingang, Siry Rara Garangk, hooft over de volckeren uyt Batou Ampar, en Che Abdul Backy, hooft van 't volck datter aengroeyt, alle gesanten van den hooftgebieder Nanningh Radja Mhera, mitsgaders Sitty Ouloubalangk, sabandar tot Rombou, Pa Intje Gagat, hooft van 't volck uyt Moncal, Pa Intje Lilla, hooft van 't volck uyt Johor en gesonden in plaets van den capteyn tot Rombouw, Paducca Bangza in plaets van Marrabangsa, capteyn van 't volck Payacombo, Marra Plawangk, hooft van den aengroeyenden volcke, Mantry Oulabalongh in plaets van Sitta Maradja, hooft van 't volck van Batu Ampar, en Goulon Cassumba voor Che Bassaar, hooft van 't volck van Tigabator, alle gedeputeerde van Rombou mette onderhorige dorpen ter andre zyde, gemaackt ende gesloten binnen de voorsz. stadt en fortesse Malacca den 25 January, en beeedigt en wederzyts onderteekent den 13 February deses jaers anno 1680.

Wy, als representerende het hoogste gebied wegens de Generaele Nederlandse Geootroyeerde Oost-Indische Comp^e. in dese landen, om te betoonen onse vredelievendheyt en bewogen door mededogentheyt tot onse oude vrunden en bontgenoten, deselve articulen en conditien van vrede en vruntschap met de volckeren van Nanning en Rombouw, als die aen en onder haer sorteren, mede na aendagtige deliberatie hebben goetgevonden te approberen en te ratificeeren, gelyck wy doen by desen, belovende deselve van Comp^e. wegen onverbreeckelyck te onderhouden en doen onderhouden, gelyck wy van de hooftiden, regenten en volckeren van Nanningh en Rombouw dan mede verwagten. Tot bevestinge van 't welcke wy dit instrument met onse gewoonelycke onderteykeninge en het zegel van bovengemelte Generaele Vereenigde Nederlandse Oost Indische Comp^e. hebben becragtigt.

(Onder stont:)

Aldus gedaen in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java den 6 Augusto 1680.

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS,
CORNELIS SPEELMAN,
BALTHASAR BORT,
ANTHONY HURT,
DIRCK BLOM,
WILLEM VAN OUTHOORN en
JOANNES CAMPHUYS.

(Terzyden onder Comp^{re}. zegel, in rooden lacke gedrukt, stont:)

Ter ordonnantie van welgemelte Haer Hoogh Ed^e.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

(En was in d'eene zyde in onse taele alsoo geschreven en onder 't Maleyts mede onder Comp^{re}. zegel andermael genoteert:)

Ter ordonnantie van Haer Hoog Ed^e. in den hooftde deses genoemt en by nevenstaende onderteeckeninge bekrachtight

(Geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

De drie hooftofficieren der borgercavallery deser stede klagtigh gevallen zynde over de twee ⁽¹⁾ cartiermeesters derselver cavallery met namen Gerrit Kroon en Francois Penneman wegens eenige ongehoorsaem- en moetwilligheden, soo is deswegen op haer versoeck goetgevonden deselve 2 quartiermeesters van die hunne ampten de facto te deporteren en een nieuw nominatie door de hooftofficieren aen Schepenen van 2 andere bequaeme personen daertoe te doen opstellen.

Oock is op 't versoeck van den oude schipper op Swanenburgh Reynier Reyniersen toegestaen dat hy als tweede schipper naer 't patria sal mogen retourneren.

Gelyck mede den schipper Hendrick Geus van de fluyt 't Huys te Spyck als regerende schipper op 't retourschip 't Wapen van Alckmaer is gestelt om daarmede te repatrieeren.

Wyders is noch wegens de tedoene besendinge naer Siam, item Souratta en Persia alsmede Mallabaer mitsgaders de saecken berakende onse ambassadeurs tot Bantam alsulx geresolveert en vastgesteld als by 't resolutieboek omstandig staat geexpresseert etc.

Aengesien den E. Jacob van Dyck op den 30 voorleden maants tot een lith in den Raat van Justitie genomineert zynde, soo is alsnu by Haer Ed^e. in desselfs plaatsen weder tot schepenen deser stede verkosen den E. Dirck de Haes, oppercoopman en laast gewesen opperhooft in Japan.

7 d^e. 's Morgens vroeg vertrecken uyt dese rheedde de schepen Vryheyd, Vrye Zee en 't Wapen van Zirckzee voor de laaste directe besendinge deses jaers naer de cust Cormandel met driedubbeld origineel schryven van Haer Ed^e. aen d'E. praesident Willem Carel Hartsink en verderen raat tot Palliacatta mitsgaders noch een briefje van gemelte Haer Ed^e. dubbelt aen d'E. commandant Pieter Vorwer en raat tot Nagapatnam, op gisteren geteeckent, sullende ⁽²⁾ de Vryheyd direct naer Palliacatta seylen, doch onderweegs de zuydercomptoiren en passant aengieren om 't briefje aen d'E. Vorwer te bestellen, en 't schip de Vrye Zee vooreerst naer Nagapatnam en wyders, 't nodige aldaer verricht hebbende, naer Portonovo, Tegene- en Sadrangapatnam de steven wenden om de aldaer gereet leggende retouren op die plaatsen in te nemen en naer Palliacatta af te saken, mitsgaders

⁽¹⁾ Er staat: *de 2 twee*.

⁽²⁾ Het HS.: *sullen*.

't schip 't Wapen van Zirckzee van hier direct naer Palleacatta om ten eersten wyders om de Noort nae Masulipatnam te verseylen, synde de medegegevene missives van soodanigen teneur als by het affgaende briefboecq en verbael omstandig staet te beoogen, hebbende wyders dese schepen niet anders van hier affgevoert dan alleen de Vrye Zee een kist en 't Wapen van Zirckzee 2 kisten medicamenten voor de cust, en 't schip de Vryheyt nevens eenige medicamenten noch:

3000 stucx goude ducaten, belopende samen een somma van / 21190:10:6.

's Avonts komt alhier van Persia over Wingurla, Couchin, Tutucoryn en Gale te arriveeren 't jacht de Pyl, brengende mede 4 missives, d'eerste door den directeur Reynier Casembroot en raat tot Gamron in Persia de dato 13^e April passado, d'andere van Ceylon, als eene door de Heer Commandeur Laurens Pyl en den raat tot Colombo dato 18 Juny, en de twee laeste door den E. oppercoopman en dessave Michiel de Geus en raat tot Gale van dato 21 en 22 Juny jongstleden, alle aen Haer Ed^{le}. geschreven en verselt met verscheyde aenhoorende documenten en bylagen, behelsende d'eerste (behalven de saecken van Comp^{es}. handel en ommeslag in 't ryk Persia) niet veel dat nodigh geoordeelt zy hier aen te roeren, en soomede niet de 2 Gaelse briefjes, doch de Colombose missive van den E. Pyl kortelyck 't volgende:

met den handel op de cust van Madure gingh het na wensch, doch vreesde men sulx niet lange soude duuren, vermits den landregent al te slap en indispoost in de regeringe bevonden zynde, eenen anderen, genaemt Celsekiriayen, van 't hoff van Tritchenapaly affgesonden was ⁽¹⁾, en vermits men rugte denselven een man van seer goede kennisse soude syn, soo hadden d'onse een tolcq met een geschenck van 200 rd^s. naer 't hoff gesonden, om licentie tot het bouwen van een nieuwe logie op Ponnekail te versoecken, doch was den tolck eyndelyck (naerdats hem lange trainerende hadde gehouden) met bescheyt terugge gekeert, dat sulx by haer niet wel conde werden toegestaen ⁽²⁾, voordat men permissie van den Nayk daertoe geobtineert hadde, en dat oock de Comp^e. langs de stranden van genoegsaeme woningen en kercken waeren versien etc.; nochtans beelden d'onse haer in dat men sonder die voorgaende permissie tegenwoordig wel mogte onderstaen mette nieuwe logie op Ponnekail voort te gaen, temeer omdat den Nayk van Madura de handen althans vol tegens den Nayk van Masoer hadde en den Teuverheer (volgens de gerugten) met een leger van omtrent 30 duysent mannen in de landen van Madure langs de zee was ingevallen, sonder dat hem eenigh tegenstandt tot noch wiert geboden, doende evenwel geen andere overlast als de thollen opheffen, doch byaldien sulx tot de fytelykheyt quamen uyt te borsten, stond die heele landstreecke teenemael als verwoest en de negotie, die nu soo treffelyck aen de gangh geraeckt was, als tot niet gebracht te werden;

den Visiapourder en den Mogol souden oocq vastgesteldt hebben Suwagie Ragie gelyckerhant te beoorloogen, en ten welcken eynde reets een magtig leger te veldt aen 't marcheren geraeckt was;

(¹) Er staat: *was om*.

(²) Het HS.: *toegestael*.

oock wierde noch in de landen van Cinsier groote preparatien tot tegenweer gemaect en scheen de saecke nu ernst, aengesien Suagies opperveltheer syn vrouwen, familien etc. naer de stad Tansjouer had laten brengen om voor onheyl bevryt te blyven;

Ragia Singa, hoewel hy eerst van syn sieckte begon te genesen, ginck noch al, soo gerugt wiert, in wreetheyt voort en soude al weder verscheyde syner hovelingen om 't leven hebben doen brengen;

den commandeur Pyl had die Mayesteyt eenen seer eerbiedigen brieff en geschenck opgesonden, 't welck hem seer aengenaem en bevallig scheen geweest te syn, alhoewel hy hem over 't sluyten der zeehavenen voor zyne vaertuygen by een brieff, door onsen gesant aen 't Candise hof Jan Baptista de Rees aen d'heer Pyl tot Colombo geschreven, seer misnoug hadde getoont en daerby eenige drygementen geuyttet, doch echter hoopte men noch eenmael tot een goet verstant met hem te mogen comen, en ten dien eynde had men oocq reets ordre gestelt om syne vaertuygen met rariteyten als anders voortaan niet te molesteren of te verhinderen tot ontfang van Haer Ed^e. nader ordre derwegen etc.;

men rugte oocq wel dat den Teuverheer tegens de E. Comp^e. yets feytelycks soude willen ondernemen, ingevalle hem voor syne vaertuygen weder paspoorten wierden gewaygert, en soude hy ten dien eynde reets 4 à 5000 krygers byeengebragt hebben, doch waeren d'onse geresolveert, indien het daertoe mochte comen, hem met kragt tegen te gaen en ten besten mogelyck te defendeeren;

van Aetchin waren tot Nagapatnam aengecomen twee perticuliere scheepjes met solpher, benjuyn, camphur, harpuys, sappanhout, radix China, riekende bladeren, bangy, gout, paerden etc.;

en soomede tot Jaffanapatnam 4 Moorse schepen met ryst uyt Bengalen, daeronder eenige oocq met party lywaaten en amphioen gecargeert;

voorts stont het op Nagapatnam en meest het geheele eylant Ceylon met de negotie en den landbouw redelyck wel, gelyck sulx in 't aencomend brieffboeck onder 't quartier Ceylon in 't breede staat te lezen, hebbende wyders gemelte jacht de Pyl alhier van Ceylon overgebracht:

800 packen canneel;

50 stucx slaven en slavinnen, bedragende tesamen met 40 stucx ongetacxeert iser canon etc. f 4046:10:5;

item oock uyt Perzia:

100 cassen Persiaense wyn;

100 ℥ tutia;

150 $\frac{3}{4}$ cassen roosewater, bedragende met de ongelden tot r 5954:14:6;

Somma monteert 't aengebragte met 't jacht de Pyl van

Ceylon en Perzia. f 10001:4:11.

9 d^e. 's Morgens erlangen per inlants vaertuygh een cleen brieffjen van d'opperhooffden van 't fregatje de Kater aen den equipagiemeester Jacob Geus,

op gisteren geschreven, eenlyck van inhoude datter somtyts noch al eenige zeeroversvaertuygen daer in de Straat wierden vernomen, self die onse cruysers derffden besigtigen, en dat onder anderen eene derselver, met veele bassen en ander geweer voorsien, nagejaecht zynde sich wacker ter weer stelde, doch naer een wyle chargeerens tegens malcanderen tot voorby 't eylant de Menscheeter gevlught en vervolgt zynde, had men dien schelm door een ongeval aen onse zeylen niet connen achterhaelen.

Op de ingebragte nominatie van de heer Hurt als Praesident ⁽¹⁾ van Scheepenen syn heden ter ordinaire vergaderingh (in plaets van de gedeporteerde Gerrit Kroon en Francois Penneman op 6 deser) weder tot quartiermeesters over de borgercavallery aengesteld Joannes de Vlamingh en Hans Christoffel Haneman.

Aengesien het stadthuys deser stede soo van buyten als binnen volgens 't voordragen der heeren praesidenten ⁽²⁾ van de Raat van Justitie en Schepenen Bort en Hurt seer bouwvallig wert bevonden, soo is tegenwoordigh verstaen, gemelte heeren praesidenten ⁽²⁾ vooraff te recommanderen het gemelte stadhuys door den fabryk Adriaen de Leeuw, meester timmerman en meester metselaer met gecommitteerde uyt haer E. collegien eens nauwkeurigh te laten visiteren en alsdan van de bevindinge perfect rapport by geschrifte daervan te doen, teneynde de vereyste en nodige reparatie noch misschien dit drooge mousson off met gelegentheyt daeraen mach werden gedaen.

En vermits door het sterck afwateren der rivieren by stercke regenmoussons, als noch jongst zy bevonden, de haven alhier bynaer innavigabel wert gemaect om op en aff te vaaren, alsoo dat te dien eynde een uyt snydinge in zee, omtrent de galgh aen de westzyde van de stad uytcomende, door heeren Heemraden jongst waere gemaect, 't welck diervwegen alsmede wegens 't onderloopen der landen om dese stad van goede operatie zy bevonden, soo is op het voordragen van d'Heer Ordinary Raadt Dirck Blom uyt naeme van Heemraaden nu oock noch goetgevonden mede een soodanige openinge aen de oostzyde van de haven recht over de brugh van de buytencingel besyden 't casteel, mitsgaders noch een ander een weynig verder naast aen het waghthuys elcq van twee roeden wyte te laten graven en doorsnyden en aen 'teynde van yder der voorsz. drie openinge een ebbsluys te laten leggen, om in 't toekomend voor 't toespoelen van de modder ⁽³⁾ bevryt te blyven etc., gelyck alles breder by 't resolutieboek deses casteels geextendeert staat te beoogen.

Namiddags verschynen hier eenige sourouans en dienaeren van den Macassaers Crain Bissee met eygen vaertuygh van Sirribon om eenige behoeften als anders voor denselven te haelen, medebrengende van gemelte haer meester een cleen brieffje in 't Macassaers en Malleys soe aen Haer Ed^e. als aen d'Heer Directeur Generael Speelman, 't welcq als van weynigh belang en eenlyck tot een begroetinge streckende niet nodigh geacht is in desen verder te relateren.

⁽¹⁾ Er staat: *paesident*.

⁽²⁾ Er staat: *paesidenten*.

⁽³⁾ Het HS.: *madder*.

10 d°. 's Morgens vertrecken vanhier weder te lande naer huys de afgesondene Javanen van Depatty Gonlongongh, op den 5 deser met een brieflje aengecomen, werdende deselve alleen door den capiteyn Hartsinck sonder antwoortschryven gedemitteert, met bekendmaeckinge uyt name van Haer Ed°. dat 't geene nodig mogte wesen harentwegen te rescribereen door onsen capiteyn Jochum Michielse, 't zy in zyn lantreyse van Sirribon over Pagadin en Tanjonghpoera ⁽¹⁾ na herwaerts ofte wel anders van Sirribon selve, als niet verre vandaer gelegen, soude werden geordonneert.

Voorts vertrecken desen voormiddagh agtervolgens het besluyt op gisteren, de chialoupen Vlieger en Pauw na de Straat Sunda tot versterckinge onser cruysers, vermits daer in 't vaerwater weder eenige zeerovers waren vernomen, medenemende een brieflje aen den opperstierman Jan Noteboom op 't fregat de Kater, eenelyck ten geleyde van gemelte chialoupen en de nu overgesondene behoeftigheden, sullende oock noch 't jacht de Pyl op morgen volgen almede ten selven eynde, tot versterckinge onser kruysers, gelyck dan voorsz. jacht de Pyl oock op

11 d°. 's Voormiddags mede uyt dese rheede derwaerts affgezeylt met een dubbel brieflje van gisteren aen den opperstierman Jan Noteboom geschreven, sullende gemelte stierman Noteboom van de Cater 't commando aen den schipper van de Pyl hebben over te geven omme gesamentlyck in 't vaerwater tot de hoeck van Pontangh voor alle rovers te veyligen na de voorige ordres etc.

Voor de middagh wert ons toegebracht een memorie ofte pasje, door den E. sabandhaer en ambassadeur Ocker Ockerse tot Bantam aen den Keey Braaiana etc. verleent omme seecker Portugees van Maduras, genaemt Jan Frere, alhier op te speuren, die de huysvrouw van seecker Moor Sedenina Maru van Bantam soude hebben wechgevoert etc., en welcken Jan Frere dan met kennisse van Syn Ed°. hier opgesocht en gevonden zynde, voorts in arrest genomen is tot nader ordre.

12 d°. Op de ontfangene tydinge op gisteren dat onse cruysende vaertuygen omtrent Ontangh Java souden hebben aengehaelt en vermeerstert seecker inlants vaertuygh, die na hun soogenaemde heylige Javaense graven omtrent de hoeck van Ontang Java tot Ontongh Kayt voornemens waren te vaeren en deselve te besoecken, waerover eenige onser ingesetenen by Haer Ed°. syn wesen klagen, soo gaet op heden middach per de sloep Onrust een brieflje aen de opperhoofden onser cruysende vaertuygen, mitsgaders oock een advertentie aen den baes Albert de Reus op 't eylant Onrust, dienende beyde tot geen ander eynde als om te mogen ervaren hoedanigh het sich daeromtrent inderdaat toegedragen mogten hebbe, en off er sodanigen voorval van een off meer vaertuygen ontrent onse cruysers mogte geweest zyn etc., gelyck sulx by 't affgaende brieffboek nader is te ontwaaren.

Heden is ter extraordinarie vergaderingh onder 't affhandelen eeniger saecken raeckende Bengale en de versochte adsistentie van schepen door de Mooren aldaer, item wegens de al langh gettrotteerde verantwoordinge van den coopman Jan Pit over de tecortkomentheyt op de Ouglysen packhuysen al van 't jaer 1672, alsulx gebesoigneert en gearresteert als by 't resolutieboek geextendeert zy te lesen.

(1) Er staat: over pagadinentaren onghpoera.

13 d°. 's Avonts keert de chialoup Onrust van de kruyssers over 't eylant Onrust weder terugge met een kleen advies van den baas Albert de Reus op Onrust, van de middagh aen Haer Ed°. geschreven, dienende eenlyck tot bekendmaeckinghe dat hem van 't vaertuyg, dat door onse cruysers omtrent Ontong Java aengehaelt soude *zyn, niets bewust noch tevorengecomen waere, hebbende den overheden onser cruysers oock hierbesyden een cleen briefje aen Haer Ed°. in antwoord gecarteert, met advis dat die van de Kater voor weynige dagen een vaertuygh nagejaecht hadden etc.

Dese namiddagh ter ordinarie vergaderingh is naer 't accordeeren van 't beneficie van repudium aen Jacomina Croutel, weduwe van den borgerapoteecker Aernout Daniels, goetgevonden den glasblaser Jan Vrouwelingh ingevolge van 'taenschryven der Ed. Heeren Meesters dato 12 May 1674 op desselfs versoeck mits 't verloop van zyne geexcerceerde en geprobeerde glasblaserye te deser stede hem weder als ondercoopman in dienst van d'E. Comp°. aen te nemen met 40 guldens ter maent.

Wyders gesproocken wesende wegens de presente permanente capitainen alhier en waer se aen de vaste posten bescheyden sullen syn, als daervan eenige noch maer pl. tot noch syn gestelt geweest, soo is alsnu oocq verstaen deselve voortaan malcanderen in rangh en ordre te laten volgen ende te posteeren als volght:

1. Capteyn Jan Francen Holsteyn, alsnu nae Macassar, hebbende syn vaste post aen d'Rotterdammer poort:

2. Abraham Daniel van Renesse, aen de Nieuwe poort alsnu geposteert;

3. Willem Hartsinck, over de buytenforten aen d'oostzyde albevorens gestelt;

4. Francois Tack, aen 't Viercant al ontront 4 jaeren geplaast geweest en nu gecontinueert;

5. Jan Albert Sloot, noch in den treyn op Java, voor de poort Diest;

6. Harmen Egberts, over de buytenforten aen de westzyde al voor lange gestelt geweest, nemende nu oocq de Diestpoort waer;

7. Pieter Muller, na de Westcust, aen poort Uytrecht pl. geweest en nu gecontinueert;

8. Joan George Mults, pl. in 't casteel en soodanigh vooreerst te continueeren.

Voorts is op 't versoeck, van den capteyn Harman Egberts al dicmalen gedaen, verstaen hem 't surplus van zyn capiteynsgagie van 65 tot 90 guldens te laten goetdoen zedert 10 Maert 1672 tot 17 Augusty 1676, dat hem op Ceylon door d'Heer Generael acte daervan zy verleent.

Eyndelingh zyn noch verder naer 't affhandelen eeniger saecken raeckende Souratta, Perzia en Malacca, item 't affzenden van den coopman Lintzay naer Mallabaar, het verkiesen van den E. Cornelis Berenberg tot secretaris van Heeren Heemraden, beyde nevens oock den nieuwen ondercoopman Jan Vrouwelingh alle gewesene commissarissen van huwelyxe en clene saecken deser stede, weder in derselver vacante plaatzen in dat collegie verstaen aen te stellen:

den coopman Hendrick Canzius;

den E. Jacob Does en

meester Hendrick de Boulan,

gelyck sulx alles breder by 't resolutieboek deses casteels staat te beoogen.

14 d°. 's Morgens vertrecken uyt dese rhee de schepen 't Wapen van der Goes, Aerdenburgh, Swanenburg, Berckmeer, Westeramstel, Oosterblocker en Pynacker voor de laaste directe besendinge naer Bengale, medenemende een missive en verscheyde aenhorende documenten van Haer Ed°. aen den Heer Directeur Jacob Verburgh mitsgaders den raat tot Ougly, op gisteren geteeckent, dewelcke vyfddubbelt origineel en tweemaal autentieck affgaet, van alsulcken inhoud als by 't affgaende brieffboek ampel can werden gesien, en alle welcke bodems beladen syn geweest meest alleen met de volgende contanten en weynige coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

in 't Wapen van der Goes:

16000 stux silvere Orangseepse ropien, bedragende... / 24196 : 18 : — ;

in Aerdenburgh:

16000 stux silvere Oranseepze ropias, monterend.... » 24196 : 18 : — ;

in Swanenburg mede:

16000 stux silvere ropias ter montura van. » 24196 : 18 : — ;

in de Berckmeer:

16000 stux d°. ropias met de ongelden..... » 24196 : 18 : — ;

in Westeramstel:

16000 stux d°. ropias, adidem belopende..... » 24196 : 18 : — ;

in de Pynacker:

16000 stux d°. ropias ter montura van. » 24196 : 18 : — ;

en in de fluyt Oosterblocker:

24000 stux d°. ropias, bedragende met eenige kleenigheden een somma van..... » 56525 : 9 : — ;

Soodat de contanten etc., met opgamelte

7 bodems na Bengalen versonden, tesamen belooopen / 181506 : 17 : — .

's Avonts gaet mede van hier onderseyl de fluyt de Voorsichtigheyt vooreerst naer Malacca, sullende dan wyders van daer naer Siam stevenen en inwylen 't comptoir Ligor in passant mede aengieren om den gereetlegenden thin aldaer af te voeren, vanhier eenlyck medenemende een missive van Haer Ed°. aen den Heer Gouverneur Jacob Joris Pits en raat op Malacca, heden geteeckent, van soodanigen

substantie als by 't uytgaende briefboeck en verbaal staat te lesen, hebbende voorts gemelte fluyt oocq op den eysch voor Mallaccas gouvernement ingeladen de volgende contanten, coopmanschappen, provisien en andere goederen:

- 16000 rd^s. off 48000 guldens aen contanten in diverse silvere specien;
- 500 R rompen;
- 50 lasten taruw;
- 20 lasten Javaens sout;
- 50 vaten speck;
- 40 vaten vleesch;
- 8 leggers Spaence wyn;
- 2 sockels foely;
- 8 aemen olyvenoly;
- $\frac{1}{2}$ legger Hollandse azyn;

6 platen geel koper, voorts noch eenige equipagiegoederen, ambaghts-gereetschappen, schryftuygh en medicamenten, bedragende tesaemen / 66979 : 5 : 6.

's Avouts omtrent het gebeth comen van Bantam hier ter rhee de weder te retourneren de schepen Coevorden en N. Middelburgh, item de hoecker de Goutvinck nevens de chialoupen 't Casteel Batavia en Orangieboom met onse heeren ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze ende de verdere suite, met haer E. geweest hebbende op Bantam in hunne commissie wegens de handelinge met den jongen regeerende Sulthan over 't vernieuwen van 't oude contract van anno 1659 en de verdere opgegevene poincten en pretentien van Comp^{te}. wegen, niets vrugtbaers connen uytwercken, doch evenwel met minnelyckheyt hun afscheyt verkregen en dese berigten, dat men 't inwylen op den ouden voet na den inhoud van gemelte oude contract van 't jaer 1659 als vrunden souden laten voortloopen, gelyck den jongen Konincq alsints beloofd hadde van zyne zyde te sullen doen, wesende door gemelte gewese ambassadeurs à present niet dan een mondelingh berigt en rapport aen Haer Ed^s. van hun wedervaaren gedaen, sullende ten daege wanneer sy hun schriftelyck rapport sullen gereet hebben en overleveren 't nodige daeruyt hierachter werden genoteert. Inwylen was den resident Caëff daer noch verbleven, doch stont conform Haer Ed^s. ordre in weynigh daagen mede nochmael eens herwaerts over te comen.

15 d^e. 's Morgens komt alhier van Palimbangh weder aen te landen de fluyt Ysselsteyn met een missive, door de residenten Pieter van der Vesten en Willem Sabelaer aldaer aen Haer Ed^s. op 29 Juny passado gedateert, behelsende onder anderen dat den Maccassaers Dain Mangica's aenhangh te dier plaetse hoe langer hoe meer aangroeyde, zynde onlangs mede by hem gecoomen eenen Dain Mangappa, neve van Crain Glisson, nevens eenen Cara Polle met 75 Maccassaren en bovendien ruchte men, datter van Bantam noch wel 500 van dat gebroetsel mede stonden te volgen, die den Sulthan van Bantam syn landt ontseyt hadde; gemelte Dain Mangica had na de Straet Banca en andere plaetsen oocq wel 50 à 40 vaertuygen met Maccassaren afgesonden, die allomme de ingesetene berooffden en veel overlast aendeden, alhoewel den ouden Palimbangsen Sulthan sich weynigh daeraen scheen

te kreunen off wel misschien niet dervende, omdat sich in 't eerste met die gasten te gemeen gemaect en hun te veel toegelaten heeft;

den sabandaer had d'onse uyt name des Conings gewaerschout om met den 2^e Prince, Pangeran Aria, niet veel te hanteeren, alsoo hy by syn vader etc. seer verdaght wiert gehouden, en was denselven oocq kort daeraen uyt 't hof gevlucht, gepoocht hebbende gehadt sich tegens syn vader en broeder om de regeringe te kanten en alles in oproer te brengen en met de hulpe der Maccassaren, Maleyers en Bougysen, die hy seyde tot syn wilt te hebben, onse logie eerst aen te vallen en sich daarmede te verrycken, doch dien aenslagh was hem mislukt en hy tyts ontdeekt, soodat hy voor tegenwoordigh in zyn huys bewaert wiert etc.;

den ouden Sulthan Ratou en Pangeran Depatty waren na boven landewaerts getrocken om volgens voorgeven eenige onlusten, aldaer onder de onderdanen ontstaen, by te leggen; doch presumeerde men dat sulx geschiede om eenige macht tot verseeckeringe der Macassaren af te brengen, 't welcq al eenigh achterdenken in die stoute gasten gebaert had, vermits zy haere vaertuygen van de wal haelden en tot vertrecken gereet maeckten;

de residenten hadden den Sulthan Ratouw (voor zyn vertreck na boven in onse logie komende) versocht om de defentiepointjes der logie met geschut te mogen versien, 't welcq oocq door hem met ooghluykinge waere toegestaan;

van Lampon was tot Palimbangh een afgesondene gecomen om den Pangeran Aria tot haaren bevelhebber te versoecken, vermits zy voorgaven voornemens te zyn haer van de Bantamse bescherminge te ontslaen etc., waerop gemelte Pangeran geantwoort soude hebben dat het noch geen tyt was, daarvan te spreken etc.

Onder de bylagen, met gemelte Palimbangse missive erlangt, is ons mede toegebracht een origineel Malleyts briefje, door den Sulthan Amim ofte Conincq van Jamby aen Haer Ed^s. alhier geschreven, dat naer gedaene translatie uyt 't Malleyts in 't Duyts op zyn tyt hieronder sal volgen, behelsende daerbysyden seeckere missive van den adsistent Sybrantsze, uyt voorsz. Jamby na Palembang gecarteert, onder anderen volgende, hoedat hy op den 30 May jongstleden 's Comp^e logie in Jamby weder in possessie genomen doch seer ontramponeert gevonden hadde en ter eerster aencompste door den Coningh ten hof ontboden was geworden, die sich seer blyde getoont en gevraagd had off geene brieven van Haer Ed^s. aen hem medegebracht waren en wanneer d'E. Comp^e. haer negotie tot Jamby weder soude willen stabuleren, en dat hy bereyt was 's Comp^e. verwoeste logie na vermogen te willen helpen repareren, voor sooveel met eygen volck conde doen; den Pangeran Diepa Nagara aldaer hadde oocq toesegginge gedaen 's Comp^e. slaven te doen restitueeren en versocht Haer Ed^s. ten eersten een opperhoofd met party contanten en cleden derwaerts wilden senden, vermits in de Jambyse bovenlanden een goeden voorraat van peper gereet lach, gelyck sulx breder in 't aenkomend briefboeck onder 't quartier van Palimbangh staat te lesen, hebbende wyders de fluyt Ysselsteyn van Palimbangh hier aengebracht de volgende coopmanschappen etc. als:

5513 picols peper;

2000 p^s. cadjangsmatten;

1 pack roode moeris en

1 pack chitsen, beyde aldaer invendibel, en voorts noch party geweer etc.,
bedragende tesamen / 47150 : 7 : 8.

Volght nu de translaatmissive, door den Sultan Anom tot
Jamby aen Haer Edele geschreven.

Desen brieff tot teecken van oprechte genegenthey, die onverbreeckelyck sal blyven soolange de sonne en maene sullen schynen ende de dagen de nachten den anderen sullen volgen, van den Sulthan die de regeringe heeft op 't koninckryck van Jamby, comt aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, die in groothey en staat verheven en wiens deugdelycke naeme in alle landen beroemt is, seer wys, verstandig en vreedsaem in 't regeeren van alle Hollanders hier benedenwints, die oock zyn goedertierenthey laat blycken aen alle arme en nootdruftige en die seer vernuftigh is om met alle Coningen in vrede en vruntschap te leven, die oock seer stout en kloeckmoedigh is in den velde des oorlogs, dat alle zyne vyanden voor hem moeten beven. Godt de Heere wil hem daerby laten continueren en gunnen een langh leven op deser aerden.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens de reden bekend, dat icq niemant tot Batavia sende. Dat is, omdat 13 Jambyse prauwen aen de Maccassaren hebben geleent op conditie die tot Palimbangh gecomen zynde wederom aen den capiteyn aldaer te intrageren, aen wien icq daervan mede een vollemacht hebbe gesonden om deselve vaertuygen van haer te ontfangen. Den capiteyn heeft de prauwen dan van haer geeyscht, maer se hebben se viva force niet willen geven en hebben myn gesant aen Radja Johor voor de rivier van Jamby dootgeslagen, geplundert en al syn volck, die 196 in getal waeren, medegenomen en niet meer als 63 wederom gerestitueert. Ook heeft nachoda Bangsa Toepan syn schult van rd^s. 400 niet willen betaelen. Icq heb al 't volcq, die niet wederom syn gegeven, laeten opschryven om 't selve den Heer Gouverneur Generael bekend te maecken, en versoecke dat daerover mach werden beraaden. Ook heeft Dain Mangika met syn Maccassaren de logie op Jambi verdestrueert. Verders maecke noch bekend dat de Jambinesen haer peper aen geen andere willen verkopen, omdat sulx met de Comp^e. gecontracteert is, en sy hebben nu geen gelt noch goet om van te leven. Wat is nu daerover de beradinge van den Gouverneur Generael? alsoo den Sultan het contract niet heeft verandert. Indien den Gouverneur Generael noch om den Sulthan denckt en genegenthey tot hem heeft, soo versoecke dat den Gouverneur Generael my een duysent rd^s. aen boskruyt ⁽¹⁾ gelieve te vercoopen. Tegenwoordich heb icq niet aen den Gouverneur Generael te senden als myne gebeden.

(1) Er staat: *boskruys*.

Heden voormiddagh komt den capteyn Willem Hartsinck binnen Syn Ed^e. rapporteeren, hoedat hy uyt de bovenlanden omtrent Craoangh tydinge en bericht hadde becomen dat den Balyer Sacra Jouda sich wederom by den rover Chilividara soude gevoecht hebben, om hunne stroperyen aen die kant gesamentlyck te oefnen, alsmede dat de Balyers van Tsiçero onse Craoangse Javanen beletteden en ophielden om eenige beesten van boven te mogen affbrengen. Oock wierd er tot Tsilingsky gerugt datter een getal van 1000 Bantammers in de Craoangse bovenlanden hun hadden laten zien en die reets weder in den afftocht waren, doch alsoo dit soo maer Javaense mondelinge tydingen syn, die veelyts leugnachtig bevonden werden, soo is hieraff niet veel seeckers te seggen en sullen die veelerhande variabele gerugten licht al weder verdwynen.

16 d^e. Den predicant Joannes Fredrick Stomphius heden ter ordinary vergaderinge ingedient hebbende seecker request, daerby versoeckende ⁽¹⁾ te mogen weten de reden van zyne opsendinge met 't jacht de Pyl van 't eylant Ceylon, om zyne verantwoordinge daerop te connen doen, soo is verstaen hem de stucken, tot zynen laste van Ceylon overgecomen, terhant te doen stellen en voorts aen den kerckenraad te adresseren laten.

Wyders is goetgevonden den predicant Alexander Carpius, met de retourvloot onder de heer Sybrand Abbema in November passado naer 't vaderlant vertrocken en op den 5 deser met 'tschip den Blauwen Hulck met licentie van d'heer Abbema en raat van de Caap de Goede Hoop weder alhier aengecomen zynde, op desselfs versoeck wederom employabel te stellen en als een predicant in India opnieuw te accepteeren, mits voor zyne tegenwoordige gagie gehouden sal syn noch 5 jaaren te dienen, sullende ondertusschen vooreerst oocq syn dienst hier ter rheede konnen waarnemen. Soomede is aen den sergiant Hans Lont van Sleeswyck met syn vrouw en familie, item aen de weduwe van den ondercoopman Nicolaes de Raat, genaemt Femmetje van der Hart, op hun versoeck toegestaen, met de aenstaende retourvloot na 't vaderlant te mogen repatrieren.

En oock noch verstaen op 't voorstel van d'Eerwaerde kerckenraad deser stede de vroechepraedicatie, die nu des Sondagsmorgen ten 1/2 seven gedaen wert, om goede insichte en tot vermeerderinge der armencollecte te veranderen in een weeckelycx avontpredicatie op soodanige dach en ure als haer Eerwaerde daertoe bequaemst sullen oordeelen etc.

Insgelycx is op de nader instantie van de Eerwaerde ⁽²⁾ kerckenraad voornoemt wegens den Chinesen duyvel- en Moordse godtsdienst als het speelen der commedie te deser plaetse etc. gearresteert de behoorycke sorge na gelegentheyt en vereysch van saecken daerinne en tegens sullen doen en dragen.

En op 't rapport der slechte gestalte van de affgevaere fluytschepen Sparendam en Vliegende Swaan is nogh goetgevonden deselve beyde bodems af te leggen, aen de wal te haelen en de rompen aen de meestbiedende te verkoopen.

Op den 6 deser en heden wegens d'inlandse militaire en ingesetenen deser

(¹) Er staat: *versoecken*.

(²) Het HS.: *Eerwaerde*.

stede, in de voorleden maent successive uyt den tryn op Java's Oostcust met licentie herwaerts gekeert, in Raade van India gesproken zynde, soo is ten reguarde derselver verstaen de 144 Amboinesen onder capiteyn Joncker, item de 48 Mardyckers onder den luytenant Anthonys Anthonyssze en de 60 Baleyers onder den lieutenant Mambal vooreerst noch in dienst te laten continueeren, doch de overige Balyers, item de Malyers en Javanen alle af te dancken en haer tractementen te doen cessereren van de tyt dat se hier terugge verscheenen zyn etc.

Voorts noch gesproken wesende van de slechte gestalte van den dyck langs de vaert Molenvliet ende de ontsteltenisse aen de koorenmolens etc., soo is gearresteert vooreerst geen reparatie aen die off eenige der andere moolens meer te laten doen ⁽¹⁾, maer by dese slechte gelegentheyte van tyden de koorenmolens met het eene radt dat noch gaet vooreerst slechts te laten voortmaalen tot nader dispositie, invoegen soo dat alles by 't resolutieboek deses casteels ampelder staet geparticulariseert.

17 d°. Ingevolge van 't geresolveerde op gisteren soo gaet voormiddags de sloep Onrust vanhier naer onse cruyssers in de Straat met een briefje aen den schipper op de Pyl, Pieter Cornelis Puyt etc., met advertentie dat het jacht de Pyl en de 4 cruyssende chialoupen vooreerst 't vaerwater niet verder als tusschen Onrust en de Groote Combuys tot de Menscheeter toe sullen hebben te becruyssen, en dat geene vaertuygen werden aengetast ofte beschadigt dan die sich terweere mogten comen te stellen, opdat geen onnodige nieuwe onlusten tusschen onsen ⁽²⁾ Bantamsen buurman van onse syde mogten voortcomen etc., gelyck sulx breder in 't affgaende briefboek staat te beoogen.

18 d°. 's Namiddags na de parade komt den resident Willem Caëff van Bantam hier te verschynen met soodanigen mondelingh bericht van den toestant aldaer, als hierachter op den dach, wanneer hy 't selve schriftelyck overleveren sal, staat geïnserieert en genoteert te werden, zynde gisteravond vandaer vertrocken.

20 d°. 's Avont komen alhier aen te landen de fluytschepen Marcken en Buuren, d'eerste van Macassar over Bima, Sourabaya en Japara met een briefje, van den resident Willem Eyckman tot Bima aen Haer Ed°. dato 25 July passado geschreven, eenlyck ten geleyde van gemelte bodem ende de daerin gescheepte 700 picols sappanhout, door den Moor Codja Derwits tot afcortinge van zyn schult geleverd, die daerby oocq heeft gevoecht twee briefjes, uyt Somba aen Haer Ed°. in de Malleytse taele geschreven, die in desen sullen volgen, wanneer deselve uyt 't Maleyts getranslateert sullen wesen;

komende ⁽³⁾ wyders de fluyt Buyren van Samarangh en Japara met 362 p°. gesorteerde swalpen en 80 coyangs sout, ter montura van f 1119: 7: 8, daarmede ons is toegebracht een missive, door d'E. Commandeur Jacob Couper en raat verselt met verscheyde aenhorende documenten uyt Samarangh aen Haer Ed°. gecarteert in dato 15 deser, bevattende cortelyck onder veel andere relatien 't volgende nieuws:

alle de Bougyse prauwen (volgens 't berigt van Sumbauwa) van Sumbauwa

⁽¹⁾ Er staat: *den*.

⁽²⁾ Dit woord staat in het HS. dubbel.

⁽³⁾ Het HS.: *konnende*.

na Macassar vertrocken, uytgenomen Aroe Tosjado, die door sieckte aldaer noch hadt moeten verblyven etc.;

den Sousouhounangh door indispositie syn reyse al voor lange over lant van Rimbangh genomen hebbende en noch niet te voorschyn komende, soo had men 2 gecommitteerde na hem gesonden om denselven op 't spoedigste na Samarangh aff te brengen, om gelyckerhandt eens na de Mattaram op te mogen reysen, blyvende Syn Hoogheyt noch al even traech en verwyfft in 't bevorderen van zyn eygen ryk en welvaeren, alsoo dat den E. Couper vermeende, indien de E. Comp^e. de handen noch van hem afftrock, alhoewel alles nu ten voornaamste tot rust en vrede gebracht scheen, hy echter noyt syn vaders throon soude comen te bekleeden;

den E. capteyn Sloot was den negenden deser van Wanacarta tot Samarangh affgecomen, dewyle den verslagen Carthy Pada, zoon van Cadjoran, heel tot Kadoewangh by Panaraga was gevluht en, soo men ruchte, van een becomen quetsure in den arm soude overleden zyn etc.;

die van de Mattaram hielden haer stil, sonder dat men eenige veranderinge aldaer had connen vernemen; voorts was alles in de bovenlanden oocq noch in goeden doen en de rys overvloedigh en goetcoop;

den rover Namroet hield sich mede stil en met 't bouwen van een aerde schans met een diepe graght te ⁽¹⁾ Silinga bezich;

maer des Sousouhounangs veltheer Sindouradja schatte en scheerde alle ingesetenen tot Wanacarta soo gewellich, dat die arme luyden van des Sousouhounangs regeringh een affkeer kregen, en mocht men daerdoor wel voor een nieuwe revolte in die landstreecke te vreesen ⁽²⁾ hebben, daerinne na vermogen soude getracht werden te versien etc., invoegen als dat alles en 't verdere verhael van saecken by 't aenkomend briefboeck onder 't quartier Japara en Macassar breder staat te beoogen.

Volght nu het eerste translaetbriefje, door den Moor Codja Derwits uyt Sumbauwa aen Haer Eed^{le}. geschreven.

Ick Codja Derwits doe myne nedrige groete aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India, die seer wys zyn om haere onderdanen hier benedenwints te regeren en met haere vrienden na behooren om te gaen. God de Heere wil haer gunnen een langh leven in dese werelt, opdat alle Coningen in rust en vrede mogen woonen.

Verders come icq met dit geschrift Uw Edelhedens bekendmaecken alsdat ick capiteyn Jan Francen Holsteyn op de reede van Pante heb ontmoet, die myn heeft gelast all het sappanhout dat icq konde krygen in 't schip de Flaman te laten schepen, maer icq hebb hetselve in syn praesentie niet gewoogen. Daags daeraen is capteyn Jan Francen naer Bima vertrocken. Soo isser een affgesondene met dese fluyt van Biema op de rheede van Pante gecoomen; doen heb icq all het sappanhout in een dach affgewogen, maer

⁽¹⁾ Dit te laschten wij in.

⁽²⁾ Er staat: *veesen*.

hebbe niet meer connen becomen. Icq versoecq dat mynheer 't selve in syn presentie gelieft te laten wegen. Den sinjeur fiscael heeft 2 mael genoten. Nu versoeck icq dat mynheer 't selve gelieft te laten wegen en, opgereeckent zynde, myn met een blaadtje geschrift laten weten, hoeveel myn schult noch is, opdat icq 't selve in sappanhout mach betaelen. Icq versoecke, soo mynheer my gelieft te vertrouwen, dat hy myn een goede daets gelieft toe te senden, alsmede dat mynheer en alle de grooten een force brieff aen den Coningh en grooten tot Sumbauwa gelieft te schryven, omdat zy seer vergeetachtigh zyn in 'tonderhouden van haer contract, door Radin Ingabey en Djoero Palasan met UEdelhedens gemaect, alsoo sy nu de regeringe tot Sumbauwa hebben. Eynde.

Volgt nu het tweede translaethriefie van den Moor Codja Derwits, uyt Sumbauwa aen Haer Ed^{le}. geschreven.

Codja Derwits versoeckt om vergiffenis van den Heer Generael, alsoo hy (benodigt synde) van capteyn Jan Francen duysent rd^s. heeft geleent en noch driehondert rycxdaelders om sappanhout te coopen en van Nagara tot Sumbauwa te brengen. Indien mynheer nu genegentheyt tot myn heeft, soo versoecke dat hy hetselve aen capiteyn Jan Francen gelieve te betalen, opdat icq maer een crediteur mach hebben. Eynde.

Den heer Anthonio Hurt, president van Schepenen, heeft op heden in Rade gecommuniceert, dat er zedert eenige tyt des Sondaechs onder de predicatie in de stadt party slaven en ander geboefte hier in de stadt op sommige straten en plaetsen eenige rumoeren en gevechten quamen aen te stellen en off men daerin niet diende te voorsien, waerontrent dan de officieren der Justitie gelast zyn wat nauwe toesicht te nemen en goede ordre in te stellen, hoewel by navraag bevonden is, dat het van geen belangh schynt te wesen.

Heden ter ordinary vergaderingh is aen den sergeant Christoffel Henningh van Duringen op zyn versoeck toegestaen met zyn vrouw en kinderen per de aenstaende retourvloot na 't patria te mogen vertrecken.

En soomede aen den sergeant Hans Juriaen Tarant van Coninxbergen om met zyn vrouw en familie naer Mallabaer over te vaeren om aldaer geemployeert te werden.

21 en 22 d°. Is niet merckwaerdigs voorgevallen.

23 d°. 's Avonts erlangen per Javaens vaertuygh van Bantam een brieffje, door den adsistent Gerrit van Lovereu aen den hier aenwesenden resident Willem Caeff op eergisteren geschreven, dicterende dat volgens 't aenbrengen van den ouden priester nu 5 à 6 dagen verleden den ouden Coninck de Princesse Ratouw Poetra by zyn soon den jongen Sulthan hadt gesonden met aensegginge dat hy siecq was, doch wanneer het den jongen Sulthan geliefde Kiay Aria Monjaja en Pangeran Loor uyt het banissement op Lampon te herstellen, dat hy dan haest weder gesont

soude worden; waerop den jongen Sulthan, persoonlyck by zyn vader gegaen synde, repliceerde mede niet wel te pas te wesen, omdat hem syn vader niet machts genoeg gegeven had, noch datter op den tournoy- off vermaakdach telckens geene der grooten hem quamen vergeselschappen, waerop den ouden Koningh gesecht hadde: het is omdat je sulcke brave commando gebruyckt en sulcke treffelycke regeerders hebt, gelyck Keey Aria Mangon Sadana en Abdul Moety; doen ick de regeringh hier op Bantam had, sidderde ydereen, en als je mede soo deede soudens se wel voor den dagh komen; daerop den jongen Conincq weder diende: vader, regeer ick niet goet genoeg na uw sin, ick geeff het alles weer datelyck over; oock wiert er gerught dat den Pangeran Soeria de Wangsa versocht hadt met een macht stilletjes na Chiribon te gaen om d'onse aldaer de clop te geven, en al het quaat datter van moght comen op hem te nemen, daer echter den ouden Koninck niets op geantwoort hadde;

van terzyden was men mede berigt dat de 10 na Lampon vertrocke prauwen den Maccassaerssen Dain Mangika op Lampon wel gevonden hadden maer niet derffen aendoen;

item dat Pangeran Loor en Keey Aria Monjaja tot Lampon van gemelte Dain Mangika soudens gequest geweest zyn;

de quaatgeintentioneerde Bantamse grooten tegens d'E. Comp^e. soudens goetgevonden hebben een ambassade naer Banca aff te vaerdigen om dien Vorst andermael af te vragen off hy sich met goeden willen onder de Bantamse protexie wilde begeve, off dat se integendeel met geweld hem daertoe wilden dwingen;

kort na 't jongste afscheytnemen onser ambassadeurs van den jongen Sulthan tot Bantam was desselfs vader onvoorsiens by Syn Hoogheyt gecomen, hem affvragende wat hy de Hooge Regeringe tot Batavia vermeende te antwoorden, daerop den jongen Koninck diende den eysch van d'E. Comp^e. soo groot te wesen dat hy daerop niet conde antwoorden; wat? ⁽¹⁾ (soude den ouden Koningh gerepliceert hebben) geeft myn maer uw volck en hout gy u maer stil; ick sal se den oorlogh aendoen en 't werck uytvoeren, want daer zyn tot Batavia niet boven de 5 à 600 blanke coppen meer; daer den jongen Sulthan op soude geantwoort hebben: al waaren der maer 100, soo en wil ick toch niet oorloogen, en was alsoo van syn vader affgegaen, hebbende na sulcke quade aenbrengers en verklickers laten vernemen, met drygementen deselve in toecomende aen den lyve te doen straffen;

den jongen Sulthan stierde tot teecken van syn vruntschap aen Haer Ed^e. by desen terugge twee Nederlantse matroosen, in Souratta van 't schip China wechgelopen en naderhant met de Engelse op Bantam verscheenen, met byvoegende dat sulx uyt een oprechte genegentheyt geschiede, met verdere belofte voortaan alle soodanige 't zy blanke off swarte, al waren se oocq self in protexie van eenige der Pangerangs ofte grooten genomen en op de Javaense wyse geschooren, te sullen restitueeren, en versoeckende in contra weder ernstigh dat Haer Ed^e. den gevlugten Madrassen Portugees met 't wechgevoerde vrouwmensch hem oocq

(1) Het HS: *wat wat*.

geliefden weder naar Bantam over te senden, gelyck by 't aencomend brieffboeck nader staat te ontwaaren.

Heden ter ordinarie vergaderingh is aen den borger Johannes Cock van Magdenburgh gelicentieert om met de aenstaende retourvloot te mogen repatrieeren, en insgelycx aen Heeren Schepenen deser stede gerenvoyeert seecker versoeck der Chinese passarsitters om haer afgebroocken kraamtjes met steen g'deckt weder mogen opsetten.

Zynde oock wyders geaprobeert seecker proces crimineel, geintenteert by den E. landdrost Vincent van Moock voor 't Eerwaerde collegie van Heeren Schepenen ⁽¹⁾ op en jegens den Chinees Tandsancko, omme over schandeleuse begaene kindervrouwekracht aen een Maccassaers slavinnetje, genaemt Pily, volgens de sententie van gemelte Heeren Schepenen mette koorde aen een galge ter doot gestraft te werden.

Wesende noch verders wegens de te doene rescriptie naer Mallabaer oock by Haer Ed^e. alsulx gebesogneert en gearresteert als dat een en ander by 't resolutieboeck onder huydigen datum ingeschreven staat te lesen.

24 d^e. 's Avonts vertrecken uyt deser rheede het schip de Gecroonde Vreede en 't jachtje Mallebaer directe nae ⁽²⁾ de custe van Mallabaer off Cochim en daarmede oock weder tot employ derwaerts den coopman Robbert Lintzay, medenemende drie missives, d'eerste aen den Heer Commissaris Marten Huysman en raat tot Cochim, de tweede brieffje aen de residenten Abraham Lefeber en Alexander Wighmans tot Wingurla, item 't laeste aen den pl. ondercoopman Jacob Schoors en raat tot Cananoor, alle van Haer Ed^e. op heden geteeckent en met heyde bodems dubbel affgaende, van soodanigen inhoudende als by 't affgaende brieffboeck en verbaal in 't brede zy te beoogen, sullende de Gecroonde Vreede vooreerst naer Wingurla en voorts naer 't overleveren van eenigh coper etc. de steven over Cananoor en Canara naer Cochim wenden om, soo 't sodanigh can geschieden, een peperlast tot vaderlants retour naer Ceylon over te brengen en dan vandaer met party canneel etc. weder naer Cochim op te zeylen, om andermael met peper gevult de ladinge van dat greyn nevens den Chylonsen canneel etc. tydigh naer Persia over te voeren, en sal 't jachtje Mallabaer direct naer Cananoor stevenen om aldaer en tot Cochim voor eenigen tyt in de becruysinge tegens de sluyckers en rovers dienst te doen etc., hebbende gemelte 2 bodems voor Mallabaer ingeladen en wechgevoert de volgende contenten, coopmanschappen, provisien en andere goederen en nootsaeckelyckheden, als namentlyck:

in de Gecroonde Vreede:

24000 guldens aen payment silvere specie;
212465 ₧ Japans staeffcoop;
10000 ₧ rompen;

⁽¹⁾ Er staat: *schepen*.

⁽²⁾ In plaats van *nae* staat er: *van*.

4000 R zandelhout;

2772 R foely;

267 stucx hoeden;

4 stucx diverse laeckenen;

2927 R radix China en galiga, voort noch party provisien, materialen, ambagtsgereetschappen, ammonitie, schryfftuyg, medicamenten, equipagie- en andere goederen, beloopende tesamen een somma van f 118460:5:—;

item noch in 't jachje Mallebaer:

thien lasten smeeckohlen ongetacxeert.

26 d°. Heden voor de middagh gewert ons van Bantam per Javaens vaertuygh een Maleyts briefje, door den Pangeran Aria Ardy Cassoema aen onsen hier noch aenwesenden Bantamsen resident Willem Caeff gecarteert, door 2 Bantamse Javanen, genaemt Zeeg Alie Hazarie en Abdul Cadier, toegebracht, 't welck naer gedaene translatie uyt 't Malleys in onse taele bevonden zy van volgende teneur.

Translaathriefje, door den Pangeran Aria Ardy Cassoema uyt Bantam aen den resident Willem Caaff tot Batavia geschreven.

Desen brief van Pangeran Aria Ardie Cassoema, die 't gebiet heeft in de stadt Soerasoan, comt aen den fetor ⁽¹⁾ Caeff, jangh toelong bitsiara dalam negri Batavia. Icq hebbe een Moor, genaemt Mahometh Lebey, nae Succadana gesonden nevens een briefje en geschenck aen den Koningh aldaer. Hy was dan op Batavia gearriveert en wilde hier niet comen. Naderhant hebb icq gehoort dat hy is gestorven, nalatende synen macker, genaemt Mamenina, dewelcke alle de middelen van voornoemde Mahometh Lebey onder hem heeft en op Batavia is. Dierhalven is dese myn ernstigh versoeck, dat den fetor ⁽²⁾ Caaff nevens de 5 andere medemackers van den overleden Mahometh Lebey, met namen Chodja Marika, Handjar, Modeljepal, Oesien Jesbaar en Tonkal nevens de middelen van den overledenen, dewelcke in handen van ⁽³⁾ den overleden Mamanina hier komt connen de saecken hier wel werden afgedaen, maer soo hy nae eenige andere plaatsen wil vertrecken, soo gelieft den fetor ⁽²⁾ hem te arresteeren ende herwaerts oversenden, want ick hebbe dese saecke den Sultan voorgedragen. Die desen brief tot uw brengen syn Seech Alie Kaserie en Abdul Kadier. Eynde.

27 d°. 's Avont gewert ons per de sloep Onrust een cleen briefje, door den schipper van 't jacht de Pyl, cruyssende in de Straat Sunda, aen den commandeur off equipagiemeester Jacob Geus alhier op gisteren geschreven, eenlyck tot bekendmaeckinge hunner nootdrift om versch water en de belemmeringe met eenige siecken op de cruyssende vaertuygen.

⁽¹⁾ Er staat: *sactor*.

⁽²⁾ Het HS.: *factor*. ⁽³⁾ Na dit woord moet wat uitgevallen zijn.

Heden is in Rade van India op de voortgebragte nominatie van d'Heer Ordinaris Raat Dirck Blom als president van Heemraden goetgevonden in plaats van den E. Jacob van Dyck, die voor weynige daagen tot een lit in den Raet is geëligeert, weder tot Heemraat te verkiesen en aen te stellen den ondercoopman Dirck van Bleyswyck, present en all een geruymen tyt buyten actueel employ geweest zynde etc.

Gemerckt het nieuwe lazarus huys op het eyland Purmerent nu sooverre als het aenbesteet zy geweest by de aennemers, d'E. Swart en Radder, is opgemaect, soo brengt d'Heer Ordinaris Raadt Anthonij Hurt althans in Raade een extract resolutie, by Heeren Schepenen deser stede op gisteren genomen, behelsende 't versoeck van den vice-praeses derselver collegie Cornelis Swart, dat het gedaene werck van 't voorsz. lazarus huys op Purmerent, volgens de aenbestedinge alsnu geabsolveert wesende, mogte werden opgenomen en gevisiteert, en soomede datter op middelen mogten werden bedacht, waeruyt de kosten, tot dit werck gedaen en noch te doen, op 't spoedigste en bequaemste wederom souden connen werden gevonden, waerop verstaen zy het voorsz. geproponeerde van Heeren Schepenen in 't een en 't ander aen haer Eerwaerde (volgens onse voorige resolutie van 26 April passado) te defereren.

Vermits den jongen en regerenden Koninck tot Bantam, gelyck hiervooren op 23 deser staat aengeroert, twee onser wechgelopene matrosen heeft terugge herwaerts gesonden met belofte oocq voortaan alle fugativen, 't zy blancke ofte swarte, alsoe hem maer tydigh bekentgemaect wierden, te sullen doen restitueeren, al waren se schoon al in eenige der grooten hun protexie genomen en self op de Javaense wyse geschooren, soo is in ⁽¹⁾ recompense van de beleeftheit en om van onse zyde oocq te thoonen dat wy het recht meenen, mede gearresteert op Zyn Hoogheits gedaene versoeck den gevlugten Madrassen Portugees nevens de door hem wechgevoerde Moorse vrouw, die hier tot noch in arrest syn aengehouden, mitsgaders noch eene wechgelopen slaef van den Bantams Moors coopman David Seliman op morgen naer Bantam te senden omme door onse residenten uyt onsen naeme aen den Sulthan aldaer overgelevert te werden.

De Eerwaerde kerckenraat aen Syn Ed^t. overgegeven hebbende een extract resolutie, by haer Eerwaerde op gisteren genomen, behelsende eenige pointjes, met versoeck dat deselve mogten werden geaprobeert, namentlyck dat in plaetse van de vroechedpredicatie des Sondaegsmorgens nu na de aenstaende weecke en vooraff gedaene proclamatie aen de gemeente voortaan een predicatie in de weecke des Dynsdagsavonts ten halff seven uyren sal geschieden in de groote Nederlandse kercke deser stede, ende dat te dien eynde tot gerieff en gemack der gemeente tenselven daege deses stadts nieuwe poorte tot het eyndigen van dien godtsdienst sal werden opengehouden;

dat oocq met 't cesseeren der voorsz. vroechedpredicatie (geweest synde in de inlandse Portugeese kerck doch in onse taele) van nu aff aen oock de ordinary Sondags voormiddagpredicatie in alle de respectieve kercken sullen aenvanck nemen

(¹) Dit in laschten wij in.

ten clocke halff negen uyren om goede redenen, gelyck sulx oocq in voortyden zy gebruyckelyck doch sedert en nae 'taenstellen der vroeghpraedikinge ten negen uyren geschiet geweest;

dat de predication des Sondagsmorgens te deser rheede, die by manquement van extraordinaris leeraaren zedert 25 January voorleden alleen door een cranckbesoecker syn voorgelesen, nu wederom door de praesent aenwesende buyten employ synde predicanten by beurten sullen werden waergenomen, ende vooreerst door d'Eerwaerde d°. Nathanael de Pape en Alexander Carpius;

dat den borger David Coudre in plaatse van den overleden Jeremias Gallot wiert aangesteld tot voorleser der gereformeerde France gemeente des Sondags met het ordinarie tractement van vier slechte realen ter maent, in stede van den overleden Jeremias Gallot, soo is alle hetselve soodanigh voor goet aengezien;

en eyndelyck noch mede, dat d'Eerwaerde kerckenraet tot bescheyt over hunne remonstrantie van den 27 May jongstleden ten reguarde van den Chinesen genaemde duyvel- en Moorsen godsdienst te deser stede, en weswegen zy by haer jongst overgediende actas dato 12 en 26 deser weder geinsereert hebben, sal werden terhand gestelt en tot satisfactie gedient de extractresolutien van den 31 May en 16 deser, daarop en over genomen.

Op 't ingediende versoeckschrift van de Heer Extraordinaris Raat Johannes Camphuys in dato 2 deser, omme mits syn swack gesicht als anders van Comp^{es}. dienst voor 3 à 4 maenden oftewel in 't geheel met stilstant van gagie te mogen werden ontslagen, is te deser tyt na verscheyde deliberatien goetgevonden zyn E. voor soolange van de diensten (die hy met groot genougen doorgaens heeft waergenomen) te libereren als zyn E. selfs voor zyn persoon en gesontheyt sal nodigh oordeelen, onvermindert syn E. volcomen respect en tractement, in die hoope dat sich, als het in syn vermogen is, geensints van zyne genegentheyt tot den dienst van de E. Comp^e. sal laten ontrecken off verveelen.

Eyndelingh is noch wegens 't vercopen van eenige Souratse, Cormandelse, mitsgaders vaderlantse by de packhuysen leggende invendibele restanten goetgevonden deselve by openbaere venditie te laten vercoopen voor 't geene se gelden connen.

En eyndelyken oock noch wegens de laeste te doene rescriptie na Siam alsulx gearresteert en geresolveert als dat en 't verdere hiervooren geallegeerde by 't resolutieboek onder huydigen datum ampel staat geëxtendeert en te lesen.

28 d°. Aghtervolgens het geresolveerde op gisteren, soo gaet desen namiddagh de sloep Onrust na de Straat en Bantam met twee brieffjens, op heden geteeckent, d'eerste aen den cruyssenden schipper Pieter Cornelis Puyt op de Pyl etc., dienende tot bekendmaeckinge dat 't jachje de Pyl syn in voorraet hebbende water op de 4 vaertuygen soude verdeelen en de siecken met gesont volcq verwisselen en voorts 't commando aen de stierman Jan Noteboom op de Kater overgeven, om dan een tochje herwaerts te doen etc., en 't tweede ⁽¹⁾ aen den adsistent Gerrit van Loveren tot Bantam dient tot geleyde van den gevlugten Madrassen Portugees met de wechgevoerde Moorsee vrouwe en een fugativen slaeff van den Moor David Soliman omme den

(¹) Er staat: en 't wede.

jongen Sulthan uyt Haer Ed^e. name overhandigt te werden, ten welcken eynde oocq dit laaste briefje alleen ten principalen is streckende, gelyck sulx by 't affgaende briefboeck breder is te beoogen.

's Avonts erlangen per Javaens vaertuygh een advisie, door den adsistent Gerrit van Loveren uyt Bantam aen den resident Caaff alhier den 25 deser geschreven, dicterende eenlyck dat de 10 uytgesondene Bantamse vaertuygen nae Lampon om den Dain Mangika te verrasschen onverrichter saecke terughgekeert waeren en, soo men rughte, door gesechde Mangika vandaer verjaegt souden zyn; oock hield men noch voor seecker dat Keey Aria Monjaja en Pangeran Loor swaer gequest waren, sonder te weten door wien ect^e.

In den avontstont gewert ons noch per een nader Javaen uyt de Straat Sunda een advisbriefje aen Haer Ed^e. mede over Bantam door de opperhooffden van 't schip Hendrick Maurits dato .. (1) deser en comende uyt 't vaderlant voor de camer Zeelant en door storm de Caap voorbygelopen met redelyck gesont volck etc., zynde den 25 February met 515 coppen van voor der Veere uytgezeylt.

Wat later in den avont ontfangen oocq van Indermayoe en Cheribon per Javaens vaertuygh van Intie Abdul drie briefjens, 't eerste door den capiteyn Jochum Michielsze en raat dato 21 deser, 't ander door den Tommagon Raxa Nagara, welck na translatie hieronder staat te volgen, beyde uyt Chirribon, en 't laeste door den commandant schipper Beyert Visch en raat uyt Indermayoe in dato 23 deser, alle aen Haer Ed^e. geschreven, onder anderen behelsende, dat party Maccassaren landwaers in genegen waeren sich onder des Comp^{ss}. bescherminge te begeven, doch liepen de gerugten soo in 't een als in 't ander daeromher soo variabel, dat men geen staat altoos daerop konde maecken; den bekenden rover Boelillingh soude boven in 't lant de negorie genaemt Sitambol Ontongh Navio en Padeerangh etc. onder syn gesach getrocken hebben en hem selfs in de negorie Backellongh onthouden, en was uyt den naam van den capteyn Jochum Michielse en Crain Bissee de omleggende ingelanden gelt affperssende, met intentie om naer 't become van party gelt sich voorts by den rover Namroet te vervoegen, die zyn volck deede versamelen om Cheribon met 600 gewapende mannen aen te tasten, op welck berigt den vaendrich van der Meer met 19 Europeanen en Dain Majinba met 100 Macassaren derwaerts boven in 't lant was gesonden om voorsz. Boelillingh met de zyne te vernestelen, waervan men de goede successie alnoch bleeff affwachten;

eenige der Macassaren onder Crain Bissee, geadsisteert met 3 Europeanen, hadden hun niet ontsien tot Cheribon het huys van den Pangeran Innagara nevens noch wel 12 huysen daeromtrent geweldig te plunderen, daarvan d'Europeanen na verdienste gestraft waeren, maer Crain Bissee scheen al vry flautjes om zyn volck het gestoole goet weder af te vorderen en goede ordre onder deselve te houden, want zy het omtrent de Javaense inwoonders al vry bont aenstelden, waertegens den capitain een placcaat met swaare straffe geaffigeert hadden, om de (2) geweldigen der Maccassaren onder Bissey als anders sooveel mogelyck te weeren;

(1) Den datum laat het HS. open.

(2) Er staat: *onde*.

den ouden Sirribonsen Sulthan Sopo had d'onse weten te verbaelen dat aldaer een gesant van Bantam was aengecomen, hem en zyne 2 gebroeders affvragende off ze Comp^e. off Bantamsgesint waeren, en tot het laaste geinclineert zynde, soude den Sulthan van Bantam 40 bemande oorlogsprouwen derwaerts affzenden om haer te helpe en de Hollanders vandaer te slaen, doch dat hy Sulthan daerop verclaart had aen de Comp^e. verbonden te syn en met Bantam niet meer te doen hebben; syn broeder, den tweden off jongen Sulthan, was met wyff en kinderen van Cheribon vertrocken sonder dat men wist waerheenen, en ten dien eynde had den capiteyn op 'taenbrengen van den Pangeran Depatty dat hy tot Cadanghgauver sich soude onthouden eenige van de onse derwaerts gesonden om na de waerheyt alsmede wegens 'tgedoente der Bantamse gesanten nader te vernemen etc^a.

By de laaste missive van den schipper Beyer Visch tot Indermayoe wert alleen 't volgende aengeteeckent: dat den gouverneur Ki Ranga van Padageen d'onse door Wiera Leddera hadde laten waerschouwen, dat den rover Chiliwidara voornemens was met zyne by hem hebbende weynige Macassaren en Baleyers nevens een vat buscruyt, eenige musquets en bassen en een stuck canon van Pagadeer, daer hy noch bepaggert lach, over zee naer Bantam te vlughten, 't welck de onse soudentragten te beletten om des mogelyck dien rover in handen te krygen, gelyck dit alles breder by 'taenkomend briefboeck en verbael onder 't quartier van Indermayoe staat te beoogen, zynde onder de Chirribouse geschriften oock ontfangen een

Translaatbriefje, door Kiay Tommagon Raxa Nagara aen d'Edl^e.
Heer Gouverneur Generael geschreven, van inhoude uyt het Javaens
als volcht:

Desen brief van Keey Tommagon Raxa Nagara, dienaer van den ouden Sulthan tot Sirribon, waermede my vernedere voor den Heer Generael in de stadt Batavia, aen wien icq bekent maecke hoedaenigh het met mynheers stadt Sirribon gelegen staat. 't Selve is nu door de Macassaren seer beschadicht geworden, alsoo sy gelt, hoenders, rys, eenden en pady eysschen, en wanneer wy haer deselve niet willen geven, soo nemen sy het met geweld wech, maer Dain Matara is daeraen niet schuldigh. Dit is 't geene icq den Heer Generael bekent te maecken hebbe. Eynde.

Buyten welck bovenstaende translaatbriefje onder de bylaachjes van Chirribon oock noch het volgende Javaens briefje mede is overgesonden, door geciteerde Raxa Nagara aen Wiera Loddra en Wiera Antacka tot Indermayoe geschreven, 't welck alhier goetgedacht en geoordeelt zy mede te insereren.

Translaatbriefje, door Kiay Tommagon Raxa Nagara aen den
Kiay Angabey Wira Lodra en Wiera Antacka geschreven.

Geluckwensinghe van uwen dienaer comt aen Kiay Ingabey Wiera Lodro en Wira Antaka, die Godt de Heere wil bewaeren. Icq sende aen

haer Prana Soeta en Praya Wangsa om bystant te versoecken, dat Ul. den ingangh van Pamanoekean met de hulpe van de Hollanders gelieve te laten besetten; alsoo myn volck haer gantschelyck op Ul. vertrouwt. Indien Ul. geen quitasol en matje van de Bantammers hadden ontfangen, waerom soude ik myn contract breken? Dat heb icq noyt gedaen, en sal het oock trachten té onderhouden sooveel als mogelyck zy. Daerom versoeck dat Ul. myn in der spoet gelieven by te staen. Icq hebbe niet anders te schryven als 't geene in desen brieff vermeld staat. Eynde.

Des Comp^e. resident Willem Caaff, op den 18 deser per Javaens vaertuygh van Bantam alhier weder aengecomen zynde en alsdoen door Haer Ed^e. gelast wesende syn gedaen mondelingh rapport (wegens 't geene tot Bantam naer 't vertreck onser ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze gepasseert en door de Coningen en grooten hem verwittigh zy geworden, andermael voor den secretaris deser vergaderinge, d'E. Joan van Hoorn, te repeteren en op 't papier te brengen, soo is dat dan soodanigh ingevolge van dien geschiet en op heden door denselven aen Haer Hoogh Ed^e. overgelevert, bestaende in 't volgende relaes, luydende van woorde tot woorde aldus.

Mondelingh rapport en berigt van den Bantamsen resident Sr. Willem Caaff, t'syner verscheyninge op Batavia ter ordre van Haer Hoogh Ed^e. gedaen aen den secretaris, d'E. Joan van Hoorn, wegens 't geene hem naer 't vertreck der heeren ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze van Bantam aldaer is voorgekomen en door de Coningen en grooten voor zyn depart vandaer is voorgehouden, bekentgemaect en oock gelast te rapporteeren.

De heeren ambassadeurs Zeeman en Ockersze met haer gevolg op den 12 deser naer Batavia afgezeylt wesende, is den resident 2 dagen daernae by den jongen Zulthan ten hoove gegaen, hem bekentmaeckende off Zyn Hoogheyt oock yets t'zynen dienste nader naer Batavia te beveelen ofte te recommandeeren hadde, alsoo hy resident volgens ordre van Haer Ed^e. op Batavia binnen 1 à 2 dagen meende derwaerts te vertrecken, waerop Zyn Mayesteyt niet anders antwoorde dan dat hy tegens syn vertreck eens nader soude by hem comen, gelyck dan 2 dagen daernae op Vrydach den 16 deser andermael is geschiet, als wanneer Zyn Hoogheyt hem gelaste desselfs gebiedenisse aen Haer Ed^e. den Heere Gouverneur Generael en Directeur mitsgaders alle de Heeren Raaden te doen, en dat hy bleeff persisteren by 't geene hem aen onse ambassadeurs voor haer vertreck hadt bekentgemaect, namentlyck dat hem door Haer Ed^e. mogt met eerste occagie werden toegesonden een copie in de Malleytze taele van het oude contract, tusschen de Comp^e. en den Sulthan en Regeringe van Bantam in den jaere 1659 gemaect, sooals dat lach, sonder dat eenige nader praetentien off versoecken

daerby mochten werden gestelt off vermenght, gelyck jongst waere geschiet, 't welck den resident aennam te sullen rapporteeren, en Syn Hoogheyt meteenen affvraagde off hy dan genegen was off soude syn voorsz. oude contract soodanigh als het lach aen te nemen en opnieuw op te rechten, daerop hy weder diende, dat hetselve eerst moeste sien, mitsgaders dat de verclaerde genegentheyt van Haer Ed^s. om met hem en die van Bantam in goede vrede, ruste en vruntschap te leven hem seer aengenaem en wel was, maer verwondert te zyn dat onse ambassadeurs met Zyn Mayesteyt in de articulen van 't vernieuwen der vrede niet en hadden connen overeencomen, en verder dat hy van deselve alsmede van syne ambassadeurs gaerne verstaen hadde dat Haer Ed^{les}. voornemens waeren en belooft hadden geene der Bantamse handelaers off onderdanen in haere vaert eenige moleste meer te sullen aendoen, en dat hy derhalven aennam en beloofde sulx insgelycx van zyn zyde aen zyn onderdanen te sullen verbieden.

En aengaende eenige fugative Comp^{es}. onderdanen, hetzy dan Nederlanders, swarten off slaven off andere die na desen aldaer mogten comen overlopen, seyde Syn Mayesteyt, dat soo haest men sulx wiste off con aenwysen, door onse residenten telckens maer aen Keey Aria Mongonsadana mochte bekendgemaect werden, en dat denselven alsdan soude sorghdragen de soodanige ten eersten wederom opgesocht en aen d'onse gerestitueert en overgelevert wierden, gelyck Syn Mayesteyt verclaerde daertoe albereyts de nodige ordre te hebben gestelt, en byaldien 't gebeurde alsulcke fugativen onder off by eenige Pangerangs off grooten hun mogten begeven en verschuylen, dat hy desnietteenstaende voor gemelte Keey Aria Mangonsadana off anders selve prompte ordre tot de restitutie derselver soude doen stellen; en wat aengingh de voorheen wechgelope fugative slaven, die seyde hy ter gelegener tyt en by cleene partytjes nu en dan mede te sullen trachten aen de Comp^e. weder te doen restitueeren, om in zyn ryck en onder zyne groote geen ontsteltenisse daerover te verwecken, versoeckende meteenen dat den resident Haer Ed^{le}. zynentwegen geliefde te versoecken dat seeckere vandaer gevluchte Portugees nevens een door hem medegenome fugative Moorse vrouwe insgelycx weder terugge naer Bantam geschiet ⁽¹⁾ mogte werden.

Verder verhaelde off notificeerde den Sulthan hem resident, hoe hy nu verstaen hadde die van Cheribon sich onder de bescherminge van de Comp^e. hadde begeven, en dat deselve dry Princen bevoorens hun de protexie van Bantam hadde aengenomen en sich onder haer gestelt gehadt, en dat de Bantammers van outsher door erfenis en alliantie hunner voorouders op Cheribon eenigh recht pretendeeren gehadt te hebben, 't selve alsnoch soodanigh meende te behouden.

Doch, vervolgde den Coninck, dat hy, om alle onheylen tusschen hem en de Comp^e. voor te comen ende geen meer molesten te verwecken, naer

(1) Er staat: *geschiet*.

Chirribon, Pamanoekan, Zammadangh en alle plaetsen op de Oostcust van Java aen Chiliwidara en alle andere Bantamse hoofden en volckeren ordre en last gegeven hadde om zich vandaer te begeven en naer Bantam thuyt te comen, en dat op poene die agterbleven en niet gehoorsaem waeren en dan naderhant weder te voorschyn quamen als rebellen met de doot te sullen straffen.

En doen verders sich wegens 't een en 't ander nochmael refererende aen 't geen hy aen onse ambassadeurs hadde gesecht en op haer depart bekendgemaect, seggende noch meteenen datter 7 Bantamse vaertuygen, comende van Lampon en volladen met peper, door eenige stropende Macassaren affgelopen, 't volck dootgeslagen en de peper en vaertuygen gerooft waeren, zonder dat Syn Hoogheyt echter wiste off hetselve door de Macassaren, die op Palembangh onder Dain Mangika huyshielden, dan wel door de Macassaren die nu weynich tyts voorleden van Bantam uytgesecht en vertrocken waeren, geschiet souden zyn.

Alswanneer den resident, alvorens zyn afscheyt van den Koninck te nemen, versocht en recommandeerde den adsistent Gerrit van Loveren en tolck Huygh Boy nevens de verdere Comp^{es}. dienaeren en logie in syn beschermingh te willen nemen, 't welck Syn Mayesteyt belooffde en aennam goede sorge daervoor te sullen draegen.

Versoeckende de resident doen verders aen den jongen Sulthan, of 't hem oocq gelieffde dat hy mede afscheyt van Zyn Hoogheys vader, den ouden Sulthan, soude en mogte gaen nemen, daerop hy diende dat sulx niet nodig en waere, tenzy denselven ietwes particuliers met hem te seggen ofte te doen hadden, 't gunt den resident seyde soo niet te wesen, soo nam hy aen zyn vader het vertreck van hem resident te sullen bekendmaecken.

En hiermede den resident wederomme naer de logie gekeert zynde, soo heeft Keey Aria Mangonsadana noch dienselven dach uyt naem van den bovengemelte ouden Sulthan hem comen bekendmaecken, dat voorsz. oude Sulthan hem hadde belast te seggen de resident, op Batavia comende, Zyn Hoogheys vrundelycke gebiedenisse aen de Heer Gouverneur Generael en Raden van India te willen doen en dat hy synen zoone, den jongen Sulthan van Bantam, in de goede gunst en hulpe van Haer HooghEdeles by alle voorvallen was bevelende en recommandeerende.

Voegende voorts denselven Keey Aria Mangonsadana andermael uyt sichselven daerby dat, wanneer eenige Nederlanders off slaven van Batavia na Bantam quamen wech te loopen en men sulx gewaer wiert, dat het doch aen onse residenten en door denselven aan hem Keey Aria mogte bekendgemaect werden, alswanneer hy ten eersten devoir tot de restitutie soude doen.

Verder voorslaende dat hy resident eens conde vernemen off het de Hooge Regeringh tot Batavia oocq aengenaem soude wesen, dat den Sulthan van Bantam om de maent off ses weecken telckens eens ymant van zyne

grooten, 'tzy hy Keey Aria self off ymant anders, naer Batavia quamen te senden om Haer Ed^e. te begroeten en meteenen mondelinge, indien der ietwes mochte voorvallen off te seggen zyn, van Coninxwegen voor te draagen en bekend te maecken, gelyck oocq. byaldien er hier tot Batavia eenige vremde Javanen mochten aenkomen, die onbekent en evenwel Bantammers waeren, dat die afgesondene van Coninxwegen daeraff oocq soude connen oordeelen en na vernemen, om dan, Bantammers zynde, insgelycx de restitutie te ⁽¹⁾ versoecken, gelyck van haer zyde aen ons gesecht zy te sullen geschieden, schynende Keey Aria dit voorstel te meenen en te duyden om alsoo die frequentatie en continuele besendinge van ymant der Bantamse grooten naer Batavia te laten dienen in plaetse van onse residentie, die wy op Bantam hielden, en omme alsoo doorgaens 't nodige wegens haeren Koninck by Haer Ed^e. te verrigten en daeraff telckens rapport aen Zyn Mayesteyt te doen en alsoo de vruntchap en alliantie daerdoor te cultiveeren.

Eyndelyck zeyde Keey Aria noch aen den resident uyt naeme en versoeck des Coninx, gelyck Zyn Mayesteyt selve omtrent onse heeren ambassadeurs oock hadde gedaen, dat het met Haer Ed^e. believen mochte zyn dat de vaertuygen, die met kennis en passe hares Coninx naer elders hieromher ten handel quaemen te vaeren, door onsen resident tot Bantam insgelycx met zyne hantteekeninge daeronder wierde versorgt, om by ontmoetinge van eenige Comp^{es}. schepen off chialoupen, die van alles niet cundich waeren en die passen des Coninx niet lesen konden, te mogen vertoonen en alsoo van deselve onbeschadicht te blyven, sonder dat de resident haer juyst soude behoeven toe te staen naer dees off geene plaetzen expres te mogen vaeren off sulx daerby te specificceeren, maer dat zy, elders op de Javaense oosterhavens comende en door des Comp^{es}. off des Sousouhounangs volckeren afgewesen en niet ten handel geadmitteert werdende, dan weder vry en vranck terugge naer huys moghten keeren.

Aldus mondelingh gerapporteert op myn aencompste den 18 en by geschrifte gerelateert en opgesteld den 28 Augusto 1680 in 't Casteel Batavia.

(Was geteeckent:)

WILLEM CAAFF.

Zynde wyders door den dickgeciteerden resident Caeff buyten en behalven 't bovenstaende rapport oock noch soodanige aparte en secrete bericht aen Haer Ed^e. van eenige bysondere saecken gedaen, als by den secretaris onder de aparte secrete papieren geregistreert en te vinden sal wesen, om in tyt en wyle te stade te connen comen en ter naerecht te dienen.

29 d^e. Voor de middagh senden Haer Ed^e. van hier expresse de sloep d'Orangieboom na Palimbangh met een klein doch apart off secreet briefje aen de residenten Pieter van der Vesten en Willem Sabelaer, op gisteren geteeckent, behelsende de intentie van Haer Ed^e. om den Coningh van Palimbangh, soo hy

(¹) In plaats van *te* staat er: *en*.

daertoe mogte inclineren, met party volck te adsisteren om den moetwilligen Maccassaers rover Dain Mangika met synen aenhangh vandaer met geweld te helpen verdryven, en 't welck dien Koningh door d'onse in 't geheym bekentgemaect sal werden en alsdan desselfs antwoord met gemelte chialoup ten eersten weder herwaerts geschickt, gelyck alles breder by 't affgaende briefsboeck is te lesen. voerende de gemelte chialoup buyten de brieven niet anders van hier mede ect^a.

Aengesien ons gisteravond over Bantam ter kennisse zy gecomen de behoude aencomste van 't schip Hendrick Maurits in de Straat Sunda, soo gaet des voormiddags van hier de chialoup de Vlieger na de Straat derwaerts aff met den stierman Cornelis Coops en een briefje aen de opperhooffden van 't selve schip, comende uyt ons lieve vaderlant, met ordre dat se Comp^{te}. brieven en papieren ten eersten met gemelte chialoup sullen hebben herwaerts te bestellen en mettet schip oocq soo haest doenlyck dese rheede trachten te bereycken etc.

Tegens den avont vertreckt uyt deser rheede 't fluytschip 't Huys te Spyck voor de laeste besendinge deses jaers over Ligor naer Siam, medenemende vier brieven van Haer Ed^e., d'eerste aen den oppercoopman Aernout Faa, opperhoofd, mitsgaders den raadt aldaer, verselt met eenige nodige bylagen, en de tweede aen den ondercoopman en resident Nicolaes Blom tot Ligor en resterende twee, onder de Siamse schriftuure gehorende, aen den Koningh en den Oya Berquelangh in Siam, alle by Haer Ed^e. op gisteren geteeckent en van soodanigen inhoute als by 't uytgaende briefsboeck staat ingeschreven, sullende echter de 2 laeste aen den Coningh en (¹) Berquelengh hieronder volgen om te dienen tot berigt, hoedanigen antwoord op hunne ontfange brieven 't jongst verleden noordermouson goetgevonden zy toe te passen.

Missive, door Haer Hoogh Ed^e. tot Batavia aen den Koningh van Siam geschreven.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India schryven desen brieff uyt een oprecht herte en suvere genegentheyt aen den grooten Coningh van Siam, die seer rechtvaardigh is in de regeringh over zyne onderdanen mitsgaders door de geheele werelt vermaert en beroemt over zyn verstant en wysheyt, onderhoudende met alle Coningen. Vorsten en heeren een goede vrede en vruntschap, die den hemel wil zegenen met gesontheyt, voerspoet en een langh leven hier op der aerden, alsmede met victorie over zyne vyanden.

Den brieff, die Uwe Mayesteyt aen ons met het schip de Berckmeer hebt gelieven te schryven, hebben wy niet alleen ontfangen met een seer groote genegentheyt maer oocq met soodanigen eere als betamelyck en onse gewoonte syn groote en machtige Coningen aen te doen, zynde ons oock seer aengenaem geweest het geschenck van twee picols thin, die het Uwe Mayesteyt behaegt heeft tot een teecken van oprechte bontgenoot- en vruntschap

(¹) In plaats van *en* staat er: *van*.

daerby te voegen, ende waervoor wy niet en connen naelaten Uwe Mayesteyt seer genegentlyck ⁽¹⁾ te bedancken.

Door het langh agterblyven van de schepen, die uyt Hollant verwacht en apparent door contrarie wint in hunne herwaertsreyse verhindert werden, syn wy tot ons leetwesen onvermogens Uw Mayesteyt alsnu toe te senden de goederen ofte eenige van deselve, die wy voor Uwe Mayesteyt vandaer geeyscht en onthoden mitsgaders om te vermaecken nae derwaerts gesonden hebben. en connen wy geensints twyffelen off Uwe Mayesteyt (nae zyne hooge wysheyt wel connende beseffen dat het spoedigh comen van de schepen uyt Hollant t'eenemael buyten ons vermogen sy en in 't geheel affhanght van den Schepper en Onderhouder des hemels ende der aerden, die de winden onder dwangh heeft en laat waayen nae Zyn goddelycke welbehagen) sal ons dienaengaende buyten schuldtt stellen en believen te excuseeren, gelyck wy by desen seer gediensstighlyck versoecken, en insgelycx meteenen dat Uwe Mayesteyt volcomen verseeckert beliest te syn van onse genegentheyt en bereytwilligh tot Uwe Mayesteyts dienst, oocq dat wy seer geerne alsnu Uwe Mayesteyt soudon hebben toegesonden een fabryck ofte baes huystimmerman alsmede een geschut- ofte canongieter, indien soodanige twee persoonen, hun op deselve consten ⁽²⁾ en ambaghten wel verstaende, alhier te vinden waeren geweest, invoegen wy dierwegen oock moeten versoecken dat Uwe Mayesteyt onse onmaght ten besten en de wille voor de daad gelieft te nemen, tottertyt dat ons sulcke luyden uyt Hollandt worden toegesonden en wy daerdoor het vermogen krygen Uwe Mayesteyts begeren te voldoen. Voorts hebben wy seer geerne gelesen hetgeene Uwe Mayesteyt by synen voornoemden brieff aen ons heeft believen te schryven en bekent te maecken wegens de landen van Oudjangh Salangh en Bangary; namentlyck hoe Uwe Mayesteyt wel genegen was ons aldaer met uytsluytingh van alle andere natien en vryheyt van thol den thinhandel te vergunnen en tot dien eynde een traas ofte mandament te verleenen, maer dat de ontstaene oorloogen en beroerten Uwe Mayesteyt daerinne hadden wederhouden, uyt becommerringh dat ons volck aldaer eenigh quaat ofte ongeval moghte overkomen, 't welck wy dan oocq aennamen als een blyck en bewys van Uwe Mayesteyts goede voorsorge en genegentheyt, die wy oocq altyt met danckbaerheyt sullen erkennen, onderwylen verhopende dat Uwe Mayesteyts gunst geduurigh over ons sal blyven, wanneer de oorloogen geeyndicht en de inwoonders dier landen weder tot rust en vrede gebragt sullen wesen, gelyck wy wenschen dat eerlange mach comen te geschieden.

Door het langh achterblyven van de voornoemde schepen uyt Hollant syn wy oock t'eenemael ontbloot van racre en curieuse goederen, die Uwe Mayesteyt soudon connen aengenaem syn; en daerom is het versoeck van den Gouverneur Generael ende de Raaden van India dat Uwe Mayesteyt

⁽¹⁾ Er staat: *seer genegentheyt*.

⁽²⁾ Het IIS.: *costen*.

het navolgende geschenck niet en belieft aen te sien in sich selven en nae de waarde, maer alleen dat het voortkomt uyt een goet herte en waere genegentheyt, bestaende in:

- 1 stucx blauw silver mhora, langh $50\frac{3}{4}$ elle;
- 4 — goude en 5 silvere heel swaare allegias;
- 2 — vergulde snaphaenroers } met haere patroontassen en tot yder
- 2 — fyne onvergulde..... } 12 vierstenen;
- 1 — seer langh Ceylons fyn roer met silver ingeslagen, daer oocq een patroontas en 12 steenen by zyn;
- 1 paer seer costelycke fyne pistoolen met silver ingeslagen, twee patroontassen en 12 steenen daertoe;
- 6 Ceylonse bardisaenen met silver ingelecht;
- 5 stucx seer costelycke Souratse goude bodidaers van diverse couleuren;
- 2 paer seer costelycke hooge Japanse schutsels;
- 2 paer cleender schutsels, die by de groote passen;
- 2 lourys die mooy zyn, connende geen meer noch geen beter tegenwoordig gevonden werden;
- 2 kakatouwen met kuyven.

Batavia in 't Casteel den 28 Augusto 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont Comp^r. zegel in rooden lacke en daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer HooghEd^e.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght noch de missive, door Haer Ed^e. aen den Oya Berquelangh in Siam geschreven.

Desen brieff comt uyt een oprecht herte en suyvere genegentheyt van den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India aen den Oya Berquelang, die een wys en verstandig heer is mitsgaders van seer groot vermogen omtrent den grooten en wytberoemden Koninck van Siam, wien den Godt des hemels en der aerden wil segenen en veel geluck en voorspoet op dese werelt verleenen.

Den brieff, die den Oya Berquelangh met het schip de Berckmeer aen ons heeft gesonden, hebben wy wel ontfangen, en is ons deselve met de seven bhaaren en een picol thin, die den Oya Berquelangh tot ^(¹) schenckagie en een teecken van genegentheyt heeft gelieven daerby te voegen, seer aengenaem geweest. De goederen, die wy voor den grooten Coningh van Siam

(¹) Dit *tot* heb ik ingelascht.

uyt Hollant ontboden en oocq om te vermaecken nae derwaerts gesonden hebben, syn tot ons leetwesen hier noch niet aengecomen, veroorsaackt door het agterblyven ofte langh vertoeven van de schepen, die van daer worden verwacht en apparent door contrarie wint in hunne herwaertsreyse verhindering comen te lyden, 't welck den Oya Berquelangh wel sal connen beseffen dat een ongeval zy t'eenemael buyten onse schult, alsoo het doen van behouden en voorspoedige reysen t'eenemael dependeert van den Almagtigen Schepper en Onderhouder des hemels ende der aerden, die de winden onder Zyn macht heeft en laat wayen na Zyn goddelyck welbehaegen, soodat den Oya Berquelang ons onvermogen om de voornoemde goederen ofte eenige van deselve alsnu over te senden omtrent den grooten Koninck van Siam sal believe te excuseeren, gelycq mede dat wy Syn Mayesteyt niet en connen accommoderen met een baas huystimmerman ofte fabryck en een geschutgieter, die alhier niet te vinden zyn geweest, en is ons uyt de brieff van den Oya Berquelang met aengenaemheyt gebleecken dat de goutsmit, constabel en steenhouwer, die wy tot dienst van Zyn Mayesteyt het voorleden jaer nae Siam gesonden hebben, bevonden syn te wesen luyden die haer const en ambaght wel verstaen, en dat den Oya Berquelangh daerom in deselve een goet behaegen had gelieven te nemen, ons leet synde dat van de alsdoen gesondene dry cacotouvogels niet meer als een levendigh is overgecomen, en te meer omdat wy op onsen gedaenen eysch noch geen van soodanigen soort ofte eenige andere raere vogels ontfangen hebben, werdende deselve wel alle daagen uyt de landen daer se vandaen moeten comen verwacht, maer dewyl het saysoen om nae Siam te vaaren niet toe en laat daerna te vertoeven, soo en hebben wy dit laaste schip oocq niet langer connen ophouden, niet twyffelende off den Oya Berquelangh sal ons onvermogen dienaengaende almede omtrent den Coninck van Siam believe te verschonen. Wyders heeft den Oya Berquelang aen ons geschreven wegens ons versoeck, het voorleden jaar aen den Conincq van Siam gedaen, om tot Oudjangh Salangh en Bangary alleen den handel te mogen genieten, met uytsluytingh van alle andere natien, en dat Zyne Mayesteyt ons sulx toegestaen mitsgaders tot dien eynde een mandament verleent soude hebben, indien Zyne Mayesteyt door de beroerten en oorloogen aldaer ontstaen niet becommert waere geweest, dat ons volck aldaer eenigh quaat ofte ongeval mogte overkomen, en 't welck wy dan oocq niet anders connen aensien als een blyck en bewys van Zyn Mayesteyts goede en oprechte genegentheyt, die wy hoopen en vertrouwen dat altyt sal blyven continueeren, en waervoor wy oocq niet en sullen naelaeten alle soort van danckbaerheyt te betoonen met te doen en te verrigten 't geen ons mogelyck zy en van Zyn Mayesteyts dienst ofte behagen soude connen wesen, ons leet zynde dat wy nu door het achterblyven van onse schepen uyt Hollant geen curieuser goederen ofte eenige rariteyten aen Zyn Mayesteyt connen senden, gelyck wy mede niet en connen doen aen den Oya Berquelang, die wy by desen versoecken

dat van den Gouverneur Generael ende de Raden van India tot een teecken van goede genegentheyt en een oprechte vruntschap aen te nemen en als een geschenck te ontfangen:

6 goude atlassen van diverse couleuren;

3 goude }
3 silvere } swaere allegias:

1 groot fyn Persiaens alcatyff;

2 vergulde }
2 versilverde } chitsen;

2 fyne snaphaenroers met haer patroontassen en 24 steenen;

1 langh Ceylons roer met silver ingeslagen met een patroontas en 12 steenen;

3 partesanen met silver ingeslagen.

Batavia in 't Casteel den 28 Augusto 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^e. zegel in roden lacke gedrukt en daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer HooghEd^s.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Hebbende wyders voormelte bodem 't Huys te Spyck voor 't comptoir Siam ingeladen de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, als namentlyck:

107038 guldens aen contant silvergelt;

2000 ₧ nagelen;

480 ₧ rompen;

462 ₧ foely;

15 packen rouwe bethilles, voorts noch party schenckagiegoederen voor den Coningh en Oya Berquelang, bedragende te samen een somma van / 120306: 11: 6.

De heeren Gualter Zeeman, fiscael van India, en Ocker Ockersze, sabandhaar en licentmeester, op den 20 Juny passado als ambassadeurs wegens de E. Comp^e. aen den jongen regerenden Coning van Bantam afgesonden en den 14 deser met de schepen Coevorden en Nieuw Middelburgh etc. nevens hun raats- en staatsluyden en verder swite en gevolg van Bantam alhier geretourneert zynde, leveren desen avont aen Haer Hoogh Ed^s. over hun rapport met de verdere aenhorende documenten wegens hun verrigten in derselver ambassade omtrent den regerenden jongen Sulthan en verdere ontmoetingen tot Bantam, behelsende ten deele een kort verhael van 't geene reets hiervooren op den successive ontfangh hunner respective geschreve missives staet aengeteeckent en voor 't principaele verder andermael kortelyck hieronder volght, als namentlyck:

dat zy den 20 Juny jongstleden vanhier gestevent, den 24 daeraenvolgende op Banthams rheede gearriveert en den 27^e desselven maents seer statieus op de Javaense wyse ingehaelt en ter audientie voor den jongen Coninck op 't pleyn voor 't pallys gebracht waeren geworden, en kort daerop met de Bantamse gecommiteerden Keey Aria Mongonsadana en Keey Nebey Natta Sadana mitsgaders nader met Syn Mayesteyt den jongen regerenden Sulthan van Bantam selfs in persoon den 2 en 10 July passado in conferentie geraeckt en in onderhandelinge getreden waaren, doch na alle aengewende tentamina niets vrugthbaars ten beste van de Comp^e. op onse presentatie hadden uytgewerckt, vermits die Mayesteyt met syne groote sich geensints in eenigh verdragh begeerde in te laten, voor en aleer Comp^e. rechtmatige pretentien wegens 't restitueeren der wechloopers en 't vergoeden van de reets geledene schaden souden wesen afgestaen en quytgescholden, stellende dese twee poincten genouchsaem praeluminair en buyten bedencken omr in te treden en daerby tot 't laaste toe onveranderlyck volhardende, gelycq sulx hiervooren onder dato 4 en 15 July passado aengeroert en by de successive aengebragte Bantamse papieren geëxtendeert. Zedert de drie voornoemde gehouden conferentien waren onse ambassadeurs noyt in enige nader verbontstractatie met den Coninck off ymant synentwegen toegelaten tot den 8 Augusto, als wanneer door den resident Caëff Haer Hoogh Ed^e. missive van den 6^d. wiert overgebracht, in dewelcke aen de heeren ambassadeurs alternative gedefereert wierde in persoon van den Sulthan afscheyt te nemen off wel by vreesse van eenige quaade toevallen om alle onheylen te vermyden hun depart aen boort te blyven affwagten, waerop 't eerste voor goet gekeurt synde, soo hadden onse ambassadeurs Zeeman en Ockersze met de verdere gantsche suite (naer voorgaende consent) by den Sulthan op den 11^e deser sich begeven, en wierden ontfangen in het binnenhoff, daer den jongen Coninck alleen was, vergeselschap van den Pangeran Ardy en party syner dienaressen, sittende Zyn Hoogheyt op een cadel, den Pangeran Ardy op een diggedigge ende de vrouwen op der aerden wat verre aff. Daerop wierden onse ambassadeurs door den Kiay Aria Mongonsadana mede op een diggedigge neder te sitten genodigt, vorderende ⁽¹⁾ alsdoen ten eersten Zyn Hoogheyt de heeren ambassadeurs 't bescheyt aff, dat den resident Willem Caaff van Haer Hoogh Ed^e. tot Batavia hadden overgebracht op zyn voorheen gemelte en overgelevert Maleyts geschrift, waerop genotificeert zynde, dat sy gesanten van hun heeren principaelen op Batavia thuis geroepen wierden, dewyl Haer Ed^e. niet conden goetvinden van haer gerechtige pretentien af te treden, en dierwegen hun demissie en afscheyt van 't hoff en Syn Hoogheyt alsnu waeren versoeckende, soo hadde den Conincq 't selve in dier voegen gesupprimeert, dat hy eyndelyck uytborst en zeyde beclaaglyck te syn dat men onverrigter saacken soude moeten scheyden sonder sluyten van een nieuw contract van vrede, en 't welcq voor de gemeente ten hoogsten aenstotelyck soude zyn, waerop Syn Hoogheyt gerepliceert wierde, sulx alleen zyn schult te wesen, vermits hy aen ons als beledigde gehouden was satisfactie te geven in soo notoire poincten en voorvallen als men

(1) Er staat: *vorderde*.

reets in de gehouden conferentien sonneclaer had aangewesen etc., en als wanneer den Coninck, een tyt langh stilgeswegen hebbende, eyndelyck vervolgde dat, alhoewel de nieuw gemeente verbontstractaten alsnu geen goet succes genomen hadde, dat die echter eerlange wel tot een gewenste conclusie soude connen werden gebracht, met verdere recommandatie dat men inwylen alle acten van hostilityt ofte 't gunt eenige verwyderinge soude kunnen geven, wedersyts wilde en moeste eviteeren en integendeel in alle goede vrunt- en nabuurschap leven, en ten welcken eynde den Coninck oock beloofde en aennam alomme in syn ryck by gommesslach en edicten syne onderdanen te verbieden op hooge swaare straffe geene onderdanen off volckeren van d'E. Comp^e. 'tzy te water off te lande te beledigen ofte in eenigerhande manieren te vercorten, versoeckende wyders aen de ambassadeurs om Haer Ed^s. voor te dragen van gelycken soo een goet werck van haere zyde te willen doen en helpen bevorderen, omme eenmael wedersyts tot zyn volcomentheyt en ruste te mogen en connen geraecken; en vervolgens doen voorts door onse ambassadeurs gevraecht wesende off men onse logie aldaer soude opbreecken ofte wel soodanigh als voorheenen onder Zyn Mayesteyts protectie mogen continueeren, soo hadde hy het laaste geamplecteert en onsen resident en verdere Comp^e. ministers aldaer in syne absolute protectie genomen, eyndelyck besluytende met dit versoeck, omme andermael van Haer Ed^s. met een suyver Maleyts afschrift van 't oude contract van anno 1659, tusschen zyn vader en de Comp^e. gesloten, gedient te mogen werden, naer alle 't welke en eenige wederzytse complimenten dan den Coninck onse ambassadeurs op hun gedaen versoeck haer demissie vergunt en toegestaan en oock met handtastinge in volle vergenouginge afscheyt genomen hadde.

Hebbende dese laaste conferentie met den Coninck omtrent 1½ uyr langh geduurt, en aengesien in deselve den jongen Coninck liet blycken, hem niet ongevalligh te wesen dat onse ambassadeurs voor haer vertreck mede van zyn heer vader, den ouden Sulthan, hun afscheyt gingen nemen, soo was 't selve dan door den E. Ockersze (blyvende den E. Zeeman onder pretext van onpasselyckheyt om redenen en dat se den ouden niet veel goets toevertrouwden ⁽¹⁾ aen boort) nevens de meeste swite op de instantie en in geleyde van den Aria Mongonsadana volbracht, werdende eerst by den regerenden Sulthan en voorts vandaer naer den ouden Koninck gebracht, vindende dien ouden grysaert met de Engelse vrunden mitsgaders alle de Pangerangs en veele grooten van 't rycq vergeselschap, zynde d'onse na affgelegde complimenten en congratulatie door dien ouden heer vrundelyck en minsaem bedanckt, bejegent en op hunne wyse getracteert, oock eyndelyck met volle vergenougingh afscheyt gegeven, sonder dat evenwel tusschen henluyden van eenige saecken van 't rycq off de regeringe gerept was geworden, als wanneer den E. Ockersze met syn gevolgh door den Keey Aria Mongonsadana weder by den regerenden Koninck wierden gebracht om denselven andermael adieu te seggen, dewelcke d'onse alsdoen met geen minder genegentheyt ende estime als voorheen hadde onthaelt, met speciale toesegginge en belofte om voortaan en na desen alle onse

(1) Er staat: *toevertrouwenden*.

vlugtelingen sonder onderscheyt te sullen doen restitueeren, mits hem maer intyts daarvan kennisse wierde gedaen, en verclaerende voor 't allerlaaste dat niet alleen met den monde maer uyt een oprecht herte tot d'E. Comp^e. genegen was en altyt oock blyven soude, en meteenen d'onse affvraegde off zy in 't onderzeyl gaen na Batavia syne rheede oocq met eenige cannonnados soude vereeren, waerop van jae geantwoort synde, soo vervolgde Zyn Hoogheyt dat ons van syne vestingen met 't canon oocq daervoor soude bedancken, en daermede opstaende versochte de groettenisse synentwegen aen den fiscael Zeeman mogte werden gedaen, scheydende daerop voorts met bysondere vergenouginge van malcanderen en dienselven nagt oock van Bantams rheede, en arriveerden den 14 deser hier terugge op Batavia: wyders waren d'Engelse schepen Formosa den 31 July passado naer Tonquin en den 11^e deser de Bombain en St. George naer Souratta van Bantam vertrocken, en gelyck dat alles breder by voorsz. rapport en andere documenten in 't aencomend brieffboek ect^a. ampel staet geëxtendeert.

30 d^e. 's Avonts comt alhier van Timor te verschynen 't fluytschip Wimmemum met een missive en verscheyde aenhorende bylagen van den ondercoopman en secunde Willem van Couwenhoven en den verderen raat uyt het casteel Concordia de dato 12 deser, verselt met 2 Malleytse hoofse brieffjes, als eene van de Vorstin Niey Chily Moeda op Solor mitsgaders eene van den Sengadje Dasje en Crain Laumakera, alle aen Haer Ed^e. geschreven, en waervan de 2 laeste hieronder in translaat sullen volgen, alvorens aengeroert hebbende 't geene uyt de eerste missive van St. Couwenhoven aen te mercken zy, namentlyk hoe den oppercoopman en opperhoofd Jacob van Wyckersloot op den 20 July passado na 't uytstaen van een vehemente koortze seer schielyck aldaer was comen te overlyden, zynde 't gesach doenmaels in absentie van den secunde St. Couwenhoven door den ondercoopman Johannes van den Broeck tot desselfs terughkomste van Liffouw waergenomen geweest, en denwelcken oocq daernae, gereet gestaen hebbende om volgens Haer Ed^e. licentie na Batavia over te comen, op 't versoeck van den raadt mits gebreck van bequaeme ministers en de indispositie oocq van den secunde en pl. gesachhebber Willem van Couwenhoven aldaer voorts was moeten overblyven.

Voorts was alles op de eylanden Rotty en Savo in ruste en leefde de inwoonders alsnu vredigh met malcanderen, maer den oorlogh tusschen de Amabradjers van der Portugesen aenhangh en Compangies Coupanese bontgenoten had soo geweldig toegenomen, dat volgens de gerugten de Amarasjers voornemen waaren niet alleen 's Comp^e. bontgenoten maer oocq selfs ons casteeltje Concordia aen te tasten, waerop dan oocq den Coningh van Amarasje met syn broeder Anthony d'Vegas en Joan Dias benevens veele toepassen en andere omhergelegene volckeren in twee legers verdeelt met vliegende vaendels en slaende trommels tot op Manneray en Fattifoedy, synde maer een halve myl van ons fort gelegen, affquamen om haer langh gedreygde ⁽¹⁾ progressen moorddadelyck in 't werck te stellen en uyt te voeren, doch onse bontgenoten, van hun komste verwittight zynde, hadden hun

(1) Er staat: *gedregde*.

's avonts stillekens rontom den vyandt geposteert en mettet liemeeren van den dach den Coninck met syn byhebbende leger in de laegte en rontom den bergh omcingelt, waerop 't ander gedeelte van 's vyants leger, bestaende ten meerendeele in Teybeneers en Batuumiangers, confuselyck quamen aff te vlugten, 't welcq onder d'andere soodanigen verslagentheyt veroorsaackte, dat den vyandt tot geen stant te houden kon gebragt werden maer geheel in disordre raeckte; den veltoversten Amathomanana met 's Comp^{ss}. bontgenoten die goede gelegentheyt waernemende, viel genereuselyck met de gantsche Comp^{ss}. macht (die niet halff soo sterck als de Amarasjers was) op den vyant in, die dan oock na een lange tegenweer schandelyck de vlucht moesten nemen, werdende hunnen Coninck in dese attacque door beyde zyne beenen geschoten, 't welck die Mayesteyts broeders soo vergramde en sodanigen furieusen aenval veroorsaackte dat se, 't schietgeweer niet meer konnende gebruycken, malcanderen met de kolven de kop insloegen, waerdoor d'onse, als zynde doen en maer met schilt en assagayen gewapent, groot voordeel op den vyandt bequamen, sulx verscheyde der Amarasjers en Portugesen sneuvelden en eyndelyck 's Comp^{ss}. bontgenoten victorieus met een Portugees vaendel, een trom, nevens 53 schietgeweeren mitsgaders 103 afgeslage hooften terugh aen 't casteel hun quaemen verthoonen en door de onse daerover in November anno passado waren geregaleert geworden, gelyck sulx en 't verdere raeckende de sobere apparentie van den gerecommandeerden slavenhandel etc. by 't aencomend briefboeck en verbael in 't breede staet aengehaelt en te lesen, hebbende wyders gemelte fluyt Wimmenum in retour van Timor alhier aangebracht:

156 teyl, 2: 8: swaarte gout;

49039 cattys sandelhout;

76 stuex lyffeygenen en

546 R wax etc., bedragende maer tesaemen een somma van / 23202:6:7.

Volght nu 't translaatbriefje, door Niay Chily Moeda, Vorstinne van Solor, aen de Heer Gouverneur Generaal geschreven.

Desen brieff uyt een suyvere oprechte genegentheyt nevens veele groete van Niay Chily de jongste, Sangadje Aduara, Sanghadje Serbeti, Sanghadje Lemahala, Sangadje Lamakera, Sangadje Trangh en alle de groote van 't land Solor, comt aen den Heer Generael Ryckloff van Goens, die Godt de Heere wil segenen dat zyn staat, grootheyt en deugden in dese werelt mach toenemen en dat hy over zyne goedertierenheyt ⁽¹⁾ in alle landen magh werden beroemt, wiens regeringe hier beneden wints mede bekend is voor wys, verstandich en getrouw in 't beschermen van alle syne onderdaenen, soo hooge als geringe, weesen en arme, onderscheydende de goede van de quade, 't recht van 't onrecht, helpende alle die in noot en swarigheyt syn, stout en kloeckmoedig tegen syne vyanden, beschermende den staat en segel

(1) Er staat: *goedertiernheyt*.

van den Hollandtsen Prince in dese landen. Godt de Heere wil hem daerby laten continueeren, amen.

Verders den brieff nevens het geschenck van 2 fyne cassa en twee zyde chindos, die den Heer Generael heeft gelieven te senden, heeft Niay Chily danckelyck ontfangen. Niay Chily heeft Sangadji Adnara den naem gegeven van Bolau, Sengadje Serbeti Koetick, Sengadje Lemehala Haraman, Sangadje Lamakara Dasje en Sangadje Trang Gadsroe, dewelcke alle de gelegentheden van 'tlant Solor U Edelheyt sullen bekendmaecken, maer nu hebben zy niets te seggen, en indiender eenige nydige menschen by den Heer Generael eenigh quaat van haer mogten spreken, soo gelieve den Heer Generael haere naemen aen Niay Chily en alle de Senghadjes over te schryven. Niay Chily heeft tegenwoordigh niet anders te senden als een jongen. Eynde.

Volght noch 't translaetbriefje, in 't Maleys door Sengadje Dasje en Cryn van Lamakera aen d'Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael en Raaden van India geschreven.

Desen brieff uyt een suyvere oprechte genegenthey, verselt met veele groete, van Sangadji Dasje en Anaccryn tot Lamakera comt aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raden van India, die Godt de Heere wil zegenen, dat haer staat, groothey en deugden in dese werelt mach toenemen, en dat zy over haere goedertierenheyt in alle landen beroemt mogen werden, wiens regeringe in alle plaatsen hier beneden wints bekend is, wys, verstandig en getrouw in 't beschermen van alle haere onderdanen, soo hooge als geringe, wesen ende armen, onderscheydende de goede van de quaade, 't recht van 't onrecht, helpende alle die in noot en swarigheyt syn, stout en kloeckmoedigh tegen haere vyanden, beschermende den staat en zegel van den Hollandsen Prince in dese landen. Godt de Heere wil haer daerby laeten continueeren. Amen.

Verders versoeckt Sangadje Dasje en Anaccryn aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en de Raaden van India om cruyt en cogels, soo Uwe Edelhedens genegenthey tot ons hebben alsmede dat Uw Ed^l. de plaetse Lamakera gelieven te laten bewaacken als Comp^{es}. eygen landt, want de heer Anthonio Hurt is het gedoente van Sangadje Dasje omtrent d'E. Comp^e. bekend. De trommel, vaendel ende ⁽¹⁾ geele carmozynen, die den Gouverneur Generael heeft gelieven te senden, heeft Sengadje wel ontfangen, maer nu versoeck Sangadje Dasje en Anaccryn aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India om een pack guynees lynwaet en 20 p^r. gebloemde chindos, alsmede dat wy Uw Edelhedens mogen sien, soo het na haer welgevallen is. Tegenwoordich hebben tot teecken van leven niet anders te senden als 2 slaven, te weten een jongen en een meyt, 't geene versoecke dat niet en gelieft te versmaaden, want Sengadji Dassje

⁽¹⁾ Er schijnt te staan: en @. Voor: carmozynen zal wel armozynen te lezen zijn.

sall den Gouverneur Generael niet vergeten soo by nachte als by daage, den morgens en des avonts sonder eynde.

De Heeren Boedelmeesteren der Chinese en andere vreemde sterffhuysen te deser stede wederom (gelyck den 3 May passado zy geschiet) ter ordinary vergaderingh het ⁽¹⁾ request geinsereert hebbende om te mogen genieten het benefitie van arme en miserabele personen, dat alle hunne processen om geene appellen subjet te zyn definitive voortaan by de Raat van Justitie gedecideert mogten werden, soo is alsnu op de ingebragte advisen en consideratien deswegen van Heeren Schepenen deser stede verstaen, de gemeite Heeren Boedelmeesteren hun gedaen versoeck, als buyten fondament en reden geacht werdende, te ontseggen en af te slaen en die saecken volgens de Statuten van Batavia te laten sooals het van outs geweest zy, gelyck sulx by 't resolutieboek en 't geinsereerde request ende de contraconsideratien van Schepenen daerover genomen ampel zy te beoogen.

Synde nu oocq over de verdeelinghe der generaale occupatien, die d'Heer Extraordinaris Raat Joannes Camphuys, en die op zyn versoeck jongst immer voor een tyt van de besoiingies is geëxcuseert, aenbevolen zyn geweest, namentlyck de commissie over de verstrekingen aen de dienaren, de weecklycx aenneminghe van bootsgesellen en soldaten en 't opsicht over des Comp^{te}. hospitaal, goetgevonden en gearresteert alle die bedieningen aen den Heer Ordinary Raadt Dirck Blom te defereren en over te geven, doch de bewaringe van 't groot zegel den Heer Ordinaris Anthonio Hurt op te dragen, ende 't welcq dan door hun E. oocq op- en aengenomen zy, blyvende voorts 't presidentschap van de Weescamer en de beschryvingen der Indische quartieren, by de heer Camphuys insgelycx waergenomen, tot nader bequame gelegentheyt noch uytgesteld en in statu.

In dese verstreckene maent Augusto zy alhier van verscheyde om- en afgelegene plaatsen aengecomen een getal van 97 stucx vaertuygen, tesamen bemant met 403 koppen, dewelcke in 't geheel hier hebben aengebragt sodanige coopmanschappen, leeftochten en andere kleenigheden als hieronder staen gespecificeert, namentlyck:

- 9 van Packalongon met 35 mannen en $16\frac{1}{4}$ lasten rys, 800 stucx steenbrasems, $3\frac{1}{2}$ picols blauwverwen, 6 corgien grove matten, 100 rysmantjes, 800 stucx oude klappus en 2 p^s. swarte suycker;
- 25 van Tegaal met 100 man en $39\frac{1}{4}$ lasten rys, 9 stucx volwassene coebeesten, 2100 stucx suycker Zombar, 15 picols kommukus, 2000 stucx suycker jaty en 150 stucx hoenders;
- 12 van Zirribon met 48 mannen, $3\frac{3}{4}$ lasten rys, 4005 korffjens ajuyn, 6400 stucx suycker Zombar, 4000 stucx gedroogde visch combongs, 400 stucx vis pampus, 1400 d^{oe}. aerde tresellen, 7 lasten sout en 5 potten oly;
- 46 stucx vaertuygen transporteere.

(¹) Er staat: *met*.

46 stux vaertuygen compt per transport.

- 5 van Zingnap met 16 man en 24500 stux rottings, 30 picols sintock, 800 stux gedroogde visch pada;
- 1 van Lampa ⁽¹⁾ met 4 man en 15000 stux zuycker cattoepa, $\frac{1}{4}$ last groene cadjangs en 8 potten oly;
- 7 van Zamarangh met 36 man en 1 last swarte boontjes, $10\frac{3}{4}$ d^{os}. rys, 3000 stux vis pada, 1000 gesoute eyeren, 204 picols swarte suycker, 54 potten oly, 8 cannassers vis combong, 6 picols ⁽²⁾, 10 lasten zout en $\frac{1}{2}$ d^o. groene ⁽³⁾ cadjangh;
- 1 van Tangarangh met 2 man en 50 stux hoenders en 2 picols groene gember;
- 7 van Cranangh met 14 man en $2\frac{1}{4}$ lasten rys en 110 stux hoenders;
- 1 van Malacca met 6 man en 150 stux deekcadjangs, 2100 stux gesoute viskuyten, 700 stux groote dammers en 15 picols wax;
- 3 van Japara met 12 man en 5 lasten rys, 10 d^{os}. sout, 80 stux plancken en 250 stux musquetslaaden;
- 1 van Zerita met 4 man en 2000 stux klappus;
- 2 van Zamenap met 8 man en 6000 stux zuyker cattoepa, $\frac{3}{4}$ last groene cadjans en 37 potten oly;
- 6 van Grisse met 32 man en 50 lasten zout, 58 canassers swarte suycker cattoepa, 1 last groene cadjangs, 1800 stux gedroogde vis herders en 12 potten olye;
- 1 van Macassar met 15 man en 5 picols wax, 200 bossen rottangs en 40 bamboesen oly;
- 1 van Banjer met 6 man en $1\frac{1}{2}$ last rys, 100 bossen rottangs en 17 picols en 80 cattys peper;
- 3 van Barbos met 12 man en 8 lasten rys;
- 5 van Zombar met 20 man en 100 stux hoenders, $6\frac{1}{2}$ lasten rys en d^{os}. sout;
- 1 van Terbaya met 4 man en 1 last rys, 300 bossen tammeryn en 5000 stux vis pada;
- 4 van Toulongbauwa met 16 man en 2250 stux potten en tresellen, 1450 d^{os}. met kalck, 900 stux oude klappus en 30000 oude pienangs;
- 2 van Pamalangh met 8 man en 5 lasten rys;
- 1 van Babien met 3 man en 1 last zout, 5 corgie Javaense matten;
- 1 van Mindangnara met 4 man en 10000 stux manocken tabacq, 3 picols wax.

Somma 97 stux vaertuygen, welckers generalen aenbreng in 't volgende bestaen heeft, als te weten:

⁽¹⁾ Hierbeneden: *Zampa*.

⁽²⁾ Deze stippeltjes staan aldus in het HS.

⁽³⁾ Er staat: *groe*.

98 $\frac{1}{4}$ lasten rys;	5 $\frac{1}{2}$ last groene cadjangs
800 stuxx steenbraasems;	500 bossen rottangs;
5 $\frac{1}{2}$ picols blauwe verwe;	50 picols lintock;
6 corgien groove matten;	1 last swarte boontjens;
100 rysmantjens;	1000 stuxx gesoute eyeren;
5700 stuxx oude clappus;	8 canassars vis combongh;
264 picols swarte suycker;	150 stuxx deckcadjangs;
9 stuxx volwassene koebeesten;	2100 d ^o . gesoute vischkuyten;
2100 d ^o . zuycker Sombar;	700 d ^o . groote dammers;
21 d ^o . kommukus;	25 picols waex;
2000 stuxx suycker salty;	80 stuxx plancken;
450 d ^o . hoenders;	250 d ^o . musquetsladen;
4005 korffjes ajuyn;	1800 d ^o . gedroogde visch herders;
6400 stuxx suyker gadja;	17 picols en 80 cattys peper;
12800 d ^o . gedroogde vis combongs;	500 bossen tammerinde;
400 d ^o . d ^o . pampus;	1400 stuxx potten met calck;
5650 d ^o . aerde tresellen;	50000 oude pienangs;
67 lasten sout;	5 corgien Javaense matten;
156 potten oly;	10000 stuxx monnocken.
49500 stuxx zuycker cattoepe;	

Daerentegen zyn weder vanhier naer de ondergenoemde diverse quartiren vertrocken een getal van 88 stuxx vaertuygen, soo groote als cleene, die tesamen hebben wechgevoert de ondergespecificeerde coopmanschappen, leeftochten en andere benodigheden als volgt:

- 55 stuxx vaertuygen naer de cust van Java met 5554 rd^a. aen gesorteerde kleeden, 615 zyde patholen, 10 komyn, 2185 amphioen, 40 benjuyn, 7 poetsiock, 20 thee, 5 Bengaelse armosynen, 24 out yser, 5 out loot, 6 arack;
- 6 naer Paccalonge met 275 rd^a. aen diverse kleden;
- 20 naer Tegal met 555 rd^a. aen verscheyde kleden en 12 aen out yser;
- 4 naer Zombar met 190 rd^a. aen kleeden;
- 1 naer Zampa met 80 rd^a. aen gesorteerde kleeden;
- 1 naer Zamarangh met 50 rd^a. aen kleeden;
- 1 naer Mallacca met 500 rd^a. aen sout, 50 kopere theeketels, 50 porcelyn, 6 swarte verlackte doosjes, 5 lange peper, 5 nieuw iser;
- 1 naer Cattauwen met 20 rd^a. aen sout;
- 10 naer Cheribon met 274 rd^a. aen gesorteerde kleden, 18 aen out yser;
- 5 naer Japara met 25 rd^a. aen brandewyn, 15 gedestilleerde Batavise waters, 80 diverse kleden, 40 nieuwe spyckers;
- 2 naer Barbos met 120 rd^a. aen verscheyde kleeden;
- 1 naer Banjer met 80 rd^a. aen gesorteerde kleeden;
- 1 naer Craoangh met 25 rd^a. aen kleeden;
- 84 stuxx vaertuygen transporteere.

84 stucx vaertuygen compt per transport.

1 naer Zammenap met 100 rd^s. aen cleeden;

1 naer Pamanoekan met diverse cleeden;

1 naer Dilly met 100 rd^s. aen sout, 40 porcelyn;

1 naer Babian met 20 rd^s. aen cleeden.

tesamen 88 stucx vaertuygen, hebbende gesamentlyck vervoert soodanige goederen en coopmanschappen als hieronder in 't breede staat uytgedrukt, te weten:

5221 rd ^s . aen verscheyde gesorteerde kleden;	420 rd ^s . zout;
615 — zyde patholen;	50 — kopere theeketels;
10 — kommyn;	70 diverse porcelynen;
2185 — amphioen;	6 swarte verlacte doosjens;
40 — benjuyn;	5 lange peper;
7 — poetsiock;	40 nieuwe spyckers;
20 — thee;	t'samen 8778 rd ^s . in 't geheel, buyten des noch twee ledige vaertuygen, met
5 — zyde Bengaelse armosynen;	behoorlycke passe naer verscheyde plaatsjens affgegaen, die volgens opgevens niet
59 — nieuw en out yser;	met allen hebben medegevoert.
5 — out loot;	
46 — gesorteerde dranckwaaren;	

Conform de notitie der dootgravers zyn in affgeweeckene maent binnen deser stede onder de Christenen overleden ende op de ordinary begraeffplaatsen ter aerde gebraght:

35 Comp ^{es} . dienaaren;
6 burgers;
1 Nederlandse vrouwen;
6 d ^o . kinderen;
5 Mardyckers off inlantse borgers;
5 d ^o . vrouwen;
15 d ^o . kinderen;
5 slaven en slavinnen;
somma . . . 72 coppen.

Sonder dat onder dit getal eenige Moorse, Javaense, Chinese off heydense inhabitanten werden gereekent, als waervan noyt aenteeckeninge wert gehouden.

Daertegen zyn in deselve tyt in de Christelycke kercken en gemeenten alhier weder gedoopt:

13 Nederlandse kinderen;
51 inlantse der Portugeese gemeente;
7 inlantse der Malleytse gemeente;
71 kinderen.

Oock zyn in gemelte kercken in dese maent in den echten staat getreden en bevestight:

	9 Comp ^{es} . dienaren:
	1 Nederlantse borger;
	7 Mardyckers:
t'samen	<u>17</u> paaren.

September Anno 1680.

Primo September. 's Morgens vroeg comt de roey- en zeylchialoup de Vlieger weder terugge, op den 29 passado na de Straat Sunda afgesonden na 't schip Hendrick Maurits, komende uyt het vaderlant, medegebracht hebbende de brieven, door denselven bodem overgebraght, bestaende in een generale missive door de Ed^{le}. Heeren Seventiene uyt Amsterdam den 21^e November des voorleden jaers 1679 aen den Gouverneur Generael en Raden van India, benevens een particuliere missive der camer Zeelant van dato 18 January deses lopenden jaers uyt Middelburgh in Zeelant, verselt met verscheyde aenhoorende bylaegen, waeruyt dan met aengenaemheyt gebleecken zy 't arrivement aldaer der voorledenjaerse retourvloot, onder den E. Jacob van der Wayen van hier vertroocken, mitsgaders de 2 Chylonse retourschepen Ceylon en den Briel, als by deselve brieven kan werden gelesen, alsmede de verkiesinge der heerèn directeurs Fredrick Bent en Daniel Parvee, waervan de laeste reets in Souratta is overleden, tot Raden Extraordinair van India mitsgaders den docter Willem ten Rheyne tot een lidt in den Achtbaren Raat van Justitie deses Casteels, en verder alsulcke saecken als by deselve onder de aencomende patriase papieren staat te lesen, ter welcker saake onder de materie van Bengale oock staat genoteert en geprojecteert om den Heer Extraordinaris Raat en out Ceylons gouverneur Rykloff van Goens de Jonge by overlyden van de Heer Ordinaris Raat Willem Volger als commissaris naer Bengalen af te senden omme die directie te visiteeren etc.

En verders dat d'E. Volckert van Goens, byaldien hy noch hier moghte wesen, nader wert opontboden om buyten qualiteyt en gagie mette eerste schepen te moeten repatrieeren.

Gelyck oock by de Heeren Meesters was goetgevonden op seeckere insigten den ondercoopman Arnoldus de Carpentier, present licentmeester op Malacca, te avanceren tot coopman met 70 guldens en den boeckhouder Isaacq Waterkamp, present in Bengalen, tot ondercoopman met 40 guldens, omme byde ter custe Cormandel op Paliacatta geplaatst en geëmployeert te werden, zynde beyde den 2^e January 1677 mettet schip Alcmaer uyt het vaderlant hier aengelant.

Ingevolge van 't welcke al ten eersten de heer Fredrick Lambertsze Bent, out directeur van Persia, na de predicatie des namiddags binnen ontboden en in

de groote raatcamer verschenen wesende, na 't voorlesen van 't extract der geciteerde generaele missive die eere en functie danckelyck heeft aengenomen en daerop den gewoonlycken eedt der Raden van India aen handen van Zyn Edelheyt affgelecht, en als wanneer syn E. door de vergaderinge daarmede veel geluck gewenst en als een extraordinaris lith in Raade van India cessie gegeven zy, gelyck sulcx by 't resolutieboek nader staat aengeteeckent.

's Avonts gewert ons een kleen brieffje, door den Deensen agent Joan Joachim Pauli aen den resident Willem Caëff alhier gecarteert, behelsende dat het daer onder de Javaense regeringe vry wat verwert stont en den ouden Conink syn believen Keey Aria Monjaja en Pangeran Loor van Lampon gaerne weder thuys hadde en dat oock de jongen Sulthan met zyn broeder Pangeran Pourbaya in hevige woorden tot drygemente toe geweest waeren etc.

2 d°. 's Morgens erlangen van Tegaal per den borger Jan Pietersze de Groot een brieffje, door de residenten Thomas Grinnel en Aernout Grevinck aldaer aen Haer Ed^{de}. geschreven in dato 30 des voorleden maents, dicterende onder anderen dat den Sousouhounangh omtrent acht dagen geleden reets met zyn geheele stoet op Samarangh was aengecomen, en werwaerts oocq den Pangeran Mas Tappa, broeder des Sousouhounanghs (die sich eenigen tyt tot Tegal had onthouden), stont te vertrecken om Zyn Hoogheyt te verwellecomen en naer de Mattaram te vergeselschappen en by te blyven, gelyck sulcx en 't verdere daerin vervat breder by 't aencomend brieffboek en verbael staet gespecificeert;

en welcke tydinge van des Sousouhounangs verschyninge tot Samarangh ons oocq op heden nader mondelinge door de aencompste van seecker onser Mardyker vaertuygh wert gerelateert, sonder dat egter daarmede eenigh schryven van d'E. Couper off onse residenten is overgebracht.

Des namiddags komt alhier ter rheede uyt ons lieve vaderlant naer langh uytsien over 't eylant St. Jago te arriveeren 't schip Hendrick Mourits, hebbende de Caap de Goede Hoop door storm voorbygelopen, voor reeckeningh van de camer Zeelant van voor de Veere den 26 February deses jaers in zee gelopen met 335 coppen, namentlyck 202 zeevarende en 133 militairen, zynde op St. Jago 2 militairen wechgelopen en op de reyse 6 zeevarende en 6 militairen overleden, sulx hier nogh te lande brengt 196 zeevarende en 125 militairen, tesamen 321 zielen, bestaende wyders desselfs medegebraghte ladinge voor India uyt de volgende contanten, coopmanschappen als andere goederen en behoeften, als te weten:

in 't schip Hendrick Maurits voor Zeelant:

200000 guldens aen contanten en on-	154 vaten speck;
gemunt silver;	20 leggers seck;
21972 R groot loot;	10 halve leggers France wyn;
1600 staven diverse yser;	50 halve aemen olyvenolye;
15221 R gesorteerde spyckers;	40 kelders met brandewyn;
150 vaten vlees;	32 salder smeekoolen;

20000 moppe klinckerts;	17 stucx masten;
39 vaten harpuys;	50 bootsriemen;
54 heele en halve leggerschoven;	19 stucx cabeltouwen;
1500 stucx halve leggerbanden;	50 d°. trossen, bedragende tesamen
30 balen wit Hollants doeck;	behalven 6 vaatjes booter, 2 halve
100 cruythoorns;	leggers Rinse wynen voor Haer Ed ^a .
200 riem 4-draatlont;	en 200 realen ⁽¹⁾ van aghen tot de
18 vaten sement;	reys met de ongetacxeerde goederen
17 gesorteerde anckers.	een somma van f 262174 : 15 : 8.
40 d°. dreggen;	

Wesende de papieren der Heeren Meesters, uyt het vaderlants met desen bodem overgebracht, op gisteren vooraff per expresse roeychialoup ons toegesonden en hiervoor onder dien dato aengehaelt en geciteert.

3 d°. 's Namiddags komt alhier van Mallabaer over Ceylon aen te landen 't jagje Elisabeth, medebrengeende drie missives met haer respective aenhoorende bylagen, d'eerste door den commandeur Marten Huysman ende den raat tot Cochim in dato 19 Juny passado, de tweede door den heer eerste commandeur en pl. gesaghebber Laurens Pyl ende den raat tot Colombo van dato 10^e en de laeste van den dessave Michiel de Geus en verderen raat tot Gale van dato 17 July jongstleden, alle aen Haer Ed^a. alhier geschreven, behelsende onder anderen materien en die van d'E. Huysman en raat op Mallabaer het volgende nieuws:

de Portugesen hadden tot Goa voorgegeven dat se met de soon van den jongst overleden Iman van Mascatta, daer se al langen tyt mede in onrust zyn geweest, vereenight waren, 't welck echter niet wel te geloven was; Suwagie Ragie soude mede volgens de gerugten overleden zyn, en syn soon Sambagie Ragie in zyn plaats gesuccedeert, die, alhoewel hy de maximes van zyn vader wel hadde gevat, nochtans na de getuygenisse van reckelycker imborst en d'E. Comp^e. niet ongenegen soude zyn;

met de lantvorsten was men tot Couchim in redelyck goet verstandt en gingh de negotie alomme in 't Mallabaerse destrickt noch al na den ouden gangh, doch nu wat beter als voorheen, wesende wel te wenschen dat de quade practiquen der inlantze doortrapte koopluysden en voornamentlyck van Parmibale Babbe en Poelicarre wat ophielden, alsoo den handel op Calicoylangh soo men meende door haer inductie door de hovelingen selfs mercklyck was verhindert; ondertusschen was d'E. Huysman tegen haere looze bedryven best mogelyck op hoede, tottertyt men met een goede party militairen van Batavia konde werden gerecreuteert om de slinckers en rovers te stutten en door de bekruyslinge ter zee als anders tot maintainue van de contracten en Comp^{es}. voorrechten, om 't Couchimse ryck en de negotie in vrede te besitten, want er doch anders niets goets dan door maght uyt te wercken scheen te zyn, om de concepten van 't inhouden van de arreecq en 't sluycken des pepers na de concepten van d'Heer Gouverneur Generael en de Regeringe t'eenemael te beletten, alsoo de Ragias en insonderheyte die van

(¹) In plaats van *R^a*, wat *realen* beduidt, staat er *R^o*, d.i. *roepia*.

Calicoylang etc. al vrywat ballorig en stout begonden te werden; op Coylang gingh de negotie oocq noch wel dat daerover niet veel te klagen viel;

in Trevancour waaren de aght stamhuysen noch niet eens geworden om een Coninch te bevestigen, genegentheyt toonende eenen genoemt Celormo (zynde een wacker man en een vrunt van de Comp^e.) tot haer hoofd te willen hebben;

den Coningh van Couchim bleeff noch al in zyn oude quaatwesen en gedoente continueeren en vervolgende de inlandse Christenen om hun onder verscheyde pretexten gelt aff te persen, 't welck men op de bequaamste wyse tegenginck;

de Princen Erorma en Ramorma waaren door toedoen van den commandeur Huysman vereenigt en d'welcke alsnu nevens de Paljetters tot redres van de Couchimse regeringe en bevorderinge der incomsten om der Princen beurse te styven doorgaans scheenen genegen te wesen, 't welck nagekomen werdende soude het voor d'E. Comp^e. een goede saacke wesen, doch 't was te beclagen datter op al het Mallabaars gebroetsel en volckje soo weynigh staet en geenige goede verseeckeringe te maecken was;

den Koninck en Prins van Berckencour hadden 's Comp^e. hulpe versocht om van de geadopteerde Princen in Teckenkour behoorlyck gemaintineert te werden.

Uyt de Ceylonse Colombose missive van d'E. Pyl wert aengemerckt dat de overgecome Bengaelse Moorse coopluyden hun tot Gale seer impertinent hadden aengesteld en uytgespat, indien men de chiancos voor sodanigen prys als zy daervoor boden niet en wilde affstaen, dat zy dan haere aen de E. Comp^e. vercofte rys en andere goederen weder begeerden, sulx men voornemens waere, indien se in die haere onbeleeftheden bleven volharden, de van haer gecochte goederen alsoo voorts hun weder te presenteren, om deselve alsoo van haere onredelyckheden te connen overtuygen;

den slegten en soberen toestant der ingesetenen in de Tansjouwerse landen begon door de swaare affpersingen door de regenten van gelt langs hoe meer te verslimmeren, soodat niemant sich genegen thoonde nogh te voorschyn quam om die landen te cultiveeren;

het Batalos commandement ⁽¹⁾ op Ceylon was nog in beteren toestant, hebbende de ingelanden toesegginge gedaen voortaan den eliphantvangst alsmede 't cappen der houtwercken en 't besayen der landen naer vermogen yverigh te behertigen;

van 't Candise hoff waaren de aght opgesondene inlantse personen, als 4 araetchias en 4 mayoraels, weder op Colombo geretourneert, verhalende dat alle de gevange Hollanders uyt de dorpen en plaetsen daeromtrent alsmede die van Parnegamme op Ragie Singas ontbot voor Zyn Mayesteyt waeren verscheenen, die haer belooft soude hebben in corten van haere detentie te sullen ontslaen en met een geschenck naer Colombo aff te senden, dat Godt geeve eens mag geschieden;

de brief en 't geschenck aen Ragia Singa (waervan hiervooren op den 7^e Augusto zy gesproocken) opgesonden was, met een stoet van wel 500 lascoryns

(1) Er staat: *commandent*.

vergeselschapt, naer boven gebragt, en had men sedert dien tyt geen quaaide teecken en van Ragias genegentheyt vernomen, hoewel men echter alomme tegens alle quaaide listen etc. wel op hun hoede bleeff, gelyck sulx alles breder by 't aencomend briefboeck yder onder zyn quartier staat te lezen, hebbende wyders gemelte jacht Elisabeth van Colombo en Gale alhier aengebragt de volgende coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

565 packen canneel;
 25 stux slaven en slavinnen;
 68 stux yser canon ongetacxeert;
 20 stux cayertrossen, bedragende met de ongelden een somma
 van..... f 2432: 6: 13;

voorts noch uyt 't jacht Muyderbergh op Ceylon
 overgenomen van 't Perziaens cargasoen:

100 kassen Persiaense wyn;
 10 matticalos rooseboter voor Dr. Cleyer, bedragende
 tesamen een somma van..... » 2259: 6: —;
 en sulx monteert 't aangebragte met d'Elisabeth in 't geheel f 4691: 11: 13.

Doch de Persiaense advisen, met gemelte Muyderberg uyt Perzia overgebragt, zyn ons nevens desen niet toegesonden en sullen wy derhalven met die off een anderen bodem apparent over Cormandel eerst hebben te verwagten.

Na de middag erlangen per de sloep Onrust een briefje van Bantam, door den adsistent Gerrit van Loveren aldaer voor drie daagen aen Haer Ed^e. geschreven, dicteerende dat den jongen Conincq wegens 't oversenden van den Madrassen Portugees met de Moorse vrouwe sich seer danckbaer en beleeft hadde betoont, met versoeck dat sulx voortaan oocq mogt werden onderhouden en alle wechgeloopene aen wederzyden gerestitueert, met verseeckeringe dat syn genegentheyt streckte ten dienste van d'E. Comp^e. en tot voordeel van 't gemeene beste etc.;

met thien vaertuygen, volladen met peper van Lampon aengecomen, had men berigt dat den Macassaersen Dain Mangika met zyn volck en eenige hem toegevallene Jambynesen, Johoresen als andere etc. van Lampon weder naer Palembangh was geretourneert en dat de voorgenome ambassade der Bantammers, waarvan op den 25 Augustus hiervooren zy gesproocken, weder geheel tot niet gelopen was;

't Engels scheepje Tayoan was van Bantam na Siam vertrocken om haere logie volgens hun seggen aldaer op te breecken; 't schip de Bombain ⁽¹⁾ van den jongen Bantamsen Sulthan met omtrent 2000 kisten copen van particuliere ende Le Soleyl d'Orient van de France met party aluyn, porseleyn, sandelhout etc. stonden over 10 à 12 daagen naer Souratta te vertrecken, doch de belofte des Conincx om 2000 bhaaren peper aen de Francen te leveren wierd volgens de gerughten alsnu door Syn Mayesteyt weder ontkent, en soomede syn oude schult aen die

(1) Er staat: *Bamboin*.

vrunden, die alle eenige 10000 realen souden bedragen etc., gelyck sulx by 'taencomend briefboeck breder staat te lesen.

In den avontstont wert ons uyt Amboina per de chialoup van den borger Christoffel Boudewyns toegebracht een missive, door den Heer Gouverneur Robbert de Vick ende den raat aldaer ten castele Victoria aen Haer Ed^e. gecarteert den 17 des voorleden maents, met eenige weynige aenhoorende documenten, behelsende ten principalen een rescriptie op de ontfangene ordres der Hooge Regeringe alhier, en onder anderen die en verdere materien oocq noch 't volgende nieuws:

den godloosen Radja van de negorie Oulat was soo verre in zyn boosheyt uytgespat dat op seeckeren tyt met een champion vol volcx hem naer Pia had begeven onder pretext om een koebeest te gaen schieten, doch daer gecomen zynde zont 6 syner voornaamsten naer d'thuyn van den oppermeester Francisco Mole, alwaer zy dry jonge dogtertjes met een swangere slavinne vindende te spelen, deselve alle seer wredelyck vermoort ende derselver hoofden affgecapt hadden omme tot seecker feest wegens het affleggen van den rouw van de weduwe des ouden Orangkays Oelisivabessy te gebruycken, ten welcken eynde den Radja de hem toegebragte 4 hoofden in een mantje ingepackt hebbende naer zyne negorye had laten brengen, welke schrickelycke moort aen sulcke onnosele uytgevonden en door de handtdadige bekend zynde, soo was denselven Radja d'Oulat als auteur daerover gedecapiteert ende vier der voornaamste moordenaers geledebraakt, de rechterhant en de hoofden affgehouden en de resterende 2, die op de wacht gestaen hadden, gegeesselt, gebrantmerckt en voor 50 jaaren in de kettingh gekloncken etc., gelycq dat en 't verdere verhael alles by 't aencomend briefboeck en verbael largo geëxtendeert staat te ontwaren;

van de provintie van Ternaten was tot groote verwonderinge van den toestant der saecken derwaertsover geen nader tydinge overgebracht noch vernomen.

's Avonts becomen per enige expresse Javaanen te lande van Tanjongpoura een briefje, door den vaendrigh Jan Bervelt uyt 's Comp^{es}. veltschans aldaer aen Haer Ed^e. op gisteren gecarteert, meldende dat den Tommagon Natta Jouda seer over de vrevelmoedigheyt van den hooft Balyer Sacra Jouda klaagde, en dat hy hem Tommagon met zyn volck naer Telgompel niet wilde laten verhuysen, sulx gemelte Tommagon Natta Jouda 5 à 400 man byeengebracht hadde om hem des mogelyk daarmede te dwingen en self de klop te geven;

den rover Schilividas met Ingeb Drappa Jaijas volck voeren noch al voort met haere roveryen in de bovenlanden omtrent Pagadeen en Samadangh, de ingesetene veel quaats doende etc.

Synde nevens en met dit voorgemelte briefje van den vaendrigh Bervelt oock ontfangen een Javaens lonthoirtjen off briefje, van dicqgemelte ⁽¹⁾ Tommagon Natta Jouda aldaer nopende syn klagten wegens Sacra Jouda etc. aen Haer Ed^e. geschreven, 't welck na gedaene oversettinge in onse taele bevonden zy van volgenden teneur.

(1) Er staat: *vandircy gem*:

Translaatbrieffje, door den Tommagon Natta Jouda uyt Tanjongpoura aen de Ed^{le}. Heere Gouverneur Generael alhier geschreven.

Desen brieff van uwen dienaer Tommagon Natta Jouda, waarmede my vernedre voor den Heer Gouverneur Generael, en maecke by desen bekend als datter Balineesen syn, genaemt Sacra Jouda en Wangsa Naya, dewelcke op Carrawangh aen uwen dienaer veel quaat hebben gedaen, als rovende driehondert duyssent bossen pady; oock hebben se de Carrawangse berchlieden, die met buffels, koebeesten, hoenders etc. affquamen, berooft, soodat die luyden nu bevreest syn om meer goet aff te brengen, alsoo die van Sacra Jouda en Wangsa Naya haer gewelt aendoen. Dit is 't geene ick aen mynheer bekend te maecken hebbe. Wat is nu mynheers wille? Icq versoeck om hulpe soo in 't goede als in 't quaade, want ick staa onder uw gebiet. Soolange de Balinesen op Carrawangh zyn, sal uwen dienaer geen ruste hebben. Nu heeft oecq Chiliwidara Darpa Djaja met eenige Maleyers, Macassaren en Balinesen 90 in 't getal tot Carrawangh om te roven gesonden, waertegen icq mede 140 mannen hebbe gezonden om haer de wech te corten, maer nu is myn versoeck dat mynheer de plaetse Ondoeck Ondoeck met krygslieden gelieven te laten bewaacken, opdat uwen dienaer syn cost in vrede mach soecken. Dit is myn ernstigh versoeck; anders hebb icq niet te seggen. Eynde.

Heden ter ordinary vergaderingh is verstaen den Eerwaerden predicant Melchior Leydecker op desselfs versoeck en mits tytsexpiratie en gegeven genoegen toe te leggen het ordinary tractament der broederen deser gemeente van hondert en dertigh guldens ter maent;

ende aen den predicant off proponent Hermanus Tolnerus van Swol, op 't eylant Onrust eenige jaren na den anderen dienst gedaen hebbende, is toegestaen nevens zyn vrouw etc. mits tytsexpiratie per d'aenstaende retourvloot na 't vaderlant te mogen vertrecken, zynde noch wyders de schepen Hendricq Maurits en Oostenburgh aengelecht om vanhier direct naer Ceylon en dan voorts vandaer naer 't vaderlant te gaen, 't eerste voor de camer Zeelant en 't andere voor Amsterdam, met soodanige goederen als aldaer in gereetheyt sullen mogen wesen, maer by gebreck van genougsaeme retouren dat alsdan Hendrick Maurits met den overigen caneel ten eersten sal hebben herwaerts te keeren en alleen Oostenburgh vandaer voor de camer Amsterdam repatrieren, om 't zy beyde gelyck ofte alleen aen de Caep ofte elders met de retourschepen vanhier des mogelyck te conjungeeren.

Den ondercoopman Pieter Roemer van Hoorn, al een geruymen tyt de guarnisoenboecken hier ten Castele gehouden hebbende, is alsnu geavanceert tot coopman met sestigh guldens ter maent conform het opgestelde reglement, innegaende de coopmansgagie eerst primo deser, doch 't costgelt en 't wynrantsoen primo September 1677, zedert wanneer hy dien dienst tot genougen heeft waergenomen.

Op 't schriftelyck versoeck van den borger Jan Thyssen van Flesbagh wegens seecker huys en erve, gelegen buyten deser steede Nieuwpoort, door hem by openbare

venditie van den vendumeester Cornelis Mol vry gecocht doch naderhant met twee principale schepenenkennisse belast bevonden zynde etc., soo is naer deliberatie verstaen den vercoop van 't voorsz. huys en erff, uyt name en van wegen den burger Claas Pieters aen den remonstrant Jan Thyse geschiet, voor ipso jure nul te verklaren en van geender waarden etc., en meteenen voor 't aenstaende geresolveert tot voorcominge van alle abuysen, frauden etc. dat voortaan sal werden gestatueert en opentlyck genotificeert en oocq by de Batavise statuten genoteert het volgende:

dat den vendumeester deser stede nogte de respective secretarissen van de Collegien der Justitie voortaan in 'thouden van venditien in haere respective qualiteyten geene vaste goederen publyckelyck sullen mogen presentereen, opveylen nochte vercopen, tenzy se altoorens verseeckert zy dat soodanige goederen vry en onbelast bevonden werden, en die belast off beswaert mogten wesen alsdan sulcke beswaernisse en belastinge in de conditien der opveylinge en vercopinge perfect op te stellen en bekent te maecken, ofte dat zy andersints contrarie doende voor de schaden, die daeruyt mogten voortcomen, sullen moeten instaan en respondabel blyven.

Ingevolge van het geresolveerde wegens de slechte gestalte van de korenmoelen ende den dyck van de Molenvlietsvaert heeren Heemraaden op den 16^e passado gerecommandeert zynde daerop en over eens een nauwe inspectie te nemen, soo heeft den Heer Ordinaris Raat Dircq Blom als president van dat collegie te deser tyt schriftelyck ingedient 't rapport en inspectie, deswegen van haer Eerwaerdes bevindinge opgesteld, en waerop dan goetgevonden zy tot nader opneminge en visite van dat molenwerck en de dyckagien nochmaels uyt het midden onser vergaderinge te committeeren de Heeren Raaden A. Hurt, D. Blom, W. van Outhoorn en Fredricq L. Bent, om metter eerster gelegentheyt andermael van alles accurate inspectie te nemen ende alsdan nader rapport deswegen in Raade schriftelyck te doen etc.

Wyders is noch wegens den toestant van saecken raeckende de comptoiren van Souratta, Persia, de Westcust, Cheribon en Arrakan alsulx geresolveert als by 't resolutieboek can blycken;

en oocq den ondercoopman Dircq Vonck geëligeert tot resident in Arracan en Zacharias Coenraats als secunde, om die residentie, daer na 't overlyden van de residenten Balthasar Hinloopen en Thomas Staal al vry slordigh huys schynt gehouden te wesen, meteenen nauwkeurigh te visiteeren.

Eyndelycq heeft den Heere Directeur Generael noch in Raade gerapporteert dat de afgeleyde rompen van de schepen Sparendam en Vliegende Swaan hedenmorgen ten huysse van den Chinees capiteyn Wanjock zyn vercocht als:

de romp van de fluyt Sparrendam voor 780 rd^s. en die van 't Vliegende Swaantje voor 60 rd^s.

5 d^e. 's Morgens gaat 't jachje de Pyl wederom na de Straat Sunda omme nevens d'andere vaertuygen noch voor een wyle tyts tot nader ordre aldaer tusschen dit en de Menscheeter te cruyssen en 't vaerwater te beveyligen.

Voordemiddagh vertreckt vanhier naer Palembangh de fluyt Saxenburgh, medenemende een missive van Haer Ed^s. aen de ondercooplyuden en resident Pieter van der Vesten en Willem Sabelaar, op heden geteeckent, mitsgaders oocq

noch een dubbeld secreet brieffje, den 29 passado met de sloep Orangieboom derwaerts affgegaen, dienende de eerste tot rescriptie van de ontfangene advisen vandaer, gelyck by 't affgaende brieffboeck in 't breede wert gespecificeert, hebbende wijders gemelte fluyt voor Palimbang alleen maer medegevoert party provisien, medicamenten, equipagie- en andere goederen, bedragende tesamen een somma van f 1049 : 5 : 6.

Soomede senden Haer Ed^e. desen avandt naer Indermayoe en Sirribon de chialoup de Zalm met een praeadvissbrieffje aen den capiteyn Jochum Michielse en raat tot Sirribon, op heden geteeckent en van soodanigen inhoudt als by 't affgaende brieffboeck kan werden gesien en gelesen.

6 d^e. Heden ter ordinary vergaderingh voortgebragt zynde de verclaringe der gecommiteerde schippers en timmerluyden wegens de gedaene visite en hun bevindinge van de bequaamheyt der aengeleyde retourschepen Oostenburg, 't Wapen van Alcmaer, China, de Burgh van Leyden, Prins Willem Hendrick, Maurits Eylant en Hendrik Mourits, soo is daeruyt gesien en gebleecken dat deselve alle tot de voyagie na 't patria ten vollen sufficient en bequaem geoordeelt zyn, tot narigt der Heeren Meesters en gerustheyt deser Regeringe, gelyck by 't resolutieboeck en de daerby geinsereerde verklaringen in 't breede kan werden beoogt en gelesen.

7 d^e. 's Namiddags gewert ons een brieffje per Javaans vaertuygh van Bantam, door den adsistent Gerrit van Loveren op den 4 deser aen Haer Ed^e. geschreven, dicterende dat den ouden Coninck van Bantam voornemens was weder besendinge naer Cheribon te doen, om te sien hoe de saecken aldaer stonden, en dat hy hem alsnoch tot Tanara was onthoudende en den Pangeran Coulongh was tot Tangerangh, alwaer dagelycx volgens bericht noch veele Batavise slaven quamen overlopen en die daer wel tot omtrent 2000 in getalle, soo men rugte, aengegroeyt soudon syn ect^a, 't welck echter soo groot niet gelooft wert te wesen etc.

Agtervolgens 't besluit op heden genomen soo senden Haer Ed^e. desen avont per een roeychialoup een kleen brieffje aen den schipper Cornelis Puyt op 't jacht de Pyl ende de verdere hoofden der cruyssende vaertuygen in de Straat, dienende eenlycq tot advertissement dat se de becruyssinge aldaer voor eenigen tyt sullen hebben te staacken en altesamen nevens de 4 chialoupen ten eersten herwaerts komen, overmits de Bantammers althans haer hieromher in ons reguard vry stil scheene te houden etc.

Ter extraordinaire vergaderinge onder 't affhandelen eeniger saecken raackende Souratta is oecq goetgevonden den secretaris Jan van den Bergh en Paulus de Roo, cassier aldaer, te avanceren tot ondercoopliden, beyde tot 56 guldens ter maant voor 5 jaaren, mitsgaders den dispencier Willem Leenders tot boekhouder met 30 guldens.

Wyders is noch onder de besoeingies van Cheribon verstaen tot commissaris na derwaerts te nomineren den E. Jacob van Dyck, thans lith in den Agtbaren Raat van Justitie deses Casteels;

en voorts geresolveert over 't behouden arrivement der voorledenjaerse retourvloot uyt India in 't vaderlant alhier in alle kercken op morgen Godt de Heere te looven en te dancken, gelyck by 't resolutieboeck alles breder wert geëxpliceert;

eyndelyck is oocq noch den schipper Cornelis van Royen van de fluyt Buuren verlost om met 't schip Oostenburg over Ceylon na 't patria te vertrecken.

8 d°. 's Middags erlangen per inlants vaertuygh een Malleyts brieflje, door Crain Bissee uyt Cheribon aen den sabander Ocker Ockersze alhier geschreven, 't welck door denselven aen Haer Ed°. overgelevert wesende wyders na gedaene translatie bevonden zy van volgenden inhoude.

Translaatmissive, in 't Malleyts door Crain Bissee aen den sabandaer Ocker Ockersze alhier geschreven.

Dese brieff uyt een suyvere oprechte genegentheyt, verselt met veele groete van Crain Bissee, comt aen zynen broeder, den sabandaer Ocker Ockersze, die in grootheyt en staat verheven is. Godt de Heere wil hem, zyne huysvrouw en gantsche familien gunnen een langh leven in dese wereltd, opdat zy in alle landen beroemt mogen werden als een schaduwplaatze voor alle vremdelingen, soo verre als naby, en een hulper voor alle nootdruftige.

Verders make aen myn broeders bekend dat ick hoope, sooder in alle myne brieven, die aen den Heer Generael hebbe geschreven, eenige fouten zyn begaen, hy myn 't selve sal vergeven. Icq hebbe aen den Heer Generael bekentgemaect van wegen het misnougten, dat capteyn Carangh alle de Princen aendoet, want icq vreesse dat 't myn hierna mogte berouwen, soo icq sulx niet bekend en maakte, omdat den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India capteyn Carrangh als hooft over alle de Maccassaren hebbe gestelt, maer icq hebbe noyt tevooren over hem geclaagt: oocq heb icq den Heer Generael al 't geene myn bewust was te kennen gegeven, tot teecken van myne oprechte en zuivere genegentheyt tot de Comp°. Daerom versoeck icq aen mynen broeder dat hy myn met een blaetje geschrift gelieve te laten weten, hoedanig de meyninge van den Heer Generael met myn is, hetzy goet ofte quaat, maer ick vertrouwe dat myn broeder niet gaerne soude willen sien dat myn eenigh quaat overquame, en alle de Macassaren verlangen seer om naer Batavia te gaen, omdatter op Sirribon niets meer te verrigten en te eten is, gelyck myn broeder aen de Macassaren die naer Batavia gaen wel sal connen bevragen. Myn seggen in desen brieff gelieft aen niemant te openbaren, want ick vertrouw sulx maer eenlyck aen myn broeder en versoeck dat myn broeder myn gelieft te laten weten, hoedanigh myne wercken den Heer Gouverneur Generael zyn gevallen en wat hem niet wel aenstaen, alsmede hoedanich het met die van Bantam gelegen is en off zy tegens de Comp°. yets hebben misdaen ofte niet, opdat icq my daernae magh reguleeren. Verders versoecke icq dat myn broeder aen myn 200 rd°. gelieve te leenen, maer met ⁽¹⁾ de Comp°. Indien myn broeder sulx gelieve te doen, soo versoecke de penningen aen UE. suster gelieve te intrageeren, opdat zy myn hetselve mach toesenden.

(¹) De woordjes *met* en *niet* worden in het HS. zoo dikwijls gelijk geschreven, dat hier even goed *niet* kan worden bedoeld.

9 d°. Heden ter extraordinary vergaderingh syn by Haer Hoogh Ed°. geapprobeert de volgende 4 criminele processen, voor Heeren Schepenen deser stede geintenteert, en de sententien des doots van deselve daerop gevolght, als te weten:

d'eerste by den bailliuw Jacob Casembroot op ende jegens Doulat van Somba, slave van seker Chinees anachoda, omme over moetwilligh begaene moort aen zyn medeslaeff genaemt Passenee etc. by nacht in hun lyffheers vaertuyg levendigh op een kruys eerst syn rechterhandt affgekap't en dan van onderen op geradebraakt te werden;

de drie andere by den landdrost Vincent van Mooock geintenteert, als:

eene tegens Pandack van Baly, lyffeygen van Niay Tsesetan, om over 't voorgenome begaene verradersche moort mettet toebrenghen van 2 swaare quetsuuren aen seeckere Chinese vrouwe mette koorde aen een galge en dootgestraft te werden;

het derde jegens Timbol van Baly, lyffeygen van eenen Batoe Boelan cum socys ende

de vierde op ende jegens Djoumat van Macassar, lyffeygen van den inlander Toukan Bessy, beyde over gepleegde wrevelige moort aen drie lyffeygenen, en deswegen zy ider in 't bysonder syn veroordeelt om levendich op een kruys gebonden en van onderen op ter doot geledebraakt te werden, en dan verder ten proye der vogelen buyten op een radt gelecht te werden, gelyck sulx by 't resolutieboek onder huydigen datum breder staat gespecificeert.

10 d°. 's Namiddags gewert ons per inlants vaertuyg van Chirribon een brieffje, door den capteyn Jochum Michielse en raat aldaer op eergisteren aen de Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven, dicterende onder anderen kortelyck dat den vaendrigh Benjamin van der Meer op den 24^e Augusto passado uyt de bovenlanden met syne byhebbende militairen weder terugge op Chirribon was aengecomen met berigt tegens den rover Boelillingh slaags geweest te zyn en dat hy denselven met drie quetsuuren op de vlucht hadt geslagen, doch niet connen agterhaalen, gelyck sulx breder by 't aencomend brieffboek en uyt het rapportje van Van der Meer kan werden beooght.

Ingevolge van 't geresolveerde op den 16 en 27 Augusty passado op 't voordrage des Eerwaerden kerckenraats goetgevonden en toegestaen zynde om in plaats van een Sondags vroegpredicatie, tot noch in de Portugeese kercke geschiet, voortlaen in de Nederlantze kercke des Dinsdaghsavonts om verscheyde redenen en principael tot verbeteringe der armenmiddelen en incomsten te laten prediken, soo is ingeolge van dien hedenavont daarmede voor de eerste mael een aenvanck gemaect, en ten half seven uyren door den predicant Cornelis Lindius den godtsdienst met een grooten toevloey van menschen in de Nederlandse kercke gecelebreert, waeromtrent zich oocq eenige der Heeren Raden van India na 't scheyden der vergaderinge lieten vinden.

Zynde heden ter vergaderinge door den adsistent Philip Heynman ingedient seecker requeste, verselt met noch een geschrift, daerby versoeckende om met de wedewe van den oppercoopman Jacob de Wereldt en laast verlaten en wettigh

gescheyden vrouwe van den fugativen borger Hans Jacob de Rycke te mogen trouwen en dan verder met haer naer de Westcust te vertrecken, hun vermetende tesamen groote progressen omtrent 't werk der goutminerye te sullen en connen doen, mits zy daeruyt by gemeent goet succes oocq voor haer een redelycke portie mogten genieten: soo is haer daerop vooreerst den trouw geaccordeert en om dan gesamentlyck met de eerste schepen na voorsz. Westcust te gaen en by en omtrent het werck der goutmyne gebruyckt te werden, om eens te sien wat van dat hun voorgeven voor den dagh sal komen, omme dan by vervolg verder op die saecken te letten; ende aengesien gemelt request en geschrift van wonderlycke bysonderen inhoudes is bevonden, soo is niet ondienstigh geoordeelt deselve hieronder te laten influeeren, hoewel gemeent wert dat die luyden in hun filosofie en groote imaginatien meer in het hooft geraeckt als in de mynen ervaren zyn, luydende niettemin van woorde tot woorde ter speculatie aldus:

Aen de Heer Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael,
ende d'Ed^{le}. Heeren Raaden van Nederlands India.

Ed^{le}. Erntfeste, Hoogh Aghtbaare, Manhafte, Welwyze,
Voorzienige, Seer Genereuse Heer en Heeren.

't Geen juffrouw de Wereldt in het request van dato 29 Augusto 1679 aen de Hooge Regeringe geinsinueert en ingegeven, sal by Syn Ed^t. en de Ed^{le}. Heeren Raaden van India sonder twyffel noch in goede en gesonde memorie rusten, en hoopen de presentatie, in de letters 25 July deses jaers aen de Ed. Heer Anthony Hurt, Ordinaris Raat, vervat en terhant gestelt, sinceer, oprecht en sonder bedroch oocq buyten de minste difficulteyt zyn sal. Aengaende den grooten bedrogh veeler lantloopers en vaganten syn deselve by ons meer als te wel bekend, welcke haer ondernemen naer 't lesen der autheurs en den simplen character het werck (doch buyten kennisse der natuur, veelmin 't volgen deselve) by de hant nemen en uyt te voeren, doch haerder weten en is sonder weten, haere principa zyn sonder fundamenta en haer begin is een puur irdom, want het doode gout, dat geen leven, ziel noch geest meer en heeft, zoeken se levendig te maken en om groote schatten en ryckdommen ten gebruyk des werelts wellusten te vergaderen.

Ons subjectum, substantis, saet, wortel off matiria, dat noch sonder corpus en niet meer als een vlugtigh en substantieel goudmassa zynde, wert dagelycx door den hoogsten Schepper in de bergen geplant en dan de natuur om volcome te maecken overgeven en aenvertrouwt, gelyck aen de metallens promptelyck te sien is, hoewel 't selve wegens gebreck der natuurlycke warmte en vogte, omdat het in de diepte ingesloten veel 100 jaeren sonder voor ofte terugh te connen gaen versegelt blyft, en soolangh blyven moet, totdat den kenner en volger der natuur en in 't volgen deselve hem te hulpe komt. Daerom worden oocq de helpers geene scheppers maer knechten en dienaers van hetselve genoemt.

Ik dan door de hulpe van Godt met gemelte juffrouw geresolveert hebbende ten respecte des zaliger gr. de werelts (¹) ten besten en voordeel der E. Comp^e. 't selve aen te presenteeren uyt te voeren en Syn Ed^t. ende de Ed^{le}. Heeren Raaden van India oprecht en trouwhertigh offereren om een quota van een thiende, doch met dese precautie en clausul, gemelte juffrouw de Werelt by gesontheyt, verstandt en in 't leven blyvende, daer anders buyten haer presentie het werck te volvoeren en my alleen onmagtigh vond, waeraen my eerbiedigh en dienstverplicht gedraege.

(Onder stont en was geteeckent:)

B. P. HEYNMAN.

(In margine:) Batavia 10^e September 1680.

Agter dit voorengeschreven request is noch bygevoecht geweest 't volgende geschrift.

Parabol ofte gelyckenis des philosophischen wercks.

Gelyck al 't geen dat, van Godt geschapen, leven ontfangen heeft, alsoo hebben oocq alle animalen, vegetabilien ende mineralen haere wortel door het woort: werde, en influentie der natuir, leven, ziel en geest genomen.

Den ackerman zyn tyt om het koorn te planten, te sayen, te snyden, om tot nutte te gebruycken, alles vlytigh observeeren moet; het koorn ofte saet, van den bouwman in de aerde geworpen zynde, door de natuurlycke warmte en vogte ter wortel komt.

Alzoo moet het astrum \bigcirc^{is} en \bigcirc^{ae} haer aengeboorne warmte van buyten om de wortel, die in het verborgen der vogtigheden woont, de natuurlycke warmte toebrengen en t'hulp comen, vermits de mediaelwarmte en vogte malcander bejegenen en assisteren moeten, soo se anders ter volcome perfectie komen en rype vrugten voortbrengen sullen.

Een kind, door de zaat des menschen en hulp der natuur gebeeld en ter werelt gebooren, moet met een behoorlyck nutriment en oppassingh gepleegd en versorgt werden; de vader ende moeder dan door den tydelycken doot 't kint ontrockken, moet andere hulp gesogt en curatores, voormonden off voogden tot plegingh ofte grootmaeckingh deselve geordonneert werden.

Alsoo moet 't metaele ofte mineraale zaat, door de influentie der vier elimenten in de bergen door Godt geschapen, door den bouman ofte kenner der natuur soo in 't volgen deselve onderbout, gesaeyt, met de vogte der twee elimenten als \triangle en \triangle bevogt, door het \triangle en ∇ als de twee laaste getempert, gewarmt en soolangh onderhouden worden, totdat se haer conjungeren, met malcander vereenigen, vlugten der gedult wercken en den menschen tot nutte en beste gedyen.

Waeruyt hantgrypelyck blyckt en te vatten is, dat den zaat van een mensch met toesaet van een ander subjectum, dat tegens de natuur strydende

(¹) Misschien wordt bedoeld: *ten respecte van Zaliger Jacob de Werelt.*

is, niets voortbrengt noch voortbrengen mach, want yder wortel ofte zaet en al wat leven ontfangen heeft syns gelycke soeckt en oocq zyns gelycke voortbrenght, dus het oocq geschapen zynde met een koorntje, door den ackerman gezaeyt, en met de wortel der metallē te verstaen.

Want het gemeene □ (¹) (dat sooveele menschen, soowel geleerde als ongeleerde, die 'tmaer naer den simplen character en letter verstaen en te bearbeyden haer ondernemen, in irdom en hoogste armoede set) geheel doot is en doot blyft, soo het niet door zyn eerste materia daeruyt berg'genereert (²), geresolveert, weder philosophis herbooren en tot een nieuwe solarise off solidise substantie gemaekt werd. Dit salaris □ (³) dan wort by den philosophis den regten groenen leeuw genoemd, doch desen leeuw werd niet naer aert en manier der leeuwen gebooren, maer ex sputo ©. Denselven wort genoemd een philosophis □, niet dat 't selve een corporalis ofte lighamelyck maer substantieel dogh vlugtigh □ is.

Uyt desen is een waere medecyn der menschen metallische (⁴) lichamen te brengen, die de menschen verheugt, tot volcome gesontheit brengt, alle swackheden haerder lichamen wechneemt en de metallē van haerder corruptie reynight.

Zynde dese gave dan niets anders als een geschenk (⁵) des Hoogsten, in wiens handen se oocq word onderhouden, een light waerby wy mogen sien en leeren erkennen de almagt Godes en desselfs wonderwercken, een spiegel waerin de genade Godes over de gelovigen en een vervloekingh der ongelovigen ons comt voor te schynen, en (⁶) is het gelyckenis eender stemme, die ons ter bekeringh roept, een instructie ende leere der lieffde van Christum, en dienvolgens den waeren wech ter eeuwiger glorie en heerlyckheyt.

Dit is dan de waere wech om dit electrum minerale in het volgen der natuur door de hulpe Godes tot glorie Zynes heyligen naams en troost veeler gedruckten en benauwden herten uyt te wercken, aen 't welcke my eerbiedigh en met behoorlycke submissie referere.

(Onder stont en was geteeckent:)

B. P. HEYNMAN.

(In margine:) Actum ut ante.

De borgeren Hendrick Labey en Franck Bernardus als gemagtigdens van wegens den Timorsen Portugees Balthasar Pinto over de aengehaelde goederen

(¹) Er staat een kringetje met eene stip daarin, het chemische teeken voor goud. De driehoek hierboven beduidt: vuur; de driehoek met eene streep er door: aarde; de omgekeerde driehoek: water. De oude copiist schijnt de teekens verward te hebben.

(²) Er staat: *hetg'genereert*.

(³) Er staat weer, evenals verderop, een kringetje met eene stip. Voor: *salaris* te lezen: *solaris*.

(⁴) Het HS.: *der mensch en nietallische*.

(⁵) Het HS.: *gedenk*.

(⁶) Er staat: *ten*.

anno passado op Bima door den gewesenen Comp^{ea}. resident Johannes Steur aldaer. dewelcke cort daeraen op Macassar zyn verkoght wegens 't violeren van syn passe, hoewel na zyn voorgeven door zeenoot, tot diverse maelen alhier by Haer Ed^s. geinsteert hebbende om de restitutie van dien, soo is om verscheyde redenen tegenwoordigh in Raade van India goetgevonden de voorgenoemde gemagtigdens van hem Balthasar Pinto de penningen ter monture van 1577³/₈ rd^s., van zyne op Bima aengehaelde en op Macassar vercopte goederen geprocedeert, uyt Comp^{ea}. cassa alhier wederom te laten goetdoen sonder meer, werdende de rest aen de decisie des Agtbaren Raats van Justitie gelaten en bevolen.

12 d^o. 's Voormiddags schryven Haer Ed^s. per een inlants soldaet te water met een jochum naer Tanjongpoura een klein brieffje aen den vaendrigh Jan Bervelt aldaer, dienende ten principalen tot rescriptie van de ontfangene advisjes, met recommandatie om den afbrengch van pady, bamboesen en andere levensmiddelen na herwaerts naer uytterste vermogen te behertigen, en de ingelanden door niemant te laten molesteeren ofte eenigh gerechticheyt etc. affeysschen, gelyck breder by 't affgaende brieffboeck is te lezen.

Aengesien op den 7 deser in Raade van India om redenen doenmaels hiervooren genoteert by Haer Ed^s. is goetgevonden de becruysinge in de Straat Sunda met de presente ruste der Bantammers op te breecken en weder herwaerts te ontbieden, gelyck oock tenselven dage geschiet zy, soo comen desen voormiddagh alhier te rheede weder te retourneren de resterende kruysende vaertuygen, als te weten 't jacht de Pyl, de fregatjens Kater en Kat, mitsgaders (1) de chialoupen Vlieger en Massangboom.

15 d^o. Den Palembang Praya Wangsa, sigh noemende te zyn anachoda van den ouden Coninck tot Palembangh, anno passado door den gewesenen resident Schilhoorn in absentie van den commissaris van Leene met een passe' naer Timor versien zynde en aldaer voor zyn meester een quantiteyt van 60 à 70 slaven genegotieert hebbende, met voorgeven alhier dat onse residenten te dier custe hem 38 dier slaven affgedwongen en een wisselbrieff daervoor tegen zyn danck verleent hadden, nu al diverse maelen versocht hebbende dat hem niet het voorsz. gelt maer zyne slaven weder mogten werden gerestitueert, vermits hy, die voor zynen Koningh hebbende ingecocht, geene daarvan dorste verkopen etc., ende althans gereet zynde om weder naer Palembang te keeren, soo senden Haer Ed^s. ten dien eynde met denselven een advisbrieffje aen onse residenten Pieter van der Vesten en W. Zabelaar aldaer, op heden geteekent, tot advertentie dat indien den Conincq Sultan Ratoe met 't gelt ter monture van 500 rd^s. voor de voornoemde 38 stuex slaven sich niet en quaeme te vergenougen maer de restitutie der lyffeygenen bleeff pretenderen, dat men alsdan op 't nader bescheyt van Timor dat dispuut in der billickheyt soude tragten te vereffenen, en wyders dat zy aen niemant voortaan eenige passen naer Timor ofte elders beoosten Java meer soudén vermogen te verleenen, gelyck sulx by 't resolutieboek onder dato 10 deser en 't affgaende brieffboek op heden in 't brede staat geëxpliceert.

(1) Er staat: *mitsgaders*.

's Namiddags erlangen per Javaens vaertuygh een briefje van Bantam, door den adsistent Gerrit van Loveren aen Haer Ed^{le}. op gisteren gecarteert, dienende ten geleyde van een cleen advies van de opperhooffden van 't schip Silversteyn, komende uyt het vaderlant in de Straat Sunda, van dato 11 deser, eenlyck tot bekendmaeckinge van hun arrivement aldaer, met notificatie dat se het schip Ceylon op de Zuyderbreete van 36 graden en 41 minuten en 101 graden en 52 minuten lengte op den 28 Augusto passado door een harden storm hadden moeten verlaaten en van malcanderen affgeraecht waren, presumerende uyt de gedaene zeynen van 't voorsz. schip Ceylon dat haer al eenigh ongemack mogte toegebracht zyn, hoewel zy, des anderen daags daernae hebbende uytgesien, niet naders van hadden vernomen.

't Voorgeciteerde briefje van den adsistent van Loveren aen Haer Ed^e. behelst wyders eenlyck, dat seecker malcontent, by een aparte memorietje, onder den E. secretaris berustende, bekend, door brieven aen de Bantamse Coningen versoght hadde met eenigh volck aldaer te mogen werden aengenomen, aengesien alhier slecht tractament genoot, en dat andere, die sooveel diensten niet hadden gedaen, hem voorgetrocken wierden, waerop den jongen Coninck, desselfs affgesondene met 10 rd^s. en een zyde kleet yder beschoncken hebbende, met dit bescheyt affgevaerdigt hadde, dat den Sulthan eerst eenige syner bloetverwanten moste sien, voor en aleer hy syn voorgeven konde geloven, en alsdan soude Zyn Hoogheyt hem maecken en geven wat in zyn vermogen soude staen etc., doch aen dit uytstroysel, gelyck ons sulcke wel meer zyn voorgecomen, en is niet veel gelooff te defereren;

den na Souratta gereetstaenden Francen commissaris M^r. Boureau was op 't affscheytnemen van den jongen Sulthan door Zyn Hoogheyt met een groote diamanttrinh geregaleert ⁽¹⁾ etc., gelyck dat en 't verdere breder in 't aencomend briefboeck staat te lesen.

's Avonts comt alhier ter rheede uyt het vaderlant te verschynen 't kloecke schip Silversteyn, daer schipper op is Carsten de Gilde en den boeckhouder Jacobus Lameer, zynde den 26 February passado voor reequeningh van de camer Amsterdam uyt Goerese Gat in zee gelopen met 317 coppen, te weten 178 zeevarende en 139 militairen, doch door hart weer den 6 Maert onder 't Poortlant ten ancker gecomen en niet voor den 29 daeraen weder vandaer vertrocken, komende den 2 May aen 't eylant St. Jago tot den 6 derselver maent, en voorts vandaer aen Caap de Goede Hoope den 27 Juny, alwaer 4 zeevarende en 13 militairen door den commandeur van der Stel geligt doch weder in plaats 4 andere zeevarende en 13 militairen en noch 2 pennisten overgecomen zyn, en zynde verders alsoo op den 19 en 20 July in comp^e. van de schepen Ceylon, Jamby en Negombo voor Amsterdam item den Briell voor Zeelant vandaer na herwaerts gestevent en geduurende hun reyse overleden 10 zeevarende en 16 militairen. sulx dat desen bodem hier in 't geheel overbrengt 170 zeevarende en 126 crygsluyden, tesamen 296 zielen, zynde ons wyders daermede toegebracht een dubbelde originele generaele missive der Ed. Heeren XVII^{en}, uyt Amsterdam aen den Gouverneur Generael en Raden van India

(1) Er staat: *gergaleert*.

alhier geschreven in dato 21 November anno 1679 (waervan de weergae reets op primo deser met 't schip Hendrick Maurits is ontfangen) beneven noch 2 missives door de Heeren Bewinthebberen der camer Amsterdam en verscheyde andere daerby gehoorende documenten van 27 November anno passado en 26 January deses jaers, alle onder de aencomende patriase generale en Amsterdamse papieren te vinden, besyden oocq 't brieffje, door genoemde vergaderinge aen den commandeur Simon van der Stel en raat aen de Caep dato 21 November, alsmede 2 brieffjes, door de camer Amsterdam dato 20 Augusto en 27 November 1679 aen den gewesenen schipper Fredrick Janszen Swart op de verongeluckte fluyt Horstermeer naer Phernabucq geschreven.

Met gemelte bodem is hier mede van Caeb de Goede Hoope overgecomen den coopman Hendrick Crudop, gewesene secunde persoon aldaer, om alhier in India geëmployeert te werden, medebrengende en overleverende behalven de ⁽¹⁾ voorgeciteerde patriase schriftuuren oocq 2 missives, door den commandeur Simon van der Stel ende den raat aen Cabo de Bon Esperance van dato 16 en 20 July passado aen Haer Ed^e. alhier geschreven, dienende 't eene eenlyck ten geleyde van gemelten coopman Hendrick Crudop en 't andere behelsende den goeden toestant derwaertsover en voorts soodanigen inhoud als by 't aencomend briefboeck en verbael onder dat quartier in 't brede staet te lesen, bestaende wyders de medegebragte ladinge uyt het vaderlant per Silversteyn voor India uyt de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

in 't schip Silversteyn voor Amsterdam:

152876 guldens aen contanten en ongemunt silver;

8350 fl gesorteerde spyckers;

12 fyne snaphaenroers;

15 paer pistoolen;

5 leggers Rinse wyn;

100 tonnen vlees;

100 vaten Delffs bier;

3 halffaemen wyntint;

282 fl 14 onsen couchenille;

4 baalen Frans doeck etc.;

50 gesorteerde anckers;

10 stux dreggen;

25 vaten harpuys;

13 vaten pick;

16 gesorteerde cabeltouwen;

13 pardelynen;

40 ysere talyreeps;

80 hoet smekolen;

(¹) Het HS.: *behalvende de.*

306 ƒ geel koper;
 40 ƒ lym;
 190 handeliers;
 1300 kruytmaten; voorts noch party materialen etc., bedragende met de ongetaxeerde goederen behalven de 200 realen voor de reys een somma van f 182164:14:—.

Heden ter ordinary vergaderingh is naer het resumeren der af te senden Arrakanse papieren aen den borger Gerrit Cox op desselfs versoek vergunt met zyn vrouw en familien op eene der aenstaende retourschepen als boeckhouder te repatrieeren, mits betalende het ordinarye vragt- en costgelt, gelyck by 't resolutieboek breder staet geëxpliceert.

14 *dº*. 's Morgens gewert ons per Javaens vaertuygh een cleen advysbrieffje van de opperhooffden van 't schip den Briel, komende nyt het vaderlant wegens de camer Zeelant, in de Straat Sunda op gisteren aen Haer Ed^e. geschreven, eenlyck tot bekentmaeckinge hunner aencomste aldaer over de Caap met gesondt volck etc^a.

Waerop dan oocq voorts des avants dienselven bodem hier ter rheede komt te arriveeren, daer schipper op is Theunis Andriessze en boeckhouder Jacob van Brouwershaven, zynde den 24 February passado voor reeckeningh van de camer Zeelant in comp^e. van de hoecker de Quartel van voor der Veere afgezeylt met 256 gegagieerde coppen, te weten 153 zeevarende en 103 militairen, doch door noot den 21 Maert voor Pleymuyden weder geanckert tot den 31 daeraenvolgende, arriveerende den 27 April aen St. Jago en den 27 Juny aen Caap de Goede Hoop, alwaer 7 zeevarende en 2 militairen gelicht zynde en daertegen 5 zeevarende en 8 militairen weder overgecregen hebbende, zy voorts den 18. July herwaerts gestevent zyn, wesende gedurende de uytreyse overleden 6 zeevarende en 12 militairen, item een soldaet tot Pleymuyden en 2 soldaten op St. Jago wechgelopen, alsoo dat hier noch te lande brengt ⁽¹⁾ 145 zeevarende en 94 krygsluyden off in 't geheel 259 zielen, werdende ons daarmede eenlyck toegebracht de duplicatas van twee missives, door de Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Zeelant aen de Hooge Regeringe tot Batavia dato 30 Maert 1679 en 24 February deses jaers met de schepen 't Wapen van Sirckzee bevorens anno passado en Hendrick Maurits nu jongst geschreven, beyde hier op zyn tyt ontfangen, nevens verscheyde andere daertoe behoorende schriftuuren en papieren, hebbende voorts dit schip voor India ingeladen en overgebracht de volgende contanten, coopmanschappen en behoeften, als te weten:

in 't schip den Briell voor Zeelant:

150000 guldens aen contant in gemunt en ongemunt silver;
 25590 ƒ loot;
 37568 ƒ divers yser;
 25 lange snaphaenroers;
 100 stucx houwers;

(1) Er staat: *brent*. Het *des avants* hierboven staat aldus in het HS.

108	stuckaden;
71	pedermen;
100	halve piecken;
20	tromvaten;
10	tamboursbanden;
120	tromvellen;
60	lynen;
60	bos Spans leeren;
40	paer stocken;
40	schroeven;
100	trommelsnaren;
100	vaten vleesch;
131	d°. speck;
25	vaten boter;
10	leggers zeep;
8	liggers Rinse wyn;
50	salder smekkoolen;
56	vaten harpuys;
75	d°. pick;
5	d°. sement;
11500	stucx Vlaemsche steen;
20	leggerschoven;
18	gesorteerde anckers;
52	diverse touwen, voorts noch verscheyde ambagtsgereetschappen, equipagie- en andere goederen, bedragende tesamen behalven 200 rd°. voor de reys een somma van..... f 198254: 6: 8;

in 't selve schip van de Caap de Goede Hoop:

een aem Caepse wyn.....	60:—:—;
Somma.....	f 198514: 6: 8.

15 d°. 's Morgens komt alhier van de Oostcust van Java off eygentlyck nu direct Samarangh hier aen te landen 't schip Japan met een missive, door den commandeur Jacobus Couper ende zynen rade uyt voorsz. Samarangh aen Haer Ed°. geschreven in dato den 9 deser, behelsende onder anderen 't volgende voor nieuws:

de continueerende sieckte des Sousouhounangs syne lange tardance tot daertoe veroorsaecht hebbende, was eyndelingh noch den 19 Augusty passado met zyn geheele sleep in geleyde van den E. capteyn Slood van Codons over Patty en Damack te voorschyn gecomen en verscheenen, vanwaer men oversulx nu binnen 1 à 2 dagen met den treyn en 't gros van 't leger na de Mattaram stinde op te trecken om hem in zyn vaders throon te bevestigen;

ondertusschen was men van Sourabaya berigt datter op 't eylant Madura al weder eenige nieuwe onlusten waere ontstaan, hebbende eenen Astrantakka (broeder van den gewesenen gouverneur tot Balega) de drie gouvernementen Balega,

Arisbaya en Sampan onder de naem van den gedooden en langhgemelden roofrebel Radeen Troenadjaja onder zich gebragt, en vermits hy zich in 't selfde gewaadt als Troenadjaja liet uytrusten en oock hem in gedaente als schranderheyt vrywel geleeck, soo hadden veele der Javanen hun ingebeeld desen man weder de geest van den ouden Troenadjaja te wesen, en daerdoor oock de soonen van den Pangeran Sacra Ningrat, die aldaer wegens haer vader uyt naeme des Sousouhounangs in de regeringe en 't gebiet gestelt waaren, soodanigh verschrickt, dat se op 't gerugt en gesicht van dien Astrantacka alle de vlucht hadden genomen, waerop den commandeur Couper en den Sousouhounangh waren geresolveert den Pangeran Tsacra Ningrat en Tommagon Jouda Nagara beyde tesaemen met hun volck, verseldt met eenige onser weynige militairen, derwaerts te senden om dat eylant nochmaels voort weder in ruste te herstellen;

op de clagten, door den E. Couper over de strantgouverneurs etc. in 't toelaeten van de particuliere handelaers gedaen, had den Sousouhounangh verklaart het octroy, aen d'E. Comp^e. verleent, tot het minste toe te sullen doen onderhouden in recognitie van Haer Ed^e. getrouwe en vaderlycke hulpe, aen hem bevoorens en alsnoch gewesen, ende dienvolgens oocq aen syn eerste mantry off voornaemste bestierder, den Adypatty Ourawan, belast, soodanige ordre te stellen dat hem geen klagten meer derwegen mogten tevooren comen, off dat anders parate straffe aen de contraventeurs soude doen oeffenen etc.;

de goede tydingen uyt de Mattaram van de Pangiran Pougars inclinatie en conducte bleven alsnoch continuieren, wesende uyt diverse advisen vandaer gebleecken dat Pugar alle de grooten van Bagalleen tot sich geroepen hadde, met voornemen (volgens de gerugten) om ter eerster verscheyninge des Sousouhounangs op Wanacarta sich voor Zyn Hoogheyt en broeder te sullen komen verdemoedigen, 't welcq Godt geve naer wensch mach succederen, opdat de E. Comp^e. eens van dien moeyelycken oorlogh en swaeren omslag ten koste van sooveel brave mannen magh ontslagen werden;

den rover Namroet onthielt sich alsnoch in zyn oude pagger, en dorsten de gemeene lieden van Bagalleen uyt vreese voor denselven (als er gerugt wierd) by den Sousouhounangh niet affcomen, schynende dien roofvogel daeromher onder de vreesagtige Javanen all groot ontsach te hebben, alhoewel hy maer een cleen trouppje Maccassaren by hem hadde, die geen besonder tegenweer souden vermogens syn te doen;

den Adypatty Ourawan, groot minister van staat, omtrent den Sousouhounangh als elders wegens 't gouvernement van Samarangh eenige onredelycke, verwaende en verdagtige redenen tegens d'E. Comp^e. geuyttet hebbende en sulx door den commandeur Couper Syn Hoogheyt bekendgemaect zynde, soo had gemelte Sousouhounangh hem seer misnougdt daerover getoont en beloofd alles te remedieeren en de Comp^e. in haer regten getrouwelyck te maintenireren, belastende voort den Adypatty affstandt van 'tgeene hy sich wegens Samarangh aengematight had aen Alladallad publyck te doen etc., doch off dat all weder geen tegenstrevingen tegens de Comp^e. sal baren en nu en dan nieuwe krackelen voortbrengen, dat moet den

tyt leeren, gelyck sulx in 't breede g'extendeert in 't aencomende brieffboeck onder de papieren van Java's Oostcust te beoogen zy, hebbende wyders gemelte schip Japan tot inladinge van Samarang alhier overgebragt:

30000 bossen pady;

200 korven swarte suycker;

120 anckerstocke;

279 cleene riemhouten, bedragende met malcanderen.... f 2911:6:4.

's Namiddags verschynt hier insgelycx mede ter rheede 't jagje off frogat de Snauw, doch ledigh en alleen met voorstaende duplicaatschryven, als zynde tegelyck met het schip Japan van Samarang herwaerts affgeseylt.

16 d^r. Des 's avonts vertreckt vanhier naer Arrakan de fluyt Spanbroeck en daarmede 't gedestineert opperhoofd, den ondercoopman Dirck Vonck, mitsgaders syn genomineerden secundo, den bouckhouder Zacharias Coenraats, medenemende een ampele instructie tot hun narigtinge wegens Comp^{es}. saecken en belangh aldaer benevens oocq een cleen briefje aan den adsistent en presenten p^t. gesaghebber Anthony Cramer en den verderen raat, en daerbesyden insgelycx een missive aen den Conincq in Arrakan, alle op heden by Haer Ed^s. geteekent, behelsende alle soodanige ordres, considerationen en advertentie etc. als uyt derselver inhoud by 't affgaende brieffboeck in 't largo en oocq by 't verbael specificce staat te lesen, behalven dat egter het briefje aen den Conincq in Arrakan volgens de presente ordre en methode oocq in syn geheel hieronder wert geinsereert, luydende dusdanigh:

Missive, van Haer Ed^s. aen den Koninck van Arrakan geschreven.

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raaden van India senden desen brieff aen den grootmogende ende seer beroemden Koninck van Arrakan, welcke onder de wereltsche Coningen blincken gelyck de son onder de ligten des hemels, wiens groote macht zy alle ontsien, altyt victorieux over zyne vyanden, heer van den gouden hof ende van Seria Jusa Pura, Senda Soudorma Raza.

Uw Mayesteyts 2 brieven van 11 December des gepasseerden en 22 February deses jaers hebben wy in January en Juny laastleden met groote blytschap en contentement ontfangen, zoo ten belange van de tydinge, die wy daarmede van Zyn Mayesteyt goede lichamelijke toestant en desselfs rycx welvaaren hebben verstaen, als de goede genegentheyt, die daeruyt t'onswaert bespeuren, welck een en ander verhoopen altoos sal duuren, sullende aen onse zyde niet in gebreke blyven alles te contribueeren dat van goede vrunden tot onderhoudinge van vruntschap gerequireert wert, ten welcken insigte dan by ⁽¹⁾ desen wederom affgaende versoecken Syn Mayesteyt vermogende hulpe tot het invorderen van de schulden, die het overleden opperhoofd Balthazar Hinloopen heeft naergelaten, opdat deselve d'E. Comp^{es}. weer te goede mogen komen en wy nieuwe oorsaecken erlangen van danckbaerheyt.

⁽¹⁾ Dit by heb ik ingelascht.

Vorders bevelen wy onder Zyn Mayesteyts goede zorg den persoon van Dirck Vonck, die wy in plaats van den laasten resident Thomas Stael tot ons opperhoofd nu oversenden, opdat hy aldaer nevens Comp^{te}. goederen en vordere dienaren onder zyne cragtige beschermingh magh residieren en onse saecken allenthalven gerustelyk bestieren, waerop ons verlatende sullen besluyten met versoeck dat dese nevensgaende geringe gifte tot een teecken van onse genegentheynt mach ontfangen werden, bestaende in:

- 3 silvere coppen, staende yder in een verlacte bandees;
- 2 kassen roosewater;
- 60 ₧ canneel;
- 50 ₧ nagelen;
- 50 ₧ notenmuscaten;
- 50 ₧ foely.

Geschreven in 't Casteel Batavia, hooftvestinge van 't coninckryck ⁽¹⁾ Jaccatra op 't eylant Groot Java, desen 13 dach van de maent September 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was getekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^{te}. zegel in rooden lacke gedrukt en daeronder:)

Ter ordre van hooghgemelte Haer Ed^e.

(En was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Hebbende voorts gemelte fluyt Spanbroeck vanhier tot den ryshandel en inkoop van dien naer Arrakan afgevoert de onderstaende contanten en coopmanschappen etc. als te weten:

12841 guldens aen zilvere specien;

6000 ₧ sandelhout;

160 ₧ nagelen;

160 ₧ noten;

80 ₧ canneel; voorts noch eenige provisien, schryfftuygh, medicamenten, schenckagie en andere goederen, tesamen niet meer bedragende als een somma van..... / 16166 : 3 : 15.

17 d^e. Heden 's avonts laat zyn alhier buyten de Diestpoort tusschen de vaert Molenvliet en de rivier Corcot omtrent de thuyt van den capiteyn Herman Egbertsze door een schielyck ontstaene brant ongeveer 12 off 14 bamboese pedacken in de assche gelegd, doch wiert hetselve doen voorders door goede debvoiren tydich wederom gebluscht.

18 d^e. 's Middachs erlangen per Javaens vaertuygh van Bantam een briefje, door den adsistent Gerrit van Loveren aen Haer Ed^e. den 15 deser geschreven, dicterende :

⁽¹⁾ Er staat: *coninck*.

dat den gebannen Pangeran Loor van Lampon den ouden Sulthan door een briefje seer instantelyck hadde versoght dat hem van den jongen Conincq pardon verleent en hy alsoo van syn elendigen staat op voorsz. Lampon weder verlost mogte werden, en alhoewel deswegen door den ouden Koninck meest alle de grooten aen syn zoon tot intermissie waeren gesonden, soo en was Zyn Hoogheyt denselven jongen Conincq geensints daertoe te bewegen geweest, maer had ter contrarie verklaart het gantsche ryk te willen wagen, indien syn vader den genoemden Loor van Lampon weder vryheyt gaff en Tartiasa terugge deede komen etc.

19 d°. 's Morgens gewert ons weder per Javaens vaertuygh een briefje van Bantam, door den adsistent Gerrit van Loveren op eergisteren aen Haer Ed°. gecarteert, behelsende dat den jongen Coninck den Keey Singa Wipraua van Bantam na Sillebaer met brieven aen den gouverneur aldaer hadde afgevaerdigt mitsgaders noch een complimentbriefje aen die van Banca, tot advertentie dat de voorgenome ambassade aen de regeerders van Banca weder opgeschort was geworden, tottertyt toe dat de tegenwoordige tweedraght met zyn heer vader bygelecht en in beter verstandt gebracht soude zyn;

volgens de gerugten souden den jongen Conink na Tangerangh en Lampon eenige syner hovelingen affgesonden hebben, om aldaer op te nemen hoeveel wechgelopene slaven sich thans op die plaetsen onthielden en te ervaren off se met het getall, door onse ambassadeurs aen Zyn Hoogheyt opgegeven, quamen te accordeeren, belastende meteenen voortaan syn volck om alle vlugtelingen van Batavia komende op lyffsstraffe niet te verbergen maer ten spoedigsten naer Bantam over te senden;

over de wechgelopene Europeanen van Comp°. onderdanen tot Bantam had den jongen Conink als hooft gestelt den besneden Hollandtsen metselaer Hendricq (1) off anders nu Keey Loera genaemt, die mede belast was alle namen dier weglopers op te brengen;

thien Bantamse Chinesen, een vaertuygh met cleden en amphioen affgeladen hebbende om ter sluyck na de Oostcust van Java aff te senden, waaren door de boomwagters ontdeckt en de cleden ten bedrage van 5 à 6000 realen agterhaelt, doch den amphioen voor derselver aencomste in zee gesmeten etc.

's Namiddags erlangen noch met een ander Javaen een nader advisbriefje van den voormelten adsistent van Loveren tot Bantam, op gisteren geschreven, dienende eenlyck ten geleyde van een briefje door de opperhooffden van 't jacht Jamby, uyt het vaderlant in de Straat Sunda aengecomen den 16 deser, eenlyck behelsende hunner behouden verscheyninge aldaer.

20 d°. 's Namiddags wert ons per Javaens vaertuygh toegebracht een cleen advisbriefje, door de opperhooffden van 't jacht Negombo, comende insgelycx uyt het vaderlant, in de Straat Sunda aen Haer Ed°. den 17 deser gecarteert wegens hunne geluckige verscheyninge aldaer.

Heden ter extraordinaire vergaderingh onder 't affhandelen eeniger saecken

(1) Deze ruimte is in het HS. opengelaten. Bedoeld wordt Cardeel.

heraeckende Mallabaar is verder op 't schriftelyck versoeck van den Heer Extraordinaris Raat en Out Gouverneur van Ceylon Ryckloff van Goens de Jonge syne E. desselfs demissie om met de aenstaende retourvloot te repatrieeren toegestaan en geaccordeert.

En soomede aen Willemina van Veerendael, weduwe van wylen den oppercoopman Jan de Conincq, om insgelycx met d'eerste retourvloote naer 't vaderlandt te mogen vertrecken met haer kindere na haer man zaligers qualiteyt.

Wyders is aen den ouden Ceylonsen adigar van Matule, Dom Gaspar Sinnewirad modeljaar, anno 1677 op voorgeven en suspitie van eenige verraderyen door den Heer Gouverneur Rykloff van Goens de Jonge politiquelyck van Ceylon herwaerts opgesonden, op desselfs instantigh versoeck alsnu toegestaan en vergunt om weder met fatsoen met de tegenwoordige schepen naer Ceylon te keeren en hem onderweegs met zyne byhebbende dienaren in de cayuyt te froyeren, om denselven aldaer wederom te employeren off wel ⁽¹⁾ in stilheyt te laten syn leven eyndigen, en hem desselfs noch aldaer zynde landeryen weder in te ruymen.

Wesende verders op heden oocq noch geresolveert den optreck der borgerye deser stede desen jaer om redenen noch te laten geschieden, te weten die van de Nederlanders op 30 deser maent, item die van de Mardykens, Pampangers, Bandanesen en andere inlanders etc. 8 dagen daeraen, mitsgaders die van de Maleyers en Balyers wederom 8 dagen later, en insgelycx sulx nu mede van onse Javaense ingelanden (die nogh noyt bevoorens hebben opgetrocken) 3 dagen daeraen te laten geschieden, omme deselve alle in beter postuur en ordre te krygen ende de mancquerende officieren meteenen te doen suppleeren, gelyck alles breder by 't resolutieboek te beoogen zy.

21 d°. 's Avonts becomen per Javaens vaertuygh van Bantam een briefje, door den adsistent Gerrit van Loveren gisteren aen Haer Ed^e. geschreven, dicterende eenlyck dat men rugte den ouden Conincq sigh binnen Bantam eenige dagen ten huys van den gewesen sabandaer verholten opgehouden hadde, en van voornemen soude zyn op Tanara in 't gebergte te gaen huyshouden, doch hem sulx door zyne grooten affgeraden zynde, had dien ouden grysaert vastgesteld eerstdaags nevens eenige syner vertrouwste grooten met duysent man naer Tangerang te vertrecken om langsaemerhandt dien troep aldaer te vergrooten;

't France schip Le Soleil d'Orient was voorgisteren van Bantam met haren commissaris Boureau wederom naer Souratta vertrocken etc. met een goede quantiteyt coper, spialuter, alluyn etc. op vragt voor andere en omtrent 5 à 600 bharen peper en party porcelyn voor haer eygen reeckeningh.

22 d°. Naermiddags naer den gewoonen godtsdienst komt alhier ter rheede uyt ons vaderlant te verschynen 't jacht Jamby, waer schipper op is Leendert Maas en boeckhouder Pieter Godschanck, synde den 26 February passado uyt Texel in zee gelopen voor de camer Amsterdam met 93 koppen, te weten 67 zeevarende en 26 krygsluyden, hebbende ⁽²⁾ door storm onder 't eylant Wigt moeten ankeren, alwaer noch 2 soldaten in Comp^{te}. dienst hebben aengenomen

⁽¹⁾ Er staat: wil.

⁽²⁾ Het HS.: *helsende*.

doch daerentegen weder 6 krygers door 't wechlopen verloren, zynde daerop den 30 Maert weder uyt Engelandt gestevent en den 7 July aen de Caep de Goede Hoop gearriveert, alwaer maer een soldaet gelicht zynde, waren se voorts den 20^e desselven maents naer Batavia geseylt, hebbende gedurende de reyse geene overledene gehad, sulx hier te lande brengt 62 zeevarende en 26 militairen, in 't geheel 88 gesonde coppen. De patriase papieren, door gemelte bodem ons toegebracht, bestaen in een duplicata generale missive der Ed^{le}. Heeren XVIIe uyt Amsterdam, aen de Hooge Regeringe van India den 21 November 1679 geschreven, mette sulcke bylagen als op 13 deser per 't schip Silversteyn syn overgebracht, benevens een nader gesloten briefje, door Haer Hoogh Ed^e. aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens particulier geschreven, mitsgaders noch een soodanigh off nader origineel briefjen, in dit paquet daernevens mede apart gesloten ⁽¹⁾, geconsigneert aen den Generael en Raden, onder welckers opschrift getekent stont 't volgende: dese niet te openen als alleen agt dagen naer de lecture van de principaele generale brief. Daerop dan gelet en aengemerckt wesende dat de voorgeciteerde generaele brief al meer als 8 dagen geleden en voor 't eerste op primo deser hier zy aengebragt per 't schip Hendrick Maurits, soo is by de vergaderinge verstaen gemelte aparte briefje nu al meteenen aenstonts te openen, en 't gunt dan bevonden is alleen gerigt ten reguarde van den E. Volckert van Goens, dat denselven, onaengesien Haer Ed^e. ordre ⁽²⁾, by de generaele missive van 21 November vervat, om te moeten repatrieeren, nu egter om redenen sonde vermogen buyten qualiteyt en gagie hier te verblyven tot nader ordre. Voorts noch een dubbelde origineele missive der camer Amsterdam aen Haer Ed^e. van dato 7 ⁽³⁾ November anno passado, met noch een copie missive, door d'Ed^{le}. Heeren 17^e aen de respective gouverneurs, directeurs en commandeurs op Ceylon, Cormandel, Persia, Souratta, Bengala en Mallebaar almede den 21 November 1679 gecarteert, met noch verscheyde andere documenten, bestaende wyders het ingeladene in 't jagt Jamby voor India uyt de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, als:

53760 guldens aen contanten;
 2600 p^e. rouwen barnsteen;
 5 groote cassen fyn gepalyst d^o.;
 6 pees gecouleurde laeckenen;
 12 d^o. sergies;
 3258 R alluyn;
 72587 R gesorteerde yser;
 61631 R loot;
 20 vaten diverse spyckers;
 141 R couchenelle;
 100 stucx walrusttanden;
 15 paer pistoolen;

⁽¹⁾ Er staat: *aparent gesloten*; na de *r* schijnt de corrector eene *t* ingevoegd te hebben

⁽²⁾ Dit *ordre* is door mij ingelascht.

⁽³⁾ Daar het HS. vóór dit cijfer een gat heeft, kan men ook lezen: 17 of: 27.

- 2565 stux Frans ruytglas;
 47 geele copere platen;
 3 trommels met toebehooren etc.;
 54 p^r. Muscovische jugten;
 26 R styffsels;
 6 R gevreven vermiljoen;
 98 tonnen vlees;
 50 vaten speck;
 50 halve vaten haentjesbier;
 5 tonnen wit sout;
 165 riemen divers papier, voorts noch verscheyde gereetschappen, equipagie-
 en andere consumerende goederen, belopende tesamen behalven de
 100 rd^r. voor de reys een somma van / 105933:16:—.

Met aengetogen bodem hebben wy besyden d'voorstaende patriase schriftuuren van Caap de Goede Hoop noch mede ontfangen een cleen brieffjen, door den commandeur Symon van der Stel en den raadt aldaer aen Haer Ed^s. geschreven den 19 July 1680, behelsende niets bysonders, nodich alhier aen te toeekenen, gelyck sulx by 't aencomende brieffboeck onder de Caapse papieren is te beoogen.

's Namiddags erlangen per Javaens vaertuygh een cleen brieffje van de overheden van 't schip de cat Opmeer, comende van Ceylon en nu Nagapatnam, in de Straat Sunda op eergisteren geschreven, dienende eenlyck tot verwittiginge hunner komste nae een lange reyse met party slaven van Colombo en veele siecken etc.

's Avonts gewert ons van Tanjongpoura off Carwangh per terughgecomen vaertuygh door den inlants corporael Gabriel Cardosa een brieffje van den gesachhebber, den vaendrigh Jan Bervelt, uyt 's Comp^{es}. veltschans aldaer op gisteren aen Haer Ed^s. gecarteert, eenlyck tot geleyde van gemelte vaertuygh met 900 bossen pady, kostende 1 $\frac{1}{2}$ rd^r. 't cento etc., gelyck dat en 't geene verder wegens 't procureren van pady, bamboesen etc^r. geadviseert wert, by 't aencomend brieffboeck is te leesen.

Wyders is heden goetgevonden tegens den aenstaenden vastgestelden optreck op den 30 deser over de pennisten etc. bescheyden in 't casteel, item de pennisten en andre in de stadt alsmede van de ambagtsgesellen en de marinen onder den equipagiemeester en oocq van 't ambagtsvolck, in 't quartier onder den fabrycq bescheyden (als zynde de electien van de borgerye op den 7 Juny na gewoonte reets geschiet) alsnu tot officieren van dese 4 comp^{es}. Comp^{es}. dienaren opnieuw aen te stellen en te verkiesen, als te weten:

over de comp^e. pennisten in 't casteel:

d'E. Joan van Hoorn tot capitain by optredinge in plaatse van d'E. Gerrit Vrelant, die affgaet;

d'E. Mattheus van Lugtenburg tot vaendrigh, nieuw vercoren in plaatse van de E. Joan van Hoorn;

en tot sergiant:

Joannes de Raat, nieuw vercoren;

over de comp^e. pennisten in de stadt:

d'E. Marten Pit tot capiteyn, nieuw vercooren in plaats van d'E. Martinus Caesar, die overleden is;

d'E. Jacob van Dyck tot luytenant, nieuw vercooren in plaats van de E. Nicolaes Baukes, die affgaet;

tot sergeanten:

Hendrick Cansius;

Louys de Keyser;

Steven Schorer;

over de comp^e van den equipagiemeester:

Harman Lodewyxe tot luytenant, nieuw vercoren in plaats van de E. Abraham Jongelingh, na 't vaderlant vertrocken;

tot sergeanten:

Frans Jansen;

Jan Carstense;

over de comp^e. ambagtsgezellen onder den fabryck:

Jodocus Hillebrants tot luytenant by optredinge in plaats van Marten Nedrigsmit, die affgaet;

Cornelis Antonisse tot vaendrigh, nieuw verkooren in plaats van Jodocus Hillebrants;

sergianten:

Jan Gerrittse;

Meyndert Luloffsen.

Alle welcke nieuwe officieren ten dage van den optreck voor haer comp^{en}. op 't pleyn naer gewoonte door Haer Ed^e. sullen werden voorgesteld en bevestight.

Wyders is te deser tyt noch verder by Haer Ed^e. wegens de saecken beraeckende Mallebaer alsulx in Rade van India verhandelt en vastgesteld als by 't resolutieboek in 't breede staat te lesen.

25 d°. 's Avonts verschynt te deser rhee de uyt 't vaderlant over Caap de Goede Hoop 't jaght Negombo, daer schipper op is Andries Therthoolen en boeckhouder Arnoldus Snoek, zynde den 26 February voor reequeningh van de camer Amsterdam uyt Texel in zee gelopen met 104 coppen, te weten 70 zeevarende en 34 militairen, doch door harde storm onder 't eylant Wigt moeten ankeren en, aldaer een matroos vermist hebbende, den 29 Maert uyt Engeland weder voortgeseylt en den 30 Juny aen de Caap de Goede Hoop aengelant, alwaer naer 't lichten van 3 zeevarende en 1 soldaet en daertegen weder 8 zeevarende en 2 militairen overgecregen hebbende, den 20 July in comp^e. der schepen Ceylon, Silversteyn, den Briel en Jamby etc. herwaerts gezeylet waren, zynde gedurende de reyse maer een soldaat en een matroos overleden, alsoo dat dit jagt hier in 't geheel te lande brought 73 zeevarende en 35 krygers, tesamen 106 mannen, en werden ons daarmede toegebracht de duplicata generaele en particuliere brieven, die wy op 13 en 22 deser per de schepen Silversteyn en Jamby hebben erlangt en d'welcke hiervooren onder die datums staen geciteert, gelyck mede de advisen van den commandeur Simon van der Stel en raat der Caap van dato 19 July.

Zynde ons wyders door de opperhooffden van desen bodem onder anderen by navraage off zy 't schip Ceylon niet hadden gesien noch gerescontreert, verclaart dat zy by geen scheepen al den tyt van 5 weecken en kort na hun vertreck van de Caap hadden geweest; maer hebben zy egter weten te relateren dat se op den 28 Augusto voorleden op de hoogte van 28 graden 16 minuten Zuyderbreete ontrent 40 mylen nae gissinge buyten het Zuydland hadden gesien een boot ofte ander vaertuyg met een emmerzyltje ontrent 2½ à 3 mylen waters van haer, sonder te weten wat hetselve eygentlyck voor een zeyl ware geweest, hebbende van 's morgens ten negen uyren tot 's avonts in den donckeren 't selve in 't gesicht gehouden te loeffwaert van haer, sulx zy daer niet by conden comen en presumeeren dat d°. vaertuygh haer mettet schip niet sullen hebben gesien, omdat het dien gantschen dagh te loeffwaert wel claer maer onder de ly seer dysigh en doncker weder had geweest, als sullende andersints wel buyten twyffel na haer toegegiert hebben, en sonder dat zy 't selve daags daerna weder konden in 't gesicht krygen, maer mette nagt van onttonkert raecten.

Bestaende wyders de ladinge van aengetogen jacht Negombo voor den omslagh in India in de volgende coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

in 't jagt Negombo voor Amsterdam:

53760 guldens aen contanten;

385 ₧ barnsteen;

5 p°. gesorteerde phelpen;

6 d°. gesprenckelde lakenen;

58191 ₧ groot loot;

74937 ₧ diverse eysers;

7350 ₧ gesorteerde spykers;

144 R couchenille;
 4000 p^a. gesorteerde ruytglas;
 5362 R alluyn;
 66 p^a. Muscovische jugten;
 100 halve piecken;
 200 paren neusbrillen met huysjens;
 6 trommels met haer toebehooren etc.;
 58 tonnen vlees;
 25 vaten speck;
 25 vaten boter;
 50 halve pypen haantjesbier;
 5 smaltonnen wit sout;
 30 vaten harpuys;
 20 d^o. picq;
 163 riemen divers papier;
 35000 p^a. extraordinaire dubbel schaften, voorts noch verscheide materialen,
 equipagie- en andere consumerende goederen, bedragende, behalven
 100 realen voor de reys, een somma van..... f 99129:12:8.

's Avonts senden Haer Ed^e. per burgerchialoup van den Ambons borger
 Christoffel Boudewyns een advisbrieffjen naer Amboina aen d'Heer Gouverneur
 Robbert de Vicq ende den raat aldaer ten casteele Victoria, op heden geteeckent
 en van soodanigen inhoudt als by 't affgaende brieffboeck en verbael ingeschreven
 in 't brede staat te beogen.

24 d^o. 's Morgens erlangen per den burger Pieter van Ruygen een brieffje
 van Tegael, door onse residenten aldaer Thomas Grinnel en Aernout Grevinck voor
 drie dagen aen Haer Ed^{le}. geschreven, dicterende dat den 14 deser seecker Javaens
 contingh aldaer onder de wal en 't volck aen lant komende op de affvrage onser
 residenten, waer se vandaen quamen, hun eerst bericht hadden van Batavia en
 met behoorlycke passe voorzien te syn en aldaer maer om versch water aengegiert
 en van voornemen waeren verder om de Oost van Java ten handel te vaaren,
 doch vermits men van dese quanten van terzyden berigt wiert, datter rovers soudent
 zyn, soo had men oocq nae gedaene visitatie 't selve waer en in d^o. conting maer
 een valsche nagmaeckte off geschreven Batavische passe met een gefingeerde
 subschripte eenes noyt gehoorden sabandaers gevonden, zynde die quanten boven
 eenige kleeden met overvloedigh geweer en ammonitie ryckelyck voorsien, sulx
 dan de onse daeruyt en uyt hunne differerende examinatie en verklaringen ⁽¹⁾
 genoechsaem quam te blycken dat 't zeeschuymers waren, en ten welcken eynde
 men deselve dan, bestaende in den Malleytzen anachoda genaemt Intche Hasie met
 16 soo Maleytse als Macassarse coppen, in verseeckeringe genomen en de ingeladene
 goederen tot nader ordre mede aengehaelt en gesequesteert waeren etc., gelyck
 sulx in 't breede by 't aenkomend brieffboeck onder 't quartier van Japara staat
 gespecificeert.

⁽¹⁾ Er staat: *overklaringen*.

's Voormiddags omtrent negen uyren komt den capiteyn Willem Hartsinck binnen by Syn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael met eenige Javaense hoofden, te lande van de rivier van Carwang herwaerts gecomen, daeronder den voornaemsten genaemt Keey Maas Pougat, medebrengende een briefje in 't Javaens van den Tommagon Natta Jouda, welckers translaet op den derden deser hiervooren reets geinsereert te vinden, alswanneer 't selve door haerlieden overgebragt en door capiteyn Hartsinck overgelevert is, werdende dese onse Javaense onderdanen door Zyn Ed^e. met sirypinangh en een glas wyn beschoncken en alsdoen wederom door capiteyn Hartsinck naer buyten geleydet, die hun oock haer defroyement na de Javaense wyse bestelt en besorgt.

Heden ter ordinaire vergaderingh is aen den schipper Christoffel de Vos voor hem en de opperhoofden van 't schip Hendrick Maurits voor gedaene spoedige uytreyse uyt het vaderlant in 6 maanden en 7 dagen van wegens de camer van Zeelant toegelecht de volle sesmaendige premie.

26 d^e. 's Avonts gewert ons per Javaens vaertuygh van Bantam een briefje, door den adsistent Gerrit van Loveren aen Haer Ed^e. op gisteren geschreven, behelsende dat den ouden Sulthan, op Turtiassa seer sieckelyck zynde, doorgaens kermde om syn broeder den Pangerangh Loo en Keey Aria Monjaja noch eens te mogen sien, en dat hy den meesten tyt van party priesters waer vergeselschaft, en wyders dat gemelte ouden Konink syn vier soons nevens de prinsesse Ratou Poutra alsmede den Engelschen agent by sich op Turtiassa onthouden hadde, en die daer oock alle verscheenen waeren uytgenomen den jongen regerenden Sulthan, die sig thans in syn paleys op Bantam van een stercke wagt, met gemalyde rocken en schietgeweer versien, liet bewaaren sonder buyten de stadt te vertrecken, hebbende 't nieuwgemaecte huys van zyn broeder Pangeran Pourbaya tot de gront toe doen affbreecken onder schyn van 't selfde te willen copen, en wyders noch al zyne slaven en kleen geschut mede naer sigh genomen, gelyck dat breder by 't aenkomend briefboeck is te lesen, daeruyt niet als verwarringhe in dat ryk eyndelycq schynt te sullen broeden.

27 d^e. 's Avonts comt alhier van Japara over Tegaal aen te landen de fluyt Goylant met een missive, door den oppercoopman Cornelis Bartelse Marchier en den Japaersen raat aen Haer Ed^e. op den 18 deser geschreven, behelsende dat den commandeur Coupar den 9 d^e. met onse militaire en treyn neffens den Sousouhounangh met zyne groote Javaense swite des daegs daeraen van Samarang naer Wanacarta ende Mattaram op reys vertrocken waren;

den Pangeran Tsacra Ningrat en Tommagon Jouda Nagara (waervan op den 14 deser gesproken zy), door den Sousouhounangh geordonneert omme tesamen en gecombineert de nieuw ontstaene beroerten op 't eyland Madura weder tot vorige ruste herstellen en ten dien eynde Syn Mayesteyt beloften gedaen hebbende om malcanderen getrouwlyck by te staen, waren (volgens de advisen van Sourabaya) contrarie van dien op Grisse van malcander gescheyden en den Tommagon Jouda Nagara met syn volck sonder Tsacra Ningrat off Sourabaya aen te doen naer Maduura vertrocken, daer hy 't contrarie hadde behooren te doen om met d'onse en Tsacra

Ningra op Sourabaya te overleggen wat ten meesten nutte van zyn heer en meester diende by der hant genomen, en vermeenden d'E. Bartelsze dat de diffidentie tusschen dese beyde hoofden tot de Madurese herstellingen wel hinderlyck soude connen wesen, gelyck sulx en 't verdere by 't aencomende briefboek specifice zy te lesen, hebbende wyders gemelte bodem tot inladinge van Japara overgebracht de volgende contanten, coopmanschappen etc. als te weten:

39738 guldens aen contanten in silvere Spaanse realen en andere munten;

435 picols swarte suycker;

1000 stux gesaegde plancken:

100 coyangs sout, bedragende met malcanderen een somma van / 42955: 12.

Zynde ons verders met aengetogen fluyt Goylant van Tegael, daer zy, als vooren gesegt, en passant heeft aangeweest, oock toegebracht een briefje, door de residenten Thomas Grinnel en Aernout Grevinck aldaer aen Haer Ed^e. drie dagen geleden geschreven en gedateert, behelsende geene bysondere saecken, nodich hier aen te teecken, als dat aldaer twee gontons, d'eene met een France en d'andere met een Deense vlagge en passe, waren gepasseert en sonder yets te doen aangeweest etc., gelycq by 't aenkomend briefboek breder staat te lesen.

Aengesien bevonden zy dat de nalatenschappen van Comp^{te}. affgestorvene dienaren door desen en geene, die daarop eenige pretentie vermeynen te hebben, dickwyls met arresten en andersints komen becommert te werden juyst in den tyt off weynigh bevoorens het vertrecq der vaderlantse retourvloote etc., als wanneer men gewoon is de penningen der vercopte nagelate goederen geprocedeert na 't vaderlant te remitteeren en aen de erfgenamen over te maecken, waardoor dan veelyts comt te geschieden dat die middelen noch een rond jaer alhier soudon moeten overblyven tot schaede en nadeel dergeener, die daeraen gelegen zy, soo is om 't selve te weeren en voor te comen op den 4^e October des voorleden jaers alsdoen ten dien eynde een biljet gecouchieert en doenmaels oock publyck aengeslagen, en welckers inhoud in 't affgeleyde daghregister in zyn geheel is te vinden, en welck geciteerde biljet dan op 't versoecq van den curateur ad lites Manuel Bornezee dan nu wederom gerenoveert en aengeslagen zy geworden, met dit volgende byvoegsel tot ampliatie off notitie.

By renovatie van 't bovenstaande biljet wert mits desen de novo aen een ygelycq bekendgemaakt haere actien, in den inhoud deses vermelt, die imant soude mogen vermeynen op off jegens den curateur ad lites te willen institueeren, sulx te moeten doen in den tyt van 14 daagen, op poene van versteck als boven zy aengeroert.

(Onder stont:)

In 't Casteel Batavia den 27 September des jaers 1680.

(En noch lager:)

Ter ordonnantie van Haer HooghEd^e. den Gouverneur
Generael en Raaden van India

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Heden is ter vergaderinge aen den ondercoopman Gerraerd Reynst op syn versoek vergunt om met d'aenstaende eerste retourschepen te mogen repatrieeren.

En wyders op de instantie van den oppercoopman Willem van Dam goetgevonden van zyne by de Comp^e. op intrest staende penningen ter somma van 24200 rd^s. een gedeelte van 8200 rd^s. aen hem te laten uytkeeren, temeer doch daer geen reden ter contrarie syn en in alle gevallen het resterende capitael genoeg sal wesen, indien door den fiscael van India in 't aenstaende yets te synen laste mogte werden uytgevonden etc., gelyck dit breder met de omstandigheden by 't resolutieboek geëxtendeert is te beoogen.

28 d^e. 's Avonts senden Haer Ed^s. een provisietingangh met den bouckhouder Claas van der Hart, die de versoghte verstreckinge voor 't guarnisoen aldaer sal uytheelen, naer de rivier van Carwangh, en daarmede een cleen briefje aen den vaendrig Jan Bervelt tot Tanjongpoura ten geleyde van de overgaend provisien en tot rescriptie van de ontfangene briefjens, van alsulcken inhoud als by 't affgaende briefboek staat te lesen.

29 d^e. 's Namiddags comt alhier van Macassar te pasesseeren de fluyt Delfshaven, medebrenghende een largo missive, op de ample derwaerts affgegaene van den 18 May door den heer president Jacob Cops en raadt ten casteele Rotterdam aen Haer Ed^s. den 15 deser gedateert, verselt met verscheyde bylagen, en daerbesyden noch een cleen naebriefje door den gemelte E. president Cops aen Haer Ed^s. van den 16 deses maants, dienende alleen ten geleyde van eenige tydinge, aldaer op 't affvaerdigen van desen bodem wegens de saecken in Ternaten over Amboina gecomen, die hieronder sullen volgen, en daerbenevens noch besyden de Macassaerse bylaagjens oocq vyff stucx Maleytse briefjens, door de Coningen van Biema, Dampo, Tambora en Sumbauwa, item den Moor chodja Derwits, alle aen Haer Ed^s. alhier geschreven, welckers translaten hierna op syn tyt sullen volgen, altooren genoteert hebbende 't geene ons vandaer voor nieuws toegecomen zy, en eerst uyt de algemeene missive van d'E. president Cops (ten principalen, als gesecht, gericht tot rescriptie op de ontfangene brieven vanhier raeckende Radja Palacca ende de verdere bontgenoten aldaer); voorts had men van Bouton berigt dat dien Koninck overleden en in syn plaetse weder tot Konink verkoren was den Radja Libele, die uyt den hoofde van syn geboorte (naest den goegoegoe Diepalauw, die de regeringe als Conincq gedeclineert doch egter nu soowel als tevooren 't gandse bestier in handen heeft) de wettigst en geregste daertoe wiert geoordeelt; oock soude volgens het aenbrengen van den Boutonsen tolek een gesant geprepareert werden om den E. president Cops notificatie daarvan te doen en Comp^e. approbatie op die haar verkiesinge, als waertoe se oocq door contract verbonden zyn, te versoeken;

den capiteyn Jan Fransen, met een recreut van 100 Nederlandse militairen vanhier naer Sourabaya en vandaer door den commandeur Couper wyders mettet jagt de Flaman en die militaire langs de wal van Sumbauwa voorts na Macassar affgesonden zynde, omme onderweegs de affgeweeckene Macassaerse vaertuygen van Palaccas vloot met sich naer Macassar te slepen, was aldaer den 6^e deser wel aengelant, hebbende eenigen tyt soo tot Sumbauwa als in 't distrikt van Dampo en Biema

doorgebracht, doch onder andere hem oocq besigh gehouden ⁽¹⁾ om den wreveligen Bonmisoro, die hem tegens den Konincq van Tambora noch opposeerde, te voorschyn te doen comen, maer denselven niet connen attrapperen;

's Comp^{es}. logie was den 11 Juny passado op Biema voor de compste van den capteyn Jan Francen aldaer t'eenemael verbrant en eenige diverse kleeden en 250 @ loot daerby voor d'E. Comp^e. verloren;

en soo was mede op den derden deser op Macassar in 't quartier Vlaedingen des namiddags omtrent de clocke ten twee uyren een seer schielycken brant uyt het huys van den overleden sabandaer Evert Pieterse ontstaen, die in min dan een uur tyts uyt 't middelste, voornaemste en beste van die negorye door de stercke zuydwestewint met over de 80 huysen in de assche hadde gelegd, niet buyten suspitie dat deselve door eenige schelmen aengesticht zy geweest, waardoor de dienaren en ingesetenen, aldaer woonaglich, van al wat se in de werelt gehadt hadden berooft waaren geworden sonder 't minste te hebben kunnen bergen;

uyt Ternaten had men aldaer by schryven en nevensgevoegde documenten, uyt Amboina ontfangen, volgens 't overgesonden extract berigt gekregen dat d'onse naer alle vergeeffse pogingen om de saken in der minne met den gevlugten Koningh Amsterdam by te leggen, eyndelingh waren genootsaecht geworden de hant aen 'tswaert te slaen ende, nadat de Ternatanen op den 19 Juny laastleden d'eerste hostiliteyten begonnen en slagh gegeven hadden, haer verder met sooveel vigeur tot defentie vertoont als in haer vermogen was, doch den 23 daeraen onse magten, ordentelyck onder den E. mayoor Saint Martin nevens den commandeur Lobs en den oppercoopman Cornelis van der Duyu verdeelt, aen lant gebracht zynde, soo was haere voornaemste sterckte ⁽²⁾ Goffasa, daer den Ternataen minst op verdagt scheenen, door den mayoor veroverd, en cort daerna oocq haer grot casteel Gilolo ingenomen sonder datter veel meer wederstant geboden wierden, vlugtende den vyandt verders boschwaert in met sooveel hy dragen konde, wesende daerop alle haere retrenchementen van swaare paalwercken langs de stranden, wel een myle verre uytgereckt en seer voordeligh gesitueert, t'eenemael vernielt en 'tgroot casteel Jelolo ende stercke Gamma insgelyx gedemanteleert, dogh Goffasa wel gesloten vooreerst in possessie gehouden, en soomede was de sterckste vestinge der Moluccos op Sawoe sonder tegenstant op den 8 July vermeestert en in besit genomen; en doen voorts naer Dodinge geadvanceert synde, had men 't selve verlaten gevonden, werdende de ronduyt aldaer onder de voet geworpen, dogh stinde echter niettemin die post mede vooreerst beset te worden;

de Tidoresen hadden haer wel met een uytterlycke inclinatie aen de zyde van de Comp^e. gevoecht om haer Ternaetse gebuuren tesamen met ons vyandlycq aen te tasten, en ten welcken eynde den prince Ceram met haer correccoremagt by ons gros omtrent Goffasa was verscheenen, sendende haer gecommiteerdens aen landt, doch die wierden van de Ternatanen afgewesen, behalven dat zy d'onsen tot het landen een verkeerden plaetse hadden gerecommandeert en retournerende

⁽¹⁾ Er staat: *hem oocq besigheden*.

⁽²⁾ Het HS.: *sterckste*.

kort na de verovering van die post weder naer Tidoor, middelerwyle dat zylieden 't verlatene Tosekt ⁽¹⁾ hadden ingenomen en daer se ons volck doen niet alleen meenden uyt te houden maer selfs eenigh recht van eygendom op te fonderen, waerover den gouverneur met den raat soude overleggen (vermits Toseko insgelyx beset diende) wat ten meesten dienste van d'E. Comp^e. daerontrent nodigh waere, en als wanneer de voornaemste advenuen vooreerst gesloten soudén zyn, dogh het was te verwonderen dat men in al 't voorsz. beslagh niet het minste van de saecken en gelegenthey, veelmin van de Ternataan intentie hadden connen ontdekken; dogh schynt de gouverneur Padbrugge by en ontrent deselve soowel als de Tidoresen etc. t'eenemael onbemint en gehaat te wesen en nu met dese overwinninge egter oocq geen eynde of bylegginge van saaken tot herstellinge off vrede te blycken;

die van Chiau w als de Gorontaelders en andere eylanders waren op 't eerst ontbodt van de Compagnie met meerder maght als van haer gevordert was aen 't casteel verscheenen, hun allesints gewilligh tonende, alsoo dat alles sich nogh wel soude schicken en niet te duchten was voor eenige swarigheyt, die uyt dat werck soude comen te resulteren ⁽²⁾ eet^a., gelyc sulx by 't aencomende briefboeck onder de quartieren Ternaten en Macassar breder staat geëxteendeert, en waervan wy eerlange met de verschyninge en becominge der schepen en directe advisen uyt Ternaten wat ampelder en klaerder berigt van onsen gouverneur Padbrugge en gecommiteerdens aldaer hoopen te erlangen, en dat die ontroerten in corten weder herstelt mogen werden, als de Comp^e. in dese tyden gants niet gelyckende noch te passe comende, hebbende wyders gemelte fluyt Delfshaven van Macassar alhier tot inladinge overgebracht:

100000 bossen pady, en voorts noch eenige invendibele en verlege kleden als Japanse coussens en vaderlantse crameryen, belopende maer tesamen in 't geheel..... f 5088:6:8.

Volght nu het translaatbriefje, door den Koninck van Biema aen Haer Ed^e. tot Batavia geschreven en nevens die van Dempo, Tambora, Sumbauwa en van Codja Derwits, als hiervooren is aengeroert, onder de Macassaerse ⁽³⁾ schrifturen per Delfshaven ons toegekomen.

Desen brief uyt een suyvere oprechte genegenthey nevens veele groete van Radja Biema en Toerili Gampo comt aen den Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India, die in grootheyt en staat verheven en seer verstandigh syn om alle zaaken soo te water als te lande ⁽⁴⁾ te bestieren, oprecht in 't straffen van alle misdadigers, zeer medogent met alle arme en nooddruftege, wiens deugdelycke wercken door de geheele werelt daerover beroemt werden.

⁽¹⁾ In het marginaal extract: *toseko*.

⁽²⁾ Het HS: *retulteren*.

⁽³⁾ Er staat: *Macassase*.

⁽⁴⁾ Het HS.: *te landa*.

Vorders den brieff van den Gouverneur Generael ende Raaden van India ⁽¹⁾, die den capteyn Maros heeft gebragt, hebben wy met een oprecht en suyver herte wel ontfangen en den inhoud seer wel verstaen. Dat den Gouverneur Generael ende Raaden van India den capiteyn Maros hebben gelieven te belasten om alle de Bougisen en Macassaren, die op 't landt van Biema woonen, te laten zuiveren, is my seer aengenaem geweest, temeer den capteyn Maros sulx heeft gedaen, en zyn de Bougisen en Macassaren een gedeelte met haer eygen vaertuygen en d'andere met het schip van Bima na Macassar vertrocken exepto myn volck, vrienden ⁽²⁾ ende haere slaven, daerbenevens myn oude moeder, genaemt Bram Panaikan 't Ziny, die schipper Zacharias met myn gesant van Macassar heeft gebracht ten tyde wanneer den admirael Speelman Macassar t'ondergebragt heeft; doen heeft hy alle myne vrunden en kinderen van den Conincq van Macassar genomen en heeft se aen ons gesonden, waervoor met een genege harte van dien tyd tot nu toe danckbaer syn geweest. Noch staet in den brieff van den Gouverneur Generael ende de Raden van India vermelt vanwegen het fortres dat wy hebben laten maecken. 't Zelve en is niet gemaect dat we een ander harte tegen de Comp^e. soude dragen, maer wy hebben sulx van den overleden Generael versogt tot beschermingh van ons eygen land en persoonen, alsoo in dien tyt de gerugten van Java niet ophielden, alsdat Crain Gallissongh voornemen was om op Bima te komen. Dierhalven hebben wy dat fortres laten maken, en dat met kennisse van den Generael die overleden is, anders soudens zulk niet hebben derven bestaen, en ons gevoelen is, alshoon de grooten ons hulp wilde bewysen, zy het soo haest niet soudens konnen doen, omdat Bima, Hoedjongh Pandang en Batavia verre van een anderen gelegen zyn. Dierhalven hebben goedgevonden het fortres op te bouwen, temeer wy berglieden bevroest en swack zyn, 'tgeene de factor de Bok en den fiscael van Dalen mede bekend zyn, ende ingevalle den Gouverneur Generael en Raaden van India ons niet en gelieven te geloven, zal het goed zyn dat den factor, die op Bimo is, hy ons komt t'samen wonen, off dat wy vanhier vertrecken, maer wy bidden den Gouverneur Generael en Raden van India om vergiffenis en dat zy medogentheyte met ons gelieven te hebben en 't fortres dat wy gemaect hebben niet te laten affbreecken, alsoo wy in ons land veel quaadts hooren, gelyck den capiteyn Maros bekend is, en van onsen gesant van Mangary verstaen hebben hoe Arong Teko onse groote, genaemt Amie Mangoe met zyn volck, op 't land van Mangary heeft genomen, waerover wy seer bedroeft zyn; daerom willen wy ons landt beschermen, alsoo wy dese gerugten van onsen gesant hebben verstaen, 't gene een spiegel voor ons is, gelycq het gedoente van Boumisara met Radja Tamboura, en ons gevoelen is, indien Radja Tamboura niet in een fort en woonde, de Comp^e. hem niet soudens connen helpen. Dat zyn de reden waerop wy sien

(¹) Er staat: *Inda*.

(²) Denkelijk te lezen: *myn volcks vrienden*.

en UEd^{na}. gonst oodmoedelycq versoecken, alsoo wy geringe luyden zyn. Wy hebben daervan de groote, brete en diepte capteyn Maros laten zien en bekendgemaect, en 't zelve is als een pagger ofte vestinge. Noch heb ick verstaen dat myn Crain ⁽¹⁾ Panaragang in handen van de Comp^e. is ende Comp^{es}. werck doet, waerover ick zeer verblyt ben, want nu heb ik niemand anders daer myn vertrouwen op stelle als d'Comp^e., die hem zal beschermen en na behooren daerin handelen, en soude de Comp^e. ons land, ons en onse kinderen niet beschermen? En na ons gevoelen, waerom zoude de Comp^e. ons land, ons en onse kinderen eenigh quaad gunnen? Verders wat aengaet de saecke van Radja Bonto Songo en Radja Beko Boedo, Radja Bontoe Songoe is wederom naer Macasser en Radja Leko Boedoe met capteyn Maros vertrocken, maer aengaende het sappan- en soethout, dat UEd^s. zegt de Comp^e. nu niet van doen heeft, wat sullen wy dan doen? alsoo wy onse kost en klederen daarmede hebben gewonnen ende met geen andere mogen negotieeren. Wy en zyn noyt van ons wercq affgegaen, waeraff den factor die in ons land woont getuygenisse zoude connen geven, ende na ons geheugen soo hebben we niets gedaen off 't is met voorweten van den factor die in ons land woond geweest, 't zy in 't wercken, negotieren, helpen off wat begeert, hebben daerinne ons vermogen altyd getoont, maer wanneer den factor Steur den Portugees Balthasar Pinto heeft gerooft, omdat hy geen chiap van de Comp^e. hadde gebragt, tesamen in die tyt met onsen tolck ofte joero bhassa zynde, zoo daerinne door onwetendheyt eenige misdaet mogte begaen zyn, wy vertrouwen dat de grooten het ons sullen vergeven en medogentheyt met ons hebben, ende nu hebben wy alle de Portugesen die in ons land woonen ⁽²⁾ laten vertrecken, behalven eenige arme lieden. Wy hebben voor dees tyt niets aen den Gouverneur Generael te senden, maer bidden Godt dat Hy hem wil zegenen met geluck en een langh leven in dese werelddt.

Geschreven op Bima, Donderdag den ⁽³⁾ in 't jaer 1679 na de geboorte van den propheet Isa ofte Jesus Christus den geest Godts. Eynde.

Volght het translaatbriefje, door den Radja Dampo aen Haer Ed^s. tot Batavia geschreven.

Desen brieff uyt een suyvere oprechte genegentheyt van Radja Dampo nevens zyne veele groete aen den Gouverneur Generael ende Raden van India, die Godt de Heere wil bewaren met een langh leven in dese werelddt, opdat in grootheyt en staat zoo te water als te lande verheven en dat niemand in dese tyt haers gelycken mogen zyn.

Verders is tot myn gecomen een brieff, die capitain Maros heeft

⁽¹⁾ Lees: *myn zoon Crain*.

⁽²⁾ Er staat: *woonenen*.

⁽³⁾ De translateur heeft den datum oningevuld gelaten.

medegebragt, dewelcke icq met eerbiedigheyt en een goed en suyver harte hebbe ontfangen en desselfs inhoud wel verstaen aengaende Bominsoura, wiers beradinge, alshoon lange geduurt heeft, tot geen eynde is gebragt, maer nu sullen wy volckeren van Dompò volgens het aenschryven van de groote met al ons vermogen met de macht van de Comp^e. trachten af te doen, en soo Godt ons in dit werck geluck gelieft te geven, zal de Comp^e. daarvan kennisse hebben, dogh indien Godt de Heere ons 't geluck niet en gelieft te verleenen, zal de Comp^e. daarvan mede verwitticht werden, doch wy sullen in desen tyt alles na ons vermogen met de maght van de Comp^e. tragten uyt te voeren, en soo wy iets door onwetentheynt mochten misdoen, de Comp^e. gelieft het ons te vergeven. Verders 't geen den Heer Generael heeft gesonden, bestaende in 12 p^a. cassa, 1 goude elegias en een snaphaen, hebbe met oprechte genegentheynt en zuiverheynt des harten ontfangen. Tegenwoordigh hebbe niets te senden, maer bidde Godt dat Hy onse vruntchap met den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India lange gelieft te laten continueeren; daerbenevens komt myne als alle de groete⁽¹⁾ van Dempo haerlieden veele groete aen den Heer Gouverneur Generael ende de Raaden van India tot Batavia. Eynde.

Volcht 't translaathrieffje, door den Radja Sumbauwa aen Haer Edeles geschreven.

Dese groete van den Konincq en alle de grooten van Sumbauwa komt aen den Heer Gouverneur Generael en alle de grooten tot Batavia.

Verders den brief, door capteyn Maros medegebragt, heeft UEd^s. dienaer met genegentheynt wel ontfangen, deselve gelesen en den inhoud verstaen hebbende is my oocq seer aengenaem geweest. De Bouginesen en Macassaren, die op 't land van Sumbauwa woonden, zyn nu alle wegh en vertrocken, medenemende Orangkaya en Arang Moroewangi, dewelcke icq aen haer hebbe overgegeven. Wat nu aengaat het sappanhout, dat den capiteyn Maros, bestaende in 15800 picols, heeft geëyscht, ben met hem geaccordeert om hetselve in twee jaeren te voldoen, alsoo een van myne groote Sangriwaringh Makal Samadi gestorven is, 't welcq de reden zyn dat icq 't selve zoo haest niet hebben kunnen betaalen, want myn volck kunnen oock niet wel aen de kost komen en daer zyn oock veele gestorven. Daerom versoecq icq vergiffenis aen den Heer Gouverneur Generael en alle de grooten tot Batavia, dat hetgeene icq met capteyn Maros gecontracteert hebbe aengenomen magh werden. Eynde.

Volgt noch 't translaat missive, door den Koningh van Tambora aen Haer Ed^{les}. tot Batavia geschreven.

Desen brief tot teecken van oprecht- en suyvere genegentheynt nevens veele groete van Radja Tambora, alle zyne broederen en grooten, die Godt

(1) Lees: *alle de grooten*.

wil brengen by den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende Raaden van India, die in grootheyt en staat verheven is en seer wys en verstandigh zyn in 't bestieren van alle saecken, soo te water als te landa, oprecht in 't straffen van alle quaatdoenders, zeer goedertieren en medogend over alle arme en nootdriftige alsmede over alle die hulpe van haer versoecken, zeer stantvastigh en getrouw in 't onderhouden van haere contracten met alle groote Coningen tot in der eeuwigheyt, waerover in alle plaatsen beroemt werden, zoodat alle Godts dienaren door haere deugden in rust en vrede in dese wereldt leven.

Verders maeckt UEd^{lens}. dienaer Radja Tambora aen den Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India in de stadt Batavia bekend, dat den brief, die UEd^{lens}. met den capitain Maros hebben gesonden, hier wel is aengekomen en dat Radja Tambora deselve uyt handen van capitain Maros wel heeft ontfangen, deselve gelezen en de meyninge van den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India daeruyt wel verstaen, en dat tot vreugde van Radja Tambora, die deselve tot op zyn hooft heeft verheven met een oprecht en zuivere herte tot de Comp^e., en sal zyn contract met de Comp^e. noyt veranderen. Soo hebbe tegens den capteyn Maros gesecht: myn broeder capitain Maros, nu heeft Godt de Heere Zyne goedertiertheyt bewesen aen my en verkregen daer icq den Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India om hebbe gebeden. Godt de Heere wil haer gelucq geven en Comp^{es}. wapenen geduriglyck segenen, opdat zy haere vrienden en onderdanen soo boven als beneden wints mogen regeren. Verders wanneer ick capitain Maros op Bima ontmoete, was het al even off icq den Heer Gouverneur Generael ende Raden van Inda selfs hadden ontmoet. Soodanig is het gevoelen van Radja Samboera ten tyde wanneer hy syn broeder den capitain Maros heeft bejegt, by gelyckenis als een volcq, die van den anderen verspreyt haere beesten, vrugten, hout als anders, dat tot dienst van de Comp^e. was, verloren hadden door het gedoente van Boumisara, die alleen Koningh wil wesen, 't welcq de reden zyn dat Boumisara met de Comp^e. niet wil te doen hebben, alschoon den president van Macassar verscheyde maalen grooten met magt van de Comp^e. heeft gesonden om dien Boumisoura te onderrigten en hem op een goede wegh te brengen, maer heeft noyt na de beradinge van den president willen luysteren, gelyck den sinjeur fiscael van Daelen, den sabhandaer Prins, sinjeur Steur, sinjeur Castel en den coopman op Bima de saecken van Boumisara wel bekend zyn, maer nu is den capitain Maros gecomen, die zyn gedoenten van den beginne tot nu toe mede wel weet, want wanneer den capitain Maros voor desen met de magt van de Comp^e. was gecomen, isser op 't land van Bima met Boumisoura een goed contract gemaect, maer daarna, wanneer capiteyn Maros weder vertrocken was, heeft hy wederom zyn fieltstucken getoont en veel sporing onder al 't volcq van Tambora tot nu gemaect, gelyck oocq ten tyden wanneer 't land van Macassar noch in een goeden standt was tot nu toe

heeft gedaen, en alschoon hy nu de handen van de Comp^e. is, doet hetzelfde, want Boumisoura en heeft gantsch geen schaamte om tegens de Comp^e. met leugens om te gaen. Dit is het gedoenten van Boumisoura; maer Radja Tambora meenet wel met de Comp^e., want 't zy hy sterft ofte leeft is 't al in handen van de Comp^e. Dit is het gevoelen ofte harte van Radja Tambora, maer nu ziende dat Radja Tambora arm is, heeft den Gouverneur Generael ende Raden van India uyt den naem van de Comp^e. hoe langer hoe meer medogentheyd met Radja Tambora, en nu denckt Radja Tambora datter geen ander is daer hy zyn vertrouwen op kan stellen als op de macht van de Comp^e., die - de arme en geringe Koninck van Tambora altyts in noot sal helpen, want icq hebbe noyt selfs maght gehad, maer altyt op de macht van de Comp^e. zoowel by nachte als by daage gesteunt. Verders heeft Radja Tambora de meyninge van den Gouverneur Generael ende Raden van India met aengenaemheyd uyt haren brieff wel verstaen; maer na 't gevoelen van Radja Tambora isser niemant anders die 't hart heeft om eenige strobbelingen te maecken als Boumisoura op 't land van de Comp^e. doet, maer daer en sal in alle plaetsen geen ruste zyn, voor aleer den Gouverneur Generael en Raden van India met haer voornemen voortgaen, om den moetwilligen Boumisoura uyt te roeyen, want de Comp^e. is zyn quaad gedoenten best bekend. Verders wanneer Boumisoura naer Sumbauwa was vertrocken en aldaer Arongh Maranga, die van Java was gekomen, hadde gevonden, aen wien hy hulpe heeft versoght, die na zyn schelms zeggen heeft geluystert, waerop Boumisoura tegens Arong Marange zyde: omdat Radja Tambora, Radja Bima Dampo nevens den fiscael van Daalen met een schip en een chialoup op de plaetse Kalongkong zyn gecomen, dierhalven soo wil icq het haer met al myn macht vergelden, indien Arongh Marangi genegen is om myn te helpen. Zoo is Boumisoura en Aroe Marangi tesamen tot Kalokongongh gecomen met voornemen om de plaetse Tambora te verdestrueren, waerover alle de onderdanen van Tambora zyn weghgelopen, doch is Boumisoura en Aroe Marangi na Katoepa vertrocken, welckers volckeren almede hier en daer zyn verlopen, maer daer zyn 10 van de volckeren van Tambora zoo dootgeslagen, gequest als gevangen, en voorts is al 't volck van Tambora verstrooyt geworden; zoo syn die van Wawari met Boumisoura eens geworden en Boumisoura heeft tegens haer gesecht: icq ben op Radja Tambora zeer verbittert, omdat hy myn aen de Hollanders heeft overgegeven, maer zy sullen my niet levendigh krygen, maer doodt zynde kunnen de Hollanders myn lighaem medenemen, en soo der imant is die Wawary wil aendoen, zullen wy tot Kolangough bloedt storten, alsoo ick tegenwoordigh met Aroe Marangi eens geworden ben. Soodanigh is het gedoente van Boumisoura en de volckeren van Wawary, waermede hy oock eens geworden is, alsoo die van Wawary de prauwen van den Bouginees Aroe Warangi en die van Boumisoura gesien hebben, daerdoor bevreest geworden zyn, ende na Aroe Marangi is Boumisoura naer Dampo overgegaen;

doen is den capitain Maros van Batavia tot Bima gecomen, 't geene Radja Dampo en Radja Tambora is bekendgemaect. Zoo is Radja Dampo en Radja Tambora aldaer gecomen om den brief, die capitain Maros hadde medegebragt, t'ontfangen, en Boumisoura was aldaer gebleven om Radja Dampo van Bima te verwagten, ende nadat Radja Dampo den brief hadde ontfangen, is hy wederom na zyn land gegaen. Doen heeft den capitain Maros gehoord dat Boumisoura op Dampo was en heeft hem door Carey Todjingh en 2 Hollanders laeten roepen, maer hy en heeft niet willen komen, alswanneer den faetor (die aldaer was gekomen om sappanhout voor de Comp^e. te wegen) Carey Todjing tot Dampo heeft ontmoet, soo heeft den faetor Carey Todjing en Boumisoura voor Radja Dampo geroepen en met Boumisoura gecontracteert dat hy op Bima zoude komen, 't geene den faetor en Carey Todjing hebben geloofd, te weten dat hy by den capitain Maros op Bima zoude comen, maer dien eygensten nacht is hy Boumisoura van Dampo weghgelopen, waerover den faetor van Bima en Carey Todjing seer verwondert waren, alsoo zy de fieltstucken van Boumisoura zagen. Dierhalven zyn zy wederom naer Bima vertrocken om 't gedoente van Boumisoura aen den capitain Maros bekend te maken, die daerover mede seer verwondert is geworden en dierhalven met den faetor van Bima naer Dampo vertrocken om over de saecken van den moetwilligen Boumisoura aldaer met den Radja te beraatslagen, aen wien sy dan gesecht hebben: alsooch Boumisoura veel quaats heeft gedaen, laeten wy hem echter roepen off hy hem wilde beteren. Dierhalven hebben zy Cara Gappa en een Hollander na hem gesonden om hem te roepen, dewelcke met goetheyt niet wilde komen. Zoo heeft den capitain Maros en den faetor van Bima met Radja Dampo beraatslaegt om haer maght op denzelven Boumisoura te thoonen ende zyn hem gaen soecken 't zy met goed ofte quaat, en nadat vyff dagen waren verscheenen is Radja Dampo tot Kolonkong gecomen en Radja Bima met zyn macht tot Wawary, hebbende Toeriligampo en Janailirasnay in zyn plaatse tot Bima gelaten, doch zy zyn onverrigter saecke wederom gecomen, als siekte hebbende die noyt kan genesen worden, maer Radja Tambora stelt zyn vertrouwen op den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India, die het kleene dorpje Tambora sullen helpen, en indien het na welgevallen van de Comp^e. is, sal het goed zyn dat UEd^s. zend om te zien hoe Radja Tambora al vaert, want den capitain Maros is alle bekend en heeft al het gedoenten 't zy goed ofte quaad gesien, maer daer en zyn by myn geen andere ⁽¹⁾ Maccassaren als gekogte slaven.

Verders van wegen de schuld van Radja Tambora wegens het sappanhout aen de Comp^e. zal icq volgens UEd^s. aenmaninge niet vergeten, maer nu bidd icq om vergiffenis omdat icq 't zelve noch niet kan laten halen, alsoo der swarigheyt in Comp^e. land is, maer indien dit dorp Tamboura gesuyvert is, zoo gelieve de Comp^e. aen 't sappanhout niet te twyffelen.

(1) Het HS.: *anderere*.

Het geschencq van den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India, 't welcke zoude bestaen in twee snaphanen volgens UEd^s. schryven, heeft Radja Tambora en UEd^s. dienaer Abdul Basyty niet ontfangen, maer wy reecken de wille voor de daad, maer het geschenck van den Heer Admiraal Speelman, bestaende in 5 @ fyn laecken, 2 p^r. cassa Bengala en een p^r. goude alegias volgens schryven hebben met eerbiedigheyt wel ontfangen en blyven daervoor grotelycx danckbaer. Daernevens vernedert Radja Tambora en Abdul Basyty haer voor den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India, aen wien wy tegenwoordig tot teecken van leven niet anders te senden hebben als onse veele groete nevens een oprecht en zuiver herte tot de Comp^e.

Geschreven op Bima den 5^e September anno Christy 1680.

En noch een translaatbriefje, door den Moor Chodja Derwits uyt Sombauwa aen Haer Ed^e. geschreven.

Ik Chodja Derwits doet zyne veele groete aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India, die seer wys en verstandigh zyn om alle haere onderdanen, vremdelingen en coopliden soo boven als beneden wints te regeren. Godt de Heere wil haer een langh leven gunnen en dat haere goedertierntheyt en barmhertigheyt over alle wees alsmede haere vrundtschappen met alle Koningen in dese wereltd magh continueeren. Verders van die tyt aff dat met kennisse van den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India met de afgesondene van Radja Sumbauwa van Batavia ben vertrocken, hebbe tot nu toe op Sumbauwa gewoont en niet weder op Oedjongh Pandang geweest. Daerna hebbe icq mynheer Capitain Maros op de rheede van Pantey ontmoet, aen wien icq versogt hebbe om dit sappanhout te laten inschepen, maer hy zeyde: 't is wel, laatet ons aen de daats brengen om te wegen, waerop ick zeyde: daer en is niet aen gelegen, laat het maer ongewogen inschepen, want het can door ordre van den Heer Generael aldaer wel gewogen werden; zoo hebben wy het schip daarmede geladen zooveel als wy konden, en hoeveel hier nog is overgebleven gelieft mynheer aen Capitain Maros en de opperhooffden van 't schip te vragen. Icq versoeck dat mynheer in der spoet een schip gelieven te senden om het overgeschetene sappanhout te haelen, opdat ick UEd^e. gunst magh verkrygen om weder na Codjang Pandang te vertrecken, alsoo icq seer verlange na myn huys en familie. Icq hebbe aen den sinjeur schryver twee malen na Bima gesonden, indien er een schip mogte wesen, herwaerts gelieffden te senden om 't sappanhout te haelen, opdat myn schuld aen de Comp^e. inderhaest moght betaelt werden, ende nadien icq om lyfsnooddruft verlegen was en oocq geen gelt en hadde om 't sappanhout van de plaetsen Nagara en Katsela op de rheede van Pantey te brengen, soo heeft Codja Derwies derthien hondert rycxdaelders van Capitain Jan Fransen Holsteyn genoten, en versoeckt nu aen de Comp^e. dat 't selve wederom aen Capiteyn

Jan Fransen magh werden voldaan, en gelieft aen myne oprechtigheyt wegens het sappanhout niet te twyffelen, opdat icq geen twee keeren mag hebben. Ick hebbe tegenwoordig niets te senden maer vernedre my voor de voeten van de Heer Generael en zyne groten.

's Namiddags erlangen per Javaens vaertuygh een briefje, van den adsistent Gerrit van Loveren tot Bantam aen Haer Ed^e. op gisteren geschreven, dicterende dat de indispositie des ouden Conings van dagh tot dagh soodanigh toenam, dat men aen zyn leven begon te twyffelen, en had den jongen Sulthan oocq al een graffsteede en planken tot een dootkiste voor hem bestelt gereet te maken, alwaer hy syn heer vader stervende in wilde doen begraven, en naer welcq verrigten hy nevens de oude Coninginne na denselven op Turtiassa was gegaen, en konde men althans niet wel weten hoedanig de baakens onder en in 't Bantamse hof en de grooten gestelt waren etc.;

van den Pangeran Loor en Keey Aria Monjaja rugte men dat se op Lampo meer vaertuygh hadden gereet gemaect om vandaer uyt roven te gaen etc^a., tegens 't welcke den jongen Sulthan twee oorlogsprouwen liet prepareren om hun in haer voornemen te stutten off wel by attrappeeringe den hals te breken, gelyck breder by de Bantamse advisen in 'taenkomend briefboeck te lesen zy.

30 d^e. Heden zynde den bestemden dagh tot den optrek van de Nederlandse borgerschutterye (¹) deser stede, soo Comp^{te}. dienaeren als borgeren, soo hoorde men al vroegh 's morgens alomme de trommen roeren om 't volck byeen te versamelen, dewelcke dan ider onder haere compangien omtrent op den middag na 't groote pleyn voor aen de landzyde tusschen de stadt en 't casteel marcheerde, alwaer in ordre gecomen en aen de oostzyde van 'tselve naer out gebruyck in ordre opgemarcheert en gestelt wesende, soo verschenen daer ruym 2 uuren na de middagh de Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, dewyle Zyn Ed^e. wegens indispositie had geresolveert binnen te blyven, met de Heeren Raden Balthazar Bort, Anthonio Hurdt, Dirck Blom, Willem van Outhoorn, Joannes Camphuys en Fredrick Lambertse Bent mitsgaders de voornaemste gequalificeerste ministers, yder besyden oock Mevrouw Generaels met haere vrouwen ende 't verdere voorname jufferschap etc^a. deser stede, mitsgaders den Ternataensen Prins Djaemar Quitehe Rotterdam item de aanwesende gesanten van Cheribon, haer vervoegende op een te midden aen de westzyde van de wech opgericht ordinaire tent off verheven speelhuys, met allerhande groete en bloemen verciert, nevens 't welcke ter rechterzyde na de stadt in ordre stondt de ruyterye mitsgaders de comp^{te}. militairen deses casteels, gecommandeert door den p^l. capitain Joan George Mults, en aen de linckersyde de comp^{te}. van het Vierkant onder den E. capiteyn François Tack, en recht agter 'tzelve de comp^{te}. van de Uytregtse poort onder den luytenant Hans Ments, werdende doen voorts de borgercompagnien door haere officieren vlack over tegens 't speelhuys in behoorycke ordre gestelt en op 't punt van 't rappier gesloten, alswanneer d'Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, verselt

(¹) Er staat: *borger sutterye*.

met de Heeren Raden Anthonio Hurt en Willem van Outhoorn, nevens den bailluw Jacob Casembroot en den landdrost Vincent van Moock benevens twee gecommiteerde schepenen sigh van 't geciteerde lusthuys begaff voor de gerangieerde comp^e., en van de rechtersvleugel aff eerst de oude affgaende officieren voor haren gedaenen dienst bedankte en de nieuw aengecome, verkoren en gecontinueerde ider voor zyn volcq met couragie en volle fatsoen autoriseerde, en na 't volbrengen van dien doen wyders de hooftofficieren van alle de 6 comp^e. te midden van het pleyen in een kringh dede byeenkomen, en alsdoen wyders oocq meteenen voor deselve de E. Heer Ordinaris Raat Willem van Outhoorn als Colonel over haer allen volgens resolutie van den (1) des jaers 1678 voorstelde en den regiementsstaff overreichte, die syn E. kort daeraen weder overgaff, 't welcke aldus dan verricht zynde, soo wierden de geciteerde officieren alle in 't geselschap by en met hun Ed^{le}. na boven op de schouwplaats genodigt en geleyt, alwaer dan een glaasje in vrundtschap op 't welvaren onses vaderlants, de Generale Oost Indische Comp^e. en de stad Batavia etc^e. rondtgedroncken en van een matigh bereyd collation wat genutticht zynde, zoo liep den tyt voort daarmede door tot omtrent over halff vyff uyren, als wanneer de officieren sich weder ider voor en na hunne compagnien begaven en doen verders na het doen van drie generaele chiergies eyndelyck weder aff en in ordre voorby de tent en Haer Ed^s. presentie stedewaerts introcken en in ordre in 't voorbypasseeren met gelederen andermael alle chiergeerden, treckende in maniere en rangh na de loop der jaerlycxen beurten als hieronder wert gespecificeert.

En was de eerste comp^e. alsoo nu voor dese mael de pennisten en getrouwde Comp^{es}. dienaren in de stadt onder:

1. den capiteyn Maarten Pit;
lieutenant Jacob van Dyck;
vaendrigh Pieter Silvius;

sergianten:

Egbert van Swenne;
Hendrick Cansius;
Louys de Keyser;
Steven Schorer;

corporaels:

Pieter du Clasel;
Marten Troeff;
Johannes Truytman;
Guilljaem de Stoppelaer;
sterck in 't geheel 143 coppen,

(1) De datum is oningevuld gelaten.

bestaende als boven gesecht uyt alle getroude pennisten en andere Comp^{es}. dienaren, hier aen lant etc. bescheyden en in de stadt remorerende;

2. den capteyn Jacob Geus;

den luytenant Harmen Lodewyx;

Albert Bruyningh, vaendrigh;

Cornelis Conde.....

Jan Scheepens.....

Adam Smith.....

Claes Pietersze.....

Frans van Polanen....

Jan Carstensen Donker

} sergianten;

Dignis Bysterman, corporael der adelborsten;

Lieve Davidts van Haerlem...

Pieter Jansen van Uytrecht...

Jan Juriaensze van Amsterdam

Jan Jurjaensze Swart van d^o..

Aert Cornelis Duyrkant van d^o.

Willem Jansen van Uytrecht..

} corporaels;

sterck in 't geheel 225 coppen,

bestaende uyt ambagtsvolcq en matrosen onder den equipagiemeester hier aen lant bescheyden, benevens oocq de ledighgaende en eenige andere schippers en stierluyden etc.;

3. den borgercapitain Pieter Schippers;

luytenant Willem Moubagh;

vaendrigh Cornelis Cnoll;

sergianten:

Hendrick Laby;

Franck Barnardus;

Pieter Bruynzeels;

Jan Vry;

corporaels

Joannes de Paap;

Steven Beekman;

David Schouten;

Hendrick Egberts;

sterck in 't geheel 160 coppen,

bestaende uyt de borgeren van en aen de Westsyde deser stede

4. den capteyn Adriaen de Leeuw;

luytenant Jodocus Hillebrantse;

vendrigh Cornelis Anthonysz;

sergianten:

Isaacq Jansen;
 Christiaan Quickelenburgh;
 Jan Gerritsze;
 Anthony Danielsze;
 Meyndert Luloffzse;

corporaels:

Jan van Gleyne;
 Albert Moor;
 Aris Cornelis;
 Abraham Arents;
 Jan Vooght;
 Francois Phaenix;

sterck in 't geheel 185 coppen,
 bestaende uyt het ambagtsvolcq en andere Comp^{es}. suppoosten in 't quartier
 onder den fabryk bescheyden;

5. den capitain Joan van Hoorn;
 luytenant Manuel Bornezee;
 vaendrig Matt. van Lugtenburgh;

sergianten:

Pieter van Daalen;
 Allart Block;
 Joannes Cops;
 Joannes van Ceulen;
 Joannes de Raat;

corporaels:

Joan George Thourman;
 Jan Jeppes;

sterck in 't geheel 258 coppen,
 bestaende uyt ongetroude pennisten en andere suppoosten, hier aen lant
 en in 't casteel bescheyden, mitsgaders eenige ondercoopliden, boekhouders en
 krankbesoeckers van de hier ter rheeде leggende schepen;

6. den capitain Pieter van Leeuwen;
 luytenant Adriaen van Hosten;
 vaendrig David Disponteyn;

sergianten:

Carel Crab;
 David Aldertsze van der Meyden;

Cornelis de Jager van Dorth;
Hendrick Damman;

corporaals:

Christoffel Claesen;
Adriaen Nagels;
Willem Doncker;
Jan Povret;
Jacob Jaspersze Coninck;

in 't geheel sterck 168 coppen,

bestaende uyt de borgeren van de Oostzyde binnen en buyten deser stede, hebbende dusdanigh de voorgemelte 6 comp^e. Nederlandsche schutterye te samen sterck geweest een getal 1119 mannen, staende onder anderen oocq de comp^e. van de Nieuwpoort gedurende desen geheelen optreck voor het stadthuys gerangieert onder den luytenant Joannes van Wyngaerden, na 't welke de ruyterye des casteels en de 5 comp^e. militairen alle chargeerende mede aff weder na haer bescheyden plaatsen mede vertrocken, waermede de tyt doorgeschoten was tot vallen van den avondt, als wanneer den Ed^{le}. Heer Directeur Generael met de Heeren en ⁽¹⁾ Mevrouw Generael en 't verder jufferschap geselschap hen weder naer het casteel begaff, alwaer des avonts ten 7 uyren den capitain Joan van Hoorn mede met zyn comp^e. binnen quam te trecken, 't groote pleyn rond voor Zyn Ed^{ts} ende alle de andere Heeren Raaden haere woningen, in ordre al chargerende tot op 't agterpleyn voor desselfs huys, en voorts een yder na zyn bescheyden plaats, werdende doen voorts alle de comp^e. yder door hun respective officiers na gewoonte met een gastmael getracteert, en hoedanigh dan desen optrecq met vreugde en vrolykheyt een eynde genomen heeft, sonder dat men Godtloff van eenige ongelucken van belangh yetswes heeft gehoord.

Dese afgeweekene maent September zyn van verscheydene om- en afgelegene plaatsen hier aengekomen een nomber van 115 stucx diverse slagh inlantse vaertuygen, tesamen bemant met 559 coppen, hebbende in 't geheel aengebragt soodanige coopmanschappen, leeftfogten, behoeften en andere snuysteryen ⁽²⁾ als hieronder gespecificeert staat uytgedrukt, namentlyck:

- 4 stucx vaertuygen van Japara met 20 mannen en 2 picols schilpadthoorn, 5½ lasten ryst, 200 bamboesen oly, 100 stucx plancken, 3 picols ayuyn, 300 stucx oude clappus, 300 bossen tammarinde;
- 10 van Samarangh met 40 man en 4½ lasten rys, een d^e. zout, 23600 stucx gesorteerde vissen, 2 lasten witte boontjens, 86 canassars swarte suycker, 10 picols kommukus, 300 stucx kistplancken, 30 potten oly en 1500 bossen tammarinde;
- 14 stucx vaertuygen transporteere.

⁽¹⁾ Dit en laschte ik in. Minder goed lijkt de lezing: *met de Heer en Mevrouw Generael*.

⁽²⁾ Er staat: *suyxeryen*.

- 14 stux vaertuygen compt per transport.
- 21 stux van Tegaal met 84 man, met $40\frac{3}{4}$ lasten rys;
- 9 stux van Zombar met 36 man, $3\frac{1}{2}$ lasten zout, 1000 zuycker Sombar en 3 lasten rys;
- 16 stux van Zirrebon met 63 man, $4\frac{3}{4}$ lasten rys, 6700 bossen ajuyn, 250 stux hoenders, 15 korfjens ajuyn, 5900 bossen zuycker gadja, 1155 canassers swarte suycker, 1 picol kommukus, 3 stux koebeesten, 60 stux rysmantjens en 400 stux vis pampus;
- 1 van Solor met 12 man en 20 picols wax;
- 2 van Zingnap met 8 man en 11000 zuycker catoepa en 3 lasten groene cadjangs;
- 1 van Macassar met 8 man en 160 bossen rottangs en 6000 stux aerdewerck;
- 1 van Candanguauw met 4 man en 2 lasten rys;
- 2 van Amboina met 18 mannen, niets medegebragt;
- 4 van Pamanoekean met 16 man en 300 stux balckjens en 1100 bossen pady;
- 4 van Pamalang met 16 mannen, $7\frac{1}{2}$ lasten rys;
- 3 van Banjer met 3 man en 9 lasten rys, 10 canassars swarte suyker, 857 picols peper, 1 last losse pady, 500 bossen rottangs;
- 1 van Rimbang met 12 man, 800 stux plancken, 40 d°. kist d°, 6 d°. balckjens en 600 bossen pady;
- 4 van Zumor met 16 man en 7 lasten rys;
- 11 van Paccalonge met 42 man, 4000 bossen cleene catoepa, 3 lasten groene cadjangh, $9\frac{3}{4}$ d°. rys, 800 stux gesoute eyeren, 5000 stux oude pinanghs, 22 picols swarte zuyker, 10000 stux vis pada en 4 corffjens ajuyn;
- 3 stux van Eermayo met 12 man en 4 lasten rys, 100 stux hoenders;
- 2 stux Toulongbauwa met 8 man en 1000 potten en tresellen, 600 d°. met kcalq, 2500 stux oude clappus en 10000 stux oude pinangs;
- 1 stux van Damack met 10 man en $4\frac{1}{2}$ last rys, 5 d°. zout en 300 stux plancken;
- 5 stux van Tarbaya met 17 mannen, $4\frac{1}{2}$ lasten rys, 1800 bossen tamarinde en 650 bossen ajuyn;
- 4 stux van Cayaly met 25 man en 4950 bamboesen oly;
- 2 stux van Grisse met 12 man en 3 lasten rys, 2000 stux steenbrasems, 12 picols swarte suycker en 500 stux gedroogde visch;
- 1 stux van Timor met 10 man en 50 picols wax;
- 1 stux van Canton met 40 mannen en 275 picols spiaulter, 43 canassers Chinese tabacq, 300 nesten pannen, 4 picols vloszy, 1 d°. nay d°, 1 canassar zye blommen, 50 picols pansjens, 6 cattys muscus, 6 balys fermiljoen, 4700 stux Chinese fyne commen, 50 balys theecopjes, 10 cassen roode theepotjes, 50 balys theecopjes en d°. pirings, 3 d°.
- 115 stux vaertuygen transporteere.

113 stux vaertuygen compt per transport.

Chinese wayers, 21 d^{os}. houte cammen, 1 d^o. pottegoet ⁽¹⁾, 16 d^o. verlacte theebandesen, 18 d^{os}. medicinale kruyden, 3 d^{os}. boekspiegels, 16 d^{os}. zeylgaren, 54 d^{os}. radix China, 4 balys wortel ganty, 28 d^{os}. vergult Chinese papier, 20 ordinary d^{os}., 3 d^{os}. thinne theeflesjens, 12 d^{os}. Chinese kousen en schoenen, 1 d^o. gouddraat, 6 packen anys, 60 canassars thee, soo groote als cleene, 33 stux paviljoen, 4 bossen quitasollen, 33 packen soethout, 20 d^{os}. coperdraat, 6 ditos bekkens, 18 d^{os}. vis linnen ⁽²⁾, 5 cassen laxa, 8 d^{os}. offerlight, 2 d^{os}. geel verwhout, 27 d^{os}. longonsfruyten en 12 canassars rosynen en pruymen.

Somme 113 stux vaertuygen met 539 mannen, dewelcke in 't generael hebben ter marckt gebragt sodanige goederen als verdere coopmanschappen, gelyck hieronder breder wert aangewesen, te weten:

2	picols schilpadthoorn;	6000	stux aerdewyck;
125 ⁷ / ₈	lasten rys;	500	d ^o . balckjens;
5150	bamboesen met oly;	1700	bossen pady;
1200	stux plancken;	857	picols peper;
3	picols aijuyn;	1	last losse pady;
300	stux oude clappus;	800	stux gesoute eyeren;
5600	bossen tamarinde;	15000	d ^{os} . oude pinangs;
9 ¹ / ₂	lasten zout;	10000	d ^{os} . vis pada;
24100	stux gesorteerde vissen;	2000	d ^{os} . steenbraessem;
2412	lasten ⁽³⁾ witte boontjens;	275	picols spialtler;
11	picols kommukus;	43	canassars Chinees tabak;
540	stux kistplancken;	500	nesten pannen;
285	canassars swarte suycker;	4	picols vloszyde;
50	potten oly;	1	d ^o . nay d ^o ;
1000	stux suyker Zombar;	1	canassar zye blom;
7920	bossen ayuyn;	50	p ^s . pansjes;
5900	d ^{os} . zuyker gadja;	6	cattys muscus;
350	stux hoenders;	6	balys fermiljoen;
60	d ^{os} . rysmantjens;	4700	stux Chinese fyne commen;
3	stux koebeesten;	50	balys theecopjes;
400	d ^{os} . visch pampus;	10	cassen roode theepotten;
72	picols wax;	50	balys theecopjes en d ^o . pierings;
15000	stux zuyker katoepa;	5	d ^{os} . Chinese wayers;
6	lasten groene cadjagh;	21	d ^{os} . houte cammen;
410	bossen rottangs;	1	d ^o . poppegoet;

(¹) Lees: *poppegoet*, zooals in de lijst hierachter.

(²) Misschien te lezen: *visvinnen*, waarmee dan haaievinnen bedoeld kunnen worden, eene Chineesche lekkernij. In de lijst hierbeneden staat echter: *vislynen*.

(³) Er staat: *latten*. Het cijfer is blykbaar fout. Alle stommiten van dezen copiist te noteren is echter overbodig; ik laat er vele maar staan.

16 d ^{os} . verlackte bandesen;	60 canassars thee, soo groote als kleene;
18 d ^{os} . medicinale cruyden;	33 stucx paviljoens;
3 d ^{os} . boekspiegels;	4 bossen quitasollen;
15 d ^{os} . zeygaren;	33 packen soethout;
54 d ^o . radix China;	20 d ^{os} . coperdraat;
4 balys wortel ganty;	6 d ^{os} . beckens;
28 d ^o . verguldt Chinees papier;	18 d ^{os} . vislynen;
20 d ^{os} . ordinary d ^o .;	5 cassen laxa;
3 d ^o . thinne theeflesjens;	8 d ^o . offerligt;
12 d ^{os} . Chineese coussen en schoenen;	2 d ^o . geel verwhout;
1 d ^o . goutdraat;	27 d ^{os} . langonsfruyten;
6 packen anys;	12 canassars rosynen en pruymen.

Daerentegens zyn weder vanhier in die tyt nae verscheyde plaatsen vertrocken 106 stucx soo groote als cleene vaertuygen, dewelcke hebben mede- en afgevoert soodanige coopmanschappen en andere goederen, tesamen geschat tot een ⁽¹⁾ bedragen van 15285 rycxdaelders, als hieronder specifice wert uytgedrukt, namentlyck:

- 1 naer Mindanauw met 55 rd^s. aen cleden, 30 aen Bengaelse armosynen;
- 15 stucx naer Zirribon met 36 rd^s. aen out yser, 8 radix China, 447 diverse cleden en 100 aen harpuys;
- 8 stucx naer Zombar, 205 rd^s. aen verscheyde cleden;
- 37 stucx naer de cust Java, 3289 rd^s. aen d^o. d^{os}., 10 witte comyn, 21 poetsiock, 147 oud yser, 16 radix China, 5190 amphioen, 8 loot, 7 galnoten, 61 benjuyn, 50 goutdraat, 12 porcelyn, 45 massoy, 4 samsoepotjes, 20 laxa, 180 Bengaelse neusdoecken en 10 arack;
- 15 stucx naer Tegal, 450 rd^s. aen gesorteerde cleden;
- 1 — naer Macassar, 6 rd^s. aen porcelyn en 60 aen contant;
- 1 — naer Baly, 45 rd^s. aen cleden en 2 aen out yser;
- 5 — naer Terbaya, 125 rd^s. aen diverse cleden;
- 1 — naer Candangrauwer, 40 rd^s. aen cleden;
- 1 — naer Pamanoekean, 20 rd^s. aen d^{os}.;
- 1 — naer Zamarangh, 75 rd^s. aen d^{os}. en 25 aen Bengaelse neusdoecken;
- 1 — naer Amboina, 25 rd^s. aen huyden zoolleer, 45 diverse verglaesde potjes, 12 Bengaelse boter en 500 aen contant;
- 5 — naer Paccalonge, 120 rd^s. aen verscheyde cleden;
- 2 — naer Japara, 122 d^{os}. d^o.;
- 3 — naer Pamalangh, 150 d^{os}. d^o.;
- 4 — naer Zumor, 140 d^{os}. d^o.;
- 1 — naer Indermajoe, 20 aen cleden;
- 3 — naer Banjermasin, 18 rd^s. aen out yser, 1500 amphioen, 10 Chinese toeback, 1308 gesorteerde cleden, 134 d^o. porceleyn,
- 101 stucx vaertuygen transporteere.

⁽¹⁾ In plaats van een staat er: en.

101 stux vaertuygen compt per transport.

20 nieuwe spykers, 30 loot, 3 soethout, 25 kopere theeketels,
8 groote kopere gommen, 10 laxa, 25 benjuyn en 8 aracq;

1 — naer Palimbang, 280 rd^s. aen diverse cleden;

4 — naer Kayely, 180 rd^s. aen d^o. d^o.;

komt 106 stux vaertuygen t'samen, die hebben in alles vervoert soodanige
goederen en verdere coompanschappen, als hieronder sommierlyck wort
aengewesen, te weten:

7054 rd ^s . aen diverse gesorteerde cleden;	18 rd ^s . aen arack;
50 — Bengaelse zyde armozyne;	360 — contanten;
205 — out yser;	25 — huyden soolleer;
24 — radix China;	45 — diverse verglaesde potjes;
100 — harpuys;	12 — Bengaelse boter;
10 — kommyn;	10 — Chinese taback;
21 — poetsiock;	30 — nieuwe spyckers;
6690 — amphioen;	5 — zoethout;
58 — loot;	25 — kopere theeketels;
7 — galnoten;	8 — groote kopere gommen.
86 — benjuyn;	Somma 15285 rd ^s . in 't generael, en
50 — goutdraat;	buyten des noch vyffledige vaertuygen,
152 — gesorteerde porceleyn;	alleen met behoorlycke passe naer
45 — massoy;	verscheide plaetsen afgegaen, die volgens
4 — samsoepotjes;	opgeven niet met allen hebben mede-
205 — Bengaelse neusdoecken;	gevoert ofte vertolt.
50 — laxa;	

Volgens 't opbrengen der dootgravers zy in de afgelopene maent alhier ter stede
onder de Christenen overleden en op de ordinary begraafplaetsen ter aerde gebragt:

38 Comp^s. dienaren;

4 borgers;

4 Nederlandse vrouwen;

7 d^o. kinderen;

3 Mardykers off inlantze borgers;

9 d^o. vrouwen;

13 d^o. kinderen;

4 slaven en slavinnen;

somma.... 84 koppen, zonder datter onder dit getal eenige
Moorse, Javaense, Chinese off heydense inhabitanten
werden gerekent, als waervan noyt aenteeckeninge
wort gehouden.

Daerentegen zyn in dien tyt wederom in de Christelycke kercke en gemeente
alhier gedoopt:

10	Nederlandse kinderen;	} gemeente;
55	inlantse der Portugeese	
4	inlantse der Malleytse	
t'samen....	49 kinderen.	

Oock zyn in de genoemde kercken in dese maent September in den egten staat getreden en bevestigt:

9	Comp ^{es} . dienaren;
2	Nederlantse burgers;
10	Mardykers;
1	slaef en slavin;
somma....	22 paeren.

By het Eerwaerde Collegie van Heeren Schepenen syn op den 15 deser maent September over begaene misdryven opentlyck gestraft de volgende delinquanten als namentlyck:

Doulat van Somba, lyffeygen van den Chinesen anachoda Konko, de rechterhant afgekapt en geradebraeckt;

Joemat van Macassar, lyffeygen van Toekan Bessey Balier, geradebraeckt;

Timbol van Baley, lyffeygen van Bataboelan, geradebraeckt;

Pendack van Baly, slaef van Niay Tsesetan, opgehangen;

Tantsanko, Chinees, opgehangen;

Tanoe van Crawangh, prejack van Naya Marta, segeant der Javanen, gegeesselt en voor den tyt van 5 jaaren in 's Comp^{es}. slavenquartier in de kettingh gebannen en

Lysje van Sumbauwa, slavinne van Francois Colle, gegeesselt en voor 1 jaer in de kettingh by haer lyffheer.

Aengesien op den 20^e deser maent September goetgevonden zy d'Javaense ingelanden, in de Jaccatrase jurisdictie remorerende, mede te laten optreken, 't welck noyt voorheenen geschiet zy en van d'welcke oock een geruymen tyt herwaerts geen aenteeckening gehouden geworden, soo zyn deselve alsnu in 't ruyge opgenomen en derselver getal volgens de opgebrachte notitien bevonden te bestaen in 2683 coppen, alle Javaense manluyden, buyten nog een groot getal diergelycke Javanen, die tot'et optreken niet gereet en in de bosschen en landen besig en thuysgebleven zyn en welckers getal thans niet heeft connen opgebragt werden, zynde de bekende Javaenen verdeelt als volgt, te weten:

aen de Oostzyde onder den E. landrost Pit en capteyn Hartzinck twaelf compagnien, bestaende in:

1	capitain, Kagock;
12	luytenants;
12	vaendragers;
48	sergianten;
48	corporaels;

12 marinjous;
10 schryvers;
1520 gemeene;
somma 1465.

En aen de Westsyde onder den E. landrost van Moock en den capitain Harman Egbertsze elf compagnien, bestaende in:

11 lieutenants;
11 vaendragers;
8 sergeants;
53 corporaels;
1157 gemeene;
somma 1220 coppen, en alsoo in 't geheel 2683 Javaense manluyden.

October Anno 1680.

Primo October. Heden ter ordinary vergadering het schip Silversteyn tot retour nae 't vaderlant aengeleecht zynde, is wegens 't eylant Ceylon, item Mallabaer, Souratta en Persia ende de te doene rescriptie na die plaetsen alsulx gebesoingneert en gearresteert als by 't resolutieboek in 't breede en 't geinsereerde geschrifte van Syn Edelheyt mitsgaders den Directeur Generael ende den Raadt uytgedrukt staat te ontwaaren.

2 d°. 's Avonts verzeylt uyt deser rhee de nae 't eylant Ceylon de retourschepen Hendrick Maurits en Oostenburgh, gedestineert omme van Colombo na ons vaderlant voort te stevenen, 't eerste voor de presidiale camer Zeelant en het 2de voor Amsterdam, en keert daarmede oocq nu weder derwaerts terugh den ouden adigaar van Matule Dom Gaspar Sinnewierad Modeljaer, anno 1677 om politique redenen vandaer opgesonden, gaende met gemelte bodems een dubbele ample missive aen den heer eerste commandeur en gesaghebber Laurens Pyll en den raat, mitsgaders nogh een apart briefie aen deselve raeckende den capteyn en Colombosen dessave Harman Wanderpoell, beyde op heden geteeckent ende van sodanigen inhoud en verselt met alsulcke bylagen als by 't afgaende briefboek geextendeert staat te beogen en te lezen, hebbende gemelte bodems voor 't gouvernement van Ceylon en Oostenburg oock tot onderlaagh voor 't patria, als bevoorens daertoe vanhier te gaen gedestineert geweest zynde, afgevoert de naervolgende coopmanschappen, goederen en behoeften, als te weten:

in 't schip Hendrick Maurits voor Ceylon:

125000 ₤ Japans staeffcoper;

20000 ₤ zandelhout, voorts noch diverse provisien, materialen, medicamenten voor 't patria op de reyse ⁽¹⁾ equipagie- en andere goederen, tesamen belopende een somma van..... f 51175:13:12;
Transporteere..... f 51175:13:12;

(1) Na: patria is doorgeschrap: *thye*. Denkelyk moet gelezen worden: *voor de reyse, voorts parthye equipagie- en andere goederen.*

Per transport..... / 51175: 13: 12;

item voor 't patria tot onderlage in
't schip Oostenburgh.

272000 ₤ zalpeter;
63730 ₤ sappanhout;
49792 ₤ swarte peper; voorts nogh eenige medicamenten
en provisien voor de reys..... /

item in 't schip Oostenburgh voor Ceylon:

2660 ₤ quicksilver;
8896 ₤ vermiljoen;
2000 ₤ rompen;
3334 $\frac{1}{4}$ ₤ radix China en galiga, voorts nogh eenige
materialen, schryftuyg en medicamenten, be-
dragende een somma van..... /

Monterende 't geladene in Oostenburgh voor 't patria en
Ceylon een somma van..... / 48309: 12: 2;

Alsoo dat het geheele cargazoen in die beyde bodems
voor Ceylon en voor 't patria in Oostenburgh tot onderlaegh
comt te bedragen een somma van .. / 99485: 5: 14.

Soo vertreckt mede tegelycke vanhier nae de custe Mallabaer 't jaght de
Pyl met een missive aen den commandeur Marten Huysman ende den raad tot
Couchin, op heden geteeckent, van sodanigen teneur als by 't uytgaende briefboeck
staat geexpliceert, zynde wyders gemelte jaght voor die commanderye beladen met
de volgende ingeladen coopmanschappen en provisien:

5440 ₤ amphioen;
1 p^e. graauw laaken;
1 halve legger France wyn;
4 vaten Delfs bier en
4 vaten haentjesbier, belopende met de ongelden een somma
van / 10740: 2: 4.

Nogh gaen mede te deser tyt in compagnie van gemelte Ceylonse schepen en
't jaght de Pyl voor Mallabaer uyt deser rheede onder zeyll, en dat oocq over Ceylon
en Mallabaer naer Souratta en Persia de schepen Couvorden en Nieuw Middelburgh,
medenemende behalven het duplicaate schryven na Mallabaer 2 dubbele missives,
d'eerste aen den E. Joan Kell, provisioneel gesaghhebber, mitsgaders den raadt
in Souratta, en de andere aen den directeur Reynier Casembroot ende den raad tot
Gamron in Perzia, alle mede by Haer Ed^s. op heden geteeckent en continerende
soodanige materien als by 't affgaende briefboeck en verbael largo staat gespecificeert,
ende zynde wyders dese beyde bodems voor Souratta en Persia beladen met de
volgende coopmanschappen, goederen en benodightheden, namentlyck:

voor Souratta in 't schip Coevorden:

200000 ₧ Malacx thin;
 120000 ₧ spialter;
 60000 ₧ nagelen;
 35000 ₧ notenmuscaten off rompen;
 6160 ₧ foely;
 15000 ₧ gommelack;
 1102 ₧ poeyersuycker;
 699 ₧ schilpatshoorn;
 3827 ₧ radix China en galiga;
 1596 ₧ eliphantstanden;
 486 ₧ couchinelle;

1 p^a. groen laecken, voorts nogh diverse provisien, equipagiegoederen, medicamenten, schryftuygh etc., bedragende een somma van / 141628: 7: 14;

in 't schip N. Middelburgh voor Souratta:

100000 ₧ Malax thin;
 80000 ₧ spialter;
 20045 ₧ nagelen;
 15000 ₧ notenmuscaten;
 285 ₧ couchinelle, bedragende tesamen met d'ongel-

den een somma van / 64241: 6: 1;

Soo monteert het cargasoen in beyde bodems voor Souratta
 een somma van / 205869: 14: 9;

item noch in 't schip Nieuw Middelburgh
voor Perzia:

95250 ₧ thin;
 20039 ₧ nagelen;
 4000 ₧ notenmuscaten;
 11000 ₧ rompen;
 2402 cattys radix China en galiga;
 21478 ₧ poeyersuycker, voorts nogh diverse provisien

en medicamenten etc., ter montura van.... / 49255: 7: 3.

Aengesien de comp^e. Mardykeren der suydervoorstadt alhier onder den inlants capiteyn David Delcampo in comparatie van de andere van te ⁽¹⁾ grooten getalle volcx, in dat district habiterende, bevonden wert, soo is op 't voordragen van den heer Colonel Willem van Outhoorn en 't versoeck van eenige der gemelte ingesetenen heden ter extraordinarie vergaderinge verstaen deselve comp^e. met den

(¹) Er staat: van de.

aenstaende ⁽¹⁾ optreck in twee compagnien te verdeelen, omdat sulx voor de inwoonderen van de zuydervoorstadt na de kant van Ankee ofte aen 't westeynde der voorstadt te gemackelycker soude vallen en deselve te bequamer in goede ordre konnen werden gehouden, thans een nieuwe comp^e. van de Mardyker inlanderen bewesten off in 't westen der zuydervoorstadt van de rivier Corcot aff woonagtigh aen te stellen en te formeren en meteenen daertoe uyt de oude en oock weder tot de oude comp^e. de officieren volgens de gedaane nominatie te verkiesen, als te weten:

over de oude comp^e. der zuydervoorstadt onder den
capiteyn David Delcampo:

Domingo Diogo tot luytenant by optredinge, van vaendrigh, en
Jacob Ferdinandus vaendrig, mede by optredinge, van sergiant;

item tot sergianten opnieuw:

Frans Andriesen;
Jan Adam en
Manuel Simons.

Ende over de nieuwgeformeerde comp^e. aen de westzyde der
zuydervoorstadt nae de wegh en zyde van Ankee:

Jan Cardosa, present luytenant van David Delcampo, tot capiteyn; -
David Bastiaensze, present sergiant, tot luytenant en
Anthony Jacobs, insgelycx nu sergiant, tot vaendrigh;

en tot sergianten:

Manuel Gonsalvos;
Domingo Michielse;
Jan Nicolaes;
Hendrick Anthony en

Johannes Oogset, welcke veranderinge haer door den heer Colonel Outhoorn bekentgemaect sal werden en dese nieuwe comp^e. in ordre gebraght omme op den dagh van den optreck soodanigh geauthoriseert te werden, gelyck sulx by 't resolutieboecq nader komt te blycken.

3 d^e. 's Namiddags comt alhier uyt Banda te verschynen den heer out-Gouverneur Cornelis van Quaalbergh per 't jaght Nieuw Noortwyck totte laeste retourbesendinge vandaer, zynde zyn E. met licentie deser Hoge Regeringe opgecomen en in passant Japara aengegiert met mondelinge tydinge, uyt den mond ⁽²⁾ van den coopman Reyersze aldaer verstaen wegen den toestant derwaarts,

⁽¹⁾ Het HS.: met den aert aenstaende.

⁽²⁾ Deze twee woorden laschte ik in.

dat den commandeur Jacobus Couper benevens den Sousouhounangh Aman Courat met het geheele leger soo Nederlanders als Javanen omtrent Wanacarta op den wegh na de Mattaram was genadert, dogh dat den Pangerang Pouger synes broeders aencomste niet en begeerde aff te wagten, maer met desselfs aenhangh uyt de Mattaram stont wegh te vlugten, leverende gemelte Heer Quaelbergh wyders aen Haer Ed^e. over een rapport off berichtschrift dato primo deser wegens den toestant en gelegentheyd van Comp^{es}. saecken ende de sleghte gestalte der borgers en perkeniers in Banda, mitsgaders hoedanigh deselve gevoeglyxst met adsistentie en faveur vanhier in beteren stant gebraght soude connen werden etc., en bovendien een missive, door hem Heer Quaalbergh en den raadt ten Castele Nassouw in Banda aen Haer Ed^e. alhier gecarteert den 11 des voorleden maants met verscheyde aenhorende bylagen en documenten, daeronder oock een memorie, aen den oppercoopman en p^l. gesaghebber Willem van Zeyll aldaer ter naricht gelaten, behelsende de voorsz. missive onder anderen dat seeckeren Radja van de lantstreecke Elinamma op Cerams oostcust 's Comp^{es}. adsistentie tegens zyne rebellige onderdanen versoght hadde, aengesien hy gedwongen was geworden sigh uyt zyne negorye onder de bescherminge van den Radja Saway op Queelemoerey te moeten begeven, met verder bekendmaeckinge dat omtrent zyn gebiet en elders op dat groote eylant van Ceram nog veele nooteboomen te vinden waren, dewelcke hy gewilligh was om te helpen omkappen etc. Besyden voorsz. papieren ons oock nogh ter handen gecomen drie partikuliere briefkens, d'eerste door den voormelten oppercoopman en provisioneel gesaghebber Willem van Zyll dato 11 September passado geschreven, bevattende eenlyck een bekendmakinge van zyn E^s. arrivement aldaer uyt Amboyna en dat hy uyt handen van den E. Quaelbergh 't transport van 't Bandase gouvernement overgenomen hadde etc.; 't 2de briefje is van den coopman ⁽¹⁾ Nathanael Goethart, subaltern gesaghebber op Poulo Ay, van dato 10 des voorleden maants, verselt met eenige stuckjens toebehorende ⁽²⁾, alle tot versoeck om Haer Ed^e. adsistentie en tot illucidatie ten favore van zyn meest voldongen proces, soo hy meent ten onrechten hem door de Heer Quaelbergh aengedaen en waerover hy 't appel aen den Agtbaren Raadt des Casteels Batavia is versoeckende etc., en 't laaste briefje is door den Bandaes borger Aert Anthonissze dato 12 deser jongstleden maant geschreven en inhoudende een verhaell syner geleden tegenspoeden, vermenght met eenige elagten over de harde proceduren, tegens hem oock aldaer gedaen etc., zynde alle aen Haer Ed^e. geconsigneert en d'een en d'ander van soodanigen verderen inhoude als by 't aencoment briefboeck en verbael in 't breede staat te beogen, hebbende wyders 't jaght Nieuw Noortwyck alhier uyt die proventie voor 't laeste gewasch aengebraght de volgende speceryen:

29915 catty Banda notenmuscaten;

9940 cattys Banda off 551 heele en 8 halve sockels foely;

503 cattys mannetjesnoten;

⁽¹⁾ Er staat: *ropman*.

⁽²⁾ Denkelijk te lezen: *daartoe behorende*.

8 halve leggers gepekeld notenmuscaten, bedragende tesamen met 3330 cattys ondeugende noten, in Banda verbrant, mitsgaders nogh eenigh terughgesonden ontramponneert goetje een somma van / 42065 : 2 : 14.

Aengezien de cat Opmeer volgens ontfange advysen van derselver opperhooffden den 20 der verleden maent van Ceylon over Trincoenmale en Nagapatnam doen al in de Straat Sunda verschenen, tot verwonderinge alsnogh niet te voorschyn comt nogh eenigh nader berigt dierwegen is aengebraght, en alsoo dien bodem wellight door contrarie wint, onmaght, van volck off anders etc^a. in verder veragteringh der reyse mogte comen te geraecken, soo gaet ten dien eynde van desen avont na de Straat Sunda de chialoup de Pauw, bemant boven 't ordinaar zeevolck met noch 16 matroosen en een chirurgyn, met medicamenten voorsien, om deselve desnoots te adsisteren, medenemende een cleen advysie aen den schipper en opperhooffden van die bodem, eenlyck ten geleyde van gemelte chialoupen, met verdere advertentie dat den boeckhouder sigh ten spoedigsten met Comp^a. papieren ende de ophebbende impotente per dese chialoup na herwaerts sal hebben te vervoege etc.

4 d^e. 's Namiddags erlangen per Javaens vaertuygh een klein brieffie, van den adsistent Gerrit van Loveren aen Haer Ed^e. op heden geschreven, meldende dat den jongen regerenden Sultan, op Turtiassa gecomen zynde, door het beweeglyck smeecken van syn heer vader, den ouden Coninck, in presentie van de Engelse, France en Deense agenten eyndelyck belooft hadde de Pangeran Loor en Keey Aria Monjaja uyt hun bannissement op Lampon te willen verlossen, waerdoor na 't scheen de sieckte des ouden eenigsints ware gemindert, en voorts den jongen Coninck uytterlyck wel vergenought terugh weder op Bantam gekeert ect^a.

Een weynig later comt alhier uyt Banda aen te landen 't jaghje de Rogh, zynde tegelyck met d'heer Quaalbergh en 't jaght Noortwyck vandaer gegaen en sulx ons alleen toebrengende de dubbele missive van de Heer Gouverneur Cornelis van Quaalbergh en den raadt van den 11 des voorleden maants, de reets ontfangen en even hiervoren aengeroert, hebbende 't jagje de Rogh vooren ⁽¹⁾ oock aengebraght de volgende resterende speceryen als te weten:

12241 catty Banda gesorteerde notenmuscaten, belopende met de ongelden..... / 3888 : 19 : 10.

's Avonts retourneert van Chirribon over Indermayoe de chialoupen de Granaatappel, eenlyck met een missive van den capiteyn Jochum Michielsze en den raadt uyt het fortje de Beschermingh tot Chirribon aen Haer Ed^e. van den laesten des voorleden maents benevens noch 4 Maleytze brieffjes, d'eerste door Crain Bissee aen Zyn Edelheyt d'Heer Gouverneur Generael, de 2de aen d'Ed^e. Heer Directeur Generael Speelman, item nog een Maleyts brieffie van Dain Matara aen de Ed^e. Heer Directeur Generael en de laeste van de Macassaren tot Intiassem, alle mede aen Haer Ed^e., waarvan de translaet hieragter staat te volgen etc., behelsende vooraff cortelyck de missive van den capiteyn Jochum Michielsze etc. 't volgende nieuws:

(1) Denkelyk te lezen: *voornoemt*.

den Samadangs Javaen Singa Mangala (neeff van den Pangeran Ranga Gompol) uyt de negorye Dermer Wangi 't hooft van Damang Sitsia Prana, gewesen opperste der Kidolosen, vooraffgesonden hebbende, was cort daeraen oock persoonlyck by d'onse tot Chirribon verscheenen, gelyck mede Keey Aria Wiera Radja, oom des gemelte Pangerangs, relaterende de gepleegde geweldten, bedreven ⁽¹⁾ omtrent Samadang door den Bantamsen rover Chiliwidara en dat hy voornemens was Dermerwangy vyandelyck te overweldigen, waertegens men den Macassaersen vaendrigh Dain Matacco, onder Dain Matara bescheyden, met 40 Macassaren naer boven had gesonden om die luytjens desnoots te adsissteeren;

den vaendrigh Benjamin van der Meer, verselt met Dain Manimba en 20 Europeanen als 100 Macassaren na boven geweest zynde om den rover Daman Singo Bodora anders Boellilling op te soecken, waren tot Chirribon terughekeert met bericht dat zy den struyckrover op Soddong agterhaelt en naer eenige schermutselinge op de vlucht geslagen hadden, agterlatende 9 dooden en al syn bagagie en selfs ter naauwernoot met 2 quetsuren den dans ontsprongen wesende, sonder dat er een man van d'onse gesneuveld was;

den Damang Goelongon speelde in de bovenlanden daeromher nu nogh mede weynigh den baas, de ingelanden gelt en goet affpersende en veel gewelt plegende met het verhinderen dat geen peper noch beesten etc. affgebraght wierden, en alhoewel men hem reden had laten afvraag, soo had zigh gants onwetend gehouden ende verklaart dat het lant tusschen Samarangh en Craoan door den Sousouhounang Ingalaga off Pangeran Pougat aen hem ware geschoncken geworden; de negorye Soeckapoera etc. hadde hy mede affgebrant, de vrouwen, kinderen en goederen gerooft, omdat den Tommagon Wiera Dedaha (die nu mede tot Chirribon was verscheenen) sigh met hem niet had willen conjungeeren; oocq was den Damang Timbananten mede uyt de Samadangse bovenlande tot Chirribon verscheenen, verselt met nogh eenige der Samadangse hoofden en relaas van 't gepasseerde sedert 't arrivement van Chiliwidara in die landstreeke tot de aencomste van onse maght op Indermayoe;

op 't gerugte datter eenige Bantammers door den Sultan affgesonden om Chiliwidara met syn verderen aenhangh naer huys te roepen ende die over Pamanoeckan derwaerts wilden teruggekeeren, had men ten dien eynde 3 bemande vaertuygen met Macassaren onder Dain Sitoedjoe en Dain Boerana naer voorsz. Pamanoeckan geschickt om hem Chiliwidara etc. syn vlucht en meteen 't weghvoeren der inwoonderen te beletten, dogh Sitoedjoe had een vaertuygh van den Javaen Naya Prana, van Paccalongan comende, in de rivier Quali Sopo verkeert aengepackt en de goederen gerooft, dogh soude denselven werden gelast alles aen de eygenaers weder te moeten uytkeeren;

de Macassaren onder Crain Bissee stelden 't al wat hont aen, de ingesetenen landwaert in daer alom volgens voorgeven uyt de naem van Crain Bissee gelt affpersende, en alhoewel men Syn Hoogheyt sulx had voorgehouden, soo en wilde hy

⁽¹⁾ Dit woord evenals het beneden volgende *rover* is eene conjectuur, daar het HS. hier een gat heeft.

daerin echter geen ordre stellen, dogh had cort daeraen by geschrift versoght te weten hoeveel coppen van syn volck door de Comp^e. souden werden onderhouden etc., met klagten voorts dat de zyne bykans van honger mosten vergaen;

den weggelopen soldaet Engelbregt Willem van Riga, die men voor dese gemeent hadde verdroncken te zyn, was thans uyt de Samadangse bovenlanden weder op Chiribon ten voorscheyn gecomen, voorgevende uyt misnoedigheyt (omdat hy van 40 op 9 guldens 's maents was gedeporteert) weggelopen te zyn, dogh zedert berouw daarvan gekregen hebbende, geresolveert was sig weder na Chiribon te begeven, en denwelcken dan met dese chialoup de Granaatappel nu naer Batavia gesonden wiert; den bekenden fugativen borger Jan Steen, nu tot Bantam thuyshoorende en voor d'Engelsen, Francen en Deenen op en langs de Oostcust van dit eyland eenigen tyt gevaren en soo genegotieert hebbende, was den 22 September passato tot Chiribon overleden, gelyck dit alles by de voorsz. brieff en bylagen by 't aencomend brieffboeck in 't breede staet te beoogen, en volght nu de

Translaetmissive, door Crain Bissee uyt Chiribon aen Syn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael geschreven.

Desen brieff nevens veele groete, die onveranderlyck sullen blyven soo lange de zon ende mane schynen, van Orian ⁽¹⁾ Bissee komt aen den Heer Gouverneur Generael, die in grootheyt en staat hoogh verheven is; Godt de Heere will hem gunnen een langh leven in dese werelt en daerby laten continueeren, opdatter een schaduwplaatse magh zyn voor alle arme en nooddruftige alsmede een hulper van alle swacke.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur Generael bekend alsdat een Cheribonder myn en den capiteyn Karang heeft bekendgemaect dat Chiliwidaras voornemen was om naer Bantam te vertrecken en met hem alle de Maccassaren te nemen die onder hem zyn. nevens al het volcq van Pagadeen. Dierhalven heb icq daerover met den capiteyn Karangh goetgevonden om naer Pamanoekan te senden en na de comste van Chiliwidara te waghten; soo hebben wy op den 25 September Dain Sitodjoe en Dain Boeramy met 65 mannen na Pamanoekan gesonden om Chiliwidara in te waghten, en hebben Dain Sitoedjoe en Daen Boeranny ordre gegeven, soo Chiliwidara na Bantam wilde gaen, dat ze hem souden largeren, maer geen Macassaren off Javanen die by hem zyn, en dat sy haer niet doot souden slaen, off zy moesten d'onse eerst moeyen. Noch make aen den Heer Gouverneur Generael bekend, alsdat Crain Canjer tot my heeft gesonden, maer wat is nu de wille van den Heer Generael wegens de saecke van Crain Canjer? alsoo zyn wille ernstig is om herwaerts by my te comen. Wat nu de Heer Generael dunckt behoorlyck te zyn vanwegen Crain Canjer, gelieft 't myn met een blaetje geschrifts te laten weten, opdat icq 't gebod van den Heer Generaele hem wederom magh bekendmaecken. Nog geeff ick aen den Heer Generael te

(1) Lees: *Crain*.

kennen vanwege de Maccassaren die verspreyt en by Crain Canjer gelopen zyn, dewelcke mede op Batavia willen comen. Indien de Heer Generael Crain Kanjer op Batavia gelieft te roepen, soo laet hem al syn Macassaren medebrengen, anders niet. Ick hebbe mede een brieff aen de Macassaren die op Siam zyn geschreven en haer tot Batavia geroepen; ick hebbe gemelte brieff gesonden op den 20 July met de gesant van den Coninck van Siam, die gecomen was aen den Coninck van Chirribon. Oock heb ick een brieff gesonden aen Dain Mangika van hem op Batavia te roepen; icq dencke veel op hem omdat hy op Batavia zoude comen; ick hebbe de brieff aen hem gesonden met een Aatchinder genaemt nachoda Coezampo over Palimbang op den 25 dag van de maent Augusto en dese is geschreven op den eersten October. Eynde.

Volgt noch de translaetmissive, door gemelte Crain Bissee uyt Chirribon aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

De hertelycke groete van Crain Bissee aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael die in de ⁽¹⁾ regeringh van seer aensienlycken hoogen staat is sittende, wien den hoogen Godt in een langhdurige en voorspoedigen gesontheyt wil laten continueeren, opdattet mag strecken tot een schuytplaats voor allen dengeenen die belast en beladen zyt; oocq is syn genereusheyt seer vermaart in 't onderhouden van regten, insgelycx van zyn behulpsaemheyt aen den geringen en swacken van vermogen. Wyders by dese maecke icq UEd^{le}. reverentlyck bekent, hoe op 20 September den E. capiteyn Jochum Michielsze my bericht alsdat Dain Sitodjoe heeft eenige Javanen, die met een brieff en schenckagie, 't welcq van UEd^{le}. soude zyn om aen Loera Wira Sarawa te adresseeren, aengetast en haer goetje overweldigt. Soo hebbe icq Dain Sitodjoe gevraegt, die 'toocq niet ontkent maer seght 't selve gedaen te hebben op 't versoeck van een Javaen, genaemt Prana Soeta, die voorgaff als datter eenige quade luyden syn, die in negorye konnen quaad doen, met versoeck aen Dain Sitoedjoe dat hy die lieden soude om 't leven brengen, en vermits Dain Sitodjoe sulx gedaen sonder kennisse van den capiteyn en my, soo versoeckt hy aen ons met hertelyck leetwesen dat men hem soude voor ditmael gelieven te pardonneren, maer de gerooffde goederen heb icq altemael aen hem gevordert en aen den E. capiteyn ter handen gegeven, daerby bevonde een brieffie, 't welck melt aldus:

Brieff uyt goeder genegentheyt van den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman aen Loera Wiera Sarawa, den oudsten sabandaer op Paccalongon. God geve hem een lang leven in dese werelt. Wyders UE. brieff met een last rys benevens een praauw

1 / weze drie woordjes zijn onzeker, daar het H.S. hier een gat heeft.

tot schenckagie per Naja Prana is my wel geworden, mitsgaders UE. versoeck heb ick verstaen, ende nu opdat UE. te neerstiger den dienst van d'E. Comp^e. soudet beyveren, soo send den heer Speelman aen Loera Wira Sarawa tot teecken van goet vertrouwen 5 ellen blaau Hollants phelp, 5 d^o. roode Hollants camelot, benevens 1 p^s. rode bafta Brootchia.

Verders soo is dat icq UEd. by desen oocq bekentmaake, alsoo ons is door eenige Chiribonse ingesetenen beright, dat Chiliwidara sigh vaerdigh maeckt om na Bantam te vertrecken en van meningh om al de Macassaren die by hem zyn mitsgaders parthye van den Pagadeynse inwoonders mede te nemen, om die voornemens te beletten, soo hebben met den E. capteyn goetgevonden Dain Boeraene en Sytoedjoe naer Pamanoeekan te senden, gelyck se den 25 der voorleden maent syn vertrocken, met ordre dat uytgesondert Chiliwidaras persoon syn intentie van weghvoeren der Macassaren etc. absolutelyck maer moeten beletten, en dat op de saghste wyse, sonder de minste molestie, off ten ware daertoe wierden gedwongen. Wyders heb icq oocq in 't welnemen van UEd^e. met den Siamsen gesanten een brieff naer Siam geschreven aen al de Macassaren die ginder syn, dat sy by my soude overcomen; insgelycx naer Palimbangh per eenen nachoda Posinca aen Dain Mangika dat hy oocq met al syn volck by my souden comen. Hiermede Ed^e. Heer, ick versoeck reverentelyck, gelieft ⁽¹⁾ met een letterken mette eerste gelegentheyt te laten weten hoedanig dat UEd. 't versoeck van Carra Candjer met al syn byhebbende Macassaren en Orangh Badjos believen te disponeren.

(Onder stont:)

Serbon in myn pagger Tranckera, primo October 1680.

Volght nu het translaetbrieffie, door onsen Macassaersen luytenant Dain Matara in 't Maleyts uyt Chirribon aen de Ed^e. Heer Speelman geschreven.

Bevorens ootmoedige gebiedenisse met toewensing van alles goets hier en hiernamaels van Dain Matara aen de Ed^e. Heer Cornelis Speelman, Directeur Generael van India.

Wel Ed^e. Heer. Volgens schuldige plicht maecke by dese UEd^e. bekend, hoe op 19 September den E. capiteyn Jochum Michielsze beright wert door een Samadangse Javaen, genaemt Singa Mangala, alsdat Chiliwidara van sints was om naer Darmawangsy te gaen. Daerop heeft zyn E. met Crain Bissey geresolveert om myn vaendrig met 50 Macassaerse soldaten naer d^o. plaats te ordonneeren, dogh eerst is myn belast om naer den Sultan Sapha te gaen om van die saak kundschap te doen; soo heeft den Sultan geseyt:

(1) Er staat: *icq gelieft*.

't is goet, icq sal oocq 40 mannen bydoen ende 2 persoonen als hooft van haer stellen, want icq ben verpligt om Comp^e. dienst in alle gelegentheyte te adsisteren. Daerop heb ick gedient: daerop Sultan sulx doen will, het moeten dan goede vertrouwde lieden zyn, want dat is het teecken van oprechtigheyt van den Sultan aen de E. Comp^e., opdat men op haerlieden vast magh gaen. Doen heeft Sultan Anum oocq 40 mannen geordonneert, daerby 2 persoonen als hooftden gegeven, soodat tesamen 84 coppen Serebonse Javanen syn, ende zy syn op den 20 September vertrocken. Icq hebb' haer uytgeleyd gedaen tot buyten de negory en doen belaste ick aen de Javanen dat zy ons volck niet sullen verlaten maer by malcanderen stant moeten houden, en sooder eenige swarigheyt syn, dat sy dan cito aen den E. capteyn sult laten dienen, opdat men haer op spoedigste sal konnen adsisteeren, insgelycx dat zy sullen aen de Javanen soo van Pagadyn als andere die daeromtrent zyn, waerschouwen dat se moeten aen de zyde van de E. capteyn stantvastigh blyven, vermits den Sousouhounangh Aman Courat met de E. Comp^e. in seer goede alleantie staen, ende dat d'E. Comp^e. tegenwoordig den Sousouhounang in alle gelegentheyte behulpig zyn, weshalven dat se oocq moeten trouw blyven aen de kant van d'E. Comp^e. Op den 25 d^o. kreegh den E. capteyn tydingh van Pagadyn, dat Chiliwidara staet naer Bantam te vertrecken, willende medenemen al de inwoonders van voorsz. plaats en oocq de Macassaren die by hem zyn. Om dies wille heeft den E. capteyn ende Crain Bisse goetgevonden om Dain Sitoedjoe ende Dain Boerana derwaerts gelargeert, versterckt met 65 Macassaren met 5 cloecke snedige schepprauwen, om naer de quale van Pamanoekan te gaen oppassen, alsoo onder ons al de Macassaren die tegenwoordig op Chiribon syn gantsch niet connen inwilligen dat Chiliwidara de Macassaren soude weghvoeren, alsoo se onder niemant anders en staen dan alleen onder d'E. Comp^e. ende Crain Goa. Den 28 d^o. is myn vaendrig weder gecomen, die rapporteerde dat Chiliwidara nogh niet vertrocken was, maer de medegegeve ordre off 'tgeene hem gelast is heeft hy alles aen die lieden van Pagadin als andere die daeromtrent syn promptelyck voorgehouden. Hiermede Wel Ed^e. Heer niets hebbende om tot teecken van myn nedrige salutatie UEd^e. toe te senden dan een pauw, de hertelycke gebiedenis van myn vaendrig, sergiant ende al de soldaten.

(Onder stont:)

Serbon primo October 1680.

(Was geteeckent:)

D. M.

Volght nu nogh de translaetmissive, door de Macassaren tot Intchiassem aen Haer Ed^e. geschreven.

Nota. Alsoo de originele brieff hiervan t'soeck geraeckt voor en al eer deselve getranslateert zy en tot nog toe niet heeft connen werden

gevonden, soo moet ⁽¹⁾ de insertie der vertalinge van dien alhier alsnogb blyven geëxcuseert.

Aengesien met de fluyt Delfshaven op den 29 des voorleden maents September noch aparte buyten 's Comp^{te}. packet van Macassar seecker Maleyts brieflie, door Intie Boangh vandaer aen d'Ed^{le}. Heer Directeur Generael Speelman geschreven, overgebraght zy, ende te dier tyt niet heeft connen werden aengeteeckent, vermits nogh doenmaels niet ten voorschyn was gebraght, soo is goet geoordeelt 't selve onder den dato van heden, als zynde thans in onse taale overgeseth, alhier te laten insereren, luydende aldus.

Translaetmissive, in 't Maleyts geschreven van Intie Boeangh uyt Makassar aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman.

Intsie Boeangh send zyne nedrige en gediensstige groeten onder de voetsolens van den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, den almogenden Godt wil hem zegenen etc. Wyders soo is dat UEd^e. geringe dienaer by desen aengaende de penningen van d'E. Comp^{te}. 't welcq onder myn handen zyn, seer reverentelyck come bekend maecken, Ed^{le}. Heer, alsoo icq aen myn broeder heb geschreven, dat hy de uytstaende schulden soude innen om 't getal d'E. Comp^{te}. cassa te voldoen. Soo heeft hy by Radja Bone geweest om gelt te leenen, die hem oocq volcomentlyck belooft om te helpen, dogh met myn comste op Oedjang Padang was Radja Bone nae de Boegyse landen gereyst; soo ben icq na eenige dagen van myn comste by d'heer president gegaen, om licentie te versoecken, alsoo van ueninghen om d^e. Prins te gaen besoecken met eens om voorsz. intentie sien te verwerven. Ondertusschen soo is myn huys verbrant; daerom ben icq van myn voornemens belet geworden; egter Ed^{le}. Heer, voor al de weldaden soo gunstelyck aen my bewesen, 'k sal, soo den Almogende belieft, myn uytterste debvoor doen om tegens 't laetste van 't mousson d^e. penningen met alle mogelyckheyte tragten te voldoen om dan metten eersten onder UEd^e. voetsolens te comen verschynen, waeronder my in 't geheel 't zy ten goede off quade gantschelyck sal begeben, dat Godt geve.

5 d^e. 's Avonts verzeylt vanhier naer Japara de fluyt den Hasenberg met een missive van haer Ed^e., op heden geteeckent en geconsigneert aen den commandeur Jacobus Couper mitsgaders den raad, behelsende ten principaale een rescriptie op de successive ontfangene advisen, soo uyt den treyn als van Japara etc., gelyck sulx in 't breede geëxtendeert by 't uytgaende briefboeck en het verbael staat te beogen, hebbende wyders de gemelte fluyt voor Japara afgevoert de volgende coopmanschappen en goederen als te weten:

70 canassars amphioen;

(1) Dit moet laschte ik in.

1000 stux zyde patholen;

105 packen diverse kleeden;

12 mallen, bedragende tesamen met de ongelden een somma van
f 50156:19:5.

7 d°. Heden de inlantse borgerye soo buyten als binnen dese stadt remorerende sullend' optrecken, soo heeft men mede de Nederlandse burgercavallerye te paert en in de wapenen gesien, die sig omtrent de middagh na 't pleyen voor 't casteel begaff in ordre dight aen de zyde van des casteels graght, waeraen de inlantse comp^e., bestaende uyt de Mardyckers, Pampangers, Christen Amboinesen, item eenige Bandanesen en Boutonders alle in comp^e. verdeelt na gewoonte gerangeert wierden, regt tegensover het speelhuys, nevens welcke ter rechterhant na de stadt sigh weder hadden gestelt de ruyterye en de comp^e. militairen deses casteels, gecommandeert door den capiteyn Jan George Mults, en ter slinckerzyde de comp^e. van de Diestpoort, gecommandeert by den capiteyn Harman Egberts, en agter hetselve de comp^e. van de Rotterdammerpoort, gecommandeert in absentie van den capiteyn Jan Francen door den luytenant Joannes Struys, alswanneer omtrent ruym 2 uyren over middagh den Ed^{le}. Heer Directeur Generael (vermits Zyn Ed^l. wegens indispositie gesint was binnen 't casteel te verblyven) met de Heeren Raden B. Bort, A. Hurt, W. van Outhoorn en Fredrick Bent, mitsgaders veele vername gequalificeerde besyden mevrouw Generaels, yder met hare huysvrouwen en 't verder Batavias jufferschap item den Ternataensen Prins Jenner Quitchil Rotterdam met zyn geele gemalinne alsoock de presente gesanten van Chiribon sigh alle naer gewoonte begaven op het voorige en weder opnieuw met groente opgetoyede speelhuys, alwaer een weynigh tyts met onderlinge begroetinge en vrundelycken discoursjens gepasseert en inwylen de compagnien in behoorlycken ordre gestelt zynde, soo wierden eerst de officieren over de Nederlandse burgercavallerye en daarna de inlantze officieren te voet yder over hare comp^e. bevestight en geauthoriseert door den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, geadsisteert met de Heeren Ordinaris Raden Hurt en Willem van Outhoorn, als colonel over alle de burgerye, met den secretaris Joan van Hoorn benevens den balliuw Casembroot, den landrost van Moock met 2 gecommiteerde schepenen, gelyck op Maendagh laastleden mede zy geschiet, en dewelcke sigh ten dien eynde van 't toneel aff en voor de comp^e. een voor een van de zyde van 't casteel aff vervoeghde, 't welcq dan volbraght wezende, soo wierden alle hooftofficieren door een helmbardier van Zyn Ed^l. op het speelhuys genodight en nevens 't ander geselschap met een matigh collation à uso getracteert, 't welck dan in minnelycke dogh zedige vrolyckheyt tot omtrent ruym ten 4 uyren geduurt hebbende, soo vervoeghden sigh de meergemelte officieren ider wederom by en voor zyn comp^e., en waarmede men alvorens drie ordinarie generale chergies gedaen hebbende, soo trocken dese inlandse borgery en eerstelyck de Nederlandse burgercavallery al schietende de tent voorby weder stedewaerts in, in maniere als hieronder volgt:

en als geseght eerst de Nederlandse borgerlycke cavallerye onder den ritmeester Jan Wynants;

luytenant Eduart Pittavin;
 cornet Jan Thyse van Flesbagh;
 Jan de Vlamingh } quaertiermeester,
 Hans Christoffel Haneman }
 tesamen sterck 45 à 50 coppen.

1. Voorts d'eerste comp^e. Mardyckers buyten de stadt by verwisseling in ordre:
 den out capiteyn Pieter Alvis;
 luytenant Louys de May;
 vaendrigh Jacob Poulusse;

sergeanten:

Pieter Alvis de Jonge;
 Michiel Franse;
 Cornelis Andriesze;
 Francois Andriesze,
 Anthony Abram;
 Adam Pieter en
 15 corporaels,
 in 't geheel sterck 200 coppen.

2. De tweede comp^e. Mardyckers buyten de stadt onder:
 capiteyn Anthony Andriesze;
 luytenant Abraham Perera;
 vaendrig Jan Pietersze;

sergeanten:

Pieter Juriaensze;
 Domingo Matthys;
 Nicolaes Poulus;
 Abraham Domingos;
 Jacob Jansen;
 Louwies Michielse en
 15 corporaels,
 tesamen sterck 137 coppen.

3. d'eerste comp^e. binnen dese stadt aen de Westzyde:
 capiteyn Paulus Symonse;
 luytenant Isaacq Jacobsze;
 vaendrigh Pieter de Rosairo;

sergeanten:

Jan Stoeltje;
 Bartholomeus Dias;

Jan Carelsze;
 Paulus Jansen;
 Domingo Fransen;
 Francisco Jansen en
 15 corporaels,
 in 't geheel sterck 152 coppen.

4. de tweede comp^e. binnen de stadt aen de Oostzyde onder:
 capiteyn Domingo Jansen;
 luytenant Symon Fernando;
 vaendrigh Nicolaes Jansen;

sergianten:

Anthony Colle;
 Pasquael Danser;
 Lucas Perera;
 Jan Bastiaensze;
 Albert de Sose;
 Melchior Domingo en
 15 corporaels,
 sterck tesamen 143 coppen.

5. de derde comp^e. Mardyckers buyten de stadt onder:
 capiteyn David de Campo;
 luytenant Domingo Diegos;
 vaendrigh Jacob Ferdinandus;

sergianten:

Jan Sinto Salvador;
 Anthony Jansen;
 Pedro Fiegrodo;
 Frans Andriese;
 Manuel Symonsze;
 Jan Adamsen en
 13 corporaels,
 in 't geheel starck 151 coppen.

6. de nieuwe comp^e. Mardyckers en Mooren aen de westzyde van de Crocot de zijde van Anckee buyten de stadt onder:
 capiteyn Jan Cardoso, gewesen luytenant van de comp^e. onder den capiteyn de Campo;
 luytenant David Bastiaensen, }
 vaendrigh Anthony Jacobsze, } gewesenene sergianten onder gemelte comp^e;

sergianten:

Vintura Roosairo;
 Domingo Michiel;
 Johannes Oghseth;
 Manuel Gonsalvo;
 Hendrick Anthony;
 Joan Nicolaes, nevens
 15 corporaels,
 in 't geheel starck 97 coppen.

7. en dan voorts de comp^e. Pampangers gecombineert met de Christen Amboinesen etc. onder:
 capiteyn Marcus Mendosa;
 luytenant Thomas Fernando;
 vaendrigh Abram Verbeecq;

sergianten:

Isaak Ferman..	} Amboinesen;	Alonso Teledo..	} Pampangers;
Jacob Symon...		Alonso Mendoza	
Cornelis Roeman		Joan Tiepon...	

corporaels:

Antony Mendosa	} Amboinesen;	Bagiha Trock....	} Pampangers;
Bessie.....		Nicolaes Manallan	
Papane.....		Antony Vintura..	

sterck in 't geheel 94 coppen.

8. ende ten laesten de comp^e. der Bandanesen, gemengt met de Boutonders, over dewelcke alsnock geen capiteyn vercoren off in eenige jaeren geweest zy, onder den:
 luytenant Aly;
 vaendrigh Dirck 's Hartogenrade;

sergianten:

Mayamby;
 Tingal;
 Lucy;
 Zafodje;
 Andries Adolffs;
 Laynambe,
 sterck tesamen 145 coppen.

Zynde dusdanigh de voornoemde 8 comp^e. inlanders behalven de Nederlandse cavallerye, hiervooren uytgedrukt, een getal van 1119 coppen tesamen starck geweest, en na welckers afftreckinge na de stadt des Comp^{es}. ruyterye ende de drie comp^e. Comp^s. militairen al chargeerende insgelycx voorby 't lusthuys gemarcheert wesende, en die van de stadt ider na syn post en die van 't casteel na binnen, soo vertrock den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman en de verdere Heeren Raden van India met mevrou Generaels en 't verder juffergestoet en gequalificeerde oocq weder na het casteel en namen ter huyse van Syn Ed^t. van elkanderen affscheyt, zynde alsoo desen optreck der inlandtze borgerye met vermaak mede ten eynde gebraght, sonder dat men Godtloff van eenigh ramp off ongeluck heeft gehoort.

8 d^o. 's Morgens erlangen per tērughecomen inlants tingangh met den boeckhouder Claes van der Hart een brieffie van Tanjongpoura, door den vaendrich Jan Bervelt uyt 's Comp^{es}. veltchans aldaer aen Haer Ed^s. op eergisteren gedagteeckent, en daernevens overleverende een rapportje van dato deser raeckende syn voyagie derwaerts, van geenen inhout nodigh hier aen te roeren, dienende ⁽¹⁾ 't brieffie van den vaendrig Bervelt eenlyck ten geleyde van gemelte tingangh met bossen pady en bekendmaeckinge dat den Tommagon Natta Joeda tegens den Baleyer Sacra Jouda al wederom om hulpe hadde versoght, alhoewel hy jongst naer 't afssenden van eenigh volcq met geciteerde Sacra Jouda weder vereenight was geweest etc., gelyck sulcx by 'taencomend brieffboeck onder 't quartier van Batavia nader te lezen sy.

Met aengetoge tingangh gewert ons mede van gemelte Javaense Tommagon een cleen Javaens brieffie off lonthoir, uyt Goedoegoedoe aen Haer Ed^s. geschreven, 't welcke na vertalinge bevonden zy van volgende teneur.

Translaetbrieffie, door den Tommagon Natta Joeda uyt Goedoe-
goedoe aen Haer Ed^s. geschreven.

Desen brieff van UEd^{le}. dienaer Kiay Tommagon Natta Joeda, waermede my ⁽²⁾ vernedere, aen den Heer Gouverneur Generael, aen wien icq sende Nala en Soeba Mangala met versoeck dat ick eenigh werck van de Comp^e. magh doen, 't geen icq in der spoet sal tragten uyt te voeren, en versoecke om buscruyt en musquetscogels, dat met Soeba Mangala gelieve te senden. Eynde.

Desen voormiddagh comt den sabandaer en licentmeester Ocker Ockersze binnen by d'Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, overleverende een relaasje, door zeecker Maleyer, genaemt Intie Zorla (nu eenige wynige dagen geleden van Banjer met vaertuygh alhier aengecomen), mondelingh aen hem gedaen, behelsende dat ten tyde wanneer den ouden Conink tot Banjar overleden was, denselven 2 minderjarige zoons hadde naergelaten, en daerbenevens nog een

⁽¹⁾ Er staat: *diende*.

⁽²⁾ Het HS.: *wy*.

broeder, denwelcke hy de regeringe totdat se mondigh waaren hadde aenbevolen, dogh denselven broeder, eenige jaaren geregeert hebbende, stelde zyn eygen zoon als Coninck voor, waertegens de 2 zoonen des ouden Sultans hun geopposeert en na diverse voorgevallene actien eyndelingh met hun oom bevredight wesende, denselvns nevens zyn zoon ontrent 4 maenden geleden onder den schyn van vruntschapp gedood hadden, alsoo dat den oudsten broeder nu voor de 2de mael op dien Maleytzen zetel was sittende en sig met syn jonger broeder uyt vreesse voor nader ongeval boven in 't gebergte was onthoudende; den Crain Cabaloecan hadde eenen Corre Losson van Mingdanauw aen den tegenwoordigen Coninck gesonden met versoeck om op Banjer zyn woonplaats te nemen, 't welck door den Coninck hem was geweygert, hebbende dierhalven zig na de eylanden omtrent Banjer begeven om die te invaderen; men rughte mede aldaer dat den nieuwen Banjerschen Coninck voornemens was gesanten na Batavia af te senden en datter 2000 picols peper boven in 't gebergte in voorraet lagen, die by cleene parthytjens afgebraght wierden, waerover een Tommagon uyt de naem des Coninx de opsight hadde.

Des savonts werden verscheyde Heeren Raden en andere gequalificeerde met hare vrouwen op 't wellescomstmael van de Heer Out-Gouverneur Cornelis van Quaelbergh uyt Banda ten huysse van Zyn Ed^l. genodigt en getracteert, zynde Zyn Ed^l. nogtans vermits indispositie off onlust niet mede aen tael geweest.

Heden ter ordinarie vergaderingh onder 't affhandelen eeniger saecken raeckende Palimbang oock gesproocken zynde van 't weder in possessie nemen van onse logie tot Jamby, 't licentieeren van ⁽¹⁾ den bottelier Jan Ruygeman met syn familie naer 't vaderlant etc., is verder wegens Bantam alsulx gebesoigneert en gearresteert als by 't resolutieboek ende te volgene instructie voor den resident Caëff na derwaerts in 't breede sal kunnen werden beooght.

9 d^e. 's Namiddags keert de sloep de Paauw uyt de Straad Sunda terugge met de boeckhouder van 't schip de cat Opmeer van Ceylon over Trincoenemale en Nagapatnam, medebrengende 's Comp^s. papieren, bestaende in een missive van den commandant Pieter Vorwer en den raad tot Nagapatnam aen Haer Ed^s. dato 24 July passado, verselt met verscheyde bylagen, meldende onder anderen dat men alsnu beright aldaer had becomen, hoe den befaemden rover Suagie Ragia seecker overleden was en syn soon Sambagie Ragie in zyn vaders plaats gesuccedeert, naerdát hy een wyle tyts met zyn 2de en jongere brøeder daerover getwist hadde, die zigh eyndelyck nogh met 't gouverno van eenige landen had laten bevredigen; den veltheer Ragenade Pandidaer was kort na zyn meesters doot met het gandsche leger uyt het territoir van Madura opgebroocken en over Portonovo en Tegenepatnam naer Sinçier gemarcheert, alwaer hy op die grensen thans hoff was houdende, en in mondelinge conferentie met Egosie Ragia geweest zynde, had hy 't selve (met 't verswygen van Suagias doot) zyn jaerlycx tribut ten merendeel weten af te perzen, waerover Egosie Ragie naderhandt seer misnoug geweest was; Egosie, voor eenigh onheyl bedught zynde, omdat de neyken van Mansoer en

(¹) Er staat: *Jamby te licentieeren aen.*

Madurer op 't tipje om zich samen te vereenigen stinden en den Teuver versoght hadden zich in hetselve contract mede te vermengen ende alsdan gesamentlyck tegens hem Egosie te velde te trecken, had zyn leger niet verre van de stadt Tansiouwer doen postgrypen, als hem in de bovenlanden niet veyligh aghtende; den Teuverheer was (volgens beright) oocq reets met een aensienlycke leger na de grensen van Madure opgetrocken om 't voornoemde contract te bevestigen;

en alhoewel Egosie Ragie alle middelen hadde aengewent om 't verschil tusschen hem en de Neyken van Masoer en Madure te assopieeren, soo had den Madureër geensints daertoe willen verstaen, voordat zyne afgenomene bovelanden door Egosie hem gerestitueert wierden:

den dickgemelte landvorst Egosie Ragie bleeff inwylen als heer van Tansiouwer nog al by zyn oude pretentien om de jaerlycxre recognitiepenningen ter somma van 4200 pardauw vanwegens Comp^e. stadt Nagapatnam te mogen hebben, en ten welcken eynde hy een expresse pandigo met een ola affgesonden hadde om deselve van d'onse te eysschen, dogh was sulx geëxcuseert, tottertyt hy de Comp^e. de geleden schaden in 't overvallen en spolieeren van de logie tot Trimelevaes en Carcol anno voorleden souden hebbe vergoet, waerna Egosie weynich scheen te willen luysteren; voorts stinden de saecken in de Tansiouwerse landen thans sleght, werdende de inwoonders te seer geplaagt, alsoo dat de landbouwers ten merendeele vandaer naer de zuyd- en noordkant verliepen; daertegen was op Ceylon tot Jaffanapatnam, Baticaloa en Trincoenmale alles nog in goeden stand, gelyck sulx en 't verdere by 't aencomend brieffboeck breder staad uytgedruckt.

10 d^e. 's Morgens senden Haer Ed^e. per inlants provisievaertuygh met den corporael Gabriel Cardoza een brieffie naer Tanjongpoura aen den vaendrig Jan Bervelt in 's Comp^e. veltschans, meest ten geleyde van de gesonde provisien voor 't guarnisoen en ter rescriptie der ontfangen advysjens vandaer, als by 't affgaende brieffboeck onder dien datum is te beogen.

's Voormiddags erlangen per Javaens vaertuygh een brieffie van Bantam, door den adsistent Gerrit van Loveren aen Haer Ed^e. op gisteren gedagteeckent, behelsende in 't corte 't volgende:

den ouden priester aen 't Bantamse hoff hadden d'onse willen diets maecken dat Radja Palacca aen den Bantamsen Maccassaersen opperpriester Chee een brieff soude hebben gesonden van bysondere genegentheyt tot de 2 Bantamse Koningen te dragen, met verseeckeringe noyt eenige vyandelycke actien tegens haer te willen begaen, en ingevalle zy Bantammers met de Comp^e. in oorlogh moghten comen, dat hy Bantam geen leet soude aendoen, presenterende tot te meerder securiteyt sulx te willen beedigen en schriftelyck bewys daervan oversenden, dog men presumeerde dit maer Bantamse uytstrooyselen te wesen, om Palacca by ons verdagt te maecken, gelyck wy hier oocq het daervoor en een gants vals verdigsel houden;

van 't eylant Banca had men beright dat hun aldaer souden onthouden partye geboefte als Macassaren, Bougysen en Maleyers etc^e. met omtrent 70 stux vaertuygen onder een onbekent Maleyts hooft, die aldaer seecker negorie affgelopen hadden en tot nog in besit hielden, sonder dat men wist vanwaer se gecomen waren;

van Chirribon wiert oock op Bantam gerught dat den Pangerangh Samadangh aldaer van voornemen soude wesen met onse volkeren naer syn lant op te trecken om den Keey Bidara, thans regeerder aldaer, te verdryven;

de goederen van den overleden Fransman Jan Steen, waeronder 20 picols amphioen voor reeckeningh van den Bantamse Koninck, soude door Crain Bissee Maccassaeren gerooft en drie der Bantammers dootgeslagen zyn;

seeker vry coopman, genaemt Moreana, een Fransman, was met zyn chialoup met goede quantiteyt kleeden van Bantam naer Banjermassingh en voorts op Borneo na Soecquedana vertrocken;

den Dain Mangika soude thans op Johoor sig onthouden na 't bericht van een vaertuygh, dat den jongen Sultan uytgesonden hadde om hem na te speuren;

door seecker Chinees ingeseten alhier waren tot Bantham met een Bantamse gouting aengebraght 50 sacken met boontjes, onder dewelcke door d'onse na gedaen ondersoek drie met notenmuscaten gevult waren bevonden, 't welcq den jongen Conink door d'onse bekentgemaect zynde, hadde Zyn Hoogheyt alle die goederen vooreerst doen confisqueeren etc.

's Avonts verschynt na lang suckelen in de Straadt eyndelyck hier ter rhee de cat Opmeer van Cheylon over Trincoenemale en Nagapatnam, waarvan de medegebragte papieren op gisteren reets afgehaelt en ontfangen zyn, gelyck op dien dagh nader kan werden beooght, hebbende wyders denselven bodem van Ceylon en Nagapatnam aengebraght de volgende coopmanschappen en goederen, als te weten:

van Nagapatnam:

131 packen bruyne blauwe salempoeris;

5 packen bruyne blauewe zeyldoeck;

8 packen cambayen;

11 packen tapissarassaen;

31 packen roggeyellen;

bedragende tesamen met de ongelden een somma van f 61025:12: 7;

item van Gale:

758 packen canneel;

82 stucx diverse out yser canon;

25 slaven en slavinnen, tesamen tot..... f 2749:18: 6.

Alsoo monteert 't geheele cargasoen, met de cat Opmeer

van Nagapatnam en Gale aengebraght..... f 63775:10: 13.

11 d°. Heden ter ordinary vergaderingh is aen den equipagiemeester Jacob Geus op zyn versoeck zyne demissie gegunt om naer 't vaderlant met zyn vrouw en familie in zyn qualiteyt op eene der aff te gaene retourschepen te mogen vertrecken.

Wyders is goetgevonden de onbequame fluyt Ysselsteyn te doen ontakelen en de romp bewesten de rivier aen de wal te haelen, om de galgh en raden daerop te planten, aengesien deselve daer se eenigen tyt gestaen hebben veel ongelegentheden

soo voor de eygenaers der landen als oock voor 't guarnisoen op de naest gelegene bolwercken toebrengen etc., gelyck sulx breder by 't resolutieboek deses casteels can werden gelezen.

12 d°. 's Naermiddags erlangen per Javaens vaertuygh een briefie van Bantam, door den adsistent Gerrit van Loveren aen den resident Caëff nogh hier zynde op gisteren gecarteert, behelsende dat den ouden Sultan een partye zyner Bantammers na de bovelanden omtrent Craoangh affgesonden hadden omme de hoofden tot Goedoegoedoe aen haer zyde te trecken en tot affcomen derwaerts te bewegen;

oock had men berigt dat uyt Engelant in de Straet omtrent Anjer was comen te arriveeren 't Engels schip de Nathanael, sonder eenigh verder nieuws, daermede tot nogh toe aengebraght, en hebben verstaen.

15 d°. Aghtervolgens de resolutie van 8 deser, soo keert 's namiddags den resident Willem Caëff met de chialoup de Vlieger weder terugge vanhier naer Bantam, eerstelyck medenemende een generaele missive van de Hooge Regeringe aen d'Ed°. Heeren Bewinthebberen ter vergaderingh van 17°, zynde dubbelt gesloten en in swart en root Spaens leer benaeyt, eene voor de camer Amsterdam en d'andere voor de camer Zeelant, op heden geteeckent, omme met 't Engels schip de Falcon naer Engelant te gaen en voorts vandaer naer ons vaderlant overgesonden te werden, en is gemelte Caëff wyders oocq gemunieert geworden met een cort schriftelyck ordre tot zyner naricht, behelsende in substantie 't volgende:

dat alsnu op 't versoeck des jongen Sultans tot Bantam een perfecte copie in 't Maleys van 't contract, anno 1659 tusschen de Comp°. en Bantam aengegaen, uyt 't Duyts getranslateert overgesonden wiert, tot desselfs Sultans vergenougingh; Haer Ed°. conden de Bantammer geensints inwilligen de vrye vaert off aenbreng van cleden en amphioen op de ooster havenen van dit eylant te genieten, aengesien deselve alle by speciael hypoteeck aen de Comp°. verpant waren, en waeruyt oocq de soo sware gedragene oncosten, voor den Sousouhounangh uytgeschoten, mettertyt voor ons moesten werden gevonden; de begeerde 2 stucken yser van 5 pont bals gingen nu mede omme door den jongen Sultan betaelt ofte wel anders, als 't soo te pas quam, tot geschenck aengenomen te werden;

de oprechte teecken van des Sultans genegentheyt tot de vrede soude men kunnen bespeuren, wanneer zyn rovende en alvernielende onderdanen uyt de districten Chiribon, Indermayoe, Samadangh, Pagadeen etc. door hem opgeroepen en over hun misdryff gestraft wierden, daeronder den rover Chiliwidara wel een der voornaemste was;

en om welcke goede beloften des Coninx alsmede om van onse zyde te toonen dat ons de rust en vrede ernst zy, alle onse cruysende vaertuygen uyt de Straet reets waren doen thuyscomen;

den Pangeran Ardi wiert sooveel goude moihra tot een rock volgens zyn begeeren gesonden, met dewelcke men voorsightigh diende omme te gaen, opdat zyn voorgeven nooyt rugtbaer wierde, hem doorgaens verseeckerende van Haer Ed°. genegentheyt;

na de gelegentheyf van Lampon en den staat der gebannene Pangerangs Loor en Keey Aria Monjaja diende den resident nauwkeurig te vernemen, alsmede waeromtrent den Macassaersen Dain Mangika met zyn aenhang sigh nu moghte onthouden;

de versoecken om passen na de Oostcuf van Java moste hy resident by voorvallende gelegentheyf soecken te declineren en deselve aen Haer Ed^e. renvoyeren;

geen vaste toesegginge soude den resident tot nader last op des Coninx begeeren vermogen te doen, om yemant zyner onderdanen hier permanent te plaatsen ofte wel dickwyls van zyn volck herwaerts te senden, als moettende eerst werden ondersoght hoe verre syn genegentheyf in dese quame te strecken, sonder het nogtans te verbieden ofte te toonen dat het ons onaengenaem zyn souw;

den resident sal den Sultans wegens 't opsenden der 2 weggevlugte matrosen te bedancken, met verseeckeringe dat alle Bantamse vlugtelingen die maer bekend zyn mogten ten eersten oocq wedergesonden sullen werden, en waeromme oocq verder nagespeurt diende waer alle de verdere Batavise weglopers hen ginder ⁽¹⁾ mogte onthouden en wat meesters sy dienden, en de restitutie aller derselver den Sultan affgeeyscht ect^e.;

de verdere intentie van Haer Ed^e. soude hem resident mondelingh aenbevolen werden, gelyck dit alles breder by 't affgaende briefboeck staet geëxtendeert.

Heden ter extraordinary vergaderinge naer 't affhandelen eeniger saecken ten belange van Sumatra's Westcuf alsmede de provintie Banda ende de te sendene nodige slaven na derwaerts is wyders goetgevonden, aen den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman op zyn Ed^e. aanbiedinge de opsight over de Balysche ingesetenen deser stede als van outs weder te defereren en te laten verblyven, en aengesien door het overlyden van den ouden Balysen capiteyn Mangus alsmede 't vertreck en versterff eeniger die officieren in den treyn op Java's Oostcuf de voornoemde Baleyers nog in geen volcomen ordre syn gebraght, soo wert meteenen te deser tyt door d'Ed^e. Heer Directeur voornoemt in Rade vertoont een nominatie van alle de Baleyers officieren van de vrye inhabitanten te deser plaetse, verdeelt in 8 comp^e., dewelcke dan verstaen zy soodanigh aen te stellen, te approberen en te rangieren etc., gelyck sulx in 't breede by 't resolutieboek en hieragter op den optrek gespecificeert staet te werden en te beoogen.

14 d^e. Ingevolge van 't geresolveerde op den 20 deser verleden maent en 't verdere gebesoigneerde op gisteren door d'E. Heer Directeur Generael ordre gestelt zynde omme de Baleyse ingesetenen op den vastgestelden dagh van heden fatsoenelyck mede te laten optrecken, soo verschynen deselve oock soodanigh omtrent de middagh op 't groote pleyn voor het casteel in ordre en manieren als hieronder vervolgens staet aengehaelt, namentlyck: eerstelyck boven en behalven de voorsz. Baleyers trock wederom mede op en stont aen des casteels graght volgens ordre de comp^e. der Nederlandse borgercavallerie onder den ritmeester Jan Wynasse, sterck ontrent 40 à 50 coppen;

(1) Er staat: *ginder*.

en in gelycker voegen trocken mede volgens ordre mede en compareerden eerst naest aen die cavallerye, tesamen sterck 360 coppen en verdeelt in drie comp^e. en vaendelen, dogh niettemin alle onder de sorge en condunctie van onsen capiteyn der Maleyers Wan Abdul Bagus, die dan d'eerste was en tot verdere hooftofficiëren by sig hadde:

Maleyers:

1. capiteyn Wan Abdul Bagus;
Intche Awangh luytenant;
Intche Mara vaendrigh;

sergeanten:

Serenaya;
Intche Boedjangh;
Intche Zayit;
Intche Ema;
Intche Koetut;
Intche Marta;
Intche Fackir;

2. Intche Amit luytenant;
Intche Ronkin vaendrigh;

sergeanten:

Tibar;
Intche Soelong;
Intche Roeboe;
Intche Kun;

3. Intche Lanangh luytenant } sieck geweest;
Intche Oedja vaendrigh.... }

sergeanten:

Intche Redja;
Intche Soore;
Intche Goeram;
Intche Soelit;

4. Intche Seleman luytenant;
Intche Mara vaendrigh;

sergeanten:

Intche Diry;
Intche Oekon;
Intche Bongsoe;
Intche Medan;

samen sterck geweest 360 coppen, maer alsoo de luytenant en vaendrig van de 5 comp^e. present syn sieck geweest, soo is derselver onderhebbende gemeene volck benevens de sergianten ditmael onder de andere derde comp^e. verdeelt en hebben alsoo opgetrocken, sonder dat oock de sterckte van ider deser 3 comp^e. perfect is opgenomen, maer is de eerste onder den capiteyn Abdul Bagus ontrent eens soo sterck als eene van beyde d'andere geweest;

hierna aen de 3 comp^e. voorschreven Maleyers stinden en volghden nu in ordre alle de bovengementioneerde Balyers en vooreerst:

de eerste comp^e. onder den:

capiteyn Tiben;
luytenant Gulian;
vaendrich Tambessy;

sergeanten:

Pagahan;
Ciahan Catawan;
Nanga Boellelingh;
Pegendingh;

corporaels:

Bouson Bieuw;
Bagia;
Nanga;
Souley;
Padadeckan;
Oudisan en
Oudjang marinja,
sterck in 't geheel 85 coppen;

over de 2de comp^e.:

Pangoe Piessang capiteyn;
Ranga Pandi luytenant;
Bilal Pedeckan vaendrich;

sergeanten:

Wayasan;
Wayasan Padeckan;
Wayasan Panda;
Brahaman;

corporaels:

Salam;
 Camassan;
 Seyban;
 Bocksie;
 Tommou;
 Babahan;
 Passaprouw marinjo,
 sterck te samen 80 coppen;

over de derde comp^e.:

Coetoet Timpang capiteyn;
 Wayasan luytenant;
 Babba Hella vaendrigh;

sergeanten:

Pinate;
 Batoeboelang;
 Catut Badongh;
 Joman Maes;

corporaels:

Wayahan Cattewen;
 Catut Pamogan;
 Joeman;
 Catut Badong;
 Bassien;
 Nauigh marinja,
 sterk in 't geheel 70 coppen;

de vierde comp^e.:

Catout Couta luytenant;
 Joomat Zalat vaendrigh;

sergeanten:

Wayahan Abassan;
 Wayahan Cappal;
 Joeman Touman;
 Coutout Packisan;

corporaels:

Wayahan Camerouw;
Wayahan Touman;
Wayahan Balabanangh;
Wayahan Cappel;
Joman Tonlick;
Wayahan Endevan;
Wayahan Camoimy maringe,
sterck tesamen 25 coppen;

de vyffde comp^e.:

Lamang Batavia luytenant;
Samplangan vaendrigh;

sergeanten:

Contot Selok;
Jermoedy;
Jouwel Batavia;
Tjoulek;

corporaels:

Panjen;
Bongsouw;
Wayahan Cappal;
Bandok;
Wayahan Panjer;
Wayahan Lirangh;
Tiemangh maringe,
sterck tesamen 40 coppen;

voor de 6de comp^e. van den overleden capiteyn Mangus:

Ranga Lampzia nu luytenant;
Catont Loutondo vaendrigh;

sergeanten:

Joman Boukoelangh;
Range Pande;
Oumar Manbal;
Wayahan Paszap;

corporaels:

Jouman Manbal;
 Wayahan Samma;
 Zale Batavia;
 Bappa Lalis;
 Mangadou;
 Boelingan marinjo,
 sterck te samen 85 coppen;

over de sevende comp^e.:

Contot Manbal luytenant;
 Jouman Pabru Rampat vaendrig;

sergeanten:

Wayahan Abian;
 Wayahan Wyongh;
 Catout Pabohat;
 Wayahan Tegall;

corporaels:

Wayahat Sarat;
 Nioman Taboran;
 Wayahan Dagin;
 Wayhan Onbout;
 Niman Baloeling marinyo,
 sterk in 't geheel 70 coppen;

over de aghste comp^e.:

Tasackan luytenant;
 Tatalion vaendrigh;

sergeanten:

Wayahan Panihan;
 Ilebee;
 Wayahan Cambomangh;
 Badongh Boenang Maningh;

corporaels:

Wayahan Cattawel;
 Wayahan Cattawel Pandeck;

Coutot Wanna Serery;

Jouma Cadona;

Baycunangh maringo,

sterk tesamen 45 coppen.

Zynde alsoo tesamen de Baleyers in 't geheel geweest een getal van 500 coppen, ontstaende dese swackheyt derselver daeruyt, dat de meeste maght alsnoch uytlandigh sy en anders wel tot een getall van 800 coppen monteren soude, mitsgaders de Maleyers als gesecht 360 coppen, op haer manieren op 't beste opgetoyt. Inwylen vertoonde sig mede weder tegenover dese inlandtze comp^e. wederzyts ter slinckerzyde van het speelhuys gerangeert de comp^e. militairen van 't Vierkant onder den capteyn Francois Tack en agter het speelhuys de comp^e. militaire van de Rotterdammer poort, opgevoert door den luytenant Joan Struys, mitsgaders ter rechterzyde van de stadt almede nae gewoonte de comp^e. militairen van 't casteel onder den capiteyn Joan Georg Mults en daernevens ter rechtervleugel ontrent de Steenhouwersbrugge des casteels ruyterye, hoedanig dan alle in ordre gestelt staende, soo quam (mits continuerende onpasselyckheyt van Zyn Ed^e.) den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, verselt met d'andere Heeren Raden van India, mevrouw Generaels mitsgaders verscheyde gequalificeert ministers en een grooten sleep van juffrouwen etc^e. buyten het casteel, sigh na gewoonte vervoegende op het speelhuys, alwaer zig den Ternataensen Prins Rotterdam mede liet vinden, werdende na een weynigh vertoevens de nieuwe Balyze officieren, alsoo er van de Maleyers ditmael geene aengecomen waren, door de Ed^e. Heer Directeur Generael nevens de Heeren Anthonio Hurt en Outhoorn metten secretaris d'E. Joan van Hoorn, item den bailliuw, landrost van Moock en gecommiteerde schepenen met de gewoonlycke pligtigheden ider voor haare comp^e. geauthoriseert en bevestight, na 't welcke deselve op 't lustprieel genodight en met een glaesje wyn en wat spyse etc. onthaelt wesende, soo was den tyt daermede tot omtrent haill vyff uyren doorgelopen, als wanneer de voormelte Malleytse en Balyze compagnien in goede ordre soodanig se gecomen waren weder stedewaert in en yder na syn huys trocken, en soomede de burgercavallerie, mitsgaders oocq daerna vervolgens op haer beurt de militairen comp^e., en als wanneer d'Ed^e. Heer Directeur Generael nevens 't verder geselschap hun oocq weder na 't casteel begaven, hebbende desen Malleytzen en Balysen optreck dusdanigh sonder ongeluck al mede een eynde genomen.

Onder desen optreck der Balyers en Maleyers gewiert ons per Javaens vaertuygh van Bantam een brieffjen, door den adsistent Gerrit van Loveren op gisteren aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende dat den Kiey Bidara (anders met de naem van den rover Chiliwidara bekend) van Samadangr met 500 Bantammers teruggegecomen was, doende zyn clagten aen den ouden Sultan tot Turtiassa dat hy door drygementen des Sousouhounangs en 't geweld der ingelanden die landstreeke hadde moeten verlaten;

den bekenden Batavisen fugativen Balinees Keey Koetut, die voor eenige jaren den Crain Jamalingh omgebragt heeft, was oocq van Chiribon op Bantam met 40 van d'zyne verscheenen en door den jongen Coningh over syn misdryff

gepardonneert, als dewelcken hoope had gegeven van noch veele zyner lantsluyden, onder de jurisductie van Batavia hun onthoudende, op Bantam te sullen toebrengen, dogh den jongen Coninck had hem voorts met zyn aenhangh naer zyn vader tot Turtiassa gesonden;

van den Sousouhounangh rugte men tot Bantam dat hy, de Mattaram met den E. commandeur Couper en 500 Nederlanders genadert zynde, de goude palemquin neffens een elifant van zyn broeder Pougar hadde geeyscht, dewelcke hem sulx geweygert hadde en, gelyck men voorgaff, wel 30000 Javanen in de wapenen vaerdigh hielt om den Sousouhounangh het incomen der Mattaram te beletten;

het Engels schip de Nathaniel, den 1^e May van ginder gezeylt, was op 13 deser tot Bantam aengecomen met brieven van Zyn Mayesteyt uyt Engelant aen den ouden en jongen Bantamsen Sultan, die onder anderen, soo men ons wys maekte, souden behelsen een waerschouwinge aen haer om op hoede te zyn, aengezien de Hoog Mogende Heeren Staaten de Comp^e. hadde toegestaen, den oorlogh tegens Bantam te declareren, ende dat ten dien eynde een goet aentall militairen stonden herwaerts te comen, waerop den jongen Conink aenstonts alle lyfleygen der Bantamse inwoonders hadde laten presteeren ⁽¹⁾ om zyn onderhandse fortje in 't palleys spoedigh op te maecken etc^a.

Vroeg in den namiddagh komen alhier uyt Amboina te arriveeren de jagten de Zyp en Bouro, 'teerste uyt Ternaten na Amboina affgevaerdicht met een duplicata missive van den Heer Gouverneur Robbert de Vicq mitsgaders den raad ten casteele Victoria aen Haer Ed^s. de dato 25 des voorleden maents, nevens nogh verscheyde documenten en bylaegjes daeraen gehorende, behelsende niets van besonder belang, nodigh alhier aen te roeren, als dat alles aldaer nogh in redelycken stande was, gelyck sulx in 't breede uyt het aenkomend brieffboeck staat te beoogen, hebbende 't jaght de Zyp wyders tot ladinge overgebraght de volgende speceryen van 't laeste nagelgewasch, als:

't jagt de Zyp:

206050 ₧ garioffelnagelen;

260 ₧ moernagelen;

11 packen roode ongewilde moeris terugh, bedragende met malcanderen met de ongelden etc. een somma van f 74456: 16: 14.

Dog Bouro niet met allen, zynde ledigh en comende alleen om hier vertimmeren en van zyn leckagie en ander ontramponneertheyt verholpen te worden, soo men sulx na desen sal waerdigh aghten, alsoo 't zelve al meest t'eenemaal affgevaren is.

15 d^e. Heden ter ordinarie vergaderingh is den borger Isaack Dinckels in plaetse van den overleden borger Gerrit Valek tot geswore eyckmeester deser steede aengesteld, en wyders verstaen de gagie van den stierman Jasper Drigo van Middelburgh, die in Augusto 1677 't hoecker de Pagadeth aen 't eylant Canganjan beoosten Java onvoorsigtigh verloren heeft, van die tyt af te doen schryven en hem als bosschietser met 12 guldens ter maent naer 't vaderlant te laten vertrecken.

(1) Versta: *pressen*.

Onder 't besoiingneren eeniger saecken raeckende de Westcust en de provincie van Banda is oock op 't voordragen van den Ed^{le}. Heer Directeur Generael goetgevonden de beschryvinge van de Indische quartieren en derselver nodige rescriptien mette aenstaende retourvloote na 't vaderlant onder de presente leeden deser Hooge Regeringe soodanigh vooreerst te verdeelen als hieronder comt te blycken, namentlyck :

't comptoir Batavia, Bantam en 't geene wyders daeronder sorteert op te dragen aen Syn Ed^l. den Heere Gouverneur Generael;

de Oostcust van Java met de dependentien van dien aen d'E. Heer Directeur Generael;

Amboina,	}	aen de Heer Ordinaris Raet Anthony Hurdt;
Banda,		
Ternaten,		
Timor,		
Makassar,	}	aen de Heer Ordinaris Raadt Willem van Outhoorn;
Banjar als 't voorvalt,		
Palimbangh,		
Jamby,		
Andragiery als voorvalt,		
Sumatra Westcust,	}	aen de Heer Ordinaris Raadt Balthazar Bort;
Siam,		
Tonckin,		
China,		
Japan,	}	aen d'Heer Ordinaris Raet Dirck Blom;
Malacca,		
Arrakan,		
de Caap,		
Mauritius als 't voorvalt,	}	aen d'Heer Extraordinaris Raadt Joannes Camphuys;
Bengalen,		
Cormandel,		
Ceylon,		
Malabaer,		
Souratta,	}	aen d'Heer Extraordinary Raadt Fredrick Lambertz Bent.
Perzia,		

Voorts is noch onder 't affhandelen eeniger saecken raeckende Mallabaer, Ceylon, Malacca, Bengalen en Cormandel gearresteert en nae aendagtigh beraat beslooten, den Heer Extraordinaris Raet en tegenwoordigen Malacxen gouverneur Jacob Jorisse Pits te verkiesen en aen te stellen tot commissaris ter visite van de directien van Bengale en Cormandel, en daerbesyden oock meteenen tot gouverneur van Compagnies emportanten ommeslagh en 't gouvernement ter custe Cormandel voornoemd;

ende wederom in desselfs facante plaets als gouverneur van Malacca geëligeert den heer Cornelis van Quaelbergh, jongst 't bestier over de provincie Banda gehadt hebbende en in 't begin deser maent met licentie vandaer hier aengecomen;

eyndelyck is meteenen noch verstaen in de vacante directie van Souratta mits het overlyden van den commissaris en directeur Daniel Parvee zaliger op 6 November anno passado weder tot directeur van 's Comp^{es}. negotie aldaer te verkiesen den E. Jaques de Bucquoy, althans boeckhouder generael der Indische negotieboecken en ordinaris lidt in den Aghtbaren Raadt van Justitie deses Casteels etc., gelyck sulx en de verdere nodige extensies derwegen by 't resolutieboek ten genoegen uytgedrukt zyn te beogen.

16 d^e. 's Voormiddags erlangen per Javaens vaertuygh van Bantam een briefie, door den resident Willem Caëff gisteren aen Haer Ed^e. gecarteert, meldende dat den jongen Koninck sigh met eenige prauwen na 't boort van 't Engels schip de Nathaniel had begeven en waren de Coninxbrieven, uyt Engellant overgebraght, waervan op eergisteren staat gesproken, met groote statie ingehaelt; wyders verhaelde men voor de waerheyt dat de gebannene Pangerangs Loor en Keey Aria Monjaja op Lampon op eenen dagh beyde gestorven en begraven waren, niet sonder vermoeden deselve door toedoen des jongen Coninx 'tzy met vergift off ander listigh gewelt om den hals waren gebraght, 't welcke omtrent den ouden Sultan groote alteratie hadde gebaart, en die alsnu gesint scheen syn leven als een pelgrim in 't gebergte te gaen eyndigen en dierwegen oocq reets zyn quitasol en andere staatsmeubelen affgeleyt en zyn zoon den jongen Sultan thans gesonden hadde;

door den Engelsen capiteyn van 't schip d'Nathaniel was uyt Europa voor nieuws verhaelt, dat Haer Hoog Mogende de Heeren Staten van Nederlant de zyde van Engellant soudon hebben gecosen, en ten dien eynde een ambassada na Londen affgevaerdicht; de jongste gevaerlycke conspiratie tegens de Engelse Mayesteyt was noch niet volcomen uytgevonden doch in betere toestant als voorheenen;

den Hartogh van Jorck, uyt Schotlant tot Londen aengecomen zynde, was weder in zyne voorige waerdigheden herstelt, mits hy altoorens had moeten sweeren een oprecht Protestant te syn;

den Hartogh van Mumouth was geheel buyten bedieningh gestelt;

den Francen Dauphin, met de doghter van den Ceurvorst van Beyeren getrouwt synde, wierd door beleg en ordre zynes vaders met de naem van Roomsche Coninck getituleert, en soude den Coninck van Vranckryck de considerable fortresse Cassel, in Italien gelegen, van den Hartogh van Mantua voor vier millioenen lievres gecoght hebben etc.;

voorts had den gemelte Engelse capiteyn mede bericht, dat hy het schip Hellevoetsluys, voor de camer Rotterdam na herwaerts vertrocken, aen 't eylant St. Jago hadde gelaten, welckers verschyninge wy dan alle dagen tegemoetzien.

's Avonts vertreckt vanhier na Sumatra's Westcust de fluyt Goylant met een missive van Haer Ed^e. aen den heer commissaris Laurens Pit de Jonge en den commandeur Melchior Hurt mitsgaders den raat tot Padangh, op heden geteekent en van sodanigen inhoude en verselt met soodanige bylagen als by 't affgaende briefboek in 't breede staet te lesen, hebbende voorts gemelte Goylant vanhier affgevoert de volgende coopmanschappen en andere behoeftheden totte negotie

en omslagh aldaer, als te weten, buyten nog een aental van 54 militairen tot recruct aldaer:

- 100 coyangs zout;
- 4 cassen Perziaense zyde;
- 150 R amandelen;
- 100 R rosynen;
- 60 R kismis;
- 30 R pistaches;
- 1 legger zeckwyn;
- 2 vaten haentjesbier;
- 1 vat Hollandse boter;

458 stucx ledigh vaetwerck, bedragende tesamen met de ongelden / 1590: 5: 10.

Omme den heer gouverneur Jacob Jorisz Pits van 't geresolveerde op gisteren en desselfs electie tot commissaris van Bengale en Cormandel tydige kennisse te doen hebben, soo is op heden ter extraordinarie vergaderingh verstaen, 't jaght Negombo en de chialoup Onrust ten dien eynde met een preadvys vooraff naer Malacca te senden etc., opdat zyn E. sigh tydigh tot syn vertreck en het doen van behoorlyck transport mach prepareren.

17 *d.* 's Voormiddags komt den sabandaer Ocker Ockersze met den capiteyn Maleyers Abdul Bagus binnen met seecker Chinees, genaemt Koucko, met Javaens vaertuygh soo even van Bantam gecomen, medebrengende 2 Maleytse briefjes, door den Keey Aria Mangonsadana aen Zyn Ed^t. de Heere Gouverneur en den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven, die ⁽¹⁾ naer gedane oversettinge in onse taale bevonden zyn van volgende inhoude, en eerst het

Translaetbriefje, door den Bantamsen sabandaer Keey Aria Mongonsadana aen Zyn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens geschreven.

Desen brief tot een teecken van een zuivere oprechte genegentheyt van Kiey Aria Mongonsadana, die de opperste regeringh heeft over alle saecken in de stadt Soerasoan en alle misdadigers met recht straft, komt aen den Capiteyn Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, die ervaren is in alle staatssaecken in de stadt Batavia en oprecht in 't regeren van alle zyne onderdanen na haer gewoonte soo te water als te lande, seer wys, verstandigh in zyn geheele bestieringe, wiens kloekheyt hier en daer in alle plaetzen en fortresse geroemt wert, die oock syn contract noyt en verandert en alle zyne vrunden niet vergeet; soodanigh sal Keey Aria Mongonsadana mede niet vergeten het contract ende de vruntschappen met den Capiteyn Moor Gouverneur Generael Rycklof van Goens met een suyper en oprecht herte tusschen Sourasoan en Batavia te onderhouden, want het contract tusschen Paducca Ziry Sultan Aboen Nasar Abdul Cahar en den Capiteyn Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens schynt als de

⁽¹⁾ Er staat: *de*.

nieuwe maene, waardoor oocq alle agterklap tusschen Soerasoan en Batavia is verdweenen; daerom sullen nu oocq alle coopluyden hier en daer eens zyn en elck onder syn eygen heer handel dryven, soolange in dese wereldt sullen leven.

Verders maeckt Keey Aria Mongosoedana aen den Capiteyn Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens bekend, indien der tot Soerasoan iets tot zynen dienste moghte wezen, dat hy het den Sultan gelieft bekend te maecken; den Sultan sal het van gelycke mede aen den Capiteyn Moor doen, opdat de goede gerughten van beyde plaetzen niet veranderen mogen.

Dit is het seggen van Keey Aria Mongonsadana tot teecken van oprechte genegentheyd aen den Capiteyn Moor, die onsen vrunt is in dese werelt. Die desen brieff brengt is den Chinees Koncko.

Wesende voorts het brieffie aen d'heer Speelman meest van deselve teneur, derhalven onnodigh geaght hier andermael by te voegen.

Aghtervolgens het gearresteerde op 20 passado dat de soo buyten als binnen onder onse jurisdictie remorerende Javanen eens nevens d'ander inlanderen mede soudon optrecken, 't welck tot nogh noyt en zy geschiet, so syn deselve al vooraff door d'E. capiteyn Hartzinck en Egberts in behoorlycke comp^e. yder onder hun vaendels verdeelt en op heden, nadat omtrent de middagh de Nederlandse borgercavallerie gearmeert te paert hun weder op 't grote pleyn naest aen de graght geplaest hadden, al de Javaanse comp^e. tot 25 in getalle in tamelycke ordre met hunne piecken en ander geweer soodanigh daer mede aengecomen en tegens 't lusthuys over (gelyck met de Nederlandse en inlandse natien op den 30 des voorleden en 7 en 14 deser zy geschiet) gerangicert; namentlyck eerst die van de Oostzyde uyt 12 comp^e., sorterende onder den E. capiteyn Wellem Hartzink, en voorts die van de Westzyde onder den capiteyn Harman Egberts in 12 comp^e., daertegens aen de rechte zyde van de schouwplaats naest de Steenhouwersbrugge wederom eerst de ruyterye en daeraen de comp^e. militairen deses casteels, gecommandeert door den pt. capitain Joan Georgh Mults, sigh liet vinden, en op dese zyde van gemelte tent naest aen 't casteel was geplaatst de comp^e. militairen van de Diestpoort onder 't bevell van den luytenant Hendrik van Noorden, en agter het tonneel stont in een kringh de comp^e. van de Rotterdammerpoort, door den luytenant Jan Struys in absentie van den capiteyn Jan Francen gecommandeert. 't Was omtrent ten 2 uyren als sich den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman (mits Syn Ed^{ts}. nog continueerende sieckte) nevens de Heeren Raaden Anthony Hurdt, Willem van Outhoorn, Joannes Camphuys en Fredrick Lambertse Bent mitsgaders mevrouw Generaels alsmede verschyde gequalificeerde ministers en juffers yder met hare huysvrouwen en soo oocq den Ternataensen Prins Rotterdam met zyn geele gemalinne item de tegenwoordige Chiribonse affgesanten naer buyten en op het speelhuys alweder vervoeghden, alwaer een wyle tyts soo wat geredeneert en vrundelyck gediscoureert hebbende, ende inwylen de Javaense piecken oocq in ordre gestelt synde, soo wierden dese Javaense officiers op het tonneel genodight

en nevens 't christelycke geselschap met een ordinaire collation getracteert, 't welck dan ruym een uyr geduurt hebbende, soo begaven hun de Javaense officiers weder by hare compagnien en trocken doen omtrent ten half sessen in ordre en gelederen de tent voorby en soo sy gecomen waren stedewaert en voorts ider naar syn woninge, in maniere als hieronder staat aengeteeckent, eerst na 't passeeren van de Nederlandse borgercavallerye onder den ritmeester Jan Wynantsen.

Volghde de 3 comp^e. Oostzydze Javanen, gehorende onder
den landrost Laurens Pit de Jonge:

1. In absentie van den capiteyn Cagok
den luytenant Soeta Wangsa;
vaendrigh Wangsa Nata;

sergeanten:

Patra Wangsa;
Naya Patra;
Tsitra;
Trana Soeta;

marinjo:

Singa Praya;

corporaels:

Maya Mataram;
Patra Crawangh;
Santa Siribon;
Naya Wisa,

sterck in 't geheel..... 107 coppen.

2. luytenant Wangsa Tanou;
vaendrich Ragie Tseribon;

sergeanten:

Silly Japara;
Pangaty Cosso;
Naja Wisa;
Soeta Wadoery;

schryver:

Soeta Packalongangh;

marinje:

Tsitra Goena;

Transportere..... 107 coppen.

Per transport..... 107 coppen.

corporaels:

Goulou Tseribon;

Wira Tsitra;

Nalla Crawangh;

Jacca Tseribon;

te samen sterck..... 108 coppen.

3. luytenant Samy Wangsa;
vaendrager Wangsa Tarouna;

sergeanten:

Nila Wangsa;

Naya Wangsa;

Wangsa Cadja;

Panidra;

schryver:

Marta Nagara;

mirinjou:

Naya Crawangh;

corporaels:

Soeta Dita;

Praya Tseribon;

Naya Tsitra;

Singa Praya,

sterck in 't geheel..... 108 coppen.

Volgende 8 comp^e. onder den E. capiteyn W. Hartsink:

4. luytenant Bagus Wangsa;
vaendrager Sungy;

sergeanten:

Marta Cara;

Sindy Tingal;

Singy Ragie;

Douangh;

Transportere..... 325 coppen.

Per transport..... 523 coppen.

schryver:

Patra Soeta;

marinjou:

Wisa Naya;

corporaels:

Nalla Sitra;

Asta Mataram;

Tsiarra Siassem,

sterck in 't geheel..... 124 coppen.

5. luytenant Saptoe;
vaendrigh Patra Wisa;

sergeanten:

Bappa Dalam;

Tanou Tegal;

Bonckoullangh;

Soeta Crawangh;

schryver:

Carta Batavia;

marinjouw:

Naya Soeta;

corporaels:

Soeta Cramá;

Tsitra Pamalongh;

Patra Paccalongangh;

Narra Tagal,

sterck te samen..... 128 coppen.

6. luytenant Sara Wisa;
vaendrager Praja;

• sergeanten:

Tsitra Naya;

Oudiou;

Warga Naya;

Crama Soeta;

Transportere..... 575 coppen.

Per transport..... 575 coppen.

schryver:

Carty Mataram;

marinjo:

Tsitra Lourongtenga;

corporaels:

Soeta Packalongongh;

Wisa Camarangh;

Nalla Diewa;

Ragie Tegall,

sterck in 't geheel 112 coppen.

7. luytenant Carsa Mataram;
vaendrager Jaga Mataram;

sergeanten:

Anga Samarangh;

Soeta Praya;

Soeta Ita;

Derpa Mataram;

schryver:

Soeta Mataram;

merinjou:

Wiera Courongtenga;

corporaels:

Praya Goumalam;

Nata Cawangh;

Nalla Wangsa;

Soeta Gatty,

tesamen sterck..... 112 coppen.

8. luytenant Wangsa Salinga;
vaendrager Pria Wangsa;

sergeanten:

Wangsa Gatty;

Tsitra Wangsa;

Soeta Cawangh;

Baikal Cawangh;

Transportere..... 799 coppen.

Per transport.... 799 coppen.

merinjou:

Wangsa Ita;

corporaels:

Barop Tseribon;

Wangsa Tseribon;

Prana Courangtenga;

Soeta Tegall,

sterck te samen..... 91 coppen.

9. luytenant Tanou Sourabaya;
vaendrager Calourahan;

sergeanten:

Nalla Singa;

Wisa Prana;

Soeta Diaja;

Anga Lowock;

merinjou:

Diewa Mataram;

corporaels:

Narra Singa;

Praya Soekapoera,

sterck in 't geheel 109 coppen

10. luytenant Tanou Diewa;
vaendrager Wiera Praya;

sergeanten:

Diega Marta;

Wira Carta;

Soeta Praja;

Wisa Nalla;

schryver:

Wana Soeta;

merinjou:

Santa Cara;

Transportere..... 999 coppen.

Per transport... . 999 coppen.

corporaels:

Patra Mangala;

Praja;

Rhaham;

Rina,

sterck tesamen..... 112 coppen.

11. luytenant Goena;

vaendrig Ragil;

sergeanten:

Soeta Naya;

Patra Siassem;

Carti Tajam;

Pria Chebeth;

schryver:

Soeta Mataram;

merinjou:

Marta Naya;

corporaels:

Astra Lourongtenga;

Wangsa Crawangh;

Naya Soeta;

Nalla Crawangh,

sterck tesamen..... 102 coppen.

Bestaende dese 11 comp^e. alle uyt de Oostzydze Javanen, in

't geheel opgetrocken, hebbende sterck geweest..... 1213 coppen.

Voorts volghden de 12 comp^e. der Westzydze Javanen onder
den E. capteyn Harman Egberts:

12. luytenant Bagus Packalongan;

vaendrager Carta;

sergeanten:

Santri Mattaram;

Praja Toejareka;

Soeta Roema;

Soeta Crawangh;

schryver:

Pange Lejer Tseribon;

merinjou :

Made Tseribon ;

corporaels :

Soeta Loerentenga ;

Gatty Jaracktagi ;

Soeta Dieria Batta ;

Carta Naya Tagall,

sterck tesamen..... 122 coppen.

13. luytenant Marta Wignia ;
vaendrager Wangsa Naya ;

sergeanten :

Soeta Tagal ;

Soeta Wangsa Tseribon ;

Singa Tagaal Siribon ;

Wangsa Praya Loerentenga ;

schryver :

Naya Wadsiana ;

merinjou :

Wiera Sirribon ;

corporaels :

Gatti Toerock Taip ;

Praya Tagal ;

Siackra Tagall ;

Naya Wangsa Paccaloang,

sterck..... 123 coppen.

14. luytenant Marta Wangsa :
vaendrager Tanoe Taya ;

sergeanten :

Nala Jaja Paccalongangh ;

Sitra Wangsa Baniermas ;

Soeta Praya Loerentenga ;

Patra Pamalangh ;

schryver :

Nala Sirribon ;

merinjou :

Darpa Soeta ;

corporaels;

Ragier Baniermas;
 Songa Tayo Tegall;
 Singa Praja Banjormas;
 Astar Banjormas,

sterck tesamen..... 122 coppen.

15. luytenant Sitra Naja Tagall;
 vaendrager Carti Naya;

sergeanten:

Bagus Loerentenga;
 Naja Carta Tagall;
 Wansa Tagall;
 Naya Tagal;

schryver:

Crama Wangsa Siribon;

merinjou:

Wangsa Paccaloang;

corporaels:

Carti Wangsa Sirribon;
 Santri Seribon;
 Carti Tagall;
 Perama Tagall,

sterck tesamen..... 122 coppen.

16. luytenant Patra Wangsa;
 vaendrager Praya Wangsa;

sergeanten:

Bojet Pamalang;
 Patra Siribon;
 Massa Dermayo;
 Sitra Loerentenga;

schryver:

Sabda Wangsa Tegall;

merinjou:

Soeta Sirribon;

corporaels :

Marta Mataram;
 Wangsa Chirribon;
 Carti Bobot Terry;
 Tsitra Loerentenga,
 sterck tesamen..... 122 coppen.

17. luytenant Wanna Ita Tsiribon;
 vaendrager Pramadjo;

sergeanten :

Naja Salado;
 Marta Cawang;
 Panagal Tsiasseng;
 Souta Chiribon;

schryver :

Soeta Wangsa Pamalangk;

merinjou :

Bajon Tsiribon;

corporaels :

Citra Paccalongongh;
 Nalla Wangsa;
 Wykara Cawangh;
 Wangsa Paccalonga,
 sterck tesamen. 122 coppen.

18. luytenant Naya Gatti;
 vaendrager Soeta Gatti:

sergeanten :

Carti Naya Tegall;
 Tsitra Tega;
 Wiesa Loerentenga;
 Naya Tsirebon;

schryver :

Nita Wangsa Cawang;

merinjou :

Astra Naya Mataram;

corporaels:

Dersat Cheribon;
 Tsitra Sourabaya;
 Sabtoe Sirribon;
 Tsitra Wangsa Packaloangh,
 sterck tesamen..... 122 koppen

19. luytenant Marta Naja Cajomans;
 vaendrager Raga Naya;

sergeanten:

Naya Soeta Loerentenga;
 Madja Soeta Crawangh;
 Nala Marta Cadjomans;
 Praya Loerentenga;

schryver:

Sina Siribon;

merinjou:

Wiad Seribon;

corporaels:

Patra Seribon;
 Naya Seribon;
 Naya Soeta Tseribon;
 Singa Marta Selinga,
 sterck tesamen..... 122 coppen.

20. luytenant Panga Tegal;
 vaendrager Patra Tegal;

sergeanten:

Nalla Ita Loerentenga;
 Prana Salinga;
 Singa Praya Loerentenga;
 Abd Batavia;

schryver:

Jan Gatty Roma;

merinjouw:

Carti Siribon;

corporaels:

Naja Sara Tegal.

Geyn Batavia;

Praya Tegall;

Tsitra Tegall,

sterck tesamen..... 80 coppen.

21. luytenant Nanda Mataram;
vaendrager Praya Wangsa;

sergeanten:

Zitra Serebon;

Zadja Wanza Soecoepoura;

Zendi Perbos;

Zitra Crawangh;

schryver:

Nala Tagal;

merinjou:

Nitky Bantam;

corporaels:

Tria Tegal;

Astra Wangsa Siribon;

Dita Crawangh;

Wira Selinga,

sterck tesamen..... 70 coppen.

22. luytenant Negatti;
vaendrager Patra Soeta;

sergeanten:

Marta Praya Crawangh;

Soeta Naya Sirebon;

Zitra Chiribon;

Carty Soeta Roema;

schryver:

Zitra Naya Dermayoe;

merinjou:

Nala Praya Salinga;

corporaels:

Zitra Soeta Cingasamie;
 Anum Japara;
 Wangsa Gitty Loerentenga;
 Wira Dermayoe,
 sterck tesamen..... 80 coppen.

Dese 23ste comp^e., waarvan hiervooren aengeroert zy, is mits 't absenteeren veeler Javanen op heden onder de andere gestookten ofte verdeelt geworden, soodat deselve door geene aparta officiers afgevoert zy;

bestaende dese laeste 11 compagnien alle uyt Javanen van de westzyde deser stede, zynde sterck opgetrocken 1207, alsoo dat de 22 compléte compagnien van de west- en oostzyde bedragen een nomber van 2420 coppen, staende gedurende desen optreck de comp^e. van de Nieuwpoort onder den luytenant Joannes van Wyngaerden in batagie (¹) midden op het pleyn voor het stadshuys gerangeert, na 't welcke affmarcheren de ruyterye des casteels ende de drie voornoemde comp^e. soldatesque alle by gelederen chargeerende mede aff en 't speelhuys voorby weder na haer bescheyden plaets marcheerde, waarmede den tyt doorgelopen was tot 's avonts ten 6 uyren, als wanneer den Ed^e. Heer Directeur Generael met de Heeren Raden en Mevrouw Generaels, 't verdere vrouwgetimmer en geselschap oock hen weder naer het casteel begaven en voorts yder nae zyn woonplaats, hoedanigh dan desen Javaensen optreck voor de eerste mael te deser stede en de laeste voor dit jaer allmede met vergenoegen in vrolyckheyt een eynde genomen heeft, sonder dat eenig ongeluck sooveel men weet voorgevallen zy.

18 d^e. 's Middags erlangen per een inlants vaertuygh van Seribon een brieffie, door den capiteyn Jochum Michielsze en raat uyt 't fortje de Beschermingh aldaer aen Haer Ed^e. nu vier dagen geleden gecarteert, meldende eenlyck dat volgens advys van Tagal party rovers haer omtrent Sombar met 16 vaertuygen soudon onthouden; den jourabassa van Pangeran Romga Gompol was door de Maccassaren ontrent hare woningen vermoort, sonder dat men tot noch de dader daarvan hadde connen uytvinden etc^e., gelyck breder by 't aenkomend briefboeck onder 't quartier van Indermayoe kan werden beooght.

's Naermiddags comt na langh verlangen direct uyt Ternaten over Bouton en en passant over Japara dogh sonder schryven vandaer alhier te arriveeren 't jaght de Sampson en daarmede den oppercoopman Cornelis van der Duyn, zynde eene der gecommitteerdens, in December anno passado tot herstellinge der beroerten naer de Maluccos vertrocken, en werden daarmede door den Ternaatsen Heer Gouverneur Robbert Padbrugge oock herwaerts overgesonden de drie aldaer geditioneerde Ternataense Princen en grooten, te weten den goegoegoe Prins Alem, den capiteyn laut Rety en den quimela Marsoaly, zedert 20 Juny 1679 ten casteele Orangie in arrest gehouden geweest en thans soodanigh door denselven Heer

(¹) Versta: in *bataille*.

Gouverneur Padbrugge opgesonden werdende, daerbeyden oock zyn overgecomen noch 60 verlostte Nederlandse militairen onder en met den luytenant Jan Heysselbergh en vaendrig Benjamin de Niville, brengende den E. van der Duyn vandaer over een ampele missive, door den Gouverneur Robberd Padbrugge voornoemd mitsgaders den raat ten casteele Orangie in Maleyen den laesten Augusto passado gedateert, met noch een appendix van den sesden des voorleden maents September uyt 't schip 't Wapen van Middelburgh van voor Macquian tesamen aen Haer Ed^s. geschreven, verselt met diverse bylagen en papieren, daeronder een Maleytze missive van den Conink van Batchian, die hiernamaels, wanneer deselve ingehaelt staat te werden, sult volgen, behelsende de voorsz. ample brieff ten merendeele een geëxtendeert recit van 't geene ons den 29 des voorleden maents per de fluyt Delfshaven van Makassar door seecker extract missive de dato 29 July, uyt Ternaten derwaerts geschreven, al eenigematen van dien noch verwarden toestant ter kennisse zy gecomen;

aengesien onse remorerende Mardykers in Maleyen door verscheyde ontmoetinge door de Ternataense berghvolckeren seer qualyck en vyandelyck getracteert waren, was men eyndelyck te rade geworden, hun rendezvous op Dodingo te verstooren en deselve vandaer te vernestelen, vermits men advys gecregen hadde dat hun hoofd, den ⁽¹⁾ Ternataensen capiteyn majoor Baccary, met den meesten hoop dier rebellige berghboeren van Tabava, Tobelo en Tobelatia, zynde inwoonders van Cauw en Gammaknorra, op 't vastelant hun begeven hadde om hare hostile actien te vervolgen, ende waeruyt wel te vermoeden was, dat dat nest noodsaeckelyck van volck ontbloot moste zyn, ten welcken eynde den luytenant Cromhuysen met parthyen militairen etc. inderyl na derwaerts met 't jaght de Experiment en party cleen vaertuygh was geëxpédieert, die oocq op d'aencomste tot Dodinga naer weynigh tegenstant sonder verlies van eenigh volck sigh meester van die plaats, leggende op den top van 't gebergte, maeckte en 't dorp omlaeg aen strant in den brandt stack, waerdoor den vyant groote schade wierde toegebraght en de onse eenige buyt bequamen, als zynde dese plaats de stapel van crygs- en montbehoefsten der Ternatanen, nemende ⁽²⁾ d'inwoonders de vlucht naer Tafingo, een negorye onder den Tidorees gelegen, na 't welke dese post door d'onse tegens de intentie en ordre van den gouverneur Padbrugge weder verlaten was geworden;

naderhant, naerdatt men den fiscael Andries Oloffsze vlughteloos na Jelolo hadde affgevaerdigt om de Ternatanen tot inkeer te nodigen, wierd den geciteerde luytenant Cromhuysen met veertigh militairen en eenige vaertuygen derwaerts mede gesonden, om des mogelyck die hertneckige uyt hunne wercken te jagen en haer canon tragten te vermeesteren, dogh sulx niet willende gelucken 't jacht de Exprimint voor Jelolo in besetting gelaten en de chialoup den Rooden Haen naer Sawoe gesonden, alwaer de boot van de gemelte de Rode Haen door de Ternatanen onder 't toebrengen van eenige verversing onversiens overvallen en de daerop zynde elff Nederlanders door den vyant verradelyck gemassacreert waren geworden;

⁽¹⁾ Er staat: *hun hoofden*.

⁽²⁾ Er staat: *menende*.

kort ⁽¹⁾ daeraen brack 't jaght de Experment uyt de besettinge van voor Jelolo tegens ordre op en verscheen weder aen 't casteel Orangie met voorgeven dat door eenige branders om 't gevaer te ontgaen gedwongen waren hun touwen ⁽²⁾ te kappen, dog door den gouverneur Padbrugge gelast zynde weder derwaerts te zeylen en de besettinge alsvooren waer te nemen, soo hadden sigh 't meeste volck en eenige der officieren daertegens gestelt en verklaert geensints daerheen weder te willen vertreeken etc., welcke muytenie met 't lighten van ses en dertigh man en 't stellen van andre in derselver plaats gestilt was geworden, sulx gemelte jacht noch tydigh weder voor Jelolo quam, even wanneer den meyneedigen hoop, soo men rugte, gereet stont om naer Maleyo over te comen, en omdat soodanigh misdryff van rebellie om de quade consequentie niet ongestraft soude blyven, soo waren twee dier voornaemste belhamels met de koorde ter doot en de andere met de koorde om den hals om 't gerichte aen te sien gestraft;

naer dit voorval de Steenbock naer Ouby tot ontmoetinge der verwagte Bataviase schepen gesonden zynde en den heer majoor St. Martin in de Straat Batchian aengetroffen en volgens medegebragte ordre een sergeant, corporael en 11 soldaten overgenomen hebbende, was de sloep in de terughreyse naer Maleyo den 25 January onder de Batochynsche cust omtrent Hacquelamma gestrant en door een travade tegens de klippen geslagen, dog al het volck gesalveert, maer terwyl ten allen ongelucke den Ternataensen goegoegoe, capiteyn laut en Baccary alsdoen met negen correccoren etc. juyst daer ter plaetse quamen aen te landen en ons volck ontdeekt en ongewapent by den anderen vonden, soo waren se daerop ingevallen en hadden 2 derselver gedoot en 12 gevangen weghgesleept, de 5 resterende boschwaert in gevlucht, waervan er naderhant op ultimo January 4 en den 19 February noch een weder tot Maleyo overgecomen waren, wesende de andere 12 tot Jelolo door de Ternaetaense rycxgrooten soo gesecht wierden moordadigh omgebraght;

inmiddens quam het jacht de Sampson den 9 February eyndelyck met den heer mayoor St. Martin van Batavia voor 't casteel Orangie te verschynen en even van te voren ⁽³⁾ oock de noordeylandse Coninckjes met 10 correccoren en 500 flucxe karels mitsgaders den 11 Maert daeraen de schepen Roemerswale, Voorhout, 't Wapen van Middelburgh en de Zyp met de heeren gecommitteerdens Jacob Lobs, Cornelis van der Duyn en Jacobus de Gheyn met de resterende gesondene militaire maght ⁽⁴⁾; met de aencomste van de Heer Mayoor was alle vyandschap tegelyck wederzyts opgehouden en naergebleven en daerop naer 't resumeren der Batavische papieren goetgevonden den ondercoopman Dirck de Gheyn en luytenant Cromhuysen vooreerst naer Tidoor aen den Coningh Sayfoedin af te senden, waervan de laeste door Syn Hoogheyd niet aengenomen maer d'eerste met bysondere statie

(1) Het HS. vertoont hier een gat van eene letter of 5, dat ik met *kort* heb aangevuld.

(2) Er staat: *trouwen*.

(3) Het HS. heeft hier een gat van eene letter of 5, dat ik heb aangevuld met *voren*.

(4) De slaapmuts die ons HS. gecopieerd heeft, schrijft hier: *metende resterende desondene militaire maght*.

ingehaelt en verhoort was; dese besendinge streckte eenlyck tot bekendmaeckinge van de comste der gesamentlycke gecommiteerdens, met versoeck om de overgebraghte brieff van Haer Ed^e. aen Syn Hoogheyt ten eersten af te laten halen, en voorts denselven t'ondertasten en tot middelinge met de Ternataenen aen te porren, waerop den Koninck Sayfoedin wel goet bescheyt had gegeven, maer doorgaens uytstellinge gesocht om, soo men meynde, den tyt onnuttelyck te doen slyten etc.;

dogh wiert Haer Ed^e. brieff aen gemelte Tidorees eyndelyck den 28 Maert met besondere statie affgehaelt, inwylen door 't lang leuteren de gysselheeren Prins Alam, capiteyn laut Rety en quimale Marsaoly, hiervan onderricht zynde, verclaerden eenparig liever te willen sterven als te tolereren dat de vermiddelinge door den Tidorees soude geschieden: sy waren de naeste ende voornaemste der Ternataense regeringe, sy soude haer uytterbest tot die saak doen, indien men haer maer betrouwen wilde etc.;

waerop verstaen wierd de vier heeren gecommiteerde gesamentlyck met eene der ostagiers, Prins Alam, na Jelolo soudon vertrecken om Haer Ed^e. brieff aen den Koninck Amsterdam selfs te presenteren en te doen bestellen, gelyck dat den 11 April met 't schip 't Wapen van Middelburgh en 't fregat Ontroert Ternaten onder d'E. majoor Saint Martin op 't goedvinden van den heer Padbrugge soodanigh by der hant genomen was; by Jelolo gecomen zynde, wiert de missive door de Ternatanen plegtelycken van boort affgehaelt met beloften den Coninck met syn ryxgrooten eerstdaegs aen boort soude comen om de ontroerde saecken met d'E. majoor St. Martin en verdere gecommiteerdens in voorige stilte te brengen, 't welk alsdoen hoopte tot een goede vermedieling hadde gebaert om tot een gewenscht eynde van dese onlusten te geraecken, dogh zy daerna 't zy om wat redenen off de affkerigheyt en haet tegen de gouverneur Padbrugge weder van voornemen en tot wantrou verandert zynde, waren d'onse doen over de 3 maenden door den Ternataen om den thuyn geleyt en opgehouden, inwylen dat zy zigh hoe langer hoe meer onder de hant versterckten en aen alle kanten zyn best dede om eenige aenhangh te krygen, waervan eyndelyck een correccie door d'onse geattrappeert was, waerop doen den Ternataen de vreedevlaggen, die doorgaens van hun sterckkens nevens oock d'onse van de schepen hadden gewaeyt, quamen in te nemen;

naerdan d'voorgestelde middelen, om de verwarde saecken met den Ternataen in der minne te herstellen geintenteert, te vergees scheenen en zy zigh na veel pretentien en klagten tegen d'heer gouverneur Padbrugge etc. niet wilde laten geseggen, ende doen nae lange waghtens en veele moeytens met den Tydorees dien Hoogheyt sigh verclaert hadde d'E. Comp^e. volgens gesloten contract getrouwelyck te sullen bystaen, soo wiert, vermits den affvalligen Ternataensen hoop d'onse dagelycx beschempten, eyndelyck den oorlogh tegens haer Ternatanen vastgesteld, dogh eghter soodanigh belecht dat die wederspanninge en eerste vyantschap aen d'onse soude moeten bethoonen;

daerop wierden dan de scheepen dicht onder hunne wercken soo op 't voordeligste gekort en den secretaris Loffsangh (aengesien sy seecker aengeslagen protest aen de palen voor Gaffassa niet en wilden aennemen) voor 't laest nae

gemelte Gaffassa, waer sigh den Coninck met zyne rycxgrooten onthielt, gesonden om denselven noch eens te abbordeeren en tot den vrede te persuaderen, dogh dat almede vrugteloos affgelopen zynde, soo had men daerop aenstonts den E. van der Duyn met eenige welbemande schuyts naer de mond van de Jelolose rivier gesonden (die met pallisaden afgepaeld was) om te ondernemen off zy daer ergens door de palen konde geraecken, om seecker paggertje daerbinnen, waeruyt men Gaffasa conde bestryken, in possessie te nemen, dogh eer men soo verre quam wiert uyt de sterckte Gaffasa met een canon met scherp op den E. van der Duyn geschooten en t'gelyck mede nae onse schepen, die daerop alsdoen niet schuldig bleven, en dusdanigh raeckten 't spul aen de gang en inwylen den E. van der Duyn in de Jelolose kreek, vindende die post reets verlaten en de kil met sware boomen soodanigh toegehackt, dat men oordeelde het daerby voor dien dagh te laten, hoewel denselven van der Duyn door syn yver soodanigh met den vyant sigh inwickelde, datter dien dagh tot den donckeren avont hevigh wederzyts geschoten wierden;

des anderen daags voor den dageraet begroetende den Ternataen d'onse weder met 't canon, waerop een yder sigh op zyn bescheyden post vervoegde om den vyant met ernst aen te tasten, stellende den heer majoor Saint Martin met 4 comp^e. sigh tegens de sterckte en steylte van Gaffasa en den E. Lobs met vier andere comp^e. tegens een andere schanse omlaegh, maer vermits den E. Lobs wegens de modder niet wel landen konden en den vyant geduurigh altemets canonneerde, soo waren ons volck oock besigh met lossen en laden, waerdoor den vyant beleth wiert seecker groff geschut te gebruycken; inwylen dat den vyandt hiermede bezigh was, soo quam den heer majoor door de palen, en nam de steylte en sterckte Gaffasa sonder ongeval off tegenstant onvoorsiens in en soomede cort daeraen den E. Lobs (die inwylen met de syne door de modder tot de middel toe aangelant was) de benedenposten, waerdoor men een vasten voet op 't lant kreegh, verlatende den vyandt sonder veel tegenweer van belang alles op Gaffassa om sigh met de vlucht te salveeren;

inwylen den heer gouverneur Padbrugge mede aen lant verscheenen zynde (en die 't beleyt van saecken ende de orders gegeven hadde) vervolghde den vlugtenden vyant (verselt door d'E. van der Duyn met d'oude militairen), en wiert alsoo na weynig tegenstand sonder een man te verliesen 't groot casteel Jelolo oock vermeestert, vlugtende den vyant altoorts boswaert in met 't geen sy dragen conde, onder anderen medeslepende eenige lighte metale stuckjens;

in dit landen en innemen der posten hadden d'onse niet meer als 2 dooden en eenige gequesten gehadt, daer nogtans alle hare retrenchementen van sware paelwercken etc. wel een myle wegs uytgereckt en seer voordeeligh gesitueert waren, alsoo dat 't maecksel sigh voor geen Europiaens werk behoefde te schamen, 't welck nu t'eenemael vernielt en 't groot casteel Jelolo om den grooten ommeslagh en verscheyde redenen om dien gedemanteleert was geworden, dogh Gaffasa, als redelyck wel gesloten en met borstweeringe versien, noch vooreerst in possessie gehouden;

de sterckste vestinge in de Moluccus op Sawoe wiert almede voorts den 8 July sonder eenigh tegenstant vermeestert, en hadde den vyant op 't aennaderen

van d'onse het dorp daerby gelegen selfs in brant gestoken, zynde dese vestinge soo advantagieus met morassen omcingelt dat den vyant met weynigh coppen kragtigen tegenstant soude hebben kunnen doen, indien het hun aen de couragie off andere redenen niet ontbroken hadde, en waerom die plaets oocq vooralsnogh ware beset gehouden en daerdoor den wegh tusschen Jelolo en Sawoe geopent, dat men van d'eene post tot d'andere conde komen; wesende in Jelolo 10 metalen en 5 ysere en in Sawoe 6 metale en 4 stucx yser canon verovert geworden

wyders had men naer 't innemen van de sterkte Gammecknorra, alwaer de inwoonders gevlught en de huysen in de assche gelecht waeren, nergens cenigh tegenweer meer ontmoet, en was alsdoen by den gouverneur Padbrugge en de gecommiteerdens onnodigh geoordeelt met de scheepen verder af te sacken om de swacke dorpijens Tellefoa en Loleda mede in de brant te steecken, keerende mitsdien, nadat zy de 2 stercktens Gaffassa en Sawoe beset lieten, met de verdere maght weder na Maleyo of Ternaten, dogh sonde alvorens 't fregat 't Ontroerde Ternaten aghter Halmahera om naer de Zuydsee ontrent 't eylant Caeuw en Dodingo om dat landt te verkondschappen en nevens 't nieuw ontdeckte in de groote boght van Tominy op 't papier te ontwerpen, terwylen den E. majoor Saint Martin nog met de scheepen Middelburgh en Sampson etc. met 3 comp^e. soldaten na voorsz. Dodingo was geordonneert, 't welck verlaten en de reduyt op den bergh onder den voet geworpen zynde, soo soude niettemin die post almede vooreerst noch beseth werden, en daermede was alles aen die kant afgelopen en vermeetert, te verwonderen zynde dat men in al dien tyt geen konschap van den vyandt konde erlangen noch 't minst van haere intentie vernomen werden; de Tidoreesen had sigh na 't gevoelen van de heer Padbrugge meest maer met een uytterlycke molinatie ⁽¹⁾ aen de zyde van de Comp^e. gevoecht met voorgeven haer Ternaetse gebuuren, indien se naer geene redenen quamen te luysteren, vyandelyck te helpen aentasten, en ten welcken eynde den Coninck Sayfodin versoght dat zyn volck, doen de actien soudan aengaen, eerst landen moghte, en was ten dien eynde oock zyn soone, de Prince van Ceram, met hare correccorenmaght by d'onse voor Gaffassa verscheenen geweest, dogh men bevond se soo lafhartigh en onder haer soo verdeelt, dat, al ware hun de voortoght vergunt, sy egter die couragie tot landen niet hadde, gelyck se in den aenval blyken daarvan quamen te geven en hem doorgaens meest als ter schuyt hadden gehouden, en alhoewel sy Tydoreesen ter eerster aencomste voor Gaffassa de Ternatanen by geschriften uyt name van den ouden Sayfodin poogdeden tot de vermiddelingh insinueeren, soo waren deselve niet geaccepteert maer veragtelyck affgewesen, en welck voor verhaelde soo 't principaelste verrigten van onse krygsmaght en de gecommiteerdens in hun aenwesen in Ternaten oock was geweest, behalven dat de Tidoreesen hun best gedaen hadden in de actie om d'onse tot het landen op een verkeerde plaetse te brengen, daer het niet gemackelyck aen te comen was, dogh in het plunderen waren sy nevens d'noordeylandse bontgenoten helden bevonden, willende selfs

(1) Vermoedelyk eene schryffout voor: *inclinatie*.

't canon mede aenpacken, 't welck hun egter niet toegelaten wiert, alswanneer zy daarop kort even na de veroveringe van Jelolo weder naer Tidore waren geretourneert onder voorgeven haer te moeten reynigen, alhoewel zy geen bloet gestort hadden, en voorts by d'onse niet wedergecomen wesende voordat alles verricht ware en men gereet stint om naer Maleyo terugh te keeren;

de Tidoresen sustineerde d'heer Padbrugge mede dat het met de Macquianders, instede van deselve tottet wederkeeren naer Macquian te bewegen, soo hadden weten te brouwen dat deselve Tosoho verlieten en 't canon aen den Tidorees overgaven, en pretendeerde den ouden Sayfodin nogh eenigh gefondeert recht van eygendom op Toseho te hebben etc., dogh diende dese post volgens de opinie van de heer gouverneur Padbrugge mede in besettinge genomen, alswanneer dan alle de voornaemste advenuen in Ternaten off op de overkuste gesloten souden zyn, en alhoewel onse heeren gecommiteerdens nu even voor hun depart herwaerts ten aenwesen op Tidore by Syn Hoogheyt Sayfodin om de restitutie der weggelopene Mancquianders etc. geinsteert ⁽¹⁾ hadden, soo was er egter niets geobtaineert, maer na verscheyde redencavelingen een wederzyds beleefdelyck afscheyt gevallen;

op de Manado stont alles wel, hebbende die bergboeren naer eenige tegenstrevingen hun weder gewilligh onder de gehoorsaemheyt van de E. Comp^e. begaven en een sergeant nevens eenige Nederlandse militairen in de negorye tot Tanerery by haer in guarnisoen aengenomen, gelyck sulx mitsgaders de consideratien van de heer gouverneur Padbrugge over dit noch verwerde werck by 't aenkomend briefboeck seer ampel geextendeert staat te werden ontwaert.

Met geciteerde jaght de Sampson zyn ons noch apart in handen gecomen buyten 't packet 2 particuliere brieven, 'teerste door den E. commandeur Jacob Cobs uyt 't casteel Orangie den 30 Augusto aen Haer Ed^e. gecarteert, eerstelyck tot bekendmaeckinge van zyn E^s. aencomste en verblyff aldaer in Ternaten, met dancksegginge voor de dispositie over zyn persoon omtrent de bestieringe van dat gouvernement en met versoeck om by d'heer gouverneurs Padbruggens verblyff noch in dese troubelen aldaer zyn E. yets beters moght werden toegepast etc.; het andere briefje is geschreven door Zery Maharadja Sapaty in 't Maleyts uyt Bouton aen de Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, 't welck na gedaen translatie geoordeelt zynde alhier mede te insereren, luydt aldus:

Translaetbriefje, door Sery Maharadja Sapaty uyt Bouton aen de Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

Desen brief verthoont de suyper- en oprechtigheyt des gemoets van Sery Maharadja Sapaty, comt aen den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, wien den hoogen Godt in Syn heylige bescherminge bewaere voor alle onheyl en met Zyn godlycke segeninge hem meer en meer in alle zyne affairen bywoonen en verstercken, dat hy tot verder hooghen aensienlycken staat in dese wereld magh steygeren.

(1) Het HS.: *geinsereert*.

Wyders maecke ick by desen UEd^{le}. eerbiediglyck bekent, eerstelyck, nademael UEd^{le}. vrund Sultan Simildyn van dese werelt in de godlycke rustinge is verhuyst, soo hebbe ick nevens alle de ryxgrooten UEd^{le}. vrundt Radja Lamawely tot Coninck van Boeton verkooren; ten anderen aengaende de 300 rd^a., die aen ons zyn overgesonden, daarvan heeft UEd^{le}. vrindt sal^r. 200 rd^a. Icq vertrouwe vermits door veel occupatien als andersints UEd^e. van dit mouson niet sal kunnen geworden, maer verhoope, soo het Godt belieft, in aenstaende mousson de voldoeningh sal geschieden. Belangende myn deel, de 100 rd^a. sal met de hulpe Godes met de terughcomste van den E. Heer Saint Martin restitutie met den intrest van dien geschieden, insgelycx wegens de 40 stucx lyffeygenen sooveel als myn vermogen sal kunnen te berde brengen, en voor dees tyt Ed^{le}. Heer niets hebbende tot teecken van ons gesontheit UEd^{le}. toe te senden, maer Godt biddende, die UEd^{le}. in een langhduyrige en voorspoedige gesontheit wil bewaren.

Heden ter extraordinary vergaderinge gebesoingeert zynde wegens de saecken van Malacca en 't vooraff derwaerts senden van 't jaght Negombo, is met eenen aen den E. Marten Pit, visitateur generael, op desselfs versoek toegestaan met zyn huysvrouw en familje per de aenstaende eerste retourvloot te mogen repatrieeren, gelyck alles breder by 't resolutieboek can werden gelesen.

19 d^r. 's Morgens komen de Nederlandse militaire coppen onder den luytenant Jacob Heysselbergh nevens den vendrigh Benjamin de Niville (op gisteren per de Sampson uyt Ternaten teruggegecomen) binnen 't casteel hun vertoonen, sterc in 't geheel 69 krygers, marcherende 't pleyn rondt Syn Ed^a. wooninge voorby weder na buyten en voorts ider na haer bescheyden plaats.

Heden middagh door een Bantams vaertuygh per den Chinees Kangok een Maleyts brieffie aengebraght zynde, van den sabandaer Kiey Aria Mongonsadana uyt Bantam aen d'Ed^{le}. Heer Directeur Generael geschreven, soo is goetgeagt 't translaet daarvan tot speculatie hier te insereren, zynde van volgende inhoude.

Translaetbrieffie, in 't Malleys van Kiey Aria Mangonsadana uyt Soeroesoean aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

Desen brieff een teecken van suyvere genegentheit van Kiay Aria Mangonsadana, die uyt last van den Sultan als gesaghebber van de gandse affairen in 't hoff van Soeroesoean, comt aen den Ed^e. Heer Admirael Directeur Generael Cornelis Speelman, die seer verstandigh in syn resolutie en oocq seer genereus in 't uytvoeren van dien, die oocq seer precys in 't verrigten van alle affairen der Generaele Comp^e. in 't casteel Batavia, wiens medogentheit is seer vermaert soo gints en herwaerts in alle landen, insgelycx van syn gedoente, alles accordeert met zyn manierlyckheyt, soodat van syn goede genegentheit in 't onderhouden van onderlinge vruntschap is in de herten

van alle syne hontgenoten vrunden welbekent, destemeer in 't herte van Keey Aria Mangonsadana 't selve onvergetelyck sal blyven. Wyders soo is 't dat Kiey Aria Mangonsadana aen den Ed^{le}. Heer Admirael Directeur Generael bekend maekt, soo yets zy alhier in Soeroesocan dat den Admirael Directeur Generael Speelman begeert off daarmede te connen dienen, den Admirael gelieve om 't selve te stieren off met een letterken aen zyn vrunt die genaemt is Keey Aria Mangonsadana te laten weten; desgelycx sal Keey Aria omtrent den Admirael Directeur Generael oocq doen, opdat de onderlinge vruntschap onveranderlyck magh blyven, dat is het teecken van suyver en oprechte vruntschap in deser werelt. Desen gaet nu met den Chinees genaemt Kangak.

's Avonts verseylt nyt dese rheede vooraff naer Malacca 't jaght Negombo benevens oocq de chialoup Onrust, zynde 't eerste gedestineert om voorts vandaer over Masulipatnam met vrachtgoederen der Mooren etc. naer Persia voor te gaen en de sloep om in 't Malaxe vaerwater dienst te doen, medenemende een dubbele advysbriefie van Haer Ed^s. aen den Heer Gouverneur Jacob Jorisze Pits mitsgaders den raedt tot advertentie van zyn E. electie na Cormandel, Bengale als anders meer, op gisteren geteekent en van sodanigen teneur als by 't affgaende briefboeck en verbael kan werden gesien, hebbende wyders 't jaght Negombo voor Malacca medegevoert de volgende provisien etc., als te weten:

1 legger Rinse wyn;

1 d^o. seck;

2 vaten Delfs en

2 vaten haentjesbier;

2 vaten Hollantse boter, samen costende..... / : : (1).

Een weynigh later vertreckt oocq na Sumatra's Westcust de hoecker de Boode met een duplicate missive aen d'heer commissaris Laurens Pit de Jonge, den commandeur Melchior Hurt mitsgaders den raet tot Padangh, op 16 deser reets origineel met de fluyt Goylant vooraff derwaerts gegaen en hebbende voorts desen hoecker voor den Westcust-handel en mynsomslagh ingeladen de naervolgende kleeden en andere goederen, als namentlyck:

159 packen diverse kleeden, voorts nog verscheyde medicamenten, materialen, drogueryen, schryfftuygh en andere benodigtheden, bedragende een somma van f 55252 : 5 : 2.

Heden ter extraordinary vergaderinge gebesoigneert synde wegens het affsenden van partye comptanten tot den handel in Bengalen over Malacca ende 't remitteeren van eenige grove en hier incurante lywaten tot retour na 't vaderlandt, is daerover als verder alsulx geresolveert als by 't resolutieboek staat te beoogen.

20 d^o. Heden middagh door den Macassaer Mangsoeroe met eygen vaertuygh van Chiribon aengebraght zynde seecker briefie, door den Maccassaers luytenant Dain Matara vandaer in zyne taele aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis

(1) Het H.S. laat het bedrag oningevuld.

Speelman geschreven, soo is dat naer gedaene oversettinge bevonden en te luyden als volgt:

Translaetbrieffie, door Dain Matara in 't Macassaers uyt Chiribon aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

Bevorens nedrige gebiedenisse van Dain Matara aen den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, soo dient desen eenelyck UEd^{le}. bekend te maecten; nademael icq vergelyck myn persoon by een bladt en UEd^{le}. is de wint, en byaldien UEd^{le}. my noch langer in denselven staat will estimeeren, namentlyck in dienst der E Comp^s., voor sooveel als icq gesien en gehoort heb sal ick alles promptelyck UEd^{le}. bekend maken, namentlyck 't geene dat recht en billigh is, want ick ben van gevoelen dat UEd^{le}. myn persoon als ooren om te hooren en als oogen om te sien gebruyckende soo hier en daer, waerin dat UEd^{le}. my sal gelieven te ordonneeren, door welke gunst raeck icq oocq in reputatie omtrent de lieden, want icq moet tegenwoordigh bekennen dat UEd^{le}. is dien icq voor myn vader en moeder moet erkennen. Wyders, WelEd^{le}. Heer, ter comste van 's Comp^s. wapenen soo ben tot aen 't hof deser plaetse aengecomen, alwaer de Princen, 3 gebroeders, haer residentie houdende en met haer in contract van vrede en alliantie treden, dogh men kan niet sien dat ze met oprechte genegentheyt meenen, maer schynt dat het meest door dwanck zy geschiet. In 't welnemen van UEd^{le}. dat ik dit segge, omdat wy tot heden niet hebben gesien, dat se 't minste teecken van haer ootmoedighen vertoonen. Op Maccasser, doen UEd^{le}. 's E. Comp^s. wapenen aldaer volbraght hadden, doen hebben se moeten een heel ander manier van verootmoedighingh bethonen, want de wapenen en konnen sonder vrugten niet gevoert werden, edogh Ed^{le}. Heer, UEd^{le}. is die van soodanigen saecke wel volcomentlyck bericht, hoedanigh de overheerde volckeren sigh moeten gedragen.

(Lager stont:) anno 1680.

(Was geteeckent:)

D.M.

21 d°. 's Namiddags senden Haer Ed^{le}. een kleen brieffie per Javaens vaertuygh na Bantam aen den resident Willem Caeff, dienende ten principalen tot rescriptie van de ontfangene advisen vandaer, gelyck den inhoude van dien by 't affgaende brieffboeck en oocq korter in 't verbael gespecificeert staet te lesen.

's Avonts vertreckt voor de laeste besendinge deses jaers na Palimbang tot affhael van peper de fluyt Wimmenum, medenemende drie brieffjes, d'eerste aen de residenten Pieter van der Vesten en Willem Zabelaer aldaer geschreven, de tweede aen den adsistent Sybrant Sybrantsze, present residerende van Comp^s. wegen tot Jamby, en de laeste aen den Sultan Anum, Koningh tot Jamby, alle 3 op gisteren geteecken en van soodanigen inhoude als by 't affgaende brieffboeck

en verbael kan werden beooght, sullende egter 't brieffie aen den Jambysen Sultan Anum hieronder volgen, synde door gemelte fluyt vanhier noch weghgevoert een cargazoën totte Palimbangse pepernegotie en omslagh, bestaende in de volgende contanten en andere behoefdig voor de comptoiren Palimbangh en Jamby, als te weten:

85699 guldens aen pant der minne en uytstaende schulden off obligatien raekende de Jambyse en Palimbangse schulden:

62400 guldens aen contante realen, en voorts diverse provisien, timmergereetschap, materialen, medicamenten, schenckagie- en andere goederen voor de comptoiren, bedragende tesamen een somma van f 149409 : 4 : 6.

Brieffie, van Haer Ed^e. aen den Sultan Anum tot Jamby geschreven.

Desen brieff komt uyt een goede genegentheyt van den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende Raden van India tot Batavia aen Sultan Anum tot Jamby, hem toewenschende een langh, voorspoedigh, gelukkig en gesont leven.

Den brieff, die den Sultan aen den Gouverneur Generael ende Raden van India geschreven heeft, is haer door Comp^s. hooftresidenten tot Palimbangh toegesonden ende op Batavia wel aengebraght mitsgaders met behoorlyck ere ontfangen geworden, hebbende daeruyt verstaen met aengenaemheyt de goede genegentheyt, die den Sultan gehadt heeft, om aen den Gouverneur Generael gesanten te senden, dog daerinne verhindert waert geworden, doordien den Macassaersen Dain Mangika zyne gedaene beloften van de geleende 15 praeuwen weder terugh nae Jamby te senden niet nagecomen heeft, synde door den capiteyn Egbert van Swenne tot Palimbangh daeromme oocq vruchteloose ende vergeefse aenmaningh gedaen, gelyck oocq geschiet is met het affeysschen van de 400 rd^e., die naghoda Bongsoe Toupan aen den Sultan schuldigh is, sullende hy Dain Mangika misschien oocq niet te bewegen zyn om te restitueeren des Sultans volck, geweest in het vaertuygh, dat de Sultan met een gesant aen Johorsen Coninck gesonden hadt en 't welcke door de Maccassaren die desen Dain Mangika aenhangen voor de rivier van Jamby overweldight en geplundert is, hebbende des Sultans gesant dootgeslagen en 't volck tot 196 in 't getal medegenomen ende daarvan maer 65 wederom gegeven, alle 't welcke een snoot en boos bedryff van denselven Dain Mangika ende zyn volck is, comende nogh daerby dat volgens des Sultans schryven sy Comp^s. logie tot Jamby souden geschonden en berooft hebben, waerover zy t'zyner tyt haer welverdiende straffe nog wel eens becomen sullen, maer dewyle zy hier op Batavia vooralsnoch niet en zyn, soo kunnen den Gouverneur Generael en der Raden van India haren goeden wensch niet volbrengen, sullende sy apparent het op Palimbangh oocq soo qualyck maecten, dat se aldier niet langer gedoght maer tot vertreck

gedwongen werden, waervan den Gouverneur Generael ende Raden van India de seeckerheyt dagelycx verwagten te verstaen, die hun dan daerop nader beraden ende hetgeene nodigh en dienstig is in 't werck stellen sullen. Ondertusschen laten den Gouverneur Generael en Raden van India hun welgevalligh en aengenaem syn, dat de Jambynesen genegen waren haer peper aen niemant anders dan aen d'E. Comp^e. te vercoopen ende leveren, om waervan een preuve te nemen, den Gouverneur Generael ende Raden van India goetgevonden hebben, eenige contanten en coopmanschappen van Palimbangh na Jamby te senden aen den taelcundigen adsistent Sybrant Sybrantsze, alnu in 's Comp^e. logie residerende, om door hem verhandelt te werden, waerinne den Sultan hem gelieft behulpsaem te zyn, ende nu oocq sigh nader te beraden over 't senden van een gesant na herwaerts om met hem over de saecken ende negotie in Jamby mondelingh te spreken ende een ander nieuw contract te maken, sooals dat in desen tyt met den welstant van Jamby en den dienst van de Comp^e. overeen sal kunnen gebraght ende wederzyts goetgevonden werden, tot soo lange het senden van de 1000 rd^a. aen buscruyt, door den Sultan versoght, oocq wert uytgesteld ende eenelyck by desen brieff uyt een goede genegentheyt gevoeght: 12 @ carmosynroot laecken, 1 p^a. goude alegia gemeen, 1 d^o. purper van de beste, 2 p^a. silver incornate d^{os}., 40 patholen neusdoecken, 20 p^a. roode patholen van 5 asta, 1 rol root, 1 d^o. groen Perziaens phelp, 1 kas roosewater, 2 Ɔ foely, 2 Ɔ nagelen, 2 Ɔ noten, 2 Ɔ caneel, hetwelcke den Gouverneur Generael ende Raden van India versoecken dat den Sultan met genoegen gelieft te aenvaerden.

Geschreven in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java desen 20 October anno 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont Comp^e. zegel in rooden lakke gedrukt en daeronder stont:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^s.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

's Avonts senden Haer Ed^s. per Javaens vaertuygh een brieffie aen den resident Willem Caeff tot Bantam, op heden gedagteeckent en van sodanigen inhoude als by 't affgaende brieffboeck in 't brede kan werden gesien en gelesen.

Heden ter extraordinary vergaderingh onder 't besoigneren van verscheyde saecken raeckende Chiribon, Palembangh, Bantam en Malacca alsmede de commissie naer Bengale en Cormandel, item 't versenden van Japanse camphur volgens eysch naer 't patria, is in dat een en ander alsulx gearresteert ende geresolveert als by 't resolutieboeck in 't breede kan werden gelesen.

22 d^e. Voor de middag komt alhier wederom van Palembangh te retourneren de chialoup de Orangieboom met een missive, door de residenten Pieter van der Vesten en Willem Sabelaer aldaer de dato 10 deser, verselt met verscheyde bylaagjens daertoe gehorende, aen Haer Ed^e. gecarteert, en daeronder oocq is bevonden een briefje van den Sultan Ratou, mede aen Haer Ed^e., waervan 't translaet hieraghter op zyn tyt, wanneer die staet te werden ingehaelt, sal volgen, behelsende de missive onser residenten in corten 't volgende nieuws: den ouden Sultan Ratou verselt met eenige syner grooten had de residenten tot verscheyde maelen in Comp^e. logie wesen besoecken en om eenige pascedullen tot vervoer van party peper nae Atchin ect^e. ernstigh versoght, en alhoewel Zyn Hoogheyt over 't weygeren derselver sigh seer misnought getoont hadde, soo was nogtans den toevloey van den peper daerdoor seer vermeerderd, aengesien sy voor het aenhouden hunner vaertuygen sonder passen in 't vaerwater naer Malacca beschreumt waren;

d'aengeboode hulpe deser Hooge Regeringe om de Macassaren onder Dain Mangika met geweld uyt Palimbang te helpen verdryven, was door gemelte Ratouw contrarie syn en syner grooten voorigh opgeven gedeclineert nu tot verwonderinge t'eenemael, op en met voorgeven dat alle de voorige geschillen tusschen hem en Dain Mangika nu bygelecht waren en hy Sultan de aangeboden dienste der Maccassaren thans benodigde om den Jambynees den oorlogh aen te doen, van denwelcken de Palimbangse Vorst pretendeerde seer gehoont en onteert te zyn, en ten welcken eynde hy oocq jongst in de bovenlanden was geweest om die luyden, genaemt Commerinders, tot adsistentie tegens Jamby te bewegen;

eenen Dain Mangappa, neve van Dain Mangika, en Carre Polle, dewelcke met hunnen aenhang een geruymen tyt op dit eylant Java onder Crain Glisson gesworven en met 't overgaen van Cacapper nevens de andere in onse handen gecomen en met Radja Palacca na Makasser gesonden dogh onderweegs van de andere affgeweecken waren, hadden sigh nu (nadat hun eerst d'entrance op Bantam geweygert ware geworden) tot Palimbangh nevens nog 20 vaertuygen vol Bougysen by voorsz. Dain Mangika vervoeght, alsoo dat dien roofgierigen rebellenhoop tot 't getall van wel 1000 coppen aldaer vermeerderd scheen;

eenige dier stropende Maccassaren, onder Crain Ago op Lampon geweest zynde, waren terughgekeert, nadat se omtrent geciteerde Lampon 7 stucx tingangs met peper en padye gerooft en tot Palimbangh opgebracht hadden;

drie vaertuygen, door Crain Bissee etc. van Indermayoe met sout en rys naer Malacca gesonden, en welckers anachoda onderweegs Palimbangh hadde aengegiert om eenige brieven etc^e. van hem Crain Bissee aen Dain Mangika over te geven als om zyn huysvrouw vandaer te haelen, waren door ordre van Sultan Ratouw aengehouden om mede tegens Jamby gebruyckt te worden, dog naderhant egter weder gelargeert, dog beneden in de rivier gecomen zynde, wierden zy van 4 Macassarsen vaertuygen overrompelt en al 't volck, onder voorgeven dat se een van Dain Mangika's volcq weghgevoert hadden, verraderlyck omgebracht en al de goederen etc. gerooft, dewelcke, soo men voorgaff, onder den Palimbangsen Sultan en Dain Mangika ter valuatie van 7000 rd^e. soudon gedeelt zyn, en alhoewel eenige

Maleyers deswegen aen den Sultan klaghtigh waren gevallen, soo had Syn Hoogheyt sigh geensints daeraen laeten storen, 't welck niettemin onder de gemeente groot misnougten baerde ect^a.;

met den Sultan Anum tot Jamby bleven de onse nogh in goede vruntschap, en toonde die Hoogheyt nae uytterlycken scheyn de Comp^e. genegen te wesen, gelyck sulx en 't verdere raeckende de comptoiren Palimbangh en Jamby uyt 'taencomende brieffboeck en verbael specificce can werden beooght.

's Namiddags verschynt hier ter rhee de direct van Masulipatnam op de cust Cormandel het jaght Poulerun met een missive van de opperhooffden Hendricq van Outhoorn en Pieter Moutmaker en verderen raet ect^a. aen Haer Ed^s., gedateert den 14 September passado, met eenige aenhorende documenten, behelsende onder anderen dat de broeder van den Golcondasen ryxbestierder Madoena, genaemt Achena, aen de stadspoorten tot Golconda gelast hadde geene Comp^e. goederen in off buyten te laten brengen, eenlyck omdat onse residenten hem tot 3 à 4 mael wegens de vergoedingh van den voorheen gepleegden roof tot Sadrangapatnam wat moeyelyck waren gevallen; den Groot-Gouverneur van Carnatuca Lingosie anders Singappa speelde zyn rol niet weynigh met het schryven van brieven tot nadeel en kleinagtinge van de E. Comp^e. aen 't Golcondase hoff, voorgevende onder anderen, om zyn quaet te meer te stooken, des Comp^e. ordres te leggen dat men alle alfronten, die ons door de Indiaense potentaten mogten werden aengedaen, sonder tegenspreeken soude moeten verdragen etc.; de Engelse vrunden hadden tot Masulipatnam voor reeckeningh van derselver Comp^e. omtrent 60 duysent stuex diverse cleeden en lywaten aenbesteet om in aenstaende January na Engelant te versenden, gaende haer negotie in groove kleden op Madepalem mede sterck voort, 't welck in de procure van de Comp^e. datheen wel eenige verhinderingh mogte comen te causeren:

van Masulipatnam waren diverse vreemde schepen met cleeden en andere goederen vertrocken, als te weten 4 naer Bengalen, 1 naer Coringo, 3 naer Tanassery en 1 naer Atchin ect^a., gelyck alles specificce in 'taenkomend brieffboeck en wat verder de negotie is raeckende ect^a. staat te beoogen, hebbende voorts gemelte schip Poulerun syn inladinge van Masulipatnam bestaen in de volgende cleeden en andere goederen als te weten:

901 packen diverse cleden en lynwaten;

30 packen zeylgaern;

1564 $\frac{1}{4}$ c^t. peerlen in 2 bundeltjens van de heer Chancanna, daer se lange jaaren gelegen hebbende;

1 packje monsterkleeden;

14280 R diverse spyckers;

10440 R claverstael;

63515 R zalpeter;

20804 R root caliatourshout, voorts noch eenige weynige materiale, goederen geborgen uyt de verongeluckte fluyt Swartsluys, bedragen tesamen een somma van..... / 320369:9:6.

Wesende ons uyt de advysen de tydingen met Poelerun van Cormandel aengebraght oock ter kennisse gecomen en gebleken hoe de fluyten Janskerke ende Grave, na dewelcke hier al zedert May een groot verlangen dogh tot noch geen tydinge van is vernomen geweest, in de maent April voorleden gereet geweest hadden om herwaerts te stevenen, dogh door de laetheyt des tyts en harde tegenwinden niet konnende buyten en over de bancken geraecken, waren zy genoodsaeckt geweest weder binnen de Ganges te lopen en stinden nu alsoo tesamen in September andermael de reyse vandaer eerst herwaerts aen te nemen, soodat se Godtloff buyten vreesse van ongemack en nu alle dagen hier te verwaghten zyn.

's Avonts comt alhier van Japara over Samarangh te verschynen 't schip 't Goet Begin, hebbende in 't begin deses jaers van Sourabaya tot mede overvoer van Radja Palacca en syn Bougysen ommeslagh een toghie naer Makassar gedaen, ons toebrenghende een missive van den oppercoopman Cornelis Bartelsze Marchier en den raad uyt Samarangh de dato 14 deser aen Haer Ed^e. nevens verscheyde bylaeghjens, meldende onder anderen dat den heer commandeur Couper (volgens zyn E. advys van 2 October), nadat hy den 15 September met onsen treyn en den Sousouhounangh met syn Javaens gevolgh van Samarangh ware opgebrooken, den 15 daeraen tot Wannicarty waren verscheenen, en vermits Zyn Hoogheyt om sigh uyt te rusten hem aldaer wel 8 dagen langh binnen zyn hoff hield, soo hadde eenige quaetwillige onder de hovelanders daeromher uytgestrooyt dat hy den rechten Sousouhounangh off Pangeran Depatty Anum niet en was, maer wel een Hollander off zoone van den heer admerael Speelman, ten welcken eynde hy in perzoon openbaer op Wannacarta hem rontom zyn hoff had laten dragen, om het contrarie aen alle zyn volckeren te bewysen, waerop alsdoen de Bagaleenders hunne bereytwillegheyt hadden getoont en door eenige harer gecommiteerdens, die na de waerheyt van dese saecke te vernemen affgesonden waren, doen verseeckeren, ingevalle den Pangerangh Pouger hem nu niet goetwilligh wilde submitteeren, sy denselven dan oocq vyandelyck tegen souden gaen, en om nu de seeckerheyt van Pougers intentie te ondersoecken had den commandeur den capiteyn Sloot nevens 4 mantris na de Mattaram opgesonden, dewelcke ditmael aldaer seer slordigh waren ontfangen, sonder audientie weder hadden moeten vertrecken, met genoughsaem bericht van de onwilligheyt des voornoemden Pangeran Pougers en dat hy geensints van meninghe was zich voor zynen broeder den Sousouhounangh Anam Courat te vernederen, sulx de E. Couper met den Sousouhounangh te rade waren geworden, geciteerde Pougar voortis met de wapenen tot onderdanigheyt te brengen, en ten welcken eynde men nogh eenige Macassaren etc. van Japara had ontboden, en die dan oock reets ten getalle van 75 militairen coppen den 7 deser derwaerts vertrocken waren;

den rover Namroet hadde, onder voorgeven des Sousouhounangs herstellinge te willen helpen celebreren, verscheyde dorpen in 't doorpasseeren onder syne gehoorsaemheyt gebraght, en alhoewel men recht geer seeker bericht van desen rover syn gedoent konde erlangen, omdat hy niemant vreemts by sigh liet naderen, soo noghtans was men van meninghe hem eerstdaegs vyandelyck te laten aentasten,

en daertoe alreede de volkeren van Wattas en Coedoes door Manka Jouda byeenversamelt wierden;

de saecken tot en omtrent Japara stinden nogh in vredigen stant en wierden de houtcappers dagelycx tot hun plicht aangemaent, maer veel moeyelyckheden daerin ontdeekt om de onwilligheyt van de Calangers, dewelcke volgens hun publyck seggen op lyfsstraffe van hun hoofden verboden souden syn eenig hout voor de Comp^e. te kappen, dervende dierwegen d'onse niet eens te spraecke staen, dogh men kon niet weten off sulx door ordre des Sousouhounangh off maer van eenige desselfs grooten geschiede, gelyck dit alles breeder in 't aenkomend briefboeck staat uytgedrukt, hebbende wyders 't Goet Begin van Japara hier alleenlyck overgebracht:

19000 bossen pady, kostende..... f 799:17:8.

Met aengetoge bodem is ons oock onder de bylagen mede geworden een Chinese brief met nog een memoritie eeniger pointen van beschuldighingh tegen den Chinees Oey Zuyqua tot Samarangh, door eenige Chinesen aldaer aen den oppercoopman d'E. Bartelsze en den Chinesen capiteyn dier natie tot Japara Oy Pinko geadresseert, dewelcke naer gedaene vertalinge in 't Duyts tot speculatie alhier geinsereert en bevonden syn van volgenden inhoude.

Translaet van de brief, door eenige Chinesen uyt Samarangh naer Japara aen de E. Bartelsze en den capiteyn Oy Pincko der Chinese natie tot Japara geschreven.

Wy wenschen dat Godt UE^s. bestieringe wil segenen, een lang leven geven en dat UE^s. naem in grootheyt mogen toenemen, gelyck alreede van die UE^s. teekenen zien berught syn en oocq niet vergeten sullen werden, want alle cooplyuden zyn tot UE^s. over de hulpe en 't goetdoen seer genegen, waerdoor den coophandel tot Japara zeer toeneemt en de grooten oock vermering hebben.

Verders maecken wy alle bekend dat alhier een Chinees, Oey Zuyqua genaemt, woonagtig is, die de grooten tot capiteyn hebben gestelt, om in alle oprechtigheyt opsight te hebben over de volkeren alsoff de grooten selfs present waren, met vertrouwen sulx soude naercomen en agtervolgen, maer nu bemercken en bevinden wy dat syn herte niet anders is dan een tyger en cayman om alle volkeren op t'eten en de cooplyuden verderven, waerover wy seer ontstelt syn en derven oocq tegens hem niet seggen. Dierhalven senden wy desen brief aen UE^s., opdat daeruyt syn quaatdoen cunt sien en bemerken, om daeruaer te ondersoecken en beraden, en alsoo in ruste onsen handel mogen dryven. Dit is hetgeene aen UE^s. van zyn quaatdoen bekend maecken.

Volght nu de memorie van clagten off poinctiens van beschuldiging tegens 't hooft der Chinezen tot Samarangh, door de remorerende Chineze natie aldaer opgesteld.

Ten eersten neemt hy aen de boom 5 ten hondert meer voor hem selfs als de grooten daertoe gestelt hebben.

2. Heeft hy selfs vaertuygen die de goederen lossen en laden en laet niet toe door anderen om haer cost te winnen magh geschieden.

3. Doet hy overlast aen alle cooplieden wanneer de visite laet doen, in 't openen, stucken snyden ⁽¹⁾ en breken van haer coopmanschappen.

4. Heeft hy selfs een valsche daats gemaect, waarop de coopluyden niet connen vercopen noch incopen.

5. Neemt hy van het toppen 5 ten 100 meer als er toe gestelt is, en wil oocq geen recht doen aen diegeene welcke by hem om raat comen.

6. Moeten alle Bantamse vaertuygen die op Samarangh comen om te handelen aen hem voor yder vaertuygh 200 realen betalen, wanneer dan toelaet dat ze mogen binnenschieten.

Heden is ter ordinary vergaderingh onder 't besoigneren van verscheyde saecken goetgevonden mits het aenstaende vertreck van den boeckhouder generael d'E. Jaques Buquoy na Souratta in zyn E. steede de generael boecken vooreerst by provisie weder te laten voortschryven by den ondercoopman Gysbert van Eversdingen, die een wyle tyts onder de E. Buquoy geverseert en van goede conduite ende de ervarenste present daertoe wert geoordeelt.

En soo is mede in plaets van den E. visitateur generael Marten Pit by provisie tot de visite en d'opzicht over ⁽²⁾ dat comtoir aengesteld den coopman Roeloff Witwout, die daeromtrent al lange gebruyckt zy en met eenen verstaen is van nu aen te laten genieten het ordinarie costgelt en rantzoen der visitateurs, gelyck sulx by 't resolutieboek onder huydigen datum can werden gesien.

25 d°. 's Morgens gewert ons per de chialoup de Vlieger terugge van Bantam een brieffie, door den resident Willem Caeff op eergisteren aen Haer Ed°. gecarteert, meldende dat den Pangerang Loor en Keey Aria Monjaja (waervan hiervoren meermalen zy gesproocken) door ordere des jongen Sultans van Pangeran Ardys volck op Lampon gekritst waren, 't welck den jongen Sultan selfs aen den resident Caeff hadde bekend;

den jongen Coninck door onsen resident de goede genegentheyte van de Comp^e. te hemwaerts bekendgemaect zynde, soo had Zyn Hoogheyt daerop gerepliceert dese woorden: Doe je dat niet om myn na de mont te praaten en tevreden te stellen? se seggen immers dat de Comp^e. sulcken maght staet te krygen, en dan sullen se den Sultan en Bantam beoorlogen; en wat dunck j' er van? soude het van dit jaer alsoo niet gaen? Waerop by S^r. Caeff van »neen 't'' geantwoort synde, tenzy hy selfs eerst begonde, soo had Zyn Hoogheyt verklaert geene gedagten daertoe te hebben maer integendeel niet anders genegen te zyn als in oprechte bontgenoodschap met de Comp^e. te continueeren, ende voorts onder andere discoursen vragende off den resident Caeff niet gehoort hadde van eenige grooten, die tegens hem van sints waren te conspireren, 't welck met niet daeraff te weten en neen beantwoort wesende, soo vervolgden den Sultan, ingevalle sulx soodanigh was en oocq sigh verder

⁽¹⁾ Er staat: *stucken synde*.

⁽²⁾ Er staat: *oper*.

quaeme te ontdekken en dat er eenige tegens hem aenspannden, de heeren tot Batavia hem alsdan wel souden willen beschermen en met volck seconderen, daerop den resident gedient hadde dat de Comp^e. sulx aen hem als den reghten erfgenaem wel doen soude maer aen geene zyner gebroeders nogh grooten, gelyck in diergelycken gevalle gebleken waren aen den Sousouhounang, waerop den Sultan repliceerde: ick sal my dan hierop verlaten en sooder yets voorvalt de heeren tot Batavia sulx bekendmaecken en oocq om hulp versoecken;

wegens de Bantammers op de Oostcust van Java betuygden den Sultan deselve voor lange thys ontboden te hebben, gelyck oocq den rover Chiliwidara en den Balinees Keey Koetut tot Bantam reets verscheenen waren, en indien sigh nogh eenige syner onderdanen ergens op de Oostcust van Java mogten onthouden, deselve alle vandaer te sullen doen deslogiëren;

ende vermits een syner vaertuygen door eenige zeerovers omtrent 't eylant de Menscheter vyandelyck was aengetast, was hy van meninge tot beveylinge van 't vaerwater 3 à 4 syner oorloghpraeuwen uyt te rusten en tusschen de eylanden te doen cruysen, met versoeck dat ze door onse schepen daerin niet mogten werden verhinde, maer insterende voorts noch om met een pascedul voor een zyner vaertuygen na Chiribon om eenige schulden in te vorderen te mogen werden geaccomodeert;

het copye Maleytze Bantamse contract van 1659 was hem Sultan inhandicht en soomede de 2 ysere stucken canon met 100 stucx scherp en twee picols lont, waervoor die Hoogheyd Haer Ed^e. danckbaer bleeff; aengaende de weggelopene slaven na Batavia was den resident bezigh om een notie van op te stellen, voor sooveel hem deselve by navrage konden werden onderright;

het Engelse schip de Nathaniel, waervan hiervoren zy aengeroert, had voor des Sultans reeckeningh uyt Engelant medegebraght 20 stucx yser canon van 12 en 18 lb bals, nevens 100 vaten buscruyt en voorts eenige wynen, bieren, mom en andere goederen ect^a.;

't Engels schip de Falcon was eyndelyck den 19^e deser uyt Bantams rheede met zyn peperlast naer Engelant vertrocken;

op de bekendmaeckinge van den Keey Aria Natta Sadana, opperste van de boom, had men een expres vaertuygh naer 't Engels schip de Nathaniel met den tolck Huys Boey affgevaerdicht en bevonden dat den Bantams vryborger Joost de Jongh, verselt met nogh eenen Pieter van Dorth, eenige goederen uyt d^e. Engels schip buyten des Conings en onser residenten kennisse sonder passe in een hunner vaertuygen hadde gescheept, waerop d^e. vaertuygh met Pieter van Dorth, die des anderen daegs te voorschyn quam, in arrest wiert genomen, maer Joost de Jongh had sigh aen boort verstoken en voorts door toedoen van den Engelsman Jan Dalis weder naer Batavia getransporteert, pretenderende den Sultan 200 realen boete deswegen van deselve, als daertoe staende, en dat hem die mogten werden toegesonden, alswanneer d^e. vaertuygh en borger Pieter van Dorth weder soude werden gelargeert;

met dese sloep de Vlieger wierd seeckeren fugativen Batavisen slaeff Salamat, die op Bantam wel 12 à 15 jaren huysgehouden hadde, met vrouw en 2 kinderen

overgesonden, gelyck dat en sulx alles breder in 't aenkomend brieffbboek en verbael staet te lesen.

Op 't versoeck van den oppercoopman Gelmer Vosburgh heden ter extraordinary vergaderinge verstaen denselven allene en sonder syn huysvrouw en familie tot reddinge syner perticuliere saecken als anders meer naer het vaderlant met de aenstaende retourvloot te laeten vertrecken en syn qualiteyt en gagie, die daertoe van heden aff weder sal ingaen.

Wyders is oocq goetgevonden tot commissaris over den ommeslagh van Comp^o. equipagie alhier te nomineren den Heere Extraordinaris Raat Fredrick Lambertsze Bent, en dewelcke zyn woninge oock dan sal nemen op de equipagiewerff in het huys daer de Heer Ordinaire Raat Willem van Outhoorn heeft gewoont, gelyck sulx by 't resolutieboek kan werden gesien.

24 d^e. 's Morgens wert de brieff en schenckagie van den Sultan Ratou tot Palimbangh, op eergisteren met de chialoup de Orangieboom hier aengebraght, door den E. sabandaer Ocker Ockersze, verselt met den stierman van genoemde chialoup, de coopluyden Egbert van Swenne en Joannes van Heden, den ondercoopman Joannes Truymans en den capiteyn der Maleyer Abdul Bagus van boort ingehaelt, staende de comp^o. militairen deses casteels naer gewoonte in volle wapenen aen de hooftwaght aff tot aen de puye van Zyn Ed^{te}. woninge gerangeert, door dewelcke dan en voorts de trappen op tot in Zyn Ed^{te}. camer (vermits de heeren in de groote zael vergadert waren) gegaen ende de brieff aen Zyn Ed^{te}. de Heere Gouverneur Generael (nevens den E. secretaris aldaer present) overgelevert zynde, soo wierden daerop 5 charges musquettados en van de punt den Diamant 5 canon losgebrant, en doen na eens te doen drincken die vrunden weder haer depesche gegeven, luydende de missive van den Sultan Ratou voormelt nae gedaene oversettinge uyt het Malleyts in onse taele als volght.

Translaetmissive des ouden Sultans Ratou tot Palimbangh
aen Haer Ed^{tes}.

Genegentheyt die onverbreeckelyck is en lieffde die geen eynde sal hebben van Sultan Ratou, die regeerder is in 't coninckryck van Palimbangh, comt aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raden van India, die uyt de naeme van den Hollantsen Koninck het gebiet hebben in de stadt Batavia, wiens beradinge seer wys en verstandigh syn en seer vernuftigh werden uytgevoert alsmede seer oprecht en genegen tot alle die vruntschap met haer houden, vast en getrouw in 't onderhouden van haere contracten en vruntschappen met alle Coningen, wiens deugdelycke naeme daerover in alle plaetzen werden beroemt.

Verders den brieff, die Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India met het schip hebben believen te senden, is hier wel aengecomen en Sultan Ratou heeft deselve met een oprecht herte na gewoonte van alle grooten Koningen haere brieven wel ontfangen, deselve gelesen en

daeruyt het seggen van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India wel verstaen, waerop dese in antwoord dient, alsdat Derma Oupaya, die Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India seggen om hem uyt syn bedieningh te setten, doordien hy schult hadde begaen, waerna Sultan Ratouw heeft laten ondersoecken en bevonden geen prauwen met peper na Bantam hadde gesonden, en diesaengaende met den foeter ⁽¹⁾ die tot Palimbangh woont beraden, die gesecht heeft: 't is behoorlyck dat Sultan Ratou hem 't selve vergeeft, alsoo Derma Oupaya niets tegen den capiteyn misdaen heeft; dierhalven is het gevoelen van Sultan Ratou nu mede soodanigh, dog indien hy hierna eenigh quaet mogte begaen, den Sultan Ratou sal hem straffen, maer nu blyft hy in zyn voorige bedieningh.

Verders het geschenck, dat Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India met het schip nevens de voorige brieffe hebben gelieven te senden, is tot Sultan Ratou wel aengecomen en heeft hetselve mede uyt een suyvere harte en teecken van oprechte genegentheyte wel ontfangen. Nu heeft Sultan Ratou tot teken van oprechte en suyvere genegentheyte aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, niet anders te senden als 2 paer eliphantstanden en een groote rottinghmatt, 't geen niet en gelieft te veraghten maer tot teecken van vruntschap aen te nemen.

Geschreven in de stadt Palimbang den 11^e Saturdaghs anno 1091, zynde 't jaer Aliff.

Even over de middag komt hier ter rheede uyt Ternaten over Bouton en Japara te retourneren 't jaght Roemerswael en daarmede den E. Major Isaack Saint Martin nevens den oppercoopman Jacobus de Gheyn, mitsgaders noch verscheyde onser derwaerts gegaene militairen hooftofficieren met namen de luytenants Willem de Ruyter, Augustyn du Moulyn, pl. Fredrick Pols, mitsgaders de vaendrighs Pieter van Hoorn, David Teltier, Gerrit Maccou en Nicolaes Christiaensen en een comp^e. Mardyckers onder den inlants luytenant A. de Soisa, overleverende den E. Major voornoemt aen Haer Ed^e. een dubbelde missive van den gouverneur Padbrugge en raat, waervan de originele reets op den 18 deser per 't jaght Sampson zy ontfangen en aldaer aengeroert te vinden, benevens verscheyde bylaegjens en documenten daertoe pertinierende, onder dewelcke mede zyn bevonden 3 originele Maleytze brieven, van de Coningen van Tidoor, Batchian en Bouton aen Haer Ed^e. geschreven, dewelcke na gedaene translatie op zyn tyt, wannceer deselve ingehaelt staet te werden, sullen komen te volgen en wy ons hier wyders aengaende de Ternataense saecken refereren tot het relaes derwegen uyt de ontfangen missive, hiervoor op 18 deser geexpresteert.

's Avonts senden Haer Ed^e. per de chialoup de Vlieger een brieffe aen den resident Willem Caeff tot Bantam, bevattende in sigh dat den resident den jongen Sultan moste indaghtigh maecken om zyn belofte te voldoen in het thuysroepen

(¹) Bedoeld wordt de factor of fetor.

van zyne volckeren beoosten Craoangh, mitsgaders dat men op zyn voorstel goetgevonden hadden een oorlogsfregat by syne vaertuygen te voegen om met te meerder ontsagh in de Straat Sunda op de zeerovers te mogen kruysen;

tot 't becomen van de sluykhandelaers en borgers Joost de Jongh en Pieter van Dorth moeste den resident devoir aanwenden met deselve sloep ons toesenden, verseeckerende den Conink dat men Sorge konde dragen dat de 200 realen aen boete voor Zyn Hoogheyt door den fiscael van India soude werden ingevordert ect^a;

het versoghte pas voor des Coninx vaertuygh naer Chirribon om zyne schulden in te manen wiert alsnu hem toegesonden, en 't welcke van woorde tot woorde aldus is luydende:

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders de Raden wegens de Generaele Nederlantze Geotroyeerde Oost Indise Comp^e. in India doen te weten dat den regerenden Coninck tot Bantam, Sultan Aboen Nazar Abdul Cahar, aen ons doen versoecken hebbende om een passe off vrygeleyde voor zyn vaertuygh groot ... lasten, daer anachoda op is, van de stadt Bantam naer Chirribon te mogen vertrecken om aldaer zyne schulden te innen, soo is dat wy ten respecte van de goede vruntschap met deselve Bantamse Mayesteyt en op goede insighten denselven sulx hebben geaccordeert en hem daertoe dese onse opene zeebrieff en pascedulle verleent, om als gesecht met zyn vaertuygh onder den anachoda van Bantam naer Chirribon te vaeren, en versoecken derhalven by desen alle Coningen, Vorsten en Heeren ofte derselver mindere onderdanen, daarmede den staat van de Vereenigde Nederlanden in vrede en alleantie is levende, mitsgaders alle des Comp^es. bontgenoten en geconfedereerde vrunden, ende ordonneren en bevelen wel expresselyck alle dienaren, suppoosten, onderdanen en vasselen, onder onse gehoorsaemheyt hier in India sorterende, soo hooge als laege ministers niemant uytgesondert, dit bovenstaende vaertuygh met desselfs volck en ingeladen goederen by ontmoetinge vry en onverhindert te laten passeeren en repasseeren en geen molesten aen te doen, maer ter contrarie des noots wesende en sooveel het buyten eygen nadeel kan geschieden alle mogelycke hulpe en faveur te bewysen.

(Onder stont:)

Gegeven in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java,
hoofvesting van 't coninkryck Jaccatra, ady 24 October 1680.

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 's Comp^e. zegel in roode lacke gedrukt en daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Ed^s.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Hebbende voorts de gemelte chialoup de Vlieger voor onse residentie tot Bantam medegenomen:

12000 guldens in 4000 Spaense realen;

2 packen gebleekte salempoeris en voorts nogh eenige provisien, medicamenten, aerdewerck, speceryen en schryffgereetschap. bedragende tesamen een somma van..... f 12455:3:11.

En is dit boven geexpresseerde by 't voorsz. affgaende schryven na Bantam heden ter extraordinary vergaderingh over 't besoigneren der Mallabaerse saecken soodanigh goetgevonden, te weten den jongen Sultan op zyn versoeck met een passe voor een zyner vaertuygen naer Chiribon te versien, alsmede om op zyn versoeck en voorstell tot beveylinge van 't vaerwater tusschen dit en Bantam 2 onser chialoupen nevens des Coninx vaertuygen tegens de rovers te laten cruyssen etc., gelyck breder by 't resolutieboek staet te lesen.

25 d°. 's Morgens comt den inlants luytenant Anthony de Soiza, op gisteren met een comp^e. Mardyckeren, sterck 44 man, per 't jaght Roemenswale uyt Ternaten gecomen, binnen 't casteel sigh verthoonen, marcherende 't groote pleyn rondt Syn Ed^e. ende der heeren woningen voorby en soodanigh weder na buyten de stadt.

's Middags erlangen per 't chialoupje van den borger Ysaek Willemsze uyt Amboina een brieffie, van den Heer Gouverneur Robbert de Vick en raat ten casteele Victoria aen Haer Ed^e. in dato 4 deser geschreven, behelsende ten merendeele dat op Houcmoa tot Porto de woninge van den sergeant Christiaen Roeloffs door eenige tesaemgerotte brantstighters in koolen was gelecht, en waervan den broeder van Radia Porto, genaemt Latoelessey, en noch eenige handdadigers gevat waren en haere verdiende straffe stonden te ontvangen;

30 Papoese roofcorrecorren hadden sigh (soo er gerught wierde) op Oostcant van Ceram weder laten zien;

den Radja Somit was aen 't casteel mede verscheenen omme de pretentie (over 't onthooffden van 2 persoonen van Radja Saulau) tegens de Amaheyers en Tuahers by te leggen, gelyck sulx breder by 't aencomend briefboek onder 't quartier van Amboina can werden gesien.

Heden ter ordinary vergaderingh is aen den borger Carel Minjot, item aen den scheepstimmerman Jacob Janze van Eysden vergunt om beyde met de aenstaende retourvloot te mogen repatrieeren;

en soomede aen de weduwe van den schipper Symon Pietersze Croon het benefite van repedium toegestaen, gelyck by 't resolutieboek staet aengehaelt.

26 d°. 's Namiddags verschynt hier de chialoup de Winthont van Malacca en wert ons daarmede toegebracht een missive, door de Heer Gouverneur Jacob Jorisse Pits ende den raat aldaer de dato 5 deser aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende in 't corte 't volgende:

de regenten van Nanningh en Rombouw, by 't jongst gemaect contract verbonden zynde tot een boete hunner rebellie te betalen 60 stucx slaven, 100 stucx buffels en 25 coebeesten oet^a., bleven, nu den tyt verstreecken was, in gebreke sulx te voldoen, clagende seer over hun armoede, ten welcken eynde sy oocq den Radja

Mhera nevens syne 3 soons en eenige meerdere regenten naer Malacca affgesonden hadde met versoeck om van die voldoeninge te mogen blyven gepardonneert en quytgescholden, en alhoewel deselve dierwegen waren gereprocheert, soo sagh men dogh egter weynigh cans om yets buyten de vrede van haer te sullen connen krygen;

de vrye vaert op Ziam, Arrakan en Pera was aen de ingesetenen tot Malacca volgens Haer Ed^s. gedragen licentie weder opengesteld, en wierde thans om de vaert op Atchin mede versoght, hoewel 't een en 't ander weynigh beschoot en die, soo men meende, den aenbreng van 'tgout tot Malacca soude doen vermeerderen;

van Jamby waren tot Malacca eenige ambassadeurs van dien Sultan aengecomen met een schenckagie van 20 picols peper en 2 theyl en 14½ maes gout, in vergeldingh van 't welke zy om cruyt en loot versoghten tot defentie tegens de uytgeweeckene Macassaren en den rooffgierigen Bongsoe Toepan, die haer dreygden aen te tasten, wetende gesegde ambassadeurs te verhalen datter 't laeste mousson omtrent de 40 Johorse goerappen vol peper van Jamby na Riauw vertrocken waren en dat de Andragieresen thans hun gout mede naer Riouw te marckt braghten;

van Oedjang Zalangh had men bericht dat twee der voornaemste grooten vandaer naer Queda met omtrent 200 coppen waren gevlucht, dewelcke den Quedasen Coninck op de weder affeysschinge van den opra Salang niet had willen wedergeven, daerover hy aen den Coninck van Siam klagtigh was gevallen, die daerop by verdere weygeringe voornemens was den Quedaes met de wapenen tot 't restitueeren van de goude hoemagieblom en de gemelte overlopers te constringeren, en tot welcken eynde 60 oorlogsvaertuygen tot Oedjangsalang souden aengelant wesen en nogh 70 diergelycke volgen, dogh had den Coninck van Queda op de nader afeyssinge 40 dier vlughtelingen aen de afgesondene Johorse orangcayen gerestitueert;

onse chialoupen Winthont, Bantam ende Cacap gelast geweest synde 't Malax vaerwater geseppureert te becruyssen tot weringe van de sluyckeryen etc., soo had den Cacap bezuyden Roepat onder de Sumatrased wal 2 cloecke welbemande gontings met Macassaren en Bougysen gerescontreert, die op de affvraage van wat volck en waerheen sy wilden ten eersten al schreeuwende met schilt en swaert hun in postuur van vechten had gestelt en voorts op 't schieten van een schoot voorover om haer te doen ankeren aenstonts met scherp geantwoort en voorts met de onse in een heet schermutsel waren geraeckt, haer best doende om de chialoup te enteren, dog wierden door d'onse soodanigh begroet werdende dat se onder een eyslyk (¹) geschreeuw 't hazepadt moesten kiezen, in welck gevecht d'onse een doode en eenige gequesten waren toegebraght, gelyck sulx alles breder en wat voor vreemde schepen aldaer op Malacca aengecomen en weder vertrocken syn, by 't aencomend brieffboeck en verbael specifice kan werden gesien en gelesen.

Met aengetoge chialoup de Winthont gewert ons buyten 't pacquet noch mede seeckere brieff, door eenen Portugees Antonio de Moraes de Sa, gewesen vaendrager in dienst van d'E. Comp^e., uyt Malacca aen Haer Ed^s. den 16 der

(¹) Er staat: *eyslyt*.

voorleden maent geschreven, daerby versoeckende vryheyt van de Roomse religie, welcke brieff na gedaene oversettinge uyt 't Portugees in onse taele bevouden zy van volgenden teneur.

Translaet Portugeese brieff, door Antonio de Moraes de Sa, gewesen vaendrager en thans Roomsche pater, uyt Malacca aen Haer Ed^{le}. tot Batavia geschreven.

Doorlugtige Heer Gouverneur Generael van India Ryckloff van Goens en d'andere Heeren.

Anthonio de Moraes de Sa, gewesen vaendrager van de E. Comp^e. en soon van den capiteyn Jorge de Moraes, beyde op Couchin UEd^{le}. met groot genoeugen veerthien jaeren gedient hebbende, myn vader altyt voor capiteyn en ick voor soldaet, sergeant en vaendrager, en alsoo heb icq met myn vader UEd^{le}. admirael zynde 2 mael als soldaet vergeselschap, beyde in 't uytgaen van Porca en Bannery, bovendien heb icq de heer van Rhede, capiteyn zynde, de heer Bax en de heer commandeur Godsken oocq menige andere reyse vergeselschap als hy Cranganoor ging belegeren, waeckende en dienende in al wat my geboden wiert, gelyck het myn officieren bekend is. Daerna ben icq in 't marcheren naer Herinha de cude ende Parapacare sergeant geweest en alsoo heb icq 2 jaeren op Paracaro geresideert, die fortresse defenderende, de ingeboorne tot vyanden hebbende, waertoe groote waght en omsicht van noden was. Naderhant wiert ick na Cranganoor gevoert, alwaer icq resideerde by den commandeur van Rheede in de oorlogen die hy den Sammoryn aendeede tot de veroveringe van Cranganoor, vyff fortresse en pagoden die hy overmeestert hadde, en tot derselver defentie heb icq aldaer geresideert met over de thienduysent man. In dese oorlogen heeft men my vaendrager gemaect en bleeff dienende totdat wy Cranganoor de Sima ingenomen halden, den Samoryn doende retireren met over de tweeduyzent man verlies. Na desen oorlogh heb icq noch al over de 2 jaeren gecontinueert, dienende soowel in de wagten en marchen als in de dienst van de stadt onder de regeringe van geseyde commandeur van Rheede, al hetwelcke UEd^{le}. van de volgende heeren wel sullen verstaen, als daer zyn de luytenanten Jan Struys, Bisson, Renees, Backer, de vaendragers Joncker en Goetken, den equipagiemeester Cornelis Glaes en noch eenige andere heeren, die van Couchin naer 't hof van Batavia vertrocken zyn. Eyndelyck wanneer nu de E. Comp^e. geen dienst meer van noden hadden, soo gaff geseyde commandeur ordre dat ydereen de wapenen verlatende hemselfen soude soecken op een andere weyse te erneren, waerop ydereen syn besonder streeck volghde. Icq volgde die, welcke myn vader my hadde beschickt, hebbe van den Mallabaersen bisschop, die in 't geberghte van Couchin resideert, de priesterlycke ordre ontfangen, alsoo icq verstont dat UEd^{le}. goet hadde

gevonden, liever in die gewesten ingeboorne als uytheemse patres te willen dulden, waarop icq myn voornemen de heer van Rheede bekend maecte, 't welck hy oocq goetvondt, hoewel naderhant eenigermaten my ongunstigh is geweest. Voor het jegenwoordig hebbende eenige affaires op Ziam, heb icq een tocht derwaerts aengenomen, en comende aen de fortresse Malacca, soo hebben my de Roomsche Catholycken versoght dat icq by haer wilde residieren, en siende de disordres van de quaede Christenen die daerin woenen, en niemant zynde die derselver ongebondentheden de heeren die regeren bekend make, ter oorsaecke dat de paters schuylen moeten sonder deselve te mogen bestraffen nogh hare vryheden geseyde heeren te mogen openbaren om die te straffen, eenige van deselve, Christenen zynde, wederom als tevooren Mooren en heydenen wordende, andere, door de paters die hier voorbyvaeren getrouwt zynde, hebbende haere vrouwen en kinderen van haer weggejaecht, seggende dat se tevooren met haer maer in concubinagie leefden, 't welck zy alleen doen omdat ze haere vrouwe al moede geworden zyn, om met andere die haer beter behaegden te mogen leven, en alsoo leven veele in concubinagie met 2 à 3 bysitten, ja oocq met getroude vrouwen. 't welck icq ten dienste Godts insiende, soo nam icq voor deese UEd^{le}. te schryven, biddende (de vryheyt van religie, welcke in meenige plaetsen plaats heeft, vastgesteld zynde) dat UEd^{le}. dogh mede deselve alhier gelieve toe te staen, om alsoo soo veele misdaden tegen Godt te mogen heletten, en alsoo sullen deese luyden alle tesamen als waere Christenen leven, de eene partye de Gereformeerde religie van UEd^{le}. volgende, de andere d'onse der Roomsgesinde. Dienvolgens so versoeck ick, ten eynde gesecht is, dat icq als UEd^{le}. ouden dienaer alhier residere mogen, en alsdan sal icq de heeren die dese plaatse regeere betoone 't geen icq boven verhaele, verhopende dat UEd^{le}. 't antwoord hierop aen een inwoonder deser plaatze, Lorenzo de Moronha genaemt, sal senden om my van Siam wedercomende hetselve te behandigen, en alsoo icq wel verseeckert blyve van de goetwilligheyt en yver voor de eere Godts, die icq in UEd^{le}. bespeure, soo sal icq het hierby laten, wiens doorlugtige personen God bewaere en voorspoedige, amen.

Malacca den 16 September 1680.

(Onder stont:)

UE. ouden dienaer

(Was geteeckent:)

ANTHONIO DE MORAES DE SA.

's Avonts comt alhier van Chiribon over Indermayoe terugge 't jaghje Orangie met een missive en verscheyde aenhorende bylaegjes, door den capiteyn Jochum Michielsze en raet uyt de fortresse de Beschermingh tot voorsz. Chiribon nu vyff dagen geleden aen Haer Ed^e. geschreven, en daerbesejde oock medebrengende vandaer een brief, in 't Maccassaers door Crain Bissee geschreven, waervan het translaet hieraghter staet te volgen, en wyders oock noch een advies, door den

commandant schipper Beyert Visch en raet uyt Indermayoe den 24 deser, alle aen Haer Ed^s. geadresseert, en daeronder oock bevonden is seecker Maleyts rapport, door den Maccassaerse Dains Toedjoe en Boerano aen den capiteyn Jochum overgelevert wegens hun verrigten ontrent den rover Chiliwidara, 't welck almede na gedaene translatie tot speculatie hieragter geinsereert staet te werden, dicterende voorts de missive van den E. capiteyn en raet uyt Chiribon in korte substantie 't volgende:

de jagjes Hoop en Zalm, die men na Paccalongon hadde gesonden om eenige zeerovers te attrapperen, waren den 16 des voorleden maents weder terughgecomen, relaterende dat alhoewel sy nevens de Tegalse residenten alle devoir hadden aangewent om de gerughte zeeschuymers op te speuren, soo had men geen derselver daerontrent hadde kunnen vernemen, dog wiert hun door den gouverneur van Packalongen beright dat in 't lant van Batang eenige prauwen met 50 à 60 man hun wel 6 maenden lang onthouden en een kleene negorye aen strant opgerecht hadden;

de Maccassaerse hooftten Dain Sietoedjoe en Dain Boerano, affgesonden geweest synde om den Bantamsen strooper Chiliwidara in zyn aftreck 't weghvoeren der Macassaren en dierlandse Javanen naer Bantam te beletten, waren den 20 des voorleden maents terughgecomen met 30 Macassaren, 20 Bougysen en party vrouwen en kinderen, item 1 stucx yser canon van 2 $\frac{1}{2}$ bals, 13 bassen, 5 musquets, 4 piecken, 26 canonicogels etc., 't welcq op Pagadin door denselven Chiliwidara aghtergelaten was geworden etc., en stont den Angabey Carta Joeda, die met Dain Toedjoe etc. mede naer Pagadin was geweest, met 40 inwoonders van Intchieassem, die Chiliwidara weggevoert hadde, in korten oocq by d'onse op Chiribon te volgen;

den gouverneur van Pagadin Wangsa Tanno, soo gerught wiert, die tottet overgaen van Sammadangh aen des stropers mede oorsaecke soude zyn geweest, nevens eenen Intchie Poety van Pamanoekan waren mede op Chiribon komen verschynen en tot nader ordre in verseeckeringe genomen, gelyck alles breder in 't aenkomend brieffboeck onder 't quartier van Chiribon Indermayoe staet uytgedrukt, en soomede den inhoud van 't brieffie van den schipper Vis, in hetwelcke niets wert bevonden dat nodigh zy hier aen te roeren, als dat gemelte chialoup d'Orangie op Indermayoe ingenomen en hier aengebraght heeft 1000 stucx kiateplancken, costende..... / : : .

Volght nu de translaetmissive, door Crain Bissee uyt Chiribon aen Haer Ed^s. tot Batavia geschreven.

Desen brieff nevens veele groete die onveranderlyck sullen blyven soo lange de sonne en mane schynen van Crain Bissee komt aen den Heer Gouverneur Generael, die in grootheyte en staat verheven is; Godt de Heere wil hem gunnen een lang leven in dese werelt en daerby laten continueeren, opdatte een schaduwplaetse magh zyn voor alle arme en noodruftige alsmede een helper van alle swacke.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur Generael bekend alsdat een Chiribonder myn en den capiteyn Carrang heeft bekend gemaect dat

Chiliwidara voornemens was om naer Bantam te vertreeken en te met hem te nemen alle de Macassaren die onder hem zyn nevens alle het volck van Pagadin. Dierhalven hebbe icq daerover met den capiteyn Carrangh goetgevonden om naer Pamanoekan te senden en naer de comste van Chiliwidara te wagten. Soo hebben wy op den 25 September Dain Sitoedjoe en Dain Boerany ordre gegeven, soo Chiliwidara naer Bantam wilde gaen, dat se hem soude largeeren, maer geen Macassaren off Javanen die by hem zyn, en dat zy hem niet dood souden slaen off zy moesten d'onse eerst moeyen, dogh maëcke aen den Heer Gouverneur Generael bekend alsdat Crain Kanjer tot my heeft gesonden. Maer wat is nu den wille van den Heer Generael wegens de saecke van Crain Canjer? alsoo zyn wille seer ernstig is om herwaerts by myn te comen. Wat nu den Heer Generael denckt behoorlyck te zyn vanwege Crain Canjer, gelieft 't my met een blaetje geschrifts te laten weten, opdat icq 't gebodt van den Heer Generael hem wederom magh bekend maecken. Nog geeff icq aen den Heer Generael te kennen vanwege de Macassaren die verspreyt en by Crain Canjer gelopen zyn, dewelcke mede op Batavia comen willen: indien de Heer Generael Crain Canjer op Batavia gelieft te roepen, soo laet hem alle syne Macassaren medebrengen, anders niet. Ik hebbe mede een brieff aen de Macassaren die op Siam zyn geschreven en haer tot Batavia geroepen. Ik hebbe gemelte brieff gesonden op den 20 July met den gesant van den Koningh van Siam, die gecomen was aen den Coningh van Chiribon. Oock heb icq een brieff gesonden aen Crain Mangika om hem op Batavia te roepen. Ick dencke veel om hem, opdat hy op Batavia soude comen. Ick hebbe de brieff aen hem gesonden met een Atchinder genaemt nachoda Coe over Ziam, op den 25 dagh van de maent Augusty, en dese is geschreven in myn pagger tot Chirribon op den eersten October. Eynde.

Volgt nu het translaetrapport, door den Maccassaerssen vaendrig Dain Toedjou in 't Maleyts aen den capiteyn Jochum tot Sirribon overgelevert.

Donderdag den 26 's morgens zyn wy in de rivier van Pamanoekan in een vissershuyse gecomen en hebben doen 4 Javanen naer Intie Poety gesonden, met aenseggen datter affgesondene van den capiteyn en Radja tot Pamanoekan waren gecomen, dewelcke wederom geretourneert wesende als tot antwoord braghten dat Intie Poety by ons soude comen wanneer haer vasten uyt was. Dierhalven vertoeffden wy een etmael tot Saterdagh 28 d°. 's Naghts is Intie Poety nevens 13 Macassaren by ons verscheenen, dewelcke zeyden: vergeeft het ons dat wy buyten het contractt zyn getreden; de reden waerom wy niet en syn gecomen, is, omdat Chiliwidara tot Pamanoekan was en met 2 prauwen naer Bantam wilde gaen en met sig nemen eenige Macassaren en oosterse Javanen. Dierhallven hebben wy

Intie Poety wederom naer Chiliwidara gesonden om hem aen te seggen dat wy van den capiteyn en Coning zyn gesonden om zyn hoofd van zyn lichaem te doen scheiden, en alschoon de Maccassaren en oosterse Javanen hem naer Bantam wilden brengen, zy niet den Coninck van Bantam maer den Sousouhounang toebehoorden, dewelcke de Comp^e. sal beschermen. Dies hebbe wy Care Calla gesonden om by Intie Poety te blyven ende syn Boegies met een brieff van den Coningh aen de Macassaren. Des anderen daegs morgens is Intie Poete, Carre Colloe en Siwagies wederom by ons gecomen, dewelcke rapporteerde dat Chiliwidara tegens Intie Poete soude hebben gesecht: indien ick het leve hebbe en 't geen de Dains Sitoedjoes en Boerany sullen goetvinden sal icq nacomen en laten sy maer binnen Pamanoekan komen. Dierhalven zyn wy naer derwaerts gegaen, maer hebben Chiliwidara niet gevonden, alsoo hy met alle de Macassaren en oosterse Javanen naer Pagadeen was gegaen.

Sondag den 29 d^o. hebben wy 2 Javanen naer Pagadeen gesonden om Chiliwidara aen te seggen dat hy met Dain Sitoedjou en Dain Boerany niet en hoefde te spotten, en off hy wel wiste dat ze in de regeringe tot Chiribon waren en dat hy met haren Koningh mede hadde gespot, waerop Chiliwidara antwoorde: Ul. gelieve wederom naer Pamanoekan te gaen en de Dains Sitoedjou en Boerana bekent maecken dat icq na twee dagen by haer sal comen; maer des anderen daegs quam Chiliwidara nevens Keey Ingabey Wangsa Tanoe in de rivier van Pamanoekan. Doen heeft de piloot tegens ons gesecht: icq ben hier seeckerlyck by Ul. gesonden opdat gy voor u soud zien en meen nu naer Batavia te vertrecken.

Maendagh den 1 October is Keey Ingaby Wangsa Tanoe met 4 Maccassaren en een Balinees, genaemt Kiey Ingaby Soera Dieka, tot ons gecomen en gesecht dat Chiliwidara niet en conde comen, maer dat zy door hem tot ons waeren gesonden om te vernemen hoedanigh de gelegentheyten stind, waerop Dain Sitoudjou vraegde wat gelegentheyten sy meenden; antwoorde: soo gyliden hem moght comen te krygen, off hy gedood zoude werden ofte niet; daerop wy wederom zeyden: indien hy de Macassaren en oosterse Javanen hier wil laten blyven, sullen wy hem naer Bantam laten gaen; daerop Keey Ingaby Wangsa Tanoe zeyde: soo mynheer hem niet gelieft te laten dooden, beloove icq Ul. hem hier te brengen.

Dyngsdagh den 2 d^o. is Keey Ingaby Wangsa Tanoe wederom naer Pagadeen gegaen, met recommandatie van Dain Sitoedjou dat hy syn best geliefde te doen om Chiliwidara des anderen daegs by ons te brengen, 't geene hy beloofde en waernae wy oocq 2 dagen en 2 nagten hebben gewaght. Den 4 d^o. quam een affgesondene om ons bekent te maecken dat Chiliwidara binnen d' 2 dagen hier stinde te comen; soo seyde Dain Sitoedjou tegens Dain Boerana: ziet gy wel dat ze haer contract niet nae en comen?

Saterdag den 5 d^o. zyn wy met Keey Ingabey Karty Joeda naer Insiassem gegaen nevens Intie Poety, medenemende Comp^e. maght. Ondertusschen

ontmoetenden wy de afgesondene van den capiteyn en den Conink, en gecomen wesende tot Catchiahadingh toe hebben wy eerst aen de meester ofte hooft van dat dorp laten weten dat wy Chiliwidara gaerne soude willen spreeken, dewelcke ons alle op de paschebaen heeft laten comen, alwaer wy tegens Keey Ingabey Wangsa Tanoe hebben gesecht dat het goet soude zyn, wy Chiliwidary nu lieten weten datter afgesondene van den capiteyn en Coningh zyn gecomen, om ter goeder trouwe met hem te handelen. Doen is Chiliwidara, Intie Soelongs en de Baleyers by ons gecomen, als wanneer Dain Sitoedjou tegens Chiliwidara seyde: gy hebt ons tot 2 à 3 malen toe leugens wysgemaect, maer indien gy uw nogh tot deugden wilt aenstellen, sal het goet zyn dat gy met ons na Pamanoekan gaet, wanneer w' u dan met een vaertuygh sullen weghsenden, soo gy de Macassaren en Oosterse Javanen by ons wilt laten; waerop Chiliwidara antwoorde: dat staet in myn geliefte off ick met een prauw wil vertrecken, te voet gaen ofte hier blyven, alsoo ick door den Coningh van Bantam en gy door de Comp^e. gesonden bent; daerop Dain Sitoedjoe wederom vraeghe off hy sulx meende, en ingevale het soo was, hy geen gedagten hoefde te hebben om 2 à 3 stappen vanhier te gaen, off men soude hem de cop cloven, waerop hy en Intie Soelongs zeyde dat wy sulx van Comp^e. wegen seyden en hy datselve moeste nacomen; soo seyde Chiliwidara en Intie Soelongs wederom: 't is goet, als gy ons daarvan een handschriftie wilt geven, 't geene wy hebben gedaen. Doen heeft Dain Sitoedjou tegens Ingabey Wangsa Tanoe gesecht dat hy alle de middelen, geweer en volck, die onder Chiliwidara waren, byeen soude versamelen, alsoo wy die nevens Chiliwidara, 40 Macassaren en 10 Baleyers op morgen ⁽¹⁾ wilde medenemen; soo versoghte Kiey Wangsa Tanoe dat wy Chiliwidara naer Bantam soude laten gaen, waerop wy zeyden: 't is goet, maer soo de goederen en geweer moghten comen wech te raeken, sult gy andere daervoor moeten geven.

Den 6 October hebben wy Chiliwidara tot Pamanoekan gebraght.

Den 7 d^o. hebben haer den eed afgenomen en het water van een houwer en een krits laten drincken, dogh hebben wy tegens Chiliwidara, Intie Soelongs en alle de andere die den eed waren afgenomen gesecht: soo gy eenigh quaet tegen de Comp^e. off zyne wapenen denckt, sal uw dat geweer gloeyend in en uyt uw lichaem gaen, en hebbe Chiliwidara soodanigh met een vaertuygh en 22 mannen tot aen het incomen der riviere van Pamanoekan geconvoyeert, en vertrocken zynde dat wy geen zeyl meer conden zien, zyn wy wederom geretourneert.

Den 8 d^o. zyn wy na Pagadeen gegaen om 't geweer van Chiliwidara vandaer te haelen.

Den 9 d^o. hebben wy tegens Ingabey Wangsa Tanoe gesecht: indien hierna wederom eenigh quaat volck in uw lant moghte comen, zult gy haer

(1) Er staat: *opmogen*.

weghjagen ende, daertoe geen macht hebbende, de Comp^e. om bystant versoecken, maer sooder eenige vyanden tot Pagadeen moghte comen, en gy die niet kond tegenstaen en de Comp^e. daarvan niet verwitticht, sult gy, uw land en al uw volck slaven van de Comp^e. zyn; daarom begaet geen faulten tegen de Comp^e., want het sal uw berouwen, ende soo gy eenige middelen van Chiliwidara by uw hout en de Comp^e. hierna sulx comt te hooren, sal de Comp^e. uw oocq tot een slaeff maecken, waarop Keey Ingaby Wangsa Tanoe en alle de grooten tegen Dain Sitoedjoe en Dain Boerany hebben geantwoort: wy sullen u beveelen nacomen.

Hedenavond werden verscheyde Heeren Raden van India en andere gequalificeerde ministers met haer huysvrouwen etc. op d'afscheydmael van de heeren Cornelis van Quaelberg, gedestineert gouverneur van Malacca, ende Jaques de Bucquoy, gedesigneert directeur van Souratta, ten huysse van Zyn Ed^t. genodicht en getracteert, zynde nogtans Zyn Ed^t. daer selfs niet mede present etc., maer in zyn slaepkamer off te bedde geweest.

28 d^e. 's Morgens al vroeg vervoeght sig Zyn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael, verselt met de heeren Anthonio Hurdt, Willem van Outhoorn, Ryckloff van Goens de Jonge, den secretaris deser vergaderingh d'E. Joan van Hoorn nevens noch verscheyde gequalificeerde vrunden na de rheede om de heer Cornelis van Quaelberg als gouverneur van Malacca op 't schip den Briell, mitsgaders den heer Jacques de Bucquoy als directeur van Souratta op 't jaght Jamby na luyt hunner Ed^t. commissien en den volcke voor te stellen en te authoriseeren, 't welck dan geschiet en by yder dier vrunden wat genutticht en meteen Zyn Ed^t. 't retourschip de Burg van Leyden en passant bezien hebbende, soo quam Zyn Ed^t. mitsgaders de heeren en vrunden nevens de heeren Quaelberg en Bucquoy ontrent ten 2 uyren 's namiddags wel vervrolyckt weder aen landt en binnen 't casteel, daer se doen noch een halff uurtje by Zyn Ed^t. hun vervrolyckten, daermede ider zyns weegs keerden, als wanneer doen voorts de 2 laestgenoemde heeren Quaelberg en Buquoy 's anderen daegs, zynde

29 d^e., in den avontstont yder apart in een roeysloep als de heeren Quaelbergh met zyn E. huysvrouw en familie naer 't schip den Briell en de heer Bucquoy met syn huysvrouwte naer 't jacht Jamby haer begeven omme de reyse tesamen vanhier nae Malacca op morgen te beginnen, werdende al wederom door Zyn Ed^t. en alle de Heeren Raden (uytgenomen den heer Dirck Blom, die onpasselyck was) nevens Haer Ed^e. huysvrouwen mitsgaders verscheyde andere heeren vrunden en vrundinnen tusschen de gerangieerde en gewapende millitairen deses casteels tot buyten de Waterpoordt geconduiseert, en voorts door de heer Hurt en diverse andere vrunden oocq naer boort geleyt, volgenden de E. Joan van Hoorn, secretaris deser vergaderinge, een weynigh later ontrent ten aght uyren 's avonts met de roeyschuyt van den equipagiemeester de Geus, nadat 's Comp^e. papieren behoorlyck gereet waeren geraeckt, met deselve agternae om aen de heeren Quaelbergh en Bucquoy yder de zyne te overhandigen, bestaende in een dubbele missive aan den

heer gouverneur Jacob Jorisse Pits en den raet tot Malacca, item noch een memorie off instructie voor den heer Jaques de Bucquoy tot syn E. naright als directeur en bestierder van Comp^{ea}. emportanten handel en saecken in Souratta, benevens een kleen brieffie aen den E. Joan Kell en raadt aldaer, zynde gedestineert om nevens den heer Bucquoy van Malacca per 't verwagte schip Couwerven uyt Japan derwaerts reys te vorderen; voorts noch een brieffie aen den resident Dirck Vonck en raat in Arracan om per den Briel voort te gaen ⁽¹⁾, alle op heden door Haer Ed^e. geteeckent ende van sodanigen inhoude als by 't uytgaende briefsboeck en verbael yder geextendeert staet te beogen, zynde meteenen alvorens ter vergaderingh naer 't resumeeren der voorgeciteerde af te gaene rescriptien naer Malacca, Souratta en Arrakan oecq wyders goetgevonden mits de continueerende sieckte van den Heere Ordinaris Raad Dirck Blom het commissarisschap van het zoldycomptoir en de verstrekinge der maentgelden aen des Comp^{ea}. dienaren alsmede 't aennemen en verbeteren van 't gemeene volck by provisie en weeder als te voeren aen den Heer Extraordinaris Raadt Joannes Camphuys op te dragen en aen te beveelen, gelyck sulcx by 't resolutieboeck nader geextendeert staat te beoogen.

30 d^e. 's Morgens verseylen van deser rheede 't schip den Briel met den heer Cornelis van Quaelbergh, gedestineert gouverneur van Malacca, omme den Heer Gouverneur Jacob Pits, die als gouverneur en commissaris naer Cormandel etc. staet voort te gaen, aldaer te vervangen; item 't schip Jamby met den heer Jacques de Bucquoy, gewesen boeckhouder generaell en gedesigneert directeur in Souratta, om in steede van den heer Daniel Parvec zaliger die directie te becleden, mitsgaders noch 't schip Delfshaven vanhier naer Malacca, sullende den Briell vandaer naer Arrakan en Jamby en Delfshaven de steven na Bengale voort te setten, hebbende gemelte bodems vanhier noch gevoert de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

in den Briel voor Malacca:

30000 guldens aen contanten;

240 ₧ caneel;

4 ₧ borax, voorts noch verscheyde provisien, materialen, schryfftuygh, equipagie- en andere goederen, bedragende met de provisien, in Negombo vooraff naer Malacca gegaen, ter somma van f 32264 : 12 : 15 ;

voor Cormandel:

6599 guldens aen gout;

20000 ₧ rompen;

1409 cattys radix China en galiga;

3 stuex gesprenckelde laeckenen, voorts noch eenige

provisien en andere benodightheden, monterende • 10008 : 7 : 6 ;

Transporteere f 42273 : 0 : 5 ;

(1) Er staat: *voorgegaen*.

Per transport..... f 42273: 0: 8;

voor Mallabaer:

5000 R goede rompen, voorts nog eenige provisien, materialen, ammonitie, equipagie- en andere goederen, belopende een somma van..... » 1126: 6: 2.

Alsoo dat 't affgescheepte in 't schip den Briell in 't geheel monteert f 43599: 6: 7;

in 't jagt Jamby voor Souratta:

verscheyde provisien en eenige andere benodigheden, bedragende tesamen een somma van..... f 2952: 10: —;

in idem voor Bengalen:

171849 $\frac{3}{5}$ guldens aen ongemunt baer zilver;

1066 $\frac{3}{4}$ cattys radix China en galiga;

4 flesjes met oliteyten;

7 vaten spyckers;

4 varkens pick;

10 stucx kiate ankerstocken, bedragende met de

ongelden een somma van..... » 172562: 1: 15.

Somma monteert 't geheele ingeladene in

'tjaght Jamby voor Souratta en Bengalen..... f 175514: 11: 13;

in Delfshaven voor Bengale:

146019 guldens aen ongemunt baer silver;

2000 R rompen;

141 $\frac{1}{2}$ R couchinelle;

6 oxhooffden met harpuys;

10 stucx ankerstocken;

15 stucx casuarissen, belopende met de ongelden de

somma f 147669: 15: 13.

Belopende alsoo het gescheepte in die bo-

dems voor Bengalen in 't geheel een somma van f 520231: 17: 10.

Heden ter extraordinary vergadering is goetgevonden boven de reets geprojecteerde 4 cloecke retourbodems op 26 Maert, 15 Juny en 30 July passado alsnoch na 't vaderlant aen te leggen de schepen Zilversteyn voor Amsterdam, Mauritius Eylant voor Delft en Rotterdam en den Blauwen Hulck voor Hoorn en

Enckhuysen, en syn doen wyders oock tot commissarissen der verlossinge van 't gemene volck, soo militairen als ambagtsgezellen, naer gewoonte gecommitteert de Heeren Extraordinaire Raden Joannes Camphuys en Fredrick Lambertsze Bent, omme meteenen de pretentien van een yder aen te hooren, wesende te deser tyt oocq noch gearresteert de koorenmolén alhier volgens 't project van den fabryck Adriaen de Leeuw voor 't nodigste te laten repareren, omme in geen verlegentheyt ontrent het brootbacken te vervallen, aengesien het finael besluit en dispositie over de sufficance der korenmoolen als het gandsche molenwerck dogh vooreerst nog niet sal connen werden genomen etc. en geabsolveert, gelyck sulx en 't verdere dierwegen in 't resolutieboek geextendeert breder kan werden gelesen.

31 d°. 's Avonts gewert ons per de chialoup de Vlieger van Bantam een briefie, door den resident Willem Caëff aen Haer Ed°. op eergisteren geschreven, dicterende dat den jongen Sultan Haer Ed°. dankbaer bleeff wegen het gesonde pasje voor een syner vaertuygen na Chirribon, dat hem wel was gevallende, en soomede de intentie van Haer Ed°. om een Comp^{te}. fregatje nevens zyne 4 oorlogsvaertuygen in de Straat op de zeerovers te doen kruysen, sullende sigh met den Pangeran Ardy en Keey Aria Mongonsadana daerover beraden, hebbende Mongoesadana naderhant uyt naeme des Sultans noch om pascedul voor een koninxvaertuygh versoght om van de Oostcust van Java eenigh benodight houtwerck tot het onderhandse fortie in 't paleys af te haelen;

den ouden Sultan, die door het afflyven van syn mignons, de Pangerangs Loor en Keey Aria Monjaja op Lampon alnog in gramschap ontsteken scheen, had volgens de gerughten van Tangerang 3000, van Tanara en Pontang 1500 en van Turtiassa 1000 Javanen item van den priester Chee 500, soo Maccassaren als Bougyzen, ende van 't gebergte 800, tesamen 6600 coppen, soo men rughte, byeen doen brengen, om volgens zyn eygen seggen de stadt Batavia daarmede te willen beoorlogen, alhoewel veele presumeerde dat sulx maer was om zyn soon in slaep te wiegen en hem eens onvoorsiens op 't lyff te vallen ende de doot van de geciteerde 2 oude heeren Bantamse staadtslieden te wrecken etc., moettende den alleerende tyt ons wyders openbaeren waer ⁽¹⁾ al dese verwerringen van 't Bantamse hoff eyndigen sullen; den rover Kiay Chiliwidara onthielt sigh nog op Bantam en soomede den Balinesen fielt Koetut met zyn volck op Tangerangh;

de 3 sacken nooten, door last des jongen Sultans aen de boom tot Bantam aengehaelt, waeren voor des residentens overcomste onder de boomwaghters daer tot buyt reede verdeelt geweest;

den Batavisch borger sluycker Joost de Jongh, die drie dagen lang by de Engelse sig versteeckende en eyndelyck de boete van 100 realen aen den jongen Conink betaalt hadde, gingh nu met dese chialoup de Vlieger na Batavia over etc.

Heden ter extraordinary vergaderinge alsnogh gebesoigneert zynde in de saecken raeckende Mallabaer en Ceylon, soo is meteenen onder eenige redencabelingen over den verwarden toestant in Ternaten goetgevonden d'E. majoor Isaacq S^t. Martin, d'E. Cornelis van der Duyen en Cornelis de Gheyn, jongst op 18

(1) Het HS: *maer*.

en 24 deser vandaer terughgecomen, aen te beveelen een bericht in geschrifte op te stellen van haer E. bevindinge en consideration in en over den genoemde toestant in Ternaten, alsmede een oprecht advys van hun gevoelen over de drie Ternataense hostagiers Prins Alam, capiteyn laut en Marsaoly (den 26 Juny 1679 door den Heer Gouverneur Padbrugge in 't casteel Orangie in arrest en gevangen genomen ende den 18 deser met 't jacht Sampson hier verscheenen) en wat haer E. in Ternaten van deselve is voorgecomen en bewust geworden, alsmede wat zy wel vermeenden met die luyden nu verder aengevangen behoorde te werden etc.

Wyders is noch wegens de bequaemheyt van de retourschepen Silversteyn en Mauritius eylant soodanigen verklaringe in Raade van India voortgebracht, als by 't resolutieboek en de geusereerde verklaringe van 't een en 't ander breder staet te beoogen.

In dese gepasseerde maent October zyn alhier ter stede uyt verscheyde om- en afgelegene plaatsen aengecomen een nomber van 143 stux soo groote als kleene inlantse vaertuygen, tesamen bemant met 672 coppen, hebbende soodanige coopmanschappen, provisien en andere snuysteryen aengebragt als hier vervolgens staet gespecificeert, te weten:

- 5 stux vaertuygen van Banjer met 17 man, 1800 bossen rottangs, 20 corgies matten, 54 picols en 30 cattys peper en 4 picols wax;
- 15 van Samarangh met 65 man en 5600 stux gedroogde visch cabos, 82 canassars swarte suycker, $2\frac{1}{4}$ lasten witte boontjens, 800 stux gedroogde steenbrassem, 6000 stux kneppelsuycker, 81 potten oly, 5 picols anys, 6000 stux visch pada, 20 d^{rs}. Sineese dootkistplancken, 15000 bossen suyker katoepa, 14500 stux visch margosy, 7 corgie grove matten;
- 12 van Zumor met 48 man en $28\frac{1}{8}$ lasten rys;
- 5 van Zombar met 20 man en 2500 stux suyker Zombar en $10\frac{1}{8}$ lasten rys;
- 1 van Caldanger met 4 man en 125 stux gesaegde plancken en 50 stux kistplancken;
- 25 van Tagal met 98 man, $51\frac{1}{8}$ lasten rys, 1500 bossen pady, 800 stux suyker Sombar, 2 picols commukus, 16 canassers swarte suycker en 100 stux hoenders;
- 22 van Sirribon met 89 man en 6850 stux suyker gadja, 1 last witte boontjens, 126 canassers swarte suycker, 79 potten oly, 600 potten en tresellen, 9200 bossen ayuyn, 23 stux koebeesten, 300 stux hoenders, $5\frac{1}{8}$ lasten rys, 35 stux huyden zoolleer, 2 picols lange peper, 8 picols coperdraat en armringen, 150 stux Javaes zeyldoek, 1 corgie matten, 50 stux groote plancken en p^{ls}. commukus;
- 81 stux vaertuygen, transporteere.

81 stux vaertuygen, per transport.

7 van Tarbaya met 24 man en 4500 bossen tamarinda, 250 bossen pady, 37 stux kistplanken en 30 stux plancken;

10 van Indermayoe met 40 man en 19 lasten rys, 3 d^{oe}. sout, 150 bossen suycker gadja en 700 stux visch combongh;

14 van Cayely met 79 man en 21600 bamboesen met oly, 2700 stux oude clappus;

2 van Singnap met 9 man en 3000 stux suycker catoepa, 6 $\frac{1}{2}$ lasten groene cadjangs, 2 picols hartevellen, 10 potten oly en $\frac{1}{2}$ last zout;

3 van Toulough Bauwa met 12 man en 3100 stux potten en pannen, 300 d^{oe}. met calck;

1 van Grisse met 4 man, 3 $\frac{1}{2}$ laste groene cadjang en $\frac{3}{4}$ last swarte suycker;

2 van Bantam met 12 man en 5 picols taback;

5 van Packelongan met 20 man, 3 $\frac{1}{2}$ lasten rys, 10 picols swarte suycker, 200 bossen pady en 100000 stux oude pinangs;

2 van Macassar met 38 man, 55 stux slaven, 9 lasten rys, ... d^{oe}. groene cadjanghs, 7 picols wax, 500 bamboesen oly en een aem oly;

1 van Banda met 14 man en 17 picols massoy;

2 van Babien met 8 man en 58 corgien matten, 15000 stux oude pienangs en 1600 stux gedroogde steenbraessesems;

1 van Johor met 6 man, 200 stux dekcadjangs, 12000 stux oude pienangs en $\frac{1}{2}$ last sagoe;

1 van Amboina met 15 man, 3 picols massoy, 5 picols Ternataentse toeback en 20 nesten ysere pannen;

1 van Pamalangk met 4 man en 2 lasten rys;

4 van Candangnauwer met 16 man en 4 $\frac{1}{2}$ lasten rys en 100 stux hoenders;

1 van Chirita met 4 man, 60000 stux oude pinangs;

1 van Japara met 16 man en 7 $\frac{1}{2}$ lasten rys;

1 van Damack met 4 man en 1 $\frac{1}{2}$ lasten rys;

5 van Mandawie met 16 man en 1500 bossen rottangs en 800 stux toedongs;

samen 145 stux vaertuygen, die gesamentlyck alhier ter marckt hebben aengebragt soodanige coopmanschappen, provisien en eetwaeren als hieronder in 't breede staet gespecificeert, namentlyck:

3300 bossen rottangs;

57 corgien matten;

54 picols en 30 cattys peper;

11 d^{oe}. wax;

100 lasten rys;

29000 stux gesorteerde vissen;

224 $\frac{3}{4}$ canassars swarte suycker;

3 $\frac{1}{4}$ lasten witte boontjens;

6000 stux kneppelsuycker;

170 potten oly;

5 picols anys;

20 p^a. Chinese dootkistplanken;

16000 bossen zuycker catoepa;

3100 stux suycker Zombar;

375 stux diverse plancken;

87 stux kist d^{oe}.;

1750 bossen pady;

10 picols commukus;

500 stux hoenders;	3700 stux oude clappus;
7400 stux suycker gadja;	11 lasten groene cadjangh;
9200 bossen ayuyn;	2 picols hartevelen;
3700 stux potten en tresellen;	360 potten met kalck;
23 stux coebeesten;	10 picols taback;
35 stux huyden zoolleer;	187000 stux oude pienangs;
2 picols lange peper;	35 stux slaven;
8 d ^{oe} . coperdraet en armringen;	1 aem oly;
150 stux Javaens zeyldoeck;	20 picols massoy;
4500 bossen tamarinda;	200 stux dekcadjangh;
30 stux swalpen;	$\frac{1}{2}$ last sagoe;
3 $\frac{1}{2}$ lasten sout;	20 nesten ysere pannen;
22100 bamboesen met oly;	800 stux toedoengs.

Daerentegen zyn weder van hier na de ondergenoemde quartieren in die tyt vertrocken een getal van 140 stux vaertuygen, die tesamen hebben weggevoert de ondergespecificeerde coopmanschappen, leeftoghten en andere benodigheden als volgt:

- 2 stux vaertuygen naer Banjer met 95 rd^a. aen kleden, 12 aen out loot en 20 rd^a. aen porceleyn;
- 21 naer Tegal met 825 rd^a. aen diverse kleden en 16 aen out yser;
- 12 naer Zumor met 570 rd^a. aen gesorteerde kleden;
- 57 naer de Oostcust van Java met 3708 rd^a. aen diverse cleden, 80 massoy, 303 out yser, 4850 amphioen, 20 Chinese taback, 20 radix China, 50 geele vorwe, 50 seck, 50 brandewyn, 20 arack, 250 zyde patholen, 14 poetsiock, 30 comyn, 50 Bengaelse neusdoecken, 15 out coper, 16 out loot, 10 rottekruyt en 37 Batavise gemaecte samsoe in potjens;
- 7 naer Tarbaya met 180 rd^a. aen gesorteerde cleden;
- 15 naer Kayely met 839 rd^a. aen diverse kleden;
- 13 naer Sirribon met 555 rd^a. aen gesorteerde cleden, 36 out yser en 200 in contanten;
- 5 naer Sombar met 120 rd^a. aen diverse cleden;
- 2 naer Singnap met 260 rd^a. aen gesorteerde cleden;
- 2 naer Packalonge met 90 rd^a. aen diverse kleden;
- 2 naer Amboina met 80 rd^a. aen haentjens bier, 145 arack, 840 amphioen, 30 custcoralen, 50 zoethout, 671 divers porcelyn, 25 tinne copjens met deksels, 150 rd^a. aen benjuyn, 15 copere beckens, 48 radix China, 8 thin, 45 Chinese thee, 15 galnoten, 816 diverse Chinese syde, 87 cattoen, 10 poetsiock, 35 Toncquinse anys, 12 kopere lampen, 10 copere pienangbeckens, 13 diverse quitasols, 26 Chinese houte cammen, 15 papiere doosjens met vercierde bloemen, 100 Cantonse stoffen met bloemen, 10 grove hoeden, 50 blauwe verwe, 56 divers papier, 72 copere theeketels, 5 drooge dadels, 20 swarthechte messen, 15 catoene

116 stux vaertuygen transporteere.

116 stux vaertuygen per transport.

coussens, 50 Chinese zyde pelangs, 60 Chinees gouddraat, 40 candysuycker, 25 witte poeyersuycker, 20 comyn, 20 laxa, 25 gecomfeyte gengber, 25 potjens met samsoe, 16 tabaxpypen en 127 rd^a. aen diverse cleeden;

2 naer Macasser met 240 rd^a. aen gesorteerde kleden, 150 copere theeketels, 60 tarwe, 600 Chinese zyde, 150 gommelack, 75 witte poeyersuycker, 75 benjuyn, 21 poetsiock, 55 arack, 60 rosewater, 33 porceleyn en 16 rd^a. aen radix China;

1 naer Bantam met 90 rd^a. aen cleeden en 9 Blitonse parrangs;

3 naer Babien met 160 rd^a. aen diverse cleeden;

7 naer Indermayoe met 270 rd^a. aen verscheyde kleden, 5 massoy en 6 porceleyn;

1 naer Banda met 240 rd^a. aen tarwe, 75 brandewyn en 30 cattone garen;

2 naer Samarang met 430 rd^a. aen gesorteerde cleeden;

1 naer Passir met 75 rd^a. aen diverse cleeden;

4 naer Candangauwer met 110 rd^a. aen kleden;

5 naer Mandavy met 140 rd^a. aen diverse cleeden.

Samen 140 stux vaertuygen, hebbende alsoo gesamentlyck vervoert soodanige goederen en coopmanschappen als hieronder in 't breede staet uytgedrukt, te weten:

8884 rd^a. aen diverse gesorteerde cleeden;

8 — thin;

730 — verscheyde porcelynen;

355 — out yser;

85 — massoy;

5690 — amphioen;

20 — Chinese toback;

84 — radix China;

60 — aen diverse vorwe;

517 — diverse drinkwaren;

250 — zyde patholen;

55 — poetsiock;

50 — Bengaelse neusdoecken;

15 — out copere;

10 — rottekruyt;

200 — contant gelt;

222 — copere theeketels;

300 — tarwe;

28 — out loot;

1416 — diverse Chinese zyde;

150 — gommelacq;

140 — diverse suycker;

180 rd^a. benjuyn;

60 — roosewater;

50 — custcoralen;

50 — zoethout;

25 — thinne copjens met deksels;

45 — Chinese thee;

15 — galnoten;

87 — cattoen;

35 — Toncquinse anys;

12 — copere lampen;

10 — d^e. pinangbeckens;

13 — diverse quitasollen;

26 — Chinese houte cammen;

15 — papiere doosjens met vercierde bloemen;

100 — diverse Cantonse stoffen met bloemen;

10 — groove hoeden;

56 — divers papier;

5 — gedroogde dadels;

20 — swarthechte messen;

15 — catoene coussens;

80 rd^s. Chinese zyde pelangs;
 60 — Chinees gouddraat;
 50 — comyn;
 25 — geconfeyte gember;
 20 — lacxa;
 16 — tabaxpypen;
 50 — cattloene garen, en

9 — Blitonse parrangs.

Tesamen 20318 rd^s. in 't geheel, en
 zyn oocq buyten des noch drie vaer-
 tuygen na verscheyde plaetsen met be-
 hoorlycke passen affgegaen, die volgens
 opgeven niet met allen hebben mede-
 gevoert.

Conform de aenteeckeninge der dootgravers zyn in dese afgelopen maent
 binnen deser stede onder de Christenen overleden en op de ordinary begraffplaetsen
 ter aerde besteed:

	26 Comp ^{es} . dienaren;
	3 borgers;
	1 Hollandse vrouwe;
	8 Nederlandse kinderen;
	4 Mardykers off inlandse borgers;
	8 d ^o . vrouwen;
	12 d ^o . kinderen;
	3 slaven en slavinnen;
te samen....	63 koppen, behalven de Moorse, Javaense, Chinese off heydense inwoonderen, dewelcke onder dit getal niet gereekent werden ende waervan oocq geenige notitie wert gehouden.

Daerentegen zyn in deselve tyt in de Christelycke kercke en gemeente
 alhier weder gedoopt:

	9 Nederlandse kinderen;
	63 inlantse der Portugeese gemeente;
	10 inlandse der Maleytze gemeente;
te samen....	82 kinderen.

Oock zyn in dese maent in den huwelyxen staet getreden en bevestight:

	4 Comp ^{es} . dienaren;
	1 Nederlants borger;
	10 Mardyckers;
	6 slaven;
te samen....	21 paeren.

November Anno 1680.

Primo November. 's Voormiddags wert het biljet off notificatie wegens 'tgenieten van maer 2 in plaats van drie maenden gagie voor 'tagter Yr- en Schotlant om zeylen in de thuysreyse vanhier naer 't vaderlant mitsgaders de ordinaire placcaten wegens de verlossinge door den advocaet fiscael van India Gualter Zeeman en gecommiteerdens van de puye van Zyn Ed^{te}. woninge (gelyck den 12 Maert passado geschiet en alwaer dit biljet geinsereert te vinden zy) nu andermael gepubliceert, alsmede op de hier ter rheede gereetleggende vier retourschepen door den E. waterfiscael Pieter Pauw ten overstaen van den equipagiemeester en de overheden, en zyn wyders die placcaten en biljetten op de gewoonlycke plaetsen geaffigeert geworden.

's Middags erlangen per Javaens vaertuygh een klein advisie van den resident Willem Caeff tot Bantam de dato ultimo passado, dienende ten geleyde van een brieffie, door de opperhooffden van 't schip de Hollandsen Thuyn van voor Anjer, komende van Palleacatta, aen den resident Caeff op gisteren gecarteert, behelsende eenelyck hunne behoude aencomste van de cust Cormandel aldaer.

's Namiddags comt alhier van Sumatras Westcust aen te landen 't jaght Rammekens en daermede oock onverwaght den commandeur Melchior Hurt met syn familie benevens noch den docter Willem ten Rhyne, den laesten voorleden May met d'E. commissaris Pit om zyn gewaende ervarentheyt mede derwaerts gegaen, dogh nu beyde om redenen herwaerts opgesonden wesende, zynde ons hiermede doch door handen van den schipper van 't schip Cornelis de Zouter geworden een seer ampele missive, van den commissaris Laurens Pit de Jonge en den raat uyt Padang aen Haer Ed^{te}. dato ultimo September met een appendix van den 4 der voorleden maent October geschreven, verselt met verscheyde bylagen en onder deselve 2 Maleytse brieven, door den Panglima Radja en de 12 raatsheeren tot Padangh, item Poety, gouverneur van Cottatenga, aen Haer Ed^{te}. geschreven, mitsgaders noch een translaatmissive, door seecker bovelander, genaemt Paducca Tovan, den 20 Augusto passado uyt Sintoe en Loebotalangh tot Padang aengebraght en geschreven op den naem van den Coninck van Sarrawassa etc., sigh noemende Keyser van Maninghkabouw, aen den commandeur Panglima Chaya Radja geadresseert, waarby gevoegt zy 't antwoord, door de Padangse residenten daerop gedient, sullende

deselve alle hieronder op zyn tyt volgen in ordre, altoorens cortelyck aengeroert hebbende 't geene ons uyt de missive van d'E. commissaris Pit voor nieuws tevooren gecomen zy;

den E. commissaris Laurens Pit de Jonge was met zyn schepen en maght den 14 Juny passato eerst ter Westcüst en tot Poelo Chinco onverwagt verscheenen, en had aldaer ontrent het mynwerck weynigh veranderinge ten goede gevonden, ten welcken eynde men te raade was geworden, vooreerst met de byhebbende maght tot slissinge der onlusten naer Padangh voor te zeylen, en den docter N. Grim nevens den probeerder Balthasar Frey met 10 der beste overgecomene bergwerckers tot bevorderinge van de mynen tot Poelo Chinco te laten verblyven, gelyck zyn E. sulx den 18 en 19 daeraen oock geffectueert, sigh alvorens met 113 soo Nederlandse als inlandse militairen uyt dat guarnisoen versterckt hebbende, daermede daegs daeraen op Padangh was gearriveert en alle den volcke ingevolge zyner E. verleende commissie publyck voorgesteld, besigtigende voorts ten eersten de vesten en Comp^{es}. huysinge aldaer, die al vry verwildert en slordigh uytgenomen des commandeurs woninghe bevonden waeren; na dese gedaene visite had den E. commissaris al ten eersten de hand aen 't werck geslagen; met synen rade over de saecken des oorlogs en de negotie en daerontrent beginnende te besoigneren, had men goetgevonden 's Comp^{es}. maght ordentelyck onder hare respective officiers in 5 comp^{es}. te verdeelen en ten eersten daermede te velde te trecken, waerop alles tot den opsight ⁽¹⁾ vaerdigh geraeckt ende 't volck van de Padangse bontgenoten onder Panglima Radja ruym 500 seer soberlyck gearmeerde en ongeëxerceerde copen gemonstert waren geworden, welke preparatien en verthoninghe van Comp^{es}. maght allomme soodanigen ontsagh in de herten der rebelle Pauwers en Cottatengers etc^a. hadde gebaert, dat op vooraffgedane aanbiedinge eerstelyck den gouverneur van Cotta Tenga, genaemt Radja Poety, na verscheyde onderhandelingen en soo vervolgens die van Pauw, Bongus, Bajang en Troessang haer alle voor den E. commissaris waren comen vernederen en om vergiffenisse versoecken, onderwerpende sigh soodanige straffe als haer soude werden opgelecht, waerop verstaen wierd dese bontgenoten onder een algemeene amnesti in den eed te besluyten ende den vrede tusschen die van Padangh, Cottatenga en Pauw etc. als algemene Comp^{es}. bontgenoten weder te bevestigen, ingevolge van 't welcke dan die beyde gouverneurs Panglima Radja en Poety (die den 22 July reets versoent waren geworden) by solemneele eede op den alcoran, gelyck haer sulx door den Sultan van Indrapoera en den Maleytsen schryver Catip Moeda van woorde tot woorde wiert voorgehouden, op den 24 July daeraen in den volgenden sin geswooren hebben, als:

God segene en bewaere den Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende d'E. Heeren Raden van India tot Batavia, die ons door de maght van haere waepenen vrygemaect ende verlost hebben van 't geweld en dwinglandye der Atchinders, die oocq wil zegene den heer commissaris Laurens Pit de Jonge, gesonden van onsen schermheeren om alle questies

(1) Lees: *optoght*.

en onlusten die onder ons ontstaan syn by te leggen en alles wederom in zyn voorige ruste te herstellen. Wy beloven en sweeren op den alcoran en beloven dat wy nooyt de algemeene ruste deser strantlanden door oorlogen, onderlingen twist ende tweedraght sullen stooren ofte tegens de E. Comp^e. (onse aengenomen b'schermheer) ofte derselver opperhoofd, die hier over ons 't gebiet voert, oyt off oyt sullen misdoen, maer derselver geboden gehoorsamen en de E. Comp^e. voor onsen wettigen beschermheer erkennen, houden en respecteren, dese vrede, dien we op Oedjang Carrangh met malkanderen op den eet hebben beslooten ende gemaect, heyligh onderhouden, ende die sulx niet nakomt dat die Godt magh straffen ende volgens de wett aller propheten ende aller heyliger engelen verdoemt zyn op der aerden mitsgaders by alle yemants ⁽¹⁾ en wetgeleerden veraght ende van de E. Comp^e. ende derselver bontgenoten verstooten, verjaegt en verdelgt mogen werden te water en te lande ende tot vyanden hebben hemel en aerde, son, mane ende sterren, oocq niet waerdig geagt by goede lieden te verkeerren maer dat uytgeroeyt mogen werden tot in 't derde en vierde lith. Amen.

Naer 't afleggen van desen swaren eedt hadden die vereenigde Malleytze gouverneurs hun voorts noch onderworpen alsulcke ordres en articulen, als men haer tot verseekertheyt van Comp^e. staet, haer eygen beste en onderhoudinge van vrede soude komen voor te schryven, naer 't welcke dan dese acte van vrede door 't affblasen van 't canon etc. de gemeynte tot Padang bekend gemaect en publyck gesolemniseert was geworden;

op den 8 Augusty waren andermael tot Padang alle de pougions van Pauw, geadsisteert met de verdere hooftten derselver resorten, voor den E. commissaris verschynen, verselt oock met den Cottatengsen gouverneur Poety, zynde door haer eersten ponglou Radja Boekit, die midts sieckte niet hadde connen affcomen, afgevaerdicht omme uyt harer aller name pardon over hun bedreve misdaden te versoecken, mitsgader om weder in het bontgenootschap aengenomen te mogen werden, gevende haer t'eenemael aen Compagnies goedertiernheyt en souveraine bescherminge over en doende voorts daer op den alcoran daermede eenen nieuwen eedt van getrouwigheyt, met verdere instantie om den Cottatengsen gouverneur Poety voornoemt als pangliema ofte gouverneur over haer te stellen en te qualificeeren, welck laeste versoeck p^l. tot nader ondervinding en voorts de rest in allen deelen toegestaen zynde, soo wierd daerop door der algemeene bontgenoten landt- en by den polityken raat beslooten, dat voortaan het geheele landt van Pauw met alle appendente en dependente negoryen, landen en onderdanen zoude ⁽²⁾ zyn en blyven Comp^e. eygen landen, negoreyen en onderdanen, sonder dat zig ymant daermede soude mogen bemoeijen etc. en dat tusschen de geseyde Comp^e. ende de ingesetenen soude zyn en blyven een vaste vrede en bontgenootschap voor altoos naer gewoonte;

(¹) Misschien: *imams*.

(²) In plaats van *zoude* staat er: *zynde*.

en onaengesien 's Comp^{ee}. logie tot Priaman door eenige quaatwillige bergvolckeren in de assche was gelecht, soo waren eyndelyck naer lang uytblyvens de pougelous dier plaatze met hun negen persoonen den 13 Augusto mede op Padangh gecomen, om over geciteerde brantstigtinge en hun verder misdryve sigh te verontschuldigen en een algemenen vergiffenisse te versoecken, rapporterende dat haren orangcaye Lille Wangsa overleden en den bekenden Radja Ebrahim door den commandeur gedeporteert was, mitsgaders den Orangkay Toea mits sieckte niet comen conde, excuserende hun verders dat door de furie eeniger bergvolckeren onder eenen Simoetoealagh uyt Manicabou, verselt met verscheyde onrustige Pauwers, Cottatengers en ander gebroetzel onvoorsiens overheert en als vervoert, ja tot 't verwerpen van de contracten, met de E. Comp^{ee}. anno 1670 gemaect, als gedwongen waren geworden en aen eenen Radja Inderna tot Serwassa onderdanigheyt hadden moeten beloven en sweeren, gevende het hooft van die hun meesters bergvolckeren daerop (met een bloten houwer om 't hooft swayende) het teecken om 't vuur in Comp^{ee}. logie te steecken, met byvoeginge: soodanigh sullen wy Padang mede tracteren ende de Hollanders als vyanden van onse Coninck vandaer verdryven en verdelgen etc., en alschoon dit haer gedaen rapport seer frivool en tegens de waarheyt aenliep, soo nochtans waren zy Priamanders mede gelyck de Cottatengers gepardonneert ende onder eenen nieuwen eedt als bontgenoten weder aengenomen, dog door den landraat in een pecuniek amende van 1000 ryexdaelders gedoemt geworden, die se gewilliglyck aengenomen hebben te betalen, mitsgaders nogh de vyff vaertuygen nevens 't volck en goederen, jongst van Bantam by haer gecomen, aen de onse over te leveren, ten welcken eynde men dan al voort den goeverneur Poety en den fiscaal Jan Jacob van der Hel nevens een sergiant, 12 Nederlandse soldaten en 53 Mardyckers door den commissaris tot becominge van deselve naer Priaman had gesonden;

wyders had dickgemelte commissaris noch tot vaster verseeckeringh van 's Comp^{ee}. staet en ommeslag en onderlinge eenigheyt, welstant off ruste der volckeren ter Westcuste van Sumatra met de vier algemeene grootste en by ons bekenste hooftregenten als Jangh de Pertuan Sultan Mametchia, Keyser tot Indrapoura ⁽¹⁾ ende synen stadthouder tot Majutte, Radja Adil, benevens de 20 mantrys tot Indrapoura en 18 d^o. tot Majutte, item Panglima Radja ende zyne 12 raatsheeren en tot Padang den gouverneur Poety en desselfs 10 hooftden tot Cottatenga mitsgaders den gouverneur Sirrenarra en syne nege pouglons off mederegenten tot Sillida op 24 Augusto passado een nader verbout aengegaen en besloten, synde in 't Malleyts en Duyts geschreven en door den gesamentlycken polityken raadt en alle de voornoemde Malleytse 4 hooftden onderteeckent, luydende in substantie en ordre als volgt.

Nader verbandt met de algemeyne hooftregenten en Comp^{ee}. bontgenoten op ende langs de Sumatrane Westcust besloten, gemaect en bevestigt, waerby alle d'voorige tractaten en verbanden als gerenoveert en geconfirmiert zyn

(1) Er staat: *Hndrapoura*.

door de heer Laurens Pit de Jonge, drossaert van de Oostzydsche landeryen buyten Batavia ende expres commissaris van den Ed^{le}. Heer Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en d'E. Heeren Raden van Nederlands India wegens de E. Comp^e. ter eenre, en d'ondergenoemde inlantse hooftregenten ter andere zyde in maniere als volgt:

Wy Jangh de Pertuan Sultan Mametsia, Keyser tot Indrapoura, ende zynen stadthouder tot Majutte Radja Adil ende de 20 mantrys tot Inderpoura en 18 d^e. tot Majutte, Panglima Radja en zyn 12 raadtsheeren tot Padangh, den gouverneur Poety ende desselfs 10 hooftden tot Cottatenga, mitsgaders den gouverneur Sirre Narre ende zyne 9 pouglous off mederegenten tot Sillida etc. certificeeren ende verklaren by desen voor ons en onse nakomelinge mitsgader alle onse ingesetenen onderdanen van Sablat Catauwen zuydwaarts tot Ajerbangi noordwaerts, alsdat wy ons heyliglyck ende getrouwlyck voor altoos ende eeuwiglyck, ja vast ende onveranderlyck verbinden te sullen zyn ende te blyven Comp^e. vrunden ende waere bondtgenoten, als altoos erinnerende de getrouwe vaderlycke voorsorge, waermet deselve doorgaens en altoos is aengedaen geweest over hare verbonden vrunden en bontgenoten, hoewel se agtervolgens de contracten daertoe ongehouden was, ons telkens wanneer wy door onderlinge scheuringen, twist en tweespalt met malcanderen in oorlogen en dessentjens ⁽¹⁾ waren gecomen, met haere hulpbenden, volckeren en wapenen en schepen te adsisteeren als eenelyck tegens vyanden die ons uyt der zee en van buyten soghten te overheeren ende te verdelgen, ons egter verscheyde malen gereet ⁽²⁾ en van onse vyanden verlost hebben, verklaren door den desen naer ingenomen algemeyn advys van de genaemde hooft- en landtregenten, broeders, vrunden ende onderdaenen te raede zyn geworden ons ende ⁽³⁾ de onse ende nevens die alle onse onderhoorige volckeren noch nader ende in 't bysonder met geseyde E. Comp^e. te verbinden ende daerby telfens te versoecken, dat wy niet alleene in haere bescherminge perticulierlyck aengenomen maer dat oock onse kinderen soo by ons leven als na onsen doot met ons mogten werden aengesien als waere vrunden en bontgenoten van d'E. Comp^e., om se te nemen ende te houden in haere vaderlycke bewaringe, opdat ons niemant ter werelt eenig leet, overlast off onrecht mogte overcomen, maer alles daerheenen dirigeeren, dat wy onbecommert, vry ende gerust in onse bepaelde landen en jurisdictien woonen mogen, wes ons geheelyck aen derselver goede voorsorge overgeven, onder dat bedingh dat haere vyanden ende vrunden oock onse vrunden zyn sullen ende dat wy ons oock altyt nevens de andere Westcustvolckeren ende bontgenoten die jegenwoordig onder Comp^e. protexie sorteerden off noch naderhandt by adoptie off anders komen moghten, sullen laten gebruycken

⁽¹⁾ Misschien wordt *dissensiën* bedoeld.

⁽²⁾ Natuurlijk wordt *geret* bedoeld. Het is niet noodig dergelijke handtastelijke fouten van onzen scribeur telkens aan te wijzen.

⁽³⁾ In plaats van *ende* staat er: *oude*.

in alle soodanige saecken als daertoe wy ten diensten van de algemeyne welstandt deser landen ende der E. Comp^e. souden comen geroepen te werden. Oocq soo en sullen wy contrehenten gesamentlyck ende elck van deselve in 't bysonder niet vermogens wesen by affleyvigheyt van ons een ander in des overledens plaets te kiezen anders dan met voorweten ende approbatie van de Comp^e. ende derselver hier ter custe gestelde opperhoofd, ja, in gevalle onse kinderen ende namagen in dese successie haer niet naer behooren quamen te gedragen, soo sal de E. Comp^e. ten goede van ons lant en onderdanen oock yemant anders van de naeste in haere plaetse mogen stellen, 't gecne wy alles d'E. Comp^e. toevertrouwen. Ende alsoo in den jaere anno 1667 onder seecker voorwaerden dese landen zyn opgedragen geweest aen den Manikabosen Conink Paducca Siry Sultan Agmetchia, als aengenomen erffheer deser strandlanden ende volckeren, die voor eenige jaeren deser werelt is comen te overlyden, wiens stadthouder d'E. Comp^e. geconstitueert was, die daertoe wederom van harentwegen gesubstitueert hadden haer hier residerende opperhoofd, om dese landen ende volckeren uyt synen naeme te regeren ende te bestieren, en de bovenlandse vier bandares off gouverneurs des Manicabosen ryx voor alsnoch in oorlooge continueeren, willende den eene 't bestier deser strandtlanden de haere ende de andere wederom eenen anderen toeëygenen, soo en sullen wy ons met derselver questies geensints moeyen maer voor onsen souverainen beschermheer erkennen ende aennemen d'E. Comp^e., al waer 't schoon dat wy naderhandt wederom vereenight ende dier successie eens geworden zynde, eenen wettigen besitter deser landen vastgesteld zy, aen dewelcke wy dan beloven dat wy de costumele jaerlycx somba ende erkentelycke hommegie en niet meer bewysen sullen, soo verre als ons de vrywillige opdragt daertoe verplicht ende met de voorheenen onderhoudende stadthouderlycke regeringe met d'E. Comp^e. in allen deelen overeencomt, maer ingevalle wy dan door dese off geene valsche bevelbrieven in onse geruste possessie mogten werden gestoort, gelyck nu verscheyde malen door den Coninck Inderma is geschiet, dan sullen wy in geen en deele daeraen gehouden zyn, maer willen onsen opdraght in 't geheel wederom herroepen. Ende opdat hiervan voor de gandsche werelt blyken mogen, soo ⁽¹⁾ hebben wy dit met eygen handen onderteeckent, oocq de getrouwe onderhoudinge van dien op den alcoran op onse wyse ten bywesen van de leden des Nederlandschen raadt beswooren, en sullen, als het des heeren commissaris begeren en goetvinden sal wesen, dese in onse negorys districten ende plaetsen alomme ter balauwe off daer men gewoon is yets aen de gemeente bekent te maecken voor onse onderdanen en volckeren laten afkondigen.

Aldus gedaen en besworen in de vesting Padang op den 4^e dagh van de maent Scha-aban des jaers 1099, zynde volgens de Nederlandse

(¹) Er staat: *blyken soo mogen*.

styl den 29^e Augusty des jaers 1680, en hebben dit contract besonderlyck geteeckent:

LAURENS PIT DE JONGE,
JOAN VAN LEENE,
PIETER VAN DEN HOORN,
NICOLAI GRIM *en*
JOANNES MELMAN.

(In margine off ter zyden stont de Maleytse characters:)

Jangh de Pertuan Sultan Mametchia, Keyser van Indrapoura, voorts nogh: Panglima Radja, gouverneur tot Padangh, Sirrenarra, gouverneur tot Sillida, alle in Maleytse characters, het merck van Ponty, gouverneur tot Cottatenga, en Catip Moeda, Maleyts schryver en tommagon in Malleytse letters.

(Daeronder stont 's Comp^{te}. zegel in rooden lacke gedrukt en voorts:)

Ter ordonnantie van de heer commissaris en den raad.

Padang datum ut supra.

(Was geteeckent:)

ADAM HENDRICKSEN, secretaris.

Met dese herstelde vrede begon de negotie van den kleder- en gouthandel wederom te verbeteren, aengesien de wegen daerdoor geopent ende veyligh geworden waeren, gelyck oock tot Padangh den 13 July uyt de doa blas cotas off 12 gesterecte bovennegoryen van desselfs regent Dato Beginde Panjanghai 2 afgesanten affquamen met last om, soo het mogelyck waere, tusschen die van Padang, Cottatenga en Pauw de vrede te bewercken ende wyders te vernemen off se de kleden van de E. Comp^e. niet wat betercoop soude kunnen krygen als daerboven, dewelcke dan onderricht ende tot de negotie als toevoer des gouts benodight zynde weder na hare negoryen wel vergenought gekeert waeren;

van Baros had men bericht dat de oneenigheden tusschen den Radja d'Ilheer en Radja Douloe noch meer en meer waren toegecomen, zynde Radja Douloe door Radja d'Ilheer uyt zyn negorye met behulp der Battase berghvolckeren verdreven, sulx zy onder onse logie zyn retrait hadden moeten nemen, alwaer sy een nieuw negorytie weder was oprechtende ect^e., gelyck dat alles en de verdere klagten over den commandeur Hurt ende eenige andere subalterne ministers wegens hun slordig huyshouden ter Westcust gedaen hebben etc. by 't aencomend brieffboeck in 't breede gespecificeert can werden ontwaert, hebbende wyders dit nu overgekome jacht Rammekens van Padang off de Westcust alhier tot retour en inladinge aengebraght het volgende, te weten:

54811 guldens aen ongesmolten gout;

173456 R swarte peper, bedragende tesamen met noch eenige gedaene verstreckinge een somma van..... f 78607:15:7.

Aengaende de goutmynen tot Sillida etc. is ons met aengetogen bodem noch buyten 't packet aparte oocq geworden een cleen particulier brieffie van den docter Harman Nicolai Grim, uyt Padangh den 10 September aen Syn Ed^e. de Heere

Gouverneur Generael gecarteert, behelsende dat het Tambangse, Sillidase, Bajangse en Padangse geberghte, door hem ondersoght synde geweest, van sulcken waerde wiert gevonden, dat men indertyt en wyle wel wat goets daarvan misschien te verhoopen hadde, alsoo de mynen waren van grootte aparentien, en dienen daerom na syn gevoelen met grooten yver aengedreven, hopende E. voorsz. Grim het werck in corten soo verre te brengen, dat d'oncosten der myne ruym jaerlycx apparentelyck gebalanceert en uytgewonnen souden connen komen te werden etc., gelyck sulx en 't verdere geschrevene deswegen breder in 't aencomend briefboeck kan werden beooght, doch 't eynde moet ons mettertyt blyken, alsoo de hoope en ophoeinge ⁽¹⁾ in dit stuck ons niet meer nieuw off als d'eerstemaal voorkomen.

Volgt nu de translaetmissive in 't Maleyts, door Orangkaya Panglima Radja en de twaelf raatsheeren tot Padangh aen den Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael ende de Ed^{le}. Heeren Raden van India tot Batavia geschreven en nu mede ontfangen.

Desen brief, die door den Orangkaya Pangliema Radja ende de 12 raadsheeren tot Padangh uyt vrundschap en suyvere oprechte genegentheyt werd geschreven en door Godts hulpe comen sal voor de voeten van de Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en alle de Raden van India in de stadt Batavia, die in grootheyt en staet verheven en regeerders zyn van alle volckeren soo boven als beneden wints en die alle haere onderdanen soo cleen als groote hier in dese Westcust beschermen, seer wys en verstandig. in alle haere gedoente en genegen tot Comp^{es}. vrunden en bontgenoten die haer onder hun beschermingh begeven en contracten met haer aengaen, en wanneer broeders met den anderen in oorlogh geraecken, soo beschermen zy deselve met haer verstant ofte met wapenen, te niette doende alle aghtercappen ⁽²⁾ en herstellende alle nyt en vyantschap, die haer contracten oock altoos stantvastigh en oprechtelyck onderhouden en in eygendom hebben de grootheyt en macht in den oorlogh soo te water als te lande, dat alle haere vyanden bevreest werden. Godt de Heere wil haer gunnen voorspoet in dese wereldt.

Verders maeke aen de Heer Gouverneur Generael en alle Raden van India bekend, alsdat wy in desen brief uyt een suyver en oprecht herte verklaren, dat altoos bontgenoten van de Comp^e. sullen zyn en blyven en het nieuw gemaecte contract getrouwelyck onderhouden en niet veranderen soolange de soune en mane sullen schynen, en wat wy in desen oorlogh tegen onse broederen hebben misdaen ('t geen gecomen is door agterklap van ons eygen volck) bidden wy den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India om vergiffenis en dat zy het nimmer meer willen gedencken, en wy bedancken den Heer Gouverneur Generael seer, dat hy den Orangkaya

⁽¹⁾ Misschien wordt *opgevinge* bedoeld.

⁽²⁾ Versta: *achterklap*.

commissaris Laurens Pit de Jonge, zyne raadsheeren en soodanige krygsmaght op dese custe om ons te helpen en alle het gedoente te herstellen heeft gesonden. Noch make aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekend, alsdat ten tyden wanneer wy t'samen met den commandeur Melchior Hurdt om te oorlogen naer Pauwoh zyn gegaen, medenemende Comp^{es}. officieren en krygsmaght, doen is onse meyninge geweest om die van Pawoh daerdoor bevreest te maken en haer te doen vernederen, gelyck wy hebben beraetslaeght dat Comp^{es}. crygsmaght onder eenige geboomte soude rusten, terwylen wy souden gaen om te oorlogen, en gecomen wesende omtrent de sterckte van Pawoh aen de hooge zyde, soo is daernae Comp^{es}. maght met paerden na de laegste zyde van Pawoh verre van ons getrocken, hetwelcke de reden zyn geweest datter Hollanders, alsoo niet by ons waeren, zyn gestorven ofte gebleven. Dit gelieve de Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India te weten, opdat die fout ons niet magh opgelecht werden. Verders betaelt hy ons in 6 maenden na zyn eygen wille onse gerechtigheden van Padang, sonder dat wy daertegen yets connen zeggen, en heeft het geschrift dat in handen van onsen schryver was niet willen naecomen, maer wanneer wy met hen soude reekenen, scheurde het geschrift en zeyde dat het abusivelyck was geschreven, van welcken tyt all tot nu toe wy de waarheyt niet hebben kunnen onderviuden, en vanwege de peperwegers, die hebben oocq alle veele schade geleden, 't welck de reden zyn dat op dese custe niet veel volck en is die peper planten; oock is het schoone pepergewasch seer bedorven geworden, en wanneer de schepen met sout tot Padang aencomen, wert aen ons soodanigh niet gegeven als in Comp^{es}. brief vermelt staet, en UEd^{ie}. dienaer krygt niet meer als 25 en de 12 raadsheeren maer 16 coyangs, en daerby wert ons deselve met cleene gontangs toegemeten en by ons niet meer als 640 voor een coyang comen te maecken, sonder datter ⁽¹⁾ 160 in een coyangh manqueeren, want altoos van tyt tot tyt sonder te veranderen zyn 800 gontangs een coyang geweest. Soo is het met het zout gelegen dat aen ons gegeven wert, en het resterende wert alle aen een ander van ons lant, genaemt Intie Mengindra, geleverd, die 't selve op Boerong Barongh ofte de soutplaetze tegens 50 rycxdaelders de coyangh vercoopt, en Intie Mengindra 't geen boven de 50 rd^s. monteert profiteert, vercopende somtyts hetselve voor 55, 60 en wel meer. De reden waren ⁽²⁾ wy dit aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend maecken, is opdat onse heeren zyn gedoente mogen weten, alsoo wy veele van zyn verkeerde wercken hebben ondervonden. Verders hebben wy in 't ondersoecken van den Orangkaya commissaris gehoord alsdat in Comp^{es}. brieven soo nu als van outs veel agterklap van ons in vermelt staet, zeggende dat wy ons tegens de Hollanders hadden willen te weer stellen en het contract veranderen, maer dit is nu hetgeene wy

(1) Bedoeld wordt natuurlijk: *soodat er*.

(2) Lees: *waarom*.

van den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India versoecken, alsdat diegene dewelcke als commandeur op dese custe om ons te bewaken sal comen te leggen, een godtvresend, tael- en ons manier kundigh man mag zyn, opdatter voor altoos geen agterklap meer magh werden gedaen. Wy alle hebben nu met dese brieff niets ⁽¹⁾ te senden, maer sullen het doen, als 't Godt beliest, met het naeste schip; ondertusschen bidden wy Godt soo by nacht als by dage, dat Hy den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India wil gunnen een langh en voorspoedigh leven tot den eynde.

Volght nu noch een translaetmissive in 't Maleyts door den gouverneur Poety en de thien raetsheeren tot Cotatenga aen den Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael ende de E. Heeren Raden van India geschreven.

Desen brieff, die door den gouverneur Poety en de 10 raadtsheeren tot Cotatenga uyt vrintschap en een zuivere oprechte genegentheyt geschreven wert, comt voor de voeten van den Heer Gouverneur Generael Rykloff van Goens en alle de Raaden van India in de stat Batavia, die in grootheyt en staat verheven ende regeerders zyn over alle volckeren, soo boven als beneden wints, en die alle haere onderdaenen soo cleene als grooten hier in dese Westcust beschermen, seer wys en verstandig in alle haere gedoente en genegen tot Comp^e. vrinden en bontgenoten die haer onder hun beschermingh begeben en contracten met haer aengaen, welcke contracten zy dan oock altoos standvastigh en oprechtelyck onderhouden, die in eygendom hebben de grootheyt en maght in den oorlogh soo te water als te lande, dat alle haere vyanden bevreesd werden. Godt de Heere wil haer gunnen voorspoet in dese werelt.

By desen bidden wy om vergiffenis van alle misdaden, die tegens de Comp^e. hebben gedaen. Aengaende dat met onsen broeder op Padang hebben beoorlogt, is by gelyckenis alsoff wy de Comp^e. hadden willen verlaten en haer contract, dat wy tevooren met eeden hebben bevestight, veranderen, maer verstaen hebbende den Orangkaya commissaris Laurens Pit met een crygsmaght op dese custe was gecomen, hebben wy bedaght en beraeden om in 't corten een middel in 't werck te stellen om voor hem te verschynen, opdat onse moeyelykheden eenmael tot een eynde moghten geraecken ende wy een deure van genade erlangen, want wy zyn by gelyckenis als een vogel, en maecken onse meyninge hierby bekend en bidden om vergiffenisse en doen aenwysinge van waer den nydt eerst was uytgesprooten tot schaade van dese custe. Dit is 't geene wy de Comp^e. hebben bekend te maken en by den Orangkaya commissaris om vergiffenis gebeden, dewelcke ons oock heeft aengenomen, alle onse misdaden uyt een zuiver harte vergeven en met onse vyanden vereenicht, opdat wy wederom in contract met de Comp^e.

(1) Er staat: *nits*.

mogten geraecken, 'tgeene wy nu hebben vernieuwt en op onsen alcoran ten goeder trouwe gesworen dat wy 't selve niet meer sullen veranderen, en 'tgeene de Comp^e. ons sal gelasten, dat wy dat souden nacomen. Verders maecken wy aen den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India bekend, alsdat ten tyden wanneer den ouden commandeur Jacob Pits op dese custe commandeur was geworden, dogh heeft hy onse middelen gerooft en verkoght; daerom is nu UEd^{le}. dienaren haer nedrig versoeck aen den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India, dat zy de gemelte middelen wederom gelieven te geven, opdat UEd^{le}. dienaeren en haere kinderen kunnen leven, winste soecken en de Comp^e. magh hebben voorspoet op dese custe. Alle onse verdere gedoente sal den heer Orangkaya commissaris aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend maecken. Wy hebben aen den Gouverneur Generael tegenwoordig en alle de Raaden van India niets te senden, omdat wy nu arm zyn, maer senden onse gebeden tot Godt, soo by naghte als by daege, dat Hy den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India wil gunnen een lang leven en geluck in dese wereldt.

Noch volgt een translaet van seeker Maleytsen missive, op de naem van den Koning van Serrewassa etc^e., sigh noemende Keyzer van Maningcabouw en dominateur van de strantlanden, aen Panglima Chaya Radja geschreven, zynde gemelte missive den 20 Augusto door seeker bovelander genaemt Paducca Touan over Cottatenga tot Padang aengebraght ende volgens zyn seggen van Jangh de Pertuan Beginde Maradja de Raedja hem in de negorye Sintoe en Loeboealangk boven Oelackan ter hant gestelt om aen 't opperhoofd van Poulo Chinco te overhandigen, hebbende zelfs aen 't Manicabose hoff niet geweest.

Desen brieff comt van Siry Sultan Agmetchia, Coninck van Muancabau en erffheer deser strandtlanden van Sillebaer tot Baros toe, aen den commandeur Panglima Chaya Radja, stadthouder van gemelte Mayesteyt en gemagtigde wegens de E. Comp^e. tot Padang off op 't eylant Chinco.

Naer een lange reex van eertitulen en complimenten volgt den inhoud der missive.

Wyders make ick by desen bekend hoedat my zy ter ooren gecomen dat op de strandlanden groote oorloogen en onrusten zyn onstaen, en overdenckende de groote genegentheyt, die d'E. Comp^e. altoos tot Maningcabou heeft gehad, daerom sende ick Beginda Siry Paducca Touan, om dese mynen brieff over te brengen en te bestellen aen handen van Panglima Chaya Radja, gemachtige van den Conink van Maningcabou onder den groenen bergh, ende byaldien de Comp^e. by haere voorige genegentheyt volhart, soo

versoecke dat de strantlanden van Sablat Catauvon tot Baros toe onder myne regeringe ende opperbestier gelieve te stellen, 't welck teecken en van liefde ende trouwe toegenegentheden t'mywaerts syn sullen, wanneer ick sal hooren en verstaen dat de onderdanen van dese in oorlogh woelende strantlanden in vrede en in ruste sullen herstelt wesen door Comp^{te}. en myne stadthouder, den commandeur Panglima Chaya Radja. Wyders is myn versoeck dat UE. op de rivier van Oedjangh Carrangh een coophuys om daeruyt te negotieren gelieven op te rechten ende te leggen, alsmede een op Priaman, oock een diergelycke op Ticou, insgelyx een op Passaman, en laet op Baros goede waght houden, om door de wapenen deser landen openbaere vyanden vandaer te weeren. Den oorlogh dien de Comp^{te}. voert ⁽¹⁾ is mynen oorlogh en hare vyanden myne vyanden. Eyndelyck maecke ick bekent dat alle bevelhebbers en mantrys, die icq na de strantlanden heb affgesonden, niet recht na myne myninge myne beveelen uytvoeren, en daerom sende ick dese Paducca Siry Touan, een man naer myn oogen en herte, ende voleyndicht dogh inderhaest den oorlogh tusschen Pouty en Pangliema Radja. Dat versoecke icq op mynen stadthouder, den commandeur Panglima Chaya Radja, ende dewyle niets hebbe om nevens dese tot een vereeringh te voegen, sal icq eyndelyck God bidden dagh en nacht voor 't welvaren van UE. en myne onderdanen.

Maer aengesien aen de oprechtigheyt van voorengenoemde missive by de lantregenten zeer wiert getwyffelt, temeer men van de bergh oorlogen ⁽²⁾ van boven komende bericht ontfangen had dat omtrent het hof van Manicabou allsnogh in oproer en oorlogh was door de regenten van Songy Tarap en Batiepoe, die desen nieuwer Kaiser voor haren wettigen heer niet willen kennen en aennemen, soo was dien brieff sonder eenige statie ontfangen en uyt name van d'Padangse regenten met den voornoemde brieffdragter Paducca Toeuan weder in antwoord naer boven gesonden 't volgende:

Paducca Toevan heeft ons als een gesant toegebraght een brieff, soo hy seght van de Koningh van Manicabou. Wy hebben die in Comp^{te}. logie ontfangen en gelesen tot Padang, daerby ons willende doen geloven dat het een bevelbrieff was van den wettigen successeur deser landen uyt negorye, maer daerinne bevonden hebbende dat de manier van schryven aen dese strantvolckeren ⁽³⁾ verre verscheelt met de voorige materie, forme ende chiap, soo hebben wy daeraen geen gelooff connen stellen, als zynde in alle deelen met de voorige maniere van schryven als anders niet overeenkomende, doch soo byaldien dese bevelbriev oprechtelyck affgesonden zy uyt negorye, wy versoecken alsdan excuse, omdat denselven niet

(1) Er staat: voort.

(2) Versta denkelijk: van de berghvolckeren.

(3) Er staat: strantvolckeren.

met de vereyschte solemniteyten hebben ontfangen. Temeer syn daertoe bewogen, omdat deselve niet vergeselschap comt met dese ⁽¹⁾ afgesprooken geleydermentrys als anders sooals 't behoorde; dogh ingevall Zyne Mayesteyt van Manincabou genegen syn mogte aen zyne strantvolckeren iets aen te beveelen, wy versoecken dat die tot ons moge werden gebraght met de bedongen solemniteyten sonder daerinne veranderinge off inbreuck te doen, opdat die ons met behoorlyck respect en bewys van eer moght ontfangen werden, temeer in desen tyt, dat de Hooge Regeringe tot Batavia. den Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael en de E. Heeren Raden van India. haren gemaghtigden naer dese strandlanden hebben afgesonden, die nu op Padangh hier present is om alle oneenigheden, die voor eenigen tyt tusschen Uwe Mayesteyts ⁽²⁾ onderdanen langs dese strandlanden geresen ende ontstaen, te beslissen ⁽³⁾ en by te leggen, gelyck daervan de oorlogspartye Padangh en Cottatenga reets vereenight syn, wes noch bezigh zyn de verdere onlusten tusschen Sublat Catouwan en Baros gelegen vorders te vereffenen. Byaldien Zyn Mayesteyt gelieft aen voormelte heer commissaris te schryven off yets te beveelen, laet dat geschieden naer de oude forma, opdat door nieuwicheden in geen twyffel gebraght mogen werden. Dit dient maer tot een advys ende tot geleyde van den bestelder Paducca Touwan.

Aengesien ons hedenmiddagh over Bantam ter kennisse zy gecomen het arrivement van 't schip de Hollandse Thuyn van Cormandel in de Straadt Sunda, soo senden Haer E. desen avont derwaerts de chialoup de Vlieger met een klein advisie aen de opperhooffden van gemelte bodem, door de E. secretaris deser vergaderinge soo even geteeckent, met ordre dat zy den ondercoopman off boeckhouder aenstonts met 's Comp^{es}. medegebragte papieren en geciteerde chialoup hebben herwaerts vooraff te laten comen ende met het schip ten spoedighsten te volgen etc.

2 d^o. 's Namiddags keert de chialoup de Vlieger uyt de Straet Sunda terugge en cort daeraen comt 't schip de Hollandse Thuyn oocq hier ter rhee de direct van Palleacatta te arriveeren, medebrengeende verscheide papieren en documenten van diverse quartieren, dogh alle onder de Palleacatze schriftueren genoteert, en daeronder seven stux missives, de 2 eerste door de Heer Directeur Jacob Verburgh en den raad tot Ougly dato 10 April en 20 May passado, zynde over lant op Cormandel aengebraght, de derde van de E. Willem Carel Hartzinck, president en den raadt tot Palleacatta, in dato 20 September, mitsgaders noch een particulier lettertjen van denselven dato en plaetse, door den coopman Albert van Weede geschreven, de vyffde door den E. commandant Pieter Vorwer en den raadt tot Nagapatnam de dato 20 Augustus, de seste door de E. Joan Kell en den verderen raadt in Souratta, gedateert 7 July, over den lantwegh, ende den laeste door den heer directeur Reynier Casembroot en den raat tot Gamron in Persia

(¹) Wellicht: *de ses*.

(²) Er staat: *Mayeteyts*.

(³) Het HS.: *bislissen*.

van dato 21 May deses jaers, per 't jaght Muyderbergh daer aengebragt, alle aen Haer Ed^e. geschreven ende verselt met verscheyde bygehorende documenten, behelsende onder anderen de eerste missives van d'E. Verburg etc. uyt Bengalen 't volgende:

dat aengesien de moeyelyckheden en geweldten, door de Moorse regenten de onse tot Pattana een geruymen tyts herwaerts aengedaen, dagelycx noch meer en meer toenamen, goetgevonden was, nae 't overlyden van den coopman en opperhoofd Geleyn van der Schepen dat comptoir op te breecken en te verlaten, en des Comp^e. ministers en effecten weder als in voorige tyden naer Sioppra te transporteeren, om voortaan aldaer de hooftresidentie te houden en in Pattana noch maer een adsistent met weynigh goederen te laten, vermits de negotie daer nogh t'eenemaal onderdruckt en de arme gemeente oock door 't opgestelde hooftgelt met rigeur afgeperst en 't lant bedorven wierde;

het voorigh opperhoofd der Engelse had ten tyde van zyn aenwesen tot Pattana een handschrift gepasseert van binnen 3 maenden tyt een bewys van 's Koninx hoff te sullen verthoonen dat se van den thol exempt waren, dogh vermits niets daerop was gevolgt, soo wierden die vrunden door groote en-kleene regenten seer getravaljeert;

den Nabab Cha-Esta-Chan was in 't voorbypasseeren van Mierdaepour omtrent Cassimabazar door den E. Berckman begroet en met 15 goude mooren en 25 silvere ropien geregaleert en soomede door onse residenten in Decca op 't aennaderen tegemoetgegaen en met 9 goude mooren en 15 silvere ropien beschoncken, zynde door dien heer vrundelyck en beleeft onthaelt; kort op desselfs statieuze inhalinge tot Decca was zynen soon, genaemt Bousercomeetchan, tot Nabab van Kateck off Souba van Orixia verkooren, dogh soude noch 4 off 5 maenden vertoeven en inwylen het bewint tot Cateck door zyn broeder Mierza Ramsennie waergenomen werden;

den adsistent Jan Commelyn, eenigen tyt geleden van de onse in Bengalen weghgelopen en Moors geworden en naderhant tottet Roomse gelooff overgegaen zynde, was in Aettigam overleden en in de paapse kerk aldaer begraven;

den directeur Verburgh tot te eerder procure der zyde etc. een springtogje na Cassimabazaer gedaen hebbende, was door den regent Reyboelsient Asamametchan en den nieuwen gouverneur tot Moxudabath, die hy oocq passant de visite gaff, minnelyck onthaelt geworden, en had gemelte Boelsient, die hem uytterlyck thoonde een vrunt van de Comp^e. te wesen, verhaelt, dat den Nabab Cha Estachan aen hem zyne incomsten over Cassimabasaer, Moxudabath, Berduan en Ougly, bestaende wel in 275 landstrecken, opgedragen, waerdoor den soon van gouverneur Melck Cassem, genaemt Melcksiendie, van 't ontfangersofficie was affgeseth en hy nu in corten naer Ougly stont af te comen om zyn meesters incomen soo daer als elders in te vorderen en dan syn residentie wederom tot Moxudabath te gaen nemen etc., en vermits zyn aensien hierdoor merckelyck waere vergroot, soo diend desselfs gunste by de E. Comp^e. oocq wat in aght genomen;

uyt Souratta had men tot Ougly beright dat den oorlogh met de rebellige

Ragiepoeten van weynigh belangh was, vermits deselve naer 't gebergte gevlucht waeren en den Koningh Orangzeeph mits duurte en hongersnoot naer Dilly had moeten keeren, alwaer den Prins Sultan Azem by zyn vader den Grooten Mogol aengecomen en van denselven seer minnelyck ontfangen was, zulk er gerughten liepen dat hy wel weder een keer na Bengala mogte comen te doen, om den Nabab Chaestachan all weder te vervangen;

voorts leefde men doorgaens thans met de regenten in geheel Bengale uytgenomen tot Pattana in goet verstant, en gingen de saecken tot Malda in 't procureren der cleden naer behooren.

Uyt de nadere missive van de heer Verburgh dato 20 May wert ons bericht dat de schepen Janskercke en de Graeff, den 6 Aprill van de logie na beneden gedreven zynde om hun reyse na Batavia te vervorderen, door de harde deurstaeende zuydewinden den 29 daeraen van de Ilha dos Galos terugh hadden moeten binnenkeeren en alsoo op 3 en 13 May tot Ougly voor 's Comp^{es}. logie weder verscheenen waren en alnu eerst in September tot merckelyck nadeel van de E. Comp^a. weder condon vertrecken;

uyt Pattana had men nader bericht datter een nieuwen Coninx Duwan Mier Seffy Hoedy Mameth verscheenen was, denwelcken, door Comp^{es}. residenten met 2 goude mooren en 9 zilvere ropias ect^a. begroet zynde, een desteck tot de vrye ongemolesteerde negotie aen deselve hadden verleent, en wierden d'onse wyders daer om 't opgestelde hooftgelt nu niet gemoeyt;

den heer Rayboelsient, tot Ougly aengecomen zynde, was door den directeur verwellecomt en op zyn E^s. verscheyninge in onse logie met een schenckagie van / 1676 geregaleert, hebbende op zyn vertreck naer Moxcudabath belofte gedaen, een parwanna tot Comp^{es}. ongemolesteerde handel te sullen verleenen, dogh had hy in al syn doen bethoont een schranderen grypvogel te zyn, die de gemeente soght uyt te putten, soodat den heer directeur Verburgh voor 's Comp^{es}. negotie in dat ryck niet veel goets van denselven tegemoet sagh.

Uyt de Palleacatse missive van den 20 September wert het volgende aengeteeckent voor nieuws:

de dochter van den Golcondase Koningh was met die Mayesteyts gewese devotaris Siarasees zoon, genaemt Bharra Sahieb, verhuwlyckt, op welck bruyloff een yder soowel groote als kleenen geschencken hadden moeten doen, gelyck onse residenten door den heer cancelier Madoena was bekendgemaect daertoe almede te moeten contribueeren, temeer den Coninck by zyn aanwesen tot Masulipatnam door onse opperhooffden niet was geregaleert geworden, en alhoewel de residenten in Golconda sulx gaerne hadde willen excuseeren ofte ten minsten opschorten, totdat men sagh off zy met 't nodigen ter bruyloff oocq soudon werden gehonoreert, soo had echter door het aendringen van gemelte Madoena met een schenckagie van nagelen, foely, caneel, noten, ider 2 packen met noch 5 stucx zandelhout en een stuck scharlaken voor de bruyloff moeten werden opgeoffert, en de voornoemde Ryxvertrouder Madoena nevens nogh eenige der voornaemsten hare bruylofftsgiften wierden wel op 3 à 400 duysent pagoden begroot, zynde dese geschencken soo

magnifick geweest dat daertoe alle juweelen die maer te crygen waren mitsgaders goude en silvere lakense stoffen hadden moeten opgecoght werden, wesende voorts dese feest met grote praght vertrocken, muntende allerwegen uyt de maght van Madoena en de gunst des Coninx over denselven, die sonder hem niet vermagt off wilde vermogen, gelyck aen den heer Mameth Ibrahim scheen gebleecken, als die door den haat van Madoena in pericul was geraeckt om van zyn staet en leven ontseth te werden, sulx dat het gemelte Ibrahim wel 90 duysent pagoden had gecost aler hy sigh in des Coninx genade weder conde inwickelen:

van Golconda had men bericht dat Suwagie Ragie, van welekers doot hiervooren reets gesproocken sy, door den tweede vrouw etc. met vergiff soude zyn omgebraght en de jongste zoon, die als navolger was gestelt, in gevangenis genomen, regerende thans d'oudste genaemt Siambagie Ragie niet sonder groote tribbelingen, en weswegen hy aen den veltheer Ragenado Pandido een gifte van 125 duysent pardouws benevens den opdraght der absolute regeringe der landen omher Porto Novo en Nagapatnam had gegeven, ende denwelcken daerin oock met 't verwisselen en affsetten der mindere regenten groote veranderinge stond te doen, hebbende Sjambagie ten dien eynde reets 8000 ruyters aengenomen om tot verseeckeringe van zyn staet en lande tegens alle vyandelycke attentaten te connen dienen, vermits er van een samensmeedinge eenes mogols en visiapoursen heys in de bovenlanden gerught wiert en oocq verscheyde Princen haer best deden om de landen van Suagies navolgers uyt de handen te krygen en haer met een jaerlyxe pensioen alsdan tevreede te stellen etc., gelyck den hartogh Bhadurchan oocq voornemens was signa 't vermeesteren van de casteelen Annemontoe en Solier van Suagies grensen te wende;

den Mogol Oranzeeph bleeff noch omtrent Asmeer gelegert, behalven dat hy noch een aensienlycke maght onder den Prins Sultan Agber omtrent Rana hadde gelaten, zynde een seecker landschap der verstgelegene Patanen naest aen de Tartarische grensen, alwaer deselve door hongersnoot hebbende moeten retireren soodanigh de clop hadden gecregen, dat genoemde Prins selfs nevens veele zyner voornaemste krygsoversten gevangen genomen was geworden, die eyndelyck onder seer slegte conditie weder waren losgelaten, waerover den Mogol soo verstoort zoude zyn geworden, dat hy veele der terughgecomene heeren op verscheyde castelen gevangen had laten setten, wesende den voornoemde Prins selfs door de vrouwen ter nauwernoot verbeden, en over desen geleden hoon en verlies was den Mogol verders voornemens sigh aen die van Rana geweldighe te wreken, dewelcke sulx vernomen hebbende, geresolveert waren haer ten uyttersten te defenderen;

de weduwe van den Rabantchynsen Radie Jeffousing had inwylen hare ontnomene landeryen weder gerecupereert;

de vaert der vremde Europaense natien ende inlanders nam op Masulipatnam langs hoe meer toe, wesende aldaer in den tyt van 6 maenden 15 vreemde schepen uyt Tanassery, Siam, Coringo, Queda, Madraspatnam etc. aengecomen, met meest goede party coper, thin, spialutter, benjuyn, eliphanten ect^a. en weder in dien tyt vandaer vertrocken 8 handelscheepjens naer Siam, Manilhas, Tanassary, Bengale,

Aetchin etc., weghgevoert hebbende goede party cleden, rys, lack, dadels, rosewater etc^a;

tot Porto Novo waren almede 9 diergelycke scheepjens van de voornoemde plaetzen en Malacca aengekomen met allerhande soorte van kostelycke coopmanschappen, gout en contanten, en bleven er noch bovendien wel 25 stuex leggen, om met kleden ect^a. na de Manilha, Malacca, Queda, Aetchin en Bengale te vertrecken, van dewelcke alreede 5 uytgezeylt waren, en alhoewel 's Comp^e. negotie door die vremde handelaers aldaer ter custe seer verswackt wierde, soo noghtans hadden d'onse door de goede inclinatie en devoiren van den heer Kamlosie Pandito, swager van den veltheer Ragenado Pandito, om de gedaene beloften van paspoorten in 't aenstaende te verleenen, niet alleene een vrye negotie genoten, maer daerenboven het bewuste vergunde erv van 520 ellen in 't viercant ingeruymt gekregen, met sooveel bangsaels tehuis als men buyten d'eygene van den heer Nabab van noden hadde, alsoo dat de Comp^e. thans tot Porto Novo voldaan en in staet gestelt was om haere negotie vry en vranck te vervolgen, en scheen dit nieuwe comtooir al wat goets te belooven, als zynde den handel daer in weerwil van veel quade geintentioneerde weder herstelt, en uyt welcken hoofde onse residenten den voornoemde heer Kamlosie met 55 pagoden en de mindere habeldaels na advonant hadden geregaleert om de gunste van die luyden te onderhouden, en soo was mede den veltheer Ragenado Pandiet in Comp^{es}. logie tot Tegenepatnam met syn swager en soonen etc. verscheenen, die almede met de waerdye van omtrent 400 pagoden beschoncken was geworden, en door welcke onvermydelycke giften d'onse met alle regenten in vrede leefden en 's Comp^{es}. negotie wacker voortgank nam;

den Conink van Golconda had de stad en onderhoorige landen van Chincer volgens contract gepretendeert, en waervan sonder overgave dier sterckte niet ontstaan wilde, alhoewel den veltheer Ragenado Pandito expresse ambassadeurs naer Golconda met grote geschencken had opgesonden;

de Nayken van Masoer en Madure hadden sich thans met den anderen verenight ende getragt den Coningh van Golconda mede aen haer zyde te krygen omme alsoo gecombineert den Vorst Egosie Ragie in Tansieur te gaen beoorlogen; inwylen had gedagte Egosia den Nayk van Madure geslagen en binnen de vesten der hoofdstadt Trisnapally gejaecht, dewelcke hy gebloqueert hielt, om soo eensklops een eynde van dien oorlogh te maecken, in somma in die gewesten hoorde men geen gerughten als van oorlogen, beroerten etc., hoewel nochtans de negotie al evenwel redelyck vreedsaem gedreven wiert en te wenschen was dat het in soodanigen stant als tegenwoordigh lange moght gecontinueert werden ect^a;

de Engelse beyverden present hunnen handell daer alom meer dan tevooren, dogh was tot Porto Novo den 15 Juny uyt Engelant over Cadix in Spangien een particulier schip aengekomen, den 10 December 1679 uyt Duyns gezeylt, genaemt de Commertion, groot 300 lasten, gemonteert met 34 gotelingen en 90 blanke copen, waerop den capiteyn, genaemt William Alley, van zyne Engelse Mayesteyt met een expressen zeebrieff was versien om op alle plaetsen in India vry te mogen handelen, sonder dat de Engelse Comp^e. 't selve soude mogen beletten,

medebrengeende niets dan provisien en contanten, en van voornemen een cargasoen kleeden in te handelen en daarmede naer Atchin een voyagie te doen, hebbende een grote aenbestedinge van lywaten gedaen, en voorts dan retournerende van Porto Novo sigh weder naer Engelant te spoedigen, en stinde noch een particulier schip uyt Engelant naer Mallabaer volgen om peper te negotieeren;

in de maent July waren voor de Engelse Comp^e. uyt Engelant tot Madras gearriveert 4 schepen, den President, den Arent, de Samsom en Barlit Kiessel, waarmede 300 duysent pagoden aen gout, 100 duysent pagoden aen zilver en ontrent 30000 p^a. aen laeckenen, charsies, vermiljoen, loot etc^a. waren overgebraght, die naer Bengale en Masulipatnam stinden vervoert te werden;

van Bantam was tot Madraspatnam mede een gehuurt scheepje, particulier toebehorende Wierna Wenke Tadril, aengecomen met een inladinge van 30 duysent pagoden aen gout en Spaense realen, 200 bharen Japans staeffcoper, 100 d^o. peper, 20 d^o. zandelhout en 20 d^{os}. spiaulter, hebbende daerenboven noch wel 10 duysent rycxdaelders aen kleden op Bantam onvercoght gelaten; noch was aldaer 't particuliere Engelse scheepjen van den Engelse M^r. Meppels van Bantam gearriveert en een ander van M^r. Sierly van Madras naer Bengale vertrocken;

op de praleryen der Françen was noch niets gevolght, hebbende niet meer als 2 scheepjens van Souratta bekomen met weynigh capitael, waervan het groote, de Voutour, naer Siam en het andere naer Tannassery versonden was, beyde ongeveer met maer 100 packen kleden, sulx de gelegentheyt dier vrunden aldaer 'ter custe maer sober en hun credit soodoende niet lange soude connen duiren;

tot Trencquebare waren 11 en 16 Augusty 2 Deense scheepjens, genaemt de Gulde Fortuyn en Christiaenshaven, van Bantam met wel 900 kisten Japans staeffcoper, party zandelhout, peper en 1500 Japaerse plancken in 'teene, en 't ander meeste met contanten gearriveert;

den vry Deens capiteyn Wilken Wigberts onthielt sig nogh tot Peguw, alwaer hy de onse in de moeyelyckheden met de regenten behulpigh was geweest en in December weder op Cormandel stint te comen, alswanneer hem zyne juweeltjens (door den overleden Deens stuurman Christiaen Christiaensze anno 1678 uyt desselfs affgelopen chialoup gerooft) weder overhandicht soudon werden etc.

't Vierde brieffie van den ondercoopman Albert van Weede uyt Palleacatta in dato 20 September behelst eenlyck een excuys dat syn proces wegens den rys, anno 1678 met den Blauwen Hulck van Tegenepatnam versonden, vermits zyn impotentheyt niet hadde konnen voleyndicht werden, met verder versoeck de saecken tot Tegenepatnam in statu moghten werden gehouden, totdat zyne verantwoordinge 't zy ter custe off wel op Batavia soude wesen geschiedt.

Uyt de vyffde missive van den E. commandant Pieter Vorwer en raat tot Nagapatnam is 't volgende:

de vrede tusschen Egosie Ragie en den Madureer was eyndelyck noch getroffen, hebbende Egosie tegen aller vermoeden de bovenlanden, die hy voorleden jaer in besith hadde genomen, gerestitueert, soodat hun verschil hiermede vereffent was en Egosie Ragie thans met alle zyne nabuurige Vorsten in vrede leefde;

de weggevlughte inwoonderen der landen van Tansior begonden van de Zuyd en Noord oocq weder tot haer woonplaats te keeren; de pretensie tusschen dien Vorst en ons bleeff noch soodanigh als jongst aengeroert fluctueren, willende de onse geen entrance tot Trimelevaes en Carcal voor 't voldoen der recognitiepenningen verleen en ect^a.

Uyt de Souratse missive van d'E. Joan Kell dato 7 Juny wert 't volgende aengeteekent:

met de regenten leefde men in goet verstant, en aengesien des Coninx tholboecken in September eerst wierden gesloten, soo waren d'onse tot noch om den gepretendeerde verhoogden tholl niet lastigh gevallen, schynende de Moorse regenten noch al genegen om in faveur der Europeanen aen eenige grooten van 'thoff te schryven en te bewercken dat men van de 1½ per cento beswaernis bevryt moghte blyven, dogh soude dit expedient by goeden uytslag voor de dry natien van de onse, Francen en Engelsen in 't gemeen wel 50 duysent ropias comen te costen, en waerover men met malcanderen reets hadde geconfereert, dogh niet uyt connende rechten, omdat een yder de preceance pretendeerde, dewelcke men aen d'Engelse, als zynde de oudste, wel genegen was in te willigen over te laten, dogh om den Francen hooghmoet, die in geen en deele voor de Engelse cederen wilden, was dat goede werck tot nogh aghtergebleven;

den 50 May passado was aen Sualys strant een hoogh waterspringh geweest en daerdoor noch een groot gedeelte van 's Comp^{es}. oude tent weghgespoelt, soodatter weynigh lyffbergingh voor den resident meer was, ten welcken eynde men de Souratse stadtsvoogd had versoght en die oocq belooft omtrent den Conink te bewercken, dat de E. Comp^e. een nieuwe tent te bouwen toegestaan moghte werden;

de beroerten in 't Mogolse ryck bleven nog continueeren, houdende den Conink zyn verblyff met 't eene leger in Asmeer en die niet eerder scheen te willen rusten voordat die van Rana t'eenemael t'ondergebraght en 't geheele ryck tot 't aennemen van 't Mahometaense gelooff gedwongen hadde, ten welcken eynde aen den Hertogh Delinchan belast hadde dien Raspoet met vigeur te vervolgen;

den Hartogh Badurchan was 't bestier van Orangabath aenbevoolen en soude 't belech voor Visiapour uytvoeren; den Hartoch Aminchan (die een sterckte omtrent Amadabath, door den Ragiepoet Rana geinvadeert, weder onder de Mogol gebraght hadde, stint eerstdaegs in Amadabath te retourneren, alswanneer door d'onse om de generale quitantie van zyn betaelde penningen door de Comp^e. te erlangen aengehouden soude werden;

de Portugesen hadden 't jongste mouson in 't Persiaens vaerwater soo weynigh niet den baes gespeelt, hebbende alle schepen, die tot Congo niet aangeweest waeren, groote molestien gedaen en party contantan affgenomen om op den Congosen thol te valideren en andre gedwongen na die plaats te stevenen om te verthollen etc.;

de Engelse woelden in Souratta noch sterck in den incoop der lynwaten en hoorde het meeste gelt, dat se op intrest besaten, hun eygen ministers toe, die hun meesters ¾ daervoor dede betalen per cento;

en alhoewel de Francen volgens d'Souratze advisen aen de Moorse coopluyden noch wel 700 duysent ropien debeth stinden, soo woelden die vrunden daerom niet weyniger in den inkoop van goederen, schynende nu van alles en op alle plaetse een proeff te willen nemen; haren Directeur Generael, een man omtrent 60 jaren out, was al geruymen tyt aen de linckerzyde beroert geweest en thans weynigh hoop tot reconvalisatie over;

des Comp^{es}. handel was in dat ryck naer wensch voortgeseth en de Suratse negotieboecken op ultimo May deses jaers gesloten met een aensienlycke advance van f 756483:14:12, gelyck sulcx en 't verdere de negotieboecken beraeckende by 't Batavias aenkomend brieffboeck en verbael in breede sal comen te blycken en soomede wat de laeste missive uyt Persia van den heer directeur Casembroot van dato 21 May behelst, en boven 't gene den handel belanght dat de Portugeese macht, waervan hiervooren in de Souratse missive mentie zy gemaectt, bestont in 2 cloecke schepen en 3 roeyfregadts, hebbende haer voor de rhee de van Gamron verthoont dogh geene hostileyten in 't wercq gestelt, maer waren naer een dag leggens naer Congo vertrocken; de saecken aen 't hoff van Persia bleven noch in voorigen stande, sonder datter ten minsten eenige veranderinge in de regeringe ten goede was voorgevallen etc., hebbende wyders gemelte schip de Hollandse Thuyn van Palleakatta alhier overgebracht een inladinge van de volgende kleeden en andere goederen, namentlyck:

1129 packen diverse cleden;
 500 stux roggevellen;
 46005 ℥ salpeter;
 100 stux steene dremfels;
 15500 stux diverse vloersteen, bedragende met malcanderen een somma
 van..... f 286071:10:6;

item van Nagapatnam:

95 packen cleden ter monture van..... f 26477:10:14;

En monteert alsoo 't geheele cargasoen

met de Hollandse Thuyn..... f 512549:1:4.

Heden ter extraordinary vergaderinge na de aenkomste en opsendinge van den commandeur Melchior Hurt van Padang op gisteren is wegens de saecken van Sumatra's Westcust alsulx gebesoigneert en gearresteert als by 't resolutieboeck onder huydigen datum can werden gesien en gelesen.

3 d^e. 's Voormiddags gewert ons te lande van Tanjongpoura per den Javaen Joudan Tacka een briefie, door den vaendrigh Jan Bervelt den 30 des voorleden maents aen Haer Ed^e. geschreven, dicterende dat de Javaense hoofden omtrent Craoangh den verstreckten rys weder voldaan hadde, uytgenomen de Damangs Soera Dicara en Raxa Nagara, dewelcke onvermogens waren dit jaer eenigen rys op te brengen;

uyt de bovenlanden had men tydinge dat den rover Chiliwidara met vrouw en kinderen van Pagadin naer Bantam vertrocken was, verselt van den Javaen

Drappra Jaja, die zyne vrouwen etc. by Soera Jouda gelaten hadde, waerop gemelte Pagadin door de Daings Pitou en Bourang met eenige Macassaeſe ſtroopers weder in poſſie was genomen etc.

Onder de noch continueerende beſoingnes in Raade van India raeckende 't eylant Ceylon is wegens de comptoiren Malacca en Bengalen ende de derwaerts te ſenden kleene vaertuygen etc. alsulx geresolveert als by 't reſolutieboek in 't breede ſtaet aengehaelt.

4 d°. 's Morgens comt den E. capiteyn Willem Hartzink binnen by Zyn Ed^t. met den Javaen Judan Tacka, op gisteren met een briefſie van Tadjongpoura te lande aengecomen, brengende alsnu een Javaens lonthoortje, door den Demang Soura Dicara uyt Pamanoekan aen Syn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael geſchreven, 't welck na gedaene vertalinge in 't Duyts bevonden zy te luyden als volgt.

Translaetbriefſie, door Raden Damang Soera Dicara uyt Pamanoekan aen Zyn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael geſchreven.

Desen briefſie van Radin Demang Soera Dikara waarmede wy vernedere voor den Heer Gouverneur Generael tot Batavia; den brenger deses is genaemt Joeda Antakka. Verders dit is de eerſte mael dat my met een briefſie voor den Heer Gouverneur Generael come te vernedere, en verōoecke dat hier op Java met mynheers believen magh werden geplaatſt, 't zy op Pamanoekan ofte op Siassem. Dit verōoeck ick aen myn vader den Heer Gouverneur Generael door ordre en bevel van den Sousouhounangh Aman Courat Zinnapatty Ingalaga.

d'Heer Isaack S^t. Martin, Mayoor, en d'oppercoopluysden Cornelis van der Duyn en Jacobus de Gheyn, gewesene gecommitteerdens na Ternaten, door de Hooge Regeringe volgens reſolutie van eenige dagen geordonneert zynde omme de geſchriften op te ſtellen, hunne bevindinge en advys wegens de drie heeren Ternataenſe Princen oſtagiers, genaemt Prins Alam, capiteyn laut Rety en Quimelaha Marsaoly, den 18 jongſtleden maents met 't jaght de Sampson in haer E. geſelſchap gedetiopeert uyt Ternaten door den Heer Gouverneur Padbrugge opgesonden, ōo hebben haer E. ingevolge van dien dan op heden aen Zyn Ed^t. overhandicht 't onderſtaende rapportje, 't welck is luydende van woorde te woorde als volgt.

Kort rapport, gedaen en gepreſenteert aen de Ed^{le}. Heer Generael Ryckloff van Goens en d'E. Heeren Raden van India wegens de overſendinge van de oſtagiers Alam, Raty en Marōaoly uyt Ternaten herwaerts.

Hoghgebiedende Heeren.

Na het verhael dat den E. Heer Gouverneur Padbrugge heeft gelieven te doen in zyn jongſte briefſie van 6 September 1680 aen UEd^{le}. Hoogh Aghtbare wegens den ſtant der ōaecken in syn aenbevolen gouvernement

van Ternaten souden wy niets daerby hebben te voegen by gebreck van ervarentheyt en bequaemheyte om die te hebben connen verkrygen dan onse toestemminge, gelyck die alreede eenigsints blyckt door de onderteekeninge desselfs met onse eygen handt, op dat vertrouwen, dat syn E. daerin wegens het gepasseerde aldaer voor onse aenkomste niet dan de waerheyte heeft voorgedacht en datter in zyn handelinge niet anders sal gevonden werden ⁽¹⁾ dan een oprechtigheyt en zuivere trouw tot onderhoudinge off bevorderinge van Comp^{te}. gemeene best in dien oort, ende dewyle UEd^{le}. Hoogh Aghtbare last op ons ⁽²⁾ vertreck naer derwaerts niet anders heeft medegebracht dan om ons by zyn E. te voegen en gesamentlyck te arbeyden tot herstellinge van de beroerde saecken, met recommandatie syn E. de bescheydenste en vereyschte respect toe te dragen en zyn gevoelens in behoorlycke aghtinge te nemen, soo hebbe wy van onse plicht geoordeelt die regel stiptelyck onder zyn E. gesagh te moeten volgen en onsen arbeyt te besteeden om met gemeene goetvindinge te betrachten de uytvoeringe van alle de voorgestelde middelen, bequaem geaght tot het become van een gewenschten uytslag, gelyck zyn E. selfs gelieft te betuygen ende naer kan gesien worden in de voorgecomen papieren, noch besonderlyck in onse gehoudene daeglycxse aenteekeninge voor Jelolo, die wy eerbiedelyck versoecken UEd. Hoogh Aghtbare te mogen voorstellen als een breede en waeraghtigh relaes van 'tgeene dat in ons aenwesen in die verwarringhe verhandelt is, sonder dat wy genoodsaeckt werden onse gissingen en raadsels hierby te voegen over het voorgevallene, dewyl niet minder daerin verbystert syn dan onsen gewesen bestierder, en dat lightelyck, in plaats van te toonen dat wy na reden geleert zyn te luysteren, anders niet soude connen voortbrengen dan een overtuyginge dat 't geluyd van hod en hoe ons alleenelyck kan doen bewegen en van zyn gewoonte is ⁽³⁾. Wy souden ons oock niet vermeeten van saecken van soo hoogh belangh voor UEd^{le}. Hoogh Agtbaere verder te spreekken, indien daertoe niet verplicht wierden door UEd^{le}. Hoogh Aghtbare bevel, en in 't gehoorsaemen van dien is onse meninge niet het gevoelen van den E. Heer Gouverneur Padbrugge te sluyten wegens de oorsaecken van 't oversenden der ostagiers Alam, Rety en Marsaoly. De ervarentheyt, die zyn E. heeft verseeckert te hebben verkregen van hunne humeuren en ⁽⁴⁾ dessaynen tegens het belang van d'E. Comp^{te}., is een van de redenen geweest die ons hebben bewogen hun versendingh toe te stemmen, waertoe niet weynigh gedaen heeft de groote affkeerigheyt, die zyn E. altyt getoont heeft voor hun persoonen, soodat wy geoordeelt hebben niet te sullen qualyck doen, ten minsten zyn E. voor een tyt van hem te ontlasten ende alsoo UEd^{le}. Hoogh Aghtbare middel te doen erlangen, waardoor lightelyck

(1) Er staat: *gevonden worden werden*.

(2) Het HS.: *laestop ons*.

(3) De tekst is hier zoo hopeloos in de war dat gissingen niet baten.

(4) Er slaat: *in*.

den oorsprongh van soo een schielycken affval der Ternatanen sal connen geweten werden en wat zy daarmede voorgehadt hebben, dat geen klein voordeel in 't toecomende soude toebrengen om nauwer en preciser mesures te nemen tot affweeringe van alle onheylen, indien er te verwaghten waeren, off tot herstellinge van de vrede en oude bontgenootschap, die sonder twyffel tot meerder gerustheyt van 's Comp^{es}. staat in die gewesten soude strecken ⁽¹⁾, en hoewel wy nooyt volcomentlyck met die redenen hebben ingenomen geweest, soo is nochtans niet naergelaten deselve sooveel plaats te geven als nodigh geoordeelt is in dese oproerige conjuncture van tyt, niettegenstaende dat hun detentie ons wat hart voorquam en dat wy niet condon begrypen dat deselve den Koningh soude hebben moeten nootsaecken om binnen 't casteel te verschynen volgens de begeerte van den Heer Gouverneur, ende inderdaet, indien sy schuldigh zyn aen 't geene dat hun wert nagegeven, soo is 't niet mogelyck dat hun raatsplegingen overeenkomen kunnen met die van de Ternatanen, en hun voornemen zynde gevolgt van een goet succes, soo moest de Ternataensche kroon en Zyn Hoogheyt met alle zyne pretentien verdwynen en te niet gaen.

Maer omdat UEd^{le}. Hoogh Aghtbare begeeren onse gedaghten te weten over dese luyden, soo sullen wy oocq in alle eerbiedigheyt ons verclaeren ende rondelyck bekennen, dat nae onse aencomste op Ternaten, indien onse maght wat meerder uytgestreckt was geweest, niet een van ons swarigheyt soude hebben gemaect deselve te herstellen en volle vryheyt te geven om sigh vooraff tegens d'E. Comp^e. te kanten na de zyde, die zy soudon hebben willen kiezen, want wy hebben in hun noyt yets connen bemercken dat de saecken soudon hebben mogen verslimmeren noch eenigsints beswaeren, wel daerentegen gewenscht dat die by den Coninck waere soo geciviliseert en bescheyden moghten zyn geweest, wanneer wy lightelyck tot een beter en fatzoenelycker verhandelingh soude syn geraeckt ende meer verkregen dan wy nu gedaen hebben.

Off UEd^{le}. Hoogh Achtbare hun schult genougsaem klaer sal blycken om uyttet maxima van staet deselve af te snyden, daarvan kunnen wy niet oordeelen, wel durven wy seggen dat, indien de Ternataense saecken verder blyven den Heer Gouverneur Padbrugge aenbevolen, hun wederkeer naer derwaerts syn E. niet aengenaem sal zyn, om die hierboven aengehaelde redenen, ende dat zyn concepten daarmede cenige hindernisse soudon become, maer een hoger gesagh zynde derwaerts vereyscht, soo kunnen wy geen swarigheyt zien dat die heeren weder derwaerts gesonden wierden, nadat se hier door UEd^{le}. Hoogh Agtbare ontsagh exactelyck ondertast sullen zyn geweest, niet twyffelende off zy sullen light 't een off 't ander openbaren, dat niet ondienstigh zal syn en UEd^{le}. Hoogh Aghtbare gerust sal stellen omtrent haer.

(1) Er staat: *trecken*.

Dit bovenstaende hebben wy als uyt onse geringe kennisse en ervarentheyt ingestelt tot voldoeninge van UEd^{le}. Hoogh Aghtbare bevell, hetwelck wy versoecken te willen aennemen als een teyken van onse onderdanigheyt bereyt blyven en bethoonen, ondertusschen verblyvende

(Onder stont:)

Hoogh Gebiedende Heeren,

UEd^{le}. Hoogh Aghtbare ootmoedige en onderdanige dienaren

(Was geteeckent:)

SAINT MARTIN.

CORNELIS VAN DER DUYN.

J. DE GHEYN.

§ d^e. 's Naermiddags erlangen per Javaens vaertuygh met den tolck Huygh Boey van Bantam met een briefje, door den resident Willem Caeff op gisteren aen Haer Ed^e. gecarteert. mitgaders drie Maleytze briefjens van den jongen Sultan, d'eerste aen Zyn Ed^e. de Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, en d'andere aen de Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, en noch de derde aen den E. fiscael Gualter Zeeman geschreven, dewelcke hieronder in translaet staat te volgen, alvorens den inhoud van de missive van S^t. Caeff aengeroert hebbende, als te weten:

den jongen Sultan. den resident Caeff by sich ontboden hebbende, had denselven allgevraeght off tusschen Ankee en Tanagerangh eenigh van ons volck waren aengecomen om een vastigheyt aldaer op te werpen, gemerckt zyn heer vader hem sulx van Turtiassa hadde laten berigten, waerop by hem resident was gedient, wel verstaen te hebben eenige onser onderdaenen daer waeren overgecomen, maer tot geen ander insighte als om partye pallissaden te kappen, op welck bericht Zyn Hoogheyt niettemin had versoght dierwegen aen Haer Ed^e. te mogen schryven dat die luyden om syn vader en de vreesagtige Bantamse gemeente te contenteeren ten spoedigsten terugh moghten weder werden ontboden etc.;

den Pangiran Kidol, door giften en gaven traghtende zich weder in des jongen Sultans gunst en 't sabandaerschap tot Bantam in te wickelen, had versoght den uytvoer van bestiael en andere verversinge aen Comp^s. passeerende scheepen moght werden afgeschafft en verboden, dogh tot noch daerin weynigh gehoor by Zyn Hoogheyt erlanght, ende daerom den Kiay Aria Mongonsadana den resident versoght hadde dat Haer Ed^e. in de antwoortmissive aen den jongen dierwegen ten zynen faveure geliefden yets aen te roeren om in 't sabandaerschap te mogen verblyven, anders soude hy onvermogens zyn syne gedaene beloften ten besten van de Compagnie te connen volbrengen;

wyders versoght den jongen Sultan oocq aen Haer Ed^e. om 6 ysere princestuckjens, 1000 stux cogels, 10 bassen en 10 picols lont tot bescherminge van zyn eygen persoon in 't nieuw onderhandse paleys;

de 5 à 4 vaertuygen, die den jongen Conink goetgevonden hadde met een Comp^{es}. fregatje in de Straat te sullen laten cruysen, soudén binnen korte dagen soo men zeyde afgesonden werden;

2 weggelopene Nederlanders, genaemt Hendrick van Amsterdam en Bartholomeus Reglet van St. Thomas, waren door toedoen van den sabandhaer Keey Aria Mongonsadana en last des Coninx weder aen d'onse geresitueert en quamen alsnu herwaerts over;

daerentegen versoght Zyn Hoogheyt dat voortaan die van Bantam naer Batavia overgelopene particuliere slaven niet aen de eygenaers maer aen onsen resident moghten werden gesonden, om dan eerst aen den Sultan en voorts door Zyn Hoogheyt aen de eygenaers selfs overhandight te werden;

en soodanigh begeerde Syn Hoogheyt met de 2 slaven van den Javaens coopman Rontangh, die thans noch aen de boom tot Bantam in apprehensie saten, mede moght werden gehandelt;

voorts bleven de verwarde saecken van 't Banthamse hoff noch in voorige staat, dogh de intentie des ouden Sulthans om Batavia te beoorlogen was thans na 'tscheen weder in roock verdweenen etc^a.

Volght nu de translaetmissive des jongen regerenden Sulthans tot Bantam, aen Zyn Ed^e. de Heer Gouverneur Generael geschreven.

Desen brieff van Sultan Aboen Nasar Abdul Cahar, die Konink is van 't coninkryck Sourosoan, die alle saecken ende verschillen door de hulpe des alderhoogsten terneder stelt, die sooals het behoort een oprecht en stoutmoedig rechter is over alle volckeren, dewelcke onder zyn gehoorsaemheyt staen, comt aen den Capiteyn Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, die 't gebied heeft over alle saecken in de stadt Batavia en hier en daer vanwege zyn verstant en geluckige regeringe over alle zyne onderdanen na behooren soo te water als te lande seer geroemt wert, welke deughdelycke gerughten tot alle zyne vrunden overkomen, en die Paducca Siry Sultan tot Souroesoean oocq niet sal vergeeten, die dit blaetje geschrifts uyt een zuiver en oprechte vrintschap aen den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens zendt, opdat alle volckeren tot Sourousouan en Batavia gerust mogen zyn en geluck hebben soolange zy in dese werelt leve.

Verders versoeckt den Sultan te koopen ses stucken geschut en 500 cogels tot yder van deselve, de groote van een oranjeappel en de prysen na 't gevallen van den Capiteyn Moor, thien piecols londt, vyftigh bassen, de swaerte van een off 2 in een piecol, en 10 à 20 duysent cogels tot deselve volgens monster, die den Sulthan oversendt, honden van de grootste slaghe, een reu en een teeff, off anders 2 teeven, soo se te becomen syn.

Noch make aen den Capiteyn Moor bekend (opdat alle aghterclap tusschen Batavia en Souroesouan verre van ons magh zyn) dat wanneer der eenigh volck tusschen de rievier van Ankee en Tangerang eenige huysen ofte woonplaatsen willen maecken, soo gelieve den Capiteyn Moor sulx te beletten soowel aen die van Batavia als van Sourasouan, opdatter geen verschil tusschen den Capiteyn Moor en myn magh comen, alschoon zy daer

maer verschynen om hout te cappen en eenige cleene huysjens wilden maecken, gelieft t'eenemael niet toe te staen, en wanneer zy door die plaetzen wilden passeeren, is 't betamelyck volgens contract van den ouden en voorigen Capiteyn Moor een pasbrieffje verthoonen. Verders is den Sulthan van meyninge Kiay Damangh Singa Wiprana en Ingabey Mangon Rana met 2 vaertuygen na Zirribon, om myn gelt van den Sultan van Sirrebon af te vorderen alsmede myn prauw en volck van Sourousouan, die onder de volckeren van Sirribon zyn verbleven. Den brenger van desen brieff is den joeroetoelis en dese is geschreven in de stadt van Paducca Siry Sultan genaemt Sourasouan.

Nu volgt noch de missive, door gemelte jongen Konink tot Bantam aen de Heer Directeur Generaell Cornelis Speelman geschreven.

Desen brieff van Paducca Siry Sultan Aboen Nasar Abdul Cahar, die 't gebiet heeft in 't ryck van Souroesouan, verthoont by desen syn suyvere, oprechte en reyn herte aen den Ed^{le}. Heer Gouverneur Generaell Ryckloff van Goens ende den admiraal Cornelis Speelman, die in 's werelts gebieden seer strengelyck dirigeeren is openbaer omtrent alle steden ende landen die haer onderhorigh syn. insgelyx over haere onderdanen die gints en herwaerts syn, alles met behoorycken manieren, oocq is seer aengenaem aen alle vremdelingen hier en daer over goede bestierders van hare licenten, wiens herten oocq seer helder is in 't begrypen van saecken soo te water als te lande, oocq seer genereus in 't onderhouden van haer beloften sonder 't selve een oogenblix te vergeten, alsoo den Paducca Siry Sultan Souroesouan heeft eenige beloften gedaen om met den Heer Gouverneur Generael ende den admiraal in vrintschap en goedertienheyt te leven, opdat van wedersyts onderdanen Batavia en Sourasouan in onderlinge eendragtighyeyt volstandigh en onverbreeckelyck magh blyven, soolange als men in dese werelt sullen leven.

Wyders soo is dat den Paducca Siry Sultan versoeckt dat UEd^{le}. Hoogh Aghtbare hem behulpsaem gelieven te wesen om voor zyn reeckeningh eenige moye snaphaens die met gout ingegraveert zyn, sooveel stucx als UEd^{le}. Hoogh Aghtbare hem sullen gelieven toe te voegen, magh obtineren, en by gebreck van dien, dat dogh met eenige andere goede snaphaenroers mogten versien werden. Ten anderen maeckt den Sultan UEd^{le}. bekend dat hy zyn souroesouans ⁽¹⁾ Kiey Damang Singa Wykrana en Angabey Manganrana naer Seribon wil senden met 2 vaertuygen om myn middelen vandan te haelen, dat dogh door de Macassaren die aldaer zyn niet souden molesteren. Verders versoeck ik aen U Hoogh Ed^e, byaldien den Sultan van Seribon in contanten niet connen voldoen, dat dan 't zy met eenige andere goederen dat se soude maer nemen, gelyck houtwerck en canonnen, dat dogh 't selve

(1) Versta: soeroehans, boodschappers.

door Uw Hoogh Ed^e. gunstige adjude om aen den capiteyn Jochum Michielse aldaer te ordonneeren dat hy aen den Sultan van Sirbon soude seggen en belasten dat myn vaertuygen, dewelcke noch aldaer zyn gebleven, sullen largeren met al de middelen en goederen soo van myn als van myn ondersaten en volckeren van Sourousouan, 't welck nogh onder handen van den Serebonsen ingesetenen syn met 't geene daertoe hoorende.

Nu volgt oock noch 't translaetbrieffie, door dickgemelten jongen Sulthan tot Bantam aen den E. fiscael van India Gualter Zeeman alhier geschreven.

Desen brieff tot teecken van oprechte en suyvere genegentheyt van Paducca Siry Zultan Aboen Nazar Abdul Cahar op 't koninckryck Sourosouan en 't gebiet heeft over alle zyne volckeren, comt aen den fiscael, die seer verstandig is om de saecken van den capiteyn Moor soo te water als te lande te bestieren, dat alle menschen soo ryke als arme eens zyn en haer kost in oprechtigheyt hier en daer soecken. Godt de Heere wil gunnen dat sulx tusschen Souroesouan en Batavia magh continueeren.

Verders de honden, die den Sultan tevooren van den fiscael heeft geeyst, heeft hy wel ontfangen, 't geene icq tot noch toe niet hebbe gerecompenseert, maer hebbe verstaen, dat de macker van gemelte hondt, die den fiscael heeft gelieven te senden, noch by hem was. Dierhalven versoecke seer vrindelyck dat den fiscael gemelte hondt aen myn gelieve te senden, sonder 't selve nae te laten, en wanneer den Sultan de hondt sal hebben gekregen, sal hy den fiscael met hetgeene dat in Souroesouan tot zynen dienst is en hy te wege can brengen, traghten te vergelden. Verders wanneer den fiscael tot Sourasouan was, heeft hy myn 4 snaphanen beloofd, die icq nu van den fiscael eysse, te weten die wat mooy syn, tot teecken van vrintschap in dese wereldt.

6 d^e. }
7 d^e. } niets annoterenswaardigs voorgevallen.

8 d^e. 's Voormiddags becomen per Javaens vaertuygh een brieffie van den resident Willem Caeff tot Bantam aen Haer Ed^e., op eergisteren gedaghteeckent, meldende den ouden Koninck wegens de pallisaatkappers omtrent Tangerangh sich noch niet connende geruststellen en van voornemens soude wesen, persoonlyck met een maght van Turtiassa derwaerts af te sacken, hebbende reets eenigh volck onder de Pangerangs Pourbaya en Joegja derwaerts geschickt, dewelcke, soo de gerugten liepen, met de onse in actie waeren geweest en wel 20 man souden gemassacreert hebben; dogh dese uytstrooyselen meriteeren weynig gelooff, alsoo men alhier niet daervan heeft vernomen;

op gemelte Turtiassa souden mede 16 oorlogsvaertuygen gereet leggen, die (volgens voorgeven) op 't versoeck van den Pangerang tot Sirribon eerstdaegs onder

opsicht van Pangeran Coelongs derwaerts stinden te vertreeken, om de onse vandaer te verdryven, en indien den ouden grysaert (te weten den ouden Bantamsen Sultan) dat geluckte, dan was hy van meninge Batavia selfs den oorlogh aen te doen, waerover den jongen Coninx sentiment affgeëyscht zynde, had die verclaert hy moghte zyn sin doen en den uytgank verwaghte, en ingevalle het hem wel vergingh, dan meende hy oocq te beginnen maer eerder niet:

met het schip de Nathaniel waren jongst uyt Engelandt voor derselver Comp^e. 90 duysent contante realen tot Bantam aengecomen, waarvan ⁽¹⁾ dezelve thienduyzent naer Banjermassingh met de Retourner nevens 20 packen kleeden en party out yser hadden affgesonden om peper te negotieren, en de resterende 80 duysent realen waren in gemelten bodem noch verbleven, omdat die vrunden deselve op Bantam aen lant niet wel vertrouwden etc¹.

Heden onder besoignieren ter ordinary vergaderingh is verstaen den vaendrigh Jacob de Rycke op syn versoek met ⁽²⁾ zyn vrouw en familie in zyn qualiteyt te laten repatriëeren, ende den coopman Everhard van der Schuyr weder employabel te stellen en oversulx desselfs gagie weder te laten inschryven als hy gebruyckt wert.

Wyders op 't verseeck van den ingeseten Mardyker deser stede genaemt Laurens Pietersze, wegens eenige resterende middelen van zyn moeye Annetje Pieterse zaliger ter somma van 900 rd^s., van dewelcke hy onder meerdere somma voor den ontfang aen den E. Cornelis Mol, secretaris van weesmeesteren, quitantie hadde verleent, dogh voor de somma anders niet als 2 scheepenkenntissen en een transport becomen, daer hy niets van hadde connen gauderen, soo is verstaen 't selve voor nul en van geender waerden te verklaren en hun relieff toe te staen, met committimus aen den Achtbaren Raadt van Justitie, gelyk sulx by 't resolutieboek en 't geïnserceerde request geëxtendeert staat te beogen.

9 d^e. 's Namiddags comt alhier van de cust Cormandel off direct van Palaeacatta te arriveeren 't schip de Vryheyt met een dubbele missive van dato 20 September, waarvan d'origineele reets den 2 deser alreede per de Hollandse Thuyn ontfangen en aldaer aengeteeckent te vinden zy, met noch een klein appendix daeraghter van dato 5 des voorleden maents, eenlyck tot advertentie dat de Vrye Zee eerstdaegs stont te volgen en voorts ten geleyde etc. van gemelte bodem en derselver ladinge, daerbesyden medebrengende noch 4 andere missives met haere aenhorende bylagen, d'eerste door den E. commandant Pieter Vorwer en den raat tot Nagapatnam in dato 27^e September, de tweede door den commissaris Marten Huysman van dato 20 Augusto mitsgaders noch een particuliere door denselven aen Syn Ed^t. den Heere Gouverneur Generael in dato 21 desselven maents, ende de laeste door dickgemelte E. Huysman en raad, gedateert ultimo d^e. aen Haer Ed^s., alle drie uyt Couchin geschreven, behelsende alle en eerstelyck de Nagapatnamse missive kortelyck 't volgende nieuws;

des E. Comp^e. thien dorpen, van outs onder Nagapatnam gehoorende, waeren tegenwoordig van inwoonders meer als oyt bevolckt en de incomsten vermeerdert,

(1) Er staat: *waren van*.

(2) In plaats van *met* staat er: *uyt*.

soodat men inlandse dienaeren maendelycx daeruyt condon voldoen, en 't overige van de hooftgelden en 't gesay voor de Comp^e. soude connen comen over te schieten;

het different met den landvorst Egosie Ragie wegens de recognitiepenningen en de restitutie der geroofde goederen etc^a. tot Trimelevaes en Carcal was noch niet verelent, dogh aengesien gemelte Egozie met den Madureer en Teuver zigh had verdragen en de Tansiouwerse landen thans in vrede beheerste, was den E. Vorwer voornemens, om alle verwyderinge te schuwen, de verscheenen recognitiepenningen van 't voorleden jaer benevens 2 getande eliphanten hem te voldoen etc.;

5 missives van den E. Huysman etc. en raad van 20 Augusto en 31 desselven maents uyt Chouchin, mitsgaders de perticuliere aen Syn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael, behelsende onder anderen 't volgende:

van Wingurla had men particulier advys dat den Prins Goedormo en andere quaatwillige van Couchin aen den gouverneur in Goa soude hebben geschreven en beloften gedaen, ingevalle zy maer secours van volck en vaertuygen van de Portugesen konden erlangen, sy bereytwillig waeren om de onse tot Couchim alle de clop te geven en die plaats weder aen de Portugesen over te leveren, en waerop zy consent en de gesegde macht soudon hebben versoght, dogh soude den Goasen gouverneur geantwoort hebben sulx niet te connen doen, noch de vrede breecken, ende alhoewel dit apparent maer valsche uytstrooysels ⁽¹⁾ en misschien van geen consequentie soude wesen, soo waren de onlusten onder de Mallabaerse Vorsten en andere misnougde mits de slechte comportementen des Couchimsen Coninkx echter present al vry dominerende, en die niet naerlaten soude alle quaat te brouwen, indien sulx niet met voorsigtigheyt wierd gestut, en waertoe de Roomse papen met 't oprockenen der inlandse Vorsten als anders tegens d'E. Comp^e. heymelyck oock misschien tragten haer best te doen, doch aengesien 't gesechde voornemen ontdeekt was, soo scheen voor dat quaet weynich meer te duchten etc., gelyck sulcx en de verder consideratien en rediten van d'E. Huysman over dat werck wytlopig by 't aencomend briefboeck konnen werden beoogt, hebbende wyders gemelte schip de Vryheyt van Palliacatta alhier aengebragt een carguasoen, bestaende in de navolgende kleeden, coopmanschappen en andere goederen, als namentlyck:

901 packen diverse cleeden;

59098 R geraffineerde zalpeter;

45658 R ysere gesmeede cogels;

59025 R root calliatourshout;

465 stucx langh scherp, monterende met de ongelden tesamen een
somma van f 244878 : 17 : 10.

Voor de middagh erlangen per den inlants vaendrager Jacob Poulusse te lande van Tanjongpoura een brieflie, door den vaendrig Jan Bervelt uyt 's Comp^e. veltschans aldaer aen Haer Ed^e. op ⁽²⁾ deser geteeckent, tot bekendmaeckinge dat aldaer seecker inlants corporael Magenoen van Batavia en eenen Abdul van Bouton, voorgevende door den Tommagon Natta Jouda naer Telgolpel genodigt te

(¹) Er staat: *uytstroysels*.

(²) De datum is oningevuld gelaten.

wesen etc., derwaerts waren gegaen, doch sedert nergens meer vernomen, alhoewel men den Tommagon hadde doen belasten deselve overal te laten soecken etc.

Heden nadat 's morgens ter extraordinary vergadering onder 't affhandelen der resterende besoignes raeckende de saecken van Mallabaer eenige gequalificeerde aldaer en op Ceylon verbeterd waren, soo is wyders des 's namiddags in Raade nae 't overleveren van 't rapport der teruggecomen 5 Ternataense gecommiteerde Saint Martin, van der Duyn en de Gheyn, wegens de 5 Ternataense Princen hostagiers verstaen deselve van 't jacht de Sampson, daer se tot noch doorgaens sedert hun aencomste verbleven zyn, met hun gevolg aen landt te doen halen en, naerdad ze zig voor Zyn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael sullen hebben verthoont, in een bequame woninge te doen defroyeren etc. tot verder nader beraet over deselve etc.

Wyders in 't breede wegens de limitscheydinge tusschen die van Nagapatnam, gehorende onder Ceylon, en die van Cormandel gebesoigneert, geadviseert en geconcludeert zynde, soo is eyndelyck goet geacht en geresolveert de stadt en landen van Nagapatnam van nu aff aen wederom van Ceylon af te scheyden ende, gelyck het bevorens voor den jaers 1673 zy geweest, wederom onder het gouvernement van Cormandel absoluyt sortabel te stellen, sullende alsdan den commandant Pieter Vorwer onder 't gouvernement van de Cust in rang volgen naest aen den oudsten oppercoopman d'E. Hendrick van Outhoorn, present eerste opperhooft ⁽¹⁾ tot Masulipatnam, en aengesien mits het eligeren van den heer Jacob Jorisz Pits tot gouverneur van Cormandel den oppercoopman Willem Carel Hartzink als secunde van 't selve gouvernement 't opperhoofdschap van 't comptoir Masulipatnam nu weder sal moeten bekleden, soo is verstaen met eenen wyders denselven met den titul van president van den raat tot Masulipatnam te honoreren en in gagie van 80 tot 100 guldens 's maents te verhoogen, gelyck sulx alles wel geëxtendeert alsmede de verdere geadvanceerde ministers tot Cormandel en Bengale by 't resolutieboek onder huydigen datum staat uygedrukt, en soomede onder de besoignes van Bengale dat aen den directeur en raad tot Ougly gedefereert zy te meesten dienste van d'E. Comp^e. tot 't ligten van 't comptoir Pattana te mogen treden en daarmede voortgaen, indien er geen beterschap ofte ander redres in de vexatien des handels, de onse doorgaens en langs hoe erger aldaer aengedaen, was te verhoopen etc^a.

11 d^e. Achtervolgens het geresolveerde op eergisteren soo werden de heeren Ternataense ostagiers Prins Alam, capiteyn laut Rety en Quimelaha Marsaoly, in ymy ⁽²⁾ des vergangen jaers 1679 door den Heer Gouverneur Robbert Padbrugge in Ternaten in 't casteel Orangie in detentie genomen, gehouden en als jongst soodanigh herwaerts opgesonden en mettet jacht de Sampson op den 18 October hier aengecomen en zedert tot nog op dien bodem verbleven zynde, 's morgens door den E. sabandaer Ocker Ockersze en onsen capiteyn der Maleyers Abdul Bagus met een Comp^e. orenbay van 't voornoemde jacht de Sampson van boort gehaelt en binnen 't casteel by en in Zyn Ed^l. camer gebracht, zynde welgemelte

⁽¹⁾ Daar in het HS. eerst gestaan heeft: *present eerste oppercoopman*, waarvan *coopman* is vervangen door: *hooft*, zal *eerste* vermoedelyk dienen weg te vallen.

⁽²⁾ Zoo staat het er. Misschien wordt *Juny* bedoeld.

Zyn Ed^t. doenmaels verselt met den heer Anthonio Hurt en den E. Joan van Hoorn, secretaris deser ⁽¹⁾ (vergaderinge, alwaer na haer affgeleyde complimenten en zy tot sitten gewesen en haren toestant afgevraegt zynde, wyders door Zyn Ed^t. wiert gevraecht om wat reden zy hier quamen, daerop zy antwoorden sulx niet te weten maer door d'heer Padbrugge gearresteert en gesonden te zyn en dat ze nu 't believen en begeren van den Heer Gouverneur Generael ende Raden soudén afgwarten; en wyders waerom den Coninck en 't volck van Ternaten soo ver van de Comp^e. was afgeweken, antwoorden dat sulx niet wisten en niet conden oordeelen, maer dat zy altyt als getrouwe bontgenoten van de Comp^e. zig hadde gecomporteert; en voorts eenige minder discourssen van weynich belang voorgevalleu en ⁽²⁾ eens gedroncken zynde, namen van Zyn Ed^t. afscheyt en gingen met den secretaris ten huysse van d'heer Anthonio Hurt door de heer mayoor Saint Martin medegeroepen, soo 't een en 't ander van de Ternataense ontroerte gediscoureert wiert onder 't nuttigen van een copie thee, wanneer se ontrent middagh d'Heer Directeur Generael Speelman oocq hebbende wesen begroeten, doen wyders door den capiteyn der Malleyers naer haer geordonneert logiment in een woninge aen de westzyde der stadt ontrent de punt Westvrieslant wierden gebragt, alwaer se voorts van 's Comp^{ea}. wegen, mits zy niets en hebben, sullen werden gedefroyeert tot nader deliberatie.

's Namiddags comt alhier van Macassar over Japara te retourneren 't jagt de Flaman en daermede hier terugge den E. capiteyn Jan Francen Holsteyn met 39 Nederlandtse verlosté Maccassaerse militairen, hebben daerenboven op 't versoeck der opperhooffden tot Japara noch 12 Nederlandsche soldaten aen lant gelaten, medebrengende vyff stux brieven met haere bylagen, d'eerste door d'heer president Jacob Cops en raad ten casteele Rotterdam op Makassar de dato 13 October passado, de tweede daernevens doch apart door Radja Palacca in 't Maleyts, waervan 't translaet hieragter staat te volgen, de derde een perticulier lettertje door den coopman en secunde Paulus de Bock aldaer de dato . . October ⁽³⁾ en de vierde van de heer commandeur Jacobus Couper en raat uyt Wannacarta in dato 20 October met een appendix van den 23^e d^e., mitsgaders de laeste van den oppercoopman Cornelis Bartelsze Marchier en raadt tot Japara, gedateert 4 deser lopende maend, alle aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende alle alsulcken substantie en relaes van den toestant in die quartieren als onder d'aencomende papieren van ider quartier staet te zien, en waeruyt in 't corte niet onnodigh geacht zy het volgende te noteeren, en vooreerst uyt d'eerste missive van den heer president Cops en raat 't volgende.

Radja Pallacca's accident aen de neus was aen de beterhant, zynde de verstoptheyt door 't uytvallen van een prop hart quaetaerdig vleesch vergaen en hy zig thans op Banthain onthoudende en met de jacht in geselschap van Radja Goa, Crain Jerenika en Crain Bontesonge vermaeckende, hebbende belooft eerstdaegs binnen 't casteel Rotterdam te comen, alswanneer hem onsen brieff en geschenck stont te werden overhandigt;

(¹) Er staat: *derser*.

(²) Dit *en* heb ik ingelascht.

(³) De datum is in het HS. oningevuld.

Radja Bellenipa met zyn meeste grooten was tot Chindrana Radja Palacca wesen begroeten, hebbende syn volck aen eenigh graafswereck, waer Palacca mede bezig was, doen arbeiden, 't welck zy doen soo 't scheen goetwilligh hadden gedaen, doch weder op Mandaer teruggekeert zynde, was Bellempes huys door syne galarangs, koninxkinderen en andere omsingelt en hem verweten, zy waeren geen slaven van Radja Bone noch van hem en dat hy Bellenipa derhalven deede 't geene tegens hun oude wetten strydig was, sulx hy, yeets quaats vreesende, zyn swager had afgesonden om die ontroerten te stillen, doch die terstont door haer dootgeslagen wierd, 't welck Bellenipa zelfs ligt mede overgecomen ware, tenzy ze hem om syn vrouws wille, de dochter van den Prins Calamatta, verschoont hadden; doch de tumult gestilt zynde, was hy het des nachts noch ontcomen en met de vlugt op Berrouw gesalveert, werdende van de Bellenipes niet meer tot Conink begeert, sonder dat men wist wien sy weder souden willen verkiesen;

den Radja Tanete had zig van syn vrouw, de suster van Radja Palacca, laten scheyden en was weder met de suster van Radja Goa off Sadrebone getrouwt;

de presidie van Macasser was dit jaer volgens de gesloote negotieboecken op ultimo Juny passado noch f 80410:4:7 ten agteren geraeckt, dat men hoopte 't aenstaende jaer te verminderen stont, gelyck sulx en 't verdere by 't aencomend briefboeck onder 't quartier Macassar specifice staet, gelyck mede den inhoud van 't briefie van d'E. coopman en secunde Paulus de Bock, welck het gedoente van den zeerover Theodora alias Matthia Lauw behelst, die na eenigen tyt met 20 à 30 vaertuygen op de Oostcust van Java gecept en hoeveel quaet gedaen hebbende, eyndelyck door seecker Bougys, genaemt Theapoena (die eerst door hem overweldigt en naderhant mede gerooft hadde), op aenradinge van den Pangeran Singapadouw ontrent 't eylant Sapanjaugh nevens 4 zyner principaelste bayvangers om den hals was gebracht geworden.

De vierde missive, van den E. commandeur Couper van dato 20 October, behelst ten meerendele 't gene ons den 22 October passado voor Japara reets eadviseert onder dien datum hiervooren aengetekent te vinden zy, dat den E. commandeur den 13 September met zyn byhebbende macht en den Sousouhounang omdat in 8 dagen niet ten voorschyn was gecomen, eenige onwilligheyt en wantrouw onder de Bagalleenders en Mattaramse Javanen had veroorsaecht en suspitie gebaert al soude hy den rechten Sousouhounang off voorige Pangeran Adepatty Anum niet wesen, maer wel een Hollander en een soon des admiraels Speelman, welcke opinie nogtans cort daerna met Zyn Hoogheys publicque presentatie verdweenen was, alsmede dat den E. capiteyn Sloom, na de Mattaram affgesonden zynde, door Pangeran Pougers grooten niet al te wel onthaelt was geworden, en gemelte Pouger op de bekendmaeckinge van zyn broeders aencomste tot Wanacatta weynig genegentheyt hadde getoont om voor Zyn Hoogheyt te cederen, werdende ten principalen daerin door de Bagilleenders gestyft, vermits de Mattarammers selfs, soo 't scheen, genouchsaem tot den Sousouhounang Amankourat genegen waren;

naderhant had den E. Couper noch den taelcundigen sergiant Ferdinandus Ahr met eenige mantris na de Mattaram affgezonden, om een brief aen Pouger

te bestellen, doch was mede niet behoorlyck ontfangen maer tottet eyndigen van hunne pouassa uytgesteld, waeruyt genouchsaem dan quam te blycken, dat se aldaer niet dan uytvlugten sogten, doch de gemeente in de Mattaram, voor den oorlogh beducht, waren in meenigte met vrou en kinderen by d'onse tot Wanacarta comen vlugten bereets tot de 1000 zielen, verhalende hoe alles in de Mattaram tot tegenweer gereetgemaectt wierd en dat de Bagalleenders daer de bovensang hadden;

die van Tambayat uyt 't verbeterd geslagt der Moorse papen, hun noch niet cunnende gerust houden, hadden een vorstendom apart willen oprichten en tot haer hooft vercoren den Mas Miendil (oudsten soone des overleden Pangerangs Tambayat), die hem thans de naem liet geven van Pangerang Minnangh (off Prins overwinnaer) en door behulp van zyne 2 broeders, Radeens Wiera Jouda en Loura, predomineerde en nieuwe mantrys maeckte en die sig geweygert hadde voor den Sousouhounang op de dickmaels gedaene insinuatie te verootmoedigen, hebbende 't gebergte om de Zuyd beoosten de Mattaram tot haer devotie gebragt, gelyck oock Cartinadi en Carta Nagara 't landschap van Cadoewan etc. mede gedaen hadden, dewelcke dan door eenige Javaense macht des Sousouhounanghs vervolgt geworden synde, had men de 2 broeders Wiera Jouda en Loura en eenen Aria Sawoenggaliengh, die hem voor grootgouverneur van Padjangh had uytgegeven, gevangen in ons leger gebracht en cort daeraen in een nader tocht den Pangirang Mendil selfs met zyn secunde, den paap Aduverna, mede by de cop gevat, aen welke heylige mannen de Javanen de handen niet en hadden durven slaen, bekeunende hy Mendie onder anderen zyn stem tot de elexie van Troenadjaja en Pougar om de Mattaram te regeeren gegeven te hebben; daerop had men doen noch eenige Europiaense en Javaense macht uytgeseth om 't gebergte tusschen Tambayat en Cadoewan in 't geheel weder tot gehoorsaemheyt te brengen, en de rebellen Carty Nady en Carta Nagara mede levendig off doot in handen te krygen om dan voorts met des geheelen aenhang de Mattaram by oppositie met geweld aen te tasten;

eenen Goelongong, die sig thans de titel van Adepatty toegeeygent en volgens voorgeven 't gouvernement van 't gebergte Goulongoeng ('t welck zig van de Wattas tot de landpalen van Ayah, aen de noortzyde tot Toegoemangkang en voorts langs Chirbon en om de West tot aen de paelen van Bantam soude strecken) door Pouger opgedragen en aenbevolen zynde, had zig oock aen de zyde van gemelte Pouger nevens den rover Namroet vervoegt, op welcke beenen nevens de Bagilleenders hulptroepen Ingalaga op Pouger ten principalen steunde om zyne vorstelycke digniteyten in de Mattaram te willen en connen mainctineren;

wegens 't prinsdom van Chiribon was den Sousouhounang Amancourat seer becommert uyt vreesse dat het van 't Mattaramse ryck soudon worden affgescheurt; op 'teylant Madure waren de belhamels Astrantacka en Aria Marta Cassoema gevangen ende de rest gesubjugeert, uytgenomen Aria Wassingrana (die hem den nieuwen naem van Troenadjaja gegeven had), dewelcke van Balega met vier vaertuygen gevlugt was, sonder dat men wist waerheenen, dog soo gesustineert wierd naer Balambangan, en alsoo was dat eylant weder door d'eygen opperhooffden onder de gehoorsaemheyt van Pangeran Tsacra Ningrat en den Sousouhounang gebracht etc.;

en aengesien de Javaense gouverneurs tot Japara, Damack, Rimbang etc^e. de Comp^e. in haer voorrecht scheenen te vercorten en in 't procureren van houtwerken als anders de voet dwars te setten, soo had Zyn Hoogheyt den Sousouhounangh Aman Courat op de gedaene klagten alle de gouverneurs niet alleene diergelycke wederstrevigheyt verboden, maer tot onser gerustheyt noch soodanigen acte, door de voornaemste opperstrandheeren onderteeckent, ter hand doen stellen, als hieronder van woorde tot woorde geinsereert comt te blycken.

Translaet acte off mandaet, door den Sousouhounangh Aman Kourat Sinna Patty Ingalaga aen de respective strandgouverneurs en verdere hoofden en ingesetenen gesonden, daerby gelastende Comp^e. volckeren onghindert met alle ingesetenen op Java mogen negotieeren en deselve in alles te gerieven.

Wy Sousouhounangh Aman Courat Zinnepatty Ingalaga ordonneeren en bevelen uyt cragte van desen onsen brieff, aen den commandeur Jacobus Couper overhandigt, dat alle onse ingesetenen met d'E. Comp^e. residenten langs onse custe onverhindert sullen haren handel dryven, en d'E. Comp^e. met allerhande coopmanschappen, die op 't landt van Java vallen, accomodeeren, 't zy houtwercken, rys, zout, wit en swarte suycker en andere wharen, dat den Sousouhounangh aengenaem sal zyn, want het verhandelen van coopmanschappen niet verboden werd, en derhalven sullen alle ingesetenen van de stranden volgens inhoud van 't contract, tusschen d'E. Comp^e. en den Sousouhounangh gesloten, in alle coopmanschappen met d'E. Comp^e. onverhinderd handelen, copen en vercoopen voor sooveel d'E. Comp^e. begeert, op soodanige wyse als altyt gebruyckelyk is geweest, niets uytgesondert, alsoo den Souhounangh genegen is alle 't geene met de Comp^e. gecontracteert is onwederroepelyck te onderhouden, maer alle wharen die de E. Comp^e. komt te coopen, 't zy hout, zout, rys, zuycker etc., moet naer ouder gewoonte marctgangh maer sonder vercortinge van de ingesetenen gecocht worden, sullende een ider 't zy groot off cleen, gemeene luyden off die het gesach voeren, naer ouder gewoonte vrystaen om haren handel sonder eenige verhinderinge met d'E. Comp^e. te doen, gelyck d'E. Comp^e. geen gerechtigheyt te betalen heeft, soo sullen alle degeene die met d'E. Comp^e. handelen de gerechtigheyt van 2 rycxdaelders per cento volgens 't contract aen den heere betalen, en bovendien van de houtwercken over 't boschrecht naer ouder gewoonte het thiende hout uytleveren; voorts wanneer de ingesetenen met kennisse van de regenten van d'E. Comp^e. gelt op coopmanschappen ontfangen, sullen de regenten moeten besorgen dat d'E. Comp^e. haer betaling cryge sonder daerinne vercort te werden.

Alle 't welcke voorsz. verstaen wy en gebieden dat sulx achtervolgt, heyliglyck sonder eenige de minste inbreucke naergecomen en agtervolgt mach werden, zullende de overtreders andersints tot een exempel van andere

niet ongestraft blyven. In teycken ⁽¹⁾ der waerheyt is desen uyt onsen naeme door Adepatty Oerawan, Radeen Angabahie Amurrang Cassoema en de voornaemste strandheeren, Tommagou Souranata en Tommagon Manganonang, onderteeckent.

Gegeven binnen ons hoff Wanacarta den 15^e October in den jaere 1680.

(*En was onderteeckent:*)

ADEPATTY OERAWAN,
RADEEN ANGABEY ANNIRANG CASSOEMA,
TOMMAGON SOURANATA *en*
TOMMAGON MANGANONANG.

(*In margine:*) Ten overstaen van ons ondergeschreven

(*Geteeckent:*)

JOAN ALBERT SLOOT *en*
THIELMAN VAN EEÛWYCK.

Behelsende nu voorts 't postscriptum van d'E. Couper de dato 25 October: dat de gevlugte Mattarammers, die dagelycx by d'onse quamen overlopen, wisten te relateeren hoe alle de ingesetenen van de Mattaram den Vorst Anum Courat geerne soude willen toevallen, indien de Bagilleenders sulx niet verhinderde, dewelcke Pouger trouw geswooren hebbende stricke wacht hielden en besig waeren om een steene muur aen de oostzyde van de stadt tot aen 't gebergte toe op te maecken, preparerende hun voorts tegens allen aenval, zullende volgens hun gegeven ordre 't gemeene volck, die geen piecken voerden, de Hollanders by attacque met steenen tragten doot te gooyen;

in 't geberte van Grobogan, op een plaats Prawata genaemt, had sig seecker vrouwe voor Coningin van Java uytgegeven en eenen aenhang gemaect, waarvan zy conincklycke eere aengedaen wierd, al op een blinde hoope by haer eleczie elck ten minsten een gouverneur te sullen wesen, onder dewelcke wel 70 ten getalle waeren die 't lant overal doorliepen om de onnosele domme Javanen wat diets te maecken, daarvan er mede vyff stucx in papeclederen by den E. commandeur Couper waren gecomen, voorgevende dat se by de heer admirael Speelman op Japara waren geweest, en quamen nu den commandeur besoecken, met recommandatie den commandeur sigh wel bedencken soude eer hy den oorlogh tegens Pouger aenvingh, ende afgevraegt zynde uyt wiens last sy sulx quamen zeggen, repliceerde haer moeder hun 't selve gelast hadde, en die was zyn E. moeder oocq, vermits zy van een gelooff waren, en diergelycke visevaseryen meer, waerop Zyn Hoogheyt ordonneerde die lantlopers vooreerst van kant te helpen en dat nieuwe hoff van Prawata te verdestrueren;

voorts waren de Pangaresen ⁽²⁾ voor 's Comp^s. ontsaghelycke wapenen bevreest, maer buyten dien souden zy haer naer 't scheen om de magt des Sousouhounangs

(¹) Er staat: *inteycker*.

(²) Het marginaal extract zegt: *de Pougaresen*. Meer dergelyke fouten laten wij maar onvermeld passeeren.

weynigh ontstellen, sich wyders op de weyse van Troenadjaja behelpende met hier en daer brieffiens door 't land uyt te stroyen om aenhang en affval te zaeyen;

van Madura had men nader tydinge dat den nieuwen Troenadjaja alias Aria Wassingrana met zyne 4 vaertuygen van Balega naer Souminap was gezeylt, alwaer Jouda Nagara verscheenen zynde om hem van kaut te helpen, was Wassingrana, geadviseert van den ouden mandisen Mangojouda, met 60 man, daeronder 10 Macassaren, amock gespeelt, dogh waren soodanigh ontmoet, dat se met verlies van seven man de vlugt moesten nemen naer Panarokau, herwaerts Jouda Nagara deselve stint te vervolgen;

en vermits de discrepantien tusschen de twee Madurase grootgouverneurs, Tsacra Ningrat en Jouda Nagara, sterck weder begosten aen te groeyen, soo had Zyn Hoogheyt tot voorcominge van alle onheylen die beyde heeren ten eersten weder op- en by sig ontboden om alle questien en onlusten tusschen haer noghmaels by te leggen etc.

D'missive van d'E. Bartelse uyt Japara dicteert onder anderen eenlyck hoe den E. Jeremias van Vliet op de dagelycx klagten van Paccalongan en Candaël, dat zig daeromtrent eenige zeeschuymers onthielden, met een chialoup en 8 inlandsche vaertuygen, bemant met 194 coppen, soo Europeanen, Macassaren als Maleyers naer derwaerts was gesonden om die stropers op te soecken en te vernielen etc.; den schipper Dirck Thomasze, door den E. commandeur Couper van Wanacarta gedeporteert naer Japara gesonden, omdat hy den secretaris Joan Georg Briel in duel soude hebben geeyscht, wiert nu met desen bodem Bataviawaerts opgesonden, gelyck sulx en 't verdere by 't aencomende brieffbocck onder de quartieren van Java's Oostcust en Japara geextendeert staet te lesen, hebbende wyders gemelte jacht de Flaman van Macassar alhier aengebragt eenlyck de volgende goederen, namentlyck:

- 6 theyl Bornees staelfgout;
- 16 leggers clappusoly;
- 16 stux pistolen;
- 5 p^{re}. fyne snaphaenroers;
- 18 d^{re}. gemeene carrabeyns;
- 20 stux musquets, bedragende tesamen een somma van... / 2204 : 7 : 13.

Volgt nu de translaetmissive, door Radja Palacca van Macassar aen Zyn Edelheyt geschreven.

Desen brieff komt uyt een oprechte en zuivere genegentheyt nevens veele groete van den Koning Bony en zyne huysvrouwe aen den Heer Generael, die in grootheyt en hoogen staet verheven is; God de Heere wil hem gunnen een langh leven in dese werelt en dat zyn staet magh toenemen als die van den grooten Alexander op dezer aerden, amen.

De verscheyde giften van d'Heer Generael, die den capiteyn Jan Francen heeft medegebragt, zyn door myn met een gerust en verheugt herte wel ontfangen, maer ben te meer verblyd geweest, omdat den toleck

Patoutou tydinge bragt en zeyde den Heer Generael en zyn huysvrouw noch welvarende waren; de saecken en van wegen het gedoente tot Hoedjang Pandangh sal den capiteyn Jan Françen van hetgene hy gesien en gehoord heeft den Heer Generael kennisse geven, want van den tyt aff dat ick op Macassar ben gecomen tot nu toe isser niets uytgerecht.

Verders make aen den Heer Generael bekend dat den broeder van de Heer Generael nu seer swack was, alsoo hy na gissinge 10 dagen op Macassar geweest zynde, aen zyn neus letzel heeft gekregen dat zyn adem daerdoor niet can halen, maer eenelyck door zyn mondt uyt en ingaende.

Aengaende hetgeene aen de Comp^e. schuldigh ben wert tesamen vergadert en is door de lieden die deselve hebben genoten noch niet opgebracht, maer als het Godt belieft dat ick die penningen by den anderen hebbe, sal deselve dan aen de president op Macassar overgeven, en tot teecken van leven hebbe tegenwoordigh aen myn heer broeder niet anders te zenden als 2 slaven.

Geschreven op Bantoala, Dyngsdach den 20 October.

Heden ter extraordinary vergaderenge naer 't affhandelen eeniger saecken raeckende Sumatra's Westcust en 't approbeeren der jongste contracten, tusschen d'E. Comp^e. en verscheyde bontgenoten aldaer door de E. commissaris Laurens Pit de jonge geslooten, is wyders wegens seecker vermist casje schenckagiegoederen door ⁽¹⁾ de Coningen van Ziam en Tonquin, in den jaere 1678 te soeck geraeckt, als doenmaels met de Voorsigtigheyt nae Ziam gesonden wesende, verstaen 't selve te stellen in handen van den Achtbaren Raet van Justitie en den curateur ad lites te qualificeren sigh wegens den overleden schipper Ouwel Jansz daerin te mogen voegen, dogh met ordre dat deselve vermiste goederen ter monture van 4524 guldens incoops met een halff cento advance in 't geheel, 't zy hoe en door wie het zy, aen de Comp^e. sullen moeten werden voldaan ende vergoed, gelyck sulx en 't verdere by 't resolutieboek onder huydigen datum gespecificeert breder staet te werden gelesen.

12 d^e. 's Voormiddags zyn de brieven van de Coningen van Tidoor, Batchian en Bouton, op den 24 des voorleden maents per 't jacht Roemerswale met d'E. mayoor Isaacq Saint Martin van Ternaten en Bouton, mitsgaders noch een missive van den Coninck van Batchian op den 8 October passado alreede met 't jacht Sampson met d'E. Cornelis van der Duyn hier aengebragt, volgens 't besluit van eergisteren van boort gehaelt door d'E. sabandhaer Ocker Ockersze nevens de heeren mayoor St. Martin, Cornelis van der Duyn en Jacobus de Gheyn met den cassier Joannes Truytmans en onsen capiteyn van de Maleytze millitairen aen Zyn Ed^t. ter presentie van den E. secretaris deser vergaderinge Joan van Hoorn overgelevert. en daerbeyden oocq de geschencken van 2 loerys, 17 paradysvogels en 4 Papoese jongens van den Coninck van Tidoore, nevens een oude slaeff van den Coninck van Batchian en bezyden die oocq 4 stuxen krissen van de overgecomene

⁽¹⁾ Lees: voor.

5 Ternataensze heeren ostagiers, dewelcke op gisterenmorgen aen lant zyn gebragt geworden, met namen Prins Alam, capiteyn laut Rety en Quimelaha Marsaoly, weleke kritsen by Zyn Ed^t. syn aengenomen en bewaert, om na desen soodanigh het by de vergaderinge zal werden goet geacht aen deselve weder overhandigt off na bevindinge van saecken mede gehandelt te werden, werdende doen wyders op de gesontheit deser 3 Coningen eens gedroncken en inwylen van de comp^e. soldatesque, die naer gewoonte in 't geweer gerangieert stont, drie generale chergies en daerop oocq 9 canonschooten van de punt de Diamant gedaen, luydende de voorsz. brieven nae gedaene oversettinge uyt 't Ternataens en Maleyts in onse tale als hieronder volgt, en eerst die van den Coninck van Tidoore.

Translaetmissive des Conings Sayfodin van Tidoore aen Haer Ed^t. geschreven.

UEd^t. soon Kiay Tsily Sayfodin, soonszoon Kiay Tzely Ceram en alle de raadtsheren senden desen brieff uyt een suyvere oprechte genegentheynt met alle schuldige eerbiedigheyt aen onsen vader den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India tot Batavia. Wy bidden Godt, zyne propheten en engelen, dat zy haer willen gunnen een lang leven, geluck en zegen in dese werelt tot den dagh des oordeels.

Verders maecken de geheele zake aen onsen vader den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India in de stadt Batavia bekend. De reden waerom wy desen verlede mousson geen het minste antwoord op UEd^t. brieff hebben gegeven, is, omdat Radja Ternaty Amsterdam met den heer gouverneur Padbrugge te samen waren vertrocken, ende in Ternata geretourneert zynde isser verschil tusschen Ternaten en de Comp^e. geresen, maer Kiay Tzely Sayfodin heeft van haere beradinge niet geweten, en omdat de verleden mousson den brieff van zynen vader den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India niet heeft beantwoort, versoecke excus, alsoo totter doot toe sonder verstant sieck heeft gelegen, maer wanneer daarna onsen vader den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India den mayoor St. Martin, den commandeur Jacob Lobs, de oppercoopman de Geyn en van der Duyn hebben gesonden om de gelegentheynt van Ternata te ondersoecken, hebben wy het verschil tusschen Ternata en de Comp^e. eerst terdegen verstaen, doch uwen soon Sayfodin en soonssoon Kiey Chily Sera nevens alle de raadsheeren en grooten van Tidoor, welcke alle met de Comp^e. syn hier in de Malucca, soo UE. yets quaets van haer mogte comen dencken, neen geensints U zoon Sayfodin hier op Tidoor is wel, maer soo UE. dencken dat icq het met de Ternatanen hielde, dat is soo niet. Verders heeft den Heere Gouverneur Generael believe te gelasten, dat Gammalamma wederom by Kiay Tzily Alam soude gaen, 't welcq icq meede soo begeerde, maer wy maecken aen onsen vader den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend, dat ten tyde wanneer den overleden Radja Mandersaha noch niet was gestorven, den heer admiraal Cornelis Speelman in

Ternaten is gecomen; doen heeft Radja Mamdersaha sigh op 't casteel Orangie vervoecht en den admiraal Speelman tegens UEd^e. zoon Zayfodin gesecht, dat de Princesse Gammalamma met Kiay Tzily Amsterdam met Poetry Sagadaga soude trouwen, waertoe UEd^e. zoon en Radja Mandarsaha mede niet ongenegen zy geweest, doch doen Radja Mandersaha overleden was, heeft Kiay Chily Amsterdam Kiay Chily Alam met Gammalamma laten trouwen, en doen de Comp^e. met Ternaten in verschil quam te geraecken, hebben Gammalamma en Kiay Chily Amsterdam Kiay Chily Seram doen gelasten, dat zoude pangayen naer de negory Xula (zynde een plaats op Ternaten gelegen) off eygentlyck Rilla Tacomy, dat 2 negoryen zyn, om haer af te haelen en naer Tidoor te brengen. Soo nu Kiay Chily Ceram de vrouwe van Kiay Sily Alam gebroocken heeft, dat men hem doode, want hy een anders vrouwe misdaen heeft, maer Amsterdam heeft de trouw van Alam gebroocken, en daerom sal die misdaet t'zyner tyt door Amsterdam omtrent Alam moeten verantwoord werden. Dit alles sal onsen vader de Heer Gouverneur Generael, die wys en verstandig is gelyck het schynsel der mane en sonne, die de gehele werelt verligten, niet gebreecken te connen begrypen. Verders schoon dat Kiay Chily Seram nu volgt zyne begeerte omtrent Gammalamma en dat hy daerom sig met Kiay Chily Amsterdam voege en yets tot nadeel van de Comp^e. bedryven zoude, gantsch niet, dat can niet zyn, en soo men daerom seggen off hem naegeven wilde dat hy onder de begeerte off om de wille tot een vrouw sig met Ternaten vermengen en soodanigh haer gedoente navolgen zoude, neen, en wy versoecken dat onsen vader den Gouverneur Generael en alle de Raaden van India dat niet gelieve te gelooven, en 't is goet dat het eylant Tidoor soo niet doen en sal (denoterende dat zy het ten quaden eynde met de Ternatanen niet en sullen houden), en wat aengaet de Papouwers, dat die Comp^{ea}. volck steelen is de waerheyt, wy hebben haer daerover oocq terechtgesteld en met de dood gestraft, alsmede by tyde van den gouverneur Robbertus Padbrugge haer eens opgelecht om te betalen, en nu syn wy met de heer gouverneur Padbrugge noch besig de schuldige op te soecken. Daerom versoeckt u soon aen zyn vader de Gouverneur Generael ende de Raaden van India vergiffenis off eygentlyck vooralsnoch om excuse, en tot een teecken van leven soo heeft u soon aen zyn vader de Heer Gouverneur Generael voor dees tyt niet anders te senden en te presenteeren als 16 geele paradysvogels, een Coningh van deselve, dat is seventhien, en noch 2 swarte, maecken tesamen 19, 2 moye loerys die alreets geleert zyn, en 4 moye Papouse jongens die welgemaect en glat zyn, waervan 3 wat meer als 6 span lang zyn en een van 6 span, zynde van geen waarde en die niet te pas comen maer gelyck een langh gewasch, off op zyn Tidorees, gelyck een nalenale dat zyn bloempje op de wegh valt, waarop niet en gelieft te zien, maer als vader, zoon, vrunt en bekende tot een teecken van een zuyver oprecht herte aen te mercken en niet te versmaden.

Translaetmissive, in 't Maleyts geschreven door d'Koningh van Batchian aen den Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael ende de Raaden van India, ontfangen tot Batavia den 18 October anno 1680.

Den brieff nevens alle 't geschenck, die den Gouverneur Generael en alle d'Raden van India uyt een suyver oprechte genegentheyte hebbe gelieven te senden, heeft UE^s. zoon met vreugde wel ontfangen, waerinne vermelt staet alsdat ick van herten misnought was. 't Is soo de waerheyt, omdat den gouverneur van de Molucco gesonden hadde om de clappushoomen van myn lant te doen omcappen, dog daer zyn veele gouverneurs van Malucco geweest, maer hebben sulx in Batchian nooyt noch niet gedaen, soodat ick op de rivier Lompay in een bedroeffde staet moet wonen, daer en zyn geen nagelen ende clappushoomen omgecapt. Verders heeft de Comp^e. gesecht, dat se de clappushoomen zouden betaelen, doch dat en is niet geschiet en daerom maeck ick myn hert bekend en open voor den Gouverneur Generael en Raaden van India. Voorts isser gesecht dat de Comp^e. voor het eylant Ouby soude betalen 400 rd^s. en voor de waerde der nagelen 80 rd^s. off in 't geheel 500 rd^s. alle jaeren (nu volght het woort Bigimana en moet hier verstaen worden) hoedanigh den gouverneur Padbrugge mede heeft willen betalen 700 rd^s., dog ick en heb het niet begeert maer 1000 rd^s. jaerlycx begeeren te hebben. want die 5 eylanden zyn myn waerdig en van nuttigheyt om haer cost- en vrugtbaerheyt voor onse levensmiddelen, 't welck ick versoecke dat myn vader gelieft te weten, en dat ick noch hande noch voete meer hebbe, off eygentlyck daermet willende te kennen geven dat ick nu sonder volck en onderdanen ben. Verders zent u zoon aen synen vader den Heer Gouverneur Generael en Raden van India een bas, die versoecke vergoten off zonder camer met een kurck in plaats gesonden mag werden. Myn vader heeft my gelast van dight by 't casteel te wonen, dat ick drie daege tevooren eer den mayoor is gecomen hadde gedaen. Tot teecken van leven hebbe aen myn vader niet anders te senden als 1 jonge.

Volgt nu het translaet van het nader brieffie, door den Coningh van Batchian aen Haer Ed^s. geschreven en den 24 des voorleden maents als gesegt met de jagten Romerswael ontfangen.

Desen brieff uyt een suyvere oprechte genegentheyte van UE^s. vader, die een kleen brieffie en een stuck nevens een jongen heeft gesonden in handen van den commissaris van der Duyn in het schip de Sampson.

Eyndelyck volgt noch het translaetbrieffie des Conings van Bouton aen Haer Ed^s. geschreven, per de E. mayoor Saint Martin.

Desen brieff uyt een suyvere oprechte genegentheyte, die onverbrekelyck sal blyven, van UE^s. vrund Paducca Siry Sultan tot Bouton comt aen zyne vrinden den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India, die Godt de

Heere voor alle peryckel deses werelts wil behoeden, en haer staat en grootheyt meer en meer laten toenemen, in hare gedoente helpen en geluck geven tot in der eeuwigheyt, die soo boven als beneden wints over hare oprechtigheyt en goedertierntheyt werden beroemt. Godt de Heere wil haer verders gunnen een lang leven op deser aerden.

Verders make aen myn vrunden den Heer Gouverneur Generael en de Raaden van India bekend, dat UEd^{ns}. vrund Paducca Siry Sultan Zayfodin op den 29 Juny is overleden, die verleden jaer gesanten aen zyne vrunden den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India heeft gesonden, die niet verder zyn geweest als op Macassar ende vandaer wederom herwaerts gecomen, maer nu maecke aen myn vrinden den Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India bekend, alsdat UEd^{ns}. vrund Paducca Ziry Sulthan van meyninge is geweest om van dese mousson naer Jaccatra te senden, maer sulx en heeft niet connen geschieden, omdat Bouton het ongeluck is overgecomen dat UEd^s. vrund Paducca in den Heere is ontslapen. Verders soo heeft UEd^s. vrund Ziry Maradja Sepatty met alle de raadsheeren, capiteyn lauot, den rechter, de grooten en alle de coninxkinderen goetgevonden dat UEd^s. vrunt Paducca Radja Bawabley in plaetze van Paducca Siry Sultan Saynaydin Koningh van Bouton soude wesen. Noch maecke aen myn vrinden de Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekend, dat wanneer mayoor St. Martin tot Bouton was gecomen, heeft UEdelhedens Prins Paducca Ziry Zultan van Ternaten geschreven en seer vrindelyck versogt dat hy nae de onderwysinge van zyn grootvader Paducca Ziry Sultan tot Bouton wilde luysteren en 's Comp^s. seggen navolgen, maer Paducca Ziry Sultan van Ternaten heeft na 't seggen van UEd^s. vrind Paducca niet willen luysteren. Wat sal men nu doen? alsooder tevooren gecontracteert is, dat Ternaten, Bouton en de Comp^s. geduuriglyck tot den dag des oordeels met den anderen in vrundschap zouden leven, maer nu can UEd^s. vrund Paducca zig over het gedoente van Paducca Siry Sultan van Ternaten niet meer beraden. Vorders maecke aen myn vrinden den Heer Gouverneur Generael ende alle de Raaden van India bekend van wegen het quaat bedryff van Radja Tambuko, dat hy aen UEd^s. vrind Paducca Ziry Sultan heeft gedaen, want hy heeft naer gissinge 200 menschen dootgeslagen en genomen, maer wete niet off Radja Tambuko in dit bedryff met Paducca Ziry Sultan van Ternaten heeft beraden ofte niet. Dit is de saecke. Voor dees tyt heeft Paducca Ziry Sultan van Bouton aen zynen vrund den Heer Gouverneur Generael tot een teecken van een zuivere oprechte genegentheyt niet anders te senden dan een jongen, welcke niet en gelieft te versmaden.

's Avonts verseylt van hier noch tot een laeste expresse besendinge deses jaers naer Sumatra's Westcust 't jagt de Zyp, medenemende een missive van Haer Ed^s. aen den heer commissaris Laurens Pit de Jonge ende den raat tot Padang,

op heden geteeckent, verselt met alsulcke bylagen en van soodanigen inhoudt als by 't affgaende brieffboeck en verbael can werden beoogt, hebbende wyders gemelte bodem van hier totte negotie, goudmyne en verderen omslag affgevoert de volgende coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

- 164 packen diverse cleeden en lynwaten;
- 12 lasten Souratse tarwe;
- 90 lasten sout;
- 20 vaten vlees;
- 20 vaten speck;
- 20 leggers arack;
- 1 halve legger Hollandse azyn;
- 2 halve amen brandewyn;
- 6 halve amen olyvenoly;
- 12 potten Bengaelse boter;
- 2 d°. Bengaelse lynoly;
- 10440 ₤ cust claverstael;
- 4055 ₤ diverse spyckers;
- 160 kippen londt;
- 1 metale mortier;
- 1 ysere d°.
- 200 stucx baye plancken;
- 10000 ₤ buscruyt;
- 1 p°. fyn nieuwmodese laken;
- 5 kisten met medicamenten, voorts noch verscheide gereetschappen, schryfftuygh, equipagie- en andere ongetaxeerde goederen, bedragende met de ongelden een somma van..... f 54957:10:13.

Aengesien den regerende Coninck van Bantam door den tolck Huyg Boey heeft doen versoecken dat 2 Comp°. vaertuygen mogten derwaerts gesonden werden, om nevens eenige der zyne in de Straad Sunda tusschen dit en Bantam tot beveylinge van 't vaerwater te cruyssen, soo is heden ter ordinary vergaderingh verstaen de fregatjens de Kat en Kater derwaerts ten dien eynde te zenden, alsmede voor Zyn Hoogheydt 2 geeytschte honden, 10 picols lont en een passe voor een zyner vaertuygen na de Oostcust van Java, doch 't verder versoeck van bassen en kleene metale stuckjens te excuseeren; ende nadien er oock 5 fugative slaven van Bantam werden gereclameert, soo is goetgevonden deselve in recompense van Zyn Hoogheyts beleeftheyt in 't terughstieren van 2 onser matroosen hem oocq over te senden, onder conditie dat den eygenaer derselver de uytgeschoote penningen, waervoor deselve alhier vercocht zyn, alvorens sal hebben te rembourseren.

Wyders is oocq gearresteert den luytenant Willem de Ruyter met 40 Nederlandse en 40 swarte soldaten naer Tanjongpoura te senden om ons outbacken guarnisoen aldaer niet dese nieuwe militairen te doen verwisselen, en nog geresolveert op het versoeck der broederen diaconen, den in den ketting gaende chirurgyn Jan Schoenmaker van Gluckstadt uyt zyne bannissement over 't quetsen van

een perzoon in Bengalen voorgevallen weder te largeeren en te ontslaen, mits betalende twee hondert rd^s. aen den armen deser steede tot een boete, en dat wyders voor onbequaem sal moeten repatrieren.

— Soomede is seecker Chirribons ingeseten gemelte Koekami op de reclamatie van des Sultan Sopoos gesanten uyt de ketting verlost, omdat hy eygentlyck een Chiribons onderdaen zy en gene stucken off bewysen te zynen lasten vandaar overgesonden off vandaer overgebragt waren.

Ende vermits de 4 geraamde eerste retourschepen naer 't vaderlant van desen maent nog vastgesteld zyn te laten vertrecken, soo is nu oocq goetgevonden als admirael en gesaghebber daerover te verkiesen den Heer Rykloff van Goens de Jonge, Extraordinaris Raat van India en out-gouverneur van 't eylant Ceylon, die dan de vlagge van de groote steng op 't schip de Burg van Leyden voor de presidiale camer van Zeelant sal voeren, mitsgaders de 2de vlagge den equipagiemeester Jacob Geus op 't retourschip China voor de camer Amsterdam, gelyck sulx alles breder by 't resolutieboek onder huydigen datum ampel gespecificeert.

14 d^e. 's Naermiddags gewert ons per Javaens vaertuygh van Bantam een briefie, door den resident Willem Caeff aen Haer Ed^e. geschreven in dato 12 deser, meldende:

dat vandaer met Compagnies passe naer Chirribon vertrocken waere drie coninxvaertuygen, die nog van 2 diergelycke oorlogsprouwen, alle onder opsig van den Kiay Damang Singawiprama, naer Chirribon stonden te werden geconvoyeert om 's Coninx uytstaende schulden volgens hun voorgeven aldaer in te manen, alhoewel de gerugten liepen sulx ten principalen geschiede tot affhalinge der 2 jongste Pangerangs off Zulthans van Chiribon, indien zy hun genegen mogten toonen naer Bantam mede te gaen, als wesende het zoontje van den middelsten Prince alreede aen 't Bantamse hoff;

seecker Batavias vaertuygh, met 6 Mardykers en 7 à 8 slaven van Samarang in de Straet Sunda gearriveert zynde, was aldaer van een Maccassaers vaertuygh, met eenig dier natie bemant en den Bantamsen Pangerang Joegja toegehorende, overvallen, de Mardyckers gemassacreert en 't vaertuygh en slaven tot Bantam publyck opgebragt etc^e.

15 d^e. Den Heere Ordinaris Raet Dirck Blom, den 25 July des voorleden jaers met 't schip Azia in die character uyt het vaderlant alhier aengecomen en nu een tyt lang seer swack en aen een teerende sieckte bedlegering geweest zynde, is heden in den nanacht tusschen 1 à 2 uyren hier binnen 't casteel in den Heere komen te overlyden.

Den coopman Herbert de Jager, met 't schip de Vrye Zee van Palliacatta in de Straat gearriveert zynde, compt desen middagh per een roeychialoup van ontrent 't eylant Amsterdam aen lant met een missive, door den heer president Willem Carel Hartsinck en den raat in 't casteel Geldria tot Pallacatta aen Haer Ed^e. des voorleden maents geschreven, verselt met verscheyde bylagen en behelsende kortelyck 't volgende nieuws:

den handel bleeff tot Portonovo alsnoch toenemende en schepte men goede hoope dat sulx noch stinde verbeterd te werden;

den veltheer Ragenado Pandito had d'onse versogt om de ontslaginge van den Malacxen thol voor zyn scheepje, tot Portonovo zeylreet leggende om derwaerts te stevenen;

den Engelsen capiteyn Willem Ally, waarvan op den 2 deser vermeld staet, was den 17 October van Portonovo naer Aetchin vertrocken met 50 lasten zout en 750 packen cleeden, en desselfs tweede, Benjamin Reves, met 5 zyner landsluyden op Portonovo verbleven, by sich houdende een capitael van noch ontrent 30 duysent rd^s. om daervoor lynwaten in te coopen; oocq soude denselven Ally van voornemen wesen om dese voyagies van jaer tot jaer te vervolgen, ten welcken eynde hy oocq door bedeckte schenckagies van gemelte regent Pandito een firman soude hebben verkregen om een huys op Coereloer off Portonovo te huuren en zyn handel daer als de Portugeesen te mogen dryven etc.;

den hooftpagter der Carnatische landen Lingosie Sangrasoe, over 't afsetten van den Palliacatzen visiadoor seer t'ontvreeden geweest zynde en daerdoor een party guinees lynwaet, 't welck 's Comp^s. coopluyden binnen 's lants versamelt, gearresteert hebbende, had zyn misnougten na verloop van eenigen tyt nu laten vallen, dog dien onwil weder tegens d'Engelsen tot Madraspatnam gekeert hebbende, met 't ophouden harer goederen soo verre geconstringeert, dat se een schenckagie van 1500 pagoden hadden moeten opbrengen en belofte doen van jaerlycx daerby te continueeren, aler hy die goederen had willen loslaten;

den Rycxcanzelier Madoena toonde zig noch genegen tot d'E. Comp^s., hebbende op de gedaene clagten aen 't Golcondase hoff onse cauris off koelydragten, door den habeldaer tot Marsepour aengehouden, weder doen largeeren etc.; van Trancquebare was tot Masulipatnam aengecomen een paera off vaertuygh toebehorende de Deense Comp^s. met 515 packen peper, 't welck sonder yets medegenomen te hebben naer Visiapatuam voortgezeylt was; noch waren er 2 particuliere scheepjens van Masulipatnam naer Pegouw en Tanassery vertrocken met 82 packen cleeden en andere goederen;

met Comp^s. negotie ter custe was 't naer wensch gegaen, alsoo dat de Cormandelse hooftnegotieboecken op ultimo July deses jaers waren gesloten, alle ongelden affgetrocken, met een suyvere overwinst van f 816250, gelyck sulx en 't geene verder de negotie is raeckende by 't aencomend briefboeck en verbael in 't breede can werden affspeculeert.

16 d^s. 's Namiddags comt alhier ter rheede te arriveeren 't schip de Vrye Zee direct van Palliacatta, zynde de papieren daarmede ontfangen door den coopman Herbert de Jager, op ordre vanhier daarmede overgecomen, op gisteren reets aengebragt en ontfangen, alwaer oocq den inhoud eenigsints staat aengehaelt, hebbende wyders gemelte bodem tot inladinge de volgende cleeden en coopmanschappen medegebragt, als te weten:

in 't schip de Vrye Zee van Palliakatta:

821 packen diverse cleeden;

14 — roggevellen;

1 packje met 2 stucx monstercleeden;
 1 packje met koussens en gaaren;
 9407 ƒ diverse spyckers;
 245 stucx arduyne vloersteen;en;
 2 paer molensteen;en;
 21287 ƒ salpeter;
 6668 — hoepyser;
 100 gros garenknoopen, bedragende tesamen met de
 ongelden..... f 232989 : 18 : 15;

item van Nagapatnam:

41 packen diverse cleeden;
 10 packen roggevelen, bedragende met malcanderen f 13356 : 7 : 13.
 Monterende 't geheele carguasoen, met 't schip
 de Vrye Zee aengebragt..... f 246346 : 6 : 12.

Den heer Dirck Blom zaliger gedachte, Ordinaris Raat van India, president van Heemraden etc^e., op gisterenmorgen voor den daegeraet nae een langwylige ziekte in den Heere gerust zynde, gelyck hiervooren genoteert staet, wert alsnu desen avont omtrent 6 uyren in de Nederlandsche kercke hier ter steede Batavia statieus ter aerde gebragt op de naervolgende maniere:

vooruyt trock de comp^e. militairen dese Casteels, ten meerendeele met rouwsluyers verzien, werdende opgevoert door den capiteyn Hans Georgh Mults; daerop volgden:

2 trompetters te voet en cort daeraen de ornamenten een voor een, als te weten:

eerst 't wapen van zyn Ed^{le}., zynde 3 ter halver steel affgeknipte goutbloempjens in een azure velt, werdende gedragen door den eersten oppercoopman dese Casteels Nicolaes Bauckes;

't helmet, verziert met een swarte stutspluym, door den capiteyn Willem Hartsinck;

de handschoenen aen 't boveneynde van een drie voeten lange swarte stock, door den capiteyn Francois Tack;

de spooren mede soodanig omhoog gedragen door den E. Abraham van Riebeeck, ordinaire lidt in den Achtbaren Raat van Justitie;

't rapier in de scheede door den capiteyn Harman Egberts, yder met een rouwmantel bekleet, daer voorts op volgde:

't lyck met een swart laeckens kleet overdeckt en soo voor als agter en terzyden met aght van zyn Ed^{le}. wapenen behangen, werdende gedragen door 24 gequalificeerde, als 8 coopluysen, 8 schippers en 8 militairen officiers, namentlyck:

Mattheus van Luchtenburg;

Michiel Baelde;

Joannes Cops;

Jaques van Ceulen;
 Hendrick Krudopp;
 Willem Bastink;
 Everhard van der Schuyr;
 Joannes van Heden;

schippers:

Doede Star;
 Hendrick Geus;
 Meyndert Pruys;
 Leendert Muts;
 Sivert Roos;
 Carsten de Gilde;
 Huygbert de Gruyt;
 Leendert Rus;

luytenants:

Willem de Ruyter;
 Joannes Struys;
 Philip Mayde;
 Augustyn de Molyn;
 Pieter Wolff;
 Fredrik Pols;
 Jacob Heysselbergh;
 Hans Ments.

Terzyden van het lyck gingen in den rouw gekleet zyn Ed^{le}. twee lyffschutten met omgekeerde vuurroers;

agter het lyck volghden de vrunden by paaren als:

d'E. advocaet fiscael van India Gualter Zeeman;

d'E. waterfiscael Pieter Paauw;

den borger Pieter Mortier;

den ondercoopman Pieter Silvius;

den adsistent Wouter Siebens;

den coopman Hendrick Canzius;

d'Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman;

den coopman Jacob van Dyck, lith in den Achtbaren Raat van Justitie;

d'E. Jacob Does, weesmeester;

d'E. Jacob van Dam, secretaris van Heeren Schepenen, yder met een lange rouwmantel, waerop dan verders in ordre by paaren gingen:

Syn Edelheyt den Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens;

d'E. Heer Balthazar Bort;

d'E. Heer Anthonio Hurt;
 d'E. Heer Willem van Outhoorn;
 d'E. Heer Pieter van Hoorn;
 d'E. Heer Joannes Camphuys;
 d'E. Heer Frederick Lambertsz Bent;
 d'E. Joan van Hoorn, secretaris;
 den Achtbaren Raadt van Justitie deses Casteels;
 't Eerwaerde Collegie van Heeren Scheepenen deser stede;
 den tweden oppercoopman deses Casteels, d'E. Jan Parvee;
 d'E. equipagiemeester Jacob Geus;
 d'E. Jacques de Bucquoy, boeckhouder generael;
 d'Eerwaerde broederen predicanten;
 d'heeren weesmeesteren;
 d'commissarissen van huwelycx en kleene saecken;
 d'boedelmeesteren der Chinese en andere vremde sterffhuysen;
 d'E. Emanuel Bornezee, opperhooft van 't zoldycomptoir;
 d'E. Ocker Ockersze, sabandaer en licentmeester;
 mitsgaders voorts alle commandeurs, oppercoopl., coopl., ondercoopl.,
 adsistenten, burgers, Chinesen etc^a.

's Avonts compt alhier van Palimbang te arriveeren 't schip de Eendragt met een missive, door de residenten Pieter van der Vesten en Willem Sabelaer aldaer den 30 October jongstleden geschreven, behelsende onder anderen 't volgende nieuws:

den oorlog tusschen Palimbang en Jamby scheen nu eerst ernst te werden, aengezien den Sultan Ratou alreede 25 à 30 backaleyvaertuygen na beneden de rivier had afgezonden, en die in corten van meerder stinden gevolgt te werden; insgelycx waeren 2000 bovenlanders na de rivier Lalang opgesonden, om den Jambinees alsoo te lande en te water te bespringen;

en alhoewel besondere geruchten van desen oorlog uytgestrooyt werden, als soude sulx maer uyt policie geschieden om de brandstoockers in de val te krygen, temeer gerugt wiert, Palimbangse grooten met den Jambinees heymelyck correspondeerden, soo nogtans had men van Jamby advys, dat den Sultan Anum aldaer zynen vyandelycken buurman met den degen in de hand verwagte en gereet was hem te ontfangen, en oocq reets verscheyde dorpen onder Palimbangh gehoorende geruineert, de inwoonders eensdeels verdreven en andere gevangen genomen, mitsgaders de 2000 Palimbangers, hiereven genoemd, met 500 man der zyne opgeslagen en verjaegt, en voorts noch veele inwoonders uyt de peperlanden nae hem gelockt hadde;

met den peperhandel ging het tot Palimbang noch naer wensch, maer tot Jamby stint deselve door desen beroerten still;

den Jambysen Sultan Anum was van voornemen een anbassadeur aen Haer Ed^a. na Batavia ten eersten aff te vaerdigen, gelyck alles breder by 't aencomend briefboeck en verbael zy te lezen, hebbende gemelte schip den Eendragt wyders beladen geweest met de volgende peper en andere goederen, als te weten:

800000 R swarte peper;

3600 stucx cadjangsmatten;

1000 bossen bintrottangs, bedragende tesamen met d'ongelden een somma van / 102483:4.

's Avonts comt hier noch direct van Makassar aen te landen de chialoup Japara met een missive, door den heer president Jacob Cops en den raad ten casteele Rotterdam aen Haer Ed^{le}. den 29 October jongstleden geschreven, behelsende, dat Radja Palacca onsen president binnen 't casteel Rotterdam tot verscheyde malen was wesen besoecken, gelyck zyn E. oocq tot 2 maalen toe de wedervisite op Bontuale aen Syn Hoogheyt Palacca gegeven had, en Zyn Hoogheyt aengenomen in korten met den E. capiteyn Ploen selve na Maros te gaen en te besorgen om de binnenrevier, waerdoor die landen in den droogen tyt bevoigtigt cunnen werden, weder te doen repareren; Zyn Hoogheys accident in de neus wierd door onse chirurgyns geneeselyck geoordeelt, en waertoe eenige medicamenten van Batavia expres alsnu geëyscht wierden;

Radja Tampang en den afgesetten gevlugten Coning Bellenipa bevonden sig aen 't casteel, en stonden de verdere Mandaerse Koningen mede af te komen om 't beste van hun lant met den anderen te overleggen, en soude Radja Palacca gaerne sien dat Bellenipa weder herstelt mogt werden, 't welck nogtans al zyn swarigheden scheen te hebben;

de galarangs off coninxkinderen van Goa, die men naest aen 't casteel hadde doen huysvesten, waren mede binnen verscheenen, hun genegen tonende met haren Koning Sadrebone sig te versoenen, en die men alsdan weder soude tragten binnen Goa metterwoon te doen keeren;

des Comp^{es}. visiateurs der Tockabesseys eylanden volgens jaerlycx gebruyck waren den 15 October van Bouton op Macassar terughgekeert, hebbende 207 notehoopen op de eylanden Caydiepa en Wancke Wanche uytgeroeyt;

die van Toadjo, eenigen onwil tegens haren Koningh opgevat hebbende, hadden denselven afgeseth en een ander buyten eenigen voorkennisse van d'E. Comp^e. in plaats vercoren, 't welck men echter vermeende niet buyten reden van Radja Pallacca geschiet te zyn etc., gelyck sulx en 't verdere breder by 't affgaende brieffboeck en verbael onder 't quartier Maccassar kan werden gezien.

17 d^e. Agtervolgens 't besluit, op 11^e deser genomen, soo wert heden in alle de kercken deser stede volgens out gebruyck tegens Woensdag aenstaende den bedendag voor de gereetleggende retourschepen van de predikstoelen affgecondigt.

Aengesien het scheepje van den borgercapiteyn d'E. Abraham Struys door des commandeur Coupers last tot Samarangh aengehaelt en de goederen gesequesteert geworden zy, ende dat de opperhooffden tot Japara volgens hun advys van 4 deser met den vercoop dier goederen niet hadden derven voortvaeren, en daerom de nader ordre van den commandeur Couper soude werden afgewagt, soo is op heden een brieffie door den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman op 't versoeck van gedachte E. Struys derwaerts aen den oppercoopman Cornelis Bartelsz Marchier en raad tot Japara afgegaen, behelsende dat zy opperhooffden

met den vercoop dier gesequestreerde goederen op de beste maniere tot desselfs meeste profyt tot Japara en Sammarang souden hebben voort te varen, opdat soowel de Comp^e. als den E. Struys daerinne niet wierde vercort, werdende de sorge daarvan den E. Bartelsen aanbevolen etc., gelyck by 't affgaende brieffboeck onder 't quartier Japara can werden gelesen.

18 d^o. Even voor den dageraat verschynt te deser rhee de uyt ons lieve vaderlant over Caep de Goede Hoop 't schip Africa, voor reeckening van de camer Amsterdam van voor Hellevoetsluys den 26 May deses jaers onder den schipper Marten Wiltvanck en d'ondercooplyden Willem van Doeyenburg en Joannes Verhaven in zee gelopen met 345 coppen, te weten: 204 zeevarende, den predicant D^o. de Vonk, 141 militairen en 7 bergwerckers en 3 vrouwen en 3 kinderen, wesende den 30 September aen de Caep gecomen en primo October van daer in comp^e. der scheepen Honsholredyck voor Zeelant en Java voor Enckhuysen weder herwaerts gezeylt, naerdatt altoorens 6 matroosen en 9 millitairen aldaer aen lant gegeven en weder 17 krygers en 6 zeeluyden van lant overgekregen hadden, zynde geduurende de reyse d'opperstierman, 4 soldaten en 3 matroosen overleden, sulx hier in 't geheel noch te lande brengt 200 zeevarende, 129 militairen, 1 predicant en 7 bergwerckers, tesamen 337 gesonde gegagieerde dienaren, en bovendien noch 3 vrouwen en 3 kinderen. De patriase papieren, daermede aengebragt, bestaen in een generael brieffie, door d'Ed^{le}. Heeren XVII^{en} uyt Middelburg aen de Hooge Regeringe van India alhier geschreven, van dato 2 Maert jongstleden, item een particuliere missive door d'Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam van dato 29 April, mitsgaders nog een nader origineel brieffie door speciaele gecommitteerde Bewinthebberen uyt Amsterdam de dato 15 May, alle aen Haer Ed^s. geschreven, spreekende 't laeste van den Sillidase goutmeynen op de Westcust van Sumatra, nevens verscheyde andere documenten en papieren meer, bestaende voorts het aengebragte voor den omme slag in India met gemelte bodem in de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

- 195800 guldens aen contanten;
- 313 $\frac{1}{4}$ @ phelpen diverse;
- 26 p^s. sergies de loudre;
- 124 p^s. croonrassen;
- 126 p^s. perpetuanen;
- 162 p^s. diverse laeckenen;
- 24 halve pieces Camerix douck;
- 30 p^s. diverse castoorhoeden;
- 4 leggers en 8 amen Rinse wyn;
- 100 halve pypen mom;
- 3 halve amen wyntint;
- 170 vaten speck;
- 34 grofftonnen vleesch;
- 9 smalttonnen geroockte tongen;

7 kassen met gedruckte boecken;
 150 stucx pennemessen;
 5000 stucx schachten;
 60 gesorteerde anckers;
 25 vaten harpuys;
 60 hoet smeecoolen;
 150 caliber musquetsen;

160 bandeliers, voorts nog verscheyden ander geweer, een goede quantiteyt medicamenten en equipagiegoederen, bedragende tesamen met de 200 realen Spaens gelt een somma van f 290766:8:8.

Met geciteerde schip Africa hebben noch besyden de voorenstaende patriase papieren van Caap de Goede Hoop ontfangen een cleen origineel brieffie de dato 29 September mitsgaders noch een copie de dato 10 desselven maents, waarvan de origineele tot nog toe niet zy ontfangen, beyde door den E. commandeur Symon van der Stel en raat aen de Caap aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende niets besonders nodig hier aen te roeren als dat alles aldaer noch in goeden stande was en men groote hoop hadde tot den landbouw, de voortteeling der medicin- en moeskruyden etc., gelyck sulx by 't aencomend briefboeck breder staet ingeschreven, zynde noch van gemelte Cabo ons mede geworden een copiebriefie, door d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam aen de heer commandeur van der Stel en raat aldaer geschreven de dato 10 May deses jaers nopende eenige particuliere goederen, die in een fregatje soude gescheept zyn en gedestineert volgens 't voorgeven na Curacou in de West Indies, nevens een memorie dier goederen daer annex, met presumptie dat se ter contrarie met d'eene off d'ander bodem soudén wesen na herwaerts geschickt, om die te agterhaalen.

Desen voormiddag wert den aengestelden bedendag, tegensaenstaende Woensdag over de retourvloot te celebreren door den heer advocaet fiscael van India Gualter Zeeman en gecommitteerdens uyt de Justitie van de puyn voor het stadhuys hier ter steele afgecondigt.

Ingevolge van 't geresolveerde in Raade van India op den 12 November om ons guarnisoen tot Tanjongpoura met nieuwe militairen te doen verwisselen, vermits uyt de successive ontfangene brieven vandaer bespeurt zy dat de daer remorerende Nederlandsche soldaten seer outbacken en veele met siecktens gequelt waeren, soo gaet ten dien eynde van desen avondt over den landweg naer derwaerts den luytenant Willem de Ruyter met 40 Nederlandse en 40 inlandse millitairén nevens oock den inlants luytenant Aly en syn vaendrig Boytotto onder desselfs gesagh omme deselve tot Tanjongpoura te laten verblyven ende met al de aldaer present synde militie soo Nederlanders als inlanders die om te marcheeren bequaem zyn metten eersten over lant herwaerts terugge te keeren, sullende de impotenten te water volgen, dog den vaendrig Jan Bervelt, den inlants luytenant Aly en syn vaendrig Boytotte daer nog continueeren etc^e., nemende gemelte luytenant de Ruyter mede een missive, van Haer Ed^e. aen den vaendrig Jan Bervelt in de veltschans aldaer geschreven en op heden geteekent, van soodanigen inhoudé als hierboven en by 't affgaende

briefboeck breder staat te beogen, en onder anderen dat voornoemde de Ruyter staende zyn aanwesen gesag aldaer sal hebben.

19 d°. Heden voor de middag wert ons door Dain Sicela en Kara Tekou, affgesondene van Crain Bissee, met eygen inlants vaertuyg toegebracht een Malleyts brieffie, door denselven Crain Bissee uyt Chirribon aen Haer Ed°. geschreven en gedateert den 16 deser, 't welck na gedaene translatie in onse tale bevonden zy van volgende teneur.

Translaetmissive, in 't Maleyts door Crain Bissee uyt Chirribon aen Haer Ed°. tot Batavia geschreven.

Desen brieff uyt een geheel oprecht en suyvere genegentheyt nevens veele groete by dag en nagte van Crain Bissee, die wil God brengen by den Gouverneur Generael, welcken in grootheyt en hoogen staat verheven en zeer wys en verstandig is om alle saecken soo te water als te lande te bestieren, wiens deugdelycke naem daerover in alle landen beneden wints geroemt wert, die oock seer stout en kloeckmoedig is in den velde des oorlogs, dat alle zyne vyanden bevreest en na haren adem moeten snaaken wanneer sy maer van zyne daden comen te hooren. God de Heere wil hem, zyne huysvrouw, kinderen en gantsche huysgezin gunnen een lang en voorspoedig leven in dese werelt, opdatter een schaduwplaetse mag zyn voor alle plaetzen hier benedenswints, want hy is oprecht en goedertieren van beradinge over alle zaaken der arme en nooddruftige. Oocq comt myne veele groete aen alle de Raaden van India, die God de Heere mede wil gunnen een lang leven en geluck in dese werelt.

Verders geve my over aen de E. Comp°. en make aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekend alsdat icq op den 27 October veele quaaide woorden hebbe gehoord die tegens den capiteyn Jochum Michielsze souden gesecht syn, alsdat Crain Bissee's wille was om tegens de Comp°. op te staen. Daerom heb ick op 29 October schipper Frans en den vaendrig van der Meer laeten roepen en tegens haer gesecht dat icq gehoord hadde tegens den capiteyn soude gesecht syn dat icq tegens de Comp°. wilde opposeren, en off zy broeders mede gehoord hadde sulx ofte niet, waerop den schipper en vaendrig zeyde: ja Koning, wy hebben het mede gehoord; en door my wederom gevraegt zynde van wie, andwoorden: den capiteyn heeft het ons bekendgemaect, namentlyck dat Dain Sitoudjou tegens hem soude hebbe gesecht, Crain Bessee anders van beradinge was en sigh tegens de Comp°. wilde stellen, en dat Dain Matara 't selve mede bekend was. Voorts zeyde de schipper ende vaendrig tegens my: Radja, de reden waerom den capiteyn het seggen aen Radja niet en heeft bekendgemaect is, omdat hy geen volck by hem heeft gehadt, en wanneer 't selve tegens Crain Bissee bekend hadde gemaect, soude Crain Bissee Dain Sitodjou hebben laten roepen en hem sulx afgevraegt, en indien hetselve

negeerde, soude icq niet op leugens bevonden zyn? omdatter niemant was geweest die sulx van hem hoorde als icq alleen, 't geene de schipper en vaendrig zeyde de reden waren waerom den capiteyn het aen de Heer Coning niet hadde bekentgemaect; en op denselven dagh naermiddag heb icq Crain Panaragan, Dain Mengimba, Dain Menjampa en Kare Tekou nevens den schryver Ismael naer den capiteyn gesonden om tegens hem te seggen dat icq gehoord hadde volckeren waren die gezeyt soude hebben dat Crain Bissee sig tegens de Comp^e. wilde te weer stellen, en nadien sulx waer was dat ymant hetselve tegens de Comp^e. heeft gesecht, dat de capiteyn de persoon gelieffde te noemen en voor myn te laten verschynen, en ingevalle icq dan door hem overstrede wierde, dat de Comp^e. met myn gelieffde te doen na haer eygen welgevallen, maer soo icq de persoon die sulx tegens den capiteyn gesecht heeft mogte leugenachtig maecken, dat de Comp^e. daerover mede conde beraden. De reden waerom icq dit segge is, omdat het gebruyck in ons land is, alwaer drie dingen zyn die met de dood gestraft werden, waervan het eerste is met de vyanden conspireren, het tweede, die zyn evennaesten dood, en het derde die met zyns naesten wyve overspel doet; maer dese beschuldiging van myn souden meer syn dan conspiratie, en indien de capiteyn sulx niet wil seggen, soo houde icq de capiteyn selfs voor myn beschuldiger alsdat icq tegens de Comp^e. wil opstaen, en indien de capiteyn mogte vragen, wie sulx tegens Krain Bissee gesecht heeft, dat zy alsdan souden antwoorden hy sulx maer hadde gehoord. Daerna heb icq den schipper Frans en den vaendrig van der Meer laten roepen, om te hooren hetgeene Crain Bissee zyn volck heeft gelast aen den capiteyn te seggen: soo hebben zy daerop geantwoort: ja Koningh, wy hebben hetselve mede gehoord en den capiteyn heeft in antwoort gegeven dat hy het nu op desen dag eerst heeft geweten, en ingevalle hy het langer hadde geweten, soude hetselve aen den Heer Generael hebben overgeschreven, omdat het geen cleene saecke was, en indien het gedoente van Crain Bissee zoodanigh in der waerheyt mogte wesen, soude het behoorlyck zyn dat de Comp^e. hem liet dooden, maer sulx niet waer zynde, sal de Comp^e. desulcke wel connen straffen, die hetselve hebbe aangebragt. Voorts zeyde den capiteyn dat de Comp^e. den Coningh veel vertroude, en ingevalle de Comp^e. hem niet vertroude soude hem sooveel magt van de Comp^e. niet hebben medegegeven, dog vraagt het aen diegeene die Crain Bissee sulx hebbe gezeyt. Soo heb icq des anderen daegs schipper Frans en den vaendrig gevraegt wie het haer bekentgemaect hadde, gelyck doen op Woensdag den 30 October den capiteyn by myn is gecomen en zeyde: icq wil sweeren dat niemant sulcke woorden tegens my heeft gesproocken, want by gelyckenis soude het seggen van den Heer Generael tegens myn wesen: ick soude u laten dooden soo gy my niet en segt, wie de man is; dierhalven seg ick nu datter niemant is die sulx tegens my heeft gesecht. Voorts heeft den capiteyn gesecht: indien het een Hollander ofte swart waere geweest, die my sulx

hadde bekendgemaect, ick soude hem in 't block doen setten, omdat ick sulcke woorde niet en geloove, maer soo een Maccassaer sulx tegens my quam seggen, soude het aen Radja bekendmaecken; en sulx aen schipper Frans en den vaendrig van der Meer gevraagd hebbende, antwoorde: ja, wy hebben het maer van hooren seggen. Dierhalven make myn saecke aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekend, alsdat my aen de Comp^e. overgeve. Soo ick goed gedaen hebbe, sal myn heeren myn wederom goet doen, en soo icq quaat gedaen hebbe, sullen myn heeren my wederom met quaat vergelden; maer 'tgeene aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India versoecke, is dat zy de persoon, die my heeft beschuldigt, voor myn gelieve te laten verschynen; indien hy myn can overwinnen, staet het in den Heer Generaels wille, en soo icq hem overwinne can den Heer Generael mede daerover beraden, en ingevalle waeragtig wert bevonden daarmede icq beschuldigt werde, en den Heer Generael myn daerover laet dooden, sal niemant daerover berou hebben.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend, alsdat soolange op Chirribon hebbe gewoont nog geen saecken van oorlogen zyn voorgevallen, waerinne icq op dit lant Chirribon yets hebbe connen doen. Dierhalven alsoo niets te doen hebbe, verwacht U Edelhedens ordre, en de gewoonte van ons lant is, sooder eenige vyanden plaetsen zyn, moeten wy daernaetoe gaen en soodrae wy ons volck gebieden moeten zy gereet staen; dese beradinge comt hierby te passen, indien wy maer mogten toevallen, want de schult der Chirribonders tegens de Comp^e. is den Heer Generael en alle de Raaden van India bekend, en na ick sien can isser by de Chirribonders geen recht teecken van overwonnen lieden en die het werck van de Comp^e. doen, en oocq hebben my mede geen teeckenen van dienst en onderdanigheyt aen de Comp^e. betoont; soo der yets te verrigten is, gelieft my te gebieden.

Dain Sisela, Dain Menjapa en Kare Tekou vertrecken naer derwaerts, aen wien den Heer Generael syn meyninge gelieft te verclaren, en 'tgeene hy sal gelieven te gebieden sal ick doen, en soo den Heer Generael de regte saecke vanwege dese Chirribonders wil weten, gelieft'et aen haer te vragen, want icq hebbe myn affgesondene bekendgemaect 'tgeene in myn harte is.

Op 15 November is de affgesondene van den Bantamsen Koning genaemt Kiay Damang Singa Wiprana tot Chirribon gecomen met een brieff van den Heer Generael. Verders comt de veele groete van Crain Panaragan, Dain Matara en Dain Mangimba aen den Heer Generael en alle de Raaden van India.

(Onder stont:)

Geschreven op Chirribon den 16 November 1680.

Heden is ter ordinary vergaderingh gearresteert 't vertreck der retourvloot soo haest doenelyck te verspoedigen en daarmede eenige Nederlandsche kinderen

van Comp^{es}. dienaren cost- en vragtvry nae 't patria te licentieeren alsmede een swarte meyt ten dienste van de huysvrouw van den E. Cornelis Mol mede te nemen, omme naer gebruyck deselve costvry weder herwaerts te moeten senden, en alsdoen voorts wegens de presidie van Macassar item 'teylant Ceylon en Mallabaer alsulx gebesoingeert en geresolveert als by 't resolutieboek en 't daerin geinsereerde geschrift van Zyn Ed^l. dierwegen in 't breede geëxtendeert staet te ontwaeren.

20 d^e. Heden den bededag voor de retourvloote, die in korte dagen naer ons lieve vaderlant staet te vertrecken, soo vertreckt na 't celebreeren van den godsdienst de fluyt Buuren 's middags vooraff nae de Straat Sunda omme de verversinge voor gemelte retourscheepen van Bantam af te haelen en aen deselve te bestellen.

21 d^e. 's Morgens comt hier ter rhee de uyt Bengale t'arriveeren 't fluytschip de Stadt Grave (hebbende omtrent de Bengaelse revier een schip masteloos de Ganges sien indryven, 't welc door de opperhooffden van desen bodem gepresumeert wierd te zyn geweest de fluyt Oosterblocker etc.), medebrengeende een missive, door den Heer Directeur Jacob Verburgh en den raad tot Ougly aen Haer Ed^e. geschreven, van dato 2 September deses jaers, behelsende 't volgende nieuws:

de schattinge ofte het hooftgelt, door den Mogol Orangzeeph de heydenen in zyn ryk alomme opgelecht, bleeff alsnog continueeren, dog waren d'onse alsnu daerom niet lastiggevalen, dogh men vreesde nog voor den verhoogden thol, gelyck in Souratta gepretendeert ⁽¹⁾ wiert;

de Engelse, nooyt een bevelschrift gehad hebbende, hadden nu eyndelyck een bondige firman naer lange solisatie ten coste van omtrent 70000 roepia van den Koning becomen, waerby zy van allen thol in 't ryck van Bengalen in 't geheel vry wierden gekent, mits in Souratta mede 5½ percento en wanneer 't gemelte hooftgelt weder afgezeth wierde alsdan niet meer als 2 percento thol te sullen betaalen;

van Agra had men gerugten dat den Sulthan Agber van 't conincklycke casteel Sitorger opgebroocken, en zyn broeder, den Sultan Azem, met een magtig leger van Asmeer weder derwaerts vertrocken was, om tegens de Ragipoeten te velde te leggen: den oudsten prince, Sultan Mosem, al lange uyt Orangabath vertrocken zynde, soude zyn verblyff in Oetsien gaen nemen, invoegen den Coninck off Mogol zyne princelycke zoonen digt by der hant en onder 't oog begeerde te hebben;

de Ragipoeten, siende dat haere bethoonde subjectie des Coninx toorn niet conde versetten maer hun totale ruine gesogt wierde, hadden (mits de traegheyt van den Hartog Deleelchan, die weynig lust thoonde om die van Rana te vermeesteren) hun dapper versterckt en couragieuselyck in verscheyde uytvallen groot voordeel op de Mogolders behaelt, waerom den Coninck voornemens was geworden, selfs in persoon tegens Rana op te trecken;

tot Pattana verviel het met Comp^s. negotie van quaet tot erger, en waren

(1) Er staat: *gepretendeert reert*.

de quellingen thans onverdragelyck, hebbende den Nabab Seyffchan 's Comp^e. logie door driehondert Moorse musquettiers en pions laten besetten, de vaertuygen, die tot Taespour ⁽¹⁾ van d'onse naer Sioppra soudien dienen, aengehouden en levensmiddelen geweert, en d'onse genougsaem met geweld tot het uytkeeren van 2000 roepia geconstringeert, dog dit was ten meerendeele geschiet, omdat men gemelte Nabab Seyffchan niet had willen beschencken, wyle hy reets in den tyt van 19 maenden tweemaal bedagt was geworden;

de Engelschen wierden daer mede noch al harder getracteert, en was eene van d'haere in gevangenisse gesett, die wel meer als een uur lang met een swaare ysere ketting om den hals hadde moeten proncken, hebbende nog bovendien 900 ropias en eenige laeckenen ter schenck moeten opbrengen;

in Decca had den Duwan en ouden loozen heyden Raynandellael sig seer misnoug getoont ⁽²⁾, omdat men over de afgeperste 196 duysent ropias aen 't Mogolse hoff hadde geklaegt en syn persoon als d'eerste oorsaeck daeraff hatig gemaect, en omdat hy daerover veel affrenten hadde moeten leyden, soo soude hy tragten 't selve de Comp^e. weder betaelt te setten, dog naderhant egter daarvan niet meer gerept, maer alleen om schenckagie voor Syn Hoogheyden den Nabab gesproken, 't welck uytgesteld wierde, omdat de gerugten nog liepen dat gemelte Nabab Cha-Esta-Chan weder nae bovenen soude moeten trecken en van den jongsten soon des Mogols genaemt Sultan Agber vervangen worden;

de Engelschen woelden noch vry sterck, hebbende haren directeur meester Vincent een togje nae Malda geweest, volgens hun voorgeven om mede een comptoir aldaer te stabileren en t'overleggen off zy daer oocq logie soude laten bouwen, schynende die vrunden langs hoe meer de Comp^e. overal in de negotie afbreuck te willen doen;

men had tot Malda uytgevonden, dat een der voornaemste wassers 's Comp^e. siap had nagebotst, om de fyne lynwaten in groove daerdoor te connen veranderen, dog stont zyn straffe daerover te ontfangen;

door veelerhande verhinderinge in den handel, soo door 't afpersen van 't hooftgelt, schenckagien aen de regenten etc., 't affsterven van 3 eliphanten en verlies op parthye vuyl spialter, was in dat groote ryk, en de Bengaelse directie-ongelden afgetrocken, in een ront jaer niet meer suyver overgewonnen als f 155331:16, dat nu weynig en t'hopen is in 't aenstaende beteren sall;

van Masulipatnam was tot Ougly den 24^e Augusto aengecomen een particuliere chialoup, genaemt den Jongen Orangiespruyt, toebehoorende Thomas Hendricksze Keerdekie, met passe versien, aengebragt hebbende 76 sacken peper, 34 p^s. thin, 164 p^s. chitzen, 178 p^s. commerbanden, 41 d^o. tooken en 4 kassen porcelyn, gelyck sulx en 't verdere by 'taencomend brieffboeck wydlopig zy te beoogen, hebbende genoemde fluyt de Stadt Grave syn inladinge, van Bengale hier aengebragt, bestaen in de volgende coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

575224 zalpeter;

(1) Misschien wordt *transport* bedoeld.

(2) Er staat: *getoold*.

202 balen zyde;
 26 balen florettegaren;
 106 packen diverse kleeden;
 55 canassars amphioen;
 2516 R waxcaersen;
 11 packen catoengaaren;
 415 kippen lont;
 12 packen zeylgaarn;

500 sacken kidzery, bedragende tesamen met de ongelden een somma van / 160725:—:2.

Des namiddags verschynt oocq behouden van Cormandel off direct mette laeste retouren van Masulipatnam 't schip 't Wapen van Zirckzee, ons toebrenkende een missive, door de aldaer residerende opperhooffden Hendrik van Outhoorn en Pieter Moutmaecker aen Haer Ed^e. geschreven in dato 7 des voorleden maent October, behelsende cortelyck de volgende noves:

den heer Madoena was weder in betere luymen geraeckt en had onse residenten tot Golconda minuelyck onthaelt, en oocq belofte gedaen zyn broeder Akkena tot onderlinge vruntschap met d'E. Comp^e. te sullen bewegen;

den Orixasen Serlesker en den Ragie Wissumdeeu waren weder tegens den anderen te velde geracckt, en soude den Serlesker desen oorlog eenelyck begonnen hebben om den Ragie al wederom een goede somma gelts af te dwingen;

de fluyt Janskerke, den 14 September in comp^e. van 't Thuys te Cleeff uyt de riviere van Bengalen na Batavia volladen in zee gelopen en 2 dagen daeraen den swaren orencaen ontmoet en al syn ronthout verloren hebbende, was alsoo den 2 October voor Coringo op de cust Cormandel comen aendryven, sonder nogtans Godloff aen 't onderschip en de ingeladen goederen eenige schade dan aen 't ronthout en scheeprovisien geleden te hebben;

onderweegs omtrent Pondy was hun een vleet van een schip voorby comen dryven, waervan se een fockemast met zyn rhee en bonnet gevist hadden, vermeenende 't selve van de hoecker de Lyster te wesen etc.;

2 schepen des Coninx van Ziam waren van Masulipatnam naer Tannassery verzeylt met 117 packen lywatan, 55 blasen boter, 8 d^e. oly singely, 4 packen amphioen, 5 cassen roosewater, 3 packen cattoen, 2 cassen met wyn en 2 d^e. met stael, alles breder by 't aenkomend briefboeck gespecificeert, hebbende wyders de inladinge van 't voorschreven schip Zirckzee van Masulipatnam bestaan uyt de volgende cleden, coopmanschappen en andere goederen, als namentlyck:

501 packen diverse kleeden;
 557 d^e. hennipgaeren;
 18 d^e. fyn zeylgaren;
 1 pack roggevellen;
 1 packje vergulde chits;
 20250 R diverse spyckers;
 1450 leere brantemmers;

6400 goenysacken;

2 packen lont, bedragende met malcanderen een somma

van..... f 216255:3:6.

Heden middag en 'savonts wert ten huysen van Syn Edelheyt de Heer Gouverneur Generael het afscheydmael gegeven aen de Heere Ryckloff van Goens de Jonge, Extraordinaris Raad van India en out-Gouverneur van 't eyland Ceylon, mitsgaders de andere gequalificeerde gesaghebbers en ministers, gereetstaende dit zaysoen met de retourvloot na 't vaderlant over te vaeren, waerby mede genodigt zyn geweest de presente Heeren Raaden van India met haer Ed^s. huysvrouwen, nevens nog verscheyde andere gequalificeerde vrinden en juffrouwen, dewelcke dan tesaemen in zedigheyt tot diep in de nanagt hun vervrolyckt hebbende, keerde een yder weder na hun woninge en ruste.

Inwylten verseylden 'savonts laat van hier nog naer Malacca de chialoupen Orangieboom en Croonvogel, beyde weyders gedestineert naer Bengale voort te stevenen, en vertreckt daermee oocq den ondercoopman Marten Samson, geordonneert naer Mallabaer, nemende dese chialoupen van hier mede vyff dubbele missives met hunne aenhorende documenten, alle in 't Malacxe pacquet gesloten, als d'eerste aen de heeren gouverneurs Jacob Jorisse Pits en Cornelis van Quaelberg mitsgaders den raad tot Malacca, de tweede aen de heer commandeur Lourens Pyl ende den raad tot Colombo op Ceylon, de derde aen d'heer commandeur Marten Huysman en raad tot Couchin, de vierde aen de heer directeur Jacques Bucquoy en raad in Souratta, ende de laeste aen de heer directeur Reynier Casembroot ende den raad tot Gamron in Persia, alle van ⁽¹⁾ Haer Ed^s. op heden geteeckent en van soodanigen inhoud als by 't uytgaende briefboeck met de registers daertoe pertinerende comt te blycken, hebbende de voornoemde chialoupen soo voor Malacca als de andere quartieren nog medegevoert soodanige goederen als hieronder specificke staen aengehaelt, te weten:

in de chialoup de Croonvogel voor Malacca:

15600 guldens aen contanten;

6 vaten mom;

1 p^s. schairlaecken;

1 kas met zyde patholen;

5 balen caneel, monterende..... f 18156: 1: 2;

voor Cormandel:

14 stucx heldere schairlaecken ten bedragen..... » 3478: 16: 8;

voor Souratta:

2 stucx heldere schairlaecken, bedragende..... » 494: 9: 15;

Transporteere..... f 22129: 7: 9;

(¹) Er staat: aen.

Per transport..... f 22129 : 7 : 9 ;

voor Perzia :

24 halve stucx Camerix doeck ;

2 stucx heldere schairlaecken, tesamen bedragende.. » 1084 : 5 : 5 ;

voor Bengale :

4240 Ɔ spiaulter ;

24 zeugen loot ;

2 stucx root schairlaecken ;

2 stucx groen phelp ;

17 stucx paradysvogels, bedragende..... » 2878 : 2 : — ;
monterende alsoo 't geheele cargazoën in de

chialoup de Croonvogel..... f 26091 : 14 : 12 ;

in de chialoup Orangieboom voor Bengalen :

5250 Ɔ zalpeter ;

12 zeugen loot, ten bedrage van..... f 1056 : 10 : 6.

Hedenmorgen ter extraordinaire vergaderinge de conceptmissives van de Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman naer Mallacca, Souratta en Persia geconsipieert en soodanig af te gaen geaprobeert zynde, soo is doen wegens 't versenden van de Bengaelse zyde naer 't patria meteenen alsulx geresolveert, als by 't resolutieboek onder den dato van heden kan werden beoogt.

22 d^o. Voor de middag omtrent thien uyren vervoegt sig Zyn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael, verselt van de Heeren Raaden van India Antonio Hurt, Willem van Outhoorn en Frederick Lambertse Bent nevens den secretaris deser vergaderinge, d'E. Joan van Hoorn, nae de rheede aen 't boort van 't retourschip de Burg van Leyden, om d'Heer Extraordinaris Raat van India Rykloff van Goens de Jonge als admirael over de gereetleggende 4 en de volgende retourschepen te authoriseeren en voor te stellen, zynde de commissie daervan den volcke door d'E. secretaris voorgelesen, dog die als Commissaris aen de Caep, op zyn E. mede verleent, denselven eenlyck tegelycke ter hand gestelt, geschiedende sulx in de presentie van den vice-commandeur Jacob Geus, equipagiemeester, ende d'andere hooftofficiëren, alsnu nae 't vaderlant vertrekkende, en nadat men doen daer aen boort een weynigh gegeten en met een glaesje wyn ververscht hadde, keert Syn Edelheyt met de heeren en d'andere gequalificeerde vrunden ten 2 uyren 's agtermiddags weder naer lant en binnen 't casteel.

's Avonts erlangen van Tanjongpoura per Comp^{ea}. inlants vaertuygh met den corporael Gabriel Cardosa 500 bossen pady, costende 11 rd^a., en daerbenevens een brieffie, door den vaendrig Jan Bervelt uyt de veltschans aen Haer Ed^l. nu

3 dagen geleden geschreven, niets besonders behelsende hier nodig aen te roeren, als dienende principaels ten geleyde van gemelte vaertuygh en eenige jongst gebleven siecke militairen mitsgaders een Javaens lonthortje, door den Key Maes Pouger aen den vaendrig geschreven, waerin denselven bekent maeckt, dat den gewesen Pangarang van Samadang door ordre van den capiteyn Jochum Michielsze tot Chirribon alle de Carrawangse Preangers by sig soude ontboden hebben, en begeerde voorts te weten, waerna sig reguleren soude etc.

23 d°. 's Morgens comt alhier uyt Bengale te arriveeren 't jagt 't Huys te Cleeff, eenlyck met een duplicata missive van den heer directeur Jacob Verburg en raat tot Ougly, in dato 2 September passado aen Haer Ed°. geschreven, waarvan d'origineele weergae op eergisteren met de fluyt de Stad Grave reets ontfangen en aldaer geannoteert zy, en ons alsdoen aen 't aenkomend briefboeck wegens den verderen inhoud gerefereert hebbende, is den desen nu nog verselt met verscheyde bylaegjens en documenten, medebrenkende voorts gemelte bodem de volgende coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

217600 R zalpeter;
 179 balen zyde;
 38 balen florettegaren;
 28 packen diverse cleeden;

en nog voor Japan:

51 packen engaelse syde;
 4 packen gingams;

voor Batavia:

60 canassers amphioen;
 30 packen fotassen;
 200 kippen londt;
 26 packen mutsquetslont;
 15 packen zeylgaren;
 3 packen geheeckelde monsterhennip, bedragende tesamen met de ongelden een somma van f 165845:3:2.

's Avonts gewert ons per een expresse Comp^{te}. chialoupje de Postboode uyt Amboina een briefje van de Heer Gouverneur Robbert de Vick ende den raadt ten castele Victoria, aen Haer Ed°. den 21^e des voorleden maents geschreven, behelsende ten voorneemste 't volgende onverwagte nieuws:

uyt verscheyde advisen van Bouro en Manipa was den Gouverneur de Vicq onverwagt tevooreengekomen, hoe dat binnen de bogt van Cayeley langs de noordwestzyde van genoemde eylant Bouro eenige correccoren off inlandsche schepvaartuygen, begroot werdende op 28 stucken, bemant (soo gerugt wiert) met rebelle Ternatanen, Xulanesen en ander, hun verthoont hadde, dewelcke in de bogt van Cayeley alles ravagieerden en roofden, en nae 't aenpacken en verbranden

van 2 onser borgersloepjens hun vyandelyck aengesteld en een Nederlands soldaet vermoort hadden, en waardoor de meeste inlandse hoofden en Boeroësen boschwaert in de vlugt genomen hadden, en aengezien wel meerder attentaten mogten worden ondernomen, soo had den Gouverneur de Vick aenstonts ordre gestelt ende de chialoup Akersloot met eenige corcorrenmagt onder den luytenant Jacob Huyssens naer Manipa gesonden om die invasien te stutten etc.

By een copie Ternataens briefflie, den 7 October na Amboina geschreven en nu mede ontfangen, is oock noch gebleecken dat den Tidorees in de landstreek van Tozeho getragt hadde de onse door de naer Saketta afgeweekene Macquianders een gevoelige kneep te geven, aengezien men in de bogt besuyden Tozeho 2 groote corcorren en 4 rerehaes ontdeekt hadde, die door 't jagje Voorhout aenstonts voor 't spruytje besett gehouden wierde, inwylen dat den luytenant Gromhuysen, met eenige militairen over lant naer onse pagger gaende, met den handgemeen was geworden en nae eenige schermutselinghe onderweegs, een party gequetst en 2 derselver nedergevelt hebbende, den vyand op de vlugt geslagen hadde, die zig naderhant evenwel noch aen alle canten van de pagger liet zien etc., waervan aen de Heer Gouverneur Padbrugge kennisse gegeven zynde, soo had syn E. aenstonts 't schip 't Wapen van Middelburg derwaerts met 42 militairen afgevaardigt, om de geciteerde vaertuygen des mogelyck te vermeersteren;

omtrent een myl van Sawoe had men oock onlangs een dorpje benevens 50 nieuwe barcaleyvaertuygen ontdeekt, doch alle deselve tot groot nadeel der ter sluyck lopende bergboeren in de asche gelecht, gelyck sulcx en 't verdere by 'taencomend brieffboek staat te lesen.

Op de bovenstaende ontfangene advisen uyt Amboina is heden ter extraordinary vergaderinge aenstonts goetgevonden tot voorcominge van alle quade toevallen in de gemelte provincie metten eersten derwaerts af te steecken de jagjens Perel, Spiring en Rog, item de chialoupen Pauw, Arent en Postbode, en daarmede boven 't zeevolek af te senden een aental van 100 blancke militaire coppen, met ordre en passant Bouton aen te gieren, om hun van 't nodige water en verversinge te versien, om dien Coninck van dit vooraftgaende recreut kennisse te geven en dan voorts deselven (*) eerst direct nae 't eylant Bouru te wenden en den Gouverneur in Amboina hunne aencomste bekend te maecken en desselfs ordre wyders na te volgen, zynde voorts over dese uytsettinge als hoeft tot Amboina gestelt den ondercoopman Reynier Praet, gelyck sulcx alles breder by 't resolutieboek aengehaelt staet te beogen.

24 ^{de}. In den avontstont komt alhier van Japara te retourneren de fluyt den Hazenberg met twee missives, d'eerste door de heer commandeur Jacobus Couper en den raat uyt ons leger tot Wanaacarta de dato 11 November en d'andere door den oppercoopman Cornelis Bartelse Marchier en raadt tot Japara van den 13 deses selsen maents, beyde aen Haer Ed^l. geschreven, verselt met verscheyde bylagen, en behelsende de missive van den E. Couper onder anderen in corte 't volgende:

(*) Lees: *de sterven*.

de inwoonders van 'tgebergte Cadoean af tot Tampayat toe haer tot 3 malen voor den Sousouhounang Aman Courat verootmoedigt en telkens 't rockje weder omgekeert hebbende, soo was men te raade geworden deselve totaliter te ruineren, vermits de opgeworpene hoofden van Tambayat, de Radeens Wiera Jouda en Loura, zynde affcomelingen van den priester Mas Mendie, hun op de veelvoudige opontbiedinge door den Sousouhounang niet wilden verthoonen maer het gebergte Wieraka beoosten de Mattaram tot haere devotie gebragt en hun daerin versterckt hadde, gelyck mede het overig cadjorangs gesinde Carti Nadi en Carta Nagara in 't landschap Cadoewong en Madja hadde gedaen, en gemerckt de inwoonders van Wanacarta en daeromhier na 'toptreken van den E. Couper door desen t'saemgeraepden hoop wel eenigh overlast en invasien mogten comen te lyden, soo was den capiteyn Jan Albert Sloot met een troep Europeers, 70 Maccassaren en 1000 Javanen onder eenige harer hoofden voor 't vertreck van de E. Couper na de Mattaram derwaerts afgeschickt om die gasten alvorens te subjugeeren, 't welck oocq van soodanigen succes was geweest dat d'onse na weynig tegenstant 98 derselver vyandelycke bergluyden gedoot, de rest geheel verstrooyt en 150 vrouwen en kinderen gevangen medegebragt hadden, behalven nog 2 gasten, by de Javanen voor heylige kluydenaers gehouden, die dese belhamels doorgaens opgerockent soude hebben, dewelcke Zyn Hoogheyd den Sousouhounang aenstonts had laten ombrengen, en alhoewel de Bagilleenders de poort Oempak soodanig beseth hielden, dat men van Pouger off de Mattaram geen 't minste narigt konde crygen, soo was nogtans 't getall der vlugtelingen uyt de Mattaram al tot 3000 by d'onse aengegroeyt:

voorts was men van voornemens geweest den 12 deser met de geheele magt, bestaende uyt ruym 20000 Javanen die wapen voerde, behalven de Europeers, Mardykers en Maccassaren etc., uyt Wanacarta en tegelyck met 15000 andere Javaense pieckeniers uyt Wattas nevens nog 250 Europische Comp^{te}. dienaren door eenen anderen weg de hoofstad Mattaram te naderen en van de poorte Oembak nogh voor 't laest een brieff aen den Pangerang Pouger af te senden, om denselven tot zyn pligt te vermanen, en sulx niet willende helpen, dan de stat Mattaram tegelyck op drie plaetsen geweldig aen te tasten en in te trecken:

op 't eylant Madure was 't alsnog tot de gewenste ruste niet konnen gebragt worden, schynende de ingesetene sig de regeringe van den Pangiran Sacra Ningrat niet gaerne te willen onderwerpen, temeer tusschen hem en zyn mederegent Jouda Nagara, als meermalen is aengehaelt, nog de beste harmonie niet en was etc.

Uyt de missive van d'E. Bartelsen etc. tot Japara wert 't volgende aengeroert:

den oppercoopman en treynmeester Jeremias van Vliet, waervan hiervooren onder dato 11 deser gesproocken zy, met een chialoup en 8 vaertuygen om eenige gerugte seeschuymers op te zoeken na Packalongan en de stranden daeromher vertrocken zynde, was den 2 deser weder op Japara teruggekeert, hebbende omtrent Laboang onder 't gesag van een Javaens loera, genaemt Soeta Wangsa, eenige Maleyers gevonden, die daer op een bequaeme plaets aen lant een stercke pagger opgeworpen en een gemakelyck rooffnest uytgepickt dog op d'E. Vliets aencomste deselve verlaten hadden, nytgenomen 6 Manicabers, dewelcke met eenige

oude by haer hebbende Comp^{es}. passen vermeende sig te verantwoorden, dog was gemelte pagger door d'onse omverregesmeeten en de 6 Manicabers met hunne vaertuygen tot Japara opgebracht, alwaer se stinden geëxamineert te werden, zynde nog verscheyde Japaerse Maleyers mede verdagt gehouden, als kennisse van dese zeeroovers (die onder naem van Bantammers en Makassaren uytgekreten waren) te hebben gehad etc.;

op Paccalongen had den E. van Vliet en passant verstaen, dat de Bantammers (onaengesien Comp^{es}. voorregten, door den Sousouhounang in alle zyne zeehavens verleent) aldaer nog kortelings met amphioen en kleeden om te negotieeren waren geweest, en bovendien den Moor Abdul, die daer 2 à 3 malen met een conting beladen met kleeden en ⁽¹⁾ amphioen aangeweest en vernegotieert hadde;

van Sourabaya was er op Japara advys, dat de landen van Passarouan en daeromher alsnog door verscheyde rebellen geplaegt wierden, en om voor affronten bevryt te blijven had men onse post aldaer tot 71 coppen versterckt;

van ten zyden wasser berigt, dat Ary Cartasana, gouverneur van de landstreecke van Cadiry, Cartasana etc., hem als vyand tegens den Sousouhounang soude hebben verclaert, en daerom had den gouverneur Djangrana oocq den toevoer van alle leeftogt na derwaerts verboden;

op 't eylant Madure, na 't sig liet aenzien, soude de ruste niet lange huysvesten, aengezien de afkeerigheyt der ingesetenen tegens de regeringe van den Pangeran Tsacraningrat en 't quaat verstant tusschen hem en Jouda Nagara, dog zy waren thans, als hiervoor meermaels zy gesecht, door den Sousouhounang Aman Courat, die daarvan kennisse had becomen, na de Mattaram opontboden etc., sulx wat er noch van dit groote Javaense werck werden sal, moet ons den tyt ontdecken, te wenschen zynde dat dit verwyffde volck eens onder een rechtmatig hooft in ruste bleven zitten, daer nog al vrywat tyd en arbeyt na 't schynt toe sal van nooden wesen etc., gelyck sulx by 't aencomend briefboeck en verbael onder 't quartier van Java's Oostcust breeder staat te lesen, hebbende voorts gemelte fluyt den Hazenberg alhier van Japara aengebragt de volgende contanten, houtwercken en andere goederen, namentlyck:

18000 guldens aen contante ryexdaelders;

745 diverse balcken;

165 p^a. kromhouten;

1 kielhout;

2 masten;

29 ankerstocken;

194 stucx riemhouten;

422 picols swarte suycker, bedragende tesamen een somma van / 20166:7:8.

's Avonts gewert ons per inlants vaertuygh van Crain Bissee een brieffie, door den capiteyn Jochum Michielsen en den raat uyt de fortres de Bescherming tot Chirribon aen Haer Ed^e. den 19 deser geschreven, behelsende 't volgende:

(1) Dit *en* heb ik ingelascht.

den gedetineerden gouverneur van Pagadin Wangsa Tanna had aen den capiteyn Jochum Michielsen tot syn verschoning een relaes gedaen wegens het gepasseerde in die landstreecke tusschen den Pangerang Samadangh en Chiliwidara etc., zedert den beginne van de ontroerten met de Bantamse ofte genaemde Kidollesen;

den Ingaby Carta Jouda van Intchiassem nevens Dain Toedjou etc. naer Pagadin opgetrocken om Chiliwidara 't wegvoeren der ingelanden etc. te weeren, was den 23 des voorleden maents tot Chiribon geretourneert met 40 weggevoerde ingesetenen van Intchiassem, doende hy Carta Jouda van zyn wedervaren omtrent Chiliwidara etc. aen d'onse rapport ten meerendeele van eenen inhoude als Dain Toedjoe gerelateert hadde, 't welck hiervooren onder dato 27 October geinsereert zy;

en gemerckt de Maccassaren onder Crain Bissee etc. de Chirriboñse ingesetenen in de omleggende dorpen landewaerd dagelycx veel gewelt met moescoppen, rooven, stropen en die luyden 't gelt af te perssen aendeden, soo had onsen capiteyn op de clagten der ingelanden de Javanen toegestaen hun by rencontre te versamelen en tot tegenweer te mogen stellen, ende die moeskoppen 't zy dood off levendig tragten te vermeersteren etc.;

drie Bantamse vaertuygen met omtrent 150 Bantammers onder Damang Singa Wiprama waren aldaer met een pascedul van Haer Ed^e. tot Batavia verscheenen, om volgens voorgeven rys en hout te kopen en eenige schulden wegens den Bantamsen Sultan in te manen etc., dog men geloofde dat zy van 't een nog 't ander niet veel souden opdoen, vermits de Princen niet genegen scheenen yets aen de Bantammers over te geven;

den Balyer Intche Gany, anno 78 als sergeant op eene van 's Comp^{te}. oorlogsgontings voor Pamanoekan weggelopen en thans weder by d'onse op Chiribon verscheenen, was naer vergunde vergiffenisse naer de bovenlanden van Craoangh opgesonden om de weggelopene Maccassaren etc., sig ontrent Pagadin onthoudende, op te soecken en naer Chirribon te brengen etc., gelyck sulcx in 't breede by 't aencomend brieffboeck onder 't quartier van Chirribon en Indermayoe staat te lesen.

25 d^e. 's Avonts laet erlangen per Javaens vaertuyg van Bantam een brieffie, door den resident Willem Caeff aen Haer Ed^e. op eergisteren gedagteeckent, dicterende:

dat den ouden Sultan sig thans met zyne byhebbende grooten op Turtiassa stil hielt, zynde den jongen tot Bantam met 't voltoyen van zyn onderhandse vastigheyt in 't paleys nog dagelycx besigh;

van terzyden had men nader berigt hoe het Engels schip de Retourner, waervan hiervooren gesproocken zy dat naer Banjermassing soude gaen, in plaats van sulx naer Jamby geordonneert was, om te vernemen off se aldaer een logie weder souden mogen en konnen stabileren;

het Engels schip de Societeyt was den 21 deser uyt Engelant tot Bantam aengecomen, hebbende onderweegs S^t. Helena aengedaen, en den capiteyn van dien bodem verhaelt, dat de jongst vanhier vertrocken 2 retourschepen Ternaten en 't Huys te Merwee onder de vlagge van den E. Volckert van Goens voor zyne

verschyninge aldaer aengeweeest en in 't begin der maent July van giuder na Europa voortgestevent waeren;

van Madraspatnam was tot Bantam mede comen te arriveeren een perticulier Engels scheepjen genaemt Triplicani, geladen met partye cleeden op fragt;

den Keey Aria Mongonsadana versogt voor een zyner vaertuygen een pasje naer Samarang om timmerhout te haelen etc.

26 d'. 's Morgens ten 9 uyren nadat men tot Zyn Ed^{h^{is}}. den Heere Gouverneur Generael wat ontbeten hadde en een glaesje op de behoude reyse der vertreckende vrunden omgedroncken, gaet den Heer Extraordinaris Raad van India Rykloff van Goens de Jonge naer boort, werdende door Zyn Ed^{h^{is}}. de Heere Gouverneur Generael ende de Heer Directeur Generael van India Cornelis Speelman, mitsgaders de Heeren Raaden Balthazar Bort, Anthonio Hurt, Willem van Outhoorn en Fredrik Lambertsze Bent nevens den E. secretaris Joan van Hoorn, item mevrouw Generaels, de huysvrouwen der heeren en verscheyde andere gequalificeerde vrunden en vrindinnen tusschen de gerangieerde militairen comp^e. deses casteels naer gewoonte met slaende trom tot buyten de Waterpoort geconduiseert, alwaer den equipagiemeester Jacob Geus en d'E. Marten Pit, visitateur generael, nevens de andere vertreckende vrunden alle nevens den heere van Goens oocq van haer Ed^e. afscheyt namen, gaende voorts den heere Willem van Outhoorn nevens nog eenige andere vrinden met de groote Comp^e. orembay met de heer admirael van Goens naer boort, en comt zyn E. tegens den avont weder aen lant, alswanneer op

27 d'. den voorgenoemde heer Ryckloff van Goens de Jonge als admirael hedenmorgen met de retourscheepen de Burg van Leyden, China, 't Wapen van Alekmaer en Prins Willem Hendrick uyt deser reede onderzeyl gaet nae de havenen onses lieven vaderlants over Caep de Goede Hoope, om aldaer de drie kort vanhier en van Ceylon te volgene retourscheepen tot uytterlyck 20 Maert in te wagten en voorts dan gesamentlyck na de havenen onses lieven vaderlants te stevenen. God de Heere zy gebeden dese kostelycke schepen voorspoedig en zonder rampen over te brengen, en de retouren een gewenschten marckt in dese soo schaerse tyden tot soulagiement der gesamentlycke participanten en des Comp^e. wigtigen slaet en vergenouginge onser Heeren Principalen te mogen aentreffen. Amen.

Zynde dese vier bodems beladen met een kostelyck gesorteert Indisch carguasoen, samen ter monture van f 1809798:15:7, dat over deselve verdeelt zy in maniere als hieronder vervolgens specificē can worden gezien.

In 't admiraelsschip de Burg van Leyden voor Zeelant:

509264 ⌘ Bengaelse salpeter;

54280 ⌘ Siams sappanhout;

4719 ⌘ boracx d'Pattana;

8250 ⌘ benjuyn;

6270 ⌘ indigo Biana;

400 ⌘ tutia;

- 45500 ₧ diverse nootenmuscaten;
 650 ₧ mannetjesnooten;
 100000 ₧ garioffelnagelen;
 759 ₧ root zegellack;
 200 ₧ aloë de Succatorra;
 11550 ₧ foely off maçis;
 26508 ₧ rouwe Persiaense zyde;
 1816 p^s. gebleeckte guinees lywaet;
 480 — gebleeckt guinees lywaet;
 600 — bruytblauwe guinees lywaet;
 480 — rouw guinees lywaet;
 5200 — gebleeckte salempouris;
 1000 — rouw zeyldoeck van de cust;
 160 — br. bl. zeyldoeck;
 250 — Souratse fyne smalle chitzen;
 1200 — d^o. fyne breede chitzen;
 680 — d^o. gecattoenueerde deekens;
 600 — d^o. fyne nicquanas;
 1800 — gebleeckte chiavonys d'oirnael;
 591 — stucx roumaels de Bengala;
 4880 — chitzen gedrukt op parcallen;
 2080 — chitsen gedrukt op bethilles;
 800 — fyne geschilderde chitzen;
 600 — gebleecke bethilles Ternataes;
 800 — rouwe d^{os};
 200 — gedruckte bethilles fyn en digt;
 2500 — viercante neusdoucken;
 80 p^s. rouwe camisis;
 640 p^s. bruytblauwe cangamis;
 300 p^s. gestreepte nieuwmodese gingam;
 1600 p^s. root en blauw geruyte negroskleden;
 240 p^s. rouwe zalempouris;
 5200 p^s. gebleeckte parcallen;
 600 p^s. gebleeckte moerissen;
 150 p^s. fyn gebleeckt guinees lywaet;
 260 p^s. bruyne blauwe d^{os}.;
 395 p^s. bruytblauwe baftas;
 360 p^s. Souratse smalle blauwe baftas;
 160 p^s. d^o. swarte brede d^{os}.;
 300 p^s. d^o. witte breede d^{os}.;
 200 p^s. taffachelas gingam driedraets;
 400 p^s. gebleeckte bithilles d'oirnael;
 356132 cattys geharpte peper;

3900 stux geconfeyte notenmuscaten, bedragende met den anderen een
somma van..... / 425514 : 15 : — ;

in 't schip Willem Hendrick voor Zeelant :

272000 ₤ Bengaelse zalpeter ;
45605 ₤ Siams sappanhout ;
4655 ₤ netto borax d'Pattana ;
8250 ₤ benjuyn ;
6270 ₤ indigo Biana ;
45500 ₤ diverse notemuscaten ;
12089 ₤ foely ofte maçis ;
100000 ₤ garioffelnagelen ;
759 ₤ root zegellack ;
1350 $17/24$ cattys radix China ;
280 cattys galiga ;
26790 ₤ rouwe Persiaense zyde ;
1860 stux gebleeckte guinees lynwaet ;
600 stux bruyne blauwe guinees lywaet ;
500 stux rouwe guinees lywaet ;
3200 stux gebleeckte salempouris ;
1000 stux rouwe zeyldoeck ;
160 stux bruynblauw zeyldoeck ;
1200 stux d°. salempourissen ;
600 stux Souratse fyne nicquantias ;
680 stux gecattoenneerde deeckens ;
500 stux smalle fyne chitsen ;
1200 stux breede fyne chitzen ;
1800 stux gebleeckte chiavonys d'oirnael ;
200 stux roemaels de Bengala ;
4880 stux chitzen gedrukt op parcallen ;
2160 stux chitzen gedrukt op bethilles ;
100 stux fyne geschilderde chitsen van de cust ;
700 stux gebleeckte bethilles Ternatanen ;
800 stux rouwe bethilles Ternatanen ;
200 stux fyne gebleeckte bethilles ;
2500 stux lange neusdoecken off dasjens ;
80 stux rouwe camisis ;
500 stux nieuwemodese gestreepte gingams ;
640 stux bruynblauwe camgams ;
320 stux bruynblauwe bastas ;
1600 stux root en blaau geruyte negroskleden .
3200 stux gebleeckte parcallen ;
160 stux rouwe salempouris ;

300 p^s. taffachelas gingam;
 700 p^s. gebleeckte moerissen;
 150 p^s. fyne gebleeckte guinees lywaet;
 240 p^s. bruytblaeuw d^{os}.;
 240 p^s. Souratse blauwe smalle baftas;
 240 p^s. d^o. swarte breede d^{os}.;
 200 p^s. d^o. witte breede d^{os}.;
 3200 stux geconfeyte notenmuscaten;
 383655 cattys peper, bedragende tesamen een somma van / 424628:10:6;

In 't vice-admiraelschip China voor Amsterdam:

435200 ₤ Bengaelse zalpeter;
 60780 ₤ Siams sappanhout;
 5673 ₤ boracx de Pattena;
 10750 ₤ netto benjuyn;
 8360 ₤ indigo Biana;
 62000 ₤ diverse notenmuscaten;
 650 ₤ mannetjesnooten;
 16016 ₤ foely off maçis;
 135000 ₤ garioffelnagelen;
 1242 ₤ root zegellack;
 2028 cattys radix China;
 380 cattys galiga;
 26658 ₤ rouwe Persiaense zyde;
 2190 p^s. gebleeckt guinees lywaet;
 500 p^s. bruytblauw guinees lywaet;
 800 p^s. rouw guinees lywaet;
 4800 p^s. gebleeckte salempouris;
 500 p^s. Souratse fyne smalle chitzen;
 1800 p^s. d^o. breede d^o.;
 6 p^s. geschilderde kamerbehangsels;
 1060 p^s. Souratse gecattoenneerde deeckens;
 1400 p^s. rouw zeyldoeck;
 213 p^s. hammans d'handiael;
 400 p^s. Bengaels roemaels;
 2000 p^s. bruytblauwe salempouris;
 160 p^s. bruytblauw zeyldoeck;
 2100 p^s. gebleeckte chiavonys d'oirnael;
 720 p^s. Souratse nicquanas;
 8480 p^s. chitzen gedrukt op parcallen;
 2640 p^s. d^o. gedrukt op bethillis;
 400 p^s. fyne geschilderde chitzen van de cust;
 80 p^s. witte gebleeckte baftas;
 2500 p^s. viercante neusdoucken;

- 1200 p^s. gebleeckte betthilles Ternatanes;
 700 p^s. rouwe d^{os};
 400 p^s. gebleeckte betthilles fyn en digt;
 600 p^s. fyne middelbaere moerissen;
 240 p^s. bruytblauw guinees lywaet;
 480 p^s. blauwe smalle baftas;
 320 p^s. swarte breede baftas;
 300 p^s. witte brede d^{os};
 480 p^s. witte smalle d^{os};
 200 p^s. fyne gebleeckte moerissen;
 297349 cattys geharpte peper;
 9600 stux geconfyte notemuscaten. belopende met den anderen een
 somma van..... f 487579:13:4.

In 't schip 't Wapen van Alckmaer voor Amsterdam:

- 514160 ₤ netto Bengaelse zalpeter;
 65735 ₤ Siams sappanhout;
 5791 ₤ borax d'Pattana;
 10750 ₤ benjuyn;
 8360 ₤ indigo Biana;
 600 ₤ tutia;
 62000 ₤ notenmuscaten;
 650 ₤ mannetjesnooten;
 15400 ₤ foely ofte maçis;
 155000 ₤ garioffelnagelen;
 1242 ₤ root zegellack;
 200 ₤ aloe de Succatore;
 26700 ₤ rouwe Persiaense zyde;
 2090 p^s. gebleecht guinees lynwaet;
 600 p^s. bruytblauw guinees lynwaet;
 680 p^s. rouw guinees lywaet;
 4800 p^s. gebleeckte salempouris;
 2000 p^s. bruytblauwe salempouris;
 1080 p^s. Souratse gecattoenneerde dekenen;
 1400 p^s. rouw zeyldoeck van de cust;
 160 p^s. bruytblauw zeyldoeck;
 798 p^s. Bengaelse roemaels;
 750 p^s. Souratse smalle chitzen;
 1200 p^s. Souratse breede chitzen;
 840 p^s. Souratse niquanias;
 2100 p^s. gebleeckte chiavonys d'oirnael;
 200 p^s. gingam zalpicados;
 8400 p^s. gedruckte chitsen op parcallen;

2560 p^s. gedruckte d^o. op bethilles;
 500 p^s. geschilderde fyne chitzen;
 1000 p^s. bethilles Ternatanes gebleeckt;
 900 p^s. rouwe bethilles Ternatanes;
 400 p^s. fyne digte gebleeckte bethilles;
 80 p^s. bruytblauw fyne suckertons;
 2500 p^s. lange neusdoecken off dasjens;
 800 p^s. gebleeckte middelbaere fyne moeris;
 200 p^s. bruytblauw guinees lywaet;
 80 p^s. rouw guinees lywaet;
 480 p^s. Souratse blauwe smalle bastas;
 320 p^s. swarte brede bastas;
 200 p^s. d^{os} witte d^{os};
 285117 cattys geharpte peper;
 6600 stuxx geconfeyte notenmuscaten, monterende tesamen een somma
 van..... f 472275:16:13.

Kort na 't vertreck van de voorengeciteerde retourvloote is mede uyt deser rhee de met 't jagt Roemerwael afgezeylt d'E. waterflscael Pieter Paeuw, verselt met d'E. capiteyn Francois Tack en Abraham van Riebeeck, als gecommitteerdens uyt den Agtbaere Raet van Justitie deses Casteels, omme de visite en monsteringe over de retourscheepen van alle de vertreckende persoonen naer gewoonte te doen.

In den avontstont comt alhier uyt ons lieve vaderlant over St. Jago en de Caep de Goede Hoope voor reeckening van de camer Rotterdam te verschynen 't schip Hellevoetsluys, zynde den 3 May onder den schipper Jan van Velsen ende boeckhouwers Jacob Croll en Barnardus Crayvanger uyt Hellevoetsluys in zee gezeylt met 266 gegagieerde coppen, daeronder den predikant d^o. Isackus Helenius, jongman, ongeveer 25 jaeren out, voorts 179 zeevarende, 96 militairen, behalven 2 vrouwen en 5 kinderen, ultimo daeraenvolgende ter rhee de voor St. Jago geankert, en naer verblyff van drie dagen vandaer weder vertrocken en den 28 Augusty aen Caep de Goede Hoope verscheenen en den 16 September herwaerts gestevent, alvorens door den commandeur aen de Caep geligt zynde 5 zeevarende daeronder een chirurgyn, en nog 8 soldaten, dog daerentegens weder 8 zeevarende en 5 soldaten van lant overgecregen en geduurende de reyse niet meer als een matroos overleden en by ongeluck 2 matrosen overboort gevallen en verdroncken zynde, sulx desen bodem in effecte hier overgebracht heeft 170 zeevarende en 91 militairen, tesamen 261 coppen kloeck en gesont volck, behalven de 2 vrouwen en 5 kinderen etc^a. De vaderlandse papieren hiermede ontfangen bestaen in een particuliere missive, door d'Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam aen de Hooge Regeringe tot Batavia geschreven in dato 29 April deses jaers, met nog 2 duplicate generale missives der Ed^{le}. Heeren 17 aen Haer Ed^s., dato 21 November 1679 en 2 Maert 1680 geschreven, dewelcke op den eersten en 13 des voorleden maents September en 18 deser per de schepen Hendrick Maurits en Silversteyn en oocq in dese maent per Africa reets alhier syn ontfangen

en die hiervooren oocq onder dien datum staen aengeteeckent, en daerbenevens een dubbele missive van den commandeur Symon van der Stel en den raad der Caep van 10 September, welckers copia almede per Africa ontfangen en op 18 deser aengeroert sy, verselt nog met eenige bylaegjes daertoe specteerende, hebbende wyders voornoemde schip Hellevoetsluys voor den omneslagh in India overgebracht de volgende contanten, coopmanschappen en andere behoeftigheden, als te weten:

in 't schip Hellevoetsluys voor Rotterdam:

124947 guldens aen contanten;
 150 p^a. laecken en lakenrassen;
 20 stucken cronesayen;
 25906 ƒ loot;
 39271 ƒ yser;
 15590 ƒ spyckers;
 100 stucx snaphanen;
 50 p^a. houwens, 100 halve piecken;
 10 leggers seck;
 5 leggers Rinse wyn;
 86 vaten mom;
 100 vaten Rotterdammer bier;
 64 vaten vlees;
 130 vaten speck;
 9 stucx cabeltouwen;
 50 wielrossen;
 24 gesorteerde anckers;
 40 vaten speck;
 11077 ƒ harpuys;
 1000 ƒ stael;
 100 bossen lont, voorts partye boecken, papier, comptoir-, timmermans-, equipagie-, wapencamer-, lantmeeters- (behalven scheepsgelt voor de reys) gereetschappen etc. ter monture van.... ƒ 197116:12:—;

item nog voor de camer Delft:

aen contant..... ƒ 28606: 6:10.

28 d^o. 's Avonts schryven Haer Ed^e. met inlants provisievaertuygh een briefje naer Tanjongpoura aen den luytenant Willem de Ruyter en vaendrig Jan Bervelt aldaer, van soodanigen inhoudt als by 't affgaende briefboeck can werden gezien.

Heden ter extraordinaire vergadering onder anderen 't briefje naer Tanjongpoura bovengemelt geresumeert synde, is verstaen derwaerts te ordonneeren dat de Javaense hoofden en inwoonderen van Craoangse district sal werden aengeseght dat sonder Haer Ed^e. last nergens heen sig sulien hebben te begeven,

en alleen na de bevelen van den gesaghebber op Tanjongpoura te luysteren item te gedragen, gelyck by 't resolutieboek staat uytgedrukt.

29 *d.* Omtrent de middag komt den E. waterfiscael Pieter Paauw en de gecommiteerdens weder terugge mettet jagt Roemerswale, hebbende de retourscheepen de Burg van Leyden, China, Alekmaer ende Prins Willem Hendrek omtrent het eyland Hoorn gelaten, en deselve nae exacte gedaene monsteringe in 't generaël bevonden bemant te zyn met 628 persoonen en ider schip in 't bysonder soodanigh als hieronder specifiçe staet aengeteeckent:

op de Burch van Leyden:

d'E. Heer Admiraal Ryckloff van Goens de Jonge.....	1
zeevarende.....	105
militairen.....	33
vrouw.....	1
kinderen....	6
ongegagieerde.....	1
slaven.....	4
tesamen.....	151;

op China:

d'E. Jacob Geus, vice commandeur.....	1
zeevarende.....	117
militaire....	37
vrouwen.....	2
kinderen.....	2
slaven.....	3
tesamen.....	162

op 't Wapen van Alekmaer:

d'E. Marten Pit, hooft.....	1
zeevarende.....	109
millitairen.....	37
vrouwen.....	3
kinderen.....	5
ongegagieerde.....	2
tesamen.....	157;

op Prins Willem Hendrik:

d'E. Cornelis Mol, hooft.....	1
zeevarende.....	114
militairen.....	32

vrouwen.....	2
kinderen.....	8
slavin.....	1
tesamen	158.

Waeruyt dan can werden gesien hoedanigh dese retourvloot is bemant en dat 't geheele getal bestaet in 628, waeronder mede getelt zyn 79 impotenten personen, soo uyt het hospitaal, guarisoen als de schepen te deser rhede verlost om d'E. Comp^e. van dese onbequaeme menschen te ontlasten.

Heden ter extraordinaire vergadering naer het teecken en der generale en eenige particuliere brieven aen de camer en instructien voor de retourschepen nae 't patria en na de Caep, alsmede 't formeren van den breeden raat voor de retourvloote, is meteenen verstaen over de 100 nu vooraff te sendene blancke militairen na Amboina te gebruyken:

als luytenants:

Philip Muydy en
Willem Tange p^l. d^o.;

als vaendrighs:

David Tellier en
Nicolaes Christiaensze.

Wyders is goetgevonden den opperchirurgyn Jan Adelaer om zyn slegt comportedement af te setten en te deporteren en van f 40 tot soldaet te stellen met 10 guldens off wel in keure om zig in vrydom te erneren, en eyndelyck op 't voordragen van d'heer Speelman nogh geresolveert tot voortsettinge van de ringsloot als anders aen Heeren Heemraden uyt Comp^{es}. cassa weder opnieuw te doen verstrecken een somma van 4000 rd^s. vooreerst sonder meer, totdat over 't verkiesen van een nieuw president van Heemraden als anders nader ordre sal wesen gestelt, gelyck sulx by 't resolutieboek onder huydigen datum geëxtendeert in 't breede can werden gesien en gelesen.

30 d^o. 's Namiddags komt alhier uyt de Straet Sunda per Javaens vaertuygh vooraff aen lant te verschynen den coopman Joan Brakel, zynde gisteren namiddag van voor Bantam met het schip Java, waermede hy uyt ons lieve vaderlant komt, overgestapt, hebbende dien bodem nevens 't schip Honscholredyk, mede van Zeelant komende, in goeden stant by den anderen gelaten, medegebragt hebbende de vaderlandse papieren van het schip Java, bestaende in een triplicata missive der Ed^e. Heeren Seventhiene aen de Hooge Regeringe tot Batavia, geschreven den 21 November 1679 en 8 Maert stanty, idem nog een particuliere missive der camer Enckhuysen van dato 7 May deses jaers, nevens nog eenige andere documenten, mitsgaders oocq nog een missive van den commandeur Symon van der Stel en

den raet aen Caep de Goede Hoop de dato 29^e September, waarvan de duplicata met Africa den 18 deser reets ontfangen en alsdoen aengeteeckent zy.

's Avonts even naer sonsonderganck comt den luytenant Willem de Ruyter te lande van Tanjongpoura hier weder terugge met 25 Nederlandsche en .. (1) inlandsche soldaten, dewelcke aldaer een geruymen tyt in de veltschans in guarnisoen gelegen hebben en volgens Haer Ed^e. ordre van 18 deser met 40 blancke en 38 swarte fluxe (2) militairen verwisselt zyn geworden, medebrenkende een brieffie, door den vaendrig Jan Bervelt uyt Comp^s. veltschans aen Haer Ed^e. nu 3 dagen geleden geschreven, benevens noch een Javaens lonthertje, door den Tommagon aen Haer Ed^e., waarvan 't translaet hieronder staat te volgen, dicterende dat van den vaendrig, hoe de Javaense hooftten in de Craoangse landen op de gedane recommandatie beloften hadden gedaen, in 't aenstaende den landbouw en 't planten van pady beter te sullen behertigen, versoeckende om adsistentie tegens de Baleyers, vermits deselve hun, soo so voorgeven, in de bovenlanden seer plaegden en overlast aendeden, waerdoor den landbouw en den toevoer van vee en andere behoeften seer verhindert wiert;

Drappa Jaja, waarvan hiervooren onder dato 3^e deser gesproocken zy, dat van Bantam daer weder stint te comen, wasser tot nog niet verscheenen; van Paggadingh had men berigt, dat den Keey Damangh Soura Dikara nevens den Ingabey Wangsa Tanna huu thans in die negorye onthielden, voorgevende de Comp^e. onderdanig en getrouw te willen wesen etc^e., sullende den luytenant Willem de Ruyter van syn bevindinge op dit lanttogje na Tanjongpoura een nader rapportie eersdaegs by geschrifte opstellen, 't welcq dan op de overleveringe in desen mede sal werden genarreert, en alsnu hier eenelyck

volgt het translaetbrieffie, door den Tommagon Natta Jouda aen Haer Ed^e. geschreven.

Desen brieff van uwen dienaer Tommagon Natta Jouda tot Carrawang, die nu aen den Heer Generael sent mynen grooten Singa Mangala, Sacra Jouda, Raxa Mangala en Tambabaya genaemt. Verders, ick vertrouwe seer op mynen heer, die over zyn lant Carrawang wel sal beraden, alsoo de Balinesen slaven nog in Carrawang zyn en by my niet willen comen. De hooftten van die fielten zyn Sacra Jouda en Wangsa Naya, dewelcke alreede veel quaad hebben gedaen en oocq veel quade menschen onder haer schuylen, dwingende alle degeene, die haer quaad gedoente niet en willen navolgen; oocq doen sy niet het werck van de Comp^e., maer niet anders dan rooven, gelyck zy aen Keey Mas Pouger (dewelcke met schenckagie van Jaccatra quam) hebben gedaen, rovende mede al syn volck, 't geene het gedoente is geweest van Sacra Jouda en Wangsa Naya. Oocq hebben

(*) Het getal is niet ingevuld.

(*) Er staat: *sluxe*.

de berglieden met hare coopmanschappen niet meer durven afkopen ⁽¹⁾, maer syn haer alle toegevallen. Uwen dienaar versoekt, dat mynheer alle de volckeren van Pryangan t'eenemaal onder zyn gebiet gelieft te nemen en alle het volck van Prayangan versoeken, dat hy door soldaten mogten bewaecht werden.

Haer Edelhedens heden avont nog bezig geweest zynde met het aflezen en teecken en van alle de generale en particuliere brieven en wel besonderlyck die aen de camer Zeelant mitsgaders die aen den commandeur Symon van der Stel en raat aen de Caep, dewelcke nu met de eerste afgezeylde retourvloot versonden staen te werden, en alle deselve dan gevolgelyck nevens de boecken, papieren en verdere documenten voor 't vaderlant omtrent de middernagt in 't geheel vaerdig geraeckt, gesloten, versegelt en in de cassen gepackt wesende, soo gaet den ondercoopman Fredericus ab Artzatt, provisionelyck bedienende het eerste clerckschap ter Generale Secretarye, ontrent ten 3 uyren 's morgens met deselve in de chialoup 't Casteel Batavia na 't boort van 't jagt Rammekens, om daarmede de reets vertrockte retourvloot agternae te zeylen en de generale brieven, instructien, cassen en verdere papieren voor 't vaderlant, item de brieven aen de Caep over deselve te verdeelen en behooryck te bestellen met soodaniger manieren als hieronder staet gespecificeert, namentlyck:

Aen den Heer Extraordinaris Raat van India Ryckloff van Goens de Jonge, als Admiraal op 't schip de Burg van Leyden:

een groote kas met boecken en secretariale papieren, geconsigneert aen d'Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer presidiale van Zeelant;

een cleene cas met secretariale boecken en papieren, geconsigneert aen de Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam;

een groot packet toegesloten en bezegelt, geconsigneert aen de Ed^{le}. Heeren XVIIe tot Middelburg in Zeelant;

een kleen packet papieren toegesloten en versegelt, geconsigneert aen de Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer Delft;

een groot packet toegesloten en papieren, geconsigneert aen de Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam;

een groot packet gesegelde papieren, geconsigneert aen d'E. commandeur Symon van der Stel en raat aen de Caep de Goede Hoop;

voorts losse scheepspapieren:

vier stucx instructien, door Haer Ed^{le}. de Hooge Regeringe van India geëxpédieert voor den heer admiraal mitsgaders den breeden raad der retourvloot, om haer gedurende de reyse tot narigt te dienen;

(¹) Denkelijk te lezen: *afkomen*.

idem vier stucx authenticque instructien tot het aendoen van de Tafel- en Saldanhabhay aen Caep de Goede Hoop;

een copie authenticque instructie, by d'Ed^{le}. Heeren XVIIe in 't patria opgesteld voor de respective commissarissen van India, in dato 25 April 1626;

vier stucx gesloote secrete zeynbrieven om by de opperhooffden der retourschepen geopent te werden in 't gesigt en 't aendoen van Caep de Goede Hoope;

vier placcaten voor de retourvloot wegens 't overnemen van particuliere goederen en wat daeraen verders dependeert;

idem vier placcaten tegens de insolentien van 't gemeene volck op de thuystryse en aen Cabo de Boa Esperance;

desen alle om aen ydereen van de respective opperhooffden der retourschepen overrryckt en behandigt te werden.

Aen den vice-commandeur Jacob Geus op 't schip China:

een groote kassa met secretariale boecken en papieren, geconsigneert aen de Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam;

een kleene cas met secretariale boecken en papieren, geconsigneert aen de Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer Hoorn;

een groot toegesloten en besegelt packet papieren, geconsigneert aen d'Ed^{le}. Heeren Seventiene tot Amsterdam;

een groot packet versiegelde papieren, geconsigneert aen de Ed^{le}. Bewinthebberen ter camer Hoorn;

een kleen versegelt packet papieren, geconsigneert aen de Ed^{le}. Bewinthebberen ter camer Enckhuysen;

een kleen packet papieren gesegelt en toegesloten, geconsigneert aen de E. commandeur Symon van der Stel en den raat aen de Caep de Goede Hoope.

Aen den E. Marten Pit, hoofd op 't schip 't Wapen van Alckmaar:

een cleene cas met secretariale boecken en papieren, geconsigneert aen d'Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter kamer Enkhuyzen;

een groot packet geslooten en besegelde papieren, geconsigneert aen de Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer voornoemt;

een kleen besegelde toegeslooten packet papieren, geconsigneert aen d'Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam;

een kleen versegelt packet met papieren, geconsigneert aen de Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer Hoorn;

een kleen packet toegeslooten papieren, geconsigneert aen de E. commandeur Symon van der Stel en den raad aen Caep de Goede Hoope.

Aen den E. Cornelis Mol, hoofd, en schipper Cornelis de Keyzer op 't schip Prins Willem Hendrick:

een kleene cas met boecken en papieren, geconsigneert aen d'Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer Delff;

een groot toegesloten en versegelt packet papieren, geconsigneert aen de Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer voornoemt;

een cleen packet papieren, versogeld en toegemaeckt, geconsigneert aen de Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer tot Middelburgh in Zeelant;

een kleen packet papieren, toegesloten en besegelt en geconsigneert aen d'Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam;

een kleen packet toegesloten papieren, geconsigneert aen d'E. commandeur Symon van der Stell en den raat aen Caep de Goede Hoop.

Alle dese voorengementioneerde packetten en kassen inhouden alsulcke brieven, geschriften, boecken en andere documenten als by de daertoe gehoorende registers can werden gezien, dewelcke oocq by het afgaende patrias brieffboek, alhier ter Generale Secretarye berustende, daer alle de brieven mede ingeschreven en sullen bevonden werden etc.

Desen voorleden maent November zyn alhier van verscheyde om- en affgelegene plaetzen aengecomen een getal van 168 stucx inlandse groote en kleene vaertuygen, tesamen bemant met 763 coppen en hebbende sodanige coopmanschappen, behoeften, leeflogten en andere kleynigheden aengebragt als hieronder specifijc wert aangewesen, namentlyck:

19 stucx vaertuygen van Samarang met 80 man en 8 lasten sout, $47\frac{3}{4}$ d^{os}. rys, 700 stucx gesorteerde gesoute vissen, 124 potten oly, 3000 d^{os}. tamerinda, 25 p^{ls}. camirysaet, 1000 bossen ayuyn, 4 p^{ls}. Javaens anys en 1000 bossen pady;

2 van Baly met 14 man en 54 stucx slaven;

6 van Japara met 46 man en 240 stucx groote kistplancken, 55 stucx swalpen, 700 bossen rottangs, 24 lasten rys, 1 picol massoy, 14 d^{os}. wax, 60 d^{os}. hertevleesch, 40 d^{os}. nettegaarn en 25 stucx slaven;

19 van Packelonge met 77 man en $59\frac{1}{4}$ lasten rys, 1 d^o. witte boontjens en 250 bossen pady;

1 van Amboina met 11 man en 45 p^{ls}. massoy;

1 van Timor met 12 man en 150 p^{ls}. sandelhout en 15 d^{os}. wax;

31 van Tegal met 124 man en $85\frac{3}{4}$ lasten rys, 4 d^{os}. zout, 250 stucx balcken, 200 d^{os}. plancken, 1650 bossen pady en 2 picols commukus;

16 van Chirribon met 65 man, 3000 stucx gesorteerde zuyckeren, 10500 bossen ayuyn, 24 lasten rys, 500 stucx hoenders en 56 potten oly;

8 van Dermayoe met 31 man en $16\frac{1}{2}$ lasten rys en 5 stucx buffels;

5 van Pamalang met 19 man en 11 lasten rys en 150 stucx hoenders;

8 van Cayely met 52 man en 10700 hamboesen met oly;

2 van Rimbang met 8 man en 5000 stucx gedroogde vissen, 1000 bossen tamerinda, 60 stucx balcken en 10 stucx plancken;

5 van Singnap met 26 man en 31800 stucx gesorteerde suyckeren, $\frac{1}{2}$ 123 stucx vaertuygen, transporteere.

123 stucx vaertuygen per overdragt.

last rys, 15 p^{ls}. harteveleesch, 60 d^{oe}. vleesch, 15 d^{oe}. buffelsvleesch, 16 potten oly, 26 stucx gesorteerde gedroogde vissen, 700 stucx oude clappus, 3 lasten zout, 2200 bossen tammarinda;

14 van Sombar met 56 man en 42¹/₂ lasten rys;

8 van Toulongbauva met 32 man en 10900 stucx oude clappus, 200000 stucx d^{oe}. pinangs, 1900 stucx potten en tresellen en 900 d^{oe}. d^{oe}. kalck;

4 van Zumor met 16 man en 7 lasten rys;

3 van Grisse met 14 man en 12000 stucx suykeren gadja, 26 canassars gedroogde buffelsvleesch, 600 stucx vissen pampus, 6 potten oly en 90 picols yagersuycker;

1 van Cotaringo met 10 man en 800 bossen rottangs, 4 p^{ls}. wax, 10 potten oly en 6 lasten zout;

1 van Damak met 4 man en 6 lasten rys;

4 van Terbaya met 16 man en 2¹/₄ lasten rys, 220 bossen pady, 55 stucx kistplancken en 1000 bossen tammarinda;

6 van Banjer met 34 man en 20 p^{ls}. en 87 cattys peper, 2 lasten rys, 2350 bossen rottangs, 30 corgien groove matten en 900 stucx toetoepe;

3 van Barbos met 12 man en 6 lasten rys, 6 p^{ls}. commukus en 1000 bossen zuycker gadja;

1 van Kempong met 6 man en 3 lasten rys;

samen 168 stucx vaertuygen, die gesamentlyck hebben ter marckt gebragt soodanige goederen als verdere coopmanschappen, gelyck hieronder breder wert aangewesen, te weten:

30 lasten sout;
309¹/₂ d^{oe}. rys;
700 stucx gesorteerde (¹) vissen;
212 potten oly;
7700 stucx tamarinda;
25 p^{ls}. camiryaet;
11500 bossen ajuyne;
4 picols Javaense anys;
5120 bossen pady;
89 stucx slaven;
259 stucx groote kistplancken;
38 d^{oe}. swalpen;
3550 bossen rottangs;
44 picols massoy;
33 picols wax;
75 d^{oe}. harteveles;
40 d^{oe}. nettegaren;
1 last witte boontjens;

150 picols sandelhout;
290 stucx gesorteerde balcken;
210 d^{oe}. plancken;
8 picols commukus;
47890 stucx gesorteerde suycker;
450 d^{oe}. hoenders;
8 d^{oe}. buffels;
10700 bamboesen met oly;
6200 stucx gedroogde vissen;
60 d^{oe}. harteveles;
41 picols buffelsvleesch;
21600 stucx oude clappus;
200000 stucx oude pinangs;
1900 d^{oe}. potten en tresellen;
900 d^{oe}. d^{oe}. met kalck;
20 picols en 87 cattys peper;
30 corgies groove matten en
900 stucx toetoepe.

(¹) Dit woord staat in het HS dubbel.

Waertegen wederom vanhier in dese maent nae diverse quartieren zyn vertrocken 161 stux zoo groôte als kleene vaertuygen met soodanige coopmanschappen en provisien, samen geschat ter monture van rd^s. 19409, als hierouder vervolgens aangewesen wert, namentlyck:

- 1 naer Malacca met 140 rd^s. aen zout;
- 14 naer Packalonge met 510 rd^s. aen diverse kleden;
- 50 naer Tegal met 1688 rd^s. aen diverse kleden en 21 aen out yser;
- 59 naer d'Oostcust van Java met 4919 rd^s. aen kleden, 27 aen out yser, 290 aen diverse Bengaelse neusdoucken, 840 aen amphioen, 26 aen arack, 225 aen wax, 8 aen ysere pannen, 15 aen galnooten, 42 aen poetsiock, 12 aen komyn, 10 aen kandysuycker, 75 aen gouddraat en 12 rd^s. aen kopere theeketels;
- 2 naer Japara met 122 rd^s. aen diverse kleden, 60 aen tarwe, 12 aen Bengaelse boter, 25 aen brandewyn en 18 aen gemaecte hembden;
- 1 naer Amboina over Java met 57 rd^s. aen benjuyn, 25 aen copere beckens, 10 aen Chinees papier, 20 aen ysere pannen en 100 rd^s. aen contant gelt;
- 5 naer Banjer met 519 rd^s. aen gesorteerde kleden en 15 aen out yser;
- 5 naer Passir met 427 rd^s. aen gesorteerde kleden, 55 aen Bengaelse neusdoecken, 8 aen radix China, 62 aen copere theeketels, 39 aen out yser, 70 copere loyangs, 58 aen porcelyn, 50 aen zout, 12 aen Chinees offerpapier, 40 aen kandysuycker, 10 aen witte poeyer d^o., 17 aen arack en 8 rd^s. aen out koper;
- 5 naer Pamalang met 110 rd^s. aen diverse cleden;
- 2 naer Baly en 165 rd^s. aen gesorteerde kleden, 189 aen out yser, 72 aen kommukus en 20 rd^s. aen massoy;
- 6 naer Samarang met 415 rd^s. aen verscheyde kleden, 12 aen out yser, 20 aen massoy, 100 aen wax en 25 aen copere theeketels;
- 14 naer Sirribon met 1600 rd^s. aen diverse kleden;
- 3 naer Singnap met 190 rd^s. aen gesorteerde kleden;
- 2 naer Macassar over de cust van Java met 180 rd^s. aen diverse cleden, 150 aen Chinese syde, 56 aen Hollandse booter, 500 aen amphioen, 50 aen mom, 50 aen brandewyn, 109 aen anysarack, 40 aen wyn toby, 122 aen divers porcelyn, 120 aen gommelak, 15 aen Javaense anys, 45 aen roosewater, 8 aen radix China, 4 aen komyn, 212 aen kopere theeketels, 50 aen kandysuycker, 40 aen witte poeyer d^o. en 40 rd^s. aen thee;
- 1 naer Banda met 200 rd^s. aen contant gelt, 20 aen candysuycker, 8 aen radix China en 5 rd^s. aen zoolleer;
- 7 naer Indramayoe met 295 rd^s. aen diverse kleden;
- 14 naer Somber met 850 rd^s. aen gesorteerde cleden;
- 6 naer Cayely met 264 rd^s. aen diverse kleden;
- 4 naer Zumor met 147 rd^s. aen diverse kleden;
- 154 stux vaertuygen transportere.

154 stucx vaertuygen van de nevenstaende zey.

3 naer Terbaya met 85 rd^s. aen diverse cleden;

1 naer Bouton met 224 rd^s. aen diverse kleden en 45 aen porcelyn;

1 naer Togia met 2930 rd^s. aen gesorteerde kleden en 25 aen kopere theeketels;

1 naer Kempong met 90 rd^s. aen gesorteerde kleden;

1 naer Timor met 240 rd^s. aen gesorteerde kleden en 25 rd^s. aen witte poeyersuycker;

samen 161 stucx vaertuygen, hebbende gesamentlyck van hier vervoert soodanige coopmanschappen en leeftogten etc., als hieronder in 't breede staet uytgedrukt, namentlyck:

14768 rd^s. aen diverse gesorteerde kleden;

170 — aen zout;

303 — aen out yser;

345 — aen diverse Bengaelse neusdoecken;

1140 — aen amphioen;

317 — aen diverse drinckwharen;

325 — wax;

28 — ysere pannen;

15 — galnooten;

42 — poetsiock;

195 — gesorteerde suycker;

16 — comyn;

75 — gouldraet;

336 — diverse kopere theeketels;

60 — tarwe;

48 — diverse boter;

18 — gemaecte hembalen;

37 — benjuyn;

35 rd^s verscheyde kopere beekens;

22 — verscheyde soort Chinees papier;

300 — contant gelt;

29 — radix China;

70 — kopere loyangs;

225 — gesorteerde porseleyn;

8 — out koper;

40 — massoy;

72 — kommukus;

150 — Chinese zyde;

120 — gommelack;

15 — Java's anys;

45 — rosewater;

40 — thee en

5 — aen huyden zoolleer;

somma 19409 rd^s. in 't geheel, zynde wyders noch onder behoorlycke passe oocq 5 vaertuygen vertrocken, welcke na de opgevinge niets hebben weggevoert.

Volgens het opbrengen der dootgravers zyn naer haer gehouden notitie in de afgeweekene maent November binnen deser steede onder de Christenen overleden en op de geordonneerde begraaffplaetse ter aerde gobragt:

36 Comp^t. dienaren;

2 borgers;

3 Nederlandse vrouwen;

6 d^o. kinderen;

2 Mardykers off inlandse burgers;

6 d^o. vrouwen;

14 d^o. kinderen;

1 d^o. slaev;

somma..... 70 coppen, buyten noch alle heydense, Mahometaense

en andere onchristenen natie, dewelcke noyt onder dit getal gereeckent werden en waervan oock geen aenteeckening wert gehouden.

Daerentegen zyn in deselve tyt in de Christelycke gemeente en kercken deser stede weder gedoopt:

6 Nederlandse kinderen;
38 inlandse d^{os}. der Portugese gemeente;
1 inlandse d^o. der Maleytze gemeente;
45 kinderen in 't geheel.

Oocq zyn in de gemelte kercken in dien tyt in den echten staet getreden en getrouwt:

8 Comp^{es}. dienaren
4 burgers;
5 Mardykers;
17 paeren t'samen.

December Anno 1680.

Primo December. 's Morgens voor den dageraat verzeylt uyt deser rheede de retourvloot agterna 't jagt Rammekens met den ondercoopman en p^l. eerste clercq der Generale Secretarye Fredrik ab Artsat, omme de generale papieren aen de gemelte schepen in de Straat Sunda in ordre en na behooren te bestellen, daerbezyden oocq medenemende een kleen advysje aen den heer admirael Rykloff van Goens de Jonge ende de verdere opperhooffden der retourschepen, dese voorleden nacht gedagteeckent, eenelyck ten geleyde van de gemelte generale papieren, met ordre dat den E. Cornelis Moll volgens 't geresolveerde in Rade van India op 22° passado als coopman met 60 guldens ter maent op 't schip Prins Willem Hendrick sal moeten werden geboeck't etc.

's Namiddags erlangen per expres inlants vaertuygh schryven van Chirribon van den capiteyn Jochum Michielszen en den raad aen Haer Ed^s., verselt met eenige andere bylaegjens van den 27 passado, alsmede een nader particulier brieffie van den capiteyn Michielsen van denselven dato, besyden noch een van den ouden Sultan Sopo en de laeste van den jongen Sultan Carta Wyaya tot Chirribon, insgelycx aen Haer Ed^s. gehorende en waervan de twee laeste in translaet hieronder staen te volgen, alvorens aengeroert hebbende 't nieuws, uyt de missive van den capiteyn Michielsen en raad genoteert, te weten:

den Bantamsen Damang Singa Wiprama, waervan hiervooren onder dato 24 passado zy gesproocken, was nog op Chirribon, hebbende den E. capiteyn aengedient dat onder onse Macassaren eenige vaertuygen waren, die zynen Koningh tot ⁽¹⁾ Bantam toebehoorden, versoeckende dierhalven permissie om deselve te mogen aenvaerden en voorts dat den E. capiteyn hem tot inninge synes Conings schulden en opcoopingh van rys behulpsaem mogte zyn, welck een en ander met beleeftheyt geëxcuseert was;

om nu alle agterdogt van twist en oneenigheyt onder de Cheribonse Princen trotterende voor de Bantammers te benemen, soo had den E. capiteyn de 3 Princen aldaer tot 't houden van een tournoyspeel aengeraden, gelyck 't selve oocq den 23 des voorleden maents op den alon alon in presentie van onsen capiteyn,

(1) Dit woord staat in het HS. dubbel.

Crain Bisse, syne Maccassaerse grooten etc^a. onder deselve met alle vergenouginge was volbraght;

seecker Javaen, Kiey Tandra Wangsa, door den E. capiteyn Michielsen etc. afgezonden om in absentie synes broeders Wiera Angonangon (die op Bantam was) 't gezag tot Bandong te voeren en die inwoonders by den anderen te houden, was den 25 passato uyt de landstreecke van Samadangh weder terugge gekomen met seecker Javaens geschrift, dienende tot rapport, waeruyt men de grootsheyt en aenwas van den Damang Goelongon konde bespeuren, die sig oock soude laten verluyden, dat hem door den Sousouhouang Ingalaga, alias Pangeran Pouger, 't gebied over de landstreke van Chilentje aff tot Goelongon toe, daeronder hy Chiribon mede reeckende, opgedragen en gegeven was en dat hy oversulx de hoofden van die dorpen tot zig ontboden had, en van dewelcke oock den Damang Timbanantie met zyn volck hem alreede was toegefallen en dagelyx nog grooter aenhang stont te maecten, om hetwelcke dan bytyts te stutten hadden de Chiribonse Prinçen adsistentie van ons versogt en vermeende de E. capiteyn Michielsen oock dat desen opwerpelingh met een te doene landtocht off gesterckt met de Indermayoese besettingen nog gemackelyck te dempen soude zyn, en waertoe oock 12 zadels met holsters en pistolen voor eenige ruyters werden geëyscht;

het voorgeven van Kiey Maes Pouger dat den capiteyn Michielse denselven met alle de Preangers uyt het district van Carwangh door een briefje naer Chiribon soude ontboden hebben, was onwaer, temeer men selfs geen kennisse aen off van Maes Pouger daer hadde etc.;

den ouden en jongen Cheribonsen Sultan versogten van Haer Ed^s. dat hun weder gerestitueert mogt worden 200 man, door den Bantamsen Sultan haer in den beginne (doen zy het nog met dien Vorst moesten houden) afgenomen en door denselven aen seeckeren Soeria gegeven, dewelcke nu met den titul van Pangiran Soeria Nagara verheerlyckt was, en waerop dan ordre en antwoord van Haer Ed^s. verwagt wierd etc.

't Particulier briefje van den capiteyn Jochum Michielse behelst eenlyck een bekendmaeckinge dat de Maccassaren onder Crain Bisse het langs hoe aerger maeckte, schattende en plagende de inwoonders der omleggende negoryen yder na vermogen, sulx dat se in corten tyt over de 600 rd^s. byeengebragt en gerooft soude hebben en 't welcke Crain Bisse dickmalen voorgedragen wesende niet anders daerop geantwoort hadde, als dat men sulcke rooffvogels (hoewel die somtyts wel 200 sterck op party uytgingen) soude moeten opvatten en by hem brengen etc., gelyck sulx breder by 't aencomend briefboeck en verbael zy te beoogen.

Volgt nu de translaetmissive, door den ouden Sultan Sopo uyt Sirribon aen Haer Ed^s. geschreven.

Desen brief van den ouden Sultan tot Chiribon komt aen den Heer Gouverneur Generael, den Heer Admiraal en alle de Raaden van India, aen wien ick bekend maecke dat UEd^s. lant Chiribon nu door de vlockeren van

Crain Bisse, Crain Panaragan, Dain Sitoudjou en Dain Mangimba verdestruceert werd. Zy hebben na de dorpen gezonden, om van yder plaetse gelt af te eysschen en hebben van den een 50, den anderen 60 en den derden 40 rd^s. genoten, en die sulx niet en wilden geven wierden gedoot, geslagen en geweld aengedaen. Dierhalven, indien sulx aen den Heer Generael niet bekend en maeckte, soude bevreest zyn. Nog geve aen den Heer Generael te kennen dat het dorpje Galo, hetwelck onder Chirribon heeft gestaen, nu door de volckeren van Goelongon is genomen. Dit staet nu in de beradinge van mynheer en alle myn seggen is in desen brieff vermelt.

Volgt noch de translaetmissive, door den jongen off tweeden Sultan Carty Wyaya uyt Chirribon aen Haer Ed^e.

Desen brieff uyt een suyvere oprechte genegentheyt verselt met veele groete van den jongen Sultan tot Chirribon, die sig overgeeft aen God en de E. Comp^e., comt aen den Heer Gouverneur Generael Rykloff van Goens en den Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, die in grootheyt en staet verheven ende seer wys en verstandig zyn in alle hare gedoente, soo te water als te lande, dewelcke beroemt werden over hare stoutheyt en kloeckmoedigheyt in den velde des oorlogs, dat alle hare vyanden bevreest synde na haren adem moeten snacken. Godt de Heere wil haer daerin laten continueeren tot in der eeuwigheyt, opdatter een schaduwplaetze magh zyn voor alle koningskinderen hier beneden wints en desselfs onderhoorige plaetzen; die mede zeer medogend zyn om alle nooddruftige te helpen. God de Heere wil haer en hare familien gunnen een lang leven. Oock comt myne veele groete aen alle de Raden van India.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur en Directeur Generael bekend dat die van Kalongong selfs Koning wil wesen, en haer gedoente is niet anders als om 't volck van Chiribon aff tot Silangsie na haer te vertrecken. De gerugten liepen dat zy bezig waren om volckeren met geweer te versamelen en haer plaetzen in te nemen. Oock heb icq verstaen dat die van Kalongong soude gesecht hebben dat den Sousouhounang het lant Sirribon aen haer soude hebben gegeven. Dierhalven hebbe icq nevens myn oudsten broeder met den capiteyn Carang beraetslaegt, maer stelle het in den wille van den Heer Gouverneur en Directeur Generael, alsoo dit lant Chiribon onder 't gebied van de Comp^e. staet. Dierhalven sende icq dit blaetje geschrift. Wyders hebbe aen den Heer Gouverneur en Directeur Generael niet anders te zenden als myne oprechte en suyvere genegentheyt en erkenne haer voor myn vader en moeder.

In off voor den avont comen hier ter rheede uyt ons lieve vaderlant over Caep de Goede Hoop te verschynen eerst het nieuwe schip Java (daer coopman op was Joannes Brakel, die op gisteren met de patriase papieren reets vooraff hier

aen lant gecomen en aldaer den ontfang derselver te vinden zy) onder schipper Claes Jansze Knol en boeckhouder Harmanis van Hoogstraten, zynde den 11° May voor reeckeningh van de camer Enckhuysen uyt Texel in zee gelopen met 284 coppen, te weten 179 zeevarende en 105 militairen, waarmede den 30 September aen Caep de Goede Hoope gearriveert zynde en 2 matrosen en 5 soldaten aldaer aen lant overgegeven hebbende, den 1° October in comp^e. van 't schip Hontsholredyck van Zeelant en Africa van Amsterdam weder herwaertsien gestevent waren, en gedurende de reyse overleden 6 zeevarende en 2 soldaten, alsoo dat schip Java alhier noch heeft overgebracht 171 zeevarende en 98 militairen, tesamen 269 gesonde gegagieerde coppen, hebbende de op gisteren ontfangen schriftuuren, daarmede ons toegecomen, eenlyck bestaen in een duplicata generale missive van de E. Heeren XVII° uyt Middelburgh van den 2° Maert benevens een particulier brieffie van de camer Enckhuysen de dato 7 May deses jaers aen de Hooge Regeringe tot Batavia geschreven, behalven nog eenige weynige documenten daer annex.

Zynde wyders desen voornoemde bodem voor den ommeslag in India beladen geweest met de volgende comptanten, coopmanschappen en andere benodigheden, als te weten:

van Enckhuysen:

125004 guldens aen contant;	46 stux gesorteerde anckers en dreggen;
10 halve stucken schairlaken;	12 stux ligte en sware anker-touwen;
14122 ƒ diverse spyckers;	75 diverse trossen;
38947 ƒ yser;	260 rolle gesorteerde seyldoeck;
28650 ƒ plaetloot;	40 tonnen pick;
50 calibermusquets;	10 vaten teer;
50 houwerkingen;	10218 ƒ harpuys;
1492 ƒ platcoper;	100 bossen lont, voorts nog diverse equipagie-, timmermans-, kuypers- en am-
10 leggers seq;	monitiegereetschappen, item schoppen,
5 d ^e . Rinse wyn;	spaden etc., tesamen behalven 300 gul-
80 vaten mom;	dens scheepsgelt voor de reys bedragende
13 vaten boter;	een somma van ƒ 180065 : 5 : 9;
70 vaten vleesch;	
115 vaten speck;	
20 lasten smeecken;	

item noch in voorz. bodem voor de camer Amsterdam:

36000 guldens aen contanten;	100 vaten speck, belopende een somma
100 vaten vleesch;	van ƒ 61500 : — : —.

Terselver tyt soo comt hier mede een weynigh later in den avondstont ter rheede uyt ons lieve vaderlandt over Caep de Goede Hoope te arriveeren 't nieuw schip Hontsholredyck, daer schipper op is Bartholomeus Noutres en boeckhouder

Messias van Groenewout, zynde voor Vlissingen den 4^e May voor reeckeningh van de camer Zeelant in zee gelopen met 280 coppen, te weten 180 zeevarende en 100 militairen, behalven noch 3 vrouwen en vier kinderen, ende den ... (1) aen 't eyland St. Jago gecomen zynde, naer ... dagen leggens weder vandaer afgezeylt en den 30 September aen Cabo de Goede Hope gearriveert, mitsgaders den 1° October in comp^e. van Africa en Java vandaer weder herwaerts afgesteken, hebbende gedurende de reyse 3 zeevarende en 5 soldaten door de doot verloren, 1 matroos aen St. Jago's eyland weggelopen, en 2 zeeluyden en 5 millitairen aen de Caep geligt, soodat desen bodem hier in 't geheel nog te lande brengt 174 zeevarende en 90 militairen, tesamen 264 gegagieerde gesonde coppen buyten 3 vrouwen en 4 kinderen, bestaende de patriase papieren, ons daarmede toegecomen, uyt een duplicata missive, van d'Ed^{le}. Heeren XVIIe tot Middelburg aen de Hooge Regeringe tot Batavia geschreven in dato 2 Maert deses jaers, welckers duplicata missive ons met 't schip Africa den 17^e des voorleden maents reets is toegebracht, item nog een originele missive van de camer Zeelant van den 4 May laestleden benevens nog eenige hylaegjens, daeronder 2 brieffjens, door den boeckhouder en derdewaek van 't schip den Briel uyt Pluymuyden aen eenige Bewinthebbers van Zeelant geschreven den 28 en 29 Maert passado, behelsende eenige klagten over den schipper van 't selve schip Theunis Andriesen, wegens het slegt tractement aen zyn scheepsvolck gedaen etc., behalven welcke patriase schriftuuren met dese 2 schepen Java en Honsholredyk is ontfangen een triplicata missive van den E. commandeur Symon van der Stel en raat aen Caep de dato 29 September aen Haer Ed^e., waarvan d'originele den 18 November per Africa en oocq gisteren per Java reets ontfangen zy, hebbende wyders Honsholredyk voor 's Comp^{te}. negotie en ommeslag in India ons toegebracht de volgende contanten, coopmanschappen en andere behoeften, als namentlyck:

150002 guldens aen payement;

46 p^a. diverse laeckenen;

70 p^a. croonrassen;

477¹/₄ @ diverse groff greynen;

512¹/₂ @ pollmiten;

105³/₄ @ trip;

23¹/₂ @ fyn wit garen;

574 @ aen 5 p^a. zyde stoffen;

9 p^a. terlet;

224 @ diverse phelpen;

56 stucken lamper;

52 p^a. perpetuanen;

12 p^a. heerezayen;

100 dragondersmusquets;

511 degens;

310 steckaden;

15 paer pistoolen;

55 carheyns;

150 calibermusquetten;

4488 @ yser;

14931 @ divers spyckers;

12450 @ plat } loot;

40645 @ zeug }

64 vaten speck;

7 leggers Rinse wyn;

250 vaten mom;

10000 moppe klinckerts;

52 zalder smeekolen;

24000 Vlaemse steen;

5 balen zeyldoock;

7 vaten clement;

53 gesorteerde ankers;

(1) Deze datum is evenals de volgende oningevuld gelaten.

63 gesorteerde lynen en trossen, voorts nog comptoir-, wapencamer-, smits-, equipagie-, kuipers- en constapelsgereetschappen, verwen, schoppen,

spaden etc., monterende tesamen, behalven de 200 realen scheepsgelt voor de reys, een somma van f 198498:18.

2 d°. 's Namiddags comt den sabandhaer Ocker Ockersze binnen by Syn Ed^t. met den Malacx borger Hendrik Temmer de Jonge, per eygen chialoup van Malacca aengecomen, ons toebrengen een missive, door de heer Jacob Jorisze Pits mitsgaders den raad aldaer aen Haer Ed^t. geschreven den 25 October passado, behelsende onder anderen kortelyck 't volgende:

seecker Bougys van Baly, genaemt Baggia, omtrent 16 jaeren geleden een slaeff van seecker Chinees ingeseten tot Malacca geweest en alsdoen daer wegens huysbraecke gegeesselt en gebrandmerkt, had zig naderhant fugatieff gemaectt en als een slaeff van Radja Mhera tot den jaere 1677 laten gebruycken dog cort daeraen een aenhang weten te maecken, soodat hy in de jongste beroerten met de Nanningers onder den opgeworpen Radja Ibrahim tegens de stad Malacca d'eerste troep Manicabers opgevoert, seker inlandsze Malacx borger tot Battentiga vermoort, ja zelfs den voornoemde haren opgeworpen Radja Ibrahim daerna verraderlyck om 't leven gebragt en noch veel meer quaad bedreven had, vervoegende zig na die tyt by seecker Malacx Jentieff Andiappa, en die hy doen oecq na 't genieten van verscheide weldaden zyn chialoup tot recompens affgelopen en de goederen ten bedraege van 10000 rd^t. gerooft en sig daarmede omtrent Pahang vervoegt hadde, dog was door den Johoryt weder vandaer op de vlugt gedreven en eyndelyck gevangen en nevens syne voornaemste mackers door den Pahangsen off Johorytsen Orangkay Siry Nara naer Riouw gevoert en aldaer door Paducca Radja in hegtenis gehouden, 't welck de heer gouverneur op Malacca ter kennisse gecomen zynde, soo had men over 't afflopen van genoemde chialoup aen die van Johor geklaegt en restitutie der gerooffde goederen versogt, alsmede dat dese schelmen gestraft ofte in onse handen overgegeven mogten werden, waerop gemelte Vorst 2 dier voornaemste moordenaers, te weten Baggia en zyn macker, naer Malacca gesonden hadden, en d'welcke dan ter dood gebragt waeren, dog de resterende rovers had den Johoryt als slaven verkogt ende 't procedido daarvan nevens oecq haere gerooffde goederen tot sig genomen, alsoo dat de Malacxe ingesetenen geintresseerdens nevens Andiappa merckelyck daeraen te cort quamen, sonder veel hoope van vergoedinge daarvan te sullen sien etc^o.;

de 2 verwagte Quedase ambassadeurs, die men vermeent hadde in hun reyse over Malacca na Johor te sullen hebben kunnen in arrest nemen, waren sluyxgewyse uyt vreesse door (1) d'onse 't canael Roepat gepasseert, op welckers terughecomste men nu egter weder voornemens was te laten passen, gelyck sulx en het verdere by 'taenkomend brieff boek onder 't quartier Malacca staet aengehaelt.

3 d°. Heden naer de middag ter ordinary vergaderinge gebesoingeert zynde op en over de af te sendene rescriptie naer Bengale en Cormandel, item na de

(1) Lees: voor.

provincie Amboina, soo is meteene verstaen het onbequame jagt de Sampson af te leggen en aen de meestbiedende te vercoopen.

4 d°. 's Avonts gewert ons per inlants vaertuygh een briefie van Tegal, door de residenten Thomas Grunel en Aernout Grevinck den laesten des voorleden maents aen Haer Ed°. geschreven, behelsende ten principalen:

dat den Maccassaersen rover Namroet, sig een weyle in 't gebergte agter Tegal onthouden hebbende, jegenwoordig (volgens de gerugten) op Wanagiry lagh in een groote pagger verschanst buyten nog 2 diergelycke op Singasary en Waniassa, sonder sig tot nog imant te willen onderwerpen;

uyt 't Tegalse district waren sedert den 19 Augusty verscheide Ombels met 480 Javanen successive na 't leger des Sousouhounangs tot Wanacarty opgetrocken omme hunne heere te adsisteren;

de Manicaboese Maleyers, waervan op eenige tyt voorleden staet aengeroert dat op de aencomste van den treynmeester Jeremias van Vliet van Laboangh uyt haere pagger de vlugt genomen hadden, waren na een weyle omswervens by ⁽¹⁾ na Namroet opgetogen, hebbende ten dien eynde getragt de Tegalse post van Wanacarta te passeeren, dog waren deselve door den Javaensen regent Kiay Soura Kiswara omcingelt en soo zy voorgeven alle dootgeslagen;

den bekenden Maleytzen rover Intchie Ade, onlangs door de Javanen met 15 zyner consorten betrapt en onder de Tegalse inwoonders in verseeckeringe bewaert zynde, was alsnu uyt last des Sousouhounangs tot Caranganjar nevens syne medegezellen op de groote bazaar ter presentie van de regenten ter dood gekrist geworden;

uyt Wanacarta hadden de Tegaelse residenten ontfangen een acte off mandaet, door den Sousouhounangh Aman Courat den 15 October deses jaers op de Comp°. verleent, tot den vryen ongemolesteerden handel in alle zyne havens etc., dewelcke dan oock naer voorgaende gomeslag op den alon alon in presentie van alle de Javaense regenten en onderdanen affgecondigt was geworden;

seecker Keey Sabdanaja, uyt de Mattaram over lant op Tegal gecomen, had weten te rapporteeren dat de heer commandeur Couper en den Sousouhounang reets binnen de Mattaram met het leger getrocken en Pouger met de zyne naer 't gebergte van Pamangtsinga aen de zuydzyde van Java gevlugt souden wesen;

voorts had men den 27, 28 en 29 des voorleden maents November tot Tagal 's nags ontrent 2 uyren een groote donckere comeet ofte groote staertsterre gezien, gelyck dat alles breder by 't aenkomend briefboeck en verbael onder 't quartier van Japara kan werden beoogt.

Een weynigh later comt den sabandaer Ocker Ockersze binnen met een briefie, door den Deensen agent Joan Joachemi Pauli uyt Bantam aen hem op eergisteren gecarteert, 't welck nodig geoordeelt zy hieronder te laten invloeyen, luydende aldus:

(1) . Misschien is hier een plaatsnaam overgeslagen.

D'Ed^{le}. Heer Ocker Ockersze.

Bantam den 2 December.

Mynheer.

Terwyl icq genoodtsaeckt ben desen aen UE. te senden, ende my leet zynde dat de matery van geen aengenameer besluyt mag uytgevonden werden, vermits icq UE. moet adviseren dat de Honorable Nederlandsche Comp^e. opperhooffden en dienaren op Tagal, Samarang en Japara aen d'onse seer groote incivilityt, geweld en vyandschap getoont hebben, indien niet alleenig de Javaense gouverneurs en tholbediende geconstringeert de onse te verjagen, alle vyandelyck geweld, ja om d'onse te doen vermoorden versogt zullen hebben (gelyck dese hiernevens gaende getuygen sulcx selfs can affgevraegt worden) in 't werck te brengen, hebbende volgens een chialoup van Japara geordonneert, waerin capiteyn van Vlyt sal geweest zyn, dewelcke op Packalona eenen myner dienaren, Abdul genaemt, aen handen en voeten hebben laten binden, de goederen en contanten hem affgedwongen, myn pas smadelyck en spottelyck verworpen, gemelte mynen dienaer nevens degeene die hem gehuysvest hadden geboeyt medegevoert, ende volgens 't zeggen van dese myne presente dienaren, die icq (om eenige uytstaende schulden in te vorderen) derwaerts hadde gezonden, op alle plaetse versogt en belast zoude hebben de Deense naties ende het Bantamse volck daeraen dependerende te doen vermoorden. Ik kan niet geloven dat Haer Ed^{le}. d'Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael ende d'Ed^{le}. Heeren Raden van India daertoe ordre verleent hebben, vermits tot dato my onbekent is, dat wederzyts naties in Europa ofte andere landen wegens soodanige negotie van weynig belang soo groote onvriendelycke proceduren gepleeget hebben, maer icq geloove ende hebbe het vertrouwen dat Haer Ed^e. sullen gelieven ordre te stellen, dat sulcke en diergelycke voorvallen mogen geëyndigt worden, vermits d'onse over den thol etc., met de Javanen geaccordeert, behoorlyck betaelt en ongeweygert betalen sullen ende in alle manieren geene occagie tot eenige onvrindelycke actie aen de Honorable Nederlandse Oost-Indische Comp^e. dienaren op dese Javaense cust gegeven hebben nog nooyt geven sullen: ende vermits icq genoodtsaeckt ben myn prauw wederom derwaerts te senden, alszoo is myn vrindelyck versoeck dat UE., naerdatt UE. dese nevensgaende personen van 't gepasseerde afgevraegt, Haer Hoog Ed^{le}. de Heer Generael en alle de Raaden van India sulx bekent te maecken gelieven woude ende gantsch gediensig te versoecken, dat by haere dienaren op voorschreven plaetzen ordre mag gegeven worden, myn prauw, volck en goederen ongehindert te laten passeeren en repasseeren, alsmede dat myn dienaer, Abdolla genaemt, gelargeert ende de goederen, hem affgedwongen, restitueert mag werden, bestaende in 't volgende: een picol amphioen, 51

corgie tapi, 120 realen contant, aen goude ringen etc^a. 8 realen ende diverse obligatiën van uytstaende penningen.

Ik soude dan seer gaerne willen versoecken, dat icq vooreerst een pas voor gemelte prauw mogte genieten, om alle ongelucken voor te comen, waeraen ick sal erkennen groote courtoisie te genieten, inniddens UE. voor soodanige moeyten ten hoogsten geobligeert verblyven, gelyck altoos sal menen te zyn

(Onder stont:)

Mynheer

UE. dienstverlangenden dienaar

(Was geteeckent:)

JOAN JOACHEMI PAULY.

Op welck brieffie en saecke dan denselven E. Ockers sig ten overstaen van den secretaris deser vergadering eens nader sal informeeren.

's Avonts laet verzeylen uyt deser rheede vooraff direct naer Amboina en passant over Bouton en eerst na 't eylant Bouro de jagiens de Perel, Spiering ende Rogh, item de chialoupen Pauw, Arant en Postboode ende daarmede als hooft den ondercoopman Reynier Praat, medevoerende een recreut van 92 flucxe Nederlandse en 10 Amboinese militairen (behalven 120 zeevarende), onder de luytenants Philip Muydy en den p^{le}n. Willem Tange, item de vaendrigh David Tellier en Nicolaes Christiaensze, verdeelt in 2 comp^e. off vaendels, met dewelcke wert affgezonden een driedubble missive van Haer Ed^a. aen de Heer Gouverneur Robbert de Vick ende den raad ten casteele Victoria, mitsgaders oocq een instructie ten narigte voor gemelte Praat en den raad deser bodempjes, allebeyde op heden geteeckent, behelsende de preadvys-missive van den Heer Gouverneur en raad alsulx als het uytgaende brieffboeck can uytwysen, mitsgaders die instructie ten principalen cortelyck 't volgende in substantie:

aengesien men in Amboina advys becomen heeft, hoe aldaer in de bogt van Cayely onder 't eylant Boero 28 stucx corcorren en inlandse vaertuygen, bemant met Ternatten, Xulanesen etc^a., ontrent dat eylant langs de oostzyde ravageerden en veel gewelden plegen, dat ten dien eynde om die landstrecke de gandsche Amboinese provincie vooral te beveyligen ende de intentie der vyandelycke Ternatanen te vereydeln dese uytsettinge van de voornoemde jagten en chialoupen vooraff derwaerts geschiede, en dewelcke gecombineert in 't passeeren van de Straad Bouton hun van drinckwater en verversinge sullen hebben te versien, en inwylen dien Coning oocq meteenen begroeten van Comp^e. wegen, met bekendmaeckinge van 't gepasseerde in Ternaten en dat zy vooraffgezonden zyn, om die quaetwillige Ternatanen in hun voornemen ontrent het eylant Bouro als elders te stuten en daerom met een goet aental kreygers versterckt syn, en warenboven nog vry meerder magt te volgen stinde, dog dat oock ten principalen aldaer onder de hant diende vernomen, off hoe het met de regeringe onder den nieuwen Coninck al gelegen zy en off denselven ofte eenige Boutonse grooten oocq uytsettinge

van volk off vaertuygen elders mogten hebben gedaen etc., na hetwelcke men dan de steven van daer voort langs de noortcant van 't eyland Bouro tot de bogt van Cayely hadde te wenden en ter aencomste aldaer ten eersten door een der chialoupen aen de Heer Gouverneur in Amboina kennisse van dese vooraff overgecome maght geven, en dan voort de nader ordre vandaer affwagten, dog inwylen mogten de vyandelycke corcorren, die er gevonden quamen te werden, soo nauw getragt werden te besetten dat se niet quamen te esschapperen, en naer become kennisse dat se vyanden waren oocq vryelyck in de grond te booren of te vernielen, dog byaldien dese bodempjes hunner verschyninge voor Bouro daer imant van qualiteyt uyt Amboina mogten vinden, dat zy dan desselfs en des gouverneurs de Vicks ordre voorts zouden hebben te volgen, dog geen vyandelycke vaertuygen konnende opdoen, moesten zy hun reyse van Bouro na Manipa voortsetten ende, daer almede geen nader ordre vernemende, wyders nae 't casteel Victoria voortzeylen, onderweegs en doorgaens wel verdagt zynde geen leet aen imant toe te brengen, die onse vrindschap mogten begeren, dog oocq geen vreedchandelinge met ymant ondernemen, maer de soodanige by voorval naer Amboina renvoyeren, en wyders van alle het voorvallende op dese reyse goede aenteeckeninge te houden en alles in geschrifte te stellen etc., gelyck sulx breder alsmede den inhoud van de Ambonse missive, gelyck hiervoor reets is aengehaelt, by 't affgaende briefsboek staat te beoogen, hebbende voorts gemelte scheepjens voor den omslag ⁽¹⁾ in Amboina vanhier affgevoert de volgende contanten, coopmanschappen, provisien en audere behoeften, daeronder oocq eenige goederen voor 't gouvernement van Ternaten, als werwaerts 't jagie de Perel als dit gandsche jaer na toe geprojecteert geweest en zeylrede gelegen heeft.

In 't jagie de Perel voor Amboina:

3000 rycksdielders aen contanten;

15 vaten vleesch;

15 vaten speck;

12 potten Bengaelse boter;

10 lasten Souratze tarrau;

4 d^{os}. Javaense groene cadjang, voorts nog verscheide equipagiegoederen
ter monture van f 13745: 5: 14;

in 't jagien de Roch:

6200 rd^e. aen contant;

60 vaten vlees en speck;

1 halve legger Hollandse azyn;

4 halve amen olyvenoly;

Transportere f 13745: 5: 14;

⁽¹⁾ Er staat: *omslag*. Andere fouten, die niet zoo hinderlijk zijn, hebben wij maar laten staan.

Per transport..... / 13745: 5: 14;

1 halff aen wyntint;

10 picols swarte zuycker, voorts nog eenige equipagie-
goederen ten bedrage van..... / 25352: 8: —;

item in de Spieringh:

6800 rd^e. aen payment;

60 vaten vlees en speck;

1 halve legger wynazyn;

1 halff aem jopenbier;

2 heele d^e. olyvenoly;

10 picols swarte suycker, voorts nog eenige equipagie-
goederen, bedragende een somma van..... / 27330: 18: —;

in de chialoup de Arent:

5000 R yser;

1827 R spyckers;

100 stucx houte mutsquetsladen, tesamen belopende... / 703: —: 8;

Monteert alsoo 't gescheepte in de voornoemde

bodempjens voor Amboina in 't geheel een somma

van..... / 67131: 12: 6.

En voorts in 't jachje de Peerl voor Ternaten:

4000 rd^e. aen contant;

120 vaten vlees en speck;

50 halve leggers gesnede arack;

2 halve leggers Spaençe wyn;

1 halff aem wyntint;

1 — aem jopenbier;

20 picols swarte zuyker;

6 potten Bengaelse boter;

50 lasten tarrau;

20 kippen Hollandse lont:

10000 R buscruyt, monterende tezamen..... / 29495: —: 13;

in de Rogh:

50 halve leggers gesnede arack;

4 halve amen brandewyn;

4 halve amen olyvenoly, bedragende tesamen..... / 1514: 14: —;

Transportere..... / 31009: 14: 13;

Per transport f 31009: 14: 13;

item in de Spieringh:

50 halve leggers gesnede arack:

4 halve amen brandewyn;

2 halve amen olyvenoly, belopende tesamen » 1514: 14: —;

in de chialoup de Paauw:

2400 stuxx ront scherp;

in de chialoup de Arent:

900 stuxx lang scherp;

1810 R groot } loodt;

3665 R plat }

ten bedrage van » 1775: 12: 5;

Somma monteert 't gehele ingeladene carguasoentje voor

Ternaten in de boven bodems een somma van f 54500: 1: 2.

Heden ter extraordinary vergaderinge is in Raade van India wegens de nader rescriptie naer Malacca alsmede over eenige saecken van Bantam alsulx gebesoingeert als by 't resolutieboek staet te lezen.

3 d°. 's Morgens gaen de fregatjens de Cat en Cater naer Bantam, om volgens beschuyt met eenige dier coninxvaertuygen in de Straat Sunda tusschen de hoeck van Ontong Java en Tanara te cruyssen en dat vaerwater voor de zeerovers te beveyligen, en daermede den tolck Huygh Boey oocq terugge derwaerts gaet, medenemende een brieffie aen den resident Willem Caeff, mitsgaders nog een missive aan den jongen regerenden Sultan in antwoord van die voorsz. Huyg in de voorleden maent van hem heeft medegebragt, beyde op heden geteeckent en van soodanigen inhoud als by 't afgaende brieffboek en verbael can werden gezien, latende echter hieronder in zyn geheel 't laeste brieffie aen den Sultan volgen, luydende aldus:

Missive van Haer Ed°. tot Batavia aen den regerenden Sultan tot Bantam geschreven.

Desen brieff comt van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en alle de Raden van India, die het gebiet voeren over de steeden, casteelen, landen en volkeren, sorterende onder de Oost-Indische Comp°. te water en te lande, aen Sultan Aboennazar Abdul Cabar, die Coninck is over het Coninckryk van Bantam off Sourasouan, die oprecht, stoutmoedig en seer genereus is in alle zyne zaecken en een beminner van de vrede, een goet rechter, over zyne onderdanen, en die van den Gouverneur Generael

en de Raaden van India toegewenscht ⁽¹⁾ wert alle voorspoet op der aerden en victorie over zyne vyanden.

Desen brieff die Uw Hoogheyd heeft geschreven ende met onse tolck Huygh Boey overgezonden, is by den Gouverneur Generael en alle de Raaden van India wel ontfangen en met byzondere aengenaemheyd verstaen de inclinatie, die U Hoogheyd toont tot onderhout van vrede, daertoe den Gouverneur Generael en Raden van India altyt hebbe genegen geweest, om deselve puntuelyck en na den regten zin van het gemaecte contract, anno 59 geslooten, te onderhouden en te doen onderhouden, ende dewyle hetselve contract klaer en duydelyck spreekt en de Jaccatrasc landeryen aen de zyde na het Westen tot aen de rivier van Ontong Java ons eygen landen van outs zyn en nog als onse eygen gepossideert werden, soo moeten dese landen ons eygen blyven, maer soo U Hoogheyd een gedeelte lant woest en onbebout gelieft te laten, om onder beyde volckeren geen twist nog oneenigheyd te verwecken, soo zoude sulx tusschen Ontong Java en Tangerang, als geheel in U Hoogheyts lant en gebiet, connen geschieden, en wy sullen wel besorgen dat bewesten de rivier van Ontong Java niemant van onse onderdanen sullen comen, ofte mogen als rovers en menschendieven doodgeslagen werden, gelyck wy oocq soudon doen omtrent diegeene, die beoosten de rivier van Ontong Java van U Hoogheyts onderdanen overquamen, 't welcq dan aen wederzyden groote gerustheyd sal geven, en van welke zaek wy den coopman Caëff tot Bantam wel onderregt hebben, opdat onse goede meyninge ende oprechte intentie wel soude werden verstaen en by U Hoogheyd die ordre gestelt, dat het rooven en steelen van menschen, buffels en coebesten als andere goederen voortaan mogten werden opgehouden ende de vruntschap tusschen Batavia en Bantam off Sourousouan eeuwig ende vast blyven, tot onderhout van welke vrundschap wy niet sullen nalaten alles by te brengen, gelyck wy dan insgelycx van U Hoogheyd mede onfeylbaer moeten verwagten. Queey Aria Mangonsadana connen wy niet anders mercken off hy draagt goede sorge om den vrede te conserveeren ende te cultiveeren, gelyck alhier mede door onsen ontfanger, licentmeester en andere daertoe gestelde officieren geschiet ende alles voor den welstant van Batavia ende Bantam off Sourousouan toebrengen. De persoonen, door U Hoogheyd na Siribon affgezonden, zyn alweder wel aengecomen, soo wy verstaen hebben, en om nu alle rovers en piraten uyt der zee te houden ende met U Hoogheyts vaertuygen de zee tusschen Tangerang ende Bantam off Sourousouan te suyveren, soo gaet desen met een onser oorlogsvaertuygen over, ende waeraff den coopman Caëff U Hoogheyd nader van onse intentie sal onderrigten, gaende met den tolck Huyg Boey tot U Hoogheyd op zyn versoeck 2 groote en stercke bytende wagthonden en 10 picol lont met de versogte stucken geschut, en aen bassen connen wy Uw Hoogheyd niet

(1) Er staat: *toegewenscht*.

helpen, alsoo daarvan onverzien zyn. Uw Hoogheyt gelieve dese cleene vereeringe als een blom te ontfangen.

Geschreven in 't Casteel tot Batavia, hoofvesting van 't Coninckryck Jaccatra op 't eylant Groot Java, desen 4^e December 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 's Comp^{es}. zegel in rooden lakke gedrukt, daeronder:)

Ter ordre van hooghgemelte Haer Ed^s.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

De versogte passe van den jongen Sultan tot Bantam voor een zyner vaertuygen naer Java's Oostcust, door den resident Caeff voor hem versogt en by de Hooge Regeringe toegestaen synde, is alsnu by 't brieffjen van den resident Caeff mede hem toegeschickt, zynde op heden verleent en mede derwaerts gesonden, dewelcke oocq niet onnodig geoordeelt zy hier te laten influeeren, luydende aldus:

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders de Raden van India wegens de Generale Nederlandse Geootroyeerde Oost-Indische Comp^e. in India doen te weten, dat den regerenden Coninck van Bantam, Sultan Aboen Nazar Abdul Cahar, aen ons doen versoecken hebbende om een passe off vrygeleyde met zyn vaertuyg groot ⁽¹⁾ lasten, daer annachoda op is van de stad Bantam naer Java's Oostcust te mogen vertrecken, om aldaer zyne zaecken te verrigten en zyne uytstaende schulden te innen, soo is 't dat wy ten respecte van de goede vrindschap met deselve Bantamse Mayesteyt en op goede insigten denselven sulx hebben geaccordeert en hem daertoe dese onse opene zeebrieff en passedulle verleent om, als gezegt, met zyn vaertuyg onder den anachoda van Bantam naer Java's Oostcust te vaeren, en versoecken derhalven by dese alle Coningen, Vorsten en heeren, ofte derselver mindere onderdanen, daarmede den Staet der Vereenigde Nederlande in vrede en alleantie is levende, mitsgaders alle des Comp^{es}. bontgenoten en geconfaedereerde vrunden, ende ordonneeren ende beveelen wel expresselyck alle dienaren, suppoosten, onderdanen en vassalen, onder de gehoorsaemheyt hier in India sorterende, soo hooge als laege ministers, niemant uytgesondert, dit bovenstaende vaertuyg met desselfs volck en ingelade goederen by ontmoetinge vry en onverhindert te laten passeeren en repasseren en geen molesten aen te doen, maer ter contrary des noodts wesende en sooveel het buyten eygen nadeel kan geschieden, alle mogelycke hulpe en faveur te bewysen. soolange tenzy mogte bevonden werden dat zylieden tegens verwagtinge yets ten nadeele van de Comp^e., haere onderdanen ofte goede bontgenoten mogten willen ofte comen te ondernemen, by welck geval men

⁽¹⁾ Dit cijfer en de daarop volgende eigennaam zijn oningevuld gelaten.

haer niet als vrienden sal behoeven aen te zien, maer voor zoodanige die haer dese onse passe onwaardig gemaect hebben.

(Onder stont:)

Gegeven in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java, hoofvestingh van 't Coninckryck Jaccatra, desen 4^e December anno 1680.

(Terzyde stont 's Comp^{te}. zegel in roode lacke gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Ed^s.

(En was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Gemerckt door den Deensen agent Pauly tot Bantam by een brieffie de dato 2 deser, aen den sabandhaer Ocker Ockersze alhier geschreven (en 't welke hiervooren dato 4 deser geinsereert te vinden en daeraff gesproken zy), geklaegt werde over eenigh geweld, dat door onse residenten op Java's Oostcust aen seecker gehuurt Javaens Bantams vaertuygh met zyn dienaren en goederen soude zyn aengedaen, en dat den anachoda diertyt op dat vaertuygh geweest zynde, genaemt Vlamminck, met oock den Javaens stierman hun thans alhier bevinde, soo is 't dat Zyn Ed^t. de Heere Gouverneur Generael, aen den secretaris deser vergaderinge d'E. Joan van Hoorn gelast hebbende omme gemelte anachoda en stierman ten overstaen van den sabandhaer Ocker Ockersze na de rechte geschapenthey^t ⁽¹⁾ en toedragt dier saecke eens perfect te ondervragen en daervan rapport te doen, involge van dien sulx door zyn E. op heden in geschrifte overhandigt en bevonden van volgende teneur:

Rapportie off berigt by monde gedaen door ordre van Syn Ed^t. d'Heer Gouverneur Generael aen den secretaris Joan van Hoorn door vertalinge en ten overstaen van den E. sabandaer Ocker Ockersze by de Bantamse Javaens anachoda Vlaminck en nog een Juraen ⁽²⁾ off Javaen stierman van hen wedervaren nu jongst op Java's Oostcust, daer zy van Bantam door den Deensen heer agent Pauly affgehuurt naer toe syn vertrocken en op Bantam geretourneert.

Den Javaen Vlamingh genaemt is nu 2¹/₂ maent verleden met een jurgan off stierman door den Deensen heer agent Pauly affgehuurt met zyn vaertuygh, om naer Paccalongan te vertrecken, benevens een Deens adsistent genaemt Pieter, een swart genaemt Nicolaes en een Moor genaemt Abdul, zynde na 8 dagen reysens eerst tot Zirribon aangeweest om eenige goederen te vercopen, gelyck se dan onder anderen daer oocq eenige cleden en amphioen hebben aen lant gebragt, dog deselve niet wel connende quyt raecken, soo hebben sy den swarten marcadoor Nicolaes daer gelaten om voorsz. goederen uyt te venten, en daertoe dan oock een huys uyt naeme

⁽¹⁾ Er staat: *geschapenthent*.

⁽²⁾ Denkelijk wordt *djoeragan* bedoeld.

van den Deensen heer agent voor denselven te dier plaetze wiert gehuurt, en is hy Vlaming wyders met den Deensen adsistent en Moor Abdul doen met zyn vaertuygh voortgezeylt naer Tegal, daer zy niets connende verhandelen, wyders naer Paccalongan 8 dagen daerna verscheenen, dat se van Sirribon hadden geweest, alwaer zy doen ontrent de helft van haer resterende goederen als cleeden en amphioen uytgelost en tot den Chinesen sabandaer te dier plaetze genaemt Bitko opgelecht en verborgen hadden onder de byblyvinge van den Moor Abdul genaemt, gaende hy Vlamincck met zyn vaertuygh en den Deensen adsistent wyders van Paccalongan doen voort nae Samarang, alwaer zy sig 16 dagen hebben opgehouden en maer weynige goederen connen vercoopen, sulx zy doen verder weder nae Paccalongan zyn gekeert en aldaer comende bevonden, dat den bovengenoemde gewese Chinesen sabandaer Bitko 2 dagen bevorens door den capiteyn Jeremias van Vliet (soo gemelte Chinees vrouw etc. hun verhaelde) gebonden naer Japara was gevoert en hunlieden daer gelaten goederen van kleden en amphioen door gemelte van Vliet oocq waren aengeslagen en nevens genoemde Chinees Bitko en den Moor Abdul medegenomen, sulx zy doen den voorsz. Bitko niet vindende en van voorsz. zyn vrouw haer goederen geëyscht en dat bescheyt becomen hebbende, wyders maer naer een uyr vertoevens uyt vreesse van verder aengehaelt off gearresteert te werden, aenstonts met haer vaertuygh en den Deensen adsistent, die doorgaens alomme mede is bygeweest, van voorsz. Pacalongan weder na Sirribon zyn geseylt, om te sien off aldaer oocq eenige van haer gelaten goederen versogt waeren, ende bevindende dat van haer gezegde goederen weynigh off niet was omgezeth, soo hebben zy den swarten marcadoor Nicolaes met voorschreve goetje daer gelaten, en zyn alsoo vandaer eyndelyck nu 10 dagen verleden weder na Bantam thuys gekeert, daer se 3 dagen daarna aenquamen en van dit haer wedervaren ⁽¹⁾ tesamen met den Deensen adsistent aen den heer agent Pauly rapport gedaen hebben.

Verklarende den Javaensen anachoda Vlamingh verders nergens van geen Hollanders qualyck te zyn beyegent, maer op Packalongan van de gemeene straadjavanen ⁽²⁾ te hebben hooren zeggen, dat zoo wanneer weder eenige Deenen met haer coopmanschappen ofte goederen daer quamen te verschynen, dat zy die soude willen berooven off doodslaen.

Aldus ondervraegt hy ons ondergeschreven uyt het Maleyts en by den Javaen Bantamsze anachoda Vlamingh en zyn jurregan off stierman beantwoort.

(Onder stont:)

In 't Casteel Batavia den 5^e December 1680.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN en
OCKER OCKERSZE.

⁽¹⁾ Er staat: wedervader.

⁽²⁾ Misschien beter: strandjavanen.

6 d°. 's Morgens comt den luytenant de Ruyter, op den 29 des voorleden maents van Tanjongpoura te lande hier zyn terugge verscheenen, by Zyn Ed^l, overleverende een schriftelyck rapport wegens de gedaene verwisseling van 't guarnisoen en desselfs verdere bevindinge aldaer; dagteekening van primo dito deser, behelsende ten principalen het volgende:

den gedagten luytenant, den 19 passado vanhier vertrocken en den 24 daeraenvolgenden ⁽¹⁾ over Clappadoa, Bacassy, Pandock en Tsicaram in 's Comp^{es}. veltschans tot Tanjongpoura met 41 Nederlandse en 30 inlandsche militairen aengecomen zynde en alles in en omtrent de schans in behoorycke ordre gevonden hebbende, had cort daeraen de Javaensche hoofden der Craoangze bovelanden by zig laten ontbieden en d'selve, des volgende daegs verscheenen wesende, uyt Haer Ed^l. naem gerecommandeert den landbouw als 't voortteelen van beesten, 't planten van pady etc. beter als voorheenen te behertigen, hunne onderhebbende ingelanden behooryck te regeren en 't quade te weeren etc^l, daerop harentwegen den Tommagon Natta Jouda en Wira Saba het woort doende belooffden uyt naem der andere mede Javaense hoofden, dat alles te sullen nacomen, dog aengezien de bovenlanden tot nog door den roofgierige Baleyers in onrust gehouden wierde, was er weynigh hoope tot 't genot van vee en pady, als meest moetende van boven comen, en uyt welcken hoofde zy versogten van dat geboefte eens verlost te mogen werden, daerop haer dan voorgehouden was sulx maer alleen aen hun selfs manqueerde, gemerckt zy ligtelyck dat gespuys konden verdryven, indien het hun ernst waere, waerop zy wel eenige schult bekenden, maer dat se sooveel beleyt niet hadden gehad, dog wanneer se eenige Hollanders by haer mogten hebben, souden se hun best daertoe doen etc., 't welck men belooffde Haer Ed^l. bekend te sullen maecken, overleverende den Tommagon doen voorts uyt naem van alle een lonthoirtje off Javaens briefie aen de Hooge Regeringe tot Batavia, welckers inhoud hiervoorens onder den 29 des voorleden maents staat geinsereert;

op de wydere klagten over eenige Batavische Mardyckers, die daer quamen om vee en andere leeftogten op te copen en de ingelanden etc^l. moeyte aendeden, had den gemelte luytenant gelast naer niemant voortaan meer te luysteren, maer eenlyck de ordre van Haer Ed^l. tot Batavia en uyt derselver naem 't bevel van den commandant tot Tanjongpoura aldaer te agtervolgen;

en vermits eenige inlandse coopluytjens voorgegeven hadden de weg uyt de bovenlanden met hun vee etc. over Tanjongpoura na Batavia niet te willen nemen, omdat den commandant van 's Comp^{es}. veltschans haere goederen asperste sonder behooryck te betalen, soo had den luytenant op 't versoeck des vaendrighs Bervelt de Javaensche hoofden na de waarheyt van dien gevraegt, dewelcke eenparig verclaerden sulx noyt gezien off geschiet te zyn, dog de oorsaek dat de afcomende coopluyden na Batavia hun weg over lant niet en namen eenelyck te wesen, omdat men niet soude comen te ervaren wat quantiteyt vee en andere leeftogt uyt die landstreecke nae Batavia gebragt wierden etc.;

(1) Er staat: *daer daenvolgenden*.

en nadat voorts de verwisseling van 't guarnisoen gedaen was, had den luytenant de Ruyter met de outbackene militairen ten getalle van 23 Nederlandse en .. (¹) inlandsche coppen weder de march te lande herwaerts aengenomen, gelyck sulx alles breder in 't aencomend brieffboeck ingeschreven kan werden gelezen.

7 d°. 's Naermiddags verzeylen van hier naer Malacca de chialoupen Orangie en Winthont, medenemende 3 dubbele missives, de eerste aen de Heeren Gouverneurs Jacob Jorissze Pits en Cornelis van Quaelberg mitsgaders den raad tot Malacca, de 2de aen de Heer Directeur Jacob Verburg en den raad tot Ouly in Bengala ende de derde geconsigneert aen den heer Jacob Jorissze Pits, gedesigneert gouverneur en commissaris, benevens den raad ter custe Cormandel, en behalven dien nog een originele memorie tot gedagte syn Ed°. narigt aldaer en oock in zyn te doene visite in Bengalen, alle van Haer Ed°. op heden geteeckent ende de laeste nae Cormandel en Bengale mede ider dubbel in de Malacxe geslooten en van soodanigen ample inhoudt als by 't affgaende brieffboeck wel geëxtendeert ten genougen can werden gelezen, hebbende gemelte chialoupen voorts van hier medegevoert soo voor Malacca als Bengalen de volgende goederen, die voor Bengale om op Malacca aen de derwaerts gedestineerde schepen overgegeven te werden, nademael dese 2 nu affgaende chialoupen zyn gedestineert om in het Malacxe vaerwater dienst te doen;

in Orangie voor Malacca:

5 packen swarte brede baftas;
 5 — smalle d°.;
 4 vaten mom, bedragende tesamen een somma van .. f 2699: 9: 6;

item in de Winthont:

5 packen swarte brede baftas;
 7 — smalle baftas;
 1 pack smalle baftas Brochia, monterende tesamen een
 somma van f 5598: 12: —;
 belopende alzoo 't ingeladene in die beyde chialoupen
 voor Malacca de somma van f 8298: 1: 6;

en voorts in de Orangie voor Bengala:

35000 ₤ zandelhout;
 30010 ₤ spiaulter;
 88 zeugen loot;
 2 vaten mom;

item in de chialoup de Winthont voor Bengale:

12470 ₤ spiaulter;
 48 zeugen loot;
 2 vaten mom, samen tot f 20208: 9: —.

(¹) Het cijfer is opengelaten in het HS.

Onder 't affhandelen eeniger saecken belangende Malacca, Bengale en Cormandel, met de bovengemelte chialoupen affgegaen, is wyders te deser tyt in Raade van India over en wegens de aftezendene retouren met de schepen Zilversteyn, Mauritius Eylant en den Blauwen Hulck na 't patria op 't voordragen van d'Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman alsulx gebesoingeert als by 't resolutieboek onder huydigen datum specificce staet aengehaelt.

10 d^e. Des middags comt alhier ter rheede uyt Perzia nae een lange reyze te arriveeren 't fluytschip Sparwoude met de zyde, hebbende en passant Malacca aengegiert en medebrengeende 2 missives, d'eerste door den Heer Directeur Reynier Casembroot en den raad in Persia, te weten uyt Chiraas van den derden met een nader appendix van den raad uyt Gamron van den 21^e Augusto deses jaers, en d'andere door den commandeur Marten Huysman en raad tot Couchin van dato 30 October aen Haer Ed^e. alhier geschreven, en heyde verselt met eenige aanhorende bylagen, behelsende de missive van d'Heer Directeur Casembroot ten voornaemsten 't volgende nieuws:

onse residenten in Spahan hun uytterste debvoir aengewent hebbende om eenige mindere quantiteyt off maer 150 carges zyde te mogen ontfangen en oocq eyndelyck geweygert, in 't geheel geen zyde te willen aennemen, soo had sulx egter alles niet willen helpen maer was alevenwel de geheele party van 298 cargas door toedoen van den afgunstigen Athimael Douleth (die 't roer van 't ryck alleen in handen scheen te hebben) d'onse opgedrongen en met geweld in Comp^{es}. logie doen brengen, boven 't welke de residenten noch veele affronten van dien hooghartige natie in 't een en 't ander hadden moeten lyden;

de pagters hadden mede Comp^{es}. caffila in arrest genomen en 28 packen alegias en 12 packen zyde sioucoriassen aengeslagen en met geweld in haere carwaneera laten brengen, sonder deselve te willen largeeren voor en aleer zy wegens hunne pretentien tevreden souden gestelt wesen;

seecker particulier Engelsch scheepje genaemt de Retourner, toebehorende den Engelsman Mattheus Vincent, geladen met 4500 sacken suycker en parthy cleeden uyt Bengalen, tot Gamron aengecomen en reets eenige zuycker gelost hebbende, onder voorgeven sulx de Engelse Comp^e. toebehoorde, om daerdoor van den thol bevryt te blyven, was 't verder lossen van den Gamronsen sabandhaer, die reets anders onderrigt was, geweygert en 't voldoen van den geheelen thol affgeeyscht, waertoe die vrunden niet willende verstaen, vermits zy persisteerde den geheelen ladinge hunne Comp^e. goederen te wesen, soo had dog echter dit alles niet connende helpen, gemelte bodem met zyn ladingh de reyze naer Congo voortgeset en aldaer hun suycker tot een redelycken pryse vertiert dog met de cleeden een slechten marct aengetroffen en bovendien daer evenwel 5½ per cento thol moeten betalen, behalven nog een schenckagie van 50 thoman aen den Portugesen admiraau, soodat ze daer geen voordeel behaelt en sigh by de Persiaenen vry gehatig gemaect hadden;

de Portugeese vloot, bestaende in 4 gemonteerde scheepen en 5 à 6 roeyfregats, naer veel drygementen in de Persische gulf opgedaegt zynde en voor

Masquette een weyle tyts gecruyst hebbende, soo waeren de Arabiers eyndelyck met 9 schepen daerop uytgecomen en omtrent de eylanden Ormis en Lareeck met malcanderen slaegs geraakt, waerin men seyde de Arabiers 4 scheepen verlooren ende de vlugt onder de beschermingh van 't fort Ormis genomen hadden, verwagtede van Masquette nader secours, dog hen aldaer voor de Portugezen niet seecker vindende, waeren elders voortgezeylt en zedert niet meer vernomen; inwylen cruysten de Portugesen nog in de golff op de Moorse Souratze schepen, van dewelcke sy er alreede 8 à 9 volladen met stuckgoederen tenderende na Bassoura, naer Congo opgebracht en 'in arrest gehouden hadden, sonder deselve te willen largeeren aleer se wegens de pretentie van den Congozen thol, die hen nu eenige jaeren onthouden waren geworden, tevreden souden wesen gestelt, 't welcq den Coninck van Perzien en Attamath Douleth had doen resolveren om eenen Mostaffie Chassa Miersa Rasi uyt Spahan derwaerts af te senden, en die oocq met een gevolgh van wel 1000 perzoonen de stad Gamron voorby gepasseert was, om dese geschillen met de Portugesen in der minne by te leggen en meteenen wegen de saecken van de Engelschen te ondersoecken uyt welken hoofden zy den halven Gamronsen thol pretendeerden en wat ze tegens den Hartog Nazar Aly Chan en den sabandhaer in te brengen hadden etc.;

de gerugten dat den Turck met een leger van 50000 man naer Perzia in aentogt was en Irrewan op 17 mylen na genadert soude zyn om den Persiaen te beoorlogen, scheen weder in roock verdweenen, alsoo daarvan niet meer wierde gehooft;

den directeur Casembroot omme de onlydelycke hitte en stank in Juny, July, Augusto en September tot Gamron te ontgaen, had zig naer 't uytventen der coopmanschappen naer Chiraes begeven, en inwylen 't gesal tot Gamron den coopman Cornelis van Outhoorn en den verderen raad aenbevolen, gelyck sulx en 't verdere by 'taencomend briefflboeck ampel uytgedrukt staat te lesen, en soomede den inhoud van de corte Couchimse missive van den commandeur Huysman en raad de dato 50 Augusto, behelsende onder anderen dat van Wingurla van 't voornemen der quaatwillige Mallabaren en papen niets naders ontdeckt was geworden, soodat vermeent wierd hetselve maer een verciersel en in roock verdweenen te sullen zyn;

den ouden Coninck Colastry was overleden en den naeste aen hem weder gecroont, en met wien men de voorige contracten met nog eenige nadere pointjens souden tragten te vernieuwen etc., hebbende nu wyders de fluylt Sparwoude uyt Perzia alhier aengebragt de volgende rycke zeydeladinge en andere goederen, als te weten:

692 balen rouwe Persiaense zyde;

11 p^s. wolle alcatyven;

14 p^s. zyde fluwelen;

500 p^s. bereyde bockevellen;

4 p^s. stoffen en lywaten tot monster;

50 cassen Chirase wyn;

55 R Brabants rhobarbar, bedragende tesamen met de ongelden een capitale somma van..... / 629055:10: 8.

's Middags keert uyt de Straad Sunda terugge de fluyt Buuren, hebbende de retourschepen de ordinary verversinge ende 't benodigde drinckwater toegebragt en tot buyten 't Prince-eylant geconvoyeert, gelyck mede cort daeraen alhier retourneert 't jagt Rammekens, over Bantam comende met den ondercoopman en p^l. eerste clercq Fredrik ab Artzatt van 't bestellen der generale papieren aen de retourvloot, hebbende die den 5 deser met handsaem weder in zee geconvoyeert en van deselve medebrengeende een briefie, door den E Heer Extraordinaris Raad van India en admirael Rykloff van Goens de Jonge nu vyff dagen geleden uyt het schip de Burgh van Leyden van onder 't Princeneylant aen Haer Ed^e. geschreven, dienende eenelyck tot bekendmaeckinge dat de retourvloot den 2 deser aldaer gecomen en de versorgde verversinge en 't nodige water uyt Buuren overgenomen hebbende, 2 dagen daeraen met 't jagt Rammekens de generaele papieren door ⁽¹⁾ d'Ed^e. Heeren Mayores in 't vaderlant wel geconditioneert waren ontfangen en over de retourschepen behoorlyck verdeelt en oocq volgens Haer Ed^e. nader ordre de gagie van den coopman Mol tot 60 guldens zedert 22 November was doen boecken; de beraemde zeynbrieff voor de schepen wierd mede overgesonden, dog 't maecken van een fiscael had den admirael uytgesteld tot verder combinatie der retourschepen aen de Caep, sullende inwylen den ondercoopman Jan Claesze Houthuys by provisie daertoe gebruycken;

met de verlostte impotente over de vloote was 't zeer slegt bestelt, als van dewelcke reets 2 op de Burg van Leyden en een op Prins Willem Hendrick overleden waren etc, andersints voorts alles wel om de reyze te ondernemen en op de scheepen niet meer als 't behoorlyck getal van volcq gevonden, zynde ons buyten des per Rammekens mede geworden een briefjen van den resident Willem Caeff tot Bantam, op gisteren gedagteeckent, welke cortelyck behelst het volgende:

den resident Caeff den jongen Sultan de aencomste van de fregatjens Kat en Kater (om in de Straadt Sunda nevens zyne vaertuygen te cruyssen) met de twee Engelse doggen, thien piecols lont en 2 fugative slaven nevens de passe na de Oostcust van Java voor zyn vaertuygh gesonden, bekendgemaect hebbende, had Zyn Hoogheyt Haer Ed^e. voor de lont en Engelse doggen bedanckt, dog den eenen mits zyn schurfiheyt ⁽²⁾ terughgesonden alsmede de verleende passe na de Oostcust van Java, seggende deselve niet van noden te hebben, wanneer hy geen cleden nog amphioen derwaerts mogte vervoeren; de overgesonde 3 fugative Bantamse slaven wierden den resident oocq wedergegeven om aen Keey Aria Mongonsadana en niet aen de eygenaers overhandigt te werden, en wyders was hy van iser geschut mede genoeg versien, en wat aenging het uytzenden zyner vaertuygen nevens onse fregatjens om op de rovers te cruyssen, quam hem althans niet gelegen, verhalende Zyn Hoogheyt wyders aen onsen resident, dat zyn gesant Keey Aria Damang Wiprama van Sirribon weder thuysgecomen was met maer 155 gantings rys en rapport dat denselven by den ouden Siribonsen Sultan gedurende zyn aenwesen geen audientie hadde connen erlangen, dog door d'onse

⁽¹⁾ Versta: voor.

⁽²⁾ Er staat: *schurtstheyt*.

en Crain Bisseë vrundelyck was onthaelt en toegestaan sooveel rys etc. te coopen als hy begeerde, maer den sabandhar Raxa Nagara had sulx belet, onder voorgeven geen ordre van Batavie daertoe te hebben, 't gunt Syn Hoogheyt niet als te wel scheen te gevallen;

de 3 fugative slaven van den heer Anthonio Hurt had den resident van Kiay Aria Mangonsadana nog niet connen becomen, doorgaens voorwendende deselve aen 't nieuwe fort nog moesten arbeiden, maer sulx voltoyt zyde, soude hy die ten eersten doen overgeven;

de sluyckers Joost de Jong en Pieter van Dorth hadden den Sultan met 't betalen van 100 realen genougen gegeven etc., gelyck sulx alles breder by 'taenkomend briefboeck staet te beogen.

Heden ter ordinary vergaderinge wegens de ontfange 298 cargas Parsiaense zyde met de fluyt Sparwoude ende 't versenden derselver naer vaderlant gebesoingneert zynde, soo is meteenen buyten des verstaen den gewesen binnenvader van het lazarus huys, genaemt Francois Rival, voor een wyle tyt van dien dienst door Heeren Schepenen ontslagen wesende, op desselfs versoeck weder gelyck hy geweest is als chirurgyn met 50 guldens ter maend in dienst van d'E. Comp^e. aen te nemen;

en aen den Portugees Louvys Corea de Costa vergunt op zyn terugreyze van Timor de Javaense cust om verversinge ⁽¹⁾ etc. te mogen aenlopen, gelyck mede aen de wedue van ⁽²⁾ den Mardiker Pieter Domingos, genaemt Sara van Twist, is geacordeert het beneficie van relieff met committimus aen het Eerwaerde Collegie van Heeren Schepenen, gelyck sulx alles by 't resolutieboeck in 't brede aengehaelt kan werden gezien.

11 d^o. Op de ingediende verclaringen van gecommitteerde schippers en stierlieden wegens de slegte gestalte van 't fluytschip den Hasenbergh alsmede 't inlants jagjen Bouro is heden ter extraordinary vergaderinge goetgevonden deselve af te leggen ende de rompen naer gedaene onttaeckeling aen de meestbiedende te doen naer gewoonte vercoopen.

Wyders is op 't voordragen van de Eerwaerde kerckenraet den inlants leermeester Francisco Thomas tot inlants kranckbesoecker en Domingo Abrahams weder in desselfs plaets tot inlants leermeester aengesteld en geaprobeert, d'eerste met 10 rd^s. en d'andere met 6 rd^s. ter maent, en is voorts te deser tyt oocq nog geresolveert uyt de hier aanwesende buyten ordinaire en employ zynde leeraren na de oosterprovincien te beroepen en te versenden de volgende, als te weten:

d'eerwaerde Jacobus du Bois naer Banda;

Carolus Vonck

Alexander Carpius en

Isaakus Hellenius

} naer Amboina;

item d'Eerwaerde Joan Frederick Stomphius naer Ternaten etc.;

voorts is nog ten reguarde van de besendinge naer oosterprovincien

⁽¹⁾ Er staat: *verversinga*.

⁽²⁾ Er staat: *aen*.

alsmede wegens de Oostcust van Java alsulx gebesoingeert en geresolveert ⁽¹⁾ als by 't resolutieboek in 't breede staat geëxprimeert.

14 d°. 's Morgens gewert ons per Javaens vaertuygh een briefie van den resident Willem Caeff tot Bantam aen Haer Ed^e., op gisteren gedagteekent, meldende dat Kiay Aria Mangosadana om een pascedul voor zyn vaertuygh tot overvoer van eenige cleden etc. naer Javas Oostcust weder hadde geinsteert, alhoewel hem voorgehouden was dat sulx door den Sousouhounangs Javaense regenten onaengezien onse passe ligt niet toegelaten soude werden, 't welck sy ⁽²⁾ hem nogtans wilde getroosten, indien hy die maer conde erlangen en bethoonen soodanigen gunst voor andere van Haer Ed^e. alhier verworven te hebben;

de 2 fugative slaven van den Bantams coopman Rantin en Ratoe Maes nevens den grooten schurfdē hondt, dewelcke den Sultan niet had willen ontfangen, waren uyt Zyn Hoogheys last naderhant uyt onse logie weder affgehaelt;

de gesondene jagjens de Kat en Kater om met 5 à vier coninxvaertuygen in de Straet op de zeeroovers te cruyssen, hadden alleen derwaerts tot nader ordre van hier moeten vertrecken, vermits den Sultan nu niet genegen was eenige van zyne mede te stieren;

den jongen Sultan het onderhandse werck in zyn palys seer beyverende en voortsettende en ten dien eynde syne onderdanen tot den arbeyt sonder beloninge forcerende en niemant verschoonende, soo waren in den tyt van 15 à 16 dagen over de 150 Balinesen vandaer weggeholpen en door de Maleyers over dien swaren arbeyt oocq seer gemurmureert;

den kledenhandel was door den grooten aenbreng met 't jongst gearrivēde Engelse scheepje Triplicany van Madras op Bantam present seer slegt en vervallen, comende ⁽³⁾ qualyck 't costende ophalen, uytgenomen 't guinees lywaet, dat nog tot 70 rd°. 't corgie wierd vertiert, alsoo er maer weynigh daervan was aengebragt etc^e.

15, 16 d°. Niets voorgevallen dat nodig zy hier aen te teeckenē.

17 d°. 's Middags komt hier een Comp^e. gonting te water van Tanjongpoura met een briefie, door den vaendrig Jan Bervelt uyt 's Comp^e. veltschans aldaer aen Haer Ed^e. gisteren gecarteert, dicterende dat den Damangh Sara Ditara, Ingabey Satja Prana en Soura Patty met 26 zoo Maleyers, Balyers en Javanen van Sirribon op Goedoegoedock waren gecomen ende de hoofden Sacra Jouda en Wangsa Naya etc. by zig ontboden hadden, om deselve uyt de naem van den capiteyn Jochum Michielse tot Siribon volgens voorgeven af te vragen off se het met de Comp^e. off Bantam wilden houden, daerop Sacra Jouda (sieckelyck wesende off veynsende) twee van de zyne had affgesonden met bescheyt en last, dat hy doorgaens aen de zyde van de Comp^e. geweest was en oocq nog gezint te blyven, maer dat met capiteyn Jochum niets te doen hadde, maer onder Tanjongpoura sorteerte etc.; waerop den vaendrig Bervelt dese van Chirribon affgezondene oocq eens by zig ontboden hebbende, om te vernemen hoedanigen last zy eygentlyck hadde

⁽¹⁾ Het HS.: *geresolveelt*.

⁽²⁾ Versta: *hij*.

⁽³⁾ Lees: *comende*.

medegebragt, hadden deselve niet derven verschynen maer hun voort weder van Goedegoedock naer Chirribon begeven, seggende haer last volbragt te hebben, gelyck dit alles by 't aencomend brieffboeck en verbael breder kan werden beoogt.

's Namiddags paresseert binnen dese rivier met eygen vaertuygh van Bima over Java's Oostcust volladen met sappanhout den Moor Coodja ⁽¹⁾ en Bimasen oud-sabandhar Codja Roeboe, hebbende oocq en passant Japara aengegiert en ons vandaer alsoo medebrengende 2 missives, d'eerste door den heer commandeur Couper ende den raad uyt de stadt Mattaram van den 18 des voorleden maents November, en d'andere geschreven door den oppercoopman Cornelis Bartelse Marchier ende den raad tot Japara de dato 27 November, beyde aen Haer Ed^e. geschreven, verselt met eenige aenhorende bylaegen ende in 't corte behelsende de volgende aengename tydinge, gelyck ons het dubbelt van dit schryven met een Chinees vaertuygh oocq is ter hant gecomen:

den heer commandeur Couper met de byhebbende Europeaense en inlandse Comp^{te}. militie ende den Sousouhounang met zyn gandsche Javaense magt en treyn op den 15 des voorleden maents uyt Wannacarta opgebroken zynde, soo was men den 15 daeraen tot eene der poorten van de hoofdstadt Mattaram genaamt Oempack ordentelyck genadert, ondertusschen dat den Aria Poelongs de Zuva (zynde eene van Pougars vertrouste mantrys off raden) in handen van den oversten Sindouradja, die des Sousouhounangs avantgarde voerde, binnen de poorte Taedjoe quam te vervallen, die d'onse verhaelde dat de Tommagons Pourbaya, Aria de Cara en Diarma, vertroude Pougars grooten, door hunne persuasien met de Baggaleenders het soo verre gebragt hadde, dat hy Pouger zig in geen en deele wilde laten gezeggen om voor zyn broeder den Sousouhounang te submitteeren, tenzy denselven sonder eenig gevolg van Hollanders in de Mattaram quame te verschynen; daerop doen den commandeur voor 't laest nog een briefje aen Pouger afvaardigde om hem tot inkeer te persuadeeren, dog de bestellers daervan, den vyandt wat naderende, wierden door musquetteschooten afgewesen en eene gequest, waerop de Baggilleenders met eenige amockspeelders op Adypatty Ouroan furieus aenvielen, doch naer 't sneuvelen van haren Tommagon Mancka Jouda en Angaby Sarapatty de vlugt terugge namen, wanneer naderhant des Sousouhounangs Tommagon Manganonang met den Tommagon Pourbaya mede hantgemeen raecten, die na 't verlies van 2 Mattarammers de wyck mosten nemen, inwylen dat den commandeur en den Sousouhounang op een bequaeme vlackte 1½ myl van 't Mattaramse hof post vatteden, blyvende de gandsche nagt ongemoeit leggen, uytgenomen den oversten Ourawan met Manganonang te seer aen 't hof genadert om daeragter te geraecken en die oversulx door Pougar en zyne hovelingen onder 't faveur van 9 stucken canon 's morgens heel vroeg wierden begroet en uyt de ruyte onvoorsiens met musquetsschoten gerepasseert en Manganonang gequetst, waerop syn volck, bestaende in 5 à 600 piecken en eenige musquettiers, hun retireerden, alswanneer Soura Nata met de zyne mede aen 't wyken raecten,

⁽¹⁾ Lit woord *Coodja* is door den ouden corrector aan het HS. toegevoegd, doch zal wel geschrapt moeten worden.

soodat, ingevalle des Sousouhounangs overste Ourawan zyn post niet wel bewaert hadde, den vyant 't geheele Javaense leger byna soude geslagen hebben, dog den commandeur dede hem aenstonts met 100 Macassaren seconderen ende belasten Souranata met hunne 5000 piecken en 100 schietgeweren de pas tusschen Ouroan en Sindouradja te besetten, terwyl den capiteyn Thielman van Eeuwyk met 3 compagnien Europeers en 600 Javanen agter seecker heuvel omgetrocken en geadvanceert was, op welck aenval den vyandt naer eenige gedaene basschooten begon te wycken, 't geene Sindouradja vermerckende by 't opmarcheeren van Souranata, die in plaets van terzyden doen agter inquam, soo wierden des Sousouhounanghs Javanen daerdoor en door de ingebeelde presentie van Zyn Hoogheyt haren heere soo gemaintineert dat se met kragt recht tegens op des vyandts geschut waeren aengevallen, dewelcke sig van alle kanten geattracqueert vindende, doen wyders naer 't losschieten van hun canon de vlugt gesamentlyck uyt de Mattaram hadden genomen, sulx den commandeur met den Sousouhounangh ende de gandsche maght die hoofdstadt Mattaram met blydschap introcken, inwylen dat Sindouradja met zyn volcq den vlugtenden vyant najaegde, die nog de hoofden Aria Mandelique en Angabey Souradjaja onderschepte en deselve behalven een menigte gemeene lieden, vrouwen en kinderen etc. gevangen terughbragte;

den Sousouhounang Aman Courat Sinnepatty Ingalaga voor de poorte van zyn overleden vaders hoff komende, had met alle zyne byhebbende grooten de handen ten hemel opgeheven en Godt voor de overwinninge gedanckt, en daerop door den oppersten Javaensen priester het gebed op ⁽¹⁾ hun wyse laten doen, naer hetwelcke hy eerst binnen het aloude Mattaramse hoff was getreden en dien nacht zyne rustplaats had genomen, 't welck in ontrent 4 jaeren sedert dat hy uyt de Mattaram met zyn ouden vader was gevlugt en de gevolgde Javaense rebelli hem niet te beurt was gevallen;

des anderen daegs 's morgens liet Syn Hoogheyt den commandeur Couper ende de verdere Nederlandse bevelhebbers ontbieden, ende van dewelcke hy dan oocq vervolgens met de herstellinge op zyn vaders throon veel geluex wierd gewenscht;

dit voorverhaelde innemen van dese groote stad ende 't hoff Mattaram, daer Pangiran Pouger sig soo wel in postuur hadde gestelt ende vermeent magtig genoeg te wesen alle magt te sullen resisteren, aengezien zy onse maniere van oorloogen niet konnen begrypen, had niet meer als 30 Javanen van den Sousouhounang, daeronder 2 van aensien, en een vrye Macassar gecost en in de gandsche attacque maer een Comp^{es}. dienaer gequetst geweest, en vermits Pouger alle zyne goederen, wyven en slaven etc. al eenigen tyt bevorens nae Baggilleen had laten vervoeren, gemerckt hy de geborene Mattarammers selfs niet vertroude, soo wasser weynig buyt gevallen en maer 48 stucx metale canon in de stad veroverd, dog in 't hoff ('t welcq tot verwonderens toe seer spatieus nog met groote gebouwen, schoone steene muuren en heerlyck vivres verciert en opgebout, dog nu wel wat verwildert en bouwvallig was gevonden) waren nog 400 oude wyven en party gomgommen overgebleven;

(1) Er staat over. Het marginaal extract lees: *»op de Javaense manier»*.

om nu dese victorie te vervolgen was men te raade geworden Adypatty Ourawan en Aria Sindouradja, beyde met haere gandsche Javaense magt, met verscheyde andere grooten naer Baggalleen voort te zenden, omme die volckeren alsmede die van d'Wattas en Coedou 't zy in der minne off geweld tot gehoorsaemheyt te brengen, inmiddels dat Zyn Hoogheyt en den commandeur in de Mattaram soude verblyven;

den bekenden Aria Cartasana, die zig duslange in de affgelegene bosschagien onthouden hadde, was weder met 240 man op de been en in 't landt van Madian gevallen, tegens denwelcken men almeede een goede Javaense magt hadde uytgezonden om hem levendig off dood in handen te krygen, gelyck sulx alles breder geëxtendeert by 't aencomend briefboeck kan werden beoogt en soomede den inhoud van de missive van d'E. Bartelsen tot Japara, meldende onder anderen dat aldaer uyt Comp^s. logie 33 cattys amphioen door een gemaect gat in de muur van eenige matrosen waren gestoolen, en waervan men de 5 voornaemste handdadigers in hegenissen hadde geseth etc.

Heden ter ordinary vergaderinge gebesoingeert synde wegens het thuys senden der Chiribonse affgesanten mitsgaders de af te gaene missive met den E. Jacob van Dyck als commissaris aen de drie princen gebroeders aldaer, soo is meteenen goetgevonden den borger Cornelis Berenberg op desselfs versoeck van 't secretarisamt van Heeren Heemraden, 't welck hy maer 10 maenden heeft waergenomen, weder te largeren en te ontslaen en wyders verstaan den door den E. Couper gedeporteerde en van Sourabaya opgesonden en opperstierman Jan Meyer weder employ te geven, en by gelegentheyt in zyn voorige qualiteyt en gagie te herstellen etc.

Voorts is nog aen de huysvrouwen van den ondercoopman Reynier Praet en pl. schipper Pieter Stipper toegestaen met de aftegaene scheepen naer hare ⁽¹⁾ mannen, de eerste in Amboina en d'andere in Ternaten, te mogen overvaren, gelyck dit alles by 't resolutieboek breder geëxtendeert staat te leesen.

18 d^e. 's Morgens vroeg verschynt alhier ter rheede tot verheuginge uyt Japan 't schip Courtgeene en daermede den oppercoopman en gewesene opperhooft d'E. Albert Brevincq en den secunde Constantin Ranst de Jonge, zynde van Nagasacky den 11^e November affgezeylt en den 4 Desember met de schepen de Veluwe, Couwerve ende Croonenburg aen poelo Timaon gecomen, welke 3 bodems vandaer direct naer Malacca waren gestevent, medebrengende een missive, door den E. Brevinck voornoemt en desselfs vervanger d'E. Isaacq van Schinne mitsgaders den raad tot Nagasacky in dato 11^e November aen Haer Ed^s. geschreven, waerby alsmede by het rapport, door den E. Albert Brevinck voornoemt nevens de verdere aenhorende bylagen op heden overgelevert, omstandig comt te blycken dat den handel aldaer dit jaer alweder op den ouden voet by taxatie van de Nagasackyse gouverneur was gedreven, hebbende het geheele Comp^s. carguasoen, in Japan aangebragt, belopen niet meer dan f 760356:5:9, waerop dese mael d'ongelden onaffgetrocken f 721542:3:12 off 95 percento ware gewonnen, en van welke

(1) Er staat: *schepenwaer waerhare*.

capitalen met de scheepen de Veluwe, Couwerve ende Croonenburg meest aen koper en goude coubangs naer Malacca was gevoert een capitael van f 970330:13:5, om wyders na de custen van Indien voortgezonden te werden, en heeft het voormelte schip Courtgeene voor Batavia overgebragt een Japans retour ten bedraege van f 352016:16:8, bestaende meest uyt:

7000 kisten off 875000 @ Japans staeffcoper, 2 picols camphur, voorts nog eenige provisien, 6 paer verlacte comptoiren, een party porcelyn, 60 zyde rocken, 9 p^s. goude laeckenen, 330 bereyde velletjens, 230 paren laersjens, 60 zyde watten en andere goederen alsvooren tot f 352016:16:8.

Zynde vandaer dese mael voor de Comp^e. overgebragt een cloecke quantiteyt van 25000 kisten koper en daerbezyden 7331 p^s. goude coubangs, 60 picols camphur etc.

't Nieuws uyt Japan daarmede ons toegecomen bestaat kortelyck principael in 't volgende:

den Japanzen Keyzer, een wyle tyts sieck gelegen hebbende, was eyndelyck den 4^e Juny deses jaers in zyne hoofstادت Jedo comen te overlyden en desselfs jongste en thans eenigste broeder, genaemt Manicami Samma, sonder eenige commotie ofte verhinderinge in dat ryk vredig gesuccedeert, en soomede den onder ⁽¹⁾ Dayro van Miaco gestorven ende in welck gewaende heylige ampt desselfs zoon oock weder opgetreden waere;

dit mousson hadden tot Nangasacky 50 stucx Chinese joncken uyt verscheyde quartieren ten handel geweest, dewelcke aldaer een capitael na de opgevinge van wel 40 tonnen gouts soudon hebben aengebracht; in het landschap Frongo by Satsuma aen de oostcant van Japan was eenige maenden verleden een vaertuygh van vreemt fatzoen met 23 halffnaecte menschen comen aendryven, welckers spraecke niemant aldaer hadde connen verstaen en zy eenelyck weten te seggen ofte bedieden dat haer lant Patana soude genoemt syn, hetwelcke de Chinesen meenden een eylant omtrent de Manilhas te wesen, dog dat uyt derselver postuur en gestalte niet te zien, als synde groote stercke menschen met dicke koppen, maer na 't lyck wel eer een aert van Tartaren, aengezien wegens ⁽²⁾ omtrent dat landschap mede een plaets off eylant van soodanigen naem soude gelegen zyn, en was by haer niets anders gevonden als eenigh vischtuygh en seecker ronde correltjens als garst tot spyse, dragende aen haer gordel groote messen, buytengemeen scharp geslepen, en vermits deselve menschen seer verhongert en sieckelyck in Japan quamen, soo waren er 17 van uytgeteert en gestorven, en welcke resterende 6 den E. Brevinck uyt last des gouverneurs tot Nangasacky nu mede naer Batavia hadde moeten nemen, gelyck se dan alle met dit schip Courtgeene gesont en welgedaen overgebragt zyn, als sulx en wesmeer uyt het aencomend briefboeck breder can werden gesien en gelesen;

met Chinese brieven had men vandaer in Japan berigt dat de Tartaren de Coxinders met haren aenhang niet alleene van 't vaste land van China uyt de

⁽¹⁾ Aldus ook in het marginaal extract.

⁽²⁾ Lees: *ergens*.

provincie Focken maar oock van de eylanden Ay- en Quemuy weder t'eenemaal soude hebben verdreeven ende de inwoonders aldaer tegens gewoonte geen overlast aengedaen noch berooft maar hun eenelyck gedwongen haer haer ⁽¹⁾ naer de Tartarische manier af te snyden en voorts alle vastigheden met Tartarsch guarnisoen belet ⁽²⁾, en soude Kimsia, de zoon van Coxinja, al bytyts door gebreck van levensmiddelen van die eylanden nae Tayoan gevlugt zyn, alsoo denselven thans aen magt (als zynde hem zyne onderdanen wegens desselfs harde regeringe niet seer toegedaen) en oock aen geltmiddelen gebreckig waere; in de binnelandse Chinese provincie van Junnam, niet verre van Tonquin gelegen, soude het leger van de overgeblevene rebellerende ouden vermaerden Chinesen veltheer Usanguay door de Tartairen mede geheel geslagen wesen, alsoo dat het scheen de Tartaren soodoende 't hoeckje wedergaatsch te boven soude comen, alhoewel op dese tydinge nog geen vasten staat te maecken zy etc^a. Dusverre de tydinge uyt Japan.

's Voormiddags comt alhier van Chirribon over Indermayoe aen te landen 't fregatje de Griffioen, medebrengeende 3 brieffiens, d'eerste door den capiteyn Jochum Michielse en den raat uyt Sirribon in dato 5 deser, de 2de in 't Maleyts door den Pangiran Depatty off jongsten Sultan aldaer, welckers translaet hieronder staat te volgen, ende de laeste door den schipper Beyert Visch uyt Indermayoe den 8 deser, alle aen Haer Ed^e. geschreven en beyde die van onse bevelhebbers van geenen bysonderen inhoud, als dat de saecken aldaer nog in voorige stande stinde en den Bantamsen Singa Wiprana, waarvan hiervooren onder dato 24 passado en primo deser zy gesproocken, met zyne 5 coninxvaertuygen en 150 Bantammers weder naer huys was, sonder dat denselven yets bysonders wegens zynen heere off ter negotie hadde connen obtineren etc. off uytrechten, gelyck dat breder by 't aencomend brieffboeck onder 't quartier van Siribon en Indermayoe staet uytgedrukt, en

Volgt nu de translaetmissieve, door den Pangiran Depatty off jongsten Sultan tot Sirribon aen Haer Ed^e. geschreven met eenige syner nader afgesondene Javanen, die met dese chiloup hier mede overgecomen zyn.

Desen brieff uyt een suyvere oprechte genegentheyd, verseld met alle deugd en groote eere van Pangiran Dipatty, comt aen zynen heer, die in grootheyd en hoogen staat verheven ende soo boven als beneden wints over zyne goetheyt seer beroemt is, die oock zeer magtig is in de velden des oorlogs, dat alle zyne vyanden soo te water als te lande bevreest zyn. God de Heere wil hem geluck geven, opdat hy alle coninxkinderen die in nood zyn hier beneden wints alsmede in haere beradinge met alle gerechticheyt magh helpen.

Verders maeckt uwen dienaar bekend aengaende het gedoente van die van Golongongh, dat zy den Sousouhounangh Aman Courat ofte den

⁽¹⁾ Dit tweede *haer* heb ik ingelascht.

⁽²⁾ Lees: *beseth*.

Heer Generael voor haren heer niet willen erkennen, alsoocq dat die van de kleene plaatjens van Priangan tot Kalonkong zyn verscheenen; het sal goet zyn dat mynheer haer slaet dewyl se klein syn, maer wanneer groot werden zal sulx sonder groote moeyten niet connen gedaen werden, maer Tsigantjens is met die van Cheribon en Goelongongh is myn voorouders behorende, dog die van Golongong willen haer voor de Heer Generael niet vernederen. Dierhalve is myn harte ongerust, want het quaat off goet dat icq doe staet alles aen den Heer Generael, want de Heer Generael is myn vader, op wien icq alleen myn vertrouwen stell. Het goetd dat icq te seggen hebbe staet in desen brieff vermelt. Eynde.

Heden ter extraordinaire vergaderinge naer 't lesen eeniger ontfangen papieren met de E. Brevinck uyt Japan is aen den boeckhouder Melchias van Groenensteyn vergunt met zyn vrouw en familie per 't schip Hondsholredyk, daer hy onlangs mede uyt 't patria gecomen zy, naer Amboina te mogen vertrecken om aldaer geëmployeert te werden.

19 d°. 's Morgens comt den Moorsen off Biemazen sabandhar Codja Roeboe (van Bima op 17 deser over Java's Oostcust met eygen vaertuygh hier aengecomen) binnen 't casteel, overleverende Syn Ed°. 5 Maleytze brieffiens, door de Coningen van Bima en Dompoe aen Haer Ed°. mitsgaders oocq eene voor den Coninck van Bima aen den Ed°. Heer Directeur Generael geschreven, dewelcke naer gedaene vertalinge in 't Duyts bevonden zyn van volgenden inhoude, ende eerst die van den Koninck van Bima aen Haer Ed°.

Translaetmissive, van den Koning off Radja Bima en Toeriligampo aen Haer Ed°. geschreven.

Desen brieff uyt een suyver oprechte genegentheyt nevens veele groete van Radja Bima en Toeriligampo comt aen de Heer Gouverneur Generael en Raaden van India, die in grootheyt en hoogen staet verheven ende seer wys en verstandig zyn om alle zaecken soo te water als te lande te bestieren, seer oprecht in 't straffen van alle misdadigers en goedertiernd over alle arme en nooddriftige, alsmede seer standvastig en getrouw in 't onderhouden van haere contracten met alle groote Coningen onveranderlyck tot in der eeuwigheyt, over welcke deugden zy in alle plaetsen seer beroemt werden.

Verders maeckt Radja Bima en Toeriligampo haere meninge aen den Heer Gouverneur Generael en Raden van India bekend, alsdat Loewadja en Hoekassy hebben gelast om haren broeder en onsen zoon Crain Panaragan te gaen ontmoeten, soo UEd°. hem gelieve te gelasten om verdere Comp°. dienst te doen. Ons gevoelen en vertrouwen is, dat alleenlyck de Comp°. en niemant anders onsen soon Radja Panaragan zal beschermen en met alle toegenegentheyt helpen, dog soo de Comp°. nog niet genegen is om onsen

zoon Radja Panaragan tegenwoordig herwaerts te zenden, soo gelieve UEd^s. indagtig te wesen om onsen dogter, genaemt Dain Nesaly, over te senden met de beliefte van de Comp^e., alsoo wy Comp^s. genegentheyt gaerne soude willen ontfangen en syn oocq genegen om onsen dogter te ontmoeten. Tegenwoordig hebben wy aen de grooten niet anders te zenden als een halff Bimase coyang cadjang tot een teecken van leven, die niet gelieft te veragten.

Volgt nu het translaetbriefje, door Radja Dompō aen Haer Ed^s. geschreven.

Desen brieff uyt een zuivere oprechte genegentheyt nevens veele groete van Radja Dompō comt aen de Heeren Gouverneur Generael en Raden van India, die God de Heere wil verleenē geluck en een lang leven in dese werelt, die in dese tyt soo te water als te lande in grootheyt en hogen staet verheven ende alle vremdelingen seer toegenegen zyn, alsmede seer verstandig om alle plaetse van haere bontgenoten te beschermen.

Vorders wanneer den capiteyn Maros op Dompō behouden was aengecomen, doen heeft Radja Dompō al het seggen uyt den brieff, die capiteyn Maros heeft medegebragt, vanwegen het gedoente van Boumisoera wel verstaen, dog daerover was zoolange nog niet beraden ende die saecke tot een eynde gebragt, maer nu hebben wy volkeren van Dompō denselven ⁽¹⁾ Boemisoera soecken te agtervolgen, ende al hetgeene dat de Comp^e. ons sal gelieven te gelasten, sullen wy doen en naercomen; oocq hebbe wy by de plaetse van Boemisoura een vastigheyt gemaect, maer Boemisoura heeft ons gevraegt om wat redenen de Comp^e. en zynen heer Radja Dompō hem wilde beoorlogen, want de Comp^e. is myn heer, en zyde: waerom souden wy kleene lieden de Comp^e. voor onsen heer niet erkennen, temeer Radja Dompō de Comp^e. selfs daervoor erkent? Soodanig is het seggen van Bomisoura; dierhalve maecke 't selve aen den Gouverneur Generael en Raden van India bekend. Wat gelieft nu den Gouverneur Generael en Raden van India te ordonneren dat wy hierinne doen sullen, opdat wy hetselvfde mogen naercomen? Indien Godt de Heere ons geluck off ongeluck geeft, de Comp^e. sal hiernaē daervan kennisse hebben. Tegenwoordig hebben met Codja Roeboe tot teecken van leven niet anders te senden als 2 swarte paerden. Vorders zynder 5 van myn metgezellen, die in Banda woonen en genaemt syn Sikoery, Simila en zyn soon, welke icq aen de Comp^e. seer instantelyck versoecke haere hulpe gelieve te bethoonen, soo wanneer der een sloep off schip in Banda mogte wesen, dat ze met Comp^e. passe nae Dompō mogen gebragt werden. Wyders wat aengaet het sappanhout, wegens Chodja Roeboe is hier onder myn noch 1880 picols berustende, hetwelc icq voor hem sal betalen, en indien icq door onwetentheyt iets hebbe misdaen, gelieve

(1) Er staat: *densenvēn*.

den Gouverneur Generael my hetselve te vergeven en zyn goetheyt aen myn bethoonen, want ick stelle alleenelyck myn vertrouwen op den Gouverneur Generaell.

Volgt nu nog het translaetbrieffie, van den Coningh van Bima en Turiligampo aen den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

Desen brieff uyt een suyvere opregte genegentheyt verselt met veele groete van Radja Bima en Toeriligampo comt aen den Heer Admirael, die in grootheyt en hoogen staet verheven ende seer verstandig is om alle saecken soo te water als te lande te bestieren, seer oprecht in 't straffen van alle misdadigers ende medogende over alle arme en nooddruftige, seer standvastig en getrouw in 't onderhouden van contracten met alle groote Coningen tot in der eeuwigheyt sonder deselve te veranderen, wiens deugdelycke naeme daerover in alle plaetsen seer beroemd werdt.

Verders maecke aen den Heer Admirael bekend, hoedanigh het met ons en ons lant gelegen zy. Wy hebben op niemant anders als op den Heer Admirael ons vertrouwen, die ons en ons lant can helpen en alle deugden toebrengen, want wy hebbe van den beginne aff tot nu toe altyt op den Heer Admirael vertrouwt, en ons gevoelen is, soo wy door onwetentheyt yets mogten comen te misdoen, dat den Heer Admirael ons wederom tot het goede sal brengen ende ons en ons lant vreugde laten genieten, maer soo den Heer Admirael ondertusschen eenige agterklap van ons op Batavia mogte comen te hooren, soo versoecke wy ernstig aen den Heer Admirael, dat hy ons gunstig gelieft te wesen en de saecke wel t'ondersoecken, alsoo wy op den Heer Admirael seer veel vertrouwen, dat hy in alle saecken ons en ons lant ten goede sal wesen. Verders vanwegen myn soon Radja Panaragan, dat hy op Batavia woont en Comp^{es}. wercq doet, hebben wy met groote blydschap verstaen en vertrouwen oocq dat den Heer Admirael tot synen besten sal wesen en syn gedagten over hem tot zyn welvaren sal laten gaen. Wyders hebben wy tot teecken van leven niet anders aen den Heer Admirael te senden als 2 witte paerden, een hengst en 1 merrie, welke wy aen den ⁽¹⁾ Heer Admirael senden tot vermaeck en in ons lant oocq raar en seer geagt is.

's Avonts erlangen per Javaens vaertuygh al laet een brieffie van Bantam, door den resident Willem Caeff op gisteren aen Haer Ed^s. gecarteert, meldende dat 't Engels schip de Retourner, dat nae Jamby vertrocken was om hun logie daer weer op te rigten, vrugteloos en ledigh op Bantam was geretourneert, sonder eenige peper, vermits den Jambyzen Sulthan Anum in zyn ryck en stadt door de Palimbangers ende de Macassaren onder Dain Mangika omcingelt en beseth

(1) Deze twee woordjes heeft het HS. dubbel.

soude wesen, dog stinde de Johorit denzelven Jambinees, soo men zeyde, met zyn magt volgens voorgeven oocq weder te hulp te comen;

van Atchin was een vaertuygh, toebehorende den gewesen sabandhar Sacradana, teruggegecomen met een quantiteyt gout, kleden, ten bedrage wel van 10000 ryxdaelders;

ende vermits de Bantamse Balyers en Maleyers over den arbeyt aen het nieuwe coninxfort in 't paleys hadden gemurmureert (gelyck hiervooren onder dato 14 deser staet aengeroert), soo had den jongen Sultan de hooftiden derselver by zig ontboden en de reden deswegen affgevraegt en waerom sy niet voor hem wercken wilden, waerop de Maleyers tot verschoningh aenbragten verstaen te hebben Syn Hoogheyt haer naer Batavia wilde senden en ten dien eynde oocq alreede 2 à 3 Nederlandsche schepen op de Bantamse rheede verscheenen waren, en indien Syn Hoogheyt haer in zyn lant niet langer wilde gedogen, dat se dan liever vrywillig wilden verhuysen, dog de Maccassaren dienden Syn Hoogheyt opdat ⁽¹⁾ se van geen Batavise fugativen swarten ofte den besneden Nederlandsen Hendrick gecommandeert nog haere krissen afgenomen wilden wesen, ende de Balinesen wilden almede tot 't affnemen hunner krissen niet verstaen, met voorgeven dat se volcq waren die sonder beloninge niet konden wercken, dog al dit ongenougen was gestilt soo haest den jongen Sultan zyn oom, den Pangeran Kidol, 't gesagh over haer hadde aenbevolen, en die se oocq weder aen den arbeyt hadde gebragt etc., gelyk sulx en 't verdere breder by 't aencomend brieffboeck can werden gelesen.

In Rade van India is heden ter extraordinaris vergaderinge verstaen in plaets van de reets geprojecteerde schepen Betuwe en 't Huys te Spyck voor de laaste besendinge na 't vaderlant om gegeven reden alsnu derwaerts aen te leggen de schepen Vrye See voor Amsterdam en 't nieuwe schip Java voor Hoorn en Enckhuysen, gelyck sulcx by 't resolutieboeck nevens oocq de geinsereerde verclaringe van de visite en bevonden bequaemheyt van de Vrye Zee comt te blycken.

21 d^e. 's Morgens wert ons per Chinees vaertuygh van Litsoeko van Malacca toegebragt een brieflie, door de Heeren Gouverneurs Jacob Jorisz Pitts en Cornelis van Quaelbergh nevens den E. Jacus Buquoy mitsgaders den gewoonlycken raad aldaer gedagteeckent 8 deser, meldende onder anderen dat de Heeren Cornelis van Quaelbergh en Jacus de Bucquoy met de schepen den Briel, Jamby en Delfshaven den 22 November aldaer behouden waren gearriveert ende de Heer Gouverneur Pitts al vast bezig was om aen zynen vervanger transport te doen en sig tot de reyse naer Cormandel gereet te maecken;

verscheyde vreemde schepen waren daer weder aengecomen, als den 27 October 't scheepje van Suagys veltheer Rago Nado Pandito van Portonovo met 219 packen kleeden; den eersten November 't chialoupje van den Engelse capiteyn meester Lamthon uyt Siam met sout etc^a.; den 24 d^e. 't Engels scheepje de Phenix van m^r. Weyth mede van Siam met 60 picols coper, 30 kisten met porcelyn etc.^a, zynde 't selfde den 3 deser weder van Malacca naer Masulipatnam vertrocken; den

(¹) Te lezen zal zijn: *dat*. Immers *dienden* beduidt: *antwoorden*; zie bijvb. hierboven bl. 97: daerop dien bode *diende* dat den Coninck enz.

27^e November 't Moors scheepje Wengely Porwey van Nella Tamby Sitty van Portonovo met 75 packen kleeden; den 4^e Desember het Engels Comp^s. scheepje den Egel uyt Siam met 1000 picols coper; den 5 d^o. 't Engelse particulier scheepje de Bengaelse Coopman uyt Bengale met 15 lasten rys, 20 lasten taruw, 70 potten boter, 50 d^o. oly, 15 canassars amphioen en 10 packen fotassen etc.;

uyt Pera had men advys dat den Radja Pera en Dato Bandora seer woelden om goede partye thin byeen te brengen, dog ten welcken eynde nogh onseker; anders stinden de saecken daer nog in goeden stant; tot Queda soudén 2 Moorsee schepen ten handel leggen, en werwaerts eerstdaegs den coopman Adriaen Weylant met 't jagt Muyderbergh af te gaen stont, om 's Comp^s. gerechticheyt van deselve en andere in te vorderen, gelyck sulx en 't verdere by 't aencomend briefboeck onder Malaccas papieren in 't breede te beogen staat.

Heden ter extraordinaire vergaderingh wegens 't affzenden der gereede retourscheepen Mauritius Eylant, Silversteyn en den Blauwen Hulck onder 't gesag van den schipper Huybert Barentsze Gruyt als schout by nagt gebesoigneert zynde, is meteenen gearresteert de affgenomene crissen door den Heer Gouverneur Padbrugge van de 3 gedetineerde Ternataense Prinçen ostagiers Alam, Rety en Marsoaly op nieuwejaersdagh door Zyn Ed^l. aen haer met fatsoen weder te doen overhandigen en wyders verstaen met de geciteerde drie retourscheepen naer Caep de Goede Hoop verscheyde quaataerdige gearresteerde en die men niet vertrouwt, inlandse Maccassaerse grooten etc. aff te senden, gelyck sulx by 't resolutieboek en wat er dies meer zy specifice uytgedrukt staat.

22 d^o. 's Morgens gewert ons per Javaen van Bantam een klein advies van den resident Caeff, op eergisteren aen den sabandhaer Ockersze gecarteert, behelsende eenelyck een bekendmaeckinge van 't arrivement van een Engelse scheepje uyt Tonquin aldaer etc.

25 d^o. 's Voormiddags comt alhier uyt Bengale te verschynen de fluyt de Beemster en daarmede oock over juffrouw Domingo Boreilje, weduwe van wylen den Heer Ordinaris Raat en gewesen directeur aldaer Wilhem Volger. De papieren ons hiermede toegecomen zyn van den oppercoopman Harman Fentzel, p^l. gesaghebber mits het overlyden van den Heer Directeur Jacob Verburgh op 7 October passado, nevens den raad tot Ougly aen de Hooge Regeringe alhier van den 21 der voorleden maent November, verselt met verscheyde daeraen gehorende bylaegjens en documenten, onder dewelcke oock is gevonden een copiemissive, door den E. Joan Kell en verderen raad uyt Souratta de dato 7 September 1680 met nog een origineel appendix van den 14 desselven maents over den lantwegh van Cormandel en Bengalen dubbel herwaerts geschickt, en waeraff dese nu ontfangen zynde in 't corte is behelsende 't volgende nieuws:

den Hertog Mameth Aminchan 't cancellierschap van 't ryck door den Mogel aangeboden en daertoe verkooren zynde, was sulx by denselven dog niet met de grootste genegentheyt aengenomen, lopende de gerugten dat den Prins Achaber reets in aftogt was om gedagten Hartogh van 't bestier van de provintie van Amadabath te vervangen;

de verwisseling van den chirurgyn Jacob van den Bergh in plaats van den in ongunst vervallen ondercoopman en chirurgyn Jacques du Pree soude men op desselven Hartogh Aminchans nader versoeck om redenen en ten dienste van de E. Comp^e. inwilligen;

wegens den verhoogden thol der coopmanschappen van 2 tot 3½ percento in plaats van 't hooftgelt, de Europaense natien opgelecht, waarvan hiervooren dickmaels gesproocken zy en waeraff d'onse noch hoope hadden gehad, schoon de Portugesen en Jesuiten in Agra en elders 't selve moesten voldoen. niet seer gemoeyt te sullen werden, was alsnu door den Souratzen gouverneur met 't sluyten zyner jaerboecken wel expres gevordert, en daerdoor veroorsaect dat 't voorige project nu weder by der hand genomen en tusschen d'Engelse, Françen (dewelcke voorheen soo op 't point de honeur stinden) ende d'onse tesamen verdragen wiert, dat men gesamentlyck en yder in 't bysonder een versoeckschrift soude op 't papier brengen tot ontslaginge van dese nieuwe ontlastinge en sulx aen den Souratzen gouverneur overhandigen, dog over de instellinge daeraff almeede niet connende eens worden, wiert sulx den gemelten Moorsen gouverneur bekendgemaect en overgelaten om door denselven met advys van de maeckelaers een ontwerp te formeren, gelyk oocq door denselven heer was volbragt, welcq concept dan naer eenige veranderinge van yder natie een in 't net geschreven zynde, soodanig als drie requesten van eenen inhoudende in 't begin van September tot versoeck om afschaffinge van de voorsz. 1½ percento verhoogden thol naer 't hoff opgezonden waere, hebbende de voorsz. Moorse regent belooft dat er by goeden uytslag van dat versoeck uytterlyck in 't generael niet meer als 50 duysent roepia souden behoeven te werden uytgeschooten, als te weten: 10000 voor den gouverneur. 10000 tot schenckagie voor de grooten, 5000 voor den tholman en noch 5000 voor diversen andere, en nogh was het te wenschen dat sulx soodanigh maer mogt comen uyt te vallen, 't welcq in plaats van en tegens de 1½ percento thol te veel soude differeren;

de oorlogen en beroerten in 't Mogolse ryk bleven nog al continueeren en schynende den Coninck by zyn genomen resolutie om de Raspoeten te verdelgen te volharden, onthoudende sig ten dien eynde nog tot Asmeer, waardoor den wegh tusschen Agra en Amadabath tot groote schaafe des handels voor de cooplieden als 't gesloten bleef; oock had den Mogol off Coninck Oranzeeph uyt een verkeerde inbeeldinge van Mahomethaense godvrugtigheyt al het oude konincklycke huysraet van kunstige schilderyen, rareyten etc., by zyne voorvaderen versamelt en dat maer eenigsints nae beeldwerck geleeck, in Agera nu eenige maanden geleden opentlyck doen verbranden, 't welck wel op een schat van driehonderduysent ropias gewaerdeert wiert;

over de doot van Souwagie Ragie stelden de Mogollen in 't generael hun seer gerust en voor vast dat zyne raersaten geen couragie nog beleyt genoeg sullen hebben om 't Mogolse ryck voor'aen te derven onrusten, 't welck evenwell niet vast ginck, alhoewel 't voor den stand der negotie soo wel te wenschen was;

uyt Siddera waren vyff en uyt Mocha 4 inlandsche rycke schepen in Souratta terughgekeert, die op de voorsz. plaetzen en goeden handel hadden aengetroffen

en d'eerste omtrent wel 1500 duysent contante ropias medegebragt ende de lasten, soo men gelooffde, niet veel minder, en 't welcq in Comp^s. coopmanschappen na men hoopten een goeden vertier in Souratta stonde te veroorsaeken;

uyt Engellant waren in September voor Souratta 3 schepen in Bombain verscheenen, dewelcke tot versterckinge van die plaets 40 zoldaten overgebragt hadden, en wiert door die natie thans daer alomme grooten inkoop van lywaten en andere goederen gedaen. slaende alles aen dat maer te krygen was, en dat met seer grooten haest om daerdoor misschien wat vroeger hun retouren te doen off wel den duurderen inkoop te verhoeden, 't welcq vermits gerugt wiert nog 3 particuliere schepen uyt Engellant als een tot Portonovo, een in Goa en een tot Bombain gearriveert souden zyn, dog op wat voor een voet die souden negotieeren wist niet, aengesien verscheidentlyck daeraff zelff onder die Engelse vrunden gediscoureert wiert;

geen Francen schepen waren tot nog in Souratta vernomen, alhoewel die natie almede nog redelyk groote incopen, byzonder van lywaten, voortsetteden, dog hun credit scheen onder de Mooren niet seer groot, hoewel se echter opnieuw nog 50000 ropien op intrest gecregen hadden;

volgens het aenseggen van den Suratzen gouverneur wasser eyndelyck ordre van 't hof gecomen, om met 't bouwen van een lang versogte nieuwe Comp^s. tent aen Soualys strant voort te varen, gelyck sulx en 't verdere van de Souratse saecken by 'taenkomend briefboeck onder 't quartier van Souratta in 't brede staet aengehaelt en can werden gelesen.

Volgt nu kortelyck den inhoud van de Ouglyse off Bengaelse missive, bevattende onder anderen 't volgende nieuws:

de schepen 't Wapen van ter Goes, Pynacker, Swanenburg, Oosterblocker, Westeramstel, Aerdenburg, de Graeff en Berckmeer van Batavia, item 't Huys te Bergen, Nederhorst en 't hoecker de Lyster van Ceylon, hebbende 3 à 4 myl van Bellasoor in 'tincomen ontrent de Ganges een seer vehementen ⁽¹⁾ storm en orencaen uytgestaen, waren alle behouden voor Ougly verscheenen, hoewel dat Oosterblocker al zyn ronthout tot de vlaggestock incluis, Swanenburg zyn booth, Westeramstel zyn groote mast en de hoecker de Lyster syn groote stengh, fockemast en 't boegspriet verlooren hadden, en behalven alle nog verscheide ankers en touwen etc.;

den heere directeur Jacob Verburg was, als hiervoor is genoteert, op den 7 October voor dageraat (na 5 à 6 dagen leggens) tot Ougly aen een vehemente koortze comen te overlyden, hebbende daegs voor zyn scheyden den raat laten vergaderen, en nadat wegens het aenleggen deser schepen naer Batavia en Ceylon hadde gediscoureert, verders gelast den secunde Harman Fentzel cito uyt Cassimabazaer te ontbieden, dewelcken eerst den 12 daeraen en na des directeurs affsterven daer gearriveert zynde, doen aenstonts door den raat als p^l. gezaghebber van de Bengaelse directie was voorgesteld geworden en om die absolute functie alsnu versoeckende etc^a.;

(¹) Er staat: *hevementen*. Andere minder storende fouten laten wij maar liever onveranderd.

met de verschyninge van den nieuwen Nabab Tessichan tot Pattana hadden d'onse alweder aen denselven een geschenck van 2100 ropia en aen den duwan Mier Soffy Haddy Mameth 550 gelycke ropias moeten doen, behalven nog 500 ropia, dewelcke haer genougsaem afgedwongen waren voor en aleer men een firman tot den vryen handel en passe tot het affvoeren van den zalpeter hadden connen erlangen etc^a., dog om 't bewuste hooftgelt wierden d'onse aldaer nu alsnog niet meer aengesproocken;

de Engels en woelden in Bengalen seer in den incoop van armosynen en andere wharen en had den Nabab tot Pattana hun almede 2000 ropia affgeperst voordat hunne vaertuygen wilden largeeren;

tot Bellazoor waren zedert den 15 January deses jaers 33 soo Engelse als France en Moorse schepen en andere inlandse schepen en vaertuygen uyt diverse gewesten met alderhande coopmanschappen en contanten gearriveert, daeronder 4 Engelse Comp^{es}. bodems, genaemt den President, Egel, Sampson en Barcklay Castel, die in grooten storm almede aen anckers en touwen etc. schade geleden en uyt Engellant aengebragt hadden 20 kisten met gout, 40 d^o. zilver, 12 d^os. met realen nevens meer andere Europiaense coopmanschappen, alsmede eenige werckbasen en ingedrienten tot het verruwen van zyde etc., 't welcq die vrunden soo 't schynt yverig sogten voort te setten, buyten alle dewelcke daer oocq nogh een particulier scheepje, genaemt Jan en Willem, mede uyt Engellant over Masquette en Persia was aengecomen, zynde tot Londen door eenige coopluyden geequieert en met 's Coninx passe versien, sullende de inladinge daeraff naer de gerugten bestaen in ruym 100 duysent pagoden off 200 duysent rd^s. aen baer en ander silver, behalven de coopmanschappen, mitsgaders nog een ander particulier Engels scheepje, genaemt de Recouver, uyt Perzia, eenelyck met 2 paerden, parthye zilvere abasjens en eenige fruytagien etc^a., waertegens weder voorts van gedagte Bellesoor mede na diverse quartierien zedert December 1679 met veelerhande diverse Bengaelse wharen etc^a. 23 scheepen en mindere navetten naer verscheide quartierien waren affgevaren etc^a.;

den bekenden en gevlugten Batavias borger Willem Moray, jongst van Bantam op Madraspatnam en vandaer met 't Engels schip de President tot Bellesoor aengecomen, was den 10 September overleden, hebbende tot executeurs van zyn uytterste wille gestelt den coopman David van den Hemel en chirurgyn Jacob Hengst, zynde desselfs nalatenschap geïnventariseert en by publicque venditie vercocht voor f 844, 't welcq voor zyne niet weynige onnosele crediteuren tot Batavia etc. niet verre sal connen strecken, gelyck sulx alles en 't verdere raeckende Comp^{es}. negotie in dat Bengaelse ryk, die in den vertier der coopmanschappen wel vry wat beter was te wenschen, by 't aencomend briefboeck ampel uytgedrukt staat te lesen, hebbende wyders de fluyt de Beemster uyt Bengalen voor carguazoen en tot inladinge aengebragt de volgende coopmanschappen en andere goederen, als namentlyck:

voor 't patria:

217600 R zalpeter;

1500 chitzen;
 7250 ₧ boracx;
 4000 p^s. armozynen;
 607 ₧ zyde;
 550 p^s. sologessies;
 913 p^s. sanen;
 1503 p^s. cassen;
 800 p^s. mallemollen;
 100 p^s. hammans;
 500 p^s. douriasen;
 200 p^s. niquanias;
 3200 p^s. roemaels;

voor Japan:

2800 p^s. effene gingangs;

voor Batavia:

2755 ₧ Pattanase amphioen;
 100 p^s. restas;
 1600 p^s. marados photasen;
 57960 ₧ boontjens;
 17088 ₧ kitzery;
 90000 ₧ ryst, bedragende tesamen met d'ongelden daerop
 een somma van..... f 156823:—.

's Namiddags wert juffrouw Domingo Boreiljo, wedewe van den heer Willem Volger zaliger gedachte, jongst cort gewesen Ordinaris Raad van India en directeur in Bengalen, door den E. fiscael Gualter Zeeman, d'E. Joan Parvee, nevens de S^{rs}. Hendrik Canzius, Gerrit Hooft en de juffrouwen Parvee, Bouckes, Coulster, Cleyer etc. van boort van 't voornoemde fluytschip de Beemster gehaelt en aen lant ten huysse van Syn Ed^{ts}. gebragt, daer zy doen van de heeren en juffrouwen oock is verwellecomt.

's Avonts gaet de chialoup de Vliger na de Straad met een cleen brieffie aen den resident Willem Caeff tot Bantam, op heden geteeckent, sullende hetselve by ontmoetige aen de Cat en de Kater in de Straadt cruysende overgegeven werden, om voorts door deselve op Bantam aen onsen resident te doen bestellen, behelsende 't selve brieffie ten principalen, dat de fregatjens Kat en Kater met de versorgde verversinge de nu afgaende 3 retourschepen sullen volgen totdat de generale papieren aen deselve bestelt sullen wesen, en om dan voorts uyt de becruysinge alhier teruggekeeren, vermits daermede thans geen voordeel conde werden gedaen en oocq den jongen Bantamsen Sulthan niet gelegen is gecomen eenige zyner vaertuygen mede te senden, gelyck sulx en 't verdere by 't afgaende briefboeck staat uytgedrukt.

Wat later in den avontstont komt alhier uyt Bengalen over Coringo op de cust Cormandel eyndelyck nog na lang uytzien behouden dog seer gedevaliseert te arriveeren de fluyt Janskercke, zynde door een swaren orencaen na gemelte Coringo verdreven, als hebbende al zyn ronthout in dien storm verloren gehad, gelyck ⁽¹⁾ medebrengende een duplicata missive, door den heer directeur Jacob Verburgh zaliger en raad in Bengalen van den 2 September voorleden aen Haer Ed^a., waarvan de weergaedes reets op den 21 en 23 November met de schepen 't Huys te Cleve en de Graeff aengebragt zyn, mitsgaders nu nog een cleen advysje van de Daatheronse opperhooftden aen Haer Ed^a. de dato 7 October uyt Coringo, behelsende eenelyck de aencomste van gemelte fluyt seer ongereddet aldaer en dat se, nae hun vermogen deselve gerepareert hebbende, ten spoedigsten met zyn volle en nog onbeschadigde inladinge na Batavia hadden voortgedepecheert etc^a., gelyck sulx alies by 'taenkomend briellboeck staet aengehaelt, hebbende de ladinge, van dese gemelte fluyt uyt Bengalen medegebragt, bestaende ⁽²⁾ in de volgende coopmanschappen en andere goederen, dewelcke Gode danck na sooveel uytgestaene rampen en periculen met soo een gekrenckt en byna ongebonden schip ten meerendeele onbeschadigt zyn gebleven, als:

voor 't patria:

526400 w zalpeter;
 35081 $\frac{1}{2}$ w diverse zyde 218 balen;
 2428 w florettegaarn;
 2000 p^a. roemaels;
 500 p^a. Bellezoorse gerras;
 500 p^a. effene gingans;
 500 p^a. douriasen;
 200 p^a. hammans;
 250 p^a. cassen de Malda;
 400 p^a. mallemollen;

voor Japan:

5766 $\frac{1}{2}$ w diverse zyde;

en voor Batavia:

8800 w amphioen;
 1200 p^a. marados photassen;
 440 p^a. zeykkleden, belopende tesamen met de ongelden f 166478:7:4.

(1) Lees: denkelyck: eenlyck.

(2) Lees: bestaen

24 d°. 's Morgens voor den dag vertrecken uyt deser rhede voor de 2de besendinge de ingerede schepen Mauritius Eylant als schout by nagt nevens Silversteyn en den Blaauwen Hulck naer Caep de Goede Hoop na de havenen onses lieven vaderlands omme hun by de vooraffgegaene 4 retourschepen de Burg van Leyden, China, 't Wapen van Alckmaer en Prins Willem Hendrick onder de E. Heer Admirael Ryckloff van Goens de Jonge, soo men hoopt, aen de Caep te voegen en voorts alsoo geconbineert na onses lieven vaderlands voort te zeylen. Den Almogende zy gesmeeckt dese costelycke kielen aldaer behouden en sonder rampen voorspoedigh over te brengen tot troost der Participanten, steunsel van den Oost-Indischen staat, en dat deselve tot verligtinge der swaere te dragene ongelden een goeden marct tot vergenouginge onser Heer Principalen mogen aentreffen, amen, als zynde dese drie bodems gecargeert met een emportante ladinge van f 1604657: 5: 2, dewelcke over deselve verdeelt zyn in maniere als hieronder in ordre en breede staet gespecificeert:

in 't schip Mauritius Eylant voor Delft:

- 50000 ₧ garioffelnagelen;
- 5852 ₧ foely;
- 25050 ₧ notenmuscaten;
- 2600 stux geconfyte notemuscaten;
- 40000 ₧ caneel;
- 142106 cattys swarte geharpte peper;
- 175 ₧ mannetjesnooten;
- 122400 ₧ Bengaelse zalpeter;
- 26750 ₧ Ziams sappanhout;
- 3740 ₧ benjuyn;
- 6070 ₧ Bengaelse rouwe zyde;
- 1517½ ₧ Bengaelse florettegaarn;
- 15380 ₧ Persiaense zyde;
- 920 p^a. gebleeckt guinees lywaet;
- 400 p^a. rouw guinees lywaet;
- 40 p^a. bruynblauw guinees lywaet;
- 800 stux root en blauw negroskleden;
- 2120 p^a. gebleekte salempouris;
- 150 p^a. salempouris cangans;
- 560 p^a. bruynblauwe salempouris;
- 1280 p^a. gebleekte parcallen;
- 1000 p^a. gebleekte moeris;
- 1160 p^a. rouwe zeylboek;
- 800 p^a. bruynblauwe zeylkleden;
- 1680 p^a. chitsen, gedrukt op parcallen;
- 1040 p^a. chitzen, gedrukt op bethilles;
- 1500 p^a. gemeene gebleekte bethilles;

- 400 p^s. gebleeckte bethilles d'oirnael;
 900 p^s. gebleeckte bethilles Ternatanes;
 200 p^s. rouwe bethilles Ternatanes;
 850 p^s. diverse fyne gedruckte en geschilderde chitsen;
 500 p^s. alegias bethilles;
 500 p^s. gebleeckte chiavonys d'oirnael;
 8100 p^s. gemeene gebleeckte chiavonys;
 160 p^s. Chormandelse gebleeckte baftas;
 160 p^s. bruynblauwe baftas;
 800 p^s. Bengaelse roemals;
 116 p^s. hammans d'handiael;
 100 p^s. Bengaelse douriassen;
 150 p^s. d^{os}. gerras;
 200 p^s. gerberrys;
 200 p^s. effene gingam;
 256 p^s. cassen d'Malda;
 100 p^s. mallemollen, bedragende tesamen..... f 279374:17: 8;

in 't Eylant Mouritius voor Rotterdam:

- 50000 ₤ garioffelnagelen;
 5698 ₤ foely off maçis;
 25050 ₤ notenmuscaten;
 2500 stucx geconfyte notenmuscaten;
 175 ₤ mannetjesnoten;
 40000 ₤ Ceylonse caneel;
 142106 cattys swarte geharpte peper;
 122400 ₤ Bengaelse zalpeter;
 26750 ₤ Siams sappanhout;
 5606 ₤ benjuyn;
 6070 ₤ Bengaelse rouwe zyde;
 1517¹/₂ ₤ Bengaelse florettegaarn;
 15220 ₤ Persiaense rouwe zyde;
 950 p^s. gebleeckt guinees lywaet;
 400 p^s. rouw guinees lywaet;
 40 p^s. bruynblauw guinees lywaet;
 2040 p^s. gebleeckte salempouris;
 560 p^s. bruynblauwe salempouris;
 150 p^s. salempouris cangam;
 1120 p^s. gebleeckte parcallen;
 1100 p^s. gebleeckte moeris;
 1080 p^s. rouw zeyldoeck van de cust;
 800 p^s. bruynblauwe zeylkleden;
 1680 p^s. chitzen gedrukt op parcallen;

1040 p^s. chitzen gedrukt op bethilles;
 1500 p^s. gemeene gebleeckte bethilles;
 400 p^s. gebleeckte bethilles d'oirnael;
 800 p^s. gebleeckte bethilles Ternatanes;
 200 p^s. rouwe bethilles Ternatanes;
 900 p^s. diverse fyne geschilderde chitsen;
 500 p^s. allegias bethilles;
 600 p^s. gebleeckte chiavonys d'oirnael;
 8400 p^s. gemeene gebleeckte chiavonys;
 240 p^s. Chormandelse bastas;
 700 p^s. root en blaauw geruyte negroskleden;
 900 p^s. Bengaelse roemaels;
 234 p^s. hammans d'handiael;
 100 p^s. douriasen;
 150 p^s. gerras;
 400 p^s. gerberrys;
 300 p^s. effene gingams;
 173 p^s. cassen d'Malda;
 200 p^s. mallemollen;
 10 stucken yser canon tot ballast ongetacxeert,
 tesamen belopende..... f 280453:12:12;

in Mauritius Eylant voor Zeelant:

15175 ₤ Bengaelse rouwe zyde, ten bedrage van.... f 41289: 1: 4;

in 't schip Zilversteyn voor Amsterdam:

1500000 ₤ garioffelnagelen;
 15400 ₤ foely off maçis;
 59000 ₤ diverse notenmuscaten;
 4900 ₤ geconfyte notenmuscaten;
 8000 ₤ Ceylonse caneel;
 256200 cattys swarte geharpte peper;
 326400 ₤ Bengaelse zalpeter;
 65925 ₤ Siams sappanhout;
 9493 ₤ diverse benjuyn;
 6980¹/₂ ₤ Bengaelse rouwe zyde;
 3642 ₤ Bengaelse florettegaarn;
 41250 ₤ Persiaense rouwe zyde;
 2720 ₤ segge p^s. gebleeckte guinees lywaat.
 460 p^s. rouwe guinees lywaat;
 460 p^s. bruytblauwe guinees lywaat;
 5100 p^s. gebleeckte salempouris;

500 p^s. rouwe salempouris gingangs;
 960 p^s. blauwe camgamgs;
 8600 p^s. gebleeckte parcallen;
 500 p^s. groove gebleecke moeris;
 1200 p^s. gebleeckte chiavonys;
 4200 p^s. rood en blaauw negroskleden;
 3200 p^s. chitzen gedrukt op bethilles;
 600 p^s. nieuwmodese gestreepte gingam;
 160 p^s. rouwe camisis;
 480 p^s. allegias patchery;
 800 p^s. alegias bethilles;
 200 p^s. gebleeckte bethilles Ternatanes;
 260 p^s. custembayen met silvere hooftlen;
 240 p^s. bruynblaauw fyne custbaftas;
 1850 p^s. diverse custchitsen fyn;
 800 p^s. Bengaelse roemaels;
 10 p^s. fyne vergulde en versilverde chits;
 171 p^s. d^{os}. hanmans d'handiael;
 100 p^s. douriasen off gestreepte lywaten;
 100 p^s. d^{os}. Engelse gerras;
 149 p^s. d^{os}. cassen d'Malda;
 209 p^s. d^{os}. mallemollen;
 400 p^s. alezy begy;
 94 p^s. chercharaes;
 750 p^s. Souratze tapekankemas, tesamen ter montuure van / 314744: 16: 9;

in 't schip den Blaauwen Hulek voor Hoorn:

50000 w garioffelnagelen;
 3698 w foely off macis;
 25000 w notenmuscaten;
 2400 stuex geconfyte notenmuscaten;
 175 w mannetjesnoten;
 40000 w Cheylonsen caneel;
 120420 cattys swarte geharpte peper;
 122400 w Bengaelse zalpeter;
 35350 w Ghiam's sappanhout;
 5255 w benjuyn;
 6070 w Bengaelse rouwe zyde;
 1317¹/₂ w Bengaelse florettegaarn;
 15350 w Perziaen rouwe zyde;
 1550 p^s. divers guinees lywaet;
 2600 p^s. diverse salempouris;
 1120 p^s. gebleeckte parcallen;

400 p^s. gebleeckte moeris;
 500 p^s. gebleeckte chiavonys d'oirnael;
 1080 p^s. rouw zeyldoeck van de cust;
 880 p^s. bruynblaau zeyldoeck;
 1760 p^s. chitsen gedruckt op parcallen;
 1040 p^s. chitzen gedruckt op bethilles;
 850 p^s. diverse fyne chitzen;
 200 p^s. gebleeckte bethilles Ternatanes;
 200 p^s. rouwe bethilles Ternatanes;
 320 p^s. alegias patchery;
 500 p^s. alegias bethilles;
 160 p^s. Cormandelse gebleeckte baftas;
 520 p^s. Cormandelse blauwe baftas;
 800 p^s. rood en blauw negroskleden;
 800 p^s. Bengaelse roemaels;
 100 p^s. Bengaelse doeriassen;
 150 p^s. d^o. gerras;
 200 p^s. d^o. gerberrys;
 100 p^s. d^o. effene gingham;
 160 p^s. d^o. cassen d'Malda;
 100 p^s. d^o. mallemollen, tesamen ten bedrage van.. / 245825 : 2 : —;

in den Blauwen Hulck voor Enckhuyzen:

50000 ₤ garioffelnagelen;
 5852 ₤ foely off maçis;
 23000 ₤ diverse notenmuscaten;
 2500 stucx geconfyte notemuscaten;
 175 ₤ mannetjesnooten;
 40000 ₤ Ceylonse caneel;
 120420 cattys swarte geharpte peper;
 122400 ₤ Bengaelse zalpeter;
 33550 ₤ Chiams sappanhout;
 3554 ₤ benjuyn;
 6070 ₤ Bengaelse rouwe zyde;
 1517½ ₤ d^o. florettegaarn;
 14990 ₤ Persiaense rouwe zyde;
 920 ₤ segge pees gebleeckt guinees lywaet;
 400 p^s. rouw guinees lywaet;
 1280 p^s. gebleeckte parcallen;
 1960 p^s. gebleeckte salempoerissen;
 480 p^s. bruynblaauw salempoeris;
 500 p^s. gebleeckte moeris;
 1080 p^s. rouw zeyldoeck van de cust;

880 p^s. bruynblauw zeyldoeck;
 500 p^s. alegias bethilles;
 160 p^s. alegias patchery;
 1840 p^s. chitzen gedrukt op parcallen;
 1040 p^s. chitsen gedrukt op bethilles;
 750 p^s. diverse fyne geschilderde chitzen;
 200 p^s. ile fyne gebleeckte bethilles Ternatanes;
 200 p^s. rouwe d^{os}.;
 400 p^s. Chormandelse baftas;
 600 p^s. gebleecke chiavonys d'orinael;
 700 p^s. rood en blaauw geruyte negroskleden;
 800 p^s. Bengaelse roemaels;
 100 p^s. d^o. douriasen off gestreepte lywaten
 150 p^s. d^o. gerras;
 200 p^s. d^o. gerberrys;
 100 p^s. d^o. effene gingam;
 80 p^s. dito cassen d'Malda;
 200 p^s. Bengaelse mallemollen;
 15 stucken yser canon tot ballast ongetaxeert, bedragende
 t'samen..... f 242969: 15: 1.

Zynde wyders oocq nog in de voorsz. drie retourbodems voor 't commandement van Caep de Goede Hoop afgescheept de volgende coopmanschappen en andere goederen, als:

in 't schip Silversteyn voor Caep de Goede Hoop:

100 stucx gingans taffachelas;
 160 — blauwe geruyte chelas;
 120 — Souratse nicquanas;
 80 — d^o. swarte brede baftas;
 80 — d^o. gecattoennerde deeckens;
 1 p^s. distileerketel, voorts nog eenige medicamenten etc^a.,
 bedragende tesamen een somma van..... f 2545: 7: 8;

in 't Eylant Mouritius voor de Caep:

160 stucx blauw geruyte selas;
 160 — Souratse swarte breede baftas;
 120 — gecattoennerde deeckens, belopende t'samen..... » 1549: 2: 9;

en in 't schip den Blaauwen Hulck voor de Caep:

100 stucx gingam taffachelas;
 Transporteere..... f 4092: 10: 1;

Per transport..... f 4092:10:1;

160 stucx gebleeckte parcallen;
 120 — brede Souratse chitzen;
 240 — smalle d^{os}.;
 120 — Souratse smalle baftas;
 120 — d^o. niquanias, ter monture van..... • 2129:18:5.

Bedraegt alsoo het gescheepte in gemelte drie

bodems voor Caep de Goede Hoope een somma van... f 6222: 8:6.

Gaende kort daeraen den E. waterfiscael Pieter Paauw met 't jagt 't Huys te Cleeff mede aff omme nae gewoonte ten bywesen van 2 gecommiteerdens uyt den Agtbaren Raad van Justitie, d'E. capiteyn Francois Tack en Abraham van Riebeeck, over de retourvloot de monsterenge der vertreckende coppen na behooren te doen.

Aengezien op den 21 deser in Raade van India vastgesteld zy eenige der hier aanwesende gedetioneerde en gearresteerde Maccassaerse Princen en andere grooten om redenen van politie (*) nevens hun gevolg etc^a. naer Cabo de Goede Hoope met dese af te gaene 3 retourbodems te versenden omme aldaer in ballingschap 'tzy aen de Caep zelfs off wel op 't Robbeneylant te verblyven, overmitse hier te lande om redenen by sommige gemeent zyn niet vertrouwt te mogen werden, soo zyn se ingevolge van dien desen morgen door den E. Mayoor S^r. Martin en den capiteyn Jan Francen de Macassaerse Princen Crain Lambengy en Dain Matoedjoe van de punt Gelderlant alhier, daer se nu al ruym 3 jaeren in detentie geseten hebben, afgehaelt en naer boort geconduiseert, gelyck mede de Souroubayze ostagiers Dain Manjampa, Corre Roepa en Codja Oedsum door de E. waterfiscaal Paauw en gecommiteerdens der monsteringe, item den Maccassaersen Prins Dain Mangala etc^a., halve broeders van Bissey, door den onderquipagiemeester Harman Lodewyckxen van 't schip 't Wapen van Zirckzee, daer deselve een wyle tyts geseten hebben, en alle tesamen naer de retourschepen gebragt geworden en soodanig verdeelt als hieronder staad gespecificeert, werdende de opperhooffden meteenen belast de geciteerde Princen etc. bequameelyck te accomoderen en met de beste rys, soutevisch, oly, azyn etc^a. (sooals dat behoort) te tracteren, onverminderd de goede toeversigt op deselve doorgaens en vooral in de Straad Sunda, dat se niet comen te eschapieren nog geen quaat aen te regten.

Zynde op het schip Mauritius Eylant geordonneert en met ordonnantie van den Heer Directeur Generael bestelt Crain Lambegy, zoone van Crain Linques, in den jaere 1676 sig tegens de algemeene bontgenoten op Macassar opgeworpen hebbende, dog door denselven in den volgenden jaere gewapenderhandt overwonnen en aen de onse overgelevert, zynde cort daeraen door den raat ten casteele Rotterdam vandaer met de fluyt Janskercke den 14^e Augusto 1677 gedetineerd herwaerts opgezonden, omme volgens der bontgenoten gevelde vonnisse met Haer Hoog Ed^e. goedvinden elders in balingschap verschickt oftewel over zyne begaene bondbreucke gestraft te werden;

(*) De copist had geschreven *polocie*, wat de corrector heeft veranderd in *poletie*.

Tito, desselfs aengenome vrouwe, met nogh een kint, daerby verweckt, en bovendien

Assangh en } zynde slaven tot zynen dienst,
Jaere }

dewelcke alle tot haere kledinge en verdere nooddruft gegeven zyn:

- 4 stucx gingans;
- 4 — gemeene betchilles;
- 4 — gemeene salempouris;
- 4 — marados photassen;
- 2 — syde Souratze allegias;
- 1 Ɔ nagelen;
- 1 — noten;
- 1 — caneel;

20 flessen met roosewater en

3 @ graauw laecken;

Dain Matoedje, gewesen Coninck van Loebœ, die zig nevens geciteerde Lambengy almede tegens de bontgenoten op Macassar geopposeert heeft gehad, voorgevende de al te swaren opgelegde lasten derselver niet langer te hebben connen dragen, dog oocq te onder gebragt en den 14^e Augusto 1677 gevangen herwaerts gestierd, alhier aengecomen synde om zyne straffe mede wegens bondbreucke te ontfangen;

Pinany, desselfs Loeboese vrouwe, en

Meny, syn lyfeygen, die tot haere kledinge en noodwendigheyt zyn gegeven:

- 4 stucx gingans:
- 4 — gemeene bethilles;
- 4 — gemeene salempoeris;
- 4 — marados photas;
- 2 — zyde alegias;
- 1 Ɔ nagelen;
- 1 — noten;
- 1 — caneel;

20 flesse roosewater;

3 @ graauw laecken.

Boven dewelcke op desen bodem nog geplaatst zyn geworden de kettingangers Sisa van Bima en Saptou van Baly, d'eerste om 20 en d'ander om 6 jaeren buytenslants aen Comp^{es}. gemeene wercken te arbeyden door 't Eerwaerde Collegie van Heeren Schepenen deser steede gecondemneert;

op 't schip Zilversteyn:

Dain Mangala, halve broeders van Crain Bissey (gewesen Coning van Goa), die al lange doorgaens en nog jongst in 't attacqueren van de vestinge Cacapper op Java's Oostcust de wapenen onder de uytgeweeckene Macassaren tegens d'E. Comp^e. zelfs en den Sousouhounang Aman Courat gevoert heeft en naderhant in

'tjaer 1679 in onse handen gevallen en door den E. Couper in November desselven jaers met 'tschip Japan van Souroubaya gevangen opgesonden wiert en zedert alhier op eene der schepen op d'reede in detentie is gehouden gewerden, hoewel hy oocq onderdes ten opsigte van syn broeder Bissee eenige tyt aen lant is geplaatst, maer op ⁽¹⁾ des broeders eygen voorstel naderhand weder is aen boort in arrest gebragt geweest;

Assangh en } dat mede luyden van aenzien dog hem onderhorigh en in zyn
Boangh } misdryff medehulpers geweest zyn, en voorts nogh:

Carra Mangun Ruru, }
Sampourna, } zynde zyn dinaren,
Bussy }

dewelcke tot syn en syn volx kledinge overhandigt zyn:

4 stucx gingans;

4 — gemeene bethilles;

4 — gemeene salempouris;

4 — marades fotassen;

2 — zyde Souratse alegias;

1 R nagelen;

1 R noten;

1 R caneel;

20 flesse roosewater en

3 @ graauw laecken:

Codja Oessiem, geweest ostagier op Sourabaya en den 29 November 1679 vandaer door den E. Couper met 'tjagt de Flaman gedetineert opgesonden, omdat met de Macassaren binnen Capper doorgaens heymelycke correspondentie gehouden hadde, benevens:

Mura en }
Lahaka } zyne dienaren, en voorts tot zyn noodtdruft:

2 stucx gingams;

3 d^o. gemeene salempouris;

4 marados photassen;

$\frac{1}{2}$ R nagelen;

$\frac{1}{2}$ R nooten;

$\frac{1}{2}$ R caneel.

En bovendien nog oocq 2 deser stede banderen ⁽²⁾ Wiera en Sitra Jaya van Tegal, beyde Javanen, de eerste voor 6 jaeren en d'andere voor al zyn leven by Heeren Schepenen gecondemneert buytenslants gebannen te blyven en in de ketting aldaer aen de gemeene wercken te arbeiden;

op 't schip den Blaeuwen Hulck:

Dain Majampa, zynde oocq geweest ostagier op Sourabaya en die alsmede wegens heymelycke correspondentie met den vyand in Cacapper met de Flaman

⁽¹⁾ In plaats van *maer op* staat er: *waerop*.

⁽²⁾ Denkelyk te lezen: *inlanderen*.

gevangen herwaerts gestiert zy nevens zyn swager Batchi met zyn dienaar genaemt Ajul, voor dewelcke aen boort gebragt zy:

- 2 stucx gingams;
- 3 gemeene zalempoeris;
- 4 marados photassen;
- $\frac{1}{2}$ R nagelen;
- $\frac{1}{2}$ R noten;
- $\frac{1}{2}$ R caneel;

Carre Roepa, mede geweest een der ostagiers op Sourabaya en die oocq wegens heymelycke correspondentie met den vyand alsvooren tegelyck gevangen herwaerts geschickt zy met zyne dienaren Sackara en Rawa en voor haer:

- 2 gingans;
- 3 gemeene salempoeris;
- 4 marados photasen;
- $\frac{1}{2}$ R nagelen;
- $\frac{1}{2}$ R noten;
- $\frac{1}{2}$ R caneel etc^a.

sullende de opperhooffden der drie voornoemde retourschepen buytendes deselve in St. Nicolaes Bay nog hebben te versorgen met eenige hoenders, ziry, pinang en tabacq, dog mits dat sulx van ider bodem niet boven de 20 rd^s. come te bedragen etc.

's Middags becomen per Javaens vaertuygh met den adsistent Gerrit van Loveren een brieffie, van den resident Willem Caeff tot Bantam aen Haer Ed^e. op gisteren gecarteert, adviserende hy daerby, dat de vrunden met 't Engels hoeckertje d'Advys uyt Tonquin aldaer hadden weten te verhaalen dat d'onse in Tonquin een goede negotie hadde gehad en dat de hoecker de Croonvogel in January aenstaende vandaer herwaerts stont te vertrekken; 2 kloecke joncken met een cargo van 6 à 700 duysent realen waren van Tonquin dit jaer naer Japan afgezeylt en die bovendien nog veele vragtgoederen uyt manquement van scheepsruynte hadde agtergelaten;

't Deense scheepje de Gulde Fortuyn was den 22 deser van Tracquebare aldaer mede aangelant met berigt dat de onse ter custe bezig waren een logie tot Portonovo te stabileren;

voorts wasser op Bantam ten hove niets voorgevallen, zynde de beyde Sultans als den ouden tot Turtiassa en den jongen tot Bantam ider met 't bouwen hunner vastigheden nog bezig etc.

Heden ter extraordinary vergaderingh is aen de opperhooffden van 't schip Africa voor haere gedaene uytreyze voor de camer Amsterdam toegelegt de volle 6-maendige premie en wyders geresumeert den generalen eysch van contanten, coopmanschappen etc^a. voor 's Compr. ommeslag in India uyt het vaderlant tegens anno 1682, door den Ed^e. Heer Directeur Generael Speelman voortgebragt en dewelcke dan verstaen zy zoodanig te laten afgaen, gelyck by resolutieboek breder comt te blycken.

25 d^e. Heden zynde Kersdag soo comen den E. Mayoor Isaacq St. Martin en capteyn Jan Francen Holsteyn, gecommitteert geweest synde om eenige der Macassaerse Princen en grooten aen de retourschepen te begeleyden, gelyck hiervooren op 24 deser aengeroert zynde, desen namiddagh weder terugge nevens den E. Abraham van Riebeeck als gecommitteerde uyt den Raad van Justitie met den waterfiscael om de monsteringe te doen, met bekendmaeckinge de schepen omtrent het eyland de Groote Combuys in goeden stande gelaten te hebben, dog dat het schip Zilversteyn door ongeluck gisteren na de middag omtrent ten 2 uyren op een staart van Duyfflens eyland was komen vast te sitten, die nae veel aangewende moeyten en 't lossen van party water en provisien desen morgen ten 9 uyren buyten schade, sooveel men hadde connen ervaren, wederom van de gront en vlot geraeckt waere, op welcq rapport de heeren door Syn Ed^e. by de anderen ter vergaderinge geroepen wesende, geresolveert zy, gemelte E. van Riebeeck per expresse chialoup weder na de voorsz. retourschepen te committeren met den onderequipagiemeester Harman Lodewyckxe benevens nog 3 ervarenne schippers, namentlyck Siewert Roos, Hans Vermunt en Jacob Jaersma en den baes timmerman Lodewyck Klaesze de Graeff, omme ten spoedigste een nader exacte inspectie van 't zelve schip Silversteyn na vermogen te vernemen ende met zeylen etc. te probberen off dien bodem door 't vastsitten oock eenigh onverhoopt letzel mogt hebben becomen etc., en voorts van alles ten eersten oprecht bescheyt te brengen, keerende deselve tesamen 's anderen daags op

26 d^e. 's Namiddags hier weder terugge met berigt en mondeling rapport, dat zy nae exacte visite aen 't schip Zilversteyn en daarmede een weynig over en weer zeylende niets hadden connen ervaren dat dien kostelycken bodem eenige letzel door het vastzitten ontrent Duyfflens eyland had becomen en derhalven sustineerden men daerin wel gerust mogte zyn, terwylen men verders in 't oplaveren in de Straad Sunda nog nader soude ervaren hoe het sig in 't laveren verder soude comen toe te dragen, hoewel men hoopt dat er verder niet aen mancqueeren sal, omdat het schip zig in 't vastsitten niets ofte gantsch weynig beweegt off ontzeth heeft.

Soo comt mede cort daeraen vandaer per het jagt 't Huys te Cleeff te retourneeren den E. waterfiscael Pieter Paauw en de gecommitteerdens, hebbende de voorsz. retourbodems 't Eylant Mauritius, Silversteyn en den Blauwen Hulck omtrent de Cleene Combuys gelaten, en naer exacte volbragte monsteringe bevonden in 't geheel bemant te zyn met 392 personen en yder in 't bysonder soos hieronder specefice staet aengetekent.

Op 't schip Mouritius Eylant:

Huybert Barthelse Gruyt, schipper en schout by nagt.....	1
zeevarende.....	111
militaire.....	24
vrouwen.....	1
kinderen.....	5
t'samen.....	140;

Silversteyn :

Casten de Gilde, schipper.....	1
zeevarende.....	101
militairen.....	31
vrouw.....	1
	<hr/> 154;

den Blaauwen Hulck :

Jan Janse Laman, schipper.....	1
zeevarende.....	95
militaire.....	29
vrouwen.....	2
kinderen.....	1
ongegagieerde.....	1
	<hr/> tesamen..... 118.

Uyt welke bovenstaende specificatie kan werden beoogt, hoedanig dese retourschepen bemant zyn, en dat 't geheele getal derselve als voor gesegt bestaat in 392 zielen, waeronder mede getelt zyn 62 impotente personen, soo uyt het hospitaal, guarnisoen als de schepen hier ter rhee de verlost, om d'E. Comp^e. van die onnutte dog ellendige menschen te ontheffen, en wesende behalven de bovenstaende met dese retourschepen nog naer de Caep versonden 50 diverse inlandse banditen, daeronder verscheide Macassaeze Princen en andere inlandse groten, van dewelcke hiervooren op den 24 deser specifijce aengeroert staet te beoogen.

27 d°. Niets noterens waerdig voorgevallen.

28 d°. Op den vollen middagh werden ten huysen van den Chinesen capiteyn Wanjock by openbaere opveylinge ten overstaen van de Heer Directeur Generael mette secretaris deser vergaderinge en den sabandhar Ockersze vergogt de rompen van de afgelegde schepen:

de Hazenbergh voor..... rds. 650;
 de Sampson voor..... » 510;
 en 't jagie Bouro voor..... » 60.

29 en 30 d°. Niets registrerens waerdig voorgevallen.

31 d°. Gemerckt nu onlanx op verscheide tyden met Comp^{es}. schepen als inlandse vaertuygen van Macassar eenige briefjes, in deselve taele geschreven door den ouden Crain Linques, jongst met de fluyt Delfshaven weder derwaerts gesonden (¹), aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, die thans eerst in de Nederlandse taele overgeset zyn geworden en by zyn E. in Rade van India voortgebragt, soo is oocq niet onnodig geoordeelt deselve alle, bestaende in 4 stucx, zynde zooveel ons terhand gecomen zyn, als van sommige speculatie en opmerckinge zynde, onder den dag van heden alhier tot speculatie te insereren, luydende in ordre van woorde tot woorde aldus.

(¹) Zie hierboven bl. 253.

Eerste translaetbriefie, door Crain Lincques uyt Oudjan Pandang aen d'Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

Myne gebiedenisse bevoorens aen den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Speelman, soo maeck ick UEd^{le}. by desen reverentelyck bekend: op den 17 July anno stanty hebben de Crains Sandrabone en Congrong expresselyck den Dain Batadjangh met haere Toelolo ⁽¹⁾ tot Tsiaurane naer Aroen Poene gesonden om bekend te maecken dat Crain Lincques en Dain Malewa met een schip van Batavia alhier zyn verscheenen, weshalven UEd^{le}. sult gelieven af te comen, alsoo wy tegenwoordig eenigsints bevreesst zyn, en byaldien UE. in persoon niet kunnen afcomen, dat ons dan tot gerustheyt met eenige van lyffgarde soldaten magh verzien werden.

27 d^o. is Crain Jaranica op het ontbieden van Aroen Poene mede naer d^o. negeryen vertrocken.

Den 5 Augusto is voorsz. Dain Matodjang en Care Toelolo by Aroenpone gecomen, en hebben op voorsz. versoeck ten andwoort becomen: ik en can persoonelyck niet affcomen door de groote peyn die icq in myn neus heb te lyden, maer seght myn broeder en myn zoon den Koningh dat se niet souden twyffelen op myn persoon; zy hebben myn goede genegentheyt immers wel gesien en ondervonden, dog ick van haere oock, weshalven indien imant haer leet doet, die doet my oock leed, maer wanneer yets quaats voor de hant zy, kunt dan op 't spoedigste my laten waerschouwen, dan sal icq affcomen; icq sende nu 20 van myne soldaten met gemalyde rocken om Crain Cranron te bewaren.

Den 9 Augusto op 't ontbieden van Aroen Pone soo is Crain van Balenipa met Crain Hagany Oudjo tot Sianrana aengecomen om eenigh pitzaring te houden; de andere Mandaresen syn oock op 't ontbieden geweest maer zyn niet gecomen; de broeder van Aroenteko, die genaemt is Aroen Maya, die is Coninck van Wadjo gemaect en hebben den anderen afgezeth.

't Geene UE. my gelast heeft om naer Aroen Pono te gaen, soo heb icq, nademael Dain Nija gesint was derwaerts te vertrecken, een brieff aen hem geschreven en gewaerschout dat zyn huys ter ordre van den president opgemaect en in 't geheel voltoyt was; daer heb icq gants geen antwoord op becomen. Ed^{le}. Heer, icq heb op myn vertreck van Batavia een brieff in handen van Schuyftang gelaten. Soo hy 't zelve aen UEd^{le}. heeft overgegeven, is 't goet, des neen, gelieft 't van hem te vorderen.

(Onder stont 't zegel van Crain Linques in rooden lacke gedrukt.)

Volgt nu het 2° translaetbriefie, door gemelte Crain Linques aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael geschreven.

By desen maecke ick aen den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman bekend, hoe wy empassant Sourobaya aengegiert, en aldaer zynde,

(1) Te lezen: met Care Toelolo.

soo heeft den capteyn Joncker my verhaelt alsdat Troena Djaja gekregen zy. ende een van zyn lyfleygen weet my te verhalen alsdat Troenadjaja kostelycke schenckagie van gout en diamanten aen Radja Palacca heeft gegeven, en dat se met malcanderen veraccordeert en bevestigt in broederlycke vrundschap te sullen leven, onder versoeck dat Radja Palacca van Sourabaya soude opbreecken, op welck versoeck Aroen Pone had geantwoort, als ick naderhand heb verstaen van andere luyden, namentlyck aldus: ick neem het geschenck aen van myn broeder met innerlycke bevestinge dat ons broederlycke vrundschap hier en hiernamaels stantvastig zal blyven; laet hy maer gerust zyn ende wel voorsigtig in 't verschuylen van zyn persoon; ick sal nu vooreerst naer myn landt wederkeeren; soo ons Godt de Heere 't leven spaart, sal ick myn broeder niet verlaten, om weder by hem te comen hetzy op de bergen off op wat lant het soude wesen daer hy zig onthoude, want voortaan nae desen ben ick niet anders van sints als met die van myns gelycken goede alleantie ende broederschap tragten te onderhouden.

Op den 20 Augusto was Aroen Oedjoen Boeloe by my geweest, zynde de man van Mapa Sombas moeder. Nadien hy mede present was geweest met Aroen Pone op Java, soo heb ick hem gevraegt: is dat waer dat Aroen Pone gout en diamanten van Troenadjaja tot schenckagie heeft gekregen? soo seght hy van jae, meteen verhalende en seggende: doen wy op Lantang waren, soo heeft Troenadjaja zyn eygen soon gesonden met de schenckagie naer Aroenpone met versoeck dat hy 't geringe geschenck, daeronder begrepen de landen van Madure, van zyn broeder niet soude gelieven te versmaden, maer als tot een teecken van broederlycke vrundschap te accepteeren ten eeuwigen daege, mits hertelyck bidden om Aroen Pone van Sourabaya soude opbreecken en naer zyn eygen landt sig begeven, daerby seggende: laat de Hollanders met Javanen myns gelycken my opsoecken. Soo verclaert oocq voorsz. Oedjoenboeloe dat hy zelfs heeft gezien de schenckagie, dewelcke bestaat in 25 stucx goude beckens en 15 stucx groote diamanten. Eynde.

(Onder stont 't zegel van Crain Linques in roode lacke gedrukt.)

Volgt nog het derde translaetmissive van Crain Linques aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael.

De hertelycke groete van Crain Linques aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman tot Batavia. Desen dient UEd^{le}. bekend te maecken aengaende de Goase volckeren die in 't nieuw quartier woonen soo onder de Crains als de galarangs. Voor sooveel als ick gesien ende gehoord hebbe dat hy gesamentlyck hebben gezeyt. byaldien Crain Bissee in dit westemousson niet te voorschyn comt, sonder twyffel sal al zyn volcq verstroyt werden, want, seggen de galagraus en andere grooten, voor sooveel als doenelyck zy en verdragen connen, sal men tragten onder de E. Comp^e. te blyven, maer

integendeel soo sullen wy ons oocq onder de verstrooyde moeten begeven, alsoo zeer verlange op de comste van Crain Bissee in 't westmousson, en byaldien wy hem in dit mousson niet comen te zien, sal sulx verwerringe onder ons verwecken, nademael wy de geringe lieden niet connen verbieden, doordien se zeggen, dats (haer vergelyckende by een onderdaen sonder hoofd) noodsaeckelyck scheuringe moet verwecken. Dusverre 't gene ick hebbe gezien en gehoord, edog in 't welnemen van Uw WelEd^{le}. naer myn geringe oordeel soo hangen dese Goase volckeren niet maer alleen aen den draat van d'E. Comp^e. gunsten, 't zy tot haer bederff off tot haer behoudenisse. Dain Marenva hout hem nog zeer stantvastig aen de kant van de E. Comp^e.; hy heeft nu ongevaer 40 persoonen van de Gelosongse onderdanen by hem, maer de meeste zyn by Dain Mabele en zy hebben oocq liever Mabele als Marewa. Eynde.

(Onder stont het zegel van Crain Linques in rooden lacke gedrukt.)

Eyndelyck volgt noch het vierde translaethriefie, door Crain Linques aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

Bevorens de hertelycke groetenisse van myn en myn huysvrouw de moeder van Casmy aen den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman. Soo maecke icq by desen UEd^{le}. mede bekend d'eerste oorsaeck waerom de Tsianranase volckeren tegens my soo ingenomen is, omdat se in den eersten Goase oorlog tegens Aroen Pone sonder myn weten ter ordre van haere hoofden, te weten die van Tsianrana, Tsiamba, Malawa en die van Bengo aen de Goase cant zyn overgelopen. Doen icq dat gewaer wierd. heb icq haer bestraft, omdat se sulx hebben gedaen; daerom zyn se overgelopen by Aroen Pone ende hebben omtrent den heer president over my haer clagten gedaen, seggende: wy connen 't niet langer van onsen Coninck verdragen; hy beswaert ons te veel met houtwercken te halen en de velden te ploegen, daerenboven begeert hy van ons (te weten van yder harer hoofden) 's jaers 3 slaven te moeten opbrengen. Wat belangt het affvorderen der slaven, Ed^{le}. Heer, 'tis tot myn leetwesen wel waer, dat icq aen den heere presidenten de Jong zaliger 4 stucx, Harthouwer 3 en Dubbeldecop 2 slaven gegeven hebbe, maer ter contrarie is 't gebeurt dat doen Aroen Pone, in passant voor de negorye Tsianrana eens aangeweest hebbende, aen hem 2 slaven en 3 theylen gout opgeoffert. Wat aengaet houtwerck te halen ende de velden te ploegen om te zaeyen, dat is van outsher altyt haer werck geweest; nu 't meeste houtwerck soo tot prauwen als huysen te timmeren is voor den president geweest ende voor Aroen Pone, en aen myn hebben se seer weynigh na 't overschot nae haer belieften toegevoegt. 't Is oocq niet meer als billigh dat se sulx voor den president off voor de Comp^e. moeten doen, want 't zyn overheerde volckeren; jae temeer

doen Aroen Pone jongst Goa heeft overrompelt, doen hebben se oocq haer hooft opgestoocken, gelyck Crain Laboewadja met een deel van de Malawase volkeren, maer doen zyn niet onder myn geweest.

Wyders aengaende myn agterstal kan icq UEd^{le}. vooreerst niet voldoen, insgelyx om myn behoorlycke supplicatie omtrent Haer HooghEd^{le}. tot Batavia te bethoonen, nademael myn saecke van Tsianrana ontrent de heer president Cops nog niet zyn affgemaect, het blyft nog zoo als icq UEd^{le}. hy myn aenwesen op Batavia heb aengedient.

Ed^{le}. Heer, icq versoeck seer reverentelyck byaldien de vier negorys van Tsienranase volkeren gandschelyck niet genegen zyn om onder my te willen blyven, alsoo myn ouderdom van jaeren swakheyt medebrengt, dat icq dog daarvan mag ontslagen werden. Ick sal my met soo weynig volck als icq nog heb in 't geheel onder d'E. Comp^e., 't zy als slaven off vry onderdanen naer UEd^{les}. my sult gelieven te ordonneren, vervoegen, met oodmoedigh bidden om Godes wille, alsoo icq hier geen hulpe hebbe nog geen middel hebbe om myn cost te winnen, myn vrouw en kinders te onderhouden, alsoo icq zeer in den haat van ydereen ben, soo onder de Macassaren als Boegissen en niet anders zie als de dood voor oogen, dat dog UEd^{le}. myn persoon gelieve te licentieeren om naer Batavia off Bima eenige van myn volck te moge senden om coophandel te dryven, opdat icq door dat middel tot myn onderhout nevens myn familie mogte geraecken. Soo maecke icq UEd^{le}. oocq hy desen reverentelyck bekend, dat de Macassaaren tegenwoordig naer icq zie en bevinde seer stout beginnen te worden en seer baldadig; daerom bidde icq oodmoedelyck, byaldien de gelegentheynt toelaet dat myn soon Cazim gelargeert mag werden, om by my te comen, alsoo icq zeer verlegen ben by eenige onhebbelykheden van voorsz. volkeren off andersints, hy dan tot een steunsel van myn ouderdom mag strecken, want icq ben onbequaem om myn selfs te redden, weshalven, WelEd^{le}. Heer, byaldien eenige swarigheyt voorhanden zy, dat UEd^{le}. om my gelieft te dencken om met myn vrouw en kinderen te mogen opcomen. Icq heb oocq 20 mannen van Boeloecoembase volkeren, die bequaem zyn om d'E. Comp^e. 't zy voor soldaten off tot andere dienste gebruyckt te connen werden; die sal icq medebrengen, want ick wenste dag en nacht anders niet, als dat God Almagtig myn zinnen soodanig magh bestieren, dat icq tot myn sterfclagh toe onder de gunst van de E. Comp^e. mogt voleynden. Eyndelyck soo bidde icq seer demoedelyck dat UE. myn zoon Crain Lambegy eenigsints verligting mag erlangen van syn sware gevanckenisse, mits dat hy op Batavia mag blyven.

(Onder stont 't zegel van Crain Lingues in rooden lacke gedrukt.)

Agtervolgens 't gebesoingeerde op den 23 deser senden Haer Ed^s. 's morgens per een Compagnies provisievaertuyg een brieflie aen den vendrig Jan Bervelt in de veltschans tot Tanjongpoura, op heden geteyckent en van soodanigen inhoude

als by 'tuytgaende briefffboeck onder den dag van heden kan werden gelesen, zynde niets nodigs om in desen veel aen te halen, hebbende gemelte vaertuygh voor 't guarnisoen aldaer medegenomen de volgende contanten en provisien als:

150 rd^s. aen payement;

5 vaten vleesch;

8 vaten speck;

4 halve leggers arrack;

$\frac{1}{2}$ aem Spaense wyn;

2 halve aemen lampoly;

9 kisjes met kustspyckers en eenige andere clenigheden.

Agtervolgens het gearresteerde op den .. ⁽¹⁾ deser soo werden naer oude usantie en gewoonte heden voor de middagh door Zyn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael en alle de Heeren Raden van India en ter presentie, behalven den secretaris deser vergaderinge d'E. Joan van Hoorn, van ⁽²⁾ den E. bailliuw Casembroot, landdrost van Moock ende 2 gecommiteerde Schepenen met namen Cornelis Swart en Adriaen van Becom, item den secretaris van dat collegie Jacob van Dam nevens den sabandhar en licentmeester Ockersze en d'cassier van den ontfang Joan Truytmans alsmede de Chinese hoofden off officieren, op de groote voorzaele binnen 't casteel naer voorgaende beekenslag en geaffigeerde biljetten opentlyck opgeveylt ende aen de meest daervoor biedende onder de oude en voorige conditien en restricten daertoe gehorende verpagt de generale domeynen en incomsten deser steede Batavia voor het naestcomende jaer 1681, zynde deselve na vervolgens in ordre soodanigh by zodanige persoonen en tot alsulcke summas van penningen ter maand gemeynd als hieronder in ordre gespecificeert breder can werden gesien, als te weten:

't hooftgelt der Chinezen:

Limsinequa Chinees voor..... ter maent rd^s. 900;

d'groenselkramers en winckeliers:

Tsiou Jissay Chinees voor..... " " " 1860;

d'aenkomende zuyckeren:

Ongouko Chinees voor..... " " " 270;

d'aenkomende rys:

Louys Michielse, Mardycker..... " " " 1120;

't handelen aen de schepen:

Alida Moor. .. " " " 555;

Transporteere..... ter maent rd^s. 4705;

⁽¹⁾ De datum is opengelaten.

⁽²⁾ Dit van heb ik ingelascht.

Per transport....., ter maent rd^s. 4705 ;

d'vischmarct:

Quachaynio Chinees..... » » » 1155 ;

herbergiers binnen de stadt:

Hendrick Thymonsze..... » » » 380 ;

herbergiers buyten de stadt:

David Michielse... » » » 210 ;

d'waagh:

Ques Wanko Chinees..... » » » 450 ;

't slagten van 't beestiael:

Limzocko Chinees..... » » » 400 ;

de koornmolen:

Casper Haeck voor..... » » » 450 ;

't maken van wascaerssen:

Abraham Domingo, Mardyker..... » » » 150 ;

de zieryboomen:

Limgonnio Chinees..... » » » 290 ;

de vaert Molenvliet:

Tansiako Chinees..... » » » 155 ;

de vaert Ankee:

David Lodrigo, Mardyker..... » » » 105 ;

de vaert Ansiol:

Jan Francisco, Mardyker..... » » » 55 ;

't kerven van Chinees taback:

Tsoujissay Chinees..... » » » 55 ;

de rysmarckt off bazaer:

Jacob Jansze..... » » » 46 ;

de houtzageryen:

Niclaes Michielse..... » » » 21 ;

Transporteere..... ter maent rd^s. 8607.

Transporteere..... ter maent rd^s. 8607.

het toppen der Chinezen:

Tansiako Chinees..... » » » 550;

't coelyloon van de waegh:

Ongoucko Chinees..... » » » 42;

NB. dese drie pagten syn
onder d'E. Comp^e. ver-
bleven vermits deselve
bynae geheel zyn co-
men te vervallen;

d'cledenmarct off bazaer is onder
de toesigt van de bazaerwagter
aen de Comp^e. gebleven, die daeraff
maendelyx ontrent 65 à 64 rd^s.
comt te gaudeeren, maer 't op-
dragen van de peper en 't leveren
der sacken, d'clappusboomen (¹)

t'samen..... ter maent rd^s. 9199

buyten de cledenpasser, zynde al-oo een somma van 110388 ryxdaelders in 't jaer en noch 316 rd^s. meer als het voorleden jaer, 't welcq meest ontstaen zyuyt den pagt van de rys- en vischmarckt, die mits de presente weynigh gebeterde ruste met Bantam en op Java's Oostcust van nog beter hoope en verwagtinge zyn, hebbende andersints de andere pagten op en aff ten naestenby sooveel als het affgeweecken jaer gerendeert, maer in contra de toppagt der Chinesen vry minder, dat een bewys schynt, die natie en oorq de gandsche gemeente deser stad dagelycx langs soo meer comt te verarmen, hoewel God betert de Comp^e. ongelden en lasten tot nog niet veel minder zyn gedininueert, nog haere sobere advancen te deser plaetze met het verbieden en inbinden van alle vreemde vaert en handel buyten de Comp^e. seer weynig geadvanceert off verbeterd, sooals dat by ondersoeck van saecken en oock by de Batavische en generaele Indische negotieboecken breder soude uyt te vinden wesen.

In dese laeste affgelopene maent zyn alhier van diverse om- en afgelegene plaetsen aengecomen een getal van 124 soo groote als kleene inlandse vaertuygen, t'samen na hun opgeven bemant met 542 koppen, hebbende in 't generael en yder in 't bysonder hier aengebragt soodanige coopmanschappen, leeftogten en behoeften als hieronder staen aengehaelt, als te weten:

29 stux vaertuygen van Tegal met 114 man en 61¹/₄ lasten rys, 900 bossen pady;

1 van Siampa met 4 man en 12000 bossen suycker;

8 van Paccalongan met 32 man, 12¹/₂ lasten rys en 240 stux buffelshuyden;

38 stux vaertuygen, transporteere.

(¹) Vermoedelyk is datgene wat vóór de accolade staat het vervolg van hetgeen men daarachter leest.

58 stux vaertuygen, per transport.

1 van Rimbang met 6 man en 5000 stux diverse suyckeren;

11 van Cheribon met 42 man en $4\frac{1}{2}$ lasten rys, 14160 caroen ajuyn, 140 stux hoenders, 2400 stux diverse suycker en 30 potten oly;

7 van Singnap met 28 man, 49400 stux diverse suycker, $2\frac{1}{2}$ lasten, 2 potten oly, 1200 stux diverse gedroogde vissen, 27 picols gedroogde hartevleesch, 20 potten oly, 30 picols gedroogde buffelsvleesch en $\frac{1}{2}$ last zout;

8 van Samarang met 54 man, 28 lasten rys, 700 bossen goemoetstouw, 800 stux diverse gedroogde visch en 51 potten oly;

1 van Bantam met 4 man, 10000 stux Toncquinse copjes;

8 van Indermayoe met 32 man, $25\frac{1}{4}$ lasten rys, 19 picols en 30 cattys peper, 200 stux suycker gadja, 56000 rype mangussen;

6 van Sombar met 26 man, $15\frac{5}{8}$ lasten rys en 500 stux diverse zuycker;

6 van Zumor met 25 man, 14 lasten rys;

2 van Cayely met 15 man en 2000 bamboesen met oly;

2 van Candangnaauw met 8 man en $2\frac{3}{4}$ lasten rys;

10 van Terbaya met 38 man, $18\frac{1}{4}$ lasten rys en 150 bossen pady;

3 van Pamalang met 12 man en 7 lasten rys;

1 van Grissee met 4 man en $2\frac{1}{2}$ lasten rys;

7 van Japara met 36 man, 17 lasten rys, 40 canassers diverse suycker, $1\frac{1}{2}$ lasten witte boontjens, 2100 stux divers gedroogde vissen, 200 bamboesen met oly, 300 stux plancken, 1 last zout, 5000 stux diverse gesoute vissen, 800 bossen tammarinda, 100 stux tinkans, 100 bossen pady, 150 stux musquetsladen en 30 stux cleene balcken;

1 van Coedoes met 4 man, $\frac{3}{4}$ last witte boontjes, 6 potten oly en 1200 stux divers gedroogde vissen;

2 van Toelongbauwa met 8 man en 700 potten en tresellen, 70000 stux oude pinangs en 1200 d^{os}. oude klappurs;

2 van Banjer met 12 man en 1400 bossen rottangs;

1 van Malacca met 8 man en $2\frac{1}{2}$ lasten rys, 50 picols wax, 10 d^{os}. areecq, 100 bossen rottangs, 8 picols commukus en 150 stux buffelshuyden;

1 van Sampan met 4 man en 10000 stux suycker catoepa, 300 stux stroyesacken en 2 picols ayuyn;

1 van Zerita met 4 man en 2000 stux oude clappus;

1 van Bancka met 4 man en 20 corgien matten;

1 van Candaer met 4 man en 2 lasten rys;

1 van Pamanoeckan met 4 man en 200 stux balckjes;

1 van Baly met 6 man en 40 stux slaven en slavinnen;

1 van Macassar met 6 man, brengt niets mede.

Somma 124 stux vaertuygen, dewelcke alhier gesamentlyck volgens de byeen-treckinge door die van den boom hebben aangebragt soodanige goederen en leeftogten etc^a., als hieronder wert gespecificeert:

209 $\frac{1}{8}$ lasten rys;
 1050 bossen pady;
 109440 d^{os}. diverse suycker;
 370 stux buffelshuyden;
 14160 korven ayuin;
 140 stux hoenders;
 97 potten oly;
 2 $\frac{1}{2}$ lasten groene cadjangs;
 5500 stux gedroogde vissen;
 27 picols gedroogde harteveles;
 30 picols gedroogde buffelsvleesch;
 11 $\frac{1}{2}$ lasten zout;
 700 bossen goemoetstouw;
 10000 stux Toncquinse copjens;
 19 picols en 30 cattys peper;
 56000 stux rype mangussen;
 2200 bamboezen met oly;
 2 $\frac{1}{4}$ lasten witte boontjens;

300 stux plancken;
 3000 — gesoute vissen;
 800 bossen tamerinda;
 1500 bossen rottangs;
 100 stux tinquans;
 150 — musquetsladen;
 230 stux balckjens;
 700 d^{os}. potten en tresellen;
 70000 d^{os}. oude pinangs;
 3200 d^{os}. oude clappus;
 500 stux stroyezacken;
 2 picols ajuy; n;
 20 corgien matten;
 50 picols wax;
 10 d^{os}. areecq;
 8 d^{os}. commucus;
 40 stux slaven en slavinnen.

Daerentegens zyn weder vanhier in dien tyt van dese maent nae verscheyde plaetsen vertrocken 106 soo groote als kleene vaertuygen, dewelcke mede- en afgevoert hebben soodanigen coopmanschappen en andere goederen, tesamen gewaerdeert tot een bedragen van 14891 rd^s., als hieronder specificie van ider wert aangewesen:

32 stux vaertuygen na de Oostcust van Java met 95 rd^s. aen Chinees goudtraet, 6392 diverse kleden, 25 massoy, 3960 amphioen, 22 galnoten, 15 out yser, 20 Chinese taback, 28 poetsioek, 10 commyn, 36 root laecken, 50 arack, 20 thee, 32 radix China en 37 aen benjuyn;
 8 naer Cheribon met 275 rd^s. aen diverse cleden;
 24 naer Tegal met 870 rd^s. aen diverse cleden en 12 out yser;
 1 naer Amboina over Java met 469 gesorteerde porcelynen, 70 swarthegte messen, 150 Toncquinse anys, 82 kustcoralen, 29 Chinees papier, 18 copere beckens, 20 candyzuycker, 4 Javaense matten, 5 Chinese taback, 10 Chinese kammen, 4 tabacxpypen, 17 thee, 6 cattoene gaarn, 12 benjuyn, 9 deckpannen, 120 diverse cleden en 5 gedroogt hartevelesch;
 6 naer Sombor met 270 aen gesorteerde cleeden;
 1 naer Macassar over Java met 120 aen arack, 66 brandewyn, 28 Spaence wyn, 30 zeck en 80 mom;
 2 naer Cayely met 115 diverse cleden;
 2 naer Chiampan met 130 aen kleden;
 2 naer Zumor met 105 aen verscheyde cleden;
 7 naer Packalongon met 250 aen kleden;
 5 naer Indermayoe met 120 aen diverse cleden, 12 out yser, 7 poetsioek en 8 arack;

90 stux vaertuygen transportere.

90 stucx vaertuygen per transport.

1 naer Samarang met 16 aen cleden en 20 gele verwe ⁽¹⁾;

2 naer Banjer met 140 aen verscheyde cleden;

2 naer Candangauwer met 50 aen cleden;

2 naer Zingnap met 150 aen verscheyde cleden;

9 naer Terbaya met 225 aen cleden;

1 naer Pamalang met 20 aen cleden;

tesamen 107 stucx vaertuygen, hebbende als gesecht vanhier soodanige coopmanschappen en andere goederen weggevoert, als hieronder sommierlyck wert aangewesen:

9248 rd^s. aen diverse gesorteerde cleden;
 95 — aen Chinees goudtraet;
 25 — aen massoy;
 5960 — aen amphioen;
 22 — aen galnoten;
 20 — aen Chinese tobacc;
 59 — aen out yser;
 55 — aen poetsiock;
 10 — aen commyn;
 36 — aen rood laecken;
 582 — aen diverse natte drinckwharen;
 37 — aen thee;
 52 — aen radix China;
 49 — aen benjuyn;
 469 — aen gesorteert porcelyn;
 70 — aen swarthechte messen;
 150 — aen Tonckinse anys;
 82 — aen custcoralen;

29 — aen Chinees papier;
 18 — aen copere beckens;
 20 — aen candyzuycker;
 5 — aen Chinese taback;
 4 — aen Javaense matten;
 10 — aen Chinese cammen;
 4 — aen tabaxpypen;
 6 — aen cattoene gaarn;
 9 — aen deckpannen;
 5 — aen gedroogt hartevlees;
 20 — aen geele verwe.

Somma 14891 ryxdaelders in 't generael, zynde buyten dien maer een ledig vaertuygh vanhier met behoerlycke passe naer Tegal affgegaen, 't welck volgens opgeven niets weggevoert heeft ofte vertolt.

Volgens 't opbrengen der doodgravers zyn in dese affgeweeckene maent alhier ter stede onder de Christenen overleden en op de geordonneerde begraeffplaetse met kennisse ter aerden bestee:

33 Comp^{es}. dienaren;
 4 burgers;
 1 Nederlandse vrouw en
 7 kinderen;
 6 Mardykers off inlandse burgers;
 8 inlandse vrouwen;
 12 d^e. kinderen;
 1 slaev;

in 't geheel... 72 coppen, werdende van de heydense natie als de Javaense, Mooren en Chinesen etc. onder 't voor-

(¹) Er staat: *geleverwee*.

noemde getal niet gereeckent, aengezien deselv
 onder de Christenen niet begraven werden, en
 daerom oocq geen aenteeckeningh daarvan gehouden.

Daerentegens zyn in dien tyt wederom in de Christelycke kercken en gemeente
 hier ter steede gedoopt:

9 Nederlandse kinderen;
 21 inlandse der Portugeeze gemeente;
 6 inlandse der Maleydse gemeente;
 tesamen..... 36 kinderen.

Oocq zyn in de genoemde kercken in dese maent December in den echten
 staad getreden:

7 Comp^{es}. dienaren;
 1 inlandse burger;
 5 Mardyckers;
 in 't geheel.. 13 paaren.

N^{te}. Wegens de justitie ofte aengehaelde goederen isser zedert de maent
 September niets voorgevallen.

Zynde voorts met het eyndigen deses jaers door de respective capitainen
 der buytenforten opgebragt het getal der Javanen onder haer bescheyden, bestaende
 tesamen uyt 2420 mannen, namentlyck:

Aen de oostzyde onder den E. capteyn Willem Hartsinck:

11 compagnien, yder onder een luytenant, een vaendrager, vier sergianten,
 vier corporaels etc^a., met haer officieren sterck tesamen... mannen 1213
 daeronder medegereeckent de drie comp^e. van d'E. landrost
 Laurens Pit de Jonge, sterck 323 coppen.

Idem aen de westsyde:

11 compagnien mede onder haere officieren als boven, sterck » 1207.
 Sulx het getal tesamen beloopt..... mannen 2420.

Nademael van Heeren Scheepenen deser steede met het eyndigen van dit
 jaer nu wederom overgelevert zy een notitie aller zielen, soo binnen als buyten
 in de voorstad rondsom deser steede in de cingels op ultimo deser bevonden,
 soodanigh als deselve door de respective wyckmeesteren opgenomen zyn, soo werd
 deselve hier weder naer jaarlycx gewoonte tot speculatie geïnserieert.

SOMMARIUM aller zielen, in de wycken soo binnen als buyten Batavia in de voorstadt bevonden op ultimo December deses jaers 1680.

NEDERLANDERS.										MOOREN EN JAVANEN.															
					mans.		vrouwen.		sonen dogters boven de 14 jaar.		sonen dogters onder de 14 jaar.							mans.		vrouwen.		sonen dogters boven de 14 jaar.		sonen dogters onder de 14 jaar.	
Binnen Batavia's oostzyde.....										354	321	76	87	139	161	23	30	18	9	1	—				
Buyten Batavia's westzyde.....										252	202	44	53	102	117	89	89	22	18	48	47				
In de voorstad en cingels.....										178	55	14	18	26	28	157	163	24	27	74	68				
somma.....										784	578	134	158	267	306	269	292	64	54	123	115				
MIXTISEN.										MALEYERS.															
Binnen Batavia's oostzyde.....										13	77	23	23	44	39	4	8	1	—	2	3				
Buyten Batavia's westzyde.....										29	103	26	43	57	79	85	93	7	13	42	35				
In de voorsteden en cingels.....										15	42	13	22	67	67	138	180	42	70	67	78				
										57	222	62	88	168	185	227	281	50	83	111	116				
MARDYCKERS.										BALEYERS.															
Binnen Batavia's oostzyde.....										55	126	35	31	22	23	23	53	12	7	12	4				
Binnen Batavia's westzyde.....										234	342	64	62	159	143	99	125	5	10	39	26				
In de voorsteden en cingels.....										388	1237	305	396	842	837	261	272	68	43	83	82				
										1177	1705	404	489	1013	1003	383	450	85	60	134	112				
CHINEZEN.										LYFFEYGENEN.															
Binnen Batavia's oostzyde.....										411	378	47	39	215	219	mans.		vrouwen.		kinderen.					
Binnen Batavia's westzyde.....										413	423	33	32	218	205	2556	2001	810							
In de voorsteden en cingels.....										148	144	25	25	93	88	2496	2391	659							
										972	945	105	96	526	512	2395	1983	494							
																7447	6375	1963							

Sommarium op 't Batavias dagh-register.

	Aencomende vaer- tuygen.	Affgaende vaertuygen		Waerde der wegh- gevoerde coop- manschappen.	Getroude.			Gedoopte.			Overledene.		
		ledig.			Nederlan- ders.	Inlandse.	Samen.	Nederlan- ders.	Inlanders.	Samen.	Nederlan- ders.	Inlanders.	Samen.
January	121	2	81	Rd ^s 11897	3	9	12	12	46	58	47	18	65
February	80	—	36	5775	11	15	26	11	22	33	44	19	63
Maert	21	—	36	4288	3	8	11	10	26	36	38	11	49
April	21	3	21	2226	14	3	17	12	49	61	54	23	77
May	108	—	75	17438	13	7	20	13	23	36	46	31	77
Juny	105	1	92	44358	8	7	15	14	25	39	58	36	94
July	126	4	121	27339	12	9	21	10	53	63	57	33	90
Augusty	97	2	88	8778	10	7	17	13	58	71	48	24	72
September	113	5	106	15285	11	11	22	10	39	49	53	31	84
October	143	3	140	20318	5	16	21	9	73	82	38	27	65
November	168	—	161	19409	12	5	17	6	39	45	47	23	70
December	124	1	106	14891	8	5	13	9	27	36	45	27	72
	1227	21	1063	Rd ^s 192002	102	80	212	129	480	609	575	303	878

NOTA. De Javanen, onder de respective capitainen der buytenforten bescheyden, bestaende in 19 compagnien, maecken tezamen uyt..... 2097 mannen.
en die drie van de landdrosten..... 323
synde alsoo tesamen..... 2420 mannen.

Maer staet alhier aen te mercken dat mits de onlusten op Java's Oostcust en met Bantam veele der Bataviase Javanen derwaerts vertrocken en successive verlopen zyn, alsoo dat het getal uyt dien hoofde althans soo hoog niet comt te monterren als voorheenen.

Het voorenstaende Batavias dagregister volgens jaerlycx gewoonte op ultimo December des jaers 1680 gesloten zynde, omme soodanig met de aenstaende laeste retourschepen Sparrewoude en Geele Beer naer 't vaderlant versonden te werden, en zedert in dit lopende jaer 1681 successive nog verscheyde joncken uyt Japan als China en Toncquin alhier aengecomen en derselver inladinge opgebracht zy, soo is alsnu door Haer Ed^s. verstaen de specificatie daarvan hieragter nog te laten influreren, hebbende deselve de volgende coopmanschappen en goederen aangebragt en opgegeven, als te weten:

Den 7^e February 1681.

Een jonck toebehorende den Chinesen capteyn
Wanjock uyt Japan met:

1204 kisten Japans staeffcoper;
1792 stroyen gesorteerde porcelynen;
18 cassen met goudtraat;
159 d^o. met lacksa;
10 dubbelde balys camphur;
1 paer verlackte comptoiren;
27 stucx cleene en witte d^o.;
1 verniste cleercas;
40 kisten met theeketels;
40 stucx groote ysere pannen;
9 bossen Japanse rottangs;
2 casjens met cleene daadtjens;
2 jacquans met schryffgereedschap;
22 stroyen calmuswortelen;
96 d^o. met gesoute provisie;
12 d^o. met tarwemeel;
1 canassar met medicamenten;
1 d^o. met thee;
681 balys en potten met connemon, soy en missoy etc.

Den 24 February 1681.

Een chialoup toebehoorende den Chinees ingeseten
alhier Zuhincko uyt Cantan:

50 picols radix China;
30 balys theecopjes;
4000 stucx groote koppen;
15 picols antimonium;
25 canassers thee;
10 d^o. tabacq;
10 picols zoethout;

20 bossen offerpapier;
 2 picols copere beckens;
 15 d^{os}. spiaulter;
 10 canassars theepotjens.

Den 27^e February 1681.

Noch een jonck toebehoorende den Chinees Limsinko
 Bantams ingezeten, uyt Canton:

20 p^{ls}. spiaulter;
 25 canassers thee;
 30 balys met theecopjens en pierings;
 15 picols radix China;
 20 cattys nayzyde;
 3 picols gemaectt coperwerck;
 12 sacken verguld offerpapier;
 10 corven met lym;
 10 bossen slegt offerpapier;
 6 zacken schryffpapier;
 5 canassars Chinese tabacq;
 15 d^{os}. met groote en cleene cammen;
 2 cassen offerligt;
 2 balys theepotjens;
 7 picols soethoudt;
 1 kas met Chinese wayers;
 1 d^o. spiegeltjens.

Den laesten February 1681.

Nog een jonck, toebehorende den Chinees ingeseten alhier
 Lims ckqua, uyt Japan met:

3200 kisten staeffcoper;
 3000 bossen gesorteert porcelyn;
 40 kisten met laxa;
 60 d^{os}. copere theeketels;
 10 packen medicine;
 30 stucx groote ysere pannen;
 40 cleene comptoirtjens;
 5 dubbelde balys en } met camphur;
 64 enckelde d^{os} }
 200 balys met castanjen, soya, connemon etc.

Den 8 Maert 1681.

Een jonck, toebehoorende den ingeseten Chinees
Junio alhier, uyt Japan:

120000 Toncquinse copjens;

15 picols anys;

6 d^{es}. geele verwe;

9 corgies hockjens;

parthye verlackt goedt.

Dit dachregister is door ons ondergeschreven gecollationeert ende
accorde bevonden.

Batavia 23 Augusty 1681.

ALBERT VAN BREUGEL.

ABRAHAM OPDAM.

REGISTER

VAN

PERSONEN- EN PLAATSNAMEN.

A.

- Abbema (S.) 89, 351, 547.
Abdoel 100, 170, 176, 356, 739, 772, 798.
Abdoel Alim (Pangeran) 97, 197, 269, 280.
Abdoel Bagoes (Wan) 10, 34, 74, 132, 145, 186, 223, 224, 228, 277, 302, 353, 337, 356, 371, 385, 450, 451, 462, 651, 652, 660, 691, 740.
Abdoel Basiti 617.
Abdoel Kadir 553.
Abdoel Moeti 551.
Aboel Nazar Abdoel Kahar (Sultan) 124, 125, 127, 148, 150, 227, 229, 269, 270, 377, 383—386, 448, 660, 693, 735—737, 802, 804; *zie*: Anom.
Abrahams (D.) 812.
Abram (A.) 642.
Abre (M. de) 18.
Abreeuw (C. d') 88.
Achena 686; *zie*: Akkena.
Achmat (Radja) 366.
Achmat ibn Masjhoer 126, 127, 151.
Adam (J.) 632.
Adamsen (J.) 643.
Ade 79, 797.
Adelaer (J.) 782.
Adenare (Senghadji) 570, 571.
Adersia 516.
Adil (Radja) 714, 715.
Adiwiraksa (Toemenggoeng) 99.
Adiwinata (Kiai Demang) 207.
Adolffs (A.) 644.
Adriaense (A.) 320.
Aduerna 743.
Aettigam 724.
Afrikaan 108.
Ageng (Sultan van Bantam) 124, 148, 215, 227, 249, 269, 270, 357.
Ageng (Sultan Cheribon) 117—119, 134; *zie*: Sepoeh.
Ago (Kraëng) 685.
Agra 55, 231, 764, 824.
Agterbergh (J. van) 127, 128, 151.
Ahmadabad 231, 729, 823, 824.
Ahmadshah (Sultan) 716, 721.
Ahr (F.) 742.
Ai (Poeloe) 633.
Ajah 743.
Ajerbangis 715.
Ajul 838.
Akbar (Sultan) 726, 764, 765, 823.
Akkena 766; *zie*: Achena.
Aladalad (Toemenggoeng) 596.
Alam (Prins) 673, 676, 706, 731, 732, 740, 748, 749, 823.

- Alexander de Groote 746.
 Aldad 27.
 Ali 556, 447, 644, 760.
 Ali Alidao 205, 843.
 Ali Hasari 555.
 Alida, *zie*. Ali Alidao.
 Alim 175.
 Alley (W.) 727, 754.
 Alon 528.
 Altmeyer (C.) 170—175, 175, 176, 506, 522, 524, 551.
 Alvis (P.) 264, 642.
 Alvis de Jonge (P.) 642.
 Amabesi 4.
 Amabi 3.
 Amahei 694.
 Amahoesangh 5.
 Amangkoerat (Soesochoenan) 1, 41, 78, 100, 104, 118, 119, 153, 155, 168, 171, 186, 213, 240, 504, 506, 507, 522, 523, 525, 526, 536, 575, 579, 580, 430, 452, 515, 552, 653, 659, 687, 751, 742—745, 771, 772, 797, 815, 818, 836.
 Amarasi 4, 569, 570.
 Amasalehy 15.
 Amat 18, 549.
 Amatarangh 3.
 Amathomanana 570.
 Amatjili (Radja) 79, 559.
 Ambon 19, 29, 50, 54, 43, 44, 49, 50, 71, 79, 102, 138, 257, 559, 565—565, 487, 488, 514, 525, 582, 605, 608, 609, 625, 625, 655, 657, 658, 694, 707, 708, 769, 770, 782, 786, 788, 797, 799—801, 812, 816, 819, 849.
 Ambonees 78, 140, 169, 178, 507, 522, 522, 552, 555, 548 641, 644.
 Amie Mangoe 611.
 Aminchan 729.
 Amirang Koesoema (Radèn Ngabehi) 745.
 Amit 651.
 Amoy 57, 82—84, 181, 218, 283, 290, 501, 597, 492, 495, 499, 505, 818.
 Amsterdam (stad) 22, 23, 112—115, 122, 123, 315, 549, 440, 577, 583, 592, 593, 600, 601, 604, 629, 649, 704, 753, 759, 760, 777, 778, 785, 794, 822, 851, 858.
 Amsterdam (eiland) 60, 114, 755.
 Amsterdam (Sultan) 488, 609, 676, 748, 749.
 Anam Kokhoeong 75.
 Anam Kokong 74, 453, 455.
 Audiapa 796.
 Andriessen (T.) 594, 795.
 Andriesze (A.) 642.
 Andriesze (C.) 642.
 Andriesze (F.) 652, 642, 643.
 Angebandang 194.
 Angga Djaja (Ngabehi) 526.
 Angga Koesoema (Aria) 169.
 Angga Pradana 120.
 Angga Prana 119.
 Angga Sara (Demang) 535.
 Angkee 586, 449, 484, 652, 643, 754, 755, 846.
 Anjer 544, 649, 711.
 Annemontoe 726.
 Anom (Sultan, Bantam) 249.
 Anom (Sultan, Cheribon) 185, 530, 659.
 Antang 76—78, 100, 168.
 Anthonisze (A.) 522, 550, 548, 653.
 Anthony (H.) 652, 644.
 Anthonysz (C.) 603, 620.
 Antjol 846.
 Antomonan 5.
 Antonio (M.) 265.
 Arabier 126, 127, 151, 422, 810.
 Arandore 66.
 Ardi (Pangeran) 96—99, 108, 126, 127, 148, 150, 151, 197, 227, 247, 270, 271, 279, 297, 572, 555, 567, 649, 689, 705.
 Ardimetchia 128.

Ardiwinata (Toemenggoeng) 350.
 Arents (A.) 621.
 Arie van Makassar 65, 93.
 Aripoe 64.
 Armeniër 191, 233, 469, 521, 524.
 Aroe 359.
 Aroen Maya 841.
 Aroen Oedjoen Boeloe 842.
 Arosbaja 78, 596.
 Arrakan 45, 46, 52, 245, 360, 367, 390,
 584, 594, 597, 598, 658, 695, 703.
 Arsa Watjana 188, 518.
 Artzatt (F. ab) 69, 70, 784, 791, 811.
 Asmeer 56, 764, 824.
 Assangh 836, 857.
 Assenbergh (A. C.) 153.
 Assendelft (J. van) 549.
 Assetchan 423.

Astra Antaka 595, 596, 743.
 Astra Djaja (Kiai Ngabehi) 196, 214, 215,
 221, 224, 225, 228, 229, 248, 251,
 267, 268, 271, 277, 302, 321, 333,
 357, 357, 358, 372, 383—385, 389,
 392, 419, 462.
 Astra Tjandra 99.
 Astra Widjaja (Kiai Ngabehi) 99.
 Atingen 515.
 Atjeh 91, 231, 244, 366, 410, 423, 460,
 516, 539, 685, 686, 695, 712, 727,
 728, 754, 822.
 Atjeher 637, 699.
 Aurungabad 244, 729, 764.
 Aurungzebe 244, 543, 725, 726, 764,
 824.
 Awang (Eutji) 651.
 Azem (Sultan) 725, 764.

B.

Babahan 655.
 Babatack 172.
 Babba Hella 655.
 Backer 696.
 Backer (Radja) 559.
 Badagara, *zie*: Imbanagara.
 Badjo 658.
 Badong 173.
 Badong Boenang Maningh 655.
 Badurchan 726, 729.
 Baelde (M.) 755.
 Bagalen 304, 305, 596, 687, 742, 743,
 745, 771, 814—816.
 Bagia 652, 796.
 Bagiha Trock 644.
 Bagoes Wangsa 663.
 Baja 168, 169.
 Bajang 712, 718.
 Bakeloeng 556.
 Bakkari 674, 675.
 Balembangan 168, 174, 307, 328, 745.
 Balangnipa 742, 758, 841.
 Balega 155, 595, 745, 746.

Bali 91, 92, 159, 182, 189, 190, 199,
 229, 278, 280, 525, 587, 625, 627,
 786, 788, 796, 848.
 Baliër 9, 10, 25, 41, 54, 62, 96, 100,
 155, 152, 184, 195, 256, 278, 307,
 428, 429, 441, 446, 521, 522, 530,
 533, 534, 547, 548, 557, 582, 585,
 600, 627, 645, 650, 652 e.v., 690,
 700, 701, 705, 773, 785, 807, 813,
 822, 852.
 Ballo (Kraëng) 256.
 Bambang 171.
 Banaya, *zie*: Bongaja.
 Banda 17, 19, 41, 42, 71, 79, 265, 332,
 358—360, 488, 514, 632—654, 646,
 650, 658, 707, 709, 788, 812, 820.
 Bandanees 153, 140, 359, 600, 641, 644.
 Bandjar 48.
 Bandjarmasin 50, 155, 387, 406, 575,
 574, 625, 625, 645, 646, 648, 658,
 706, 708, 758, 773, 787, 788, 848, 850.
 Bandoel 126.
 Bandoeng 152, 792.

Bandok 654.
 Banggary 11, 13, 563, 565.
 Bangong 10.
 Bangsa Toepan 546.
 Banka 551, 599, 647, 848.
 Bannery 696.
 Bantam *en* Bantammer *passim*.
 Bantam-baai 70.
 Bantams Bril 8, 9, 87, 186, 191.
 Bapa Alas 135.
 Bapa Dalem 664.
 Bapa Lalis 655.
 Bappo Boat 140.
 Bardwan 724.
 Bargara 516.
 Barnardus (F.), *zie*: Bernardus.
 Baro 140.
 Baron (S.) 441.
 Baros 517, 717, 721—725.
 Barra Sahib 725.
 Barseloor 516.
 Bartelse (J.) 405.
 Bartelsz, *zie*: Marchier.
 Bartelsze (D.) 359.
 Bassien 655.
 Bassora 810.
 Bastiaense (N.) 101.
 Bastiaensen (D.) 652, 643.
 Bastiaensze (J.) 645.
 Bastinck (W.) 76, 78, 155, 170, 235, 756
 Batadjangh (Daëng) 841.
 Batak 717.
 Batang 507, 698.
 Batangtiga 796.
 Batavia, *passim*.
 Batchi 858.
 Baticalao 580, 647.
 Batipoe 722.
 Batjan 674, 692, 747, 750.
 Batoe 76, 77.
 Batoeampar 556.
 Batoeboelan 587, 627, 655.
 Batoemeang 570.

Batoetjina 675.
 Battoene Rale 235.
 Bauckes (N.) 20, 25, 102, 285, 333, 360,
 474, 475, 605, 755, 827.
 Bawabley 751.
 Bawean 91, 573, 575, 707, 709.
 Bax 23, 696.
 Baycunangh 656.
 Baypaer 516.
 Beeck (D. van der) 521.
 Beekman (S.) 620.
 Beekum (A. van) 505, 845.
 Beieren 486, 659.
 Bekasi 185, 189, 550, 807.
 Bekoboedo (Radja) 612.
 Bellapoer 281.
 Bellasoor 825, 826, 828.
 Benar (Kali) 529.
 Bengalen 3, 4, 8, 28, 31, 41, 42, 44, 50,
 55, 57, 58, 61, 62, 79, 92—94, 99,
 121, 122, 158, 159, 141, 163, 179,
 199, 221, 244, 252, 257, 259, 266,
 267, 284, 565, 567, 405, 409, 410,
 416, 417, 423, 516, 517, 520, 521,
 527, 528, 551, 559, 541, 543, 574,
 575, 577, 580, 601, 617, 625, 626,
 658, 660, 681, 684, 686, 703, 704,
 708, 709, 724—728, 731, 740, 752,
 753, 764—769, 774—778, 788, 789,
 796, 800, 801, 808, 809, 823, 825—
 854.
 Bengkalis 527.
 Bengo 843.
 Benjaan 252.
 Benkoelen 355.
 Bent (F. L.) 25, 474, 475, 577, 584, 618,
 641, 658, 661, 691, 705, 757, 768, 774.
 Berampoer 231.
 Berckman (M.) 724.
 Berenbergh (C.) 135, 520, 521, 542, 816.
 Bergh (U.) 186, 296.
 Bergh (J. van den) 585, 824.
 Berkenkoer 515, 580.

- Bernardus (F.) 561, 590, 620.
 Berouw 742.
 Bervelt (J.) 21, 53, 71, 87, 151, 211—
 213, 248, 285, 336, 370, 371, 373,
 427, 447, 465, 521, 582, 591, 602,
 608, 645, 647, 730, 739, 760, 768,
 780, 785, 807, 815, 844.
 Bescherming (fort) 505, 562, 414, 553.
 654, 675, 697, 772.
 Besselman (J) 59, 74, 390, 417, 453,
 455, 550.
 Bessi 644.
 Betetock 596, 597.
 Biana 425, 774, 776—778.
 Biara 77, 172, 175.
 Bilal Padadakan 428, 652.
 Bilandre (F.) 127, 128, 151.
 Biliton 5, 41, 42, 50, 79, 409, 410, 527,
 528, 709, 710.
 Bima 1, 2, 15, 48, 50, 78, 91, 92, 158,
 165, 236, 255, 255—257, 259—265,
 352, 352, 416, 451, 452, 548, 549,
 591, 608, 609—612, 614—617, 814,
 819—821, 844.
 Bimanees 15.
 Bimelipatnam 56, 245.
 Bisei (Kraëng) 1—5, 6—8, 16, 17, 85—
 87, 104, 116, 117, 151, 152, 154—
 156, 146, 157, 162, 179, 184, 185,
 191, 194, 195, 202, 203, 206, 230,
 257, 306, 319, 329, 359, 341, 371,
 378, 389, 414, 415, 422, 535, 540
 556, 586, 634—659, 648, 685, 697,
 698, 761, 762, 772, 775, 792, 795,
 812, 835—857, 842, 843; *zie ook*:
 Gowa.
 Bisson 696.
 Biswycq (G.) 567.
 Bitko 806.
 Bitter (J. de) 108.
 Bivoerongh 579.
 Blanda (Radja) 126.
 Bleyswyck (D. van) 554.
 Blicklant (C.) 234.
 Blitar 77, 78, 169, 175, 526.
 Bliton (Kali) 529.
 Block (A.) 621.
 Blom (A.) 447.
 Blom (D.) 2, 16, 20, 43, 183, 189, 209,
 222, 296, 381, 386, 387, 455, 468,
 479, 505, 520, 556, 540, 554, 572,
 584, 618, 658, 702, 705, 753, 755.
 Blom (N.) 562.
 Boangh 837.
 Bock (P. de) 741, 742.
 Boeang (Entji) 9, 640, 651.
 Boegi's 77, 78, 151, 155, 168—175, 176,
 256, 265, 307, 322, 329, 352, 451,
 452, 545, 548, 611, 615, 615, 640,
 647, 685, 687, 695, 698, 700, 705,
 742, 796, 844.
 Boekoe (Kiai) 503, 504.
 Boelan (Entji) 254.
 Boelekombha 844.
 Boeleleng 554, 556, 587, 655.
 Boelingan 655.
 Boemisoro, *zie*: Soro.
 Boengoes 712.
 Boerane (Daëng) 185, 655, 656, 658, 659,
 698—700, 702, 731.
 Boeroe 769, 770, 799, 800.
 Boeroeng Barong 719.
 Boeson Bieuw 652.
 Boeton 27—31, 256, 608, 673, 679, 680,
 692, 759, 747, 750, 751, 758, 770,
 789, 799.
 Boetonner 641, 644.
 Bok (De) 611.
 Boksi 655.
 Bol (P.) 21.
 Bolau 571.
 Bolek (D. van den) 155, 555, 560.
 Bollan (H. de) 553, 557, 581, 447,
 545.
 Bombay 252, 825.
 Bomeny (J. de) 461.

- Bone 78, 153, 153, 159, 169—174, 176, 261, 451.
 Bone (Radja B.) 327—329, 640, 742, 746:
zie: Palakka.
 Boniër 77.
 Bonden (A.) 317.
 Bongaja 77, 161.
 Bongsoe 182, 280, 631, 634.
 Bongsoe Toepan 683, 693.
 Bongsong (Entji) 10.
 Bonsiqua 368, 370, 464, 467.
 Bonstoe (P.) 142.
 Bontesongo (Kraëng) 262, 612, 741.
 Bonthain 159, 741.
 Bontoeala 236, 747, 738.
 Booy (H.) 113, 148, 190, 239, 240, 270, 271, 318, 319, 384, 360, 690, 734, 752, 802, 803.
 Boreiljo (D.) 823, 827.
 Borneo 133, 182, 232, 297, 387, 648, 746.
 Bornzee (E.) 76, 607, 621, 737.
 Bort (B.) 23, 43, 70, 133, 183, 193, 196, 202, 208, 216, 217, 222, 223, 272, 273, 281, 286, 287, 300, 333, 368, 382, 387, 393, 401, 434, 444, 446, 461, 464, 471, 473, 475, 479, 336, 340, 618, 641, 638, 736, 774.
 Boudewijns (C.) 382, 603.
 Bouser Commetchan 55, 121, 724.
 Bowyer (F.) 18, 34, 36, 71, 87, 88, 190.
 Boytotto 2, 760.
 Braaihana (Kia) 341.
 Brabant 810.
 Braems (D.) 40.
 Brahama 632.
 Brakel (J.) 782, 793.
 Brandenburg 10.
 Brassar (L.) 469.
 Brazilië 101, 111.
 Brebes 9, 10, 414, 573, 574, 787.
 Breen (G. van) 393, 413.
 Bremen 403.
 Breugel (A. van) 303, 836.
 Brevinck (A.) 53, 70, 220, 414, 415, 816, 817, 819.
 Briel (J. G.) 746.
 Brinsjock 134.
 Broeck (J. van den) 369.
 Broncke (R.) 367, 390.
 Brootchia 12, 638, 808.
 Brouwerius (R.) 381.
 Brouwershaven (J. van) 394.
 Bruyn (J.) 34, 381.
 Bruynigh (A.) 620.
 Bruynzeels (P.) 361, 620.
 Bucquoy (J. de) 60, 70, 133, 202, 222, 223, 233, 382, 659, 689, 702, 703, 757, 767, 822.
 Bulck (C. G.) 386, 441.
 Bureau 232, 319, 389, 423, 592, 600.
 Bussy 337.
 Buyrvelt (J. C.) 46.
 Buytegem (W. van) 176, 327.
 Bylangon 132.
 Bysterman (D.) 620.

C.

(Zie ook onder K).

- Cabalecan (Kraëng) 646.
 Cabang 39.
 Carappar, *zie*: Kapar.
 Cadix 727.
 Caell (W.) 10, 13, 17, 19—21, 24, 26, 32, 37, 42, 46, 37, 61, 63, 72, 80, 93, 96, 108, 113, 123, 126, 143, 143, 148, 149, 152, 167, 189—191, 194, 196, 197, 201, 203, 207, 214—216, 221, 223, 224—226, 228, 229, 239, 240, 242, 243, 247—252, 267—269, 277, 279, 280, 297, 298, 302, 318, 333, 333, 337, 338, 344, 346, 353, 354, 356—358, 363, 363, 372, 381, 383,

- 589, 592, 440, 447, 450, 462, 470,
 471, 473, 474, 555, 544, 548, 550,
 555, 556, 558, 561, 567, 578, 646,
 649, 659, 682, 684, 689, 692, 705,
 711, 734, 757, 755, 775, 802—804,
 811, 815, 821, 825, 827, 858.
 Caesar (M.) 56, 217, 275, 282, 287, 289,
 295, 295, 301, 502, 569, 595, 596—
 599, 401, 402, 413, 464, 465, 490,
 492, 495, 497, 498, 502, 605.
 Calcoeditschery 80.
 Caldanger 706.
 Calicoilan 579, 580.
 Calpentyn 64.
 Calvinist 165.
 Camphuys (J.) 2, 16, 43, 47, 76, 102,
 107, 122, 123, 144, 185, 189, 195,
 202, 216, 225, 248—250, 252, 268,
 272, 277, 281, 286, 502, 505, 520,
 521, 555—555, 541, 555, 555—558,
 570, 581, 584, 587, 595, 425, 455,
 444, 464, 467, 476, 479—481, 556,
 555, 572, 618, 658, 661, 705, 705, 757.
 Campo (D. de) 645.
 Cananoor 516, 552.
 Canara 245, 246, 516, 552.
 Canarische Eilanden 455.
 Candia 24, 65—67, 70, 87, 255, 254,
 559, 580.
 Canichjouda 256.
 Cansius (H.) 143, 222, 224—226, 553,
 542, 605, 619, 755, 827.
 Canton 72, 75, 80, 99, 194, 509, 511,
 575, 407, 410, 527, 623, 708, 709,
 854, 855.
 Cardeel (H. L.) 599.
 Cardosa (G.) 570, 575, 427, 602, 647, 768.
 Cardosa (J.) 652, 645.
 Carelsze (J.) 645.
 Carical 80, 81, 254, 647, 729, 759.
 Carlingapatnam 245.
 Carnatica 244, 246, 686, 754.
 Carpentier (A. de) 577.
 Carpius (A.) 547, 555, 812.
 Carstense (J.) 605.
 Carstense (T.) 246.
 Carte 81.
 Casale 659.
 Casembroot (J.) 155, 587, 619, 641, 845.
 Casembroot (R.) 514, 558, 650, 725, 750,
 767, 809, 810.
 Casimbasar 121, 724, 825.
 Casmy 845.
 Caspar, *zie* Altmeyer.
 Castel 614.
 Castelleno 166.
 Castro de Sandy (A. de) 75.
 Catalonië 166.
 Catauwen, *zie*: Ketahoen.
 Caulier (J.) 81, 280, 285.
 Caulier (juffrouw) 581.
 Cavin (J.) 461.
 Caytsoe 420.
 Cebreros (J. de) 54.
 Gebros (J. de) 558, 450.
 Ceilon 25, 24, 47, 64, 66, 68, 70, 72, 86,
 100, 152, 250, 251, 253, 255, 575,
 575, 422, 459, 469, 516, 520, 551,
 558, 559, 542, 547, 552, 564, 566,
 577, 579, 580, 585, 586, 600, 601,
 602, 629, 650, 654, 646—648, 658,
 705, 751, 740, 755, 764, 767, 774,
 825, 850—855.
 Celebes 159, 161—165, 257, 262.
 Celormo 580.
 Gelsekiriayen 558.
 Ceram 257, 564, 655, 678, 694.
 Ceram (Prins) 564, 488, 609, 748, 749.
 Chaestachan 55, 122, 724, 725, 765.
 Chalichulachan 244.
 Chambander, *zie*: Sampang.
 Chancanna 686.
 Chatib (Entji) 195.
 Chaul 252.
 Chee, *zie*: Joescel.
 Chenua 59.

- Cheribon 7, 9, 16—19, 21, 40, 48, 50,
 61, 62, 86, 88, 90, 99, 105—106, 115—
 120, 126, 152—156, 158—140, 145,
 157, 166, 184—186, 189—191, 195,
 196, 198, 203—207, 229, 250, 255,
 259, 248, 261, 271, 278, 305, 307,
 308, 311, 318, 319, 329, 359—341,
 351, 355, 360—362, 365, 370—375,
 378, 379, 388, 389, 406, 409, 414,
 415, 422, 428—450, 465, 521—525,
 525, 527, 530, 535—555, 540, 541,
 551, 556, 557, 559, 560, 572, 574,
 584—587, 618, 625, 625, 654—659,
 641, 648, 649, 656, 661, 675, 681,
 682, 684, 690, 693, 694, 697—699,
 705, 706, 708, 736, 757, 745, 755,
 761, 765, 769, 772, 775, 786, 788,
 791—795, 805, 805, 806, 811, 815,
 814, 816, 818, 819, 848, 849.
 Chiancong 80.
 China 56, 47, 54, 60, 72, 79, 80, 101,
 180, 181, 194, 214, 252, 255, 265,
 266, 272, 276, 286—291, 295, 295,
 301, 309—311, 318, 355, 368, 370,
 375, 378, 391—395, 395, 402, 407,
 408, 410, 417, 427, 445, 446, 449,
 461, 465, 464, 467, 471, 476—478,
 480, 482—484, 488—490, 492, 494—
 497, 499, 505, 525—528, 555, 624—
 626, 629, 650, 658, 706—710, 776,
 777, 788, 789, 849, 850, 854, 855.
 Chincer 727.
 Chinceeuw 56, 47, 409, 525.
 Chindi 422.
 Chinees 1, 8—10, 19, 51, 44, 47, 49—51,
 55, 54, 57, 59, 60, 70, 72, 75, 79,
 81—85, 86, 90—95, 95, 101, 111, 112,
 116, 118, 121, 155, 157, 159, 140,
 142—144, 147, 150, 167, 179—181,
 192—194, 199, 200, 202, 205, 214,
 216, 217, 235, 257, 240, 241, 248,
 249, 265, 272, 274—276, 281, 284—
 286, 288, 292, 295, 296, 298—502,
 308—512, 520, 535, 540, 545, 563,
 565, 568, 570, 572, 578, 587, 591,
 592, 595, 597, 598, 404, 406—411,
 415, 416, 427, 429—451, 455, 441,
 444—446, 451, 459, 461, 465, 464,
 466—485, 488, 489, 497, 499—501,
 504, 525, 526, 528, 529, 547, 552,
 555, 572, 575, 584, 587, 599, 625,
 625—627, 648, 660, 661, 680, 681,
 688, 710, 757, 796, 806, 814, 817,
 822, 840, 845—847, 850, 852, 854,
 855.
 Christen 420.
 Christiaansz (C.) 42, 46, 96, 728.
 Christiaansz (N.) 19, 21, 692, 782, 799.
 Christoffel (H.) 345.
 Christoffelse (C.) 208, 209, 513.
 Ciahan Catawan 652.
 Cicila (Daëng) 2.
 Cinsier 559.
 Claassen (B.) 40, 521.
 Claerbout (S.) 417.
 Claesen (C.) 622.
 Clakoea, zie: Takoea.
 Cleyer (A.) 40, 60, 70, 155, 560, 517,
 581, 827.
 Cnoll (C.) 561, 620, 794.
 Cochin 250, 251, 514, 515, 558, 552,
 579, 580, 650, 696, 758, 759, 767,
 809, 810.
 Cock (J.) 552.
 Cock (P. de) 40.
 Coe 699.
 Coenraats (Z.) 584, 597.
 Coilan 580.
 Colbert 486.
 Collé (A.) 645.
 Collé (F.) 627.
 Colombo 24, 64, 69, 152, 250, 255, 254
 575, 576, 558, 559, 579, 580, 581
 629, 767.
 Comans (D.) 59, 74.
 Commelijm (J.) 724.

- Concordia (fort) 5, 45, 569.
 Conde (C.) 620.
 Congo 729, 730, 809, 810.
 Coninck (J. J.) 622.
 Coninck (J. de) 143, 600.
 Coops (C.) 562.
 Coops (J.) 557.
 Cops (J.) 105, 235, 255, 553, 581, 450, 451, 608, 621, 679, 741, 755, 758, 844.
 Coringo 686, 726, 766, 828.
 Cormandel 45, 47, 81, 121, 152, 179, 194, 252, 244, 280, 285, 567, 575, 575—577, 581, 425, 451, 485, 517, 521, 550, 537, 555, 577, 581, 601, 658, 660, 681, 684, 686, 687, 703, 711, 723, 728, 758, 740, 754, 766, 767, 796, 808, 809, 822, 825, 828, 850, 851, 853, 854.
 Cornelis (A.) 621.
 Cortel (J.) 542.
 Costa (L. C. de) 812.
 Costa (M. de) 142.
 Cotjar 64, 66.
 Coudre (D.) 555.
 Coulster (van) 827.
 Couper (J.) 76—78, 100, 135, 146, 155, 155, 160, 166, 168—171, 178, 235, 261, 262, 307, 322—324, 526, 527, 529, 350, 356, 589, 428, 452, 522, 523, 548, 549, 578, 595, 596, 606, 608, 653, 640, 657, 687, 741, 742, 744—746, 758, 770, 771, 797, 814—816, 857.
 Couwenhoven (W. van) 569.
 Cox (G.) 594.
 Coxinders 218, 817.
 Coxinga 36, 272, 286—288, 290, 397, 402, 818.
 Crab (C.) 360, 621.
 Cramer (A.) 367, 590, 597.
 Cranganoor 696.
 Crayvanger (B.) 779.
 Creba 4.
 Cricoenmale, *zie*: Trinconomale.
 Croes (D.) 26.
 Croll (J.) 779.
 Cromhuysen (J.) 674, 675, 770.
 Crongrong, *zie*: Karoengroeng.
 Croon (S. P.) 694.
 Croux (A. de la) 521, 524.
 Croux (G. de la) 469.
 Crudop (H.) 595, 756.
 Curaçao 760.

D.

(Voor *Dj* zie ook onder *J*).

- Daelen (A. van) 256, 259, 260, 262, 611, 614, 615.
 Daelen (P. van) 621.
 Dales (J.) 167, 196, 690.
 Dam (J. van) 305, 756, 845.
 Dam (W. van) 25, 102, 440, 608.
 Damman (H.) 561, 622.
 Danielsze (A.) 246, 542, 621.
 Danoedara (Kiai) 99.
 Danoe Wangsa (Pangeran) 98.
 Danser (P.) 643.
 Dasje (Senghadji) 569, 571.
 Datan 140.
 Datcheron 828.
 Davidts (L.) 620.
 Dekka 55, 121, 122, 724, 765.
 Delcampo (D.) 651, 652.
 Delft 22, 23, 41, 42, 44, 112—114, 147, 452, 453, 595, 650, 681, 704, 780, 784, 785, 829.
 Delhi 725.
 Deli 575.
 Delinchan 246, 729, 764.
 Demak 48, 76, 90, 101, 177, 258, 308, 311, 407, 452, 525, 595, 623, 707, 744, 787.

- Denemarken 10, 45, 46, 486.
 Denen 42, 45, 46, 47, 80, 81, 96, 97,
 152, 190, 244, 279, 566, 568, 592,
 418, 419, 451—453, 451, 578, 607,
 634, 656, 728, 754, 797, 798, 805,
 806, 858.
 Deringo 174.
 Derma Joeda 170, 526.
 Derma Oepaja 692.
 Derma Paja 459.
 Dermawangi 655, 658.
 Derpa Djaja 152, 582, 585, 751, 785.
 Derpa Manggala 187, 458.
 Derwits 254, 548—550, 608, 610, 617.
 Diamant (bastion) 10, 24, 54, 52, 74, 81,
 186, 252, 691, 748.
 Diarma 814.
 Dias (B.) 642.
 Dias (J.) 569.
 Diegos (D.) 645.
 Diestpoort 222, 225, 475, 476, 542, 598,
 641, 661.
 Dieuw 56.
 Dikara 814.
 Dinckels (J.) 657.
 Diogo (D.) 652.
 Dipa Koesoema (Pangeran) 157, 145, 144,
 187, 284, 285, 459.
 Dipa Nagara 245, 545.
 Dipalauw 608.
 Dira Diwangsa 542.
 Diri 651.
 Dispontyn (D.) 40, 560, 621.
 Diwangsa (Pangeran) 98.
 Djaja 97, 259.
 Djaja Diprana 41, 55, 212.
 Djaja Lalana 176, 527.
 Djaja Ningrat 42, 96, 550.
 Djaja Winata 99.
 Djaja Wipaksa 99.
 Djaja Wiria 504, 556.
 Djajang Rana 551.
 Djambi 26, 42, 155, 147, 280, 542, 545,
 587, 457, 545, 546, 581, 646, 658,
 682—686, 695, 705, 757, 773, 821,
 822.
 Djambi (Radja Djambi) 298.
 Djangbaja 99.
 Djanggrana 99, 171, 526, 772.
 Djanglapa 99.
 Djangpati 10, 243.
 Djengko 474, 475.
 Djermoedi 654.
 Djieuwko 429.
 Djiliango 528.
 Djilolo 488, 609, 674—678, 752.
 Djipang 526, 522.
 Djoekja (Pangeran) 25, 98, 197, 247, 269,
 519, 757, 755.
 Djoeman 655.
 Djoeman Boekoelang 654.
 Djoeman Cadona 656.
 Djoeman Mambal 655.
 Djoeman Mas 655.
 Djoeman Pabru Rampat 655.
 Djoeman Toeman 655.
 Djoeman Tonlick 654.
 Djoeman Zalal 655.
 Djoemat 587, 627.
 Djoewel 654.
 Djohore 126, 147, 511, 457, 556, 546,
 581, 648, 685, 695, 707, 796, 822.
 Dodinga 609, 674, 678.
 Does (J.) 108, 155, 140, 222, 224—226,
 520, 555, 557, 581, 418, 542, 756.
 Doeyenburg (W. van) 759.
 Domingo 59.
 Domingo (A.) 642, 846.
 Domingo (M.) 645.
 Domingos (P.) 812.
 Dampo 255, 255, 256, 258—260, 262—
 264, 608, 610, 612, 613, 615, 616,
 819, 820.
 Doncker (W.) 622.
 Donker (J. C.) 620.
 Doornick (B. van) 86.

Dorth (P. van) 690, 695, 812.
 Doulat 587, 627.
 Draack (H.) 64, 65.
 Dria (Kiai Ngabehi) 552.
 Drigo (J.) 657.
 Dubbeldekop (W.) 845.
 Dubeë (M.) 40.
 Dubois (J.) 812.
 Dubois (P.) 9.
 Duclasel (P.) 619.
 Duifjeseiland 859.

Duins 10, 485, 727.
 Dunlopes (W.) 40.
 Dupre (J.) 251, 824.
 Duyn (C. van der) 609, 673—675, 677, 705, 751, 754, 740, 747, 748, 750.
 Duyrkant (A. C.) 620.
 Dwers-in-de-weg 151.
 Dyck (J. van) 125, 126, 142, 148, 222, 224—226, 305, 355, 506, 520, 521, 557, 554, 585, 603, 619, 756, 816.

E.

Edam 455.
 Eeden (A. van den) 437, 440.
 Eeden (H. van den) 186, 578, 595, 594, 427, 444, 464, 468—470, 476—481, 488, 494.
 Eeuwyck (T. van) 154, 169, 174, 745, 815.
 Egberts (H.) 620.
 Egbertsz (H.) 2, 3, 475, 476, 542, 598, 628, 641, 661, 667, 755.
 Egosi 80, 81, 152, 254, 646, 647, 727, 728, 759.
 Elinamma 635.
 Ema 651.
 Engeland 10, 18, 42, 88, 116, 121, 165, 252, 244, 459, 471, 475, 485, 486, 601, 604, 649, 657, 659, 686, 690, 727, 728, 758, 775.
 Engelschen 10, 18, 21, 24, 42, 54, 56, 57, 63—66, 68—75, 87, 88, 99, 100, 108, 116, 121, 145, 147, 148, 167, 182, 183, 189, 190, 196, 209, 251—255, 245, 244, 251, 279, 297, 519, 566, 567, 575, 592, 419, 423, 424, 451—455, 440, 451, 462, 471, 475, 485—487, 515, 520, 551, 568, 569,

581, 606, 634, 656, 649, 657, 659, 686, 690, 705, 724, 727, 729, 754, 764, 765, 775, 774, 809—811, 813, 821—826, 832, 858.
 Enkhuizen 115, 114, 705, 759, 782, 785, 794, 822, 835.
 Eriwan 515, 810.
 Erorma 580.
 Espanjel (M.) 54, 450.
 Etter, *zie*: Wetter.
 Europa 53, 56, 71—75, 88, 100, 129, 165, 166, 453, 441, 485, 659, 774, 798.
 Europeaan 56, 66, 67, 104, 129, 191, 226, 255, 279, 296, 298, 507, 519, 522—524, 545, 420, 421, 425, 425, 462, 487, 515, 525, 556, 599, 655, 677, 726, 729, 745, 746, 771, 814, 815, 824.
 Eversdingen (G. van) 689.
 Eyck (M. J.) 58, 59.
 Eyckbergen (S.) 285.
 Eyckman (W.) 552, 548.
 Eynde (F. van) 191, 194.
 Eysden (J. J. van) 694.

F.

Faa (A.) 15, 220, 562.
 Fakir (Entji) 651.
 Fatifoedi 569.

Femerén 512.
 Fentzel (H.) 823, 825.
 Ferdinandus (J.) 652, 645.

Fereira (J.) 102.
 Ferman (I.) 644.
 Fernando (S.) 645.
 Fernando (T.) 644.
 Fiegrodo (P.) 645.
 Flesbach (J. T. van) 561, 583, 584,
 642.
 Foekiën 56, 218, 396, 404, 501, 818.
 Folofoea 678.
 Fonteyn (A.) 405, 529.
 Formosa 290, 495, 499, 503.
 Francen, *zie*: Holsteyn.
 Francis 176.
 Francisco (J.) 846.

Frankrijk 10, 59, 74, 166, 232, 425, 471,
 485, 486, 551, 593, 602, 630, 659.
 Franschen 1, 10, 17, 31, 41, 42, 44, 56,
 59, 66, 67, 80, 81, 123, 231, 232, 245,
 265, 279, 319, 329, 350, 389, 392,
 416, 425, 431, 451, 486, 551, 555,
 578, 581, 592, 600, 607, 654, 656,
 648, 659, 728—730, 814—826.
 Franse (M.) 642.
 Fransen (D.) 645.
 Fransen (J.), *zie*: Holsteyn.
 Frere (J.) 541.
 Frey (B.) 179, 712.
 Frongo 817.

G.

Gabang 580.
 Gabrielsz (M.) 487.
 Gadsroe 571.
 Gadongan 173, 174.
 Gaffassa 676—678.
 Gaja (Kare) 120.
 Gale 24, 81, 152, 445, 538, 579, 580,
 581, 648.
 Galesoeng (Kraëng) 76, 77, 84, 85, 100,
 106, 168, 171—173, 176, 178, 235,
 327, 544, 611, 685, 845.
 Galimboer 173, 174.
 Gallot (J.) 555.
 Galoeh 212, 297, 795.
 Galoenggoeng 743.
 Galonggang 96, 152, 793, 818, 819.
 Galonggang (Demang of Depati G.) 212,
 297, 532, 541, 635, 745, 792, 795.
 Gamalama 748, 749.
 Gamma 609.
 Gamoeoenora 674, 678.
 Gamron 514, 538, 650, 725, 750, 767,
 809, 810.
 Ganges 57, 58, 687, 764, 825.
 Gani (Entji) 773.
 Gapa (Kare) 616.
 Gaspar Sinnewierad (Don) 629.

Gast (J.) 554, 581.
 Gedoengkole 285, 374.
 Gelderland (bastion) 835.
 Gelria (fort) 755.
 Gempol (Rangga) 184, 655, 648, 673.
 Gerlits (D.) 186, 296.
 Gerouw (L.) 44.
 Gerritse (J.) 603, 621.
 Geus (H.) 557, 756.
 Geus (J.) 95, 101, 106, 559, 555, 620,
 648, 702, 753, 757, 768, 774, 781, 785.
 Geus (M. de) 558, 579.
 Geyne (D. van) 117.
 Gheyn (C. de) 705.
 Gheyn (D. de) 675.
 Gheyn (J. de) 675, 692, 731, 734, 740,
 747, 748.
 Gieko 140.
 Gilde (C. de) 592, 756, 840.
 Giri 523, 524, 530, 551.
 Giri (Panembahan Mas) 506, 523, 530,
 531, 522.
 Glas (C.) 696.
 Gleyne (J. van) 621.
 Glisson, *zie*: Galesoeng.
 Goa 73, 589, 579, 739, 825.
 Godschanck (P.) 600.

Godsken (Y.) 696.

Goedoegeodoeg, *zie*: Oedoegoedoeg.

Goedormo 759.

Goelian 652.

Goens (R. van) 1, 4—6, 11, 12, 30, 32, 35, 37, 43, 53, 60, 62, 64, 69, 72, 87, 106—108, 112, 117, 123—127, 134, 137, 142—144, 146, 148, 150, 151, 153, 159, 164, 187, 188, 192, 210, 211, 219, 220, 229, 230, 240, 242, 254, 255, 258—260, 263, 270, 284, 285, 326, 371, 374, 377—379, 383, 386, 387, 390, 392, 394, 395, 399, 413, 429, 431, 435, 437, 438, 440, 448, 450, 453, 455—457, 461, 467, 489, 496, 497, 500, 501, 505, 517—519, 532, 536, 546, 562, 564, 566, 570, 571, 588, 597, 598, 601, 614, 660, 683, 684, 691—693, 696, 712, 715, 718, 720, 731, 734, 756, 793, 802, 804.

Goens (V. van) 102, 106, 108, 112—114, 132, 531, 577, 601, 773.

Goens de Jonge (R. van) 23, 24, 47, 64, 68, 71, 86, 88, 106, 112, 202, 233, 296, 387, 388, 469, 577, 600, 702, 735, 736, 753, 767, 768, 774, 781, 784, 791, 811, 829.

Goeram (Entji) 651.

Goeree 592.

Goes (D. H. van der) 246.

Goethart (N.) 633.

Goetken 696.

Goffasa 609.

Golconda 55, 244, 246, 281, 686, 725—727, 754, 766.

Goltwater (E.) 313.

Gonsalvos (M.) 632, 644.

Gorontalo 610.

Gouw Teng kwa 81, 83, 180, 216, 272, 277, 286, 302, 368, 370, 464, 467, 469, 471, 472, 474, 475.

Gowa 2, 116, 118, 134, 146, 161, 236, 237, 374, 375, 379, 380, 758, 836, 842—844.

Gowa (Kraëng) 639.

Gowa (Radja) 741, 742; *zie*: Bisei.

Graeff (L. K. de) 839.

Grevinck (A.) 89, 104, 141, 167, 168, 203, 306, 532, 578, 605, 607, 797.

Grim (H. N.) 179, 298, 712, 717, 718.

Grinnel (Th.) 103, 141, 167, 168, 203, 506, 532, 578, 605, 607, 797.

Grissee 48, 50, 78, 90, 308, 323, 326, 330, 331, 389, 406, 452, 525, 573, 606, 623, 707, 787, 848.

Grobogan 745.

Groenensteyn (M. van) 819.

Groenewout (M. van) 795.

Grogol 509.

Groningen (bastion) 142, 223.

Groot (J. P. de) 21, 86, 578.

Groot Java 5, 6, 211, 378, 386, 460, 496, 500, 505, 518, 536, 598, 684, 693, 804, 805.

Groote Kombuis 14, 18, 27, 44, 45, 145, 188, 197, 207, 229, 278, 349, 387, 548, 839.

Gruyt (H. de) 756, 823, 839.

Guenjer (F.) 393.

II.

Haack (C.) 846.

Haes (D. de) 53, 214, 474, 475, 537.

Hagany Oudjo (Kraëng) 841.

Hakelama 675.

Halmaheira 678.

Hamburg 10, 486.

Hampan 255, 256, 259, 260.

Handjar 533.

Haneman (H. C.) 540, 642.

Haraman 571.

Harde (J. de) 306.

Harkmans (H.) 321.

- Harmense (B.) 181, 188, 197.
 Hart (C. van der) 608, 645.
 Hart (F. van der) 547.
 Harthouwer (D.) 845.
 Hartman (A.) 101.
 Hartsinck (C.) 20.
 Hartsinck (P.) 150.
 Hartsinck (W.) 24, 40, 55, 54, 61, 103,
 297, 513, 552, 541, 542, 547, 606,
 627, 661, 665, 751, 755, 851.
 Hartsinck (W. C.) 244, 280, 576, 537,
 725, 740, 755.
 Hasie 605.
 Hayticon 596, 597.
 Haytingh 56.
 Hecke (J. van) 246.
 Heden (J. van) 10, 54, 52, 186, 252, 590,
 691, 756.
 Heemskerck (P.) 245.
 Heere (J.) 245, 246.
 Heerenstraat 202, 476.
 Heger (A. de) 521, 442.
 Hel (J. J. van der) 714.
 Hellenius (I) 779, 812.
 Hellevoetsluis 759, 779.
 Helt (D.) 518.
 Helt (H.) 506.
 Hemel (D. van den) 826.
 Hendricksen (A.) 717.
 Hendrik de Achtste 165, 166.
 Hengst (J.) 826.
 Henning (L. G.) 65, 95.
 Henningh (C.) 550.
 Herculessen (J.) 40.
 Herinha 696.
 's Hertogenrade (D.) 644.
 Heusden (D. van) 21.
 Heyne (J.) 54.
 Heynman (B. Ph.) 587, 589, 590.
 Heysselbergh (J.) 674, 680, 756.
 Hillebrants (J.) 605, 620.
 Hinlopen (B.) 45, 55, 567, 584, 597.
 Hitam 105.
 Hitoe 487.
 Hodges 71, 72.
 Hoegli 55, 57, 61, 62, 121, 266, 565,
 566, 541, 545, 725—725, 740, 764,
 765, 769, 808, 825, 825.
 Hoesen 127.
 Hoekassy 819.
 Hokiën 82.
 Hoko 397.
 Hoksieuw 55—57, 79—85, 86, 180, 181,
 193, 217, 218, 272—276, 283, 286—
 289, 291—295, 501, 502, 535, 568—
 570, 575, 591, 592, 596, 597, 599—
 404, 415, 427, 444—446, 461, 465—
 466, 468—470, 474, 477—480, 484,
 488—490, 492, 495, 495, 497, 498,
 500—502, 504.
 Holland 11—15, 46, 110, 150, 180, 216,
 275—275, 285, 289, 402, 455, 455,
 476—478, 486, 491—495, 497—499,
 502—504, 544, 565, 565, 571, 579,
 660, 681, 752, 800, 801.
 Hollander 10, 15, 14, 16, 25, 50, 55, 55,
 64, 66, 67, 69, 74, 75, 80, 85, 96, 109,
 110, 115, 117, 118, 125, 155, 143—
 145, 150, 160, 180, 181, 187, 188,
 190, 240, 242, 265, 268, 271, 272,
 275, 282—284, 286, 288, 292, 297,
 298, 501, 519, 525, 556, 558, 559,
 547, 550, 557, 559, 568, 570, 596,
 401, 424, 446, 449, 454, 456, 458,
 459, 462, 467, 479, 495, 504, 518,
 555, 546, 557, 558, 590, 599, 615,
 616, 658, 687, 691, 710, 714, 719,
 742, 745, 762, 788, 806, 807, 814.
 Holsteyn (J. F.) 2, 15, 155, 160, 216,
 254, 327, 551, 452, 542, 549, 550,
 608, 609, 611—614, 616, 617, 641,
 661, 741, 746, 747, 820, 855, 859.
 Hongh 120.
 Honimoa 694.
 Hooft (G.) 827.
 Hoogstraten (H. van) 794.

- Hoorn (stad) 113, 114, 704, 785, 822, 852.
 Hoorn (eiland) 781.
 Hoorn (J. van) 1—3, 5, 6, 10, 23, 64, 69, 70, 74, 83, 89, 102, 106, 107, 137, 150, 159, 164, 186, 202, 208, 209, 211, 216, 220, 248, 252, 255, 258, 259, 265, 268, 272, 285, 286, 302, 321, 333, 356, 341, 355, 356, 357, 360, 368, 370, 371, 374, 378, 382, 386, 388, 390, 395, 414, 435, 437, 440, 444, 455, 457, 461, 467—469, 471, 477, 480, 496, 500, 505, 518, 519, 537, 558, 564, 566, 598, 602, 607, 621, 622, 641, 656, 684, 695, 702, 741, 747, 757, 768, 774, 804, 806, 845.
 Hoorn (P. van) 292, 388, 401, 469, 692, 757.
 Hoorn (P. R. van) 585.
 Hoorn (P. van den) 32, 70, 113, 179, 298, 717.
 Hosten (A. van) 360, 621.
 Hottentot 531.
 Houko 451.
 Houten (J. van) 24.
 Houthuys (J. C.) 811.
 Huglamongh 218.
 Hugo (T.) 102.
 Huquam 36, 80.
 Hurdt (A.) 16, 20, 23, 43, 202, 228, 303, 305, 320, 332, 360, 382, 387, 389, 435, 444, 446, 461, 468, 475, 479, 505, 536, 540, 550, 554, 571, 572, 584, 588, 618, 619, 641, 656, 658, 661, 702, 741, 757, 768, 774, 812.
 Hurdt (M.) 32, 127, 128, 191, 298, 299, 405, 659, 681, 711, 717, 719, 730.
 Huysman (M.) 250, 514, 515, 517, 552, 579, 580, 650, 738, 739, 767, 809, 810.
 Huyssens (J.) 770.
 Huysser (Z. de) 102.

I.

- Iboe (Ratoe) 429.
 Ibrahim (Radja) 714, 796.
 Ierland 101, 102, 106, 107, 711.
 Ierlander 252.
 Ilebee 655.
 Ilha dos Galos 725.
 Imba 505, 504.
 Imbanagara (Kiai Mas) 212, 297, 552.
 Inderma (Radja) 714, 716.
 Indiaan 545, 686.
 Indragiri 15, 26, 96, 98, 126, 149, 199, 219, 220, 252, 349, 421, 658, 695.
 Indramajoe 2, 3, 6—10, 15—19, 21, 48, 50, 61, 62, 85, 87, 89, 90, 96, 98, 103—105, 115—117, 119, 120, 131, 132, 134—136, 138, 139, 152, 157, 162, 163, 166, 167, 179, 184—186, 191, 194, 195, 198, 199, 205—207, 230, 296, 305, 307, 309, 311, 318, 329, 351, 361, 362, 370, 374, 388, 406, 409, 414, 429, 524, 527, 533, 556, 557, 585, 623, 625, 634, 635, 649, 675, 685, 697, 698, 707, 709, 775, 786, 788, 792, 818, 848, 849.
 Indrapoera 298, 712, 714, 715, 717.
 Indyck (L.) 321.
 Ingen (M. van) 353, 357, 381.
 Innagara (Pangeran) 556.
 Iria Jucapura 53.
 Isaaks (P.) 78.
 Iskander Ibrahim Hafi (Sultan) 516.
 Ismaël 762.
 Ispahan 515, 809, 810.
 Italiaan 164, 165.
 Italië 165, 486, 659.

J.

(Zie ook onder *Dj*).

- Jacatra** 11, 12, 30, 61, 137, 149, 150, 159, 164, 255, 258, 259, 265, 304, 305, 386, 509, 598, 627, 695, 751, 785, 802, 804, 805.
Jachia 127.
Jacobse (J.) 208, 209, 315.
Jacobsze (A.) 18, 142, 652, 645.
Jacobsze (I.) 642.
Jaere 856.
Jaersma (J.) 859.
Jafnapatnam 24, 81, 559, 647.
Jager (C. de) 361, 622.
Jager (H. de) 753, 754.
Jamalingh (Kraëng) 656.
Janailirasnay 616.
Jansen (A.) 645.
Jansen (D.) 645.
Jansen (F.) 603, 645.
Jansen (I.) 621.
Jansen (J.) 642.
Jansen (N.) 645.
Jansen (P.) 620, 645.
Jansen (W.) 620.
Jansz (O.) 747.
Jansze (C.) 559.
Jansze (J.) 846.
Japan 53, 54, 57, 60, 70, 71, 92, 93, 101, 111, 112, 189, 214, 220, 221, 266, 327, 367, 372, 575, 576, 577, 581, 405, 406, 408, 414, 415, 417, 453, 454, 456, 474, 525—527, 530, 551, 557, 552, 564, 610, 629, 658, 684, 703, 728, 769, 816, 817, 819, 827, 828, 858, 854—856.
Japara 48, 76, 79, 86, 90, 100, 138, 139, 141, 155, 156, 162, 166—168, 170, 171, 183, 194, 258, 254, 285, 305—307, 309, 322, 326, 330, 352, 363, 371, 380, 389, 407, 428, 451, 452, 523, 525, 527, 532, 548, 549, 575, 574, 605—607, 622, 625, 652, 640, 673, 687, 688, 692, 707, 728, 741, 742, 744, 746, 758, 759, 770—772, 786, 788, 797, 798, 806, 814, 816, 848.
Japara (Entji) 258.
Java en Javaan, passim.
Jearsey (W.) 244.
Jebat 140.
Jedo 817.
Jeffousing 231, 726.
Jentief 796.
Jeppes (J.) 621.
Jerenika (Kraëng) 741, 841.
Jezuïet 52, 164—166, 824.
Joan van Oostenrijk (Don) 486.
Joeda Antaka 750, 751.
Joeda Manggala 99.
Joeda Nagara 170, 177, 525, 528, 531, 522, 596, 606, 746, 771, 772.
Joeda Ningrat (Pangeran) 462.
Joeda Prana 526.
Joenan 59, 818.
Joesoef (Sheik) 97, 239, 243, 269, 647, 705.
Jonas (E.) 170, 255.
Joncker (D.) 517.
Jong (M. de) 843.
Jonge (de) 285.
Jongelingh (A) 605.
Jongh (D. T. de) 89.
Jongh (J. de) 690, 693, 705, 812.
Jongh (S. de) 422, 426.
Jonker (Kapitein) 78, 100, 168, 169, 171—176, 178, 307, 322, 527, 528, 522, 552, 548, 842.
Jonkersgracht 222, 225, 228.
Jonkerstraat 222, 225, 571.

Juma 237.
Junio 856.
Juou 140.

Juriaensze (J.) 620.
Jurjaensze (P.) 642.
Jutra Prista (Sultan) 169.

K.

(Zie ook onder C).

Kaap de Goede Hoop 10, 21—23, 89, 101, 108, 111, 113—115, 122, 123, 140, 152, 438, 439, 487, 520, 531, 547, 556, 578, 583, 592—595, 601, 602, 604, 658, 759, 760, 768, 774, 779, 780, 782—786, 793—795, 811, 823, 829, 834, 835, 840.

Kabanjar 522.

Kadaepang 758.

Kadir (Ratoe Bagoes) 98.

Kadjoran 329, 549, 771.

Kadoewang 549, 743, 771.

Kago 306, 627, 662.

Kaja (Entji) 366.

Kajeli 50, 91, 92, 157, 623, 626, 707, 708, 769, 786, 788, 799, 800, 848, 849.

Kalamata 742.

Kalamoenjang 331.

Kalang 258, 330, 688.

Kalapadoewa 807.

Kalistoeran 77.

Kaligawe 158.

Kaliwoengoe 50, 86, 183, 406, 409.

Kalla (Kare) 700.

Kaloeko 256, 256.

Kaloengkoeng 615, 616.

Kaloerahan 303, 304.

Kaloran (Kare) 176.

Kalst (H.) 132.

Kamal 323.

Kamasan 653.

Kambodja 73, 242.

Kamerijk 759, 768.

Kamlosie Pandito 727.

Kanaal (het) 485.

Kandanghaoer 49, 87, 116, 117, 557, 625, 625, 707, 709, 848, 850.

Kandoer (Entji) 155, 160.

Kangean 328, 657.

Kangok 680, 681.

Kanhi 82, 181; zie: Konghi.

Kanjang (Kare) 15.

Kanjer (Kraëng) 636—638, 699.

Kapanagoegan 172.

Kapar 76, 85, 100, 146, 154, 160, 168, 169, 171, 172, 176, 194, 201, 235, 261, 327, 532, 685, 836, 837.

Karang (Kapitein) 105, 117—119, 185, 195, 206, 207, 374, 375, 379, 380, 415, 586, 636, 698, 699, 793.

Karanganjer 797.

Karantangoe 99, 203.

Karimata 182, 280.

Karoengroeng (Kraëng) 2, 841.

Karoni 29, 30, 236, 237.

Karsa 665.

Kartajoeda (Ngabehi) 698, 700, 773.

Karta Nagara 156, 743, 771.

Kartasana 772, 816.

Karta Widjaja (Sultan) 791, 793.

Karti Nadi 329, 743, 771.

Karti Nagara 329.

Karti Naja 156, 669.

Karti Oetama (Ngabehi) 187, 459.

Karti Pada 156, 529; 452, 549.

Kashmir 726, 729.

Kasim 85, 844.

Kasoenjata (Pangeran) 98.

Katauwen, zie: Ketahoen.

Katholiek 165.

Katjela 617.

- Katoepa 615.
 Kawasen 532.
 Kedah 11, 12, 14, 73, 167, 424, 695,
 726, 727, 796, 825.
 Kediri 154, 175, 531, 532, 579, 772.
 Kedoe 452, 816.
 Keerdecoe (T. H.) 765.
 Keffing 359, 564.
 Kelck (D.) 520, 441, 443.
 Kell (J.) 56, 250, 251, 245, 589, 422,
 423, 650, 705, 725, 729, 823.
 Kelmoeri 653.
 Kemp (W.) 114.
 Kemping 787, 789.
 Kendal 746, 848.
 Ketahoen 509, 511, 574, 722, 723.
 Ketoet 651, 656, 690, 705.
 Ketoet Badong 653.
 Ketoet Koeta 653.
 Ketoet Loetondo 654.
 Ketoet Pabohat 655.
 Ketoet Pakisan 653.
 Ketoet Pamogan 653.
 Ketoet Selok 654.
 Ketoet Timpang 653.
 Ketoet Wanna Serery 656.
 Keulen 435.
 Keulen (J. van) 621, 756.
 Keyser (L. de) 40, 593, 605, 619.
 Keyzers (J.) 471.
 Keyts (J.) 559.
 Keyzer (C. de) 785.
 Kidol (Pangeran) 21, 97, 118—120, 151,
 184, 185, 190, 212, 227, 259, 245,
 247, 251, 269, 278, 346, 347, 424,
 734, 822.
 Kidoeleezen 3, 6, 7, 9, 15, 16, 19, 86,
 104, 116, 117, 152, 154—156, 184,
 185, 189, 191, 195, 196, 204, 207,
 278, 307, 340, 350, 351, 373, 387,
 655, 775.
 Kimsia 56, 494, 818.
 Kirman 516.
 Kisser 17, 79, 359.
 Kleine Kombuis 839.
 Kléncke (H. van) 40.
 Knox (R.) 65—65, 69, 70, 72, 87.
 Kodjangan 175; *zie*: Koendjangan.
 Koedeloer 754.
 Koedoes 595, 638, 848.
 Koekami 753.
 Koekelacker (N.) 132.
 Koeko 520, 597, 469, 471, 472, 474, 475.
 Koelon (Pangeran) 96, 98, 103, 126, 251,
 585, 758.
 Koendjangan 77; *zie*: Kodjangan.
 Koening 175.
 Koentoet 10.
 Koepang 3, 4, 508, 569.
 Koetlick 571.
 Koettak 724.
 Koewala 76.
 Kolastri 810.
 Kombuis 105; *zie*: Groote Kombuis, Kleine
 Kombuis.
 Komering 685.
 Konghi 73, 286, 370; *zie*: *Kanhi*.
 Koningsbergen 550.
 Konko 627, 660, 661.
 Kota Inten 164.
 Kotaringin 159, 787.
 Kotatengah 52, 711—715, 717, 720, 721,
 723.
 Krawang 40, 54, 61, 71, 87, 91, 96, 103,
 155, 140, 152, 212, 247, 248, 297,
 356, 357, 351, 370, 374, 427, 428,
 465, 515, 550, 552, 547, 575, 574,
 583, 602, 606, 608, 627, 655, 649,
 693, 750, 769, 773, 780, 783, 792,
 807.
 Krokot 509, 598, 652, 643.
 Kroon (G.) 561, 557, 540.
 Krijgsman (W. I.) 245.
 Kuilenburg (bastion) 228.
 Kun (Entji) 651.
 Kwantoeng 73.

L.

- Labey (H.) 361, 590, 620.
 Labocan 771, 797.
 Laboewadja (Kraëng) 844.
 Ladato 237.
 Lagonder 238.
 Lahaka 837.
 Lahambi 236, 237.
 Laissa 15.
 Lakko 216; *zie*: Limlakko.
 Lamakera 569—571.
 Laman (J. J.) 840.
 Lamang 654.
 Lamaweli 680.
 Lambegy (Kraëng) 835, 836, 844.
 Lameer (J.) 592.
 Lamotius (I. J.) 487.
 Lampa 573; *zie*: Zampa.
 Lampong 37, 91, 145, 216, 243, 247, 251, 269, 280, 319, 344, 353, 372, 462, 543, 550, 551, 556, 560, 578, 581, 599, 618, 634, 650, 659, 685, 689, 705.
 Lamthay 36, 79.
 Lamton 73, 822.
 Lanang (Entji) 483, 651.
 Lange (P. de) 393.
 Lantang 842.
 Lappora 144, 216, 218, 272, 274, 276, 286, 288, 391, 395, 444, 446, 464, 466, 473—475, 477, 480.
 Larantoeka 308.
 Lareeck 810.
 Lassarivo 15.
 Latoelessi 694.
 Lautoja 368.
 Lauw (M.) 742.
 Laynambe 644.
 Laynewy 237.
 Lebreros (H. de) 109.
 Lecquobodo (Kraëng) 262.
 Leenders (W.) 585.
 Leene (J. van) 10, 25—27, 44, 47, 53, 65, 70, 72, 76, 84, 179, 186, 298, 591, 717.
 Leeuw (A. de) 101, 296, 540, 620, 705.
 Leeuwen (P. van) 142, 222, 224—226, 320, 360, 520, 621.
 Leeuwenson (J.) 36, 79, 288, 458.
 Lefeber (A.) 244, 552.
 Leiden 433.
 Lela Wangsa 714.
 Lelea 19.
 Lemahala (Senghadji) 570, 571.
 Lengese (Kraëng) 1—3, 6, 84, 85, 162, 182, 202, 253, 535, 840—844.
 Leydecker (M.) 585.
 Libele (Radja) 608.
 Libout (G.) 296.
 Lifao 569.
 Ligor 12, 14, 543, 562.
 Lilouja 81, 83, 86, 144, 180, 181, 240, 282, 300, 355, 368, 391, 441, 444, 461, 463, 467, 469, 471, 472, 474, 480, 481, 484, 485, 488, 489, 495, 496, 500, 504.
 Limbangan 169.
 Limgiok 484, 485.
 Limgonnio 846.
 Limlakko 80, 144, 218, 272, 274, 276, 286, 288, 289, 292, 300, 302, 335, 368, 391, 392, 395, 397—400, 413, 444, 446, 465, 464, 466, 472—475, 477, 480; *zie*: Lakko.
 Limsinckqua 845, 855.
 Limsinko 855.
 Limsoeko 51, 846.
 Lindius (C.) 102, 587.
 Lindsay (R.) 320, 542, 552.
 Lingga 198.
 Lingosie Sangrasoe 244, 686, 754.
 Linko 235, 237.
 Linques (Kraëng), *zie*: Lengese.

- Lio 81, 85, 86, 282, 300.
 Lio Louja 144, 180, 181, 240, 333, 368,
 591, 441, 444, 461, 463, 467, 469,
 471, 472, 474, 479, 481, 484, 485,
 488, 489, 495, 496, 500, 504.
 Lipoei 272, 286, 287, 335.
 Litongtie 368.
 Litsoeko 8, 444, 469, 471, 474, 478,
 484, 822; *zie*: Soeko.
 Lobener 19.
 Lobs (J.) 19, 517, 609, 675, 677, 748.
 Lodewijkse (H.) 115, 603, 620, 835, 839.
 Lodra Antaka (Kiai Demang) 98, 243.
 Lodra Manggala (Toemenggoeng) 98, 243.
 Lodrigo (D.) 846.
 Loeboe 836.
 Loeboealang 711, 721.
 Loempai 750.
 Loera 745, 771.
 Loewadja 819.
 Lofsangh (A. O.) 676.
 Lokantara (Aria) 100, 170.
 Lolang 757.
 Loloda 678.
 Londen 485, 659, 826.
 Lont (H.) 547.
 Lor 303, 304.
 Lor (Pangeran) 97, 184, 239, 243, 247,
 251, 269, 372, 550, 551, 556, 578,
 599, 606, 618, 634, 650, 659, 689,
 705.
 Losarang 19.
 Losson (Kare) 646.
 Louan 9.
 Lourensze (P.) 246.
 Loveren (G. van) 20, 26, 239, 242, 243,
 247, 251, 267, 270, 271, 280, 296,
 298, 318, 384, 550, 555, 556, 560,
 581, 585, 592, 598—600, 606, 618,
 634, 647, 649, 656, 858.
 Lubeck 208.
 Lucassen (M.) 349.
 Lucipara 52, 60.
 Lucy 644.
 Lughtenburgh (M. van) 70, 103, 108, 202,
 222, 225, 320, 333, 602, 621, 755.
 Luik 432.
 Lulofsen (M.) 603, 621.

M.

- Maas 22.
 Maas (L.) 600.
 Maas (M.) 521.
 Maaslandsluis 393.
 Maaslant 272.
 Maastricht 405, 486; 529.
 Mabela (Daëng) 843.
 Macao 45, 75, 90, 189, 287, 302, 358,
 367, 375, 400, 450, 516, 525, 527.
 Maccon (G.) 21, 692.
 Machmoed (Ratoe Bagoes) 97.
 Madagaskar 108.
 Madapalam 686.
 Made 668.
 Madioen 816.
 Madja 771.
 Madoena 686, 725, 726, 754, 766.
 Madoera 78, 155, 160, 168—170, 176,
 194, 201, 307, 322, 326, 327, 330,
 322, 595, 606, 607, 743, 746, 771,
 772, 842.
 Madoerees 77—79, 100, 160, 168, 169,
 173—176, 203, 324, 325.
 Madras 541, 551, 554, 555, 581, 813.
 Madraspatnam 121, 189, 281, 367, 726,
 728, 754, 774, 826.
 Madura (Cormandel) 24, 152, 234, 281,
 558, 646, 647, 727, 728, 739.
 Maetsuyker (J.) 399.
 Magdeburg 552.
 Magenoen 739.
 Magimba (Daëng), *zie*: Mangimba.

- Mahin Ahoe Loeboe 140.
 Mahmed Aminkan 231, 823, 824.
 Mahmed Ibrahim 726.
 Mahmoodsha 714, 715, 717.
 Maja, *zie*: Aroen.
 Majuda 1.
 Majutte, *zie*: Mendjoeto
 Makasi (Daëng) 235.
 Makassar 29, 50, 71, 77, 78, 85, 87—89,
 92, 125, 131, 133, 156, 140, 153, 154,
 159, 161—163, 170, 235—257, 241,
 253, 255—263, 265, 322, 328, 333,
 451, 452, 527, 542, 548, 549, 573,
 587, 591, 608—612, 614, 623, 625,
 627, 640, 658, 674, 682, 685, 687,
 701, 707, 709, 741, 742, 746, 747,
 751, 758, 764, 788, 835, 836, 840,
 848, 849.
 Makassar 1—3, 6—10, 15, 16, 18, 26,
 29, 41, 42, 57, 62, 76, 77, 79, 84, 86,
 89, 96, 97, 100, 104, 111, 115—120,
 131, 132, 134—137, 146, 147, 153,
 154, 157, 161, 168—176, 179, 182,
 184, 185, 194—196, 201—206, 237,
 239, 243, 253—255, 257, 258, 260—
 262, 269, 278, 280, 297, 306, 307,
 318, 319, 322, 326, 328, 339, 352,
 387—389, 414, 415, 452, 453, 532—
 535, 540, 544—546, 551, 552, 556,
 557, 560, 562, 581, 583, 586, 596,
 605, 608, 611, 613, 616, 634—639,
 647, 648, 650, 673, 681—683, 685,
 687, 695, 697—701, 705, 731, 736,
 746, 753, 763, 771—773, 791, 792,
 797, 815, 821, 823, 835—837, 839,
 840, 844.
 Makjan 674, 679, 770.
 Malabar 152, 230—232, 389, 514—517,
 537, 542, 550, 552, 579, 580, 600,
 601, 603, 629, 630, 658, 694, 696,
 704, 705, 728, 739, 740, 764, 767,
 810.
 Maladiven 64, 65, 515, 516.
 Malakka 8, 14, 15, 18, 19, 25, 73, 74,
 111, 120, 132, 159, 152, 167, 191,
 193, 198, 199, 220, 266, 272, 298,
 309, 311, 349, 365—368, 380, 390,
 406, 409, 417, 421, 468, 469, 521,
 524, 525, 528, 535, 536, 542—544,
 575, 574, 577, 631, 638, 660, 680,
 681, 684, 685, 694—697, 702, 703,
 727, 731, 754, 767, 768, 788, 796,
 802, 808, 809, 816, 817, 822, 823, 848.
 Malani 152.
 Malang 77, 173, 174.
 Malangbong 532.
 Malawa 843, 844.
 Malda 725, 765, 828, 830—834.
 Maleier 9, 10, 16, 18, 25—28, 34, 35,
 51, 52, 74, 79, 83, 86, 89, 93, 100,
 102, 104, 115, 117, 124—126, 132,
 134, 140, 143, 145, 146, 148, 150—
 152, 155, 160, 171, 182, 186, 187,
 190—193, 195, 200, 202, 203, 205,
 207, 219, 221, 223, 225, 226, 228,
 229, 236, 239, 242, 244, 248—253,
 268, 269, 277—280, 284, 297, 298,
 302, 307, 312, 321, 333—335, 337,
 338, 340, 354, 356, 357, 366, 371—
 374, 381—386, 389—391, 393, 394,
 411, 418, 419, 421, 447, 448, 450,
 451, 462, 529, 533, 535, 537, 540,
 545, 548, 553, 558, 567—569, 571,
 575, 583, 586, 600, 605, 627, 634,
 638, 640, 645—647, 649, 651, 652,
 656, 660, 674, 679, 680, 686, 690—
 692, 698, 699, 710—714, 717, 718,
 720, 721, 734, 740, 741, 746—748,
 750, 761, 771, 772, 790, 797, 806,
 813, 818, 819, 822, 851, 852.
 Malejo (Adipati) 169, 175.
 Malela (Entji) 9, 10.
 Malewa (Daëng) 2, 3, 202, 253, 841.
 Malewang 236.
 Maleyo 109, 110, 674, 675, 678, 679.
 Malik Kasim 55, 121, 724.

- Malik Sindi 121, 724.
 Mamampang (Kraëng) 255.
 Mambal (Ketoet) 506, 522, 550, 548, 655.
 Mamevina 555.
 Mami 85.
 Mamoe (Ratoe) 97.
 Mamopo (Daëng) 257.
 Man (A. de) 79, 81, 86, 595, 415, 414, 441, 444, 463.
 Manabaja 562.
 Manallan (N.) 644.
 Mandalika 78, 504.
 Mandar 742, 758.
 Mandaraka (Radèn) 298.
 Mandarees 841.
 Mandarsha 748, 749.
 Mandelika 815.
 Manerai 569.
 Manga Tsoly 88, 89.
 Mangadou 655.
 Mangapa (Daëng) 544, 685.
 Mange 88, 89.
 Mangebandang 194.
 Mangediema 85, 280.
 Mangchoerou 541.
 Mangemandoe 194.
 Mangemba (Daëng), *zie*: Mangimba.
 Mangempat (Daëng) 171.
 Mangenassa 194.
 Mangetani 256.
 Manggala (Daëng) 85, 146, 147, 165, 171, 422, 855, 856.
 Manggaraai 92, 264, 611.
 Manggis 650, 654.
 Mangi 10.
 Mangika (Daëng) 26, 42, 57, 84, 85, 96, 147, 182, 280, 297, 519, 587, 544, 546, 551, 556, 560, 562, 581, 657, 658, 648, 650, 685, 685, 699, 821.
 Mangimba (Daëng) 2, 6, 106, 120, 156, 162, 194, 541, 556, 655, 762, 763, 795, 855, 857.
 Mangkoe Joeda 77, 154, 169, 175, 688, 814.
 Mangoen Joeda 746.
 Mangoen Rana 756.
 Mangoensadana (Kiai Aria) 190, 196, 197, 201, 214—216, 221, 224—229, 239, 248, 250, 251, 267, 269—271, 277, 302, 520, 521, 553, 537, 558, 546, 554, 557, 558, 572, 583—585, 419—421, 447, 450, 462, 551, 559, 560, 567, 568, 660, 680, 681, 705, 734, 755, 774, 805, 811—815.
 Mangononang (Toemenggoeng) 745, 814.
 Mangsoeroe 681.
 Mangun Ruru (Kare) 857.
 Manicaber 771, 772.
 Manicami Samma 817.
 Manila 55, 45, 75, 74, 108, 109, 111, 166, 216, 251, 358, 565, 572, 577, 581, 451, 726, 727, 817.
 Manimba (Daëng), *zie*: Majimba.
 Manipa 168, 552, 769, 770, 800; *zie*: Jonker.
 Manipa (Aroe Manipa) 256.
 Manjewo (Kraëng) 255.
 Manopo (Daëng) 257.
 Manta Sraja 115.
 Manteau (C.) 17.
 Mantoeta 79.
 Mantua 659.
 Manuels (A.) 140.
 Mapa Somba 842.
 Mara (Entji) 589, 651.
 Mara Dita 148.
 Marabaja 507.
 Marano (Daëng) 165, 255.
 Marchier (C. B.) 76, 79, 100, 141, 166—168, 185, 238, 506, 522, 552, 565, 580, 451, 606, 607, 687, 688, 741, 746, 758, 759, 770, 771, 814, 816.
 Marchier (E.) 559.
 Mardyker 51, 88, 93, 159, 140, 192, 200, 296, 506, 512, 544, 559, 411,

- 522, 529, 530, 548, 575, 576, 578,
 600, 626, 627, 631, 632, 641—643,
 674, 692, 6. 4, 710, 714, 738, 753,
 771, 789, 790, 807, 812, 845, 846,
 850—852.
 Marewa (Daëng) 845.
 Margejyne, *zie*: Mangediema.
 Marika 555.
 Maroedjang, *zie*: Tjilalajan Maroedjang.
 Maroenda 15, 185, 189, 350.
 Maroewangi (Aroe) 615, 615.
 Maros 256, 451, 758.
 Maros (Kapitein M.), *zie*: Holsteyn.
 Marrua 516.
 Marsaoli 673, 676, 706, 751, 752, 740,
 747, 823.
 Marta 155, 651.
 Marta Dita 125.
 Marta Joeda 62.
 Marta Kara 663.
 Marta Koesoema 536, 515, 745.
 Marta Laja 414.
 Marta Manggala 99.
 Marta Nagara 119, 450.
 Marta Naja 671.
 Marta Pati 62.
 Marta Sadana 542.
 Marta Sara 148.
 Marta Soera 172.
 Marta Wangsa 174, 531, 668.
 Marta Wignia 668.
 Marten 140.
 Martin, *zie*: Saint Martin.
 Masere (Daëng) 171, 255.
 Maskat 579, 810, 826.
 Masoer 558, 646, 647; *zie*: Mysore.
 Masoere (Daëng) 255.
 Masulipatnam 55, 244, 246, 281, 516,
 560, 567, 576, 558, 681, 686, 725,
 726, 728, 740, 754, 765, 766, 822.
 Matadjam (Daëng) 255; *zie*: Matodjang.
 Matako (Daëng) 655.
 Matara (Daëng) 6, 8, 9, 16, 105, 106,
 111, 120, 135, 156, 162, 533—535,
 557, 654, 655, 658, 659, 681, 682,
 761, 765.
 Mataram 100, 155—156, 159, 170, 172,
 194, 303, 304, 507, 519, 523—530,
 536, 540, 551, 575, 452, 522, 525,
 549, 578, 595, 596, 606, 655, 657,
 687, 742, 743, 745, 771, 772, 797,
 814—816.
 Mataram (Toemenggoeng M.) 175.
 Matarammer 175, 525.
 Matjan Woeloeng (Demang) 170.
 Matodjang (Daëng) 841; *zie*: Matadjam.
 Matoedjoe (Daëng) 855, 856.
 Matthys (D.) 642.
 Matule 255, 600, 629.
 Mature 254.
 Mauritius 470, 487, 658.
 Maurus (J.) 581.
 Maurus de Jonge (J.) 445.
 May (L. de), *zie*: Mey.
 Mayamby 644.
 Mayde (Ph.) 756.
 Mayne Bayo, *zie*: Manabaja.
 Mechelen (J. van) 5, 52, 153, 525.
 Medan (Entji) 651.
 Meer (juffrouw De) 485.
 Meer (B. van der) 184, 588, 556, 587,
 655, 761—765.
 Megatsari (Aria) 169.
 Meister (S.) 121.
 Mekka 280, 525.
 Melman (J.) 74, 85, 179, 216, 217, 219,
 272, 277, 286, 296, 298, 717.
 Menado 679.
 Menang (Pangeran) 743.
 Menangkabau 128, 145, 711, 714, 716,
 721—725, 796, 797; *zie*: Manicaber.
 Mendawe 707, 709.
 Mendi (Mas) 771.
 Mendjoeto 714, 715.
 Mendosa (A.) 644.
 Mendosa (M.) 644.

- Mengantor 172.
 Mengimba (Daëng), *zie*: Mangimba.
 Mengindra (Entji) 719.
 Menjampa (Daëng) 762, 763.
 Menon (G.) 208.
 Menscheter 14, 52, 45, 105, 196, 387,
 540, 548, 584, 690.
 Ments (H.) 618, 756.
 Meny 856.
 Meppels 728.
 Merah (Radja) 556, 695, 796.
 Merwede (J. J. van) 595, 594, 444, 476—
 478, 480, 488, 494.
 Messina 166.
 Mexico 51, 538.
 Mey (L. de) 544, 642.
 Meyden (D. A. van der) 561, 621.
 Meyer (J.) 816.
 Miako 817.
 Michiel (D.) 644.
 Michielse (D.) 652, 846.
 Michielse (L.) 642, 845.
 Michielse (N.) 846.
 Michielsz (J.) 6—8, 16, 17, 19, 86, 87,
 89, 104, 105, 116, 131, 152, 154, 141,
 166, 167, 184, 185, 191, 195, 205,
 204, 250, 296, 505, 561, 570, 571,
 573, 578, 588, 414, 415, 428, 521,
 550, 555, 541, 556, 585, 587, 654,
 637, 658, 675, 697—699, 757, 761,
 769, 772, 775, 791, 792, 815, 818.
 Middelburg 115, 114, 577, 759, 784, 786,
 794, 795.
 Middelpunt 89. 222, 225.
 Mier Mokees 55.
 Mindanao 110, 565, 575, 625, 646.
 Mindil (Mas) 743.
 Minjot (C.) 694.
 Mir Seffy Hoedy Mameth 725, 826.
 Miramjaja 104, 141.
 Mirsa Ramsennie 724.
 Mirsa Rasi 810.
 Mirsapoer 121, 724.
 Mixties 545, 559, 852.
 Moasem 244, 764.
 Mocha 824.
 Modderman (J.) 50.
 Modeljepal 555.
 Moengkal 556.
 Moershedabad 724, 725.
 Moewaraberes 24.
 Mogol 45, 516.
 Mogolder 281, 422, 425.
 Mohammed Lebe 553.
 Mohammedaan 46, 126, 200, 255, 420,
 421, 426, 450, 729; *zie*: Moor.
 Mole (F.) 582.
 Molenvliet 548, 584, 598, 846.
 Molier 66.
 Moll (C.) 133, 145, 584, 758, 764, 781,
 785, 791, 811.
 Molukken 52, 564, 609, 673, 677, 748,
 750.
 Molyn (A. du) 692, 756.
 Mondjaja (Kiai Aria) 21, 52, 84, 97, 152,
 190, 227, 259, 245, 247, 251, 269,
 572, 550, 551, 556, 578, 606, 618,
 654, 650, 659, 689, 705.
 Monmouth (Hertog van) 659.
 Moock (V. van) 142, 216, 222, 225, 505,
 446, 552, 587, 619, 628, 641, 656, 845.
 Moolen (W. van der) 81.
 Moor 27, 57, 45, 51, 140, 142, 191, 205,
 251, 508, 542, 545, 545, 565, 566,
 577, 411, 420, 421, 425, 448, 451,
 516, 529, 559, 541, 547—550, 555—
 555, 559, 575, 580, 581, 608, 617,
 626, 645, 681, 697, 710, 724, 729,
 750, 765, 772, 805, 806, 810, 814,
 819, 825—826, 845, 850, 852.
 Moor (A.) 621.
 Mooy (L. de) 453.
 Moraes (J. de) 696.
 Moreana 648.
 Moronha (L. de) 697.
 Mortier (P.) 756.

Moscovië 5, 602, 605.

Mosem, *zie*: Moasem.

Moskau 486.

Moubagh (W.) 561, 620.

Moutmaker (P.) 244, 686, 766.

Mulder (J.) 8, 9, 16, 184.

Muller (D. D.) 40.

Muller (P.) 186, 296, 542.

Mults (J. G.) 542, 618, 641, 656, 661, 755.

Munnick (J.) 79, 81, 593, 415, 414, 444, 465.

Mura 857.

Murray (W.) 167, 190, 826.

Muts (L.) 756.

Muydy (P.) 782, 799.

Mysore 281, 727; *zie*: Masoer.

N.

Nacken (G.) 40, 89, 520, 521.

Nagara 550, 617.

Nagara Manggala 418.

Nagels (A.) 622.

Naja Bangsa 87, 285, 574.

Naja Derpa 242, 519.

Naja Docta 103, 212.

Naja Gati 670.

Naja Marta 627.

Naja Prana 655, 658.

Naja Soeta 505, 504.

Naja Watjana 187, 458.

Nala 645.

Nala Dika 526.

Nala Joeda 99.

Namroed 156, 504, 526, 528, 414, 415, 549, 556, 596, 687, 745, 797.

Nanda 506, 672.

Nangasaki 55, 70, 415, 454, 456, 816, 817.

Nange Toujou 140.

Nangga 652.

Nangga Boeleleng 652.

Naning 74, 555, 556, 694, 796.

Nantes 455.

Napels 165.

Nara Digoena 115, 125, 148.

Nara Dita 115, 125.

Nara Manggala 99.

Nara Paksa 99, 258, 455.

Narang Koesoema 175, 551.

Narsapoer 754.

Nasar Ali 810.

Nassau (fort) 41, 79, 558, 560, 514, 655.

Nata 119.

Nata Joeda, *zie*: Panata Joeda.

Nata Manggala 562.

Nata Sadana 99, 196, 589, 592, 419, 420, 567, 690.

Nata Soeta 415.

Natanga Prana 250.

Nauigh 655.

Nederland 10, 74, 284, 486.

Nederlander 7, 9, 14, 51, 57, 51, 54, 56, 57, 59, 66, 75, 88, 89, 95, 101, 115, 116, 151, 152, 155, 159, 140, 148, 153, 155, 168, 186, 191, 192, 194, 199, 200, 205, 225, 250, 254, 256, 259, 245, 244, 270, 275, 294, 296, 298, 512, 521, 545, 549, 550, 562, 575, 598, 411, 444, 446, 452, 465, 469, 475—477, 495, 500, 504, 522, 528, 529, 551, 554, 559, 560, 575, 576, 587, 600, 608, 618, 622, 626, 627, 655, 641, 645, 650, 657, 661, 662, 674, 679, 680, 710, 712, 714, 716, 755, 741, 752, 760, 765, 770, 785, 789, 790, 799, 807, 808, 815, 822, 850, 852, 855.

Nederlandsch-Indië 146, 150, 220, 258, 259, 460, 484, 496, 500, 518, 519, 564, 566, 588, 598, 684, 715, 804.

Nedrigsmüt (M.) 603.

Negapatnam 24, 80, 81, 152, 254, 575, 575—577, 521, 550, 557, 559, 602, 654, 646—648, 725, 726, 728, 730, 738, 740, 755.

Negin 128.
 Negui 128.
 Nella Tamby Sitty 825.
 Neira 41.
 Nesali (Daëng) 820.
 Nicolaes (J.) 632, 644.
 Nidapa 371, 372.
 Nieuwpoort (te Batavia) 222, 225, 542,
 554, 585, 622, 675.
 Nija (Daëng) 841.
 Nillimby 65.
 Nio Bonko 265.
 Nisajoe (Daëng) 85.

Nita Nagara 379.
 Niti Praja 177, 380.
 Niti Sadana 187, 458.
 Niville (B. de) 674, 680.
 Njoman Boeleng 655.
 Njoman Tambora 655.
 Noman (Entji) 242, 255, 394.
 Noorden (H. van) 661.
 Nooteboom (J.) 520, 521, 541, 555.
 Norklet 42, 43, 46.
 Noutres (B.) 794.
 Nys (W.) 545.

O.

Ockerse (O.) 1, 10, 17, 19, 26, 27, 32,
 54, 52, 55, 57, 74, 81, 83, 86, 103,
 124, 132, 143, 144, 148, 150, 151,
 167, 179, 180, 182, 186, 202, 203,
 207, 215—217, 219, 221, 223, 224—
 226, 228, 229, 242, 248, 252, 267—
 269, 272, 277, 279, 281, 282, 284,
 286, 296, 299, 300, 302, 304, 320,
 321, 333, 335—337, 339, 343, 345,
 346, 554, 555, 557, 558, 565, 371,
 373, 374, 378, 381, 382, 385, 389,
 391, 395, 412, 418, 424, 426, 447,
 448, 450, 461, 470, 485, 520, 535,
 541, 544, 558, 566—568, 586, 645,
 660, 691, 740, 747, 757, 796—799,
 805, 806, 825, 840, 845.

Odeypoer 425.
 Oebi 675, 750.
 Oedegamme 253.
 Oedegampay Hoeloe 253.
 Oedisán 652.
 Oedja 651.
 Oedjang 652.
 Oedjoen Boeloe, *zie*: Aroen.
 Oedjoeng Karang 715, 722.
 Oedjoeng Pandan 611, 617, 640, 747.
 841.
 Oedjoeng Salang 11—14, 565, 565, 695.

Oedoegeoedoe 54, 151, 167, 211, 212,
 588, 513, 583, 645, 649, 913, 914.
 Oeipingko 194, 688.
 Oeisoekwa 688.
 Oekoer 428.
 Oekon 651.
 Oelakan 721.
 Oelat 582.
 Oelisivabesi 582.
 Oeloe 140.
 Oemar Mambal 654.
 Oempak 771, 814.
 Oerawan 171, 173—175, 526, 331, 596,
 745, 814—816.
 Oesangny 80; *zie*: Ousanquey.
 Oese Marita 365, 377.
 Oesin 171, 176, 835, 837.
 Oesin Jesbaar 555.
 Oetsieen 764.
 Oeva 65, 66, 233.
 Oghseth (J.) 632, 644.
 Oldenvliet (J.) 444.
 Oldewelle 235.
 Oleggio 166.
 Oloffsze (A.) 674.
 Ommeren (J. van) 60.
 Oncko 142.
 Ongh Tafoelbay 59.

Ongouko 845, 847.
 Onrust 112, 120, 131, 188, 208, 391,
 441, 541, 542, 548, 583.
 Ontong Java 346, 348, 449, 541, 542,
 802, 805.
 Oogset (J.). *zie*: Oghseth.
 Opdam (A.) 130, 856.
 Orauje (fort) 31, 673—675, 679, 706,
 740, 749.
 Oranje (Prins van O.) 334, 445, 446,
 486.
 Orixá 245, 724, 766.
 Orléans (Madame d') 486.
 Ormuz 810.
 Oudegaer, *zie*: Odeypoer.

Oudegyns 58.
 Ousanquey 36; *zie*: Oesangny.
 Outers (C. van) 581, 443.
 Outhoorn (C. van) 810.
 Outhoorn (H. van) 244, 686, 740, 766.
 Outhoorn (W. van) 2, 17, 24, 34, 39, 43,
 106, 112, 122, 123, 144, 147, 179,
 193, 202, 216, 222—226, 272, 281,
 286, 296, 321, 333—335, 337, 356,
 357, 382, 387, 395, 435, 441, 444,
 464, 475, 476, 479—481, 536, 584,
 618, 619, 631, 632, 641, 656, 668,
 661, 691, 702, 757, 768, 774.
 Overtwater (J.) 39, 115.
 Owenno Patti 364.

P.

Paap (J. de) 620.
 Padadekan 652.
 Padaherang 556.
 Padang 32, 127, 128, 131, 191—193, 198,
 296, 298, 309, 527, 659, 681, 711—
 723, 730, 751.
 Padbrugge (R.) 19, 31, 33, 236, 488,
 514, 610, 673—679, 692, 706, 731,
 752, 740, 741, 748—750, 770, 825.
 Padjang 452, 743
 Padjarakan 328.
 Padoeraksa 98.
 Pagaden 24, 131, 136, 152, 184, 212,
 213, 541, 557, 582, 636, 638, 649,
 698—702, 750, 731, 773, 783.
 Pagahan 652.
 Pagoetan 53.
 Pahang 91, 796.
 Paja, *zie*: Baja.
 Pajagelle Rale 233.
 Pajakoemboe 536.
 Pajap 175, 175.
 Paker 95.
 Pakoeran 176.
 Palakka (Radja) 2, 77, 78, 131, 147, 155,
 159, 161—163, 168—170, 173, 174,

176, 255, 265, 322, 451, 608, 647,
 685, 687, 741, 742, 746, 758, 842;
zie: Bone, Pune.
 Palasan 254, 550.
 Palembang 26, 34, 35, 42, 49, 52, 57,
 60, 79, 81, 84, 96, 133, 137—159,
 143—145, 147, 179, 181—183, 186—
 188, 198, 199, 219, 242, 279, 280,
 284, 297, 309, 311, 387, 389, 418,
 427, 443, 457—460, 471, 517—519,
 525, 527, 544—546, 560, 561, 581,
 584, 585, 591, 626, 637, 638, 646,
 658, 682—686, 691, 692, 757, 821.
 Paliakate 42, 81, 244—246, 250, 281,
 375, 376, 557, 558, 577, 711, 723,
 725, 728, 730, 738, 739, 753, 754.
 Paljetter 580.
 Pamakasan 155, 160, 170, 328, 331.
 Pamalang 91, 525, 527, 573, 623, 625,
 707, 786, 788, 848, 850.
 Pamangtsinga 797.
 Pamanoe kan 303, 350, 374, 406, 410,
 538, 560, 575, 623, 625, 635, 636,
 638, 639, 698—701, 731, 773, 848.
 Pamoeko 127.
 Pampanger 42, 109, 600, 641, 644.

- Pananggoengan 172.
 Panaraga 549.
 Panaragan (Kraëng) 1, 2, 15—17, 78, 85,
 104—106, 116, 120, 156, 157, 162,
 163, 172, 255, 261, 329, 539, 541,
 588, 612, 762, 765, 793, 819—821.
 Panaroekan 746.
 Panata Joeda 55, 211, 212, 297, 515,
 582, 585, 606, 645, 759, 783, 807.
 Pandak 587.
 Pandjang 717.
 Pandocken 53.
 Pangara 15.
 Pangoe Piessang 652.
 Pangoe kirang 429, 441.
 Panjang 175.
 Panjen 654.
 Panokay 5.
 Pantej 549, 617.
 Paoe 52, 128, 191, 192, 712—714, 717,
 719.
 Papane 644.
 Pape (N. de) 280, 381, 555.
 Papoea 559, 564, 591, 694, 747, 749.
 Paracaro 696.
 Parapacare 696.
 Parel (bastion) 480.
 Parimbale Baba 579.
 Parker (R.) 18, 190, 297.
 Parma 455.
 Parmana 99.
 Parnegamme 580.
 Parvé (D.) 56, 250, 251, 577, 659, 705.
 Parvé (J.) 20, 105, 535, 587, 474, 757,
 827.
 Pasaman 722.
 Pasaprauw 655.
 Pasir 92, 159, 709, 788.
 Pasoeroean 76, 77, 168, 172—174, 261,
 526, 522, 772.
 Passence 587.
 Pataan 726.
 Patabajan 176.
 Patana 517.
 Patani 28, 90, 92, 219.
 Pati 595.
 Patilima (J.) 564.
 Patimoean 211, 570.
 Patma Nagara 98.
 Patna 55, 121, 565, 724, 725, 740, 764,
 774, 776—778, 826, 827.
 Patoekangan 551.
 Patoetoe 160, 747.
 Patra 98.
 Patra Soeta 672.
 Patra Wangsa 669.
 Patra Wisa 664.
 Paul van Bengalen 155, 140.
 Paulus (N.) 642.
 Paulusse (J.) 642, 759.
 Pauly (J. J.) 42, 45, 46, 47, 96, 190,
 578, 797, 799, 805, 806.
 Pauw (P.) 25, 59, 94, 115, 114, 140,
 222, 224—226, 515, 555, 581, 586,
 405, 435, 444, 474, 475, 529, 711,
 756, 779, 781, 835, 859.
 Pegending 652.
 Pegoe 565, 567, 728, 754.
 Pekalongan 48, 50, 86, 90, 104, 105, 115,
 116, 118, 119, 134, 137, 158, 141,
 157, 162, 195, 198, 505, 507, 509,
 529, 551, 406, 409, 524, 527, 572,
 574, 625, 625, 655, 657, 698, 707,
 708, 746, 771, 772, 786, 788, 798,
 805, 806, 847, 849.
 Peking 56, 82, 275, 276, 285, 287, 289,
 291—295, 578, 596, 597, 599, 405,
 427, 461, 464—467, 469, 477, 488—
 490, 497, 500—502, 504.
 Pen (A. H.) 179.
 Pendak 627.
 Penneman (F.) 561, 557, 540.
 Perak 73, 566, 695, 825.
 Perbangsa 98, 270, 424.
 Perera (A.) 642.
 Perera (L.) 643.

- Pernambuco 595.
 Perzië 5, 4, 25, 51, 42, 75, 150, 159,
 252, 265, 527, 474, 514—519, 557—
 559, 542, 552, 566, 577, 581, 584,
 601, 629—651, 658, 660, 681, 684,
 725, 729, 750, 767, 768, 775—778,
 809, 810, 812, 826, 829—851, 855.
 Perzische Golf 809.
 Pessaart (J.) 102.
 Peyn (V.) 567.
 Phaenix (F.) 621.
 Philippynen 55, 54, 108.
 Pia 582.
 Piara Songilis 152.
 Pieter (A.) 642.
 Pieters (C.) 584.
 Pieterse (A.) 208, 758.
 Pieterse (E.) 609.
 Pieterse (P.) 245.
 Pietersze (C.) 620.
 Pietersze (J.) 642.
 Pietersze (L.) 758.
 Pili 552.
 Pinany 856.
 Pinate 655.
 Pinglamongh 80.
 Pinto (B.) 590, 591, 612.
 Pit (J.) 541.
 Pit (L.) 588, 405, 469, 627.
 Pit (M.) 103, 474, 475, 605, 619, 680,
 689, 774, 781, 785.
 Pit de Jonge (L.) 25, 155, 179, 186, 222,
 224—226, 296, 298, 299, 505, 659,
 662, 681, 711, 712, 715, 717, 719,
 720, 747, 751, 851.
 Pitjatanda 98.
 Pitoe (Daëng), *sie*: Sitoedjoeh.
 Pits (J. J.) 8, 15, 75, 120, 152, 167, 195,
 272, 565, 566, 580, 468, 524, 555,
 556, 545, 658, 660, 681, 694, 705,
 721, 740, 767, 796, 808, 822.
 Pittavin (E.) 561, 642.
 Plancken (J. van der) 1, 10, 52, 74, 81,
 85, 86, 179, 180, 186, 202, 216, 217,
 219, 252, 286, 295, 296, 590, 595,
 595, 599, 400, 404, 413, 414, 441,
 444, 465, 465, 469, 470, 474.
 Ploen 256, 758.
 Plymouth 594, 795.
 Poeger 78, 771.
 Poeger (Kiai Mas) 427, 606, 769, 785,
 792.
 Poeger (Pangeran) 156, 160, 505, 504,
 525, 525, 526—528, 556, 452, 522,
 525, 596, 655, 655, 657, 687, 742,
 745, 745, 771, 792, 797, 814, 815.
 Poelangdjiwa (Aria) 814.
 Poelikare 579.
 Poeloe Babi 240.
 Poeloe Lantjang 229.
 Poeloe Pandjang 20, 25.
 Poeloe Ramboet 349.
 Poeloe Timaon 816.
 Poeloe Tjingko 151, 712, 721.
 Poeranja 242, 255.
 Poerbaja (Pangeran, Mataram) 504, 814.
 Poerbaja (Pangeran, Bantam) 96, 98, 190,
 191, 197, 247, 251, 268, 424, 578,
 606, 737.
 Poerbanagara (Toemenggoeng) 553.
 Poetih (Entji) 698—700.
 Poetih (Radja) 192, 195, 711—715, 717,
 720, 722.
 Poetra (Ratoe) 606.
 Polanen (F. van) 620.
 Pole (Kare) 544, 685.
 Poleman (C.) 176, 177, 506.
 Polen 486.
 Pols (F.) 21, 692, 756.
 Polsdorp (C. C. van) 185, 513.
 Poltsiva 85.
 Pondok 807.
 Pondy 766.
 Pone (Aroen) 841—844; *sie*: Palakka.
 Ponnecail 558.
 Ponokoy 4.

- Pontang 25, 32, 45, 97, 215, 269, 271, 319, 322, 349, 341 705.
 Poolman (A.) 102.
 Poolman (J. B.) 359.
 Poppo (Kraëng) 236.
 Porca 696.
 Portland 592.
 Porto 694.
 Portonovo 189, 244, 537, 646, 726—728, 753, 754, 822, 823, 825, 838.
 Portugal 486.
 Portugees 18, 45, 51, 52, 59, 64, 66, 69, 75, 74, 83, 95, 102, 140, 189, 200, 218, 244, 263, 287, 308, 320, 5.8, 559, 566, 567, 575, 590, 411, 422, 427, 450, 461, 467, 492, 529, 541, 551, 554, 555, 559, 569, 570, 575, 579, 581, 587, 590, 612, 627, 695, 696, 710, 729, 730, 739, 754, 790, 809, 810, 812, 824, 831.
 Poveret (J.) 40, 622.
 Praat (R.) 770, 799, 816.
 Praja Diwangsa 336, 515.
 Praja Wangsa 558, 591, 669, 672.
 Prajangan 513, 784; *zie*: Priangan.
 Prana 88, 153, 140.
 Prana Sadana 116, 118.
 Prana Soeta 380, 558, 637.
 Pranaraga 174.
 Prawata 745.
 Preanger 769, 792; *zie*: Prajangan, Prianger.
 Pria 19.
 Priaman 145, 714, 722.
 Priangan 428, 784, 819; *zie*: Prajangan.
 Prianger 428; *zie*: Preanger.
 Pringabaja 99.
 Prins 262, 614.
 Prinseneiland 95, 132, 811.
 Prinsenstraat 222, 225, 476.
 Pruys (M.) 756.
 Purmerend (eiland) 147, 195, 554.
 Putelan 64.
 Puyt (P. C.) 548, 555, 585.
 Pyl (L.) 24, 230, 375, 376, 558, 559, 579, 580, 629, 767.

Q.

- Quachaynio 846.
 Quaelbergh (C. van) 19, 41, 79, 558, 560, 488, 514, 652—654, 646, 658, 702, 703, 767, 808, 822.
 Quangly 56.
 Quaus 564.
 Queda, *zie*: Kedah.
 Queicheuw 80.
 Quemuy 181, 218, 285, 290, 301, 397, 492, 495, 499, 505, 818.
 Quesieuqua 520.
 Queswanko 846.
 Quickelenburgh (C.) 40, 621.

R.

- Raat (J. de) 605, 621.
 Raat (N. de) 547.
 Rabantchyn 726.
 Radder (J. L.) 40, 520, 520, 521, 554.
 Radja (Pangeran) 97.
 Radja Poera 98.
 Radja Singa 63, 64, 67, 235, 539, 580.
 Radja Soeta 98.
 Raga Wangsa 242, 519.
 Ragenado 281, 646, 726, 727, 754, 822.
 Ragiapoer 252.
 Ragil 305, 304.
 Rajpoet 56, 231, 422, 725, 729, 764, 824.
 Rakil 97.
 Raksa Manggala 783.

- Raksa Nagara 185, 362, 556, 557, 730, 812.
 Raksa Nala 418.
 Ramenaik 81.
 Ramorma 580.
 Rana 56, 726, 729, 764.
 Rangga Lampzia 654.
 Rangga Pande 652, 654.
 Ranst de Jonge (C.) 214, 415, 816.
 Rantin 815.
 Rapoetjini (Kraëng) 171, 235.
 Barata 76, 77.
 Rawa 838.
 Raynandellael 765.
 Redja (Entji) 651.
 Reede tot Drakenstein (H. A. van) 696, 697.
 Reeman (P.) 515.
 Reeps (J.) 247, 285.
 Rees (J. B. de) 254, 539.
 Reglet (B.) 735.
 Rembang 48, 91, 166, 238, 285, 309, 311, 406, 409, 452, 525, 549, 623, 744, 786, 848.
 Renesse (A. D. van) 77, 78, 168, 169, 172, 175, 378, 393, 542, 696.
 Rety 731, 732, 740, 747, 675, 676, 823.
 Reus (A. de) 521, 541, 542.
 Reves (B.) 754.
 Reyhoelsient Asamametchan 724, 725.
 Reyersze 632.
 Reyniersze (R.) 197, 207, 213, 235, 241, 245, 252, 267, 322, 365, 373, 380, 405, 422, 426, 427, 461, 462, 520, 521, 557.
 Reynst (G.) 608.
 Rhee (T. van) 514, 516.
 Rhyne (W. ten) 130, 179, 298, 577, 711.
 Riebeeck (A. van) 39, 40, 60, 115, 417, 530, 755, 779, 835, 839.
 Riga (E. W. van) 636.
 Rilla Takomi 749.
 Riouw 91, 92, 157, 159, 198, 199, 310, 311, 405, 409, 695, 796.
 Rival (F.) 812.
 Robbeneiland 835.
 Robijn (bastion) 32, 165, 334, 445.
 Rodenburgh (J.) 142.
 Roeboe 258, 264, 651, 814, 819, 820.
 Roeboet Pohan 168; *zie*: Rubbont Pouwan.
 Roeloffs (C.) 694.
 Roeman (C.) 644.
 Roemer (P.) 585.
 Roepa (Kare) 171, 176, 835, 838. ,
 Roepat 695, 796.
 Roma Manggala 98.
 Rombouw 74, 535, 536, 694.
 Rome 110.
 Ronkin 651.
 Rontangh 735.
 Roo (P. de) 585.
 Roomschen 10, 724.
 Roos (S.) 756, 839.
 Rosairo (V.) 644.
 Rosairo (P. de) 642.
 Roti 569.
 Rotterdam (stad) 112—114, 659, 704, 779, 780, 784, 786, 830.
 Rotterdam (eiland) 97, 349.
 Rotterdam (fort) 255, 257, 253, 451, 608, 741, 758, 835.
 Rotterdam (Prins) 1, 202, 618, 641, 656, 661.
 Rotterdammerpoort 445, 542, 641, 656, 661.
 Royen (C. van) 586.
 Rubbont Pouwan 77; *zie*: Roeboet Pohan.
 Ruige Hoek 32.
 Rus (L.) 756.
 Rutland (S.) 64, 72, 87.
 Ruygeman (J.) 646.
 Ruygen (P. van) 605.
 Ruys (J.) 17, 87, 117, 184, 186, 296.
 Ruyter (H. de) 20, 44, 52, 63, 76, 87, 95, 101, 463.
 Ruyter (J. de) 140.
 Ruyter (W. de) 692, 752, 756, 760, 761, 780, 783, 807, 808.

Rycke (H. J. de) 145, 189, 190, 588.

Rycke (I. de) 215.

Rycke (J. de) 186, 758.

Rycke (J. J. de) 296.

Ryswyck (P.) 145.

S.

Sa (A. de Moraes de) 695, 696.

Sabda Naja 797.

Sabelaer (W.) 457, 544, 561, 584, 591,
682, 685, 757.

Sablat Ketahoen 715, 722, 725.

Sackara 858.

Sacradana 99, 145, 190, 194, 572, 822.

Sadrabone 742, 758, 841.

Sadrangapatnam 686.

Sadraspatnam 576, 557.

Sagadaga 749.

Sahoe 609, 674, 677, 678, 770.

Said (Entji) 18, 549, 651.

Said (Ratoe) 97.

Saidi (Sech) 148, 151.

Saifchan 765.

Saifoedin 488, 675, 678, 679, 748, 749,
751.Saint Martin (I. de) 488, 609, 675—678,
680, 692, 705, 751, 754, 740, 741,
747, 748, 750, 751, 855, 859.

Sajagati 99.

Saketta 770.

Salam 655.

Salamat 690.

Salaparang 254.

Saldanhâbaai 785.

Salida 128, 151, 714, 715, 717, 718, 759.

Salinga 156, 504, 528, 549.

Salamon 524.

Salomon (Radja) 17, 79, 559.

Samalangan 556.

Samarang 48, 50, 90, 100, 158, 159, 162,
185, 198, 199, 509, 511, 519, 522,
550, 406, 409, 432, 522—524, 527,
548, 549, 575, 574, 578, 595—597,
606, 622, 625, 655, 657, 688, 706,709, 755, 758, 759, 774, 786, 788,
798, 806, 848, 850.

Sambagi 579, 646.

Sambas 580, 524, 527.

Samboepo 161.

Sami Wangsa 665.

Samorijn 696.

Sampang 78, 155, 170, 507, 525, 596,
848, 849.

Sampang (Pangeran) 170.

Sampit 407, 409.

Samplangan 654.

Sampourna 857.

Samson (M.) 767.

Sangriwaringh Makal Samadi 615.

Santa Prana 41, 55, 54, 105.

Sapandjang 742.

Sapati 679.

Saphier (bastion) 554, 445, 480.

Sapo 7.

Sapoe 564.

Sapton 140.

Sara (Daëng) 256.

Sara Manggala 10, 166, 555, 554.

Sarantaka 298.

Sarapati 814.

Sara Prana 298.

Sara Wisa 664.

Sariaka 49.

Satjagoena 117, 118, 154, 552.

Satja Joeda 258.

Satja Nala 258.

Satja Prana 655, 815.

Satsuma 817.

Saulau (Radja) 694.

Saway (Radja) 655.

Sawoe 569.

- Sawoenggalieng 743.
 Schagen (Van) 593.
 Scheepens (J.) 620.
 Schepen (G. van der) 565, 724.
 Schilhoorn (J.) 102, 187, 489, 591.
 Schinne (I. van) 214, 414, 415, 530, 816.
 Schippers (P.) 202, 520, 561, 620.
 Schischiat 152.
 Schoenmaker (J.) 752.
 Schoors (J.) 516, 552.
 Schorel (D.) 102.
 Schorer (S.) 333, 357, 381, 603, 619.
 Schotland 101, 102, 106, 107, 659, 711.
 Schouten (D.) 620.
 Schouw (C.) 102.
 Schuer (E. van der) 738, 756.
 Schults (J.) 521.
 Schuyftang 841.
 Sedakari 172, 176.
 Sedenina Maru 541.
 Seiban 655.
 Seiljeer (P.) 482.
 Senda Soudorma Raza 52, 590, 597.
 Sepadi 176.
 Sepauo 364.
 Sepoeh (Sultan) 61, 184, 185, 203, 204, 370, 371, 428, 522, 557, 638, 753, 791, 792; *zie*: Ageng.
 Seranton 133, 140.
 Serbeti 570, 571.
 Serenaya 651.
 Seria Jusa Pura 597.
 Serraro (A.) 109.
 Setja, *zie*: Satja.
 Setjanapoera 507.
 Sewe (Pangeran) 84.
 Sharasee 725.
 Shiras 809, 810.
 Siak 366.
 Siam 8, 10—14, 42, 43, 73, 89, 179, 189, 203, 220, 221, 231, 309, 311, 367, 415, 417, 418, 423, 429, 528, 537, 543, 555, 562, 564—566, 581, 637, 638, 658, 695, 697, 699, 726, 728, 747, 766, 774, 776—778, 822, 823, 829—833.
 Siaumpa 243, 847.
 Siauww 32, 33, 109, 110, 163, 164, 202, 430, 610, 678.
 Sibens (J.) 453.
 Sicilië 166, 486.
 Sidajoe 323, 326, 330.
 Siddera 824.
 Sidi Kasim 232.
 Siebens (W.) 756.
 Sierly 728.
 Sikakol 245.
 Sikoery 820.
 Silebar 145, 189, 352, 353, 599, 721.
 Siliran 133, 140.
 Silvius (P.) 619, 756.
 Simila 820.
 Simildyn 680.
 Simon 108.
 Simons (M.) 632.
 Sincir 646.
 Sindoeredja 100, 174, 175, 327, 331, 451, 549, 814—816.
 Singa Derpa 211, 212, 285, 513.
 Singa Joeda 298.
 Singa Manggala 362, 655, 638, 783.
 Singa Nagara 99.
 Singa Padoe 78, 742.
 Singa Radja 97.
 Singasari (Bantamsch Pangeran) 98.
 Singasari (Prins van Giri) 331.
 Singasari (Ratoe) 325.
 Singasari (plaatsnaam) 797.
 Singa Widjaja 99.
 Singa Wilodra 635.
 Singa Wiprana 19, 99, 145, 184, 190, 599, 756, 753, 763, 773, 791, 818.
 Singa Wirangon 98.
 Singalees 63—66, 68, 69, 234.
 Singappa 686.
 Singkel 352.

- Singlamong 272, 286, 287, 333, 396, 397, 401.
 Sinnewirad (Dom Gaspar) 600.
 Sinong 404, 443.
 Sint Helena 101, 108, 111, 773.
 Sint Jago 578, 592, 594, 659, 779, 793.
 Sint Nicolaasbaai 838.
 Sint Thomas 733.
 Sinto Salvador (J.) 643.
 Sintoe 711, 721.
 Sirinara 714, 715, 717, 796.
 Sisela (Daëng) 761, 763.
 Sitipoera 173.
 Sitoedjoeh (Daëng) 106, 136, 162, 194, 341, 633—639, 698—702, 731, 761, 793; *zie*: Toedjoeh.
 Sitorger 764.
 Siwagi 132, 231, 232, 244, 246, 281, 423, 516, 538, 539, 579, 646, 726, 822, 824.
 Siwagies 700.
 Sjambagi 726.
 Sjoeprah 724, 763.
 Sleswyk 547.
 Sleman 389, 390, 631.
 Slood (J. A.) 156, 303—305, 307, 323, 328, 431, 432, 542, 549, 593, 687, 742, 743, 771.
 Smit (J.) 182, 183, 196, 209.
 Smith (A.) 620.
 Snoeck (A.) 344, 604.
 Sodong 633.
 Soeali 423, 729, 823.
 Soeba Manggala 643.
 Soeda (Pangeran) 97.
 Soedapaksa 174.
 Soekadana 26, 182, 213, 252, 280, 297, 387, 533, 648.
 Soekapoera 633.
 Soeko 444, 469, 472; *zie*: Litsoeka.
 Soela 749.
 Soela Moemita 98.
 Soelanees 769, 799.
 Soelei 632.
 Soeleiman (D.) 534, 535.
 Soelit 631.
 Soeloeng 9, 631, 701.
 Soemba 548, 587, 627.
 Soembar 48, 50, 90, 91, 199, 307—311, 405—407, 409, 525—527, 572—574, 623—625, 673, 706—708, 787, 788, 848, 849.
 Soembawa 50, 92, 138, 140, 233—236, 238—260, 262—264, 333, 332, 348—350, 608, 610, 613, 615, 617, 627.
 Soemedang 9, 10, 116, 131, 136, 166, 184, 239, 303, 336, 331, 362, 360, 582, 633, 636, 638, 649, 636, 698, 769, 792.
 Soemedang (Pangeran) 773.
 Soemenap 49, 78, 133, 160, 170, 309, 323, 328, 331, 323, 373, 373, 623, 707, 708, 746, 786, 788, 848, 850.
 Soemoer 48, 91, 198, 324, 623, 623, 706, 708, 787, 788, 848, 849.
 Soengei Tarap 722.
 Soengei Tiga 18, 99.
 Soenjatan (Pangeran) 98.
 Soerabaja 76—78, 83, 90, 100, 137, 141, 146, 152, 153, 159, 161—164, 166, 168—171, 173, 174, 176, 178, 233, 261, 307, 322, 323, 323, 326, 328, 330, 363, 371, 389, 390, 427—429, 441, 431—433, 330, 332, 348, 393, 606—608, 687, 772, 816, 833, 837, 838, 841, 842.
 Soerabaja (Depati) 330.
 Soera Dika 700.
 Soeradikara 212, 297, 730, 731, 783, 813.
 Soera Dimarta 9, 18, 96, 98, 113, 116, 123, 166, 189, 243, 319, 330.
 Soera Diprana 99.
 Soera Dita 336, 313.
 Soera Diwangsa 99, 184.
 Soera Djaja 813.
 Soera Joeda 731.

- Soera Kiswara 797.
 Soera Nata 238, 351, 379, 745, 814, 815
 Soerapati 54, 103, 815.
 Soerasowan 450, 553, 660, 661, 680,
 681, 735—737, 802, 803.
 Soera Wikrama 526.
 Soeria (Pangeran) 97, 98, 349.
 Soeria (Ratoe Bagoes) 349.
 Soeria Diwangsa (Pangeran) 98, 259, 270,
 424, 551.
 Soeria Nagara (Pangeran) 792.
 Soeroeasa 711, 714, 721.
 Soet (T. C.) 514.
 Soeta (Pangeran) 98.
 Soeta (Ratoe Bagoes) 98.
 Soeta Djaja 78.
 Soeta Gati 452, 670.
 Soetakarti 452.
 Soetama 171.
 Soeta Manggala 526.
 Soeta Naja 116, 118, 119.
 Soeta Nangga 212, 297, 552.
 Soeta Wangsa 662, 771.
 Soeta Watjana 41.
 Soetjock, *zie*: Tjoetjoeck.
 Soisa, *zie*: Sousa.
 Soka 100, 168, 171, 176, 327, 328.
 Sokotora 775, 778.
 Solier 726.
 Soloon 219.
 Solor 5, 5, 569—571, 625.
 Somit (Radja) 694.
 Sondaar 171.
 Songo (Kraëng) 236.
 Sonnebaj 3.
 Soolmans (I.) 222, 225, 305, 308.
 Soping 163.
 Sore 651.
 Soro (Boemi) 255, 256, 258—261, 451,
 609, 611, 613—616, 820.
 Solja 78, 170.
 Soubre (A.) 296.
 Sourate 4, 28, 31, 56, 75, 159, 167, 189,
 190, 216, 250—233, 235, 243, 244,
 268, 299, 319, 327, 373, 383, 389,
 392, 394, 409, 410, 416, 418, 422—
 425, 451, 460, 469, 474, 485, 514—
 517, 531, 537, 542, 551, 555, 564,
 569, 577, 581, 584, 585, 592, 600,
 601, 629—631, 658, 659, 689, 702—
 704, 725, 724, 728—750, 752, 764,
 767, 768, 775—779, 800, 810, 825—
 825, 834—857.
 Sousa (A. de) 643, 692, 694.
 Soury (J.) 40, 305.
 Spanbroeck (C.) 216, 217, 219, 272, 277,
 286, 296, 393, 595, 400, 404, 413,
 414, 441, 444, 446, 461, 469, 470,
 474, 475.
 Spanjaard 22, 30—32, 41, 42, 56, 73—
 75, 84, 85, 102, 108—110, 123, 164,
 165, 180, 202, 242, 264, 265, 307,
 354, 358, 409, 416, 430, 433, 457,
 458, 481—483, 486.
 Spanje 8, 10, 74, 108, 141, 166, 486, 544,
 595, 607, 694, 727, 728, 801, 845.
 Speelman (C.) 2, 15, 20, 28, 30, 45, 47,
 95, 102, 132, 134, 135, 156, 171, 177,
 202, 216, 225, 228, 236—258, 248—
 250, 256, 257, 263, 264, 268, 269,
 277, 278, 296, 302, 303, 306, 321,
 325, 330, 333—355, 341, 353, 355—
 358, 370, 372, 378, 384, 387, 389,
 391, 419, 422, 425, 429, 434, 445,
 446, 468, 469, 476, 479, 517, 536,
 540, 587, 611, 617, 618, 634, 637,
 638, 640, 641, 645, 650, 656, 660,
 661, 679—682, 687, 734, 736, 741,
 742, 745, 748, 749, 756, 758, 768,
 774, 782, 795, 809, 821, 838, 840,
 843.
 Staden (H. van) 245.
 Stael (T.) 45, 53, 367, 390, 584, 598.
 Stappen (G. van der) 186, 296.
 Star (D.) 756.
 Steen (J.) 636, 648.

Steenhoff (J.) 142.
 Steenhouwersbrug 656, 661.
 Stel (S. van der) 10, 23, 123, 487, 531,
 592, 593, 602, 604, 760, 780, 782,
 784—786, 795.
 Steur (J.) 591, 612, 614.
 Steutel (A. H.) 266.
 Stevens (J. C.) 17.
 Stipper (P.) 816.
 Stoeltje (J.) 642.
 Stokholm 313.
 Stolkwijk 435.
 Stomphius (J. F.) 547, 812.
 Stoppelaer (G. de) 619.
 Straat Banka 25, 26, 45, 52, 60, 405,
 417, 530, 531, 544.
 Straat Batjan 675.
 Straat Boeton 799.
 Straat Madoera 253.
 Straat Malakka 19, 191.
 Straat Soenda 20, 21, 25, 27, 44, 47, 53,
 63, 76, 84, 87, 95, 101, 115, 120, 127,
 131, 132, 137, 145, 151, 181, 183,
 197, 207, 213, 235, 241, 243, 252,
 267, 318, 322, 353, 361, 365, 373,
 380, 387, 405, 417, 418, 422, 426,
 427, 438, 461, 463, 470, 471, 473,
 474, 520, 521, 531, 540, 541, 548,
 553, 555, 556, 562, 577, 584, 585,

591, 592, 594, 599, 602, 634, 646,
 648, 649, 693, 705, 725, 734, 752,
 753, 764, 782, 791, 802, 811, 813,
 827, 835, 859.
 Struys (A.) 202, 222, 224—226, 305,
 361, 758, 759.
 Struys (J.) 641, 656, 661, 696, 756.
 Strykersbergh (A.) 40.
 Suchuen 36.
 Sumatra 695.
 Sumatra's Westkust 32, 127—129, 133,
 145, 179, 181, 186, 191, 209, 296,
 298, 299, 313, 352, 353, 389, 405,
 542, 584, 588, 650, 658, 659, 681,
 711, 712, 714, 717, 718, 720, 730,
 747, 751, 759.
 Surichan Soly Koety 55.
 Suyck (A.) 215, 214.
 Swart (C.) 305, 554, 845.
 Swart (C. F.) 142.
 Swart (F. J.) 595.
 Swart (J. J.) 620.
 Swenne (E. van) 26, 35, 52, 60, 79, 84,
 147, 182, 279, 587, 458, 459, 619,
 683, 691.
 Sybrantse (S.) 280, 587, 545, 682, 684.
 Symon (J.) 644.
 Symonse (P.) 642.
 Symonsze (M.) 643.

T.

Tabava 674.
 Tack (F.) 60, 70, 115, 133, 202, 248—
 250, 285, 422, 474, 475, 542, 618,
 656, 755, 779, 835.
 Tadjia 365, 377.
 Tadjoe 814.
 Taempa Moncki 328.
 Tafelbaai 114, 531, 785.
 Talingo 674.
 Tajoean 82—84, 181, 233, 282, 301, 495,
 499, 503, 818; *zie*: Formosa.
 Tako (Kare) 120.

Takoea 12, 14.
 Talbeck (W.) 304.
 Talille (Daëng) 163.
 Tambajat 743, 771.
 Tambak Baja 212, 785.
 Tambalangk 198.
 Tambang 130, 131, 718.
 Tambesi 652.
 Tamboekoe 751.
 Tambora 253, 255—264, 451, 608—611,
 613—617.
 Tamparang 163, 258, 758.

- Tamsiako 121.
 Tanara 25, 97, 271, 310, 319, 344, 324, 385, 600, 705, 802.
 Tandjoeng Kait 541.
 Tandjoengpoera 21, 53, 71, 87, 151, 156, 151, 167, 211—215, 247, 285, 356, 570, 575, 406, 427—429, 447, 463, 515, 514, 521, 541, 582, 585, 591, 602, 608, 645, 647, 730, 751, 759, 752, 760, 768, 780, 781, 783, 807, 815, 844.
 Tanerery 679.
 Tanete 742.
 Tange (W.) 782, 799.
 Tanggeran 18, 32, 90, 96, 97, 99, 140, 166, 269, 271, 309, 319, 344, 350, 524, 575, 585, 599, 600, 705, 754, 755, 757, 803.
 Tanhoaco 44.
 Tanjoulan, *zie*: Pagoetan.
 Tankoke 99, 572; *zie*: Tonkoke.
 Tanoe 627.
 Tanoe Baja 152.
 Tanoe Djaja 98.
 Tanoe Djiwa 666.
 Tansjouwer 255, 539, 580, 647, 727, 729, 759.
 Tantsanko 552, 627, 846, 847.
 Tapa (Pangeran Mas) 428, 578.
 Tarant (H. J.) 550.
 Tartaar 1, 36, 59, 73, 80, 86, 144, 179, 181, 195, 202, 216, 218, 240, 272, 276, 281, 282, 285—288, 290, 292, 296, 299—301, 335, 368, 391—395, 395, 396, 399, 404, 415, 441, 444, 445, 461, 465, 464, 466—471, 474, 475, 477—479, 481, 485, 488, 489, 726, 817, 818.
 Tartarye 467, 489.
 Tasakan 655.
 Tatalion 655.
 Tegal 9, 10, 17, 48, 50, 86, 87, 89, 90, 92, 105—106, 116—118, 154, 157, 158, 141, 157, 162, 167, 168, 171, 177, 183, 198, 199, 203, 205, 306—308, 311, 322, 356, 405, 409, 428, 525, 527, 550, 532, 572, 574, 578, 605—607, 625, 625, 675, 698, 706, 708, 786, 788, 797, 798, 806, 857, 847, 849, 850.
 Tegenapatnam 281, 376, 557, 646, 727, 728.
 Teixeira (E.) 244.
 Tekkenkoer 515, 580.
 Teko (Aroe) 451, 611, 761—763, 841.
 Telgompel 582, 759.
 Tellaert 245.
 Tellier (D.) 692, 782, 799.
 Tello (Radja) 161, 255.
 Telok Boenoet 55.
 Temmer de Jonge (H.) 18, 24, 796.
 Tenassarim 686, 726, 728, 754, 766.
 Tengger 170.
 Teng kwa, *zie*: Gouw Teng kwa.
 Teng louw 95, 214, 272, 277, 286, 302, 368, 370, 595, 444, 464, 467, 471—475, 477.
 Ternaso 12, 14.
 Ternataan 610, 673—678, 755, 769, 799, 825.
 Ternate 1, 6, 10, 19, 21, 27—33, 60, 71, 109, 110, 126, 163, 164, 202, 256, 257, 314, 315, 317, 358, 365, 364, 404, 450, 487, 488, 514, 582, 608—610, 618, 641, 656—658, 661, 675, 674, 678—680, 692, 694, 705—707, 751, 732, 740, 741, 747—749, 770, 775—779, 799—802, 812, 816, 850—854.
 Terthoolen (A.) 604.
 Tesiong 464.
 Tessichan 826.
 Teuver 152, 516, 558, 559, 647, 759.
 Texel 22, 122, 600, 604, 794.
 Teybene 570.
 Theapoena 742.

- Theodora 742.
 Theoeyhock 485.
 Thetsiau 485.
 Thielman, *zie*: Eeuwuyck.
 Thomas (F.) 812.
 Thomasze (D.) 746.
 Thourman (J. G.) 621.
 Thuringen 550.
 Thymonsze (H.) 846.
 Thyse van Flesbagh (J.), *zie*: Flesbach.
 Tibar 651.
 Tiben 428, 441, 652.
 Tidore 564, 488, 609, 610, 675, 679, 692, 747—749.
 Tidorees 488, 674, 676, 678, 679, 770.
 Tiemangh 654.
 Tiepon (J.) 644.
 Tigabatoer 556.
 Tikoe 722.
 Timbanganten 152, 166, 532, 635, 792.
 Timboel 587, 627.
 Timmer (H.) 580.
 Timor 3, 4, 45, 50, 508, 520, 538, 573, 427, 569, 570, 590, 591, 625, 658, 786, 789, 812.
 Tingal 644.
 Tinhay 181, 275, 282.
 Tiokay 485.
 Tirtajasa 9, 19, 21, 25, 32, 57, 42, 61, 96, 97, 149, 189, 190, 197, 201, 227, 239, 240, 243, 247, 251, 298, 319, 344, 350, 372, 599, 606, 618, 634, 656, 657, 705, 734, 737, 773, 858.
 Tirtajasa (Kiai Toemenggoeng) 10.
 Tito 856.
 Tjaja Radja (Panglima) 221.
 Tjakra Dilaga 297, 298, 347, 362.
 Tjakra Joeda 54, 96, 103, 166, 388, 521, 552, 547, 582, 583, 645, 783, 813.
 Tjakra Ningrat (Pangeran Adipati) 155, 170, 175, 176, 322, 326, 328, 596, 606, 743, 746, 771, 772.
 Tjamba 845.
 Tjampa 73, 242, 252, 253, 394, 395.
 Tjamplong 170.
 Tjandra Wangsa 792.
 Tjantiga 350.
 Tjaringin 344.
 Tjarita 50, 573, 707, 848.
 Tjendrana 742, 841, 843, 844.
 Tjiandjoer 40, 41, 55, 166.
 Tjiasem 86, 318, 374, 409, 654, 639, 698, 700, 731, 773.
 Tjigadoeng 701.
 Tjigenti 819.
 Tjihaoer 552.
 Tjikarang 212, 285, 807.
 Tjikoendoel 166.
 Tjilalajan Maroedjang 552.
 Tjilamaja 428.
 Tjileungsir 61, 96, 547, 792, 793.
 Tjili Moeda (Niai) 3, 5, 6.
 Tjili Widara 9, 19, 152, 184, 212, 213, 297, 298, 362, 389, 521, 522, 534, 547, 557, 560, 582, 583, 635, 656, 638, 659, 648, 649, 656, 690, 698—702, 705, 730, 773.
 Tjimapag 53.
 Tjini (Kraëng) 611.
 Tjisadane 428.
 Tjisarab 212.
 Tjisero 41, 55, 547.
 Tjisewoe 655.
 Tjitra 133, 140.
 Tjitra Djaja 857.
 Tjitra Naja 669.
 Tjoelek 654.
 Tjoetjoek (Ngabehi) 362.
 Tjonko 597.
 Toadja 77, 161, 236, 758.
 Tobelatia 674.
 Tobelo 674.
 Todjing (Kare) 616.
 Toeban 78, 158, 326, 452, 522.
 Toedegolle 233.

- Toedjoeh (Daëng) 2, 6, 7, 120, 698, 773;
zie: Sitoedjoeh.
 Toegoemangkang 745.
 Toekangbesi 537, 758.
 Toelangbawang 48, 90, 138, 308, 406,
 525, 573, 623, 707, 787, 848.
 Toeloes (Kare) 85, 280.
 Toelolo (Kare) 841.
 Toemapel (Adipati) 326, 522.
 Toepan 683, 695.
 Toepas 81, 569.
 Toerili Gampo 260—264, 610, 616, 819,
 821.
 Toesanbandee 142.
 Toesiong 469, 475; *zie*: Tosiong.
 Toetoela 169.
 Toewori 359.
 Togia 789.
 Tokamo 235.
 Toledo (A.) 644.
 Tolnerus (H.) 583.
 Tomini 678.
 Tomoe 655.
 Toncki 328.
 Tongan 83.
 Tonkal 553.
 Tonkin 21, 25, 59, 60, 74, 75, 112, 198,
 199, 389, 406, 407, 416—418, 423,
 427, 440, 443, 453—455, 527, 528,
 530, 569, 658, 708, 747, 818, 823,
 838, 848—850, 854, 856.
 Tonkoke 96; *zie*: Tankoke.
 Topati (Pangeran Depati) 185, 370, 379,
 415.
 Toppa, *zie*: Topati.
 Torbaja 19, 48, 50, 158, 407, 410, 524,
 527, 575, 623, 625, 707, 708, 787,
 789, 848, 850.
 Torcotti (C.) 34, 164—166, 430.
 Toseko 610, 679, 770.
 Tosiong 95, 474, 475; *zie*: Toesiong.
 Tosjado (Aroe) 549.
 Trabay, *zie*: Torbaja.
 Tralonghong 19.
 Trang 570, 571.
 Trangara 98.
 Trankera 638.
 Tranquebar 47, 80, 81, 96, 97, 152, 189,
 451, 728, 754, 858.
 Trevancore 580.
 Trigale (B.) 103.
 Trimelevaas 81, 254, 647, 729, 759.
 Trinconomale 66, 67, 634, 646—648.
 Trisnapali 538, 727.
 Troeff (M.) 619.
 Troena Djaja 76—78, 84, 89, 100, 104,
 115, 154, 157, 160, 168, 169, 171—
 176, 178, 194, 201, 306, 327, 351,
 352, 379, 532, 596, 743, 746, 842.
 Troesan 9, 172, 712.
 Tromedja 173.
 Truymans (J.) 10, 34, 52, 74, 81, 186,
 252, 390, 394, 395, 404, 429, 444,
 446, 469, 470, 474, 475, 517, 619,
 691, 747, 845.
 Tsesetan (Niai) 587, 627.
 Tsieuhengqua 54, 203, 214.
 Tsionglauw 72.
 Tsiongwancko 387.
 Tsiou Jissay 845, 846.
 Tuaha 694.
 Turk 420, 486, 487, 810.
 Tulecoryn 474, 514, 516, 538.
 Twist (S. van) 812.
 Tygersgracht 202, 203, 222, 225.
 Tzinzieuw, *zie*: Chincheeuw.

U.

Ursela 94.
 Usangeny 218, 818.

Utrechtsche poort 446, 542, 618.

V.

- Valek (G.) 637.
 Vaqua (Aroe) 163.
 Vastricks (M.) 208.
 Veere 536, 578, 594.
 Veerendael (W. van) 600.
 Vegas (A. de) 569.
 Velsen (J. van) 779.
 Ventura (A.) 644.
 Verbeecq (A.) 644.
 Verburgh (J.) 53, 56, 61, 62, 121, 266,
 563, 545, 725—725, 764, 769, 808,
 825, 825, 828.
 Vergas Furtado (Don) 108, 109, 111.
 Verhaven (J.) 759.
 Verkuyt (C.) 208.
 Vermeeren (H.) 246.
 Vermunt (H.) 859.
 Verwer (P.), *zie*: Vorwer.
 Vesten (P. van der) 84, 457, 544, 861,
 584, 591, 682, 683, 757.
 Veuren 515.
 Veuren (J. J. van) 183.
 Vicq (D. de) 555, 557, 581.
 Vicq (R. de) 44, 79, 565, 487, 582, 605,
 637, 694, 769, 770, 799, 800.
 Victoria (kasteel) 44, 79, 565, 487, 582,
 605, 637, 694, 769, 799, 800.
 Vierkant 222—223, 248, 252, 269, 553,
 542, 618.
 Villasera (F. de Valencise, Markies de) 74.
 Vincent (M.) 763, 809.
 Vintera 53.
 Visagapatnam 754.
 Visch (B.) 204, 205, 518, 561, 570, 588,
 429, 555, 556, 557, 698, 818.
 Visconte (G.) 164, 165.
 Visiapoer 244, 246, 281, 516, 558, 726,
 729.
 Vlaanderen 166, 595, 795.
 Vlaardingen 609.
 Vlamincq 205, 805, 806.
 Vlamingh (J. de) 480, 482, 540, 642.
 Vliet (J. van) 76, 77, 174, 176, 307,
 522, 528, 746, 771, 772, 797, 798,
 806.
 Vlissingen 795.
 Volger (W.) 577, 825, 827.
 Vonck (C.) 812.
 Vonck (D.) 584, 597, 598, 703.
 Vonk (D^s. de) 759.
 Vooght (C.) 10.
 Vooght (J.) 621.
 Voorde (P. van de) 14, 18.
 Voorst (A. van) 59, 60, 521.
 Vorwer (P.) 24, 80, 152, 575, 557, 646,
 725, 728, 758, 740.
 Vos (C. de) 606.
 Vosburgh (G.) 39, 285, 691.
 Vreelant (G.) 20, 59, 70, 520, 602.
 Vries (J. P. de) 582.
 Vrouwlingh (J.) 520, 542.
 Vry (J. de) 561, 620.
 Vryhoff (J.) 75, 167.
 Vyfhoek 586.

W.

- Waayen (J. van der) 577.
 Wadlene Bale 255.
 Wadjangapati 574, 575.
 Wadjo 841.
 Wajahan Abasan 635.
 Wajahan Abian 635.
 Wajahan Balabanang 634.
 Wajahan Cambomangh 635.
 Wajahan Camerouw 634.
 Wajahan Camoimy 634.
 Wajahan Cattawel 635.
 Wajahan Cattawel Pandeck 635.

- Wajahan Cattewen 655.
 Wajahan Dagin 655.
 Wajahan Endewan 654.
 Wajahan Kapal 653, 654.
 Wajahan Lirang 654.
 Wajahan Onbout 655.
 Wajahan Panihan 655.
 Wajahan Panjer 654.
 Wajahan Pasap 654.
 Wajahan Sama 655.
 Wajahan Sarat 655.
 Wajahan Tegal 655.
 Wajahan Toeman 654.
 Wajahan Wyongh 655.
 Wajasan 652, 653.
 Wajasan Panda 652.
 Wajasan Pandekan 652.
 Wanagiri 797.
 Wanajasa 797.
 Wanakarta 303, 504, 507, 525, 451, 452,
 549, 596, 606, 655, 687, 741—745,
 745, 746, 770, 797, 814.
 Wanderpoel (H.) 629.
 Wanga 551.
 Wangiwangi 758.
 Wangsadanoë 78.
 Wangsa Dipria 184.
 Wangsa Diradja 99.
 Wangsa Doeta 99.
 Wangsa Joeda 554.
 Wangsa Koesoema 98.
 Wangsa Naja 105, 152, 298, 313, 585,
 785, 815.
 Wangsa Nala 9.
 Wangsa Nata 99, 662.
 Wangsa Pati 21, 32, 84, 97.
 Wangsa Praja 247.
 Wangsa Soeta 213.
 Wangsa Tanoe 213, 415, 552, 662, 698,
 700—702, 775, 785.
 Wangsa Troena 665.
 Wanjok 51, 95, 121, 587, 451, 444, 446,
 471, 472, 474, 475, 584, 840, 854.
 Warga Joeda 212.
 Warga Kartika 574, 575.
 Wasingrana 745, 746.
 Watas 99, 212, 688, 771, 816.
 Waterkamp (I.) 577.
 Waterpoort 2, 16, 25, 112, 582, 445,
 479, 702, 774.
 Wawani 29, 30, 256, 257.
 Wawari 615, 616.
 Weede (A. van) 725, 728.
 Wereldt (J. de) 587—589.
 Wesel 10.
 Westfalen 455.
 Westfriesland (bastion) 142, 741.
 West-Indië 760.
 Wetter 79, 559.
 White (A.) 251, 822.
 Widara, *zie*: Tjili Widara.
 Widerat 96.
 Wierna Wenke Tadril 728.
 Wigberts (W.) 42, 45, 568, 728.
 Wight 600, 604.
 Wigmans (A.) 244, 552.
 Wikara 99.
 Wildy 471.
 Willemse (J.) 246.
 Willemsze (I.) 694.
 Wiltvanck (C.) 185, 208, 209, 512.
 Wiltvanck (M.) 759.
 Winarong 550.
 Winata 524.
 Wingurla 244, 516, 558, 552, 759, 810.
 Wiprana (Kiai Aria Damang) 811.
 Wira 140, 857.
 Wira Angonangon 792.
 Wira Antaka 414, 557.
 Wira Asmara 98.
 Wira Atunaka 99.
 Wira Baja 211, 285.
 Wira Dedaha 655; *zie*: Wira Widida.
 Wira Djiwa 211.
 Wira Drasa 169.
 Wira Joeda 745, 771.
 Wira Laksana 174, 175.
 Wira Lodera 414, 429, 557.

- Wira Nagara 98.
 Wira Paksa 99.
 Wira Praja 450, 666.
 Wira Radja 655.
 Wira Raisa 87.
 Wira Saba (Aria) 87, 212, 297, 807.
 Wira Saba (plaatsnaam) 168, 172—174.
 Wira Sarawa 637.
 Wira Sasmita 99, 116—118, 154, 184, 185, 204, 571, 572, 522.
 Wira Soeta (Pangeran) 98.
 Wira Soeta (Radèn) 513.
 Wira Tanoe 40.
 Wira Troena 98.
 Wira Widida 156, 325, 328; *zie*: Wira Dedaha.
 Wiraka 771.
 Wirantaka, *zie*: Wira Antaka.
 Wisa Nala 666.
 Wisumdeeu 766.
 Witwout (R.) 520, 689.
 Wolff (P.) 756.
 Wollerees 5.
 Wyck (J. van) 102.
 Wyckersloot (J. van) 3, 4, 45, 308, 569.
 Wylant (A.) 366, 825.
 Wynands (J.) 222, 224—226, 561, 520, 641, 650, 662.
 Wyngaerden (J. van) 622, 675.
 Wys (F.) 143.

Y.

York (Hertog van) 10, 659.

Z.

- Zafodje 644.
 Zale Batavia 655.
 Zampa 574; *zie*: Lampa.
 Zas (Th.) 102.
 Zeeburg 228.
 Zeeland (provincie) 111, 113, 114, 147, 556, 577, 578, 583, 592, 594, 606, 629, 649, 753, 759, 774, 776, 782, 784, 786, 794, 795, 851.
 Zeeland (bastion) 228.
 Zeelst (H. van) 102.
 Zeeman (Mr. G.) 39, 65, 89, 182, 209, 222, 224—226, 333, 339, 355, 358, 575, 381, 582, 385, 389, 591, 405, 412, 418, 419, 422, 424, 426, 455, 447, 448, 461, 470, 485, 520, 535, 544, 558, 566—569, 711, 734, 737, 756, 760, 827.
 Zerbst 452.
 Zeyl (W. van) 19, 488, 514, 635.
 Ziantangh 511.
 Zinjapo Adoe 176.
 Zorla 645.
 Zoute (C. de) 101, 127, 157, 145, 181, 185, 711.
 Zuhincko 854.
 Zuidland 604.
 Zuidzee 351, 678.
 Zweden 10, 486.
 Zwolle 585.

N.C

CATALOGUED.

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.

S. B., 148. N. DELHI.